

50K

Taner Murat

Taner Murat

DICȚIONAR

tătar crimean - român

kîrîm tatarşa - kazakşa

SÓZLÍK

DICȚIONAR - SÓZLÍK

CreateSpace, Charleston, SC, USA, 2011

Taner Murat

DICȚIONAR
TĂȚAR CRIMEAN – ROMÂN

KÎRÎM TATARŞA - KAZAKŞA
SÓZLÍK

Taner Murat

**DICȚIONAR
TĂTAR CRIMEAN – ROMÂN**

**KÎRÎM TATARŞA - KAZAKŞA
SÓZLÍK**

© Copyright 2011 Taner Murat

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the written prior permission of the author.

ISBN-13: 978-1461083108

ISBN-10: 1461083109

BISAC: Foreign Language Study / Turkish & Turkic Languages

Cover designer: Elif Abdul

Printed in Charleston, SC, USA

Cuvânt înainte

Prin prezenta lucrare doresc să completez activitatea începută prin *Dicționarul român – tătar crimean* apărut în anul 2009 la editura Muntenia din Constanța oferind un sprijin atât celor care intenționează să cerceteze istoria, limba și literatura tătară crimeană cât și celor interesați să învețe sau să își aprofundeze cunoștințele de limbă tătară crimeană, interpreți, traducători, elevi și studenți.

Partea de limbă tătară crimeană conține 50.470 de cuvinte, în lista de cuvinte-titlu fiind incluși și termenii din dialectul nogai, în măsura îngăduită de către izvoarele cercetate.

Persoanelor familiarizate cu limba tătară crimeană le este cunoscut faptul că ortografierea se face în baza principiul fonetic, respectiv cuvintele se scriu așa cum se citesc. Întrucât sistemul fonetic al tătarului crimean autentic nu dispune de sunetele *f*, *h* și *v*, prezentarea neologismelor din partea de limbă tătară crimeană a dicționarului s-a făcut după cum urmează:

Neologismele provenite din limbile europene au fost ortografiate academic.

În scopul limitării proporțiilor lucrării pentru majoritatea neologismelor provenite din limba arabă și din limba persană s-a ales exclusiv ortografierea academică, respectiv scrierea literelor *f*, *h* și *v* s-a făcut ca și în limbile de ascendență. Atragem însă atenția că acestor cuvinte le corespunde atât un fonetism academic cât și unul sau mai multe fonetisme în tătara crimeană autentică.

Pentru un număr relativ redus de neologisme cu ascendență arabă sau persană consacrate ca și cuvinte tătarești, deci care se manifestă exclusiv în fonetismul limbii tătare crimeene autentice, cum ar fi cuvântul *ázir* provenind din *hazır*, am optat pentru ortografierea fonetică.

Diversele domenii de activitate: anatomie, medicină, biologie, gramatică, matematică, astronomie etc sunt îmbrățișate într-o măsură acceptabilă. Ca și în lucrarea pereche s-a pus și de data aceasta accentul pe termenii din botanică, zoologie, ornitologie, ihtiologie și entomologie, la care în scopul evitării confuziilor s-au precizat și denumirile latine.

Selectarea expresiilor s-a făcut astfel încât să poată acoperi cât mai bine atât sfera conversațiilor de zi cu zi cât și diverse domenii din realitatea înconjurătoare. Atunci când s-a considerat necesar s-a optat pentru susținerea explicațiilor prin încadrarea în exemple.

Fondul de cuvinte al lucrării este înfățișat cu următoarele particularități:

- s-au folosit patru tipuri de litere:

1. - litere aldine:

- pentru cuvintele-titlu tătarești.
- pentru cifrele romane care separă categoriile gramaticale ale cuvântului (**I.**, **II.** etc.).
- pentru majusculile care separă subcategoriile gramaticale (**A.**, **B.** etc.).
- pentru cifrele arabe care separă sensurile cuvintelor polisemantice (**1.**, **2.** etc.).

2. - litere aldine cursive:

- pentru verbe compuse și locuțiuni verbale în limba tătară.
- pentru cuvinte compuse, locuțiuni adjectivale și adverbiale, expresii și exemplificări în limba tătară.

3. - litere cursive:

- pentru specificări gramaticale.
- pentru explicații.
- pentru denumirile latine ale plantelor, animalelor, etc.

4. - litera obișnuită pentru tot ceea ce este text românesc-traducere.

- pentru partea în limba tătară crimeană s-a folosit alfabetul Universității din București, Facultatea de limbi și literaturi străine care redă foarte fidel timbrul vocalelor și este categoric superior altor alfabete utilizate pentru limba tătară crimeană (vezi "*Alfabetul limbii tătare crimeene*").

- cuvintele-titlu sunt înregistrate în ordine alfabetică, specificându-se în dreptul fiecăruia categoria gramaticală căreia îi aparține, după care urmează definițiile românești.

- specificările gramaticale și indicațiile de domeniu s-au făcut succint (vezi "*Lista abrevierilor*").

- traducerea echivalente sunt despărțite prin punct și virgulă (;).

- sufixele din limba tătară crimeană sunt precedate de cratimă (-).

- la termenii tătarești s-au introdus între paranteze rotunde () sufixele care pot fi omise fără a fi schimbat sensul cuvântului, folosirea acestora fiind deci facultativă. De exemplu: **alşakgónıl(lı)** pote fi utilizat fie sub forma **alşakgónıl**, fie sub forma **alşakgónıllı**.

- bara oblică simplă (/) s-a folosit pentru a arăta că, într-un context, termenul după care este așezată bara poate fi înlocuit cu cel pe care îl precedă. Această bară este folosită atât la partea de limbă română cât și la partea de limbă tătară crimeană. De exemplu: **entár/entári** se poate citi fie **entár**, fie **entári**. Tot astfel: **a fi tare/fudul de urechi** se poate citi fie **a fi tare de urechi**, fie **a fi fudul de urechi**. De asemenea, grupul de sufixe: **-ıp/-ıp/-up/-úp** se va putea citi fie **-ıp**, fie **-ıp**, fie **-up**, fie **-úp**, în funcție de legile armoniei vocalice din limba tătară.

- verbele compuse și locuțiunile verbale sunt marcate prin punct median (•) și au fost reunite în grupuri despărțite prin bară oblică dublă (//).

- cuvintele compuse, locuțiunile adjectivale și adverbiale, expresiile și exemplificările sunt marcate prin punct median (•) și au fost reunite în grupuri despărțite prin bară oblică dublă (//).

- s-a urmărit ca ori de câte ori există posibilitatea unei ambiguități să se precizeze sensul corespunzător prin folosirea unui sinonim, a indicației de domeniu sau prin explicație.

- nu s-a recurs la sistemul trimiterilor.

Am speranța că lucrarea va reprezenta un început, un cap de pod, sporind interesul vorbitorilor de tătară crimeană pentru lucrări similare menite să o îmbunătățească și să o completeze fără a prejudicia caracterul istoric al acestei limbi, neindoielnic cea mai veche limbă de pe tot cuprinsul teritoriilor care astăzi se revendică a fi europene.

Sózbaşı

Bo işlem 2009-da Kóstenge'de bastırılğan *Kazakşa – Kırım Tatarşa Sózlikni* tekmişlep bir yaktan kırım tatarlarınñ tewükesin, tilin men edebiyatın aktarganlarga yardım etip, obır yaktan da kırım tatarşanı üyrenip geñişletmesin istegenleriñ, terğümanlarıñ, tilmaşlarıñ, mektep talebeleriñ men darülfünun üyrenğileriñ yardımına da kelmege karay.

50.470 başlıksözden ibaret kırım tatarşa kesimine teşkerilgen kitaplarda tabılğan nogayğa sózleri de eklendi.

Ğalpak kırım tatarşasınıñ tellafuzunda *f*, *h*, men *υ* awazları tabılmaganı üşün kırım tatarşaga borişka alingan eǵnebiy sózlerniñ yazılması bolay-tıp yapılgandır:

Bütün künbatar tillerinden kelmeşik sózler muwallimatşa yazılğandır.

F, *h* bir de *h* awazlarını işindelep arapşa man farşşadan kelgen sózler, sózlikniñ geñişligi müsaade etkeni kadar, kóbisi sáde muwallimatşa yazılıp kayıtlangandır. Bo sózlerniñ hem bir muwallimatşa tellafuzı, hem ayırı bir ya birden fazla ğalpak tatarşa tellafuzı da bardır, okıwğular unutmamalıdır.

Tilimizde adamkilli sáde ğalpak tatarşa tellafuzı man yerleşken arapşa man aǵemğeden tartılğan sózler, ğalpak tatarşa yazılması geşirilğendir, mesela *hazır* sózinden tartılğan *ázır* sózi.

Kitapka türlü alanlardan sózler kayıtlangandır, uzabiliminden de, tiptan da, ómirbiliminden de, tilsizgasından da, riyaziyetten de, felekiyattan da, we sayire. Kariştirmalar man yañğış terğümelerni atlatmak üşün ósimlikbilimine, haywanatbilimine, kuşbilimine, balıkbilimine bir de böğekbilimine látinge ataması da koşılğandır.

Sózlerge baylı aytımlarnı ayıraǵakta hem hergünlük, hem uzmanlık dallardan aytımlar eklengendir. Kerekli kórilgen yerlerde sóz terğümesiñ soñına añlamlı üyrenekler de koşılğandır.

Kolay bir kitap aktaruwuna bo işaretler kullanıldı:

- bo kitapta dört türlü hârf yer alır, dewamda kósterilğendi:

1. - kalın hârfler bolay-tıp kullanıldı:

- tatarşa başlıksózler üşün.

- tatarşa sózniñ tilsizgası ğergelerin ayırğan, roman rakamları üşün (**I.**, **II.** we sayire).

- tatarşa sózniñ tilsizgası astğergelerin ayırğan, balaban hârfler üşün (**A.**, **B.** we sayire).

- kópmanalı tatarşa sózniñ añlamların ayırğan, arap rakamları üşün (**1.**, **2.** we sayire).

2. - seǵdeli kalın hârfler şolay-tıp şalıştırıldı:

- tatarşa birleşken figeller men takım figelleri üşün.

- tatarşa mürekkep sózler, takım sıfatları, takım rewüşleri, aytımlar man üyrenekler üşün.

3. - seǵdeli hârfler şay-tıp işletildi:

- tilsizgası aşıklamaları üşün.

- umumiy aşıklamalar üşün.

- ósimliklerniñ látinge ataması üşün, haywanlarınñ látinge ataması üşün, we sayire.

4. - sózlikniñ kazakşası bütünli sıradan hârfler men yazıldı.

- sózlikte, kırım tatarşasına kullanılğan başka elifbelerden sózsiz-suwalsız üstün, Bükreşt Darülfünununda, Eǵnebiy Tiller we Edebiyatlar İhtiyariyesinde tóretilgen tatar elifbesi kullanılmaktadır. ("*Kırım tatarğanıñ elifbesi*" sayıpasın da bir kózden geşiriñiz).

- bo kitapta, tatarşa başlıksózler elifbe sıralaması man kayıtkı alınıp, her tatarşa başlıksózniñ artından tilsizgası ğergesi aşıklanıp, ondan soñra da kazakşası geşirildi.

- tilsizgası aşıklamalar man kullanım alanları kiskartılıp yazılğandır ("*Kiskartmalar*" sayıpasın da bir kózden geşiriñiz).

- eşañlamlı terğümelerniñ arasına noktalı otır kondirildi (;).

- kitapniñ kırım tatarğasında, ihtiyariy koşımğalar tırnaklarınñ () arasına alındı. Sóz mesela: **alşakgónıl(lı)** hem **alşakgónıl** şeklinde işler, hem **alşakgónıllı** şeklinde işler.

- eşañlamlı atamalarınñ arasına kaşay sizik (/) kullanıldı. Kaşay sizik hem kazakşada, hem kırım tatarşada faaliyettedir. Sóz mesela: **entár/entári** hem **entár** dep okılır, hem de **entári** dep okılır. Hep şunday: **a fi tare/fudul de urechi** hem **a fi tare de urechi** dep okılır, hem **a fi fudul de urechi** dep okılır. Şoga uşap ta, koşımğa takımı: **-íp/-íp/-up/-úp** hem **-íp**, hem **-íp**, hem **-up**, hem de **-úp** okılıp doǵrı şekilniñ ayırması, sozikawaz ses uyumuna kóre, tırkeleme wakitına kalır.

- tatarşada, bütün birleşken figeller men bütün takım figelleriniñ aldına balaban orta nokta salındı (•); bo birleşken figeller men takım figelleriñ bir araga ketirip bir bólik kuruldı, bólikniñ aldı da koşak kaşay sizik man (//) wurgulandı.

- tatarşada, bütün mürekkep sózler, bütün takım sıfatları, bütün takım rewüşleri, bütün aytımlar man bütün üyreneklerniñ aldına balaban orta nokta salındı (•); bonlarnı da bir araga ketirip bir bólik kuruldı, bólikniñ aldı da koşak kaşay sizik man (//) wurgulandı.

- kópmanalı sózlerniñ añlamın kariştirmamaga, kerek yerlerde sózniñ doǵrı manası anlamdaş sózler men, kullanma alanı man ya da türlü kerek aşıklamalar man añaştırıldı.

- sózden-sözge yollamalar kullanılmadı.

Bo benim işlemim bir başlaw, bir kópır başınday, bugün Awrupa toprakları sayılğan bütün memleketleriñ eñ eskı tili tewúkiy kırım tatarğanıñ başka kitaplarına ğol aşıǵaǵın umutunda tabılaman.

Alfabetul limbii tătare crimeene

Kîrîm tatarşasîñ elifbesi

Litera Hârf	Denominația	Pronunția	Atî	Okılması
A, a	a	- a, ca a din ac, mama (at "cal", ana "mamă", kalmak "a rămâne", tatarlar "tătari", bayram "sărbătoare, bairam", kazakşa "limba română, românește"). Este o vocală posterioară, nelabială, deschisă și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	a	- sóznîñ heryerinde makbul, awuzartî, erínsız, geñiş okılğan bîr sozıkawazdır (at, ana, kalmak, tatarlar, ramazan, bayram, kazakşa)
Á, á	á	- á este un sunet specific tătarei crimeene: 1. aproximativ ca ea din belea (şás "păr", lále "lalea"). 2. ca la punctul 1., sau aproximativ ca ia din chiar (káát "hârtie", Kázim "Chiazim", Kániye "Chianie"). 3. aproximativ ca a din belea (árúw "bun, bine", ádet "obicei", sáát "ceas, oră", mápıs "temniță"). Este o vocală anterioară, nelabială, deschisă și poate ocupa orice poziție în cuvânt. Grupul de litere <i>áá</i> , nu simbolizează două vocale alăturate fiind o convenție de scriere care arată că citirea se face conform primei vocale din grup iar flexiunea cuvântului se face conform celei de a doua vocale din grup. De exemplu, citirea cuvântului <i>kaár</i> "grijă" este identică cu a lui <i>kar</i> "zăpadă" însă în cazul ablativ ele vor deveni <i>kaárden</i> "de/din grijă", respectiv <i>kardan</i> "de/din zăpadă". Similar trebuie tratat și grupul de litere <i>áá</i> . De exemplu, cuvântul <i>nikáa</i> "cununie" se citește ca și cum ar fi "niká" iar dativul său va fi <i>nikáaga</i> "spre/la cununie".	á	- sóznîñ heryerinde makbul, awuzaldî, erínsız, geñiş okılğan bîr sozıkawazdır. Tellafuzî úş tarzda: 1. bazî sózlerde temíz awuzaldî okılîr (şás, lále). 2. bazî sózlerde ya yokarda aşıklanganday, ya da ya gibî okılîr (káát, Kázim, Kániye). 3. bazîları yarımawuzaldî okılîr (árúw, ádet, sáát, mápıs). Koşak hârfler <i>áá</i> man <i>áa</i> ekî awaz ímlemez, koşaknîñ bîrîngî hârfî okılîp ses uyumî koşaknîñ ekîngî hârfîne kóre uydurulağagın añlamın taşır. Mesela, <i>kaár</i> (kaygı)sózî tîpkî <i>kar</i> sózîndiy okılîr amma ekî sóznîñ şığış kelîşî ayırídîr, <i>kaárden</i> menkardan.
B, b	be	- b, ca b din bob, babâ (babay "tătic", bel "talie, mijloc, șale", bîlmek "a ști", búber "ardei"). Este o consoană oclusivă, sonoră, bilabială și nu poate ocupa poziție finală în cuvânt.	be	- sóznîñ soñında kayriymakbul, kapalı, ótken, koşakerínli okılğan bîr tartıkawazdır (babay, bel, bîlmek, búber, kurban, bayram).
Ç, ç	ce	- ç, ca și c din cîmpoi, cearâ (işçi "lucrător", çetin "abrupt, sever", kardaşça "frățește"). Este o consoană semiocclusivă, surdă, prepalatală și poate ocupa orice poziție în cuvânt. În tătara crimeană autentică se manifestă o puternică tendință de a înlocui acest sunet cu ș. Cuvinte cum ar fi <i>čanak</i> "farfurie", <i>çengel</i> "cârlig" din limba turcă se vor regăsi în tătara crimeană sub forma <i>şanak</i> , <i>şengel</i> .	çe	- sóznîñ heryerinde makbul, yarıkapalı, ótmegen, tañlayaldî okılğan bîr tartıkawazdır (işçi, çetin, kardaşça). Ğalpak kîrîm tatarşasında ç awaznîñ yerîne kóbísî ş awazî kullanılîr. Mesela túrukşenîñ <i>čanak</i> man <i>çengel</i> sózlerî kîrîm tatarşasında <i>şanak</i> man <i>şengel</i> pîşımın alır.
D, d	de	- d, ca d din dar, direct (ders "lecție", dargın "supărat", dak "munte, muntean, dac", kóydeş "consătean", dúlber "încântătoare"). Este o consoană oclusivă, sonoră, dentală și nu poate ocupa poziție finală în cuvânt, cu excepția cuvintelor <i>ald</i> "partea din față, partea anterioară" și <i>dad</i> "gust".	de	- ald man dad sózlernîñ tîşında sóznîñ soñında kayriymakbul, kapalı, ótken, tîšten okılğan bîr tartıkawazdır (ders, dargın, dak, kóydeş, dúlber, kídırlez).
E, e	e	- e, ca e din elev, telefon (men "eu", nene "mamă", sene "an", kelmek "a veni", teneke "tablă"). Este o vocală anterioară, nelabială, deschisă și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	e	- sóznîñ heryerinde makbul, awuzaldî, erínsız, geñiş okılğan bîr sozıkawazdır (men, nene, sene, kelmek, teneke).
F, f	fe/ pe	- F, f este o literă provenită din limba arabă și din persană. 1. în fonetism academic se pronunță f, ca f din fatâ, fereastrâ (fayda "folos", laf "vorbă, cuvânt", afet "urgie", figel "acțiune, verb"). Este o consoană constrictivă, surdă, labiodentală și poate ocupa orice poziție în cuvânt. 2. în fonetismul tătarei crimeene autentice se asimilează consoanei p (cuvântul fayda se pronunță payda, laf se pronunță lap, afet se pronunță apêt, figel se pronunță pigel).	fe/ pe	- arapşa man ağemğeden kelmeşiktir. 1. muwallimatşa tellafuzunda, sóznîñ heryerinde makbul, kîsîk, ótmegen, tîšten-erinden okılğan bîr tartıkawazdır (fayda, laf, afet, figel). 2. ğalpak tatarşasîñ tellafuzunda f yerîne p okılîr (fayda sózî payda, laf sózî lap, afet sózî apêt, figel sózî pigel okılîr).
G, g	ghe	- se pronunță în trei feluri, pronunția sa fiind determinată de caracteristicile vocalei din silaba respectivă: 1. g (moale), ca g din ghem, ghimpe când face parte din silabe care conțin vocalele anterioare e, i sau atunci când precede semiconsoana y (şîngen "lichid", gezmek "a se plimba", gizem "mister", nergis "narcisă", gyúm "ghium"). Este o consoană oclusivă, sonoră, palatală. 2. g (dur), ca g din goamă, gară când face parte din silabe care conțin vocalele anterioare á, í, ó, ú (gázata "gazetă", tegíz "neted", gómelek "fluture", gúl "trandafir"). Este o consoană oclusivă, sonoră, velară. 3. g (extradur), ca gayın ğ din limba arabă, când face parte din silabe care conțin vocalele posterioare a, î, o, u (agaş "lemn", kağışma "lovire, cacofonie", moñgol "mongol", daragurt "mărar"). Este o consoană constrictivă, sonoră, postvelară. Nu poate ocupa poziție finală în cuvânt.	ge	- tabılğan eğıknîñ sozıkawazına kóre okılîr: 1. awuzaldî e, i sozıkawazlarnîñ eğıklerinde tabılğanda ya da y yarıtartıkawaznîñ aldında tabılğanda, ğımşak ge atın taşıp kapalı, ótken, tañlaydan okılğan bîr tartıkawazdır (şîngen, gizem, nergis, gyúm). 2. awuzaldî á, í, ó, ú sozıkawazlarnîñ eğıklerinde tabılğanda, kattı ge atın taşıp kapalı, ótken, tîşıkten okılğan bîr tartıkawazdır (gázata, tegíz, gómelek, gúl). 3. awuzartî a, î, o, u sozıkawazlarnîñ eğıklerinde tabılğanda, kas-kattı ge atın taşıp kîsîk, ótken, kekirdekbaşı okılğan bîr tartıkawazdır, tîpkî arapşanîñ gayın ğ hârfîndiy (agaş, moñgol, daragurt). Sóznîñ soñında kayriymakbul bîr tartıkawazdır.
Ğ, ğ	ge	- ğ, ca g din gem, girafâ (tatarğa "limba tătară, tătarește", ağem "persan", ağun "cosmos", ğúrek "inimă", ğamı "geamie, moschee"). Este o consoană semiocclusivă, sonoră, prepalatală și	ğe	- sóznîñ soñında kayriymakbul, yarıkapalı, ótken, tañlayaldî okılğan bîr tartıkawazdır (tatarğa, ağem, ağun, ğúrek, ğamı).

Litera Hârf	Denominația	Pronunția	Afi	Okilması
		nu poate ocupa poziție finală în cuvânt. Correspunde literei C, c din limba turcă și nu trebuie confundată cu "yumaşak g" ǵ din turca modernă care nu se pronunță, prelungind vocala anterioară cu jumătate din lungimea sa.		Kırım tatarşasîñ Ğ, ǵ hârfî tûrûksenîñ C, c hârfnîñ koşagîdîr, tûrûksenîñ okılmagan "yumuşak g" ǵ hârfî men karıştırmamalîdîr.
H, h	he	- H, h este o literă provenită din limba arabă și din persană. 1. în fonetism academic se pronunță <i>h</i> (<i>extradur</i>), ca <i>h</i> din <i>horă</i> , <i>crah</i> (<i>hafta</i> "săptămână", <i>his</i> "simț", <i>tarih</i> "istorie"). Este o consoană constrictivă, surdă, postvelară și poate ocupa orice poziție în cuvânt. 2. în fonetismul tătarei crimeene autentice <i>nu se pronunță</i> (<i>hafta</i> se pronunță <i>apta</i> , <i>his</i> se pronunță <i>is</i> , <i>tarih</i> se pronunță <i>tariy</i>). Unele cuvinte care în alte limbi altaice conțin sunetul <i>h</i> cum ar fi <i>hasta</i> "bolnav", <i>halk</i> "popor", <i>yahşi</i> "bun" din limba turcă, se regăsesc în tătara crimeană cu sunetul <i>k</i> adică sub forma <i>kasta</i> , <i>kalk</i> , <i>yakşi</i> .	he	- arapşa man ağemğeden kelmeşik bir hârf bolganına, ekî tûrlî kullanılır: 1. muwallimatşa tellafuzunda, <i>kas-kattî</i> he atın taşîp sóznîñ heryerinde makbul, kîsik, ótmegen, kekırdekbaşî okılğan bir tartıkawazdır, tîpkî arapşa man farşşada (<i>hafta</i> , <i>his</i> , <i>tarih</i>). 2. ğalpak kırım tatarşasîñ tellafuzunda okılmaz. Bazıları, başka altay tîllerinde <i>h</i> awazlı tellafuzlı sózler, mesela tûrûksenîñ <i>hasta</i> , <i>halk</i> , <i>yahşi</i> sózlerî kırım tatarşada <i>k</i> awazlıdır, <i>kasta</i> , <i>kalk</i> , <i>yakşi</i> şekilinde.
İ, i	i	- <i>î</i> , ca <i>i</i> din <i>ilic</i> , <i>infinî</i> (<i>it</i> "câine", <i>insan</i> "om", <i>biñ</i> "o mie"). Este o vocală anterioară, nelabială, închisă și nu poate ocupa poziție finală în cuvânt.	i	- sóznîñ soñında kayrıymakbul, awuzaldî, erínsiz, tar okılğan bir sozıkawazdır (<i>it</i> , <i>insan</i> , <i>biñ</i>).
Í, í	í	- <i>í</i> este un sunet specific limbii tătare, intermediar între <i>i</i> și <i>î</i> , asemănător cu idin <i>sind</i> , în limba germană (<i>iş</i> "treabă", <i>kırpı</i> "arici", <i>bilmek</i> "a ști", <i>tıl</i> "limbă", <i>ġamı</i> "geamie, moschee"). Este o vocală anterioară, nelabială, închisă și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	í	- sóznîñ heryerinde makbul, kırım tatarşaga mensup, <i>i</i> men <i>i</i> arasında, awuzaldî, erínsiz, tar okılğan bir sozıkawazdır (<i>iş</i> , <i>kırpı</i> , <i>bilmek</i> , <i>tıl</i> , <i>ġamı</i> , <i>sózlík</i>).
Î, î	î	- <i>î</i> , ca <i>î</i> din <i>înalț</i> , <i>hotârî</i> (<i>işan</i> "șoarece", <i>siziklî</i> "dungat, vârgat", <i>tîpirtî</i> "tropot", <i>bizik</i> "stricat, defect", <i>kırım</i> "crimean, câmpean, scît", <i>sózlík</i> "dicționar"). Este o vocală posterioară, nelabială, închisă și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	î	- sóznîñ heryerinde makbul, awuzartî, erínsiz, tar okılğan bir sozıkawazdır (<i>işan</i> , <i>siziklî</i> , <i>tîpirtî</i> , <i>bizik</i> , <i>kırım</i>).
J, j	je	- <i>j</i> , ca <i>j</i> din <i>jucărie</i> , <i>cojoc</i> (<i>jagun</i> "escadron, companie", <i>borj</i> "datorie", <i>taj</i> "coroană", <i>láj</i> "medicament", <i>mújde</i> "veste bună"). Este o consoană constrictivă, sonoră, prepalatală și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	je	- sóznîñ heryerinde makbul, kîsik, ótken, tañlayaldî okılğan bir tartıkawazdır (<i>jagun</i> , <i>borj</i> , <i>taj</i> , <i>láj</i> , <i>mújde</i>).
K, k	ke	- se pronunță în trei feluri, pronunția sa fiind determinată de caracteristicile vocalei din silaba respectivă: 1. <i>k</i> (<i>moale</i>), ca și <i>c</i> din <i>chitară</i> , <i>chel</i> când face parte din silabe care conțin vocalele anterioare <i>e</i> , <i>i</i> sau atunci când precede semiconsoana <i>y</i> (<i>ker</i> "corb", <i>kelmek</i> "a veni", <i>kitap</i> "carte", <i>erkin</i> "liber, independent", <i>kyor</i> "chior"). Este o consoană oclusivă, surdă, palatală. 2. <i>k</i> (<i>dur</i>), ca și <i>c</i> din <i>carne</i> , <i>arc</i> când face parte din silabe care conțin vocalele anterioare <i>á</i> , <i>í</i> , <i>ó</i> , <i>ú</i> (<i>kámil</i> "desăvârșit", <i>kırpık</i> "geană", <i>kók</i> "cer", <i>túk</i> "puf"). Este o consoană oclusivă, surdă, velară. 3. <i>k</i> (<i>extradur</i>), ca și <i>kaf</i> ú din limba arabă, când face parte din silabe care conțin vocalele posterioare <i>a</i> , <i>î</i> , <i>o</i> , <i>u</i> (<i>sakal</i> "barbă", <i>kırım</i> "crimean, câmpean, scît", <i>koraz</i> "cocoș", <i>kuyruk</i> "coadă", <i>kazak</i> "cazac, român", <i>kurultay</i> "adunare, consiliu"). Este o consoană oclusivă, surdă, postvelară. Poate ocupa orice poziție în cuvânt. În alfabetul utilizat în Crimeea sunetul <i>k</i> (<i>extradur</i>) este simbolizat prin litera Q, q.	ke	- tabılğan eǵıknîñ sozıkawazına kóre okılır: 1. awuzaldî <i>e</i> , <i>i</i> sozıkawazlarnîñ eǵıklarında ya da <i>y</i> yarıtartıkawaznîñ aldında tabılğanda, <i>ġımşak ke</i> atın taşîp kapalı, ótmegen, tañlaydan okılğan bir tartıkawazdır (<i>ker</i> , <i>kitap</i> , <i>erkin</i> , <i>kyor</i>). 2. awuzaldî <i>á</i> , <i>í</i> , <i>ó</i> , <i>ú</i> sozıkawazlarnîñ eǵıklarında tabılğanda, <i>kattî ke</i> atın taşîp kapalı, ótmegen, tılsıktan okılğan bir tartıkawazdır (<i>kámil</i> , <i>kırpık</i> , <i>kók</i> , <i>túk</i>). 3. awuzartî <i>a</i> , <i>î</i> , <i>o</i> , <i>u</i> sozıkawazlarnîñ eǵıklarında tabılğanda, <i>kas-kattî ke</i> atın taşîp kapalı, ótmegen, kekırdekbaşî okılğan bir tartıkawazdır, tîpkî arapşanîñ <i>kaf</i> ú hârfındiy (<i>kırım</i> , <i>kıdırlez</i> , <i>sakal</i> , <i>koraz</i> , <i>kuyruk</i> , <i>kurban</i> , <i>kazak</i> , <i>kurultay</i>). Sóznîñ heryerinde makbuldur. Búgün Kırımda kullanılğan elifbede <i>kas-kattî ke</i> awazı úşun Q, q hârfî kullanılır.
L, l	le	- se pronunță în două feluri, pronunția sa fiind determinată de caracteristicile vocalei din silaba respectivă dar poate fi influențată și de vocala din silaba anterioară: 1. <i>l</i> (<i>moale</i>), aproximativ ca <i>l</i> din <i>leac</i> , <i>leagăn</i> : a) când face parte din silabe care conțin vocale anterioare - <i>á</i> , <i>e</i> , <i>i</i> , <i>í</i> , <i>ó</i> , <i>ú</i> (<i>lále</i> "lalea", <i>silmek</i> "a șterge", <i>bólmek</i> "a împărți", <i>kúlúş</i> "răset", <i>sózlıklar</i> "dicționare"). b) când face parte din silabe care conțin vocale posterioare dar care sunt precedate de vocalele anterioare - <i>á</i> , <i>e</i> , <i>i</i> , <i>í</i> , <i>ó</i> , <i>ú</i> (<i>bela</i> "necaz", <i>fanila</i> "flanellă", <i>illa</i> "pe orice cale, întotdeauna", <i>súlale</i> "dinastie", <i>tellafuz</i> "pronunțare, fonetism"). 2. <i>l</i> (<i>dur</i>), ca <i>l</i> din <i>lac</i> , <i>lume</i> atunci când atât silaba din care face parte cât și silaba precedentă conțin vocale posterioare - <i>a</i> , <i>î</i> , <i>o</i> , <i>u</i> (<i>kalabalık</i> "aglomerație", <i>akıl</i> "minte", <i>loksa</i> "lehuza", <i>kul</i> "rob", <i>tatarlık</i> "tătarii, tătarime", <i>toplantı</i> "adunare"). Este laterală, alveolară, poate ocupa orice poziție în cuvânt.	le	- tabılğan eǵıknîñ sozıkawazına kóre ya aldındakî eǵıknîñ sozıkawazına kóre okılır: 1. <i>ġımşak le</i> atın taşîp tılkanatı, yuwaktan okılğan ġımşak bir tartıkawazdır: a) awuzaldî <i>á</i> , <i>e</i> , <i>i</i> , <i>í</i> , <i>ó</i> , <i>ú</i> sozıkawazlarnîñ eǵıklarında tabılğanda (<i>lále</i> , <i>silmek</i> , <i>bólmek</i> , <i>kúlúş</i> , <i>sózlıklar</i>). b) awuzartî sozıkawazlarnîñ eǵıklarında tabılîp aldındakî eǵık awuzaldî sozıkawazlı bolsa (<i>bela</i> , <i>fanila</i> , <i>illa</i> , <i>súlale</i> , <i>tellafuz</i>). 2. hem ózî tabılğan eǵık hem aldındakî eǵık awuzartî <i>a</i> , <i>î</i> , <i>o</i> , <i>u</i> sozıkawazlı bolsa, <i>kattî le</i> atın taşîp tılkanatı, yuwaktan okılğan <i>kattî</i> bir tartıkawazdır (<i>kalabalık</i> , <i>akıl</i> , <i>loksa</i> , <i>kul</i> , <i>tatarlık</i> , <i>toplantı</i>). Sóznîñ heryerinde makbuldur.
M, m	me	- <i>m</i> , ca <i>m</i> din <i>mac</i> , <i>mere</i> (<i>maraz</i> "maladie", <i>memleket</i> "țară", <i>limon</i> "lămâie", <i>pişım</i> "aspect", <i>müren</i> "fluviu", <i>tatarman</i> "sunt tătar", <i>bayram</i> "sărbătoare, bairam", <i>kırım</i> "crimean, câmpean, scît", <i>músulman</i> "musulman, namaz "rugăciune", <i>murat</i> "dorință"). Este o consoană nazală, bilabială și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	me	- sóznîñ heryerinde makbul, ģeñızden, koşakerinli okılğan bir tartıkawazdır (<i>maraz</i> , <i>memleket</i> , <i>limon</i> , <i>pişım</i> , <i>müren</i> , <i>kıtım</i> , <i>músulman</i> , <i>tatarman</i> , <i>ramazan</i> , <i>bayram</i> , <i>namaz</i> , <i>murat</i>).

Litera Hárf	Denominația	Pronunția	Ati	Okilması
N,n	ne	- n, ca n din nas, nene (nakış "broderie", nane "mentă", nišan "semn, logodnă", kanun "lege", şaganoz "crab", tatarman "sunt tătar", namaz "rugăciune"). Este o consoană nazală, dentală și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	ne	- sóznîñ heryerinde makbul, geñizden, tışten okılğan bir tartıkawazdır (nakış, nane, nišan, kanun, şaganoz, tatarman, ramazan, namaz).
Ñ,ñ	eñ	- este un sunet specific tătarei crimeene pronunțat aproximativ ca ng dinlong, în limba engleză (mañlay "frunte", soñgır "vultur", soñ "sfârșit", ğeñmek "a învinge"). Este o nazală, postvelară și poate ocupa orice poziție în cuvânt cu excepția celei inițiale.	eñ	- sóznîñ başında kayriymakbul, kırım tatarşaga mensup, geñizden, kekırdekbaşı okılğan bir tartıkawazdır (mañlay, soñgır, soñ, ğeñmek).
O,o	o	- o, ca o din oaie, cocoș (ortak "asociat", kol "mână", moşak "mărgea", palto "palton", toplantı "adunare"). Este posteroară, labială, deschisă, poate ocupa orice poziție în cuvânt.	o	- sóznîñ heryerinde makbul, awuzartı, erinli, geñiş okılğan bir sozıkawazdır (ortak, kol, toprak, moşak, palto, toplantı).
Ó,ó	ó	- este un sunet specific tătarei crimeene, intermediar între o și ö din limba turcă, asemănător cu o din chior (ógız "bou", órdek "rață", kóz "ochi", tóle "coteț", sózlık "dicționar"). Este o vocală anterioară, labială, deschisă și nu poate ocupa poziție finală în cuvânt.	ó	- kırım tatarşaga mensup, sóznîñ soñında kayriymakbul, o man túrukşenîñ öarasında, awuzaldı, erinli, geñiş okılğan bir sozıkawazdır (ógız, órdek, kóz, tóle, sózlık).
P,p	pe	- p, ca p din pană, pepene (papır "vapor", kepek "tărăță", pepiy "curcă", pogaşa "pateu", tıp "fund"). Este o consoană oclusivă, surdă, bilabială și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	pe	- sóznîñ heryerinde makbul, kapalı, ótmegen, koşakerinli okılğan bir tartıkawazdır (papır, kepek, pepiy, tıp).
R,r	re	- r, ca r din rană, rece (renk "culoare", tór "fundal", erık "corcodușă", makoron "macaroane", dúrúst "corect", kırım "crimean, câmpian, scit", murat "dorință"). Este o consoană vibrantă, dentală și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	re	- sóznîñ heryerinde makbul, tırıldewğı, tışten okılğan bir tartıkawazdır (renk, tór, erık, makoron, dúrúst, kırım, tatarlık, kurban, ramazan bayramı, murat).
S,s	se	- s, ca s din sanie, sistem (sasık "împuțit", ses "voce", eksık "lipsă", sogan "ceapă", sút "lapte", mısúlman "musulman", sózlık "dicționar"). Este o consoană constrictivă, surdă, alveolară și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	se	- sóznîñ heryerinde makbul, kısık, ótmegen, yuwaktan okılğan bir tartıkawazdır (sasık, ses, eksık, sogan, sút, mısúlman, sózlık).
Ş,ş	şe	- ş, ca ş din şase, tuş (tatarşa "limba tătară, tătarește", beş "cinci", şeşmek "a dezlega", şómış "polonic", kazakşa "limba română, românește"). Este o consoană constrictivă, surdă, prepalatală și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	şe	- sóznîñ heryerinde makbul, kısık, ótmegen, tañlayaldı okılğan bir tartıkawazdır (tatarşa, şapa, beş, şeşmek, şómış, kazakşa).
T,t	te	- t, ca t din tată, pitit (tatar "tătar", bet "obraz", torgay "vrabie", tot "rudină", ústún "superior"). Este o consoană oclusivă, surdă, dentală și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	te	- sóznîñ heryerinde makbul, kapalı, ótmegen, tışten okılğan bir tartıkawazdır (tatar, tatlı, bet, torgay, tot, ústún, murat).
U,u	u	- u, ca u din ud, tutun (urba "îmbrăcăminte", uġuz "ieftin", buyuruk "ordin", suw "apă", kurultay "adunare, consiliu", murat "dorință"). Este o vocală posteroară, labială, închisă și nu poate ocupa poziție finală în cuvânt.	u	- sóznîñ soñında kayriymakbul, awuzartı, erinli, tar okılğan bir sozıkawazdır (urba, uġuz, buyuruk, suw, kurban, kurultay, murat).
Ú,ú	ú	- este un sunet specific tătarei crimeene, pronunțat astfel: 1. ú, intermediar între u și ü din limba turcă, aproximativ ca u din chiul(úşúnğı "al treilea", úġúle "ciovică", súrúw "cârd", túz "drept", kúl "scrum", mısúlman "musulman"). Este o vocală anterioară, labială, închisă. 2. În vecinătatea semiconsoanei y se pronunță prin potențarea anteriorității și labialității, ca ü din limba turcă (úy "casă", úyeñ "hermelină", súyúw "iubire", múyúz "corn"). Nu poate ocupa poziție finală în cuvânt.	ú	- ekı tarzda okılır: 1. u man túrukşenîñ ü arasında, awuzaldı, erinli, tar okılır (úşúnğı, úġúle, súrúw, túz, kúl, mısúlman). 2. bazıları, y yarıtartıkawaznıñ katında tabılğanda, taa awuzaldı, taa erinli, túrukşedeki ú gibi okılır (úy, úyeñ, súyúw, múyúz). Sóznîñ soñında kayriymakbuldur.
V,v	ve/ we	- V, v este o literă provenită din alte limbi. 1. în fonetism academic se pronunță v, ca v din vară, tiv (vuġut "corp", vazife "sarcină", enver "foarte strălucitor", vakıf "donație, fundație"). Este o consoană constrictivă, sonoră, labiodentală și nu poate ocupa poziție finală în cuvânt. 2. în fonetismul tătarei crimeene autentice se asimilează semiconsoanei w(cuvântul vuġut se pronunță wuġut, vazife se pronunță wazipe, enver se pronunță enwer, vakıf se pronunță wakıp).	ve/ we	- kelmeşıktır, ekı túrlı kullanılır: 1. muwallimat kırım tatarşası tellafuzunda, sóznîñ soñında kayriymakbul, kısık, ótken, tışten-erinden okılğan bir tartıkawazdır (vuġut, vazife, enver, wakıf). 2. ğalpak kırım tatarşasıñ tellafuzunda, v yerine w okılır (vuġut sózı wuġut okılır, azife sózı wazipe okılır, enver sózı enwer okılır, wakıf sózı wakıp okılır).
W,w	we	- w este o semiconsoană specifică tătarei crimeene pronunțată aproximativ ca w din well, în limba engleză (wuruw "lovire", saw "sănătos", mauı "albastru", ğewez "nucă"). Este o semiconsoană bilabială și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	we	- sóznîñ heryerinde makbul, koşakerinli okılğan bir yarıtartıkawazdır (wuruw, saw, mauı, ğewez).
Y,y	ye	- y este o semiconsoană specifică tătarei crimeene care se pronunță aproximativ ca i din ied, iarbă (yalan "minciună", kiyış "strâmb", tay "mânz", neniuy "mămică", óġıy "orfan"). Este o semiconsoană prepalatală și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	ye	- sóznîñ heryerinde makbul, tañlayaldı okılğan bir yarıtartıkawazdır (yalan, kiyış, tay, neniuy, óġıy, bayram, kurultay).
Z,z	ze	- z, ca z din zână, zer (zararsız "inofensiv", zelzele "seism", toz "praf", zırkır "burniță", ziyan "risipă", sózlık "dicționar", namaz "rugăciune"). Este o consoană constrictivă, sonoră, alveolară și poate ocupa orice poziție în cuvânt.	ze	- sóznîñ heryerinde makbul, kısık, ótken, yuwaktan okılğan bir tartıkawazdır (zararsız, zelzele, toz, zırkır, ziyan, kідirlez, ramazan, kazakşa, sózlık, namaz).

Lista abrevierilor Kîskartmalar

<i>acad.</i>	termen academic	muwallimatşa	<i>ist.</i>	istorie	tewûke
<i>adj.</i>	adjectiv	sifat	<i>iz.</i>	izafet	izafet
<i>adm.</i>	administrație	idaregîlik	<i>jur.</i>	ştiințe juridice	hukuk
<i>adv.</i>	adverb	rewuş	<i>lat.</i>	termen din limba latină	latinge
<i>agr.</i>	agricultură	eginğilik	<i>lingv.</i>	lingvistică	tilbilimi
<i>anat.</i>	anatomie	uzabilimî	<i>lit.</i>	literatură	edebiyat
<i>aprox.</i>	aproximativ	yakînga	<i>log.</i>	logică	makul
<i>arab.</i>	termen din limba arabă	arap atamasî	<i>m.</i>	masculin	ata ğinisli
<i>arh.</i>	termen arhaic	eski atama	<i>mat.</i>	matematică	riyaziyet
<i>arheol.</i>	arheologie	kazimbilimî	<i>mec.</i>	mecanică	seriyet
<i>arhit.</i>	arhitectură	mimarlik	<i>med.</i>	medicină	tıp
<i>art.</i>	articol	ilgeş	<i>meteo.</i>	meteorologie	hawabilimî
<i>astr.</i>	astronomie	felekiyat	<i>mil.</i>	termen militar	askeriye
<i>auto.</i>	automobilism	maşinaaydaması	<i>minr.</i>	mineralogie	madenbilimi
<i>av.</i>	aviație	tayyaregîlik	<i>mitol.</i>	mitologie	efsanelik
<i>biol.</i>	biologie	ömirbilimî	<i>mong.</i>	termen din limba mongolă	moŋgolğa
<i>bis.</i>	termen bisericesc	kılse atamasî	<i>muz.</i>	muzică	muzikiy
<i>bot.</i>	botanică	nebatat	<i>n.</i>	neutru	ġinisiz
<i>card.</i>	cardinal	miktar	<i>nav.</i>	navigație	papirğilik
<i>chim.</i>	chimie	kimiya	<i>neg.</i>	negativ	bolimsiz
<i>cinem.</i>	cinematografie	deweranğilik	<i>nehot.</i>	nehotârât	belletmez
<i>col.</i>	colectiv	ğiyuw	<i>nom.</i>	nominativ	baş kelış
<i>com.</i>	comerț	satuwanğilik	<i>num.</i>	numeral	sayı
<i>conj.</i>	conjunție	baylaş	<i>ord.</i>	ordinal	tertip
<i>constr.</i>	construcții	inşaat	<i>orn.</i>	ornitologie	kuşbilimî
<i>cron.</i>	cronologie	zemanîy siralama	<i>part.</i>	particulă	edat
<i>d.</i>	despre	hakkinda	<i>peior.</i>	termen peiorativ	aşalatuwğî
<i>dat.</i>	dativ	ğoneliş	<i>pers.</i>	personal	şahsiy
<i>dem.</i>	demonstrativ	işaret	<i>pict.</i>	pictură	ressamlık
<i>dim.</i>	diminutiv	kışkeltme	<i>pl.</i>	plural	kóplik
<i>econ.</i>	economie	iktisat	<i>pol.</i>	politică	siyaset
<i>electr.</i>	electricitate	şagılğan	<i>pop.</i>	termen popular	kalk tilinde
<i>ent.</i>	entomologie	bógek bilimî	<i>pos.</i>	posesiv	iyelik
<i>etc.</i>	etcetera	we sayire	<i>prep.</i>	prepoziție	aldedat
<i>expr.</i>	expresie	aytim	<i>pron.</i>	pronume	almaşlık
<i>f.</i>	feminin	ana ġinisli	<i>prsn.</i>	termen din limba persană	ağemge
<i>fam.</i>	termen familiar	teklipsizlik	<i>psih.</i>	psihologie	akıl bilimî
<i>farm.</i>	farmacologie	eğzabilimî	<i>pt.</i>	pentru	üşün
<i>ferov.</i>	termen feroviar	temirğol ataması	<i>r.</i>	reflexiv	kaytımli
<i>fig.</i>	termen figurat	meğaz	<i>radiof.</i>	radiofonie	radiyosedalik
<i>filoz.</i>	filozofie	felsefe	<i>recipr.</i>	reciproc	karşılıklı
<i>fin.</i>	finanțe	maliye	<i>redupl.</i>	reduplicativ	birtaalama
<i>fitop.</i>	fitopatologie	nebatatmarazları	<i>reg.</i>	regionalism	bölge tili
<i>fiz.</i>	fizică	ğismaniyet	<i>rel.</i>	relativ	nispiy
<i>fiziol.</i>	fiziologie	ğismaniyebilim	<i>relig.</i>	religie	diyanet
<i>folc.</i>	termen folcloric	kalkbılgısı	<i>s.</i>	substantiv	isim
<i>fon.</i>	fonetică	sesbilgisi	<i>sg.</i>	singular	birlik
<i>foto.</i>	fotografie	resimğilik	<i>şcol.</i>	termen şcolar	mektep
<i>gastron.</i>	gastronomie	metbe	<i>t.</i>	tranzitiv	geşirgen
<i>geogr.</i>	geografie	ğeryüzibilimî	<i>teatr.</i>	teatru	tiyatro
<i>geol.</i>	geologie	ğerbilimî	<i>tehn.</i>	tehnică	fen
<i>geom.</i>	geometrie	hendese	<i>tel.</i>	telecomunicații	uzakkaberleşme
<i>ger.</i>	gerunziu	baylam figeli	<i>text.</i>	industrie textilă	tokimağılık
<i>gram.</i>	gramatică	tilsizgasi	<i>tipogr.</i>	tipografie	basım
<i>i.</i>	intransitiv	geşirmez	<i>topogr.</i>	topografie	ğersizgasi
<i>iht.</i>	ihtologie	balıkbilimî	<i>transp.</i>	transporturi	taşıwğılık
<i>impers.</i>	impersonal	hayriyşahsiy	<i>univ.</i>	termen universitar	darülfünun
<i>inf.</i>	infinitiv	mastar	<i>univsl.</i>	universal	umum
<i>inform.</i>	informatică	seriyelek	<i>v.</i>	verb	figel
<i>interj.</i>	interjecție	nida	<i>vet.</i>	medicină veterinară	baytarlık
<i>interrog.</i>	interrogativ	sorawğî	<i>vulg.</i>	termen vulgar	kaba
<i>invar.</i>	invariabil	deñişmez	<i>zool.</i>	zoologie	haywanatbilimî

A

a interj. al; ah!; ay!;

aba s. 1. soră mai mare. 2. mătușă (după mamă). 3. mamă. 4. (text.) aba; dimie; pănură.

abadan adj. 1. înfloritor; prosper. 2. locuit; populat.

abadanlık s. 1. centru populat; așezare; localitate prosperă. 2. înflorire; prosperitate.

abağı s. abagiu.

abajur s. abajur.

abakay s. (ent.) tarantulă (lat., *Lycosa tarentula*).

abalamak v.i. a lătra.

abalaw s. lătrat.

abanoz s. (bot.) curmal-japonez; abanos; eben (lat., *Dyospiros kaki*).

abat I. adj. 1. înfloritor; prosper. 2. locuit; populat. II. s. centru populat; așezare; localitate prosperă. // **•abat bolmak** a se popula; a fi locuit; a înflori; a prospera; a se popula; a se construi; a se renova; a se moderniza. **•abat etmek** a popula; a construi; a renova; a moderniza. // **•abat kasaba** localitate prosperă.

abatlaşkan adj. locuit; populat; propășit; prosper; înflorit; edificat; construit; modernizat; reclădit; recondiționat; reconstruit; renovat; restaurat.

abatlaşmak v.i. 1. a se popula; a fi locuit. 2. a înflori; a prospera.

abatlaştırılğan adj. 1. populat; locuit. 2. construit; renovat; restaurat; modernizat.

abatlaştırmak v.i. 1. a se popula. 2. a se construi; a se renova; a se restaura; a se moderniza.

abatlaştırmak v.t. 1. a popula. 2. a construi; a renova; a restaura; a moderniza.

abatlaştırıw s. 1. populare. 2. construire; renovare; restaurare; modernizare.

abatlaştırıwğı s., adj. novator; renovator; restaurator; modernizator.

abatlık s. 1. construcție; clădire. 2. renovare; restaurare; modernizare. // **•abatlık işleri** șantier de construcții.

abay s. (dim., fam.) mămică; mătușică maternală; surioară mai mare. // **•abay maraz** mama e bolnavă.

abaylama s. 1. sesizare; observare. 2. percepție; simțire.

abaylamak v.t. a observa; a sesiza; a simți; a percepe; a băga de seamă.

abaylanaalğan adj. perceptibil.

abaylanaalmaz adj. imperceptibil.

abaylanatan adj. perceptibil.

abaylangan adj. observat; sesizat; simțit; perceput.

abaylanır adj. perceptibil.

abaylanmadan adv. neobservat; pe

neobservate; tiptil; fără a fi sesizat; fără a fi perceput. // **•abaylanmadan barmak** a se furișa; a se strecura; a se fofila.

abaylanmadanbargan adj. strecurat; furișat.

abaylanmadanbaruw s. strecurare; furișare; fofilare.

abaylanmagan adj. neobservat; nesensizat; neperceput.

abaylanmak v.i. a fi perceput; a fi observat; a fi simțit.

abaylanmaykalır adj. imperceptibil.

abaylanmaytan adj. imperceptibil.

abaylanmaz adj. imperceptibil.

abaylaw s. 1. sesizare; observare. 2. percepere; simțire.

abaylawğı s. (d. oameni) observator.

abaylık s. maternitate; calitate de mamă.

abayşık s. (dim., pop.) măicuță; mătușică; surioară.

abbas s. (zool.) leu (lat., *Felis leo*).

Abbas s. (antrop. m., arab.) "Leul".

abces s. (med.) abces.

abdal s., adj. cretin; imbecil; dobitoc.

abdallaşkan adj. îndobitocit.

abdallaşma s. îndobitocire.

abdallaşmak v.i. a se îndobitoci.

abdallaşuw s. îndobitocire.

abdallık s. cretinism; imbecilitate.

abdest s. (relig., la musulmani) spălare rituală a corpului pentru purificare; abluțiune. // **•abdest almak** (relig., la musulmani) a face abluțiune. **•abdestin bermek** a muștrului; a trage cuiva o papară. **•abdestin bızmak** a merge la toaletă; a-și face nevoile.

abdestbergen adj. dojenitor; muștrător.

abdestberuw s. dojană; muștruluială; burdușeală; ciomăgeală; muștrare; chelfăneală.

abdestiberilgen adj. dojenit; muștruluit; burdușit; ciomăgit; muștrat.

abdestkana s. toaletă; closet.

Abdim'nin-legelegi s. (om.) barza lui Abdim (lat., *Ciconia abdimii*).

Abdiy s. (antrop. m., arab.) "Proslăvitorul"; "Adoratorul"; "Robul"; "Slujitorul"; "Supusul".

abdiragan adj. pripit.

abdirama interj. ușurel!; încetisor!

abdiramadan adv. încet; tacticos; lent; agale; alene.

abdiramak v.i. a se pripi.

abdiratmak v.t. a determina să se pripească.

abdiraw s. pripă.

Abdul s. (antrop. m., arab.) "Proslăvitorul (lui Allah)"; "Supusul (lui Allah)"; "Robul (lui Allah)".

Abduladil s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui drept".

Abdulafuw s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui iertător".

Abdualim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui atotștiutor".

Abdulaliy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preainalt".

Abdulazim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui grandios".

Abdulaziz s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preacinstit".

Abdulbakiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui veșnic".

Abdulbariy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Făuritorului".

Abdulbasir s. (antrop. m., arab.) "Supusul Atotvăzătorului".

Abdulbasit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui munific".

Abdulbatin s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui misterios".

Abdulbayis s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui ce reînsufleștește".

Abdulbediy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Ziditorului".

Abdulberr s. (antrop. m., arab.) "Supusul Binefăcătorului".

Abdulehat s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui unic"; "Supusul Celui indivizibil".

Abdulevvel s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui ce este obârșia tuturor lucrurilor și viețuitoarelor".

Abdulfettah s. (antrop. m., arab.) "Supusul Desferecătorului".

Abdulgaffar s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui crucător".

Abdulgafur s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui îndurător".

Abdulganıy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui îmbelșugat".

Abdulgebbar s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui măiestru".

Abdulgelil s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui sublim".

Abdulgewat s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui generos".

Abdulhadiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Călăuzitorului".

Abdulhafiz s. (antrop. m., arab.) "Supusul Depozitarului".

Abdulhakem s. (antrop. m., arab.) "Supusul Judecătorului".

Abdulhakim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preaințelept".

Abdulhakk s. (antrop. m., arab.) "Supusul Adevărului".

Abdulhalik/Abdulkalik s. (antrop. m., arab.) "Supusul Întemeietorului".

Abdulhalim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preabun".

Abdulhamit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preaslăvit".

Abdulhasip s. (antrop. m., arab.) "Supusul Socotitorului".

Abdulhayiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui aievea viu".

Abdulkabir s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui cunoscător".

Abdulkadir s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui atotputernic".

Abdulkahhar s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui covârșitor".

Abdul-Kasim s. (topon.) Abdulcasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Caracasim) (jud. Tulcea).

Abdulkawuy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preaputernic".

Abdulkayyum s. (antrop. m., arab.) "Supusul Atotdirigitorului".

Abdulkebir s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui maiestuos".

Abdulkerim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui mărinimos".

Abdulkuddus s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui sfânt și neîntinat".

Abdulla(h) s. (antrop. m., arab.) "Supusul lui Allah"; "Proslăvitorul lui Allah"; "Robul lui Allah" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam)(nume purtat, de obicei, de noii convertiți la religia islamică).

Abdullâtif s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui subtil".

Abdulmağit/Abdulmajit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui nobil".

Abdulmalik s. (antrop. m., arab.) "Supusul Atotstăpânitorului".

Abdulmaniy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui ce preîntâmpină".
Abdulmeǵit/Abdulmejıt s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui glorios".
Abdulmetın s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui dăinuitor".
Abdulmubdiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Atoateziditorului".
Abdulmugniy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui mănos".
Abdulmuǵıp s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui simțitor".
Abdulmuhsiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Atoatesocitorului".
Abdulmukaddim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Înăitestrămutătorului".
Abdulmukit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Susținătorului".
Abdulmuksit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui chibzuit".
Abdulmuktedir s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preaputincios".
Abdulmuntakim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Osânditorului".
Abdulmusavvir s. (antrop. m., arab.) "Supusul Plămăduitorului".
Abdulmuyit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Reînvietorului".
Abdulmuyiz s. (antrop. m., arab.) "Supusul Apreciatorului".
Abdulmúheymin s. (antrop. m., arab.) "Supusul Protegitorului".
Abdulmúmin s. (antrop. m., arab.) "Supusul Chezașului".
Abdulnafiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui priincios".
Abdulnasır/Abdulnesir s. (antrop. m., arab.) "Supusul Protectorului".
Abdulnebiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Profetului".
Abdulnur s. (antrop. m., arab.) "Supusul Luminii".
Abdulsamet s. (antrop. m., arab.) "Supusul Absolutului".
Abdulselam s. (antrop. m., arab.) "Supusul Păcii".
Abdulşafiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Tămăduitorului".
Abdulşahit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Martorului".
Abdulşekúr s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui recunoscător".
Abdultewap s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui îngăduitor și milostiv".
Abdulvaǵıt s. (antrop. m., arab.) "Supusul Descoperitorului".
Abdulvahit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui unic".
Abdulvaliy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Ocăruiitorului".
Abdulvaris s. (antrop. m., arab.) "Supusul Urmașului absolut".
Abdulvasiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui nemărginit".
Abdulvedút s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui preaiubit și preaiubitor".
Abdulvehhap s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui binecuvântează".
Abdulvekil s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui împuternicit".
Abdulzahır s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui neîndoelnic".
Abdurrahim s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui iertător și milostiv".
Abdurrahman s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui priitor".
Abdurrakip s. (antrop. m., arab.) "Supusul Priveghetorului".
Abdurrazaak s. (antrop. m., arab.) "Supusul Atoatedătătorului".

Abdurrefiy s. (antrop. m., arab.) "Supusul Înălțătorului".
Abdurreşit s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui ce călăuzește pe calea întemeiată".
Abdurrewúf s. (antrop. m., arab.) "Supusul Celui blajin".
aberasiya s. aberație.
abide s. monument; statuie. // **•kadım abideler** monumente antice.
Abide s. (antrop. f., arab.) "Proslăvitoarea"; "Adoratoarea"; "Roaba"; "Slujitoarea"; "Supusa".
abideviy adj. monumental. // **•abideviy donatma** decor monumental.
Abit s. (antrop. m., arab.) "Proslăvitorul"; "Adoratorul"; "Robul"; "Slujitorul"; "Supusul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
abiy s. (dim., fam.) frățior mai mare; nene.
abiklik-sabiklik s. incoerență.
abik-sabik adj. incoerent.
abına-súrúne adv. pe brânci.
abındırma s. 1. aservire; înrobire; subjugare. 2. împiedicare; îngenunchere.
abındırma v.t. 1. a împiedica; a îngenunchea (și fig.). 2. (fig.) a supune.
abındırw s. 1. aservire; înrobire; subjugare. 2. împiedicare; îngenunchere.
abingan adj. 1. împiedicat; îngenunchat; căzut în brânci. 2. (fig.) supus.
abınma s. 1. împiedicare. 2. (fig.) supunere.
abınmak v.i. 1. a se împiedica; a îngenunchea; a cădea în brânci. 2. (fig.) a se supune. // **•Amet ğürgende abına** Amet se împiedică când merge.
abınw s. 1. împiedicare. 2. (fig.) supunere.
abır-şibir s. bagatele; mărunțișuri; multe și mărunte; fleacuri; chițibușuri.
abla s. soră mai mare.
Abla-Kóy/Abila-Góy s. (topon.) Potârnichea (jud. Constanța).
abonament s. abonament.
abonamentlı s., adj. abonat.
abonat s., adj. abonat.
abruy s. stimă; onoare; considerație; respect.
abruylı adj. stimat; onorat; respectat.
abstrakt adj. abstract.
açetilenä s. (chim.) acetilenă.
açetona s. (chim.) acetonă.
açit s. (chim.) acid.
açitlemek v.t. (chim.) a acidula.
açitleşken adj. (chim.) acid; acidulat.
açitleşme s. (chim.) acidulare.
açitleşmek v.i. (chim.) a se acidula.
açitleştirmek v.t. (chim.) a acidula.
açitleşúw s. (chim.) acidulare.
açitlı adj. (chim.) acid; acidulat.
açitlık s. (chim.) aciditate.
ada s. (geogr.) insulă; ostrov. // **•takım adalar** arhipelag.
adak s. 1. promisiune; făgăduială; angajament. 2. logodnă.
adaklama s. promisiune; făgăduială; angajament.
adaklamak v.t. a promite; a făgădui; a se angajament.
adaklangan adj. promis; făgăduit; angajat.
adaklaw s. promisiune; făgăduială;

angajament.
adaklawǵı adj. promițător.
adaklı adj. promis; făgăduit; angajat.
adale s. (anat.) mușchi; musculatură. // **•sıguwǵı adale** (anat.) mușchi constrictor.
adaleişi adj. intramuscular.
adalelı adj. (anat.) musculos.
adalesız adj. (anat.) fără mușchi; fără musculatură.
adalesızlık s. (anat.) lipsă de mușchi; lipsă de musculatură.
adalet s. 1. justiție. 2. dreptate; echitate; justețe; imparțialitate; nepărtinire. // **•adalet bakanlığı/nazirlığı** (pol.) ministerul justiției.
adaletli adj. drept; echitabil; just; imparțial; nepărtinitor.
adaletsız adj. injust; inechitabil; nedrept.
adaletsızlık s. inechitate; nedreptate.
adalgan adj. promis; făgăduit; angajat.
adali adj. insular.
adam s. bărbat; om.
adamak v.t. a promite; a făgădui; a se angajament.
adamakillı adj. perfect; desăvârșit; ireproșabil.
adañ I. adj. exterior; extern; externat; din afară. II. s. exterior; partea din exterior. // **•adañ etmek** a externa.
adañda adv. afară; în exterior.
adañdan adv. dinspre afară; dinspre exterior.
adañdúniyalı adj. 1. extraterestru. 2. nepământeian; transcendental.
adañdúniyalık s. transcendentalism.
adañgadliy adj. (jur.) extrajudiciar.
adañka I. adj. exterior; extern; externat; din afară. II. s. exterior; partea din exterior. // **•adañka etmek** a externa.
adañkaadliy adj. (jur.) extrajudiciar.
adañkada adv. afară; în exterior.
adañkadan adv. dinspre afară; dinspre exterior.
adañkadúniyalı adj. 1. extraterestru. 2. nepământeian; transcendental.
adañkadúniyalık s. transcendentalism.
adañkaga adv. spre exterior.
adañkakanuniy adj. extralegal.
adañkameşruw adj. extralegal.
adañkanuniy adj. extralegal.
adañkatúzel adj. (jur.) extrajudiciar.
Adañ-Kúlesi s. (topon.) ("Turnul invadatorilor") Adamclisi (jud. Constanța).
adañmeşruw adj. extralegal.
adañtúzel adj. (jur.) extrajudiciar.
ada-soganı s. (bot.) ceapă-de-mare (lat., *Urginea maritima*; *Scilla maritima*).
adaşayı s. (bot.) salvie; jale; jaleș; zdraviță (lat., *Salvia officinalis*).
adaşayı, ğabişkan- s. (bot.) cinstet; lăpuș; jale-cleioasă; salvie-cleioasă (lat., *Salvia glutinosa*).
adaşayı, múslı- s. (bot.) iarba-sfântului-loan (lat., *Salvia sclarea*).
adaşayı, túylı- s. (bot.) șerlai (lat., *Salvia aethiopis*).
adaşık s. (geogr.) insuliță.
adaşkan adj. răătăcit.
adaşma s. răătăcire.
adaşmak v.i. a se răătăci.
adaşw s. răătăcire.
adaw s. promisiune; făgăduială; angajament.
adawǵı adj. promițător.

adawlî *adj.* promis; făgăduit; angajat.
aday *s. (pol.)* candidat.
adaylık *s. (pol.)* candidatură.
adelade *adj.* ordinar; obișnuit.
adem *I. adj.* omenos; uman. **II. s.** bărbat; om.
adembalasî *s.* omul; ființa omenească.
adembîlmîğîsî *s.* antropolog.
adembîlmîmî *I. adj.* antropologic. **II. s.** antropologie.
adembîlmîmî *adj.* antropologic.
ademğê *adv.* omeneste.
ademğî *s., adj.* umanist.
ademğîlık *s.* umanism.
ademi *adj.* uman; omenesc.
ademi *y*et *s.* omenire; lume; umanitate.
ademiyetlî *adj.* omenesc; uman; cumsecade.
ademiyetsîz *adj.* inuman; neomenos.
ademiyetsîzge *adv.* neomeneste.
ademiyetsîzlîk *s.* lipsă de omenie; neomenie.
ademileşken *adj.* umanizat.
ademileştirme *s.* umanizare.
ademileştirmek *v.t.* a umaniza.
ademileştirûw *s.* umanizare.
ademlîk *s. 1.* omenire; lume. **2.** umanitate.
adempişîmgîlîk *s.* antropomorfism.
ademulî *s.* omul; ființa omenească.
ademustî *adj.* supraomenesc.
adese *s.* lentilă.
adet *s. 1.* număr. **2.** bucată. // **•muhtelîlî adet** (*mat.*) număr mixt.
•sade adet (*mat.*) număr prim.
adetiy *adj.* numeric. // **•adeti**y sîfat (*gram.*) numeral.
adil *adj.* drept; just; echitabil. // **•adil** pîyat preț convenabil.
Adil *s. (antrop. m., arab.)* "Împărtășitorul dreptății" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Adil, El- *s. (relig., arab.)* "Cel drept"; "Cel pe de-a-ntregul drept" (unul din cele 99 preafumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Adile *s. (antrop. f., arab.)* "Cea dreaptă".
adiy *adj.* simplu; ordinar; inferior; mediocru; normal. // **•adi**y bôlîk (*mat.*) fracție ordinară. **•adi**y hukuk drept comun.
adileşken *adj.* simplificat.
adileşmek *v.i.* a se simplifica.
adileştîrîgen *adj.* simplificator.
adileştîrme *s.* simplificare.
adileştîrmek *v.t.* a simplifica.
adileştirûw *s.* simplificare.
adileştirûwgî *adj.* simplificator.
adiylîk *s.* simplitate; inferioritate.
adîm *s.* pas. // **•adîm aşmak** a întinde pasul. **•adîm atmak** a pași. // **•deñgelî adîmlar man** în pas egal. **•ekî adîmda** la doi pași. **•korkak adîmlar man** cu pași temători.
adîm-adîm *adv.* pas cu pas; treptat.
adîmlagan *adj.* mergător.
adîmlamak *v.i.* a măsura cu pasul; a pași.
adîmlatmak *v.t.* a determina să măsoare cu pasul; a determina să păsească.
adliy *adj.* juridic; judiciar. // **•adli**y kuwuşturmasî yapmak (*jur.*) a urmări pe cale judiciară. // **•adli**y akîlzade (*jur.*) juriconsult. **•adli**y doktor/tabîp (*med.*) medic legist. **•adli**y sîgîl (*jur.*) cazier. **•adli**y tîp (*med.*) medicină legală. **•adli**y

yañgîş (*jur.*) eroare judiciară.
adliye *s.* justiție. // **•adli**yege teslîm bolmak (*jur.*) a se preda justiției. **•adli**yege teslîm etmek (*jur.*) a conferi justiției.
adliyeğî *s.* jurist.
Adnan *s. (antrop. m., arab.)* numele unui strămoș al Profetului Muhammed Aliyselam.
adresa *s.* adresă. // **•ğîbergennîñ adresasî** numele expeditorului. **•maruze tam tuwul** adresa nu este completă. **•şo maruzenî karayman** caut această adresă.
aerodinamik *adj. (fiz.)* aerodinamic.
aerodinamika *s. (fiz.)* aerodinamică.
aerodinamikali *adj. (fiz.)* aerodinamic.
aerodrom *s.* aerodrom.
af *s. 1.* iertare; scutire. **2. (jur.)** grație; amnistie.
afetîm *interj.* bravo!
afet *s. 1.* dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire. **2.** urgie.
afetîlgen *adj.* iertat; grațiat.
afetîlîr *adj.* scuizabil.
afetîlmegen *adj.* neiertat; negrațiat.
afetîlmek *v.i.* a fi iertat; a fi grațiat.
afetîlmez *adj.* impardonabil; de neiertat.
afetken *adj.* clement; iertător; îndurător.
afetkendiy *adj.* scuizabil.
afetlî *s.* dezastruos; catastrofal.
afetme *s.* iertare; scuiză.
afetmek *v.t. 1.* a ierta; a scuiza. **2. (jur.)** a ierta; a grația.
afetmez *adj.* neiertător.
afetûw *s.* iertare; scuiză.
aff *s. 1.* iertare; scutire. **2. (jur.)** grație; amnistie.
affetîlgen *adj.* iertat; grațiat.
affetîlîr *adj.* scuizabil.
affetîlmegen *adj.* neiertat; negrațiat.
affetîlmek *v.i.* a fi iertat; a fi grațiat.
affetîlmez *adj.* impardonabil; de neiertat.
affetkendiy *adj.* scuizabil.
affetmek *v.t. 1. (jur.)* a ierta; a grația. **2.** a ierta; a scuiza.
affetmez *adj.* neiertător.
affli *adj. 1. (jur.)* grațiat; amnistiat. **2.** iertat; scutit.
affuw *I. adj.* iertător; indulgent; îndurător; îngăduitor; milostiv; clement. **II. s. 1.** iertare; scutire. **2. (jur.)** grație; amnistie. // **•affuw bolmak** a fi iertat; a fi scuizat; a fi grațiat. **•affuw etmek** a ierta; a scuiza; a grația. // **•affuw etîlealga** scuizabil. **•affuw etîñîz!** iertați-mă!
affuwlî *adj. 1. (jur.)* grațiat; amnistiat. **2.** iertat; scutit.
afgan *s., adj.* afgan.
Afganistan *s. (topon.)* Afganistan.
afganistanlî *s., adj.* afgan.
Afife *s. (antrop. f., arab.)* "Cea smerită".
afiş *s.* afiş.
Afiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea sănătoasă".
afiyet *s.* sănătate. // **•afiyet bolsîn!** poftă bună!
afiyon *s. 1.* opiu. **2. (bot.)** mac; papavună; somnișor (*lat., Papaver rhoeas; Papaver somniferum*).
afiyon, tamgalî- *s. (bot.)* mac-cornut (*lat., Glaucium corniculatum*).
afiyonğî *s.* opiomani.
afli *adj. 1.* iertat; scutit. **2. (jur.)** grațiat; amnistiat.

Afrika *s. (topon.)* Africa.
Afrika, Ğenubiy- *s. (topon.)* Africa de Sud.
Afrika, Kûnbetî- *s. (topon.)* Africa de Sud.
Afrika, Orta- *s. (topon.)* Republica Central-Africană.
Afrika-altîn-sariğeketî *s. (orn.)* grangur african auriu (*lat., Oriolus auratus*).
Afrika-altîn-sîgîrgasî *s. (orn.)* grangur african auriu (*lat., Oriolus auratus*).
Afrika-gûmûşgâgâasî *s. (orn.)* pescăruș cu cioc argintiu african (*lat., Lonchura cantans*).
Afrika-ğaşmaklî-kurkuri *s. (orn.)* turturică africană mascată (*lat., Oena capensis*).
Afrika-ğennet-şîbîngîsî *s. (orn.)* muscarul paradisului; muscar african (*lat., Terpsiphone viridis*).
Afrika-ğîlanmoyînî *s. (orn.)* pasăre gât de șarpe africană; anghigă africană (*lat., Anhinga rufa*).
Afrika-kara-karzakşîsî *s. (orn.)* scoicar negru african (*lat., Haematopus moquini*).
Afrika-kaşîkşîsî *s. (orn.)* stârc lopătar african (*lat., Platalea alba*).
Afrika-kaya-kirazkuşî *s. (orn.)* presură africană de stâncă (*lat., Emberiza tahapisi*).
Afrika-kaya-sûlekeşî *s. (orn.)* presură africană de stâncă (*lat., Emberiza tahapisi*).
Afrika-kaya-tenegî *s. (orn.)* presură africană de stâncă (*lat., Emberiza tahapisi*).
afrikalî *s.* african.
Afrika-Murunî-ördegî *s. (orn.)* rață de Cap; sarselă de Cap (*lat., Anas capensis*).
Afrika-pembe-kurkuri *s. (orn.)* guguştiuc roz-cenușiu; guguştiuc african (*lat., Streptopelia roseogrisea*).
afsun *s.* farmec; vrajă.
afsunğî *s.* vrăjitor.
afsunğuluk *s.* vrăjitorie.
afsunlagan *adj.* fermecător; fascinant.
afsunlama *s.* farmec; fascinație.
afsunlamak *v.t.* a fermeca; a vrăji.
afsunlagan *adj.* fermecat; vrăjit.
afsunlî *adj.* fermecat; vrăjit.
afuw *I. adj.* iertător; indulgent; îndurător; îngăduitor; milostiv; clement. **II. s. 1.** iertare; scutire. **2. (jur.)** grație; amnistie.
Afuw, El- *s. (relig., arab.)* "Cel iertător" (unul din cele 99 preafumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
afuwlî *adj. 1.* iertat; scutit. **2. (jur.)** grațiat; amnistiat.
aga *s. 1.* chiabur; boier. **2. (în formulă de adresare)** jupân. **3. (ist.)** agă. // **•kepekten sora un aga** după tărăță curge fâină.
agalar *s., pl.* chiaburime; boierime.
agar *adj.* lichid; fluid. // **•agar suwlar** ape curgătoare.
agaretek *s. (med.)* leucoree; poală albă.
agargan *adj.* încăruntit; grizonat.
agargagayit *s.* carburant.
agarkum *s.* nisipuri mișcătoare.
agarkuyruk *s. (anat.)* coccis; noadă.
agarlarseriyetî *s. (fiz.)* hidromecanică.
agarma *s. 1.* albire; înălbire; încăruntire. **2.** iluminare (*de ziuă*).
agarmak *v.i. 1.* a se albi; a se înălbi; a

deveni alb. **2.** a încărunți. **3.** a se lumina (*de ziuă*). // **•kún agarmak** a se lumina de ziuă. **•şási-başı agarmak** a-i albi părul; a încărunți. // **•bırkaş dakkada agardî** în câteva minute a albit. **•kirmizim agardî** mi s-a decolorat roșul. **•ortalik agargan hálinde** cu toate că se luminase.

agarsuw s. apă curgătoare.

agartkan adj. albitor; înălbitor.

agartmak v.t. a albi; a înălbi; a face să se înălbească. // **•sakalin tirmende agartmak** a încărunți de pomană. **•şaşin agartmak** a-i scoate peri albi.

agartuwgi adj. albitor; înălbitor.

agaruw s. 1. ilumina. 2. albire; înălbi; încărunțire.

agaş I. adj. lemnos. II. s. 1. lemn. 2. (*constr.*) câprior; grindă; consolă; bârnă. 3. stănoagă. // **•agaş ğarmak/parlamak** a sparge lemne. // **•agaş kewdesi** trunchi de copac. **•agaş kópır** pod de lemn. **•agaş kopkası** cofă. **•agaş parlagan** spărgător de lemne. **•ğangan agaş** rug. **•kirmizi agaş** mahon. **•kurî agaş** uscături. **•parlawli agaş** lemne sparte.

agaşşagan s. xilofag.

agaşayak s. 1. pilug; picior de lemn; proteză de lemn a unui picior. 2. olog cu picior de lemn. 3. capră de tăiat lemne.

agaşbaşı s. buturugă; butuc; buştean; ciot; cioată.

agaşbaşiday adj. butucănos; cioturos.

agaşbaşlı adj. butucănos; cioturos.

agaşlı adj. (*d. materiale*) de natură lemnoasă; asemănător cu lemnul; xiloid.

agaş-şelegi s. zmeură.

agaş-şelekligi s. (*bot.*) zmeur; zmeurar (*lat., Rubus idaeus*).

agaştan adj. de lemn; din lemn; lemnos. // **•agaştan yasalgan kapı** ușă făcută din lemn.

agaştasken s. xilofil.

agaştay adj. (*d. materiale*) de natură lemnoasă; asemănător cu lemnul; xiloid.

agaştokisi s. (*bot.*) xilem.

ag-atırış I. adj. (*ist.*) (*ak atırış- "separația albă"*) elitist; nobil; autohton; indigen; băstinaș; neaș. II. s., adj. (*ist.*) (*ak atırış- "separația albă"*) agatârș; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; băstinaș; tătar.

agim s. 1. curent; curgere. 2. (*geogr.*) pantă; povârniș; versant; coastă. 3. înclinație; vocație; aptitudine; tendință. // **•agim anatigaşı** priză electrică. **•agim şebekesi** rețea electrică. **•dalgalı/dulkunli agim** (*electr.*) curent alternativ. **•dogrı agim** (*electr.*) curent continuu. **•hawa agimi** curent de aer. **•istikra agimi** curent de inducție. **•şagilgan/elektrik agim** curent electric.

agimsuw s. fluviu; râu.

agin s. 1. incursiune; atac. 2. afluență. // **•agin etmek** a ataca.

agin-agin adv. valuri – valuri; buluc; droaie.

agingi s. (*mil.*) avangardă; diversionist; atacant.

aginti s. 1. curent; curs. 2. (*med.*) supurație. 3. (*fig.*) înclinație; predispoziție. // **•agintiga kúrek şekmek** a munci fără rost.

agistos s. (*cron.*) august.

agiş s. curgere; scurgere.

agit I. adj. (*anat.*) xifoid; xifoidian. II. s. 1. (*anat.*) cartilaj xifoid. 2. piept de pasăre.

agizdirilgan adj. vărsat; scurs; picurat; drenat.

agizdirma s. vărsare; scurgere; picurare; drenaj.

agizdirmak v.t. a scurge; a picura; a vărsa; a drena; a determina să curgă. // **•kózyaşı agizdirmak** a vărsa lacrimi; a plânge.

agizdiruw s. vărsare; scurgere; picurare; drenaj.

agizma s. scurgere; secare.

agizmak v.t. a scurge; a picura; a vărsa; a drena; a determina să curgă.

agizuw s. vărsare; scurgere; picurare; drenaj.

agnosticism s. (*fil.*) agnosticism.

agnostik s., adj. (*fil.*) agnostic.

agoniya s. agonie.

agronom s. agronom.

agronomik adj. agronomic.

agronomiya I. adj. agronomic. II. s. agronomie.

agronomiyağı s. agronom.

agronomiyalı adj. agronomic.

agroteknika s. agrotehnică.

aguw s. (*bot.*) leandru; oleandru; rododafin (*lat., Nerium oleander*). 1. (*fiz.*) flux. 2. curgere; scurgere; vărsare. 3. otrăvă; venin; toxină.

aguwdalı s. (*bot.*) leandru; oleandru; rododafin (*lat., Nerium oleander*).

aguwgakarşı s. antidot; antitoxină.

aguw-gúli s. (*bot.*) rododendron; smirdar; bujor-de-munte; trandafir-de-munte; iederă (*lat., Rhododendron kotschy*).

aguwgi adj. (*d. ape*) curgător.

aguwlagan adj. otrăvitor; veninos.

aguwlama s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwlamak v.t. a otrăvi; a intoxica; a învenina.

aguwlangan adj. otrăvit; înveninat; intoxicat.

aguwlanma s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwlanmagan adj. nepoluat.

aguwlanmak v.i. a se otrăvi; a se intoxica; a se învenina.

aguwlanuw s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwlaw s. otrăvire; intoxicație; înveninare.

aguwli adj. otrăvit; înveninat; veninos; intoxicat; toxic.

aguwluk s. toxicitate.

aguwoti s. (*bot.*) cucută; dudău (*lat., Conium maculatum*).

aguwoti, suw- s. (*bot.*) cucută-de-apă (*lat., Cicuta virosa*).

aguwsuzlaşkan adj. dezintoxicat.

aguwsuzlaştırma s. dezintoxicare.

aguwsuzlaştırmak v.t. a dezintoxica.

aguwsuzlaştırıw s. dezintoxicare.

aga s. mamă (*dacă bunica încă mai trăiește*).

agaba adv. oare?; nu cumva?;

agagan s. fulger; trăsnet.

agaganlı adj. fulgerat.

agar adj. 1. destoinic; vrednic. 2. ager; isteț.

agarlık s. 1. destoinicie; vrednicie. 2. agerime; istețime.

agay s. (*dim., fam.*) mămică; maică (*termen utilizat cât timp bunica este în viață*).

agayip I. adj. ciudat; straniu. II. interj.

ciudat!;

agaysık s. (*dim., pop.*) măicuță (*termen utilizat cât timp bunica este în viață*).

agele I. adj. grăbit; rapid; iute. II. s. 1. grabă; iuteală; pripă. 2. urgență. //

•agele etmek a da zor; a se grăbi.

•agelege kelmek a impune grabă; a cere iuteală. **•ageleli bolmak** a impune grabă; a cere iuteală. //

•agele etemen mă grăbesc.

•agele etme! ușurel!; încetșor!;

•agele turum situație de urgență.

•agelem yok nu mă grăbesc.

•asta agele et! grăbește-te încet!;

•eger ageleñiz bolsa dacă vă grăbiți.

•ne ageleñiz bar? de ce vă grăbiți?; **•şokadar agelesi bar mı?** este chiar atât de urgent?;

agele-agele adv. în grabă; în pripă; de mântuială.

ageleden adv. în grabă; în pripă; de mântuială.

ageleetmeden adv. agale; alene; încet; încetșor; lent; liniștit; tacticos; ușurel; fără grabă.

ageleettırıw s. activizare.

agelegeşakırıw s. grăbire; apel; îndemn.

ageleği adj. presant; precipitant; grabnic; urgent; care impune urgentarea.

ageleleştırmek v.t. a grăbi; a urgenta.

ageleli adj. grăbit; zorit; agitat; impacientat; nerăbdător.

agelesibolgan adj. grăbit.

agelesiz adj., adv. încet; tacticos; lent; domol; greoi; agale; alene.

agelesizlik s. încetineală.

agem s. iranian; persan.

Agem-aykabagi s. (*orn.*) lăcar persan (*lat., Acrocephalus griseldis*).

agem-borazani s. (*bot.*) begonie (*lat., Begonia*).

Agem-ğelkuwganı s. (*orn.*) ielcovan persan; furtunar persan; pasărea-furtunii persană (*lat., Puffinus persicus*).

agemiy adj. 1. începător; necalificat. 2. nepriceput; novice; ageamiu; diletant.

agemiylik s. stângăcie; neîndemânare.

agem-kemenegi s. (*bot.*) chimion-amar (*lat., Cuminum cyminum*).

Agem-kırteşigi s. (*orn.*) țiclean persan; țiclean de stâncă estic (*lat., Sitta tephronota*).

Agemler s. (*topon.*) ("Perșii") Ciobănița (*jud. Constanța*).

agemli adj. iranian; persan.

Agemli sayrawğusi s. (*orn.*) bulbul persan (*lat., Pycnonotus jocosus*).

Agem-şibawı s. (*orn.*) lăcar persan (*lat., Acrocephalus griseldis*).

agem-ziresi s. (*bot.*) chimion-amar (*lat., Cuminum cyminum*).

agenda s. agendă.

agensiya s. agenție. // **•ğolşilik agensiyası** agenție de voiaj.

•tiğaret agensiyası agenție comercială.

agent s. agent; spion. // **•haleket/trafik agentı** agent de circulație.

agil adj. grabnic; urgent; presant. // **•agil şifalar!** înșănătoșire grabnică!;

•agil turum situație de urgență.

agiz I. adj. inapt; incapabil. II. s. 1. incapacitate; neputință. 2. debilitate;

slăbiciune. // **•ağiz kalmak** a fi incapabil să...; a nu fi în stare să...; a nu putea să...;

ağî I. adj. 1. dureros. 2. amar; iute. 3. sfâșietor; înduioșător. II. s. 1. durere; usturime. 2. (*d. gust*) iuțeală; amăreală. 3. (*fig.*) suferință; mahnire. // **•ağî bolmak** a ustura. **•ağîsin işine kómmek** a-și ascunde durerea; a-și înghiți durerea. **•ağîsin şigarmak** a-și scoate un foc de la inimă; a se răzbuna. **•ağîsin tartmak** a trage ponoasele; a suferi. // **•ğüreke ağîsî** (*med.*) durere de inimă.

ağîgan adj. milos.

Ağîga s. (*topon.*) ("Amara") Agiegea (*jud. Constanța*).

ağîkesken s. antidot; anticonvulsiv.

Ağî-Kól/Ağî-Gól s. (*hidron., topon.*) ("Lacul Amar") Agighiol (*jud. Tulcea*).

ağîlanmak v.i. a se amărî; a deveni amar; a se acri.

ağîlî adj. jalnic.

ağîlik s. amăreală; acreală.

ağîma s. 1. durere; usturime. 2. milă; compătimire.

ağîmadan adv. fără milă.

ağîmagan adj. nemilos; neîndurător; crud; hapsân.

ağîmak A. v.i. a durea; a ustura. **B. v.t.** a fi milă; a compătimi.

ağîmalî adj. compătimitor.

ağîmalî-ağîmalî adj. compătimitor.

ağîmama s. cruzime; neîndurare.

ağîmasîz adj. nemilos; neîndurător; crud; hapsân.

ağîmasîzlik s. neîndurare; cruzime.

ağîmaz adj. nemilos; crud; hapsân.

ağîndîrmak v.t. a impresiona; a înduioșa.

ağîndîrûwğî adj. impresionant; înduioșător.

ağîngan adj. impresionat.

ağînganday adj. regretabil; lamentabil.

ağînma s. remușcare.

ağînmak v.i. a se întrista; a se amărî. // **•bek ağîndîm** mi-a părut foarte rău.

ağînuw s. căință; regret.

ağîsîşîkkan adj. răzbunat.

ağîw s. 1. durere; usturime. 2. milă; compătimire.

ağîwğî adj. deplorabil.

ağun/ajun I. adj. terestru; pământesc. II. s. 1. cosmos; univers. 2. sol; pământ; teren. 3. pace; liniște; lumină. // **•ağun ğarîkları** raze cosmice.

ağunbîlîmî s. cosmologie.

ağunbîlîmî adj. cosmologic.

ağuniy adj. cosmic.

ağunsîzğasî s. cosmografie.

ağuntuwumğî adj. cosmogonic.

ağuntuwumî s. cosmogonie.

ağuze s. zgripturoaică; cotoroanță.

ah interj. ah!; vai!

ah-aman s. plâns; bocet; hohot. // **•ah-aman etmek** a plânge; a boci; a hohoti.

ahdiy adj. contractual.

ahenk s. armonie; concordanță; potrivire.

ahenkîlî adj. armonios.

ahit s. 1. promisiune; angajament. 2. pact; acord.

ahize s. (*tehn.*) receptor.

ahîr s. iesle; troacă.

ahlâagîbizîk adj. pervers.

ahlâagîbizîlgan adj. perversit.

ahlâak s. 1. morală. 2. cinste;

onestitate. 3. conduită; comportament. // **•ahlâagîn bîzmak** a-l perverti; a-i suci cuiva mințile.

ahlâakbizîklîgî s. perversitate.

ahlâakbizmasî s. perversitate.

ahlâakkarşî adj. imoral.

ahlâaklî adj. 1. moral. 2. cinstit; onest.

ahlâaksîz adj. necinstit; imoral; corupt.

ahlâaksîzlik s. imoralitate; corupție.

ahlâakşî s., adj. moralist; moralizator.

ahlâaktîşî adj. amoral.

ahlâaktîşîgîlîk s. amoralitate.

Ahmet/Amet s. (*antrop. m., arab.*) "Cel demn de elogi"; "Prealăudatul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Ahmet-Fakîh/Ahmet-Pakî s. (*topon., localitate desființată*) ("Ahmet Evlaviosul") Ahmed Fakîh (*jud. Tulcea*).

Ahmet-Orman s. (*topon., pădure lângă Isaccea*) ("Pădurea lui Ahmet") Ahmedorman (*jud. Tulcea*).

Ahsen s. (*antrop. m., arab.*) "Cel preafrumos" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Ahuw s. (*antrop. f., prsn.*) "Căprioara".

ahval s. afacere.

ah-way s. plâns; bocet; hohot.

ah-wayğî s. bocitoare.

ajdaka s. (*mitol.*) zmeu; balaur; dragon. // **•ajdaka senesî** (*cron.*) anul dragonului (*conform vechiului calendar tătăresc*).

ajdaka-bôğegî s. (*ent.*) libelulă; cal-de-apă; calul-popii (*lat., Odonata*).

ajdakakózî s. ochi-de-ciclop.

Ajun, Tele- s. (*topon., "Ținutul Sciților"*) Teleajen (*jud. Prahova*).

ajun/ağun I. adj. terestru; pământesc. II. s. 1. cosmos; univers. 2. sol; pământ; teren. 3. pace; liniște; lumină.

ak I. adj. 1. alb. 2. (*fig.*) curat; pur. II. s. culoarea albă. // **•ak man karanî saylamak** a pătimi. **•aknî karadan ayîrmak** a alege grâu din neghină; a despărți ceea ce este bun de ceea ce este rău. **•aktan kara etmek** a face albul negru; a denatura. **•aktan karadan ayîrilmak** a fi deosebit; a fi mai cu moț; a fi mai breaz. **•şâşîne ak tûşmek** a-i albi părul; a încărungi. **•yûzî akka şîkmak** a ieși cu fața curată. **•yûznûñ agî man şîkmak** a ieși cu fața curată. // **•ak şâşlî** încărungi. **•anternîñ ústünde ak menekler bar** pe rochie sunt buline albe. **•ğîmîrta agî** albușul oului.

aka s. frate mai mare.

akademiçiyân s. academician.

akademîk adj. academic.

akademiya s. academie. // **•akademiya kútûpkanasî** biblioteca academiei. **•akademiya uzasî** membru al academiei.

aka-ínî s. frați.

aka-kardaş s. frați.

akalliyet s. minoritate.

akaltîn s. (*chim.*) platină.

akanagî, kar- s. (*orn.*) potârniche de zăpadă (*lat., Lerwa lerwa*).

akanak s. (*orn.*) găinușă cu cap alb (*lat., Arborophila atrogularis*).

akasiya s. (*bot.*) acacia (*lat., Acacia*).

akasiya, yalanğî- s. (*bot.*) salcâm (*lat., Robinia pseudoacacia*).

akasiya-şîbingîşî s. (*orn.*) muscar de salcâm (*lat., Muscicapa gambagae*).

ak-asma s. (*bot.*) curpen; viță-albă (*lat., Clematis vitalba*).

akay s. 1. domn; bărbat; soț. 2. (*termen de politețe pt. un bărbat în vârstă sau mai în vârstă*) domn. 3. bărbat; om adult. // **•Amet akay kayet kasta** domnul Amet e foarte bolnav. **•bîr akay man bîr kîskaayaklî** un domn și o doamnă. **•Ġemal akay** domnul Ġemal. **•Memet akay úyde mî?** domnul Memet este acasă?; **•úylî akay** bărbat înșurat.

akayğa adv. bărbătește.

akbaba, kizîl- s. (*orn.*) vultur pleșuv sur (*lat., Gyps fulvus*).

akbalîk s. (*iht.*) șalău (*lat., Stizostedion lucioperca*).

akbasma s. (*med.*) albeață la ochi; leucom.

Ak-Baş s. (*topon.*) Albești (*jud. Constanța*).

ak-baş-ak-kuyrukli-suwbûrkút s. (*orn.*) vultur cu cap alb (*lat., Haliaeetus leucocephalus*).

ak-baş-kartakay s. (*orn.*) vultur himalaian (*lat., Gyps himalayensis*).

ak-başlî-gûmûşğâgâ s. (*orn.*) pescăruș cu cioc argintiu cu cap alb (*lat., Lonchura maja*).

ak-başlî-kirazkuşî s. (*orn.*) presură cu cap alb (*lat., Emberiza leucocephala*).

ak-başlîklî-delîtaş s. (*orn.*) pietrar cu glugă albă (*lat., Oenanthe monacha*).

ak-başlî-órdek s. (*orn.*) rață cu cap alb (*lat., Oxyura leucocephala*).

ak-başlî-sûlekeş s. (*orn.*) presură cu cap alb (*lat., Emberiza leucocephala*).

ak-başlî-tenek s. (*orn.*) presură cu cap alb (*lat., Emberiza leucocephala*).

akbawur adj. fricos; sperios; temător; laș.

akbawurluk s. frică; teamă; lașitate.

akbor s. cretă.

ak-burgas s. (*bot.*) salcie-albă (*lat., Salix alba*).

akçent s. (*gram.*) accent.

akdeñîz s., adj. mediteranean.

Ak-Deñîz s. (*hidron.*) Marea Mediterană.

Ak-Deñîz-kagayî s. (*orn.*) pescăruș cu cap negru (*lat., Larus melanocephalus*).

akdeñîzlî s., adj. mediteranean.

Ak-Deñîz-şaklayî s. (*orn.*) pescăruș cu cap negru (*lat., Larus melanocephalus*).

ak-dogan s. (*orn.*) șoim de tundră (*lat., Falco rusticolus; Falco gyrfalcon*).

akelgen adj. aducător.

akelîngen adj. adus.

akelînme s. aducere. // **•wazîfenîñ yerine akelînmesî** îndeplinirea misiunii.

akelînmek v.i. a fi adus.

akelme s. (*jur.*) citație.

akelmek v.t. a aduce. // **•akîlîna akelmek** a-i aminti; a-i aduce aminte. **•dadîn yerine akelmek** a-și drege gustul. **•epke akelmek** a înlesni; a ușura; a facilita. **•kaytarîp akelmek** a readuce. **•sesîn yerine akelmek** a-și

drege glasul. **•vuğutka akelmek** a realiza; a materializa; a elabora. // **•maga bîr kawe akelîrsîñîz mî?** vreți să-mi aduceți o cafea?;

akelúw s. aducere.

akelúwğî adj. aducător.

ak-eñselî-boztorgay s. (orn.) ciocârlie cu spate cenușiu (lat., *Eremopterix verticalis*).

ak-eñselî-kizilkuyruk s. (orn.) codroș cu ceafă albă (lat., *Chaimarrornis leucocephalus*).

aketîlgen adj. dus; transportat.

aketîlmek v.i. 1. a fi dus; a fi condus; a fi însoțit. 2. (d. ape) a fi luat; a fi dus. 3. a fi transportat; a fi cărat; a fi transmis.

aketîp-berîlgen adj. dus; transmis.

aketîp-berúw s. ducere; transmitere.

aketîp-taşlangan adj. dus; transmis.

aketîp-taşlaw s. ducere; transmitere.

aketken adj. curier; transportator; însoțitor.

aketme s. ducere; transportare; transmitere; curierat; însoțire.

aketmek v.t. 1. a duce; a conduce; a însoți. 2. a transporta; a căra; a transmite. 3. (d. ape) a lua; a duce. //

•ayawli aketmek a escorta.

•kolîndan ğetîp aketmek a duce de mână pe cineva.

•suwsuz aketîp suwsuz kettirmek a duce pe cineva bou și a-l aduce vacă.

•yalan man aketmek a duce pe cineva cu minciuna. //

•bagajlarîmnî treng

aketîñîz! duceți-mi bagajele la tren!;

•kaş okka bagaj akete

alîrman? câte kilograme de bagaj am dreptul?;

akettirmek v.i. a determina să ducă; a determina să care; a determina să transporte; a determina să transmită.

aketúw s. ducere; transportare; transmite; curierat; însoțire. ducere; transportare; transmite; curierat; însoțire.

ak-ğawşan s. (bot.) pelin-alb (lat., *Artemisia austriaca*).

ak-ğayalî-gúmúşğágáa s. (orn.) pescăruș cu cioc argintiu cu târtiță albă; cintează bengaleză (lat., *Lonchura striata*).

ak-ğayalî-kumtawuk s. (orn.) fugaci cu târtiță albă (lat., *Calidris fuscicollis*).

ak-ğayalî-surkarligaş s. (orn.) drepnea cu târtiță albă (lat., *Apus caffer*).

ak-ğerek s. (bot.) anin-alb; arin-alb (lat., *Alnus incana*).

akğîger s. (anat.) plămân. //

•akğîger petegî (anat.) alveolă pulmonară.

akğîgerotî s. (bot.) pulmonariță; plămânărică; cuscrișor; miera-ursului (lat., *Pulmonaria officinalis*).

akğîgerzari s. (anat.) pleură.

ak-ğúmúle s. (ent.) termită; furnică-albă (lat., *Isoptera*).

akide s. 1. (relig.) dogmă; percept. 2. doctrină; principiu; concept; convingere. 3. acadea. //

•akide ezberletmek a îndoctrina. //

•akide şekerî acadea.

akideezberlegen adj. îndoctrinat.

akideezberletme s. îndoctrinare.

akidelî adj. 1. convins. 2. principal.

Akip s. (antrop. m., arab.) "Succesorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în

Coran Profetului Muhammed Aliysem).

akis I. adj. 1. contrar; opus;

antagonic. 2. îndărătnic; încăpățânat;

potrivnic. II. postp. contra.

akisîne adv. dimpotrivă; împotrivă; în

ciuda; în contra; viceversa.

akislengen adj. încăpățânat;

înversunat.

akislenme s. încăpățânare;

înversunare.

akislenmek v.i. 1. a se opune; a se

împotrivi. 2. a se încăpățâna.

akislenúw s. încăpățânare;

înversunare.

akislik s. 1. opunere; împotrivire;

încăpățânare. 2. polaritate.

akibet s. 1. sfârșit; final; consecință;

repercusiune. 2. viitor. // **•akibetîñ**

aşik bolsın! succes pe viitor!;

akibetlî s. cu viitor.

akibetsîz s. fără viitor.

akil s. 1. minte; rațiune; intelect. 2.

memorie. 3. sfat; povață. 4. gând;

idee; cuget. //

•akîl bermek/úyretmek a-i deschide

cuiva capul; a-l sfătui; a-l povățui; a-i

recomanda. **•akîl etmek** a-și pune

mintea la treabă; a lua seamă; a

chibzui; a intuit. **•akîl koşmak** a se

sfătui. **•akîl uydurmak** a se pune

la mintea cuiva. **•akîldan**

şîgarmak a-l scoate din minți.

•akîldan yazmak a-și ieși din

minți; a-și pierde mințile; a înnebuni.

•akîlî aydınlanmak a se face

lumină în mintea cuiva. **•akîlî**

başına kelmek a-i veni mintea la

cap; a-și aduna mințile; a se da pe

brazdă; a-și veni în cunoștință; a se

dezmetică. **•akîlî başından**

ketmek a-și pierde mințile/capul; a-

și ieși din minți; a se zăpăci; a izbucni.

•akîlî ğetmek a-l duce capul; a fi

în toate mințile; a înțelege; a pricepe;

a-și da seama. **•akîlî karışmak** a-

și pierde capul; a se zăpăci. **•akîlî**

ketmek a-i merge mintea; a-l duce

capul; a fi bun la cap. **•akîlî**

tutmak a-l apuca nebulniile; a-și ieși

din minți. **•akîlîn almak** a-i lua

mințile; a-l scoate din minți. **•akîlîn**

başına almak a-și băga mințile în

cap. **•akîlîn başına toplamak** a-i

veni mintea la cap; a-și veni în

cunoștință; a-și aduna mințile; a se

dezmetică; a se reculege. **•akîlîn**

ĝîymak a-și aduna mințile; a se

reculege. **•akîlîn işmek** a-și bea

mințile; a i se urca băutura la cap.

•akîlîn kaşırma/kaybetmek a-

și pierde capul; a se zăpăci; a-și

pierde mințile; a înnebuni. **•akîlîn**

oynatmak a-și pierde mințile; a

înnebuni. **•akîlîna akelmek** a-i

aminti; a-i aduce aminte. **•akîlîna**

esmek a-i trece prin minte; a-i da

prin gând. **•akîlîna kelgenîñ**

aytmak a spune ce-i trece prin

minte; a spune ce-i vine pe limbă; a fi

slobod la gură. **•akîlîna kelmek**

a-și aminti; a-și aduce aminte; a-i da

prin gând. **•akîlîna kettirmek** a

aminti; a aduce aminte. **•akîlîna**

salmak a-și pune în gând.

•akîlîna tağılamak a-l frământa

gândul; a-l obseda; a avea (pe cineva

sau ceva) în minte. **•akîlînda**

kalmak a-i rămâne în minte; a avea

(pe cineva sau ceva) în minte.

•akîlînda tutmak a memora; a

ține minte. **•akîlîndan ğeşmek** a-i

trece prin minte; a-i da prin gând.

•akîlîndan şıkmamak a-l

frământa gândul; a-l obseda.

•başında akîlî kalmamak a-și

pierde capul; a-și pierde mințile; a se

zăpăci; a se ramoli. //

•akîl almagan aberant. **•akîl**

kabiliyetî capacitate intelectuală.

•akîl kastalıkları ilîmî

psihiatrie. **•akîl tîşî** măsca de

minte. **•akîldan zayıf** imbecil.

•akîlga yakîn rezonabil; plauzibil.

•akîlî başından şıkk

inconștient. **•akîlî zayıp** nătâng.

•akîlîma kelmîy nu-mi amintesc.

•akîlîñ bar bolsa dacă ai minte.

•akîlîñ yok bolsa dacă nu ai

minte.

akîlalgan adj. 1. sfătuit; lămurit. 2.

inteligibil.

akîlalması s. înțelegere; pricepere;

pătrundere; lămurire.

akîlalmaz adj. 1. incredibil. 2.

neinteligibil.

akîlbergen s. consilier; consultant;

sfătuitor; sfetnic.

akîlberúw s. recomandare; sfat.

akîlbîlîmğîsî s. (med.) psiholog.

akîlbîlîmî s. (med.) psihologie.

akîlbîlîmlî adj. (med.) psihologic.

akîldakalgan adj. memorabil.

akîldakalganlar s., pl. (lit.) memorii;

amintiri; autobiografie.

akîldanğengîl adj. debil mintal.

akîldanğengîllîk s. debilitate

mintală.

akîldanğengîl adj. prostuț; prostănac;

neghiob; debil.

akîldanğengîllîk s. prostie;

neghiobie; debilitate.

akîldanşîgargan adj. enervant;

exasperant.

akîldanşîguw s. enervare; exasperare.

akîldanşîkkan adj. supărat; enervat;

exasperat.

akîldanşîkmagan adj. obsedant.

akîldanşîkmama s. obsesie.

akîldanşîkmaz adj. neuitat; de

neuitat; nepieritor.

akîldanyazgan adj. 1. (med.) alienat

mintal; dement. 2. trăsniț; țicniț;

țacăniț; smintiț; dement; descreierat;

diliu; înnebunit; nebul; zurliu.

akîldanyazuw s. 1. demență;

nebulie; sminteală; țicneală. 2. (med.)

alienație; demență.

akîldanzayıp adj. prostuț; prostănac;

neghiob; debil mintal; slab de minte.

akîldanzayıplîk s. prostie; neghiobie;

debilitate.

akîldar s. intelectualitate.

akîldarlar s., pl. intelectualii;

intelectualitate.

akîldatutmama s. uitare.

akîletîlgen adj. prevăzut; întrezărit;

presimțit; chibzuit.

akîletken adj. cugetător; precaut;

prevăzător.

akîletmeden adv. nechibzuit;

imprudent.

akîletúw s. 1. întrezărire; previziune.

2. intuire; intuiție; precauție. 3.

prevedere; precauție. 4. gândire;

cugetare; cuget; reflecție; meditație;

chibzuire; cumpănire.

akîlgaakelgen adj. comemorativ.

akîlgaakelîngen adj. comemorat;

evocat.

akîlgaakelúw s. 1. pomenire;

amintire. 2. amintire; amintire;

comemora; evocare.

akîlgaakelúwğî s. pomelnic.

akîlgakelgen adj. pomenit; amintit.

akîlgakelmez adj. nebănuît.

akîlgakelmiykalgan adj. nebănuît.

akılgaşıygan *adj.* posibil; probabil; admisibil; verosimil; rezonabil; imaginabil.
akılgaşıymama *s.* aberație; imposibilitate.
akılgaşıymaz *adj.* aberant; imposibil; improbabil; inadmisibil; neverosimil; nerezonabil; inimaginabil.
akılgaşatılğan *adj.* obsedant.
akılgaşatılma *s.* obsesie.
akılgaşatışmez *adj.* nebănuit.
akılgaşatışmiykalgan *adj.* nebănuit.
akılgaşuygan *adj.* posibil; probabil; admisibil; verosimil; rezonabil; imaginabil.
akılgaşuymama *s.* imposibilitate.
akılgaşuymaz *adj.* imposibil; improbabil; inadmisibil; neverosimil; nerezonabil; inimaginabil.
akılğetuw *s.* înțelegere; pătrundere; pricepere; lămurire.
akılği *s.* raționalist.
akılğilik *s.* raționalism.
akılğiyuw *s.* reculegere.
akılğoytuw *s.* demență; nebunie; sminteală; țicneală; alienație.
akılğıstelgen *adj.* consultat; întreat.
akılğırtken *adj.* îmbătător.
akılğışuw *s.* îmbătare.
akılialgan *adj.* lămurit; care înțelege clar ceva.
akılibaşında *s.* sobru; cumpătat; serios; cu discernământ; cu bun-simț; întreg la minte.
akılğetken *adj.* lămurit; care înțelege clar ceva.
akılğetmez *adj.* neexperimentat; neinstruit.
akılkalımgan *adj.* senil.
akılkalımmama *s.* senilitate.
akılkarışkan *adj.* 1. răscolit; tulburat. 2. buimăcit; tulburat; zăpăcit; aiurit; năuc; confuz. 3. înnebunit; zăpăcit. 4. derutat; încurcat. 5. bezmetic; bulversat; consternat; derutat; dezorientat; intrigat; năuc; năucit; perplex; șocat.
akılinaakeluw *s.* evocare; redeșteptare; reamintire.
akılınakelgen *adj.* amintit; redeșteptat; evocat.
akılınakelmeme *s.* lapsus; scăpare.
akılınatagılğan *adj.* obsedat; posedat; urmărit.
akılınatuşewuyma *s.* străfulgerare; gând fulgerător.
akılindakalgan *adj.* memorat.
akılindakaluw *s.* memorare.
akılindangeşewuyma *s.* străfulgerare; gând fulgerător.
akılindanşıkmagan *adj.* obsedant.
akılindatutmagan *adj.* uituc.
akılindatutulgan *adj.* învățat; reținut; memorat; memorizat.
akılindatutuw *s.* învățare; reținere; memorare.
akılınğoytken *adj.* 1. trăsnit; țicnit; țăcănit; smintit; dement; descreierat; dilui; înnebunit; nebun; zurliu. 2. (*med.*) alienat mintal; dement. 3. derutat; încurcat.
akılınışken *adj.* îmbătut; beat.
akılinoynatkan *adj.* 1. (*med.*) alienat mintal; dement. 2. dement; descreierat; dilui; înnebunit; nebun; smintit; țicnit; țăcănit; zurliu; scrântit.
akıliselim *s.* sobru; cumpătat; serios; cu discernământ; cu bun-simț; întreg la minte.
akılitar *adj.* limitat; mărginit; plafonat (*în gândire*).
akılitutkan *adj.* (*med.*) nervos;

paroxistic.
akılkarışması *s.* 1. bezmetic; bulversare; consternare; derută; dezorientare; năucire; perplexitate; șoc. 2. buimăceală; tulburare; zăpăceală; aiureală; năucire; confuzie. 3. răscolire; tulburare. 4. derută; încurcare. 5. înnebunire; zăpăcire.
akılkarıştırgan *adj.* 1. răscolitor; tulburător. 2. aiuritor; buimăcitor; bulversant; derutant; năucitor.
akıllaşkan *adj.* deșteptat; maturizat.
akıllaşma *s.* faptul de a deveni mai inteligent; deșteptare.
akıllaşmak *v.i.* a se deștepta; a se maturiza.
akıllaşuw *s.* deșteptare; maturizare.
akıllı *adj.* 1. inteligent; deștept. 2. cuminte; liniștit; de ispravă. // **•akıllı bolmak** a prinde la minte; a se cuminti; a-i veni mințile acasă; a-și băga mințile în cap. // **•akıllı bolıp tur!** stai cumintel; **•bek akıllı** foarte inteligent.
akılnoynatması *s.* 1. delir; demență; nebunie; sminteală; țicneală. 2. (*med.*) alienație; demență. 3. delir; aiureală.
akılsız *adj.* lipsit de inteligență; mărginit; fără minte; neinspirat.
akılsızğa *adv.* nebunește; prosteste.
akılsızlaşmak *v.i.* a se prosti.
akılsızlık *s.* prostie; neghiobie; lipsă de judecată.
akılartılı *s.* limitare; mărginire; plafonare (*în gândire*).
akılterbiyebilimğisi *s.* psihopedagog.
akılterbiyebilim *s.* psihopedagogie.
akılterbiyeğisi *s.* psihopedagog.
akılterbiyesi *s.* psihopedagogie.
akılteregi *s.* (*bot.*) ginkgo (*lat.*, *Ginkgo biloba*).
akılutması *s.* (*med.*) atac; nervozitate; paroxism.
akılutuw *s.* supărare; enervare.
akılúyrenge *adj.* sfătuit.
akılúyretken *s.* consilier; consultant; sfătuitor; sfetnic.
akılúyretuw *s.* învățare; recomandare; sfat.
akılzade *s.* consilier; sfetnic. // **•adliy akılzade** (*jur.*) jurisconsult.
akıp *s.* 1. succesor; descendent. 2. (*jur.*) moștenitor; urmaș.
akıplık *s.* succesiune; descendent.
akır I. *adj.* ultim; din urmă; final. II. *s.* 1. sfârșit; capăt. 2. terminare; încheiere; final. // **•akırğa şıkmak** a se termina; a se finaliza; a se sfârși. // **•akır kúnlerde** în ultimele zile. **•akır sózı** ultimul său cuvânt. **•akır tamla kanga kadar** până la ultima picătură de sânge.
Akır *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel din urmă sosít" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Akır, El- *s.* (*relig., arab.*) "Încheietorul"; "Unicul dănuitor al absolutei pustiiri" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
akırda *adv.* în sfârșit; în cele din urmă; în fine.
akırğaşıgaruw *s.* finalizare.
akırğaşıguw *s.* trecere; încetare.
akırğaşik *adv.* până la sfârșit; ad finem.
akırğaşıkkán *adj.* finalizat.
akırsız *adj.* interminabil; nesfârșit;

infinít; nețărămurit.
akırsızlık *s.* imensitate; veșnicie; infinit; abis. // **•akırsızlıkka kadar** până la infinit; până la nesfârșit; ad infinitum.
akırsızlıkka *adv.* spre infinit; la infinit; spre nesfârșit; la nesfârșit.
akırsızlıkkaşik *adv.* până la infinit; până la nesfârșit; ad infinitum.
akırsóz *s.* (*lit.*) postfață.
akırzaman *s.* (*la musulmani*) învierea morților; sfârșitul lumii.
akırzamanğı *adj.* apocaliptic.
akıt *s.* 1. legământ; jurământ; pact. 2. căsătorie; mariaj. // **•sózım akıttır** cuvântul meu este pact.
akıtiy *adj.* contractual.
akıtkiyan *s., adj.* contractant; contractor.
akıtlaşma *s.* pactizare; acord; aranjament; înțelegere.
akıtlaşmak *v.i.* 1. a se înțelege; a cădea de acord. 2. a pactiza; a încheia un pact.
akıtlaşuw *s.* pactizare; acord; aranjament; înțelegere.
akıtlı *adj.* 1. angajat printr-un contract. 2. căsătorit; cununat.
akıtname *s.* pact; alianță.
akıygan *adj.* 1. albit; înălbit. 2. (*d. ochi*) holbat.
akıymak *v.i.* 1. a se albi; a se înălbi; a deveni alb. 2. (*d. ochi*) a se holba.
akıymak *v.t.* 1. (*d. ochi*) a holba. 2. a albi; a înălbi; a face să se înălbească. // **•kózlerin akıymak** a căsca ochii; a se holba; a se zgâi.
akıyuw *s.* 1. albi; înălbire. 2. (*d. ochi*) holbare.
Ak-Kadın *s.* (*topon.*) Alba (*jud. Tulcea*).
akkalaklı *adj.* breaz.
akkan *s.* (*biol.*) limfă.
akkan *adj.* fluid.
ak-kanatlı-boraganğı *s.* (*orn.*) rândunica furtunii gulerată (*lat.*, *Pterodroma leucoptera*).
ak-kanatlı-boztorgay *s.* (*orn.*) ciocârlie cu aripi albe (*lat.*, *Melanocorypha leucoptera*).
ak-kanatlı-karkıldak *s.* (*orn.*) chirighiță cu aripi albe (*lat.*, *Chlidonias leucopterus*).
ak-kanatlı-kiyşawuz *s.* (*orn.*) forfecuță bălțată (*lat.*, *Loxia leucoptera*).
ak-kanatlı-kızılkuyrak *s.* (*orn.*) codroș cu aripi albe (*lat.*, *Phoenicurus erythrogaster*).
ak-kanatlı-kúrte *s.* (*orn.*) ciocănitoare cu aripi albe (*lat.*, *Dendrocopos leucopterus*).
ak-kanatlı-terekkakkan *s.* (*orn.*) ciocănitoare cu aripi albe (*lat.*, *Dendrocopos leucopterus*).
ak-kanatlı-tokıldak *s.* (*orn.*) ciocănitoare cu aripi albe (*lat.*, *Dendrocopos leucopterus*).
ak-kanatlı-tultokımağı *s.* (*orn.*) pasăre-episcop cu aripi albe (*lat.*, *Euplectes albonotatus*).
akkankóz *s.* izvor.
akkanyuwarı *s.* (*anat.*) limfocită.
ak-kara-ötlegen *s.* (*orn.*) parulă alb-negru (*lat.*, *Mniotilta varia*).
ak-kardeniye *s.* (*bot.*) gardenie (*lat.*, *Gardenia thunbergia*).
ak-karınli-akkózlık *s.* (*orn.*) privighetoare-cu-ochi-alb cu piept alb (*lat.*, *Zosterops abyssinica*).
ak-karınli-biydayak *s.* (*orn.*) lișiță cu piept alb (*lat.*, *Amaurornis phoenicurus*).

ak-karînlî-boraganġi s. (orn.) fregată cu pânțec alb (lat., *Fregata grallaria*).
ak-karînlî-siyîrşik s. (orn.) graur ametist (lat., *Cinnyricinclus leucogaster*).
ak-karînlî-surkarlîgaş s. (orn.) drepnea mare (lat., *Apus melba*; *Tachymarptis melba*).
ak-karînlî-şegertkîġi s. (orn.) graur ametist (lat., *Cinnyricinclus leucogaster*).
ak-karînlî-yas-kazî s. (orn.) gâscă cu pânțec alb; gâscă de Atlantic (lat., *Branta bernicla hrota*).
ak-karkara s. (orn.) egretă mare; egretă albă; stârc alb (lat., *Egretta alba*).
akkaşalar adj. alburii; albicios.
ak-kaşlî-kirazkuşî s. (orn.) presură cu sprâncene albe (lat., *Emberiza rustica*).
ak-kaşlî-sayrak s. (orn.) sturz cu sprâncene albe (lat., *Turdus obscurus*).
ak-kaşlî-sûlekeş s. (orn.) presură cu sprâncene albe (lat., *Emberiza rustica*).
ak-kaşlî-tenek s. (orn.) presură cu sprâncene albe (lat., *Emberiza rustica*).
akkatartar adj. alburii; albicios.
ak-kawak s. (bot.) plop; plop-alb (lat., *Populus alba*).
ak-kaz s. (orn.) gâscă de vară (lat., *Anser anser*).
ak-kazayagî s. (bot.) lobodă; spanac-sâlbatic; piciorul-caprei (lat., *Chenopodium album*).
ak-kekeşlî-albatros s. (orn.) albatros cu moț alb (lat., *Diomedea cauta*).
ak-kekeşlî-ğayka s. (orn.) albatros cu moț alb (lat., *Diomedea cauta*).
ak-kerdanlî-geleşe s. (orn.) silvie de câmp (lat., *Sylvia communis*).
ak-keren s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
ak-keşîr s. (bot.) păstârnac (lat., *Pastinaca sativa hortensis*).
akkîrpîġi, it- s. (bot.) muștel-prost; romaniță-nemirositoare; mărăriță (lat., *Anthemis cotula*).
akkîrpîġi, şayîr- s. (bot.) crizantemă-de-câmp; romaniță (lat., *Anthemis arvensis*).
akkîrpîk s. (bot.) muștel; romaniță (lat., *Chamomilla recutita*; *Matricaria chamomilla*).
ak-kîmirska s. (ent.) termită; furnică-albă (lat., *Isoptera*).
Akkoğa s. (antrop. m.) "Bătrânul cărunt".
ak-koğayonğa s. (bot.) sulfină; molotru-alb (lat., *Melilotus albus*).
akkor adj. incandescent.
ak-korîş s. (bot.) frasin-alb (lat., *Fraxinus alba*).
akkorlîk s. incandescentă.
ak-kortpa s. (iht.) morun-alb (lat., *Acipenser transmontanus*).
ak-kôkrîk s. (bot.) frasin-alb (lat., *Fraxinus alba*).
akkôzligî, Japon- s. (orn.) privighetoare-cu-ochi-alb japoneză (lat., *Zosterops japonicus*).
akkôzlik, ak-karînlî- s. (orn.) privighetoare-cu-ochi-alb cu piept alb (lat., *Zosterops abyssinica*).
akkôzlik, kulan-kanatli- s. (orn.) privighetoare-cu-ochi-alb cu aripi

castanii (lat., *Zosterops erythropleurus*).
akkôzlik, şarkiy- s. (orn.) privighetoare-cu-ochi-alb orientală (lat., *Zosterops palpebrosus*).
ak-kôzli-kagay s. (orn.) pescăruș cu ochi albi (lat., *Larus leucophthalmus*).
ak-kôzli-sar s. (orn.) șorecar cu ochi alb (lat., *Butastur teesa*).
ak-kôzli-şaklay s. (orn.) pescăruș cu ochi albi (lat., *Larus leucophthalmus*).
ak-kôzli-şomar s. (orn.) rață asiatică cu ochi albi (lat., *Aythya baeri*).
ak-kôzli-toynak s. (orn.) șorecar cu ochi alb (lat., *Butastur teesa*).
ak-kulakli-sayrawġi s. (orn.) bulbul himalaian (lat., *Pycnonotus leucogenys*).
ak-kumtawuk s. (orn.) nisipar (lat., *Calidris alba*).
akkurgaş s. cositor; staniu.
akkurgaşçi s. spoitor.
akkurgaşkaatî s. staniol.
akkurgaşlamak v.t. a cositori; a spoi.
akkurgaşlangan adj. cositorit; spoit.
akkurgaşlanmak v.i. a se cositori; a se spoi.
akkurgaşlaw s. cositorire; spoială.
akkurgaşli adj. cositorit; spoit.
ak-kuw s. (orn.) lebdă de vară; lebdă albă (lat., *Cygnus olor*).
ak-kuyrukli-Afrika-suwbûrkutî s. (orn.) vultur pescar african (lat., *Haliaeetus vocifer*).
ak-kuyrukli-paytonġi s. (orn.) faeton cu cioc alb (lat., *Phaethon lepturus*).
ak-kuyrukli-suwbûrkut s. (orn.) codalb (lat., *Haliaeetus albicilla*).
ak-kuyrukli-tarakay s. (orn.) nagăț cu coadă albă; ploier cu coadă albă (lat., *Vanellus leucurus*; *Chettusia leucura*).
ak-kuyruksallar s. (orn.) codobatură albă; prundar alb (lat., *Motacilla alba*).
aklan s. versant.
ak-lâdin s. (bot.) brad (lat., *Abies alba*).
ak-legelek s. (orn.) barză albă; cocostârc alb (lat., *Ciconia ciconia*).
aklik s. albeață; albiciune.
Aklîk/Eskî-Kale s. (topon.) Chilia Veche (jud. Tulcea).
akma s. curgere; scurgere.
akmadde s. (anat.) materie cenușie.
akmagan adj. (d. ape) stătător.
akmağatagî s. (geogr.) albie; matcă; curs.
akmak v.i. 1. a curge; a se scurge; a se vărsa (și geogr.). 2. (d. o țasătură) a se destrăma; a se desira. // •**sel** **akmak** a curge torențial; a curge șuvoi; a șiroi.
akmakabiliyetî s. fluiditate; lichiditate.
ak-maîlayli-balşibîngî s. (orn.) prigorie cu frunte albă (lat., *Merops bullockoides*).
ak-maîlayli-karlıgaş s. (orn.) rândunică cu frunte albă (lat., *Hirundo pyrrhonota*).
ak-maîlayli-kizlarkuşî s. (orn.) prigorie cu frunte albă (lat., *Merops bullockoides*).
ak-mawî-şibîngî s. (orn.) muscar alb-albastru (lat., *Cyanoptila cyanomelana*).

Ak-Meşġit s. (topon.) ("Moscheea Albă") Simferopol (în Crimeea).
ak-mideotî s. (bot.) pelin-alb (lat., *Artemisia austriaca*).
ak-moyinli-balîkşî s. (orn.) pescăruș cu gât alb (lat., *Halcyon smyrnensis*).
ak-moyinli-bûlbûl s. (orn.) măcăleandru cu gât alb (lat., *Irania gutturalis*).
ak-moyinli-legelek s. (orn.) barză cu gâtul creț (lat., *Ciconia episcopus*).
ak-moyinli-torgay s. (orn.) presură striată cu gât alb (lat., *Zonotrichia albicollis*).
ak-narus s. (bot.) brad (lat., *Abies alba*).
ak-nîlûfer s. (bot.) nufăr-alb; nenufăr-alb (lat., *Nymphaea alba*).
akolada s. acoladă.
ak-omîzli-siyîrşik s. (orn.) graur cu umeri albi; graur chinezesc (lat., *Sturnus sinensis*).
ak-omîzli-suwbûrkut s. (orn.) vultur cu umeri albi (lat., *Haliaeetus pelagicus*).
ak-omîzli-şegertkîġi s. (orn.) graur cu umeri albi; graur chinezesc (lat., *Sturnus sinensis*).
akont s. acont; avans.
akordeon s. acordeon.
akordeonġi s. acordeonist.
akordeonşalgan s. acordeonist.
akort s. (muz.) acord.
akortetîlġan adj. (muz.) acordat.
akortetîlmek v.i. (muz.) a se acorda.
akortetmek v.t. (muz.) a acorda.
akortetûw s. (muz.) acordare.
akortşî s. (muz.) acordor.
ak-pîşki-ôrdek s. (orn.) ferestraș mic (lat., *Mergus albellus*).
akraba I. adj. înrudit. II. s. rudă; neam. // •**akraba tîller** limbi înrudite.
akrabalî adj. cu rude; cu neamuri.
akrabalîk s. rudenie; înrudire.
akrabasîz adj. fără rude; fără neamuri.
akran adv. de-o seamă.
akrebî, ûy- s. (ent.) scorpionul-de-cărți; scorpie-de-hârtie; chelifer (lat., *Chelifer cancroides*).
akreditif s. (fin.) acreditiv.
akrep s. 1. (ent.) scorpion; scorpie (lat., *Scorpionidae*). 2. (astr.) zodia scorpiunului. 3. (tehn.) ac indicator. // •**ğebînde akrep bolmak** a avea arici în buzunare; a fi zgârcit.
akrepbalîġi s. (iht.) scorpie-de-mare; porc-de-mare (lat., *Scorpaena porcus*).
akret s. (relig.) lumea de apoi; judecata de apoi.
akretlik s. adopție; copil adoptiv. // •**akretlik bala** copil adoptiv.
akretlikalingan adj. înfiat; adoptat.
akretlikaluw s. înfiere; adopție.
akrîn adj. 1. fără grabă; încet; domol. 2. (d. voce și sunete muzicale) scăzut; diminuat; molcom; șoptit. 3. (d. oameni) greoi; lent. 4. încet; lin; domol; liniștit.
akrîn-akrîn adv. încet-încet; încetul cu încetul.
akrînaygan adj. încetinit; potolit.
akrînayma s. încetinire; domolire.
akrînaymak v.i. 1. a încetini; a-și micșora viteza. 2. a se potoli; a se liniști; a se calma.
akrînaytmak v.t. 1. a potoli; a liniști;

a calma. **2.** a încetini; a micșora viteza.
akrınaytuwǵı s. (*tehn.*) încetinitor.
akrınayuw s. liniștire; potolire; încetinire.
akrından adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor.
akrînga adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor.
akrinlay adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor.
akrinlik s. încetineală; lipsă de iuțea.
akrobasiya s. acrobație.
akrobat s. acrobat.
aksa s. piedică; obstacol; impediment.
aksabîr s. (*bot.*) cosor; foarfeca-bălții (*lat., Stratiotes aloides*).
aksak adj. schiop.
aksakal I. adj. bătrân. II. s. (*bot.*) bărbîșoară (*lat., Alyssum minimum*).
aksakallî adj. bătrân.
aksak-tutsak adj. 1. schiop. 2. invalid; infirm; mutilat.
aksama s. schiopătură.
aksamak v.i. a schiopăta.
ak-santal s. (*bot.*) santal-alb (*lat., Santalum album*).
aksatilgan adj. împiedicat; îngreunat.
aksatılma s. împiedicare; îngreunare.
aksatılmak v.i. a fi împiedicat; a fi îngreunat.
aksatılur s. împiedicare; îngreunare.
aksatma s. împiedicare; îngreunare.
aksatmak v.t. a împiedica; a îngreuna.
aksatuw s. împiedicare; îngreunare.
aksaw s. schiopătură.
aksaydamtabaka s. (*med.*) xerom; xeroză; xeroftalmie.
aksetilgen adj. 1. răsfrânt; reflectat. 2. reflectat; oglindit; cu ecou; rezonant; reverberant; răsfrânt.
aksetilmek v.i. a se răsfrânge.
aksetken adj. cu ecou; rezonant; reflectant; răsunător.
aksetmek v.i. 1. a reflecta; a oglindi; a răsfrânge. 2. (*d. voce, sunet*) a răsuna; a reverbera.
aksettirmek v.t. a reflecta; a oglindi; a răsfrânge.
aksetuw s. (*fiz.*) reflecție; reflectare; oglindire; ecou; rezonanță; reverberație; răsfrângere.
aksetuwǵı adj. reflectant.
ak-sewet s. (*bot.*) salcie-albă (*lat., Salix alba*).
aksiy I. adj. invers; contrar; opus; antagonic. II. postp. contra. // **•aksiy hâlde** în caz contrar.
aksiyaşık-aksiyaşık adj. antiporno.
aksiyatama s. contradicție în termeni.
aksiyawurluk s. contragreutate.
aksiyburum s. (*meteo.*) anticlon.
aksiydarbe s. contralovitură.
aksiyesrar adj. antidrog.
aksiyet s. 1. contrast; contradicție; adversitate; antagonism; inversiune; combativitate; împotrivire; opunere. 2. (*geogr., fiz., mat.*) polaritate. 3. (*fiz.*) reflecție; reflectare; oglindire; ecou; rezonanță; reverberație; răsfrângere. // **•aksiyet bolmak** a se răsfrânge; a se reflecta; a se oglindi.
aksiyetli adj. reflectat; oglindit; cu ecou; rezonant; reverberant; răsfrânt.
aksiyetsizlik s. neîmpotrivire.
aksiyfigan s., adj. contrarevoluționar.
aksiyfiganlik s. contrarevoluție.
aksiyfişek adj. (*mil.*) antirachetă.
aksiygaz adj. antigaz.

aksiyğilim adj. antigang.
aksiyhafiyelik s. contrainformații.
aksiyharbiy adj. antirăzboinic.
aksiyhuğum s. contraatac.
aksiyihtilal s. contrarevoluție.
aksiyihtilalgı s. contrarevoluționar.
aksiyihtilaliy adj. contrarevoluționar.
aksiyinkilabiy adj. contrarevoluționar.
aksiyinkilap s. contrarevoluție.
aksiyinkilapşı s. contrarevoluționar.
aksiyistihbarat s. contrainformații; contraspionaj.
aksiykayide s. contrabalans; contrabalansare.
aksiykayidelî adj. contrabalansat.
aksiykaytarilgan adj. inversat.
aksiykaytarma s. inversare; inversiune.
aksiykaza adj. antiaccident.
aksiykelgen adj. combativ.
aksiykeluw s. combatere.
aksiymilliyidariy adj. antidemocratic.
aksiymüstehgen adj. antiporno.
aksiynevralgik adj. (*med.*) antinevralgic.
aksiynizam s. contrabalans; contrabalansare.
aksiynizamli adj. contrabalansat.
aksiyoma s. axiomă.
aksiyradar adj. antiradar.
aksiyseda s. ecou; rezonanță.
aksiysedağı s. (*fiz.*) rezonator; cameră de rezonanță.
aksiysüyenlik s. contrainformații.
aksiysawgun s. (*meteo.*) anticlon.
aksiyşebeke adj. antigang.
aksiytahtelbahir adj. (*mil.*) antisubmarin.
aksiyterazi s. contrabalans; contrabalansare.
aksiyteraziylî adj. contrabalansat.
aksiytesir s. opoziție; contracarare. // **•aksiytesir etmek** a contracara.
aksiytesirgi adj. opozant; oponent.
aksiytesirli adj. contracarat.
aksiytesiviklâjı adj. antidoping.
aksiydetanos adj. (*med.*) antitetanos.
aksiytoli adj. antigrindină.
aksiyuyutuwǵı adj. antidrog.
aksiywuruş s. contralovitură.
ak-sirtî-tokildak s. (*orn.*) ciocănitoare cu spate alb (*lat., Dendrocopos leucotos*).
ak-sirtli-delitaş s. (*orn.*) pietrar caucazian (*lat., Oenanthe finschii*).
ak-sirtli-kürte s. (*orn.*) ciocănitoare cu spate alb (*lat., Dendrocopos leucotos*).
ak-sirtli-sayrak s. (*orn.*) sturz cu spate alb (*lat., Turdus kessleri*).
ak-sirtli-terekkakkan s. (*orn.*) ciocănitoare cu spate alb (*lat., Dendrocopos leucotos*).
aksuw s. (*med.*) albeață la ochi; leucom.
aksüyek I. adj. 1. nobil; de rasă. 2. monden. II. s. domn; nobil; aristocrat.
aksüyeklik s. domnie; noblețe; aristocrație.
aksüyekolayî s. mondenitate.
akşa s. bani.
akşabalik s. (*iht.*) albișoară; obleț; albiță (*lat., Alburnus alburnus*).
akşa-boztorgay s. (*orn.*) ciocârlie de nisip (*lat., Calandrella raytal*).
akşa-ğawunkuşı s. (*orn.*) prundăraș de sărătură (*lat., Charadrius alexandrinus*).
akşa-kayîñ s. (*bot.*) arțar-tătăresc;

gladiș (*lat., Acer tataricum*).
ak-şaksakay s. (*orn.*) codobatură albă; prundar alb (*lat., Motacilla alba*).
akşam I. adj. de seară; seral. II. adv. seară; în cursul serii. III. s. seară. // **•akşam bolmak/ tüşmek** a se însera. // **•akşam bolayatır** se înserează. **•akşam gázatası** ziar de seară. **•akşam tarawı** coafură de seară. **•akşamga taban kúneş kizdirmay** spre seară soarele nu dogorește. **•akşamıñız kayırlı bolsın!** bună seară!; **•igı akşamlar!** bună seară!; **•kayırlı akşamlar!** bună seară!; **•obırgún/ewelkígún/ewelsígú n akşam** alaltăseară. **•tínewún akşam** ieri seară; aseară.
akşam-baakşam adv. din seară în seară.
akşamboluw s. înserare.
akşamdán adv. din timpul serii. // **•akşamdán soñ** după amurg.
akşamdán-akşamga adv. din seară în seară.
akşamga adv. pentru seară. // **•akşamga dogrı** către seară. **•akşamga ne trenler bar?** ce trenuri sunt diseară?; **•akşamga ótmegimız yetişmez** nu ne ajunge pâinea pentru diseară.
akşamgaşık adv. până seara.
akşamgı adj. de seară.
akşamgısı s. cel de seară.
akşam-kalintumsugı s. (*orn.*) botgros cu cioc de fildeş (*lat., Hesperiphona vespertina*).
akşamlamak v.i. a înnopta.
akşamlayın adv. în timpul serii; seara.
akşamlık I. adj. de seară; seral. II. s. cină. // **•akşamlık kiyafet** ținută de seară.
akşamşagı adv. spre seară; pe înserat.
akşam-şakragı s. (*orn.*) botgros cu cioc de fildeş (*lat., Hesperiphona vespertina*).
akşamtúşuw s. înserare.
akşamústı adv. spre seară; pe înserat.
akşamyemegı s. masă de seară; cină; supeu.
akşap s. scândură; lemn.
ak-şapur s. (*orn.*) egretă mare; egretă albă; stârc alb (*lat., Egretta alba*).
akşar s. 1. vopsea; culoare; colorant. 2. fard.
akşargı s. 1. vânzător de vopsea. 2. magazin de vopsea.
akşarkana s. magazin de vopsea.
akşarlama s. vopsire; zugrăvire; fardare.
akşarlamak v.t. a vopsi; a colora; a zugrăvi; a farda.
akşarlangan adj. colorat; fardat; vopsit; zugrăvit.
akşarlanmak v.i. a se vopsi; a se colora; a se zugrăvi; a se farda.
akşarlatmak v.t. a determina să vopsească; a determina să coloreze; a determina să zugrăvească; a determina să fardeze.
akşarlaw s. colorare; fardare; vopsire; zugrăvire.
akşarlawǵı s. vopsitor; zugrav.
akşarlawkana s. vopsitorie.
akşarlı adj. vopsit; colorat; zugrăvit; fardat.
akşa-suworgay s. (*orn.*) prundăraș de sărătură (*lat., Charadrius alexandrinus*).
akşa-şımşige s. (*orn.*) pițigoi azuriu

(lat., *Parus cyanus*).
akşateregí, Amerika- s. (bot.) arţar american (lat., *Acer negundo*).
akşateregí, Frengistan- s. (bot.) jugastru de Banat (lat., *Acer monspessulanum*).
akşateregí, kír- s. (bot.) jugastru (lat., *Acer campestre*).
akşateregí, şeker- s. (bot.) artar canadian (lat., *Acer saccharum*).
akşaterek s. (bot.) arţar (lat., *Acer platanoides*).
akşaterek, gúmúş- s. (bot.) arţar argintiu (lat., *Acer saccharinum*).
akşa-toygín s. (orn.) erete alb (lat., *Circus macrourus*).
akşaygan adj. albit; înălbit.
ak-şaylak s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
akşayma s. albire; înălbire.
akşaymak v.i. a se albi; a se înălbi; a deveni alb.
akşaytmak v.i. a albi; a înălbi; a face să se înălbească. // **•tışlerín**
akşaytmak a-şi arăta colţii; a-şi rânji dinţii.
akşayuw s. albire; înălbire.
ak-şášlı-alak s. (orn.) alcă antică (lat., *Synthliboramphus antiquus*).
ak-şeneşke s. (bot.) verigar; părul-cutei; salbă-moale (lat., *Rhamnus cathartica*).
ak-şırşı s. (bot.) brad (lat., *Abies alba*).
ak-şópleme s. (bot.) strigoaie-albă (lat., *Veratrum album*).
akta I. adj. castrat; jugănit. II. s. 1. (ist.) eunuc. 2. castrare; jugănire.
aktabaka s. (anat.) retină.
ak-tajlı-torgay s. (orn.) presură striată cu coroană albă (lat., *Zonotrichia leucophrys*).
ak-tal s. (bot.) salcie-albă (lat., *Salix alba*).
aktalama s. 1. castrare; jugănire; sterilizare. 2. castrare.
aktalamak v.t. a castra; a jugăni.
aktalangan adj. castrat; jugănit; sterilizat.
aktalanmagan adj. necastrat; nejugănit.
aktalatılğan adj. castrat; jugănit.
aktalatılmak v.i. a se castra; a se jugăni.
aktalatmak v.t. a determina să castreze; a determina să jugănească.
aktalatuw s. castrare; jugănire.
aktalaw s. 1. castrare; jugănire; sterilizare. 2. castrare.
aktamir s. (bot.) păstârnac (lat., *Pastinaca sativa hortensis*).
aktamma s. (med.) leucoree; poală albă.
aktapot s. 1. (zool.) caracatiţă (lat., *Octopus vulgaris*). 2. (med.) polip.
aktar s. negustor de mărunţişuri.
aktara-aktara adv. tot scotocind; tot răscolind; pe dibuite.
aktargan s. căutător.
aktarılğan adj. 1. scotocit; răscolit; explorat. 2. cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat. 3. răsfoit; frunzărit. // **•aktarılğanşokraklar** bibliografie.
aktarılğankayıtlar s., pl. documentaţie.
aktarılğanşokraklar s., pl. bibliografie.
aktarılılmagan adj. 1. nescotocit; nerăscolit; neexplorat; virgin. 2.

nerăsfoit; nefrunzărit. 3. necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat.
aktarılmak v.i. 1. a se răsfoi; a se frunzări. 2. a se cerceta; a se investiga; a se studia; a se examina; a se analiza. 3. a se scotoci; a se răscoli; a se explora.
aktarılmaykalgan adj. neanalizat; necercetat; neexaminat; neexplorat; nefrunzărit; nerăsfoit; neinvestigat; nerăscolit; nescotocit; nestudiat; virgin.
aktarış s. cercetare; investigare; studiu; examinare; analizare.
aktarışçı s. cercetător; investigator; examinator; explorator.
ak-tarkat s. (orn.) ferestraş mic (lat., *Mergus albellus*).
aktarlık s. mercurie.
aktarma s. 1. investigare; studiu. 2. (jur.) percheziţie. 3. (med.) perfuzie. 4. scotocire; căutare; descindere. 5. (med.) analiză; perfuzie; transfuzie. 6. studiu; eseu. 7. cercetare; investigare; studiu; examinare; analizare. 8. răsfoire; frunzărire. 9. scotocire; răscolire; explorare. // **•aktarma müessesesi** institut de cercetare. **•bılıf** **aktarması** cercetare ştiinţifică. **•fen** **aktarma müessesesi** institut de cercetări ştiinţifice. **•ıdrar** **aktarması** analiza urinei. **•kılğıli** **aktarmalar** cercetări aplicate. **•nazariy** **aktarmalar** cercetări teoretice.
aktarmak v.t. 1. a scotoci; a răscoli; a explora. 2. a cerceta; a investiga; a studia; a examina; a analiza. 3. a răsfoi; a frunzări. // **•arasın** **aktarmak** a compara; a raporta. **•ğep** **aktarmak** a buzunări; a fura din buzunare. **•kan** **aktarmak** (med.) a face transfuzie. **•kayit** **aktarmak** a se documenta. **•para** **aktarıp kaytarmak** a vira bani (fin.). **•sayıpalarnı** **aktarmak** a răsfoi.
aktartmak v.t. 1. a determina să scotocească; a determina să răscolească; a determina să exploreze. 2. a determina să cerceteze; a determina să investigheze; a determina să studieze; a determina să examineze; a determina să analizeze. 3. a determina să răsfoiască; a determina să frunzărească.
aktaruw s. 1. studiu; eseu. 2. scotocire; răscolire; explorare. 3. cercetare; investigare; studiu; examinare; analizare. 4. răsfoire; frunzărire.
aktaruwğı s. cercetător; investigator; examinator; explorator. // **•kurumnıñ** **aktaruwğuları** cercetătorii institutului.
aktaruwğı-it s. copoi; ogar; prepelcar.
aktaruwlı adj. 1. scotocit; răscolit; explorat. 2. răsfoit; frunzărit. 3. cercetat; investigat; studiat; examinat; analizat.
aktaş s. (bot.) ghiocel (lat., *Galanthus nivalis*).
ak-taşawuğı s. (orn.) ieruncă alpină; potârniche albă (lat., *Lagopus mutus*).
ak-tawuzotı s. (bot.) iarba-câmpului (lat., *Agrostis alba*; *Agrostis stolonifera*).
aktazıl s. (bot.) păstârnac (lat.,

Pastinaca sativa hortensis).
ak-tegenek s. (bot.) limba-oi (lat., *Cirsium canum*).
ak-tepelí-delítaş s. (orn.) pietrar cu creastă albă (lat., *Oenanthe leucopyga*).
akterek s. (bot.) mesteacăn-alb (lat., *Betula pendula*; *Betula alba*).
akterek-kawı s. (bot.) vâcălie-de-mesteacăn (lat., *Placodes betulinus*).
aktereklik s. pădure de mesteceni albi; mesteacăni.
aktetmek v.t. a contracta; a încheia un contract.
ak-togan s. (orn.) şoim de tundră (lat., *Falco rusticolus*; *Falco gyrfalcon*).
ak-tokirawun s. (orn.) cocor alb; cocor siberian (lat., *Grus leucogeranus*).
aktor s. actor.
ak-torak s. (bot.) salcie-albă (lat., *Salix alba*).
aktorgay s. (orn.) pasărea omătului; pasărea zăpezii (lat., *Plectrophenax nivalis*).
aktrisa s. actriţă.
ak-tumbuyuk s. (bot.) nufăr-alb; nenufăr-alb (lat., *Nymphaea alba*).
ak-tumşukli-dalgış s. (orn.) cufundar cu cioc alb (lat., *Gavia adamsii*).
ak-turna s. (orn.) cocor alb; cocor siberian (lat., *Grus leucogeranus*).
ak-túlkı s. (zool.) vulpe-argintie (lat., *Vulpes fulva*).
aktúyúrsúk s. (anat.) leucocită.
akumulatır s. (fiz.) acumulator.
akustik adj. acustic.
akustika s. (fiz.) acustică.
ak-úşgúl s. (bot.) trifoi (lat., *Trifolium repens*).
akwaforte s. acvaforte.
akwalet s. (gram.) adverb. // **•akwalet sayısı** numeral adverbial.
akwarela s. acuarelă.
akwarelağı s. pictor în acuarelă.
akwariyum s. acvariu.
ak-yakalı-balıksı s. (orn.) pescăruş cu guler alb (lat., *Halcyon chloris*).
ak-yapalak s. (orn.) huhurez alb; bufniţă de zăpadă (lat., *Bubo scandiacus*; *Nyctea scandiaca*).
akyar I. adj. ostil; advers. II. s., adj. străin; extraterestru.
akyarlık s. 1. străinătate. 2. ostilitate; adversitate.
akyıldız-soganı s. (bot.) băluşcă; găiniţă; ceapa-ciorii (lat., *Ornithogalum umbellatum*).
ak-yonğa s. (bot.) trifoi (lat., *Trifolium repens*).
ak-yunus s. (zool.) delfin-alb (lat., *Delphinapterus leucas*).
akyuwar s. (anat.) globulă albă; leucocită.
akyúzlí adj. desfigurat; palid.
ak-yúzlí-boraganğı s. (orn.) rândunica furtunii cu faţă albă (lat., *Pelagodroma marina*).
ak-yúzlí-ğelkuwgan s. (orn.) ielcovan cu faţă albă; furtunar cu faţă albă; pasărea-furtunii cu faţă albă (lat., *Calonectris leucomelas*).
ak-yúzlí-karkıldak s. 1. (orn.) chirighiţă cu obraz alb (lat., *Chlidonias hybridus*). 2. (orn.) chiră cu obraz alb; chiră arabă;

pescăriță cu obraz alb; pescăriță arabă (lat., *Sterna repressa*).

ak-yúzlí-kaz s. (orn.) găscă călugăriță (lat., *Branta leucopsis*).

ak-yúzlí-keklik s. (orn.) găinușă cu cap alb (lat., *Arborophila atrogularis*).

ak-yúzlí-kírkík s. (orn.) găinușă cu cap alb (lat., *Arborophila atrogularis*).

ak-yúzlí-kílkuyruk s. (orn.) rață cu obrazul alb (lat., *Anas bahamensis*).

ak-yúzlí-kíl-kuyrukli-órdek s. (orn.) rață cu obrazul alb (lat., *Anas bahamensis*).

ak-yúzlí-órdek s. (orn.) rață cu obraz alb (lat., *Bucephala albeola*).

ak-yúzlí-ótleğen s. (orn.) dendroica cu obraz alb (lat., *Dendroica striata*).

ak-yúzlí-Rosella-dudukuşı s. (orn.) papagal Rosela cu obraz alb (lat., *Platycercus adscitus*).

ak-yúzlí-siyirşik s. (orn.) graur cu obraz alb (lat., *Sturnus cineraceus*).

ak-yúzlí-şegertkiği s. (orn.) graur cu obraz alb (lat., *Sturnus cineraceus*).

ak-yúzlí-şığırıwğı-añgır s. (orn.) rață de copac cu față galbenă (lat., *Dendrocygna viduata*).

al I. adj. 1. roșu aprins; stacojiu. 2. arzător; fierbinte; dogoritor. II. interj. ia!; na!; // •**al kúneş** soare dogoritor.

ala adj. (d. păsări, animale) parțial colorat; pătat.

alabalık s. (iht.) păstrăv-de-mare; alabalac (lat., *Salmo trutta trutta*).

alabastır s. (minr.) alabastru.

alabaş s. (bot.) gulie (lat., *Brassica oleracea gongyloides*).

alabezek-menewşe s. (bot.) pansea; trei-frați-pătați (lat., *Viola tricolor*).

alabuga s. (iht.) biban; baboi; costraș (lat., *Perca fluviatilis*).

alağa adj. pestriț; bălțat.

alağa-Hint-karkarası s. (orn.) stârc indian pestriț (lat., *Ardeola grayii*).

alağa-Hint-şapuri s. (orn.) stârc indian pestriț (lat., *Ardeola grayii*).

alağak s. (fin.) creanță. // •**alağak niyeti men** cu intenția de a lua.

alağakarañgılık s. amurg; crepuscul; semiîntuneric.

alağa-Kıtay-karkarası s. (orn.) stârc chinezesc pestriț (lat., *Ardeola bacchus*).

alağa-Kıtay-şapuri s. (orn.) stârc chinezesc pestriț (lat., *Ardeola bacchus*).

alağaklı s. creditor.

alağakóleke s. penumbră; semiîntuneric.

alağakólge s. penumbră; semiîntuneric.

alağalangan adj. 1. pestriț; bălțat. 2. schimbat la față; întunecat la față. 3. (d. ochi, privire) împăienjenit; tulburat; întunecat.

alağalanma s. 1. (d. privire, chip) împăienjenire; întunecare; tulburare. 2. împetrișare.

alağalanmak v.i. 1. a se împetriși. 2. a se schimba la față; a se întuneca la față. 3. (d. ochi, privire) a se

împăienjeni; a se tulbura; a se întuneca.

alağalanuw s. 1. (d. privire, chip) împăienjenire; întunecare; tulburare. 2. împetrișare.

alağalı adj. 1. pestriț; bălțat. 2. schimbat la față; întunecat la față. 3. (d. ochi, privire) împăienjenit; tulburat; întunecat.

alağaseğüder s. penumbră; semiîntuneric.

alak adj. pestriț; bălțat.

alak, ak-şalışı- s. (orn.) alcă antică (lat., *Synthliboramphus antiquus*).

alak, antika- s. (orn.) alcă antică (lat., *Synthliboramphus antiquus*).

alak, kalın-gágáalı- s. (orn.) pasărea murre cu cioc gros; alcă polară (lat., *Uria lomvia*).

alak, kara- s. (orn.) alcă cu oglindă (lat., *Cepphus grylle*).

alak, kekeşli- s. (orn.) alcă moțată (lat., *Aethia cristatella*).

alak, kişkene- s. (orn.) alcă mică (lat., *Alle alle*).

alak, mermer- s. (orn.) alcă marmurie (lat., *Brachyramphus marmoratus*).

alak, sıradan- s. (orn.) pasărea murre (lat., *Uria aalge*).

alak, usturalı- s. (orn.) alcă nordică (lat., *Alca torda*).

alak, uzun-gágáalı- s. (orn.) alcă cu cioc lung (lat., *Brachyramphus perdix*).

alakanat s. (orn.) scatiu (lat., *Carduelis spinus*).

alakapı s. (anat., arhit.) arc; arcadă; boltă.

Ala-Kapı s. (topon.) ("Arcada") Poarta Albă (jud. Constanța).

alakapılı adj. arcuit; boltit.

ala-karga s. (orn.) gaiță (lat., *Garrulus glandarius*).

alakkoray s. bălărie; buruieniște; hățiș; pârloagă.

alakotı s. bălărie; buruieniște; hățiș; pârloagă.

alama adj. negativ; rău.

alamalık s. negativism; negare; negație.

alan I. s. 1. teren; câmp; piață; rond. 2. domeniu; ramură; bransă. 3. (mat.) suprafață. II. s., adj. (ist.) scit; câmpean; crimean; locuitor al stepei. // •**alan olşemesi** măsurarea suprafeței. •**faaliyet alanı** domeniu de activitate. •**kóris alanı** vizibilitate. •**kóz alanı** câmp vizual. •**miknatıs alanı** câmp magnetic. •**tenis alanı** (sport) teren de tenis.

alar part. (succedând un nume propriu sau un nume de rudenie) alde.

alarma s. alarmă.

alas adj. curat; pur.

Alaska-kumtawugı s. (orn.) fugaci vestic (lat., *Calidris mauri*).

alaşa adj. 1. scund. 2. (d. cai) jugan. 3. pestriț; bălțat.

alaşa-balıkşı s. (orn.) pescăruș multicolor (lat., *Ceryle rudis*).

alaşa-balşibingı s. (orn.) prigorie cu gât alb (lat., *Merops albicollis*).

alaşa-boraganğı s. (orn.) rândunica furtunii de Cap (lat., *Daption capense*).

alaşa-búlbúl s. (orn.) privighetoare de zăvoi (lat., *Luscinia luscinia*).

alaşa-delitaş s. (orn.) pietrar bălțat (lat., *Oenanthe pleschanka*).

alaşa-dogan s. (orn.) vânturel roșu; șoim roșu; vinderu (lat., *Falco tinnunculus*; *Tinnunculus alaudarius*).

alaşa-kizil-bağaklı-palşıkşı s. (orn.) fluierar negru (lat., *Tringa erythropus*).

alaşa-kizlarkuşı s. (orn.) prigorie cu gât alb (lat., *Merops albicollis*).

alaşa-kukuk s. (orn.) cuc bălțat (lat., *Clamator jacobinus*).

alaşa-kukuw s. (orn.) cuc bălțat (lat., *Clamator jacobinus*).

alaşa-kumtawuk s. (orn.) fugaci pestriț (lat., *Calidris tenuirostris*).

alaşa-kuyruksallar s. (orn.) codobatură africană; prundar african (lat., *Motacilla aguimp*).

alaşalangan adj. 1. pestriț; bălțat. 2. schimbat la față; întunecat la față. 3. (d. ochi, privire) împăienjenit; tulburat; întunecat.

alaşalanma s. 1. (d. privire, chip) împăienjenire; întunecare; tulburare. 2. împetrișare.

alaşalanmak v.i. 1. a se împetriși. 2. a se schimba la față; a se întuneca la față. 3. (d. ochi, privire) a se împăienjeni; a se tulbura; a se întuneca.

alaşalanuw s. 1. (d. privire, chip) împăienjenire; întunecare; tulburare. 2. împetrișare.

alaşalı adj. 1. pestriț; bălțat. 2. schimbat la față; întunecat la față. 3. (d. ochi, privire) împăienjenit; tulburat; întunecat.

alaşa-órdek s. (orn.) rață pătată (lat., *Anas flavirostris*).

alaşa-siyirşik s. (orn.) lăcustar pestriț (lat., *Sturnus contra*).

alaşa-şakşakay s. (orn.) codobatură africană; prundar african (lat., *Motacilla aguimp*).

alaşa-şegertkiği s. (orn.) lăcustar pestriț (lat., *Sturnus contra*).

alaşa-şibingı s. (orn.) muscar negru (lat., *Ficedula hypoleuca*).

alaşa-şulluk s. (orn.) becață; becațină Wilson (lat., *Gallinago delicata*; *Capella delicata*).

alaşa-taşkuşı s. (orn.) mărăcinar bălțat (lat., *Saxicola caprata*).

alaşa-togan s. (orn.) vânturel roșu; șoim roșu; vinderu (lat., *Falco tinnunculus*; *Tinnunculus alaudarius*).

alaşa-yapalak s. (orn.) cucuvea indiană pătată (lat., *Athena brama*).

alaşık s. iurtă; cort.

alaşiray s. (orn.) cintează; cintezo (lat., *Fringilla coelebs*).

alat s. 1. (tehn.) piesă; mecanism. 2. instrument; aparat; sculă; unealtă. // •**istihsal alatı** unealtă de producție. •**kabaat alatı** corpul delict. •**kótergen alat** lift; ascensor. •**nefesli alatlar** instrumente de suflat. •**úretım alatları** unelte de producție.

alat-edevat s. unelte; instrumente; aparataj; aparatură.

atatkayragan s. sculer; tocilar; persoană care ascute la tociță.

alatlandırma s. utilare; dotare; echipare.

alatlandırmak v.t. a utiliza; a dota; a echipa.

alatlandıruw s. utilare; dotare; echipare.

alatlangan *adj.* utilat; dotat; echipat.
atlatlanmak *v.i.* a se utiliza; a se dota; a se echipa.
alatlar *s., pl.* unelte; instrumente; aparataj; aparatură.
atlatlı *adj.* utilat; dotat; echipat.
alatsı *s.* sculer.
alatsılık *s.* sculărie.
alaturka *adj.* în stil turcesc; oriental.
alawuymak *v.t.* a înșfăca; a lua repede.
alay *s.* 1. cortegiul; alai; pompă. 2. mulțime; gloată. 3. (*mil.*) regiment. // **•ğenaze alayı** cortegiul funerar; procesiune funerară; funeralii. **•muhafız alayı** (*mil.*) regiment de gardă.
alay *s.* ironie; zeflemea. // **•alay etmek** a ironiza; a lua în zeflemea.
alay *adj.* tot; toată; toți; toate. // **•alay yerlerni karap taramak** a scotoci peste tot; a răscoli cerul și pământul. // **•alay şiyler yerinde bütün dünyaya yüzünde** nimic nou sub soare. **•alay şiyini aşagan** omnivor.
alaygaalingan *adj.* satirizat.
alaygaaluw *s.* satirizare.
alaygi *s.* zeflemist.
alayı *pron.* tot; toată; toți; toate.
alayın *pron.* pe tot; pe toată; pe toți; pe toate.
alayına *pron.* spre tot; spre toată; spre toți; spre toate; tuturor; oricui.
alayında *pron.* la tot; la toată; la toți; la toate.
alayından *pron.* de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toți; de la/dinspre toate.
alayınday *pron.* ca tot; ca toată; ca toți; ca toate.
alayın *adj.* tuturor.
alaylı *adj.* pospos.
al-aynak *s. (orn.)* ibis roșu (*lat., Eudocimus ruber*).
alaysı *pron.* tot; toată; toți; toate. // **•alaysı birdiy** toți ca unul.
alaysın *pron.* pe tot; pe toată; pe toți; pe toate.
alaysına *pron.* spre tot; spre toată; spre toți; spre toate; tuturor; oricui.
alaysında *pron.* la tot; la toată; la toți; la toate.
alaysından *pron.* de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toți; de la/dinspre toate.
alaysınday *pron.* ca tot; ca toată; ca toți; ca toate.
alaysın *adj.* tuturor.
alayyagi *postp.* împrejurul.
alayyakka *adv.* spre toate părțile; împrejur.
alayyahnın *adj.* al tuturor părților.
alayyakta *adv.* pretutindeni; peste tot; în toate părțile; împrejur.
alayyaktan *adv.* de pretutindeni; de peste tot; din toate părțile; dimprejur.
alayyerde *adv.* pretutindeni; peste tot; în toate părțile; împrejur; de colo până colo; când încolo; când încoace.
alayyerden *adv.* de pretutindeni; de peste tot; din toate părțile; dimprejur.
alayyerge *adv.* spre toate părțile; împrejur.
alaz *s.* flămă; flacăra.
Aláddin/Aláttin *s. (antrop. m., arab.)* "Noblețea credinței".
aláka *s.* 1. legătură; raport; relație; corelație. 2. interes; grijă. // **•alákasi bolmak** a se referi la...; // **•aláka man** cu interes.
alákağı *s.* cel interesat; cel în relație.

// **•alákağı bolmak** a se interesa; a se preocupa.
alákalandırmak *v.t.* a preocupa.
alákalangan *adj.* preocupat; interesat.
alákalanma *s.* îndeletnicire; preocupare; interes.
alákalanmak *v.i.* a se interesa; a se preocupa.
alákalı *adj.* interesat; preocupat.
alákasikesilgen *adj. (tehn.)* deconectat.
alákasinkesme *s. (tehn.)* deconectare.
alákasız *adj.* dezinteresat; indiferent; nepăsător.
alákasızlık *s.* dezinteres; incoerență.
alámet *s.* 1. notă (*la școală*). 2. simptom; indiciu; semn; indicație. 3. (*arheol.*) vestigiul. 4. (*econ.*) marcă; simbol; emblemă.
alámetlí *adj.* 1. simptomatic; însemnat; marcat. 2. simbolic; emblematic.
aláyimisema *s.* curcubeu.
albastı *s. (mitol.)* vrăjitoare; baba-cloașta.
al-başlı-tokimağı *s. (orn.)* pasăre-șesător cu cap roșu (*lat., Anaplectes rubriceps*).
albatros, ak-kekeşli- *s. (orn.)* albatros cu moț alb (*lat., Diomedea cauta*).
albatros, gezgen- *s. (orn.)* albatros călător (*lat., Diomedea exulans*).
albatros, kara-ayaklı- *s. (orn.)* albatros cu picioare negre (*lat., Diomedea nigripes*).
albatros, kara-kaşlı- *s. (orn.)* albatros cu sprâncene negre (*lat., Thalassarche melanophrys; Diomedea melanophrys*).
albatros, kral- *s. (orn.)* albatros regal (*lat., Diomedea epomephora*).
albatros, sarı-murunli- *s. (orn.)* albatros cu nas galben (*lat., Diomedea chlororhyncos*).
albatros, şal-başlı- *s. (orn.)* albatros cu cap cenușiu (*lat., Diomedea chlorostoma*).
albawur *s. (orn.)* măcăleandru; gușă-roșie (*lat., Erithacus rubecula*).
al-bawurlı-kaz *s. (orn.)* gâscă cu gât roșu (*lat., Branta ruficollis*).
albay *s. (mil.)* colonel.
album *s.* album.
albumina *s. (chim.)* albumină.
albuminalı *adj. (chim.)* albuminos.
ald *I. postp.* din față; dinaintea; din față. **II. s.** partea din față; partea de dinainte; față. // **•ald sırada bolmak** a fi în primele rânduri. **•aldin almak** a prevedea; a preîntâmpina; a avansa; a o lua înainte. **•aldin aşmak** a-i croi cuiva drum; a-i crea condiții; a-l favoriza. **•aldin kapatmak** a-i închide calea; a-i bloca drumul. **•aldin kesmek** a-i tăia calea; a-l tălhări. **•aldina şikmak** a ieși în calea cuiva; a-l întâmpina. **•kóz aldına ketirmek** a aduce înaintea ochilor; a-și imagina; a-și închipui; a pune în vedere; a avertiza. **•kóz aldında tutmak** a avea în vedere; a lua în considerare; a ține seama de...; **•kóz aldından kaşirmek** a pierde din vedere. // **•ald beti/yagi** partea de dinainte. **•ald sıra** rândul din față. **•aylanışta aldına geşgeklı boldı** a vrut să mă depășească în curbă. **•garada bızim aldımızga tüşseñiz!** vă rugăm să ne așteptați

la gară!; **•senin aldında şigip ketti** a plecat înaintea ta.
aldabaylagan *adj.* prevăzător.
aldabaylamak *v.t.* a presimți; a intui.
aldabaylangan *adj.* presimțit; intuit.
aldabaylaw *s.* 1. intuiție. 2. presimțire; presentiment.
aldabaylawlı *adj.* intuitiv.
aldak *s.* 1. falsificare; fals; contrafacere. 2. viclenie; șiretlic. 3. minciună.
aldakşı *I. adj.* viclean; șiret. **II. s.** 1. falsificator. 2. mincinos.
aldakşılık *s.* prefăcătorie; viclenie.
aldanawuyatan *adj.* credul.
aldanawuygan *adj.* credul.
aldanawuyma *s.* credulitate.
aldanawuymagan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.
aldanawuymama *s.* scepticism.
aldanawuymaytan *adj.* incredul; neîncrezător; bănuitor; sceptic.
aldangan *adj.* înșelat; păcălit.
aldanma *s.* amăgire; înșelare; păcălire. // **•kóz aldanması** iluzie optică.
aldanmak *v.i.* a se amăgi; a se înșela; a se păcăli. // **•aldanasıñız** vă înșelați.
aldanş *adj.* credul; naiv.
aldanuw *s.* amăgire; înșelare; păcălire.
aldaşman *s.* armură; platoșă; cuirasă; zale.
aldaşmanlı *adj.* împlătoșat; înzăuat; cuirasat; blindat.
aldatilgan *adj.* înșelat; păcălit.
aldatılmak *v.i.* a fi amăgit; a fi înșelat; a fi păcălit.
aldatkan *s., adj.* trișor.
aldatma *s.* înșelătorie; păcăleală.
aldatmağa *s.* păcăleală.
aldatmak *v.t.* a amăgi; a înșela; a păcăli; a trișa. // **•kóz aldatmak** a înșela privirile cuiva; a truca; a trișa. **•zaman aldatmak** a-și trece din vreme; a-și petrece timpul mai ușor.
aldatmalı *adj.* mistificat.
aldatuw *s.* păcăleală; ademenire; înșelare; tentatie.
aldatuwgi *adj.* 1. înșelător. 2. viclean; șiret; falsificator. // **•aldatuwgi ğem** momeală.
aldatuwğuluk *s.* înșelătorie; falsificare; contrafacere.
aldayak *s.* inițiator; promotor. // **•aldayak basmak** a pune piciorul undeva; a pătrunde; a iniția.
aldayakbasılğan *adj.* inițiat.
aldayakbaskan *s.* inițiator.
aldayakbasuw *s.* inițiere.
aldbargan *s.* predecesor.
aldbaskan *s.* predecesor.
aldda *adv.* în față; înainte. // **•aldda/ókke kelgenler** notabilitate; fruntaș.
alddagi *adj.* de față.
alddagısı *s.* cel din față.
alddakelgen *adj.* fruntaș; notabilitate.
alddaki *adj.* de față.
alddakisi *s.* cel din față.
alddan *adv.* din față; anticipat.
alddat *s. (gram.)* prepoziție.
alddatlı *adj. (gram.)* prepozițional.
aldek *s. (gram.)* prefix.
aldga *adv.* spre înainte; în față. // **•aldga barmak/ketmek** a avansa; a se dezvoltă. **•aldga geşmek** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a o lua înainte; a călăuzi; a conduce. **•aldga ketmek** a avansa; a înainta; a se dezvoltă. **•aldga sürmek** a propune; a susține (o

problemă, etc.). • **aldga túsme** a o lua înainte; a călăuzi; a conduce. // • **aldga kete-kete** progresiv. • **óteberí aldga ketĩniz!** mergeți puțin mai înainte!

aldgabargan *adj.* înaintat; avansat; dezvoltat.

aldgabaruw *s.* înaintare; dezvoltare; avansare; avânt; progres; proces.

aldgageşken *adj.* înaintat; avansat.

aldgageşuw *s.* înaintare; avansare.

aldgakeliş *s.* avansare; dezvoltare.

aldgaketiş *s.* avansare; dezvoltare.

aldgaketken *adj.* înaintat; dezvoltat; avansat.

aldgaketuw *s.* înaintare; dezvoltare; avansare; avânt; progres; proces.

aldgaketuwgi *s., adj.* progresist.

aldgasúrme *s.* 1. susținere; afirmație; declarare. 2. propunere; oferi. 3. afirmație; propunere.

aldgasúrulgen *adj.* 1. propus; oferit. 2. afirmat; declarat.

aldgatúsuw *s.* conducere; călăuzire; ghidare.

aldialingan *adj.* 1. prevenit; preîntâmpinat. 2. întrecut; depășit. 3. devansat; preîntâmpinat; surclasat.

aldialinmaz *adj.* neîntrecut.

aldiaşilgan *adj.* înlesnit; privilegiat; favorizat.

aldin *adj.* înaintat; avansat. // • **aldin kete** o ia înainte. • **aldin pikirler** idei înaintate. • **sáátim aldın ala** ceasul meu merge înainte.

aldına *postp.* dinaintea; în fața.

aldinageşilgen *adj.* întrecut; depășit; devansat; surclasat.

aldinageşilmez *adj.* neîntrecut.

aldinageşuw *s.* întrecere; depășire; devansare; surclasare.

aldinalgan *adj.* precaut; premergător; prevăzător.

aldinaluw *s.* 1. întrecere; depășire. 2. devansare; premergere; surclasare. 3. prevedere; precauție; preîntâmpinare. 4. întrezărire; previziune.

aldinaluwgi *adj.* preventiv; care împiedică.

aldinaşigilgan *adj.* întâmpinat.

aldinaşiguw *s.* 1. călăuzire. 2. întâmpinare.

aldinaşuw *s.* înlesnire; favorizare.

aldinatúsulgen *adj.* 1. călăuzit. 2. întâmpinat.

aldingi *s.* 1. inițiator; promotor. 2. predecesor; precursor. 3. (*mil.*) avangardă; diversionist. 4. (*mil.*) cercetaș.

aldinkesken *s.* tâlhar; bandit.

aldinkesme *s.* tâlhărie; banditism.

aldirmak *v.t.* a determina să ia. // • **nefes aldirmamak** a nu lăsa să respire; a nu da răgaz. • **solik aldirmamak** a nu da răgaz nici să respire.

aldkórgen *adj.* prevăzător.

aldkórilgen *adj.* previzibil; prevăzut; anticipat.

aldkórilmegen *adj.* neprevăzut.

aldkórlimiykalgan *adj.* neprevăzut.

aldkórme *s.* prevedere; clarviziune.

aldkórmegen *adj.* neprevăzător.

aldkórmek *v.t.* a prevedea; a prezice. // • **keleğekni aldórmek** a prezice viitorul; a proroci.

aldkórúw *s.* previziune; precizie.

aldkúrsı *s.* avanscenă.

aldlık *s.* șorț.

aldsahne *s.* avanscenă.

aldsezgen *adj.* prevăzător.

aldsezilgen *adj.* presimțit; prevăzut.

aldsezmek *v.t.* a intuiti.

aldsezúw *s.* 1. presimțire; presentiment. 2. intuiție.

aldsezúwlı *adj.* intuitiv.

aldsóz *s.* prefață; cuvânt înainte; introduce.

aldtaki *s.* (*gram.*) prepoziție.

aldtakılı *adj.* (*gram.*) prepozițional.

alef *s.* (*bot.*) ovăz (*lat., Avena sativa*).

alef, gır- *s.* (*bot.*) ovăz-sălbatic (*lat., Avena fatua*).

alefi, şayır- *s.* (*bot.*) ovăscior (*lat., Arrhenatherum elatius*).

alel-ağele *adv.* 1. în grabă; în pripă. 2. de urgență; urgent.

alem *s.* 1. stindard; drapel. 2. semilună (*la minaret*). 3. marcă; semn.

alemdar *s.* stegar; portdrapel.

alemlı *adj.* 1. care are semilună la minaret. 2. marcat; însemnat. 3. care are stindard; care are drapel.

alemsık *s.* steguleț.

alerğiya *s.* (*med.*) alergie.

alet *s.* 1. instrument; aparat; sculă; unealtă. 2. (*tehn.*) piesă; mecanism.

aletkayirgan *s.* sculer; tocilar; persoană care ascute la tociță.

aletsı *s.* sculer.

aletsılık *s.* sculărie.

alew *s.* 1. flacăra; flama; vâlvație. 2. înflăcărae; entuziasm; însuflețire; exaltare. // • **toban alewı** foc de paie.

alewlemek *v.t.* a aprinde.

alewlendirgen *adj.* incendiat.

alewlendirme *s.* incendiare.

alewlendirmek *v.t.* 1. a da foc; a incendia. 2. (*fig.*) a înflăcăra; a entuziasma; a însufleți.

alewlendirúw *s.* 1. incendiare; aprindere. 2. incendiare.

alewlendirúwgi *adj.* incendiar.

alewlengen *adj.* 1. ars; mistuit; incendiat; învâpăiat. 2. însuflețit; aprins; entuziasmat; exaltat; înfocat.

alewlenme *s.* 1. însuflețire; aprindere; entuziasm; exaltare; înfocare. 2. ardere; mistuire; incendiare; învâpăiere.

alewlenmek *v.i.* 1. a lua foc; a se aprinde. 2. (*fig.*) a se înflăcăra; a se entuziasma; a se însufleți.

alewlenúw *s.* 1. însuflețire; aprindere; entuziasm; exaltare; înfocare. 2. ardere; mistuire; incendiare; învâpăiere.

alewlı *adj.* cu flacăra; înflăcărat.

alewsúz *adj.* fără flacăra; fără flama. // • **alewsúz ğanmak** a mocni.

Alewút-karkıldagı *s.* (*orn.*) pescăriță de Aleutine (*lat., Onychoprion aleuticus*).

aleyh *postp.* contra; împotriva. // • **aleyhte bolmak** a fi împotriva.

aleyhtar *s.* oponent; opozant.

alfa *s.* (*prima literă a alfabetului grecesc*) alfa.

alfabet *s.* alfabet.

alfabetik *adj.* alfabetic.

alfabetlı *adj.* alfabetic.

algan *adj.* care a luat; care a primit. // • **kúrek ğezası algan** ocnaș.

alganday *adj.* 1. fermecător; atractiv; îmbietor. 2. avantajos; convenabil; ieftin.

algan-satkan *s.* comerciant; traficant; speculant; negustor.

algar *s.* (*bot.*) scai; rostogol; scaiet (*lat., Echinops sphaerocephalus*).

algı *s.* (*psih.*) percepție.

algılama *s.* percepere; sesizare.

algılamak *v.t.* (*psih.*) a percepe.

algılanaalğan *adj.* perceptibil.

algılanaalmaz *adj.* imperceptibil.

algılanatan *adj.* perceptibil.

algılanan *adj.* perceptibil; sesizat.

algılanır *adj.* perceptibil.

algılanmagan *adj.* imperceptibil.

algılanmaykalır *adj.* imperceptibil.

algılanmaytan *adj.* imperceptibil.

algılanmaz *adj.* imperceptibil.

algılaw *s.* percepere; sesizare.

algingi *s.* (*mil.*) avangardă; diversionist.

algoritim *s.* (*mat.*) algoritm.

algi *s.* nebunie; sminteală; alienație; demență.

algıgan *adj.* nebun; smintit; alienat; demenț.

algıma *s.* alienație; nebunie; demență; zăpăceală; sminteală.

algımak *v.i.* 1. a înnebuni; a se sminti. 2. (*fig.*) a se înfuria; a se enerva.

algıtmak *v.t.* a înnebuni; a sminti; a înfuria; a enerva.

al-ibis *s.* (*orn.*) ibis roșu (*lat., Eudocimus ruber*).

aligator *s.* (*zool.*) aligator (*lat., Alligator mississippiensis/sinensis*).

alil *adj.* infirm; invalid.

Alim *s.* (*antrop. m., arab.*) "Învățătorul"; "Înțeleptul"; "Eruditul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Alim, El- *s.* (*relig., arab.*) "Cel atotștiutor" (*unul din cele 99 preafumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).

Alime *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea înțeleaptă"; "Cea erudită".

aliy *adj.* cel mai înalt; superior; suprem; sublim; elevat; ilustru. // • **aliy hıkum** hegemonie. • **aliy mahkeme** curte supremă. • **aliy riyaziyet** (*mat.*) matematică superioară. • **aliy terbiye** educație superioară.

Aliy, El- *s.* (*relig., arab.*) "Preaînaltul" (*unul din cele 99 preafumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).

Aliy/Alı *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel elevat"; "Cel ilustru" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

aliyay *s.* (*chim.*) aliaj.

aliyaylı *adj.* (*d. metale*) aliat.

Aliye *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea elevată"; "Cea ilustră".

Aliygan *s.* (*antrop. m.*) "Cel cu suflet mare".

aliygenáp *adj.* generos; darnic; mărinimos.

aliygenáplık *s.* generozitate; dărnicie; mărinimie.

Aliy-Hanife *s.* (*topon.*) Dobrovo (*Bulgaria*).

aliyhazret *s.* alteță; maiestate; excelență.

aliylık *s.* superioritate; supremație.

alı *adj.* cel mai înalt; superior; suprem; sublim; elevat; ilustru.

Alı-Bey-Kóy *s.* (*topon., localitate desființată, lângă Căscioarele*) Alibeichioi (*jud. Constanța*).

Alı-Fakih/Alı-Bakı *s.* (*topon.*) ("Alı Evlaviosul") Alifaca (azi Războieni, prin unire cu satul Căușchioi) (*jud. Tulcea*).

alım *s.* *adj.* învățat; savant; cărturar; erudit.

alímlík s. 1. înțelepciune; cultură; erudiție. 2. (*univ.*) licențiat; titrat.

alímlíklí *adj.* (*univ.*) licențiat; titrat.

alim s. 1. cumpărare. 2. farmec; atracție. 3. taxă; impozit; bir. 4. metodă; mijloc; procedeu. // **•alim kabiliyetí** putere de cumpărare. **•alim tabanî** bază de impozitare.

alimğî s. perceptor.

alimğiygan s. perceptor.

alimlama s. taxare; impozitare.

alimlamak *v.t.* a taxa; a impozita.

alimlangan *adj.* taxat; impozitat.

alimlanmak *v.i.* a se taxa; a se impozita.

alimli *adj.* 1. fermecător; atrăgător. 2. metodic; cu metodă; ordonat.

alim-salim s. zdreanță; treanță; cârpă.

alimsalinir *adj.* (*fin.*) impozabil.

alın I. *adj.* frontal. II. s. 1. (*anat.*) frunte. 2. (*arhit.*) fronton.

alındı s. chitanță; recipisă.

alingan *adj.* luat; însușit. // **•mayî alingan sût** lapte degresat.

alingan-satılğan *adj.* comercializat; vândut.

alînga *adv.* frontal.

alînlık I. *adj.* frontal. II. s. 1. diademă. 2. (*arhit.*) fronton.

alınma s. (*mil.*) cădere.

alınmak *v.i.* a fi luat; a fi însușit. // **•ayak astına almak** a călca în picioare; a încălca; a lua peste picior; a desconsidera. **•itibarga alınmak** a se respecta; a fi stimat; a fi omagiat. // **•dikkatka alınağak** demn de luat în seamă. **•satıp alingan asker** mercenar.

alınmama s. invincibilitate; inaccesibilitate.

alınmaykalğan *adj.* neinclus.

alınmaykalır *adj.* invincibil.

alınmaykalma s. invincibilitate.

alınmaz *adj.* invincibil; inaccesibil. // **•resim alınmaz** fotografiatul interzis.

alınmazbalaka s. citadelă.

alınmazkaka s. citadelă.

alip-baruw s. ducere; conducere.

alip-bereğek s. legătură; relație. // **•alip-bereğegî bolmamak** a nu avea nimic de împărțit cu cineva; a nu avea nimic a face cu cineva; a nu avea nici în clin, nici în mână cu cineva. // **•menim o man heşbîr alip-bereğegim yok** nu am nicio relație cu el.

alip-kaşuw s. răpire; furt.

alip-satılğan *adj.* revândut.

alırkan s. 1. merişor (*fruct.*) 2. (*bot.*) merişor; smirdar (*lat., Vaccinium vitis idaea*).

alırşa s. 1. afină. 2. (*bot.*) afin (*lat., Vaccinium myrtillus*).

alırşalık s. afiniş; afinet.

alış s. 1. păducea; gherghină. 2. (*bot.*) păducel; gherghin (*lat., Crataegus monogyna*).

alış, beşynelî s. (*bot.*) păducel; ramn (*lat., Crataegus oxyacantha*).

alışaalmaz *adj.* inadptabil.

alış-beriş s. comerț; negoț; speculă.

alışık *adj.* adaptat; obișnuit; acomodat; deprins.

alışkan *adj.* adaptat; obișnuit; acomodat; deprins.

alışkanlık s. adaptare; obicei; obișnuință; acomodare; deprindere; sărguință.

alışkanlıktan *adv.* obișnuit; din

obișnuință.

alışma s. 1. acomodare; obișnuință; obicei. 2. deprindere. // **•klimaga alışma** aclimatizare.

alışmagan *adj.* nedeprins.

alışmak *v.i.* 1. a se acomoda; a se obișnui. 2. a se deprinde; a se învăța (*cu ceva*). // **•hawasına alışmak** a se aclimatiza. **•yaman alışmak** a se învăța cu nărav. // **•heşbirtürlî alışa almayman** nu pot să mă obișnuiesc deloc.

alışmaykalğan *adj.* inadptabil; nedresat.

alıştırılalma s. adaptabilitate; versatilitate.

alıştırılğan *adj.* dresat; instruit.

alıştırılır *adj.* adaptabil.

alıştırılmagan *adj.* nedresat; neinstruit.

alıştırma s. exercițiu; exersare. // **•alıştırma gemisi** (*nav.*) navă școală. **•beden alıştırmasi** (*sport*) exercițiu fizic. **•ğismaniy alıştırma** (*sport*) exercițiu fizic.

alıştırmak *v.t.* 1. a acomoda; a obișnui. 2. a deprinde; a instrui. 3. a potrive. // **•kolga/kişige alıştırmak** a îmblânzi; a domestici.

alıştırıw s. exercițiu; exersare.

alışuw s. adaptare; obicei; obișnuință; acomodare; deprindere; sărguință.

alkalin *adj.* (*chim.*) alcalin.

al-kan *adj.* roșu sângieru. // **•al-kanga boyamak** a bate până la sânge; a umple de sânge.

al-kanatlı-karatawuk s. (*orn.*) mierlă cu aripi roșii (*lat., Agelaius phoeniceus*).

al-kanday *adj.* roșu sângieru.

al-karinli-balkuşı s. (*orn.*) pasăre-nectar cu piept roșu (*lat., Nectarinia habessinica*).

al-karinli-kalintumşuk s. (*orn.*) botgros cu piept roșu (*lat., Pheucticus ludovicianus*).

al-karinli-şakrak s. (*orn.*) botgros cu piept roșu (*lat., Pheucticus ludovicianus*).

alkimist s. alchimist.

alkimiya s. alchimie.

alkimiyağî s. alchimist.

alkim s. curcubeu.

al-kirmizi *adj.* roșu aprins; stacojiu.

alkiş s. aplauze; urale. // **•alkişka tutmak** a aclama. // **•ğandan alkış** ovație. **•kulakbatırğan alkışlar** aplauze asurzitoare. **•süreklî alkışlar** aplauze prelungite.

alkışkatutuw s. aclamație; ovație.

alkışlama s. ropot de aplauze.

alkışlamak *v.i., v.t.* a aplauda; a aclama.

alkışlanmak *v.i.* a fi aplaudat; a fi aclamat.

alkışlar s., *pl.* aplauze; urale.

alkışlaw s. aplauze; aclamație.

alkol s. spirt; alcool. // **•metilik alkol** (*chim.*) alcool metilic.

alkolgakarşı s., *adj.* antialcoolic.

alkolğilik s. alcoolism.

alkolik *adj.* spirtos; alcoolic.

alkolism s. alcoolism.

alkolkatılğan *adj.* alcoolizat.

alkolkatuw s. alcoolizare.

alkollaşkan *adj.* alcoolizat.

alkollaşmak *v.i.* a se alcooliza.

alkollaştırma s. alcoolizare.

alkollaştırmak *v.t.* a alcooliza.

alkollaştırıw s. alcoolizare.

alkolli *adj.* spirtos; alcoolic. //

•alkolli işkı băutură alcoolică.

alkolsiz *adj.* nealcoolic.

al-kumtawuk s. (*orn.*) notatiță cu cioc lat (*lat., Phalaropus fulicarius*).

al-kuralay s. (*orn.*) mugurar roșu (*lat., Carpodacus erythrurus*).

Alla(h) s. (*relig., arab.*) "Dumnezeu"; "Singurul Dumnezeu" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah). // **•Alla(h) bereket bersin!** grație lui Dumnezeu!; să vă dea Dumnezeu belșug!; **•Alla(h) bersin!** (*relig.*) să dea Dumnezeu!; **•Alla(h) korisin!** (*relig.*) doamne păzește!; **•Alla(h) korşalasın beladan, kazadan!** (*relig.*) Domnul să ferească de nenorociri și accidente!; **•Alla(h) korşalasın!** (*relig.*) doamne păzește!; **•Alla(h) kostermesin!** (*relig.*) doamne ferește!; **•Alla(h) kutarsın!** (*relig.*) doamne păzește!; **•Alla(h) nazardan saklasın!** (*în superstiții*) să nu-i fie de deochil!; **•Alla(h) rahmet iylesin!** (*relig.*) Dumnezeu să-l ierte!; **•Alla(h) selamet bersin!** (*relig.*) să vă dea Dumnezeu sănătate!; **•Alla(h) uzun ömîr bersin!** să vă dea Domnul viață îndelungată!; **•Allaga şımarladık!** la revedere!; **•Allaga şükür!** slavă Domnului!; prin harul lui Dumnezeu!; **•Allasız bîrsiy bolmaz** nimic nu este posibil fără Dumnezeu. **•ay, Alla(h)!** vai de mine!; vai, Doamne!; Dumnezeu!;

allabergen s. har.

allasız I. *adj.* necredincios. 2. nerușinat; necinstit. 3. fără Dumnezeu. II. s. ateu.

allasızlık s. ateism.

allaşkan *adj.* înroșit.

allaşma s. înroșire.

allaşmak *v.i.* a se înroși.

allaştırmak *v.t.* a înroși.

allaşuw s. înroșire.

Allâmiy/Allâme s. (*antrop. m., arab.*) "Învățătură"; "Înțeleptul"; "Eruditul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

allegim *adj.* vanitos; încrezut; îngâmfat; înfumurat; arrogant.

allegimlik s. vanitate; îngâmfare; înfumurare; aroganță.

allene *adv.* urât; neplăcut.

allenekiy *adj.* nearătos; urât; dezagreabil; neplăcut; peiorativ. // **•allenekiy kosteruwğî** peiorativ.

allenekiylik *adj.* urâtenie.

allik s. 1. roșu; roșeață; culoarea roșie. 2. ruj de buze.

alma s. măr (*fruct.*) // **•kôrewinden almak** a-l destitui. // **•almanîñ özegî** miezul mărului.

almadan *adv.* fără a lua.

almağık süyegî s. (*anat.*) pomete.

almak A. *v.i.* a încăpea; a intra; a cuprinde. B. *v.m.* 1. (*precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e*) a putea să...; a reuși să...; a fi în stare să...; a avea voie să...; 2. (*precedat de ger. univsl. în -îp/-îp/-up/-ûp*) a realiza rapid; a înfăptui într-un interval foarte scurt. C. *v.t.* 1. a lua; a apuca. 2. a primi; a obține. 3. a cumpăra. 4. a câștiga; a obține. 5. a cuceri; a ocupa. 6. a cuprinde; a învălui. 7. a extrage. // **•abdest almak** (*relig., la musulmani*) a face abluțiune. **•akîlî almamak** a nu-l duce mintea; a nu-l

tăia capul; a nu pricepe. **•akılın almak** a-i lua minţile; a-l scoate din minţi. **•akılın başına almak** a-şi băga minţile în cap. **•aldin almak** a prevedea; a preîntâmpina; a avansa; a i-o lua cuiva înainte. **•alip barmak** a conduce; a duce. **•alip satmak** a trafica; a comercializa; a face negoţ. **•araga almak** a pune la mijloc; a învălui. **•arpaşikka almak** a lua în cătare; a ochi. **•askerlikke almak** a lua în armată; a recruta; a înrola. **•ates almak** a se aprinde; a lua foc. **•awuruwun kolî man almak** a-i lua cuiva durerea cu mâna. **•awuzundan kawumun almak** a-i lua cuiva pâinea de la gură. **•awuzundan lafnin almak** a lua cuiva vorba din gură; a spune tocmai ceea ce voia să zică alcuiva. **•ayakların deňkke almak** a merge în pas cu cineva; a ţine pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. **•başı almamak** a nu-l duce mintea; a nu-l tăia capul; a nu pricepe. **•başın alip ketmek** a-şi lua câmpii; a-şi lua lumea în cap. **•başın aşaga almak** a pleca capul; a lăsa privirea în pământ; a-i cădea nasul. **•başın koltikniñ astına almak** a-şi pune pielea în saramură. **•basip almak** a ocupa; a invada; a cotorpi. **•baştan hesapka almak** a preconiza. **•bılgi almak** a se informa. **•bîrden tartip almak** a smuci. **•borişka almak** a lua cu împrumut; a împrumuta. **•buyurukastî almak** a avea pe cineva sub mână; a-l supune; a-l subordona; a-l subjugă. **•dadın almak** a da de gustul...; a începe să-i placă. **•deren bîr nefes almak** a inspira adânc; a-şi trage sufletul; a răsufla uşurat. **•dikkatka almak** a lua în considerare; a acorda atenţie. **•dikkatka almamak** a nu lua în seamă; a scăpa din vedere. **•esaret astına almak** a înrobi; a subjugă. **•esîn almak** a se inspira. **•etrafîn almak** a înconjură; a încercui. **•ewlatlık almak** a lua de suflet. **•filmge almak** a filma. **•ğanin almak** a lua viaţa cuiva; a-i curma zilele; a-l ucide. **•ğel almak** a-şi face vânt; a-şi lua avânt; a porni cu viteză. **•ğephe almak** a lua poziţie; a lua atitudine. **•ğerin almak** a-i lua cuiva locul. **•ğesaret almak** a prinde inimă; a căpăta curaj. **•ğetekke almak** a remorca. **•ğewap almak** a primi răspuns. **•ğiddiyye almak** a lua în serios. **•ğol almak** a-şi căuta de drum; a-şi face drum; a avansa. **•gônîlîn almak** a-i face pe plac; a-l mulţumi; a-l satisface. **•gûnanî üstüne almak** a lua păcatele asupra sa; a pleda vinovat. **•gûnasîn almak** a-şi face păcate cu cineva; a vorbi cu păcat. **•hawa almak** a lua aer; a se aerisi. **•hesapka almak** a pune la socoteală; a ţine seama de...; a lua în seamă; a bifa. **•himayesine almak** a lua sub protecţie. **•hîz almak** a-şi lua avânt; a lua viteză. **•îgar almak** a lua cu chirie; a lua în arendă. **•ilham almak** a se inspira. **•intikam almak** a se răzbuna. **•itibarga almak** a respecta; a stima; a omagia. **•îzîn almak** a lua permisiunea; a se învoi.

•kaber almak a primi veste; a prinde de veste. **•kalemge almak** a aşterne ceva pe hârtie; a compune; a redacta. **•kan almak (med.)** a lua sânge. **•kanat astına almak** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti. **•karap almak** a fura cu ochiul. **•karar almak** a hotărî; a decide. **•karşısına almak** a-i sta cuiva împotriva; a i se opune. **•kaş almak** a pensa sprâncenele. **•kastalık almak** a contacta o boală. **•kayıtka almak** a înregistra; a înscrie; a nota; a consemna; a specifica. **•kayret almak** a fi încurajat. **•kaytarip almak** a relua; a recupera; a recăpăta. **•kesenekke almak** a lua în arendă. **•kesip almak** a reteza; a tranşa; a detaşa; a decupa; a amputa; a extirpa; a ciunti. **•kokisîn almak** a-l adulmeca. **•kol almak** a săruta mâna. **•kolga almak** a pune mâna pe cineva; a-l prinde; a-l înhăţa; a-l aresta. **•kolîn almak** a-şi lua mâinile de pe cineva. **•kolîna almak** a lua în mână; a primi în mână. **•kolîndan almak** a-i lua ceva din mână; a-l deposea. **•koparip almak** a rupe; a desprinde; a detaşa; a reteza. **•kôzastına almak** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observaţie. **•kôzge almak** a avea în vedere ceva; a lua la ochi pe cineva. **•kôzîn almak** a-i lua cuiva ochii; a-l orbi. **•kôzîn almamak** a nu-şi lua ochii de la...; **•kôzîn aşaga almak** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. **•kuşagına almak** a lua pe cineva în braţe; a-l îmbrăţişa; a-l proteja. **•kuşaklap almak** a se arunca de gâtul cuiva. **•kuwat almak** a prinde puteri; a se fortifica; a se întări. **•maskaraga almak** a lua în derâdere; a ironiza; a compromite; a discredita. **•mayîn almak** a-l degresa. **•mîsâpîr almak** a accepta vizitatori. **•moyindirîk astına almak** a pune piciorul pe grumazul cuiva; a-l subjugă. **•nabizîn almak** a lua cuiva pulsul. **•nazarga almak** a avea în vedere; a lua în considerare; a ţine seama de...; **•nefes almak** a inspira; a aspira. **•nişan almak** a ţinti; a ochi. **•okka almak** a lua în greutate; a se îngrăşa. **•ôlşesîn almak** a-i lua măsura; a-l măsura. **•ôşîn almak** a-şi scoate un foc de la inimă; a se răzbuna. **•ôtmegîn almak** a-i lua pâinea de la gură. **•ôzğanin almak** a-şi lua viaţa; a se sinucide. **•payîn almak** a-şi lua porţia; a fi muştruluit. **•peresege almak** a cumpăni. **•rehin almak** a sechestra. **•resim almak** a fotografia. **•resim yapmak** a desena; a picta. **•şakaga almak** a lua în glumă. **•sawlukmankal almak** a-şi lua rămas bun; a-şi lua ziua bună. **•sîraga/sîra man almak** a lua pe cineva la rând. **•sîzgî/ğerge/pwan almak** a câştiga puncte (sport). **•solik almak** a inspira; a respira. **•solîşîn işerge almak** a-şi reţine suflarea; a tăcea mâlc; a tăcea chitic. **•sôz almak** a lua cuvântul; a vorbi. **•suret almak** a face o copie. **•suw**

almak a lua apă; a se îmbiba cu apă. **•suwuk almak** a-l lua frigul; a răci. **•suwutup almak (gastron.)** a frapa. **•taban almak** a-şi lua tălpăşiţa. **•taksit men almak** a cumpăra în rate. **•talimat almak** a primi instrucţiuni; a se instrui. **•tedbir almak** a lua măsură. **•tedris almak** a învăţa; a se instrui. **•teğerrût astına almak** a institui o blocadă. **•tekelge almak** a monopoliza. **•temirbaşka almak** a inventaria. **•teslim almak (com.)** a recepţiona; a prelua; a primi. **•tinişîn almak** a-şi trage răsuflarea; a-şi trage sufletul; a se relaxa. **•tîrek pişimi almak** a se încolona. **•tiştan satip almak** a importa. **•toz almak** a şterge praful. **•ústüne almak** a lua asupra sa; a-şi însuşi; a-şi asuma. **•úyrenek almak** a lua exemplu. **•uzaktan almak** a lua pe cineva pe departe. **•viraj almak** a vira. **•wazîfesinden almak** a destitui pe cineva. **•yardim almak** a primi ajutor. **•yawaştan almak** a lua pe cineva cu încetşorul. **•yazip almak** a transpune în scris; a lua notiţe. **•yer almak** a lua loc; a se aşeza. **•zewuk almak** a-i face plăcere; a se desfăta; a se delecta; a savura. **•zewzek/sawut/yarak/silak astına almak** a lua sub arme; a înrola. **•zor man almak** a lua cu zorul; a constrânge; a forţa; a uzurpa. // **•akıl almagan** aberant. **•alğan saytîn** pe măsură ce se ia. **•almasî kerek** trebuie să ia. **•añlayman amma konişa almayman** înţeleg dar nu pot vorbi. **•arkadaşimni kóre almakdîm** nu l-am putut vedea pe prietenul meu. **•arzilarîñizni nazarga alağakman** voi avea în vedere dorinţele dumneavoastră. **•at arabasî kîre almaz** accesul interzis vehiculelor cu tracţiune animală. **•atîñizni al-almadim** nu v-am reţinut numele. **•bîrşiy yapa almagan** neputincios. **•bo dergilernî de alîñiz!** luaţi şi revistele acestea! **•farlar kôzimni aldî** farurile m-au orbit. **•ğatkan yerinden tur-almay** nu se poate ridica din pat. **•ğayaw kîr-almaz** accesul interzis pietonilor. **•geşen sene bîrîngîlîknî aldî** anul trecut a luat premiul întâi. **•heşbîrtûrlî alîşa almayman** nu pot să mă obişnuiesc deloc. **•kablet-almayman** nu pot să accept. **•kóre alirman mî?** pot să văd? **•motorlî telege kîre almaz** accesul interzis tuturor autovehiculelor. **•sââtîm aldîn ala** ceasul meu merge înainte. **•sâde botakîl kóre aldîm** numai atât am putut să văd. **•sîzge bîrşiy vaat et-almam** nu vă pot promite nimic. **•sîzge sôz bere almam** nu vă pot promite. **•sîznî takip et-almayman** nu pot să vă urmăresc. **•suw alip septîm** am luat apă şi am stropit. **•taşit kîre-almaz** intrarea vehiculelor interzisă. **•topnî kaytar-almadî** n-a reuşit să returneze mingea. **•yok, bonî yapa almam** nu, nu pot să fac asta.

al-makaw-dudukuşi s. (orn.) papagal

ara macao (*lat.*, *Ara macao*).
almak-satmak *v.i.* a trafica.
Almalî *s. (topon.)* ("Meriş") Almălău (*jud. Constanța*).
almalîk *s.* livadă de meri; meriş.
alman *I. adj.* nemțesc. **II. s., adj.** german; neamț. // • **alman apakayî** nemțoaică.
almanak *s.* almanah.
almanğa *I. adv.* nemțește; în limba germană. **II. s. (limba)** germană.
Almaniye *s. (topon.)* Germania.
almaniyelî *I. adj.* german; nemțesc. **II. s., adj.** german; neamț.
almanlaşkan *adj.* germanizat.
almanlaşma *s.* germanizare.
almanlaşmak *v.i.* a se germaniza.
almanlaştırmak *v.t.* a germaniza.
almanlaştıruw *s.* germanizare.
almansúk *s.* secure de război.
alma-satma *s.* comerț; comercializare; vânzare; negoț; speculă.
almaş *s. 1. (fiz.)* receptor. **2.** alternativă; varietate. **3. (mat.)** permutare. **4. (gram.)** pronume. **5.** ordine; aranjare; suită; serie; șir. **6.** tur; tură; rând; coadă.
almaşingan *adj.* nestatornic; inconstant; schimbător; schimbat; alternant.
almaşınmak *v.i.* a alterna; a se schimba; a se modifica.
almaşınuw *adj.* nestatornicie; inconstanță; schimbare; alternanță.
almaşkan *adj.* nestatornic; inconstant; schimbător; schimbat; alternant; modificat. // • **almaşkan eglenğeler** varietăți.
almaşlama *s.* înseriere; permutare.
almaşlamak *v.t.* a permuta.
almaşlangan *adj. (mat.)* permutat.
almaşlanmak *v.i.* a se permuta.
almaşlaw *s.* înseriere; permutare.
almaşlı *adj. 1.* alternativ; supleant. **2.** aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat; înseriat; înșirat. **3. (mat.)** permutat. // • **almaşlı ğeriyan** (*electr.*) curent alternativ.
almaşlık *s. (gram.)* pronume. // • **belletmez almaşlık** (*gram.*) pronume nehotărât. • **ilgî/nispet almaşlığı** (*gram.*) pronume relativ. • **ışaret almaşlığı** (*gram.*) pronume demonstrativ. • **iyelik almaşlığı** (*gram.*) pronume posesiv. • **şahis almaşlığı** (*gram.*) pronume personal. • **soraw almaşlığı** (*gram.*) pronume interogativ.
almaşma *s.* alternare; schimbare; modificare; variație; variabilitate.
almaşmak *v.i.* a alterna; a se schimba; a se modifica.
almaştırma *s.* alternare; schimbare.
almaştırmak *v.t.* a alterna; a schimba; a modifica.
almaştıruw *s.* alternare; schimbare.
almaşuw *adj.* nestatornicie; inconstanță; schimbare; alternanță.
almateregî *s. (bot.)* măr (*pomul*) (*lat.*, *Pyrus mallus*; *Malus domestica*).
almenî *s.* farmec; atracție; îmbiere; vino-ncoace.
almenîlî *adj.* fermecător; atractiv; îmbietor.
almenîlik *s.* farmec; atracție; îmbiere.
almenîsiz *adj.* neatractiv; nesimpatizat.
alo *interj.* alo!; // • **alo, kîm bar telefonda?** alo, cine e la telefon?;
aloya *s. (bot.)* aloec; sabur (*lat.*, *Aloe vera*).

alp *s.* erou; viteaz.
alpwut *s.* războinic; oștean.
alpin *adj.* alpin.
alsuw *adj.* roz; trandafiriu.
alşak *I. adj. 1.* jos; scund; scăzut; scăzut. **2. (fig.)** josnic; mârşav. **3. (d. voce și sunete muzicale)** scăzut; diminuat. **II. adv.** mai jos; mai prejos de. // • **alşak tûşûrmek** a înjosi; a disprețui; a umili; a jigni; a ofensa. // • **alşak sipîra/masa** măsuță. • **alşak terek** arbust.
alşak-ardış *s. (bot.)* jneapăn (*lat.*, *Juniperus nana*).
alşak-argâ *s. (bot.)* jneapăn (*lat.*, *Juniperus nana*).
alşak-arşa *s. (bot.)* jneapăn (*lat.*, *Juniperus nana*).
alşakboy(lî) *adj.* scund; mărunț; mic de statură.
alşakfigel(lî) *adj.* modest.
alşakfigellîk *s.* modestie.
alşakgônîl(lî) *adj.* modest.
alşakgônîllîk *s.* modestie.
alşak-hulîya *s. (bot.)* cârpiniță; sfineac (*lat.*, *Carpinus orientalis*).
alşakkizîl *s., adj. (fiz.)* infraroșu.
alşakkórúw *s.* dispreț; desconsiderare; înjosire.
alşaklık *s.* josnicie; mârşăvie; vulgaritate.
alşakşa *adv.* mișelește.
alşaktûşken *adj.* defăimat; denigrat; desconsiderat; disprețuit; insultat; înjosit; jignit; ofensat; ponegriț; ultragiât; umilit; vexat.
alşaktûşürgen *adj.* defăimător; denigrator; ofensator; umilitor; batjocoritor; vexant.
alşaktûşûrúw *s. 1.* ignorare; desconsiderare. **2.** rănire; ofensare. **3.** defăimare; denigrare; desconsiderare; dispreț; injurie; insultă; invective; înjosire; jignire; ofensă; ponegrire; ultragiât; ultraj; umilire; vexare. **4.** batjocură; umilire.
alşaktûşûrúwğî *adj.* disprețuitor; insultător; înjositor; jignitor.
alşaktûşúw *s.* dizgrație.
alşak-ulas *s. (bot.)* cârpiniță; sfineac (*lat.*, *Carpinus orientalis*).
alşaygan *adj.* înjosit; umilit.
alşaygandênîz *s. (geogr.)* reflux.
alşayma *s. 1.* înjosire; umilire. **2.** lăsare în jos; aplecare.
alşaymak *v.i. 1.* a se lăsa în jos; a se apleca. **2.** a se înjosi; a se umili.
alşaytmak *v.t. 1.* a lăsa în jos; a apleca. **2.** a înjosi; a umili. // • **sesîn alşaytîp yûkseltmek** a-și mlădia vocea.
alşaytuw *s.* desconsiderare; dispreț; injurie; insultă; invective; înjosire; jignire; umilire; afront.
alşaytuwğî *s.* delator; denigrator.
alşayuw *s.* decadență; dizgrație.
alşeşeklî-legelekgâgâası *s. (bot.)* laba-gâștei (*lat.*, *Geranium dissectum*).
alşî *s.* ghips; ipsos.
alşilama *s.* tencuială.
alşilamak *v.t.* a tencui.
alşilangan *adj.* tencuit.
alşilatmak *v.t.* a determina să tencuiască.
alşilaw *s.* tencuială.
alşîlî *adj.* ghipsat.
al-takiyalî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie de stepă (*lat.*, *Calandrella cinerea*).
altaw *I. num.* grup de șase. **II. s.**

(*muz.*) sextet.
altaw-altaw *num.* grupuri de câte șase.
altawî *pron.* toți șase.
altay *adj.* de aur; cu aur; aurit; auriu.
Altay *s. (antrop. m.)* "Cel de aur".
Altay-ularî *s. (orn.)* găinușă de zăpadă altaică (*lat.*, *Tetraogallus altaicus*).
alternatif *adj.* alternativ.
alternator *s. (fiz.)* alternator.
altesa *s.* alteță.
altî *num.* șase. // • **altî eksî dört** șase minus patru. • **sâât altî buşuk** este ora șase și jumătate.
altîay *s.* semestru. // • **bîr altîay işinde** în decursul unui semestru.
altîayda *adv.* din semestru în semestru; semestrial.
altîaydan-altîayga *adv.* din semestru în semestru; semestrial.
altîaylık *adj. 1.* prematur; imatur. **2.** de un semestru; pe semestru; semestrial. // • **altîaylık bolma!** nu fii imatur!; nu te grăbi precum un copil prematur!;
altîbuğak *s.* hexagon.
altîbuğaklı *adj.* hexagonal.
altîda *I. adv.* la șase; din șase. **II. s.** șesime.
altîda-bîr *num.* o șesime.
altîkat *adj.* înșesit; sextuplu.
altîkatartkan *adj.* înșesit; sextuplu.
altîkatartma *s.* înșesire.
altîkatlî *adj.* înșesit; sextuplu.
altîken *s.* hexagon.
altîkenîlî *adj.* hexagonal.
altîlama *s.* înșesire.
altîlamak *v.t.* a înșesi.
altîlangan *adj.* înșesit; sextuplu.
altîlanmak *v.i.* a se înșesi.
altîlap *adv.* înșesit; reciclând de șase ori.
altîlarda *num.* aproximativ șase.
altîlik *s.* șesime.
altîn *s.* aur. // • **altîn madenî** mină de aur. • **altîn man zengîn** aurifer. • **altîn medaliya** medalie de aur. • **altîn sâât** ceas de aur. • **altîn sarîsî** auriu. • **altîn şîngîr** lântîșor de aur. • **altîn sîrga** cercei de aur. • **altîn sozikawaz** (*lingv.*) vocală de aur. • **altîn toy** nuntă de aur. • **altîn yûzûk** inel de aur. • **ğîlka altîn** aur veritabil. • **orta ğol altîndîr** aurită este calea de mijloc. • **som altîn** lingou de aur; aur masiv. • **uşî altîn tolmakalem** stilou cu peniță de aur.
altîn-Arap-torgayî *s. (orn.)* vrabie aurie arabă (*lat.*, *Passer euechorus*).
altîndan *adj.* de aur.
altînday *adj.* ca aurul; auriu.
altîn-delîtaş *s. (orn.)* pietrar răsăritean (*lat.*, *Oenanthe isabellina*).
altîn-ğadîrak *s. (orn.)* codobatură africană aurie (*lat.*, *Tmetothylacus tenellus*).
altîn-ğawunkuşî *s. (orn.)* ploier auriu (*lat.*, *Pluvialis apricaria*).
altîngî *num.* al șaselea.
altîn-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc asiatic (*lat.*, *Lanius isabellinus*).
altîn-kambala *s. (iht.)* cambulă-aurie (*lat.*, *Pleuronectes platessa*).
altîn-kanatlı-kalintumşuk *s. (orn.)* botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (*lat.*, *Rhynchostruthus socotranus*).

altın-kanatlı-şakrak s. (orn.) botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (lat., *Rhynchostruthus socotranus*).

altın-kanatlı-tirtilgi s. (orn.) omidar cu aripi aurii (lat., *Vermivora chrysoptera*).

altın-karınli-kirazkuşi s. (orn.) vrabie cu piept portocaliu (lat., *Passerina leclancherii*).

altın-karınli-sülekeş s. (orn.) vrabie cu piept portocaliu (lat., *Passerina leclancherii*).

altın-karınli-tenek s. (orn.) vrabie cu piept portocaliu (lat., *Passerina leclancherii*).

altın-kirkawul s. (orn.) fazan aurii (lat., *Chrysolophus pictus*).

altın-kizilkuyruk s. (orn.) codroş aurii (lat., *Phoenicurus aureus*).

altinköz s. (orn.) raţă sunătoare (lat., *Bucephala clangula*).

altinközi, Islant- s. (orn.) raţa lui Barrow (lat., *Bucephala islandica*).

altinköz-ördek s. (orn.) raţă sunătoare (lat., *Bucephala clangula*).

altınlar s., pl. tezaur; comoară; vistierie.

altınlarnitutkan s. trezorier; vistiernic.

altinli adj. cu aur; aurit.

altın-maňlayli-tartalak s. (orn.) auşel cu cap galben; tartalac (lat., *Regulus regulus*).

altınmaşak s. (bot.) splinuţă; vargă-de-aur (lat., *Solidago virgaurea*).

altın-moyinli-ötlegen s. (orn.) dendroica cu gât portocaliu (lat., *Dendroica fusca*).

altinoti s. (bot.) parpian (lat., *Gnaphalium dioicum*).

altinoti, taw- s. (bot.) rozmarin-de-munte (lat., *Gnaphalium silvaticum*).

altin-sayrak s. (orn.) sturz aurii (lat., *Zoothera dauma*).

altin-Sudan-torgayi s. (orn.) vrabie aurie sudaneză (lat., *Passer luteus*).

altin-suwrtorgay s. (orn.) ploier aurii (lat., *Pluvialis apricaria*).

altin-sulgün s. (orn.) fazan aurii (lat., *Chrysolophus pictus*).

altin-şimşik s. (orn.) sticlete (lat., *Carduelis carduelis*).

altin-şonğir s. (orn.) acvilă de munte (lat., *Aquila chrysaetos*).

altin-taganak s. (orn.) sfrâncioc asiatic (lat., *Lanius isabellinus*).

altin-tajli-tartalak s. (orn.) auşel cu coroană aurie (lat., *Regulus saprata*).

altintamga s. (iht.) păstrăv (lat., *Salmo lenoc*).

altintamir s. (bot.) ipecacuana (lat., *Cephaelis ipecacuanha*; *Uragoga ipecacuanha*).

Altin-Tepe s. (topon.) ("Colina de Aur") Altın Tepe (jud. Tulcea).

altin-tokildak s. (orn.) ciocănitoare americană aurie (lat., *Colaptes auratus*).

altin-tokimağı s. (orn.) pasăre-ţesător aurie (lat., *Ploceus castaneiceps*).

altin-yuzli-mumgagaa s. (orn.) estrilda cu bujori portocalii (lat., *Estrilda melpoda*).

altinziya s. aureolă; halo; nimb.

altipat s. pistol; revolver.

altışar num. câte şase.

altışar-altışar num. şase câte şase.

alti-yedı num. aproximativ şase-şapte.

altmiş num. şaizeci. // •**altmiş** **yaşında** sexagenar.

altmişar num. câte şaizeci.

altmişar-altmişar num. şaizeci câte şaizeci.

altmişingı num. al şaizecea; a şaizecea.

altmişlap adv. reciclând de şaizeci ori.

altmişlarda num. aproximativ şaizeci.

altmişyaşlı s. sexagenar.

altmiş-yetmiş num. aproximativ şaizeci-şaptezeci.

altmişyillik s. sexagenar.

alto s. (muz.) alto; altist.

altúyürşük s. (anat.) globulă roşie; hematie.

aluminium s. aluminiu.

aluw s. luare; cumpărare; primire; câştigare.

aluwgi s. 1. cumpărător; client. 2. destinatar. 3. (tehn.) receptor.

aluwgular s., pl. clientelă; cumpărători.

aluw-satuw s. comerţ; negoţ; speculă. // •**toptan aluw-satuw** comerţ cu ridicata.

alyuwar s. (anat.) globulă roşie; hematie.

am s. (anat.) vulvă.

ama conj. dar; însă.

amalgam s. amalgam.

aman I. adj. sănătos; trainic; rezistent; durabil. **II.** interj. vail; aoleu!

amanlık s. sănătate; trăinicie; rezistenţă; durabilitate.

aman-saglam adj. sănătos; trainic; rezistent; durabil.

amansız adj. necruţător; neîndurător; nemilos; brutal.

amansızga adv. brutal.

amansızlaşkan adj. necruţător; neîndurător; nemilos; brutal.

amansızlaşmak v.i. a deveni necruţător.

amansızlık s. severitate; neîndurare; cruzime; brutalitate.

aman-zaman adv. numai; doar; exclusiv; singur. // •**aman-zaman** **bır balası bar** are un singur copil.

amasar s. (geogr.) defileu; strămtoare; chei.

amaş s. țință; scop.

amaşlamak v.t. 1. a ținți; a ochi. 2. a viza; a urmări; a intenționa.

amaşlangan adj. dorit; urmărit; vizat; țințit.

amaşsız adv. fără țință; aiurea; haihui.

amator s. amator; iubitor (de ceva).

Amazon-aynağı s. (orn.) ibis amazonian (lat., *Theristicus caudatus*).

Amazon-ibisi s. (orn.) ibis amazonian (lat., *Theristicus caudatus*).

amazon-kunduzi s. (zool.) nutria (lat., *Myocastor coypus*).

Amazon-ördegi s. (orn.) raţă braziliană; raţă amazoniană (lat., *Amazonetta brasiliensis*).

ambalaj s. ambalaj.

ambalajyapilgan adj. ambalat.

ambalajyapma s. ambalare.

ambar s. hambar; siloz; depozit; magazie. // •**erzak ambari** depozit de alimente. •**káátler ambari** arhivă. •**kizilşa ambari** grânar. •**mal ambari** antrepozit. •**músúr ambari** pătul; porumbar. •**zewzek ambari** depozit de muniții.

ambar-baykuşi s. (orn.) strigă (lat., *Tyto alba guttata*).

ambargi s. şef de depozit; magazinier.

ambarlama s. depozitare; înmagazinare.

ambarlamak v.t. a depozita; a înmagazina.

ambarlangan adj. depozitat; înmagazinat.

ambarlanmak v.i. a se depozita; a se înmagazina.

ambarlaw s. depozitare; înmagazinare.

ambarlı adj. depozitat; înmagazinat.

ambriyaj s. (tehn.) ambreiaj.

amel s. 1. (relig.) practică. 2. muncă; operație; lucru; lucrare; activitate. 3. (med.) diaree.

amele I. adj. muncitoresc. II. s. muncitor; lucrător; activist; operator.

ameleler s., pl. muncitorime; proletariat.

amelelik adj. muncitoresc.

ameliy adj. 1. operativ; activ; harnic; vrednic; destoinic; energic. 2. lucrativ.

ameliyat s. 1. acțiune; faptă. 2. (med.) operație; chirurgie. // •**kyor-barsak ameliyatı** (med.) operație de apendicită.

ameliyatlı adj. 1. (med.) operat. 2. înfăptuit.

ameliyatşi s. (med.) chirurg.

ameliyattanson adj. (med.) post-operatoriu.

amelkayidesi s. normă de conduită; formalitate.

ameller s., pl. comportament; conduită; purtare; morală; moravuri; moralitate; apucături.

amelleşme s. interacțiune.

amelleşmek v.i. a interacționa.

amelleşuw s. interacțiune.

amellik s. operativitate; activism.

Amerika s. (topon.) America.

Amerika Bırleşik Devletleri s. (topon.) Statele Unite ale Americii.

Amerika, Ğenubiy- s. (topon.) America de Sud.

Amerika, Kúnbetı- s. (topon.) America de Sud.

Amerika, Orta- s. (topon.) America Centrală.

Amerika, Sırtbetı- s. (topon.) America de Nord.

Amerika, Şimaliy- s. (topon.) America de Nord.

Amerika-akşateregı s. (bot.) arţar american (lat., *Acer negundo*).

Amerika-altın-ğawunkuşı s. (orn.) ploier american aurii (lat., *Pluvialis dominica*).

Amerika-altın-suwrtorgayi s. (orn.) ploier american aurii (lat., *Pluvialis dominica*).

Amerika-balaban-kinalıturnası s. (orn.) flaming mare american (lat., *Phoenicopterus ruber*).

Amerika-balaban-pembeturnası s. (orn.) flaming mare american (lat., *Phoenicopterus ruber*).

Amerika-bıydayağı s. (orn.) lişiță americană (lat., *Fulica americana*).

Amerika-elmabaş-şomarı s. (orn.) raţă americană cu cap roşu (lat., *Aythya americana*).

Amerika-eşkisawarı s. (orn.) caprimulg american (lat., *Chordeiles minor*).

Amerika-kaya-karlıgaşı s. (orn.) rândunică americană de stâncă (lat., *Petrochelidon pyrrhonota*).

Amerika-kizilkuyrugü s. (orn.)

codroş american (*lat., Setophaga ruticilla*).

Amerika-kók-saz-tartarı s. (*orn.*) găinuşă americană albastră (*lat., Porphyrio martinica*).

Amerika-kóykenegî s. (*orn.*) kestrel american (*lat., Falco sparverius*).

amerikalî s. american.

amerikan s. american.

amerikanlaşkan adj. americanizat.

amerikanlaşmak v.i. a se americaniza.

amerikanlaştırma s. americanizare.

amerikanlaştırmak v.t. a americaniza.

amerikanlaştıruw s. americanizare.

Amerika-órdegî s. (*orn.*) raţă leşească (*lat., Cairina moschata*).

Amerika-sarığeketî s. (*orn.*) grangur american (*lat., Icterus galbula*).

Amerika-sayrakî s. (*orn.*) sturz american (*lat., Turdus migratorius*).

Amerika-sığırgasî s. (*orn.*) grangur american (*lat., Icterus galbula*).

Amerika-suwbugasî s. (*orn.*) buhai-de-baltă american; bou-de-baltă american (*lat., Botaurus lentiginosus*).

Amerika-suw-tartarı s. (*orn.*) creşteş american (*lat., Porzana carolina*).

Amerika-tentekkuşî s. (*orn.*) caprimulg american (*lat., Chordeiles minor*).

Amerika-terek-şimsığî s. (*orn.*) vrabie americană de copac (*lat., Spizela arborea*).

amfitiyatro s. amfiteatru.

amğa s. unchi paternal.

amgakizî s. verişoară primară; fiica unchiului paternal.

amğaulî s. văr primar; fiul unchiului paternal.

amğazade s. văr după unchiul paternal; verişoară după unchiul paternală.

amil I. adj. 1. operativ; activ; harnic; vrednic; destoinic; energic. 2. lucrativ. II. s. factor; element.

Amil s. (*antrop. m., arab.*) "Cel vrednic"; "Cel destoinic" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Amile s. (*antrop. f., arab.*) "Cea vrednică"; "Cea destoinică".

amilleşken adj. activat; activizat; intensificat; angrenat; antrenat; stimulat.

amilleşme s. activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.

amilleşmek v.i. a se activa; a se activa; a se intensifica; a se angrena; a fi antrenat; a fi stimulat.

amilleştîrgen adj. antrenant; stimulant; stimulat; energizant; dinamizant.

amilleştîrme s. activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.

amilleştîrmek v.t. a activa; a activa; a intensifica; a angrena; a antrena; a stimula.

amilleştîrûw s. activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.

amilleştîrûwğî adj. antrenant; stimulant; stimulat; energizant; dinamizant.

amilleşûw s. activare; activizare; intensificare; angrenare; antrenare; stimulare.

amin I. adj. onorabil; respectabil; venerabil; vrednic de cinste; preacinstit. II. interj. (*relig.*) amin!; //

•amin demek a aproba orice; a nu se împotrivi.

Amin s. (*antrop. m., arab.*) "Cel neademenit" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

amindegen adj. care aprobă orice; care nu se împotriveşte.

amindeme s. neîmpotrivire.

amir s. 1. (*mil.*) comandant. 2. şef; superior.

Amir s. (*antrop. m., arab.*) "Maimarele oştirii" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

amiral s. amiral.

amirallik s. amiralitate.

amiralserdari s. viceamiral.

amiralyardîmğisî s. viceamiral.

amirlîk s. conducere; şefie.

amma conj. dar; însă. // **•añlayman amma konışa almayman** înţeleg dar nu pot vorbi. **•bîr goli bar amma tar** există o soluţie dar cu şanse mici.

ammalî adj. discutabil; disputabil; contestabil; controversat.

amonyum s. (*chim.*) amoniu.

amonyak s. (*chim.*) amoniac.

amortisment s. (*fin.*) amortisment.

amortizor s. (*tehn.*) amortizor.

amper s. (*fiz.*) amper.

ampermetre s. (*fiz.*) ampermetru.

ampul s. 1. bec. 2. flacon; eprubetă.

amudiy adj. (*mat.*) perpendicular.

Amur-doganî s. (*orn.*) şoim de Amur; şoim altaic (*lat., Falco amurensis*).

Amur-toganî s. (*orn.*) şoim de Amur; şoim altaic (*lat., Falco amurensis*).

amut s. (*mat.*) perpendiculară.

amutluk s. (*mat.*) perpendicularitate.

Amzaşi/Hamzaşi s. (*topon.*) Amzacea (*jud. Constanţa*).

an s. (*cron.*) moment; clipă. // **•bîr an sîrgen** într-o clipă; instantaneu. **•bo anda** în acest moment; în momentul de faţă. **•soñ anlarda** în ultimele momente.

ana I. adj. 1. principal; de bază. 2. natal. II. s. 1. mamă. 2. feminin. // **•ana basamak** scară principală. **•ana defter** registru. **•ana gadde** autostradă; magistrală. **•ana işlem** tratat. **•ana sîzik** trăsătură caracteristică. **•ana toprak** pământ natal. **•anasin karinından** din pânțele mamei. **•balşibin anasî** matcă. **•ógîy ana** mamă vitregă. **•tuwma ana** mamă biologică.

anaatartamîr s. (*anat.*) aortă.

ana-baba s. părinţi. // **•ana-baba ottîrûw** uciderea părinţilor; paricid. **•anañ-babañ saw mî?** părinţii tăi sunt sănătoşi?;

ana-bala s. mama şi copii.

anadankelgen adj. 1. înnăscut. 2. (*med.*) congenital.

anadankelme adj. 1. înnăscut. 2. (*med.*) congenital. 3. nud; despuat; gol. // **•anadankelme kusur** (*med.*) defect congenital. **•anadankelme şeberlik** talent înnăscut.

Anadol-Kóy s. (*topon.*) Anadolchioi (*astăzi cartier în Constanţa*).

anaergî s. matriarhat.

anaerkli adj. matriarhal.

anağol s. drum principal; arteră.

anağón s. (*geogr.*) punct cardinal.

anağurt s. patrie; loc de baştină.

anakara s. continent.

anakalararasî adj. intercontinental.

anakayide s. principiu; concepţie; concept.

anakayidelî adj. principal.

anakaz s. gâscă; femela găscanului.

anakepter s. porumbiţă; femela porumbelului.

anakîrpî s. aricioaică.

anakolî s. (*bot.*) mâna-Maicii-Domnului (*lat., Anastatica hierochuntica*).

anakógersîn s. porumbiţă; femela porumbelului.

anaktar s. cheie (*şi fig.*). // **•anaktar sózî** parolă. **•odaniñ anaktarî** cheia camerei.

anakuwatî s. matriarhat.

anakuwatli adj. matriarhal.

anakúrke s. curcă; femela curcanului.

analar-ataral I. adj. strămoşesc; ancestral. II. s., pl. strămoşi; străbuni.

analiza s. analiză.

analî-babalî adj. cu părinţi.

analik s. 1. maternitate; calitatea de mamă; instinctul de mamă. 2. mamă adoptivă. // **•analik kónçetî** concediu de naştere.

anamal s. (*econ.*) capital.

anamalgakaytaruw s. (*econ.*) capitalizare.

anamalğî s., adj. capitalist.

anamalğilik s. capitalism.

anamalli adj. (*econ.*) cu capital; capitalizat.

anamalsiz adj. (*econ.*) fără capital; decapitalizat.

anamalsizlik adj. (*econ.*) decapitalizare.

ananas s. ananas (*fruct*).

ananasteregî s. (*bot.*) ananas (*plantă*) (*lat., Ananas sativus*).

anapara s. (*econ.*) capital.

anaparağatkizdirmasî s. (*econ.*) depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.

anaparağî s., adj. (*econ.*) capitalist.

anaparağilik s. (*econ.*) capitalism.

anaparali adj. (*econ.*) cu capital; capitalizat.

anaparasiz adj. (*econ.*) fără capital; decapitalizat.

anaparasizlik adj. (*econ.*) decapitalizare.

anapepiy s. curcă; femela curcanului.

anarşism s. anarhism.

anarşist s. anarhist.

anarşiy s. anarhie.

anarşiyğî s. anarhist.

anarşiyğilik s. anarhism.

anarşiyli adj. anarhic.

anasî, balkurt- s. (*ent., la albine*) matcă; regină (*lat., Apis mellifica*).

anasî, balşibîn- s. (*ent., la albine*) matcă; regină (*lat., Apis mellifica*).

anasina interj. hait!; // **•ay, anasina!** hait!; la naiba!; la dracu!;

anasiz adj. fără mamă; orfan de mamă. // **•anasiz sîrûw** stup bezmetic; stup fără matcă.

anasiz-babasiz adj. fără părinţi; orfan de ambii părinţi.

anason s. (*bot.*) anason; anison (*lat., Pimpinella anisum; Anisum vulgare*).

anasonî, kanara- s. (*bot.*) pătrunjel-de-câmp (*lat., Pimpinella*

saxifraga).
anasoni, yildiz- s. (bot.) anason-stelat; anason-franțuzesc; badian (lat., *Illicium anisatum*; *Illicium verum*).
anaşa s. canabis; marijuana; haşiş. //
•anaşa tartmak a fuma haşiş; a fuma canabis.
anaşagakarşi adj. antidrog.
anaşağı adj. dependent de haşiş; dependent de canabis.
anaşaşalar adj. dependent de haşiş; dependent de canabis.
anaşatartar adj. dependent de haşiş; dependent de canabis.
anatawuz s. păuniţă; femela păunului.
anatıl s. limbă maternă.
anatigaş s. (electr.) priză. // **•agim anatigaşi** priză electrică.
anatikkış s. (electr.) priză. // **•şagılğan anatikkışı** priză electrică.
anatomiya I. adj. anatomic. II. s. anatomie.
anatomiyalı adj. anatomic.
anawatan s. patrie.
anay s. (dim., fam.) mămică; maică. // **•way, anayim!** vai, măicuţă!
anayasa s. (pol.) constituție. // **•anayasa hukugı** (jur.) drept constituțional. **•anayasa kraliyeti** (pol.) monarhie constituțională. **•anayasa taptaması** încălcarea constituției.
anayşık s. (dim., pop.) măicuță. // **•ay, anayşım!** vai, măicuță!
an-baan adv. din clipă în clipă.
anda s. 1. prieten bun; frate prin legământ. 2. confrate.
andabolgan adj. înfrățit; legat prin prietenie frățească.
andaboluw s. înfrățire; fraternizare; fraternitate; frăție.
andan-anga adv. din clipă în clipă.
Andorra s. (topon.) Andorra.
andorrالی s., adj. andorran.
anemiya s. (med.) anemie.
anesteziya s. anestezie.
Angola s. (topon.) Angola.
angolalı s., adj. angolez.
angora s. angora.
angúze s. (bot.) assa-fetida (lat., *Ferula assa-foetida*).
angak adv. doar; numai; de abia.
angina s. (med.) anghină.
anilina s. (chim.) anilină.
anketa s. anchetă.
anketağı s. anchetator; investigator.
anketalı adj. anchetat.
anne s. bunică.
anniy s. (dim.) bunicuță.
anofel s. țânțar anofel.
anomaliya s. anomalie.
anomim adj. anonim.
anonim s., adj. anonim.
anormal adj. anormal.
anot s. (fiz.) anod.
ansat adj. ușor; facil.
ansatlık adj. ușurință; facilitate.
ansızın adv. deodată; pe neașteptate.
ant s. jurământ; legământ. // **•ant işmek** a jura; a depune jurământ.
•antın bızmak a-și încălca jurământul.
antena s. (fiz.) antenă.
anter s. rochie. // **•anterimni dolapka guwup, úytúlep saldım** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o și am călcat-o.
•aterniñ ústünde ak menekler bar pe rochie sunt buline albe. **•baárlık anter** rochie de

primăvară. **•geñli anter** rochie cu mânecă.
antetmek v.t. a jura.
antibiyotik s. (fam.) antibiotic.
antiçiklon s. anticiclon.
antidemokratik adj. antidemocratic.
Antiguwa man Barbut s. (topon.) Antigua și Barbuda.
antika I. adj. 1. extravagant; excentric; elegant. 2. antic; străvechi; în stil vechi. II. s. obiect vechi; obiect de antichitate.
antika-alak s. (orn.) alcă antică (lat., *Synthliboramphus antiquus*).
antikağı s. anticar. // **•antikağılar pazarı** târgul anticarilor.
antikağıkana s. anticariat.
antikalik s. 1. cochetărie; eleganță; extravagantă. 2. antichitate. // **•antikalik tewúkesi** istoria antică.
antikorp s. (biol.) anticorp.
Antil-karkıldagı s. (orn.) chiră de Antille; pescăriță de Antille (lat., *Sterna antillarum*).
antilopa s. (zool.) antilopă; gazelă (lat., *Antilopinae* sp.).
antimagnetik adj. (fiz.) antimagnetic.
antipatik adj. antipatic.
antipatiya s. antipatie.
antiseptik adj. (med.) antiseptic.
antişok adj. (fiz.) antişoc.
antitoksina s. (chim.) antitoxină.
antlaşma s. tratat; acord. // **•barabarlık antlaşması** (pol.) tratat de alianță. **•barış antlaşması** (pol.) tratat de pace. **•saldırmazlık antlaşması** (pol.) tratat de neagresiune.
antlaşmak v.i. a încheia un acord; a încheia un tratat.
antlaşuw s. tratat; acord.
antoloğik adj. antologic.
antoloğiya s. antologie.
antoloğiyalı adj. antologic.
antraçit s. (geol.) antracit.
antrenament s. (sport) antrenament.
antrenor s. antrenor.
antrepozit s. antrepozit.
antropoloğiya s. antropologie.
antropoloğiyağı s. antropolog.
antropoloğiyalı adj. antropologic.
antropolok s. antropolog.
antropomorfizm s. antropomorfism.
anus s. (anat.) anus.
añ s. 1. intelect; rațiune; judecată. 2. memorie. 3. conștiință. 4. vânat; vietate vânată.
añbılım s. conștiință. // **•añbılımı azarlamak** a-l mustra conștiința; a avea remușcări; a se căi.
añbılımastı s. subconștient.
añbılımı adj. conștient.
añbılımsız adj. inconștient.
añbılımsızlık s. inconștiență.
añbılımıışı s. inconștiență.
añdaş s. suvenir; cadou; dar.
añdrgan adj. 1. analog. 2. comemorativ.
añdırılğan adj. evocat; amintit; pomenit; specificat.
añdırılmak v.i. a se aminti; a se pomeni; a se specifica.
añdırış s. analogie.
añdırma s. evocare; specificare; relatare; menționare.
añdirmak v.t. a aminti; a evoca; a pomeni. // **•yardımın añdirmak** a invoca.
añdıruw s. evocare; specificare; relatare; menționare.

añdıruwğı s. pomelnic.
añdiş s. agendă; carnețel.
añdiz s. (bot.) chiparos (lat., *Cupressus sempervirens*).
añdizotı s. (bot.) oman; iarbă-mare (lat., *Inula helenium*).
añdizotı, búrşe- s. (bot.) moartea-puricelui (lat., *Inula conyza*).
añgır, ak-yúzlı-şıgıruwğı- s. (orn.) rață de copac cu față galbenă (lat., *Dendrocygna viduata*).
añgır, kışkene-şıgıruwğı- s. (orn.) rață de copac mică (lat., *Dendrocygna javanica*).
añgır, sari-şıgıruwğı- s. (orn.) rață de copac galbenă (lat., *Dendrocygna bicolor*).
añgırı, Kıtay- s. (orn.) rață mandarin (lat., *Aix galericulata*).
añgırı, orman- s. (orn.) rață mandarin americană (lat., *Aix sponsa*).
añılğan adj. 1. pomenit; menționat; specificat; citat. 2. urmărit; pândit. // **•atı yokarda añılğan** sus-numit.
añılma s. 1. urmărire; pândă. 2. pomenire; specificare; citare. // **•añılma kulúbesi** (mil.) observator. **•añılması úşún** în memoria; comemorativ.
añılmak v.i. 1. a se aminti; a se pomeni; a se menționa; a se cita. 2. a se ascunde; a se piti; a pândi.
añılıw s. 1. urmărire; pândă. 2. pomenire; specificare; citare.
añıt s. monument; statuie. // **•tewúkiy añıt** monument istoric. **•tuwa añıtları** monumente ale naturii.
añıtkabır s. mausoleu.
añıtşı adj. monumental.
añk s. (anat.) bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.
añka s. (mitol.) fenix; phoenix.
añkaw adj. neghiob; nerod; idiot; tâmpit; prostănac.
añkawluk s. neghiobie; nerozie; idiotenie; tâmpenie; prost.
añkıldak adj. neghiob; nerod; idiot; tâmpit; prostănac.
añkıldaklık s. neghiobie; nerozie; idiotenie; tâmpenie; prost.
añkırgan adj. care rage.
añkırışmak v.i. (d. măgari) a rage (laolaltă).
añkıрма s. răget (de măgar).
añkırmak v.i. (d. măgari) a rage.
añkırtı s. răget (de măgar).
añkırtmak v.t. a determina să ragă (d. măgari).
añkıruw s. răget (de măgar).
añkut, boz-başlı- s. (orn.) călifar sud-african (lat., *Tadorna cana*).
añkut, kestanerengi-kuşaklı- s. (orn.) călifar alb (lat., *Tadorna tadorna*).
añkut, pasrenklı- s. (orn.) călifar ruginiu (lat., *Tadorna ferruginea*; *Casarca ferruginea*; *Anas casarca*).
añkutı, Awustraliye- s. (orn.) călifar australian (lat., *Tadorna tadornoides*).
añkutı, gennet- s. (orn.) călifar neo-zeelandez (lat., *Tadorna variegata*).
añkutı, Kenge-Zelant- s. (orn.) călifar neo-zeelandez (lat., *Tadorna variegata*).
añladım interj. a!; aha!
añlagan s., adj. știutor; cunoscător;

competent.
añlam s. sens; înțeles; semnificație. //
 • **añlamîn aydınlatmak** a defini.
 • **añlamîna kelmek** a însemna; a semnifica. // • **añlam bilgisi** semantică. • **kelimeniñ añlamı** înțelesul cuvântului. • **saklı añlam** substrat. • **tabirniñ añlamı** înțelesul expresiei.
añlama s. comprehensiune.
añlamagan adj. nedumerit; neînțelegător; neștiutor; neinstruit; incompetent. // • **söz añlamagan** obraznic.
añlamagankışı adj. care nu pricepe; neînțelegător. // • **añlamagankışı bolmak** a se face că nu pricepe; a face pe prostul.
añlamak v.t. a înțelege; a pricepe; a pătrunde înțelesul. // • **laftan/sózden añlamak** a asculta de cuvânt. • **teran añlamak** a fi îngăduitor; a fi înțelegător. • **yañgiş añlamak** a înțelege greșit. • **yarım añlamak** a înțelege parțial. // • **añladım** am înțeles. • **añlaganı añlar** deșteptul va pricepe. • **añlamak seletı** talentul de a înțelege. • **añlamay kaldım** n-am reușit să înțeleg; nu prea am înțeles. • **añlayman amma konısa almayman** înțeleg dar nu pot vorbi. • **bek añlamadım** nu prea am înțeles. • **kazakşa heş añlamayman** nu înțeleg deloc românește. • **kórgenim men añladım** cum am văzut am și înțeles. • **men hesapta şalt añlayman** eu înțeleg repede la aritmetică. • **menı añlaysıñız mı?** mă înțelegeți? • **saw bolıñız, şundı añladım** mulțumesc, acum am înțeles. • **sızni bek árúw añlayman** vă înțeleg foarte bine.
añlamalı adj. comprehensiv.
añlamama s. nedumerire; neînțelegere; neștiință; necunoaștere; incompetență.
añlamaydınlatması s. definire.
añlamaykalgan adj. nedumerit; neînțelegător.
añlamaykalma adj. nedumerire; neînțelegere.
añlamaz adj. nedumerit; neînțelegător.
añlamazlık s. nedumerire; neînțelegere; neștiință; necunoaștere; incompetență.
añlamazlıktan adv. din nedumerire; din neînțelegere. // • **añlamazlıktan kelmek** a se face că nu pricepe; a face pe prostul.
añlambızuw s. răstălmăcire; denaturare.
añlamdaş s. (gram.) sinonim.
añlamdaşlık s. (lingv.) sinonimie.
añlamıaydınlangan adj. definit.
añlamışikkam adj. dedus.
añlamli adj. 1. semnificativ; elocvent. 2. cu înțeles; cu sens (de...). 3. explicabil. // • **karşı añlamli** (gram.) antonim.
añlamsız adj. 1. nesemnificativ. 2. absurd; lipsit de sens; aberant.
añlamsızlık s. nonsens; absurditate.
añlaşılğan adj. inteligibil.
añlaşılmagan adj. obscur; nedeslușit.
añlaşılmak v.i. a se înțelege; a fi înțeles; a se conveni.
añlaşılmaykalgan adj. confuz; vag; nedeslușit.

añlaşılmaz adj. confuz; de neînțeles.
añlaşılmazlık s. confuzie; neînțelegere; sfadă; scandal.
añlaşkan s., adj. contractant.
añlaşma s. înțelegere; tratat; convenție. // • **añlaşmalar taptalmaz** acordurile nu pot fi încălcate. • **konsoloslık** **añlaşması** acord consular. • **tiğaret añlaşması** tratat comercial.
añlaşmak v.i. a se înțelege; a conveni asupra. // • **añlaşağagimizga eminnen** am convingerea că ne vom înțelege. • **nihayet añlaştık** în sfârșit ne-am înțeles.
añlaşmalı adj. contractual; convențional.
añlaşmama s. dezacord; fricțiune; neînțelegere; scandal; sfadă.
añlaşmamak v.i. a se sfădi.
añlaşmaykalma s. neînțelegere; dezacord; sfadă; fricțiune.
añlaşmazlık s. neînțelegere; dezacord. // • **menim aramda we senin aranda bir añlaşmazlık yok** între mine și tine nu e nicio neînțelegere.
añlaştırgan adj. lămuritor.
añlaştırma s. 1. lămurire; explicație. 2. mediere; negociere.
añlaştırmak v.t. a explica.
añlaştıruw s. 1. lămurire; explicație. 2. mediere; negociere.
añlaştıruwgi s. împăciuitor; mediator; intermediar; negociator.
añlaşuw s. înțelegere; tratat; convenție.
añlataberilgen adj. repovestit.
añlataberme s. repovestire.
añlatabermek v.t. a repovesti.
añlatılğan adj. expus; relatat.
añlatılmaz adj. inexplicabil; indescritibil; de nedescris.
añlatkan I. adj. descriptiv. II. s. narator; povestitor. // • **kórip añlatkan** martor ocular.
añlatma s. relatare; expunere; povestire.
añlatmadan adv. fără a preciza; fără a specifica. // • **añlatmadan geşmemek** a preciza; a specifica.
añlatmadangeşilmegen adj. precizat; specificat.
añlatmadangeşmeme s. precizare; specificare.
añlatmak A. v.i. a sta de vorbă. **B. v.t.** a relata; a expune; a povesti. // • **árúw laf man añlatmak** a lua pe cineva cu binișorul. • **atlamadan añlatmak** a povesti de-a fir a păr; a preciza; a specifica. • **bırliy-bırliy añlatmak** a povesti de-a fir a păr. • **laf añlatmak** a explica; a se face înțeles. • **masal añlatmak** a spune povești; a îndruga povești; a minți. // • **ğenábilerı eglendiler** dumnealor au discutat, s-au simțit bine.
añlatuw s. relatare; expunere; povestire.
añlatuwgi I. adj. explicativ. II. s. povestitor.
añlaw s. înțelegere. // • **añlaw kúşı** putere de înțelegere.
añlayış s. 1. înțelegere; pricepere. 2. mentalitate.
añlayışlı adj. înțelegător.
añlayışsız adj. neînțelegător.
añlayışsızlık s. stupiditate.
añlık s. intelect.

añma s. 1. comemorare. 2. citare; citat; reproducere.
añmak v.t. 1. a aminti; a pomeni; a comemora. 2. a cita; a reproduce.
añsaymak v.i. a căsca gura la...; a rămâne cu gura căscată.
añuw s. 1. comemorare. 2. citare; citat; reproducere.
ap-ak adj. alb imaculat; alb intens.
apakay s. femeie; soție; nevastă. // • **apakay tüşkünü** crai; curtezan. • **kazak apakayı** româncă. • **koğa apakay** femeie bătrână. • **kóylı apakay** țărancă; săteancă. • **sokak apakayı** prostituată. • **tüşlerimniñ apakayıñ** ești femeia viselor mele.
apakayğa adv. femeiește.
apakaylı adj. însurat; căsătorit.
apakaylık s. feminitate.
apakaysız adj. celibatar; burlac; necăsătorit.
apakaysızlık s. celibat; burlăcie.
apakayşekmiytan adj. misogin.
apakayşekmiytanlık s. misoginism.
ap-ak-kagay s. (orn.) pescăruș de fildeș (lat., *Pagophila eburnea*).
ap-ak-şaklay s. (orn.) pescăruș de fildeș (lat., *Pagophila eburnea*).
ap-ansızın adv. deodată; pe neașteptate.
aparat s. (tehn.) aparat.
apartament s. apartament.
ap-aşik adj. foarte deschis; foarte clar; foarte evident. // • **ap-aşik ifade** explicație foarte clară.
apay s. 1. (dim., fam.) surioară mai mare. 2. (dim., fam.) mătușică; tanti (după mamă).
ap-aydın adj. 1. foarte clar; foarte evident. 2. foarte luminos; intens luminat. // • **ap-aydın ifade** explicație foarte clară.
ap-ayırı adv. cu totul deosebit.
apendicita s. (med.) inflamaarea apendicelui; apendicită.
apendik s. (anat.) apendice.
aperitif s. aperitiv.
apiş adj. gigea.
apişke s. fereastră.
apiy adj. gigea.
apısın s. soră mai mică.
apısın s. cumnată (soțiile fraților între ele).
apiz s. (la musulmani) cel care știe pe de rost Kuranul.
aplikasiya s. aplicație.
apostrof s. apostrof.
appa I. adj. bărbat; voinic; viteaz. II. s. tată; părinte.
appa-ana s. părinți.
appaba s. bunic; tată-mare.
appa-baappa adv. din moși strămoși.
appabay s. (dim.) bunic; tată-mare.
appadan-appaga adv. din moși strămoși.
appadan-ulga adv. din tată în fiu.
appaday adv. ca un tată; părintește.
appağa adv. părintește.
appalik s. paternitate; calitate de tată.
appasız adj. fără tată.
appay I. adj. bărbat; voinic; viteaz. II. s. (dim., fam.) tătic; taică.
apriorik adj. aprioric.
Aptan s. (topon.) Abrit (*Dobrich, Bulgaria*).
ar s. 1. ar; pogon (unitate de măsură). 2. răzbunare; revanșă; represalii.
Ar s. (topon.) Ural.
ara s. 1. interval; spațiu; interstițiu. 2. distanță. 3. relație; raport. // • **ara bermek** a întrerupe; a da răgaz; a

amâna; a păsui. • **ara bîzma/karîştîrmak/kîzîştîrmak** a instiga; a incita; a provoca; a ațâța; a întărâta; a învrăjbi. • **ara tapmak** a prinde momentul/prilejul. • **ara tûzetmek** a împăca; a media. • **araga almak** a pune la mijloc; a învălui. • **arasî kesîlmemek** a nu se întrerupe; a dura; a continua. • **arasîn aktarmak/teşkermek** a compara; a raporta. • **ayaklarnîñ arasînda gezmek** a sta în picioarele cuiva; a-l încurca. // • **ara bermeden** fără întrerupere; fără răgaz. • **aramîz ârûw edî** relațiile noastre erau bune. • **aramîzda kalsîn** fie vorba între noi. • **menîm aramda we senîñ arañda bîr aňlaşmazlık yok** între mine și tine nu e nicio neînțelegere. • **o man arañîz kayday?** ce relație veți cu el?; • **programnîñ ara yerînde** în pauza programului. • **tawan arasî** mansardă.

araaktarmasî s. comparare; comparație; raportare; asemuire; asimilare.

ara-ara adv. cu intervale.

araaşîlmasî s. răsfire; risipire.

araaşmasî s. răsfire; rășchirare.

araba s. 1. căruță; car; atelaj. 2. automobil. // • **araba ogî** oiște. • **araba papîrî** (nav.) feribot; bac. • **at arabasî kîre almaz** accesul interzis vehiculelor cu tracțiune animală. • **ğenaze arabasî** catafalc. • **ğetek arabasî** remorcă. • **kol arabasî** căruț; cărucior. • **motorlî araba** automobil. • **ógîz arabasînday** (d. oameni) lent; foarte încet.

arabağî s. căruțaș.

Arabağî s. (topon.) Kolartsî (Dobrich, Bulgaria).

arabaşîk s. căruț; cărucior; teleagă.

araberîlgen adj. întrerupt; păsuit; amănat.

araberûw s. întrerupere; păsuire; amănare; așteptare.

arabesk s. arabesc.

Arabîy s. (antrop. m., arab.) "Arabul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

arabîzgan s., adj. instigator; incitator; provocator; agitator; intrigant; ațâțător.

arabîzîlmasî s. dezbinare.

arabîzuw s. instigare; provocare; intrigă; mașinație; vrajbă; zăzanie; stârnire; ațâțare; întărâtare.

arada adv. la interval. // • **bo arada ğenábîsîn kôrmelîm** în acest răstimp nu l-am văzut pe dumnealui. • **şo arada** într-o clipă. • **şo arada ğoytîldî** a dispărut într-o clipă.

arada-bîr adv. din când în când; uneori; câteodată; neregulat; ocazional; pe sărite.

aradan adv. din interval; de atunci. // • **aradan şîğarmak** a scoate din circuit; a aboli; a elimina. • **aradan şîkmak** a ieși din circuit; a dispărea. // • **kîska bîr aradan soñra** peste puțin timp.

aradanşîgaruw s. abolire; abrogare; anulare; lichidare; desființare; eliminare; anulare; desființare; revocare.

aradanşîkkan adj. abolit; abrogat; anulat; lichidat; desființat; eliminat; anulat; desființat; revocat.

aradanşîkma s. dispariție.

arada-sîrada adv. din când în când; uneori; câteodată; neregulat; ocazional; pe sărite.

araga adv. în interval. // • **araga kîrmek** a se pune la mijloc; a media; a intermedia; a interveni; a surveni. • **araga yerleşîrmek** a insera. • **bîr araga kelmek** a se aduna la un loc; a se reuni.

aragakîrgen s., adj. mediator; intermediar; negociator.

aragakîrîlgen adj. mediat; mijlocit.

aragakîrmeden adv. nemijlocit.

aragakîrûw s. mediere; intermediere; negociere.

aragayerleşken adj. inserat; intercalat.

aragayerleşîrme s. inserare; inserție; intercalare.

aragaz s. aragaz. // • **aragaz maşinasî** mașină aragaz.

arağî s. mediator; intermediar.

arağîlik s. mediere.

arakapalmasî s. îndesire.

arakat s. 1. mezanin. 2. (tehn.) șaibă; garnitură; manșon. 3. căptușeală; garnitură.

arakesîlmesî s. desolidarizare.

arakesme s. paravan.

arakîr s. arahidă; alună-de-pământ (fruct).

arakitteregî s. (bot.) arahidă (plantă) (lat., *Arachis hypogaea*).

arakîzîşmasî s. vrajbă; dezbinare.

arakîzîştîrgan s., adj. instigator; incitator; provocator; agitator; intrigant; ațâțător.

arakîzîştîruw s. instigare; provocare; intrigă; mașinație; vrajbă; zăzanie; stârnire; ațâțare; întărâtare.

aral s. (geogr.) oază; insulă; ostrov; limbă de pământ.

aralama s. întredeschidere.

aralamak v.t. 1. a întredeschide. 2. a rări.

aralangan adj. 1. întredeschis. 2. rărit.

aralanma s. 1. întredeschidere; crăpătură. 2. rărire.

aralanmak v.i. 1. a se rări. 2. a se întredeschide.

aralanuw s. 1. întredeschidere; crăpătură. 2. rărire.

aralarîndakonişma s. dialog.

aralaşkan adj. 1. alăturat; tolerant. 2. întredeschis.

aralaşmagan adj. intolerant.

aralaşmak v.i. 1. a se strânge laolaltă; a se alătura; a fi în relații bune; a se tolera. 2. a se întredeschide.

aralaşmama s. intoleranță.

aralaşmaykalîr adj. intolerant.

aralaşmaykalma s. intoleranță.

aralaşuw s. 1. alăturare; toleranță. 2. întredeschidere.

aralaw s. întredeschidere.

aralî adj. cu interval; cu spațiu; cu relație; cu raport; întredeschis. // • **taa aralî konîş!** vorbește mai rar!

aralîk s. 1. întredeschidere. 2. interval; distanță. 3. (cron.) decembrie.

4. paravan. 5. coridor; culoar; hol; galerie. // • aralîk ayînda în luna decembrie. • **tîş aralîgî** (anat.) strungăreață.

aralîkaşîlgan adj. defrișat.

aralîklî adj. intermitent.

arallî adj. insular.

aran s. staul; stână; târlă; țarc.

arap s., adj. arab. // • **arap yazîsî**

scriere arabă.

Arap-boraganğîsî s. (orn.) rândunica furtunii lui Jouanin (lat., *Bulweria fallax*).

Arap-boztorgayî s. (orn.) ciocârlie arabă (lat., *Eremalauda dunni*).

Arap-delîtaşî s. (orn.) pietrar arab (lat., *Oenanthe lugentoides*).

Arap-ğeleşesî s. (orn.) silvie arabă; silvie de Marea Roșie (lat., *Sylvia leucomelaena*).

Arap-kagayî s. (orn.) pescăruș arab (lat., *Larus hemprichii*).

Arap-karkildagî s. (orn.) chiră cu obraz alb; chiră arabă; pescăriță cu obraz alb; pescăriță arabă (lat., *Sterna repressa*).

Arap-kekligî s. (orn.) potârniche cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).

Arap-kîrkîgî s. (orn.) potârniche cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).

Arap-kîzikanatî s. (orn.) graur arab; graurul lui Tristam (lat., *Onychognathus tristramii*).

Arap-lakirdagî s. (orn.) flecar arab (lat., *Turdoides squamiceps*).

Arap-mumğagâasî s. (orn.) estrilda arabă (lat., *Estrilda rufibarba*).

Arap-sodîrgayî s. (orn.) brumăriță arabă (lat., *Prunella fagani*).

arapşa I. adv. arăbește; în limba arabă. II. s. (limba) arabă.

Arap-şaklayî s. (orn.) pescăruș arab (lat., *Larus hemprichii*).

Arap-toykuşî s. (orn.) dropie arabă (lat., *Ardeotis arabs*; *Choriotis arabs*).

arasiaktarîlgen adj. comparat; asemuit; raportat.

arasiaşîlgan adj. 1. răsfire; risipit. 2. răsfire; rășchirat.

arasîbîzîk adj. dezbinat; învrăjbit; certat; supărat.

arasîbîzilgan adj. dezbinat; învrăjbit; certat; supărat.

arasîkapalgan adj. îndesit; apropiat; intim; strâns.

arasîkesîlmeden adv. continuu; neîntrerupt; neconținut; constant; permanent. // • **arasîkesîlmeden şalışmak** a munci neîntrerupt.

arasîkesîlmeme s. neîntrerupere; permanentă.

arasîkesîlmez adj. continuu; neîntrerupt; neconținut; constant; permanent. // • **arasîkesîlmez yazîşmalar** corespondență neîntreruptă.

arasîkîzîşkan adj. asmuțit; instigat; stârnit; întărâtat; dezbinat; învrăjbit; ațâțat; zgândărit.

arasîl adj. (mat.) paralel.

arasîllîk s. (mat.) paralelism.

arasînda I. adv. în particular; privat.

II. postp. între; printre. // • **dôrt kôz arasînda konîşmak** a vorbi între patru ochi. // • **Amet men Esma arasînda bîrşîy yok** între Amet și Esma nu e nimic. • **bo daklar arasînda bîr kôy bar** între acești munți este un sat. • **dôrt kôz arasînda** între patru ochi; în particular. • **ekî hapta arasînda imtanlarîñ hepîsîn bergen** și-a susținut toate examenele în răstimp de două săptămâni. • **ekî kún arasînda solgan da kúygen** în decurs de două zile și-a pierdut vigoarea. • **hapta arasînda** în cursul săptămânii. • **insanlarnîñ**

arasında бір insanman sunt un om între oameni. • **kalknîñ** **arasında** în public; pe față. • **kaş man kóz** **arasında** într-o clipă. • **mîşik man it** **arasında dostlık yok** între pisică și câine nu e prietenie. • **o ekî orman** **arasında** **bîr gól bar** între cele două păduri e un drum. • **onlarnîñ** **arasında** între ei. • **şekîş men zindan** **arasında** între ciocan și nicovăla. • **Timur man Amet** **arasında** **düşmanlık bar** între Timur și Amet e dușmănie. • **tuwgan** **arasında** **gînisiy tanışma** incest.

arasından postp. dintre; prin; printre; via. //

• **parmaklarnîñ** **arasından** **kaşirmek** a-l scăpa printre degete.

ara-sıra adv. din când în când; uneori; câteodată; ocazional.

arasiteşkerilgen adj. comparat; raportat; asemuit; asimilat.

arasitúzelgen adj. împăciuit; împăcat; mediat; mijlocit.

arasız adj. continuu; neîntrerupt; neconținut; constant. //

• **arasız tırsekler** curbe periculoase.

arasóz s. (lit.) digresiune.

araş s. mijloc; cale; modalitate.

araşık s. graniță; frontieră. //

• **araşık bekşisi** grănicer.

• **araşık karakoli** pichet de grănicerie.

• **araşık zorlaması** fortarea frontierei.

• **memleket** **araşigi** frontieră de stat.

• **yaş** **araşigi** limită de vârstă.

araşsiz adj. direct; nemijlocit.

arateşkermesi s. comparare; comparație; raportare; asemuire; asimilare.

aratinga-dudukuşi, **kirmizi-ğaşmakli-** s. (orn.) papagal aratinga cu mască roșie (lat., *Aratinga erythrogenys*).

aratinga-dudukuşi, mawî-tajli- s. (orn.) papagal aratinga cu coroană albastră (lat., *Aratinga acuticaudata*).

aratúzelmesi s. împăciuire; împăcare.

aratúzetken s., adj. mediator; intermediar; negociator; împăciuitoare.

aratúzetúw s. mediere; intermediere; negociere; împăciuire.

araw num. (mong.) zece.

arawukariya-şamî s. (bot.) araucaria (lat., *Araucaria angustifolia*).

araz s. indiciu; simptom.

araziy s. teren; sol; pământ. //

• **araziy şekilleri** formele de relief.

• **arizali** **araziy** teren accidentat.

arazli adj. indicativ; simptomatic.

arbaleta s. arbaletă.

arban I. num. (mong.) zece. II. s. (mil.) grupă; pluton.

arban-as num. (mong.) nouăsprezece.

arbanbaşı s. (mil.) caporal.

arban-doligan num. (mong.) șaptesprezece.

arban-dolow num. (mong.) șaptesprezece.

arban-dórben num. (mong.) paisprezece.

arban-dórew num. (mong.) paisprezece.

arban-garun num. (mong.) cincisprezece.

arban-guraw num. (mong.) treisprezece.

arban-gurban num. (mong.) treisprezece.

arban-jiruga num. (mong.) șaisprezece.

arban-koyar num. (mong.) doisprezece.

arban-nayim num. (mong.) optsprezece.

arban-nayman num. (mong.) optsprezece.

arban-nek num. (mong.) unsprezece.

arban-tabun num. (mong.) cincisprezece.

arban-taf num. (mong.) cincisprezece.

arban-yas num. (mong.) nouăsprezece.

arban-yes num. (mong.) nouăsprezece.

arban-yesún num. (mong.) nouăsprezece.

arban-zurga num. (mong.) șaisprezece.

arbitraj s. (econ., jur.) arbitraj.

Ardali s. (topon.) Koriten (Dobrich, Bulgaria).

ardış s. (bot.) ienupăr; jneapăn (lat., *Juniperus communis*).

ardış, alşak- s. (bot.) jneapăn (lat., *Juniperus nana*).

ardış, zerli- s. (bot.) cetină-de-negî (lat., *Juniperus sabina*; *Sabina officinalis*).

ardışkuşi s. (orn.) cocoșar (lat., *Turdus pilaris*).

ardışli adj. cu jnepeni.

ardışlik s. jnepăniș.

arena s. arenă.

aret adj. prieten; amic; confident.

aretlik I. adj. prietenesc; confidențial.

II. s. prietenie.

aretşe adv. prietenește; confidențial.

aretşunas adj. prietenos.

argamak s. cal de rasă; trapaș.

argamaklik s. crescătorie de cai de rasă; herghelie.

argaş s. (text.) urzeală.

argaşlamak v.t. (text.) a urzi.

argî adj., pron. 1. celălalt; cealaltă; cealaltă; celălalte. 2. acela; aceea; aceia; acelea.

argîn adj. epuizat; extenuat; vlaguit; sleit de puteri. //

• **argîn kalmak** a se vlagui; a se osteni; a se extenua; a se epuiza.

argînbirakkan adj. epuizant; extenuant; vlaguitor.

argînlık s. epuizare; extenuare; vlaguire. //

• **sînir argînligi** (med.) neurastenie.

argow s. (lingv.) argou.

argun s. 1. taur; buhai. 2. (d. cai) hibrid; corcitură.

Argus-kirkawulî s. (orn.) fazan argus (lat., *Argusianus argus*).

Argus-súlgúnî s. (orn.) fazan argus (lat., *Argusianus argus*).

arğa s. (bot.) ienupăr; jneapăn (lat., *Juniperus communis*).

arğa, alşak- s. (bot.) jneapăn (lat., *Juniperus nana*).

arğa, kara- s. (bot.) cetină-de-negî (lat., *Juniperus sabina*; *Sabina officinalis*).

arğakuşi s. (orn.) cocoșar (lat., *Turdus pilaris*).

arğali adj. cu jnepeni.

arğalik s. jnepăniș.

Argentina s. (topon.) Argentina.

argentinali s., adj. argentinian.

arğî adj. răzbunător; revanșard; vindicativ.

arğilik s. (pol.) revanșism; politică revanșardă.

arheologik adj. arheologic.

arheologiya s. arheologie.

arheologiyagi s. arheolog.

arheologiyali adj. arheologic.

arheolok s. arheolog.

arif adj. înțelept; chibzuit; cumpătat.

Arif s. (antrop. m., arab.) "Cel înțelept"; "Cel chibzuit"; "Cel cumpătat".

Arife s. (antrop. f., arab.) "Cea înțeleaptă"; "Cea chibzuită"; "Cea cumpătată".

arifleşmek v.i. a deveni mai înțelept.

ariflik s. înțelepciune; chibzuială; cumpătare.

aristokrasiya s. aristocrație.

aristokrat s. aristocrat.

aritmik adj. aritmetic. //

• **hesap tizúwî** (mat.) progresie aritmetică.

aritmika s. aritmetică.

aritmikağı s. aritmetician.

ariya s. (muz.) arie.

arife s. așun; prețiuă. //

• **bayramnîñ arifesinde** în ajunul sărbătorii.

arî adj. curat; pur.

arigaygan s. 1. slab; slăbit; sfrijit; șubrezit. 2. (tehn.) amortizat.

arigayma s. 1. (tehn.) amortizare. 2. slăbire; sfrijire; șubrezire.

arigaymak v.i. a slăbi; a se sfrijii; a se șubrezii.

arigaytilgan adj. (tehn.) amortizat.

arigaytilmak v.i. (tehn.) a se amortiza.

arigaytmak v.t. 1. a slăbi; a sfrijii; a șubrezii. 2. a amortiza (un șoc).

arigaytuw s. (tehn.) amortizare.

arigaytuwğı s. (tehn.) amortizor.

arigayuw s. 1. slăbire; sfrijire; șubrezire. 2. (tehn.) amortizare.

arık adj. 1. slab; plăpând; debil; uscățiv; sfrijit; șubred. 2. curat; pur.

arıklağan s. 1. slab; slăbit. 2. (tehn.) amortizat.

arıklamak v.i. a slăbi; a se sfrijii; a se șubrezii.

arıklaşkan adj. 1. (tehn.) amortizat. 2. slăbit; sfrijit; șubrezit.

arıklaşmak v.i. a slăbi; a se sfrijii; a se șubrezii.

arıklatilgan adj. (tehn.) amortizat.

arıklatilmak v.i. (tehn.) a se amortiza.

arıklatmak v.t. 1. a slăbi; a sfrijii; a șubrezii. 2. a amortiza (un șoc).

arıkław s. 1. slăbire. 2. (tehn.) amortizare.

arıklık s. slăbire; sfrijire; șubrezire; debilitate.

arılacak v.t. a purifica.

arılacak adj. mântuit; purificat.

arılacak v.i. a se purifica.

arılavğı adj. mântuitor; purificator.

arılık s. puritate.

arış s. 1. (unitate de măsură pt. lungime, aproximativ 0,65 m) cot. 2. oiște; hulubă.

ariza s. 1. inconvenient; dificultate; greutate. 2. teren accidentat. //

• **ariza zahmetli mi?** avaria e mare?

arizali adj. dificil; greu. //

• **arizali** **araziy** teren accidentat.

ark s. canal; rigolă.

arka s. 1. spate; spinare; partea din spate. 2. revers. 3. urmare; continuare. 4. protector. 5. protecție; sprijin. //

• **arka bermek** a încuraja pe cineva. • **arka bolmak** a ține spatele cuiva; a acoperi spatele cuiva; a-l lua sub ocrotirea sa; a-l ajuta; a-l sprijini; a-l proteja. • **arka búkme** a-și pleca capul; a se apleca; a se da învins; a se supune. • **arkasın**

aylandirmek a întoarce cuiva spatele; a deveni indiferent.
•arkasın ğuwmak a se îmbăia.
•arkasın тіremek/tayamak a-şi propti spatele; a se încredere în...;
•arkasına tüşmek a lua urma cuiva; a fi pe urmele cuiva; a-l urmări.
// **•arka bet** partea din spate; revers.
•arka derwezesi poartă de serviciu.
•arka ğiligi (anat.) măduva spinării.
•arka lástikler cauciucurile din spate.
•arka şantası rucsac.
•arkanızda otıramız stăm în spatele vostru.
•arkası man cu ajutorul; sub auspiciile.

arkaalgan *adj.* îmbărbătat; încurajat; ajutorat; sprijinit; susținut.

arka-arkaga *adv.* spate în spate. // **•arka-arkaga bermek** a se ține spate-n spate; a-şi acoperi spatele reciproc; a se ajuta reciproc; a se sprijini reciproc; a se proteja reciproc.

arkabergen *adj.* incurajator.

arkaberilgen *adj.* îmbărbătat; încurajat; ajutorat; sprijinit; susținut.

arkaberuw *s.* îmbărbătare; incurajare; ocrotire; ajutare; sprijinire; susținere.

arkabolgan *adj.* ocrotitor; ajutor; sprijinitor; susținător.

arkaboluw *s.* îmbărbătare; incurajare; ocrotire; ajutare; sprijinire; susținere.

arkabúgúw *s.* 1. capitulare; prosternare; subordonare; cedare; supunere; înfrângere; închinare. 2. cedare; capitulare.

arkabúkken *adj.* subjugat; subordonat; înfrânt.

arkabúkmeme *s.* dârzenie; tenacitate.

arkabúkmez *adj.* dârz; neînduplecat.

arkabúktúrúw *s.* subjugare; supunere.

arkada *adv.* în spate; în urmă; înapoi; dinapoi. // **•arkada bīrakmak** a lăsa în urmă.

arkadagi *adj.* de spate.

arkadagisi *s.* cel din spate.

arkadaki *adj.* de spate.

arkadakisi *s.* cel din spate.

arkadan *adv.* din spate; din urmă; dinapoi.

arkadaş *s.* prieten; tovarăş; coleg. // **•arkadaşım bam-başka oyda** prietenul meu este cu totul de altă părere.

•arkadaşım baya konışa prietenul meu vorbeşte destul de bine. **•arkadaşımni kóre almadım** nu l-am putut vedea pe prietenul meu. **•ğol arkadaşı** tovarăş de drum. **•hakkikiy arkadaş** prieten adevărat. **•hayat arkadaşı** soţ; soţie; tovarăş de viaţă. **•iş arkadaşı** colaborator; coleg. **•kıymetli arkadaşlar** dragi prieteni. **•mektep arkadaşı** coleg de şcoală. **•ne árúw bīr arkadaş** ce prieten bun. **•oyın arkadaşı** partener de joacă. **•sipira arkadaşı** comesean. **•siyahat arkadaşı** tovarăş de călătorie.

arkadaşbolgan *adj.* împrietenit; întovărăşit.

arkadaşboluw *s.* împrietenire; întovărăşire.

arkadaşça *adv.* prieteneşte; colegial.

arkadaşlık *s.* prietenie.

arkadaşşunas *adj.* prietenos.

arkadaştay *adv.* prieteneşte; tovarăşeşte; colegial.

arkaga *adv.* înspre spate; înapoi.

arkağı *s.* (mil.) ariergardă.

arkaguwuw *s.* îmbăiere.

arkakapılı *s.* (auto.) combi.

arkakesuw *s.* întrerupere; stopare; oprire.

arkalama *s.* ajutor; sprijin; susținere; suport.

arkalamak *v.t.* 1. a lua în cârcă. 2. (fig.) a ajuta; a sprijini; a susține.

arkalangan *adj.* ajutat; sprijinit; susținut.

arkalaw *s.* ajutor; sprijin; susținere; suport.

arkalı *adj.* protejat; favorizat.

arkalik *s.* 1. spătar; spetează; rezemătoare. 2. partizanat. 3. spătar (la ham).

arkan *s.* 1. arcan; laţ; juvăt; ştreang; lasou. 2. prăjină cu laţ pentru prins animale.

arkanlamak *v.t.* a înnoda; a lega; a prinde cu arcanul.

arkanlangan *adj.* înnodat; legat; prins cu arcanul.

arkanlanmak *v.i.* a se înnoda; a se lega; s fi prins cu arcanul.

arkanlaw *s.* înnodare; legare; prindere cu arcanul.

arkanlı *adj.* înnodat; legat; prins cu arcanul.

arkası *I. postp.* îndărătul; dinapoi; înapoi. *II. s.* 1. verso. 2. spatele; spinarea. // **•arkası bolmak** a avea spate tare; a avea propteale.

•arkası kesilmek a se întrerupe.

•arkası kişimək a-l mânca spinarea.

arkasıkesilgen *adj.* întrerupt; stopat; oprit.

arkasıkesilmegen *adj.* neîntrerupt; neconținut.

arkasınatuşulgen *adj.* fugărit; urmărit.

arkasınatuşuw *s.* fugărire; urmărire.

arkasında *adv.* în spatele; în spinarea; pe verso. // **•perde arkasında** în culise; în secret; pe ascuns. **•sayıfanıñ arkasında** pe pagina următoare.

arkasından *adv.* din spatele; din spinarea; de pe verso. // **•arkasından kelmek** a veni în urma cuiva; a-i urma; a-i succeda. // **•binanıñ arkasından dawuşlar eşitile** se aud sunete dinspre spatele clădirii.

arkasındankeluw *s.* succedare.

arkasınğuwgan *adj.* îmbăiat.

arkasınkesuw *s.* întrerupere; stăvilire; stopare; oprire.

arkasız *adj.* neprotejat; nefavorizat.

arkasúyegı *s.* (anat.) coloană vertebrală; şira spinării.

arkatakı *s.* (gram.) postpoziție.

arkatakili *adj.* (gram.) postpozițional.

arkatayagan *adj.* sprijinit; bazat pe...;

arktik *adj.* arctic.

arlangan *adj.* ruşinat; jenat.

arlanma *s.* ruşinare; jenă.

arlanmak *v.i.* a se ruşina; a se jena.

arlı *adj.* răzbunat.

arman *s.* cadou; dar; atenție.

armator *s.* (nav.) armator.

Armitli *s.* (topon.) Krushari (Dobrich, Bulgaria).

armonika *s.* (muz.) acordeon; armonică. // **•awuz armonikası** (muz.) muzicuță.

armoniya *s.* armonie.

armoniyalı *adj.* armonios; armonizat; armonic.

armut *s.* (bot.) păr (lat., *Pyrus sativa*). 1. pară. 2. (bot., anat.) bulb. // **•mınaw armut taa tatlı** para aceasta este mai dulce.

armutiy *adj.* în formă de pară; piriform.

armutı, kuş- *s.* (bot.) scoruș-de-munte; scoruș-păsăresc (lat., *Sorbus aucuparia*).

armuti, taz- *s.* (bot.) păr-pădureț (lat., *Pyrus communis*; *Amygdalis formis*).

armutkaşagan *adj.* în formă de pară; piriform.

Armutli *s.* 1. (topon.) ("Periş") Armutlia (jud. Constanța). 2. (topon.) ("Periş") Armutlia (jud. Tulcea).

armutluk *s.* livadă de peri; periş.

armuttay *adj.* în formă de pară; piriform.

arnawut *s., adj.* albanez.

Arnawutluk *s.* (topon.) Albania.

arnawutşa *I. adv.* în limba albaneză. *II. s.* (limba) albaneză.

arpa *s.* (bot.) orz (lat., *Hordeum vulgare*). // **•arpa işinde bīr biydayday bolmak** a fi deosebit; a fi mai cu moţ; a fi mai breaz. // **•arpa ğarması** arpacaş. **•arpa işinde bīr biyday** diferit; deosebit; mai cu moţ; mai breaz.

arpa, ekısiralı- *s.* (bot.) orzoaică; orzoaie (lat., *Hordeum distichon*).

arpa, kópsiralı- *s.* (bot.) orz (lat., *Hordeum vulgare*).

arpağı *s.* negustor de orz; orzar.

arpağık *s.* (bot.) ceapă-de-sămânță; arpagic; orceag (lat., *Allium cepa viviparium*).

arpalamak *v.t.* a hrăni cu orz.

arpalangan *adj.* hrănit cu orz.

arpalanmak *v.i.* a fi hrănit cu orz.

arpalı *adj.* cu orz; amestecat cu orz.

arpalik *s.* lan de orz; orzărie.

arpası, bataklik- *s.* (bot.) orzoaică-de-baltă (lat., *Vallisneria spiralis*).

arpası, karlıgaş- *s.* (bot.) tremurătoare; păraşin (lat., *Briza media*).

arpasuwi *s.* bere.

arpaşık *s.* 1. (med.) urcior. 2. cătare (la arme). 3. (dim.) orzuleţ; orzişor. // **•arpaşikka almak** a lua în cătare; a ochi. // **•arpaşık soganı** arpagic.

arpaşikkaaligan *adj.* țințit; ațințit; ochit; vizat.

arpaşikkaaluw *s.* țințire; ațințire; ochire; vizare.

arpa-toban *s.* furaj.

arpej *s.* (muz.) arpeggiu.

arsa *s.* teren; câmp.

arsenik *s.* arsenic.

arsiz *adj.* nerușinat; obraznic; impertinent; cinic; insolent.

arsiz-arsiz *adv.* cu nerușinare; cu obraznicie; cu insolentă.

arsizlik *s.* nerușinare; obraznicie; impertinență; cinism; insolentă.

arslan *s.* 1. (zool.) leu (lat., *Felis leo*). 2. (astr.) zodia leului. //

•arslan kafesi cușca leului.

•arslan kaplan kadar kuwatli leul este tot așa de puternic ca tigru.

•arslan payı partea leului.

•herkeznıñ işinde arslan ğatagı bar în fiecare există un culcuș de leu.

arşa *s.* (bot.) ienupăr; jneapăn (lat., *Juniperus communis*).

arşa, alşak- *s.* (bot.) jneapăn (lat.,

Juniperus nana).

arşa, sasîk- s. (bot.) cetină-de-negi (lat., *Juniperus sabina*; *Sabina officinalis*).

arşakuşi s. (orn.) cocoşar (lat., *Turdus pilaris*).

arşalı adj. cu jnepeni.

arşalik s. jnepăniş.

arşidûk s. arhiduce.

arşif s. arhivă.

arşiyepiskop s. (relig.) arhiepiscop.

arşiyepiskoplîk s. (relig.) arhiepiscopie.

arşilgan adj. curăţat de coajă; decorticat; descojit.

arşilmagan adj. nedescojit; nedecorticat.

arşilmak v.i. a se descoji; a se decortica.

arşilmaykalgan adj. nedescojit; nedecorticat.

arşima s. curăţare de coajă; decorticare; descojire.

arşimâk v.t. a descoji; a decortica; a curăţa de coajă.

arşin s. (unitate de măsură pt. lungime, aproximativ 0,65 m) cot.

arşiw s. descojire; decorticare.

arşiwli adj. descojit; decorticat.

arşiwusuz adj. nedescojit; nedecorticat.

art s. spate; partea din spate.

arta-arta adv. progresiv.

artedat s. (gram.) postpoziţie.

artedatli adj. (gram.) postpoziţional.

artist s. artist.

artistik adj. artistic.

arti I. postp. îndărătul; dinapoia; înapoia. II. s. 1. (mat.) plus. 2. verso.

// **•arti işaretî** (mat.) semnul plus.

artik I. adj. 1. de prisos. 2. în plus; suplimentar; excedentar; remanent. 3. bisect. II. adv. 1. deja. 2. încă; mai; în plus. III. s. 1. surplus; excedent. 2. rest; rămăşiţă. // **•artik mollîk** lux.

artiktamak adj. gurmând; mănăcios; hulpav.

artikyil s. an bisect.

artinaatilgan adj. respins; ricoşat.

artinaatuw s. respingere; ricoşeu.

artinda adv. în spatele; în spinarea; pe verso.

artindan adv. din spatele; din spinarea; de pe verso. // **•artindan gûrmek** a umbla după...; a se ţine de...; a-i face curte; a căuta insistent să obţină ceva. **•artindan kaşmak** a o lua la fugă după...; a-l fugări. // **•kûneş bulutlarnîñ artindan boylandî** soarele a apărut din spatele norilor.

artindanğılangan adj. regretat.

artindanğırûw s. curte; galanterie.

artindankaşuw s. fugărire; urmărire; alergare.

artindankelgen adj. ulterior.

artindanketilgen adj. urmărit.

artindanketûw s. fugărire; urmărire; alergare.

artindanyetişuw s. prindere din urmă; înhăţare.

artka adv. înspre spate; înapoi. // **•artka kaytmak** a se întoarce; a se retrage; a se înapoia; a regresa; a decădea; a se reîntoarce; a reveni. // **•artka kaytarilmaz** ireversibil.

artkakaragan s. retrovizor.

artkakaytar adj. reversibil.

artkakaytiş s. 1. regres; decădere. 2. marşarier. 3. reversibilitate; reîntoarcare; revenire; înapoiere; întoarcere; reparaţie; retragere.

artkakaytkan adj. 1. reapărut; regresiv; reîntors. 2. înapoiat; revenit; întors.

artkakaytma s. 1. reversibilitate; reîntoarcere; revenire; înapoiere; întoarcere; reparaţie; retragere. 2. marşarier. 3. regres; decădere.

artkakaytmama s. ireversibilitate.

artkakaytmaykalir adj. ireversibil.

artkakaytmaykalma s. ireversibilitate.

artkakaytmaykaluw s. ireversibilitate.

artkakaytmaz adj. ireversibil.

artkakaytuw s. 1. reversibilitate; reîntoarcere; revenire; înapoiere; întoarcere; reparaţie; retragere. 2. marşarier. 3. regres; decădere.

artkan I. adj. 1. crescător; spornic; intensificat; accelerat. 2. de prisos; rămas; excedentar; rezidual. 3. bisect. II. s. surplus; rest; prisos; rămăşiţă; excedent; reziduu. // **•artkan itirazlar** proteste crescătoare.

•artkan sîlsîle (mat.) progresie crescătoare. **•artkan sîrat** viteză accelerată.

artkatartılma s. retragere.

artkatartılıw s. retragere.

artli-artindan adv. unul după altul; consecutiv; succesiv; în lanţ. // **•artli-artindan kelmek** a se ţine lanţ; a se succeda.

artma s. 1. creştere; spor; intensificare; înmulţire. 2. prisos; rămăşiţă; excedent; reziduu.

artmak v.i. 1. a creşte; a spori; a se intensifica; a se înmulţi. 2. a prisosi. // **•boyî artmak** a creşte în înălţime; a se înălţa. // **•siğaklık artti** temperatura a urcat.

artmalî adj. crescător; spornic; intensiv.

artnikörgen s. retrovizor. // **•artnikörgen ayna** oglindă retrovizoare.

artşi s. (mil.) ariegardă.

artta adv. în spate; în urmă; înapoi; dinapoi. // **•artta kalmak** a rămâne în urmă. // **•artta kala** rămâne în urmă. **•sâdâtım artta kala** ceasul meu rămâne în urmă.

arttabirakılğan adj. întrecut; depăşit.

arttabirakma s. trecere; depăşire.

arttagî adj. de spate; de dinapoi.

arttagisi s. cel din spate; cel de dinapoi.

arttakalgan adj. rămas în urmă; înapoiat; decăzut; codaş; regresiv; retrograd.

arttakaluw s. rămânere în urmă; înapoiere; decădere; regres.

arttakî I. adj. de spate; de dinapoi. II. s. (gram.) postpoziţie.

arttakilî adj. (gram.) postpoziţional.

arttakisi s. cel din spate; cel de dinapoi.

arttan adv. din spate; din urmă; dinapoi.

arttirgan adj. (mat.) factor; înmulţitor; multiplicator.

arttirip-kórsetilgen adj. exagerat; excesiv.

arttirip-kórsetuw s. exagerare; exces.

arttırma s. 1. majorare; suplimentare; creştere; sporire; intensificare. 2. înmulţire; multiplicare. // **•arttırma sizalgası** (mat.) tabla înmulţirii.

arttırmak v.t. 1. a înmulţi; a

multiplica. 2. a majora; a suplimenta; a creşte; a spori; a intensifica. // **•arttırıp kórsetmek** a exagera. **•figellikni arttırmak** a stimula. **•hizin arttırmak** a accelera. **•piyat arttırmak** a majora preţul; a scumpi. **•tıştın arttırmak** a-şi rupe de la gură. **•uşkat arttırmak** a tripla.

arttırıw s. 1. majorare; suplimentare; creştere; sporire; intensificare. 2. înmulţire; multiplicare.

arttırıwğı I. adj. augmentativ. II. s. (fiz.) amplificator.

artıw s. 1. creştere; spor; intensificare; înmulţire. 2. prisos; rămăşiţă; excedent; reziduu.

arz s. 1. glob pamântesc; Pământ. 2. (com.) ofertă. // **•kürıy arz** glob terestru; palaneta Pământ.

arzan adj. ieftin.

arzetilgen adj. solicitat.

arzetilmez adj. indezirabil.

arzetken s. solicitant.

arzetme s. solicitare.

arzetmegen adj. nedoritor.

arzetmek v.t. 1. a dori; a vrea. 2. a cere; a solicita.

arzetuw s. 1. dorinţă; solicitare; cerere. 2. solicitare.

arzi s. dorinţă; voinţă; aspiraţie; vis. // **•arzisi şikmak** a-i ieşi cuiva după plac; a-i reuşi aşa cum a dorit. // **•arzi man talep** cerere şi ofertă.

•arzilarıñizni nazarga alağakman voi avea în vedere dorinţele dumneavoastră. **•arzima karşı** împotriva voinţei mele. **•eñ yakşı arzilar!** cele mai bune urări! **•ne arzi etesinîz?** ce doriţi? **•sönmez arzi** dorinţă arzătoare.

arzihal s. cerere; petiţie.

arzihalgi s. petiţionar.

arzilagan adj. doritor.

arzilama s. dorinţă; poftă.

arzilamak v.t. a dori; a pofti. // **•seni bek arzilayman** te doresc mult.

arzilangan adj. dorit; poftit.

arzilannagan adj. nedorit; nepoftit; indezirabil.

arzilannmak v.i. a fi dorit; a fi poftit.

arzilannmaz adj. nedorit. // **•arzilannmaz haleketler** gesturi nedorite.

arziî adj. doritor.

arzişiz adj. fără dorinţă; nedoritor.

arzuw s. dorinţă; voinţă; aspiraţie; vis.

as I. num. (mong.) nouă. II. s. (bot.) iască (lat., *Fomes ignarius*). 1. as (carte de joc). 3. muşchi; lichen; algă; ciupercă. 4. (zool.) hermină; hermină; cacom (lat., *Mustela erminea*). III. s., adj. (ist.) scit; câmpean; crimean; locuitor al stepei; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.

asabalik s. depozitare ilegală de bunuri mobile şi imobile.

asabiy adj. nervos. // **•asabiy zaruriyet** (med.) criză de nervi.

asabiyeğı s. (med.) neurolog.

asabiyeğılik I. adj. (med.) neurologic. II. s. (med.) neurologie.

asabiyet s. nervozitate.

asabiyleşken adj. enervat; supărat.

asabiyleşme s. enervare; supărare.

asabiyleşmek v.i. a se enerva.

asabiyleştirgen adj. enervant; supărător.

asabiyleştirmek v.t. a enerva.

asabiyleşuw s. enervare; supărare.

asal *adj.* (*mat.*) prim. // **•asal sayî** (*mat.*) număr prim.

asalak *s.* parazit (*și fig.*).

asalakbîlîmgîsî *s.* parazitolog.

asalakbîlîmî *s.* parazitologie.

asalakbîlîmlî *adj.* parazitologic.

asalaklîk *s.* parazitism.

asalet *s.* noblețe.

asan **I.** *adj.* ușor; facil; simplu. **II.** *s., adj. (ist.)* scit; cămpean; crimean; locuitor al stepei.

Asan/Hasan *s. (antrop. m., arab.)* "Cel frumos".

asan-asan *adv.* ușor-ușor; ușor; facil.

asanğa *adv.* ușor; facil.

asanlaşkan *adj.* ușurat; facilitat; înlesnit.

asanlaşma *s.* ușurare; facilitare; înlesnire.

asanlaşmak *v.i.* a se ușura; a se facilita; a se înlesni.

asanlaştırma *s.* înlesnire; favorizare.

asanlaştırmak *v.t.* a ușura; a facilita; a înlesni.

asanlaştırıw *s.* ușurare; facilitare; înlesnire.

asanlaştırıwğî *adj.* simplificator.

asanlaşuw *s.* ușurare; facilitare; înlesnire.

asanlî *adj.* ușor; facil; simplu.

asanlîk *s.* ușurință; facilitate; simplitate.

asansînmak *v.i.* a i se părea ușor; a i se părea facil.

Asanşî *s. (topon.)* ("Ținutul Sciților") Valul lui Traian (*jud. Constanța*).

asap *s. (anat.)* nerv. // **•asap awuruwî** (*med.*) nevralgie. **•asap kastalîgî** (*med.*) nevroză. **•asap kastalîkları** (*med.*) boli nervoase. **•asap tokîsî** (*anat.*) țesut nervos. **•asap urkanî** (*anat.*) sistem nervos. **•asap yorgînligî** (*med.*) neurastenii. **•kôrme asabî** (*anat.*) nerv optic.

asapbîlîmgîsî *s. (med.)* neurolog.

asapbîlîmî **I.** *adj. (med.)* neurologic. **II.** *s. (med.)* neurologie.

asapbîlîmlî *adj. (med.)* neurologic.

asaplî *adj.* aferat; nervos.

asat *adj.* ușor; facil.

asatlîk *adj.* ușurință; facilitate.

asçensor *s.* lift; ascensor.

asçensorğî *s.* liftier.

Aşçılar *s. (topon.)* ("Ținutul Sciților") Vânători (*jud. Constanța*).

aselet **I.** *adj.* special; aparte. **II.** *adv.* special; anume; dinadins; în mod special.

aseletten *adv.* special; anume; dinadins; în mod special. // **•aseletten túrtî** a înghiontit intenționat.

asfalt *s.* asfalt. // **•asfalt kaytîk** asfaltul este umed. **•ğol asfalt** drumul este asfaltat.

asfaltğol *s.* șosea.

asfaltlama *s.* asfaltare.

asfaltlamak *v.t.* a asfalta.

asfaltlangan *adj.* asfaltat.

asfaltlanmak *v.i.* a se asfalta.

asfaltlî *adj.* asfaltat. // **•asfaltlî ğol** șosea.

asfaltsız *adj.* neasfaltat.

asfaltşî *s.* asfaltator.

asistent *s.* asistent.

Asiye *s. (topon.)* Asia.

Asiye-ğawunkuşî *s. (orn.)* prundăraș asiatic (*lat., Charadrius asiaticus*).

Asiye-kışkene-kiska-parmaklî-boztorgayî *s. (orn.)* ciocârlie asiatică;

ciocârlie de sărătură (*lat., Calandrella cheleensis*).

asiyelî *s., adj.* asiatic.

Asiye-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraș asiatic (*lat., Charadrius asiaticus*).

asi, torak- *s. (bot.)* vâcălie-de-salcie (*lat., Trametes suaveolens*).

asîk *adj.* suspendat; spânzurat; agățat. // **•asîk şîray** bosumflat. **•asîk suratlî** încruntat; posac; taciturn.

asîksurat(lî) *adj.* posac; taciturn.

asîl **I.** *adj.* 1. principal; esențial. **2.** autentic; real; originar; original. **II.** *s.* 1. origine; izvor; proveniență; baștină. **2.** autenticitate; veridicitate; originalitate. // **•asîl madde** substrat. **•asîl memleketîm** țara mea de baștină. **•asîl sayî** (*mat.*) numeral cardinal. **•asîl sermaye** capital efectiv. **•asîl taş** piatră prețioasă; nestemată.

asîlbent *s.* smirnă; benzoe (*lat., Styrax benzoin*).

asîlgan *adj.* 1. atârnat; spânzurat; suspendat. **2. (d. plante)** cățărător; agățător.

asîlgan-kesîlgan *adj.* nimicit; distrus; devastat; stârpit.

asîlkanun *s. (pol.)* constituție.

asîllî *adj.* originar; original.

asîllîgisawlangan *adj.* autentificat.

asîllîk *s.* 1. autenticitate; veridicitate; originalitate. **2.** esență; chintesență; bază; origine; sursă.

asîllîksawlamasî *s.* autentificare.

asîlma *s.* atârnaire.

asîlmak *v.i.* 1. a fi suspendat; a fi atârnat; a fi spânzurat. **2.** a se spânzura. // **•asîlip kalmak** a rămâne suspendat. **•asîlip turmak** a sta spânzurat; a sta agățat. **•yakasîna asîlmak** a lua pe cineva de guler; a-i cere socoteală.

asîlsîz *adj.* nefondat; neîntemeiat.

asîlşîra *s.* 1. smirnă; benzoe (*lat., Styrax benzoin*). **2. (bot.)** arbore-de-smirnă (*lat., Styrax officinale*).

asîluw *s.* atârnaire.

asîlzade *s.* nobil; aristocrat.

asîlzadelîk *s.* aristocrație; nobilime; noblețe.

asîr *s.* 1. (*cron.*) secol; veac. **2.** epocă; ev; eră; perioadă.

asîragan *s.* crescător de animale; îmblânzitor.

asîralgan *adj.* crescut; îmblânzit; domesticit (*d. animale*).

asîralmak *v.i.* a se crește; a se îmblânzi; a se domestici (*animale*).

asîramak *v.t.* a prăsi; a crește; a îmblânzi; a domestici (*animale*).

asîraw *s.* 1. prăsiere; creștere; îmblânzire; domesticire (*de animale*). **2.** adopție; copil adoptiv; copil înfiat (*de animale*). // **•asîraw bala** copil adoptiv.

asîrawalîngan *adj. (d. copii)* înfiat; adoptat.

asîrawaluw *s.* înfiere; adopție.

asîrawğî *s.* crescător de animale; îmblânzitor (*de animale*).

asîriy *adj.* modern.

asîrlarğa *adv.* 1. de secole. **2.** în veacul vecilor. // **•asîrlarğa katkıldawlarîñ ğemîşlerî** roadele luptelor de secole.

asîrlîk *s.* 1. modernism. **2.** centenar.

askan-kesken *adj.* nimicitor.

asker **I.** *adj.* militar; armat. **II.** *s.* 1. militar. **2.** militarie; armată. // **•asker aylîgî** (*mil.*) soldă. **•asker**

şantasi (*mil.*) raniță. **•asker tüşergesî** (*mil.*) tabără militară.

•atlî asker (*mil.*) cavalerie; cavalerist. **•eski asker** (*mil.*) veteran. **•ğayaw asker** (*mil.*) infanterie; infanterist. **•ğetek asker** (*mil.*) rezervist. **•ğûrûş askerî** (*mil.*) infanterist. **•kîzmetşî asker** (*mil.*) servent. **•satîp alîngan asker** mercenar.

askeriy *adj.* militar. // **•askeriy makamlar** (*mil.*) autorități militare. **•askeriy sefir** (*mil.*) atașat militar.

askeriye **I.** *adj.* militar. **II.** *s.* militarie; militarism. // **•askeriye kışlasî** cazarmă militară.

askeriyegealîngan *adj. (mil.)* activat; mobilizat; recrutat; încorporat; concentrat; înrolat.

askeriyegealînmâ *s. (mil.)* activare; mobilizare; recrutare; încorporare; concentrare; înrolare.

askeriyegekaytarîlgan *adj. (mil.)* reactivat.

askeriyegekaytarîlma *s. (mil.)* reactivare.

askeriyleşken *adj.* militarizat.

askeriyleşmek *v.i.* a se militariza.

askeriyleştîrme *s.* militarizare.

askeriyleştîrmek *v.t.* a militariza.

askeriyleştîrûw *s.* militarizare.

askerlîk *s.* militarie; militarism. // **•askerlîkke almak** a lua în armată; a recruta; a înrola. **•askerlîkke şakîrmak** a chema sub armă. **•askerlîkten kaşmak** a dezerta. // **•askerlîk buyurugî** (*mil.*) ordin de chemare. **•askerlîk ğûzdanî** (*mil.*) livret militar. **•askerlîk tatilî** (*mil.*) permisie. **•askerlîk úyretîmî/talimî** (*mil.*) instrucție militară. **•keleğek yazga askerlîkke keteğek** vara viitoare va merge în armată.

askerlîkkealîngan *adj. (mil.)* activat; mobilizat; recrutat; încorporat; concentrat; înrolat.

askerlîkkealuw *s. (mil.)* activare; mobilizare; recrutare; încorporare; concentrare; înrolare.

askerlîkkeşakîrîlgan *adj. (mil.)* chemat sub armă; înrolat.

askerlîkkeşakîrîw *s. (mil.)* chemare sub armă; înrolare.

askerlîktenazatlangan *adj. (mil.)* demobilizat; eliberat; lăsat la vatră.

askerlîktenazatlaw *s. (mil.)* demobilizare; eliberare; lăsare la vatră.

askersîz *adj.* demilitarizat.

askersîzleşken *adj.* demilitarizat.

askersîzleşmek *v.i.* a se demilitariza.

askersîzleştîrme *s.* demilitarizare.

askersîzleştîrmek *v.t.* a demilitariza.

askersîzleştîrûw *s.* demilitarizare.

askî *s.* 1. cuier. **2.** bretea. // **•askîda kalmak** a rămâne în suspensie. // **•pantolan askîsî** bretele.

askîr *interj.* hăpuci!

askîrîk *s.* strănut.

askîrma *s.* strănut.

askîrmak *v.i.* a strănuta.

askîruw *s.* strănut.

askîş *s.* umeraș.

asla *adv.* nicicum; deloc.

aslam *s. (fin.)* camătă; dobândă cămătărească.

aslamğî *s.* cămătar.

aslamğîlîk *s.* cămătărie; camătă.

aslan *s. (zool.)* leu (*lat., Felis leo*).

aslanawuzî *s. (bot.)* gura-leului (*lat., Antirrhinum majus*).

aslanayagi s. (bot.) floare-de-colt; floarea-reginei; edelvais; albumelă (lat., *Leontopodium alpinum*).
aslankuyrugı s. (bot.) talpa-gâstei; apucătoare; cătușniță (lat., *Leonurus cardiaca*).
aslanpenşesi s. (bot.) crețișoară; brumărie; umbrarul-doamnei (lat., *Alchemilla vulgaris*).
aslanışı s. (bot.) păpădie (lat., *Taraxacum officinale*).
aslı adj. 1. originar; original; autentic. 2. provenit. // **•aslı şikmak** a se adevăra.
aslı-keklıkoti s. (bot.) cimbru; cimbru-adevărat; lămâioară (lat., *Thymus vulgaris*).
aslışikkan adj. adevărat.
aslışikma s. adevărire.
asma s. (bot.) viță-sălbatică; viță-puturoasă (lat., *Vitis hederacea*). 1. suspendare; agățare. 3. atârănare; spânzurare. 4. podoabă; ornament. // **•asma ğatak** hamac. **•asma kópır** pod suspendat. **•asma tıregi** spânzurătoare.
asma, ak- s. (bot.) curpen; viță-albă (lat., *Clematis vitalba*).
asma, kara- s. (bot.) fluierătoare; viță-neagră (lat., *Tamus communis*).
asmak v.t. 1. a suspenda; a spânzura; a agăța. 2. a linșa. // **•asip kesmek** a tăia și spânzura; a nimici; a teroriza. **•bayrak asmak** a arboră drapelul. **•duvarlanı asmak** a afișa. **•kózine perde asmak** a-i pune cuiva pânza pe ochi; a-l înșela. **•kulak asmak** a ciuli urechile; a asculta cu atenție; a trage cu urechea. **•kulak asmamak** a nu apleca urechea; a nu acorda importanță. **•ózin asmak** a se spânzura. **•suratın/şirayın asmak** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla.
asmakat s. mezanin.
asmakuşak s. portjartier.
Asmalar s. (topon., deal în zona Babadagului) ("Vițele Sălbatică") Asmalar (jud. Tulcea).
asman s. 1. cer; bolta cerească. 2. aer; atmosferă. 3. (fil.) eter.
asması, meriyemana- s. (bot.) ampelopsis; viță-sălbatică (lat., *Ampelopsis brevipedunculata*).
asması, mide- s. (bot.) gambir (lat., *Uncaria gambir*).
asması, pikare- s. (bot.) luminoasă (lat., *Clematis recta*).
asması, yúzúm- s. (bot.) viță; viță-de-vie (lat., *Vitis vinifera*).
aspirator s. aspirator (de praf).
aspirina s. (farm.) aspirină.
aspir s. (bot.) șofrănaș (lat., *Carthamus tinctorius*).
ast I. adj. 1. inferior; de jos. 2. subordonat; subaltern. II. adv. sub; dedesubt; jos. III. s. partea inferioară; partea de dedesubt. // **•ast etmek** a învinge; a birui; a supune; a subordona; a subjugă. **•astin kazmak** a săpa pe cineva; a unelti împotriva cuiva; a-l submina; a-l sabota. **•astından kırıp üstünden şikmak** a-i da de cap; a-l rezolva. **•ayak astina almak** a călca în picioare; a încălca; a lua peste picior; a desconsidera. **•başın koltıkniñ astina almak** a-și pune pielea în saramură. **•esaret astina almak** a înrobi; a subjugă. **•kanat astina almak** a lua pe

cineva sub aripa sa; a-l ocroti. **•kolın taşniñ astina salmak** a-și pune pielea în saramură. **•moyındırık astina almak** a pune piciorul pe grumazul cuiva; a-l subjugă. **•suw astinda kalmak** a rămâne sub apă; a fi inundat. **•teğerrút astina almak** a institui o blocadă.
asta I. adj. 1. încet; lin; domol; liniștit. 2. (d. oameni) greoi; lent. 3. (d. voce și sunete muzicale) scăzut; diminuat; molcom; șoptit. II. interj. ușurell; încetișor!; // **•asta aģele et!** grăbește-te încet!
asta-asta I. adv. încet-încet; încetul cu încetul; ușor; ușurell; încetișor. II. interj. ușurell; încetișor!
astadan adv. 1. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor. 2. (d. voce) scăzut; molcom; șoptit.
astaģa adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor.
astalagan adj. încetinit; potolit.
astalama s. liniștire; potolire; încetinire.
astalamak v.i. 1. a se potoli; a se liniști; a se calma. 2. a încetini; a-și micșora viteza.
astalanmak v.i. 1. a se potoli; a se liniști; a se calma. 2. a încetini; a-și micșora viteza.
astaltmak v.t. 1. a potoli; a liniști; a calma. 2. a încetini; a micșora viteza.
astaltuwģı s. (tehn.) încetinitor.
astalaw s. liniștire; potolire; încetinire.
astalay adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetișor.
astalbay s. (mil.) locotenent-colonel.
astalık s. încetineală; lipsă de iuțeală.
astana s. prag de ușă.
astañbílím s. (psih.) subconștient.
astar s. căptușeală; dublură.
astarlama s. căptușire.
astarlamak v.t. a căptuși; a dubla.
astarlangan adj. căptușit; dublat.
astarlanmak v.i. a se căptuși; a se dubla.
astarlaw s. căptușire.
astarli adj. căptușit.
astarsız adj. necăptușit.
ast-astka adv. unul peste altul.
astbílínş s. (psih.) subconștient.
astbírlik s. subunitate.
astbolgan adj. subjugat; supus; subordonat.
astboluw s. subjugare; supunere; subordonare.
astbólme s. subdiviziune; subîmpărțire.
asteniya s. (med.) astenie.
astetken adj. biruitor; învingător.
astetúw s. biruință; subjugare.
astgeşme s. pasaj subteran.
astģínis s. subdiviziune; subîmpărțire.
astikazılğan adj. sabotat; subminat.
astimayınlangan adj. subminat.
astin adj. subordonat. // **•astin siziklamak/sizmak** a sublinia; a accentua; a evidenția. **•ózlíkniñ astin sizmak** a nuanța.
astinakaşırw s. (med.) incontinență.
astında adv. sub; dedesubt. // **•baskı astında tutmak** a asupri; a oprimă. **•kar astında kalmak** a rămâne sub zăpadă; a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeți. // **•bo şartlar astında** în aceste condiții. **•masa astında mişik bar** sub masă este pisica. **•masanıñ astında** sub masă. **•nezaret astında** sub

supravegheare. **•óstırgeş astında** sub lupă. **•suw astında** sub apă.
astindan adv. de sub; pe sub.
astinimzalagan s. subsemnat; subscris.
astinmayınlama s. subminare.
astinmayınlaw s. subminare.
astinsiziklap adv. în mod deosebit; în mod special.
astinsizip adv. în mod deosebit; în mod special.
astirmek v.t. a determina să suspende; a determina să spânzure; a determina să agățe.
astisiziklangan adj. subliniat; accentuat; evidențiat.
astisizilgan adj. subliniat; accentuat; evidențiat.
astka adv. spre partea inferioară; jos.
astkalgan adj. biruit; învins.
astkatma s. (geol.) substrat.
astkatuw s. (geol.) substrat.
astkazuw s. complot; conspirație; sabotaj; subminare; uneltire; intrigă.
astkazuģı s. complotator; conspirator; sabotor; uneltitor; intrigant.
astkelgen adj. învins; dominat; înfrânt; stăpănit.
astkelúw s. înfrângere; pierdere; sucombare.
astlik s. stativ; stand; tejghea; tarabă. // **•kitap astlīgi** etajeră.
astlokotenent s. (mil.) locotenent.
astma s. (med.) astmă.
astmevkıy s. subclasă; subgrupă.
astragan s. astrahan.
astrologıy adj. astrologic.
astrologıya I. adj. astrologic. II. s. astrologie.
astrologıyaģı s. astrolog.
astrologıyalı adj. astrologic.
astrolok s. astrolog.
astronawut s. astronaut; cosmonaut.
astronom s. astronom.
astronomik adj. astronomic.
astronomiya s. astronomie.
astronomiyaģı s. astronom.
astronomıyalı adj. astronomic.
astsınıf s. subclasă; subgrupă.
astsiziklap-añlatılğan adj. precizat; specificat.
astsiziklap-añlatuw s. precizare; specificare.
astsiziklaw s. subliniere; accentuare; evidențiere.
astsizuw s. subliniere; accentuare; evidențiere.
astsubay s. subofițer.
astşene s. (anat.) mandibulă.
astşube s. subdiviziune; subîmpărțire.
astta adv. dedesubt.
asttagı adj. de jos.
asttagısı s. cel de dedesubt.
asttaki adj. de jos.
asttakısı s. cel de dedesubt.
asttan adv. de jos; de la partea inferioară.
asttan-asttan adv. în secret; în taină; pe ascuns. // **•asttan-asttan iş kórmek** a complota; a unelti.
astterı s. (anat.) dermă.
asttiymen s. (mil.) sublocotenent.
asttuman s. jupă; jupon.
asttúr s. subclasă.
astuw s. (med.) astmă.
ast-üst adv. cu susul în jos; răscolit; răvășit; învâlmășit; amestecat; de-a valma; vraște; distrus. // **•ast-üst etmek** a răsturna cu susul în jos; a răscoli; a răvăși; a dezorganiza; a anihila. **•ortalıkni ast-üst**

etmek a răsturna totul cu susul în jos. **•ûynî ast-úst etmek** a întoarce casa pe dos.

astyapî s. bază; fundație; fundament; temelie.

astyapîlî adj. temeinic; fundamentat.

asude adj. liber; neocupat. // **•asude millet** popor liber. **•asude saatler** ore libere. **•asude wakî** timp liber.

asudeleşken adj. eliberat.

asudeleşme s. eliberare.

asudeleşmek v.i. a se elibera.

asudeleştırme s. izbăvire; slobozire.

asudeleştırmek v.t. a elibera.

asudeleştırûw s. izbăvire; slobozire.

asudeleştırûwgi adj. eliberator.

asudeleşûw s. eliberare.

asudelîk s. timp liber; vacanță.

asudelîkte adv. în timpul liber. // **•asudelîkte bolmak** a fi în timpul liber; a fi în vacanță.

asudeseslî adj. liber cugetător; ateu.

asudeseslîk s. cuget liber; ateism.

asuw s. 1. suspendare; spânzurare; agățare. 2. linșaj.

asuw-kesûw s. nimicire; distrugere; devastare; stârpire.

asuwli adj. 1. suspendat; atârnat; spânzurat. 2. dependent; subordonat; supus; subjugat.

aş I. adj. 1. flămând; înfometat. 2. (fig.) lacom; avid. II. s. mâncare; hrană; merinde. // **•aş bîrakmak** a înfometă; a lăsa flămând. **•aş kalmak** a îndura foame; a flămânzi. **•aştan ölmek** a muri de foame. // **•aş pîşîrûw bôlmesî** bucătărie. **•ertengî aş** micul dejun. **•kayerde aş oyerde baş** omniprezent.

aşa I. adj. 1. de jos; de dedesubt. 2. inferior; de jos. 3. josnic; trivial; vulgar. II. s. partea inferioară; partea de jos. // **•kiymetînden aş a tutmak** a subaprecia. **•yûzûn aşaga ketîrmek** a înjosi; a umili.

aşa-almamak v.i. a nu putea deschide. // **•kôz aşa-almamak** a nu avea răgaz nici să clipească.

aşabermek v.t. a deschide repetitiv; a redeschide.

aşaberûw s. deschidere repetitivă; redeschidere.

aşada adv. jos; pe partea inferioară; mai prejos de.

aşadagî adj. de jos.

aşadagisî s. cel de jos.

aşadakî adj. de jos. // **•aşadakî siralar** rândurile de mai jos. **•aşadakîlarga kara!** vezi mai jos!

aşadakîlarınday adv. ca cele de mai jos.

aşadakisî s. cel de jos.

aşadan adv. de jos; dinspre partea inferioară.

aşadasî s. cel de jos.

aşadasîn adv. pe cel de jos.

aşadasîna adv. către cel de jos.

aşadasında adv. la cel de jos.

aşadasından adv. de la cel de jos.

aşadasınday adv. ca cel de jos.

aşadasîn adj. celui de jos.

aşaga adv. în jos; spre partea inferioară. // **•aşaga kelmek/tûsmek** a se da jos; a coborî. **•aşaga taşlamak** a lăsa jos; a pune jos. **•başîn aşaga almak** a pleca capul; a lăsa privirea în pământ; a-i cădea nasul. **•kôzîn aşaga almak** a coborî ochii; a lăsa

privirea în pământ. **•kôzlerîn aşaga tîkmek** a coborî ochii; a lăsa privirea în pământ. // **•aşaga imzasîn salgan** subsemnatul.

aşagabîrakîlgan adj. aplecat; lăsat.

aşagakelgen adj. coborât; coborător.

aşagakelûw s. coborâre.

aşagan-yaşagan adj. (d. bani) cheltuitor; risipitor.

aşagaşîk adv. până jos. // **•baştan aşagaşîk** din cap până în picioare; complet; în întregime.

aşagataşlangan adj. aplecat; lăsat.

aşagatûşken adj. căzut; coborât; coborător.

aşagatûşûw s. cădere; coborâre.

aşagî adj. de jos; inferior. // **•aşagî meğra** (geogr.) curs inferior.

aşagisî s. cel de jos; cel inferior.

aşalamak v.i. a decădea; a cădea în dizgrație.

aşalangan adj. înjosit; disprețuit; umilit; jignit; ofensat.

aşalanma s. decadență; dizgrație. // **•yaman aşalanma** coborâre periculoasă.

aşalanmak v.i. a fi înjosit; a fi disprețuit; a fi umilit; a fi jignit; a fi ofensat.

aşalanuw s. înjosire; dispreț; umilință; jignire; ofensă.

aşalatkan adj. înjositor; disprețuitor; umilitor; jignitor; ofensator.

aşalatma s. 1. batjocură; umilire. 2. ridiculizare; subapreciere; subestimare; vexare.

aşalatmak v.t. a înjosi; a disprețui; a umili; a jigni; a ofensa.

aşalatuw s. subapreciere; subestimare; înjosire; dispreț; umilire; jignire; ofensă.

aşalatuwgi adj. înjositor; disprețuitor; umilitor; jignitor; ofensator; peiorativ; depreciativ.

aşalawuygan adj. înfulecat.

aşalgan adj. 1. mâncat. 2. uzat; erodat.

aşalgan-îşîlgen s. consumație.

aşalgan-yaşalgan adj. (d. bunuri sau bani) risipit; cheltuit; tocat.

aşalîk s. 1. inferioritate. 2. decădere; înjosire. 3. trivialitate; vulgaritate.

aşalma s. 1. uzură; erodare. 2. eroziune; corodare.

aşalmak v.i. 1. a se mânca; a fi mâncat. 2. a se uza; a se eroda.

aşaluw s. 1. uzură; erodare. 2. eroziune; corodare.

aşama s. grad; treaptă.

aşamak v.t. 1. a mânca. 2. a coroda; a eroda. 3. a consuma; a cheltui. 4. (d. insecte) a înțepta; a pișca. // **•aşap işmek** a se înfrupta. **•aşap şîşmek** a se îmbui; a se ghiftui.

•aşap toymak a mânca pe săturate. **•başîn aşamak** a-i mânca cuiva capul; a-l distruge; a-l nimici. **•başnî etîn aşamak** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. **•bok aşamak** a mânca rahat (peior.).

•ğemlîk/rûşvet aşamak a lua mită. **•ğepten aşamak** a trăi din secul său. **•gol aşamak** (sport) a primi un gol. **•hakkîn aşamak** a-și face păcate cu cineva; a-l nedreptăți.

•kişirdatip aşamak a ronțâi. **•kôzî men aşamak** a înghiți pe cineva din ochi; a-l sorbi din ochi; a i se scurge ochii după cineva.

•kulaklarîn aşamak a-i mânca cuiva urechile. **•mamay aşamak**

(în limbajul copiilor mici sau al maturilor când vorbesc cu copiii mici) a păpa.

•mîyîn aşamak a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. **•ôtmek aşamak** a mânca; a lua masa. **•paranî aşamak** a păpa banii; a mânca banii cu lingura. **•tayak/sopa aşamak** a mânca bătaie cu bățul; a mânca bătaie cu nuiaua. **•tîlotî aşamak** a fi lung de limbă. **•ûyleyemegîn aşamak** a prânzi. **•yaşayğagîn aşamak**, **•mamelegîn aşamak** a-și trăi traiul și a-și mânca mlauiul.

•yemek aşamak a mânca; a lua masa. // **•alay şîynî aşagan** omnivor. **•aşar awuz** gură de hrănit. **•bîrşiy aşayğaksîñîz mî?** mâncați ceva?; **•dersten burun kalaş aşadîk** înainte de lecție am mâncat covrigi. **•ekî saat bîrşiy aşap işmenîz** timp de două ore să nu mâncați și să nu beți nimic. **•soñra aşarman** mănânc mai târziu.

aşamak-yaşamak v.t. a huzuri; a-și trăi viața din plin; a toca banii; a arunca banii pe fereastră.

aşamalî adj. treptat.

aşama-yaşama s. (d. bunuri sau bani) risipire; cheltuire; tocare.

aşamlîk s. aliment; provizie; hrană.

aşamsak s., adj. gurmând; mănecios; hulpav.

aşamsaklîk s. voracitate.

aşan conj. de vreme ce; întrucât; fiindcă; deoarece; pentru că.

aşap-îşîlgen adj. mâncat și băut; consumat.

aşap-îşken adj. ospătat; cinstit; tratat.

aşap-îşmek v.i. a-și pune stomacul la cale.

aşap-îşûw s. înfruptare; ospățare.

aşap-şîşken adj. ghiftuit; îmbuibat.

aşap-şîşme s. ghiftuire; îmbuibare.

aşap-toygan adj. sătul; săturat.

aşap-toywu s. saț; săturare.

aşar num. (arab.) zece.

aşaseda s. (fiz.) infrasonet.

aşasedalî adj. (fiz.) infrasonic.

aşases s. (fiz.) infrasonet.

aşaseslî adj. (fiz.) infrasonic.

aşasî s. partea de jos.

aşasîn adv. pe partea de jos.

aşasîna adv. spre partea de jos.

aşasında adv. în partea de jos; la partea de jos.

aşasından adv. din partea de jos; dinspre partea de jos.

aşasınday adv. ca partea de jos.

aşasîn adj. al părții de jos.

aşatîp-îşirme s. ospățare; cinstire; tratație; servire.

aşatma s. hrănire; alimentare.

aşatmak v.t. 1. a da să mănânce. 2. a alimenta; a hrăni. // **•aşatîp işîrmek** a da să bea și să mănânce; a ospăta. **•toydîrmadan aşatmak** a subalimenta. **•zor man aşatmak** a hrăni peste măsură; a îndopa.

aşatuw s. hrănire; alimentare.

aşaw s. eroziune; corodare.

aşawgi adj. coroziv.

aşawuyma s. înfulecare.

aşawuymak v.t. a înfuleca.

aşawuyuw s. înfulecare.

aşaw-yaşaw s. (d. bunuri sau bani) risipire; cheltuire; tocare.

aşayğak s. aliment; provizie; hrană.

aşayît s. aliment; provizie; hrană.

aşayît kana s. câmară.

aşayitlik s. aliment; provizie; hrană. // **•biyil úşún aşayitlik** hrană pentru anul acesta.

aşbırakma s. înfometare.

aşçı s. bucătar.

aşçıbaşı s. bucătar-şef.

aşçılık s. (gastron.) artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.

aşere num. (arab.) zece.

aşguzay s., adj. (ist.) scit; crimean.

aşıkáar adj. evident; clar.

aşiret s. trib; clan.

aşiretlik adj. tribal; gentilic.

aşi s. 1. altoi. 2. (med.) vaccin. 3. (mat.) unghi. // **•aşı yapmak** a vaccina. // **•geñiş aşi** (mat.) unghi obtuz. **•göñdeş aşılar** (mat.) unghiuri corespondente. **•karşı aşılar** (mat.) unghiuri opuse. **•koñşı aşi** (mat.) unghi adiacent. **•kórış aşı** punct de vedere. **•tık aşi** (mat.) unghi drept.

aşigan adj. dospit; fermentat. // **•aşigan sút** lapte fermentat.

aşiguw s. 1. grabă; pripă. 2. foame.

aşık I. adj. 1. deschis; descuiat; explicit. 2. descoperit; dezvelit. 3. liber; vacant. 4. luminos; clar; senin; limpede; evident. 5. public; deschis. 6. îndrăgostit; amoretat. 7. simplu; modest. 8. iubit. II. adv. în mod deschis. III. s. 1. (nav.) larg; largul mării. 2. (anat.) arşic; gioală. // **•aşikka şıgarmak** a scoate la liman; a scoate la lumină; a scoate la iveală; a dezvălui. **•awuzı aşık kalmak** a rămâne cu gura căscată. **•kapısı aşık bolmak** a avea uşa deschisă; a fi ospitalier. // **•akibetîñ aşık bolsın!** succes pe viitor! **•aşık hege/eğik/sestilimi** (lingv.) silabă deschisă. **•aşık oyberúw/sesberúw** (pol.) vot deschis. **•aşık renk** culoare deschisă. **•aşık yer** loc descoperit. **•bahtî aşık** fericit. **•bahtîñiz aşık bolsın!** fii doresc fericire! **•göliñiz aşık bolsın!** drum bun! **•ğúr, kapı aşiktır!** intră, uşa este deschisă! **•hawa aşık** cerul este senin. **•kókiregı aşık** cu pieptul deschis.

aşıkânlatılğan adj. explicat.

aşıkânlatkan adj. relevant; lămuritor; explicativ.

aşıkânlatma s. explicaţie.

aşıkânlatmagan adj. irrelevant.

aşıkânlatuwğı adj. explicativ; explicit.

aşık-aşık adv. făţiş; răspicat; evident. // **•aşık-aşık sózler men** în cuvinte clare.

aşık-aydın adj. limpede; clar; evident. // **•aşık-aydın bír yalan** o minciună evidentă.

aşıkbetli adj. surâzător; zâmbitor.

aşıkboluw s. amoretare; îndrăgostire.

aşıkgöñil(lı) adj. 1. vesel; voios; bine dispus. 2. inocent; candid.

aşıkgöñillik s. 1. veselie; voioşie; bună dispoziţie. 2. inocenţă; candoare.

aşıkgüreklı(lı) adj. 1. inocent; candid. 2. vesel; voios; bine dispus.

aşıkgüreklık s. 1. veselie; voioşie; bună dispoziţie. 2. inocenţă; candoare.

aşıkkaatar adj. periculos; primejdios; riscant.

aşıkkan adj. flămând; grăbit.

aşıkkaşıgaruw s. divulgare; dezvăluire.

aşıkkaşıkan adj. divulgat; dezvăluit.

aşıkkóz adj. 1. isteţ; inteligent. 2. vigilent. 3. treaz; în stare de veghe.

aşıkkózlık s. 1. isteţime; abilitate. 2. vigilenţă.

aşıkkózlık s. 1. trezire; veghe. 2. vigilenţă.

aşıklağan adj. 1. explicativ; relevant; lămuritor; edificator. 2. edificator; lămuritor.

aşıklama s. explicare; lămurire; edificare.

aşıklamaistemesi s. (pol.) interelare.

aşıklamak v.t. a explica; a lămuri. // **•ğañıdan aşıklamak** a reafirma. **•ış yúzún aşıklamak** a-şi da arama pe faţă. // **•birtaa aşıklersiñiz mi?** vreţi să explicaţi încă o dată?;

aşıklamaz adj. irrelevant.

aşıklangan adj. explicat; lămurit.

aşıklanma s. lămurire; clarificare.

aşıklanmagan adj. nedesluşit.

aşıklanmak v.i. 1. a se lămuri; a se explica. 2. a se clarifica; a se elucida.

aşıklanmaykalgan adj. nedesluşit.

aşıklanmaz adj. nedesluşit; inexplicabil; indescriptibil; de nedescris.

aşıklanuw s. lămurire; clarificare.

aşıklaw s. explicare; lămurire.

aşıklawğı adj. explicativ; relevant; lămuritor.

aşıklık s. 1. luminozitate; claritate; limpezime; seninătate. 2. luminiş; poiană; rareşte. 3. simplitate; modestie. // **•kóz aşıklığı** vigilenţă. **•liman aşıklığı** (nav.) radă. **•taw aşıklığı** poiană.

aşıklık-şasıklık s. imoralitate; neruşinare; obscenitate; pornografie.

aşıkma s. 1. grabă; precipitare; nerăbdare. 2. flămânzie; foame.

aşıkmak v.i. 1. a flămânzi. 2. (fig.) a dori; a pofti. 3. a se grăbi; a se pripa. // **•aşıktıñ mı?** ai flămânzit?;

aşıkmañlay(lı) adj. cinstit; onest.

aşıkmañlaylık s. cinste; onestitate.

aşık-maşuk adj. îndrăgostit; amoretat.

aşıkmiydan adj. outdoor.

aşıkşa adv. în mod deschis; public.

aşık-şasıq I. adj. imoral; neruşinat; obscen; pornografic. II. adv. vreaşte.

aşıkta adv. în aer liber. // **•aşıkta kalmak** a rămâne descoperit; a se expune.

aşıktabırakkan adj. riscant; primejdios; periclitant; periculos; hazardat.

aşıktabırakma s. risc; hazardare; pericol; primejduire; periclitare.

aşıktakalgan adj. 1. riscant; hazardat; periculos; primejduit; periclitat. 2. descoperit; expus; etalat.

aşıktakalma s. hazardare.

aşıktakaluw s. încurcare; expunere; impas.

aşiktırma s. 1. activizare; grăbire. 2. înfometare.

aşiktırmak v.t. a înfometa; a lăsa nemâncat.

aşiktıruw s. 1. activizare; grăbire. 2. înfometare.

aşiktıruwğı adj. presant; precipitant; grabnic; urgent; care impune urgentarea. // **•aşiktıruwğı ğetmek** a deveni grabnic; a deveni urgent.

aşilabergen s. deschis repetitiv; redeschis.

aşılama s. inoculare.

aşılamak v.t. 1. a altoi. 2. (med.) a vaccina. 3. (fig.) a inocula.

aşılangan adj. altoit; inoculat; vaccinat.

aşılau s. inoculare.

aşılğan adj. 1. dezvelit; descoperit; destupat; degajat; curăţat; lărgit; extins. 2. pus în funcţiune; deschis; început; pornit; inaugurat. // **•aşılğan kópır** pod mobil. **•aşılğan pışak** briceag.

aşılğan-kapalgan adj. extensibil; pliant; pliant; rabatabil.

aşılğan-kapangan adj. extensibil; pliant.

aşılı adj. 1. altoit. 2. (med.) vaccinat. 3. transplantat. // **•geñiş aşılı úşpoşmak** (mat.) triunghi obtuz.

aşılık adj. unghiular.

aşiliş s. 1. deschidere; începere. 2. (muz.) uvertură. // **•aşiliş tóreni** inaugurare.

aşılma s. deschidere. // **•deñizge aşılma** ieşire în largul mării.

aşılmak v.i. 1. a se pune în funcţiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a inaugura. 2. a înflori; a se desfoia. 3. (d. vreme) a se însenina. 4. a-şi reveni; a se înviora. 5. (nav.) a porni în larg. // **•deñizge aşılmak** (nav.) a porni în larg. **•göñılı aşılmak** a se înveseli; a se distra. **•hawası aşılmak** a se însenina. **•ışı aşılmak** a se înveseli. **•ıştası aşılmak** a i se deschide pofta de mâncare. **•kısmetı aşılmak** a-i surâde norocul. **•kózı aşılmak** a i se deschide ochii; a face ochi; a prinde la minte; a se emancipa. **•ortalık aşılmak** a se lumina de ziuă. **•saba aşılmak** a se lumina de ziuă. **•tılı aşılmak** a i se dezlega limba. **•yarım aşılmak** a se întredeschide. **•yukusı aşılmak** a-i pieri somnul.

aşılmaz-kapanmaz adj. neextensibil.

aşılau s. desfăşurare.

aşımak v.i. a dospa; a fermenta.

aşıortay s. (mat.) bisectoare.

aşırı adj. excesiv; exagerat.

aşirilik s. exces; exagerare.

aşitki s. drojdie; ferment; maia.

aşıtmak v.t. a pune la dospit; a pune la fermentat. // **•kamır aşıtmak** a pune aluatul la dospit.

aşıw s. dospire; fermentaţie.

aşk s. iubire; dragoste. // **•aşk bolsın!** bravo!

aşkabı s. gamelă.

aşkalğan adj. flămând; înfometat.

aşkalmaz adj. descurcăreţ.

aşkaluw s. flămânzie; înfometare.

aşkan adj. deschizător; care deschide.

aşkana s. bucătărie. // **•aşkana peşkası** plită. **•aşkana pışagı** cuţit de bucătărie. **•aşkana rendesi** răzătoare de bucătărie. **•aşkanadaki dolap** dulapul din bucătărie.

aşkana-böğegı s. (ent.) şvab; gândac-de-bucătărie (lat., *Blatta orientalis*; Periplaneta orientalis).

aşkanağılık I. adj. culinar. II. s. (gastron.) artă culinară; gastronomie; bucătărie; gătit.

aşkar s. ingredient; adaos.

aşkaringa adv. pe stomacul gol.

aşkarsız adj. fără ingrediente; fără adaos; pur.

aşkarsızlık s. neîntinare; neprihănire; puritate.

aşkazan s. (anat.) stomac.

aşkim interj. iubirea mea!

așkiș s. cheie.
așk-meșk s. dragoste; iubire; flirt.
așkname s. scrisoare de dragoste.
așkóz s., adj. mîncău; mîncăcios; gurmând; vorace.
așkózlik s. voracitate.
așlama s. 1. îngrășamânt. 2. (agr.) mraniță; gunoi.
așlamak v.t. (d. sol) a gunoi; a îngrășa; a fertiliza.
așlamalı adj. (d. sol) îngrășat; fertilizat.
așlangan adj. (d. sol) fertilizat; îngrășat.
așlaw s. 1. îngrășamânt. 2. (agr.) mraniță; gunoi.
așlik s. 1. foame. 2. criză economică; foamete; sărăcie. // **•așlik şekmek** a-i fi foame; a suferi de foame. // **•așlik senelerí** ani de criză.
•așliktan zayıflay slăbește de foame.
așlikşekken adj. flămând; înfometat; lihnit; hămesit.
așlikşekme s. flămânzire; înfometare.
așlikşektirúv s. înfometare.
aşma s. inițiativă.
aşmak v.t. 1. a deschide; a destupa. 2. a dezveli; a descoperi. 3. a degaja; a curăța (de ceva). 4. a lărgi; a extinde. 5. a pune în funcțiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. 6. a traversa; a trece; a întrece; a depăși. // **•adın aşmak** a întinde pasul. **•aldın aşmak** a-i croi cuiva drum; a-i crea condiții; a-l favoriza. **•ates aşmak** (mil.) a deschide focul. **•awuş aşmak** a întinde mîna; a cere de pomană; a cerși. **•awuzun aşıp karamak** a căsca gura la ceva; a se holba; a se zgâi. **•awuzun aşmak** a deschide gura; a începe vorba; a spune. **•awuzun aşmamak** a nu deschide gura; a tăcea din gură; a nu spune nimic. **•awuzun pişak aşmamak** a tăcea chitic; a tăcea mîlc. **•baldır aşmak** a nu-și mai strînge picioarele de pe drumuri; a hoinări; a vagabonda. **•bayrak aşmak** a se răscula; a se revolta. **•bet aşmak** a da cuiva obraz; a-i da nas. **•bírtaa aşmak** a redeschide. **•dawa aşmak** (jur.) a intenta un proces. **•dertín aşmak** a-și descărca sufletul; a-și vărsa focul. **•dúniyaga kóz aşmak** a vedea lumina zilei; a se naște. **•el-kol aşmak** a-și deschide brațele. **•farknî aşmak** a mări diferența. **•gam aşmak** a regreta; a se întrista. **•ğañidan aşmak** a redeschide. **•ğelkeñ aşmak** (nav.) a ridica pânzele. **•ğolín aşmak** a-i croi cuiva drum; a-i deschide calea; a-i crea condiții; a-l favoriza. **•ğúregín aşmak** a-și deschide inima; a-și descărca sufletul. **•iş aşmak** a da de lucru cuiva; a-i da de furcă. **•işín aşmak** a-și deschide sufletul; a se destăinui; a se confesa. **•kan dawası aşmak** a se răzbuna; a se revanșa. **•kardan ğol aşmak** a croi drum prin zăpadă; a deszăpezi. **•karinî aşmak** a i se face foame; a-i fi foame. **•kol aşmak** a cerși. **•kollarín aşmak** a-și deschide brațele. **•konğa aşmak** a îmboboci. **•kózlerín aşıp karamak** a deschide ochii; a căsca ochii; a se holba; a se zgâi; a fi atent. **•kózlerín aşmak** a deschide ochii; a fi atent; a se deștepta. **•kózlerín**

paltaşınday aşmak a căsca ochii cît ghiocul/cît cepele; a se holba; a se zgâi. **•kredit aşmak** (fin.) a deschide un credit. **•kuşak aşmak** a merge la toaletă; a-și face nevoile. **•kuşakların aşmak** a-și deschide brațele. **•manasín aşmak** a-i dezvălui sensul. **•manasín kiskartmak** a-l defini. **•marebe aşmak**; **•harp aşmak** a declara război. **•ólşewun aşmak** a întrece măsura. **•ortalıkni aşmak** a degaja zona; a descongiona zona. **•pal aşmak** a prezice viitorul; a ghici. **•şeseşek aşmak** a înflori; a prospera. **•sîrín aşmak** a-i dezvălui tainele; a-l da pe față; a se destăinui; a da în vileag. **•sózín aşmak** a aduce vorba despre...; a-l pune pe tapet; a-l pomeni. **•tarla aşmak** a desteleni; a ara. **•teşik aşmak** a fora; a perfora; a ştanța. **•tırnak aşmak** a deschide paranteza. // **•awuzuñuznî aşñız!** deschideți gura!; **•eger Amet bolsa, kapını aş!** dacă e Amet, deschide ușa!; **•ğol aşsañız!** permițeți-mi să trec!; **•kalariferñi aşmak** lăzím trebuie deschis caloriferul. **•kózínñi aş!** atenție!; **•marebege ğol aşkan** caz de război; casus belli. **•penğirenî aşayım mı?** să deschid fereastra?; **aşrín** num. (arab.) douăzeci.
aşsız-suwsuz adj. flămând; înfometat și însetat; lihnit; hămesit.
aş-suw s. hrană și apă.
aşşı I. adj. 1. amar; iute. 2. dureros. 3. sfâșietor; înduioșător. II. s. (fig.) suferință; mîhnire. // **•aşşı bolmak** a ustura. // **•aşşı suw** apă nepotabilă. **•balalıktan óksızlıkñı aşşı daamín tattı** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan.
aşşı-búber s. (bot.) ardei-iute; ciușcă (lat., *Capsicum annuum acuminatum*).
aşşı-defne s. (bot.) tulichină; cleiță; piperul-lupului (lat., *Daphne mezereum*).
aşşı-gúlbeser s. (bot.) plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (lat., *Ecballium elaterium*).
aşşı-kawun s. (bot.) plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (lat., *Ecballium elaterium*).
aşşı-kaya-korığı s. (bot.) șoaldină; trînjîn (lat., *Sedum acre*).
aşşikinaye s. sarcasm.
aşşikinayelí adj. sarcastic; sardonice.
aşşilangan adj. acrit.
aşşilanma s. acrire.
aşşilanmak v.i. a se amări; a deveni amar; a se acri; a deveni iute.
aşşilanuw s. acrire.
aşşilik s. 1. (d. gust) iuteală; amăreală. 2. durere; usturime.
aşşimak v.i. a dura; a ustura.
aşşı-mayotı s. (bot.) șoaldină; trînjîn (lat., *Sedum acre*).
aşşimiskil s. sarcasm.
aşşimiskilgi adj. sarcastic; sardonice.
aşşı-pakla, biyaz- s. (bot.) cafeluță; lupin (lat., *Lupinus albus*).
aşşı-pakla, sarı- s. (bot.) niprală (lat., *Lupinus luteus*).
aşşı-peşmek s. (bot.) iuțari (lat., *Lactarius piperatus*).
aşşı-salatalık s. (bot.) plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (lat., *Ecballium elaterium*).

aşşı-şiydem s. (bot.) brîndușă-de-toamnă; floarea-brumei (lat., *Colchicum autumnale*).
aşşitılı adj. calomniator; defăimător; malițios.
aşşitılık s. calomnie; defăimare; malițiozitate.
aşşı-turup s. (bot.) hrean (lat., *Armoracia lapathifolia*; *Armoracia rusticana*; *Cochlearia armoracia*).
aşşı-úşgúl s. (bot.) trifoiște; trifoi-amar (lat., *Menyanthes trifoliata*).
aşşı-yonğa s. (bot.) trifoiște; trifoi-amar (lat., *Menyanthes trifoliata*).
aştanólgen adj. flămând; înfometat; lihnit; hămesit.
aştırmak v.t. a determina să deschidă. // **•awuzun aştırmamak** a împiedica pe cineva să vorbească; a nu-i da pas la vorbă; a-i pune pumnul în gură; a-i lega limba. **•kóz aştırmamak** a nu da răgaz nici să clipească. **•kózín aştırmak** a deschide cuiva ochii; a-l preveni.
aşuw I. s. 1. supărare; amărăciune; ciudă; furie; enervare; nervozitate; resentiment. 2. punere în funcțiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare. II. s., adj. ocrú. // **•aşuwi kaytmak** a-și veni în fire; a se calma. **•aşuwi şikmak**; **•aşuwi tutmak** a-și ieși din sărite; a se înfuria; a se enerva. **•aşuwun şıgarmak** a-și scoate un foc de la inimă; a se răzbuna.
aşuwaluw s. vendetă.
aşuwıkaytkan adj. calmat; îmbunat; descărcat; împăcat.
aşuwişıkkan adj. 1. răzbunat. 2. enervat; supărat.
aşuwıtutkan adj. enervat; nervos; înfuriat; supărat; aferat; înciudat.
aşuwkaytması s. calmare; îmbunare; descărcare; împăcare.
aşuwanawuygan adj. supărăcios.
aşuwanawuyma s. artag; irascibilitate.
aşuwanawuyuw s. artag; irascibilitate.
aşuwlandırgan adj. enervant; supărător.
aşuwlandırmak v.t. a enerva; a supăra.
aşuwlandıruwğı adj. enervant; supărător.
aşuwlangan adj. supărat; furios; nervos; enervat.
aşuwanmak v.i. a se supăra; a se înfuria; a se enerva.
aşuwanuw s. supărare; amărăciune; ciudă; furie; enervare; nervozitate; resentiment.
aşuwlı adj. supărat; furios; nervos; enervat.
aşuwşıgargan adj. răzbunător; vindicativ.
aşuwşıgartgan adj. enervant.
aşuwıtutuw s. enervare; nervozitate; înfuriere; supărare; înciudare.
aşuwuntutturgan adj. enervant.
at s. 1. (zool.) cal (lat., *Equus caballus*). 2. (gram.) substantiv. // **•at bakmak** a paște caii. **•at tuwarmak** a deshăma caii. // **•at arabası kire almaz** accesul interzis vehiculelor cu tracțiune animală. **•at kadar şalışa** muncește cît un cal. **•at kılı** păr de cal. **•at mıydanı** hipodrom. **•at senesí** (cron.) anul calului (conform

vechiului calendar tătăresc). •**at talimí** manej. •**at terbiyesi** dresaj de cai. •**atnîñ ğúǵı** încercătura calului. •**atnîñ ğuwaşlıǵı** blândeţea calului. •**attan tüşmıymen** nu cobor de pe cal. •**ġinıs atı** cal de rasă. •**idman atı** (sport) capră de gimnastică. •**kanatlı at** (mitol.) Pegas. •**kuyli at** cal năraş. •**mınme atı** cal de călărie. •**şabişma atı** cal de curse. •**saplı at** (sport) cal cu mănere.

at s. 1. nume; titlu. 2. reputaţie; renume. //

•**at atmak/bermek/salmak/takma** k a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. •**at taşımak** a purta numele; a avea drept nume. •**atı batmak** a nu-i mai auzi cuiva de nume; a fi dat uitării. •**atı geşmek** a i se pomeni numele; a fi nominalizat. •**atı şikmak** a-i ieşi vorbe; a fi bârfit. •**atın deñiştirmek** a-şi schimba numele. •**atın ğoklamak/okımak** a nominaliza; a face apelul; a striga pe nume. •**atına kara sürmek** a păta numele cuiva; a-l denigra; a-l defăima; a-l ponegi. •**atına yazdırmak** a scrie ceva pe numele cuiva. // •**at kóstergesi** catalog. •**at kúnı** onomastic. •**atı hoşkaketmez** cu nume dezagreabil; nomina odiosa. •**atı yokarda añılğan** sus-nimit. •**atıma mektúp bar mı?** am scrisori? •**atıñız ne?** care este numele dumneavoastră? •**atıñızni al-almadı** nu v-am reţinut numele. •**başkasın atın menimsingen** impostor. •**bırleşik at** (gram.) nume compus. •**bo ğaddenñ atı ne?** cum se numeşte acest bulevard? •**bo garanñ atı ne?** cum se numeşte gara aceasta? •**ġer-yerleşme atı** toponim. •**kışkene at** prenume.

ata I. *adj.* masculin. II. s. 1. tată; părinte. 2. străbun; ascendent. 3. (zool., orn.) mascul; bărbătuş. // •**ġurt atası** părintele patriei. •**úy atası** tatăl familiei.

ata-ana s. părinţi.

ata-baata *adv.* din moşi strămoşi.

atabadiy s. răţoi; bărbătuşul raţei.

ata-bala s. tata şi copilul.

atadan-ataga *adv.* din moşi strămoşi.

atadan-ulga *adv.* din tată în fiu.

ataday *adv.* părinteşte.

ataergı s. patriarhat; organizare socială în care filiaţia se stabileşte patrilinear.

atağa *adv.* părinteşte.

ataġoli s. tradiţie; obicei; datină. // •**ataġolın kuwmak** a respecta tradiţiile.

ataġolli *adj.* tradiţional.

ataġolşı s. tradiţionalist.

ataġurtı s. patrie; patriă natală.

atak s. renume; faimă; reputaţie; celebritate.

atakaz s. gâscan; gânsac; bărbătuşul găstei.

atakli *adj.* renumit; faimos; reputat; celebru.

atakuwatı s. patriarhat; organizare socială în care filiaţia se stabileşte patrilinear.

atakúrke s. curcan; bărbătuşul curcii.

atalar I. *adj.* strămoşesc; ancestral. II. s., *pl.* strămoşi; străbuni.

atalarsózı s. proverb; zicală; zicătoare.

atalarsózlı *adj.* proverbial.

atalet s. 1. trândăvie; lenevie. 2. (fiz.) inerţie.

ataletlı s. 1. (fiz.) inert. 2. trândav; leneş.

atalğan *adj.* numit; denumit; poreclit.

atalı-analı *adj.* cu părinţi.

atalık s. 1. paternitate; calitatea de tată; instinctul patern. 2. tată adoptiv.

atalmak *v.i.* a fi numit (într-o funcţie etc.).

atama s. 1. (şi *mat.*) termen. 2. cuvânt; termen. 3. numire; denumire; poreclire. // •**atama kóstergesi** nomenclatură. •**atamalarda mugaylık** contradicţie în termeni.

•**feniy atama** termen tehnic. •**riyaziyet ataması** (mat.) termen matematic.

atamabilímı s. terminologie.

atamabilímli *adj.* terminologic.

atamak *v.t.* 1. a numi într-o funcţie. 2. a numi; a denumi; a porecli.

ataman s. 1. şeful hoţilor; căpetenia tâlharilor. 2. curcan; bărbătuşul curcii.

atan s. 1. (zool.) şarpe. 2. (zool.) câmilă (mascul castrat).

atanak s. (relig.) cruce; crucifix; semnul crucii.

atanaklama s. crucificare; răstignire.

atanaklamak *v.t.* a crucifica; a răstigni.

atanaklangan *adj.* crucificat; răstignit.

atanaklaw s. crucificare; răstignire.

atanakşı s. cruciat.

ataórdek s. răţoi; bărbătuşul raţei.

atapepiy s. curcan; bărbătuşul curcii.

atartamır s. (anat.) arteră.

atartamırtıkanması s. (med.) embolie.

atar-tutar s. jongler.

atası, balkurt- s. (ent., la albine) trântor (lat., *Apis mellifica*).

atası, balşibin- s. (ent., la albine) trântor (lat., *Apis mellifica*).

atasız *adj.* fără tată; orfan de tată.

atasız-anasız *adj.* fără părinţi; orfan de ambii părinţi.

atasózı s. proverb; zicală; zicătoare.

atasózlı *adj.* proverbial.

atatiġaş s. (electr.) ştecăr.

atatiġkiş s. (electr.) ştecăr.

atatiġlan *adj.* numit; denumit; botezat.

atatum s. numire; denumire; botez.

atavism s. atavism.

ataw s. 1. (şi *mat.*) termen. 2. cuvânt; termen. 3. numire; denumire; poreclire.

atay s. (dim., fam.) tătic; taică.

atbatması s. uitare; omisiune.

atberılgen *adj.* numit; denumit; botezat.

atberúw s. numire; denumire; botez.

ateliyer s. atelier. // •**tamir ateliyeri** (tehn.) atelier de reparaţii.

ateş s. 1. foc. 2. (med.) febră; arsură; usturime. 3. înflăcărare; entuziasm.

4. (gastron.) iuteală; usturime; arsură. 5. arsură. // •**ateş almak** a se aprinde; a lua foc. •**ateş aşmak** (mil.) a deschide focul. •**ateş bermek/salmak** a da foc; a incendia; a aprinde. •**ateş etmek** (d. arme de foc) a trage; a se descărca.

•**ateş kesmek** (mil.) a înceta focul; a opri tragerea. •**ateş men oynamak** a se juca cu focul; a-şi asuma un mare risc. •**ateş şaşmak** a se face foc şi pară. •**ateşke**

atılmak a se arunca în foc; a-şi expune viaţa (pt. cineva sau ceva).

•**ateşte ğakmak** a pune pe cineva pe foc. •**ateşte ğanmak** a arde în foc şi pară. // •**ateş başıǵı** argilă refractară. •**ateş palısı** scump foc; foc de scump. •**ateş tolası** cărămidă refractară. •**ateş tulumbası** pompă de incendiu.

•**ateşim bar** am temperatură. •**maniy ateşi** (mil.) foc de baraj.

•**toban ateşi** foc de paie. •**top ateşi** foc de artificii. •**topşı ateşi** (mil.) foc de artilerie.

ateşalğan *adj.* cuprins de flăcări; ars; mistuit.

ateşalmaykalır *adj.* ignifug.

ateşalmaz *adj.* ignifug.

ateşaluw s. ardere; mistuire.

ateşbalıǵı s. (iht.) sardea (lat., *Alosa sardina*).

ateş-balşibinǵı s. (orn.) prigorie roşie nordică (lat., *Merops nubicus*).

ateşbazlık s. foc de artificii.

ateşbergen *adj.* incendiator.

ateşberılgen *adj.* incendiat.

ateşberúw s. incendiere.

ateşberúwǵı *adj.* incendiar.

ateşböġeǵı s. (ent.) licurici; luciolă (lat., *Lampyrus noctiluca*).

ateş-búberı s. (bot.) chili (lat., *Capsicum frutescens*).

ateşçı s. fochist.

ateş-daamlatması s. amestec tradiţional de condimente; chili mexican.

ateşetúw s. tragere cu arma; descărcare.

ateşġakma s. aprindere.

ateşkeatilğan *adj.* periclitat; primejdut; riscat; expus.

ateşkeatılma s. primejdie; risc.

ateşkeatkan *adj.* hazardat; periclitant; primejdios; riscant.

ateşkeatuw s. hazardare; periclitare; primejdure; expunere; risc.

ateşkes s. (mil.) încetare a focului; încetare a luptei.

ateşkiziştıruw s. (d. foc) aţâţare; scormonire; zgândărire.

ateş-kızlarkuşı s. (orn.) prigorie roşie nordică (lat., *Merops nubicus*).

ateşleme s. aprindere; condimentare.

ateşlemek *v.t.* 1. a aprinde; a da foc. 2. (fig.) a incita.

ateşlendirmek *v.t.* a învăpăia.

ateşlengen *adj.* incitat (fig.).

ateşlenme s. incitare (fig.).

ateşlenmek *v.i.* a se aprinde; a lua foc; a fi incitat; a se inflama (fig.).

ateşlenúw s. incitare (fig.).

ateşli *adj.* 1. aprins; inflammat. 2. înflăcărât; entuziasmat. 3. (gastron.) iute; picant; usturător; pişcător; condimentat; ardeiat; piperat. //

•**ateşli patlama** bombă incendiară. •**ateşli zewzek** (mil.) armă de foc.

ateş-mañlaylı-tultokimaǵı s. (orn.) pasăre-episcop cu frunte de foc (lat., *Euplectes diadematus*).

ateşotı s. (bot.) granat; spilcuţă (lat., *Chrysanthemum parthenium*; *Tanacetum parthenium*).

ateşotı, dak- s. (bot.) vetricea; piretru (lat., *Chrysanthemum alpinum*; *Tanacetum alpinum*).

ateşpişkıruw s. (mil.) rafală.

ateşsalğan *adj.* incendiator.

ateşsalıngan *adj.* incendiat.

ateşsaluw s. incendiere.

ateşsaluwǵı *adj.* incendiar;

incendiator.
ateşşondırúwǵı s. stingător.
ateşşasқан adj. înfuriat; zbârlit.
ateşşasuw s. 1. înfuriere; zbârlire. 2. (mil.) rafală.
ateşteǵangan adj. ars; mistuit.
ateşteǵanuw s. ardere; mistuire.
atgeşirmesi s. nominalizare.
atǵúǵı s. (fiz.) cal-putere.
atǵargan s. (bot.) feciorică (lat., *Herniaria glabra*).
atǵoklaması s. nominalizare.
atı, deńiz- s. (iht.) căluţ-de-mare (lat., *Hippocampus hippocampus*).
atibatkan adj. uitat; omis.
atibatmaz adj. neuitat; de neuitat; nepieritor.
atigeşken adj. nominalizat.
atiǵoklangan adj. nominalizat.
atılǵan adj. 1. săritor; cu iniţiativă. 2. curajos; temerar.
atılma s. 1. cutezanţă; curaj. 2. aruncare; săritură.
atılmak v.i. a sări; a se arunca. // **•ateşke atılmak** a se arunca în foc; a-şi expune viaţa (pt. cineva sau ceva). **•zorga atılmak** a se pune în pericol; a se vâri în bucluc. // **•ǵúregim atıla** (med.) am palpaţii.
atılıw s. 1. aruncare; săritură. 2. cutezanţă; curaj.
atım s. bătaie (la armele de foc).
atinayazuw s. atribuire; imputare.
atıkiłǵan adj. nominalizat.
atırış s. separare; separaţie; cotă; cotare.
atırış, ag- I. adj. (ist.) (ak atırış- "separaţia albă") elitist; nobil; autohton; indigen; bā□tina□; neao□. II. s., adj. (ist.) (ak atırış- "separaţia albă") agatârş; cuman; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; bā□tina□; tătar.
atırma s. separare; separaţie; cotă; cotare.
atırmak v.t. a separa; a cota.
atırşak s. (bot.) muşcată; pelargonie (lat., *Pelargonium odoratissimum*).
atış s. 1. tragere; tir. 2. bătaie (la armele de foc). // **•atış yerı** (mil.) poligon de tragere. **•ǵeza atışı** (sport) lovitură de pedeapsă.
atışamırlangan adj. calomniat; defăimat; denigrat; ponegriat.
atışma s. schimb de focuri de armă.
atışmak v.i. a trage unul în altul; a schimba focuri de armă.
atışuw s. schimb de focuri de armă.
atkamınıp adv. călare; încălecat pe cal; de-a călare.
atkamınúw s. călărie; încălecare.
atkan adj. aruncător; care aruncă; lansator.
at-kestanesı s. 1. castană necomestibilă. 2. (bot.) castan-sălbatic (lat., *Aesculus hippocastanum*).
atki s. 1. urzeală. 2. fular; şal. // **•ǵúnden atki** fular de lână.
atkilamak v.t. a urzi.
atkiri s. (constr.) grindă; traversă.
atkulagı, suw- s. (bot.) ştevie; măcriş-de-apă (lat., *Rumex palustris*).
atkulak, buruşuk- s. (bot.) ştevie; dragavei (lat., *Rumex crispus*).
atkulak, ekşi- s. (bot.) ştevie; măcriş (lat., *Rumex acetosa*; *Acetosa pratensis*).
atkulak, ǵalpak- s. (bot.) ştevie; măcrişul-calului (lat., *Rumex*

patientia; *Rumex conglomeratus*).
atkulak, kara- s. (bot.) lobodă (lat., *Atriplex hortensis*; *Atriplex nitens*).
atkulak, ufak- s. (bot.) măcriş-mărunţ; măcrişul-iepurelui (lat., *Rumex acetosella*).
atlaganday adj. evitabil.
atlama s. 1. săritură; salt. 2. scăpare; omisiune. // **•sirik atlaması** (sport) săritura cu prăjina. **•úş atlama** (sport) triplu salt. **•uzunlay atlaw** (sport) săritura în lungime.
atlamadan adv. amănunţit. // **•atlamadan ańlatmak** a povesti de-a fir a păr; a preciza; a specifica.
atlamadanańlatılǵan adj. precizat; specificat.
atlamadanańlatuw s. precizare; specificare.
atlamak A. v.i. a sări. B. v.t. a omite; a sări; a scăpa. // **•atlap geşmek** a sări peste...; a omite; a escalada. **•mertebe atlamak** a se califica. **•senenı atlamak** (univ.) a promova anul. **•tur atlamak** (sport) a se califica în turul următor. // **•atlangandaynı atlap** exceptând ce este de exceptat.
atlangan adj. 1. omis. 2. amănat; suspendat; tergiversat; tărăgănat. 3. refuzat.
atlanma s. năpustire; zvârlire; săritură.
atlanmak v.i. 1. a sări; a se arunca. 2. a se amăna; a se suspenda; a se tergiversa; a se tărăgăna. 3. a fi refuzat. 4. a încăleca.
atlanmaykalır adj. inevitabil; fatal.
atlanmaz adj. inevitabil.
Atlantik-boragunısı s. (orn.) rândunica furtunii cu piept alb; rândunica furtunii de Atlantic (lat., *Pterodroma incerta*).
Atlantik-Dalayı/Atlantik-Deriyası s. (hidron.) Oceanul Atlantic.
atlanuw s. năpustire; zvârlire; săritură.
atlas s. atlas geografic.
Atlas-ǵeleşesi s. (orn.) silvie de Atlas (lat., *Sylvia deserticola*).
Atlas-kúrtesı s. (orn.) ghionoaie verde Levaillant (lat., *Picus vailantii*).
Atlas-terekkakkani s. (orn.) ghionoaie verde Levaillant (lat., *Picus vailantii*).
Atlas-tokıldagı s. (orn.) ghionoaie verde Levaillant (lat., *Picus vailantii*).
atlatılǵan adj. escaladat; sărit.
atlatmak A. v.i. a se debarasa de; a se degaja de; a scăpa de cineva. B. v.t. 1. a evita; a ocoli; a omite. 2. a amăna; a suspenda; a tergiversa; a tărăgăna. 3. a refuza. 4. a păcăli. // **•uǵuz atlatmak** a scăpa ieftin. **•vartanı atlatmak** a evita pericolul.
atlatuw s. 1. evitare; ocolire; omitere. 2. amănare; suspendare; tergiversare; tărăgănare. 3. refuz. 4. debarasare; degajare. 5. păcălire.
atlaw s. 1. săritură; salt. 2. scăpare; omisiune.
atlaz s. (text.) atlaz; satin.
atlet s. atlet. // **•atlet fanilası** maiou; tricou.
atletik adj. athletic.
atletism s. atletism. // **•atletism mısabakaları** întreceri atletice.
atletlik I. adj. athletic. II. s. atletism.

atlı I. adj. 1. numit; denumit; intitulat. 2. renumit. 3. călare. II. s. călăreţ. // **•atlı asker/ǵeńkşı** (mil.) cavalerie; cavalerist. **•atlı tramvay** tramvai cu cai.
atma s. aruncare; lansare. // **•mızrak atması** (sport) aruncarea sulitei.
Atmaǵa s. (topon.) Atmagea (jud. Tulcea).
atmaǵa, balaban- s. (orn.) uliu porumbar; erete (lat., *Accipiter gentilis*; *Astur palumbarius*).
atmaǵa, kışkene- s. (orn.) uliu păsărar; coroi (lat., *Accipiter nisus*).
atmaǵa, kiska-ayaklı- s. (orn.) uliu cu picioare scurte (lat., *Accipiter brevipes*).
atmaǵa, ótken-esmer- s. (orn.) ulie cântătoare (lat., *Melierax metabates*).
atmaǵası, aw- s. (orn.) uliu cu picioare scurte (lat., *Accipiter brevipes*).
atmaǵası, kógersin- s. (orn.) uliu porumbar; erete (lat., *Accipiter gentilis*; *Astur palumbarius*).
atmaǵası, ótken-Gabar- s. (orn.) ulie cântătoare de Gabar (lat., *Micronisus gabar*).
atmaǵası, torgay- s. (orn.) uliu păsărar; coroi (lat., *Accipiter nisus*).
atmaǵa-yapalagı s. (orn.) ciuhurez (lat., *Strix ulula*; *Surnia ulula*).
atmak v.t. 1. a arunca; a azvârlı. 2. (mil.) a lansa; a catapulta. 3. a pune; a presăra. // **•adıim atmak** a păşi. **•at atmak** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. **•bala atmak** a avorta. **•balaban laf atmak** a arunca vorbe mari. **•başıdan atmak** a-şi lua o grijă de pe cap; a se elibera; a se descotorosi. **•bayǵınnazarlar atmak** a privi galeş; a arunca ocheadă; a arunca priviri pe furis; a-şi da ochii peste cap. **•belaga atmak** a vâri în belea; a vâri în bucluc. **•bır kótek atmak** a bate pe cineva de-i merge colbul; a-i da o mamă de bătaie; a-l stinge în bătaie. **•bomba atmak** a bombardă. **•bóten atmak** a defăima pe cineva; a-l calomnia. **•dumanın atmak** a muştrului; a trage cuiva o papară. **•ǵan atmak** a dori din suflet; a tânji după...; **•ǵırıt atmak** (sport) a arunca cu sulita. **•gol atmak** (sport) a marca gol. **•ǵumurduk atmak** a da pumni; a buşi. **•ǵúregı atmak** a-i bate inima; a-i zvâcni inima; a-i sălta inima. **•gyülle atmak** (sport) a arunca greutatea. **•imza atmak** a-şi pune semnătura; a semna. **•iptıra atmak** a calomnia. **•işınden atmak** a-i face vânt cuiva; a-l da afară dintr-o slujbă; a-l demite; a-l concedia. **•iškembeden atmak** a le scoate din burtă; a le născoci. **•kabaát atmak** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăţi; a-l suspecta. **•kapıdan tışarga atmak** a da pe cineva pe uşă afară. **•kazık atmak** a trage țeapă; a țepui; a înșela; a păcăli. **•kelepşesin/kışenín/pırangas in atmak** a se descătuşa; a se dezrobi. **•kesıp atmak** a reteză; a tranşa; a detaşa; a decupa; a amputa; a extirpa; a ciunti. **•kırde atmak**

(sport) a arunca discul. • **kol atmak** a provoca la luptă; a înfrunta. • **kólge atmak** a face umbră; a umbri. • **kóterip atmak** a arunca; a azvârli; a-i face vânt. • **kóz atmak** a-și arunca ochii pe...; a arunca o privire pe...; • **kurşun atmak** a trage cu o armă de foc. • **mala atmak** a tencui. • **mápiske atmak** a arunca în pușcărie; a întemnița. • **maskasın atmak** a-și lepăda masca. • **nabiz atmak** a pulsa. • **namusuna taş atmak** a arunca cu piatra în cineva; a-l ponegri. • **nara atmak** a urla; a tipa; a rage. • **nazar atmak** a-și arunca privirea; a se uita. • **nişanin atmak** a desface logodna. • **ortaga/ortalikka atmak** a arunca la mijloc; a centra; a pune pe tapet; a da pe față; a da în vileag; a divulga. • **ózın atmak** a se arunca. • **pápişın tawanga atmak** a face pe cineva de râsul lumii. • **pirt atmak** a părtași. • **rengi atmak** a-și pierde culoarea; a se decolora. • **şadrasın atmak** a-și arunca vâlul de pe frunte; a se emancipa. • **şalim atmak** (sport) a dribla; a fenta. • **şamar atmak** a da cuiva palme; a-l lua la palme; a-l pălmui. • **şamirga taş atmak** a împorşca cu noroi; a defăima. • **şene atmak** a agoniza; a intra în comă. • **şeseşek atmak** a înflori; a prospera. • **şigarip atmak** a zbura pe cineva de undeva; a-l da afară; a-l concedia. • **şipirip atmak** a spulbera. • **şirayın/suratin atmak** a se schimba la față. • **sóz atmak** a aduce vorba; a pune pe tapet; a face aluzie; a insinua; a pomeni; a sugera. • **suç atmak** a învinovăți. • **şut atmak** (sport) a şuta. • **şuwa atmak** (fiz.) a iradia; a răspândi lumină; a radia. • **taklak atmak** a face tumbă. • **tamir/tazil/kók atmak** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. • **tañ/saba/şafak/perdahlez atmak** a se revărsa zorile. • **tarih atmak** a data; a pune data. • **taş atmak** a arunca cu piatra. • **tayak/sopa atmak** a bate cu bățul; a da nuiiele. • **tehlkege atmak** a primejdui; a periclita. • **temelín atmak** a-i pune temelie; a-i pune bazele; a-l fonda. • **temir atmak** (nav.) a ancora. • **tepesi atmak** a se înfuria; a se mânia. • **tepme atmak** a lovi cu piciorul; a da cu copita. • **tomirşik atmak** a înmuguri. • **top atmak** a trage cu tunul; a bombardă. • **túk tókme** (d. animale, păsări) a-și lepăda părul; a-și lepăda penele; a năpârli. • **túpek/miltik atmak** a trage cu pușca. • **tuz atmak** a presăra sare; a săra. • **ústune atmak** a arunca asupra cuiva; a-l învinovăți. • **yúzu** a spune cuiva de la obraz; a-i spune verde în față; a-i arunca în nas. • **zar atmak** a da cu zarurile. • **zewzek/sawut/yarak/silak atmak** a trage cu arma. • **zorga atmak** a da cuiva de lucru; a-i da de furcă; a-l vârli în bucluc; a-i crea dificultăți. // • **golni kím attı?** cine a marcat golul?; • **imzañizni atñiz!** semnați!; • **kabađni oga atñilar** au dat vina pe el. • **kışen**

atmasi descătușare. • **tañ ata** se luminează; se crapă de ziua. • **topni ters kóşege attı** a trimis mingea în colțul opus. • **yaşasın, óssın, şeseşek atsın!** trăiască, crească și înflorească!; **atmîk** s. (biol.) spermă. **atmosfera** s. (geogr.) atmosferă. **atna** s. (cron.) săptămână. **atna-baata** adv. din săptămână în săptămână; săptămânal. **atnada** adv. pe săptămână; săptămânal. **atnadan-atnaga** adv. din săptămână în săptămână; săptămânal. **atnalik** s., adj. săptămânal. **atnallagan** s. potcovar. **atokiması** s. nominalizare. **atol** s. (geogr.) atol. **atom** s. (fiz.) atom. // • **atom bombası** (mil.) bombă atomică. • **atom enerjiyası** energie atomică. • **atom nuklewi** nucleu atomic. **atomik** adj. (fiz.) atomic. **atomli** adj. (fiz.) atomic. **atozişması** s. hipism. **atpak** s. juvăt la hamurile calului; valul ştreangului. **atraksiya** s. atracție. **atropina** s. (farm.) atropină. **atsalingan** adj. numit; denumit; botezat. **atsaluw** s. numire; denumire; botez. **atsiz** adj. anonim; nepopular; fără renume. // • **atsiz şirket** societate anonimă. **atsizlik** s. anonimă. **atşabişması** s. cursă de cai. **atşamirlagan** s. calomniator; defăimător; denigrator; malițios. **atşamirlaw** s. 1. calomnie; defăimare; denigrare; malițiozitate; ponegrire. 2. bârfă; clevetire; calomnie. **atşapkan** s. jocheu. **atşaptı** s. cursă de cai. **atşekme** s. tragere la sorți. **atşekmek** v.i. a trage la sorți. **atşı** s. crescător de cai; jocheu. **at-şibini** s. (ent.) muscă-de-cal (lat., Hippobosca). **atşik** s. căluș. **atşiklar** s., pl. călușei; carusel. // • **atşiklar pazarı** băci. **atşilar** s., pl. cabaline. **attagilgan** adj. botezat; numit. **attaguw** s. botez; numire. **attantuşuw** s. descălecare. **attaş** I. s. tiz. II. s., adj. (lingv.) omonim. **attalışık** s. (lingv.) omonimie. **attirmak** v.t. 1. (mil.) a determina să lanseze; a determina să catapulteze. 2. a determina să arunce; a determina să azvârle. **attogalagan** s. potcovar. **attomalagi** s. (bot.) gogoasă (lat., Globaria gigantea). **attuwaruw** s. desăhmare. **atuw** s. aruncare; lansare. **atuwgi** s. 1. (mil.) trăgător. 2. (fig.) mincinos. **Audouin-niñ-kagayı** s. (orn.) pescăruș Audouin (lat., Larus audouinii). **Audouin-niñ-şaklayı** s. (orn.) pescăruș Audouin (lat., Larus audouinii). **avadanlık** s. trusă; ustensile. **avam** s. (ist.) plebe. // • **avam odası** (pol.) cameră inferioară. **avans** s. (fin.) avans.

avar s. vâslă; lopată; ramă. **avare** s., adj. vagabond. **avarelík** s. vagabondaj. **avargi** s. vâslăș. **avarşalar** s. vâslăș. **avarşaluw** s. lopătare; vâslire. **avartartar** s. vâslăș. **avdet** s. reîntoarcere; retur. // • **avdet bolmak** a se întoarce; a se reîntoarce. **avdetli** adj. întors; revenit; reîntors. **avize** s. lustră. **avokado** s. avocado (fruct). **avokadoteregı** s. (bot.) avocado (plantă) (lat., Persea gratissima). **avokat** s. avocat. **avokatlik** s. avocatură. **aw** s. 1. plasă; năvod; fileu. 2. (tehn.) rețea. 3. vânat. 4. vânătoare. 5. (fig.) pradă. 6. (cron., arh.) august. // • **aw haywanı** animal de pradă. • **aw itı** câine de vânătoare; ogar; prepelcar. • **aw tezkeresi** permis de vânătoare. • **aw torbası** tolbă de vânătoare. • **telefon/uzakses awı** rețea telefonică. **awat** s. (iht.) pește-lup; avat (lat., Aspius aspius). **aw-atmağası** s. (orn.) uliu cu picioare scurte (lat., Accipiter brevipes). **awaz** s. 1. sunet; strigăt; țipăt. 2. voce; glas. **awaz-awaz** adj. cu sunete; cu strigăte; cu țipete. // • **awaz-awaz bakırmak** a striga în gura mare. **awdargan** adj. basculant. **awdarilgan** adj. căzut; doborât; răsturnat; basculat. **awdarılma** s. (pol.) cădere; răsturnare; doborâre. // • **hukümetnıñ awdarılması** (pol.) căderea guvernului; răsturnarea guvernului. **awdarılmak** v.i. 1. a fi răsturnat; a fi doborât. 2. a cădea; a se rostogoli. **awdarılup** s. (pol.) cădere; răsturnare; doborâre. **awdarma** s. 1. cădere; rostogolire; basculare. 2. (fig.) răsturnare; doborâre; revoluție. **awdarmağı** s. revoluționar. **awdarmak** v.t. a răsturna; a doborî; a bascula. **awdaruw** s. 1. cădere; rostogolire; basculare. 2. (fig.) răsturnare; doborâre; revoluție. **awdaruwdanewel** adj. prerevoluționar. **awdaruwlı** adj. 1. căzut; doborât. 2. răsturnat; basculat. **awgan** adj. căzut; alunecat; înclinat. **awgi** s. vânător. // • **awgi tayyaresi** (mil.) avion de vânătoare. • **tıl awğusı** spion; iscoadă. **awgioti, baárlık-** s. (bot.) ruscuță-de-primăvară (lat., Adonis vernalis; Adonanth vernalis). **awgioti, gazlık-** s. (bot.) cocoșel-de-câmp (lat., Adonis aestivalis). **awgioti, kizil-** s. (bot.) ruscuță (lat., Adonis flammea). **awgioti, kuzlúk-** s. (bot.) ruscuță-de-toamnă (lat., Adonis autumnalis; Adonis annua). **awguluk** s. vânătoare. **aw-itı** s. copoi; ogar; prepelcar. **awkapkan** s., adj. prădător; jefuitor. **awkapma** s. prădare; jaf. **awkaptırgan** adj. prădat; jefuit. **awla** s. țarc. **awlak** I. adj. îndepărtat; izolat; stingher; nelocuit. II. adv. departe. III. s. depărtare; sălbăticie; pustietate. //

•**awlak kóy** cātun; sātuc. •**awlak malle** cartier mărginaș. •**awlak sokak** stradă dosnică.
awlakka *adv.* spre depărtări.
awlaklik *s.* depărtare; sălbăticie; pustietate.
awlakta *adv.* în depărtări; departe.
awlaktan *adv.* din depărtări; de departe.
awlama *s.* vânătoare; vânat.
awlamak *v.t.* a vâna. // •**tíl awlamak** a încodi; a descoase; a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă; a spiona.
awlangan *adj.* vânat.
awlanmak *v.i.* a fi vânat. // •**gafil awlanmak** a fi luat pe nepusă masă; a fi surprins nepregătit.
awlaw *s.* vânăre. // •**túlkúnúñ awlawı** vânărea vulpii.
awma *s.* 1. (astr.) stea căzătoare; meteor. 2. (astr.) cădere; alunecare; înclinare. 3. (av.) picaj.
awmak *v.i.* a cădea; a se înclina; a aluneca.
awmataşı *s.* (astr.) meteorit.
awnamak *v.i.* a se rostogoli; a se tăvăli; a se zvârcoli; a face tumbă.
awnatma *s.* rostogolire; tăvălire.
awnatmak *v.t.* a rostogoli; a tăvăli.
awnatuw *s.* rostogolire; tăvălire.
awnaw *s.* rostogolire; tăvălire; zvârcolire; tumbă.
awnay *adv.* de-a berbeleacul; de-a rostogolul.
awrgan *adj.* bolnav.
awrimak *v.i.* a dura; a ustura; a fi bolnav. // •**awrıy mı?** vă doare?; •**başım awrıy** mă doare capul. •**bogazım awrıy** mă doare în gât.
awritmak *v.t.* a provoca durere.
awriw *s.* durere; suferință. // •**awriw toktatuwğı** (med.) sedativ. •**baş awriwı** (med.) durere de cap; migrenă. •**karın awriwı** (med.) crampe la stomac. •**kas awriwı** (med.) durere musculară. •**tış awriwı** (med.) durere de dinți.
awriwşekken *adj.* bolnav.
awrupalaşkan *adj.* europenizat.
awrupalaşmak *v.i.* a se europeniza.
awrupalaştırılğan *adj.* europenizat.
awrupalaştırılmak *v.i.* a fi europenizat.
awrupalaştırma *s.* europenizare.
awrupalaştırmak *v.t.* a europeniza.
awrupalaştırıw *s.* europenizare.
awrupalı *s.* european.
awtobiyoğrafik *adj.* autobiografic.
awtobiyoğrafiya *s.* autobiografie.
awtobiyoğrafiyalı *adj.* autobiografic.
awtobuz *s.* autobuz. // •**awtobuz garası** autogară. •**awtobuz turagı kayda?** unde este stația de autobuz?; •**awtobuzga kayda minile?** de unde se ia autobuzul?; •**keşe awtobuzları** autobuze de noapte.
awtogara *s.* autogară.
awtoğol *s.* autostradă. // •**bo awtoğol kaş şerit?** câte benzi are această autostradă?; •**kayergeşik awtoğol bar?** până unde e autostradă?;
awtokar *s.* autocar.
awtokrasiya *s.* autocrație.
awtokrasiyalı *s.* autocrat.
awtokrat *s.* autocrat.
awtomat *s., adj. (tehn.)* automat.
awtomatik *adj.* automatic.
awtomatizm *s.* automatism.
awtomobil *s.* automobil.

awtomobilğı *s.* automobilist.
awtomobilğilik *s.* automobilism.
awtonomiya *s.* autonomie.
awtopark *s.* loc de parcare; parc auto.
awtopsiya *s.* autopsie.
awtostop *s.* autostop.
awul *s.* 1. curte; ogradă. 2. sat. 3. stână; târlă. 4. luminii; poiană; rariște.
Awul, Beş- *s.* (topon.) ("Cinci Ograde") Conacul (jud. Constanța).
Awul, Dokiz- *s.* (topon., sat, hidron., pârau) ("Nouă Ograde") Cuza Vodă (jud. Constanța).
Awul, Taş- *s.* 1. (topon.) ("Ograda de Piatră") Piatra (jud. Constanța). 2. (hidron., lac) ("Ograda de Piatră") Taşaul (jud. Constanța).
awur *adj.* 1. greu; care cântărește mult. 2. încărcat; împovărat. 3. dificil. 4. grav. 5. încet; lent; târăgănat. 6. important; valoros. 7. (med.) acut. // •**awur kasta bolmak** a fi grav bolnav. •**awur tartmak** a precumpăni. •**kulagi awur eşıtmek** a fi tare/fudul de urechi. // •**awur ğeza** muncă silnică. •**awur iş** muncă grea. •**awur mápıs** arest sever. •**awur sanaye** industrie grea. •**awur siklet** (sport) categoria grea. •**awur topşı** (mil.) artilerie grea. •**hawası awur** neaerisit; lipsit de aer; îmbăcsit.
awur-awur *adv.* agale; târăgănat. // •**awur-awur konışmak** a vorbi afectat; a vorbi târăgănat.
awurawuygan *adj.* bolnăvicios; maladiv.
awurayak(lı) *adj.* (d. femeii) gravidă; însărcinată.
awurayaklik *s.* (med.) graviditate; sarcină.
awurbaş(lı) *adj.* (d. oameni) serios; grav.
awurbaşlık *s.* seriozitate.
awurbolgan *adj.* îngreunat; împovărat.
awurboluw *s.* îngreunare; împovărare.
awureşıtken *adj.* surd.
awureşıtme *s.* surzenie.
awureşıtıw *s.* asurzire; surzire.
awurgan *adj.* dureros.
awurkafa(lı) *adj.* greu de cap; greoi la minte; prost.
awurlaşkan *adj.* 1. înrăutățit; agravat. 2. îngreunat; împovărat.
awurlaşma *s.* 1. înrăutățire; agravare. 2. îngreunare; împovărare.
awurlaşmak *v.i.* 1. a se înrăuțați; a se agrava. 2. a se îngreuna; a se împovăra.
awurlaştırıgan *adj.* 1. agravant. 2. împovărător.
awurlaştırmak *v.t.* 1. a înrăuțați; a agrava. 2. a îngreuna; a împovăra.
awurlaştırıw *s.* 1. înrăutățire; agravare. 2. îngreunare; împovărare.
awurlaştırıwğı *adj.* 1. agravant. 2. împovărător.
awurlaşıw *s.* 1. înrăutățire; agravare. 2. îngreunare; împovărare.
awurluk *s.* 1. (fiz.) greutate. 2. pondere; importanță. 3. dificultate; impediment. 4. povară (și fig.). // •**awurluk birimi** unitate de măsură a greutateii. •**awurluk merkezi** centru de greutate. •**azamiy deñge awurlugı** greutate maximă permisă pe osie. •**azamiy toplam awurluk** (auto.) greutate totală maximă permisă. •**kaba/kayriysafiy/brut**

awurluk greutate brută. •**ne awurlukta?** ce greutate are?; •**temiz/safiy awurluk** greutate netă.
awurma *s.* boală.
awurmadan *adv.* fără durere; nedureros.
awurmagan *adj.* fără durere; nedureros.
awurmak *v.i.* a dura; a ustura; a fi bolnav. // •**awurup ğatmak** a zăcea bolnav. •**ğanı awurmak** a-l dura suflul. // •**kiş-yaz başım awura** iarna-vara mă doare capul.
awurmay *adv.* nedureros.
awursunmak *v.i.* a i se părea greu.
awursuw *s.* (chim.) apă grea.
awurşak súyegı *s.* (anat.) patelă; rotulă.
awurtartkan *adj.* precumpănitor.
awurtkan *adj.* dureros.
awurtma *s.* traumatizare; rănire; vătămare; lezare.
awurtmak *v.t.* a provoca durere; a provoca suferință. // •**baş awurtmak** a-și bate capul; a-și frământa mințile. •**başın awurtmak** a-și bate capul; a-și frământa mîntea; a-i face cuiva capul calendar; a-l bate la cap.
awurtuw *s.* traumatizare; rănire; vătămare; lezare.
awurtuwğı *adj.* dureros.
awuruşan *adj.* des; frecvent.
awuruşanlık *s.* desime; frecvență.
awuruw *s.* 1. durere; suferință. 2. (med.) angină. // •**awuruwnı toktatmak/kesmek** a seda; a anestezia. •**awuruwun kolı man almak** a-i lua cuiva durerea cu mîna. // •**asap/sinir awuruwı** (med.) nevralgie.
awuruwikesılgen *adj.* anesteziat; sedat.
awuruwıtoktatılğan *adj.* anesteziat; sedat.
awuruwkana *s.* spital.
awuruwkesken I. *adj.* (farm.) sedativ; anestezic. II. *s.* anestezist.
awuruwkesuw *s.* sedare; anesteziere.
awuruwkesuwğı I. *adj.* (farm.) sedativ; anestezic. II. *s.* anestezist.
awuruwsuz *adj.* nedureros.
awuruwsuz-ağısız *adj.* nedureros.
awuruwsuzlaşkan *adj.* sedat; anesteziat.
awuruwsuzlaştırılğan *adj.* sedat.
awuruwsuzlaştırmak *v.t.* a seda; a anestezia.
awuruwsuzlaştıruw *s.* sedare; anesteziere.
awuruwsuzlaştıruwğı I. *adj.* (farm.) sedativ; anestezic. II. *s.* anestezist.
awuruwtoktatkan I. *adj.* (farm.) sedativ; anestezic. II. *s.* anestezist.
awuruwtoktatıw *s.* sedare; anesteziere.
awuruwtoktatıwğı I. *adj.* (farm.) sedativ; anestezic. II. *s.* anestezist.
awustos *s.* (cron.) august. // •**awustos ayında** în luna august.
Awustraliye *s.* (topon.) Australia.
Awustraliye-añkütı *s.* (orn.) călifar australian (lat., *Tadorna tadornoides*).
Awustraliye-aynagı *s.* (orn.) ibis australian (lat., *Threskiornis spinicollis*).
Awustraliye-ğadıragı *s.* (orn.) fâșă asiatică (lat., *Anthus novaeselandiae*; *Anthus richardi*).

Awustraliye-ibisi s. (orn.) ibis australian (lat., *Threskiornis spinicollis*).
awustraliyeli s., adj. australian.
Awustraliye-taw-kazi s. (orn.) găscă cu manșete; găscă australiană de pădure (lat., *Chenonetta jubata*).
Awustriye s. (topon.) Austria.
awustriyeli s., adj. austriac.
awuş s. 1. (anat.) palmă; căuşul palmei. 2. (ca unitate de măsură) mână; pumn; conținutul palmei sau al palmelor făcute căuş. 3. paranteză dreaptă. 4. palma sau palmele făcute căuş pentru a putea reține ceva. //
•awuş aşmak a întinde mâna; a cere de pomană; a cerși.
awuşaalma s. variabilitate.
awuşaaluw s. variabilitate.
awuşaşkan s. cerșetor.
awuşaşuw s. cerșetorie; cerșit.
awuşatan adj. schimbător; variabil.
awuşkan adj. variabil; schimbător; alternant; incert.
awuşkanrakam s. (mat.) variabilă.
awuşma s. alternanță.
awuşmagan adj. irevocabil; invariabil.
awuşmak v.i. a alterna; a se schimba; a se modifica.
awuşmama s. stabilitate; invariabilitate.
awuşmaykalgan adj. nemodificat; neschimbat.
awuşmaykalir adj. invariabil; irevocabil; stabil.
awuşmaykalma s. invariabilitate.
awuşmaykaluw s. invariabilitate.
awuşmaz adj. invariabil; irevocabil; permanent.
awuşmazlık s. invariabilitate.
awuşturgan adj. înlocuitor.
awuşturma s. preschimbare; substituție; înlocuire.
awuşturmak v.t. a înlocui; a alterna; a modifica; a schimba; a substitui. //
•aylandırıp awuşturmak a revoluționa. // **•trenni awuşturmam kerek** trebuie să schimb trenul.
awuşturulgan adj. 1. modificat; schimbat; înlocuit. 2. (fin.) convertibil.
awuşturulma s. interschimbabilitate.
awuşturulmaz adj. irevocabil; invariabil.
awuşturuluw s. interschimbabilitate.
awuşturuw s. preschimbare; substituție; înlocuire.
awuşturuwgi adj. înlocuitor.
awuşuw s. incertitudine; variabilitate.
awuz s. 1. (anat., geogr.) gură. 2. intersecție; răscruce (de drumuri). 3. grai; dialect; regionalism. 4. tăiş; lamă. //
•awuz karamak a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. **•awuz satmak** a-și da aere; a se fâli. **•awuzdan bilmek** a ști pe de rost; a ști pe dinafară. **•awuzi aşik kalmak** a rămâne cu gura căscată. **•awuzi bek kiymetli bolmak** a fi scump la vorbă. **•awuzi buruşmak** a i se face gura pungă. **•awuzi deñişmek** a schimba vorba; a i se muia gura; a divaga. **•awuzi kalabalik bolmak** a avea sămânță de vorbă; a avea gură bogată. **•awuzi karap turmak** a nu-i mai sta gura; a-i tot da din gură. **•awuzi kurumak** a i se usca gura. **•awuzi suwlanmak** a-i lăsa gura apă; a pofți; a saliva. **•awuzlarga tüşmek** a intra în gura lumii.

•awuzun aşip karamak a căsca gura la ceva; a se holba; a se zgâi.
•awuzun aşmak a deschide gura; a începe vorba; a spune. **•awuzun aşmamak** a nu deschide gura; a tăcea din gură; a nu spune nimic.
•awuzun aştirmamak a împiedica pe cineva să vorbească; a nu-i da pas la vorbă; a-i pune pumnul în gură; a-i lega limba. **•awuzun bızmak** a se spurca la gură; a înjura. **•awuzun ğaba kurutmak** a-și răci gura de pomană; a vorbi în zadar. **•awuzun ğaba yoriltmak** a-și strica gura degeaba; a vorbi în zadar. **•awuzun kapatmak** a-i închide cuiva gura; a-i pune capac la gură. **•awuzun kiyiştirmek** a strâmba din nas. **•awuzun pişak aşmamak** a tăcea chitic; a tăcea mălc. **•awuzun toplamak** a-și strânge gura. **•awuzun tutmak** a-și ține gura; a-și ține limba în gură; a-și pune frâu la limbă. **•awuzuna karamak** a se uita în gura cuiva; a se lua după gura cuiva; a-i da crezare. **•awuzuna kelgenin aytmak** a fi slobod la gură. **•awuzundan kaşırmak** a-l lua gura pe dinainte; a-l scăpa gura. **•awuzundan kawumun almak** a-i lua cuiva pâinea de la gură. **•awuzundan lafnin almak** a lua cuiva vorba din gură; a spune tocmai ceea ce voia să zică alcineva. **•awuzundan ópmek** a-i da cuiva o gură; a-l săruta pe gură. **•awuzundan şikkan sözlerine sak bolmak** a-și păzi gura; a-și măsura cuvintele. **•aytar awuzi bolmamak** a nu avea gură să spună; a nu avea gura spartă. **•boşına awuz suwutmak** a-și răci gura degeaba. **•ğúregi awuzuna kelmek** a-i sări inima din loc; a se speria. **•kalkniñ awuzunda sakiz bolmak** a intra în gura lumii. **•kursagi awuzunda bolmak** a fi cu pânțele la gură. **•óóz awuzi man tutulmak** a se da de gol. **•paklanı awuzundan şıgarmak** a scăpa porumbelul din gură. **•yarım awuz man konişmak** a vorbi cu jumătate de gură. // **•aşar awuz** gură de hrănit. **•awuz armonikası** (muz.) muzicuță. **•awuz kawgası** gâlceavă. **•awuzuñni ğum!** închide gura! **•awuzuñuzni aşñiz!** deschideți gura! **•awuzuñuzni şaykañiz!** clățiți-vă gura! **•aytar awuzum yok** nu voi divulga. **•bır awuzdan** la unison. **•dört ğol awuzi** (auto.) intersecție. **•ġanardak awuzi** crater vulcanic. **•olar derwezenin awuzunda bekiylir** ei așteaptă la poartă. **•şom awuzlı** cobe.
awuzaldı adj. (fon.) anterior. // **•awuzaldı sozikawaz/sesli/únlı** (lingv.) vocală anterioară.
awuzartı adj. (fon.) posterior. // **•awuzartı sozikawaz/sesli/únlı** (lingv.) vocală posterioară.
awuzaşik I. adj. căscat; bleg; molău; mototol; neatent. II. s. gură-cască.
awuz-awuzdan adv. verbal; oral; prin viu grai; din gură în gură.
awuz-baawuz adv. din gură în gură.

awuzbır adj. unanim.
awuzbırlık s. unanimitate; unison.
awuzbızuw s. ocară.
awuzbüzmesı s. țuguiera buzelor.
awuzdan adv. verbal; oral.
awuzdan-awuzga adv. din gură în gură.
awuzdeñişmesı s. divagație.
awuzibüzülgen adj. (d. buze) țuguat.
awuzikalabalik adj. vorbăreț; volubil.
awuzikiyişagan adj. strâmbat; schimonosit.
awuzikiyişkan adj. schimonosit.
awuzkaragan adj. iscoditor.
awuzkaralğan adj. iscodit.
awuzkaraw s. iscodire.
awuzkiyişatuw s. strâmbătură; grimasă; schimonoseală.
awuzkiyiştiruw s. grimasă; schimonoseală; schimonosire.
awuzkurutkan adj. stăruitor; insistent; perseverent.
awuzkurutması s. stăruință; insistență; perseverență.
awuzluk s. 1. țigaret. 2. zăbală. 3. muștiuc (la instrumente muzicale).
awuz-murun s. gura și nasul; față; fizionomie. // **•awuzun-murunun buruşturmak** a strâmba din nas; a fi nemulțumit. **•awuzun-murunun ğarmak** a-i sparge botul.
awuzotı s. (mil.) amorsă.
awuzsatkan adj. fâlos; fudul; lăudăros; înfumurat; încrezut; mândru.
awuzsatuw s. fală; fudulie; lăudăroșenie; înfumurare; mândrie.
awuzsuwı s. salivă; flegmă. // **•awuzsuwı şıbirmak** a-i lăsa gura apă; a pofți; a saliva.
awuzsuwışıbirması s. salivație.
awuzsuwlanması s. salivație.
awuzsuwlı adj. (fiziol.) salivar.
awuzsuz adj. taciturn; tăcut.
awuzunaşik adv. până la gură. // **•awuzunaşik totirmek** a umple până în buză; a umple ochi.
awuzunaşiktolğan adj. arhiplin; plin ochi; supraîncărcat; ticsit.
awuzunaşiktotiruw s. supraîncărcare; ticsire.
awuzunaşmadan adv. pe tăcute; tacit.
awuzunaşmagan adj. tăcut.
awuzunaşmama s. tăcere.
awuzundankaşıruw s. dezvăluire; deconspirare; divulgare; destăinuire.
awuzuntutkan adj. tăcut; secretos.
awuzuntutuw s. tăcere; tăinuire.
ay I. adj. lunar; selenar. II. interj. al; ah!; au!; vai!; of!; aoleu!; III. s. (astr., cron.) lună. // **•ayga tüşmek** a aseleniza. // **•aralık ayında** în luna decembrie. **•ay Alla(h)!** vai de mine!; Dumnezeu!; **•ay bala!** copile!; băiete!; **•ay parşası** frumoasă ca ruptă din lună. **•ay tutulması** eclipsă de lună. **•ay, anasına!** hait!; la naiba!; la dracu!; **•ay, nenişigim/anayşigim!** vai, mămicuță!; **•bır ay kadar** aproximativ o lună. **•búğun ayniñ kaşı?** în ce dată suntem azi?; **•kaysı ayda tuwduñuz?** în ce lună v-ați născut?; **•keleğek ay úşın** pentru luna viitoare. **•şikmaz ayniñ soñ şarşembisinde** la Paștile cailor; la calendele grecești. **•tam бір ай fix o lună. •vizam бір ай úşın** viza o am pentru o lună.
aya s. (anat.) palmă.

ayagîdolaşkan *adj.* poticnit; împiedicat; împleticit.
ayagîtagîlğan *adj.* poticnit; împiedicat; împleticit.
ayak *s.* 1. (*anat.*) picior. 2. affluent. 3. treaptă. 4. rimă. // **•ayagî dolaşmak/kûrmelenmek** a i se împletici picioarele; a se împiedica în picioare. **•ayagîn kesmek** a-i tăia picioarele cuiva; a-i opri calea; a-i interzice accesul. **•ayagîna siğak suw tókme** a-l întâmpina cu bucurie; a-l primi cu pâine și sare. **•ayak astîna almak** a călca în picioare; a încălca; a lua peste picior; a desconsidera. **•ayak basmak** a călca; a pune piciorul undeva; a păși; a vizita. **•ayak tîremek** a se pune de-a curmezișul; a se opune; a se împotrivi. **•ayak üstüne turmak** a se ridica în picioare. **•ayak uydurmak** a merge în pas cu cineva; a ține pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. **•ayakka tura kelme** a sări ars în picioare. **•ayakka turmak** a se ridica în picioare; a se pune pe picioare; a se însănațoși; a-și ridica capul; a se răzvrăti. **•ayaklarî kesîlme** a i se tăia picioarele. **•ayakların deñkke almak** a merge în pas cu cineva; a ține pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. **•ayakların ğerge basmak** a fi cu picioarele pe pământ. **•ayakların sýyrep ğürmek** a târși picioarele; a trage piciorul. **•ayaklarınîñ arasında ğezmek** a sta în picioarele cuiva; a-l încurca. **•ayakta kalmak** a rămâne în picioare. **•ayakta turmak** a sta în picioare; a se ține pe picioare. **•başından ayagînaşık karamak** a-l măsura din cap până-n picioare. **•bîr ayagî şukurda bolmak** a fi cu un picior în groapă. **•dört ayak üstî tüşmek** a cădea în picioare. **•zamanga ayak uydurmak** a ține pas cu vremea. // **•ayagım buruldı** am o entorsă la picior. **•ayak ayak üstüne** picior peste picior. **•ayak izi** urme de pași. **•ayak şarigî** (*tehn.*) frână de picior. **•ayak seslerî** ropot de pași; tropot. **•ayak tabanî** (*anat.*) talpă. **•ayakka turma** insurecție. **•ayaklarım toñdî** mi-au înghețat picioarele. **•ayaklarınîñ uşunda** în vârful picioarelor. **•koraz ayagî** tirbușon. **•masanîñ ayagî** piciorul mesei. **•sol ayak** piciorul stâng.
ayakastî *I. adj.* sub picioare. *II. s.* ștergător (*pt. picioare*). // **•ayakastî ğem** nutreț verde.
ayakaşması *s.* (*d. picioare*) crăcănare; rășchirare.
ayakaşuw *s.* rășcrăcănare; rășchirare.
ayakbasuw *s.* călcare; pășire.
ayakbîlegî *s.* (*anat.*) gleznă.
ayakdolaşması *s.* poticnire; împiedicare; împleticire.
ayakĝolî *s.* closet; toaletă.
ayakkabî *s.* încălțăminte; pantof; condur. // **•ayakkabîn şıgarmak** a se descălța. // **•ayakkabî boyagîsî** lustragiu. **•ayakkabî tûkđanî** magazin de încălțăminte. **•ayakkabî uşî** bombeu. **•bala ayakkabîsî** pantofi pentru copii. **•erkek ayakkabîsî** pantofi bărbătești. **•kiskaayaklî ayakkabîsî** pantofi de damă. **•sport**

ayakkabîsî (*sport*) pantofi sport. **•tartma ayakkabîsî** bocanc; ciubotă.
ayakkabîĝî *s.* pantofar.
ayakkabîlî *adj.* încălțat.
ayakkabîsîz *adj.* descălțat; desculț.
ayakkap *s.* încălțăminte; pantof; condur. // **•ayakkap boyagîsî** lustragiu. **•ayakkap tûkđanî** magazin de încălțăminte. **•bala ayakkabî** pantofi pentru copii. **•erkek ayakkabî** pantofi bărbătești. **•kiskaayaklî ayakkabî** pantofi de damă. **•sport ayakkabî** (*sport*) pantofi sport.
ayakkapkiygen *adj.* încălțat.
ayakkaplı *adj.* încălțat.
ayakkapsîz *adj.* descălțat; desculț.
ayakkapşî *s.* pantofar.
ayakkapşıgarmasî *s.* descălțare.
ayakkaturgan *adj.* 1. ridicat în picioare; sculat; alertat; răsculat; răzvrătit; revoltat. 2. pus pe picioare; întremat; îndreptat; înzdrăvenit; fortificat.
ayakkatursatkan *adj.* revoltător.
ayakkaturuw *s.* 1. ridicare în picioare; sculare; alertă; răsculare; răzvrătire; revoltă. 2. punere pe picioare; întremare; îndreptare; înzdrăvenire; fortificare.
ayakkıyme *s.* încălțăminte; pantof; condur.
ayakkıymeĝî *s.* pantofar.
ayakkizagî *s.* 1. (*sport*) patină. 2. (*sport*) patinaj. // **•ayakkizagî taymak** a patina. // **•ayakkizagî mîydanî** (*sport*) patinoar.
ayakkızakşîsî *s.* (*sport*) patinator.
ayakkûrmelenmesî *s.* poticnire; împiedicare; împleticire.
ayaklandîrgan *adj.* revoltător.
ayaklandîrmak *v.t.* a răscula; a răzvrăti.
ayaklangan *adj.* revoltat; răsculat; rebel.
ayaklanma *s.* răscolă; răzvrătire.
ayaklanmak *v.i.* a se răscula; a se răzvrăti.
ayaklanuw *s.* răscolă; răzvrătire.
ayaklariaşık *adj.* crăcănăt; cu picioarele rășchirate.
ayaklariaşılğan *adj.* rășcrăcănăt; rășchirat.
ayaklarınaşkan *adj.* cu picioarele desfăcute; crăcănăt; crăcit.
ayaklî *adj.* (*lit.*) rimat. // **•ayaklî ğemîşlik** fructieră cu picior. **•ayaklî sâdt** pendulă. **•ayaklî sandık** comodă; servanță.
ayaklık *s.* 1. pedală. 2. picioroange; catalige. // **•kiskaş ayaklîĝî** pedala de ambreiaj.
ayaklikbasması *s.* pedalare.
ayakotî *s.* (*bot.*) șovar; rogoz (*lat., Carex silvatica; Carex pilosa*).
ayakotî, dórtyaprak- *s.* (*bot.*) rostogol; rogojel (*lat., Carex carryophyllea*).
ayakotî, karılgaş- *s.* (*bot.*) rogoz (*lat., Carex riparia*).
ayaksîz *adj.* (*lit.*) nerimat; fără rimă.
ayakşî *s.* argat; slugă; rânduș; servitor. // **•ayakşî kîliklî bîr kîşî** un om cu înfățișare de slugă.
ayakşılık *s.* argăție; slugărie; slugărit; servilism; ploconeală.
ayakta *adv.* în picioare.
ayaktagılması *s.* poticnire; împiedicare; împleticire.
ayaktaşî *s.* piatră ponce.
ayaktîregen *adj.* împotrivit; potrivnic.

ayaktîrelgen *adj.* înfruntat.
ayaktîrew *s.* împotrivre; opunere.
ayaktîrnaklarî *s.* pedichiură. // **•koltîrnaklarım man ayaktîrnaklarımñî yapîñîz!** făceți-mi manichiura și pedichiura!
ayakuydurgan *adj.* adaptat.
ayakuyduruw *s.* adaptare.
ayakwuruw *s.* tropăit; tropot.
ayal *s.* familie.
ayalet *s.* provincie; district.
ayalgan *adj.* 1. ferit; protejat; ocrotit. 2. păzit; supravegheat.
ayaliy *adj.* familial; familiar.
ayallî *adj.* cu familie.
ayalsîz *adj.* fără familie.
ayamak *v.t.* 1. a feri; a proteja; a ocroti. 2. a păzi; a supraveghea.
ayan *I. adj.* clar; evident. *II. s.* nobil; aristocrat.
ayanak *s.* adăpost.
ayangan *adj.* 1. ferit; protejat; ocrotit. 2. (*fig.*) conservat. 3. păzit; supravegheat. // **•ayangan memleket** (*pol.*) protectorat.
ayaniy *adj.* clar; evident.
ayaniylîk *s.* claritate; evidență.
ayanlık *s.* 1. nobilime; aristocrație. 2. claritate; evidență.
ayanmagan *adj.* neprotejat.
ayanmak *v.i.* 1. a se feri; a se proteja; a fi ocrotit. 2. a fi păzit; a fi supravegheat.
ayanmaykalgan *adj.* neprotejat.
ayanuw *s.* apărare; defensivă.
ayar *s.* 1. model; tipar; etalon. 2. reglare; tipărire. 3. (*d. aur*) calitate; carat. 4. (*cron., arh.*) mai.
ayarlama *s.* reglare.
ayarlamak *v.t.* a regla; a potrive; a etalona. // **•tegersîklernî ayarlama** *lâzîm* trebuie reglate roțile.
ayarlanaalgan *adj.* reglabil.
ayarlangan *adj.* reglat; potrivit.
ayarlanmak *v.i.* a se regla; a se potrive.
ayarlaw *s.* reglare.
ayarlî *adj.* etalonat.
ayaw *s.* pază; supraveghere; apărare.
ayawĝî *I. adj.* 1. preventiv; profilactic. 2. protector; apărător. *II. s.* paznic; gardian; strajă; străjer. // **•orman ayawĝusî** pădurar.
ayawĝuluk *I. adj.* apologetic. *II. s.* conservatorism.
ayawlî *s.* păzit; supravegheat; ocrotit; protejat; sub escortă. // **•ayawlî aketmek** a escorta.
ayawliaketuw *s.* escortă.
ayawsuz *adj.* nesupravegheat; necrotit.
ayaz *I. adj.* geros. *II. s.* ger. // **•ayaz tüşmek** a se lăsa gerul. // **•bek ayaz** este foarte ger.
ayazlamak *v.i.* 1. a se lăsa ger. 2. a degera.
ayazlî *adj.* geros.
ay-baay *adv.* lunar; din lună în lună.
aybalta *s.* toporișcă; secure; bardă.
aybaşî (*fiziol.*) menstruație.
ayda *adv.* lunar; pe lună; la lună.
aydagan *I. adj.* motrice. *II. s.* vizitiu; birjar; surugi; șofer; pilot.
aydalğan *adj.* 1. dirijat; manevrat. 2. condus. 3. mânat; îmboldit.
aydamak *v.t.* 1. a mână; a îmboldi (*animale*). 2. a conduce (*un vehicul*). // **•maşina aydamak** a șofa. **•tûmen aydamak** a cârmi.
aydan-ayga *adv.* lunar; din lună în lună.

aydar **I.** *adj.* grandios; măreț; magnific.
II. *s.* lider; conducător. // **•aydar tayagı** sceptru.
aydarlık *s.* grandoare; măreție.
aydaştırmak *v.t.* a mâna; a îmboldi (*animale*).
aydaw *s.* **1.** conducere. **2.** mânare; îmboldire. **3.** dirijare; manevră.
aydawğı **I.** *adj.* motrice. **II.** *s.* vizitiu; birjar; surugiu; șofer; pilot. // **•aydawğı ehliyetı** permis de conducere.
aydawğuluk *s.* pilotaj; șoferie.
ayda-yilda *adj.* rar; din când în când.
aydı *interj.* hai!; haidel! // **•aydı diyik ke...** admițând că...;
aydın *adj.* **1.** luminos; clar; limpede; evident. **2.** intelectual; erudit; învățat; cult; educat; instruit. **3.** cultural; educativ; instructiv. // **•aydın buwunlama** (*lingv.*) articulare clară. **•kóziñ aydın!** felicitări!; **•kún aydın!** bună ziua!; **•kúnúñuz aydın bolsın!** bună ziua!; **•sabañız aydın bolsın!** bună dimineața!;
Aydın *s.* (*antrop. m.*) "Cel luminat".
aydın-aydın *adv.* limpede; clar.
Aydın-Bey *s.* (*topon.*) Kîpinovo (*Dobrich, Bulgaria*).
aydınbolmagan *adj.* indistinct; nelămurit.
aydınlangan *adj.* **1.** clarificat; elucidat. **2.** luminat; înseninat. **3.** cultivat; educat; instruit.
aydınlanma *s.* **1.** luminare; înseninare. **2.** studiu. **3.** iluminare; iluminism. **4.** clarificare; elucidare. **5.** cultivare; educare; instruire.
aydınlanmak *v.i.* **1.** a se lumina; a se lumina de ziuă; a se însenina. **2.** a se clarifica; a se elucidă. **3.** a se cultiva; a se educa; a se instrui. // **•akili aydınlanmak** a se face lumină în mintea cuiva.
aydınlar *s., pl.* intelectualitate.
aydınlashkan *adj.* **1.** luminat; înseninat. **2.** intelectual; erudit; învățat; cult; educat; instruit.
aydınlashma *s.* **1.** luminare; înseninare. **2.** cultivare; educare; instruire.
aydınlashmak *v.i.* **1.** a se lumina; a se însenina. **2.** a se cultiva; a se educa; a se instrui.
aydınlatkan *adj.* **1.** edificator; lămuritor. **2.** educator; instructor.
aydınlatma *s.* **1.** clarificare; elucidare; iluminare. **2.** cultivare; educare; instruire.
aydınlattmak *v.t.* **1.** a lumina; a ilumina. **2.** (*fig.*) a elucidă; a clarifica. **3.** a cultiva; a educa; a instrui. // **•añlamın aydınlattmak** a defini.
aydınlatuw *s.* **1.** clarificare; elucidare; iluminare (*de ziuă*). **2.** cultivare; educare; instruire.
aydınlatuwğı *adj.* luminător; care luminează; care iradiază; care clarifică.
aydınlı *adj.* **1.** cult; cultural. **2.** clar; luminos.
aydınlık **I.** *adj.* cultural; educativ; instructiv. **II.** *s.* **1.** lumină; luminozitate. **2.** claritate. **3.** înțelepciune; cultură; erudiție; educație. **4.** cultură; educație; instruire. // **•bo oda hem balaban hem de aydınlık** această cameră este mare și luminoasă.
aydınsız *adj.* **1.** neclar; obscur. **2.**

incult; needucat; neinstruit.
aydınsızlık *s.* **1.** neclaritate; obscuritate. **2.** incultură; lipsă de educație.
aygatúşken *adj.* care aselenizează; aselenizator.
aygatúşuw *s.* aselenizare.
aygır *s.* armăsar.
aygırı, suw- (*lat., Hippopotamus amphibius*).
aygır-kambala *s.* (*iht.*) cambulă-uriasă; limbă-de-cal; calcan-sfânt (*lat., Hippoglossus hippoglossus*).
aygırma *s.* chiot.
aygırmak *v.i.* **1.** a țipa; a striga. **2.** (*fig.*) a vocifera; a protesta.
aygirt *adj.* urias; enorm.
aygıruw *s.* țipăt; strigăt.
aygıt *s.* (*tehn.*) aparat; mecanism. // **•hazım aygıtı** (*anat.*) aparat digestiv. **•kanhaleketi/kandewerani/k andolaşımı aygıtı** (*anat.*) aparat circulator. **•nefes aygıtı** (*anat.*) aparat respirator. **•resim aygıtı** aparat de fotografiat.
aygıtlar *s., pl.* aparataj; aparatură.
ayğı *adj.* lunar; selenar.
ayhay **I.** *adv.* barem; măcar. **II.** *s.* scurtă perioadă.
ayidat *s.* cotizație; contribuție.
ayile *s.* familie. // **•ayile hukugı** (*jur.*) codul familiei. **•ayileñiz kayda?** unde este familia dumneavoastră?; **•bo para man bütün ayilesi yaşay** cu acești bani întreține toată familia.
ayileli *adj.* cu familie.
ayilesiz *adj.* fără familie.
ayileviy *adj.* familial; familiar.
ayisberk *s.* aisberg.
Ayişe *s.* (*antrop. f., arab.*) "Însufletea".
ayit *adj.* relativ; referitor (*la...*). // **•ayit bolmak** a aparține.
ayibınaketken *adj.* rușinat.
ayikkan *adj.* trezit din beție; dezmeticit.
ayikma *s.* trezire din beție; dezmeticire.
ayikmak *v.i.* a se trezi din beție; a se dezmetici.
ayilgan *adj.* trezit din beție; dezmeticit.
ayılma *s.* trezire din beție; dezmeticire.
ayılmak *v.i.* a se trezi din beție; a se dezmetici. // **•aytıp geşilgen** în treacă spuse.
ayiluw *s.* trezire din beție; dezmeticire.
ayın **I.** *adj.* corporal; truesc. **II.** *s.* **1.** (*anat.*) corp; trunchi; trup; bust; tors. **2.** îmbrăcămintă; veșminte; haine.
ayınbılımgısı *s.* fiziolog.
ayınbılıımı *s.* fiziologie.
ayınbılımlı *adj.* fiziologic.
ayında *adv.* în luna. // **•awustos ayında** în luna august. **•egim ayında tuwdum** m-am născut în luna octombrie. **•ewlil ayında** în luna septembrie. **•haziran ayında** în luna iunie. **•kasım ayında** în luna noiembrie. **•mart ayında** în luna martie. **•mayıs ayında** în luna mai. **•nisan ayında** în luna aprilie. **•oşak ayında** în luna ianuarie. **•şubat ayında** în luna februarie. **•temmuz ayında** în luna iulie.
ayındırgan *adj.* deșteptător; alarmant.
ayındırık *s.* fulger; trăsnet.
ayındırılğan *adj.* trezit; deșteptat;

alertat; alarmat.
ayındırılmak *v.i.* a fi trezit; a fi sculat din somn; a fi deșteptat; a fi alertat; a fi alarmat.
ayındırma *s.* trezire; deșteptare; alertare; alarmare. // **•ayındırma şalmak** a da alarma; a suna alarma.
ayındırmak *v.t.* a trezi; a scula din somn; a deștepta; a alerta; a alarma.
ayındıruw *s.* trezire; deșteptare; alertare; alarmare.
ayındıruwğı **I.** *adj.* stimulant. **II.** *s.* stimulent.
ayıngan *adj.* deșteptat; trezit; alertat; alarmat.
ayınık **I.** *adj.* treaz; lucid; deștept. **II.** *s.* ochelari.
ayınıklı *s., adj.* cu ochelari; ochelarișt.
ayınlıklik *s.* luciditate; vigilență.
ayınıkşı **I.** *adj.* deșteptător. **II.** *s.* optician; oculist.
ayınli *adj.* corpulent; robust; truesc.
ayınlık **I.** *adj.* corporal; truesc. **II.** *s.* **1.** corpulentă; robustete. **2.** bustier.
ayınmak *v.i.* **1.** a se trezi; a se scula din somn; a se deștepta. **2.** (*d. natură*) a reînvia; a reveni la viață. **3.** (*d. amintiri, sentimente*) a reveni. **4.** (*fig.*) a se trezi; a-și reveni; a se dumiri; a-și da seama; a deveni conștient.
ayintedaviy *s.* (*med.*) fizioterapie.
ayınuw *s.* deșteptare; trezire.
ayıp **I.** *adj.* rușinos; sfios. **II.** *interj.* rușine!; **III.** *s.* rușine; pudoare. // **•ayıbına ketmek** a se rușina; a-i fi rușine. **•ayıp etmek** a face de râs.
ayıplaganday *adj.* reprobabil; blamabil; condamnat.
ayıplama *s.* reprobare.
ayıplamak *v.t.* a blama; a reproba.
ayıplangan *adj.* blamat; reprobat; repudiat.
ayıplaw *s.* reprobare.
ayıpli *adj.* rușinos; indecent. // **•ayıpli kitap** carte indecentă. **•ayıpli sóz** cuvânt indecent.
ayıplik *s.* rușine; indecență.
ayıpsız *adj.* **1.** nerușinat. **2.** perfect; fără defect.
ayıpsızlık *s.* nerușinare.
ayıraş *s.* (*chim.*) reactiv.
ayırgan *adj.* despărțitor.
ayırı **I.** *adj.* **1.** separat; despărțit. **2.** diferit; altfel; deosebit. **II.** *postp.* cu excepția. // **•ayırı saymak** a-l socoti aparte; a-l discrimina. // **•ayırı ilgi** interes deosebit. **•ayırı isim** (*gram.*) nume propriu. **•ayırı koşıl** (*jur.*) stipulație. **•ayırı maktaw man** cu deosebită laudă; magna cum laude.
ayırıanlam *s.* aluzie; subînțeles; insinuare.
ayırıanlamberilgen *adj.* insinuat.
ayırıanlamli *adj.* cu aluzie; cu subînțeles; insinuant.
ayırı-ayırı **I.** *adj.* niște. **II.** *adv.* separat; despărțit; diferit. // **•ayırı-ayırı otırmak** a se așeza separat. **•ayırı-ayırı yaşamak** a locui separat. // **•ayırı-ayırı terekler** niște copaci răzleți. **•ballar ayırı-ayırı gataklarda yuklaylar** copiii dorm în paturi separate. **•uyge ayırı-ayırı gollardan kayttik** ne-am întors acasă pe drumuri diferite.
ayırğa *adv.* cu deosebire; cu precădere; mai ales; îndeosebi; în special; în exclusivitate.

ayiriginisten *adj.* eterogen.
ayirikira *s.* subinchiriere.
ayirikiralama *s.* subinchiriere.
ayirikiralan *adj.* subinchiriat.
ayirikirali *adj.* subinchiriat.
ayirilaalga *adj.* reglabil.
ayirilgan *adj.* 1. ales; alocat; repartizat. 2. reglat; potrivit; fixat. 3. ales; curatat. 4. despărțit; divorțat; separat. 5. separat; divizat; diferențiat; exclus; înlăturat. 6. rezervat; păstrat. // **ayirilgan gollar** drumuri despărțite.
ayirilik *s.* 1. deosebire; diferență. 2. exclusivitate. 3. divorț; despărțire; separare. // **ayirilik bermek** a privilegia. // **ayirilik man** în special. // **pikir ayiriligi** divergență.
ayiriliksi *adj.* exclusivist.
ayiriliş *s.* despărțire; divorț; separare.
ayirilişkan *adj.* despărțit; divorțat; separat.
ayirilişma *s.* despărțire; divorț; separare.
ayirilişmak *v.i.* a se despărți; a divorța; a se separa.
ayirilişuw *s.* despărțire; divorț; separare.
ayirilma *s.* 1. alegere; alocare; repartizare. 2. secesiune. 3. reglare; potrivire; fixare. 4. alegere; curățare. 5. despărțire; divorț; separare. 6. separare; dividere; diferențiere; excludere; înlăturare. 7. rezervare; păstrare. // **ganidan gruplarga ayirilma** regroupare.
ayirilmagan *adj.* neînlăturat.
ayirilmak *v.i.* 1. a se separa; a se divide; a se diferența; a se exclude; a se înlătura. 2. a se rezerva; a fi păstrat. 3. a fi repartizat; a fi alocat; a fi ales. 4. a se regla; a se potrivi; a se fixa. 5. a se despărți; a divorța; a se separa. 6. a fi ales; a fi curatat. // **aktan karadan ayirilmak** a fi deosebit; a fi mai cu moț; a fi mai breaz. **birkerelik ayirilmak** a se despărți pentru totdeauna; a părăsi pentru totdeauna. **ganidan takimlarga ayirilmak** a se grupa. **yuzi/ganayi ayirilmak** a se profila; a se proiecta; a se reliefa. // **saylap ayirilgan** sortat. **senden ayirildim** m-am despărțit de tine.
ayirilmama *s.* inseparabilitate.
ayirilmaykalir *adj.* nedespărțit; indivizibil; nedespărțit; inseparabil.
ayirilmaykalma *s.* nedespărțire; indivizibilitate; inseparabilitate.
ayirilmaz *adj.* inseparabil.
ayirilmazlik *s.* inseparabilitate.
ayirim *s.* discriminare.
ayirimana *s.* aluzie; subînțeles; insinuate.
ayirimanaberilgen *adj.* insinuat.
ayirimanali *adj.* cu aluzie; cu subînțeles; insinuant.
ayirimli *adj.* discriminat.
ayirip-şigarilgan *adj.* selectat; spicuit.
ayirip-şigarma *s.* selecție; spicuire.
ayirisayilgan *adj.* discriminat.
ayirisayuw *s.* discriminare. // **irgiy ayirisayuw** discriminare rasială.
ayiriş *s.* bifurcație; intersecție.
ayirişli *adj.* bifurcat; intersectat.
ayiriturgan *adj.* izolat; separat; despărțit.
ayiritutkan *adj.* 1. (fiz.) izolator. 2. favorizant; părtinitor.

ayiritutulgan *adj.* 1. favorizat; părtinit. 2. exceptat; privilegiat.
ayiritutuw *s.* 1. (fiz.) izolație. 2. izolare; separare; despărțire. 3. excepție; privilegiu; părtinire. 4. favorizare; părtinire.
ayirma *s.* 1. desfacere; excludere. 2. deosebire; diferență; distincție. // **irk ayirmasi** segregatie rasială.
ayirmaawuli *s.* (ferov.) triaj.
ayirmadan *adv.* indiferent.
ayirmak *v.t.* 1. a alege; a separa; a despărți; a exclude; a înlătura; a curăța. 2. a distinge; a discerne; a diferența; a deosebi; a nuanța. 3. a rezerva; a păstra. 4. a regla; a potrivi; a fixa. // **akni karadan ayirmak** a alege grăul din neghină; a despărți ceea ce este bun de ceea ce este rău. **ayirip şigarmak** a spicui. **baştan pay ayirmak** a predestina. **begenip ayirmak** a prefera. **birtaa ayirmak** a realege. **bolışkan hisselerge ayirmak** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. **hisse/pay ayirmak** a-i face cuiva parte din...; a-i alocă. **kózín ayirmamak** a nu-și lua ochii de la...; **saylap ayirmak** a alege pe sprânceană; a sorta; a spicui. **subelerge ayirmak** a ramifica; a diviza. // **ayirmak hakkı** dreptul de a alege. **şaşimni sol yaktan ayiriñiz!** făceți-mi cărarea pe stânga!
ayirmakutugı *s.* (electr.) doză.
ayirtma *s.* nuanță.
ayirtmak *v.t.* 1. a determina să aleagă; a determina să separe; a determina să despărță; a determina să excludă; a determina să înlătore; a determina să curețe. 2. a determina să distingă; a determina să discearnă; a determina să diferențieze; a determina să deosebească; a determina să nuanțeze. 3. a determina să rezerve; a determina să păstreze. 4. a determina să regleze; a determina să potrivească; a determina să fixeze. // **ózligin ayirtmak** a nuanța.
ayirtuw *s.* nuanță.
ayirtuwgi *s.* nuanță; deosebire.
ayiruw *s.* despărțire; separare; divorț; excludere.
ayiruwgi 1. *adj.* 1. divizor; separator; despărțitor. 2. (gram.) distributiv. 3. calificativ. 4. select. II. *s.* 1. (tehn.) selector. 2. elector; votant; alegător. // **ayiruwgi sayi** (mat.) numeral distributiv.
ayiruwgiduwar *s.* (anat.) sept.
ayiruwgisóz *s.* epitet.
ayiruwlı *adj.* separat; despărțit; divorțat. // **ayiruwlı kiskaayaklı** femeie divorțată. **boğer ayiruwlı** acest loc e ocupat.
aykabagi, Ağem- *s.* (orn.) lăcar persan (lat., *Acrocephalus griseldis*).
aykabagi, balaban-kamiş- *s.* (orn.) lăcar mare (lat., *Acrocephalus arundinaceus*).
aykabagi, bataklık- *s.* (orn.) lăcar de mlaștină (lat., *Acrocephalus palustris*).
aykabagi, dere- *s.* (orn.) lăcar mic (lat., *Acrocephalus schoenobaenus*).
aykabagi, kamiş- *s.* (orn.) lăcar de stuț (lat., *Acrocephalus scirpaceus*).

aykabagi, miyikli-kamiş- *s.* (orn.) privighetoare de baltă (lat., *Acrocephalus melanopogon*).
aykabagi, Nil- *s.* (orn.) lăcar de Nil (lat., *Acrocephalus stentoreus*).
aykabagi, sirt-kamiş- *s.* (orn.) lăcar nordic (lat., *Acrocephalus dumetorum*).
aykabagi, sizikli-kamiş- *s.* (orn.) lăcar de pipirig (lat., *Acrocephalus paludicola*).
aykabagi, suw- *s.* (orn.) lăcar de pipirig (lat., *Acrocephalus paludicola*).
aykabagi, tarla- *s.* (orn.) lăcar cafeniu (lat., *Acrocephalus agricola*).
aykabak, kalın-tumşuklı- *s.* (orn.) lăcar cu cioc gros (lat., *Acrocephalus aedon*).
aykala-aykala *adv.* legănat; clătinat.
aykaldırgan *adj.* zguduitor.
aykaldırma *s.* 1. flutura; agitare. 2. pendulare; oscilare. 3. legănare; clătinare. 4. agitare; scuturare; zdruncinare.
aykaldırmak *v.t.* 1. a legăna; a clătina. 2. a agita; a scutura; a zdruncina. 3. a flutura; a agita. 4. a determina să penduleze; a determina să oscileze.
aykalgan *adj.* 1. legănat; clătinat. 2. agitat; scuturat; zdruncinat. 3. fluturat; balansat. 4. (fiz.) oscilant.
aykalmak *v.i.* 1. a se legăna; a se clătina; a se zdruncina. 2. (d. steaguri etc.) a flutura. 3. (fiz.) a pendula; a oscila.
aykaluw *s.* legănare; balans.
aykaluwgi *adj.* oscilant.
aykiri *adj.* 1. contrar; opus. 2. ostil; advers.
aykirişik *s.* 1. opoziție. 2. ostilitate; adversitate.
aylak *s.* (geogr.) golf.
aylakşik *s.* (geogr.) golfuleț.
aylama *s.* melițare.
aylamak *v.t.* (text.) a melița.
aylana-aylana *adv.* șerpuit.
aylandırgan *adj.* care rotește; care învârtește. // **aylandırgan kol** (tehn.) bielă.
aylandirilgan *adj.* întors; învârtit; rotit.
aylandirilmak *v.i.* 1. a fi rotit; a fi învârtit. 2. a fi întors; a fi trimis înapoi.
aylandirip-awuşturma *s.* preschimbare; revoluționare.
aylandırma *s.* întoarcere; învârtire; rotire. // **aylandırma parçası** (tehn.) organ.
aylandırmak *v.t.* 1. a roti; a învârti. 2. a întoarce. // **arkasın aylandırmak** a întoarce cuiva spatele; a deveni indiferent. **aylandirip awuşturmak** a revoluționa. **kótín aylandırmak** a întoarce cuiva dosul (peior.). **sirtin aylandırmak** a întoarce cuiva spatele; a-l abandona. **tırsek aylandırmak** a întoarce cuiva spatele; a-i întoarce nasul cuiva. **tógerekli/túwerekli aylandırmak** a roti; a învârti.
aylandıruw *s.* întoarcere; învârtire; rotire.
aylangan *adj.* 1. rotitor. 2. (d. cânepă, in) melițat.
aylanip-awuşkan *adj.* schimbat; revoluționat.
aylanip-kaytcan *adj.* reapărut;

reîntors; înapoiat; revenit.
aylanîp-kaytuw s. reapariție; întoarcere; înapoiere; revenire.
aylanîp-kelgen adj. reapărut; reîntors; înapoiat; revenit.
aylanîp-kelûw s. reapariție; întoarcere; înapoiere; revenire.
aylanîş s. 1. curbă; viraj. 2. întoarcere; rotire; învârtire. // **•aylanîşta aldîma geşegêklî boldî** a vrut să mă depășescă în curbă. **•dewamlî aylanîşlar** curbe periculoase. **•kóp aylanîş bar mî?** sunt multe curbe?; **•oŋga aylanîş** curbă la dreapta. **•solga aylanîş** curbă la stânga.
aylanîşlî adj. șerpuit; curbiliniu.
aylanîşlî-aylanîşlî adj. întortocheat; șerpuit.
aylanîşlîgöl s. serpentină.
aylanma s. turnantă; viraj; cotitură.
aylanmak A. v.i. 1. a se roti; a se învârti; a vira; a coti. 2. a se întoarce. B. v.t. a colinda; a cutreiera; a parcurge; a înconjură; a ocoli. // **•aylanîp kaytmak** a face calea întoarsă. **•tîlî aylanmamak** a se bălbaî. **•yerinde aylanmak** (d. *vehicule*) a patina. // **•aylanuw yasak** întoarcerea interzisă. **•oŋga aylanîñîz!** virați la dreapta!; **•oŋga aylanîrsîñîz mî?** vreți să întoarceți la dreapta?; **•oŋga aylanmak yasak** interzis a vira la dreapta. **•solga aylanmak yasak** interzis a vira la stânga.
aylanuw s. întoarcere; rotire. // **•kîsîr aylanuw** cerc vicios.
aylanuwlî adj. ciclic.
aylaş s. (text.) meliță.
aylaw s. melițare.
aylık I. adj. (d. publicații) lunar. II. s. salariu; leafă; retribuție. // **•aylık baylamak** a fixa salariul cuiva. // **•asker aylığı** (mil.) soldă. **•aylık dergî** revistă lunară. **•aylık gázata** ziar lunar. **•aylık şînlakayî** chenzină. **•temel aylık** salariu de bază.
aylıkşî s. salariat; lefegiu.
aymak s. cocoloș; ghemotoc.
aymakay adj. nestatornic; inconstant; instabil; schimbător.
aymakaylık s. nestatornicie; inconstanță; instabilitate.
aymak-aymak adj. cu cocoloașe; cu ghemotoace.
aymaklamak v.t. a cocoloși; a mototoli.
aymaklangan adj. cocoloșit; mototolit.
aymaklanma s. cocoloșire; mototolire.
aymaklanmak v.i. a se cocoloși; ase mototoli.
aymaklanuw s. cocoloșire; mototolire.
ayna s. oglindă. // **•artnikórgen ayna** oglindă retrovizoare. **•endam aynasî** oglindă (la o mobilă).
aynadan adv. reflectat.
aynağî, Amazon- s. (orn.) ibis amazonian (lat., *Theristicus caudatus*).
aynağî, Awustraliye- s. (orn.) ibis australian (lat., *Threskiornis spinicollis*).
aynağî, puna- s. (orn.) țigănuș puna; sitar negru puna (lat., *Plegadis ridgwayi*).
aynağî, taw- s. (orn.) barză cu ciocul galben (lat., *Mycteria ibis*).
aynağî s. geamgiu.
aynak, al- s. (orn.) ibis roșu (lat., *Eudocimus ruber*).

aynak, kara- s. (orn.) țigănuș; sitar negru (lat., *Plegadis falcinellus*).
aynak, ógîz-moyînli- s. (orn.) ibis amazonian (lat., *Theristicus caudatus*).
aynak, taz- s. (orn.) ibis chel (lat., *Geronticus eremita*).
aynak, velîy- s. (orn.) ibis (lat., *Threskiornis aethiopica*).
ayna-kanatli-sar s. (orn.) șorecar încălțat (lat., *Buteo lagopus*).
ayna-kanatli-toynak s. (orn.) șorecar încălțat (lat., *Buteo lagopus*).
aynaakesken s. diamant (pt. *tâiat geamuri*).
aynasalgan s. geamgiu.
aynî adj. identic; același.
aynilik s. identitate; coincidere.
Aynur s. (antrop. m.) "Strălucirea lunii".
aypara s. semilună.
ayran s. (gastron.) lapte bătut.
ayrigî, domîz- s. (bot.) golomăt; noduroasă (lat., *Dactylis glomerata*).
ayrigî, it- s. (bot.) pir-pădureț (lat., *Agriopyrum caninum*).
ayrik s. (bot.) pir (lat., *Agriopyrum repens*).
aysar s., adj. lunatic; somnambul.
ayse adv. 1. atunci; în cazul acesta; în această situație. 2. păi. // **•ayse ne?** cum altfel?;
Ayser s. (antrop. f., arab.) "Cea adaptabilă".
ayşiraylî adj. 1. cu chip rotund și luminos ca luna. 2. (d. femei) frumoasă.
ayta-ayta adv. tot spunând; repetând insistent.
aytaberme s. repovestire.
aytabermek v.t. a reaminti; a repovesti.
aytaberûw s. reamintire; repovestire.
aytağak s. vorbă spusă; zisă.
aytaturma s. reamintire; repovestire.
aytaturmak v.t. a reaminti; a repovesti.
aytilaalmayğak adj. inexprimabil; indicibil. // **•aytilaalmayğak kadar** nespus; greu de exprimat în cuvinte.
aytilabergen adj. reamintit; repovestit.
aytilaturgan adj. reamintit; repovestit.
aytilgan adj. 1. exprimat; redat. 2. transmis; comunicat; rostit; zis. 3. numit; denumit; poreclit. 4. considerat; socotit; apreciat. // **•dep aytilgan** așa-zis; așa-numit.
aytilgan-konişilgan s. zvon.
aytilganlar s., pl. zvon.
aytilîp-pîtmegen adj. elogiât; flatat; lăudat; măgulit.
aytilîp-pîtmeme s. elogiare; elogi; laudă; măgulire.
aytilîş s. exprimare; pronunțare; pronunție; expresie; fonetism.
aytilma s. vorbă; zvon; zicală; notorietate.
aytilmagan adj. nepopular; fără renume.
aytilmak v.i. a se spune; a se zice; a se vorbi. // **•aytilîp konîşilmak** a se face vorba; a se zvonii. // **•bo şiyge ka-tîp aytila?** cum se numește acest lucru?; **•boga tatarşa ka-tîp aytila?** cum se spune asta în tătarește?;
aytilmak-konişilmak v.i. a se zvonii.
aytilmaykalgan adj. nespus; nerostit.

aytilmaykalîr adj. nespus; nerostit.
aytilmaz-inanilmaz adj. indescriptibil; incredibil; neverosimil.
aytiluw s. vorbă; zvon; zicală; notorietate.
aytim s. (lingv.) expresie; locuțiune.
aytîp-pîtîre-almagan adj. elogiator; lăudător.
aytîp-pîtîre-almama s. elogiare; elogi; laudă; măgulire.
aytîp-pîtîrmegen adj. elogiator; lăudător.
aytîş s. 1. limbaj; exprimare. 2. (lingv.) dicțiune.
aytîşma s. conversație; întreținere; dialog.
aytîşmak v.i. a-și vorbi; a discuta; a conversa.
aytîşuw s. discuție; conversație.
aytkanî s. versiune.
aytma s. 1. (lingv.) locuțiune. 2. (fon.) fonetism; pronunțare; rostire. // **•aytmasî úrkútúwğî** îngrozitor de spus.
aytmak v.t. a spune; a zice; a vorbi. // **•akîlina kelgenîn aytmak** a spune ce-i trece prin minte; a spune ce-i vine pe limbă; a fi slobod la gură. **•awuzuna kelgenîn aytmak** a fi slobod la gură. **•ayta bermek** a-i da zor cu...; a stărui. **•aytar awuzî bolmamak** a nu avea gură să spună; a nu avea gura spartă. **•aytarman dep korkizdîrmak** a șantaja. **•aytîp pîtîre-almamak** a o ține una cu laudele; a elogia. **•aytîp taşlamak** a lăsa vorbă; a lăsa o dispoziție. **•aytkanîna peşman bolmak** a-și mușca limba; a regreta cele spuse. **•bakîra-bakîra úndew aytmak** a scanda. **•betîne aytmak** a-i spune cuiva de la obraz. **•birtaa aytmak** a reafirma. **•ekî laf aytmak** a spune cuiva două vorbe. **•kinaye men aytmak** a face aluzie la...; **•koşboldî aytmak** a ura bine v-am găsit. **•koşkeldî aytmak** a ura bine ați venit. **•nutuk aytmak** a ține un discurs; a ține o cuvântare. **•şarkî aytmak** a cânta. **•sawlukmanbar aytmak** a ura drum bun. **•yalan aytmak** a minți. **•yarî tîl men aytmak** a spune cu jumătate de gură. // **•aytağagim** ceea ce doresc să spun. **•aytağagim bar** am ceva de spus. **•aytağak tuwulman** n-am intenția să spun. **•aytar awuzum yok** nu voi divulga. **•aytkan bolsañ yapağaksîñ** zis și făcut. **•aytkanîñîzga katîlaman** mă alătur celor spuse de dumneavoastră. **•aytmañîz!** nu mai spuneți!; **•aytmañîz, ne tesadûf!** nu mai spuneți, ce coincidență!; **•birtaa aytsîñîz!** vă rog să repetați!; **•bonî heş aytarman mî?** cum aș putea spune așa ceva?; n-aș spune asta sub nici un motiv!; **•buyuruñuz, aytiñîz!** poftiți, spuneți!; **•inanaman ke aytkanîñîzday** cred că este așa cum spuneți dumneavoastră. **•ne aytasîñ sen ánda?** ce spui tu acolo?; **•ne yalan aytayim?** de ce să mint?; **•o toradan-tora ayta** ea le spune direct. **•torasîñ aytayim** ca să fiu sincer.
ayttirilgan adj. pețit.
ayttirmak v.t. a peți.

ayttiruw s. pețit.
ayttiruwgi s. pețitor.
ayttiruwguluk s. pețire; pețit.
aytuw s. 1. (lingv.) locuțiune. 2. (fon.) fonetism; pronunțare; rostire.
aytuwli adj. vestit; lădat; renumit. // •**aytuwli bolmak** a i se duce vestea; a fi vestit. // •**aytuwli kışı** personalitate. •**aytuwli resim** tablou celebru. •**aytuwli zenginlikler** bogății vestite. •**kayet aytuwli** foarte lădat.
ayuw s. (zool.) urs (lat., *Ursus arctos*).
ayuw, kiselı- s. (zool.) urs-marsupial (lat., *Phascolarctos cinereus*).
ayuwbaligi s. (zool.) focă (lat., *Phoca vitulina*).
ayuw-daragurti s. (bot.) briolă; chimen-de-munte; chimenul-ursului; mărul-ursului (lat., *Ligusticum mutellina*).
ayuwday adv. ca un urs; cât un urs. // •**ayuwday bir kışı** un om cât un urs.
ayuw-gulı s. (bot.) bujor (lat., *Paeonia officinalis*).
ayuwgi s. ursar.
ayuwı, deniz- s. (zool.) focă (lat., *Phoca vitulina*).
ayuwı, ghet- s. (zool.) urs-alb; urs-polar (lat., *Ursus maritimus*).
ayuwı, kutup- s. (zool.) urs-alb; urs-polar (lat., *Ursus maritimus*).
ayuwı, panda- s. (zool.) panda (lat., *Ailurus fulgens*).
ayuwı, şimal- s. (zool.) urs-alb; urs-polar (lat., *Ursus maritimus*).
ayuwkulagi s. (bot.) săpunele; dumitraș; pocrovă (lat., *Aster laevis*).
ayuwluk s. grosolănie; bădărănie.
ayuwoynatkan s. ursar.
ayuw-rezenesi s. (bot.) brie (lat., *Meum athamanticum*).
ayuw-sarimsagi s. (bot.) leurdă (lat., *Allium ursinum*).
ayuw-sebeti s. (bot.) briolă; chimen-de-munte; chimenul-ursului; mărul-ursului (lat., *Ligusticum mutellina*).
ayuwşuk s. ursuleț.
ayuwıtnagi s. (bot.) spin; unghia-ursului (lat., *Carduus acanthoides*).
ayuw-tosegi s. (bot.) creasta-cocoșului (lat., *Polystichum lobatum*).
ayuw-yüzümü s. (bot.) strugurii-ursului; sârbezele (lat., *Arctostaphylos uva ursi*).
aywa s. 1. gutuie. 2. (bot.) gutui (lat., *Cydonia vulgaris*).
aywası, taş- s. (bot.) bărcoace (lat., *Cotoneaster integerrima*).
ayya interj. nani!
ayye s. (voc.) bunicuț!
az adj., adv. 1. puțin. 2. rar. // •**az kormek** a i se părea prea puțin; a minimaliza. // •**az bolsın, uz bolsın** puțin, dar bune. •**az da bolsa** câtuși de puțin. •**az ewelki** recent. •**az işinde kóp bolsın** mult în puțin. •**az kala** aproape. •**az kaldı** cât pe ce; aproape că. •**az taa** cât pe ce; aproape că. •**az taa gıgılağak edı** încă puțin și cădea. •**az zaman ewel** cu puțin timp înainte. •**az zamanda** în scurt timp. •**bek az** foarte puțin. •**en azından** cel puțin. •**kışı bek az bolsa** dacă sunt foarte puțin oameni. •**maşınam az benzina**

ğaga mașina mea consumă puțină benzină.
aza s. (anat.) membru; mădular.
azabilımı s. anatomie.
Azade s. (antrop. f., prsn.) "Cea liberă".
azak I. adj. ultim; din urmă; final. II. s. 1. terminare; încheiere; final. 2. sfârșit; capăt.
Azak s. (hidron.) Azov.
azakkaşguw s. finalizare; terminare.
azakkaşkan adj. finalizat; terminat.
azaklı adj. încheiat; terminat; sfârșit; isprăvit.
Azaklı s. (topon.) ("Originari din Azov") I.C. Brătianu (jud. Tulcea).
azaksız adj. interminabil; nesfârșit; infinit; nețărmurit.
azaksızlık s. imensitate; veșnicie; infinit; abis.
azakta adv. în sfârșit; în cele din urmă; în fine.
azale s. (anat.) mușchi; musculatură.
azaleşi adj. intramuscular.
azaleli adj. (anat.) musculos.
azalesiz adj. (anat.) fără mușchi; fără musculatură.
azalesizlik s. (anat.) lipsă de mușchi; lipsă de musculatură.
azalgan adj. micșorat; redus; diminuat.
azalma s. împutinare.
azalmak v.i. a se împutina; a se micșora; a se diminua.
azaltkan s. inhibitor.
azaltma s. sincopă; reducere; diminuare.
azaltmak v.t. a împutina; a micșora; a diminua.
azaltmatanımaz adj. ireductibil.
azaltmatanır adj. reductibil.
azaltuw s. micșorare; reducere.
azaltuwgi s. (tehn.) reductor.
azaluw s. împutinare.
azamat adj. uriaș.
azamat-ıngır s. (bot.) sicomor (lat., *Ficus sycomorus*).
azamet s. măreție; grandoare.
azametli adj. măreț; grandios; impozant; magnific.
azametsiz adj. neimpunător; neimpozant.
azamiy adj. maxim. // •**azamiy deñge awurlugi** greutate maximă permisă pe osie. •**azamiy geñişlik** lățime maximă permisă. •**azamiy hız/súrat** viteză maximă. •**azamiy toplam awurluk** greutate totală maximă permisă. •**azamiy yúkseklik** înălțime maximă permisă.
azamiyleşken adj. maximizat.
azamiyleşme s. maximizare.
azamiyleşmek v.i. a se maximiza.
azamiyleştirmek v.t. a maximiza.
azamiyleşuw s. maximizare.
azam-karkara s. (orn.) stârc mare (lat., *Ardea goliath*).
azam-şapur s. (orn.) stârc mare (lat., *Ardea goliath*).
azap s. chin; tortură. // •**kabır azabı şekmek** a se da de ceasul morții; a se chinui; a se frământa. •**ruhiy azap şekmek** a-i scădea moralul; a se demoraliza. •**viğdan azabı tartmak** a-l muștra conștiința; a avea remușcări; a se căi. // •**viğdan azabı** muștrări de conștiință.
azap-eziyet s. chin; tortură; supliciu.
Azaplar/Hazaplar s. (topon.) Tătaru (jud. Constanța).
azaplı adj. chinuit; torturat.

azaplı-eziyetli adj. chinuit; torturat.
azaplık s. chin; tortură. // •**azaplık şektirmek** a pune pe cineva la cazne; a-l chinui.
azaplıkşeguw s. chin; tortură; caznă.
azapşekken adj. chinuit; torturat; căznit.
azapşektirgen adj. chinuitor; strașnic; cumplit.
azapşektiruw s. chinuire; caznă.
azar s. 1. muștrare; dojană. 2. (cron., arh.) martie. 3. (med.) ciumă; pestă.
azar-azar adv. câte puțin; puțin câte puțin.
azarlama s. muștruluală.
azarlamak v.t. a muștra; a dojeni. // •**añbılımi azarlamak** a-l muștra conștiința; a avea remușcări; a se căi.
azarlangan adj. muștrat; dojenit.
azarlanmak v.i. a fi muștrat; a fi dojenit.
azarlaw s. muștrare; dojană.
azarlawgi adj. muștrător; dojenitor.
azarlı adj. (med.) ciumat.
azart s. emoție; emotivitate; entuziasm; însuflețire; înflăcărare; ardoare; vervă; frenezie.
azartlandirilmak v.i. 1. a fi entuziasmat; a fi înflăcărât; a fi însuflețit. 2. a fi emoționat; a fi mișcat; a fi impresionat.
azartlandirma s. însuflețire; antrenare.
azartlandirmak v.t. 1. a entuziasma; a înflăcăra; a însufleți. 2. a emoționa; a mișca; a impresiona.
azartlandiruw s. însuflețire; antrenare.
azartlandiruwgi adj. emoționant; impresionant; entuziasmant; însuflețitor.
azartlangan adj. emoționat; impresionat; entuziasmat; însuflețit; înflăcărât.
azartlanmak v.i. 1. a se emoționa; a fi impresionat. 2. a se entuziasma; a se înflăcăra; a se însufleți.
azartlanuw s. impresionare; însuflețire; înflăcărare.
azartlı adj. 1. emotiv. 2. emoționat; mișcat; impresionat. 3. entuziasmat; înflăcărât; însuflețit; frenetic.
azaşagan adj. subalimentat.
azaşatuw s. subalimentare.
azat adj. liber; independent; disponibil; nestăpănit. // •**azat kúreş** lupte libere.
azatetuw s. eliberare; descătușare.
azatlagan adj. eliberator.
azatlamak v.t. a elibera; a emancipa; a descătușa.
azatlangan adj. eliberat; emancipat; descătușat.
azatlanma s. eliberare; emancipare; descătușare. // •**azatlanma harbiyesi** (pol.) război de eliberare.
azatlanmak v.i. a se elibera; a se emancipa; a se descătușa.
azatlanuw s. eliberare; emancipare; descătușare.
azatlatuwgi s., adj. eliberator; dezrobitor; izbăvitor.
azatlawgi adj. eliberator.
azatlík s. libertate; independență; autodeterminare. // •**azatlík gólinda kayıp bolganlarga meñgi danlık!** glorie veșnică celor ce au pierit pentru libertate!
azatoyli adj. liber cugetător; ateu.
azatoylik s. cuget liber; ateism.
azaydinlaşkan adj. subdezvoltat.
azaygan adj. redus; diminuat;

micșorat; împuținat; rar.
azayma s. sincopă; reduce; diminua; micșorare; împuținare.
azaymak v.i. a se împuțina; a se micșora; a se diminua; a se reduce.
azaytkan s. inhibitor.
azaytma s. sincopă; reduce; diminua; micșorare; împuținare.
azaytmak v.t. a împuțina; a micșora; a diminua; a reduce.
azaytmatanimaz adj. ireductibil.
azaytmatanir adj. reductibil.
azaytuw s. 1. micșorare; reduce. 2. reduce.
azaytuwǵı s. (tehn.) reductor.
azayuw s. sincopă; reduce; diminua; micșorare; împuținare.
az-az adv. câte puțin; puțin câte puțin.
azbar s. curte; ogradă. // •**azbar haywanı** animal domestic. •**azbar kapısı** poartă.
azbest s. azbest.
azdırma s. 1. corupere; ispitire. 2. induce în eroare; amăgire; zăpăcire.
azdırmak v.t. 1. a corupe; a ispiți. 2. a induce în eroare; a amăgi; a zăpăci.
azdırıw s. 1. corupere; ispitire. 2. induce în eroare; amăgire; zăpăcire.
azdırıwǵı adj. ispititor; corupător; amăgitor; seducător.
azer s., adj. azer; azerbaidjan.
Azerbayǵan s. (topon.) Azerbaidjan.
azerǵe I. adv. în limba azeră. II. s. (limba) azeră.
azgan adj. 1. corupt; amăgit; zăpăcit; ispitit. 2. deraiat; deviat.
azgana adj. puțințel. // •**azgana wurmak** a se trece din pahare; a se chercheli.
azganawurulan adj. cherchelit; amețit.
azganawurulma s. chercheli; amețire.
azganawurulıw s. chercheli; pilire; afumare; amețală.
azgariy adj. minim. // •**azgariy hız** viteza minimă. •**azgariy súrat** viteza minimă. •**azgariy ziyangeren** cel mai puțin rău dintre atâtea rele.
azgariyleşken adj. minimizat.
azgariyleşme s. minimizare.
azgariyleşmek v.i. a se minimiza.
azgariyleştirmek v.t. a minimiza.
azgariyleşúw s. minimizare.
azgın adj. furios; nervos; violent; brutal; nestăpănit.
azgın-azgın adv. 1. furios; nervos; violent; brutal; nestăpănit. 2. razna; haihui.
azgıǵa adv. 1. brutal. 2. razna; haihui.
azgılaşma s. înfuriere; enervare.
azgılaşmak v.i. a se înfuria; a se enerva; a-și pierde controlul.
azgılaştırmak v.t. a înfuria; a enerva.
azgılaşuw s. înfuriere; enervare.
azgınlık s. furie; enervare; violență; brutalitate; nestăpănire.
azim I. adj. măreț; grandios; impozant; magnific. II. s. voință; hotărâre.
Azim, El- s. (relig., arab.) "Cel grandios" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Azime s. (antrop. f., arab.) "Cea grandioasă".
azine s. (cron., prsn.) vineri.
aziz adj. drag; stimat; onorat; venerat; venerabil; preacinstit. // •**aziz dostlar** dragi prieteni.

Aziz s. (antrop. m., arab.) "Preacinstitul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Aziz, El- s. (relig., arab.) "Cel preacinstit" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Azize s. 1. (antrop. f., arab.) "Cea preacinstită". 2. (topon.) Saligny (jud. Constanța).
azizleme s. îndrăgire; stimă; onoare; venerație; cinstire.
azizlemek v.t. a îndrăgi; a stima; a onora; a venera; a cinsti.
azizlengen adj. îndrăgit; stimat; onorat; venerat; preacinstit.
azizlew s. îndrăgire; stimă; onoare; venerație; cinstire.
azizlık s. îndrăgire; stimă; onoare; venerație; cinstire.
azi s. măsea; molar.
azik s. alimente; merinde.
azitışı s. măsea; molar.
azkanlı adj. (med.) anemic. // •**azkanlı tüşmek** (med.) a se anemie.
azkanlılık s. (med.) anemie.
azkazanşlı adj. cu profit mic; neprofitabil.
azkelirli adj. cu venituri mici; neprofitabil.
azketken adj. netrainic; pasager; nedurabil.
azkiymetli adj. nevaloros; ieftin.
az-kóp adv. mult sau puțin; de bine; de rău.
azlık s. minoritate. // •**azlıkta kalmak** a rămâne în minoritate.
azmak v.i. 1. a o lua razna; a o lua pe un drum greșit; a se zăpăci. 2. a deraia; a devia.
azmaz adj. ferm; statornic; neclintit; incoruptibil.
az-maz adv. chiar dacă e puțin.
Azmiye s. (antrop. f., arab.) "Cea grandioasă".
azokıgan adj. semiliterat; semiinstruit; cu puțină educație.
azot I. adj. (chim.) azotic. II. s. (chim.) azot; nitrogen. // •**azot kamızı** (chim.) acid azotic.
azósken adj. nedezevoltat; subdezevoltat.
azpaydalı adj. cu avantaje mici; neconvenabil.
azrak adj. rar; neobișnuit.
azserıştelı adj. începător; neexperimentat; cu puțină experiență.
azsınmak v.i. a i se părea puțin.
azsúrgen adj. netrainic; pasager; nedurabil.
aztabılgan adj. rar; puțin frecvent.
aztabılma s. raritate.
aztanılgan adj. nepopular; fără notorietate.
azteǵrúbelı adj. începător; neexperimentat; cu puțină experiență.
azterbiyelı adj. semiliterat; semiinstruit; cu puțină educație.
aztutkan adj. netrainic; pasager; nedurabil.
azuka s. aliment; provizie; hrană; merinde.
azuw s. 1. toleranță; abatere. 2. deraiere; deviere; deviație.
azuzagan adj. netrainic; pasager; nedurabil.
azyaşagan adj. netrainic; pasager; nedurabil.
azyaşlı adj. tânăr; june.
azyaşlık s. tinerețe.

azyaşlılar s., pl. tineret; junime.
azyúkselgen adj. nedezevoltat; subdezevoltat. neînălțat

A

ádet s. 1. obicei; tradiție. 2. (fiziol.) menstruație. // **•ádet bolmak** a se obișnui; a se împământenii (d. obiceiuri). **•ádet etmek** a se obișnui să...; a lua obiceiul să...; **•ádet kuwmak** a respecta tradițiile. **•ádeti bolmak** a obișnui; a avea obiceiul. // **•ádetim tuwul** nu obișnuiesc. **•burun-burundan kalgan ádet** obicei rămas din vechime. **•kadimthankelme ádetler** obiceiuri străvechi. **•yerli/mahalliy ádetler** obiceiuri locale.

ádetá adv. îndeobște; de obicei; de regulă.

ádetkuwgan s. tradiționalist.

ádetlengen adj. 1. deprins; familiarizat; obișnuit. 2. consacrat; încetățenit; statornicit; înrădăcinat.

ádetlenme s. deprindere; familiarizare; obișnuință.

ádetlenuw s. deprindere; familiarizare; obișnuință.

ádetler s., pl. comportament; conduită; purtare; morală; moravuri; apucături. // **•ne zamanlar, ne ádetler!** ce vremuri, ce moravuri!

ádetlergekaytaruwgi s., adj. moralist; moralizator.

ádetli adj. deprins; obișnuit; învățat.

ádetşe adv. uzual; obișnuit; îndeobște; de obicei; de regulă; din datină; tradițional; prin tradiție.

ádetten adv. uzual; obișnuit; îndeobște; de obicei; de regulă; din datină; tradițional; prin tradiție.

ádettenkenar adj. 1. neuzual; neobișnuit. 2. ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim.

ádettişi adj. 1. ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. 2. neuzual; neobișnuit. // **•ádettişi iş** (jur.) faptă ilegală.

ádetústı adj. neobișnuit; extraordinal.

álem s. 1. lume; univers. 2. anturaj; cerc. // **•álem tuwul mı saga?** zi-i lume și te mântuie!; **•ğanlı álem** lumea organică. **•ğümle álem** toată lumea. **•haywan álemi** regnul animal. **•kitaplar álemi** lumea cărților. **•maddiy álem** lumea materială. **•medeniy álem** lumea civilizată. **•nebatat álemi** regnul vegetal.

álemde adv. în toată lumea.

ána interj. iată acolo!; // **•ána bo sebepten** tocmai de aceea. **•ána, fener kórıne!** iată, se vede farull!

ánaw adj. acel; acea; acei; acele. // **•ánaw betke** încolo.

ánawbır adj. celălalt; cealaltă; ceilaltă; celălalte.

ánawbırı pron. ălăalt; aialaltă; celălalt; cealaltă.

ánawbırın pron. pe ălăalt; pe aialaltă; pe celălalt; pe cealaltă.

ánawbırinde pron. la ălăalt; la aialaltă; la celălalt; la cealaltă.

ánawbırinden pron. de la/dinspre ălăalt; de la/dinspre aialaltă; de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.

ánawbırındıy pron. ca ălăalt; ca aialaltă; ca celălalt; ca cealaltă.

ánawbırıne pron. spre ălăalt; ăluilalt; spre aialaltă; ăleilalte; spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.

ánawbırın adj. ăluilalt; ăleilalte; celuilalt; celeilalte.

ánawbırler(ı) pron. ceilaltă; celălalte.

ánawbırlerin pron. pe ceilaltă; pe celălalte.

ánawbırlerinde pron. la ceilaltă; la celălalte.

ánawbırlerinden pron. de la/dinspre ceilaltă; de la/dinspre celălalte.

ánawbırlerındıy pron. ca ceilaltă; ca celălalte.

ánawbırlerıne pron. spre ceilaltă; celorlaltă; spre celelalte; celorlalte.

ánawbırlerin adj. celorlaltă; celorlalte.

ánawbırı pron. ălăalt; aialaltă; celălalt; cealaltă.

ánawbırın pron. pe ălăalt; pe aialaltă; pe celălalt; pe cealaltă.

ánawbırinde pron. la ălăalt; la aialaltă; la celălalt; la cealaltă.

ánawbırinden pron. de la/dinspre ălăalt; de la/dinspre aialaltă; de la/dinspre celălalt; de la/dinspre cealaltă.

ánawbırındıy pron. ca ălăalt; ca aialaltă; ca celălalt; ca cealaltă.

ánawbırıne pron. spre ălăalt; ăluilalt; spre aialaltă; ăleilalte; spre celălalt; celuilalt; spre cealaltă; celeilalte.

ánawbırın adj. ăluilalt; ăleilalte; celuilalt; celeilalte.

ánawda pron. la acea; la aceea.

ánawdan pron. de la/dinspre acea; de la/dinspre aceea.

ánawday pron. ca acea; ca aceea.

ánawga pron. spre acea; spre aceea; aceluia; aceleia.

ánawı pron. acea; aceea.

ánawlar pron. aceia; aceleia.

ánawlarda pron. la aceia; la aceleia.

ánawlardan pron. de la/dinspre aceia; de la/dinspre aceleia.

ánawlarday pron. ca aceia; ca aceleia.

ánawlarga pron. spre aceia; spre aceleia; aceluia; aceleia.

ánawların pron. pe aceia; pe aceleia.

ánawların adj. aceluia; aceleia.

ánawnı pron. pe acea; pe aceea.

ánawnın adj. aceluia; aceleia.

ánawsı pron. acea; aceea.

ánawsun pron. pe acea; pe aceea.

ánawsuna pron. spre acea; spre aceea; aceluia; aceleia.

ánawsunda pron. la acea; la aceea.

ánawsundan pron. de la/dinspre acea; de la/dinspre aceleia.

ánawsunday pron. ca acea; ca aceea.

ánawsun adj. aceluia; aceleia.

ánawun pron. pe acea; pe aceea.

ánawuna pron. spre acea; spre aceea; aceluia; aceleia.

ánawunda pron. la acea; la aceea.

ánawundan pron. de la/dinspre acea; de la/dinspre aceleia.

ánawunday pron. ca acea; ca aceea.

ánawun adj. aceluia; aceleia.

când încolo; când încoace; ici și colo; pe alocuri; din loc în loc; pe sărite.

ándan adv. de acolo.

ándan-mından adv. de ici; de colo.

ániy adv. deodată; subit.

ányagı s. partea cealaltă.

ányagina adv. spre partea cealaltă. // **•ányagina kaytar!** întoarce pe partea cealaltă!

ányaginaşık adv. până în partea cealaltă.

ányagında adv. pe partea cealaltă.

ányagından adv. din partea cealaltă.

ányakka adv. (arată direcția) încolo. // **•ányakka taban** mai încolo. **•de anyakka-de minyakka** când încolo, când încoace; încoace și încolo.

ányakka-mınyakka adv. încoace și încolo. // **•ányakka-mınyakka gezmek** a umbla de colo până colo; a nu avea stare; a se fâfâi.

ányakta adv. (arată locul) încolo; acolo; dincolo.

ányakta-mınyakta adv. de colo până colo; când încolo; când încoace; ici și colo; pe alocuri; din loc în loc; pe sărite.

ányaktan-mınyaktan adv. de aici; de colo.

ányerde adv. acolo.

ápım-ázır adj. 1. prezent; actual. 2. terminat; isprăvit; finit. 3. gata; pregătit (de...).

áruw I. adj. 1. bun; fără defecte; de calitate superioară. 2. avantajos; convenabil. 3. de bun augur. II. interj. bine!; bun!; III. s. iubit; drag. // **•áruw bolmak** a se face bine; a se însănătoși; a se pune pe picioare; a se ameliora. **•áruw etmek** a face bine; a vindeca; a însănătoși. **•áruw kelmek** a-i veni bine la socoteală; a-i conveni; a-i veni bine. **•áruw ketmek** a merge bine; a se desfășura bine. **•áruw laf man añlatmak** a lua pe cineva cu binisorul. **•ústünde áruw kelmek** a-i sta bine; a-l prinde bine (d. îmbrăcăminte). // **•aramız áruw edı** relațiile noastre erau bune. **•áruw bolsın!** să fie bine!; **•áruw etıp** cum se cuvine. **•áruw gólşilik!** călătorie plăcută!; **•áruw intibalar** bune impresii. **•áruw işliy** funcționează bine. **•áruw laf** vorbă bună. **•áruw, onday kalsın** bine, să rămână așa. **•bek áruw** foarte bine. **•derslerin áruw mı?** înveți bine?; **•et áruw pişmegen** carnea nu e bine friptă. **•ğam sileğekler áruw şalışa** ștergătoarele de parbriz funcționează bine. **•ne áruw bır arkadaş** ce prieten bun. **•o kadar áruw** atât de bun. **•óziñizni áruw karaniz!** îngrijește-te bine!; **•seni bek áruw bilemen** te cunosc foarte bine. **•seniñ hakkında sáde áruw sózler bar** în privința ta sunt numai cuvinte bune. **•sizni bek áruw añlayman** vă înțeleg foarte bine. **•şúndı taa áruwmen** acum mă simt mai bine. **•taa áruw** mai bine. **•tabiy, bonday taa áruw bolır** firește, așa va fi mai bine.

áruwbılgen adj. documentat; bine informat.

áruwbolgan adj. 1. îmbunătățit; îndreptat; ameliorat. 2. însănătoșit; întremat; înzdrăvenit; lecut; tămăduit; vindecat; refăcut; restabilit.

árúwbolmaz *adj.* 1. incorigibil. 2. nevindecabil.

árúwetken *adj.* curativ; lecuitor; tămăduitor; vindecător.

árúwetúw *s.* 1. însănătoşire; întremare; înzdrăvenire; lecuire; tămăduire; vindecare; refacere; restabilire. 2. îmbunătăţire; îndreptare; ameliorare.

árúwge *adv.* binişor.

árúwleşme *s.* îmbunătăţire; ameliorare.

árúwleşmek *v.i.* 1. a se îmbunătăţi; a se ameliora. 2. a se însănătoşi; a se vindeca.

árúwleştırmek *v.t.* a îmbunătăţi; a ameliora.

árúwleşúw *s.* îmbunătăţire; ameliorare.

árúwlúk *s.* 1. bine. 2. bunătate; binefacere.

árúwlúkşı *s., adj.* binevoitor; binefăcător.

árúwsúrewgı *adj.* optimist.

árúwsúrewgúlúk *s.* optimism.

árúwşe *adj.* frumoasă.

árúwşelík *s.* frumuseţe.

árúw-yaman *adv.* de bine; de rău.

átık *adj.* agil; sprinten; vioi; vigilent.

átıklık *s.* agilitate; sprinteneală; vioiciune; vigilenţă.

áyin *s.* ceremonie religioasă.

ázır *I. adj.* 1. gata; pregătit (*de...*). 2. terminat; isprăvit; finit. 3. prezent; actual. *II. adv.* de gata. // **•ázır tabılmak** a fi prezent; a fi gata; a se ţine gata; a se găsi de gata. **•ázırge konmak** a sosi la de-a gata. // **•ázır geşkende** în trecere; în treacăt. **•ázır urba** haine de gata; confecţii. **•ázırşın mı?** eşti gata?; **•erkek ázır urba bólmesı** raionul de confecţii pentru bărbaţi. **•hesabım ázır mı?** este gata nota de plată?; **•kaşan ázır bolır?** când va fi gata?;

ázırbolmagan *adj.* nepregătit.

ázırleme *s.* pregătire; preparare; instruire. // **•toplantınıň ázırlemesı** pregătirea adunării.

ázırlemek *v.t.* a pregăti; a prepara; a instrui. // **•zemın ázırlemek** a pregăti terenul. // **•túrlı-túrlı bakşılar ázırlediler** au pregătit fel de fel de cadouri.

ázırlengen *adj.* pregătit; preparat; instruit.

ázırlenme *s.* pregătire.

ázırlenme *v.i.* a se prepara; a se pregăti; a se instrui. // **•ázırlenmegen iş kórmek** a improviza. // **•ımtandan ewel ázırlendiler** înainte de examen s-au pregătit.

ázırleńuw *s.* 1. pregătire; preparare; instruire. 2. pregătire.

ázırlew *s.* pregătire; preparare; instruire. pregătire; preparare; instruire.

ázırlewgi *adj.* pregătitor.

ázırлік *s.* pregătire; preparare; instruire.

ázırtabilgan *adj.* disponibil.

ázırtabilma *s.* disponibilitate; prezenţă.

B

baar *adj.* preacredincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.

Baar *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel pios" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).

Baariy *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel pios".

Baariye *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea pioasă".

baarlík *s.* credinţă; cuvioşenie; evlavie; pioşenie; pietate; cucernicie.

baár *s.* 1. primăvară. 2. (*fig.*) tinereţe. // **•baár başı** începutul primăverii. **•baár kúndeńkleşiri** (*astr.*) echinocţiu de primăvară. **•baár noktası** (*astr.*) punct vernal. **•baár taa bek hoşıma kete** îmi place mai mult primăvara. **•baárnıń ortası** mijlocul primăverii.

baár-bebaár *adv.* din primăvară în primăvară.

baárde *adv.* primăvara; în timpul primăverii; pe timp de primăvară.

baárdegı *adj.* din primăvară; primăvărat.

baárdegısı *s.* cel din primăvară; cel primăvărat.

baárdekı *adj.* din primăvară; primăvărat.

baárdekısı *s.* cel din primăvară; cel primăvărat.

baárden *adv.* din primăvară; din timpul primăverii.

baárden-baárge *adv.* din primăvară în primăvară.

baárge *adv.* pentru la primăvară; la primăvară.

baárgeşık *adv.* până la primăvară.

baárgı *adj.* de primăvară; primăvărat.

baárgısı *s.* cel de primăvară; cel primăvărat.

baárlık *adj.* din primăvară; primăvărat. // **•baárlık anter** rochie de primăvară.

baárlık-awgıotı *s.* (*bot.*) ruscuţă-de-primăvară (*lat., Adonis vernalis; Adonanthe vernalis*).

baárlık-kanariyaotı *s.* (*bot.*) spălăcioasă; cel-perit (*lat., Senecio vernalis*).

baárlık-keklikotı *s.* (*bot.*) ruscuţă-de-primăvară (*lat., Adonis vernalis; Adonanthe vernalis*).

baáryıldızı *s.* (*bot.*) ipcărige; gipsariţă (*lat., Gypsophila paniculata*).

baba *s.* tată; părinte. // **•babamnı gezmege şıgardım** l-am scos pe tata la plimbare. **•babañ kayda?** unde-i tatăl tău?; **•babañ tişarda bolsa** dacă tatăl tău este afară. **•babası balaban bır top berdı** tatăl său i-a dat o minge mare. **•bala babası man barabar kettı** copilul a plecat împreună cu tatăl său. **•dokız babalı** bastard. **•men kelgenge babam bek kuwandı** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. **•nenem babamdan ğaş** mama este mai

tânără decât tata. **•ógıy baba** tată vitreg.

Baba *s.* (*antrop. m.*) "Tatăl"; "Părintele" (*nume dat celor bătrâni şi celor care prin merite religioase sau conduita lor morală s-au bucurat de o consideraţie aparte*).

baba-bababa *adv.* din moşi strămoşi.

Baba-Dak *s.* (*topon., munte, localitate*) ("Muntele Paternal") Babadag (*jud. Tulcea*).

babadan-babaga *adv.* din moşi strămoşi.

babadan-ulga *adv.* din tată în fiu.

babaday *adv.* părinteşte.

babaga *adv.* părinteşte.

babalık *s.* 1. paternitate; calitatea de tată; instinctul patern. 2. tată adoptiv.

babasız *adj.* fără tată; orfan de tată.

Baba-Şayır *s.* (*topon., vale lângă Râzboieni*) ("Valea Paternală") Baba Ceair (*jud. Tulcea*).

babay *s.* (*dim., fam.*) tătic; taică. // **•babaynıñ paltosı** paltonul lui tăticul.

baçıl *s.* bacil.

badana *s.* 1. bidinea. 2. vâruială; zugrăveală.

badanağı *s.* zugrav.

badanalamak *v.t.* a vărui; a zugrăvi.

badanalangan *adj.* vărui; zugrăvit.

badanalı *adj.* vărui; zugrăvit.

bade *adv.* apoi; după aceea.

badem *s.* (*bot.*) migdal (*lat., Amygdalus communis; Prunus amygdalus*).

badem *s.* migdală.

bademlik *s.* loc cu migdali.

bademşık *s.* (*anat.*) amigdală. // **•bademşık pişmesi/suwuklaması/iltihabı** (*med.*) inflamaţia amigdalelor; amigdalită.

badire *s.* obstacol; dificultate.

badıy *s.* (*orn.*) raţă (*lat., Anas platyrhynchos domesticus*). // **•badıy balası/biğısi** răţuşcă; boboc de raţă. **•badıy etı** carne de raţă.

badıya *s.* (*tehn.*) cuvă; benă; cală.

badıyan *s.* (*bot.*) anason-stelat; anason-franţuzesc; badian (*lat., Illicium anisatum; Illicium verum*).

badıy-badiy *adj.* ca o raţă. // **•badıy-badiy gúrmek** a umbla ca o raţă.

badıye *s.* oală de noapte.

badış *s.* pâstăie; teacă.

bagaj *s.* bagaj. // **•bagaj man paşaport ğoklaması** controlul bagajelor şi paşapoartelor. **•bagajım yok** n-am bagaj. **•bagajınız kóp mı?** aveţi mult bagaj?; **•bagajlarnı kóp bekliygekmız mı?** aşteptăm mult bagajele?; **•mına bagajlarım** iată bagajele mele. **•pazla bagaj** bagaj excedentar.

bagajlık *s.* portbagaj.

bagalı *adj.* legat.

bagamburş *s.* (*bot.*) vâsc (*lat., Viscum album*).

bagamburşı, palamut- *s.* (*bot.*) vâsc-de-stejar; mărgăritar (*lat., Loranthus Europaeus*).

bagana *s.* 1. pilon; stâlp. 2. (*arhit.*) coloană.

aganalı *adj.* 1. cu piloni; stâlpi. 2. încolonat.

bagar *adj.* legat.

bagdaş *adv.* şezând cu picioarele încrucişate; şezând turceşte. // **•bagdaş kurmak** a sta cu

picioarele încrucișate sub corp; a sta turcește.

bagimli *s., adj.* vasal.

bagimsiz *adj.* nesupus; liber.

bagirtlak *s. (orn.)* găinușă de stepă; găinușă de nisip (*lat., Syrrhaptes paradoxus*).

bagirtlak, boyalı- *s. (orn.)* găinușă zburătoare dungată (*lat., Pterocles indicus*).

bagirtlak, kara-bawurli- *s. (orn.)* găinușă zburătoare cu pânțe negru (*lat., Pterocles orientalis*).

bagirtlak, kawerengi-bawurli- *s. (orn.)* găinușă zburătoare cu pânțe castaniu (*lat., Pterocles exustus*).

bagirtlak, kışkene- *s. (orn.)* găinușă zburătoare mică (*lat., Pterocles lichtensteinii*).

bagirtlak, menekli- *s. (orn.)* găinușă zburătoare pânțe pestriț (*lat., Pterocles senegallus*).

bagirtlak, tel-kuyrukli- *s. (orn.)* găinușă zburătoare cu coadă-ac (*lat., Pterocles alchata*).

bagış *s. 1.* dar; cadou; donație. **2.** maestru. // **•yazuw bagışı** maestru al scrisului.

bagışlagan *s.* donator.

bagışlaganday *adj.* scuzabil.

bagışlama *s. (jur.)* amnistie; iertare; scutire.

bagışlamagan *adj.* neiertător.

bagışlamak *v.t. 1.* a dona; a dăru; a face cadou; a acorda; a consacra; a dedica. **2. a ierta; a scuza. **3. (jur.)** a grația; a amnistia. // **•keşikmemni bagışlañiz!** scuzați-mi întârzierea!; **•küyganımnı bagışlañiz!** iertați-mi emoția!; **•menı bagışlañiz!** scuzați-mă!; **•menı bagışlasınlar** să mă ierte domnia-sa.**

bagışlangan *adj. 1.* oferit; donat; acordat; consacrat; dedicat. **2.** iertat; scutit; exonerat.

bagışlanmagan *adj.* neiertat.

bagışlanmaykalir *adj.* impardonabil; de neiertat.

bagışlanmaz *adj.* impardonabil; de neiertat.

bagışlaw *s. (jur.)* amnistie; iertare; scutire.

bagışlawğı *adj.* iertător; îndurător.

bagışlık *adj.* magistral.

baglama *s. 1.* balama; țâțână. **2. (muz.)** refren.

baglantı *s.* legătură; conexiune. // **•tiğariy baglantılar** legături comerciale.

baglaw *s. 1.* balama; țâțână. **2. (muz.)** refren.

baguw *s.* păstorit.

bağa *s. 1.* coș; horn. **2.** răsuflătoare; deschizătură pentru aerisire.

bağak *s. 1. (anat.)* gambă. **2.** valet (*carte de joc*). // **•şaytannın bağagın sindirmek** a sparge ghinionul; a face pe dracu-n patru. // **•bağak kadar** de statură mică; mărunțel.

bağaksiz *adj. 1.* fără picioare. **2.** scund; mărunțel.

bağanak *s.* cumnat (*soții surorilor între ei*).

bağatemizlegen *s.* coșar; hornar.

bağay *s. (dim., fam.)* cumnățel (*soții surorilor între ei*).

bağı *s.* soră mai mică.

Baha *s. (antrop. m., arab.)* "Cel măreț".

Bahaddin/Bahattin *s. (antrop. m.,*

arab.) "Măreția credinței".

Bahamlar-Adaları *s. (topon.)* Insulele Bahame.

bahane *s.* pretext; motiv.

bahaneli *adj.* justificat.

Bahar *s. (antrop. f., prsn.)* "Primăvara".

baharat *s.* mirodenie; condiment.

baharatkatilgan *adj.* condimentat.

baharatkatuw *s.* condimentare.

baharatlı *adj.* cu mirodenii; condimentat.

bahis *s. 1.* subiect; temă; tematică. **2.** chestiune; problemă. **3.** pariu; rămasag; prinsoare. // **•bahis tutmak** a paria. // **•bahis konisi** problemă; chestiune.

Bahiye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea radioasă".

Bahrayin *s. (topon.)* Bahrain.

bahriye *adj.* maritim.

bahriye *s. (nav.)* marină; navigație.

bahriyegeragan *adj. (mar.)* navigabil.

bahriyelı *s. (nav.)* marinar; navigator.

baht *s.* destin; soartă. // **•bahtı aşık** fericit. **•bahtiniz aşık bolsın!** vă doresc fericire!;

bahtiyar *adj.* fericit.

Bahtiyar *s. (antrop. m., arab.)* "Cel fericit".

bahtiyarlık *s.* fericire.

bahtikara *adj.* ghinionist; nenorocos.

bahtli *adj.* fericit.

bahtsiz *adj.* nefericit.

bahtsizlik *s.* nefericire.

bahusus *adv.* mai cu seamă; cu deosebire; în special.

Baillon'nın-suw-tartarı *s. (orn.)* crește mic (*lat., Porzana pusilla*).

bak *s. 1.* legătură; mănunchi. **2.** bandaj. **3.** relație; legătură. **4. (anat.)** încheietură; ligament. **5.** vie; podgorie. // **•bak bızmak** a culege via. // **•yüzüm kırsızları bakka daldılar** hoții de struguri au dat iama în vie.

baka *s. (zool.)* broască (*lat., Rana temporaria*).

baka, kaplım- *s. (zool.)* broască-țestoasă (*lat., Testudo sp.; Chelonia sp.*).

baka, kur- *s. (zool.)* broască-râioasă; broască-buboasă (*lat., Bufo sp.*).

baka, piş- *s. (zool.)* broască-țestoasă (*lat., Testudo sp.; Chelonia sp.*).

baka, tos- *s. (zool.)* broască-țestoasă (*lat., Testudo sp.; Chelonia sp.*).

baka, yeşil- *s. (zool.)* broască-de-iarbă; brotăcel (*lat., Hyla arborea*).

bakalama *s. 1.* silință. **2. (înot)** bras. // **•bakalama galdaw** (sport) înot bras.

bakalamak *v.i. 1. (d. copii)* a merge broștește; a merge de-a bușilea. **2.** a se sili; a se strădui; a-și da osteneala.

bakalana-bakalana *adv.* broștește; pe brânci; de-a bușilea.

bakalanıp *adv.* broștește; pe brânci; de-a bușilea.

bakalanma *s.* silință.

bakalanmak *v.i. 1. (d. copii)* a merge broștește; a merge de-a bușilea. **2.** a se sili; a se strădui; a-și da osteneala.

bakalanuw *s.* silință.

bakalap *adv.* broștește; pe brânci; de-a bușilea.

bakalaw *s. 1.* silință. **2. (înot)** bras.

bakalawureat *s.* baccalaureat.

bakalay-bakalay *adv.* broștește; pe brânci; de-a bușilea.

bakalim *interj.* să vedem!; rămâne de văzut!;

bakam *s. (bot.)* băcan (*lat., Haematoxylon campechianum*).

bakan *s.* ministru. // **•bakanlar deñışmesi** (*pol.*) remaniere ministerială. **•bakanlar kurulması** (*pol.*) consiliu de miniștri. **•dewlet bakanı** (*pol.*) ministru de stat.

bakanak *s.* copită.

bakanlık *s.* minister. // **•adalet bakanlığı** (*pol.*) ministerul justiției. **•ğetkizdirme bakanlığı** (*pol.*) ministerul transporturilor. **•işşleri bakanlığı** (*pol.*) ministerul afacerilor interne. **•maliye bakanlığı** (*pol.*) ministerul de finanțe. **•milliy korınma bakanlığı** (*pol.*) ministerul apărării naționale. **•tişşleri bakanlığı** (*pol.*) ministerul afacerilor externe.

bakaoti *s. (bot.)* pătlagină; căruțele; iarba-tăieturii (*lat., Plantago lanceolata*).

bakaoti, gâlpak- *s. (bot.)* pătlagină; iarba-bubei; iarba-mare (*lat., Plantago major*).

bakaoti, suw- *s. (bot.)* limbariță (*lat., Alisma plantago-aquatica*).

bakatılı *s. (bot.)* limbariță (*lat., Alisma plantago-aquatica*).

bakatişlemesi *s. (bot.)* iarba-broaștei (*lat., Hydrocaris morsus ranae*).

bakay *s. (anat.)* astragal; talus.

bakbizimi *s. 1.* cules de vie. **2.** toamnă.

bakelita *s.* bachelită.

bakir *adj.* virgin.

bakire *s.* fecioară; virgină.

bakirelik *s.* feciorie; virginitate.

bakiy *adj. 1.* rămas. **2.** nemuritor; veșnic.

Bakiy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel veșnic" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).

bakır I. *adj.* de aramă; din cupru. **II.** *s.* aramă; cupru.

bakıra-bakıra *adv.* cu strigăte; cu chioțe. // **•bakıra-bakıra úndew aytmak** a scanda.

bakıra-ğekire *adv.* cu strigăte; în hohote. // **•bakıra-ğekire gılamak** a plânge în hohote.

bakirdan *adj.* de aramă; de cupru.

bakirday *adj.* arămiu.

bakirğı *s.* arămar; cazangiu.

bakiriş *s.* strigăt; țipăt.

bakirişkan *adj.* gălăgios.

bakirişma *s.* hărmălaie.

bakirişmak *v.i.* a striga; a țipa (*unul la altul sau împreună*).

bakirişuw *s.* hărmălaie.

bakirmak *v.i.* a striga; a țipa. // **•awaz-awaz bakirmak** a striga în gura mare. **•bakirip konışmak** a vorbi în gura mare. // **•maksustan bakıra** țipă dinadins.

bakirmak-şakirmak *v.t.* a scanda.

bakirrengi *adj.* arămiu.

Bakir-Sogım *s. (astr.)* Marte.

bakiruw *s.* strigăt; țipăt.

bakiruw-şakiruw *s.* scandare.

bakkal *s.* băcan.

bakkaliye *s.* băcănie.

Baklar *s. (topon.)* ("Viile") Aurora (*jude. Constanța*).

Baklar-Murun s. (topon.) ("Promontoriul Viilor") Cap Aurora (jud. Constanța).

baklawa s. baclava.

bakmak v.t. a paște animalele. // •**at bakmak** a paște caii. •**koy bakmak** a paște oi.

bak-sarmaşığı s. (bot.) volbură; rochița-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeț (lat., *Convolvulus arvensis*).

bakşa s. grădină; livadă. // •**bala/şagalar bakşası** grădiniță de copii. •**ballarga munhasır bakşa** grădină exclusiv pentru copii. •**ğemiş bakşası** livadă. •**haywanat bakşası** grădină zoologică. •**kalk bakşası** parc; grădină publică. •**nebatat bakşası** grădină botanică. •**terewez bakşası** grădină de zarzavat.

bakşa-geleşesi s. (orn.) silvie de grădină (lat., *Sylvia hortensis*).

bakşağı s. horticultor.

bakşağılık I. adj. horticol. II. s. horticultură.

bakşağilikuzmanî s. horticultor.

bakşağilikuzmanligi s. horticultură.

bakşa-kalampırı s. (bot.) garofiță-de-grădină; pietrucele (lat., *Dianthus barbatus*).

bakşa-karanfilî s. (bot.) garofiță-de-grădină; pietrucele (lat., *Dianthus barbatus*).

bakşa-kirazkuşu s. (orn.) presură bărboasă (lat., *Emberiza cirulus*).

bakşa-kırtesî s. (orn.) ciocănitoare de grădină (lat., *Dendrocopos syriacus*).

bakşa-newnesî s. (ent.) gărgărița-prunului; prunar (lat., *Rhynchites bacchus*).

bakşasaray s. palat; serai.

bakşa-sülekeşî s. (orn.) presură bărboasă (lat., *Emberiza cirulus*).

bakşa-şikildagî s. (orn.) cojoaică cu degete scurte (lat., *Certhia brachydactyla*).

bakşa-tenegî s. (orn.) presură bărboasă (lat., *Emberiza cirulus*).

bakşa-terekkakkani s. (orn.) ciocănitoare de grădină (lat., *Dendrocopos syriacus*).

bakşa-tirmaşıkkuşu s. (orn.) cojoaică cu degete scurte (lat., *Certhia brachydactyla*).

bakşa-tokildagî s. (orn.) ciocănitoare de grădină (lat., *Dendrocopos syriacus*).

bakşa-tokimağışî s. (orn.) pasăre-țesător de livadă (lat., *Ploceus cucullatus*).

Bakşayış s. (topon., localitate desființată) Bahşayış (jud. Tulcea).

bakşe s. grădină; livadă.

bakşe-kelînböğegî s. (ent.) gărgărița-prunului; prunar (lat., *Rhynchites bacchus*).

bakşî s. viticultor; îngrijitor de vie; vier.

bakşılık s. viticultură.

bakşış s. cadou; dar; bacșiș. // •**bakşış etmek** a oferi un cadou; a face un cadou. // •**toy bakşışı** cadou de nuntă. •**túrlî-túrlî bakşışlar azîrlediler** au pregătit fel de fel de cadouri.

bakşışbergen s. donator.

bakşışberilgen adj. dăruit; oferit; donat.

bakşiwan s. grădinar.

bakşiwanlık s. grădinărit.

bak-tegenegî s. (bot.) scaiul-dracului; căruța-dracului; îndrăcită; sperioasă; tăvălici (lat., *Eryngium campestre*).

bakteriya s. bacterie.

bakteriyabilimgisi s. bacteriolog.

bakteriyabilimî I. adj. bacteriologic. II. s. bacteriologie.

bakteriyabilimlî adj. bacteriologic.

bakteriyologik adj. bacteriologic.

bakteriyologiya I. adj. bacteriologic. II. s. bacteriologie.

bakteriyologiyağı s. bacteriolog.

bakteriyologiyalı adj. bacteriologic.

bakteriyolok s. bacteriolog.

bal I. adj. dulce. II. s. 1. miere (de albine). 2. bal. // •**bo kabak bal gibî tatlı** dovleacul acesta este dulce ca mierea. •**maskalı bal** bal mascat.

bala I. adj. 1. (med.) pediatric. 2. pueril. II. s. 1. (la animale) pui. 2. copil. 3. fiu; fiică. // •**bala dogırmak/tapmak** a naște. •**bala şıgarmaga ğatmak** (d. păsări) a cloci ouăle. •**bala şıgarmak** (d. păsări) a scoate pui. •**bala túsürmek/atmak** a avorta. •**balanî ğatkızdırmak** a culca copilul. •**balanî kolında ğellemek/sallamak** a legăna copilul în brațe. // •**2009 senenîñ balası** născut în anul 2009. •**2009 tuwumlı bala** copil născut în 2009. •**akretlik/ewlatlık/asıraw bala** copil adoptiv. •**aman-zaman bîr balası bar** are un singur copil. •**ay bala!** copile! băietel! •**bala ayakkabısı** pantofi pentru copii. •**bala babası man barabar kettî** copilul a plecat împreună cu tatăl său. •**bala bakşası** grădiniță de copii. •**bala doktorlığı** (med.) pediatrie. •**bala felşî** (med.) paralizie infantilă. •**bala gibî** precum copii; pueril. •**bala karagan** îngrijitoare de copii. •**bala karamaıyî** dispensar de copii. •**bala muwamelesî** comportare copilărească. •**bala paltosî** palton pentru copii. •**bala terligi** botoșel. •**bala tiyatrosi** teatru pentru copii. •**bala yuwası** creșă. •**balam sekiz yaşın totıra** copilul meu împlinește opt ani. •**balanîñ tılı şıga başladı** copilul a cam început să vorbească. •**ballar ayırı-ayırı ğataklarda yuklaylar** copiii dorm în paturi separate. •**ballar neşin kelmediler** copiii de ce n-au venit? •**ballarga munhasır bakşa** grădină exclusiv pentru copii. •**ballarîñiz bar mı?** aveți copii? •**bîr bala** un copil. •**bo balam dörtinğımdır** acesta este cel de-al patrulea copil al meu. •**domiz balası** purcel. •**dört-beş yaşlık bîr bala** un copil de patru cinci anișori. •**eksik bala** avorton. •**emşekte bala** copil sugar. •**er bala** băiat. •**ğañı tuwgan bala** infant; prunc. •**ğetken bala** copil mare. •**kanuniy bala** copil legitim. •**kardaş balları** veri primari. •**kayriykanuniy/kayriymeşru w bala** copil nelegitim. •**kaysî bala?** care copil? •**kaz balası** boboc de gâscă. •**kiz bala** fată. •**kókırekte balası man, otıp pitiyatırganı man** de la cel cu

țâta-n gură pân' la cel cu barba sură. •**meşruw bala** copil legitim. •**okıyğak balaga uşamay** nu seamănă cu un copil care va învăța. •**órdek balası** rățușcă; boboc de rață. •**şaytan balası** drăcușor. •**sıratışı bîr bala** e un copil remarcabil. •**sokak balası** copilul străzii. •**yetişken ballarım bar** am copii mari.

balaakılı s. papă-lapte.

balaakilibilimgisi s. psihopedagog.

balaakilibilimî s. psihopedagogie.

balaatuw s. 1. (med.) chiuretaj; raclaj. 2. avort; lepadare.

balaban I. adj. mare; enorm. II. s. (orn.) șoim călător (lat., *Falco peregrinus*). 1. (iht.) balaban; laban; chefal-cu-cap-mare (lat., *Mugil cephalus*). // •**balaban laf atmak** a arunca vorbe mari. // •**babası balaban bîr top berdı** tatăl său i-a dat o minge mare. •**balaban bavul** geamantan mare. •**balaban hârf** majusculă. •**balaban kılse** catedrală. •**balaban mîk** piron. •**balaban şelpek** tort. •**balaban sipira** ospăț; banchet. •**bek balaban** foarte mare. •**bo oda hem balaban hem de aydinlık** această cameră este mare și luminoasă. •**eñ balaban** cel mai mare. •**eñ balaban umumiy bólúwğı** (mat.) cel mai mare divizor comun. •**endi balaban boldı** de acum s-a făcut mare. •**taa balaban** mai mare. •**ús yaş balaban** cu trei ani mai în vârstă.

balaban, singil- s. (iht.) chefal-singhil (lat., *Mugil auratus*).

Balaban/Úyken-Ayuw s. (astr.) Carul-Mare; Ursa-Mare.

Balaban/Úyken-Tatlığak s. 1. (topon.) 23 August; Tatlıgeacul Mare (jud. Constanța). 2. (hidron, pârâu) Tatlıgeacul Mare (jud. Constanța).

balaban-ak-karkara s. (orn.) egretă mare (lat., *Ardea alba*).

balaban-ak-mañlaylı-kaz s. (orn.) gârliță mare (lat., *Anser albifrons*).

balaban-ak-şapur s. (orn.) egretă mare (lat., *Ardea alba*).

balaban-alaşa-kúrte s. (orn.) ciocănitoare pestriță mare (lat., *Dendrocopos major*).

balaban-alaşa-terekkakkan s. (orn.) ciocănitoare pestriță mare (lat., *Dendrocopos major*).

balaban-alaşa-tokıldak s. (orn.) ciocănitoare pestriță mare (lat., *Dendrocopos major*).

balaban-atmağa s. (orn.) uliu porumbar; erete (lat., *Accipiter gentilis*; *Astur palumbarius*).

balaban-balaban adj. foarte mare; enorm.

balaban-boz-itelge s. (orn.) sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel (lat., *Lanius excubitor*).

balaban-boz-taganak s. (orn.) sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel (lat., *Lanius excubitor*).

balabandan-kışkeneg adv. cu toții; toată lumea; de la mic la mare.

balaban-dogan s. (orn.) șoim dunărean (lat., *Falco cherrug*).

balaban-ekî-tamgali-boztorgay s. (orn.) ciocărlie de bărgan (lat., *Melanocorypha calandray*).

balaban-elmabaş-şomar s. (orn.)

rață mare cu cap roșu (*lat.*, *Aythya vallisneria*).

balabanğa *adj.* mărișor; măricel.

Balabanğa *s. (topon.)* Balabancea (*jud. Tulcea*).

balaban-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan mare; furtunar mare; pasărea-furtunii mare (*lat.*, *Puffinus gravis*).

balabanğetken *adj.* mărit; avansat; promovat în funcție; înaintat în grad.

balabanğetuw *s.* mărire; avansare; promovare în funcție; înaintare în grad.

balaban-kamış-aykabagî *s. (orn.)* lăcar mare (*lat.*, *Acrocephalus arundinaceus*).

balaban-kamış-şibawî *s. (orn.)* lăcar mare (*lat.*, *Acrocephalus arundinaceus*).

balaban-kara-başlı-kagay *s. (orn.)* pescăruș asiatic (*lat.*, *Larus ichthyaetus*).

balaban-kara-başlı-şaklay *s. (orn.)* pescăruș asiatic (*lat.*, *Larus ichthyaetus*).

balaban-karabaş-şomar *s. (orn.)* rață mare cu cap negru (*lat.*, *Aythya marila*).

balaban-kara-sirtli-kagay *s. (orn.)* pescăruș negru (*lat.*, *Larus marinus*).

balaban-kara-sirtli-şaklay *s. (orn.)* pescăruș negru (*lat.*, *Larus marinus*).

balaban-karkildak *s. (orn.)* chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriță mare; pescăriță de Marea Caspică (*lat.*, *Sterna caspia*; *Hydroprogne caspia*).

balaban-kekeşli-karkildak *s. (orn.)* chiră mare moțată; pescăriță mare moțată (*lat.*, *Sterna bergii*).

balaban-kışkene *adv.* și mic și mare; sau mic sau mare.

balaban-kinaliturna *s. (orn.)* flaming mare (*lat.*, *Phoenicopterus roseus*).

balaban-kulaklı-baykuş *s. (orn.)* bufniță mare (*lat.*, *Bubo maximus*).

balaban-kum-ğawunkuşi *s. (orn.)* prundăraș de deșert (*lat.*, *Charadrius leschenaultii*).

balaban-kum-karligaşi *s. (orn.)* lăstun mare de nisip (*lat.*, *Riparia cincta*).

balaban-kum-suwtorgayî *s. (orn.)* prundăraș de deșert (*lat.*, *Charadrius leschenaultii*).

balaban-kumtawuk *s. (orn.)* fugaci mare (*lat.*, *Calidris canutus*).

balaban-kurkur *s. (orn.)* turturică mare; turturică orientală (*lat.*, *Streptopelia orientalis*).

balabanlaşmak *v.i.* a lua proporții; a crește; a se dezvolta.

balabanlık *s.* 1. amploare; grandoare; mărime. 2. (*fig.*) talie.

balabanlı-kışkenelî *adj.* cu mic cu mare; și tineri și bătrâni; toată lumea.

balaban-martî *s. (orn.)* lup de mare uriaș (*lat.*, *Stercorarius skua*; *Catharacta skua*).

balaban-mawî-sîyirşik *s. (orn.)* graur albastru mare (*lat.*, *Lamprotornis chalybaeus*).

balaban-mawî-segetrkîgî *s. (orn.)* graur albastru mare (*lat.*, *Lamprotornis chalybaeus*).

balaban-mûyûzli-baykuş *s. (orn.)* bufniță mare cornută (*lat.*, *Bubo virginianus*).

balaban-orman-şoñgîrî *s. (orn.)* acvilă țipătoare mare (*lat.*, *Aquila clanga*).

balaban-pembeturna *s. (orn.)* flaming mare (*lat.*, *Phoenicopterus roseus*).

balaban-sarı-bağaklı-palşıkşi *s. (orn.)* fluierar mare cu picioare galbene (*lat.*, *Tringa melanoleuca*).

balaban-şayirtüymesî *s. (bot.)* sorbestrea; sângereasă; sorbitoare (*lat.*, *Sanguisorba officinalis*).

balaban-şimsige *s. (orn.)* pițigoi mare (*lat.*, *Parus major*).

balaban-şulluk *s. (orn.)* becațină mare (*lat.*, *Gallinago media*).

balaban-tarakay *s. (orn.)* fluierar mare; nagâț mare (*lat.*, *Hoplopterus indicus*; *Vanellus indicus*).

balaban-togan *s. (orn.)* șoim dunărean (*lat.*, *Falco cherrug*).

balaban-yakalı-ğawunkuşi *s. (orn.)* prundăraș gulerat mare (*lat.*, *Charadrius hiaticula*).

balaban-yakalı-suwtorgay *s. (orn.)* prundăraș gulerat mare (*lat.*, *Charadrius hiaticula*).

balaban-yeşil-dudukuş *s. (orn.)* papagal-Alexander mare (*lat.*, *Psittacula eupatria*).

balabergen *adj.* fertil; fecund.

balaberuw *s.* fertilitate; fecunditate.

balabılımgî *adj.* educativ; pedagogic.

balabılımgîsî *s.* educator; pedagog.

balabılımî *s.* pedagogie.

balada *s.* baladă.

baladay *I. adj.* copilăresc; copilăros.

II. adv. copilărește. *III. s.* papă-lapte.

baladogiruw *s.* naștere; procreare.

balak *s.* crac (*la pantaloni*).

balaka *s.* cetate; oraș.

balakağıwari *I. adj.* suburban. *II. s.* suburbie.

balakağı *s.* urbanist; edil.

balakagılık *s.* urbanism; urbanistică.

balakakenarî *I. adj.* suburban. *II. s.* suburbie.

balakalararasî *adj.* interurban.

balakalaşkan *adj.* urbanizat.

balakalaştırma *s.* urbanizare.

balakalaştırmak *v.t.* a urbaniza.

balakalaştırıw *s.* urbanizare.

balakalı *adj.* orașean; citadin; urban.

balakasoylı *s.* burghez.

balakasoylilik *s.* burghezie.

balakasoyli-mülkiyetşî *adj.*

burghezo-moșieresc.

balakaşık *s.* orașel.

balakatapuwibılımgîsî *s.* urbanist; edil.

balakatapuwibılımî *s.* urbanism; urbanistică.

balalagan *adj.* fecund; prolific.

balalamagan *adj.* sterp; steril.

balalamak *v.i. (d. animale)* a făta; a naște pui.

balalı *adj.* cu copii.

balalık *s.* copilărie (*și fig.*) //

•balaligîn geşirmek a copilări.

// **•balaligîmdan beritli**

sabîrsızman din copilărie sunt

nerăbdător. **•balalıktan tezkire**

amintiri din copilărie.

balalıktan *adv.* din copilărie. //

•balalıktan óksızlîknîñ aşşî

daamîñ tattî din copilărie a gustat

amărăciunea de a fi orfan.

balalı-şagalı *adj.* cu mic cu mare.

balala-mala *s.* copii.

balan *s. (bot.)* dârmoz (*lat.*,

Viburnum lantana).

balaotî *s. (bot.)* roiniță; melisă; busuiocul-stupului (*lat.*, *Melissa officinalis*).

balasız *adj.* fără copii.

balasız-şagasız *adj.* fără copii.

balast *s. (tehn.)* balast.

bala-şaga *s.* copii. // **•balam-şagam yok** nu am copii.

balasık *s.* copilaș; băiețel; băiețaș.

balata *s. (tehn.)* sabot; garnitură.

balatabuw *s.* naștere; procreare.

balatúşurúw *s.* 1. avort; lepădare. 2.

(*med.*) chiuretaj; raclaj.

balayî *s.* lună de miere.

baldak *s.* 1. verigă; zală. 2. inel. 3.

cerc. 4. (*la pumnal*) mâner; plăsele. 5.

(*la sabie*) gardă.

balday *adj.* dulce ca mierea; foarte dulce.

baldır *s. (anat.)* pulpă; gambă. //

•baldır aşmak a nu-și mai strânge

picioarele de pe drumuri; a hoinări; a

vagabonda.

baldır süyegî *s. (anat.)* tibie; fluierul

picioarelor.

baldırak *s.* 1. (*la pantaloni*) crac. 2. (*la*

sabie) teacă. 3. pulpană.

baldıran *s. (bot.)* cucută; dudău (*lat.*,

Conium maculatum).

baldıranî, suw- *s. (bot.)* cucută-de-

apă (*lat.*, *Cicuta virosa*).

baldıraşkan *adj.* rătăcitor.

baldıraşuw *s.* hoinăreală; vagabondaj.

baldıraşık *adj.* hoinar; haimana;

vagabond.

baldırıkara *s. (bot.)* părul-fetei (*lat.*,

Adiantum capillus-veneris).

baldırtamir *s. (bot.)* țelină (*lat.*,

Apium graveolens).

baldız *s.* cumnată (*sora mai mică a*

soției).

Balear-ğelkuwganî *s. (orn.)* ielcovan

de Baleare; furtunar de Baleare;

pasărea-furtunii de Baleare (*lat.*,

Puffinus mauretanicus).

balena *s. (zool.)* balenă (*lat.*,

Balaenidae).

balenağilar *s., pl.* cetacee.

balerin *s.* balerin.

balerina *s.* balerină.

balet *s.* balet. // **•balet temsilî**

spectacol de balet.

baletşî *s.* balerin.

balgam *s.* spută; flegmă; expectorație.

// **•balgam şığarmak** a

expectora.

balgamatuw *s.* scuipare; spută;

flegmă; expectorație.

balgamsóger *adj.* expectorant.

balgına *s. (bot.)* cununță (*lat.*,

Spiraea ulmifolia).

balğı *s.* albinar; stupar; prisăcar;

apicultor.

balğılık *s.* albinărie; stupărie; stupină;

prisacă; apicultură.

balistik *adj.* balistic.

balistika *s.* balistică.

balit *s.* axiomă.

balık *s.* 1. pește. 2. (*astr.*) zodia

peștelui. // **•balık tutmak** a prinde

pește; a pescui. // **•balık mayî**

untură de pește. **•balık plâkiyasî**

plachie de pește. **•balık pulî** solz

de pește. **•balık salatasî** salată

de pește. **•balık şorbası** ciorbă de

pește. **•balık sürúwî** banc de

pește. **•balık tenekesî** conservă

de pește. **•balık torî** năvod.

•balık tükâdânî pescărie. **•balık**

tutması pescuit. **•ıslı balık** pește

afumat. **•kızartuwlı balık** pește

prăjit. **•kurutulgan balık** pește

uscăt. •**limonlî sazan balıgı** doresc crap cu lămâie. •**mayonezalî balık** pește cu maioneză. •**taze balık** pește proaspăt. •**tuzlî balık** pește sărat. **balıkbılımgısı** s. ihtiolog. **balıkbılımı** I. adj. ihtiologic. II. s. ihtiologie. **balıkbılımlı** adj. ihtiologic. **balıkgetiştirgen** s. piscicultor. **balıkgetiştirme** s. piscicultură. **balikkana** s. pescărie. **balıkşı** s. (orn.) cormoran mare; corb de mare (lat., *Phalacrocorax carbo*). 1. pescar; piscicultor. **balıkşı, ak-moyinlî** s. (orn.) pescăruș cu gât alb (lat., *Halcyon smyrnensis*). **balıkşı, ak-yakalı** s. (orn.) pescăruș cu guler alb (lat., *Halcyon chloris*). **balıkşı, alaşa** s. (orn.) pescăruș multicolor (lat., *Ceryle rudis*). **balıkşı, boz-başı** s. (orn.) pescăruș cu cap cenușiu (lat., *Halcyon leucocephala*). **balıkşı, kekeşlî** s. (orn.) pecăruș malai (lat., *Alcedo cristata*). **balıkşı, kók** s. (orn.) pescărel albastru (lat., *Alcedo atthis*). **balıkşı, kuşaklı** s. (orn.) pescăruș cu cingătoare (lat., *Megaceryle alcyon*; *Ceryle alcyon*). **balıkşı-bürküt** s. (orn.) ulgan pescar; vultur pescar (lat., *Pandion haliaetus*). **balıkşılık** I. adj. pescăresc. II. s. pescuit; piscicultură. **balıktaragı** s. (zool.) scoică; moluscă. **balıktutkan** s. pescar. **balıktutuw** s. pescuit. **balım** interj. miera mea!; **bal-kabagı** s. (bot.) dovleac; bostan (lat., *Cucurbita pepo maxima*). **balkan** s. 1. regiune muntoasă împădurită. 2. codru. 3. (topon.) Balcani. **balkanlı** adj. balcanic. **balk-balk** adj. lucitor; strălucitor; sclipitor. **balkı** s. 1. dudă; agudă. 2. (bot.) dud; agud (lat., *Morus*). **balkıgan** adj. lucitor; strălucitor; sclipitor. **balkıldagan** adj. 1. lucitor; strălucitor; sclipitor. 2. strălucit; eminent. **balkıldama** s. lucire; strălucire; sclipire. **balkıldamak** v.i. 1. a luci; a străluci. 2. (d. răni) a zvâcni. **balkıldaw** s. lucire; strălucire; sclipire. **balkiltî** s. pălpăit. **balkıma** s. lucire; sclipire; strălucire. **balkıramak** v.i. (d. răni) a zvâcni. **balkon** s. balcon. **balkonlı** adj. cu balcon. **balkonsız** adj. fără balcon. **balkurt** s. (ent.) albină (lat., *Apis mellifica*). // •**balkurt sürüwî** roi de albine. **balkurt-anası** s. (ent., la albine) matcă; regină (lat., *Apis mellifica*). **balkurt-atası** s. (ent., la albine) trântor (lat., *Apis mellifica*). **balkurtşı** s. 1. apicultor. 2. albinar; stupar; prisăcar; apicultor. **balkurtşuluk** s. 1. apicultură. 2. albinărie; stupărie; stupină; prisacă; apicultură. **balkuşi, al-karinlî** s. (orn.) pasăre-

nectar cu piept roșu (lat., *Nectarinia habessinica*). **balkuşi, Filistin-** s. (orn.) pasăre-nectar de Palestina (lat., *Nectarinia osea*). **balkuşi, kıskene-** s. (orn.) pasăre-nectar mică (lat., *Anthreptes platurus*). **balkuşi, Misir-** s. (orn.) pasăre-nectar de Nil (lat., *Anthreptes metallicus*). **balkuşi, mor-** s. (orn.) pasăre-nectar violet (lat., *Nectarinia asiatica*). **balkuşi, pas-karinlî** s. (orn.) pasăre-nectar cu piept stacojiu (lat., *Chalcomitra senegalensis*). **balkuşi, sarı-karinlî** s. (orn.) pasăre-nectar cu piept galben (lat., *Cinnyris venustus*). **ballamak** v.t. a unge cu miere. // •**maylap ballamak** a le înflori; a exagera. **ballı** adj. cu miere; mioros. // •**ballı bombon** bomboane cu miere. **ballıbaba** s. (bot.) sugel-alb; urzică-moartă; urzică-albă (lat., *Lamium album*). **ballıbaba, kırmızı-** s. (bot.) sugel; urzică-moartă (lat., *Lamium purpureum*). **ballıbaba, sarı-** s. (bot.) sugel-galben; gălbiniță (lat., *Lamium galeobdolon*; *Galeobdolon luteum*). **ballıtarı** s. (bot.) sicomor (lat., *Ficus sycomorus*). **balon** s. balon. // •**balon sepeti** nacelă. •**güdümlî balon** dirijabil; aerostat; balon. **balot** s. balot. **balotaj** s. balotaj. **balotı** s. (bot.) roiniță; melisă; busuiocul-stupului (lat., *Melissa officinalis*). **balózi** s. nectar. **balrengi** adj. de culoarea mierii; mieriu. **balşak** s. 1. (la pumnal) mâner; plăsele. 2. (la sabie) gardă. **balşibin** s. (ent.) albină (lat., *Apis mellifica*). // •**balşibin anası** matcă. **balşibin-anası** s. (ent., la albine) matcă; regină (lat., *Apis mellifica*). **balşibin-atası** s. (ent., la albine) trântor (lat., *Apis mellifica*). **balşibingî** s. 1. albinar; stupar; prisăcar; apicultor. 2. (orn.) prigorie; albinărel; furnicar (lat., *Merops apiaster*). **balşibingî, ak-maılaylı** s. (orn.) prigorie cu frunte albă (lat., *Merops bullockoides*). **balşibingî, alaşa** s. (orn.) prigorie cu gât alb (lat., *Merops albicollis*). **balşibingî, ateş-** s. (orn.) prigorie roșie nordică (lat., *Merops nubicus*). **balşibingî, kıskene-yeşil-** s. (orn.) prigorie mică verde (lat., *Merops orientalis*). **balşibingî, mawı-yüzlî** s. (orn.) prigorie cu obraz albastru (lat., *Merops superciliosus*; *Merops persicus*). **balşibingilik** s. albinărie; stupărie; stupină; prisacă; apicultură. **balşibin-sarı** s. (orn.) viespar (lat., *Pernis apivorus*). **balşibin-toynagi** s. (orn.) viespar (lat., *Pernis apivorus*).

Balşık s. (topon.) Balçık (Dobrich, Bulgaria). **balşmir** s. (orn.) ciocârlie de câmp (lat., *Alauda arvensis*). **balta** s. topor; baltag; satâr. // •**baltanı taşka wurmak** a nimeri cu oiștea în gard. •**miyigîn balta kesmemek** a nu-i ajunge cuiva cu prăjina la nas. // •**balta tiymegen taw** pădure virgină. •**balta ustası** tâmplar. •**baltanıñ sabı** coada toporului. •**kol baltası** toporișcă; secure. **baltagi** s. tăietor de lemne. **baltalamak** v.t. 1. a tăia cu toporul. 2. (fig.) a submina. **baltalangan** adj. 1. (fig.) subminat. 2. tăiat cu toporul. **baltalanmak** v.i. 1. (fig.) a se submina. 2. a se tăia cu toporul. **baltalaw** s. sabotaj. **baltatış** adj. cu dinții mari; dințos. **Baltika-Deñizi** s. (hidron.) Marea Baltică. **baltikalı** adj. baltic. **baltıl** adj. mioros; lingușitor; flatant; măgulitor. **baltır** s. începutul primăverii; sezonul mieilor. **baluba** s., adj. baluba. **bam-başka** adv. cu totul altfel; cu totul deosebit. // •**arkadaşım bam-başka oyda** prietenul meu este cu totul de altă părere. **bambus** s. (bot.) bambus (lat., *Bambusa* sp.). **bamiye** s. (bot.) bamă (lat., *Hibiscus esculentus*; *Abelmoschus esculentus*). **banaa** adv. adineauri; cu puțin înaintea; de curând; abia. // •**banaa keldim** abia am venit. •**banaa sızni karadılar** v-au căutat adineauri. **banda** s. panglică; fundă; bandă. **bandaj** s. bandaj. **banderola** s. banderolă. **bandıra** s. drapel; pavilion. **bandırma** s. (gastron.) sugiuc; cârnat; mezel; salam. **Bangladeş** s. (topon.) Bangladesh. **banjow** s. banjou. **banka** s. bancă. // •**banka hesabı** (fin.) cont bancar. •**banka işleri** operațiuni bancare. •**banka sistemî** sistem bancar. •**banka şubesi** filială de bancă. •**ğatırım bankası** bancă de investiții. •**istiyare bankası** bancă de credit. •**milliy banka** banca națională. •**ziraat bankası** banca agricolă. **bankağı** s. bancher. **banker** s. bancher. **banket** s. banchet. **banketa** s. (constr.) banchetă. **bankiza** s. banchiză. **banknota** s. bacnotă. **banotı** s. (bot.) măsclariță; nebunariță; sunătoare (lat., *Hyoscyamus niger*). **bantı** s., adj. bantu. **Banu** s. (antrop. f., prsn.) "Prințesa". **banyo** s. 1. cameră de baie. 2. baie; scăldat. // •**banyo yapmak** a face baie. **banyolı** adj. cu baie. **bar** adj. existent; prezent. // •**bar bolmak** (precedat de iz. I) a avea. •**bar bolmak** a exista; a fi; a viețui; a trăi; a fi prezent; a se alătura; a contribui. •**bar etmek** a crea; a face; a determina să existe. //

•**akîlîñ bar bolsa** dacă ai minte. •**akşamga ne trenler bar?** ce trenuri sunt diseară?; •**alo, kîm bar telefonda?** alo, cine e la telefon?; •**ateşim bar** am temperatură. •**atîma mektûp bar mî?** am scrisori?; •**aytağagim bar** am ceva de spus. •**ballarîñiz bar mî?** aveți copii?; •**bar bolsa** dacă este; dacă are. •**bar kuwatî man** din răputeri. •**bar mî sende o ğüreke?** ai curajul acesta?; •**bar tuwul bolsa** dacă nu este. •**bîr bar eken, bîr yok eken** a fost odată ca niciodată. •**bîr ğolî bar amma tar** există o soluție dar cu șanse mici. •**bîr riğam bar** am o rugămintă. •**bîrşiy bar** este ceva; s-a întâmplat ceva. •**bo gemide kaş kayık bar?** câte bărci sunt pe acest vas?; •**boş odañiz bar mî?** aveți camere libere?; •**boş yer bar mî?** sunt locuri libere?; •**dak kadar ópkem bar** am o supărare cât un munte. •**garagaşık ne mesafe bar?** ce distanță este până la gară?; •**hakkîñiz bar** aveți dreptate. •**hazimsizligim bar** am indigestie. •**herkeznîñ işinde arslan ğatagî bar** în fiecare există un culcuș de leu. •**işî bar** are de lucru. •**işinde kitap bar** conține cărți. •**işinde ne bar?** ce conține?; •**isiyanim bar** protestez. •**iştaniz bar mî?** aveți poftă de mâncare?; •**itirafim bar** am o mărturisire. •**itirazim bar** obiectez; am o obiecție. •**kayergeşık awtoğol bar?** până unde e autostradă?; •**kóp aylanış bar mî?** sunt multe curbe?; •**maga kóre hakkîñiz bar** după părerea mea aveți dreptate. •**masa astında mişık bar** sub masă este pisica. •**mazeretim bar** am scuze. •**menim işimde ot bar** arde sufletul în mine. •**menim ne işim bar?** ce treabă am eu?; •**merkezgeşık taa bar mî?** mai e mult până în centru?; •**músaade bar mî?** permiteți?; e voie?; •**ne ağıleñiz bar?** de ce vă grăbiți?; •**ne bar, ne yok?** ce mai e nou?; ce mai faci?; •**neñ bar?** ce ai?; •**okıganım bar** am citit. •**ózinde bar** prin natura sa. •**sáde bîr torinim bar** am un singur nepot. •**sak bolıñiz, yaman it bar!** atenție, câine rău!; •**senin hakkında sáde árúw sózler bar** în privința ta sunt numai cuvinte bune. •**senin işinde ne bar?** ce ascunzi în tine?; •**şokadar ağılesî bar mî?** este chiar atât de urgent?; •**tensiyonim bar** am tensiune. •**Timur man Amet arasında düşmanlık bar** între Timur și Amet e dușmănie. •**tora sefer ğumartesî bar** există cursă directă sâmbătă. •**tuman bar** e ceață. •**úynúñ katında terek bar** lângă casă sunt pomi. •**úynúñ ústünde mişık bar** pe casă este pisica. •**yetişken ballarım bar** am copii mari.

bar s. (unitate de măsură) bar.

bara-almamak v.i. a nu se putea duce; a nu putea ajunge. // •**kararga bara-almamak** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a șovăi; a oscila.

baraban s. (muz.) tobă.

barabañi s. toboșar.

barabar I. *adj.* sincron; simultan; concomitent. II. *adv.* împreună; laolaltă; în comun; în alianță. // •**bala babası man barabar kettî** copilul a plecat împreună cu tatăl său. •**barabar otiramiz** locuim împreună. •**bîr we barabar bolip** în strânsă unitate. •**bo man barabar** totodată.

barabarbargan *adj.* însoțit; condus; petrecut.

barabararuw s. însoțire; conducere; petrecere.

barabarkenarlı *adj.* (mat.) isoscel.

barabarkóşelî *adj.* (mat.) echiungliular.

barabarlık s. 1. unitate; unire; solidaritate; alianță. 2. acord; înțelegere. 3. egalitate; chit. 4. (sport) remiză; egalitate. 5. sincronism; simultaneitate; concomitență. // •**barabarlık antlaşması** (pol.) tratat de alianță. •**barabarlık oyınhesabı** (sport) scor egal. •**oyın barabarlık man pittî** meciul s-a terminat la egalitate.

barabarlıksawlama s. egalare.

barabarlıksawlangan *adj.* egalat.

barabarólşew s. izometrie.

barabarólşewlî *adj.* izometric.

barabarsız *adj.* inegal.

barabarsızlık s. inegalitate.

barabaryaşaw s. coabitare; conviețuire.

baraj s. baraj; dig.

baraka s. baracă; hangar.

barama s. (text.) cocon; gogoasă de mătase.

baramağı s. sericicultor.

baramağılık s. sericicultură.

barama-kurti s. (ent.) vierme-de-mătase.

Barbados s. (topon.) Barbados.

barbar s. barbar.

barbarlık s. barbarie.

barbolgan *adj.* 1. existent; real; prezent. 2. creat; plăsmuit.

barbolmagan *adj.* inexistent; ireal; absent; nul.

barda s. toporișcă; bardă.

bardak s. 1. pahar. 2. cană; bărdacă. // •**bardakñiñ kulbî** toarta căni.

•**suw bardagi** pahar de apă.

bardaşık s. (bot.) ficus (lat., *Ficus elastica*).

barem s. (tehn.) barem.

baretúw s. creare; creație; plăsmuire.

bargan *adj.* care merge; care ajunge.

bargı s. (fil., mat.) concluzie.

bargı I. *adj.* existent. II. s. existență.

bargabılımlı s. (fil.) ontologie.

bargabılımlı *adj.* (fil.) ontologic.

bargagı s. (fil.) existențialist.

bargagılık s. (fil.) existențialism.

bargalı *adj.* existent.

barikada s. baricadă.

baril s. (unitate de măsură) baril.

bariton s. bariton.

bariy *adv.* cel puțin; barem; măcar.

Bariy, El- s. (relig., arab.) "Făuritorul"; "Cel ce a înfăptuit întregul din părți și a întemeiat proporțiile" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

bariyum s. (chim.) bariu.

bariz *adj.* 1. evident; clar; vădit. 2. remarcabil.

barilaalğan *adj.* accesibil.

barila-bergen *adj.* frecventat.

barilmagan *adj.* unde nu s-a mers;

unde nu s-a ajuns.

barılmak v.i. a se duce. // •**kaysî awtobuz man barıla?** cu ce autobuz se ajunge?; •**mından ka-tıp barılır?** cum se merge de aici?; **barılmama** s. inaccesibilitate.

barılmaz *adj.* inaccesibil.

barip-kelme I. *adj.* dus-întors. II. s. drum parcurs cu regularitate; navetă.

// •**ekî barip-kelme bilet** două bilete dus-întors.

barip-kelmek v.i. a face naveta.

barip-kelúw s. circulație.

barip-taldalangan s. pripășit.

barip-taldalanuw s. pripășire.

barip-toktama s. nimerire; atingere; găsire.

baris s. 1. (zool.) panteră; leopard (lat., *Panthera pardus*; *Felis pardus*). 2. (zool.) puma; cugar (lat., *Panthera concolor*). 3. (zool.) jaguar (lat., *Panthera onca*).

barış s. pace; înțelegere. // •**barış antlaşması** (pol.) tratat de pace. •**barış ğolî man** pe cale pașnică.

barış s. 1. venire; sosire. 2. (fig.) pricepere; perspicacitate; spirit de pătrundere.

barışçı *adj.* iubitor de pace; pașnic; pacifist.

barışçılık s. pacifism.

barışık *adj.* împăcat; conciliant.

barışkan *adj.* conciliant.

barışlı *adj.* priceput; perspicace.

barışma s. împăcare; reconciliere.

barışmagan *adj.* neîmpăcat.

barışmak v.i. a se împăca; a se înțelege.

barışmaz *adj.* ireconciliabil; de neîmpăcat.

barışsúygen *adj.* iubitor de pace; pașnic; pacifist.

barışsúyúw s. pacifism.

barışsúnas *adj.* iubitor de pace; pașnic; pacifist.

barışsúnaslık s. împăciuire; pacifism; conciliere.

barıştırmak v.t. a împăca; a pacifica; a reconcilia.

barıştıruw s. împăciuire; pacifism; conciliere.

barıştıruwçı s. împăciuitorist; pacifist; conciliator.

barıştıruwğuluk s. împăciuitorism; pacifism; conciliere.

barışuw s. împăcare; reconciliere.

barlı *adj.* înstărit; bogat.

barlı-hállı *adj.* înstărit; bogat.

barlık s. 1. trai. 2. bun; avere; avuție. 3. existență; prezență. 4. ființă; vietate; viețuitoare; creatură; făptură.

barlı-káarlı *adj.* înstărit; bogat.

barlıkbılımlı s. (fil.) ontologie.

barlıkbılımlı *adj.* (fil.) ontologic.

barlıkşı s. (fil.) existențialist.

barlıkşılık s. (fil.) existențialism.

barma s. sosire.

barmak A. v.i. 1. a sosi; a veni. 2. a se duce. 3. a atinge; a ajunge; a apuca (o anumită vârstă). 4. (d. fete) a se mărita; a se căsători. B. v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e) a se produce în mod treptat; a se realiza în mod treptat; a se înfăptui în mod gradat; a avea loc în mod gradat. // •**abaylanmadan barmak** a se furiș; a se strecura; a se fofila.

•**aldga barmak** a avansa; a se dezvolta. •**alip barmak** a conduce; a duce. •**dadına barmak** a da de gustul...; a începe să-i placă. •**eşıte**

barmak a desluși un sunet. **•farkına barmak** a-și da seama; a se sesiza. **•kayırlısı man soñına barmak** a duce la bun sfârșit. **•koğaga barmak** a se mărita. **•kolî barmamak** a nu putea da în cineva; a-l cruța. **•konaklıkka barmak** a merge în vizită. **•kóre barmak** a desluși o imagine.

•maksatına/dawasına/gayesi ne barmak a-și atinge scopul. **•muratına barmak** a-și vedea visul cu ochii; a i se îndeplini dorința. **•sápırlıkke barmak** a merge în vizită. **•soñına barmak** a lua sfârșit; a se termina; a se isprăvi. **•tilî barmamak** a nu se încumeta să spună ceva; a i se lua limba. **•tóbesi kókke barmak** a fi în al nouălea cer de fericire; a radia de fericire. **•yakın barmak** a se apropia de...; // **•barağak yerimiz uzak mı, taa?** mai avem mult până la destinație?; **•bazda-bır olarga bara edim** câteodată mergeam la ei. **•bírtaa barayık** să mai mergem o dată. **•bız barganşık sáút sekizni taptık** până s-ă ajungem noi s-a făcut ora opt. **•bızım de barmamız kerek** trebuie să mergem și noi. **•elkerez, siz oga barmalıñız!** pe scurt, dumneavoastră trebuie să mergeți la el!; **•esen barıñız!** mergeți sănătoși!; **•ğenábıñız kaysi netiğelerge bardıñız?** dumneavoastră ce rezultate ați obținut?; **•kayakka barayatırsıñ?** unde mergi?; **•kayırlısı man bardık** am ajuns cu bine. **•ondan soñ barma!** nu te duce după el!; **•sawluk man barıñız!** mergeți sănătoși!; drum bun!; la revedere!; **•saw-selametli barıñız!** mergeți sănătoși!; drum bun!; **•selamet men barıñız!** mergeți sănătoși!; drum bun!; **•stadiyonga baramız** mergem la stadion. **•taksıy men barıñız!** să mergeți cu un taxi!; **•wakıtında barağakmız** vom ajunge la timp.

barman I. interj. consimt!; II. s. barman.

barok adj. baroc.

barometre s. (fiz.) barometru.

baron s. baron.

baronet s. baronet.

baros s. baros.

baroskop s. baroscop.

barow s. barou; colegiul avocaților.

barsak s. intestin; maț. // **•barsak pışmesi/iltihabi** (med.) inflamația intestinului subțire; enterită.

barsak, kyor- s. (anat.) apendice.

barsak-kurtı s. (ent., med.) vierme-intestinal; oxiur.

barsaklar s., pl. măruntaie.

barsak-şeritı s. (ent., med.) tenie; panglică (lat., *Taenia solium*).

barsak-şılavşanı s. (ent.) ascarid; limbric (lat., *Ascaris lumbricoides*).

barsayılğan adj. ipotetic; presupus; admis.

barsayılmak v.i. a se presupune.

barsayım s. supoziție; ipoteză.

barsayımlı adj. ipotetic; presupus; admis.

barsaymak v.t. a presupune; a socoti;

a admite.

barsayuw s. ipoteză; presupunere.

bartutmak v.t. a presupune.

bartutulğan adj. ipotetic; presupus; admis.

bartutulmak v.i. a se presupune.

bartutuw s. ipoteză; presupunere; supoziție.

barudiy adj. plumburiu.

baruk adj. scund și îndesat; bondoc.

barut s. pulbere; praf de pușcă. //

•barut man oynamak a se juca cu focul.

barutkana s. pulberărie.

baruttereği s. (bot.) crușân; pațachină (lat., *Rhamnus frangula*).

baruw s. sosire.

bar-yok adv. 1. din puținul existent. 2. numai; doar.

bas s. (muz.) bas.

basabas s. (tehn.) presă; teasc.

basa-basa adv. 1. strâns. 2. accentuat; insistent; răspicat.

basamak s. 1. treaptă. 2. (mat.) ordin. 3. (fig.) grad; scară; nivel; cotă. //

•ana basamak scară principală. **•búklengen basamak** scară pliantă. **•ğetek basamak** scară de serviciu. **•kaytar basamak** scară rulantă.

basamaklı adj. treptat.

basarık s. pedală.

Basir, El- s. (relig., arab.) "Atotvăzătorul" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

basiret s. prevedere; precauție; prudență.

basiretli adj. prevăzător; precaut; prudent.

basiretsiz adj. neprevăzător; imprudent.

basiretsizlik s. lipsă de prevedere; lipsă de precauție; imprudență.

basit adj. simplu.

Basit, El- s. (relig., arab.) "Cel muniific"; "Cel ce răspundește rugile simple ale supușilor Săi prin generozitate; spor și abundență" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

bası s. ediție.

basık adj. 1. turtit; teșit. 2. jos; lăsat în jos.

basılğan adj. 1. (tipogr.) publicat; tipărit. 2. turtit; oprimat; strivit; zdrobit; călcat. 3. accentuat; subliniat. 4. furat. 5. percheziționat. // **•ólımden soñra basılğan** postum.

basılğanhawalı adj. pneumatic.

basılma s. tipărire.

basılmagan adj. 1. nepublicat; netipărit. 2. afănat.

basılmak v.i. 1. a se presa; a se apăsa; a se zdrobi; a se călca. 2. a se descinde; a se fura; a se percheziționa. 3. a se astupa; a se inunda. 4. a se tipări; a se imprima. 5. a se accentua; a se sublinia.

basılmaykalğan adj. 1. afănat. 2. nepublicat; netipărit.

basılıw s. tipărire.

basım s. 1. tipografie; artă tipografică.

2. presare; apăsare; zdrobire; călcare.

3. descindere; furt; percheziție. 4. astupare; inundare. 5. tipărire; imprimare. 6. accentuare; subliniere.

// **•tam basım** ediție completă. // **•túrlısızga/basım sanatı** artă tipografică.

basımğı s. tipograf.

basımkana s. tipografie; imprimerie.

basımşak adj. docil; supus; ascultător.

basımşaklaşkan adj. docil; supus; ascultător; smerit.

basımşaklaşmak v.i. a deveni docil; a deveni supus; a asculta; a se smeri.

basımşaklaştırmak v.t. a determina să fie docil; a supune; a face să asculte; a determina să fie smerit.

basımşaklık s. docilitate; smerenie.

basımúyí s. editură.

basın s. presă; publicații. // **•basın goli man** prin presă. **•basın maşınası** (tipogr.) presă. **•basın sefirí** atașat de presă. **•basın toplantısı** conferință de presă. **•basına maruze** comunicat către presă.

basınş s. presiune. // **•basınşı şikmak** (med.) a i se ridica tensiunea. // **•basınş tulumbası** (tehn.) pompă de presiune. **•hawa basınşı** presiune atmosferică.

basınşólşer s. (tehn.) manometru.

basıp-alğan adj. ocupant; invadator; cotropitor; năvălitor.

basıp-alıngan adj. ocupat; invadat; cotropit.

basıp-aluw s. ocupare; invadare; cotropire; năvălă.

basıp-ğaylandırma s. (tehn.) flambare.

basıp-ğaylangan adj. (tehn.) flambat.

basıp-kırgeñ s. ocupant; invadator; cotropitor; năvălitor.

basıp-kırılgeñ adj. ocupat; invadat; cotropit.

basıp-kırúw s. ocupare; invadare; cotropire; năvălire.

baska s. basc.

basket s. (sport) baschet. // **•basket meçı** meci de baschet.

baskı s. 1. presiune; presare. 2. tipărire; presare. 3. (tipogr.) tiraj. 4. (tehn.) presă. 5. (fig.) oprimare; asuprire. 6. descindere; furt; percheziție. // **•baskı astında tutmak** a asupri; a oprima. //

•baskı yañğışı greșeală de tipar. **•bo soñ baskı mı?** aceasta e ultima ediție?; **•túşuk kan baskısı** (med.) hipotensiune.

•yúksek kan baskısı (med.) hipertensiune.

baskığı s. 1. tipograf. 2. tiran; despot.

baskın I. adj. puternic; tare; robust. II. s. atac prin surprindere; incursiune.

baskış s. nivel; grad; treaptă; scară.

baskışlı adj. treptat.

baskula s. basculă.

basma s. 1. presare. 2. tipărire; imprimare. 3. basma; batic; năframă. // **•yúpeklı basma** mătase imprimată.

basmak v.t. 1. a presa; a apăsa; a zdrobi; a călca. 2. a tipări; a imprima. 3. a astupa; a inunda. 4. a descinde; a percheziționa. 5. a accentua; a sublinia. 6. a cuprinde; a copleși; a covârși. 7. a sparge; a jefui; a prăda. //

•aldayak basmak a pune piciorul undeva; a pătrunde; a iniția. **•ayak basmak** a călca; a pune piciorul undeva; a pași; a vizita. **•ayakların ğerge basmak** a fi cu picioarele pe pământ. **•başı basmak** a-i umbla mintea; a-l duce capul; a-l tăia capul.

•basıp almak/kırmek a ocupa; a invada; a cotropi.

•bawuruna/koyınına basmak a strânge pe cineva la piept; a-l

îmbrățișa. •**dalina basmak** a călca pe cineva pe bătătură. •**feriyat basmak** a striga în gura mare. •**harman basmak** a treiera. •**hawa basmak** a comprima aer; a pompa aer. •**imza basmak** a-și pune semnătura; a semna. •**kar basmak** a troieni; a nămeți. •**karañgi basmak** a se întuneca; a se însera. •**kitapka kol basmak** a jura. •**kuyruguna basmak** a călca pe cineva pe coadă; a-l jigni. •**mühür basmak** a sigila. •**ot basmak** a-l năpădi buruienile. •**pamık basmak** a vătui; a matlăsa. •**para basmak** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani. •**parmak basmak** a pune degetul; a preciza; a specifica; a evidenția; a sublinia; a accentua. •**suwuk basmak** a se lăsa frig. •**tamirina basmak** a călca pe cineva pe nervi. •**tot basmak** a rugini. •**ústún basmak** a-l turti; a-l acoperi; a-l camufla; a-l mușamaliza. •**úyún basmak** a călca casa cuiva. •**yañgiş/kiyiş basmak** a călca strâmb. •**zilge basmak** a suna la sonerie; a apăsa pe sonerie. // •**parmak basmaga yer yok** nu e loc nici cât să pui un deget. •**yeşillikke basmañiz!** nu călcați pe iarbă!

basmakalip s. șablon.

bastirilaalgan adj. digerabil.

bastirilgan adj. 1. apăsât; îndesat; înghesuit; presat; reprimat. 2. (fiziol.) digerat; mistuit; asimilat.

bastirilmagan adj. nedigerabil.

bastirilmak v.i. 1. a fi îndesat; a fi înghesuit. 2. a fi reprimat. 3. a fi apăsât; a fi presat. 4. (fiziol.) a se digera; a se mistui; a se asimilat.

bastirilmaykalir adj. nedigerabil.

bastirilmaz adj. nedigerabil.

bastirip-ezilgen adj. silit; supus; reprimat; înăbușit.

bastirip-ezúw s. silire; supunere; reprimare; înăbușire.

bastirip-tolgan adj. îndesat.

bastirip-totirma s. îndesare.

bastirma s. 1. apăsare; îndesare; înghesuire; presare; comprimare; reprimare. 2. digereare; mistuire; asimilare. 3. jaluzea; transparent; oblon; chepeng; stor. 4. podea; parchet; dușumea. 5. cabană. 6. platformă; planșeu. 7. (tehn.) platou. 8. (farm.) pastilă; pilulă; tabletă; comprimat. 9. (sport) înaintare; atac.

bastirmağı s. (sport) înaintaș; atacant.

bastirmak v.t. 1. a apăsa; a presa. 2. a reprima; a înăbuși. 3. a îndesa; a înghesui. 4. a ataca; a atenta; a riposta. 5. a întrece; a depăși. 6. (fiziol.) a digera; a mistui; a asimila. // •**bastirip ezmek** a înăbuși; a reprima. •**örti bastirmak** a înveli cu pânză; a mușamaliza. •**perde bastirmak** a acoperi cu cortina; a mușamaliza. •**şañina ot bastirmak** a astupa gura cuiva; a-i pune capac la gură. •**ústún bastirmak** a-l turti; a-l acoperi; a-l camufla; a-l mușamaliza.

bastirmali adj. îngrămădit.

bastiru s. 1. apăsare; îndesare; înghesuire; presare; comprimare; reprimare. 2. digereare; mistuire; asimilare.

bastiruğı adj. 1. digestiv. 2. (mil.)

desant.

baston s. baston.

basuw s. 1. imprimare; tipărire. 2. presare; apăsare; zdrobire; călcare. 3. descindere. 4. astupare; inundare. 5. accentuare; subliniere.

basuwğı s. editor.

basuwkişkirmasi s. exclamare; exclamație.

basuwli adj. 1. imprimat; tipărit. 2. turtit; strivit; zdrobit; călcat.

baş I. adj. principal; de bază. II. s. 1. (anat.) cap; craniu. 2. vârf; extremitate; cap. 3. șef; conducător. 4. început; bază; temelie. 5. individ; locuitor. 6. căpătână; țeastă; scăfărlie; tigvă. 7. (bot., anat.) bulb. III. s., adj. (gram.) nominativ; absolut. // •**akili başına kelmek** a-i veni mintea la cap; a-și aduna mințile; a se da pe brazdă; a se dezmetic. •**akili başından ketmek** a-și pierde mințile/capul; a-și ieși din minți; a se zăpăci; a izbucni. •**akilin başına almak** a-și băga mințile în cap. •**akilin başına toplamak** a-i veni mintea la cap; a-și veni în cunoștință; a-și aduna mințile; a se dezmetic; a se reculege. •**baş awurtmak** a-și bate capul; a-și frământa mințile. •**baş kirkmak** a tunde. •**baş koşmak** a-și băga boii în jug cu cineva; a se întovărăși; a se înhăita. •**baş tutmak** a face față; a rezista. •**baş wurmak** a recuge la...; a apela la...; •**başı almak** a nu-l duce mintea; a nu-l tăia capul; a nu pricepe. •**başı aylanmak** a avea amețeli. •**başı basmak** a-i umbla mintea; a-l duce capul; a-l tăia capul.

•**başı beladan kutulmamak** a nu mai scăpa de necazuri. •**başı dertke kirmek** a da de bucluc; a da de necaz. •**başı dertte bolmak** a fi în bucluc; a fi necăjit. •**başı pışmek** a i se încinge capul; a face insolatie. •**başı sığışmak** a fi la strâmtoare; a fi în impas. •**başı tarda kalmak** a fi la strâmtoare; a fi în impas. •**başin alip ketmek** a-și lua câmpii; a-și lua lumea în cap. •**başin aşaga almak** a pleca capul; a lăsa privirea în pământ; a-i cădea nasul. •**başin aşamak** a-i mânca cuiva capul; a-l distruge; a-l nimici. •**başin awurtmak** a-și bate capul; a-și frământa mintea; a-i face cuiva capul calendar; a-l bate la cap. •**başin baylamak** a se atăsa de cineva. •**başin burup almak** a-i suci cuiva capul; a-i rupe gâtul. •**başin ğellemek/sallamak** a clătina din cap; a da din cap. •**başin kaytarmak** a întoarce capul. •**başin koltikniñ astına almak** a-și pune pielea în saramură. •**başin kóstermek** a-și scoate nasul la iveală; a apărea; a se ivi. •**başin kótermek** a-și ridica capul; a se răzvrăti; a se răscula. •**başin kutarmak** a-și salva pielea. •**başin órtmek** a se îmbrăbodi. •**başin taştan-taşka wurmak** a se da cu capul de toți pereții. •**başin uşurtmak** a zbura cuiva capul; a-i rețea capul; a-l decapita. •**başina iş şigarmak** a da cuiva de furcă; a-i da de lucru; a-i crea neplăceri.

•**başina** s. 1. se sui cuiva în cap. •**başina patlamak** a se sparge în capul cuiva. •**başina şikmak** a o scoate la capăt; a-i da de cap. •**başina şorap órmek** a-i coace cuiva turtă; a i-o coace. •**başında akili kalmamak** a-și pierde capul; a-și pierde mințile; a se zăpăci; a se ramoli. •**başında kózi oynamak** a-i juca cuiva ochii în cap. •**başında turmak** a sta pe capul cuiva; a se ține de capul cuiva; a sta la căpătâiul cuiva. •**başından atmak** a-și lua o grijă de pe cap; a se elibera; a se descotorosi. •**başından ayagınaşık karamak** a-l măsura din cap până-n picioare. •**başından geşmek** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păți. •**başından kesmek** a-l curma din rădăcini; a-l extirpa. •**başından şigarmak** a-i suci cuiva mințile; a-l ispiti; a-l corupe. •**başından suwuk suw tóğılmek** a-l trece toate sudorile. •**başniñ etin aşamak** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. // •**akili başından şikkan** inconștient. •**baş awriwi** (med.) durere de cap; migrenă. •**baş gázata** ziar important. •**baş hárf** inițială. •**baş işi** înainte de orice. •**baş kapı** (arhit.) portal. •**baş kelis** (gram.) cazul nominativ; cazul absolut. •**baş makale** (lit.) articol de fond; editorial. •**baş meragim** principala mea pasiune. •**baş merdúwen** scară principală. •**baş muharrir** redactor șef. •**baş rol** rolul principal. •**baş úşlúk** (muz.) terță mare. •**başim awriy** mă doare capul. •**başina kóp kelgen** pățit; experimentat. •**başniñ saw bolsın!** condoleanțe! •**belli başli** notabilitate; fruntaș. •**bo kaberni eşıtken soñ, başin aşaga alip ğüre başladı** după ce a auzit vestea aceasta, a început să umble cu capul plecat. •**dayire başi** șef de birou. •**eesen bolñiz, darisi başniñizga!** vă mulțumesc, asemenea! •**ğan man, baş man** cu trup și suflet. •**ğimşak başli** blând. •**ğol başi** (transp.) terminal; terminus; cap de linie. •**haptanin başi** începutul săptămânii. •**hatniñ başi** capătul liniei. •**kayerde aş oyerde baş** omniprezent. •**kiş-yaz başim awura** iarna-vara mă doare capul. •**kópır başi** (mil.) cap de pod. •**koranta başi** cap de familie. •**meme başi** (anat.) mamelon. •**meseleniñ başina şigayik!** să rezolvăm această chestiune! •**núfus başina** pe cap de om; per capita. •**sigara başi** muc de țigară. •**sokakniñ obır başında** în celălalt capăt al străzii. •**takim başi** șef de echipă. •**way başima!** vai de capul meu! •**wazife başında** în exercițiul funcțiunii. •**yazniñ başi** începutul verii.

bașaraalmagan adj. care nu reușește; neizbutit.

bașaraalmama s. nereușită; eșuare; eșec.

bașara-almamak v.i. a eșua; a nu reuși.

bașarilgan adj. izbutit; reușit.

bașarilmagan adj. nereușit; eșuat.

bașarilmaykalgan adj. nereușit;

eşuat.
başarmagan *adj.* care nu reuşeşte; neizbutit; eşuat.
başarmak *v.t.* a reuşi; a avea succes.
 // **•başarmay kalmak** a eşua.
başarmama *s.* nereuşită; eşuare; eşec.
başarmamak *v.i.* a eşua.
başarmaykalma *s.* eşec; eşuare; nereuşită.
başarmaykaluw *s.* eşec; eşuare; nereuşită.
başaruw *s.* reuşită; succes; performanţă. // **•başaruw kóstermek** a avea succes. // **•başaruwlar!** succes! **•keleşekke başaruwlar!** succes pe viitor!
başaruwlar *interj.* succes!
başaruwli *adj.* reuşit; cu succes; capabil.
başaruwsuz *adj.* nereuşit; incompetent; incapabil; ineficace.
başaruwsuzluk *s.* eşec; insucces; inabilitate; contraperformanţă; incompetenţă.
başastı *s.* pernă.
başaşagan *adj.* nimicitor.
başaşaw *s.* decimare; distrugere; nimicire; ucidere; suprimare; prăpăd.
başawurması *s.* migrenă.
başawurtkan *adj.* deranjant; supărător; jenant; plictisitor; cicălitor; dificil; greu; anevoios.
başawurtmama *s.* dezinteres.
başawurtması *s.* deranj; supărare; jenare; necăjire; plictisire; săcăire.
başawurtmaz *adj.* dezinteresat.
başawurtuw *s.* 1. cicăleală; boscorodeală; şicană. 2. deranjare; incomodare.
başawurtuwgi *adj.* deranjant; supărător; jenant; plictisitor; dificil; greu; anevoios. // **•başawurtuwgi iş** sarcină dificilă.
başawuruwi *s.* 1. bucluc; necaz; deranj; supărare. 2. migrenă.
baş-ayak *adv.* invers; cu capul la picioare; cu susul în jos.
başaylandırgan *adj.* buimăcitor; bulversant; năucitor.
başaylanması *s.* ameţeală; buimăceală; vântej; bulversare; năucire; zăpăceală; aiureală.
başbakan *s. (pol.)* prim ministru; premier.
başbalaka *s.* metropolă.
baş-başka *adv.* 1. împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. 2. cap la cap; umăr la umăr. // **•baş-başka bermek** a acţiona umăr la umăr. **•baş-başka salmak** a pune cap la cap.
başbatırması *s.* blestem; afurisire.
başbaylaw *s.* legare; priponire; ataşare.
başbelası *s.* necaz; bucluc; belea; supărare.
başbılgen *s.* expert; specialist; cunoscător.
başbúkmeme *s.* nesupunere.
başbúkmez *adj.* nesupus; slobod.
başçawuş *s. (mil.)* plutonier.
başçı *s.* brigadier; şef de echipă; şef; conducător; comandant.
başçılık *s.* şefie; conducere; comandă.
başdoktor *s.* medic-şef.
başhekim *s.* medic-şef.
başhemşire *s.* soră-şefă.
başialewli *adj.* înflăcărat.
başialewlilik *s.* înflăcărare.
başialgan *adj.* lămurit; dumerit; inteligent; ager.

başıaşada *I. adj.* 1. simplu; modest; supus; resemnat. 2. ruşinat; batjocorit; dezonorat; stigmatizat; demoralizat; deprimat; resemnat. *II. adv.* invers; cu capul la picioare; cu susul în jos.
başıaşalgan *adj.* decimat; devastat; distrus; nimicit; ucis; suprimat.
başıawurgan *adj.* supărat; necăjit; plictisit; şicanat.
başıayaklılar *s., pl.* cefalopode.
başıaylangan *adj.* ameţit; buimăcit; buimac; bezmetic; bulversat; năuc; năucit; zăpăcit; confuz.
başıbatkan *adj.* blestemat; afurisit; hulit.
başıbaylı *adj.* 1. închis; sigilat. 2. (*d. animale*) legat; priponit. 3. vândut. 4. căsătorit.
başıbelalı *adj.* nenorocos; sărman; necăjit.
başibizik *adj.* deşantat; incontrolabil.
başıboş *adj.* 1. prostănac; neghiob. 2. liber; independent. 3. necăsătorit; burlac; celibatar.
başıboşlik *s.* 1. prostie; neghiobie. 2. libertate; independenţă. 3. burlăcie; celibat.
başık *s.* humă; argilă; lut. // **•ateş başıgi** argilă refractară.
başikesilgen *adj.* decapitat.
başıkirkilgan *adj.* tuns.
başikli *adj.* argilos.
başına *adv.* spre început; spre capăt; pe cap. // **•başına kaytıp kelúw** revenirea la început. **•başına şigip** în concluzie.
başınakelgen *s.* păţanie; peripeţie.
başınakelúw *s.* trăire; experimentare.
başınaşılğan *adj.* 1. încheiat; sfârşit; epuizat; finit; isprăvit. 2. rezolvat; dezlegat; tranşat; izbutit; perfectat; reuşit. 3. terminat; absolvit; desăvârşit; isprăvit.
başınaşılğan *adj.* imperfect; incomplet; nedeşăvârşit; deisprăvit; neizbutit; nerezuolat.
başınaşıguw *s.* 1. încheiere; sfârşit; epuizare; finalizare; isprăvire. 2. rezolvare; dezlegare; tranşare; izbutire; perfectare; reuşită. 3. terminare; absolvire; desăvârşire; isprăvire.
başınatúşken *s.* păţanie; peripeţie.
başınatúşw *s.* trăire; experimentare.
başınawurtmagan *adj.* netulburat.
başınbaylagan *adj.* ataşat.
başindanatkan *adj.* scăpat; eliberat; detaşat; debarasat; dispensat; descotorosit.
başindanatuw *s.* scăpare; eliberare; detaşare; debarasare; dispensare; descotorosire.
başindangeşken *s.* păţanie; peripeţie.
başindangeşúw *s.* trăire; experimentare.
başindankesilgen *adj.* extirpat.
başindankesúw *s.* extirpare.
başındaşılgan *adj.* seducător; tentant; pervers.
başındaşıgarma *s.* seducţie; tentaţie; pervertire.
başındaşıgaruw *s.* pervertire.
başındaşıkkan *adj.* sedus; tentat; pervertit; corupt.
başındaturgan *adj.* stăruitor; insistent; perseverent.
başındaturuw *s.* stăruinţă; insistenţă; perseverenţă.
başınórtken *adj.* bu capul acoperit cu vâl; învăluit; îmbrobodit.
başiórtúwli *adj.* îmbrobodit.
başisigışkan *adj.* aflat în impas;

încurcat.
başka *I. adj.* alt; altă. *II. adv.* încă; mai; în plus. *III. postp.* decât. // **•başka yerge salmak** a transpune. // **•başka pişim** variantă. **•başka şäre yok** altă soluţie nu există. **•başka şiy** altceva. **•başka tren yok mı?** nu mai este alt tren?; **•başka túrlı** altfel; altcum. **•başka wakıt** altă dată. **•başka yerde** în altă parte; altundeva. **•başkasın atın menimsingen** impostor. **•bır baştan bır başka** de la un capăt la altul. **•bondan başka** în afară de aceasta; pe deasupra. **•bondan başka param yok** nu am alţi bani decât aceştia. **•menım oyım başka** am altă opinie. **•siziñ yerinız başka bölmede** locul dumneavoastră este în alt compartiment.
başka-baş *adj.* egal. // **•başka-baş şikmak** a fi egal cu cineva.
başka-başka *adj.* diferit; divers. // **•başka-başka kişiler** diverse persoane. **•başka-başka sebepler** diferite motive.
başkabır *adj.* alt; altă.
başkahraman *s.* protagonist.
başkala *s.* capitală; metropolă.
başkalamak *v.t.* a denatura; a deforma; a falsifica.
başkaları *pron.* alţii; altele.
başkaların *pron.* pe alţii; pe altele.
başkalarına *pron.* spre alţii; spre altele; altora.
başkalarında *pron.* la alţii; la altele.
başkalarından *pron.* de la/dinspre altele.
başkalarınday *pron.* ca alţii; ca altele.
başkalarıñ *adj.* altora.
başkalaşım *s.* metamorfism.
başkalaşkan *adj.* metamorfozat; denaturat; deformat.
başkalaşma *s.* metamorfoză; denaturare; deformare.
başkalaşmak *v.i.* a se schimba; a se transforma; a se metamorfoza; a se denatura; a se deforma.
başkalaştırma *s.* 1. metamorfoză; deformare; denaturare. 2. schimbare; transformare; prefacere.
başkalaştırmak *v.t.* a metamorfoza; a denatura; a deforma.
başkalaştıruw *s.* 1. metamorfoză; deformare; denaturare. 2. schimbare; transformare; prefacere.
başkalaşuw *s.* metamorfoză; denaturare; deformare.
başkalik *s.* schimbare; transformare; metamorfozare.
başkan *s.* şef; preşedinte. // **•belediye başkanı** primar. **•ekinğı başkan** vicepreşedinte.
başkanlık *s.* şefie; preşedinţie. // **•başkanlık yapmak** a prezida. // **•başkanlık divanı** prezidiu.
başkanserdari *s.* vicepreşedinte.
başkanun *s. (pol.)* constituţie.
başkanwekılı *s.* vicepreşedinte.
başkanyardıñısı *s.* vicepreşedinte.
baş-kapista *s. (bot.)* varză-albă (*lat., Brassica oleracea capitata*).
başkasaba *s.* 1. capitală. 2. metropolă. // **•ulkanıñ başkasabası** capitala ţării.
başkası *pron.* altul; alta. // **•yerine başkasın salmak** a înlocui. // **•ózımñn bır başkası** alt eu; alter ego.
başkasın *pron.* pe altul; pe alta.

başkasına *pron.* spre altul; spre alta; altuia; alteia.
başkasınauşamama *s.* originalitate.
başkasınauşamaz *adj.* original.
başkasında *pron.* la altul; la alta.
başkasından *pron.* de la/dinspre altul; de la/dinspre alta.
başkasınday *pron.* ca altul; ca alta.
başkasın *adj.* altuia; alteia.
başkayide *s.* principiu; concepție; concept.
başkayidelí *adj.* principal.
başkaytartkan *adj.* atrăgător.
baş-kelem *s.* (bot.) varză-albă (*lat.*, *Brassica oleracea capitata*).
başkent *s.* capitală.
başkesken *I. adj.* crud; nemilos. **II. s.** 1. bandit; tâlhar. 2. călău; gâde; gealat. 3. crud; nemilos; brutal.
başkesúw *s.* 1. decapitare. 2. tâlhărie; banditism.
başkıyme *s.* căciulă; șapcă; pălărie; basc; caschetă; capișon; glugă.
başkirkması *s.* tundere; tunsoare.
başkonsolos *s.* consul general.
başkoşil *s.* premisă.
başkoşkan *adj.* 1. alăturat; atașat; înhăitat. 2. întovărășit; împrietenit.
başkoştıruw *s.* alăturare.
başkoşuw *s.* 1. alăturare; atașare; înhăitare. 2. întovărășire; împrietenire.
başkóstergen *adj.* mijit; apărut; ivit; înfățișat; înființat.
başkóstermelik *s.* prototip.
başkósterúw *s.* mijire; apariție; ivire; înfățișare; înființare.
başkótergen *adj.* împotrivit; opus; răsculat; revoltat; insurgent.
başkóterúw *s.* împotrivire; opunere; răsculare; revoltă; insurecție.
baş-kóz *adj.* protector; apărător.
başkutargan *s., adj.* eliberator; dezrobitor.
başlagan *s.* inițiator.
başlam *s.* 1. început; începere; debut; preambul. 2. (fig.) origine; sursă. 3. prefață; cuvânt înainte.
başlama **I. adj.** rudimentar. **II. s.** 1. început; punct de plecare. 2. debut. 3. prefață; cuvânt înainte. 4. preambul. 5. origine; sursă. // **•başlama wuruşı** lovitura de începere.
başlamak **A. v.i.** a debuta. **B. v.i., v.t.** a începe. **C. v.t.** a întreprinde; a iniția. // **•baştan başlamak** a reîncepe; a relua. **•sesi şiga başlamak** a prinde glas. // **•balanîñ tılı şiga başladı** copilul a cam început să vorbească. **•kanama ne zaman başladı?** când a început hemoragia?; **•ne men başlay?** cu ce începe?; **•suwuklar kúzden başladı** frigul a început din toamnă. **•tılıñ şiga başladı** ai cam început să vociferezi.
başlangan *adj.* început.
başlangış **I. adj.** rudimentar. **II. s.** 1. început; preambul; debut. 2. prefață; cuvânt înainte. 3. origine; sursă.
başlanmak *v.i.* a se începe; a se întreprinde; a se iniția.
başlantı *s.* antecedent.
başlar-başlamaz *adv.* abia început. // **•temaşa başlar-başlamaz bız tiyatrogı yetiştik** spectacolul abia începuse când noi am ajuns la teatru.
başlatkan *s.* inițiator.
başlatma *s.* stărnire; inițiere.
başlatmak *v.t.* a stărni; a începe.
başlatuw *s.* stărnire; inițiere.

başlaw *s.* 1. început; începere; debut; preambul. 2. origine; sursă. 3. prefață; cuvânt înainte. // **•başlaw mentekesi** punct de pornire.
başlawlı *adj.* început.
başlawsózı *s.* prolog.
başlayatırğan *adj.* incipient.
başlı *adj.* fundamentat.
başlık *s.* 1. conducere; patronat; autoritate; șefie. 2. capișon; glugă. 3. titlu; rubrică (*de carte etc.*). 4. călăuzire; ghidare. 5. căpăstru. // **•başlık etmek** a călăuzi; a ghida. // **•ulviy başlık** hegemonie.
başlıkastı *s.* subtitlu.
başlıketken *s.* călăuză; ghid.
başlikli *adj.* intitulat.
başlıksóz *s.* (tipogr.) cuvânt-titlu.
başlı-tışotı *s.* (bot.) colțisor (*lat.*, *Dentaria bulbifera*).
başmak *s.* 1. vițel înțercat; mânzat; junc. 2. gheată; bocanc; ciubotă. // **•başmak eti** carne de mânzat.
başmakşı *s.* vâcar; vițelar.
başmal *s.* (econ.) capital.
başmalgi *s., adj.* (econ.) capitalist.
başmalgılık *s.* (econ.) capitalism.
başmallı *adj.* (econ.) cu capital; capitalizat.
başmalsız *adj.* (econ.) fără capital; decapitalizat.
başmalsızlık *adj.* (econ.) decapitalizare.
başmaltoplamaşı *s.* (econ.) capitalizare; economisire.
başmıyı *s.* 1. (fig.) minte; inteligență; judecată. 2. creier; encefal.
başmúfettiş *s.* inspector-șef.
başnazir *s.* (pol.) prim ministru; premier.
başörtisi *s.* broboadă; basma.
başörtúw *s.* îmbrobodire.
başpapaz *s.* (relig.) protopop. // **•paytakit başpapazı** mitropolit.
başpapazlık *s.* (relig.) protopopie.
başparmak *s.* (anat.) degetul mare. // **•başparmagın kaytarıp** cu degetul întors; pollice verso.
başpışmesi *s.* insolație.
Baş-Pınar *s.* (topon.) ("Fântâna Dintâi") Fântâna Mare (jud. Tulcea). (topon.) ("Fântâna Dintâi") Fântâna Mare (jud. Constanța).
başpopaz *s.* (relig.) protopop.
başpopazlık *s.* (relig.) protopopie.
başrahibe *s.* (relig.) stareță.
başrahip *s.* (relig.) stareț.
başrollı *s.* protagonist.
başsavgi *s.* procuror general.
başsawlugı *s.* condoleanțe. // **•başsawlugı istemek** a-și exprima condoleanțele.
başsigişması *s.* impas; încurcare.
başsız *adj.* 1. fără cap; fără conducător; fără bază. 2. anarhic.
başsızlık **I. adj.** anarhic. **II. s.** anarhie; anarhism.
başsızlıkşı **I. adj.** anarhic. **II. s.** anarhist.
baş-sogan *s.* (bot.) ceapă (*lat.*, *Allium cepa*).
başsanagı *s.* (anat.) calotă craniană.
başşart *s.* premisă.
başşeher *s.* capitală; metropolă.
başta **I. adv.** 1. cu precădere. 2. înainte; mai înainte; mai devreme; mai întâi; la început; în primul rând; la început. **II. prep.** înainte de; înaintea...; // **•başta kelmek** a preceda.
baştabip *s.* medic-șef.
baştagı *adj.* premergător; precedent.

baştagısı *s.* cel premergător; cel precedent.
baştakelgen *adj.* premergător.
baştakelúw *s.* premergere.
baştakı *adj.* premergător; precedent.
baştakisi *s.* cel premergător; cel precedent.
baştaktası *s.* scândură la capul mormântului.
baştan *adv.* 1. de la început; de la capăt; din nou; iar. 2. la început; în prealabil; anticipat. // **•baştan başlamak** a reîncepe; a relua. **•baştan hesapka almak** a preconiza. **•baştan kabir etmek** a prevesti. **•baştan pay ayırmak** a predestina. **•baştan tayin etmek** a predestina. **•baştan tuymak** a presimți. // **•baştan aşagaşık** din cap până în picioare; complet; în întregime. **•baştan bellı bolmagan** imprevizibil. **•baştan bildirme** preaviz. **•baştan soñına kadar** în întregime; în totalitate. **•baştan tüşünüp etúw** premeditare. **•bır baştan bır başka** de la un capăt la altul.
baştanañlatılğan *adj.* repovestit.
baştanañlatuw *s.* repovestire.
baştan-ayakka *adv.* din cap până în picioare.
baştan-başka *adv.* de la un cap la altul. // **•baştan-başka dolaşmak** a cutreiera de la un cap la altul.
baştanbaşlangan *adj.* reluat; reînceput.
baştanbaşlaw *s.* reluare; reîncepere.
baştanbellı *adj.* previzibil.
baştanbıldırúw *s.* preaviz.
baştandegeripışılgen *adj.* reevaluat.
baştanğetiştirilgen *adj.* reeducat.
baştanğetiştirúw *s.* reeducare.
baştankalama *s.* reclădire; reconstrucție.
baştankalangan *adj.* reclădit; reconstruit.
baştankararlangan **I. adj.** preconcept. **II. s.** prejudecată.
baştankörgen *adj.* precaut; prevăzător.
baştankórlgen *adj.* prevăzut; previzibil; presimțit; întrezărit; întrevăzut.
baştankóruw *s.* precauție; prevedere; previziune; întrezărire.
baştankurulan *adj.* prestabil.
baştankuruw *s.* prestabilire.
baştanoynalğan *adj.* rejucat.
baştanoynew *s.* rejucare.
baştansalingan *adj.* reconstruit.
baştansaluw *s.* reconstrucție.
baştantuyuw *s.* intuire; intuiție; premoniție; presimțire.
baştantúmgeleme *s.* reîntregire.
baştantúmğelengen *adj.* reîntregit.
baştantüşünúlmegen *adj.* neprevăzut.
baştanyaraklangan *adj.* reînarmat.
baştanyaraklanma *s.* reînarmare.
baştanyasalgan *adj.* refăcut.
baştanyasaw *s.* refacere.
baştutuw *s.* împotrivire; opoziție.
başuşı *s.* 1. creștet; căpătâi. 2. capăt; limită. 3. (astr.) zenit.
başwazifelı *s.* protagonist.
başwekıl *s.* (pol.) prim-ministru; premier.
başwuruw *s.* recurgere; apelare.
başyazar *s.* redactor-șef.
başyazı *s.* (d. articole) editorial.

batak s. baltă; mocirlă; mlaştină; stufăriş.
bataklama s. înglodare.
bataklamak v.t. a îngloda.
bataklangan adj. înglodat.
bataklanma s. înglodare.
bataklanmak v.i. a se îngloda.
bataklanuw s. înglodare.
bataklaw s. înglodare.
bataklı adj. mlaştinos.
Bataklı s. (topon., localitate desfiinţată) (Mlaştinoasa) Bataclı (jud. Tulcea).
bataklık s. baltă; mocirlă; mlaştină; stufăriş.
bataklık-arpası s. (bot.) orzoaică-de-baltă (lat., *Vallisneria spiralis*).
bataklık-aykabagı s. (orn.) lăcar de mlaştină (lat., *Acrocephalus palustris*).
bataklık-baykuşı s. (orn.) ciuf african de stuf (lat., *Asio capensis*).
bataklık-karlıgaşı, kara-kanatlı- s. (orn.) ciovlică negrie (lat., *Glareola nordmanni*).
bataklık-karlıgaşı, kiska-kuyrukli- s. (orn.) ciovlică cu coadă scurtă (lat., *Glareola maldivarum*).
bataklık-karlıgaşı, pasrenklı- s. (orn.) ciovlică ruginie; ciovlică roşie (lat., *Glareola pratincola*).
bataklık-kirazkuşı s. (orn.) presură de stuf (lat., *Emberiza schoeniclus*).
bataklık-nergisi s. (bot.) calcea-calului; bulbuc; scalce; zlat (lat., *Caltha palustris*).
bataklık-palşıkışı s. (orn.) fluierar de lac (lat., *Tringa stagnatilis*).
bataklık-salebı s. (bot.) salep-de-baltă; poroinic-de-baltă; untul-vacii-de-baltă (lat., *Orchis palustre*).
bataklık-sülekeşi s. (orn.) presură de stuf (lat., *Emberiza schoeniclus*).
bataklık-şımşigesı s. (orn.) piţigoii sur (lat., *Parus palustris*; *Poecile palustris*).
bataklık-şibawı s. (orn.) lăcar de mlaştină (lat., *Acrocephalus palustris*).
bataklık-şirıldagı s. (orn.) greluşel de stuf (lat., *Locustella luscinioides*).
bataklık-tenegi s. (orn.) presură de stuf (lat., *Emberiza schoeniclus*).
bataklık-tepreşşegı s. (bot.) boglar (lat., *Ranunculus sceleratus*).
bataklık-teresi s. (bot.) stupitul-cucului-de-baltă; spumeală-de-baltă (lat., *Cordamine palustris*).
bataklık-torgayı s. (orn.) presură striată de mlaştină (lat., *Zonotrichia georgiana*).
bataklık-turnaayagı s. (bot.) boglar (lat., *Ranunculus sceleratus*).
bataksi adj. 1. rău platnic. 2. falit; falimentar; ruinat.
batalıyon s. batalion.
bataniye s. pătură; cuvertură; pled; macat; cergă.
batar I. adv. partea dreaptă. II. s. (geogr.) vest; apus; occident.
batardan adv. vestic; din vest; din dreapta.
batarlı adj. occidental; vestic; de dreapta.
batberek s. zmeu.
bateriya s. (muz., mil., fiz.) baterie.
batik s. batic. // **ǵún batik** batic de lână.
batın adj. tainic; tănuit; enigmatic;

misterios; lăuntric; secret; ascuns.
Batin s. (antrop. m., arab.) "Cel misterios"; "Cel lăuntric" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Batin, El- s. (relig., arab.) "Cel tainic"; "Cel a cărui măreţie este misterioasă şi de nepătruns" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
batınmana s. conotaţie.
batintutuw s. ascundere; tănuire.
batıy adj. lent; încet; greoi; leneş.
batıylık adj. încetineală; lene.
batık adj. cufundat; scufundat; înglodat.
batıl adj. ireal. // **•batıl itikat** superstiţie; prejudecată.
batıpkalgan adj. înglodat; împotmolit; blocat.
batıpkalma s. înglodare; împotmolire; blocare.
batıpkaluw s. înglodare; împotmolire; blocare.
batır s. erou; viteaz.
Batır/Bagatır/Bahadır s. (antrop. m.) "Cel viteaz"; "Eroul".
batırğa adv. eroic; cavalereste; voiniceşte.
batırılğan adj. cufundat; scufundat; falimentat; ruinat.
batırılmak v.i. a fi scufundat; a fi cufundat; a fi falimentat; a fi ruinat.
batırıp-óttırılgen adj. ucis prin strangulare; asasinat prin sugrumare.
batırıp-óttırúw s. crimă prin strangulare; asasinat prin sugrumare.
batırlık s. eroism; vitejie.
batırmak v.t. 1. a cufunda; a scufunda; a imersa. 2. (fig.) a calomnia; a ponegri. 3. (fin.) a falimenta; a bancruta; a ruina. 4. a înţepa. // **•batırıp óttırmek** a sugruma; a strangula. **•batırıp toktatmak** a bloca. **•baznasın batırmak** a risca; a primejdi; a pune în pericol; a se aventura. **•sesin batırmak** a-i înăbuşi vocea; a-i amortiza sunetul.
batkan adj. cufundat; scufundat; înglodat.
batkı s. (fin.) faliment; bancrută; crah; ruinare.
batkın adj. falimentar; falit; ruinat.
batma s. 1. cufundare; scufundare; imersiune. 2. (fig.) decădere; declin. 3. (fin.) faliment; bancrută; crah; ruinare.
batmak v.i. 1. a se cufunda; a se scufunda; a se îngloda. 2. a pătrunde; a intra. 3. (d. aştri) a apune. 4. (fig.) a decădea; a apune. 5. (fin.) a da faliment; a se ruina. 6. a se înţepa. 7. a falimenta; a bancruta; a se ruina. // **•atı batmak** a nu-i mai auzi cuiva de nume; a fi dat uitării. **•batıp kalmak** a se împotmoli; a se îngloda; a se bloca. **•borıska batmak** a se îngloda în datorii. **•kózge batmak** a bate la ochi; a sări în ochi; a fi evident. **•kúneş batmak** a apune soarele. **•sesi batmak** a i se înăbuşi vocea; a răguşi; a i se amortiza sunetul. **•suwga batmak** a se scufunda; a se cufunda; a se afunda; a imersa. **•terge batmak** a năduşi; a transpira. // **•kúneş batkandan soñ sebeliy de sebeliy** de când a apus soarele tot toarnă şi toarnă. **•kúneş batmadan ewel** înainte de apusul soarelui. **•sallanır amma batmaz** e zguduit dar nu se

scufundă.
battal adj. 1. nul; fără valoare. 2. uriaş; enorm.
batuw s. 1. cufundare; scufundare; imersiune. 2. decădere; declin. 3. (fin.) faliment; bancrută; crah; ruinare.
bavul s. valiză. // **•balaban bavul** geamantan mare.
baw interj. uimitor!; ce surpriză!
bawur s. 1. (anat.) piept. 2. (anat.) viscere. // **•bawurı ǵarılmak** a-i îngheţa cuiva ficiţii; a se îngrozi. **•bawuruna basmak** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrăţişa.
bawurǵargan adj. îngrozitor.
bawurǵarılması s. sperietură.
bawurıǵarılğan adj. îngrozit; speriat.
bawurunabasılğan adj. îmbrăţişat.
bay I. adj. înstărit; bogat. II. s. 1. soţ; bărbat. 2. nobil; aristocrat; domn. // **•bay Ğemal** domnul Ğemal. **•kıymetli baylar** stimaţi domni. **•saray bayı** curtean.
baya adv. 1. destul; suficient; apreciabil. 2. destul de mult. 3. destul de bine. // **•arkadaşım baya konısa** prietenul meu vorbeşte destul de bine.
bayagı adj. obişnuit; ordinar. // **•bayagı kesir** (mat.) fracţie ordinară.
bayan s. doamnă.
bayat adj. 1. vechi; stricat; alterat. 2. (fig.) demodat.
bayatlamak v.i. 1. a se învechi; a se strica; a se altera. 2. (fig.) a se demoda.
bayatlık adj. învechire; demodare; desuetudine.
Bayazit/Bayezit s. (antrop. m., arab.) "Tatăl lui Yazid".
baybak s. (zool.) marmotă (lat., *Arctomys marmota*).
baygın adj. 1. leşinat; inconştient. 2. slab; vlaguit. 3. (d. privire) galeş. 4. îndrăgostit; amoretat. // **•baygın yuki** somnolenţă.
baygınlik s. 1. leşin; inconştienţă. 2. slăbiciune; stare de slăbiciune. 3. (med.) sincopă. // **•baygınlik ǵesırmek** a leşina.
baygınlikǵesırge adj. leşinat.
bayginnazar s. privire galeşă; ocheadă. // **•bayginnazarlar atmak** a privi galeş; a arunca ocheadă; a arunca priviri pe furis; a-şi da ochii peste cap.
bayhayat adj. monden.
bayhayatolayı s. mondenitate.
Bayis, El- s. (relig., arab.) "Reînsufleţitorul"; "Cel ce redeşteaptă morţii redându-le viaţa" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
bayit s. (lit.) distih; cuplet.
bayılğan adj. leşinat; inconştient.
bayılma s. ameţală; leşin; nesimţire.
bayılmak v.i. 1. a leşina; a-i veni rău. 2. (fig.) a fi mare amator de; a adora. // **•kúlmekten bayılmak** a leşina de râs.
bayıltkan-katikoti s. (bot.) cucută-de-pădure (lat., *Galium schultesii*).
bayılma s. 1. ameţală; buimăceală. 2. încântare; fascinaţie.
bayılma v.t. 1. a ameţi; a buimăci. 2. a încânta; a fascina.
bayiltuw s. 1. ameţală; buimăceală. 2. încântare; fascinaţie.
bayiltuwǵı adj. 1. ameţitor; buimăcitor. 2. încântător; fascinant.

bayılıw s. ameţeală; leşin; nesimţire.
bayındır adj. înfloritor; prosper.
bayındırlık s. prosperitate.
bayındırmak v.t. a determina să prospere; a determina să înflorească.
bayır s. movilă; deal.
bayırlı adj. deluros.
bayır-sarı s. (orn.) şorecar asiatic (lat., *Buteo hemilasius*).
bayır-şegertkiğisi s. (orn.) lăcstar vorbitor (lat., *Gracula religiosa*).
bayır-toynagi s. (orn.) şorecar asiatic (lat., *Buteo hemilasius*).
bayır-turubı s. (bot.) hrean (lat., *Armoracia lapathifolia*; *Armoracia rusticana*; *Cochlearia armoracia*).
Baykal-órdegi s. (orn.) raţă mică de Baikal (lat., *Anas formosa*).
Baykal-suw-şullugı s. (orn.) becaţină de Baykal; becaţină altaică (lat., *Gallinago megala*).
baykuş s. (orn.) buhă; bufniţă (lat., *Bubo bubo*).
baykuş, balaban-kulaklı- s. (orn.) bufniţă mare (lat., *Bubo maximus*).
baykuş, balaban-múyúzlı- s. (orn.) bufniţă mare cornută (lat., *Bubo virginianus*).
baykuş, kawerengi-balıkşı- s. (orn.) bufniţă pescar brună (lat., *Ketupa zeylonensis*).
baykuş, kışkene- s. (orn.) cucuvea (lat., *Athene noctua*).
baykuş, kiska-kulaklı- s. (orn.) ciuf de câmp (lat., *Asio flammeus*).
baykuş, şimaliy- s. (orn.) minuniţă (lat., *Aegolius funereus*).
baykuş, şıpalak-ayaklı- s. (orn.) minuniţă (lat., *Aegolius funereus*).
baykuş, uzun-kulaklı- s. (orn.) ciuf de pădure (lat., *Asio otus*).
baykuşi, ambar- s. (orn.) strigă (lat., *Tyto alba guttata*).
baykuşi, bataklık- s. (orn.) ciuf african de stof (lat., *Asio capensis*).
baykuşi, kışkene-Afrika- s. (orn.) bufniţă mică africană (lat., *Bubo africanus*).
baylagan adj. care leagă. // **•kóz baylagan** prestigiator; scamator.
baylam s. 1. legătură; mănunchi. 2. (mat.) funcţie. 3. (gram.) gerunziu. 4. bandaj. 5. conectare; racord. // **•baylam figelı** (gram.) modul gerunziu. **•birtaalama baylam figelı** (gram.) gerunziu reduplicativ. **•ğelen baylam figelı** (gram.) gerunziu limitativ. **•kúndúk baylamı** (anat.) cordon ombilical. **•mahrumiyet baylam figelı** (gram.) gerunziu privativ. **•umum baylam figelı** (gram.) gerunziu universal.
baylama s. 1. legare; ataşare. 2. (mat.) funcţie. 3. balama; ţaţână.
baylamak v.t. 1. a lega; a ataşa; a uni. 2. a înnoda. 3. a bandaja. 4. a forma; a constitui. 5. (tehn.) a conecta. // **•aylık baylamak** a fixa salariul cuiva. **•başın baylamak** a se ataşa de cineva. **•bel baylamak** a-şi pune nădejdea în cineva. **•beste baylamak** (muz.) a compune. **•buz baylamak** a îngheţa; a se congela. **•emel baylamak** a nutri speranţa; a aspira. **•et baylamak** a se cicatriza. **•gónıl baylamak** a-şi lega inima de cineva; a se îndrăgosti; a

se devota. **•ğúregı may baylamak** a-l unge la inimă. **•kattı baylamak** a face bătătură. **•koşılga baylamak** a stipula. **•kóz baylamak** a lega la ochi; a înşela. **•kúp baylamak** a prinde mucegai; a mucegai. **•kursak baylamak** a face burtă; a-i creşte pântele; a lua în pântele. **•kuyruguna teneke baylamak** a-i lega cuiva tinicheaua de coadă; a-l băga în gura lumii. **•may baylamak** a prinde seu; a se îngrăşa. **•pamıkni ğıpke baylamak** a face ceva de mântuială. **•sım-sikı baylamak** a lega fedeleş. **•sıra/koşın baylamak** a forma rând. **•suwnı baylamak** a îndigui. **•umutun baylamak** a-şi lega speranţa de...; **•yıkpalga baylamak** a expune riscului; a primejdui; a periclita. // **•keleğekke dogrı úmút bayladık** ne-am legat speranţa de viitor. **•koltık kemerlerinıznı baylañız!** legaţi-vă centurile de siguranţă!;
baylangan adj. 1. legat; conexat; ataşat. 2. bandajat; înfăşat. 3. îndiguit.
baylanış s. legătură; conexiune.
baylanma s. 1. ataşament; fidelitate; devotament. 2. angrenaj.
baylanmagan adj. incoerent.
baylanmak v.i. a se lega; a se ataşa.
baylanmama s. 1. independenţă. 2. nepotrivire; contradicţie; neconcordanţă; discrepantă; discordanţă; incompatibilitate.
baylanmaykalır adj. incompatibil; independent.
baylanmaykalma s. incompatibilitate; independenţă.
baylanmaykaluw s. incompatibilitate; independenţă.
baylanmaz adj. incompatibil; independent.
baylanmazlık s. independenţă.
baylanuw s. 1. legătură; conexiune; dependenţă. 2. anexă.
baylaş s. 1. agraţă; clemă. 2. (gram.) conjuncţie.
baylaşık adj. aliat.
baylaşkan adj. aliat; compatibil.
baylaşma s. alianţă.
baylaşmak v.i. a se alia.
baylaşuw s. alianţă.
baylaw s. legare; ataşare.
baylı adj. 1. legat; ataşat. 2. dependent; subordonat; supus; subjugat. 3. indisponibil. // **•baylı bolmak** a depinde de; a fi în relaţie cu. **•koli-ayagı baylı bolmak** a fi legat de mâini şi de picioare; a fi în imposibilitate să acţioneze. // **•baylı ğúmleşikler** (gram.) propoziţii coordonatoare. **•baylı kózler** dependenţe.
baylık s. domnie; noblete; aristocraţie.
bayrak s. 1. drapel; steag. 2. (sport) ştafetă. // **•bayrak aşmak** a se răscula; a se revolta. **•bayrak asmak/tutmak** a arbora drapelul. **•bayrak ğellemek/sallamak** a flutura steagul. // **•bayrak ğaldama ozişları ertelendi** (sport) probele de ştafetă la înot s-au amânat. **•bayrak ğelden ğellene/sallana** steagul se leagănă din cauza vântului. **•bayrak kizil** steagul este roşu. **•bayrak ozişi** (sport) proba de ştafetă.
bayrakasuw s. arborare.

bayrakaşkan adj. răsculat; revoltat.
bayrakaştırgan adj. revoltător.
bayrakaşuw s. răsculare; revoltă.
bayrakşı s. stegar.
bayrakşik s. 1. (tehn.) giruetă. 2. steguleţ; fanion.
bayraktaşgan s. stegar.
bayraktutuw s. arborare.
bayram I. adj. sărbătoresc. II. s. sărbătoare. // **•bayram kayırlap ğürmek** a colinda. // **•bayram dolayısı man** cu ocazia sărbătorii. **•bayram ertesi** după sărbătoare. **•bayram kúni** zi de sărbătoare. **•bayram maniyı/naymesi** colind. **•bayramnıñ arifesinde** în ajunul sărbătorii. **•Kurban bayramı** (la musulmani) sărbătoare religioasă la care sunt sacrificate diferite animale. **•milliy bayram** sărbătoare naţională. **•Ramazan bayramı** (relig., la musulmani) sărbătoarea Ramadanului. **•Şeker bayramı** (relig., la musulmani) sărbătoarea Ramadanului. **•ulus bayramı** sărbătoare naţională. **•yarın bayram!** mâine este zi de sărbătoare!;
Bayram s. (antrop. m.) "Cel născut în zi de sărbătoare".
Bayram-Dede s. (topon.) Independenţa (jud. Constanţa).
bayramlama s. sărbătorire; serbare.
bayramlamak v.t. a sărbători; a serba.
bayramlangan adj. sărbătorit; serbat.
bayramlaşmak v.i. a se felicita (de sărbători).
bayramlaw s. sărbătorire; serbare.
bayramlı adj. sărbătoresc.
baytak adj. destul; destul de...; suficient.
baytal s. iapă.
baytar s. medic veterinar.
baytarlık s. medicină veterinară.
bayyan I. adj. bogat; înstărit. II. s. bogătaş.
baza s. (chim.) bază.
bazalt s. bazalt.
bazda adv. uneori; câteodată; ocazional.
bazda-bır adv. uneori; câteodată; ocazional. // **•bazda-bır olarga bara edim** câteodată mergeam la ei.
bazgeşilgen adj. abandonat.
bazgeşilmez adv. fără de care nu se poate; obligatoriu; sine qua non.
bazgeşirmek v.t. a dezobişnui; a dezvăţa.
bazgeşirmemek v.t. a obliga; a impune.
bazgeşken adj. dezbrătat; dezobişnuit; dezvăţat.
bazgeşme s. răzgândire; abandonare; abandon; renunţare; abdicare.
bazgeşmek v.i. 1. a renunţa; a se lăsa; a părăsi (de bunăvoie). 2. a se răzgândi; a-şi schimba intenţia; a-şi schimba gândul. 3. a abdica (şi fig.).
bazgeşuw s. răzgândire; abandonare; abandon; renunţare; abdicare.
bazık adj. (chim.) bazic.
bazı I. adj. unii; unele; o parte din; anumiţi. II. adv. uneori; câteodată; ocazional. // **•bazı kışılar** unii oameni.
bazı süyegı I. adj. (anat.) humeral. II. s. (anat.) humerus.
bazı-bazı adv. uneori; câteodată; ocazional.
bazıları I. adv. uneori; câteodată; ocazional. II. pron. unii; unele.

bazilarin *pron.* pe unii; pe unele.
bazilarina *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bazilarında *pron.* la unii; la unele.
bazilarından *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bazilarınday *pron.* ca unii; ca unele.
bazilarin *adj.* unora.
bazimli *adj.* curajos; îndrăzneț.
bazisi *pron.* unii; unele.
bazisin *pron.* pe unii; pe unele.
bazisina *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bazisinda *pron.* la unii; la unele.
bazisindan *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bazisinday *pron.* ca unii; ca unele.
bazisin *adj.* unora.
bazlamaş *s.* (gastron.) clătită.
bazna *s.* bucurie; fericire. // **•baznası ötmek** a călca mare. **•baznası ötmek** a nu îndrăzni. **•baznasın batırmak** a risca; a primejdi; a pune în pericol; a se aventura.
baznabatırğan *adj.* hazardat; periclitant; periclitat; primejdios; primejduit; riscant; expus.
baznabatırması *s.* hazardare; periclitare; primejdie; primejduire; risc; expunere.
baznaótmesi *s.* fală; lăudăroşenie; mândrie; fudulie.
baznasıótken *adj.* fâlos; fudul; lăudăros; mândru; încrezut; fudul.
bazubent *s.* amuletă; talisman.
bazuka *s.* (mil.) bazucă.
bazuw süyegı **I.** *adj.* (anat.) humeral. **II.** *s.* (anat.) humerus.
be **I.** *conj.* și. **II.** *interj.* măi!; bre!; // **•be, neni** bre, mămică.
bebe *s.* **1.** prunc; copilăș; sugar. **2.** păpușă.
bebek *s.* **1.** (anat.) pupilă. **2.** păpușă. **3.** prunc; copilăș; sugar. // **•bebek eskisi** scutec.
bebekşi *s.* păpușar.
bebişek *s.* (orn.) pupăză (*lat., Upupa epops*).
bebiy *s.* **1.** prunc; copilăș; sugar. **2.** păpușă.
bebır *s.* **1.** (zool.) panteră; leopard (*lat., Panthera pardus*; *Felis pardus*). **2.** (zool.) puma; cuguar (*lat., Panthera concolor*). **3.** (zool.) jaguar (*lat., Panthera onca*).
bedbaht *adj.* nefericit; năpăstuit.
bedbahtlık *s.* nefericire.
bedbin *adj.* pesimist.
bedbinlik *s.* pesimism.
bedduwa *s.* blestem. // **•bedduwa etmek** a blestema.
bedduwalı *adj.* blestemat.
bedel *s.* **1.** echivalent; contravaloare. **2.** schimb de bani; schimb valutar.
beden *s.* (anat.) corp; trunchi; trup; bust; tors. // **•beden alıştırması** exercițiu fizic. **•beden terbiyesi** educație fizică.
bedeniy *adj.* corporal.
bedeniybılım *s.* fiziologie.
bedeniybılımğı *s.* fiziolog.
bedeniybımlı *adj.* fiziologic.
bedeniytedaviy *s.* (med.) fizioterapie.
bedenlik *adj.* trupesc.
bedenterbiyesi *s.* educație fizică.
bedeviy *s.* beduin.
bedihiy *adj.* clar; evident; incontestabil.
bedir *s.* lună plină.
Bedir *s.* (topon.) locul unei victorii a

Profetului Muhammed Aliyselam.
Bediy, El- *s.* (relig., arab.) "Ziditorul"; "Cel care fără a folosi tipare plămăiește lumi minunate în univers; mereu felurite și neasemuite" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
Bediye *s.* (antrop. f., arab.) "Cea fără precedent".
Bedje/Bezge *s.* (topon.) ("Corturile") Satu Nou (jud. Tulcea).
Bedreddin/Bedrettin *s.* (antrop. m., arab.) "Victoria credinței" (de la *Bedir* - locul unei victorii a Profetului Muhammed Aliyselam").
bedref *s.* **1.** baie; scăldat. **2.** cameră de baie.
bedreflí *adj.* îmbăiat.
Bedriy *s.* (antrop. m., arab.) "Cel ce a participat la Victoria de la Bedir".
Bedriye *s.* (antrop. f., arab.) "Cea frumoasă ca o lună plină".
beduwa *adj.* gratuit; pe gratis.
begaytilgan *adj.* renumit; reputat; celebru; faimos; notoriu; popular.
begaytilma *s.* renume; reputație; celebritate; faimă; notorietate; popularitate.
begazartlı *adj.* surescitat.
begárúw *adv.* foarte bine. // **•begárúw raátlendim** m-am odihnit foarte bine.
begendírgen *adj.* admirabil.
begendirmek *v.t.* a determina să placă; a determina să devină plăcut; a determina să admire.
begene-begene *adv.* admirativ.
begengen *adj.* căruia îi place; iubitor de; admirator.
begenge *s.* elogiu.
begenılgen *adj.* agreeat; plăcut; admirat; îndrăgit.
begenılmek *v.i.* a fi plăcut; a fi agreeat; a fi admirat; a fi îndrăgit.
begenıp-ayırılğan *adj.* preferat.
begenıp-ayırıw *s.* preferință.
begenmek *v.t.* a plăcea; a agreea; a admira; a îndrăgi. // **•begenıp ayırmak** a prefera. **•ózin bek begenmek** a fi plin de sine; a fi încrezut. // **•odanı begenemen** îmi place camera.
begenmemek *v.i.* a dispăcea.
begenúw *s.* plăcere; îndrăgire; admirație.
begoniya *s.* (bot.) begonie (*lat., Begonia*).
begórsenli *adj.* surescitat.
begayış *s.* transfer; mutare.
begayışlı *s.* transferat; mutat.
beğerealmama *s.* nereușită; eşuare; eșec.
beğere-almamak *v.i.* a eşua; a nu reuși.
beğergen *adj.* cuceritor; victorios; învingător; nimicitor.
beğerikli *adj.* priceput; iscusit. // **•beğerikli oyınğı** actor talentat.
beğeriklik *s.* pricepere; iscusință; dexteritate.
beğeriksız *adj.* nepriceput; neîndemânatic.
beğeriksızlık *s.* nepricepere; neîndemânare; stângăcie.
beğerılgen *adj.* distrus; doborât; învins; nimicit.
beğerilmege *adj.* neînvinc; neînfrânt.
beğerılmek *v.i.* a fi învins; a fi distrus; a fi doborât.
beğerilmeme *s.* invincibilitate.
beğerilmez *adj.* imbatabil; invincibil.

beğerilmiykalğan *adj.* **1.** nereușit; eşuat. **2.** neînfrânt; neînvinc.
beğerilmiykalır *adj.* imbatabil; invincibil.
beğerilmiykalma *s.* invincibilitate.
beğerilmiykaluw *s.* invincibilitate.
beğermek *v.t.* **1.** a reuși; a izbuti; a învinge. **2.** (fig.) a ruina; a distruge; a doborî. // **•beğermiy kalmak** a eşua. **•birtaa beğermek** a recuceri.
beğermeme *s.* eșec; eşuare; nereușită.
beğermemek *v.i.* a eşua.
beğermiykalma *s.* eșec; eşuare; nereușită.
beğermiykaluw *s.* eșec; eşuare; nereușită.
beğerúw *s.* **1.** distrugere; doborâre; învingere; nimicire. **2.** abilitate; reușită.
beğerúwğı *adj.* învingător; victorios; biruitor.
beğerúwsúz *adj.* nereușit; incompetent; incapabil; ineficace.
beğerúwsúzlık *s.* eșec; insucces; inabilitate; contraperformanță.
behemehal *adv.* neapărat; negreșit.
behimiy *adj.* bestial.
Behram *s.* (astr.) Marte.
bej *adj.* bej; de culoare bej.
bek **I.** *adv.* foarte; extrem de. **II.** *s.* (ist.) bei. // **•bek kóp işletmek** a suprasolicita. **•bek şegışmek** a-și mânca amarul. **•bek uzaklarga ketmek** a merge prea departe; a se îndepărta. **•bek yorılmak** a se surmena. **•murunı bek ósmek** a-și lua nasul la purtare; a se obrăznicii. // **•baár taa bek hoşıma kete** îmi place mai mult primăvara. **•bek ağındım** mi-a părut foarte rău. **•bek akıllı** foarte inteligent. **•bek ańlamadı** nu prea am înțeles. **•bek árúw** foarte bine. **•bek ayaz** este foarte ger. **•bek az** foarte puțin. **•bek balaban** foarte mare. **•bek dıkkatlı** minuțios. **•bek güzel** foarte frumos. **•bek güzelsin** ești foarte frumoasă. **•bek hızlı/súratlı** vertiginos. **•bek hoş tuwul** nu e prea plăcut. **•bek kalabalık** foarte aglomerat. **•bek kışkene** minuscul; foarte mic. **•bek kóp** foarte mult. **•bek korkıtkan** sinistru. **•bek kuğurlı** foarte straniu. **•bek lútúfkársınız** sunteți foarte amabil. **•bek maktawlı** foarte lăudat. **•bek ónemli** foarte important. **•bek palı tuwul mı?** nu e prea scump?; **•bek pazla** foarte mult. **•bek riğa etemen** vă rog mult. **•bek sarp** nemaipomenit. **•bek şirkín** hidos. **•bek suwsadı** mi-e foarte sete. **•bek uzun** foarte lung. **•bek yaman** grozav de; foarte. **•bo yerı** **•bek siğak** aici este foarte cald. **•eñ** **•bek** cel mai; cea mai. **•et** **•bek maylı** carnea e prea grasă. **•kısı** **•bek az bolsa** dacă sunt foarte puținii oameni. **•men kelgenge babam bek kuwandı** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. **•oyın bek eglendirúwğı** **•edı** piesa a fost foarte amuzantă. **•pantolan bek uzun** pantalonii sunt prea lungi. **•sen bek hoşıma ketesin** îmi place foarte mult. **•senı** **•bek árúw bilemen** te cunosc foarte bine. **•senı** **•bek arzılayman** te doresc mult. **•senı** **•bek sagındım** îmi este foarte dor

de tine. • **sení bek súyemen** te iubesc mult. • **sení bek yakşı kóremen** îmi placi foarte mult. • **sergí bek kóp yer tutmay** expoziția nu ocupă prea mult loc. • **sízní bek orúw aňlayman** vă înțeleg foarte bine. • **taa bek** și mai mult. • **taa bek te** cu atât mai mult. • **temsíl bek hoşıma kettí** spectacolul mi-a plăcut foarte mult.

bekáar s. celibatar; burlac; holtei. // • **bekáar odası** garsonieră.

bekáaret s. virginitate; castitate.

bekáariy adj. de castitate.

Bekáariy s. (antrop. m.) "Holteiul".

bekáar-í izale iz. prsn. deflorare.

bekáar-í izalelí iz. prsn. deflorată.

bekáarlık s. celibat; burlăcie.

bekboldırğan adj. surmenat.

bekboldırma s. surmenaj.

bekheweslendırğan adj. entuziasmant; impetuos.

bekheweslenme s. entuziasm; impetuoizitate.

bekhewesli adj. surescitat.

bekir s. (zool.) cămilă; dromader (lat., *Camelus dromedarius*).

bekkızargan adj. incandescent.

bekkızaruw s. incandescentă.

bekkızıřkan adj. surescitat.

bekkúyğanlı adj. surescitat.

bekleme s. așteptare. // • **bekleme odası** anticameră.

beklemek A. v.i., v.t. a aștepta. B. v.t. 1. a supraveghea; a păzi. 2. (fig.) a spera; a nădăjdui. // • **dórt kóz men beklemek** a aștepta cu ochii în patru; a aștepta cu nerăbdare. • **ğolín beklemek** a aștepta sosirea cuiva. // • **bagajlarnı kóp beklıyğekmız mı?** așteptăm mult bagajele?; • **hergún ğolga karap bekledık** v-am așteptat în fiecare zi cu ochii spre drum. • **kóp beklıyğekmız mı?** trebuie să așteptăm mult?; • **lútıyğe, menı terakay bekleńiz!** vă rog așteptați-mă puțin!; • **olar derwezenıń awuzunda beklıyler** ei așteaptă la poartă. • **onı bekledım fakat kelmedı** l-am așteptat dar nu a venit. • **sızńı gene beklıymız** vă așteptăm din nou. • **sızńı kúnler men bekledık** v-am așteptat zile de-a rândul.

beklemesalonı s. sală de așteptare.

belkengen adj. așteptat; sperat; probabil.

belkenmegen adj. surprinzător; nesperat; neașteptat; improbabil. // • **belkenmegen řıy** surpriză.

belkenmek v.i. a se aștepta (la ceva). // • **bonday bır soń belkenır edı** era de așteptat un asemenea rezultat.

belkenmez adj. surprinzător; nesperat; neașteptat; improbabil.

belkentı s. așteptare; nădejde; speranță.

belkletmek v.t. 1. a determina să aștepte. 2. a se lăsa așteptat.

bekmaktalğan adj. preamărit.

bekmaktaw s. preamărire.

bekre s. (iht.) păstrugă (lat., *Acipenser stellatus*).

bekrıy adj. bețiv; bețivan.

bekrıyet s. beție; alcoolism.

beksúyılgen adj. adorat.

beksúyúw s. adorație.

bekşı s. paznic; gardian; strajă. // • **arařık bekşısı** grănicer. • **bekşı**

kulúbesı canton. • **mápıs bekşısı** temnicer.

bekşılı adj. cu gardă; păzit; străjuit.

bekşılık s. pază; gardă. // • **bekşılık etmek** a păzi; a face de gardă.

bektanılğan adj. arhicunoscut.

bekyorılğan adj. surmenat.

bekyorılúw s. surmenaj.

bel s. 1. mijloc; talie. 2. (geogr.) defileu; strâmtoare; chei. 3. (anat.) coloană vertebrală. 4. (anat.) șale. // • **bel baylamak** a-și pune nădejdea în cineva. • **bel búkmek** a se încovoia; a se curba. • **belı šókmek** a se gheboșa; a se gârbovi. • **belín sındırmak** a-și frânge mijlocul. // • **bel ğılıgı** (anat.) măduva spinării. • **bel kayıřı** curea; centură; cingătoare. • **belden yarısı** (anat.) de la mijloc în sus.

bela s. nenorocire; necaz; calamitate; dezastru. // • **bařı beladan kutulmamak** a nu mai scăpa de necazuri. • **bela řıgarmak** a vâri în belea; a vâri în bucluc. • **belaga atmak** a vâri în belea; a vâri în bucluc. • **belaga ogırmak/túřmek** a intra într-o belea; a da de necaz; a o păți rău. • **belasın tapmak** a-și găsi beleaua; a se vâri în bucluc; a da de dracul. // • **ne bela!** ce nenorocire!;

belagaogırgan adj. năpăstuit; nenorocit; pățit.

belagat s. elocință; elocvență; expresivitate; oratorie; retorică.

belagatlı adj. elocvent; expresiv; oratoric; retoric.

belagatsız adj. inexpressiv.

belagatsı s. orator; vorbitor.

bela-kaza s. 1. nenorocire; necaz. 2. accident; catastrofă.

belalı adj. dezastruos.

belasız adj. fără nenorocire; fără necaz.

belawurtması s. deșelare; spetire; speteală.

belbaw s. curea; cordon; centură; brâu; chimir; șerpar; cingătoare.

belbaylaw s. nădejde; așteptare; convingere; credință.

belbořlıgı s. (fiziol.) impotență.

belbúgúklıgı s. încovoiere; cocoșare.

belbúgúw s. aplecare; plecare; cocărjare; chircire; ploconire; prosternare; înclinare; curbare; închinare; supunere.

belbúkken adj. aplecat; plecat; cocărjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belediy adj. municipal.

belediye s. municipalitate; primărie. // • **belediye başkanı** primar.

Belediye-Bayır s. (topon., deal în Tulcea) ("Dealul Primăriei") Beledia (jud. Tulcea).

belek s. cadou; dar; atenție.

beleń s. tresărire; înfiorare.

beleńlegen adj. înfiorat.

beleńleme s. tresărire; înfiorare.

beleńlemek v.i. a tresări; a se înfiora.

beleńletúwǵı adj. înfiorător.

beleńlew s. tresărire; înfiorare.

beleş s. (gastron.) tartă.

belge s. document; argument; dovadă. // • **belge filmı** film documentar. • **kımlık belgesı** buletin de identitate. • **tuwum belgesı** certificat de naștere.

belgeleme s. argumentare; demonstrare; dovadă.

belgelemek v.t. a demonstra; a

argumenta; a dovedi.

belgelengen adj. argumentat; demonstrat; dovedit.

belgelew s. argumentare; demonstrare; dovadă.

belgelı s., adj. documentar.

belgin adj. precis; evident; clar.

belgiy s. indicii.

belgi s. semn; indicii.

belgisız adj. imprecis; nedefinit.

belgisızlık s. imprecizie; nedefinire.

Belgiye s. (topon.) Belgia.

belgiyelı s., adj. belgian.

belik s. elocvent.

Belizler s. (topon.) Belize.

belıboř adj. (med.) impotent.

belıbúgúw adj. încovoiat; adus de spate; cocoșat.

belıbúgúılgen adj. aplecat; plecat; cocărjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belıbúkriygen adj. aplecat; plecat; cocărjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belııyılgen adj. aplecat; plecat; cocărjat; chircit; ploconit; prosternat; înclinat; curbat; închinat; supus.

belınawurtkan adj. deșelat; spetit.

belıřókken s., adj. cocoșat; gârbovit; gheboșat.

belka s. (zool.) veveriță (lat., *Sciurus vulgaris*).

belkı(m) adv. poate; probabil.

belkıli adj. prezumtiv; probabil.

belkıli s. prezumție.

belkımlı adj. prezumtiv; probabil.

belkımlık s. prezumție.

belkımsız adj. improbabil.

belkisız adj. improbabil.

bellek s. memorie.

belleme s. 1. memorare; reținere. 2. credință; presupunere; considerare; considerent.

bellemek v.t. 1. a crede; a presupune; a considera; a-și închipui. 2. a reține; a memora.

bellegen adj. 1. crezut; presupus; considerat. 2. reținut; memorat.

bellemenek v.i. 1. a se reține; a se memora. 2. a se crede; a se presupune; a se considera.

belletılgen I. adj. evident; clar; vădit; definit; determinat; precis. II. s. (gram.) determinat.

belletılmegen adj. 1. nedefinit; imprecis; îndoielnic; neclar. 2. vag; confuz. 3. necunoscut.

belletılmek v.i. a se clarifica; a se lămuri; a se lumina; a se defini.

belletılmeme s. 1. nedefinire; imprecizie. 2. confuzie.

belletken s. (gram.) determinant.

belletme s. 1. semn; simptom; indicii. 2. determinare; definire. 3. (mat.) determinant. // • **harbiye belletmesı** caz de război; casus belli.

belletmek v.t. 1. a defini; a determina. 2. a face cunoscut; a face știut. 3. a evidenția; a arăta; a vădi; a clarifica; a preciza; a demonstra.

belletmelı adj. explicit; simptomatic.

belletmez adj. (gram.) nehotărât; nedeterminat. // • **belletmez almařlık** (gram.) pronume nehotărât. • **belletmez řıfat** (gram.) adjectiv nehotărât. • **belletmez úzviyet** (gram.) articol nehotărât.

belletúwǵı adj. demonstrativ.

belletúwlı adj. determinat; definit; clarificat.

bellew s. 1. memorare; reținere. 2. credință; presupunere; considerare; considerent.

bellí adj. 1. evident; clar; vădit; previzibil. 2. cunoscut; știut. 3. determinat; definit. // **•soñişi bellí bolmak** a i se desluși sfârșitul. **•uşun rengín bellí etmek** a-și da arama pe față; a se da pe față. // **•baştan bellí bolmagan** imprevizibil. **•bellí başlı** notabilitate; fruntaș. **•bellí бір** anume; anumit. **•bellí tuwul** nu este clar.

bellíbolgan adj. 1. evidențiat; subliniat. 2. definit; dovedit; elucidat; explicit; exteriorizat. 3. lămurit; clarificat; edificat. 4. (gram.) determinat.

bellíbolmagan adj. 1. (gram.) nehotărât. 2. imprecis; incert; indefinit; indistinct; îndoienic; neclar; nedefinit; nedeterminat; nelămurit; necunoscut; vag; confuz.

bellíbolmama s. 1. nedeterminare; nedefinire. 2. neclaritate; incertitudine; imprecizie.

bellíbolmaz adj. 1. nedeterminat; nedefinit. 2. neclar; imprevizibil; incert.

bellíboluw s. lămurire; clarificare; edificare.

bellíetken adj. determinativ.

bellíetmegen adj. (gram.) nehotărât.

bellíetúw s. determinare; stabilire; fixare; deslușire; clarificare; elucidare.

bellílik s. claritate; precizie; evidență.

belsem s. balsam.

belseme s. (bot.) calomfir; busuiocul-fetelor (lat., *Chrysanthemum balsamita*; *Tanacetum balsamita*).

belsemele s. îmbălsămare.

belsemelemek v.t. a îmbălsăma.

belsemlengen adj. îmbălsămat.

belsemluw s. îmbălsămare.

belsemli adj. îmbălsămat.

belsenmek v.i. 1. a-și îndrepta șalele; a scoate pieptul în față. 2. (fig.) a se pregăti.

belsuwuklatkan adj. (med.) bolnav de blenoragie.

belsuwuklugı s. (med.) gonoree; blenoragie.

belsúyegı s. 1. (anat.) coloană vertebrală; șira spinării. 2. (fig.) bază; esență.

belşókmesi s. gârbovire; gheboșare.

belurus s., adj. bielorus.

Belurus s. (topon.) Belarus.

beluruslı s., adj. bielorus.

belurusşa I. adv. în limba bielorusă.

II. s. (limba) bielorusă.

belústı adv. în capul oaselor; în șezut. // **•belústıne turmak** a se ridica în capul oaselor; a sta în șezut.

bem s. (muz.) bas.

bem-biyaz adj. alb imaculat; alb intens.

ben s. (med.) neg.

bende s. 1. sclav; rob. 2. îngrijitor; servitor; slujbaș.

bendeđı adj. sclavagist.

bendelık s. sclavie; robie.

bengıldeme s. 1. scheunat; schelălăit; scâncit. 2. chefnit.

bengıldemek v.i. 1. a scheuna; a schelălăi; a scânci. 2. a chefnit.

bengıldew s. 1. scheunat; schelălăit; scâncit. 2. chefnit.

bengıltı s. 1. scheunat; schelălăit; scâncet. 2. scheunat; schelălăit;

scâncet; chefnit. 3. chefnit.

bengotı s. (bot.) măselariță; nebunariță; sunătoare (lat., *Hyoscyamus niger*).

benin s., adj. beninez.

Benin s. (topon.) Benin.

beninli s., adj. beninez.

benk s. hașis; opiu.

benli adj. cu negi; negos.

bent s. 1. baraj; dig. 2. alineat; paragraf. 3. (lit.) strofă. // **•bent kurmak** a zăgăzui.

bentkurulan adj. zăgăzuit; stăvilit; îndiguit.

bentkuruw s. zăgăzuire; stăvilire; îndiguire.

benlí adj. îndiguit.

benzin(a) s. benzină. // **•benzin turagi** stație de benzină. **•benzina tenekesi** bidon de benzină.

•benzinam pittı mi s-a terminat benzina. **•maşınam az benzina ğaga** mașina mea consumă puțină benzină.

benzingi/benzinağı s. benzinar; benzinărie.

benzol s. (chim.) benzol; benzen.

beñiz s. 1. față; chip. 2. mină; expresia feței.

bepke s. grămadă; îngrămadire; masare; comasare.

bepkelı adj. îngrămadit; masat; comasat.

berat s. brevet. // **•ihtira beratı** brevet de invenție.

berayet s. (jur.) achitare; reabilitare. // **•berayet etmek** (jur.) a achita; a clasa.

berayetlendirilgen adj. (jur.) achitat; reabilitat.

berayetlendirilmek v.i. (jur.) a fi achitat; a fi reabilitat.

berayetlendirme s. (jur.) achitare; reabilitare.

berayetlendirme v.t. (jur.) a achita; a reabilita.

berayetlendiruw s. (jur.) achitare; reabilitare.

berayetlengen adj. (jur.) achitat; reabilitat.

berayetli adj. (jur.) achitat; reabilitat.

berber s. frizer. // **•berber salonı** frizerie.

berber-kekligi s. (orn.) potârniche sardă (lat., *Alectoris barbara*).

berber-kirkigi s. (orn.) potârniche sardă (lat., *Alectoris barbara*).

berberlik s. frizerie.

berdi s. (fiz., geogr.) debit.

beregek s. (fin.) datorie; bun datorat.

beregkli s. (fin.) debitor; datornic.

bereket s. belșug; abundență; opulență; prosperitate. // **•Alla(h) bereket bersin!** grație lui Dumnezeu!

•eñge men bereket pace și prosperitate. **•kiseñizge bereket!** să aveți belșug!

bereketli adj. 1. îmbelșugat; belșugos; abundant; opulent; prosper. 2. (d. sol) fertil. // **•bereketli bolsin!** să fie cu belșug! poftă bună!

bereketli-bereketli adv. din abundență.

bereketsiz adj. nefertil.

bereketsizlik s. nefertilitate.

bereñge s. (bot.) cartof (lat., *Solanum tuberosum*).

bereñge, tatlı- s. (bot.) batat; cartof-dulce (lat., *Ipomoea batatas*).

bereñge, yam- s. (bot.) ignedă (lat., *Cardum gairdneri*; *Discorea*

balatas).

bereta s. beretă; bonetă.

bergen I. adj. dăător. II. s. donator.

// **•kanun bergen** (jur.) legislator; legiuitor. **•şıfa bergen** salubru.

bergi s. 1. impozit; taxă. 2. (fig.) aptitudine; dar; har. // **•bergi salmak** a taxa. // **•bergi muwaffiyetı** scutire de impozit.

•bergi temeli bază de impozitare.

•bergiden muwaff scutit de impozit; neimpozabil.

•dolaşkan/vasitalı/bilvasita bergi impozit indirect.

•dolaşmaz/vasitasız bergi impozit direct. **•kelir bergisi** impozit pe venit.

bergialingan adj. impozitat; taxat.

bergialinir adj. (fin.) impozabil.

bergialma s. impozitare; taxare.

bergialuw s. impozitare; taxare.

bergibergen s. plătitor de impozit.

bergidar s. (fin.) debitor; datornic.

bergigi s. perceptor.

bergigiyan s. perceptor.

bergili adj. darnic; generos.

bergiödegen adj. tributar.

bergisalingan adj. impozitat; taxat.

bergisalma s. impozitare; taxare.

bergisaluw s. (fin.) impunere.

bergisiz adj. neimpozabil.

berguzar s. suvenir; cadou; dar.

berilgen adj. 1. dat; oferit; dăruit; transmis. 2. îndrăgostit; amoretat.

beriliş s. dare; oferi; dăruire; transmitere.

berilmek v.i. a se da; a se oferi; a se dăru; a se transmite. // **•bır-bırine berilmek** a se da unul la altul; a se lupta; a se bate; a se încăiera; a se ciocni; a se tampona; a se îndrăgosti reciproc. // **•boranga da kabir berile** se anunță și furtună. **•lajler yazı man berile** medicamentele se dau pe bază de rețetă.

beriluw s. 1. dare; oferi; dăruire. 2. îndrăgostire; amorezare. // **•bır-bırsine beriluw** luptă; bătalie; încăierare; ciocnire; tamponare; îndrăgostire reciprocă.

berim s. productivitate; randament. // **•berim kabiliyeti** (econ.) rentabilitate.

berimleşken adj. fertilizat.

berimleşirme s. fertilizare.

berimleşirmek v.t. a fertiliza.

berimleşiruw s. fertilizare.

berimli adj. 1. productiv; de mare randament. 2. rodnic; fertil.

berimsiz adj. 1. neproductiv; fără randament. 2. ineficace; infructuos.

berimsizlik s. 1. neproductivitate; lipsă de randament. 2. ineficacitate; ineficiență.

beritli I. adj. de dincoace. II. postp. începând cu...; de... încoace. // **•balaligimdan beritli sabırsızman** din copilărie sunt nerăbdător. **•kaşandin beritli okıysıniz?** de cât timp învățați?

•ketkenden beritli kabir yok de când a plecat nu e nicio veste.

•köpten beritli rastlaşmadık nu ne-am întâlnit de mult. **•sen keldenden beritli toktamadan kar ğawa** de când ai venit tu ninge fără încetare.

•tınewunden beritli de ieri încoace; începând de ieri.

•turgandan beritli ğılay de când s-a sculat plânge.

berk I. adj. 1. (fiz.) dur; solid. 2.

rezistent; durabil. **II.** s. (fiz.) solid.
berkarar *adj.* stabil; constant.
berket s. (text.) velur.
berketli *adj.* velurat.
berketten *adj.* de velur.
berketliy *adj.* velurat.
berkínmek *v.i.* a se întări; a se consolida.
berkítmek *v.t.* a întări; a consolida.
berklík s. 1. rezistență; durabilitate. 2. (fiz.) soliditate; duritate.
berme s. dare; dăruire; transmitere. // **umumiý kalk ses bermesí** plebiscit.
bermegen *adj.* care nu dă. // **beş para bermegen** nepăsător.
bermek **A.** *v.m.* (precedat de *ger. univsl.* în -íp/-íp/-up/-úp sau de forma simplă a *ger. redupl.* în -y/-a/-e) a continua să...; a repeta; a insista în...; a persevera în...; a persista în...; **B.** *v.t.* 1. a da; a oferi. 2. a dăru; a ceda. 3. a atribui; a pune pe seama...; 4. a încredința; a da; a preda. 5. a da; a transmite (*cunoștințe, știri etc.*). 6. a produce; a provoca; a pricinui. 7. a ține; a da; a oferi (*un concert, un bal etc.*). 8. a mărita; a căsători. 9. a plăti; a achita. 10. a degaja; a emana; a împrăști. 11. a produce; a realiza; a crea. // **abdestín bermek** a muștrului; a trage cuiva o papară. **akıl bermek** a-i deschide cuiva capul; a-l sfătui; a-l povățui; a-i recomanda. **ara bermek** a întrerupe; a da răgaz; a amâna; a păsu. **arka bermek** a încuraja pe cineva. **arka-arkaga bermek** a se ține spate-n spate; a-și acoperi spatele reciproc; a se ajuta reciproc; a se sprijini reciproc; a se proteja reciproc. **at bermek** a numi; a denumi; a da un nume; a boteza. **ateş bermek** a da foc; a incendia; a aprinde. **ayirilík bermek** a privilegia. **ayta bermek** a-i da zor cu...; a stărui. **baş-başa bermek** a acționa umăr la umăr. **bel búkmek** a se încovoia; a se curba. **beş para bermemek** a nu da doi bani; a nu-i păsa; a nu se sinchisi. **bilgi bermek** a da informații. **bır-bırine ğesaret bermek** a se încuraja reciproc. **borişka bermek** a da cu împrumut. **boş bermek** a da pace; a lăsa în pace. **buyuruk bermek** a ordona; a porunci. **ders bermek** a da lecții; a medita. **efirge bermek** a radiodifuză; a televiza; a transmite; a emite. **emir bermek** a da ordin; a ordona; a porunci. **emiyet bermemek** a nu da importanță. **ewlatlık bermek** a da de suflut. **eziyet bermek** a chinui; a tortura. **ġanin bermek** a-și da viața; a se jertfi; a muri; a se zbate; a se strădui. **ġerín bermek** a-i ceda cuiva locul. **ġesaret/kayret bermek** a încuraja. **ġetki bermek** a autoriza; a împuternici. **ġewap bermek** a da răspuns; a răspunde. **ġeza bermek** a pedepsi; a sancționa. **ġol bermek** a ceda trecerea; a da prioritate (*auto.*). **ġón bermek** a da direcția; a orienta. **ġonıl bermek** a-și dăru inima cuiva; a se îndrăgosti; a se devota. **ġúrek-tírek bermek** a-i ține cuiva inima; a-l sprijini; a-l încuraja; a-l consola. **ġurttaşlıgın**

bermek a-i acorda cetățenia; a-l naturaliza. **ġúwenġe bermek** a da asigurări. **hakk bermek** a-i da cuiva dreptate. **hawa bermek** a umfla. **hesap bermek** a da socoteală cuiva; a răspunde în fața cuiva. **iġar bermek** a da cu chirie; a da în arendă. **iġaze bermek** a permite; a da voie; a îngădui. **ilham bermek** a însufla. **ılışe bermek** a se lega mereu de cineva; a nu mai avea loc de cineva; a-l persecuta. **iş bermek** a oferi cuiva de lucru; a da cuiva de lucru. **itke ses bermek** a da gură la câini; a striga la câini să nu mai latre. **izah bermek** a da explicații. **izín bermek** a da voie; a învoi; a permite; a încuviința. **kaber bermek** a da de veste; a informa; a înștiința. **kan bermek** a da sânge; a-și vărsa sângele. **kanun bermek** a da lege; a legifera. **karar bermek** (*jur.*) a pronunța o sentință; a hotărî. **karşılık bermek** a da răspuns; a replica; a asigura. **kaytarip bermek** a înapoia; a restitui; a retroceda. **keleġekten kaber bermek** a prezice viitorul; a proroci. **kira man bermek** a da cu chirie; a închiria. **kıymet/ónem/ehemmiyet bermek** a acorda importanță. **koġaga bermek** a mărita. **kókírek bermek** a hrăni cu piept; a alăpta. **kókírek bermek** a da piept cu cineva. **kol bermek** a-și da mâna cu cineva; a se alia; a se saluta. **kóleke bermek** a face umbră; a umbri. **kolga bermek** a-l da pe mâna cuiva; a-l denunța. **kolından bermek** a da ceva din mână. **kol-kolga bermek** a-și da mâna; a fi mână-n mână; a colabora. **kórew bermek** a da cuiva o sarcină. **kózáydín bermek** a felicita. **kulak bermek** a ciuli urechile; a asculta cu atenție; a trage cu urechea. **kuwat bermek** a da puteri; a fortifica; a întări. **meme bermek** a da să sugă; a alăpta. **miydan bermek** a da prilej; a ocaziona. **miywa bermek** a da roade. **mol-mol bermek** a îndestula. **muwaffiyet bermek** a ierta; a scuza; a amnistia. **nabızına kóre şerbet bermek** a-i da cuiva apă la moară; a-i face pe voie. **nasihat bermek** a sfătui; a povățui. **nefes bermek** a expira. **okka bermek** a da din greutate; a slăbi. **omiz bermek** a pune umărul; a ajuta. **oy bermek** a da votul; a vota. **oyin bermek** a da spectacole; a da reprezentatii. **ózín bermek** a se dedica; a se consacra; a se sacrifica. **pápişin kolına bermek** a da cuiva papucii; a-l alunga. **parasın bermek** a achita contravaloarea; a plăti. **paşaportın kolına bermek** a da cuiva pașaportul; a-l expedia. **payın bermek** a-i da porția; a-l muștrului. **pikir bermek** a-i da cuiva o idee; a-i sugera. **pışım bermek** a da formă. **raport bermek** a raporta. **renk bermek** a da culoare; a colora. **rıza bermek** a-și da acordul; a consimți; a accepta. **ruh bermek** a ridica moralul cuiva; a îmbărbăta pe cineva. **sebep bermek** a da cuiva motiv

să...; **şekil bermek** a fasona; a modela; a da formă. **selam/selamalekım bermek** a saluta; a da bună ziua; a da binețe. **ses bermek** a-și face auzită vocea; a răspunde la apel; a scoate sunete; a da glas; a-și da votul. **sınaw bermek** a da examen. **sir bermemek** a ține la distanță/la respect. **sira bermek** a da rând la...; a ține seama de...; a da prilej. **soñ bermek** a pune sfârșit; a face să înceteze; a termina. **soñ nefesin bermek** a-și da suflarea de pe urmă. **sóz bermek** a-și da cuvântul; a promite; a da cuiva pas la vorbă. **suwga bermek** a lansa la apă. **tafsilat bermek** a da amănunte. **talim bermek** a instrui. **talimat bermek** a da instrucțiuni. **tekml kaber bermek** a raporta; a informa. **teminat bermek** a da garanții. **tenekesin kolına bermek** a da cuiva papucii; a-i da pașaportul; a-l alunga. **teslim bermek** a preda; a livra; a furniza; a înmâna. **tıl-awuz bermemek** a agoniza; a fi în comă. **tılge bermek** a da în vileag. **toprak bermek** a înzestra cu pământ; a împrorietări. **toprakka bermek** a înmormânta; a înhuma. **tutuwa bermek** a ipoteka. **uzaktan ġón bermek** a teleghida. **yúz bermek** a da cuiva obraz; a-i da nas. **zahmet bermek** a da cuiva de lucru; a da cuiva de furcă. **zazar bermek** a aduce pagubă; a plăna. **zewuk bermek** a produce plăcere; a desfăta; a delecta. **ziyan bermek** a aduce pagubă; a plăna; a prejudicia; a plăna. // **Alla(h) bereket bersin!** grație lui Dumnezeu!; să vă dea Dumnezeu belșug!; **Alla(h) bersin!** (relig.) să dea Dumnezeu!; **Alla(h) selamet bersin!** (relig.) să vă dea Dumnezeu sănătate!; **Alla(h) uzun omir bersin!** să vă dea Domnul viață îndelungată!; **ara bermeden** fără întrerupere; fără răgaz. **babası balaban bir top berdi** tatăl său i-a dat o minge mare. **ekı hapta arasında imtanların hepisin bergen** și-a susținut toate examenele în răstimp de două săptămâni. **ġerimni sizge beriyim** vă ofer locul meu. **ġol ber** cedează trecerea. **imkân berip** cu îngăduință. **isteseñiz bir lāj beriyim** dacă doriți vă dau un medicament. **omirín kalk úşún berdi** și-a dat viața pentru popor. **saga ders bersin!** să te mediteze!; **sizge sóz bere almam** nu vă pot promite. **tekml kaytarip beruw** restabilire în întregime.

bermez *adj.* care nu dă.

bermutat *adv.* îndeobște; de obicei; de regulă.

berpa s. restaurare; reparare; renovare; reconstrucție; reabilitare. // **berpa etmek** a restaura; a repara; a renova; a reconstrui; a reabilita.

berpaġi s. restaurator; depanator.

berpaġilik s. restaurare; reparare; renovare; reconstrucție; reabilitare. // **berpaġilik işleri** lucrări de restaurare.

berpalı *adj.* restaurat; reparat; renovat; reconstruit; reabilitat.

Berr, El- s. (relig., arab.) "Binefăcătorul" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

berrak adj. limpede; clar. // • **berrak suw** apă limpede.

Berrak s. (antrop. m., prsn.) "Cel limpede"; "Cel clar".

berraklaşkan adj. limpezit.

berraklaşmak v.i. a se limpezi (și fig.).

berraklaştırma s. limpezure.

berraklaştırmak v.t. a limpezi.

berraklaştırur s. limpezure.

berraklık s. limpezure; transparentă.

berriy adj. terestru.

bertaraf adv. pe de o parte.

berte s. tunică.

berúw s. 1. înmănare; dăruire; ofertă; abnegație; transmitere. 2. dare; dăruire; transmitere.

berúwgi adj. dăător.

berzah s. (geogr.) istm.

besbaye s. (bot.) fereguță; iarbă-dulce (lat., *Polypodium vulgare*).

bes-beter adj. deplorabil; sub orice critică.

bese-bellí I. adj. clar; evident. II. adv. probabil.

bese-bellilik s. axiomă.

beste s. (muz.) compoziție. // • **beste baylamak** (muz.) a compune.

bestebaylangan adj. (muz.) compus.

besteği s. compozitor. // • **menim eñ súygen besteğim** compozitorul meu preferat.

bestelemek v.t. (muz.) a compune.

bestelengen adj. (muz.) compus.

besteli adj. (muz.) compus; scris.

beş num. cinci. // • **beş para bermemek** a nu da doi bani; a nu-i păsa; a nu se sinchisi. • **beş paralik etmek** a face pe cineva de două parale; a-l înjosi. // • **beş buşuk** cinci și jumătate. • **beş kışiden ibaret bir grup** un grup format din cinci persoane. • **beş para bermegen** nepăsător. • **beş para etmez** nu face nici doi bani. • **beş tuyuw** cele cinci simțuri. • **kasabaga beş kilometre kala** cu cinci kilometri înainte de a ajunge în oraș. • **sáát beş treni** trenul de la ora cinci. • **tren sáát onga beş kala keldi** trenul a sosit la ora zece fără cinci.

beş-alti num. aproximativ cinci-șase.

beşaret s. 1. veste bună; bucurie. 2. (fig.) pocitanie; urătenie.

beşaretli adj. bucuros.

Beş-Awul s. (topon.) ("Cinci Ograde") Conacul (jud. Constanța).

beşbuğak s. (geom.) pentagon.

beşbuğaklı adj. (geom.) pentagonal.

Beşen s. (cron.) al 3-lea trimestru al anului conform calendarului musulman.

beşer s. omul; specia umană.

beşer num. câte cinci.

beşer-beşer num. cinci câte cinci.

beşeriy adj. uman; omenesc.

beşeriyet s. omenire; umanitate.

beşeriyleşken adj. umanizat.

beşeriyleştirme s. umanizare.

beşeriyleştirme v.t. a umaniza.

beşeriyleştirir s. umanizare.

beşew I. num. grup de cinci. II. s. (muz.) cvintet.

beşew-beşew num. grupuri de câte cinci.

beşewi pron. toți cinci.

beşgillik adj. (cron.) cincinal.

beşinelî-gemışan s. (bot.) păducel; ramn (lat., *Crataegus*

oxyacantha).

beşir s. binevestitor; propovăduitor.

Beşir s. (antrop. m., arab.) "Binevestitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyislam).

Beşire s. (antrop. f., arab.) "Binevestitoarea".

beşirlık s. binevestire; propovăduire.

beşynelî-alış s. (bot.) păducel; ramn (lat., *Crataegus oxyacantha*).

beşynelî-kaalp-gulı s. (bot.) păducel; ramn (lat., *Crataegus oxyacantha*).

beşik s. leagăn. // • **beşikten kabırgeşik** din leagăn până la groapă.

beşingı num. al cincilea; a cincea.

beşkat adj. încincit; cvintuplu.

beşkatartkan adj. încincit; cvintuplu.

beşkatartma s. încincire.

beşkatlı adj. încincit; cvintuplu.

beşkeñ s. (mat.) pentagon.

beşkeñli adj. pentagonal.

beşleme s. încincire.

beşlemek v.t. a încinci.

beşlengen adj. încincit; cvintuplu.

beşlenmek v.i. a se încinci.

beşlep adv. încincit; reciclând de cinci ori.

beşlerde num. aproximativ cinci.

beşlik s. 1. monedă/bancnotă de cinci unități. 2. cincime.

beşpamakoti s. (bot.) buruiană-de-cinci-degete (lat., *Potentilla tormentilla*).

beşpamakoti, gümüş- s. (bot.) scrântitoare (lat., *Potentilla argentea*).

beşpamakoti, gıltır- s. (bot.) sclipeț (lat., *Potentilla erecta*).

beşpamakoti, kaz- s. (bot.) coada-racului (lat., *Potentilla anserina*).

beşpamakoti, kógene- s. (bot.) buruiană-de-cinci-degete (lat., *Potentilla reptans*).

beşpamakoti, sarı- s. (bot.) gălbenușă (lat., *Potentilla chrysantha*).

beşsenelik adj. (cron.) cincinal.

beşte I. adv. la cinci; din cinci. II. s. cincime.

beşte-bır num. o cincime.

Beş-Tepe s. (topon.) ("Cinci Coline") Beştepe (jud. Tulcea).

beşuş adj. amabil; prietenos; binevoitor.

beşyillik adj. (cron.) cincinal. // • **beşyillik tasawur** plan cincinal.

beşyúzyillik s. cvincentenar.

bet s. 1. direcție; sens. 2. figură; față; chip; obraz. 3. parte; loc. // • **bet aşmak** a da cuiva obraz; a-i da nas.

• **beti pışmek** a-i crăpa obrazul de rușine; a se rușina. • **betin guwmak** a se spăla pe față.

• **betine aytmak** a-i spune cuiva de la obraz. // • **ald/ók beti** partea de dinainte. • **arka bet** revers. • **bet şukurı** gropiță (în obraji).

• **dúniyanın dört beti** cele patru puncte cardinale. • **Esma turganî man betin guwa** Esma se spală pe față cum se scoală.

beta s. beta (a doua literă a alfabetului grecesc). // • **beta gışımşık** (fiz.) particulă beta.

betaşkan adj. îngăduitor; răbdător; tolerant.

betaşmama s. intoleranță.

betaşmaz adj. distant; neprietenos;

intolerant.

betaşuw s. 1. răzgâiere; răsfăț; alintare. 2. surâs; zâmbet. 3. îngăduință; răbdare tolerantă.

bet-betke adv. față în față.

beter adj. mai rău; mai prost; înrăutățit.

beterleşken adj. înrăutățit; agravat.

beterleşme s. înrăutățire; agravare.

beterleşmek v.i. a se înrăutăți; a se agrava.

beterleştirgen adj. agravant.

beterleştırme s. înrăutățire.

beterleştırmek v.t. a înrăutăți; a agrava.

beterleştırur s. înrăutățire.

beterleşuw s. înrăutățire; agravare.

betiy s. figură; formă.

betinde postp. înspre; către. // • **úy betinde kaldı** a rămas lângă casă.

betinden postp. dinspre. // • **mektepten betinden kele** vine dinspre școală.

betipışken adj. rușinat.

betipışmegen adj. nerușinat.

betipışmeme s. nerușinare.

betke postp. spre direcția; înspre. // • **ánaw betke** încolo. • **bızım betke karay** el privește spre noi.

• **deñiz betke kettı** s-a dus înspre mare. • **kaysı betke?** în ce parte?; în ce direcție?; • **mınaw betke** încoace.

beton s. beton. // • **beton kuymak** a betona. // • **kafesli/polatli/temirli beton** beton armat.

betonkariştırgan s. betonieră.

betonkuyulgan adj. betonat.

betonkuyuw s. betonare.

betonlama s. betonare.

betonlamak v.t. a betona.

betonlangan adj. betonat.

betonlanmak v.i. a se betona.

betonlatmak v.t. a determina să betoneze.

betonlı adj. betonat.

betontaşıgan s. betonieră.

betpışırgan adj. rușinos; reprobabil.

betpışmesi s. rușine.

betsız s., adj. nerușinat; neobrazat; impertinent.

betsızlık s. nerușinare; neobrazare; impertinență.

bettapkan adj. răsfățat; răzgâiat.

bette postp. pe direcția; înspre.

betten postp. din direcția; dinspre.

bewa-ğewezı s. (bot.) nucșoară; nucă-tămăioasă.

bewel s. urină. // • **bewel tókme** (fiziol.) a urina.

bewelbılımgısı s. (med.) urolog.

bewelbılımı I. adj. (med.) urologic. II. s. (med.) urologie.

bewelbılımlı adj. (med.) urologic.

bewelkisesı s. (anat.) vezică urinară; bășica udului.

bewelmeğrası s. (anat.) uretră.

beweltógúw s. urinare.

bey s. (ist.) bei.

Bey-Dawut s. (topon.) ("Domnul David") Beidaud (jud. Tulcea).

beyis s. inconvenient; neajuns; obstacol; piedică.

bez s. 1. cârpă. 2. (anat.) ganglion. 3. (anat.) glandă. // • **endokrin bezı** (anat.) glandă endocrină. • **erkeklık bezı** (anat.) scrot. • **ğelkeñ bezı** (nav.) foaie de catarg. • **kalkan bezı** (anat.) glandă tiroidă. • **mideastı bezı** (anat.) pancreas. • **şadır bezı** foaie de cort. • **túkürşık bezlerı** (anat.) glandele salivare.

bezďírmek *v.t.* a cicăli; a plictisi.
bezďírwǵı *adj.* cicălitor; agasant; plictisitor.
bezek *s.* podoabă; ornament; beteaă.
bezeklı *s.* împodobit; ornat; gătit.
bezeklı-túzeklı *adj.* înzorzonat.
bezek-túzek *s.* zorzoane.
bezemek *v.t.* a împodobi; a orna; a găti.
bezengen *adj.* împodobit; ornat; gătit.
bezenmek *v.i.* a se împodobi; a se orna; a se găti.
bezew *s.* împodobire; ornare; gătire.
bezgek *s.* nuia; vargă. // **•bezgektiy kaltıramak** a tremura ca varga.
bezgen *adj.* plictisit; blazat.
Bezge/Bedje *s. (topon.)* ("Corturile") Satu Nou (*jud. Tulcea*).
bezirgáan *s. 1.* negustor. **2.** afacerist; speculant.
bezirgáanlık *s. 1.* negustorie. **2.** afacere; speculă.
bezlı *adj. (anat.)* ganglionar.
bezlı-tıřotı *s. (bot.)* breabă (*lat., Dentaria glandulosa*).
bezmek *v.i.* a se plictisi; a se sătura; a se blaza.
bezúw *s.* plictisire; săturare; blazare.
Bhutan *s. (topon.)* Bhutan.
biadalet *adj.* injust; inechitabil; nedrept.
biadaletlık *s.* inechitate; nedreptate.
biademiyet *adj.* inuman; neomenos.
biademiyetlık *s.* lipsă de omenie; neomenie.
biahláak *adj.* necinstit; imoral; corupt.
biahláaklık *s.* imoralitate; corupție.
biakır *s.* imoralizabil; nesfârșit; infinit; nețărmut.
biakırlık *s.* imensitate; veșnicie; infinit; abis.
bianamal *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bianamallık *adj. (econ.)* decapitalizare.
bianapara *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bianaparlık *adj. (econ.)* decapitalizare.
biañbílím *adj.* inconstient.
biañbílímlik *s.* inconstiență.
biañlam *adj. 1.* absurd; lipsit de sens; aberant. **2.** nesemnificativ.
biañlamlık *s.* nonsens; absurditate.
biaydın *adj.* neclar.
biaydınlık *s.* neclaritate.
biazak *adj.* interminabil; nesfârșit; infinit; nețărmut.
biazaklık *s.* imensitate; veșnicie; infinit; abis.
bibasiret *adj.* neprevăzător; imprudent.
bibasiretlik *s.* lipsă de prevedere; lipsă de precauție; imprudență.
bibařaruw *adj.* nereușit; incompetent; incapabil; ineficace.
bibařaruwluk *s.* eșec; insucces; inabilitate; contraperformanță; incompetență.
bibařmal *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bibařmallık *adj. (econ.)* decapitalizare.
bibeđerúw *adj.* nereușit; incompetent; incapabil; ineficace.
bibeđerúwluk *s.* eșec; insucces; inabilitate; contraperformanță; incompetență.
bibelow *s.* bibelou.
bibereket *adj.* nefertil.
bibereketlık *s.* nefertilitate.
biberon *s.* biberon.

bibílím *adj. 1.* analfabet; ignorant. **2.** neștiințific.
bibílímlik *s.* ignoranță; analfabetism.
bibílínř *adj.* inconstient.
bibílínřlık *s.* inconstiență.
Bibliya *s. (relig.)* Biblia.
bibliyalı *adj.* biblic.
bibliyografık *adj.* bibliografic.
bibliyografiya *s.* bibliografie. // **•genel bibliyografiya** bibliografie generală.
bibliyografiyalı *adj.* bibliografic.
biceps *s. (anat.)* biceps.
biçikleta *s.* bicicletă. // **•biçikleta ozıřı** cursă de ciclism.
biçikletağı *s.* ciclist; biciclist.
biçikletağılık *s.* ciclism.
biçikletamiydani *s.* velodrom.
bidayet *s.* debut; început.
bideñge *adj.* dezecchilibrat.
bideñgelık *s.* dezecchilibru.
biderman *adj. 1. (fig.)* incurabil; iremediabil. **2.** epuizat.
bidermanlık *s.* epuizare; sleire.
bidikkat *adj.* neatent; neglijent.
bidikkatlık *s.* neatenție; neglijență.
bidon *s.* bidon.
biedep *adj.* impertinent; necuviincios; obraznic; nerușinat.
biedeplık *s.* obrăznicie; impertinență; nerușinare.
bielifbe *adj.* analfabet; ignorant.
bielifbelık *s.* analfabetism; ignoranță.
bieřıt *adj.* inegal.
bieřıtlık *s.* inegalitate.
bifaal *adj.* inactiv.
bifaaliyet *adj.* inactiv.
bifaaliyetlık *s.* inactivitate.
bifaallık *s.* inactivitate.
bifayda *adj.* neprielnic; inutil; nefolositor; neconvenabil.
bifaydalık *s.* inutilitate.
bifıkır *adj.* stupid; fără sens.
bifıkırlık *s.* stupiditate.
biftek *s.* biftec. // **•kúygen biftek** biftec în sânge.
bigamiya *s.* bigamie.
bigáne *adj.* indiferent.
bigónıllık *s.* descurajare; demobilizare; demoralizare; deprimare.
bigudiy *s.* bigudiu.
bigúna *adj.* inocent; nevinovat.
bigúnalı *s.* inocență.
biğesaret *adj.* fricos; timid.
biğesaretlık *s.* timiditate; descurajare; teamă; sfială.
biğetki *adj.* neîmpuțernicit; incompetent.
biğetkılık *s.* neîndreptățire; incompetență.
bihakk *adj.* nedrept; inechitabil; injust.
bihakklık *s.* nedreptate; inechitate; injustiție.
bihaleket *adj.* imobil; în repaus; inactiv.
bihaleketlık *s.* imobilitate; inactivitate; nemișcare.
bihesap *adj. 1. (fig.)* imprudent; nechiibzuit. **2.** nemăsurat; fără măsură; nelimitat.
bihesaplık *s.* imprudență; nechiibzuință.
bihuř *adj.* fără cunoștință; leșinat.
bihuzur *adj.* incomodat; stingherit.
bihuzurluk *s.* incomodare; stingherire.
bihúrmet *adj.* insolent.
bihúrmetlık *s.* lipsă de respect; impertinență; insolență.
biimkán *adj.* imposibil.
biimkánlık *s.* imposibilitate.

biinsaf *adj.* injust; inuman.
biinsaflık *s.* inechitate; nedreptate; necinste.
biinsaniyet *adj.* inuman; neomenos.
biinsaniyetlık *s.* lipsă de omenie; neomenie.
bikabaát *adj. 1.* nevinovat. **2. (fig.)** inocent; candid.
bikabaátlık *s.* inocență; nevinovăție.
bikaber *adj.* neștiutor; ignorant.
bikabiliyet *adj.* incapabil; nepriceput.
bikabiliyetlık *s.* incapacitate; nepricepere.
bikanun *adj. (jur.)* ilegal.
bikanunluk *s. (jur.)* ilegalitate.
bikapital *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bikapitallık *adj. (econ.)* decapitalizare.
bikarbonat *s.* bicarbonat.
bikeneğet *adj.* nesatisfăcut; nesatisfăcător; nemulțumit.
bikeneğetlık *s.* nemulțumire.
bikerek *adj.* inutil; netrebuincios; de prisos; nefolositor.
bikereklık *s.* inutilitate.
bikes *adj.* singuratic.
bikiniy *s.* costum de baie.
bikiyip *adj.* indispus; mahmur.
bikiyiplık *s.* indispoziție; boală; proastă dispoziție (*ușoară*).
bikórgı *adj.* neexperimentat; nepriceput.
bikórgılık *s.* lipsă de experiență; nepricepere.
bikudret *adj.* fără putere; neputincios; slab.
bikudretlık *s.* lipsă de putere; neputință; slăbiciune.
bikusur *adj.* fără cusur.
bikusurluk *s.* perfecțiune.
bikuwat *adj.* fără putere; slab; neputincios.
bikuwatlık *s.* lipsă de forță; slăbiciune; neputință.
bikuwet *adj.* fără putere; slab; neputincios.
bikuwetlık *s.* lipsă de forță; slăbiciune; neputință.
bila *s. (tehn.)* bilă.
bilahara *adv.* apoi; după aceea; în cele din urmă.
bilakis *adv.* dimpotrivă; din contra.
Bilal *s. (antrop. m., arab.)* "Cel ce satisface însetarea".
bilalı *adj. (tehn.)* cu bile. // **•bilalı ğatak** (*tehn.*) rulment.
bilans *s.* bilanț (*și fig.*). // **•bilans yapmak** a face bilanțul.
bilasebep *adj.* neîntemeiat.
bilayistisna *adv.* fără excepție.
bilet *s.* bileț; tichet. // **•bilet geřerlıđı** valabilitatea biletului.
•bilet geřmiy biletul nu este valabil. **•bilet kasası** casa de bilete. **•bilet muteber** biletul este valabil. **•deweran biletı** bilet de cinema. **•dewriyálem biletı** bilet de circuit. **•ekı barıp-kelme bilet** două bilete dus-întors. **•tayyare biletı** bilet de avion. **•tren biletı** bilet de tren. **•uřuř numarası bilette yazuwlı mı?** e scris pe bilet numărul zborului?
biletři *s.* taxator; încasator.
bilfarz *adv.* să admitem că; să presupunem că; spre exemplu.
bilfigel *adv.* de fapt; în fapt; efectiv; într-adevăr.
bilfiil *adv.* de fapt; în fapt; efectiv; într-adevăr.
bilhassa *adv.* în special; mai cu

seamă; cu deosebire.
billiltizam *adv.* intenționat; înadins; anume.
billiyart *s.* biliard. // **•bilyiart masasî** masă de biliard. **•bilyiart tobi** bilă de biliard.
billiyon *s.* bilion.
billahiy *interj.* pe legea mea!
billûr *s.* cristal. // **•billûr ġisîmî/merġek** (anat.) cristalin. **•billûr kade** pahar de cristal. **•billûr ses** voce cristalină.
billûrdiy *adj.* care are înfățișarea unui cristal; cristaloid.
billûriy *adj.* cristalin.
billûriysîzga *s.* cristalografie.
billûrleşken *adj.* cristalizat.
billûrleşme *s.* cristalizare.
billûrleşmek *v.i.* a se cristaliza.
billûrleştmek *v.t.* a cristaliza.
billûrleşûw *s.* cristalizare.
bilûzum *adj.* inutil; de prisos; superfluu.
bilûzumluk *s.* inutilitate; zădărnice.
bilvasîta *adv.* indirect; prin intermediul...; // **•bilvasîta bergî** impozit indirect.
bimaarif *adj.* neinstruit; needucat.
bimaariflik *s.* lipsă de instruire; lipsă de educație.
bimaharet *adj.* nepriceput; neîndemânic.
bimaharetlik *s.* nepricepere.
bimana *adj.* 1. fără sens. 2. nesemnificativ. 3. (fig.) absurd.
bimanalîk *s.* absurditate.
bimeġal *adj.* sleit de puteri; epuizat.
bimeġallîk *s.* oboseală; epuizare.
bimemnuniyet *adj.* neplăcut; nemulțumit.
bimemnuniyetlik *s.* neplăcere; nemulțumire.
bimerhamet *adj.* nemilos; neîndurător; crud.
bimerhametlik *s.* neîndurare; bestialitate; cruzime.
bimetanet *adj.* nerezistent; fără rezistență.
bimetanetlik *s.* lipsă de rezistență; lipsă de putere.
bimîn *adj.* fără lacună; fără cusur; fără defect.
bimînîlîk *s.* perfecțiune.
bimuvaffakiyet *adj.* nereușit; fără succes.
bimuvaffakiyetlik *s.* nereușită; insucces.
bimûnasebet *adj.* 1. (d. acțiunii, faptei) inoportun; nepotrivit. 2. (d. oameni) indecent; necuvincios.
bimûnasebetlik *s.* 1. inoportunitate. 2. indecență; necuviință.
bina *s.* 1. clădire; construcție. 2. edificiu; stabiliment. // **•binanîñ arkasından dawuşlar eşitile** se aud sunete dinspre spatele clădirii. **•bo bina taa yüksek** clădirea aceasta este mai înaltă.
binamus *adj.* necinstit.
binamusluk *s.* necinste.
binayenaleyh *adv.* de aceea; prin urmare.
binezaket *adj.* nepoliticos; necuviincios.
binezaketlik *s.* impolitețe; necuviință.
binihayet *adj.* nesfârșit; fără sfârșit; infinit.
binihayetlik *s.* infinit; abis; imensitate.
biñ *num.* mie; una mie. // **•biñ dereden suw ketirmek** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și

chip. **•biñ peşman bolmak** a regreta amarnic. // **•biñ bîr keşe** o mie și una de nopti. **•biñler men** cu miile. **•uş biñ metre engellî ġuwurmasî** (sport) cursa de trei mii metri obstacole.
biñayaklîlar *s., pl.* miriapode.
biñbaşı *s. (mil.)* maior.
biñbirteşikoti *s. (bot.)* sunătoare; pojarniță (lat., *Hypericum perforatum*).
biñbirteşikoti, meneklî- *s. (bot.)* sunătoare; pojarniță; falcătea (lat., *Hypericum maculatum*).
biñbîryaprak *s. (bot.)* coada-șoricelului (lat., *Achillea millefolium*).
biñde *s. (mat.)* miime.
biñde-bîr *num.* o miime.
biñdeyediyaşar *s. (med.)* septicemie.
biñer *num.* câte o mie.
biñer-biñer *num.* o mie câte o mie.
biñġil *s. (cron.)* mileniu.
biñġillîk *adj.* milenar.
biñîġî *num.* al mililea.
biñkat *adj.* înmiit.
biñkatartkan *adj.* înmiit.
biñkatlî *adj.* înmiit.
biñlengen *adj.* înmiit.
biñlep *adv.* înmiit; reciclând de o mie ori.
biñlerde *num.* aproximativ o mie.
biñlerġe *num.* cu miile; mii de.
biñlîk *s.* 1. bacnotă de o mie de unități. 2. (mat.) miime.
biñyîl *s. (cron.)* mileniu.
biñyillîk *adj.* milenar.
biolanak *adj.* imposibil; irealizabil.
biolanaklîk *s.* imposibilitate.
biolîm *adj.* etern; nemuritor.
biolîmlîk *s.* eternitate; nemurire.
bipara *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
biparalîk *adj. (econ.)* decapitalizare.
bipayda *adj.* nefolositor; inutil; neconvenabil; neprielnic.
bipaydalîk *s.* inutilitate.
biperva *adj.* curajos; neînfricat.
bipîkîr *adj.* stupid; fără sens.
bipîkîrlîk *s.* stupiditate.
bipîşîm *adj.* 1. diform. 2. amorf; fără formă.
bipîşîmlîk *s.* urâtenie; deformare.
bira *s.* bere. // **•bira meşerpesî** halbă. **•kara bira** bere neagră. **•sarî bira** bere blondă.
biraât *adj.* 1. neliniștit; frământat; tulburat. 2. incomod; neconfortabil. 3. bolnav; suferind.
biraâtlik *s.* 1. neliniște; frământare; tulburare. 2. boală; indispoziție; proastă dispoziție.
biraġî *s.* berar.
birakana *s.* berărie; braserie.
biramayasî *s. (bot.)* zaharomices; drojdie-de-bere (lat., *Saccharomyces cerevisiae*).
birebit *s. (om.)* măcăleandru; gușă-roșie (lat., *Erithacus rubecula*).
biren *s., adj.* 1. hrăpăreț; hulpav. 2. vampir; câpcăun. 3. gurmând; mănăcișos.
birenlik *s.* voracitate.
biriyayet *adj.* neascultător; nesupus.
biriyayetlik *s.* 1. lipsă de respect; lipsă de considerație. 2. neconformare; nesupunere.
birokrasiya *s.* birocrație.
birokrasiyaġî *s.* birocraț.
biokrat *s.* birocraț.
birow *s.* birou. // **•bilgî birowî** biroul de informații.

bis **I.** *interj.* bis!; **II.** *s.* repetare; repetiție; bis.
bisabîr *adj.* nerăbdător; impacientat.
bisabîrlîk *s.* nerăbdare; impacientare.
bisadakat *adj.* infidel; nedevotat.
bisadakatlık *s.* infidelitate.
bisahip *adj.* 1. fără stăpân; nestăpănit. 2. de pripas.
bisahiylîk *s.* nestăpănire.
bisalahiyet *adj.* injust; neîndreptățit.
bisalahiyetlik *s.* injustețe; neîndreptățire.
bisamimiyet *adj.* necinstit; nesincer.
bisamimiyetlik *s.* necinste; lipsă de sinceritate.
bisayġî *adj.* nerespectuos.
bisayġilik *s.* lipsă de respect; lipsă de considerație.
bisebat *adj.* nestabil; nestatornic.
bisebatlık *s.* instabilitate; nestatornicie.
bisebep *adj.* nemotivat; fără motiv.
bisemere *adj.* steril; neroditor; neproductiv.
bisemerelik *s.* sterilitate; neproductivitate.
biserişte *adj. (d. oameni)* neexperimentat; lipsit de experiență; începător.
biseriştelik *s.* noviciat.
bisermaye *adj. (econ.)* fără capital; decapitalizat.
bisermayelik *adj. (econ.)* decapitalizare.
biskúyit *s. (gastron.)* biscuit.
bismut *s.* bismut.
bisoy *adj.* degenerat.
bisoylik *s.* degenerare.
bisturiy *s.* bisturiu.
bisúyûm *adj.* antipatic.
bisúyûmluk *s.* urâtenie; antipatie.
bişâre *adj.* iremediabil; ireparabil; fără soluție.
bişârelîk *s.* imposibilitate; neputință.
bişefkat *adj.* neomenos; inuman; neîndurător.
bişefkatlık *s.* neomenie; lipsă de omenie; neîndurare.
bişuphe *adj.* incontestabil.
bişuur *adj.* inconștient.
bişuurluk *s.* inconștiență.
bişúphe **I.** *adj.* sigur; cert; neîndoelnic. **II.** *adv.* fără îndoială; cu siguranță; cu certitudine.
bişúphelik *s.* certitudine; siguranță.
bit *s. (ent.)* păduche (lat., *Pediculus*).
bitakat *adj.* epuizat; istovit; extenuat; fără putere.
bitakatlık *s.* epuizare; istovire; extenuare; stare de slăbiciune.
bitalih *adj.* nenorocos; ghinionist.
bitalihlik *s.* nenoroc; neșansă; ghinion; necaz.
bitaîrî **I.** *adj.* nerușinat; necinstit. **II.** *s.* ateu.
bitaîrîlik *s.* ateism.
bitaraf *adj.* 1. neutru; neangajat; nealineat. 2. imparțial; neutru. // **•bitaraf mîntaka** zonă neutră.
bitaraflik *s.* 1. neutralitate; neangajare; nealinie. 2. imparțialitate; neutralitate.
biteġrúbe *adj. (d. oameni)* neexperimentat; lipsit de experiență; începător.
biteġrúbelik *s.* noviciat.
bitek *adj.* fertil; roditor.
biteklik *s.* fertilitate.
biteksîz *adj.* arid; steril.
biteksîzlik *s.* ariditate; sterilitate.
biterbiye *adj.* 1. obraznic;

impertinent. **2.** needucat; prost crescut; neinstruit; nedresat.

biterbiyelík s. obráznicie; impertinentă.

biteviye adv. în continuu; permanent.

bitew s. floră.

bití, egín- s. (ent.) morar; gândac-de-făină (lat., *Tenebrio monitor*).

bití, takta- s. (ent.) ploșniță; păduche-de-lemn; stelniță (lat., *Cimicidae*).

bití, tirmen- s. (ent.) morar; gândac-de-făină (lat., *Tenebrio monitor*).

bitkiy s. plantă.

bitkóz adj. (d. persoane) care are ochii abia mișți; cu ochii mici cât un păduche.

bitleme s. despăduchere.

bitlemek v.t. a păduchea; a despăduchea; a căuta de păduchi.

bitlenmek v.i. a se păduchea; a se despăduchea; a se căuta de păduchi.

bitleşmek v.i. a se umple de păduchi.

bitletmek v.t. a pune pe cineva să păducheze; a pune să despăducheze; a pune să caute de păduchi.

bitlew s. despăduchere.

bitlí adj. păduchios.

bitlík s. mulțime de păduchi; păducherie.

bitotí s. (bot.) darie; păducherniță (lat., *Pedicularis campestris*).

bitotí, kúntayaklı- s. (bot.) vârtejul-pământului; păducher (lat., *Pedicularis verticillata*).

bitpazarí s. talcioc.

bittabiy adv. desigur; firește.

bittesadúf adv. întâmplător.

bitum s. bitum.

bitumli adj. bituminos.

bit-zambagí s. (bot.) popaz (lat., *Sabadilla officinalis*).

biumut adj. deznădădui; desperat.

biumutluk s. deznădejde; desperare.

biuygun adj. nepotrivit.

biuygunluk s. neconcordanță; contradicție; nepotrivire; contrast.

biuyum adj. discordant; distonant.

biuyumluk s. discordanță; dezacord; distonanță.

biúmút adj. deznădădui; desperat.

biúmútlúk s. descurajare; deznădejde; desperare.

bivefa adj. inconstant; nestatornic.

biviğdan adj. de rea-credință; necinsti; fără scrupule.

biviğdanlık s. lipsă de scrupule; nerușinare; nemernicie.

biyak adj. **1.** (pol.) neutru; nealinat. **2.** neutru (și chim.). // **•biyak ulka** (pol.) stat neutru.

biyaklaşkan adj. neutralizat.

biyaklaşmak v.i. a se neutraliza.

biyaklaştırılğan adj. neutralizat.

biyaklaştırmak v.i. a se neutraliza.

biyaklaştırma s. neutralizare.

biyaklaştırmak v.t. a neutraliza.

biyaklaşuw s. neutralizare.

biyaklık s. (pol.) neutralitate; nealinare.

biyan s. declarație; comunicat. // **•biyan etmek** a da o declarație; a comunica. // **•harbiye biyanı** (pol.) declarație de război. **•yazuwlı biyan** declarație scrisă.

Biyan s. (antrop. m., f., arab.) "Chemarea" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselaml).

biyanat s. declarație; comunicat.

biyanatlı adj. declarat; proclamat.

biyanname s. comunicat.

biyayar adj. nefolositor.

biyazarlık s. incapacitate.

biyat s. supunere; ascultare.

biyatlı adj. docil; supus; ascultător; smerit.

biyaz adj. alb. // **•biyaz ırk** rasa albă. **•biyaz ótmek** pâine albă. **•biyaz şarap** vin alb. **•biyaz taşlar** (la şah) piesele albe. **•karday biyaz** alb ca zăpada.

biyaz-aşşı-pakla s. (bot.) cafeluță; lupin (lat., *Lupinus albus*).

biyazbolgan adj. albit; înălbit.

biyazboluw s. albire; înălbire.

biyazgaşalar adj. alburii; albicios.

biyazgatartar adj. alburii; albicios.

biyaz-hardal s. (bot.) muștar-alb (lat., *Brassica alba*; *Sinapis alba*).

biyaz-kakatuw-dudukuşı s. (orn.) cacadu alb (lat., *Cacatua alba*).

biyaz-kapısta s. (bot.) varză-albă (lat., *Brassica oleracea capitata*).

biyaz-kelem s. (bot.) varză-albă (lat., *Brassica oleracea capitata*).

biyazlanmak v.i. a se albi; a deveni alb.

biyazlatmak v.t. a albi.

biyazlık s. alb; culoare albă.

biyaz-nergis s. (bot.) coprină-albă (lat., *Narcissus poeticus*).

biyazpener s. brânză telemea.

biyazperde s. ecran (cinematografic).

biyaz-sapkelí-peşmek s. (bot.) ciupercă Champignon (lat., *Agaricus bisporus*).

biy-biy interj. puil; pui-puil;

biyday s. (bot.) grâu (lat., *Triticum aestivum*). **2.** (astr.) zodia fecioarei. // **•arpa işinde бір biydayday bolmak** a fi deosebit; a fi mai cu moț; a fi mai breaz. // **•arpa işinde бір biyday** diferit; deosebit; mai cu moț; mai breaz. **•biyday unı** făină de grâu.

biyday, kara- s. (bot.) hrișcă (lat., *Fagopyrum esculentum*).

biydayagı, Amerika- s. (orn.) lișiță americană (lat., *Fulica americana*).

biydayak s. (orn.) lișiță (lat., *Fulica atra*).

biydayak, ak-karınlı- s. (orn.) lișiță cu piept alb (lat., *Amaurornis phoenicurus*).

biydayak, kekeşli- s. (orn.) lișiță moțată (lat., *Fulica cristata*).

biydaybaşı s. **1.** spic de grâu. **2.** (astr.) zodia fecioarei.

biydayı, makorun- s. (bot.) grâu-tare (lat., *Triticum durum*).

biyday-korayı s. (bot.) zizanie; sălbăție (lat., *Lolium temulentum*).

biye s. iapă.

biyela s. (tehn.) bielă.

biyeter adj. insuficient; nesatisfăcător.

biyeterlik s. insuficiență; incapacitate (și med.).

biyetki adj. **1.** incompetent. **2.** neîmpuțernicit; fără împuțernicire.

biyetkılık s. incompetență.

biyikpal adj. nenorocos; ghinionist; nefericit; nemulțumit.

biyikpallık s. ghinion; nefericire; nemulțumire.

biyke s. **1.** soție; nevastă. **2.** femeie; muiere.

biynelmilel adj. internațional.

biynelmilellik s. internaționalism.

biyografik adj. biografic.

biyografiya s. biografie.

biyografiyalı adj. biografic.

biyokimiya s. biochimie.

biyokimiyağı s. biochimist.

biyoksit s. (chim.) bioxid.

biyolojik adj. biologic.

biyolojiya I. adj. biologic. II. s. biologie.

biyolojiyağı s. biolog.

biyolojiyalı adj. biologic.

biyolok s. biolog.

biyosfera s. biosferă.

biyziy adj. oval; eliptic.

biz s. sulă. // **•kondırağı bizı** sulă de cizmărie.

bizanslı adj. bizantin.

bizatihiy adv. de la sine.

bizewzek adj. neînmarmat.

bizewzeklik s. neînmarmare.

bizon s. (zool.) bizon (lat., *Bos bison*).

bizzat adv. personal; în persoană.

bıldırge I. adj. indicativ. II. s. vestitor.

bıldırılmek v.i. **1.** a se înștiința; a se anunța; a se comunica. **2.** a se avertiza; a se pune în vedere. **3.** a se clarifica; a se preciza. // **•firtina bıldırile** se anunță furtună.

bıldırme I. s. **1.** înștiințare; anunțare. **2.** avertizare; avertisment. II. s., adj. (gram.) indicativ. // **•baştan bıldırme** preaviz. **•bıldırme konşası** pancartă. **•bıldırme sıygası** (gram.) modul indicativ.

bıldırmek v.t. **1.** a înștiința; a anunța; a comunica. **2.** a avertiza; a pune în vedere. **3.** a clarifica; a preciza. // **•keleşkeni bıldırmek** a prezice viitorul; a proroci. **•wurgulap bıldırmek** a preciza; a specifica.

bıldırúw s. comunicat; declarație.

bıldırúwğı adj. explicativ.

bile-bile adv. intenționat; înadins; conștient; deliberat; în cunoștință de cauză; cu premeditare. // **•bile-bile etmek** a premedita. // **•emin bolıñız, bile-bile bolmadı!** fiți convinși, nu a fost intenționat!

bilek s. **1.** (anat.) încheietura mâinii; carp; articulația radio-carpiană. **2.** (anat.) antebrăț. **3.** manșetă (la cămașă). // **•bilek saátı** ceas de mână.

bilek súyegı s. (anat.) os carpian.

bilekli adj. cu antebrăț. // **•bilekli pantolan** pantaloni cu manșetă. **•temir bilekli** cu antebrăț de fier.

bilew s. tocilă.

bilezik s. brățară. // **•uğuz bilezik** brățară ieftină.

bılge s. înțelept; chibzuit.

bılgelik s. înțelepciune; chibzuială.

bılgen s. știutor; cunoscător; competent; învățat; erudit; experimentat. // **•keşke bılgen bolsam** dacă aș fi știut. **•kóp tıl bılgen** poliglot. **•lugat bılgen** lexicolog.

bılgen-körge adj. știutor; cunoscător; competent; învățat; erudit; experimentat.

bılgi s. cunoștințe; informații. // **•bılgi almak** a se informa. **•bılgi bermek** a da informații. // **•aňlam bılğısı** semantică. **•bılgi birowı** biroul de informații. **•bılgi işkanası** birou de informații.

bılğıalğan adj. avizat; informat; încunoștințat; înștiințat.

bılğıglık s. sofism.

bîlgîlî *adj.* instruit; cult.
bîlgîn *s.* om de știință; savant.
bîlgîsayar *s.* calculator.
bîlgîsîz *adj.* ignorant.
bîlgîsîzlîk *s.* ignoranță.
bîlgîş *s.* om de știință; savant.
bîlgîşlîk *s.* sofism.
bîlîm *s.* știință; academie. // **•bîlîm aktarmasî** cercetare științifică.
•bîlîm işlemî lucrare științifică.
•bîlîm meğmuwasî revistă științifică.
•uluslararasî bîlîm kurultayî congres științific internațional.
bîlîmgekarşî *adj.* antiștiințific.
bîlîmğî *I. adj.* științific. *II. s.* om de știință; academician. // **•bîlîmğî tartışma** dezbatere științifică.
•bîlîmğî yorîm interpretare științifică.
bîlîmîy *adj.* științific; academic.
bîlîmlenme *s.* iluminism.
bîlîmlenûw *s.* iluminism.
bîlîmlî *I. adj.* științific. *II. s.* academician.
bîlîmsîz *adj.* 1. neștiințific. 2. analfabet; ignorant.
bîlîmsîzlîk *s.* ignoranță; analfabetism.
bîlîngen *s.* (mat.) cunoscută. // **•bîlîngen yerde** la locul tipic; la locul obișnuit.
bîlînmegen *s.* 1. (mat.) necunoscută. 2. necunoscut; neștiut; nepopular.
bîlînmek *v.i.* 1. a se ști; a se cunoaște. 2. a fi recunoscut. 3. a se clarifica; a se preciza.
bîlînmeme *s.* anonim.
bîlînmez *adj.* necunoscut; neștiut; nepopular.
bîlînmiykalgan *adj.* necunoscut; neștiut; nepopular.
bîlînş *s.* conștiință.
bîlînşastî *s.* subconștient.
bîlînşlî *adj.* conștient.
bîlînşsîz *adj.* inconștient.
bîlînşsîzlîk *s.* inconștiență.
bîlînştîşî *s.* inconștiență.
bîlîrkîşî *s.* expert; specialist.
bîlmatlî *s., adj.* atotștiutor; savant.
bîlme *s.* cunoaștere.
bîlmege *adj.* neștiutor; neinstruit; necunoscător; ignorant; incompetent. // **•ôzîn bîlmege** inconștient.
bîlmegeknîşî *I. adj.* neștiutor. *II. adv.* nîznai. // **•bîlmegeknîşî bolmak** a se face că nu știe nimic; a face pe nîznaiul; a se face că plouă.
bîlmege-kôrmegen *adj.* neștiutor; neinstruit; necunoscător; ignorant; incompetent.
bîlmege *s.* ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă.
bîlmegetenegîbîlîmğîşî *s.* (fil.) gnoseolog.
bîlmegetenegîbîlîmî *s.* (fil.) gnoseologie.
bîlmegetenegîbîlîmlî *adj.* (fil.) gnoseologic.
bîlmeke *A. v.m.* (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e) a putea să...; a reuși să...; a fi în stare să...; a avea voie să...; **B. v.t.** 1. a ști; a avea cunoștință de...; 2. a cunoaște; a ști; a se pricepe. 3. a crede; a considera. // **•barîknî-yoklîknî bîlmeke** a fi gospodă; a gospodări și belșugul și lipsurile. **•bîlgenîn okîmak** a face cum îl taie capul; a face precum știe.
•ezberden/awuzdan bîlmeke a ști pe de rost; a ști pe dinafară.
•hesabîn bîlmeke a ști socoteala

lucrurilor; a fi chibzuit; a fi cumpătat.
•îşîn bîlmeke a ști să-și facă treaba; a ști să-și facă interesele. **•kaş paralîk ekenîn bîlmeke** a ști câte parale face cineva; a ști cât îi poate pielea cuiva. **•ka-teğegîn bîlmemek** a nu ști ce să se mai facă.
•kôp bîlmeke a fi atotștiutor; a le ști pe toate; a face pe deșteptul.
•nepîsîn bîlmeke a economisi; a agonisi; a drămui; a chibzui; a cântări; a cumpăni; a doza; a pondera; a prețui; a aprecia; a respecta. **•ôzîn bîlmeke** a fi lucid; a fi conștient. **•ûynepîsîn bîlmeke** a fi bun gospodă; a fi bună gospodină. // **•bo ka-tîp bola bîldî?** cum de a putut să se întâmple asta? **•kîm bîlîr?** cine știe? **•men bonî bîlemen** eu știu asta. **•sade birkaş laf bîlemen** știu doar câteva cuvinte. **•sen kôp bîlmesî!** vezi-ți de treabă și nu te amesteca, te rogi! **•senî bek ârûw bîlemen** te cunosc foarte bine. **•tûşe bîlîrmîz mî?** se poate coborî?;
bîlmeme *s.* neștiință; necunoaștere; ignorantă; incompetență.
bîlmemek *v.t.* a ignora; a nu ști. // **•ka-teğegîn bîlmemek** a nu ști ce să se mai facă. // **•bîlmem, sîptî uşkanîm** nu știu, zbor pentru prima dată. **•bonî men bîrem bîlmiymen** asta n-o știu nici eu. **•heş bîlmiysînz mî?** nu știți deloc? **•yabanğî tîl bîlmiymen** nu cunosc limbi străine.
bîlmeme-kôrmeme *s.* neștiință; necunoaștere; ignorantă; incompetență.
bîlmenazariyeğîşî *s.* (fil.) gnoseolog.
bîlmenazariyelî *adj.* (fil.) gnoseologic.
bîlmenazariyesî *s.* (fil.) gnoseologie.
bîlmez *adj.* neștiutor; neinstruit; necunoscător; ignorant; incompetent.
bîlmezlîk *s.* neștiință; necunoaștere; ignorantă; incompetență.
bîlmezlîkten *adv.* din neștiință; din necunoaștere; din ignorantă; din incompetență. // **•bîlmezlîkten kelmeke** a se face că nu știe nimic; a face pe nîznaiul; a se face că plouă.
bîlûw *s.* cunoaștere.
bîr *I. adj.* 1. egal; la fel; identic; asemănător; similar. 2. vreun; vreo. 3. (în prop. neg.) niciun; nicio. *II. num.* unu; un. // **•bîr araga kelmeke** a se aduna la un loc; a se reuni. **•bîr ayagî şukurda bolmak** a fi cu un picior în groapă. **•bîr bolmak** a se uni; a se alia. **•bîr kayîr kôrmemek** a nu avea niciun folos; a nu avea niciun profit. **•bîr kol uzatmak** a întinde o mână de ajutor. **•bîr kôtek atmak** a bate pe cineva de-i merge colbul; a-i da o mamă de bătaie; a-l stinge în bătaie. **•bîr kôzî men elmaga, bîr kôzî men helwaga karamak** a se uita cu un ochi la făină și cu altul la slănină; a privi cruciș. **•bîr laf kaşîrmak** a scăpa o vorbă. **•bîr niyetek kelmeke** a face cauză comună; a-și uni interesele. **•bîr payda kôrmemek** a nu avea niciun folos. **•bîr terî-bîr sûyek bolmak** a fi numai piele și os; a fi foarte slab. **•bîr yakka salmak** a pune deoparte. **•bîr yerge ketîrmek** a aduna la un loc; a reuni. **•ger men bîr etmek** a face una cu pământul. // **•ayakşî kilîklî**

bîr kîşî un om cu înfățișare de slugă. **•ayuwday bîr kîşî** un om cât un urs. **•bellî bîr** anume; anumit. **•bîñ bîr keşe** o mie și una de nopți. **•bîr akay man bîr kîskaayaklî** un domn și o doamnă. **•bîr altîay işinde** în decursul unui semestru. **•bîr an sîrğen** într-o clipă; instantaneu. **•bîr awuzdan** la unison. **•bîr ay kadar** aproximativ o lună. **•bîr bala** un copil. **•bîr baştan bîr başka** de la un capăt la altul. **•bîr bo yok edî** asta mai lipsea. **•bîr bolma** unitate; integrare. **•bîr boyda** de aceeași statură. **•bîr buşuk dakka** un minut și jumătate. **•bîr buşuk metre** un metru și jumătate. **•bîr buşuk okka** un kilogram și jumătate. **•bîr buşuk sâât** o oră și jumătate. **•bîr dalda turmaz** inconstant. **•bîr de** pe deasupra. **•bîr de yoktan** din senin. **•bîr deregege kadar** într-o oarecare măsură. **•bîr gôlî bar amma tar** există o soluție dar cu șanse mici. **•bîr gutum suw** o înghițitură de apă. **•bîr işe konyak** o sticlă de coniac. **•bîr işe sût** o sticlă de lapte. **•bîr kade suw ketîrseñîz!** vă rog să-mi aduceți un pahar cu apă! **•bîr karaganda** la prima vedere; dacă examinezi bine; dacă stai să te gândești. **•bîr kawanas katîk** un borcan de iaurt. **•bîr kere taa** încă o dată. **•bîr kere/defa/kez/sefer** o dată; vreodată. **•bîr keşe işinde** într-o singură noapte. **•bîr kîymette bolmagan** inegal. **•bîr kôynîñ kîşîşî** lume multă cât tot satul. **•bîr kuşak ot** un braț de fân. **•bîr kutuk sigara** un pachet de țigări. **•bîr mâalde** la un moment dat. **•bîr nezbe** o bucată; un pic. **•bîr okka pişkot** un kilogram de biscuiți. **•bîr olşewgeşîk** într-o oarecare măsură. **•bîr parşa** un pic; o bucată; puțin. **•bîr parşakay** un pic; o bucată. **•bîr parşakay ôtmeke** o bucată de pâine. **•bîr perdeden ses** (muz.) unison. **•bîr riğam bar** am o rugămintă. **•bîr sâât** o oră; un ceas. **•bîr sâât soñra** peste o oră. **•bîr saniye, mûmkûn bolsa** o secundă, dacă e posibil. **•bîr şerîk metre lăstîk** un sfert de metru de elastic. **•bîr şerîk okka pîrîj** un sfert de kilogram de orez. **•bîr seviyede** la același nivel. **•bîr sîpt kolşak** o pereche de mănuși. **•bîr sîpt lăstîk** o pereche de galoși. **•bîr söz men** într-un cuvânt; pe scurt. **•bîr takîm taa** încă o tacâm. **•bîr tamla** un pic. **•bîr terî, bîr sûyek** numai piele și os. **•bîr tîniştâ** într-o clipă; instantaneu. **•bîr tomalak ğîp** un ghem de ață. **•bîr we barabar bolîp** în strânsă unitate. **•bîr yakta** într-o parte. **•bîr yaktan** dintr-o parte; pe de o parte. **•bîr yerîn kîyîştirma!** să nu faci dezordine! **•bîr yorîmga kôre** într-un fel. **•bolatanústî bîr kîşî** e un om extraordinar. **•bonî bîr ğagaga sal!** pune asta deoparte! **•daktay bîr kîşî** un munte de om. **•ekewmîznîñ tabîyatîmîz bîr** amândoi avem

același caracter. **•ekı kúnde bır** o dată la două zile. **•fewkaláde bır olay** e un eveniment extraordinar. **•ğañı bır mutlı sene!** un an nou fericit!; **•ğenábıñız men bır tüşüñgede tuwulman** nu sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. **•kıska bır aradan soñra** peste puțin timp. **•maga bır hamal kerek** am nevoie de un hamal. **•múnasıp bır iş** o muncă potrivită. **•ne árúw bır arkadaş** ce prieten bun. **•ne şırkín bır dawranış** ce comportare urâtă. **•o kadar şalışkan bır kış** un om atât de harnic. **•okıl hakkında bır makale** un articol despre școală. **•sáde bır torinim bar** am un singur nepot. **•siratış bır bala** e un copil remarcabil. **•sız men bır oyda tuwulman** nu sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. **•sız men bır pıkırdemen** sunt de aceeași părere cu dumneavoastră. **•tabiyat sabısı bır kış** un om cu gust. **•tam bır ay** fix o lună. **•vizam bır ay úşún** viza o am pentru o lună.

bırañlamli *adj.* univoc.

bıratamalı *adj.* (mat.) monom.

bıratomlı *adj.* (fiz.) monoatomic.

bırayaklı *adj.* olog; cu un singur picior. // **•bırayaklı masa** masă cu un picior.

bıraz *adj.*, *adv.* puțin; în parte; câtva. // **•bıraz raátleneğek bolaman** vreau să mă odihnesc puțin. **•bıraz taa** încă puțin.

•bıraz taa kalasın mı? poți să mai rămâi puțin?; **•bıraz yaşı** bătrân. **•bıraz yorgınman** sunt puțin obosit.

bırazdan *adv.* peste puțin timp; curând.

bırazşık *adj.*, *adv.* puținel.

bır-bırge *adv.* în particular; privat.

bır-bırın *adj.* unul pe celălalt; reciproc.

bır-bırine *adv.* unul altuia; reciproc. // **•bır-bırine berılmek** a se da unul la altul; a se lupta; a se bate; a se încăiera; a se ciocni; a se tampona; a se îndrăgosti reciproc. **•bır-bırine ğesaret bermek** a se încuraja reciproc. **•bır-bırine kırmek** a intra unul în altul; a se înghesui; a se încăiera. **•bır-bırine sarılmak** a se agăța unul de gâtul celuilalt; a se îmbrățișa.

bırbırleşmedeğerli *adj.* (chim.) monovalent.

bır-bırsın *adj.* unul pe celălalt; reciproc.

bır-bırsıne *adv.* unul altuia; reciproc.

bırbolgan *adj.* 1. înfrățit; aliat; unificat; unit. 2. asemănător; similar. 3. integrat; încadrat; înglobat. 4. asimilat; integrat.

bırboluw *s.* 1. asemănare; similaritate. 2. integrare; încadrare; înglobare. 3. asimilare; integrare. 4. înfrățire; fraternizare; frăție; aliere; unificare; unire.

bırden *adv.* deodată; dintr-o dată; brusc; subit; instantaneu; pe neașteptate. // **•bırden tartıp almak** a smuci. // **•sıgaklıkniñ bırden deñşmesi** (med.) șoc termic; termoplegie.

bırden-bırge *adv.* deodată; dintr-o dată; brusc; subit; instantaneu; pe

neașteptate. // **•bırden-bırge fren yaptıñız** ați frânat brusc.

bırdentutulgan *adj.* surprins; prins.

bırdentutuw *s.* surprindere; prindere.

bırdiy *adj.* egal; la fel; identic; asemănător; similar; uniform; uniformizat; tipizat. // **•bırdiy etmek** a egaliza. //

•alaysı/herkez bırdiy toți ca unul. **•herkezge bırdiy** în mod egal.

bırdiy-bırdiy *adv.* în mod egal; ex aequo.

bırdiybolgan *adj.* 1. egalizat. 2. identic; aidoma.

bırdiybolgani *s.* similaritate; similitudine.

bırdiyetuw *s.* egalizare; tipizare; uniformizare.

bırđuniya *adj.* foarte mulți.

bıre(m) *postp.* chiar; chiar și; până și; chiar dacă; nici măcar; darămite; necum. // **•kilina bırem tiymemek** a nu-i clinti cuiva un fir de păr. // **•bonı men bırem bılmıymen** asta n-o știu nici eu. **•men bırem kórdım** chiar și eu am văzut. **•murunı bırem kanamadan** fără nici cea mai mică rană. **•túsı bırem** nici urmă; nici țipenie.

bır-ekı *num.* aproximativ unu-două; unu sau doi; puțin.

bırer *num.* câte unu.

bırer-bırer *num.* unul câte unul.

bıreşim *s.* 1. (chim.) compoziție; soluție. 2. (fiz., fil.) sinteză.

bıreşimlı *adj.* sintetic.

bıreşımyapma *s.* sintetizare.

bırew *I. num.* grup de unu. *II. pron.* 1. cineva. 2. (în prop. neg.) nimeni. 3. vreunul; vreuna. 4. unul; una. *III. s.* individ; ins. // **•bırew herşıynı yapa-almaz** nimeni nu poate face orice. **•bırewnıñ yerine ğeşken** succesor. **•bızden kayrıy bırew kelmedı** în afară de noi n-a venit nimeni. **•menı bırew karamadı mı?** nu m-a căutat nimeni?;

bırew-bırew *num.* grupuri de câte unu. // **•doktorga bırew-bırew kırıñız** intrați la doctor câte unul.

bırewde *pron.* 1. la unul; la una. 2. la vreunul; la vreuna. 3. la cineva. 4. (în prop. neg.) la nimeni.

bırewden *pron.* 1. de la/dinspre unul; de la/dinspre una. 2. de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. 3. de la/dinspre cineva. 4. (în prop. neg.) de la/dinspre nimeni.

bırewdiy *pron.* 1. ca unul; ca una. 2. ca vreunul; ca vreuna. 3. ca cineva. 4. (în prop. neg.) ca nimeni.

bırewge *pron.* 1. spre unul; spre una; unuia; uneia. 2. spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. 3. spre cineva; cuiva. 4. (în prop. neg.) spre nimeni; nimănu.

bırewı *pron.* 1. unul; una. 2. vreunul; vreuna. 3. cineva. 4. (în prop. neg.) nimeni.

bırewler *pron.* 1. unii; unele. 2. cineva.

bırewleşken *adj.* individualizat.

bırewleştırme *s.* individualizare.

bırewleştırme *v.t.* a individualiza.

bırewleştırıw *s.* individualizare.

bırewlúk *s.* individualitate.

bırewnı *pron.* 1. pe unul; pe una. 2. pe vreunul; pe vreuna. 3. pe cineva. 4. (în prop. neg.) pe nimeni.

bırewnıñ *adj.* 1. unuia; uneia. 2.

vreunuia; vreuneia. 3. cuiva. 4. (în prop. neg.) nimănu.

bırewsı *pron.* 1. unul; una. 2. vreunul; vreuna. 3. cineva. 4. (în prop. neg.) nimeni.

bırewsın *pron.* 1. pe unul; pe una. 2. pe vreunul; pe vreuna. 3. pe cineva. 4. (în prop. neg.) pe nimeni.

bırewsunde *pron.* 1. la unul; la una. 2. la vreunul; la vreuna. 3. la cineva. 4. (în prop. neg.) la nimeni.

bırewsünden *pron.* 1. de la/dinspre unul; de la/dinspre una. 2. de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. 3. de la/dinspre cineva. 4. (în prop. neg.) de la/dinspre nimeni.

bırewsındıy *pron.* 1. ca unul; ca una. 2. ca vreunul; ca vreuna. 3. ca cineva. 4. (în prop. neg.) ca nimeni.

bırewsüne *pron.* 1. spre unul; spre una; unuia; uneia. 2. spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. 3. spre cineva; cuiva. 4. (în prop. neg.) spre nimeni; nimănu.

bırewsın *adj.* 1. unuia; uneia. 2. vreunuia; vreuneia. 3. cuiva. 4. (în prop. neg.) nimănu.

bırewsúz *adj.* singur; singuratic; fără altcineva.

bırewsúzlık *s.* singurătate.

bırewın *pron.* 1. pe unul; pe una. 2. pe vreunul; pe vreuna. 3. pe cineva. 4. (în prop. neg.) pe nimeni.

bırewünde *pron.* 1. la unul; la una. 2. la vreunul; la vreuna. 3. la cineva. 4. (în prop. neg.) la nimeni.

bırewünden *pron.* 1. de la/dinspre unul; de la/dinspre una. 2. de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. 3. de la/dinspre cineva. 4. (în prop. neg.) de la/dinspre nimeni.

bırewındıy *pron.* 1. ca unul; ca una. 2. ca vreunul; ca vreuna. 3. ca cineva. 4. (în prop. neg.) ca nimeni.

bırewüne *pron.* 1. spre unul; spre una; unuia; uneia. 2. spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. 3. spre cineva; cuiva. 4. (în prop. neg.) spre nimeni; nimănu.

bırewın *adj.* 1. unuia; uneia. 2. vreunuia; vreuneia. 3. cuiva. 4. (în prop. neg.) nimănu.

bırfazalı *adj.* (fiz.) monofazic.

bırgeбір *adj.* perfect; ireproșabil.

bırğın *adv.* într-o zi; odată; cândva.

bırğataklı *adj.* cu un singur pat.

bırğıltlı *adj.* într-un singur volum. // **•bırğıltlı sózlík** dicționar într-un volum.

bırğınslı *adj.* (biol.) unisexual.

bırğınslılık *s.* (biol.) unisexualitate.

bırğınsten *adj.* omogen; de același gen; de același fel.

bırğınstenlık *s.* omogenitate.

bırğın *s.* simplex.

bırğın(lı) *adj.* (auto.) cu sens unic.

bırhúğrelı *adj.* (biol.) unicelular; monocelular.

bırkametli *s.* colocatar.

bıriskáanlı *s.* colocatar.

bırı *I. adj.* cel; cea. *II. pron.* 1. unul; una. 2. vreunul; vreuna. 3. cineva. 4. (în prop. neg.) nimeni.

bırígúw *s.* 1. masare; comasare; concentrare; îngrămădire. 2. acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; atașare.

bırıkıntı *s.* grămadă; morman.

bırıkken *adj.* 1. masat; comasat; concentrat; îngrămădit. 2. acumulat; strâns; adunat; adăugat; alăturat; atașat.

bíríkme s. 1. masare; comasare; concentrare; îngrămădire. 2. acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; atașare.

bíríkme v.i. 1. a se masa; a se comasa; a se concentra; a se îngrămădi. 2. a se acumula; a se strânge; a se aduna; a se adăuga; a se alătura; a se atașa.

bíríktírılgen adj. 1. masat; comasat; concentrat; îngrămădit. 2. acumulat; strâns; adunat; adăugat; alăturat; atașat.

bíríktírılmek v.i. 1. a fi masat; a fi comasat; a fi concentrat; a fi îngrămădit. 2. a fi acumulat; a fi strâns; a fi adunat; a fi adăugat; a fi alăturat; a fi atașat.

bíríktırme s. 1. acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; atașare. 2. masare; comasare; concentrare; îngrămădire. 3. cumul; economisire; înmagazinare; chiverniseală; agoniseală.

bíríktırme v.t. 1. a masa; a comasa; a concentra; a îngrămădi. 2. a acumula; a strânge; a aduna; a adăuga; a alătura; a atașa.

bíríktırúw s. 1. acumulare; strângere; adunare; adăugare; alăturare; atașare. 2. masare; comasare; concentrare; îngrămădire. 3. cumul; economisire; înmagazinare; chiverniseală; agoniseală.

bírím s. unitate. // **•awurluk bírímí** unitate de măsură a greutatei. **•bólık/kesir bírímí** (mat.) unitate fracțională. **•ólşew bírímí** unitate de măsură. **•sigiştirma bírímí** (mil.) unitate de forță. **•uzunluk bírímí** unitate de măsură pentru lungimi. **•zaman bírímí** unitate de timp.

bírín pron. 1. pe unul; pe una. 2. pe vreunul; pe vreuna. 3. pe cineva. 4. (în prop. neg.) pe nimeni.

bírinde I. adv. într-un; într-o. II. pron. 1. la unul; la una. 2. la vreunul; la vreuna. 3. la cineva. 4. (în prop. neg.) la nimeni. // **•kúnnúñ bírinde** într-o bună zi; într-o zi; odată.

bírinden I. adv. dintr-un; dintr-o. II. pron. 1. de la/dinspre unul; de la/dinspre una. 2. de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. 3. de la/dinspre cineva. 4. (în prop. neg.) de la/dinspre nimeni.

bíríndiy pron. 1. ca unul; ca una. 2. ca vreunul; ca vreuna. 3. ca cineva. 4. (în prop. neg.) ca nimeni.

bíríne pron. 1. spre unul; spre una; unuia; uneia. 2. spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. 3. spre cineva; cuiva. 4. (în prop. neg.) spre nimeni; nimănui.

bírínğı num. primul; prima. // **•bírínğı kelme** a fi primul. // **•bírínğı dereğeli deñklem** (mat.) ecuație simplă. **•bírínğı dúniya marebesi** primul război mondial. **•bírínğı ğemiyet** prima ligă. **•bírínğı kademeni kım kazandı?** cine a câștigat prima etapă? **•bírínğı kere** prima dată. **•bírínğı mevkiyden dört bile** patru bilete la clasa întâi. **•bírínğı perde** (la teatr.) actul întâi. **•bírínğı şahis** (gram.) persoana întâi.

bírínğılık s. întâietate; primul loc; premiul întâi. // **•geşen sene**

bírínğılıkni aldı anul trecut a luat premiul întâi.

bírín adj. 1. unuia; uneia. 2. vreunuia; vreuneia. 3. cuiva. 4. (în prop. neg.) nimănui.

bíríkatlı s., adj. (av.) monoplan.

bírkarar adv. întrucâtva; într-o oarecare măsură.

bírkararlı adj. moderat; mediu; potrivit; ponderat; cumpătat.

bírkararlık s. moderație; ponderație; cumpătare.

bírkararsız adj. nehibzuit; necugetat; necumpătat; nesăbuit; nesocotit.

bírkararsızlık s. nehibzuință; necugetare; necumpătare; nesăbuiță; nesocotință.

bírkasabalı s. concitadin.

bírkaş num. câțiva; câteva. //

•bírkaş boy de câteva dimensiuni. **•bírkaş dakkada agardı** în câteva minute a albit. **•bírkaş kún ewel** acum câteva zile. **•bírkaş tane** câteva bucăți. **•bírkaş yıl geştı** au trecut câțiva ani. **•sáde bírkaş laf bilemen** știu doar câteva cuvinte. **•tamir bírkaş sáát tutar** reparația va dura câteva ore.

bírkerelik I. adj. valabil o singură dată. II. adv. o dată pentru totdeauna.

// **•bírkerelik ayırılmak** a se despărți pentru totdeauna; a părăsi pentru totdeauna.

bírkeris s. simplex.

bírkişılı adj. (gram.) unipersonal.

bírkişilik s. pentru o persoană. // **•bírkişilik tayyare** avion pentru o persoană.

bírkişkaayaklılı adj. monogam.

bírkişkaayaklılık s. monogamie.

bírkişmetli adj. echivalent.

bírkişmetlietúw s. egalare; egalizare.

bírkişmetlik s. echivalență.

bírkişmetlitutulgan adj. echivalat.

bírkişmetlitutuw s. echivalare.

bírkkólı adj. (lingv.) cu aceeași rădăcină.

bírkkóp adj. 1. mulți; multe; o mulțime de ...; 2. mai mulți; mai multe.

bírkkózelı adj. (biol.) unicelular; monocelular.

bírkkózlı adj. unicameral.

bírkkutuplı adj. (fiz.) monopolar.

bírlep adv. recicland o dată.

bírlepeliler s., pl. monocotiledonate.

bírler(ı) adj. cei; cele.

bírlerde num. aproximativ unu.

bírleşık adj. 1. unit; comun. 2. compus; combinat. // **•bírleşık at** (gram.) nume compus.

bírleşım s. 1. întrunire; reuniune. 2. (biol.) împerechere; copulație. 3. (tehn.) asamblare. 4. (chim.) compus; combinație.

bírleşıp-karışkan adj. amestecat; pestriț; corcit; încrucișat; hibrid; metis.

bírleşken adj. 1. (mat.) concurent. 2. unit; coalizat. // **•bírleşken fiil/figel** (gram.) verb compus. **•Bírleşken Milletler Kuruluşı** Organizația Națiunilor Unite. **•bírleşken zaman/zemane** (gram.) timp compus.

Bírleşken Arap Emiratlari s. (topon.) Emiratele Arabe Unite.

bírleşme s. 1. unire; uniune; alianță. 2. (chim.) combinare; sinteză. // **•bírleşme hükümeti** (pol.) guvern de coaliție.

bírleşmedegeri s. (chim.) valență.

bírleşmek v.i. 1. a se uni; a se alia; a se coaliza. 2. (chim.) a se combina. 3. a se întruni; a se reuni. 4. a fuziona. 5. a se integra.

bírleşmeli adj. (chim.) combinat; sintetic.

bírleşmeme s. nepotrivire; contradicție; neconcordanță; discrepanță; discordanță; incompatibilitate.

bírleşmez adj. incompatibil.

bírleşmiykalır adj. incompatibil.

bírleşmiykalma s. incompatibilitate.

bírleşmiykaluw s. incompatibilitate.

bírleştırılgen adj. combinat; compozit.

bírleştırme s. unire; reunire; comasare; împreunare; asamblare; centralizare; conectare; cuplare; îngemănare; verigă.

bírleştırme v.t. 1. a uni; a reuni. 2. (fig.) combina.

bírleştırúw s. unire; reunire; comasare; împreunare; asamblare; centralizare; conectare; cuplare; îngemănare; verigă.

bírleşúw s. 1. integrare; unire. 2. unire; uniune; alianță. 3. (chim.) combinare; sinteză.

bírliy-bírliy adv. 1. în amănunt; detaliat; amănunțit; minuțios; de-a fir a păr; cu tot dichisul. 2. unul câte unul. // **•bírliy-bírliy anlatmak** a povesti de-a fir a păr.

bírlik I. s. 1. as (carte de joc). 2. unitate (și mil.). 3. unire; asociație. 4. singularitate. II. s., adj. (gram.) singular. // **•bírlikte şalışmak** a coopera. // **•bírlik sayı** (gram.) numărul singular. **•milliy bírlik** unitate națională.

bírlikte adv. împreună cu; împreună.

bírlikteşalışkan s., adj. cooperatist.

bírlikteşalışuw s. conlucrare; coopera.

bírmanalı adj. (lingv.) sinonim.

bírmanalı s. (lingv.) sinonimie.

bírmenzillı adj. unicameral.

bírmeskenli s. colocatar.

bírodalı adj. unicameral.

bíroklı adj. monoaxial.

bíroklılık s. monoaxialitate.

bírózekli adj. mononuclear.

bírózi adj. singur; retras. // **•bírózi yapkan** făcut de unul singur; făcut fără ajutor.

bírperdelı adj. cu un singur act. // **•bírperdelı temaşa** scenetă.

bírpişım(lı) adj. uniform; omogen; de o singură formă.

bírpişımlık s. uniformitate; omogenitate.

bírpranksız adj. lefter.

bírrenklı s. monocromatic; uni; unicolor. // **•bírrenklı tokima** (text.) stofă uni.

bírrenklılık s. monocromie.

bírseďalı adj. mono; monofonic.

bírśı I. adj. cel; cea. II. pron. 1. unul; una. 2. vreunul; vreuna. 3. cineva. 4. (în prop. neg.) nimeni. //

•kalabalıktan bírśı unul din mulțime. **•súygen kitaplarımđan bírśı** una din cărțile mele preferate.

bírśın pron. 1. pe unul; pe una. 2. pe vreunul; pe vreuna. 3. pe cineva. 4. (în prop. neg.) pe nimeni.

bírśinde pron. 1. la unul; la una. 2. la vreunul; la vreuna. 3. la cineva. 4. (în prop. neg.) la nimeni.

bírśinden pron. 1. de la/dinspre unul;

de la/dinspre una. **2.** de la/dinspre vreunul; de la/dinspre vreuna. **3.** de la/dinspre cineva. **4.** (*în prop. neg.*) de la/dinspre nimeni.

bírśindiy *pron.* **1.** ca unul; ca una. **2.** ca vreunul; ca vreuna. **3.** ca cineva. **4.** (*în prop. neg.*) ca nimeni.

bírśine *pron.* **1.** spre unul; spre una; unuia; uneia. **2.** spre vreunul; spre vreuna; vreunuia; vreuneia. **3.** spre cineva; cuiva. **4.** (*în prop. neg.*) spre nimeni; nimănu.

bírśiñ *adj.* **1.** unuia; uneia. **2.** vreunuia; vreuneia. **3.** cuiva. **4.** (*în prop. neg.*) nimănu.

bírśizga *s.* monografie.

bírsoydan *adj.* omogen; de același gen; de același fel.

bírsoydanlık *s.* omogenitate.

bírsoylı *adj.* (*biol.*) unisexual.

bírsoylılık *s.* (*biol.*) unisexualitate.

bírsozikawazlı *s.* (*lingv.*) monoftong.

bírşeherli *s.* concetățean.

bírşekıl(lı) *adj.* uniform; omogen; de o singură formă.

bírşekillik *s.* uniformitate; omogenitate.

bírşeneklıler *s., pl.* monocotiledonate.

bírşiy *pron.* **1.** ceva; un lucru oarecare. **2.** (*în prop. neg.*) nimic; nici cătuși de puțin. // **•bírşiy yapmak** a face ceva. **•bírşiyler bolmak** a se ține mare; a-și da aere; a se făli. **•elinden bírşiy kelmek** a nu fi nimic de capul său; a nu fi în stare de nimic. **•uşunda bírşiy bolmak** a avea ceva necurat; a fi cam dubios. // **•Allasız bírşiy bolmaz** nimic nu este posibil fără Dumnezeu. **•Amet men Esma arasında bírşiy yok** între Amet și Esma nu e nimic. **•bírşiy aşayğaksıñız mı?** mâncați ceva?; **•bírşiy bar** este ceva; s-a întâmplat ceva. **•bírşiy boldı** s-a întâmplat ceva. **•bírşiy karşı kelmez** nimic nu stă împotriva. **•bírşiy pazla kelmez** nimic nu e prea mult. **•bírşiy tuwul** nu face nimic. **•bírşiy yapa almagan** neputincios. **•bonday bírşiy söz konisi bolmaz** nici nu poate fi vorba de așa ceva. **•ekı saát bírşiy aşap işmeñiz** timp de două ore să nu mâncați și să nu beți nimic. **•mınawday bírşiy taa kórmedim** așa ceva n-am mai văzut. **•sızge bírşiy vaat et-almam** nu vă pot promite nimic.

bírşiyde *pron.* **1.** la ceva. **2.** (*în prop. neg.*) la nimic.

bírşiyden *pron.* **1.** de la/dinspre ceva. **2.** (*în prop. neg.*) de la/dinspre nimic; din nimic.

bírşiydiy *pron.* **1.** ca ceva. **2.** (*în prop. neg.*) ca nimic.

bírşiyge *pron.* **1.** spre ceva. **2.** (*în prop. neg.*) spre nimic.

bírşiygeyaramagan *adj.* inutil; nefolositor; netrebuincios; superfluu.

bírşiykiy *pron.* **1.** ceva; un lucru oarecare și mărunț. **2.** (*în prop. neg.*) nimic; nici cătuși de puțin.

bírşiylerbolgan *adj.* fâlos; fudul; lăudăros; mândru; încrezut.

bírşiylerbolu *s.* **1.** ifose. **2.** fală; fudulie; lăudăroșenie; mândrie; ifose.

bírşiyini *pron.* **1.** pe ceva. **2.** pe nimic.

bírşiyini *adj.* **1.** care aparține de ceva; al unui lucru. **2.** (*în prop. neg.*) care nu aparține de nimic.

bírşiyypaalmagan *adj.* neputincios. **bírşiyypaalmama** *s.* neputință.

bírtaa *I. adv.* iar; iarăși; din nou; încă o dată. **II. interj.** bis!; // **•bírtaa aşmak** a redeschide. **•bírtaa ayırmak** a realege. **•bírtaa aytmak** a reafirma. **•bírtaa beğermek** a recuceri. **•bírtaa ğanlanmak** a se reîncarna. **•bírtaa ğilitmak** a reîncălzi. **•bírtaa hawalandırmak** a reîmprospăta aerul. **•bírtaa kazanmak** a redobândi. **•bírtaa ketirmek** a readuce. **•bírtaa kózden geşirmek** a reexamina; a revizui; a recapitula. **•bírtaa kurmak** a reînființa. **•bírtaa neşir bolmak** a se reedita. **•bírtaa neşretmek** a reedita. **•bírtaa tazelandirmek** a reîmprospăta. **•bírtaa úylenmek** a se recăsători. // **•bírtaa aşıkarsıñız mı?** vreți să explicați încă o dată?; **•bírtaa aysıñız!** vă rog să repetați!; **•bírtaa barayık** să mai mergem o dată. **•bírtaa denep karayık** să mai încercăm o dată. **•bírtaa istsıñız mı?** mai cereți o dată?; **•seni bírtaa kaşan kóreğekmen?** când te voi revedea?;

bírtaaalatlándırma *s.* reutilare.

bírtaaalatlángan *adj.* reutilat.

bírtaaalángan *adj.* **1.** reluat; luat înapoi. **2.** reprimat.

bírtaaaluu *s.* **1.** reprimire. **2.** reluare; luare înapoi.

bírtaaamilleşken *adj.* răscolit; reactivat.

bírtaaaskeriyleşken *adj.* remilitarizat.

bírtaaaskeriyleştirme *s.* remilitarizare.

bírtaaaskeriyleştiruw *s.* remilitarizare.

bírtaaasılgan *adj.* redeschis.

bírtaaasıma *s.* redeschidere.

bírtaaasıuw *s.* redeschidere.

bírtaaayıngan *adj.* redeșteptat.

bírtaaayınuw *s.* redeșteptare.

bírtaaayırılğan *adj.* reales.

bírtaaayıruw *s.* realegere.

bírtaaayılğan *adj.* reafirmat; repovestit.

bírtaaaytuw *s.* reafirmare; repovestire.

bírtaabasılğan *adj.* retipărit.

bírtaabasuw *s.* retipărire.

bírtaabeğérilgen *adj.* recucerit.

bírtaabeğéruw *s.* recucerire.

bírtaabolış *s.* reformare; reconstituire; realcăuire.

bírtaabolışkan *adj.* reformat; reconstituit; realcăuit; regenerat.

bírtaabolışlı *adj.* reformat; reconstituit; realcăuit; regenerat.

bírtaabolışma *s.* regenerare.

bírtaabolıştırma *s.* reformare; reconstituire; realcăuire; regenerare.

bírtaabolmama *s.* unicitate.

bírtaabolmaz *adj.* unic; inimitabil.

bírtaabútúnleme *s.* reîntregire.

bírtaabútúnlgan *adj.* reîntregit.

bírtaadonatılğan *adj.* reutilat.

bírtaadonatma *s.* reutilare.

bírtaaetılgen *adj.* refăcut.

bírtaaetuw *s.* refacere.

bírtaafaallaşkan *adj.* reactivat; răscolit.

bírtaafaallaştırma *s.* reactivare; răscolire.

bírtaağanlandırma *s.* reînvier.

bírtaağanlangan *adj.* reînviat.

bírtaağayımlama *s.* reeditare.

bírtaağayımlangan *adj.* reeditat.

bírtaağeriyleşken *adj.* remilitarizat.

bírtaağeriyleştirme *s.* remilitarizare.

bírtaağılınğan *adj.* reîncălzit.

bírtaağılitma *s.* reîncălzire.

bírtaağoklangan *adj.* revizuit; revăzut.

bírtaağoklaw *s.* revizuire; revedere.

bírtaağúklengen *adj.* reîncărcat.

bírtaağúklew *s.* reîncărcare.

bírtaaharbiyleşken *adj.* remilitarizat.

bírtaaharbiyleştirme *s.* remilitarizare.

bírtaahawalandırma *s.* reîmprospătarea aerului.

bírtaahesaplama *s.* recalculare.

bírtaahesaplangan *adj.* recalculat.

bírtaaişletılgen *adj.* reactivat; răscolit.

bírtaaişletme *s.* reactivare; răscolire.

bírtaakabletılgen *adj.* reacceptat; reprimat.

bírtaakabletúw *s.* reacceptare; reprimare.

bírtaakastalanma *s.* (*med.*) recidivă.

bírtaakazanılğan *adj.* recăştigat; recuperat; redobândit.

bírtaakazanuw *s.* recăştigare; recuperare; redobândire.

bírtaakórılgen *adj.* revăzut; reapărut.

bírtaakórışme *s.* reîntălnire.

bírtaakórúw *s.* revedere.

bírtaakurulğan *adj.* reînființat; restabilit.

bírtaakuruw *s.* reînființare; restabilire.

bírtaalama *s.* repetare; repetiție. // **•bírtaalama baylam figelı** (*gram.*) gerunziu reduplicativ.

bírtaalamak *v.t.* a repeta.

bírtaalangan *adj.* repetat.

bírtaalanma *s.* repetare. // **•oyıñniñ bírtaalanması** (*sport*) rejucarea meciului.

bírtaalanmak *v.i.* a se repeta.

bírtaalatmak *v.i.* a determina să repete.

bírtaaneşretúw *s.* reeditare.

bírtaaokılğan *adj.* recitit.

bírtaaokiw *s.* recitare.

bírtaaotırğan *adj.* reaşezat; repus.

bírtaaotirtuw *s.* reaşezare; repunere.

bírtaaoyınalğan *adj.* rejucat.

bírtaaoyınaw *s.* rejucare.

bírtaatabetılgen *adj.* retipărit.

bírtaatabetúw *s.* retipărire.

bírtaatabışkan *adj.* reîntălnit.

bírtaatabışuw *s.* reîntălnire.

bírtaatapma *s.* redescoperire; regăsire.

bírtaatazeleme *s.* reîmprospătare.

bírtaatazelengen *adj.* reîmprospătat.

bírtaaterbiyeleme *s.* reeducare.

bírtaaterbiyelengen *adj.* reeducat.

bírtaateşekkúl *s.* reformare; reconstituire; reorganizare.

bírtaateşekkúllı *adj.* reformat; reconstituit; reorganizat.

bírtaateşkil *s.* reformare; reconstituire; reorganizare.

bírtaateşkillı *adj.* reformat; reconstituit; reorganizat.

bírtaatırılgen *adj.* reînviat.

bírtaatırılme *s.* reînvier.

bírtaatolgan *adj.* reîncărcat.

bírtaatotırma *s.* reîncărcare.

bírtaatórege *adj.* regenerat.

bírtaatóreme *s.* regenerare.

bírtaatuwlgan *adj.* renăscut.

bírtaatuwwu *s.* renaștere.

bírtaatúşuw s. recădere.
bírtaauyangan *adj.* redeşteptat.
bírtaauyanuw s. redeşteptare.
bírtaauýlengen *adj.* recăsătorit.
bírtaauýlenúw s. recăsătorire.
bírtaayangan *adj.* redeşteptat.
bírtaayanma s. redeşteptare.
bírtaayapma s. recreare; refacere.
bírtaayaratma s. recreare; refacere.
bírtaayasaw s. recreare; refacere.
bírtaayaşalgan *adj.* retrăit.
bírtaayaşaw s. retrăire.
bírtaayerleşken *adj.* reaşezat; repus; restabilit.
bírtaayerleştirúw s. reaşezare; repunere; restabilire.
bírtaazewzeklengen *adj.* reînarmat.
bírtaazewzeklenme s. reînarmare.
bírtakim *adj.* nişte; unii; unele.
bírtakimî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtakimlarî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtakimlarin *pron.* pe unii; pe unele.
bírtakimlarina *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bírtakimlarında *pron.* la unii; la unele.
bírtakimlarından *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bírtakimlarınday *pron.* ca unii; ca unele.
bírtakimlarinî *adj.* unora.
bírtalay *adj.* nişte; unii; unele.
bírtalayî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtalaylarî **I.** *adj.* o parte dintre...; parţial. **II.** *pron.* unii; unele.
bírtalaylarin *pron.* pe unii; pe unele.
bírtalaylarina *pron.* spre unii; spre unele; unora.
bírtalaylarında *pron.* la unii; la unele.
bírtalaylarından *pron.* de la/dinspre unii; de la/dinspre unele.
bírtalaylarınday *pron.* ca unii; ca unele.
bírtalaylarinî *adj.* unora.
bírtamam *adv.* în întregime; în totalitate; cu totul; complet; de-a binelea.
bírtamamlık s. integritate.
bírtamirlî *adj.* (lingv.) cu aceeaşi rădăcină.
bírtane *adj.* unic; singular.
bírtanelî *adj.* (fiz.) monoatomic.
bírtanelık s. unicitate; singularitate.
bírtanem *interj.* unicul/unica din viaţa mea!
bírtirimlí *adj.* (mat.) monom.
bírtíllî *adj.* monolingv; unilingv. // **•birtíllî sózlík** dicţionar unilingv.
bírtonlí *adj.* monoton.
bírtonlılık s. monotonie.
bírtutulgan *adj.* echivalat.
bírtutuw s. echivalare.
bírtürden *adj.* omogen; de acelaşi gen; de acelaşi fel.
bírtürdenlik s. omogenitate.
bírtúrlí **I.** *adj.*, *adv.* ciudat; straniu; bizar; fistichiu. **II.** *adv.* **1.** (în *prop. neg.*) deloc; nicicum; sub nici o formă; cu nici un chip. **2.** cumva; într-un fel oarecare; cumva. // **•birtúrlí bolmak** a fi nu ştiu cum; a fi ciudat.
bírvalensalı *adj.* (chim.) monovalent.
bírwakit *adv.* **1.** odată; cândva; vreodată. **2.** (în *prop. neg.*) niciodată; nicicând.
bírwakitlar *adv.* odată; cândva; vreodată.
bírwakitlí *adj.* sincron; simultan;

concomitent.
bírwakitlık s. sincronism; simultaneitate; concomitenţă.
bírwakitta *adv.* odată; cândva; vreodată.
bíryaşlı *adv.* de-o seamă.
bíryaşta *adv.* de-o seamă.
bíryerde *adv.* **1.** (arată locul) undeva; pe undeva. **2.** (arată locul, în *prop. neg.*) nicăieri.
bíryerden *adv.* **1.** de undeva. **2.** (arată originea) de nicăieri.
bíryerge *adv.* **1.** (arată direcţia) undeva. **2.** (arată direcţia) către nicăieri.
bíryerlerde *adv.* **1.** (arată locul) undeva; pe undeva. **2.** (arată locul, în *prop. neg.*) nicăieri. // **•biryerlerde tabışayık** să ne întâlnim undeva.
bíryerlerden *adv.* **1.** de undeva. **2.** (arată originea) de nicăieri.
bíryerlerge *adv.* **1.** (arată direcţia) undeva. **2.** (arată direcţia) către nicăieri.
bírzaman *adv.* **1.** odată; cândva; vreodată. **2.** (în *prop. neg.*) niciodată; nicicând.
bírzamanda *adv.* odată; cândva; vreodată.
bírzamandan *adv.* de la un timp.
bírzamanlar *adv.* odată; cândva; vreodată.
bírzamanlardan *adv.* de la un timp.
bítık s. (relig.) carte sfântă.
bítkı s. plantă. // **•bítkı mayı** ulei vegetal.
bítkıgı s., *adj.* vegetarian.
bítkıler s., *pl.* vegetaţie.
bítkısız *adj.* (d. munţi) pleşuv.
bítkısızlık s. lipsă de vegetaţie; pleşuvie.
bíyık *adj.* mare; superior; considerabil.
bíyikelşı s. ambasador.
bíyikelşılık s. ambasadă.
bíyiklenmek *v.i.* a-şi da importanţă.
bíyime s. dezvoltare.
bíyimek *v.i.* a se mări; a creşte; a se dezvolta.
bíyítmek *v.t.* **1.** a mări; a dezvolta. **2.** a exagera. **3.** a creşte; a educa.
bíyítuwgı *adj.* augmentativ.
bíz *pron.* noi. // **•bíz ekewmız** noi doi. **•bíz men** cu noi. **•bíz ya siz** noi sau voi.
bízde *pron.* la noi.
bízden *pron.* de la/dinspre noi. // **•bízden ewel tur!** scoală-te înaintea noastră!; **•bízden kayrıy bırew kelmedı** în afară de noi n-a venit nimeni.
bízdiy *pron.* ca noi.
bízge *pron.* spre noi; nouă. // **•bízge dogrı** către noi; înspre noi. **•bízge yakın otıra** locuieşte aproape de noi. **•úyretmen bízge dogrı karay** profesorul priveşte spre noi.
bízim *adj.* nostru; noastră; noştri; noastre. // **•bízim betke karay** el priveşte spre noi. **•bízim de barmamız kerek** trebuie să mergem şi noi. **•bízim işimizden bır düşman şıkkın** dintre noi a ieşit un duşman. **•bízim işimizge bır düşman kırgın** printre noi a intrat un duşman. **•bízim úyümüz** casa noastră. **•garada bízim aldımızga túşseñiz!** vă rugăm să ne aşteptaţi la gară!
bízimkı *pron.* al nostru; a noastră. // **•bo bízimkı** acesta este al nostru.
bízimkiler *pron.* ai noştri; ale noastre.
bízimkısı *pron.* al nostru; a noastră.

bízni *pron.* pe noi. // **•kelgeni men bízni karadı** îndată ce a sosit ne-a căutat pe noi.
bízniñ *adj.* nostru; noastră; noştri; noastre.
bízniñkı *pron.* al nostru; a noastră.
bízniñkiler *pron.* ai noştri; ale noastre.
bízniñkısı *pron.* al nostru; a noastră.
bídiklama s. gădilar.
bídiklamak *v.t.* a gădila.
bídiklangan *adj.* gădilat.
bídiklanmak *v.i.* a se gădila.
bídiklaşmak *v.i.* a se gădila reciproc.
bídiklaw s. gădilar.
biğı s. boboc (de raţă sau gâscă). // **•badiy biğisi** răţuşcă; boboc de raţă. **•kaz biğisi** boboc de gâscă.
bikirdik *adj.* **1.** murdar; jegos; slinos. **2.** scârbos; greţos; respingător. **3.** infectat; spurcat. **4.** (fig.) josnic; murdar; mârşav.
bikirdikbogaz *adj.* gurmand; mănăcios.
bikirdikbogazlık s. voracitate.
bikirdiklik s. **1.** (fig.) josnicie; murdărie; mârşăvie. **2.** (fiziol.) fecale; excremente. **3.** murdărie; jeg.
bilamik *adj.* **1.** tulbure; învolburat. **2.** mănjit; murdar.
bilamiklangan *adj.* bezmetic; năuc; năucit.
bilamiklik s. **1.** tulbureală; învolburare. **2.** mănjeală; murdărie.
bilaşık *adj.* **1.** murdar. **2.** molipsit; contaminat. // **•bilaşık sawut** veselă murdară. **•bilaşık suw** apă tulbure.
bilaşkan *adj.* **1.** molipsit; contaminat. **2.** murdar.
bilaşma s. **1.** (med.) contractare (a unei boli). **2.** murdărire. **3.** molipsire.
bilaşmak *v.i.* **1.** a se murdări; a se păta. **2.** a se molipsi.
bilaştırgan *adj.* (med.) molipsitor; contagios; transmisibil.
bilaştırilgan *adj.* batjocorită; necinstită.
bilaştırma s. batjocură; contaminare.
bilaştırmak *v.t.* **1.** a murdări; a păta. **2.** a molipsi.
bilaştıruw s. batjocură; contaminare.
bilaştıruwgı *adj.* (med.) molipsitor; contagios; transmisibil.
bilaşuw s. **1.** (med.) contractare (a unei boli). **2.** murdărire. **3.** molipsire.
bilaşuwgı *adj.* (med.) infecţios. // **•bilaşuwgı kastalı** boală infecţioasă; boală contagioasă.
bıldır *adv.* anul trecut.
bıldırğın s. (orn.) prepeliţă (lat., Coturnix coturnix).
bilgalamak *v.t.* **1.** a înmuia în...; a da prin...; a tăvăli prin...; **2.** a murdări; a mânji.
bilgalangan *adj.* **1.** înmuia în...; dat prin...; tăvălit prin...; **2.** murdar; mănjit.
bilgalanmak *v.i.* a se murdări; a se mânji.
bilgandırgan *adj.* tulburător; buimăcitor; năucitor.
bilgandırmak *v.t.* **1.** a tulbura; a învolbura. **2.** a mânji; a murdări.
bilgandıruwgı *adj.* tulburător; buimăcitor; năucitor.
bilgangan *adj.* **1.** tulburat; învolburat. **2.** mănjit; murdărit.
bilganmak *v.i.* **1.** a se tulbura; a se învolbura. **2.** a se mânji; a se murdări.
bilganti s. găţă.
biltir *adv.* anul trecut.

bîrakîlgan *adj.* părăsit.
bîrakîlmagan *adj.* interzis.
bîrakîlmak *v.i.* a se amâna; a fi amânat.
bîrakînişgîlik *s.* liberalism.
bîrakma *s.* părăsire.
bîrakmak *v.t.* 1. a lăsa; a pune jos. 2. a pune; a aşeza. 3. a amâna. 4. a renunţa la; a abandona. 5. a părăsi; a abandona. 6. a da voie; a permite. 7. a divorţa; a se despărţi. 8. a da; a încredinţa. // **•arkada bîrakmak** a lăsa în urmă. **•aş bîrakmak** a înfometa; a lăsa flămând. **•hayrette bîrakmak** a uimi; a ului. **•karşılıksız bîrakmak** a lăsa fără răspuns; a nu replica; a nu asigura. **•kôlgede bîrakmak** a lăsa în umbră; a eclipsa. **•kolîndan bîrakmak** a lăsa ceva din mână. **•leke bîrakmak** a păta. **•mahrum bîrakmak** a priva. **•meğbur bîrakmak** a se impune. **•nişan bîrakmak** a lăsa urme. **•ôzinden bîrakmak** a lăsa de la el; a face concesii. **•sagîr bîrakmak** a-i lua cuiva auzul; a-l asurzi. **•serbest bîrakmak** a lăsa liber; a pune în libertate; a elibera. **•sinîfta bîrakmak** a lăsa repetent. **•sîra bîrakmak** a lăsa rând. **•sokîr bîrakmak** a lăsa orb pe cineva; a-i lua văzul. **•tûtûnnî bîrakmak** a se lăsa de fumat. // **•maga yaman bîr tesîr bîrakti** mi-a făcut o impresie proastă.
bîrakmama *s.* interzicere.
bîrakmamak *v.t.* 1. a nu părăsi; a nu abandona. 2. a interzice; a nu lăsa; a nu permite; a nu da voie. // **•pâpîşîn kaybetmemek** a-şi ţine cumpătul; a-şi păstra sângele rece. **•taş üstünde taş bîrakmamak** a nu lăsa piatră pe piatră. **•yakasîn bîrakmamak** a se ţine de capul cuiva; a nu-i da pace; a-l urmări; a stăruî.
bîst *num. (prsn.)* douăzeci.
bîy *s. (ent., la albine)* matcă; regină (*lat., Apis mellifica*).
bîyîl *adv.* anul acesta; anul curent. // **•bîyîl buzlar erte îridî** anul acesta dezgheţul a venit mai devreme. **•bîyîl uşûn aşayîtlîk** hrană pentru anul acesta.
bîzaw *s.* viţel. // **•bîzaw etî** carne de viţel.
bîzawgî *s.* viţelar.
bîzawlagan *adj. (d. vaci)* fertilă.
bîzawlamagan *adj. (d. vaci)* stearpă.
bîzawlamak *v.t. (d. vaci)* a făta (*viţei*).
bîzbîz *adj.* zbârlit; înfoiat.
bîz-bîz *interj.* bâz!;
bîzbîzlaşkan *adj.* zbârlit; înfoiat.
bîzbîzlaşma *s.* zbârlire; înfoiere.
bîzbîzlaşmak *v.i.* a se zbârli; a se înfoia.
bîzdîrîlgan *adj. (fin.)* convertibil; convertit.
bîzdîrma *s. (fin.)* schimb.
bîzdîrmak *v.t.* 1. a determina să strice. 2. (*d. bani*) a determina să schimbe. // **•para bîzdîrmak** a schimba bani (*fin.*). // **•para bîzdîrmak** schimb valutar.
bîzdîrmama *s.* conservare.
bîzdîrmamak *v.t.* a conserva.
bîzgan *adj.* care strică; care defectează.
bîzgin *I. adj.* imoral; dezmăţat; desfrânat. *II. s.* derută; panică. //

•bîzginga ogîramak a fi înfrânt.
•bîzginga ogîratmak a stârni panică. // **•bîzgin haleket** comportare imorală. **•bîzgin hayat** viaţă desfrântă. **•bîzgin kîşî** persoană imorală.
bîzgingî *s. (fil.)* defetist.
bîzgingîlik *s. (fil.)* defetism.
bîzginlaşkan *s.* dezmăţat.
bîzginlaşma *s.* dezmăţ.
bîzginlaşmak *v.i.* a se dezmăţa.
bîzginlaşuw *s.* dezmăţ.
bîzginlik *s.* 1. derută; panică; dezorganizare. 2. imoralitate; dezmăţ; desfrâu.
bîzgiş *s.* gumă; radieră.
bîzik *adj.* 1. stricat; defect; deteriorat; vătămat (*şi fig.*). 2. (*d. alimente*) alterat. // **•bîzik hawa** intemperii. **•bîzik para** bani mărunţi; mărunţiş. **•bîzik ziyafet** orgie. **•fiiliy/figeliy bîzik** (*d. oameni*) decăzut. **•ğenâbîsî ingilizge bîzik konîşa** dumnealui vorbeşte prost englezeşte. **•hîz kolî da bîzik şiktî** s-a dovedit defect şi schimbătorul de viteze. **•sol işaretî bîzik** este defect semnalizatorul din stânga.
bîzikkonîşkan *s., adj.* agramat.
bîzikkonîşuw *s.* stâlcirea cuvintelor.
bîziklik *s.* 1. degradare; stricăciune. 2. (*d. bani*) mărunţiş. // **•radiyator da bîr bîziklik bar** există o defecţiune la radiator.
bîzikşîray *s.* urâţenie; slutenie; desfigurare.
bîzikşîray(lî) *adj.* urât; slut; desfigurat.
bîzikyaşaw *s.* destrăbălare.
bîzikyûz *s.* urâţenie; slutenie; desfigurare.
bîzikyûz(lî) *adj.* urât; slut; desfigurat.
bîzildama *s.* 1. bâzâit; zumzâit; zumzet; ţiuit. 2. murmur; fredonare.
bîzildamak *v.i.* 1. a bâzâi; a zumzâi. 2. a murmura; a fredona.
bîzildangan *adj.* 1. murmurat; fredonat. 2. bâzâit; zumzâit; ţiuit.
bîzildaşma *s.* roire.
bîzildaşmak *v.i. (d. insecte)* a roi.
bîzildaşuw *s.* roire.
bîzildatmak *v.t.* 1. a determina să murmure; a determina să fredoneze. 2. a determina să bâzâie; a face să zumzâie; a face să ţiuie.
bîzildaw *s.* 1. bâzâit; zumzâit; zumzet; ţiuit. 2. murmur; fredonare.
bîzilgan *adj.* 1. stricat; defect; deteriorat; vătămat. 2. descompus; alterat; putrezit.
bîzilma *s.* 1. stricare; defecţiune; deteriorare; vătămare. 2. descompunere; alterare; putrezire.
bîzilmagan *adj.* indestructibil; imperturbabil.
bîzilmak *v.i.* 1. a se degrada; a se deteriora; a se strica (*şi fig.*). 2. (*d. bani*) a se schimba. 3. (*d. persoane*) a slăbi; a se ofili; a se îmbolnăvi. // **•deñgesî bîzilmak** a se dezechilibra. **•kiyipî bîzilmak** a-i pîri cheful; a se îmbolnăvi. **•tertîbî bîzilmak** a se dezorganiza. // **•hawa bîzildî** s-a stricat vremea. **•işîm bîzildî** am diaree.
bîzilmaykalîr *adj.* indestructibil.
bîzilmaz *adj.* indestructibil; imperturbabil.
bîziltî *s.* 1. bâzâit; zumzâit; zumzet; ţiuit. 2. murmur; fredonare.
bîziluw *s.* 1. stricare; defecţiune;

deteriorare; vătămare. 2. descompunere; alterare; putrezire.
bîzim *s.* corupţie.
bîzintî *s.* 1. rămăşiţe; ruine; dărâmături. 2. (*fig.*) caricatură; denaturare. // **•bîzintîga ogîramak** a se zăpăci; a se încurca.
bîzintîgaogîragan *adj.* bezmetic; buimac; buimăcit; bulversat; intrigat; năuc; năucit; zăpăcit; aiurit; confuz; încurcat.
bîzintîgaogîratkan *adj.* buimăcitor; bulversant; năucitor.
bîzintîgaogîraw *s.* buimăceală; bulversare; năucire; năuceală; zăpăceală; aiureală; confuzie; încurcare.
bîzişkan *adj.* învrăjbit.
bîzişma *s.* zăzanie; disensiune; învrăjpire.
bîzişmak *v.i.* a se certa; a se învrăjbi.
bîzişuw *s.* zăzanie; disensiune; învrăjpire.
bîzma *s.* 1. distrugere; dărâmare; stricăciune; degradare; stricare; deteriorare. 2. corupţie. 3. lezare; rănire; umilire; stingherire.
bîzmagan *adj.* păstrat.
bîzma *v.t.* 1. a strica; a deteriora (*şi fig.*). 2. a distruge; a dărâma. 3. (*d. bani*) a schimba. 4. (*fig.*) a leza; a răni; a umili. // **•abdestîn bîzma** a merge la toaletă; a-şi face nevoile. **•ahladîgîn bîzma** a-l perverti; a-i suci cuiva minţile. **•antîn bîzma** a-şi încălca jurământul. **•ara bîzma** a instiga; a incita; a provoca; a aţâta; a întărâta; a învrăjbi. **•awuzun bîzma** a se spurca la gură; a înjura. **•bak bîzma** a culege via. **•ğayînnî/neşriyatnî bîzma** a bruiia. **•işîn bîzma** a-i strica cuiva treaba; a-i zădărnici acţiunile; a-l sabota. **•istikametîn bîzma** a dezorienta. **•kamîrîn bîzma** a denatura. **•kiyipîn bîzma** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispune. **•kîzlik bîzma** a deflora. **•mûnasebetlerîn bîzma** a-şi strica relaţiile. **•pîkîrîn bîzma** a-l converti. **•pîşîm/şekîl bîzma** a deforma. **•raatîn/raatligîn bîzma** a strica pacea cuiva; a-i strica liniştea. **•tertîbîn bîzma** a dezorganiza. **•urkanîn bîzma** a-l dezorganiza. **•ûyûn bîzma** a-i strica cuiva casa. // **•hawa bîzağakka uşay** se pare că timpul se va strica. **•midemnî bîzdim** mi-am deranjat stomacul.
bîzmama *s.* păstrare; conservare.
bîzmamak *v.t.* a păstra; a conserva. // **•kiyipîn bîzmamak** a nu-i strica cheful; a-l lăsa în apele lui.
bîzmîk *s. (gastron.)* clătită.
bîzuw *s.* 1. corupţie. 2. distrugere; dărâmare; stricăciune; degradare; stricare; deteriorare. 3. lezare; rănire; umilire; stingherire.
bîzuwğî *adj.* 1. stingheritor; umilitor. 2. distrugător; degradant; vătămător.
blenorağîya *s. (med.)* gonoree; blenoragie.
blenorağîyalî *adj. (med.)* bolnav de blenoragie.
blok *s.* 1. (*fiz.*) bloc; masă solidă. 2. (*fig.*) teanc; grămadă. 3. (*constr., pol.*) bloc.
blokada *s.* blocadă.
bloknôtes *s.* bloconotes.
bluza *s.* bluză.

bo **I. adj.** acest; această; acești; aceste.
II. pron. acesta; aceasta. // **•bír bo yok edí** asta mai lipsea. **•bo anda** în acest moment; în momentul de față. **•bo bízimkí** acesta este al nostru. **•bo da ne?** ce mai e și asta?; **•bo ğolda/miyanda** în această direcție; în acest sens. **•bo gúl mî?** acesta este trandafir?; **•bo hálde/takdirde** în acest caz; așadar; deci. **•bo hususta** în această problemă. **•bo ka-típ bolır?** cum se poate asta?; **•bo kitap seńki** cartea aceasta este a ta. **•bo kúnlerde** zilele acestea. **•bo man barabar** totodată. **•bo şartlar astında** în aceste condiții. **•bo sayede** datorită acestui lucru; deci; prin urmare; în consecință. **•bo sefer** de data aceasta. **•bo turumda** în această situație. **•bo yerlí tuwulman** nu sunt de aici. **•bo yerlísinińiz mî?** sunteți de aici?; **•lútfiyge, bo yerden!** vă rog, pe aici!; **•maalesef bo bolmaz** din păcate asta nu se poate. **•tam bo sirada** tocmai în acest timp.
boarada *adv.* apropo; fiindcă a venit vorba; în paranteză fie spus.
bobír *adj.* ăstălalt; ăstălaltă; ăstíalaltí; ăstelalte.
bobírí *pron.* ăstălalt; ăstălaltă.
bobírín *pron.* pe ăstălalt; pe ăstălaltă.
bobírinde *pron.* la ăstălalt; la ăstălaltă.
bobírinden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre ăstălaltă.
bobírindiy *pron.* ca ăstălalt; ca ăstălaltă.
bobíríne *pron.* spre ăstălalt; spre ăstălaltă; ăstíualt; ăsteilalte.
bobírín *adj.* ăstíualt; ăsteilalte.
bobírler(í) *pron.* ăstíalaltí; ăstelalte.
bobírlerde *pron.* la ăstíalaltí; la ăstelalte.
bobírlerden *pron.* de la/dinspre ăstíalaltí; de la/dinspre ăstelalte.
bobírlerdiy *pron.* ca ăstíalaltí; ca ăstelalte.
bobírlerge *pron.* spre ăstíalaltí; spre ăstelalte; ăstorlaltí; ăstorlalte.
bobírlerin *pron.* pe ăstíalaltí; pe ăstelalte.
bobírlerinde *pron.* la ăstíalaltí; la ăstelalte.
bobírlerinden *pron.* de la/dinspre ăstíalaltí; de la/dinspre ăstelalte.
bobírlerindiy *pron.* ca ăstíalaltí; ca ăstelalte.
bobírleríne *pron.* spre ăstíalaltí; spre ăstelalte; ăstorlaltí; ăstorlalte.
bobírlerin *adj.* ăstorlaltí; ăstorlalte.
bobírleriní *pron.* pe ăstíalaltí; pe ăstelalte.
bobírlerinín *adj.* ăstorlaltí; ăstorlalte.
bobírsí *pron.* ăstălalt; ăstălaltă.
bobírsín *pron.* pe ăstălalt; pe ăstălaltă.
bobírsinde *pron.* la ăstălalt; la ăstălaltă.
bobírsinden *pron.* de la/dinspre ăstălalt; de la/dinspre ăstălaltă.
bobírsindiy *pron.* ca ăstălalt; ca ăstălaltă.
bobírsíne *pron.* spre ăstălalt; spre ăstălaltă; ăstíualt; ăsteilalte.
bobírsín *adj.* ăstíualt; ăsteilalte.
bodiret *s. (bot.)* tămâiță-de-câmp (*lat., Ajuga chamaepitys*).
bodrim *s.* pivniță; beci.
bodrimġi *s.* pivnicer.
bodrimkat *s. (constr.)* subsol.

boga *pron.* spre acesta; spre aceasta; acestuia; acesteia. // **•boga imkánan yok** asta e imposibil. **•boga karşıman** sunt împotriva. **•boga tatarşa ka-típ aytıla?** cum se spune asta în tătarește?;
bogaldak *s.* ghindă.
bogaz *s. 1. (anat.)* beregată; gâtlej; gât. **2. (geogr.)** defileu; strâmtoare; chei. // **•bogazga ğıymak** a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură; a-și ține gura; a răbda; a tolera. **•bogazı kurumak** a i se usca gâtul. **•bogazın kırmak** a-și drege glasul. **•bogazına ğabışmak** a-i pune cuiva mâna în gât; a-l lua de gât; a-l înșfăca; a-i cere socoteală. **•bogazına kadar bokka kırmak** a intra în rahat până în gât (*peior.*). **•bogazına kadar borışka kırmak** a se îndatora până în gât. // **•bogazım awrıy** mă doare în gât. **•dak bogazı** pas; defileu; strâmtoare.
bogaz-bogazga *adv.* gât la gât. // **•bogaz-bogazga kelmek** a se înhăța de gât; a se încăiera.
bogazġayıyar *adj.* răbdător; îndurător; tenace.
bogazġayıyatan *adj.* răbdător; îndurător; tenace.
bogazġayıdırğan *adj.* chinuitor.
bogazġayıdıruw *s.* chinuire.
bogazġayıgan *adj.* răbdător; îndurător; tenace.
bogazġayıylır *adj.* suportabil; tolerabil.
bogazġayıymaz *adj.* intolerabil.
bogazġayımama *s.* intoleranță.
bogazġayımaz *adj.* intolerant.
bogazġayıyuv *s.* răbdare; îndurare; tenacitate; chin.
bogazınayapışkan *adj.* strangulat; gâtuit.
bogazınayapışuw *s.* strangulare; gâtuire.
Bogaz-Kóy *s. (topon.)* ("Satul Strâmtoării") Cernavodă (*jud. Constanța*).
bogazlama *s. 1.* înjunghiere. **2.** sugrumare; strangulare; sufocare; gâtuire.
bogazlamak *v.t. 1.* a tăia gâtul; a înjunghia. **2.** a sugruma; astrangula; a sufoca; a gâtui.
bogazlangan *adj. 1.* înjunghiat. **2.** sugrumat; strangulat; sufocat; gâtuit.
bogazlanmak *v.i. 1.* a fi sugrumat; a fi strangulat; a fi sufocat; a fi gâtuit. **2.** a fi înjunghiat.
bogazlaşmak *v.i.* a se încăiera.
bogazlaw *s.* sugrumare; gâtuire.
bogazortagı *s.* parazit.
bogazortagıbilimġısı *s.* parazitolog.
bogazortagıbilimí *s.* parazitologie.
bogazortagıbilimlí *adj.* parazitologic.
bogazortaklıġı *s.* parazitism.
Bogazşik/Bogazġık *s. (topon.)* ("Strâmtoarea Mică") Dunărea (*jud. Constanța*).
bogirdak *s. 1. (gastron.)* specialitate tătarească de cofetărie. **2. (anat.) faringe. // **•bogirdak pışmesí/suwuklaması/iltihab í** (*med.*) inflamația faringelui; faringită.
bok *s. (pop.)* fecale; excremente; bălegar. // **•bogazına kadar bokka kırmak** a intra în rahat până în gât (*peior.*). **•bok aşamak** a mânca rahat (*peior.*). // **•haywan bogı** baligă; bălegar. **•temir bogı** zgură.**

bokadar **I. adj.** atât; atâtea; atâți; atâtea. **II. adv.** atât; atât de...;
bokadarşik *adj., adv.* atâtea.
bokı-bokına *adv.* pe căcățișuri; fără rost.
bokka-sídikke *adv.* pe căcățișuri; fără rost.
boklamak **A. v.i.** a se băliga. **B. v.t.** a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.
boklık *s.* gunoi; băligar. // **•boklık yastıġı** (*agr.*) strat de gunoi.
boks *s.* box; pugilism. // **•boks yapmak** a boxa. // **•muştak kolşagı** mănășă de box.
bok-sídık *s.* căcățiș.
bokşşı/bokser *s.* boxer; pugilist.
bokşa *s.* boccea. // **•bokşasın alıp ketmek** a-și lua traista-n băț.
bokşalamak *v.t.* a împacheta.
bol *adj. 1.* abundent; bogat; îmbelșugat. **2. (d. îmbrăcăminte)** larg; mare. // **•gónılı bol** cu inimă largă.
bola *adj. (mat.)* egal.
bolaalmaz *adj.* imposibil; de nerealizat. // **•uşun bolaalmaz** neverosimil.
bolaalmazlık *s.* imposibilitate.
bolabilġen *adj.* posibil; cu puțință.
bolabilme *s. 1.* posibilitate; puțință. **2.** probabilitate; eventualitate. // **•bolabilme kadar** pe măsura posibilităților.
bolabilmelí *adj.* probabil; eventual.
bolagay *adj. 1. (fig.)* lingușitor. **2.** glumet; hazliu; poznaș.
bolagaylık *s.* glumă; poznă; caraghioslăc.
bolaġak *s.* predestinare; destin; soartă.
bolaġak-bolmayġak *adj.* vrute și nevrute. // **•bolaġak-bolmayġak şiyler konışmak** a spune vrute și nevrute; a îndruga verzi și uscate; a bate câmpii.
bolan *s. (zool.)* cerb (*lat., Cervus elaphus*).
bolanbaş *s. (ent.)* rădașcă; cerbar (*lat., Lucanus cervus*).
bolanday *adv.* ca cerbii; cerbește.
bolanġa *adv.* ca cerbii; cerbește.
bolanlık *s.* rezervație pentru creșterea cerbilor; cerbărie.
bola-pítıp **I. adj.** înnăscut. **II. adv.** prin natura sa; prin definiție.
bolar *pron.* aceștia; acestea.
bolarda *pron.* la aceștia; la acestea.
bolardan *pron.* de la/dinspre aceștia; de la/dinspre acestea.
bolarday *pron.* ca aceștia; ca acestea.
bolarga *pron.* spre aceștia; spre acestea; acestora.
bolarnı *pron.* pe aceștia; pe acestea.
bolarnıń *adj.* acestora.
bolarnıńki *pron.* al acestora; a acestora.
bolarnıńkılar *pron.* ai acestora; ale acestora.
bolarnıńkisi *pron.* al acestora; a acestora.
bolat *s.* oțel.
bolatan *adj.* obișnuit; ordinar; curent. // **•bolatan şiy** lucru obișnuit.
bolatantişı *adj.* admirabil; remarcabil; extraordinar; excepțional.
bolatanúсті *adj.* extraordinar; excepțional; prodigios. // **•bolatanúсті bir kisi** e un om extraordinar. **•bolatanúсті maktaw man** excepțional; summa cum laude. **•bolatanúсті toplantı** ședință extraordinară.

bolatkana s. oțelărie.
bolatlaşkan *adj.* oțelit.
bolatlaşmak *v.i.* a se oțeli.
bolatlaştırma s. oțelire.
bolatlaştırmak *v.t.* a oțeli.
bolatlaştırıw s. oțelire.
bolatşı s. oțelar.
bolay *adv.* astfel; așa; ca urmare; în acest fel.
bolay-tıp *adv.* astfel; așa; ca urmare; în acest fel.
bol-bol *adv.* din plin; din abundență.
boldıptı s. fapt împlinit.
boldırğan *adj.* obosit; istovit; vlăguit; ostent; extenuat; epuizat.
boldırma s. oboseală; istovire; vlăguire; ostentire; extenuare; epuizare.
boldırmagan *adj.* neobosit.
boldırmak *v.i.* a obosi; a se istovi; a se vlăgui; a se ostent; a se extenua; a se epuiza.
boldırtkan *adj.* epuizant; extenuant; laborios; ostentor.
boldırtmak *v.t.* a obosi; a istovi; a vlăgui; a ostent; a extenua; a epuiza.
boldırtuwğı *adj.* 1. obositor; istovitor; vlăgui; ostentor; extenuant; epuizant. 2. obositor; istovitor.
boldırıw s. oboseală; istovire; vlăguire; ostentire; extenuare; epuizare.
bolgan *adj.* făcut; înfăptuit; realizat. // **•bonday bolganı ne yazık** ce păcat că s-a întâmplat așa. **•ómırı bolgan kadar** atât cât are de trăit; toată viața. **•soñradan zengín bolgan** parvenit.
bolganınday *adv.* așa cum este; ca atare.
bolganındaytutulgan *adj.* menținut.
bolganındaytutu s. menținere.
bolganlar s., *pl.* întâmplare; peripeție; pățanie.
bolgı s. eveniment; întâmplare; fapt; fenomen.
bolgiğilik s. (*fil.*) pozitivism.
bolgın *adj.* 1. (*d. oameni*) matur. 2. (*d. fructe, cereale*) copt.
bolgınlaşkan *adj.* copt; maturizat.
bolgınlaşmak *v.i.* 1. (*d. oameni*) a se maturiza. 2. (*d. fructe etc.*) a se coace.
bolgınlaşuw s. coacere; maturizare.
bolgınlik s. maturitate. // **•bolgınlik imtani** examen de maturitate.
Boliviye s. (*topon.*) Bolivia.
boliviyelı s., *adj.* bolivian.
bolimli *adj.* pozitiv; afirmativ. // **•bolimli ğewap** răspuns afirmativ.
•bolimli ğúmleşik (*gram.*) propoziție afirmativă. **•bolimli muwamele** atitudine pozitivă.
•bolimli sayı (*mat.*) număr pozitiv.
bolimlik s. biografie; curriculum vitae.
bolimsiz *adj.* negativ. // **•bolimsiz ğewap** răspuns negativ. **•bolimsiz ğúmleşik** (*gram.*) propoziție negativă.
bolimsizlik s. negativism.
bolipgeşken *adj.* episodic.
bolip-geşken I. *adj.* 1. desfășurat; petrecut; consumat. 2. terminat; isprăvit; sfârșit; epuizat. II. s. 1. fapt; întâmplare; caz; fenomen. 2. pățanie; peripeție.
bolip-kalma s. devenire.
bolippitken s. fapt împlinit.
bolip-pitken I. *adj.* 1. terminat; isprăvit; sfârșit; epuizat. 2. desfășurat; petrecut; consumat. II. s. 1. fapt; întâmplare; caz; fenomen. 2. pățanie; peripeție. // **•bolip-pitken soñ** după faptă; în urma experienței; post

factum.
bolış s. 1. formare; constituiere; alcătuire. 2. geneză.
bolışım s. (*geol.*) formațiune.
bolışkan *adj.* format; constituit; alcătuit. // **•bolışkan hisselerge ayırmak** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra.
bolışma s. formare; constituiere; alcătuire.
bolışmak *v.i.* a se forma; a se constitui; a se alcătui; a lua naștere.
bolıştırma s. alcătuire; compunere; generare.
bolıştırmak *v.t.* 1. a forma; a constitui; a alcătui. 2. a da naștere; a genera.
bolıştırıw s. alcătuire; compunere; generare.
bolışuw s. formare; constituiere; alcătuire.
bollik s. belșug; abundență.
bolmagan *adj.* 1. nefăcut; neterminat; incomplet; neisprăvit. 2. brut; neprelucrat. 3. (*d. fructe etc.*) necopt. // **•baştan bellı bolmagan** imprevizibil. **•bır kiymette bolmagan** inegal. **•yerinde bolmagan** neserios; inoportun.
bolmak *v.i.* 1. a se întâmpla; a avea loc. 2. a fi; a se găsi; a se afla. 3. a se putea; a fi posibil. 4. a se face; a se executa; a se îndeplini. 5. (*d. timp*) a trece; a se scurge; a se împlini. 6. a deveni. 7. a avea. 8. a se termina; a se finaliza; a se încheia; a se sfârși; a se concretiza; a fi gata; a fi pregătit. // **•ádet bolmak** a se obișnui; a se împământeni (*d. obiceiuri*). **•ádeti bolmak** a obișnui; a avea obiceiul. **•ağeleli bolmak** a impune grabă; a cere iuteală. **•akilli bolmak** a prinde la minte; a se cuminti; a-i veni mințile acasă; a-și băga mințile în cap. **•akşam bolmak** a se însera. **•aksiyet bolmak** a se răsfărânge; a se reflecta; a se oglindi. **•alákağı bolmak** a se interesa; a se preocupa. **•ald/mañlay sırada bolmak** a fi în primele rânduri. **•aleyhte bolmak** a fi împotrivă. **•alıp-bereğegi bolmamak** a nu avea nimic de împărțit cu cineva; a nu avea nimic a face cu cineva; a nu avea nici în clin, nici în mănecă cu cineva. **•añlamagankışı bolmak** a se face că nu pricepe; a face pe prostul. **•arka bolmak** a ține spatele cuiva; a acoperi spatele cuiva; a-l lua sub ocrotirea sa; a-l ajuta; a-l sprijini; a-l proteja. **•arkası bolmak** a avea spate tare; a avea proptele. **•aşı bolmak** a ustura. **•asudelikte bolmak** a fi în timpul liber; a fi în vacanță. **•awuzı bek kiymetli bolmak** a fi scump la vorbă. **•awuzı kalabalık bolmak** a avea sămânță de vorbă; a avea gură bogată. **•ayıt bolmak** a aparține. **•aytar awuzı bolmamak** a nu avea gură să spună; a nu avea gura spartă. **•aytuwlı bolmak** a i se duce vestea; a fi vestit. **•başı dertte bolmak** a fi în bucluc; a fi necăjit. **•baylı bolmak** a depinde de; a fi în relație cu. **•bılmegenkışı bolmak** a se face că nu știe nimic; a face pe nznaiul; a se face că plouă. **•biñ peşman bolmak** a regreta amarnic. **•bır ayagı şukurda bolmak** a fi cu un picior în groapă. **•bır bolmak** a se uni; a se alia.

•bır teri-bır súyek bolmak a fi numai piele și os; a fi foarte slab.
•bırşıyler bolmak a se ține mare; a-și da aere; a se fâli. **•bırtaa neşir bolmak** a se reedita. **•bolıp kalmak** a deveni. **•buw bolmak** a se evapora. **•dahil bolmak** a face parte din; a aparține. **•deli bolmak** a înnebuni. **•dikkatli bolmak** a fi atent. **•divanesi bolmak** a înnebuni după...; a-l adora. **•eles bolmak** a contacta; a atinge. **•eşitmegenkışı bolmak** a se face că nu aude; a face pe surd; a se face că plouă. **•ewez-ewez bolmak** a fi chit. **•ğebinde şağan/akrep bolmak** a avea arici în buzunare; a fi zgârcit. **•ğebir bolmak** a fi constrâns; a fi obligat; a fi silit; a fi forțat. **•ğerge kırıgendi bolmak** a-i veni cuiva să intre în pământ. **•ğok/yok bolmak** a dispărea; a se duce pe gura lupului. **•gol bolmak (sport)** a se înscrie gol. **•gönili bolmak** a avea tragere de inimă. **•ğúk bolmak** a fi povară cuiva. **•gúmrükten muwapıq bolmak** a fi scutit de vamă. **•ğúregi geñiş bolmak** a avea o inimă largă; a fi generos. **•hakkı bolmak** a avea dreptate; a avea dreptul să...; a fi îndreptățit să...; **•hayran bolmak** a se mira; a se minuna; a admira. **•hesabi-kitabi bolmak** a ști carte. **•ibaret bolmak** a se compune din...; **•ırımurun(li) bolmak** a se împiedica de nas; a avea nasul excesiv de mare. **•işi bolmak** a avea treabă; a avea de lucru; a fi ocupat. **•kaalıbı bolmamak** a fi fără inimă. **•kaberı bolmak** a ști; a avea habar. **•káfiy bolmak** a fi suficient. **•kalknıñ awuzunda sakız bolmak** a intra în gura lumii. **•kanunga tapın bolmak** a se supune legii; a respecta legea. **•kapısı aşık bolmak** a avea ușa deschisă; a fi ospitalier. **•karap bolmak** a se duce de răpă; a se face praf; a se distruge. **•kardaştay bolmak** a deveni ca frați; a se înfrăți; a fraterniza. **•karını tok bolmak** a fi sătul. **•kastası bolmak** a suferi de...; a fi nebun după...; **•kaytık bolmak** a fi umer; a se umezi. **•kışı bolmak** a fi om; a fi omenos; a se face om; a-și face un rost în viață. **•kiyipi yerinde bolmamak** a nu fi în apele sale. **•kiymeti bolmak** a valora; a fi valoros. **•kolı geñgil bolmak** a avea mână ușoară (*ca medic*). **•kolı siki/tar bolmak** a avea mână strânsă; a fi zgârcit; a fi avar. **•kolı uzun bolmak** a avea mână lungă; a fi hot; a fi pungaș; a fi influent. **•kolında bolmak** a avea pe mână; a dispune de...; a sta în puterea cuiva; a fi apanajul cuiva; a fi la mână cuiva; a fi la cheremul cuiva. **•kol-kanat bolmak** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti. **•koñşı bolmak** a se învecina. **•kórmegenkışı bolmak** a se face că nu vede; a face pe nznaiul; a se face că plouă. **•kózi bolmak** a avea în vedere; a intenționa; a se interesa de aproape de...; **•kózi yúkseklerde bolmak** a avea gânduri mari; a avea aspirații mari. **•kóz-kulak**

bolmak a fi numai ochi și urechi; a lua seama de cineva; a se îngriji de cineva; a-l ocroti. **•kuda bolmak** a se încuscri. **•kuğurlı/birtürlü bolmak** a fi nu știu cum; a fi ciudat. **•kül bolmak** a se preface în scrum și cenușă; a se face praf și pulbere. **•kulak misâpîrî bolmak** a auzi întâmplător; a surprinde o discuție. **•kûnlerî sayuwlı bolmak** a avea zilele numărate. **•kurban bolmak** a se sacrifica. **•kursagi awuzunda bolmak** a fi cu pântecele la gură. **•lâyik bolmak** a se potrivi. **•lâzîm bolmak** a fi necesar; a trebui. **•mañlayda bolmak** a fi în frunte. **•maskara bolmak** a fi batjocorit; a se face de râs; a se compromite; a fi discreditat. **•mîşik man it gibî bolmak** a se avea precum câinele cu pisica. **•mot bolmak** a-i merge vestea și povestea; a i se duce faima; a fi la modă. **•moyîn bolmak** a-și pune gâtul la mijloc; a garanta. **•murunî hawada bolmak** a se ține cu nasul pe sus; a-și da aere. **•o yernîñ kîşîsî bolmamak** a nu se sinchisi; a nu-i păsa; a fi indiferent. **•ôzînde bolmamak** a nu fi în apele sale. **•pazla kalabalîk bolmak** a se supraaglomera. **•peşman bolmak** a se căi; a avea remușcări; a-i părea rău; a regreta. **•piyda bolmak** a ieși la iveală; a apărea; a se manifesta; a se produce. **•rahametli bolmak** a deceda. **•razî bolmak** a fi de acord; a accepta; a consimți. **•reşit bolmak** a deveni major. **•rezil bolmak** a se face de râs. **•sak bolmak** a se feri; a se păzi; a băga de seamă; a fi atent. **•salt bolmak** a da zor; a se grăbi. **•saw bolmak** a trăi; a fi în viață; a fi sănătos; a fi teafăr. **•şaytanî bolmak** a avea draci; a fi nervos. **•sebeb bolmak** a cauza; a pricinui; a provoca; a produce. **•şîrk-suw işinde bolmak** a fi ud learcă; a musti de apă. **•soñîşî bellî bolmak** a i se desluși sfârșitul. **•söz bolmak** a se face vorba; a se zvoni; a cădea de acord. **•tanîk bolmak** a fi martor. **•taşğûrek(lî) bolmak** a avea inimă de piatră. **•tausiye bolmak** a fi sfătuit; a i se recomanda; a fi povățuit. **•tedaviy bolmak (med.)** a se trata; a se însănătoși; a se lecu. **•temaşa bolmak** a fi vizionat. **•teslîm bolmak** a se preda; a capitula. **•tîline saglam bolmak** a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură. **•tîllerge destan bolmak** a-i merge vestea și povestea; a intra în legendă. **•toz-duman/tuz-buz bolmak** a se face praf și pulbere; a se preface în scrum și cenușă. **•turşî bolmak** a se mura. **•ûmûtli bolmak** a avea speranță; a fi optimist. **•uşkan kuşka borîşî bolmak** a fi dator vândut. **•uşunda bîrşiy bolmak** a avea ceva necurat; a fi cam dubios. **•úy bolmak** a se așeza la casa lui; a întemeia o familie; a se căsători. **•uygun bolmak** a fi corespunzător; a se potrivi. **•wakiti bolmak** a avea timp. **•wepat bolmak** a deceda; a muri. **•yardîm bolmak** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. **•yasak bolmak** a fi interzis. **•yazılmağî bolmak** a se abona.

•yorgîn bolmak a fi obosit; a fi istovit. **•yûzî bolmamak** a nu avea nas; a nu îndrăzni. **•zazarlî bolmak** a păgubtori; a fi dăunător; a fi nociv; a fi vătămător. **•zemanet bolmak** a se garanta. **•zorda bolmak** a se afla la strâmtoare; a fi în încurcătură; a avea dificultăți. **•zorî bolmamak** a nu avea zor de ceva; a nu-i trebui; a nu-i păsa. // **•akîbetîñ aşîk bolsîn!** succes pe viitor!; **•akîlîñ bar bolsa** dacă ai minte. **•akîlîñ yok bolsa** dacă nu ai minte. **•akillî bolîp tur!** stai cuminte!; **•akşam bolayatîr** se înserează. **•akşaminîz kayîrlî bolsîn!** bună seară!; **•ârûw bolsîn** să fie bine. **•aşk bolsîn!** bravo!; **•Ayîşe bolsa kerek** probabil că este Ayşe. **•babañ tîşarda bolsa** dacă tatăl tău este afară. **•bahtîñîz aşîk bolsîn!** vă doresc fericire!; **•bar bolsa** dacă este; dacă are. **•bar tuwul bolsa** dacă nu este. **•başîñîz saw bolsîn!** condoleanțe!; **•bîr bolma** unitate; integrare. **•bîr saniye, mûmkûn bolsa** o secundă, dacă e posibil. **•bîr we barabar bolîp** în strânsă unitate. **•bîrşiy boldî** s-a întâmplat ceva. **•bo ka-tîp bola bîldî?** cum de a putut să se întâmple asta?; **•bo ka-tîp bolîr?** cum se poate asta?; **•bo odanî tutağak bolaman** vreau să rețin această cameră. **•bolağagî bolgan endî** ce-a fost, a fost; zarul este aruncat. **•boldî mî ôtmek?** a fost suficientă pâinea?; **•boldîñ mî?** ești gata?; **•bolîp pittî** s-a sfârșit. **•bolîr mî?** este posibil?; **•bolsa kerek** pesemne; probabil. **•bolsîn dep** ca să fie acolo; de formă; de ochii lumii. **•bolsîn taa!** și ce dacă?; **•dostlar saw bolsîn!** mulțumiri pentru condoleanțe!; **•eger ağeleñîz bolsa** dacă vă grăbiți. **•eger Amet bolsa, kapîñî aş!** dacă e Amet, deschide ușa!; **•eksîk bolma!** să trăiești!; **•eksîk bolsîn** mai bine lipsă. **•emin bolîñîz, bîle-bîle bolmadî!** fiți convinși, nu a fost intenționat!; **•endî balaban boldî** de acum s-a făcut mare. **•esen bolîñîz, darisî başîñîzga!** vă mulțumesc, asemenea!; **•ğaznîñ kúnî sîğak bolîr** vara este cald. **•ğemişler yeşîl bolsa** dacă fructele sunt verzi. **•ğenábîñ degenîñ bolsîn** fie cum spui dumneata. **•ğenábîsî doktor boldî** dumnealui a devenit doctor. **•ğeriyan bola** se face curent. **•geşmiş bolsîn!** însănătoșire grabnică!; **•ğolîñîz aşîk bolsîn!** drum bun!; **•ğûregîñ kara bolsa** dacă ai ceva pe suflet. **•herşiy hal bolağak** totul se va rezolva. **•heş bolağak şiy tuwul** nu pare nicidecum posibil. **•heş bolmasa** barem; măcar; cel puțin. **•iş bolsîn dep** ca să se afle în treabă. **•îstemededen boldî** a fost fără intenție. **•kaalbîñ temîz bolsa** dacă ți-e sufletul curat. **•kaalbîñîz saw bolsîn!** vă mulțumesc!; **•kaş bolsa da** oricât. **•kaşan azîr bolîr?** ne zaman bolağak? când va fi gata?; **•kaşan taburğî bolağakman?** când o să mi se facă externarea?; **•kayday bolsa da** în

orice caz; orice ar fi; oricare ar fi cauza; cum o fi; indiferent cum. **•kayet kolay bolsa da** deși este foarte ușor. **•kazakşa üyreneğek bolaman** aș dori să învăț românește. **•kerek bolsa** dacă trebuie. **•kerek tuwul bolsa** dacă nu trebuie. **•keş boldî** s-a făcut târziu. **•keşe bolsa terliymen** transpir noaptea. **•keşke bolmasa edî** de nu s-ar fi întâmplat. **•kîm men mûşerref bolaman?** cu cine am onoarea?; **•kîşî bek az bolsa** dacă sunt foarte puțini oameni. **•Köstengede suwuk bola mî?** este frig la Constanța?; **•kulagîna kelgendiy bola edî** i se părea că aude. **•kûndúz boldî** s-a făcut ziuă. **•kûn-kûnge hep sîğak bola** de la o zi la alta se face tot mai cald. **•kûz kaytîk bolağak** toamna va fi umedă. **•marebe bolsa aşlık bolîr** în timp de război este criză. **•men bolganîmdayman** sunt așa cum sunt. **•menî soraganlar bolsa** dacă întrebă cineva de mine. **•mermerden bolganday** ca din marmură. **•mîñawday şiy bolîr mî?** se poate așa ceva?; **•mûmkûn bolsa** dacă este posibil. **•ne bolsa bolsîn** orice ar fi; pentru nimic în lume. **•ne kadar bolsa** oricât. **•o iş bolmay taa** lucrul acela nu este încă gata. **•o zamandan ekî sene boldî** de atunci au trecut doi ani. **•onday bolsa** atunci; în cazul acesta; în această situație. **•para ğatkîzdirağak bolaman** doresc să depun bani. **•para şigarağak bolaman** doresc să scot niște bani. **•piyatî ne bolsa bolsîn** cu orice preț. **•raatsız bolmañîz!** nu vă deranjați!; **•şakasîz, onday boldî mî?** serios, așa s-a întâmplat?; **•saw bolîñîz!** vă mulțumesc!; **•sen men bolağak bolaman** vreau să fiu cu tine. **•sene-seneden taa yaman bola** din an în an se face mai rău. **•senîñ istegenîñ bolsîn!** făcă-se voia ta!; **•şîfa bolsîn!** (la strănut) noroc!; **•sîzge şektîreğek bolmadîm** n-am vrut să vă supăr. **•şûndî ódiyğek bolaman** doresc să plătesc acum. **•tabiy, bonday taa árûw bolîr** firește, așa va fi mai bine. **•tanîşkanîmîzga memnun boldîm** îmi pare bine de cunoștință. **•Tañrî katîñîzda bolsîn!** Dumnezeu cu voi!; **•trence sak bolîñîz!** atenție la tren!; **•tuwul bolsa** dacă nu este; dacă nu se află. **•uygun bolîp** în conformitate cu...; **•wakitiñ bolsa** dacă ai timp. **•yarîn sîğak bolağak** mâine va fi cald. **•yemek tuzsuz bolsîn** mâncarea să fie nesărată. **•yok bolsa** dacă nu este; dacă nu are. **•zorî bolsa menî taba** dacă are nevoie mă găsește.

bolmama I. s. neant. II. v.i. neterminare.

bolmaykalgan adj. neterminat; neîmplinit.

bolmaykalîr adj. imposibil.

bolmaykalma s. imposibilitate.

bolmaytan adj. imposibil; de nerealizat.

bolmaytanlık s. imposibilitate.

bolmaytursun I. adv. ba. II. interj. imposibil!; neverosimil!; nici vorbă!;

aş!; aiurea!;

bolmaz **1.** *adj.* 1. imposibil; de nerealizat. **2.** insuficient. **II.** *adv.* nu; ba. **III.** *interj.* imposibil!; neverosimil!; nici vorbă!; aş!; // **•bolmaz demek** a spune ca nu se poate; a nu fi de acord; a ridica o obiecție. // **•bolmaz, imkânsız** nu se poate, e imposibil. **•bonday bîrşiy söz konisi bolmaz** nici nu poate fi vorba de așa ceva. **•bonday şiy bolmaz** așa ceva nu este posibil. **•elbette bolmaz** sigur că nu se poate. **•hemen bolmaz mı?** nu se poate imediat?; **•maalesef bo bolmaz** din păcate asta nu se poate. **•sanetemen ke yerinde bolmaz** cred că ar fi inoportun.

bolmazdegen *adj.* 1. pesimist. **2.** potrivnic; împotrivit; opus.

bolmazdeme *s.* 1. pesimism. **2.** împotrivire; opunere; negare; negație.

bolmazdenilgen *adj.* negat.

bolmazlık *s.* imposibilitate; absurditate.

bolsa-bolsa *adv.* cel mult.

bolsin *adv.* bine; de acord; așa să fie.

bolşevik *s., adj.* bolşevic.

boluw *s.* facere; împlinire.

bomba *s.* bombă. // **•bomba tókmek/atmak** a bombardat. // **•atom bombası** (mil.) bombă atomică. **•el bombası** grenadă. **•ğakkan bomba** bombă incendiară. **•hidrojen bombası** (mil.) bombă cu hidrogen. **•nuklear bomba** (mil.) bombă nucleară. **•termonuklear bomba** (mil.) bombă termonucleară.

bombaatilgan *adj.* bombardat.

bombaatkan *s.* (mil.) bombardier.

bombaatuw *s.* bombardament; bombardare.

bombağawdırğan *s.* (mil.) bombardier.

bombalama *s.* bombardare; bombardament.

bombalamak *v.t.* a bombardat.

bombalangan *adj.* bombardat.

bombalanmak *v.i.* a fi bombardat.

bombalaw *s.* bombardare; bombardament.

bombalı *adj.* bombardat; cu bombe.

bombataşgan *s.* (mil.) bombardier.

bombatógılgen *adj.* bombardat.

bombatógúw *s.* bombardament; bombardare.

bombatókken *s.* (mil.) bombardier.

bombon *s.* bomboană. // **•ballı bombon** bomboane cu miere. **•bombon tókáanı** bombonerie. **•ğemişli bombon** bomboane cu fructe. **•kardaşı bîr kutuk bombon ketire** fratele său aduce o cutie cu bomboane. **•kawelı bombon** bomboane cu cafea. **•likyorlı bombon** bomboane cu lichior. **•şokolatalı bombon** bomboane cu ciocolată.

bom-boş *adj.* desert; pustiu; nepopulat; gol-goluț.

bom-boz *adj.* gri intens; cenușiu intens.

bon *s.* bon; chitanță.

Bonapart'niñ-kagayı *s.* (orn.) pescăruș cu cioc negru (lat., *Larus philadelphia*; *Chroicocephalus philadelphia*).

Bonapart'niñ-şaklayı *s.* (orn.) pescăruș cu cioc negru (lat., *Larus philadelphia*; *Chroicocephalus philadelphia*).

bonda *pron.* la acesta; la aceasta.

bondan **I.** *adv.* din această cauză. **II.** *pron.* de la/dinspre acesta; de la/dinspre aceasta. // **•bondan başka** în afară de aceasta; pe deasupra. **•bondan başka param yok** nu am alți bani decât aceștia. **•bondan eminmız** suntem siguri de aceasta. **•bondan maada** în afară de aceasta.

bonday **I.** *adv.* așa; astfel. **II.** *pron.* ca acesta; ca aceasta. // **•bonday bîr soñ beklenir edî** era de așteptat un asemenea rezultat. **•bonday bîrşiy söz konisi bolmaz** nici nu poate fi vorba de așa ceva. **•bonday bolganı ne yazık** ce păcat că s-a întâmplat așa. **•bonday bolganına inanaman** cred că așa a fost. **•bonday şiy bolmaz** așa ceva nu este posibil. **•bonday tuwul mı?** nu este așa?; **•bonday wakıtta** pe asemenea vreme. **•şüphesiz ke bonday** fără îndoială că e așa. **•tabiy, bonday taa árúw bolır** firește, așa va fi mai bine.

Bonelli'niñ-sarıkaşı *s.* (orn.) pitulice de munte (lat., *Phylloscopus bonelli*).

bonğik *s.* mărgea; mărgică.

bonı *pron.* pe acesta; pe aceasta. // **•bonı bîr ğagaga sal!** pune asta deoparte!; **•bonı ğenábîñızge sakladım** pe aceasta am păstrat-o pentru dumneavoastră. **•bonı heş aytarman mı?** cum aş putea spune așa ceva?; n-aș spune asta sub nici un motiv!; **•bonı istemez edım** n-aș fi vrut asta. **•bonı men birem bilmiymen** asta n-o știu nici eu. **•men bonı bilemen** eu știu asta. **•yok, bonı yapa almam** nu, nu pot să fac asta.

boniñ *adj.* acestuia; acesteia. // **•boniñ degeri ne?** cât valorează acesta?; **•sade boniñ úşın** ad hoc; numai pentru această situație.

boniñki *pron.* al acestuia; a acesteia.

boniñkilar *pron.* ai acestuia; ale acesteia.

boniñkisi *pron.* al acestuia; a acesteia.

boniştan *adv.* de aceea; din această cauză; prin urmare.

bonlar *pron.* aceștia; acestea. // **•korkma, bonlar geşer!** nu-ți fie teamă, acestea vor trece!;

bonlarda *pron.* la această; la acestea.

bonlardan *pron.* de la/dinspre aceștia; de la/dinspre acestea.

bonlarday *pron.* ca aceștia; ca acestea.

bonlarga *pron.* spre aceștia; spre acestea; acestora.

bonlarnı *pron.* pe aceștia; pe acestea.

bonlarnıñ *adj.* acestora.

bonlarnıñki *pron.* al acestora; a acestora.

bonlarnıñkilar *pron.* ai acestora; ale acestora.

bonlarnıñkisi *pron.* al acestora; a acestora.

bor *s.* cretă.

bora *s.* 1. vânt care precede ploaia; ploaie torențială; aversă. **2.** (zool.) cămilă; dromader (mascul) (lat., *Camelus dromedarius*). **3.** furtună; vijelie; viscol. // **•bora tımdı** furtuna s-a potolit.

boragan *s.* 1. furtună; vijelie; viscol. **2.** câmpie; șes; stepă.

boraganı *s.* (orn.) rândunica furtunii (lat., *Hydrobates pelagicus*).

boraganı, ak-kanatlı- *s.* (orn.) rândunica furtunii gulerată (lat., *Pterodroma leucoptera*).

boraganı, ak-karınlı- *s.* (orn.) fregată cu pântece alb (lat., *Fregata grallaria*).

boraganı, ak-yúzli- *s.* (orn.) rândunica furtunii cu față albă (lat., *Pelagodroma marina*).

boraganı, alaşa- *s.* (orn.) rândunica furtunii de Cap (lat., *Daption capense*).

boraganı, boz- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Swinhoe (lat., *Oceanodroma monorhis*).

boraganı, ğenubiy-dew- *s.* (orn.) petrel gigant sudic (lat., *Marconectes giganteus*).

boraganı, kara-kalpaki- *s.* (orn.) rândunica furtunii cu mască (lat., *Pterodroma hasitata*).

boraganı, kara-karınlı- *s.* (orn.) fregată cu pântece negru (lat., *Fregata tropica*).

boraganı, katife- *s.* (orn.) rândunica furtunii pufoasă (lat., *Pterodroma mollis*).

boraganı, sari-ayaklı- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Wilson (lat., *Oceanites oceanicus*).

boraganı, şatal-kuyrukli- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Leach (lat., *Oceanodroma leucorhoa*).

boraganı, şimaliy-dew- *s.* (orn.) petrel gigant nordic (lat., *Macronectes halli*).

boraganı, şoñgir- *s.* (orn.) fregată de Ascension (lat., *Fregata aquila*).

boraganı, uzun-kuyrukli- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Bulwer (lat., *Bulweria bulweria*).

boraganı, úyken- *s.* (orn.) fregată magnifică (lat., *Fregata magnificens*).

boraganısi, Arap- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Jouanin (lat., *Bulweria fallax*).

boraganısi, Atlantik- *s.* (orn.) rândunica furtunii cu piept alb; rândunica furtunii de Atlantic (lat., *Pterodroma incerta*).

boraganısi, Fea'niñ- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Fea (lat., *Pterodroma feae*).

boraganısi, Kermadek-Adalari- *s.* (orn.) rândunica furtunii de Insulele Kermadec (lat., *Pterodroma neglecta*).

boraganısi, Leach'niñ- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Leach (lat., *Oceanodroma leucorhoa*).

boraganısi, Madiyre- *s.* (orn.) rândunica furtunii de Madeira (lat., *Oceanodroma castro*).

boraganısi, Swinhoe'niñ- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Swinhoe (lat., *Oceanodroma monorhis*).

boraganısi, Yeşil-Murun- *s.* (orn.) rândunica furtunii lui Fea (lat., *Pterodroma feae*).

boragan-karlıgaşı *s.* (orn.) rândunica furtunii (lat., *Hydrobates pelagicus*).

boraganlı *adj.* furtunos; vijelios.

boraks *s.* (chim.) borax.

boralı *adj.* vijelios.

boramak *v.i.* a viscoli.

boran *s.* 1. vânt care precede ploaia; ploaie torențială; aversă. **2.** furtună; vijelie; viscol. // **•boranga da kabır berile** se anunță și furtună.

boranlamak *v.i.* a viscoli.
boranlı *adj.* furtunos; vijelios.
boranlık *s.* 1. vânt care precede ploaia; ploaie torențială; aversă. 2. furtună; vijelie; viscol.
borat *s.* (*chim.*) borat.
boratmak *v.t.* a viscoli. // **•kar boratmak** a vifori. // **•bo keşe boratağak** noaptea aceasta va viscoli.
borazan *s.* trompetă; trâmbită. // **•borazani ótmek** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi prețuit. **•borazanin şalmak** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguși.
borazanğı *s.* trompetist; trâmbitaş.
borazani, ağem- *s.* (*bot.*) begonie (*lat.*, *Begonia*).
borazaniótken *adj.* influent; autoritar; puternic.
borazan-kuw *s.* (*om.*) lebadă cu glas de trompetă (*lat.*, *Cygnus buccinator*).
borazanótmesi *s.* influență; autoritate; putere.
borazanşaluw *s.* trâmbitare.
borazanşeseğı *s.* (*bot.*) zorele; adormitea (*lat.*, *Ipomaea purpurea*; *Pharbitis purpurea*).
borderow *s.* borderou.
bordo *adj.* bordo.
bori *1. adj.* pământiu; gri; maroniu. **II. s.** 1. țeavă; conductă; tub; burlan. 2. (*muz.*) goarnă; trompetă; trâmbită. **III. // •bori şalmak** a trâmbița. **IV. // 1. •kaşirma borisi** (*tehn.*) țeavă de eşapament. 2. **•suw borisi** conductă de apă.
boriğı *s.* 1. (*muz.*) gornist; trompetist; trâmbitaş. 2. (*muz.*) suflător.
borilar *s., pl.* țevi; țevărie.
borilik *s.* țevărie.
Bori-Suw *s.* (*topon.*, "Apa pământie") Borosu (astăzi Independența) (*jud. Prahova*).
boriş *s.* 1. datorie; obligație. 2. împrumut. // **•bogazına kadar borışka kırmek** a se îndatora până în gât. **•borişka almak** a lua cu împrumut; a împrumuta. **•borişka batmak** a se îngloba în datorii. **•borişka bermek** a da cu împrumut. **•borişli kalmak** a rămâne dator. **•uşkan kuşka borışı bolmak** a fi dator vândut. // **•gónıl borışı** mulțumire; grațitudine. **•moyın borışı** sarcină; datorie. **•uzun sürege borış** împrumut pe termen lung.
borişalğan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borişbergen *s., adj.* creditor.
borişik *s.* țeavă mică; conductă mică; tub mic. // **•solışborişigi** (*anat.*) bronhie.
borişinkapatkan *s., adj.* plătitor.
borişka *adv.* pe credit; pe datorie.
borişkakelam *s.* neologism.
borişkakelime *s.* neologism.
borişkalap *s.* neologism.
borişkapatuw *s.* plată; achitare; șteregerea datoriei.
borişkasóz *s.* neologism.
borişlangan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borişlanmak *v.i.* a se împrumuta.
borişli *s., adj.* datornic; dator; debitor. // **•sízge borişli kaldım** v-am rămas dator.
borişódemesi *s.* plată; achitare; șteregerea datoriei.
borj *s.* 1. datorie; obligație. 2.

împrumut.
borjalğan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borjbergen *s., adj.* creditor.
borjka *adv.* pe credit; pe datorie.
borjin *s.* granit.
borjlangan *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borjlanmak *v.i.* a se împrumuta.
borjlí *s., adj.* datornic; dator; debitor.
borş *s.* (*gastron.*) borş. // **•borişin kapatmak** a-și închide datoria; a-și achita datoria.
bort *s.* (*nav.*) bord.
bosaga *s.* prag de ușă.
Bosna man Hersek *s.* (*topon.*) Bosnia și Herțegovina.
bostan *s.* (*bot.*) dovleac; bostan (*lat.*, *Cucurbita pepo maxima*). 1. bostănărie. 3. grădina de zarzavat. // **•karbizlar bostandan ketirilgenler** pepenii-verzi au fost aduși de la bostănărie.
bostanğı *s.* grădinar; bostănar.
bostanğılik *s.* grădinărit.
bostankorkiligi *s.* momâie; sperietoare.
boş *adj.* 1. gol; sec. 2. inutil; fără rost. 3. liber; neocupat. 4. deșert; pustiu; nepopulat. 5. derizoriu. // **•boş bermek** a da pace; a lăsa în pace. **•boş gezmek** a umbla în dorul lelii; a umbla fără rost; a hoinări. **•boş kolí man kaytmak** a se întoarce cu mâinile goale. **•boş otirmek** a tăia frunză la câini; a trândăvi; a sta degeaba. **•boşka şikmak** a fi în zadar; a se irosi. // **•bo yer boş mi?** acest loc este liber?; **•boş gollar** drumuri libere. **•boş kol man** cu mâna goală. **•boş kún** zi liberă. **•boş odañız bar mı?** aveți camere libere?; **•boş oyın** (*sport*) scor alb. **•boş şegirdek** sâmântă seacă. **•boş şiyler** baliverne. **•boş wakít** timp liber. **•boş yer** loc liber. **•boş yer bar mı?** sunt locuri libere?; **•boş yerge** în van. **•boş zaman** vacanță. **•kade yarı toli, yarı boş** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. **•mında boş bir yer bar mı?** e vreun loc liber aici?; **•ne búgún, ne yarın boş tuwulman** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. **•taksiy boş mı?** e liber taxiul?; **boşama** *s.* 1. (*biol.*) excreție; eliminare. 2. golire; descărcare; deșertare; evacuare.
boşamak *v.i.* 1. (*d. animale*) a se slobozi. 2. a se goli; a se descărca; a se deșerta; a se evacua.
boşamamak *v.i.* (*d. boli sau dureri trupesti*) a ține; a nu da pace.
boşangan *adj.* divorțat; despărțit; eliberat.
boşanma *s.* 1. divorț; despărțire. 2. dezlegare; eliberare. 3. eliberare; dezrobire.
boşanmak *v.i.* a divorța; a se despărți; a se elibera.
boşanuw *s.* divorț; despărțire; eliberare.
boşatılğan *adj.* evacuat; golit; eliberat.
boşatkan *s.* descărcător.
boşatkılınğan *adj.* mântuit; purificat.
boşatkılınmak *v.i.* a se mântui; a se purifica.
boşatkılmak *v.t.* a mântui; a purifica.
boşatkılulw *s.* mântuire; purificare.
boşatkıluwğı *adj.* mântuitor; purificator.

boşatma *s.* 1. golire; descărcare; deșertare; evacuare. 2. eliberare; scutire; absolvire. // **•boşatma karari** ordin de evacuare.
boşatmak *v.t.* 1. a goli; a descărca; a deșerta; a evacua. 2. a elibera; a scuti; a absolvi. // **•gúnasından boşatmak** a-i spăla păcatele cuiva; a-l ierta; a-l absolvi; a-l amnistia; a grația. **•gúregín boşatmak** a-și ușura inima; a-și despovăra inima; a-și răcori inima.
boşatmakáatı *s.* scutire; dispensă.
boşatuw *s.* 1. eliberare; scutire; absolvire. 2. golire; descărcare; deșertare; evacuare.
boşatuwğı *1. adj.* eliberator. **II. s.** descărcător.
boşatuwlí *adj.* 1. eliberat; scutit; absolvit. 2. divorțat; despărțit. 3. golit; descărcat; deșertat; evacuat.
boşaw *s.* 1. (*biol.*) excreție; eliminare. 2. golire; descărcare; deșertare; evacuare.
boşbogaz *adj.* palavragiu; flecar; limbut; vorbăreț; volubil.
boşbogazlık *s.* 1. pălăvrăgeală; flecăreală; limbuție; volubilitate. 2. (*med.*) logoree.
boş-boş *1. adj.* 1. gol; sec. 2. inutil; fără rost; derizoriu. 3. liber; neocupat; pustiu; nepopulat. **II. adv. inutil; degeaba; zadarnic; în zadar. // **•boş-boş konişmak** a vorbi vrute și nevrute; a îndruga verzi și uscate.
boşgezen *s.* haimana; hoinar.
boşgezúw *s.* hoinăreală.
boşi-boşına *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van; de pomană. // **•boşi-boşına konişmak** a-și strica gura degeaba; a vorbi în zadar. **•boşi-boşına ogıraşmak** a călca în piatră seacă; a se osteni zadarnic.
boşik *s.* cățel; pui de vulpe; pui de lup.
boşına *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van. // **•boşına awuz suwutmak** a-și răci gura degeaba.
boşınaogıraşuw *s.* zădărnicie.
boşka *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van.
boşkaşıgaruw *s.* irosire.
boşkaşikkan *adj.* irosit.
boşkonışkan *adj.* palavragiu; flecar.
boşkonışuw *s.* pălăvrăgeală; flecăreală.
boşlay *adv.* inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van.
boşlik *s.* gol; vid; cavitate; interval. // **•boşlikka takmak** a insera. // **•hawa boşligi** (*tehn.*) pungă de aer. **•kókírek/bókse boşligi/kawugı** (*anat.*) cavitatea toracică.
boşlikkatagılğan *adj.* inserat.
boşlikkataguw *s.* inserare; insertie.
boşmıyın(lı) *adj.* prostănac; neghiob.
boşmıyınlık *s.* prostie; neghiobie.
boşnak *s., adj.* bosniac.
boşnakşa *1. adv.* în limba bosniacă. **II. s.** (*limba*) bosniacă.
boşotırğan *adj.* trândav.
boşotıruw *s.* trândăvie.
boşsayı *s., num.* zero.
bota *s.* (*zool.*) pui de cămilă; pui de dromader.
botakıl *1. adj.* atât; atâta; atâți; atâtea. **II. adv. atât; atât de...; // **•sáde botakıl kóre aldım** numai atât am putut să văd.
botakılşık *adj., adv.* atâtica.
botanik *adj.* botanic.
botanika *s.* botanică.****

botatabanî *s. (bot.)* podbal; ropan (*lat., Tussilago farfara*).
botka *s. (gastron.)* pilaf.
Botswana *s. (topon.)* Botswana.
botşik *s. (bot.)* trestie-de-câmp (*lat., Calamagrostis epigeios*).
Botta'nî-nî-delîtaşi *s. (orn.)* pietrarul lui Botta (*lat., Oenanthe bottae*).
boy *s. 1.* înălțime; statură; talie. **2.** lungime; dimensiune; mărime. **3.** (*fig.*) neam; specie; seminție; trib; ascendență; descendență. // **•boyî artmak** a crește în înălțime; a se înălța. **•boyîndan kelmek** a descinde din neamul...; a se trage din neamul...; // **•bîr boyda** de aceeași statură. **•bîrkaş boy** de câteva dimensiuni. **•ğol boyî** parcurs; traieci. **•kîyûw boyî gemîğîlîgî** (*nav.*) cabotaj.
boya *s. 1.* vopsea; culoare; colorant. **2.** fard. // **•boya ğakmak** a vopsi; a farda. **•erîn boyasî ğakmak** a se ruja. // **•erîn boyasî** ruj. **•kondîra boyasî** cremă de ghet. **•suwlî boya** acuarelă. **•tîrnak boyasî** ojă.
boyağagilgan *adj.* fardat; vopsit.
boyağaguw *s.* fardare; vopsire.
boyağî *s. 1.* vopsitor; zugrav. **2.** vânzător de vopsea. **3.** magazin de vopsea. // **•ayakkabî boyağîsî** lustragiu.
boyağîkana *s.* vopsitorie.
boyağî-katîrtîrnagî *s. (bot.)* drobiță; drobișor (*lat., Genista tinctoria*).
boyakana *s.* magazin de vopsea.
boyalama *s.* vopsire; colorare; zugrăvire; fardare.
boyalamak *v.t.* a vopsi; a colora; a zugrăvi; a farda. // **•kôz boyalamak** a vopsi ochii cuiva; a lega la ochi; a înșela.
boyalangan *adj. 1.* vopsit; zugrăvit. **2.** colorat; fardat.
boyalanmak *v.i.* a se vopsi; a se colora; a se zugrăvi; a se farda.
boyalatmak *v.t.* a determina să vopsească; a determina să coloreze; a determina să zugrăvească; a determina să fardeze.
boyalaw *s.* vopsire; colorare; zugrăvire; fardare.
boyalî *adj.* vopsit; colorat; zugrăvit; fardat.
boyalî-bagîrtlak *s. (orn.)* găinușă zburătoare dungată (*lat., Pterocles indicus*).
boyalî-boztorgay *s. (orn.)* ciocârlie cu cap castaniu (*lat., Eremopterix signata*).
boyalî-kirazkuşî *s. (orn.)* vrabie pictată (*lat., Passerina ciris*).
boyalî-naktura *s. (orn.)* găinușă zburătoare dungată (*lat., Pterocles indicus*).
boyalî-sûlekeş *s. (orn.)* vrabie pictată (*lat., Passerina ciris*).
boyalî-şulluk *s. (orn.)* becațină pictată (*lat., Rostratula benghalensis*).
boyalî-tenek *s. (orn.)* vrabie pictată (*lat., Passerina ciris*).
boyamak *v.t.* a vopsi; a colora; a farda; a zugrăvi. // **•al-kanga boyamak** a bate până la sânge; a umple de sânge.
boyanmak *v.i.* a se vopsi; a se colora; a se zugrăvi; a se farda.
boyar *s. (ist.)* boier.
boyarlar *s., pl. (ist.)* boierime.
boyartmasî *s.* creștere în înălțime; înălțare.

boyatmak *v.t.* a determina să vopsească; a determina să coloreze; a determina să zugrăvească; a determina să fardeze.
boyaw *s.* vopsire; colorare; zugrăvire; fardare.
boy-bos *s.* zveltețe.
boy-boy *adj.* de diferite înălțimi; de diferite mărimi.
boydak *s.* miel nou-născut.
boydan-boyga *adv.* pe toată lungimea.
boydaş *adj.* de aceeași statură.
boyiartkan *adj.* crescut în înălțime; înălțat.
boyî-boyîna *adv.* în lung; de-a lungul.
boyîna *adv. 1.* în lung; de-a lungul. **2.** în continuu; fără încetare.
boyînda *adv.* înalt de...; // **•minare boyînda** înalt cât minaretul.
boyînga *adv.* în lung; de-a lungul.
boyışkan *s.* funie de priponit; pripon.
boyışkanlama *s.* priponire.
boyışkanlamak *v.t.* a priponi.
boyışkanlangan *adj.* priponit.
boyışkanlı *adj.* priponit.
boyit *s.* dimensiune.
boyitlama *s.* dimensionare.
boyitlamak *v.t.* a dimensiona.
boyitlangan *adj.* dimensionat.
boyitlaw *s.* dimensionare.
boyitli *adj.* dimensional.
boykot *s.* boicot. // **•boykot etmek** a boicota.
boykôsterîlgen *adj.* înfruntat; provocat.
boykôsterûw *s.* înfruntare; provocare.
boykuş, uzun-kuyrukli- *s. (orn.)* pițigo cu coadă lungă (*lat., Aegithalos caudatus*).
boylam *s.* longitudine.
boylamak *v.t.* a merge de-a lungul; a străbate de-a lungul.
boylana-boylana *adv.* privind împrejur. // **•boylana-boylana ketmek** a merge privind împrejur.
boylangan *adj.* străbătut de-a lungul.
boylanma *s.* mijire; ivire.
boylanmak *v.i. 1.* a privi împrejur. **2.** a se ivi; a apărea. // **•kûneş bulutlarnîñ artîndan boylandî** soarele a apărut din spatele norilor.
boylanuw *s. 1.* privire împrejur. **2.** ivire; apariție.
boylay *adv.* de-a lungul; longitudinal; pe longitudine.
boylay-enliy *adv.* de-a lungul și de-a latul; pe latitudine și pe longitudine.
boylî *adj.* lung; înalt.
boylî-bosli *adj.* zvelt.
boylîk *adj.* tribal; gentilic.
boyotî *s. (bot.)* molotru (*lat., Trigonella besseriana*).
boysîramak *v.i.* a tinde spre.
boysîz *adj.* scund; de statură mică.
boz *adj. 1.* cenușiu; gri; sur; pământiu. **2.** (*d. pământ*) nelucrat; necultivat.
boza *s.* bragă.
bozağî *s.* bragagiu.
bozargan *adj. 1.* cenușiu; gri. **2.** tulburat; turbure. **3.** (*d. ochi, privire*) împăienjenit; tulburat; întunecat.
bozarmak *v.i. 1.* a se face cenușiu; a se face gri; a se tulbura. **2.** (*d. ochi, privire*) a se împăienjeni; a se tulbura; a se întuneca. // **•kîzarîp bozarmak** a face fețe-fețe. **•şîrayî/suratî bozarmak** a se întuneca la față.
bozartmak *v.t. 1.* a determina să devină cenușiu; a determina să devină

gri; a tulbura. **2.** (*d. ochi, privire*) a împăienjeni; a tulbura; a întuneca.
bozartuwğî *adj.* tulburător; buimăcitor.
bozbakkal *s. (orn.)* cocoșar (*lat., Turdus pilaris*).
boz-başli-añkut *s. (orn.)* călifar sud-african (*lat., Tadorna cana*).
boz-başli-balikşî *s. (orn.)* pescăruș cu cap cenușiu (*lat., Halcyon leucocephala*).
boz-başli-eşkişawar *s. (orn.)* caprimul de câmpie (*lat., Caprimulgus inornatus*).
boz-başli-kagay *s. (orn.)* pescăruș cu glugă cenușie (*lat., Larus cirrocephalus*).
boz-başli-kirazkuşî *s. (orn.)* presură cu cap cenușiu (*lat., Emberiza striolata*).
boz-başli-sûlekeş *s. (orn.)* presură cu cap cenușiu (*lat., Emberiza striolata*).
boz-başli-şaklay *s. (orn.)* pescăruș cu glugă cenușie (*lat., Larus cirrocephalus*).
boz-başli-tenek *s. (orn.)* presură cu cap cenușiu (*lat., Emberiza striolata*).
boz-başli-tentekkuş *s. (orn.)* caprimul de câmpie (*lat., Caprimulgus inornatus*).
boz-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii lui Swinhoe (*lat., Oceanodroma monorhis*).
boz-buga *s. (zool.)* bour; bou-sur (*lat., Bos primigenius*).
boz-burgas *s. (bot.)* salcie; zălog (*lat., Salix cinerea*).
boz-bûrşotî *s. (bot.)* tătăișă; floarea-raiului (*lat., Chrysanthemum cinerariaefolium; Tanacetum cinerariaefolium*).
boz-delîtaş *s. (orn.)* pietrar sur; pietroșel sur (*lat., Oenanthe oenanthe*).
boz-dogan *s. 1. (orn.)* șoim de iarnă; vânturel de iarnă; șoimul porumbeilor (*lat., Falco columbarius*). **2.** (*orn.*) uliu păsărar; coroi (*lat., Accipiter nisus*).
boz-dudukuş *s. (orn.)* papagal gri african; papagal Jako (*lat., Psittacus erithacus*).
boz-ğayalî-kanariya *s. (orn.)* cânăraș cenușiu (*lat., Serinus rothschildi*).
boz-geleş *s. (orn.)* silvie de zăvoi (*lat., Sylvia borin*).
boz-ğelkuwgan *s. (orn.)* ielcovan mediteranean; furtunar mediteranean; pasărea-furtunii mediteraneană (*lat., Calonectris diomedea*).
boz-kagay *s. (orn.)* pescăruș sur (*lat., Larus canus*).
boz-kanatli-İslant-kagayî *s. (orn.)* pescăruș cu aripi albastre islandez (*lat., Larus glaucooides*).
boz-kanatli-İslant-şaklayî *s. (orn.)* pescăruș cu aripi albastre islandez (*lat., Larus glaucooides*).
boz-kanatli-kagay *s. (orn.)* pescăruș cu aripi albastre (*lat., Larus glaucescens*).
boz-kanatli-şaklay *s. (orn.)* pescăruș cu aripi albastre (*lat., Larus glaucescens*).
boz-kaya-torgayî *s. (orn.)* vrabie de stâncă caucasiană (*lat., Carpospiza brachydactyla; Petronia brachydactyla*).
boz-kaz *s. (orn.)* găscă de vară (*lat.,*

Anser anser).
bozkekrebă s. ambră.
boz-kendelaş s. (bot.) boz; bozie; socmic (lat., *Sambucus ebulus*).
boz-kirazkuşi s. (orn.) presură cenuşie (lat., *Emberiza cineracea*).
bozkîr s. stepă.
bozkîr-boztorgayî s. (orn.) ciocârlie de stepă (lat., *Calandrella cinerea*).
boz-kîrkawul s. (orn.) păun-fazan cenuşiu (lat., *Polyplectron bicalcaratum*).
bozkîrotî s. (bot.) feciorică (lat., *Herniaria glabra*).
bozkîr-şoŋgîrî s. (orn.) acvilă de stepă (lat., *Aquila nipalensis*).
bozkîr-torgayî s. (orn.) vrabie de savană (lat., *Passerculus sandwichensis*).
bozkîr-toygîni s. (orn.) erete alb (lat., *Circus macrourus*).
boz-kôgersîn s. (orn.) turturică (lat., *Streptopelia turtur*).
boz-kuyrukli-palşîkşî s. (orn.) fluierar cu coadă cenuşie (lat., *Heteroscelus brevipes*; *Tringa brevipes*).
boz-kuyruksallar s. (orn.) codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur (lat., *Motacilla cinerea*).
boz-kûrte s. (orn.) ghionoaie sură (lat., *Picus canus*).
bozlamak v.i. a boci; a se tângui.
bozlaşmak v.i. a boci laolaltă; a se tângui laolaltă.
bozlaw s. bocet.
bozlawgî s. bucitoare.
bozlik s. culoarea cenuşie; culoarea gri.
boz-mîngîrlek s. (orn.) frunzăriţă cenuşie (lat., *Hippolais pallida*).
boz-mîşîkkuşi s. (orn.) pasărea-pisică (lat., *Dumetella carolinensis*).
boz-moyînli-kirazkuşi s. (orn.) presură cu gât cenuşiu (lat., *Emberiza buchahani*).
boz-moyînli-sûlekeş s. (orn.) presură cu gât cenuşiu (lat., *Emberiza buchahani*).
boz-moyînli-tenek s. (orn.) presură cu gât cenuşiu (lat., *Emberiza buchahani*).
boz-mûyûzgâgâa s. (orn.) pasărea rinocer toko cenuşie (lat., *Tockus nasutus*).
boz-mûyûzotî s. (bot.) spânz-negru; boz; iarba-nebunilor (lat., *Helleborus niger*).
boz-ôrdek s. (orn.) raţă pestriţă (lat., *Anas strepera*).
boz-ôreŋgekuş s. (orn.) pasărea rinocer toko cenuşie (lat., *Tockus nasutus*).
bozotî s. (bot.) voronic; bălătură; unguraş; cătuşnică-sălbatică (lat., *Marrubium vulgare*).
boz-palşîkşî s. (orn.) fluierar cenuşiu (lat., *Catoptrophorus semipalmatus*; *Tringa semipalmata*).
boz-sayrak s. (orn.) sturz cenuşiu (lat., *Turdus pallidus*).
boz-sayrawgî s. (orn.) bulbul cenuşiu (lat., *Pycnonotus barbatus*).
boz-sewet s. (bot.) salcie; zălog (lat., *Salix cinerea*).
boz-sirtli- Afrika-kartşagayî s. (orn.) vultur african cu spate sur (lat., *Gyps africanus*).
boz-sirtli-Hint-kartşagayî s. (orn.)

vultur asiatic cu spate sur (lat., *Gyps bengalensis*).
boz-surkarlîgaş s. (orn.) drepnea cenuşie (lat., *Apus pallidus*).
boz-suw-tartarî s. (orn.) creşteţ cu dungî (lat., *Porzana marginalis*).
boz-sûlekeş s. (orn.) presură cenuşie (lat., *Emberiza cineracea*).
boz-şaklay s. (orn.) pescăruş sur (lat., *Motacilla cinerea*).
boz-şaksakay s. (orn.) codobatură de munte; codobatură sură; prundar sur (lat., *Motacilla cinerea*).
boz-şegertkîgî s. (orn.) lăcstar cenuşiu (lat., *Acridotheres gingianus*).
boz-tal s. (bot.) salcie; zălog (lat., *Salix cinerea*).
boztawuk s. 1. (orn.) găinuşă de alun; ieruncă (lat., *Tetrastes bonasia*; *Bonasia bonasia*). 2. (orn.) mierlă gulerată; mierlă sură (lat., *Turdus torquatus*).
boz-tenek s. (orn.) presură cenuşie (lat., *Emberiza cineracea*).
boz-terekkakkân s. (orn.) ghionoaie sură (lat., *Picus canus*).
boz-togan s. (orn.) şoim de iarnă; vânturel de iarnă; şoimul porumbeilor (lat., *Falco columbarius*).
boz-tokildak s. (orn.) ghionoaie sură (lat., *Picus canus*).
boz-torak s. (bot.) salcie; zălog (lat., *Salix cinerea*).
boztorgay s. (orn.) ciocârlie de câmp (lat., *Alauda arvensis*).
boztorgay, ak-eŋsêlî s. (orn.) ciocârlie cu spate cenuşiu (lat., *Eremopterix verticalis*).
boztorgay, ak-kanatli- s. (orn.) ciocârlie cu aripi albe (lat., *Melanocorypha leucoptera*).
boztorgay, akşa- s. (orn.) ciocârlie de nisip (lat., *Calandrella raytal*).
boztorgay, al-takiyalî s. (orn.) ciocârlie de stepă (lat., *Calandrella cinerea*).
boztorgay, balaban-ekî-tamgalî- s. (orn.) ciocârlie de bărgan (lat., *Melanocorypha calandra*).
boztorgay, boyalî- s. (orn.) ciocârlie cu cap castaniu (lat., *Eremopterix signata*).
boztorgay, kalîn-tumşukli- s. (orn.) ciocârlie cu cioc gros (lat., *Ramphocoris clotbey*).
boztorgay, kara- s. (orn.) ciocârlie neagră (lat., *Melanocorypha yeltoniensis*).
boztorgay, kara-tajlî- s. (orn.) ciocârlie cu creştet negru (lat., *Eremopterix nigriceps*).
boztorgay, kekeşe- s. (orn.) ciocârlie pupază (lat., *Alaemon alaudipes*).
boztorgay, kekeşlî- s. (orn.) ciocârlan (lat., *Galerida cristata*).
boztorgay, kîşkene- s. (orn.) ciocârlie de câmp mică (lat., *Alauda gulgula*).
boztorgay, kîşkene-ekî-tamgalî- s. (orn.) ciocârlie cu două pete (lat., *Melanocorypha bimaculata*).
boztorgay, kîşkene-kîska-parmaklî- s. (orn.) ciocârlie mică (lat., *Calandrella rufescens*).
boztorgay, kîska-parmaklî- s. (orn.) ciocârlie de stol (lat., *Calandrella brachydactyla*).
boztorgay, kulaklî- s. (orn.) ciocârlie urecheată (lat., *Eremophila alpestris*).

boztorgayî, Arap- s. (orn.) ciocârlie arabă (lat., *Eremalauda dunni*).
boztorgayî, Asiye-kîşkene-kîska-parmaklî- s. (orn.) ciocârlie asiatică; ciocârlie de sărătură (lat., *Calandrella cheleensis*).
boztorgayî, bozkîr- s. (orn.) ciocârlie de stepă (lat., *Calandrella cinerea*).
boztorgayî, Dunn'nuñ- s. (orn.) ciocârlie arabă (lat., *Eremalauda dunni*).
boztorgayî, Dupont'niñ- s. (orn.) ciocârlie de stepă Dupont (lat., *Chersophilus duponti*).
boztorgayî, kîşkene-sól- s. (orn.) ciocârlie mică de deşert (lat., *Ammomanes cincturus*).
boztorgayî, Kordofan- s. (orn.) ciocârlie de Kordofan (lat., *Mirafra cordofanica*).
boztorgayî, kulaklî-sól- s. (orn.) ciocârlie urechiată de deşert (lat., *Eremophila bilopha*).
boztorgayî, kum- s. (orn.) ciocârlie de nisip (lat., *Calandrella raytal*).
boztorgayî, ótken-şalî- s. (orn.) ciocârlie de tufiş (lat., *Mirafra cantillans*).
boztorgayî, pasrenklî-şalî- s. (orn.) ciocârlie ruginie de tufiş (lat., *Mirafra cordofanica*).
boztorgayî, Razo- s. (orn.) ciocârlie de Razo (lat., *Alauda razeae*).
boztorgayî, sól- s. (orn.) ciocârlie de deşert (lat., *Ammomanes deserti*).
boztorgayî, taw- s. (orn.) ciocârlie de pădure (lat., *Lullula arborea*).
boztorgayî, Temminck'niñ- s. (orn.) ciocârlie urechiată de deşert (lat., *Eremophila bilopha*).
boztorgayî, Thekla- s. (orn.) ciocârlan spaniol (lat., *Galerida thekla*).
boztorgayî, Tibet- s. (orn.) ciocârlie asiatică (lat., *Calandrella acutirostris*).
boztorgayî, tuz- s. (orn.) ciocârlie asiatică; ciocârlie de sărătură (lat., *Calandrella cheleensis*).
boztorgayotî s. (bot.) brebenel bulbos; breabăn (lat., *Corydalis bulbosa*).
boz-torislaş s. (bot.) boz; bozie; socmic (lat., *Sambucus ebulus*).
bódene s. (orn.) prepeliţă (lat., *Coturnix coturnix*).
bódene, kizîl- s. (orn.) prepeliţă roşie (lat., *Coturnix delegorguei*).
bódenesî, dak- s. (orn.) prepeliţă de munte (lat., *Oreortyx pictus*).
bódenesî, Japon- s. (orn.) prepeliţă japoneză (lat., *Coturnix japonica*).
bódenesî, Kaliforniye- s. (orn.) prepeliţă de California (lat., *Callipepla californica*).
bódenesî, kîşkene-taw- s. (orn.) prepeliţă mică de pădure (lat., *Turnix sylvatica*).
bódenesî, Virjiniye- s. (orn.) prepeliţă cu coadă albă (lat., *Colinus virginianus*).
bóge s. şaman.
bógelîk s. şamanism.
bógen s. (anat.) intestinul gros.
bógegî, ajdaka- s. (ent.) libelulă; cal-de-apă; calul-popii (lat., *Odonata*).
bógegî, aşkana- s. (ent.) şvab; gândac-de-bucătărie (lat., *Blatta*

orientalis; *Periplaneta orientalis*).
bőgegi, kiyík- s. (ent.) rădăscă; cerbar (*lat.*, *Lucanus cervus*).
bőgegi, kirmiz- s. (ent.) cărmăz; coșenilă (*lat.*, *Coccus cacti*).
bőgegi, koriş- s. (ent.) cantaridă; gândacul-frasinului (*lat.*, *Lytta vesicatoria*).
bőgegi, kókrík- s. (ent.) cantaridă; gândacul-frasinului (*lat.*, *Lytta vesicatoria*).
bőgegi, kulak- s. (ent.) urechelnită (*lat.*, *Forficula auricularia*).
bőgegi, mayis- s. (ent.) cărăbuş; gândac-de-mai (*lat.*, *Melolontha vulgaris*).
bőgegi, metbe- s. (ent.) şvab; gândac-de-bucătărie (*lat.*, *Blatta orientalis*; *Periplaneta orientalis*).
bőgegi, orak- s. (ent.) coşă; lăcustă-verde (*lat.*, *Locusta viridissima*).
bőgegi, terek- s. (ent.) cărăbuş; gândac-de-mai (*lat.*, *Melolontha vulgaris*).
bőgek s. (ent.) insectă; găză; gândac.
bőgek, şala- s. (ent.) coşă; lăcustă-verde (*lat.*, *Locusta viridissima*).
bőgekaşagan adj. insectivor.
bőgekbílímí s. entomologie.
bőgek-kapşakayí s. (zool.) langustă (*lat.*, *Palinurus vulgaris*).
bőgeklí adj. cu insecte; cu găze; cu gândaci.
bőgeksi adj. insectivor.
bőkelek s. (ent.) estru; streche (*lat.*, *Hypoderma bovis*).
bóken s. (zool.) antilopă; gazelă (*lat.*, *Antilopinae sp.*).
bókne s. (ent.) estru; streche (*lat.*, *Hypoderma bovis*).
bókse s. 1. (anat.) torace. 2. (la păsări) guşă. // **•bókse boşligi/kawugi** (anat.) cavitatea toracică.
bólge s. zonă; regiune; raion. // **•bólge tılı** (lingv.) idiom. **•deňgelí bólge** zonă neutră. **•korkilí bólge** zonă periculoasă. **•sanaye bólgesi** zonă industrială.
bólgelí adj. regional.
bólgen I. adj. despărțitor. II. s. (mat.) împărțitor.
bólík s. 1. (fin.) rată. 2. (mat.) fracție. 3. mulțime; sumedenie; clan; trib. 4. parte; porțiune; fracțiune. 5. apartament. 6. (mat.) clasă; segment. 7. (mil.) companie. // **•bólík bírímí** (mat.) unitate fracțională. **•bólík emíní** (mil.) furier. **•bólík işaretí** (mat.) semnul fracției. **•onlık bólík** (mat.) fracție zecimală; zecimală. **•sıradan/adiy bólík** (mat.) fracție ordinară.
bólíkbaşı s. căpetenie de clan; bulibaşă.
bólíklergeayırw s. fragmentare.
bólíklíy adv. parțial; în parte; în rate.
bólíklí I. adj. împărțit; porționat. II. s. (lit.) foileton. // **•bólíklí film** film serial.
bólíklígi s. (lit.) foiletonist.
bólíklík adj. tribal; gentilic.
bólím s. 1. (mat.) cât. 2. clasificare. 3. capitol. 4. (mil.) dispunere pe poziție; amplasament. // **•hewkel bólímí** secția de sculptură. **•resím bólímí** secția de pictură. **•şark sanatí bólímí** secția de artă orientală.
bólímleme s. clasificare.
bólímlemek v.t. a clasifica.
bólímlengen adj. clasificat;

categorisit.
bólímlenmegen adj. neclasificat.
bólímlenmek v.i. a se clasifica.
bólímlí adj. clasificat; categorisit.
bólímsíz adj. neclasificat.
bólínealgan adj. divizibil.
bólínealma s. (mat.) divizibilitate.
bólínealmaz adj. nedespărțit; indivizibil.
bólíngen I. adj. împărțit. II. s. (mat.) deîmpărțit.
bólínír adj. divizibil.
bólínme s. 1. clasificare; împărțire; divizare; divizibilitate. 2. (biol., d. celule) reproducere; înmulțire.
bólínmegen adj. indivizibil; inseparabil.
bólínmek v.i. a se desface; a se dezmembra.
bólínmeme s. indivizibilitate.
bólínmez adj. indivizibil. // **•bólínmez kesír** (mat.) fracție simplă.
bólínmezlık s. indivizibilitate.
bólínmiykalır adj. nedespărțit; indivizibil; nedespărțit.
bólínmiykalma s. nedespărțire; indivizibilitate; inseparabilitate.
bólínúw s. 1. (biol., d. celule) înmulțire; reproducere. 2. clasificare; împărțire; divizare; divizibilitate. 3. (biol., d. celule) reproducere; înmulțire.
bólíşılgen adj. împărțit; distribuit; repartizat; partajat.
bólíşken adj. partajat.
bólíşme s. împărțire; distribuire; repartizare; partajare.
bólíşmek v.i. a se împărți; a se distribui; a se repartiza; a partaja; a-și împărți. // **•yari-yariga** **bólíşmek** a-și împărți pe din două.
bólíştırılgen adj. împărțit; distribuit; repartizat; partajat.
bólíştırmek v.t. a împărți; a distribui; a repartiza; a partaja.
bólíştırúw s. împărțire; distribuire; repartizare; partajare.
bólíştırúwgi I. adj. distributiv. II. s. distribuitor.
bólíşúw s. împărțire; distribuire; repartizare; partajare.
bólme s. 1. divizare; împărțire (și mat.). 2. despărțitură; încăpere; cameră. 3. divizare; compartiment. 4. paravan. // **•aş pışırúw bólmesi** bucătărie. **•bólme yapımğisi/fayılı/muharrirí** coautor. **•bólme yazarı** coautor (scriitor). **•ekínğı mevkiy** **bólmesi** compartiment de clasa a doua. **•erkek ázır urba** **bólmesi** raionul de confecții pentru bărbați. **•ğuwunma bólmesi** spălător; baie. **•konfeksiya** **bólmesi** raion de confecții. **•mensuğat bólmesi** raionul de țesături. **•sızıñız yeriníz başka bólmede** locul dumneavoastră este în alt compartiment. **•tutulgan/kapatılğan bólme** compartiment rezervat.
bólmek v.t. a diviza; a împărți (și mat.). // **•ekige bólmek** a da pe din două. **•hisselerge bólmek** a porționa. // **•portakalni dört şerikke bódım** am împărțit portocala în patru sferturi.
bólmelí adj. (mat.) fracționar; fracționat.
bólmesabılık s. coproprietate.
bólmesabısı s., adj. coproprietar.
bólúw s. 1. divizare; împărțire (și

mat.). 2. despărțitură; încăpere; cameră. 3. divizare; compartiment. 4. paravan.
bólúwgi I. adj. 1. divizor; separator; despărțitor. 2. select. II. s. (mat.) împărțitor. // **•eñ balaban umumiy bólúwgi** (mat.) cel mai mare divizor comun.
bólúwgiđuwar s. (anat.) sept.
bórek s. plăcintă; pateu. // **•elmalı bórek** plăcintă cu mere. **•kabak bóregi** plăcintă de dovleac. **•penerlí bórek** plăcintă cu brânză.
bóreksi s. plăcintar.
bóreksılık s. plăcintărie.
bórí s. (zool.) lup (*lat.*, *Canis lupus*).
bórí, şogel- s. (zool.) șacal (*lat.*, *Canis aureus*).
bórík s. căciulă.
bórtişme s. behăit.
bórtişmek v.i. a behăi (laolaltă).
bórtme s. behăit.
bórtmek v.i. a behăi.
bórtúw s. behăit.
bórze s. granit.
bóser s. 1. ruptură; breșă. 2. (med.) hernie.
bóserlí adj. (med.) bolnav de hernie; boșorog; vătămat.
bósılgen adj. străpuns; străbătut; pătruns; penetrat.
bósken adj. străpungător; pătrunzător; penetrant.
bósme s. trecere; străpungere; străbater; pătrundere; penetrație.
bósmek v.t. a răzbate; a răzbi; a penetra; a străpunge.
bóteke s. (la păsări) gușă.
bóten s. defăimare; calomnie; malițiozitate. // **•bóten atmak** a defăima pe cineva; a-l calomnia.
bótenğı s. defăimător; calomniator; malițios.
bótenğılık s. defăimare; calomnie; malițiozitate.
bótenlí adj. calomniat; defăimat; denigrat; ponegriț; bârfit.
bótnegí, suw- s. (bot.) izma-broaștei; menta-broaștei (*lat.*, *Mentha aquatica*).
bótnegí, taw- s. (bot.) voieștiță (*lat.*, *Mentha silvestris*).
bótnek s. (bot.) mentă; izmă (*lat.*, *Mentha piperita*).
bótnek, buruşuk- s. (bot.) mentă-creață; izmă-creață (*lat.*, *Mentha crispera*).
bótneklí adj. mentolat.
bótnekmayalı adj. mentolat.
bótnekmayası s. mentol.
brakmagan adj. prohibitiv.
braktirmek v.t. a dezobișnui; a dezvăța.
bravo interj. bravo!
breşa s. breșă.
brevet s. brevet.
Breziliye s. (topon.) Brazilia.
breziliyelí s., adj. brazilian.
brij s. bridge.
brik s. (nav.) bric.
briketa s. brichetă.
briliyant s. brilliant.
britaniyelí s., adj. britanic.
briyantina s. briantină.
brom s. (chim.) brom.
bromura s. (chim.) bromură.
bronhiya s. (anat.) bronhie.
bronşıta s. bronșită.
bronz s. bronz. // **•bronz medaliya** medalie de bronz.
•bronz şagı (ist.) epoca de bronz.

Brook'nîñ-yaparak-ğelbegesi s. (om.) pitulice Brook (lat., *Phylloscopus subviridis*).
Brook'nîñ-yaparak-sarikası s. (om.) pitulice Brook (lat., *Phylloscopus subviridis*).
broşa s. broşă.
broşura s. broşură.
brókóliy s. (bot.) broccoli (lat., *Brassica oleracea italica*).
Brunay s. (topon.) Brunei.
brut adj. brut. // **•brut awurluk** greutate brută.
Brúksel-kapistası s. (bot.) varză-de-Bruxelles (lat., *Brassica oleracea gemmifera*).
budağı s., adj. (relig.) budist.
budağılık s. (relig.) budism.
budala adj. prost; tâmpit; idiot.
budalalık s. prostie; tâmpenie; idioţenie.
budism s. (relig.) budism.
budist s., adj. (relig.) budist.
budunbetim s. etnografie.
budunbetimği s. etnograf.
budunbetimli adj. etnografic.
budunbílimgisi s. etnolog.
budunbílímí s. etnologie.
budunbílímli adj. etnologic.
buduniy adj. etnic.
budunsuw I. adj. tribal; gentilic; genealogic. II. s. trib; seminţie; genealogie.
budunsuwbílímí s. genealogie.
budunsuwbílímli adj. genealogic.
budunsuwluk adj. tribal; gentilic; genealogic.
budurgana s. (bot.) pir-de-stepă (lat., *Reamuria soongorica Maxim*).
bufet s. bufet.
bufetşi s. bufetier.
buga s. 1. taur; buhai. 2. (astr.) zodia taurului. // **•buga kagışması** coridă.
buga, boz- s. (zool.) bour; bou-sur (lat., *Bos primigenius*).
buga, koŋgır- s. (zool.) bizon (lat., *Bos bison*).
buga-ğilani s. (zool.) boa (lat., *Boa constrictor*).
bugalak s. nod.
bugalaklamak v.t. a înnoda.
bugalaklangan adj. înnodat.
bugalaklanmak v.t. a se înnoda.
bugalaklaw s. înnodare.
bugalaklı adj. 1. înnodat. 2. cu noduri; înnodat; noduros.
bugaw s. 1. lant; cătuşă. 2. obadă (instrument de tortură). 3. jujeu.
bugawlama s. încătuşare; ferecare.
bugawlamak v.t. 1. a înlănţui; a încătuşa. 2. a pune obadă; a pune jujeu.
bugawlangan adj. 1. înlănţuit; încătuşat. 2. cu obadă; cu jujeu.
bugawlanmak v.i. 1. a fi înlănţuit; a fi încătuşat. 2. a se prinde în obadă; a fi pus în jujeu.
bugawlaw s. încătuşare; ferecare.
bugawlı adj. 1. înlănţuit; încătuşat. 2. cu obadă; cu jujeu.
buğak s. 1. comună. 2. ținut îndepărtat. 3. colţ; unghi.
Buğak s. (topon.) Bugeac (jud. Constanţa).
buğet s. buget.
bugurgat s. (tehn.) vinci; trolui; cabestan.
buhar s. vapor; abur.
buharday adj. vaporos.
buharlangan adj. aburit; evaporat.
buharlanma s. aburire; evaporare.

buharlanmak v.i. a se aburi; a se evapora.
buharlanuw s. aburire; evaporare.
buharlaşatan adj. evaporabil.
buharlaşkan adj. aburit; evaporat.
buharlaşma s. aburire; evaporare.
buharlaşmak v.i. a se evapora; a se aburi.
buharlaştıruwğı s. vaporizator.
buharlaşuw s. aburire.
buharlı adj. aburit; evaporat; cu aburi.
buhran s. criză. // **•hesabiý buhran** criză financiară. **•siyaset buhranı** criză politică.
buhranlı adj. critic; de criză; urgent.
bujiya s. bujie.
bukalemun s. (zool.) camaleon (lat., *Chamaeleo vulgaris*).
buket s. buchet.
bukkan adj. 1. plictisit; blazat. 2. (fiz.) saturat.
bukkun adj. 1. plictisit; blazat. 2. (fiz.) saturat.
bukkunluk s. plictiseală; blazare.
bukla s. buclă.
bukma s. blazare.
bukmak v.i. 1. a se plictisi; a se sătura; a-i fi lehamite. 2. (fiz.) a se satura. // **•ğanîndan bukmak** a i se urî cu zilele.
bukturan adj. pisălog.
bukturma s. pisălogeală; şicană.
bukturmak v.t. 1. a plictisi; a agasa. 2. a cicăli. 3. (fiz.) a satura.
bukturuw s. 1. cicăleală. 2. plictisire; agasare. 3. (fiz.) saturare.
bukturuwğı adj. plictisitor.
bulak s. izvor; fântână.
bulan s. (mitol., la cumani) unicorn; inorog.
buldok-itı s. (zool.) bulldog (lat., *Canis familiaris*).
buldozer s. (tehn.) buldozer.
buletin s. buletin; revistă.
bulevart s. bulevard.
bulgar s., adj. bulgar.
bulgarğa I. adv. în limba bulgară; bulgăreşte. II. s. (limba) bulgară.
Bulgariye s. (topon.) Bulgaria.
bulgariyelı s., adj. bulgar.
bulgunı, suw- s. (zool.) nurecă; vizon (lat., *Mustela vison*).
bulgur s. grâu pisat.
buliyon s. (gastron.) bulion.
buluka s. (zool.) zibelină; samur (lat., *Mustela zibellina*).
bulukası, suw- s. (zool.) vidră; lutră (lat., *Lutra lutra*).
bulut s. nor. // **•bulut layı/burumı** trambă de nori. **•kúnes bulutlarnıñ artından boylandı** soarele a apărut din spatele norilor. **•toz bulutı** nor de praf.
Bulut s. (antrop. m.) "Norul".
bulutlangan adj. (d. cer) înnorat; tulburat; posomorât.
bulutlanma s. (d. cer) înnorare; tulburare; posomorâre.
bulutlanmak v.i. a se înnora. // **•hawa bulutlana** se înnorează. **•hawa bulutlandı** s-a înnorat.
bulutlanuw s. (d. cer) înnorare; tulburare; posomorâre.
bulutlaşmak v.i. a se înnora.
bulutlı adj. noros; înnorat.
bulutsuw s. (astr.) nebuloasă.
bulutsuwlı adj. nebuloasă.
bulutsuz adj. fără nori; senin.
bulutsuzluk s. seninătate.
bum-buz adj. îngheţat; glacial.
bumerank s. bumerang.

bunalım s. 1. demenţă; nebunie. 2. (econ.) criză.
bunalımlı s. 1. demenţ; nebun. 2. (econ.) de criză; în criză; critic.
bural adj. cenuşiu; gri; sur.
burdak s. boxă (despărţitură într-un grajd sau staul).
burdurma s. 1. castrare; jugănire. 2. răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire.
burdurmak v.t. 1. a determina să castreze; a determina să jugănească. 2. a determina să răsucească; a determina să stoarcă; a determina să sucească; a determina să torsioneze; a determina să luxeze; a determina să scrântească.
burdurulgan adj. castrat; jugănit.
burdurulmak v.i. a se castra; a se jugăni.
burduruw s. 1. castrare; jugănire. 2. răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire.
burgas s. (bot.) salcie; răchită; lozie; mlajă (lat., *Salix viminalis*).
burgas, ak- s. (bot.) salcie-albă (lat., *Salix alba*).
burgas, boz- s. (bot.) salcie; zălog (lat., *Salix cinerea*).
burgas, kızıl- s. (bot.) răchită-roşie; mlajă; lozie (lat., *Salix purpurea*).
burgas, kuyulgan- s. (bot.) salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (lat., *Salix babylonica*).
burgas, sarı- s. (bot.) salcie-galbenă (lat., *Salix vitellina*).
burgası, eşkı- s. (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).
burgas-kawı s. (bot.) vâcălie-de-salcie (lat., *Trametes suaveolens*).
burgaslık s. răchitiş.
burgaş s. vâltoare; vârtej de apă.
burgez s., adj. burghiez.
burgeziya s. burghezie.
burgı s. 1. burghiu; sfredel; tirbuşon. 2. (mat.) spirală.
burgulama s. forare; găurire; sfredelire.
burgulamak v.t. a fora; a găuri; a sfredeli.
burgulangan adj. forat; găurit; sfredelit.
burgulaw s. forare; găurire; sfredelire.
burgulawğı adj. sfredelitor.
burgulı adj. spiralat; în spirală.
burgı s. parfum; aromă; mireasmă.
burgulama s. parfumare; aromatizare; înmiresmare.
burgulamak v.t. a parfuma; a aromatiza; a înmiresma.
burgulangan adj. parfumat; aromă; înmiresmat.
burgulanmak v.i. a se parfuma; a se aromatiza; a se înmiresma.
burgulaw s. parfumare; aromatizare; înmiresmare.
burgulı adj. parfumat; aromatizat; înmiresmat.
Burhan s. (antrop. m., arab.) "Dovada neîndoieinică" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Burkan s. (relig.) Dumnezeu.
burkan adj. sacru; divin; dumnezeiesc.
Burkina-Faso s. (topon.) Burkina Faso.
burma s. 1. răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire. 2. castrare; jugănire.
burmak v.t. 1. a răsuci; a stoarce; a suci; a torsiona; a luxa; a scrânti. 2. a castra; a jugăni. // **•başın burup**

almak a-i suci capul cuiva; a-i rupe gâtul. • **kulagin burmak** a trage pe cineva de urechi.

burmalama s. jugănire.

burmalaw s. jugănire.

bursa s. (fin.) bursă. // • **bursanîz ne takîl?** ce bursă aveți?; • **kara bursa** bursă neagră.

bursağı s. bursier.

burş s. 1. bastion. 2. (astr.) constelație; zodie.

burşagi, kuş- s. (bot.) mohor; dughie; mei-păsăresc (lat., *Setaria verticillata*).

burşak s. 1. (bot.) lintea-pratului; mălurici; bob-de-țarină (lat., *Lathyrus*). 2. (bot.) borcag; mazărice (lat., *Vicia sativa*). 3. (meteo.) grindină; piatră; mazărice. // • **ğawundan kaşip burşakka tutulmak** a cădea din lac în puț. // • **burşak man ğawun ğawa** plouă cu grindină. • **burşak wurdî** a bățut grindina.

burşak, kara- s. (bot.) mazărice-neagră; mazăricea-cucului; orăstică (lat., *Lathyrus niger*; *Orobis niger*).

burşak, tokmakli- s. (bot.) oreșniță (lat., *Lathyrus tuberosus*).

burşakkakarşı adj. antigrindină.

buruk adj. 1. răsucit; sucit; contorsionat; scrântit; luxat. 2. castrat; jugănit.

burukşas s. cărlionț.

burukşalı adj. cărlionțat.

burulgan adj. 1. torsionat; contorsionat; răsucit; scrântit; sucit. 2. castrat; jugănit.

burulma s. 1. (med.) luxație; scrânțea; entorsă. 2. (med.) castrare; jugănire. 3. torsionare; răsucire; sucire.

burulmagan adj. necastrat; nejugănit.

burulmagan-şoska s. vier.

burulmak v.i. 1. a se răsuci; a se torsiona; a se luxa; a se scrânti. 2. a se castra; a se jugăni. // • **ayagim buruldî** am o entorsă la picior.

burulmalî adj. buclat; cărlionțat.

buruluw s. (med.) entorsă.

burum s. 1. colac de fum; rotocol de fum. 2. spirală; elicoidă; vârtej; cerc; inel; za. 3. trombă; trambă; turbion. 4. curbă; ondulație; buclă; zulf; colac; val; învolburare. 5. (arhit.) vultă. 6. (tehn., nav.) elice. 7. (meteo.) tornadă; ciclon; uragan. 8. (nav.) hulă. 9. (la drumuri) buclă; curbă; cotitură; turnantă; viraj. // • **bulut burumî** trambă de nori. • **duman burumî** trambă de fum.

burumğa s. (tehn.) turbină.

burum-karzak s. (zool.) melc (lat., *Helicidae* sp.).

burumlamak v.t. 1. a curba; a ondula; a bucla; a încolăci; a învolbura. 2. a spirala; a face vârtejuri.

burumlangan adj. 1. curbat; ondulat; buclat; încolăcit; învolburat. 2. spiralat; inelat; elicoidal. 3. curbiliniu; șerpuit.

burumlanma s. 1. curbare; ondulare; buclare; încolăcire; învolburare. 2. spiralare. 3. (nav.) hulă.

burumlanmak v.i. 1. a se curba; a se ondula; a se bucla; a se încolăci; a se învolbura. 2. a se spirala; a face vârtejuri.

burumlanuw s. 1. curbare; ondulare; buclare; încolăcire; învolburare. 2.

spiralare. 3. (nav.) hulă.

burumlatma s. fluturare.

burumlatmak v.t. a flutura.

burumlatuw s. fluturare.

burumlî adj. 1. curbat; ondulat; buclat; încolăcit; învolburat. 2. spiralat; inelat; elicoidal. 3. curbiliniu; șerpuit.

burumlî-burumlî adj. întortocheat; șerpuit.

burumlîgöl s. serpentină.

burumsuz adj. neondulat.

burun adv. înainte; mai înainte; mai devreme. // • **dersten burun kalaş aşadik** înainte de lecție am mâncat covrigi. • **ólîmden burun** înainte de moarte.

• **wakîndan/zamanîndan**

burun prematur.

burun-burundan adv. din vechime. //

• **burun-burundan kalgan âdet** obicei rămas din vechime.

Burundi s. (topon.) Burundi.

burundiylî s., adj. burundez.

burunş s. bronz. // • **burunş kaytîmî** (ist.) epoca de bronz.

buruntî s. colică; colici.

buruntîotî s. (bot.) captalan; rădăcina-ciului (lat., *Petasites officinalis*; *Petasites hybridus*; *Tussilago petasites*).

buruşkan adj. creț; șifonat; mototolit.

buruşma s. 1. mototolire; șifonare. 2. (anat.) circumvoluțiune.

buruşmak v.i. 1. a se încreți; a face cute. 2. a se mototoli; a se șifona. // • **awuzî buruşmak** a i se face gura pungă.

buruşturma s. boțire; cutare; șifonare.

buruşturmak v.t. 1. a încreți; a face cute. 2. a mototoli; a șifona. // • **yûzûn/awuzun-murunun**

buruşturmak a strâmba din nas; a se schimonosi.

buruşturuw s. boțire; cutare; șifonare.

buruşuk adj. 1. încrețit; creț; în cute. 2. zbârcit; ridat. 3. mototolit; șifonat.

buruşuk-atkulak s. (bot.) ștevie; dragavei (lat., *Rumex crispus*).

buruşuk-bótnek s. (bot.) mentă-creață; izmă-creață (lat., *Mentha crispa*).

buruşuk-kapîsta s. (bot.) varză-creață (lat., *Brassica oleracea sabauda*).

buruşuk-kelem s. (bot.) varză-creață (lat., *Brassica oleracea sabauda*).

buruşuklarîtegîzlengen adj. descrețit.

buruşuklarîtûzetîlgen adj. descrețit.

buruşukluk s. 1. încrețitură; cută. 2. zbârcitură; rid. 3. mototolire; șifonare.

buruşuk-nane s. (bot.) mentă-creață; izmă-creață (lat., *Mentha crispa*).

buruşukşalı adj. afro.

buruşukteğîzlemesî s. descrețire.

buruşuktûzetmesî s. descrețire.

buruşuw s. 1. mototolire; șifonare. 2. (anat.) circumvoluțiune.

buruw s. 1. (med.) colică; crampă. 2. răsucire; stoarcere; sucire; torsionare; luxare; scrântire. 3. castrare; jugănire.

buruwî adj. torsionat.

busola s. busolă. // • **busolanî şaşîrmak** a-și pierde busola; a se dezorienta.

bust s. bust.

bustluk s. bustier.

buşuk s. jumătate. // • **beş buşuk** cinci și jumătate. • **bîr buşuk dakka** un minut și jumătate. • **bîr**

buşuk metre un metru și jumătate. • **bîr buşuk okka** un kilogram și jumătate. • **bîr buşuk sâat** o oră și jumătate. • **sâat altî buşuk** este ora șase și jumătate. • **sekîz buşuk** opt și jumătate.

but s. (anat.) coapsă.

but sûyegî s. (anat.) femur.

butak s. 1. creangă; cracă; ramură. 2. butaș; butuc de viță de vie.

butaklamak v.t. a ramifica.

butaklangan adj. ramificat.

butaklanma s. ramificare; ramificație.

butaklanmak v.i. a se ramifica.

butaklanuw s. ramificație.

butalğan adj. (d. pomi, d. vița-de-vie) plivit.

butama s. plivire.

butamak v.t. a tunde arbori; a curăța de crengi; a curăța vița de vie.

butan s. (chim.) butan.

butaw s. plivire.

buw s. abur; vapor. // • **buw bolmak** a se evaporă. • **işîne buw tartmak** a inhala. // • **buw hamamî** baie de aburi. • **buw maşinasî** (tehn.) mașină cu aburi.

buwa s. taur; buhai.

buwak s. (med.) inflamația amigdalelor; amigdalită.

buwaldîr s. (meteo.) chiciură; promoroacă.

buwanak I. adj. sufocant; torid. **II.** s. vârtej de vânt; tornadă; uragan.

buwaz adj. (d. animale) gestantă.

buwbolgan adj. evaporat; vaporizat.

buwboluw s. evaporare; vaporizare.

buwday adj. vaporos.

buwlamak v.t. a aburi; a evaporă.

buwlangan adj. aburit; evaporat.

buwlanma s. aburire; evaporare.

buwlanmak v.i. a se aburi; a se evaporă.

buwlanuw s. aburire; evaporare.

buwlaşatan adj. evaporabil.

buwlaşkan adj. aburit; evaporat.

buwlaşma s. aburire; evaporare.

buwlaşmak v.i. a se aburi; a se evaporă.

buwlaştırugî s. vaporizator.

buwlaşuw s. aburire.

buwlî adj. aburit; evaporat; cu aburi.

buwlîgelpaze s. (tehn.) turbosuflantă.

buwlîgelpîme s. (tehn.) turbosuflantă.

buwlîgenerator s. (electr.) turbogenerator.

buwlîkompresor s. (tehn.) turbocompresor.

buwlîpîrildak s. (tehn.) turbosuflantă.

buwlîüretkeş s. (electr.) turbogenerator.

buwma s. gâtuire; strangulare.

buwmağa s. (med.) tuse convulsivă/măgărească.

buwmak I. s. (anat.) articulație. **II.** v.t. 1. a astupa; a înfunda. 2. a sugruma; a strângula; a gătui. 3. a sufoca; a asfixia. 4. (fig.) a cuprinde; a coplesi; a covârși. // • **sesin buwmak** a-i înăbuși vocea; a-i amortiza sunetul.

• **targa buwmak** a strânge pe cineva cu ușa; a-l constrânge; a-l obliga.

buwmaotî s. (bot.) omag; aconit; mărlul-lupului (lat., *Aconitum* sp.).

buwmaotî, kók- s. (bot.) omag vânt; aconit vânt; mărlul-lupului vânt (lat., *Aconitum toxicum*).

buwmaotî, sari- s. (bot.) omag galben; aconit galben; mărlul-lupului galben (lat., *Aconitum anthora*).

buwşaşma s. exalare.
buwşigarma s. exalare.
buwuk *adj.* (*d. voce*) răguşit.
buwulga s. jug (*şi fig.*). // **•buwulga takmak** a înjuga; a subjuga; a înrobi.
buwulgalí *adj.* subjugat; înrobit.
buwulgan s., *adj.* înăbuşit; sugrumat; înecat; gâtuit.
buwulgatagılan *adj.* înjugat; înrobit.
buwulgataguw s. înjugare; înrobire.
buwulma s. 1. sugrumare; gâtuire; înec. 2. (*med.*) spasm; convulsie; contracţie.
buwulmak *v.i.* a se îneca; a se sufoca. // **•sesí buwulmak** a i se înăbuşi vocea; a răguşi; a i se amortiza sunetul.
buwulmalí *adj.* (*med.*) spasmodic; convulsiv; cu contracţii.
buwuluw s. înec; înecare.
buwum s. 1. (*anat.*) ganglion. 2. nod. // **•buwum píşmesí/iltihabí** (*med.*) inflamarea ganglionilor limfatici; adenită.
buwumlama s. înnodare.
buwumlamak *v.t.* a înnoda.
buwumlangan *v.t.* înnodat.
buwumlanmak *v.i.* a se înnoda.
buwumlaw s. înnodare.
buwumlí *adj.* 1. cu noduri; înnodat; noduros. 2. (*anat.*) ganglionar.
buwun s. 1. nod în lemn. 2. (*anat.*) articulaţie; încheietură. 3. (*anat.*) ganglion. 4. (*lingv.*) silabă. // **•buwuní kirtleşmek** (*med.*) a se anchiloza.
buwunikirtleşken *adj.* (*med.*) anchilozat.
buwunkirtleşmesi s. (*med.*) anchilozare; anchiloză.
buwunlama s. 1. (*lingv.*) dicţiune. 2. (*anat.*, *lingv.*) articulare. // **•aydın buwunlama** (*lingv.*) articulare clară.
buwunlamak *v.t.* 1. a articula. 2. a silabisi.
buwunlangan *adj.* 1. articulat. 2. silabisit.
buwunlanmak *v.i.* 1. a se articula. 2. a se silabisi.
buwunlaw s. 1. articulare. 2. silabisire.
buwunlí *adj.* articulat.
buwunsuz *adj.* nearticulat.
buwuntí s. înşelătorie; trişare.
buwuntuğı s. trişor.
buwur s. tămâie.
buwurdanlık s. cădelniţă.
buwurlí *adj.* tămâios; muscat.
buwurluk s. cădelniţă.
buwuşma s. încăierare; luptă; trântă.
buwuşmak *v.i.* 1. a se încăiera; a se lupta; a se trânti. 2. a se sugruma reciproc; a se strangula reciproc; a se gâtui reciproc.
buwuşuw s. încăierare; luptă; trântă.
buwuw s. 1. strangulare; sugrumare. 2. năpădire; covârşire; cuprindere; copleşire; podidire.
buwuwğı *adj.* sufocant; neaerisit; lipsit de aer; îmbăcşit. // **•buwuwğı sıgak** zăduf; toropeală; caniculă; căldură sufocantă.
buyla s. cui de lemn fixat în nasul cămilei; pentru prapionit.
buyur *interj.* poftim!
buyurmak A. *v.i.* (*la masă*) a se servi cu. B. *v.t.* 1. a ordona; a porunci; a comanda. 2. a invita; a pofti. // **•buyuruñuz, aytıñız!** poftiţi, spuneţi!; **•işerge buyuruñuz!**

poftiţi înăuntru!; **•mínaw yaktan buyuruñuz!** poftiţi pe aici!
buyuruk I. s. ordin; dispoziţie; poruncă. II. s., *adj.* (*gram.*) imperativ. // **•buyuruk bermek** a ordona; a porunci. // **•askerlik buyurugı** (*mil.*) ordin de chemare. **•buyuruk sıygası/kipi** (*gram.*) modul imperativ.
buyurukasti I. s. subordine; subordonare. II. s., *adj.* subordonat; subaltern; subjugat. // **•buyurukasti almak** a avea pe cineva sub mână; a-l supune; a-l subordona; a-l subjuga.
buyurukastinaaluw s. subjugare.
buyurukastinatutuw s. (*mil.*) consemnare.
buyurukkabletmez *adj.* nesubordonat.
buyuruw s. 1. chemare; invitare; invitaţie; îmbiere. 2. ordin; poruncă.
buyuruwğı *adj.* poruncitor.
buyuruwluk s. invitaţie scrisă.
buz I. *adj.* 1. (*geol.*) glaciér. 2. îngheţat; glaciér. II. s. gheaţă. // **•buz baylamak/tutmak** a îngheţa; a se congela. **•buz kesilmek** a se lăsa gerul. // **•bıyıl buzlar erte iridi** anul acesta dezgheţul a venit mai devreme. **•buz kabıgı** pojghită de gheaţă; polei. **•buz kaytımı** perioadă glaciéră. **•buz parşası** sloi. **•buz salkımı** ţurture. **•şaşak buzı** ţurture. **•taygın buz** polei.
buzbadiyası s. frapieră.
buzbaylaw s. îngheţare; congelare; prefăcere în gheaţă.
buzdagı s. aisberg.
buz-dalgışı s. (*orn.*) cufundar mare (*lat.*, *Gavia immer*).
buzdolabı s. frigider; răcitor.
buzırimesi s. dezgheţ.
buzkana s. cameră frigorifică.
buzlagan *adj.* cu gheaţă; îngheţat; congelat; glaciér; degerat.
buzlak I. *adj.* cu gheaţă; îngheţat; congelat; glaciér; degerat. II. s. (*geol.*) gheţar.
Buzlak-Dalay/Buzlak-Deriya s. (*hidron.*) Oceanul Îngheţat.
buzlama s. 1. (*geol.*) gheţar. 2. îngheţare; glaciţie. 3. degerătură.
buzlamak *v.i.* a îngheţa; a face gheaţă; a degera. // **•kışnñ kúnı suwlar buzlar** iarna îngheţată apele.
buzlap-toñgan *adj.* rebegit.
buzlap-toñuw s. rebegeală.
buzlatkan *adj.* 1. frigorific; glaciér. 2. (*geol.*) glaciér.
buzlatma s. îngheţare; congelare.
buzlatmak *v.t.* a îngheţa; a congela.
buzlatuw s. îngheţare; congelare.
buzlatuwğı s. congelator.
buzlaw s. degerătură.
buzlí *adj.* 1. cu gheaţă; îngheţat; glaciér. 2. mat; opac. 3. (*geol.*) glaciér.
buzluk s. 1. răcitor. 2. opacitate.
buzparlagan s. (*nav.*) spărgător de gheaţă.
buztutkan *adj.* îngheţat; congelat.
buztutturgan s. congelator.
buztutturma s. îngheţare; congelare.
búber s. (*bot.*) ardei (*lat.*, *Capsicum annuum*). // **•búber dolması** ardei umpluţi. **•búber salatası** salată de ardei.
búber, aşşı- s. (*bot.*) ardei-iute; ciuşcă (*lat.*, *Capsicum annuum acuminatum*).
búber, dolmalık- s. (*bot.*) ardei-dulce;

ardei-gras (*lat.*, *Capsicum annuum*).
búber, kara- s. (*bot.*) piper (*lat.*, *Piper nigrum*; *Piper aromaticum*).
búber, kırmızı- s. (*bot.*) ardei-roşu; capia (*lat.*, *Capsicum annuum*).
búber, turşuluk- s. (*bot.*) gogoşar (*lat.*, *Capsicum annuum*).
búber, yalangı- s. (*bot.*) piper-roz; piper-roşu; piper-american (*lat.*, *Schinus molle*).
búberiyé s. (*bot.*) rozmarin (*lat.*, *Rosmarinus officinalis*).
búberí, ateş- s. (*bot.*) chili (*lat.*, *Capsicum frutescens*).
búberí, çiliy- s. (*bot.*) chili (*lat.*, *Capsicum frutescens*).
búberí, Kitay- s. (*bot.*) piper-chinezesc; piper-de-Sichuan (*lat.*, *Zanthoxylum piperitum*; *Xanthoxylum piperitum*).
búberí, suw- s. (*bot.*) dintele-dracului; piper-de-baltă (*lat.*, *Polygonum hydropiper*).
búberlí *adj.* ardeiat; piperat; iute.
búberlík s. piperniţă.
búbersík s. (*bot.*) brâncă; salicornie; iarbă-sărată (*lat.*, *Salicornia herbacea*).
búgúk *adj.* 1. răsucit; înfăşurat; îndoit; încovoiat. 2. înclinat; aplecat; curbat. 3. (*mat.*) oblic. // **•búgúk sizik** (*mat.*) linie curbă.
búgúklúk s. aplecare; curbura.
búgúk-menewşe s. (*bot.*) unghia-păsării (*lat.*, *Viola declinata*).
búgúlealma s. flexibilitate.
búgúlgen *adj.* (*lingv.*) flexionar.
búgúlme s. 1. înclinaţie; vocaţie; aptitudine; tendinţă. 2. (*geogr.*) pantă; povârniş; versant; coastă.
búgúlmege *adj.* inflexibil.
búgúlmeke *v.i.* 1. (*fig.*) a se supune. 2. a se îndoi; a se încovoia; a se înclina; a se apleca; a se curba.
búgúlmeme s. rigiditate.
búgúlmez *adj.* rigid.
búgúlmiykalır *adj.* rigid; inflexibil.
búgúluw s. 1. înclinaţie; vocaţie; aptitudine; tendinţă. 2. (*geogr.*) pantă; povârniş; versant; coastă. 3. înclinare; îndoire.
búgúm s. (*geogr.*, *fiz.*) înclinaţie.
búgún *adv.* astăzi; azi. // **•búgún aynñ kaşı?** în ce dată suntem azi?; **•búgún ğumartesi** azi este sâmbătă. **•búgún hawa kayday?** cum este vremea azi?; **•búgún heş hawa yok** azi nu este niciun pic de vânt. **•búgún iş kúnı** azi e zi de lucru. **•búgún ne filmler oynay?** ce filme rulează astăzi?; **•búgún ne tewúkedemiz?** ce dată e azi?; **•búgún ne?** ce zi e astăzi?; **•búgún salkın** astăzi este răcoare. **•búgún úşún ders** temă pentru azi. **•búgún yedı nisan** azi este şapte aprilie. **•búgúnúmúz** prezentul nostru. **•ne búgún, ne yarın boş tuwulman** nu sunt disponibil nici azi nici mâine. **•ya búgún, ya yarın** sau astăzi, sau mâine.
búgúnden *adj.* de azi. // **•búgúnden soñ/itibaren** de azi înainte. **•búgúnden yaringa** de azi pe mâine.
búgúngí *adj.* de azi; actual. // **•búgúngí kúnde** în ziua de astăzi.

•**búgúngí mesele** subiectul zilei.
•búgúngí yemek listası meniul de astăzi.
búgúngísi s. cel de azi; cel actual.
búgúngúlúk s. actualitate.
búgúnúmúz s. prezent.
búgún-yarın adv. azi-măine; în curând; zilele acestea.
búgúw s. 1. încinare; aplecare. 2. încovoiere; îndoire.
búgúz adj. oval; eliptic.
búkkún s. (lingv.) flexiune.
búklemek v.t. a împături; a strânge; a plia.
búklengen adj. împăturit; strâns; pliat; pliant. // **•búklengen basamak/merdüwen** scară pliantă. **•búklengen dórter yapraklı** (tipogr.) în quarto.
•búklengen koşak sayıfalı (tipogr.) în folio.
búklengen-aşılğan adj. extensibil; pliant.
búklenmek v.i. a se împături; a se strânge; a se plia.
búklenmez-aşılmaz adj. neextensibil.
búklew s. împăturire; pliere; strângere.
búklewlı adj. împăturit; strâns; pliat.
búklúm s. 1. buclă; zuluf; cărlionț. 2. pliu; fald.
búklúmlı s. 1. buclat; cu zulufi; cărlionțat. 2. pliat; cu falduri.
búkme v.t. 1. a toarce; a răsuca. 2. a îndoi; a încovoia; a înclina; a apleca; a curba. // **•arka búkme** a-și pleca capul; a se apleca; a se da învins; a se supune. **•moyın búkme** a-și pleca grumazul; a se umili; a se lăsa rob; a se supune.
Búkreşt s. (topon.) București. // **•Búkreşt kasabası** orașul București. **•Búkreşte sakin** domiciliat în București.
búkreştli s., adj. bucureștean.
búkriygen adj. îndoit; încovoiat; înclinat; aplecat; curbat. // **•búkriygen sizik** (mat.) linie curbă. **•moyını búkriygen** supus; plecat. **•zor búkriygen** rigid.
búkriyme s. îndoire; încovoiere; înclinare; aplecare; curbură.
búkriymealma s. flexibilitate.
búkriymegen adj. inflexibil.
búkriymek v.i. 1. a se îndoi; a se încovoia; a se înclina; a se apleca; a se curba. 2. a tinde; a avea vocație.
búkriymeme s. rigiditate.
búkriymez adj. rigid.
búkriytmek v.t. 1. a îndoi; a încovoia; a înclina; a apleca; a curba. 2. a determina să tindă; a determina să aibă vocație.
búlbúl s. (orn.) privighetoare (lat., *Luscinia megarhynchos*).
búlbúl, ak-moyinli- s. (orn.) măcăleandru cu gât alb (lat., *Irania gutturalis*).
búlbúl, alaşa- s. (orn.) privighetoare de zăvoi (lat., *Luscinia luscinia*).
Búlbúl, Kışke- s. (topon.) ("Privighetoarea Mică") Ciocârlia de Jos (jud. Constanța).
búlbúl, kizil-kuyrukli- s. (orn.) măcăleandru cu coadă roșcată (lat., *Luscinia sibilans*).
búlbúl, kizil-sakalli- s. (orn.) gușă-roșie siberiană (lat., *Luscinia calliope*).
búlbúl, kók- s. (orn.) măcăleandru albastru; măcăleandru siberian (lat.,

Luscinia cyane).

búlbúl, mawi-kuyrukli- s. (orn.) măcăleandru coadă-albastră (lat., *Tarsiger cyanurus*).
búlbúl, sari- s. (orn.) canar (lat., *Serinus canaria*).
Búlbúl, Úyken- s. (topon.) ("Privighetoarea Mare") Ciocârlia de Sus (jud. Constanța).
búlbúl, kara-koraylik- s. (orn.) măcăleandru negru de tufiș (lat., *Cercotrichas podobe*).
búlbúl, kimirsa- s. (orn.) măcăleandru de furnici (lat., *Myrmecocichla aethiops*).
búlbúl, kizil-koraylik- s. (orn.) măcăleandru roșcat de tufiș (lat., *Cercotrichas galactotes*).
búlbúl, Sebír- s. (orn.) măcăleandru albastru; măcăleandru siberian (lat., *Luscinia cyane*).
búlbúlotı s. (bot.) brâncuță; burnicruț; sâmcută; frunza-voinicului (lat., *Sisymbrium officinale*).
búlbúlotı, kışkene- s. (bot.) voinicică (lat., *Sisymbrium loeselii*).
búlbúl-sayragı s. (orn.) sturz pitic melodos american (lat., *Catharus ustulatus*).
búldúrgen s. 1. mură. 2. (bot.) mur; rug (lat., *Rubus fruticosus*).
búlent adj. înalt; elevat; superior.
búremek s. nor.
búremeklengen adj. (d. cer) înnorat; tulburat; posomorât.
búremeklenme s. (d. cer) înnorare; tulburare; posomorâre.
búremeklenmek v.i. a se înnora.
búremeklenúw s. (d. cer) înnorare; tulburare; posomorâre.
búremekleşmek v.i. a se înnora.
búremeklı adj. noros; înnorat.
búremeksız adj. fără nori; senin.
búremeksızlık s. seninătate.
búremeksuw s. (astr.) nebuloasă.
búremeksuwlı adj. nebuloasă.
búrkút, balıksi- s. (orn.) uligan pescar; vultur pescar (lat., *Pandion haliaetus*).
búrkút, kara- s. (orn.) vultur negru american (lat., *Coragyps atratus*).
búrkút, kuyruksuz- s. (orn.) vultur african (lat., *Terathopius ecaudatus*).
búrkútı, ğılan- s. (orn.) șerpar (lat., *Circaetus gallicus*).
búrkútı, kulan-bozkır- s. (orn.) acvilă brună de stepă (lat., *Aquila rapax*).
búrkútmurun adj. acvilin; cu nas acvilin.
búrlegen s. 1. mură. 2. (bot.) mur; rug (lat., *Rubus fruticosus*).
búrme s. încrețire; cutare; zbârcire.
búrmek v.t. a încreți; a cuta; a zbârci.
búrşe s. (ent.) purice (lat., *Pulex irritans*).
búrşe, yeşil- s. (ent.) puricaș; purice-de-omăt (lat., *Podura nivalis*).
búrşe-andızotı s. (bot.) moartea-puriceului (lat., *Inula conyza*).
búrşeleme s. puricare; curățare de purici.
búrşelemek v.t. a purica; a curăța de purici.
búrşelenmek v.i. a se purica; a se curăța de purici.
búrşeleşmek v.i. a se umple de purici.
búrşeletmek v.t. a pune pe cineva să purice; a pune să curățe de purici.
búrşelew s. puricare; curățare de

purici.

búrşelı adj. cu purici; puricos.
búrşelık s. mulțime de purici; puricărie.
búrşeotı s. (bot.) puricariță; punga-babei (lat., *Pulicaria vulgaris*).
búrşeotı, boz- s. (bot.) tătașă; floarea-raiului (lat., *Chrysanthemum cinerariaefolium*; *Tanacetum cinerariaefolium*).
búrşeotı, mawi- s. (bot.) bumbișor (lat., *Erigeron acris*).
búrtúk s. 1. grăunte; bob; boabă. 2. granulă. 3. cereale; grâne.
búrtúkleme s. granulare.
búrtúklemek v.t. a granula.
búrtúklengen adj. granulat.
búrtúklew s. granulare.
búrtúklı adj. granulat.
búrtúklık s. granulație; granulozitate.
búrúlgén adj. încrețit; cutat; zbârcit.
búrúlme s. cută; încrețire; încrețitură; zbârcitură.
búrúlme v.i. a se încreți; a se cuta; a se zbârci.
búrúluw s. cută; încrețire; încrețitură; zbârcitură.
búrúngen adj. înfășurat; învelit; învăluit; acoperit.
búrúnme s. înfășurare; învelire; învăluire; acoperire.
búrúnme v.i. a se înfășura; a se înveli; a se învălui; a se acoperi.
búrúnúw s. înfășurare; învelire; învăluire; acoperire.
búrútme s. înfășurare; învelire; învăluire.
búrútme v.t. a înfășura; a înveli; a învălui; a acoperi.
búrútúw s. înfășurare; învelire; învăluire.
búrúw s. încrețire; cutare; zbârcire.
bús-bútún adv. în întregime; cu totul; peste tot.
bút s. idol.
bútkana s. templu.
bútún adj. întreg; tot; integral; total. // **•bo para man bútún ayilesi** *yaşay* cu acești bani întreține toată familia. **•bútún kalk** toată lumea. **•bútún kasaba** tot orașul. **•bútún kún ğolda edik** am călătorit toată ziua. **•bútún múnasebetlerde** în toate privințele. **•bútún yerler meşgúl mî?** toate locurile sunt ocupate? **•kelimeniñ bútún manası** în adevăratul sens al cuvântului. **•tren bútún garalarda toktay mî?** trenul oprește în toate garile? **bútúngún** adv. toată ziua.
bútúngı adj. totalitar.
bútúngúlúk s. totalitarism.
bútúnleme s. completare; întregire.
bútúnlemek v.t. a completa; a întregi.
bútúnlengen adj. completat; întregit; împlinit.
bútúnlenmek v.i. a se completa; a se întregi.
bútúnleşmek v.i. a se completa; a se întregi.
bútúnlew s. completare; întregire.
bútúnliy adv. în întregime; în totalitate; complet; integral.
bútúnlúgıtabilğan adj. (mat.) integrat.
bútúnlúk s. 1. integritate. 2. (mat.) integrală. // **•ulka bútúnluğı** (jur.) integritate teritorială.
bútúnlúktapması s. (mat.) integrare.

bútúnlúkte *adv.* în întregime; în totalitate; complet; integral.

búyí *s.* farmec; vrajă.

búyrek *s.* (anat.) rinichi. // • **may işinde búyrekliy yaşamak** a avea seu la rărunchi; a huzuri. // • **búyrek kastalıkları** (med.) boli de rinichi. • **búyrek pışmesi/suwuklaması/iltihabı** (med.) inflamarea rinichilor; nefrită. • **búyrek taşı** (med.) piatră la rinichi. • **búyrekten raatsızmen** sunt bolnav de rinichi.

búyrekborisi *s.* (anat.) ureter.

búyrek-ıdrar **I.** *adj.* (med.) urologic.

II. *s.* rinichii și urina. // • **búyrek-ıdrar doktorligi** (med.) urologie.

búyrekli *adj.* curajos; îndrăzneț; neînfricat.

búyrekoti *s.* (bot.) splinuță; vargă-de-aur (lat., *Solidago virgaurea*).

búyúğı *s.* vrăjitor.

búyúğúlúk *s.* vrăjitorie.

búyúleme *s.* fermecare; vrăjire.

búyúlemek *v.t.* a fermeca; a vrăji.

búyúlingen *adj.* fermecat; vrăjit.

búyúlenmek *v.i.* a fi fermecat; a fi vrăjit.

búyúlew *s.* fermecare; vrăjire.

búyúlewğı *adj.* fascinant.

búyúlı *adj.* fermecat; vrăjit.

búzme *s.* **1.** (d. buze) țuguire. **2.** volănaș; cută; pliseu; pensă; încrețire. **3.** strâmtare; îngustare; contractare.

búzmek *v.t.* **1.** a strâmta; a îngusta; a contracta. **2.** (d. buze) a țuguia. **3.** a cuta; a plisa; a pensa; a încreți.

búzmeleme *s.* cutare; pensare.

búzmelemek *v.t.* **1.** (d. buze) a țuguia. **2.** a cuta; a plisa; a pensa; a încreți. **3.** a strâmta; a îngusta; a contracta.

búzmelingen *adj.* **1.** (d. buze) țuguia. **2.** strâmtat; îngustat; contractat. **3.** cutat; plisat; încrețit; cu volănașe.

búzmelenme *s.* cută; pensă.

búzmelenmek *v.i.* **1.** a se strâmta; a se îngusta; a se contracta. **2.** a se cuta; a se plisa; a se încreți. **3.** (d. buze) a se țuguia.

búzmelenúw *s.* cută; pensă.

búzmelew *s.* cutare; pensare.

búzmelı *adj.* **1.** (d. buze) țuguia. **2.** strâmtat; îngustat; contractat. **3.** cutat; plisat; încrețit; cu volănașe.

búzüngen *adj.* **1.** (d. buze) țuguia. **2.** strâmtat; îngustat; contractat. **3.** cutat; plisat; încrețit; cu volănașe.

búzüleme *s.* cută; zbârcitură.

búzülemek *v.i.* **1.** a se strâmta; a se îngusta; a se contracta. **2.** a se cuta; a se plisa; a se încreți. **3.** (d. buze) a se țuguia.

búzülúw *s.* cută; zbârcitură.

búzüw *s.* **1.** (d. buze) țuguire. **2.** volănaș; cută; pliseu; pensă; încrețire. **3.** strâmtare; îngustare; contractare.

Ç

çaher *num.* (prsn.) patru.

çaherşenbe *s.* (cron., prsn.) miercuri.

çakir *adj.* **1.** albastru deschis; bleu. **2.** (d. ochii unei ființe) ceacăr.

Çakir *s.* (antrop. m.) "Ceacărul".

çark *s.* roată; volant; strung.

çark-i felek *iz.prns.* roata lumii; roata destinului; roata norocului.

çarklama *s.* strunjire.

çarklamak *v.t.* a strunji.

çarklangan *adj.* strunjit.

çarklanmak *v.i.* a se strunji.

çarklatmak *v.t.* a determina să strunjească.

çarklı *adj.* strunjit.

çarkşı *s.* rotar; strungar.

çarkşılık *s.* olărit; strungărie.

çarmik *s.* **1.** răstignire; crucificare. **2.** cruce; crucifix; semnul crucii.

çarmikkatartilgan *adj.* crucificat; răstignit.

çarmikkatartuw *s.* crucificare; răstignire.

çarmıklama *s.* crucificare; răstignire.

çarmıklamak *v.t.* a crucifica; a răstigni.

çarmıklangan *adj.* crucificat; răstignit.

çarmıkşı *s.* (ist.) cruciat.

çarşı *s.* piață; bazar.

çawun *s.* ceaun.

çawuş *s.* **1.** (mil.) comandant de pluton; sergent. **2.** conducătorul unui pelegrinaj; conducătorul uenei caravane.

Çawuş-Kóy *s.* (topon.) Cîiauschioi (azi Războieni, prin unire cu satul Alifaca) (jud. Tulcea).

çay *s.* pârâu.

çárdah *num.* (prsn.) paisprezece.

çeçen **I.** *adj.* înțelept; chibzuit. **II.** *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel; tălmaci.

çeçenlık *s.* înțelepciune.

çedır *s.* (bot.) cedru (lat., *Cedrus*).

çehar *num.* (prsn.) patru.

çeharşenbe *s.* (cron., prsn.) miercuri.

çehel *num.* (prsn.) patruzeci.

çek *s.* (fin.) cec. // • **çek karneti** carnet de cec.

çek *s., adj.* ceh.

Çekiye *s.* (topon.) Cehia.

çekiyelı *s., adj.* ceh.

çekşe **I.** *adv.* în limba cehă; cehește. **II.** *s.* (limba) cehă.

Çelebiy/Şelebí *s.* (antrop. m.) "Cel amabil".

çelofan *s.* celofan.

çelt *s.* celt.

çeltlik *adj.* celtic.

çeluloza *s.* celuloză.

çemen *s.* (bot.) schinduf (lat., *Trigonella foenum graecum*).

çentigram *s.* centigram.

çentilitre *s.* centilitru.

çentima *s.* centimă.

çentimetre *s.* centimetru.

çentrala *s.* centrală. // • **elektrik**

çentralası centrală electrică.

• **termik çentralası** termocentrală; centrală termoelectrică.

çentrifuk *adj.* centrifug.

çentripet *adj.* centripet.

çenzor *s.* cenzor.

çenzura *s.* cenzură.

çenzuralı *adj.* cenzurat.

çeramika *s.* ceramică.

çerkez *s., adj.* cerchez.

çernoziyom *s.* cernoziom.

çertifikat *s.* certificat.

çeşme *s.* cișmea.

çete *s.* **1.** ceată; bandă; clică; șleahță. **2.** grup de partizani.

çetegi *s.* partizan.

çetin *adj.* **1.** (d. oameni) dur; aspru; sever. **2.** (d. terenuri) abrupt; prăpăstios. **3.** (d. acțiuni) dificil; greu; anevoios.

çetinleşme *s.* înăsprise; agravare; înrăutățire.

çetinleşmek *v.i.* a se înăsprî; a se agrava; a se înrăutăți.

çetinleşúw *s.* înăsprise; agravare; înrăutățire.

çetinelık *s.* gravitate; dificultate.

çetona *s.* (chim.) cetonă.

Çetti'nin-gelpazekuyrugı *s.* (orn.) stuțăriță (lat., *Cettia cetti*).

çevik *adj.* agil; sprinten; vioi.

çeviklık *s.* agilitate; sprinteneală; vioiciune.

çezariyana *s.* (med.) cezariană.

çibernetika **I.** *adj.* cibernetic. **II.** *s.* cibernetică.

çibernetikağı *s.* cibernetician.

çifre *s.* cifru; cod.

çifreleme *s.* codificare; cifru.

çifrelemek *v.t.* a cifra.

çifrelengen *adj.* codificat; cifrat.

çifrelı *adj.* cifrat; codificat.

çihil *num.* (prsn.) patruzeci.

çiklon *s.* ciclon.

çil *s.* pistruu.

Çile *s.* (topon.) Chile.

çilelí *s., adj.* chilian.

çilindre *s.* **1.** (mat.) cilindru. **2.** (constr.) cilindru; compresor (pt. drumuri). **3.** joben.

çilindrelı *adj.* cilindric.

çilindrik *adj.* (mat.) cilindric.

çiliy *s.* amestec tradițional de condimente; chili mexican.

çiliy-búberı *s.* (bot.) chili (lat., *Capsicum frutescens*).

çillı *adj.* pistruat.

çim *s.* **1.** gazon; iarbă. **2.** (bot.) mușchi.

çimen *s.* iarbă; verdeată.

çimenlık *s.* pașiște.

çiment *s.* ciment.

çimentleşken *adj.* cimentat.

çimentleşme *s.* cimentare.

çimentleşmek *v.i.* a se cementa.

çimentleştırmek *v.t.* a cementa.

çimentleşúw *s.* cimentare.

çimentlı *adj.* cimentat.

çimlendirmek *v.t.* a pune la germinat.

çimlengen *adj.* germinat.

çimlenme *s.* germinare; germinație.

çimlenmek *v.i.* a germina.

çimlenúw *s.* germinare; germinație.

çin *s., adj.* chinez; chinezesc.

Çin/Kitay *s.* (topon.) China.

çinema *s.* cinematograf. //

• **gezúwğı çinema** caravană cinematografică.

çinemağı *s.* cineast.

çinemağılık *s.* cinematografie.

cinemaskop s. cinemascop.
cinemasúygen s. cinefil.
cinemaşúnas s. cinefil.
cinematik adj. (fiz.) cinematic.
cinematika s. (fiz.) cinematică.
cinematikali adj. (fiz.) cinematic.
cinemaúyí s. cinematecă.
çinetik adj. (fiz.) cinetic.
çinetika s. (fiz.) cinetică.
çinetikali adj. (fiz.) cinetic.
çiŋge I. adv. în limba chineză; chinezeşte. II. s. (limba) chineză.
çinik adj. cinic.
çinism s. cinism.
çiniy s. faianţă; porţelan.
çiniyğílík s. 1. arta de prelucrare a faianţei. 2. obiecte de faianţă.
çinlí s., adj. chinez; chinezesc.
çirk s. circ.
çiroza s. (med.) ciroză. // **•karağiger çirozası** (med.) ciroză.
çisterna s. cisternă. // **•çisterna vagonı** vagon cisternă.
çistita s. (med.) cistită.
çiş s. (fam.) urină. // **•çiş etmek** (fam.) a urina.
çitrik adj. (chim.) citric. // **•çitrik ğemişler** citrice.
çit-sarmaşığı s. (bot.) cupa-vacii (lat., *Convolvulus sepium*; *Calystegia sepium*).
çivil s., adj. civil.
çıyanura s. cianură.
Çiyat s. (topon.) Ciad.
çıyatlı s., adj. ciadian.
çizme s. cizmă. // **•şizmesinden yokarga şikmak** a-şi băga nasul unde nu-i fierbe oala.
çít s. 1. gard de nuiele. 2. basma; batic; eşarfă; bandă. 3. bandă sacră; eşarfă sacră. 4. (text.) stambă.
çít, yes- s., adj. (ist.) scit; crimean; membru al uniunii celor nouă eşarfe sacre.
Çifit-Kuyusı s. (topon.) Yovkovo (Dobrich, Bulgaria).
çoban s. cioban; păstor.
çobankizi s. păstoriţă.
çobanlık s. ciobănie; păstorit.
Çoban-Yıldızı s. (astr.) Venus; Luceafărul.
çokolata s. ciocolată.
çokolatalı adj. cu ciocolată.
Çolpan s. (astr.) Venus; Luceafărul.
çomak s. ciomag; ghioagă.
çuma s. (med.) ciură; pestă.
çumalı adj. (med.) ciumat.
çuş-çuş interj. ciuş!
çúke s. (iht.) cegă (lat., *Acipenser ruthenus*).
çúnkı conj. pentru că; deoarece.
çúyún s. (bot.) săpunariţă; spumariţă; odagaci; ciuin (lat., *Saponaria officinalis*).

D

da/de/ta/te I. adv. şi; de asemenea; în plus. II. conj. 1. şi. 2. dar; iar. 3. deşi; cu toate că; chiar dacă; în ciuda. // **•bír de** pe deasupra. **•bír de yoktan** din senin. **•bízim de barmamiz kerek** trebuie să mergem şi noi. **•bo da ne demek?** ce mai înseamnă şi asta?; **•bo da ne?** ce mai e şi asta?; **•boranga da kabir berile** se anunţă şi furtună. **•heş te** nicidecum; deloc; pentru nimic. **•hız kolı da bızık şıktı** s-a dovedit defect şi schimbătorul de viteze. **•kaş bolsa da** oricât. **•kayday bolsa da** în orice caz; orice ar fi; oricare ar fi cauza; cum o fi; indiferent cum. **•kayet kolay bolsa da** deşi este foarte uşor. **•may da salıñız!** puneţi şi ulei!; **•mutlak sen de!** exgerezi!; **•obır yaktan da** pe de altă parte. **•sızıñ de kórmeniz lázım** trebuie să vedeţi şi dumneavoastră.
daam s. gust. // **•balalıktan óksızlıkñıñ aşşı daamın tattı** din copilărie a gustat amărăciunea de a fi orfan. **•etnıñ daamı** gustul cărnii.
daametken adj. pofcios.
daametme s. poftă.
daametmek v.t. a pofti (d. mâncare).
daamlatılğan adj. cu mirodenii; condimentat.
daamlatılmak v.i. a se condimenta; a se pune mirodenii; a se da gust.
daamlatma s. mirodenie; condiment.
daamlatmak v.t. a condimenta; a pune mirodenii; a da gust.
daamlatmalı adj. cu mirodenii; condimentat.
daamlatması, ateş- s. amestec tradiţional de condimente; chili mexican.
daamlatma-sumagı s. (bot.) oţetar-comestibil; sumac-comestibil (lat., *Rhus coriaria*).
daamlatuw s. condimentare.
daamlatuwğı s. mirodenie; condiment.
daamlı adj. gustos.
daamsız adj. fără gust; searbăd; fad; insipid.
daamsızlık s. lipsă de gust; insipiditate.
dabara s. ceremonie; solemnitate.
dabaralı adj. ceremonios; solemn.
daça s. vilă; reşedinţă de vară.
dad s. 1. gust; savoare. 2. plăcere; desfătare. 3. gust dulce; dulceaţă. // **•dadın almak** a da de gustul...; a începe să-i placă. **•dadın kaşırmaq** a-i strica gustul; a exagera. **•dadın şıgarmak** a savura; a se înfrupta; a-i tihni. **•dadın yerine akelmek** a-şi drege gustul. **•dadına barmak** a da de gustul...; a începe să-i placă. **•dadına karamak** a-l gusta; a-l

degusta. // **•dad tuyuwı** (anat.) simţul gustului. **•dadı tuzı yok** fără niciun gust.
dada s. soră mai mare.
dadaluw s. 1. acomode; obişnuinţă; deprindere; familiarizare. 2. degustare; savurare.
daday s. (dim., fam.) surioară mai mare; tanti.
dadberuwğı s. mirodenie; condiment.
dadı s. 1. doică. 2. bonă; dădacă.
dadıkaşkan adj. 1. (d. alimente, băuturi) trezit; răsuflat. 2. exagerat; excesiv; înflorit.
dadınabargan adj. acomodat; obişnuit; deprins; familiarizat.
dadınabaruw s. acomode; obişnuinţă; deprindere; familiarizare.
dadınakaraw s. degustare; savurare.
dadınalğan adj. acomodat; obişnuit; deprins; familiarizat.
dadlandırmak v.t. a da gust; a îndulci.
dadlı adj. gustos; delicios; apetisant.
dadlı-dadlı adj. gustos; delicios; apetisant.
dadlık s. mirodenie; condiment.
dadlı-nezzetli adj. gustos; delicios; apetisant.
dadlı-tuzlı adj. gustos; delicios; apetisant.
dadsız adj. insipid; searbăd; fad.
dadsızlık s. lipsă de gust; insipiditate; neplăcere.
dadsızlık-tuzsuzluk s. lipsă de gust; insipiditate; neplăcere.
dadsız-tuzsuz adj. insipid; searbăd; fad; fără niciun gust.
dadşıgarması s. înfruptare.
dagaşası adj. subalpin.
dagaşası-ládinı s. (bot.) brad alpin (lat., *Abies lasiocarpa*).
dagaşası-narusı s. (bot.) brad alpin (lat., *Abies lasiocarpa*).
dagaşası-şırşısı s. (bot.) brad alpin (lat., *Abies lasiocarpa*).
dagetegi s. (geogr.) poalele munţilor.
dagılğan adj. 1. dispersat; împrăştiat. 2. dezordonat; răvăşit. 3. dizolvat; descompus. 4. confuz. 5. vâlvoi. 6. destrămat; deşirat.
dagılım s. dizolvare; dispersare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere.
dagılış s. repartitie; dispunere.
dagılma s. 1. dispersare; împrăştiere. 2. dizolvare; descompunere. 3. împărţire; distribuire. 4. dezordine; învâlmăşală. 5. destrămare; deşirare.
dagılmak v.i. 1. a se dispersa; a se împrăştia. 2. a se dizolva; a se descompune. 3. a se împărţi; a se distribui. 4. a se destrăma; a se deşira.
dagitimğı I. adj. distributiv. II. s. (d. persoane) difuzor; distribuitor.
dagıtma s. 1. dispersare; împrăştiere. 2. împărţire; distribuire. 3. dizolvare; descompunere. 4. destrămare; deşirare.
dagıtmak v.t. 1. a dispersa; a împrăştia. 2. a împărţi; a distribui. 3. a dizolva; a descompune. 4. a destrăma; a deşira.
dagıtuwğı I. adj. 1. distributiv. 2. subversiv. II. s. 1. (d. persoane) difuzor; distribuitor. 2. dizolvant.
dagma s. 1. bordei; bojdeucă; colibă. 2. cocioabă; coşmelie; magherniţă.
dahil I. adv. 1. înăuntru; în interior; în cadrul. 2. inclusiv. II. s. interior; partea interioară. // **•dahil bolmak** a face parte din; a aparţine.

// **•üğretke dahil** inclus în preț.
dahilen adv. (med.) pe cale bucală.
dahiliy adj. intern; interior. // **•dahiliy mektúp** scrisoare internă.
dahiliye s. 1. ministerul afacerilor interne. 2. (med.) boli interne. 3. permis de intrare. 4. introducere.
dahillik s. apartenență; includere.
dahiy I. adj. genial. II. s. geniu.
dahiyane adv. genial; în mod genial.
dahiyge adv. genial; în mod genial.
dahiylik s. genialitate.
dak I. adj. muntean; muntenesc; dacic. II. s. 1. munte. 2. muntean; dac. // **•bo daklar arasında бір kóy bar** între acești munți este un sat. **•dak bogazı** pas; defileu; strămoare. **•dak eşkisi** capră-neagră. **•dak etegı** poalele muntelui. **•dak kadar ópkem bar** am o supărare cât un munte. **•dak kilişi** creasta muntelui. **•dak kókiregi/yamaşı** versant de munte. **•dak kóli/nawuri** iezer. **•dak otlagı** pășune alpină. **•dak ozişları** (sport) discipline alpine. **•dak sılşilesi** lanț de munți. **•dak tóbesi** vârf de munte; culme de munte. **•dakniñ yúksekligi** înălțimea muntelui. **•sıra daklar** lanț de munți. **•yúksek dak** munte înalt.
Dak, Baba- s. (topon., munte, localitate) ("Muntele Paternal") Babadag (jud. Tulcea).
dak-ateşoti s. (bot.) vetricea; piretru (lat., *Chrysanthemum alpinum*; *Tanacetum alpinum*).
dak-bódenesı s. (orn.) prepeliță de munte (lat., *Oreortyx pictus*).
dakçı I. adj. muntean; muntenesc; dacic. II. s. muntean; dac.
Dakçı s. (antrop. m.) Dacian ("Munteanul");
dak-dere adj. muntos.
dak-dolaşası s. (orn.) stâncuță alpina (lat., *Pyrrhocorax graculus*).
dak-eşkisi s. (zool.) capră-neagră (lat., *Rupicapra rupicapra*).
dak-gümüşüymesı s. (bot.) vetricea; piretru (lat., *Chrysanthemum alpinum*; *Tanacetum alpinum*).
dak-ğadıragı s. (orn.) fâsă de munte (lat., *Anthus spinoletta*).
dak-ğawunkuşı s. (orn.) prundăraș de munte (lat., *Charadrius morinellus*).
dak-ğumurankulagı s. (bot.) cornuț-de-munte (lat., *Cerastium alpinum*).
dak-ğumuşkası s. (bot.) bărcoace (lat., *Cotoneaster integerrima*).
dak-işanı s. (zool.) hamster; hârciog (lat., *Cricetus cricetus*).
dakka s. minut. // **•bır buşuk dakka** un minut și jumătate. **•bırkaş dakkada agardı** în câteva minute a albit. **•küyın dakkalar** minute grele. **•onbeş dakka ewel kettı** a plecat acum cincisprezece minute. **•tren mında bır dakka toktay** trenul stă aici un minut. **•uşak on dakkadan konıp keleğek** avionul va ateriza peste zece minute. **•yarım dakka** o jumătate de minut.
dakkada adj. instant; la minut.
dak-kadısi s. (bot.) jep; jneapăn (lat., *Pinus mugo*).
dakkakoli s. (la ceas) minutar.
dak-kalampırı s. (bot.) garofiță-de-

munte (lat., *Dianthus compactus*).
dak-karanfilı s. (bot.) garofiță-de-munte (lat., *Dianthus compactus*).
dak-katirtirnağı s. (bot.) drob-de-munte (lat., *Cytisus hirsutus*).
dak-kiskamahmutoti s. (bot.) dumbet-de-munte; jugărel-de-munte; spulberătură-de-munte (lat., *Teucrium montanum*).
dak-kizilkuyruğı s. (orn.) codroș de munte; codroș negru (lat., *Phoenicurus ochruros*).
dak-korazbaşı s. (bot.) dulcișor; cap-de-cocoș (lat., *Hedysarum obscurum*).
dak-korıngası s. (bot.) dulcișor; cap-de-cocoș (lat., *Hedysarum obscurum*).
daklaraşası adj. subalpin.
dak-lálesi s. (bot.) dediței; adormitele (lat., *Pulsatilla montana*).
daklı I. adj. 1. bădăran; necioplit. 2. muntean; muntenesc; dacic. II. s. 1. muntean; dac. 2. rigă (carte de joc).
daklık s. teren muntos.
daklık-derelik s. zonă muntoasă.
daklık-şayirlik adj. zonă muntoasă.
daklık-taşlık s. zonă muntoasă.
dak-menewşesi s. (bot.) toporaș; viorea; micșunea-de-munte (lat., *Viola alpina*).
dak-mezeliyesi s. (bot.) micsandră-de-munte (lat., *Erysimum officinalis*).
dak-mıngırlegi s. (orn.) frunzărită de munte (lat., *Hippolais languida*).
dak-muşmulası s. (bot.) bărcoace (lat., *Cotoneaster integerrima*).
dak-sarikaşı s. (orn.) pitulice de munte (lat., *Phylloscopus bonelli*).
dak-sodırgayı s. (orn.) brumăriță de stâncă (lat., *Prunella collaris*).
dak-surkarlıgaşı s. (orn.) drepnea mare (lat., *Apus melba*; *Tachymarptis melba*).
dak-suwtorgayı s. (orn.) prundăraș de munte (lat., *Charadrius morinellus*).
dak-şamı s. (bot.) jep; jneapăn (lat., *Pinus mugo*).
dakşańı s. (bot.) gențiană; ghințură (lat., *Gentiana sp.*).
dakşańı, mawı- s. (bot.) gențiană-albastră; ghințură-albastră; corovatic; lumânărica-pământului (lat., *Gentiana asclepiadea*).
dakşańı, sari- s. (bot.) gențiană-galbenă; ghințură-galbenă (lat., *Gentiana lutea*).
dakşayı s. (bot.) încheietoare (lat., *Sideritis montana*).
dak-şayır adj. muntos.
dak-şawkesı s. (orn.) stâncuță alpina (lat., *Pyrrhocorax graculus*).
dak-şımşigesı s. (orn.) pițgoi de munte (lat., *Parus montanus*; *Poecile montana*).
dakşı s. alpinist.
dakşılık s. alpinism.
dak-taş adj. muntos.
dak-taşgılı s. (bot.) mălăoi (lat., *Helianthemum alpestre*; *Helianthemum rupifragum*).
dak-tawugı s. (orn.) găinușă de alun; ieruncă (lat., *Tetrastes bonasia*; *Bonasia bonasia*).
daktay adj. cât un munte. // **•daktay bır kışı** un munte de om.

daktilografiya s. dactilografiere. // **•daktilografiya maşinası** mașină de scris.
daktilografiyağı s. dactilografă.
daktilografiyalı adj. dactilografiat.
dak-tuzlibalgamoti s. (bot.) vineriță; lavrentină (lat., *Ajuga reptans*).
daktúbı s. (geogr.) poalele munților; depresiune.
dakyıldızı s. (bot.) floare-de-colt; floarea-reginei; edelvais; albumeală (lat., *Leontopodium alpinum*).
dal I. num. 1. (mong.) șaptezece. 2. (prsn.) zece. II. s. 1. creangă; cracă; ramură; ram; ciorchine. 2. (fig.) domeniu; bransă. 3. (anat.) membru; organ. 4. sucursală. // **•dalına basmak** a călca pe cineva pe bătătură. **•mıngen dalın kesmek** a-și tăia craca de sub picioare. // **•bır dalda turmaz** inconstant. **•erkeklik dalı** (anat.) penis. **•kurı dal** vreasc. **•narus dalı** cetină; creangă de brad. **•sanaye dalı** ramură industrială.
dala s. stepă.
dalatkan adj. ramificat; derivat.
dalatuw s. ramificație; ramificare; derivație; derivare.
dalay I. adj. oceanic; imens. II. s. ocean; imensitate.
dalayiy adj. oceanic; imens.
dalay-láma s. dalai-lama.
dalálet s. deviere; abatere. // **•daláletke túşmek** a devia; a se abate (de la).
daldırgan s. invadator; năvălitor.
daldırılğan adj. împânzit.
daldırıp-kırılğan adj. ocupat; invadat; cotropit; năpădit.
daldırma s. 1. invazie; invazie; împânzire; năvală; năvălire; năpădire. 2. (mil.) ocupație.
daldırmak v.t. 1. a scufunda; a cufunda; a afunda; a imersa. 2. a determina să dea iama; a determina să cotropească; a determina să invadeze; a determina să ocupe.
daldırıw s. 1. scufundare; cufundare; afundare; imersiune. 2. cotropire; invadare; ocupare.
daldırıwǵı s. cotropitor; invadator; ocupant.
dalga s. 1. val; talaz. 2. (fiz.) unde. 3. ondulare; ondulație; unduire. // **•dalga tabuwǵı** scală. **•dalga tızúwı** gamă de unde. **•dalga uzunluǵı** lungime de undă. **•kabargan dalga** talaz; val mare. **•kayetkıska dalgalar** unde ultracurte. **•kıska dalga** unde scurte. **•orta dalga** unde medii. **•patlama dalgası** suflul exploziei. **•şagılğanmiknatıslı/elektro magnetik dalga** undă electromagnetică. **•ses dalgaları** unde sonore. **•uzun dalga** unde lungi.
dalga-dalga adj. ondulat; cu ondulații; cu valuri; valuri-valuri.
dalgakesken s. dig.
dalgalama s. 1. ondulare; unduire; fluturare. 2. învolburare.
dalgalandırma s. unduire; fluturare.
dalgalandırmak v.t. 1. a învolbura; a stărni valuri. 2. a ondula; a undui; a flutura.
dalgalandırıw s. unduire; fluturare.
dalgаланган adj. 1. învolburat. 2. ondulat; unduit; fluturat.
dalgalanma s. 1. ondulare; unduire;

fluturare. **2.** învolburare. **3.** (nav.) hulă.

dalgalanmak *v.i.* **1.** a se învolbura. **2.** a se ondula; a se undui; a se flutura.

dalgalanuw *s.* unduire; învolburare; fâlăit.

dalgaw *s.* **1.** ondulare; unduire; fluturare. **2.** învolburare.

dalgali *adj.* **1.** învolburat; cu valuri. **2.** ondulat; unduit; fluturat. **3.** (fiz.) alternativ. // **•dalgali agim** (electr.) curent alternativ. **•deniz dalgali** marea este agitată.

dalgan *adj.* (fig.) absorbit; cufundat. // **•tüşüngege dalgan** cufundat în gânduri.

dalgaparlagaan *s.* dig.

dalgasiz *adj.* **1.** neondulat; neunduit; fără valuri; neted. **2.** (fiz.) continuu. // **•dalgasiz ğeriyan** (electr.) curent continuu.

dalgaşik *s.* tildă.

dalgın *adj.* **1.** absent; distrat; preocupat; neatent. **2.** somnolent; toropit (de somn). **3.** gânditor; melancolic; visător.

dalgın-dalgın *adv.* preocupat; gânditor; melancolic; visător.

dalgınlaşkan *adj.* preocupat; gânditor; melancolic; visător.

dalgınlaşmak *v.i.* a deveni preocupat; a deveni gânditor; a deveni melancolic; a deveni visător.

dalgınlık *s.* **1.** absentă; distracție; neatentie; preocupare. **2.** somnolență; toropeală; moleșală. **3.** meditație; melancolie; reverie.

dalgış *s.* scafandru.

dalgış, ak-tumşukli- *s.* (orn.) cufundar cu cioc alb (lat., *Gavia adamsii*).

dalgış, kalın-tumşukli- *s.* (orn.) corcodel cu cioc gros (lat., *Podilymbus podiceps*).

dalgış, kara-moyinli- *s.* **1.** (orn.) cufundar polar (lat., *Gavia arctica*). **2.** (orn.) corcodel cu gât negru (lat., *Podiceps nigricollis*).

dalgış, kekeşli- *s.* (orn.) corcodel mare; cufundar mare; bodârlău (lat., *Podiceps cristatus*).

dalgış, kışkene- *s.* (orn.) corcodel mic (lat., *Tachybaptus ruficollis*).

dalgış, kızıl-moyinli- *s.* (orn.) cufundar mic (lat., *Gavia stellata*). **2.** (orn.) corcodel cu gât roșu (lat., *Podiceps grisegena*).

dalgış, kulakli- *s.* (orn.) corcodel de iarnă (lat., *Podiceps auritus*).

dalgışı, buz- *s.* (orn.) cufundar mare (lat., *Gavia immer*).

daliya *s.* (bot.) dalie; gherghină (lat., *Dahlia cultorum*).

dalinabasilgan *adj.* agasat; săcăit.

dalinabaskan *adj.* agasant; săcăitor.

dalinabasuw *s.* agasare; săcăire.

dalkiliş I. *adv.* cu sabia ridicată. **II.** *s.* sabie scoasă din teacă.

dallandirmak *v.t.* a ramifica; a bifurca.

dallangan *adj.* ramificat; bifurcat.

dallanma *s.* ramificație; bifurcație.

dallanmak *v.i.* a se ramifica; a se bifurca.

dallanuw *s.* ramificație; bifurcație.

dalli *adj.* **1.** rămușor; cu crengi. **2.** (fig.) ramificat.

dalli-dalli *adj.* (d. un copac) stufos.

dalma *s.* **1.** scufundare; cufundare; afundare; imersiune. **2.** cotropire; invadare; ocupație.

dalmak *v.i.* **1.** a se scufunda; a se

cufunda; a se afunda; a imersa. **2.** (fig.) a fi cufundat; a fi absorbit. **3.** (d. bolnavi) a-și pierde cunoștința. **4.** a da iama; a cotropi; a invada; a ocupa. // **•tefekkrûge dalmak** a cădea pe gânduri. **•tüşüngele dalmak** a-l fura gândurile. **•yukuga dalmak** a-l fura somnul; a adormi; a ațipi. // **•tawga daldî** s-a cufundat în pădure. **•yemekke daldilar** au dat iama în mâncare. **•yüzüm kirsizlari bakka daldilar** hoții de struguri au dat iama în vie.

Dalmasiye-kortayî *s.* (orn.) pelican creț (lat., *Pelecanus crispus*).

Dalmasiye-kutanî *s.* (orn.) pelican creț (lat., *Pelecanus crispus*).

daltonkastaligi *s.* daltonism.

daluw *s.* **1.** scufundare; cufundare; afundare; imersiune. **2.** cotropire; invadare; ocupație.

dam *s.* **1.** grajd; staul; saivan. **2.** pod (la casă).

dama *s.* damă (carte de joc). // **•dama oyini** joc de dame.

damali *adj.* (d. țesături) în carouri.

dan *s.* glorie; onoare; slavă.

Danimarka *s.* (topon.) Danemarca.

danimarkali *s.* *adj.* danez.

daniş *s.* *adj.* danez.

danişce I. *adv.* în limba daneză. **II.** *s.* (limba) daneză.

danli *adj.* glorios; onorat; slăvit.

danlik *s.* glorie; onoare; slavă. // **•azatlık ğolında kayıp bolganlarga meŋgi danlik!** glorie veșnică celor ce au pierit pentru libertate!

dans *s.* dans. // **•dans etmek** a dansa. // **•dans muzikası** muzică de dans. **•men men dans etersin mîp?** vrei să dansezi cu mine?

dansşi *s.* **1.** dansator. **2.** dansatoare.

dantela *s.* dantelă.

daŋga *s.* **1.** marcă; semn. **2.** fier înroșit; stigmat; danga.

daŋgalama *s.* **1.** (med.) cauterizare. **2.** ardere cu fier înroșit; înfierare; stigmatizare.

daŋgalamak *v.t.* **1.** a arde cu fier înroșit; a înfiera; a stigmatiza; a pune danga. **2.** (med.) a cauteriza.

daŋgalangan *adj.* **1.** ars cu fier înroșit; înfierat; stigmatizat. **2.** (med.) cauterizat.

daŋgalanmak *v.i.* **1.** (med.) a se cauteriza. **2.** a fi ars cu fier înroșit; a fi înfierat; a fi stigmatizat.

daŋgalaw *s.* (med.) cauterizare.

daŋgali *adj.* **1.** ars cu fier înroșit; înfierat; stigmatizat. **2.** cauterizat.

daŋgasiz *adj.* nestigmatizat.

daŋgirdagan *adj.* zăngănit; zdrăgănit.

daŋgirdama *s.* zăngănit; zdrăgănit.

daŋgirdamak *v.i.* a zăngăni; a zdrăgăni.

daŋgir-daŋgir *interj.* zdrang!

daŋgirdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.

daŋgirdaw *s.* zăngănit; zdrăgănit.

daŋgirdawgi *adj.* zăngănit; zdrăgănit.

daŋgir-duŋgur *interj.* zdrang!

daŋgirtî *s.* zăngănit; zdrăgănit.

dara *adj.* **1.** singur. **2.** sărac; sărman.

daragurt *s.* (bot.) mărar (lat., *Anethum graveolens*).

daragurti, ayuw- *s.* (bot.) briolă; chimen-de-munte; chimenul-ursului; mărarul-ursului (lat., *Ligusticum*

mutellina).

daralîk *s.* sărăcie; calicie.

darbe *s.* **1.** lovitură; lovire. **2.** percuție; pulsație. // **•ĝerime darbesi** (sport) lovitură de pedeapsă. **•hükümet/dewlet darbesi** (pol.) lovitură de stat. **•saray darbesi** (pol.) lovitură de palat.

darb-i dewlet *iz.prsn.* (pol.) lovitură de stat.

darb-i ğerime *iz.prsn.* (sport) lovitură de pedeapsă.

darb-i hükümet *iz.prsn.* (pol.) lovitură de stat.

darb-i mesel *iz.prsn.* proverb; zicală.

darb-i meseliy *iz.prsn.* proverbial.

darb-i saray *iz.prsn.* (pol.) lovitură de palat.

dargın *adj.* supărat; amărât.

dargınlık *s.* supărare; amărăciune.

dargınşek *s.* (bot.) mimoză; senzitivă (lat., *Mimosa pudica*).

darilawuygan *adj.* supărăcios.

darilawuyma *s.* arțag; irascibilitate.

darilgan *adj.* supărăcios.

darılma *s.* supărare; iritare.

darılmak *v.i.* a se supăra; a se necăji.

dariltkan *adj.* supărător; întristător.

dariltma *s.* necăjire; zgândărire; înfurare.

dariltmak *v.t.* a supăra; a necăji; a amări.

dariltuw *s.* necăjire; zgândărire; înfurare.

dariltuwgi *adj.* supărător.

dariluw *s.* întristare; supărare.

darkam *s.* disjungere; disociere.

darkilgan *adj.* **1.** dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns. **2.** împrăștiat; dispersat; risipit; răvășit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit.

darkilma *s.* **1.** dizolvare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere. **2.** împrăștiere; dispersare; risipire; răvășire.

darkilmak *v.i.* **1.** a se dizolva; a se descompune; a se disocia; a se dezagrega; a se disjunge. **2.** a se împrăști; a se dispersa; a se risipi; a se răvăși. **3.** a se disocia.

darkiluw *s.* **1.** dizolvare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere. **2.** împrăștiere; dispersare; risipire; răvășire.

darkim *s.* **1.** dizolvare; dispersare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere. **2.** (fiz.) fisiune.

darkin *adj.* **1.** împrăștiat; dispersat; risipit; răvășit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit. **2.** dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns.

darkitilgan *adj.* (la jocul de cărți) servit.

darkitma *s.* **1.** împrăștiere; dispersare; risipire; răvășire. **2.** dizolvare; descompunere.

darkitmak *v.t.* **1.** a împrăști; a dispersa; a risipi; a răvăși. **2.** a dizolva; a descompune; a disocia; a dezagrega; a disjunge.

darkituw *s.* **1.** împrăștiere; dispersare; risipire; răvășire. **2.** dizolvare; descompunere.

darkituwgi I. *adj.* subversiv. **II.** *s.* dizolvant.

darkkan *adj.* **1.** împrăștiat; dispersat; risipit; răvășit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit. **2.** dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns.

darkma s. 1. împrăștiere; dispersare; risipire; răvășire. 2. dizolvare; descompunere; disociere; dezagregare; disjungere.

darkmak v.i. 1. a se împrăști; a se dispersa; a se risipi; a se răvăși. 2. a se dizolva; a se descompune; a se disocia; a se dezagrega; a se disjunge. 3. a se disocia.

darma-darkin I. adj. 1. împrăștiat; dispersat; risipit; răvășit; dezordonat; dezorganizat; deranjat; neorânduit; confuz. 2. dizolvat; descompus; disociat; dezagregat; disjuns. II. adv. alandala; anapoda; de-a valma; vreaște.

darp s. (fiz.) forță.

Darr, El- s. (relig., arab.) "Chinuitorul"; "Creatorul patimilor și deznădejdi" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

Dartford'nî-geleşesi s. (orn.) silvie de tufiș (lat., *Sylvia undata*).

darûlageze s. azil; cămin.

darûlfûnun s. universitate. // **•darûlfûnun rektori** rectorul universității. **•darûlfûnun talebesi/ûyrenğisi** student.

•darûlfûnun ûyretmeni cadru didactic universitar.

•darûlfûnunga kîrme şartları condiții de admitere la universitate. **•darûlfûnunga yazılma** înscriere la universitate.

darûlfûnundanson adj. post-universitar.

darûlkana I. adj. farmaceutic. II. s. farmacie; drogherie.

darûlkanabîlîmğisi s. farmacolog.

darûlkanabîlîmi s. farmacologie; farmaceutică.

darûlkanagî s. farmacist.

darûlkanagîlik s. farmacie (ca știință).

darvinğî s. darvinist.

darvinğîlik s. darvinism.

dasitanîy adj. (lit.) epic.

davâzdah num. (prs.) doisprezece.

dawa s. 1. (jur.) proces; judecată. 2. (fig.) cauză; scop. 3. conflict; litigiu; controversă; dispută; ceartă. // **•dawa aşmak** (jur.) a intenta un proces. **•dawa ikame etmek** (jur.) a intenta un proces. **•dawada hakkî şikmak** (jur.) a i se da câștig de cauză. **•dawanî kaybetmek** (jur.) a pierde un proces. **•dawanî kazanmak** (jur.) a câștiga un proces. **•dawasîna barmak** a-și atinge scopul. **•kan dawasî aşmak** a se răzbuna; a se revanșa. **•wahşiy/kyor dawa tutmak** a linșa. // **•dawa etken** (jur.) reclamant. **•dawa masîrapları** cheltuieli de judecată. **•geza dawasî** (jur.) proces penal. **•hukuk dawasî** (jur.) proces civil. **•kan dawasî** vendetă; răzbunare.

dawaaşılğan s. (jur.) reclamat; pârât.

dawaaşkan s. (jur.) reclamant; pârător.

dawaaşuw s. (jur.) intentare; pâră.

dawagabergen s. (jur.) reclamant; pârător.

dawagaberîlgen s. (jur.) pârât; reclamat; învinuit.

dawağî s. (jur.) reclamant; petiționar.

dawalaşkan adj. (jur.) judecat.

dawalaşmak v.i. a se judeca; a se certa.

dawalı I. adj. litigios; în litigiu; disputabil; controversat. II. s. (jur.)

inculpat.

dawalı-talaşli adj. scandalos.

dawasikarlaşmagan adj. (jur.) pendinte.

dawasizottırur s. linșaj.

dawasiz-talaşsiz adj. liniștit; calm.

dawa-talaş s. scandal; încăierare; harță. // **•işinde dawa-talaş kopmak** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta.

dawawekîli s. avocat.

dawawekîlligi s. avovatură.

dawet s. invitație; chemare; convocare. // **•dawet etmek** a invita; a convoca. // **•dawetîñiz ûşun ğandan şúkúranlar!** mulțumiri din suflet pentru invitație!

•dawetîñizge şúkúranlar! mulțumesc pentru invitație!

dawetetîlgen adj. invitat; chemat; convocat.

dawetetme s. invitație; chemare; convocare.

dawetiye s. 1. invitație (scrisă). 2. (jur.) citație.

dawetli adj. poftit; invitat; chemat; convocat.

dawetname s. invitație (scrisă).

dawetsiz adj. nepoftit; neinvitat; nechemat; neconvocat.

dawgan s. (zool.) marmotă (lat., *Arctomys marmota*).

dawka s. (iht.) somn-pitic (lat., *Ameiurus nebulosus*).

dawranış s. 1. acțiune; faptă. 2. comportare; conduită. 3. atitudine; poziție. // **•bo dawranışnîñ karşısında şaştı** în fața acestei comportări a rămas uimit. **•ne şırkın bir dawranış** ce comportare urâtă. **•osal dawranış** comportare urâtă.

dawranmak v.i. 1. a acționa; a întreprinde. 2. a se comporta; a se purta. // **•suwuk dawranmak** a se purta cu răceală. **•temkinli dawranmak** a fi ponderat. **•yakşı dawranmak** a se purta frumos.

dawul s. (muz.) tobă. // **•dawul şalmak** a bate toba. **•dawuldan kaşıp şokmarga tutulmak** a fugi de dracul și a da de tată-său. **•sagırğa dawul şalmak** a bate toba la urechile surdului; a vorbi în zadar. // **•kulak dawulî** (anat.) timpan.

dawulğî s. (muz.) toboșar.

dawulkursak I. adj. burtos; pântecos. II. s. burtea.

Dawullî-Kóy s. (topon.) ("Toboșari") Darabani (jud. Constanța).

dawulşalgan s. (muz.) toboșar.

dawul-zurna s. (muz.) tobă și trompetă.

dawur s. (iht.) biban-soare; sorete; pește-curcubeu (lat., *Lepomis gibbosus*).

dawuş s. sunet; răsunet; zgomot. // **•binanîñ arkasından dawuşlar eşitile** se aud sunete dinspre spatele clădirii.

dawuşli adj. gălăgios; zgomotos.

dawuşsuz-sessiz adv. în liniște deplină. // **•dawuşsuz-sessiz otirîñiz** stați în liniște deplină.

Dawut s. (antrop. m., arab.) David.

Dawut, Bey- s. (topon.) ("Domnul David") Beidaud (jud. Tulcea).

Dawutlar s. (topon., localitate desfîntată) Dautlar (jud. Constanța).

day s. 1. unchi maternal. 2. (fig.) protector. // **•koñşinîñ dayisi**

unchiul vecinului.

daya s. 1. gheretă; chioșc; boxă; cabină. 2. șopron; umbrar; baracă; hangar.

dayangan I. adj. 1. rezistent (la ceva). 2. durabil; solid; trainic. 3. răbdător.

II. s. rezistență; suportare.

dayanganday adj. suportabil; tolerabil.

dayanikli adj. consistent.

dayanıklık s. rezistență; consistență.

dayanma s. rezistență; împotrivire; tenacitate; răbdare; durabilitate. // **•tezîkke dayanma** rezistență la presiune.

dayanmagan adj. (d. oameni) nerezistent; fragil.

dayanmak v.i. 1. a rezista. 2. a suporta; a răbda.

dayanmama s. 1. lipsă de rezistență; fragilitate. 2. intoleranță.

dayanmaz adj. 1. intolerant; nerăbdător. 2. nerezistent.

dayanuw s. trăinicie; rezistență; tărie.

dayima adv. mereu; în permanență; întotdeauna.

dayimiy adj. permanent; continuu; constatnt. // **•dayimiy ikametlik** domiciliu stabil. **•dayimiy rakam** (mat.) constantă.

dayimiyleşken adj. eternizat; imortalizat; permanentizat; perpetuat.

dayimiyleşme s. eternizare; imortalizare; permanentizare; perpetuare.

dayimiyleşmek v.i. a deveni constant; a se permanentiza; a se imortaliza.

dayimiyleştirilgen adj. permanentizat; imortalizat.

dayimiyleştirilmek v.i. a determina să devină constant; a fi permanentizat; a fi imortalizat.

dayimiyleştirmek v.t. a determina să devină constant; a permanentiza; a imortaliza.

dayimiyleştirur s. permanentizare; imortalizare.

dayimiyleştirulî adj. permanentizat; imortalizat.

dayimiyleşur s. eternizare; imortalizare; permanentizare; perpetuare.

dayimiylık s. permanentă; continuitate; constanță.

Dayin s. (antrop. m., arab.) "Cel care îndeamnă"; "Cel care îmbeie" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

dayir postp. despre; referitor la; cu privire la; în privința...

dayire s. 1. cerc; roată. 2. apartament. 3. birou; departament; resort. 4. dairea. 5. (fig.) cadru; mediu; sferă. // **•dayire başı** șef de birou. **•dayire ğayı** (mat.) arc de cerc. **•dayire kesmesi** (mat.) sector de cerc. **•dayire şewresi** (mat.) circumferință. **•deñiştirme dayiresi** biroul de schimb valutar. **•ekî odalı dayire** apartament cu două camere. **•haleket dayiresi** birou de mișcare. **•istiħbarat dayiresi** serviciu de informații. **•kidiruwğuluk dayiresi** birou de turism. **•kitayiy dayire** (mat.) sector. **•saylam dayiresi** circumscripție electorală. **•uzunluk dayiresi** longitudine.

dayireleme s. rotunjire.

dayirelemek v.t. a rotunji.

dayirelengen adj. rotunjit.

dayirelenmek *v.i.* a se rotunji.
dayirelew *s.* rotunjire.
dayiriy *adj.* circular; rotund.
dayir *adj.* 1. roșu; roșcat; roșcovan; castaniu. 2. (*d. cai*) roșcat; roib.
daykizi *s.* verișoară primară (*după mamă*).
dayulı *s.* văr primar (*după mamă*).
dayzade *s.* văr; verișoară (*după mamă*).
dándúrúk *s.* titirez; sfârlează; prâsnel.
dándúrúktıy *s.* sprinten ca prâsnelul; iute ca o sfârlează. // **•dándúrúktıy dolaşmak** a se învârti ca o sfârlează.
debdebe *s.* fast; lux; splendoare; somptuozitate.
debdebelı *adj.* pompos; fastuos; luxos; splendid; somptuos; magnific.
debdebelık *s.* fast; lux; splendoare; somptuozitate.
debilke *s.* coif; cască.
debilkelı *adj.* cu coif; cu cască.
deç *adj.* 1. îmblânzit; domesticit. 2. (*fig.*) stabil; stabilizat; statornicit; de sine stătător. // **•deç etmek** a îmblânzi; a domestici.
deçigram *s.* decigram.
deçilitre *s.* decilitru.
deçimetre *s.* decimetru.
defa *s.* oară; dată; rând. // **•bır defa** o dată; vreodată. **•kóp defa** de multe ori. **•sıptı defa keldım** am venit pentru prima dată.
defektif *adj.* defectiv.
defetilgen *adj.* 1. respins; refuzat. 2. înlăturat; îndeptat; alungat.
defetilmegen *adj.* neînlăturat.
defetilmek *v.i.* 1. a se respinge; a se refuza. 2. a se înlătura; a se îndeptăta; a se alunga.
defetılmaz *adj.* irefutabil; de necombătut; de nerepuns.
defetme *s.* înlăturare.
defetmek *v.t.* 1. a înlătura; a îndeptăta; a alunga. 2. a respinge; a refuza.
defetúw *s.* înlăturare. 1. respingere; refuz. 2. înlăturare; îndeptare; alungare.
defetúwgi *adj.* respingător.
defin *s.* înmormântare; înhumare.
define *s.* comoară.
defis *s.* linioară; liniuță.
defiy *s.* 1. înlăturare; îndeptare; alungare. 2. (*fiz.*) respingere. // **•defiy bolmak** a fi înlăturat; a fi respins; a fi alungat.
defiybolmagan *adj.* neînlăturat.
deflemek *v.t.* 1. a înlătura; a îndeptăta; a alunga. 2. a respinge; a refuza.
deflengen *adj.* 1. respins; refuzat. 2. înlăturat; îndeptat; alungat.
deflenmek *v.i.* 1. a se respinge; a se refuza. 2. a se înlătura; a se îndeptăta; a se alunga.
deflenmez *adj.* irefutabil; de necombătut; de nerepuns.
deflew *s.* 1. respingere; refuz. 2. înlăturare; îndeptare; alungare.
deflewgi *adj.* respingător.
defne *s.* (*bot.*) dafin; laur (*lat., Laurus nobilis*).
Defne *s.* (*antrop. f.*) Laura.
defne, aşı- *s.* (*bot.*) tulichină; cleiță; piperul-lupului (*lat., Daphne mezereum*).
defnetilgen *adj.* îngropat; înhumat; înmormântat.
defnetilmek *v.i.* a fi îngropat; a fi înhumat; a fi înmormântat.

defnetmek *v.t.* a înmormânta; a înhuma.
defnetúw *s.* îngropăciune; înhumare; înmormântare.
Defşe/Dewşe *s.* (*topon.*) Gherghina (*jud. Constanța*).
defter *s.* caiet. // **•defter tutmak** a înregistra; a ține evidența.
•defterge geşirmek a consemna.
// •ana defter registru.
•defterin kirlı caietul tău e murdar. **•defternin yaprakları** foi de caiet. **•ğemaat defteri** registru de stare civilă. **•ğep defteri** carnetel. **•hatıra defteri** jurnal de zi. **•hotel defteri** registrul hotelului. **•kidiruw defteri** jurnal de călătorie.
•muhtura defteri agendă.
•tayifa defteri (*nav.*) jurnal de bord.
defterdetutulgan *adj.* înscris; înregistrat; înmatriculat.
deftergegeşirilgen *adj.* consemnat; înregistrat; înmatriculat.
deftergegeşirúw *s.* consemnare; înregistrare; înmatriculare.
deftergeyazuw *s.* consemnare; înregistrare; înmatriculare.
defter-ı kebir *iz.prsn.* registru; opis; cuprins.
defter-kalem *s.* caiete și creioane.
defterkana *s.* birou. // **•defterkana túymesı** piunează. **•paşaport defterkanası** biroul de pașapoarte.
defterkanağı *s.* funcționar; birocrat.
defterkanağılık *s.* birocratie.
defter-kitap *s.* cărți și caiete.
deftersık *s.* carnet.
deftertutuw *s.* înscriere; înregistrare; înmatriculare.
degenı *s.* versiune.
deger *s.* 1. valoare; preț. 2. merit. // **•bonın degerı ne?** cât valorează acesta?; **•degerge kóre** după/la valoare; ad valorem. **•dikkatka deger** care merită atenție. **•yakinğa deger** (*mat.*) valoare aproximativă.
degerdentúşken *adj.* devalorizat.
degerdentúşúw *s.* devalorizare.
degerıpışılgen *adj.* aproximat; estimat; evaluat.
degerıpışılmez *adj.* inestimabil.
degerlendirme *s.* valorificare.
degerlendirme *v.t.* a valorifica. // **•kiymetin pazla degerlendirme** a supraestima.
degerlendirúw *s.* valorificare.
degerlı *adj.* 1. valoros; de preț. 2. important. 3. merituos.
degerpışken *s.* evaluator.
degerpışúw *s.* aproximare; aproximație; estimare; evaluare.
degersız *adj.* 1. fără valoare; ieftin. 2. lipsit de importanță; neînsemnat.
degriy *s.* (*tehn.*) disc.
dege *adj.* 1. îmblânzit; domesticit. 2. (*fig.*) stabil; stabilizat; statornicit; de sine stătător. // **•dege etmek** a îmblânzi; a domestici.
Dege-Bala *s.* (*topon.*) Urluia (*jud. Constanța*).
deh *num.* (*prsn.*) zece.
dehriy *s.* *adj.* ateu.
dehriye *s.* ateism.
dehşet *s.* groază; spaimă; frică. // **•dehşet şaşmak** a teroriza.
dehşetlı *adj.* groaznic; îngrozitor; înspăimântător; înfricoșător.
dehşetşı *s.* *adj.* terorist.

dehşetşılık *s.* terorism.
dej(e) *adj.* 1. îmblânzit; domesticit. 2. (*fig.*) stabil; stabilizat; statornicit; de sine stătător. // **•dej etmek** a îmblânzi; a domestici.
dejetúw *s.* 1. domesticire; îmblânzire. 2. statornicire; întronare.
dejetúwgi *s.* *adj.* îmblânzitor.
dejlık/dejelık *s.* 1. îmblânzire; domesticire. 2. (*fig.*) stabilitate; stabilizare; statornicire.
dekagon *s.* (*geom.*) decagon.
dekagonal *adj.* (*geom.*) decagonal.
dekagram *s.* decagram.
dekaltre *s.* decalitră.
dekametre *s.* decametră.
dekan *s.* (*univ.*) decan. // **•dekan yardımğisi** (*univ.*) prodecan.
dekanlık *s.* (*univ.*) decanat.
dekartşılık *s.* cartezianism.
dekaton *s.* (*sport*) decatlon.
dekatlonğı *s.* (*sport*) decatlonist.
deklarasiya *s.* declarație.
dekoltat *adj.* decoltat.
dekoltew *s.* decolteu.
dekont *s.* (*fin.*) decont.
dekor *s.* decor.
dekorator *s.* decorator.
dekorğı *s.* decorator.
delalet *s.* 1. indicație; îndrumare; lămurire. 2. mijlocire; facilitare. 3. semnificație. // **•delalet etmek** a indica.
delaletlı *adj.* 1. indicat; îndrumat; lămurit. 2. mijlocit; facilitat. 3. semnificativ.
delaletşı *s.* îndrumător; mijlocitor.
delbe *s.* 1. zaț de cafea. 2. (*vet.*) cenuroză; capie; căpială.
delegat *s.* delegat.
delegatlık *s.* delegație; însărcinare.
delil *s.* 1. argument; probă; dovadă. 2. indiciu; semn. // **•delil ketirmek** a argumenta; a proba; a demonstra.
delillı *adj.* demonstrat; dovedit; probat.
delı *adj.* nebun; smintit; alienat. // **•delı bolmak** a înnebuni. **•delı etmek** a înnebuni de cap pe cineva. // **•delı işkölmeği** cămașă de forță. **•delı kurşun** glonț rătăcit. **•delı orman** pădure virgină; codru des; desis; hățis. **•delı sürúw** stup bezmetic; stup fără matcă.
delı-divane *adj.* nebun; smintit.
delıdiy *adj.* nebunesc.
delıduman *adj.* impertinent; obraznic; insolent.
delıdumanlık *s.* impertinență; obraznicie; insolență.
delıge *adv.* nebunește.
delıkana *s.* balamuc.
delıkanlı *s.* 1. cavaler; celibatar; tânăr; flăcău. 2. cavaler; om generos și nobil. // **•delıkanlı kız** tânără.
delıkanlıga *adv.* cavaleriește; voinicește; tinerește.
delıkanlılarday *adv.* cavaleriește; voinicește; tinerește.
delıkanlılık *s.* 1. celibat. 2. cavalerism.
delıkaz *s.* (*orn.*) găscă de mare; corb de mare (*lat., Sula bassana; Morus bassanus*).
delıkaz, ғаşmaklı- *s.* (*orn.*) găscă de mare mascată (*lat., Sula dactylatra*).
delıkaz, kara- *s.* (*orn.*) găscă de mare neagră (*lat., Sula leucogaster*).
delıkaz, kızıl-ayaklı- *s.* (*orn.*) găscă de mare cu picioare roșii (*lat., Sula sula*).

delíkaz, mawî-ayakli- s. (orn.) gâscă de mare nebună; pasărea smintită (lat., *Sula nebouxii*).
delí-koray s. (bot.) zizanie; sălbăție (lat., *Lolium temulentum*).
delílik s. nebunie; sminteală.
delílik-divanelík s. nebunie; sminteală.
delílíl-divanelík s. scrânteală; sminteală.
delíloti s. (bot.) mutulică; scopolie (lat., *Scopolia carniolica*).
delírgen adj. înnebunit.
delírme s. 1. (med.) alienație. 2. demență; înfuriere; nebunie; sminteală; ticneală.
delírmek v.i. 1. a înnebuni; a se sminti. 2. (fig.) a se înfuria; a se enerva.
delírtmek v.t. 1. a înnebuni; a zăpăci. 2. (fig.) a înfuria; a enerva.
delítaş, ak-başlikli- s. (orn.) pietrar cu glugă albă (lat., *Oenanthe monacha*).
delítaş, ak-sirtli- s. (orn.) pietrar caucazian (lat., *Oenanthe finschii*).
delítaş, ak-tepelí- s. (orn.) pietrar cu creastă albă (lat., *Oenanthe leucopyga*).
delítaş, alaşa- s. (orn.) pietrar bălţat (lat., *Oenanthe pleschanka*).
delítaş, altin- s. (orn.) pietrar răsăritean (lat., *Oenanthe isabellina*).
delítaş, boz- s. (orn.) pietrar sur; pietroşel sur (lat., *Oenanthe oenanthe*).
delítaş, kara- s. (orn.) pietrar negru (lat., *Oenanthe leucura*).
delítaş, kara-başli- s. (orn.) pietrar cu cap negru (lat., *Oenanthe alboniger*).
delítaş, kara-kulakli- s. (orn.) pietrar mediteranean (lat., *Oenanthe hispanica*).
delítaş, kara-sirtli- s. (orn.) pietrar sumbru (lat., *Oenanthe lugens*).
delítaş, kizil-bawurli- s. (orn.) pietrarul lui Botta (lat., *Oenanthe bottae*).
delítaş, kizil-ğayali- s. (orn.) pietrar cu târtiţă roşcată (lat., *Oenanthe moesta*).
delítaş, kizil-kuyrukli- s. (orn.) pietrar cu coadă roşie (lat., *Oenanthe xanthopyrma*).
delítaş, Arap- s. (orn.) pietrar arab (lat., *Oenanthe lugentoides*).
delítaş, Botta'niñ- s. (orn.) pietrarul lui Botta (lat., *Oenanthe bottae*).
delítaş, Finsch'niñ- s. (orn.) pietrar caucazian (lat., *Oenanthe finschii*).
delítaş, Kibrís- s. (orn.) pietrar de Cipru (lat., *Oenanthe cypriaca*).
delítaş, kuntuwar-alaşa- s. (orn.) pietrar negru asiatic (lat., *Oenanthe picata*).
delítaş, şól- s. (orn.) pietrar de deşert (lat., *Oenanthe deserti*).
delí-tegenek s. (bot.) sofrănel; crăpuşnic (lat., *Cirsium furiens*).
delk s. 1. frecţie. 2. (fiz.) frecare.
delklí adj. frecat; fricţionat; masat.
delta s. 1. deltă. 2. delta (a patra literă a alfabetului grecesc).
demagoğiya s. demagogie.
demagok s., adj. demagog.
demek v.t. 1. a zice; a spune. 2. a numi; a denumi; a califica. 3. a reprezenta; a semnifica. 4. a

presupune; a crede; a considera. // **•amin demek** a aproba orice; a nu se împotrivi. **•bolmaz demek** a spune că nu se poate; a nu fi de acord; a ridica o obiecție. **•degení şikmak** a i se adevări spusele. **•demekke ketirmek** a insinua; a sugera. **•her degenin etmek** a-i face cuiva toate poftetele; a-l răsfăța. **•iywalla(h) demek** a-i mulțumi lui Dumnezeu; a accepta; a fi de acord. **•sawbol demek** a mulțumi. **•tiñk dememek** a tăcea mîlc; a tăcea chitic. // **•aydı diyík ke...** admitînd că...; **•değegim** ceea ce doresc să spun. **•eger diyim** în eventualitatea că; în cazul în care. **•el-âlem ne der?** ce va spune lumea?; **•ğenâbñ degeniñ bolsin** fie cum spui dumneata. **•ne dedí?** ce-a zis?; **•ne deseñ de** orice s-ar zice. **•o şay dedí** așa a spus el. **•şay dese!** acum mai vii de-acasă; așa mai merge.
demek I. adv. adică; așadar; va să zică. II. conj. deci; prin urmare. // **•bo da ne demek?** ce mai înseamnă și asta?; **•demek ke** așadar.
demekkeketirúw s. sugestie; insinuare.
demeş s. declarație.
demeşli adj. declarat.
demet s. 1. buchet; mănunchi. 2. legătură; snop. 3. (fiz.) fascicul. // **•gúl demetí** buchet de trandafiri.
demetleme s. înmănunchiere.
demetlemek v.t. a face snopi; a lega snopi; a înmănunchia.
demetlengen adj. înmănunchiat.
demetlew s. înmănunchiere.
demigan s. damigeană.
Demir s. (antrop. m.) "Cel de fier".
Demirel s. (antrop. m.) "Cel cu mână de fier".
demisek adj. (d. vinuri) demisec.
demleme s. infuzie.
demlemek v.t. a face infuzie; a fierbe ceai.
demografik adj. demografic.
demografiya s. demografie.
demografiyalí adj. demografic.
demokrasiya s. democrație.
demokrasiyalí adj. democrat; democratic.
demokrat I. adj. democrat; democratic. II. s. democrat. // **•demokrat partití** partidul democrat.
demokratik adj. democratic.
demokratikleşken adj. democratizat.
demokratikleştirme s. democratizare.
demokratikleştirmek v.t. a democratiza.
demokratikleştirúw s. democratizare.
demokratlik s. democrație.
demokratlikkakarşı adj. antidemocratic.
demrew s. (med.) impetigo; bube dulci.
denelgen adj. 1. cercetat; observat; tatonat. 2. probat; încercat; testat; verificat.
deneme s. 1. experiență. 2. experimentare; încercare; test. 3. studii; cercetare; investigare; analiză. 4. eseu. // **•deneme işesi** eprubetă.
denemeğí s. 1. cercetător. 2. eseist.
denemeğílík s. 1. cercetare. 2. eseistică.
denemek v.t. a experimenta; a

încerca. // **•işletip denemek** a roda. **•yakınlarní denep turmak** a da târcoale. // **•bírtaa denep karayık** să mai încercăm o dată. **•deniy alaman mı?** pot s-o probez?;
denemelí adj. experimental.
denengen adj. verificat.
denenmek v.i. a se experimenta; a se încerca; a pune la încercare.
denep-karalgan adj. testat; tatonat; încercat; verificat.
denep-karaw s. test; testare; tatonare; încercare; verificare.
denet s. control; verificare.
denetím s. control; verificare.
denetleme s. controlare; verificare.
denetlemek v.t. a controla; a verifica.
denetlengen adj. controlat; verificat.
denetlenmek v.i. a se controla; a se verifica.
denetlew s. controlare; verificare.
denetlewli adj. controlat; verificat.
denetşí s. controlor.
denew s. 1. (fiz., chim.) experiență. 2. experimentare; încercare; test. 3. studii; cercetare; investigare; analiză. 4. eseu.
denewğí adj. experimental.
denewkap s. eprubetă.
denewşí adj. experimental.
dengen adj. afirmat; declarat.
denílgen adj. 1. presupus; considerat. 2. zis; numit; denumit; poreclit.
denílmek v.i. 1. a se spune; a se zice; a se vorbi. 2. a se presupune.
deñge s. echilibru. // **•deñgesí bízilmak** a se dezechilibra. **•deñgesin kaybetmek** a se dezechilibra. **•deñgesin tapmak** a se echilibra. // **•azamiy deñge awurluğí** greutate maximă permisă pe osie.
deñgebízilmasí s. dezechilibru.
deñgekaşmasí s. dezechilibru.
deñgeleme s. 1. doză; cantitate determinată. 2. dozare; echilibrare; ponderare; cumpănire.
deñgelemek v.t. a echilibra. // **•tartip deñgelemek** a pondera.
deñgelengen adj. dozat; echilibrat; ponderat; cumpănit.
deñgelew s. 1. doză; cantitate determinată. 2. dozare; echilibrare; ponderare; cumpănire.
deñgelí adj. echilibrat; ponderat; neutru. // **•deñgelí adimler man** în pas egal. **•deñgelí bólge** zonă neutră. **•deñgelí ğínis** (gram.) genul neutru.
deñgesibízilgan adj. dezechilibrat.
deñgesikaşkan adj. dezechilibrat.
deñgesinkaybetken adj. dezechilibrat.
deñgesintapkan adj. echilibrat; ponderat; cumpănit; stabilizat.
deñgesintapmasí s. echilibrare; ponderare; cumpănire; stabilizare.
deñgesiz adj. dezechilibrat.
deñgesizlık s. dezechilibru.
deñgí-deñgíne adv. în echilibru; după măsură; după mărime.
deñiş s. (com.) schimb; troc.
deñişealma s. variabilitate.
deñişetan adj. variabil; schimbător.
deñişetanlık s. variabilitate.
deñişik adj. 1. schimb; modificat. 2. diferit; variat; diferențiat.
deñişiklik s. 1. schimbare; modificare. 2. variație; diferențiere.
deñişim s. (mat.) variație.
deñişimğílík s. (biol.) mutație.

deñişir *adj.* variabil.

deñişke *s. (mat.)* modificare.

deñişken *adj.* variabil; schimbător; alternant; incert. // **•deñişken şekil** variantă.

deñişkenrakam *s. (mat.)* variabilă.

deñişme *s.* schimbare; modificare. // **•bakanlar deñişmesi** (pol.) remaniere ministerială. **•siğaklikniñ bîrden deñişmesi** (med.) şoc termic; termoplegie.

deñişmegen *adj.* irevocabil; invariabil; neschimbat.

deñişmek *A. v.i.* 1. a se schimba; a se modifica; a se transforma. 2. a varia; a diferi; a se diferenția. **B. v.t.** a schimba; a face schimb. // **•awuzi deñişmek** a schimba vorba; a i se muia gura; a divaga. **•şirayî/suratî deñişmek** a se schimba la faţă. // **•hawa deñişgeğek** timpul se va schimba.

deñişmeme *s.* stabilitate; invariabilitate.

deñişmemek *v.i.* a se menține; a nu se schimba; a nu se modifica.

deñişmez *adj.* irevocabil; invariabil; constant; fix; permanent. // **•deñişmez kemiyet** (mat.) constantă. **•deñişmez taraw** ondulație permanentă.

deñişmezlik *s.* invariabilitate; constantă.

deñişmiykalgan *adj.* nemodificat; neschimbat.

deñişmiykalir *adj.* constant; fix; invariabil; neschimbat; permanent.

deñişmiykalma *s.* constantă; invariabilitate; stabilitate; statornicie.

deñiştirgen *adj.* înlocuitor; modificador.

deñiştirgeş *s. (fiz.)* transformator; convertizor.

deñiştirilgen *adj.* 1. înlocuit; modificat; schimbat. 2. (fin.) convertibil.

deñiştirilme *s.* interschimbabilitate.

deñiştiriluw *s.* interschimbabilitate.

deñiştirim *s.* substituire.

deñişirme *s.* 1. schimbare; înlocuire. 2. (com.) schimb. 3. modificare; transformare. 4. denaturare. // **•deñişirme dayiresi** biroul de schimb valutar.

deñiştiirmek *v.t.* 1. a schimba; a înlocui. 2. a modifica; a transforma. 3. (pol.) a remania. 4. a denatura. // **•atîn deñiştiirmek** a-și schimba numele. **•ğerin deñiştiirmek** a-i schimba locul; a-l permuta. **•hawasîn deñiştiirmek** a-i schimba aerul; a-l aerisi. **•kiyafetîn deñiştiirmek** a se travesti; a se deghiza. **•lafni deñiştiirmek** a schimba vorba. **•manasîn deñiştiirmek** a-i schimba sensul; a-l răstălmăci; a-l denatura. **•şamaşir deñiştiirmek** a schimba lenjeria. **•şekil deñiştiirmek** a transforma; a transfigura. **•sóznî deñiştiirmek** a schimba vorba; a divaga. **•tabiyatîn deñiştiirmek** a denatura. **•temelînden deñiştiirmek** a-l schimba din temelie; a-l reforma. **•tigirtip deñiştiirmek** a revoluționa. **•tûk deñiştiirmek** (d. animale, păsări) a-și schimba părul; a-și schimba penele; a năpârli. **•tûşûngesin deñiştiirmek** a se răzgândi; a-și schimba opinia. **•urbasîn**

deñiştiirip ğaşınmak a se travesti. **•wazifesin**

deñiştiirmek a-i schimba funcția; a-l permuta. // **•deñişgeğek şıynî deñiştiirip** schimbând ceea ce este de schimbat. **•mında trennî deñiştiirmemiz lâzîm** aici trebuie să schimbăm trenul. **•pikirimni deñiştiirdim** mi-am schimbat opinia. **•şarşafimni deñiştiirîñiz!** schimbați-mi cerceaful!

deñiştiirmeme *s.* menținere.

deñiştiirmemek *v.t.* a menține; a nu schimba.

deñiştiiruw *s.* 1. transformare; schimbare. 2. schimbare; înlocuire. 3. (com.) schimb. 4. modificare; transformare. 5. denaturare.

deñiştiiruwğî *adj.* înlocuitor; modificador.

deñişuw *s.* 1. incertitudine; variabilitate. 2. schimbare; modificare.

deñiz *I. adj.* naval; maritim. **II. s.** 1. (geogr.) mare. 2. (fig.) întindere; imensitate. // **•deñiz tutmak** (nav.) a avea rău de mare. **•deñizge aşlamak** (nav.) a porni în larg. **•deñizge konmak** a ameriza. // **•deñiz baligî** pește de mare. **•deñiz betke kettî** s-a dus înspre mare. **•deñiz dalgali/dulkunli** marea este agitată. **•deñiz feneri** baliză. **•deñiz ğuwnęesi** asigurare maritimă. **•deñiz kópigi** spumă de mare. **•deñiz kulduri** pirat. **•deñiz kuwatları** (mil.) forțe navale. **•deñiz milası** milă marină. **•deñiz nakliyatı** (nav.) transport maritim. **•deñiz sefirî** atașat naval. **•deñiz seviyesi** nivelul mării. **•deñiz siyahatî** croazieră. **•deñiz soğıması** bălăie navală. **•deñiz suwî** apa mării. **•deñiz tayanagî** bază maritimă. **•deñiz tımganda** când se liniștește marea. **•deñiz uşagî** hidroavion. **•deñizge aşılma** ieșire în largul mării. **•deñizniñ ğagasî/kenarı** malul mării; litoral. **•deñizniñ túbunde** pe fundul mării. **•harbiy deñiz donanması** (mil.) flotă militară. **•kapalı deñiz** mare închisă. **•kum deñizi** deșert. **•menî deñiz tuttî** am rău de mare.

deñizanası *s. (zool.)* meduză (lat., *Hydrozoa/Scyphozoa* sp.).

deñizastı *I. adj.* submarin; subacvatic; submersibil. **II. s.** submarin.

deñizastigakarşı *adj. (mil.)* antisubmarin.

deñizastıpapır *s.* submarin.

deñizastıpapırıaydagan *s.* hidronaut.

deñiz-atı *s. (iht.)* căluț-de-mare (lat., *Hippocampus hippocampus*).

deñiz-ayuwı *s. (zool.)* focă (lat., *Phoca vitulina*).

deñizbılımı *I. adj.* oceanografic. **II. s.** oceanografie.

deñizbılımlı *adj.* oceanografic.

deñizdudukuşı *s. (orn.)* pufin (lat., *Fratercula arctica*).

deñizdudukuşı, kulaklı- *s. (orn.)* pufin urechiat (lat., *Lunda cirrhata*).

deñizgekonma *s.* amerizare.

deñizgetuşuw *s.* amerizare.

deñizğı *I. adj.* maritim. **II. s. (nav.)** marinar; navigator.

deñizğılık *s. (nav.)* marină; navigație.

deñizğılıkkeyaragan *adj. (mar.)* navigabil.

deñizğunı *s. (bot.)* iarbă-de-mare; zegras (lat., *Zostera marina*).

deñiz-kapşakayı *s. (zool.)* rac-de-mare; homar; stacoj (lat., *Homarus vulgaris*).

deñizkarlıgaşı, kara- *s. (orn.)* rândunică de mare neagră (lat., *Anous minutus*).

deñizkarlıgaşı, kawerengı- *s. (orn.)* rândunică de mare brună (lat., *Anous stolidus*).

deñiz-kerşengı *s. (zool.)* rac-de-mare; homar; stacoj (lat., *Homarus vulgaris*).

deñiz-kırpısı *s. (zool.)* arici-de-mare (lat., *Echinus melo*).

deñizkızı *s. (mitol.)* sireună; naiadă.

deñizkulagı *s. (geogr.)* lagună.

deñizli *adj.* marin.

deñizmılı *s. (iht.)* ac-de-mare (lat., *Syngnathus rubescens*).

deñiz-mıyıtı *s. (iht.)* păstrăv-de-mare; alabalac (lat., *Salmo trutta trutta*).

deñizotı *s.* algă.

deñizsağını *s. (unitate de măsură pt. lungime, de 1,83 m)* stânjen marin.

deñiz-sazı *s. (bot.)* trestie (lat., *Arundo donax*).

deñizsizgalı *s.* oceanografic.

deñizsizgaşı *s.* oceanografie.

deñiz-yası *s. (bot.)* fucus (lat., *Fucus vesiculosus*).

deñiz-yıldızı *s. (zool.)* asterie; stea-de-mare (lat., *Asterias*).

deñiz-yüzümü *s. (bot.)* cârcel; slăbănoag (lat., *Ephedra distachya*).

deñk *I. adj.* egal; echivalent. **II. s.** 1. balot; legătură; teanc. 2. desagă. 3. echilibru. // **•ayakların deñkke almak** a merge în pas cu cineva; a ține pasul cu cineva; a se adapta împrejurărilor. **•deñk men karşılama** a răspunde cu aceeași monedă. **•deñkine ketirmek** a-l echilibra; a prinde momentul potrivit.

deñkkanatlı *adj. (mat.)* echilateral.

deñklem *s. (mat.)* ecuație. // **•biringi dereğeli deñklem** (mat.) ecuație simplă.

deñkleme *s.* egalare.

deñklemek *v.t.* a egala.

deñkleşken *adj.* 1. echilibrat; egalat. 2. echilibrat; ponderat; cumpănit.

deñkleşmek *v.i.* a se echilibra.

deñkleştirme *s.* echilibrare; ponderare; cumpănire.

deñkleştirme *v.t.* a echilibra.

deñkleştiruw *s.* echilibrare; ponderare; cumpănire.

deñklew *s.* egalare.

deñklık *s.* 1. echilibru; egalitate. 2. (mat., tehn., astr.) axă. 3. (tehn.) ax; osie; arbore.

dep *conj.* ca să; pentru a...; // **•bolsın dep** ca să fie acolo; de formă; de ochii lumii. **•dep ayıtılgan** așa-zis; așa-numit.

depozit *s.* depozit; magazie.

depresiyon *s. (psih.)* depresiune.

derbent *s. (geogr.)* defileu; strâmtoare; chei.

dere *s.* 1. pârau. 2. vale; luncă. // **•biñ dereden suw ketirmek** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și chip.

Dere, Şelek- *s. (topon., vale și mănăstire)* ("Valea Fragilor") Celic Dere

(jud. Tulcea).
dere-aykabagî s. (om.) lăcar mic (lat., *Acrocephalus schoenobaenus*).
dere-den-tepeden adv. câte în lună și în stele. // **•dreden-tepeden konışmak** a vorbi câte în lună și în stele.
derege I. adv. atât de; așa de. II. s. 1. grad (și fiz., mat.). 2. treaptă; nivel. // **•bîr deregege kadar** într-o oarecare măsură. **•derege emsalî** (mat.) exponent. **•eñ yûksek deregede** în cel mai înalt grad; maxim. **•imkâan deregesinde** pe măsura posibilităților. **•mûmkin deregesinde** pe cât e posibil. **•ólím deregesi** rata mortalității. **•siğaklık deregesi** grad de căldură. **•sízge soñ derege medinmen** vâ sunt profund îndatorat. **•soñ derege** (gram.) superlativ. **•soñ derege memnunman** sunt extrem de mulțumit. **•soñ deregede** în ultimul grad.
derege-derege adv. treptat; gradat.
deregegekelúw s. nivelare; îndreptare.
deregegekelúw s. nivelare; îndreptare.
dereğelergebólingen adj. gradat.
dereğelergebólúw s. gradare.
dereğeli adj. 1. gradat. 2. treptat; nivelat. // **•bîrîngî dereğeli deñkleme** (mat.) ecuație simplă. **•ekîngî dereğeli** subaltern; subordonat; colateral. **•ekîngî dereğeli muwadele** (mat.) ecuație de gradul al doilea.
dereğelik s. gradație.
deregeólşer s. termometru.
deregesiz adj. denivelat.
deregesizlik s. denivelare.
deren adj. 1. adânc. 2. (fig.) profund; aprofundat. // **•deren bîr nefes almak** a inspira adânc; a-și trage sufletul; a răsufla ușurat. **•deren izî kalmak** a se întipări. **•deren tûşúnmek** a chibzui adânc; a medita. // **•deren şanak** farfurie adâncă. **•deren şúkúranlarımni sunaman!** vâ transmit adânci mulțumiri!; **•deren yukî** somn profund.
derenbayılma s. (med.) sincopă.
derenbayılıw s. (med.) sincopă.
deren-deren adv. foarte adânc; profund.
derenleşken adj. adâncit; aprofundat.
derenleşme s. adâncire; adâncitură.
derenleşmek v.i. 1. a se adânci. 2. (fig.) a se aprofunda.
derenleştirgen adj. aprofundat.
derenleşirme s. aprofundare.
derenleştirmek v.t. 1. a adânci. 2. (fig.) a aprofunda.
derenleştırúw s. aprofundare.
derenleşúw s. adâncire; adâncitură.
derenlik s. 1. adâncime. 2. (fig.) profunzime.
derentî s. gloată; adunătură.
derentúşúnúw s. meditație; cugetare; reflexie; speculație.
dere-şibawî s. (om.) lăcar mic (lat., *Acrocephalus schoenobaenus*).
dergî s. revistă. // **•aylık dergî** revistă lunară. **•haptalık dergî** revistă săptămânală. **•onbeş kúnlık dergî** revistă bilunară. **•şaklık dergî** revistă periodică. **•yillik dergî** anuar.

derhal adv. imediat; îndată; numaidecât; deodată.
deriya s. (geogr.) mare; ocean.
deriyayiy adj. oceanic.
deriyaz s. coasă.
deriyazgî s. coasă.
deriyazlama s. cosire.
deriyazlamak v.t. a cosi.
deriyazlangan adj. cosit.
deriyazlanmak v.i. a se cosi; a fi cosit.
deriyazlatmak v.t. a determina să cosească.
derman I. adj. farmaceutic. II. s. 1. putere; forță; vigoare; rezistență. 2. (fig.) remediu; leac. // **•islatma dermanî** loțiune. **•patentli derman** medicament brevetat. **•zerli derman** drog.
dermanğî adj. tămăduitor; vindecător; leucitor; curativ.
dermankana I. adj. farmaceutic. II. s. farmacie; drogherie.
dermankanabılımgîsî s. farmacolog.
dermankanabılımî s. farmacologie; farmaceutică.
dermankanağî s. farmacist.
dermankanağilik s. farmacie (ca știință).
dermanli adj. 1. puternic; rezistent. 2. remediat; lecuit.
dermanotî s. (bot.) sănișoară; șarponel; buruiană-de-dambla; iarba-frântului; cincii-foi (lat., *Sanicula europea*).
dermansiz adj. 1. epuizat. 2. incurabil; iremediabil.
dermansizbirakkan adj. epuizant; extenuant.
dermansizlik s. epuizare; sleire. // **•dermansizlikka ogiratkan** a deprima.
dermansizlikkaogiragan adj. demoralizat; deprimat.
dermansizlikkaogiraw s. demoralizare; deprimare.
dermantabar adj. curabil; remedial; reparabil.
dermantapkan adj. însănoșit; lecuit; tămăduit; vindecat; refăcut; restabilit.
dermatoloğik adj. dermatologic.
dermatoloğiya I. adj. dermatologic. II. s. dermatologie.
dermatoloğiyağî s. dermatolog.
dermatoloğiyali adj. dermatologic.
dernek s. 1. societate; organizație. 2. cerc; ambianță.
ders s. 1. lecție; curs. 2. (școl.) temă. 3. (fig.) pildă; învățătură. // **•ders bermek** a da lecții; a medita. **•ders şigarmak** a trage învățămintele din...; a învăța din...; // **•búgún úşún ders** temă pentru azi. **•dersleriñ árúw mı?** înveți bine?; **•dersniñ yazması** scrierea lecției. **•dersten burun kalaş aşadık** înainte de lecție am mâncat covrigi. **•dersten soñra** după lecție. **•edebiyat dersi** curs de literatură. **•eger dersleriñ bolsa, erten erte tursatırman** dacă ai lecții dimineața te voi trezi devreme. **•kîrim tatarğa ders kitabî** manual de limba tătară crimeană. **•saga ders bersin!** să te mediteze!;
dersalğan adj. învățat; instruit; meditat.
dersbergen s. învățător; instructor; meditator.
dersberúw s. învățare; instruire;

meditație.
dersiy adj. ca lecție. // **•dersiy mûtaakîp** după lecție.
derskana s. clasă; sală de cursuri.
derskaytaruw s. chiul.
derskaytaruwğî s. chiulangu.
derslık s. clasă; sală de cursuri. // **•zilden ewel derslikke kîr!** intră în clasă înainte de clopoțel!;
dersttenkaşkan s. chiulangu.
dersttenkaşuw s. chiul.
dert s. 1. boală; suferință; chin. 2. necaz; supărare; belea; grijă; impas; păs. 3. dorință; cerere; solicitare; aspirație; năzuință; ideal. // **•başı dertke kîrmek** a da de bucluc; a da de necaz. **•başı dertte bolmak** a fi în bucluc; a fi necăjit. **•derti pîtmemek** a nu mai scăpa de necazuri. **•dertin paylaşmak** a împărtași durerea cuiva. **•dertin tókme/aşmak** a-și descărca sufletul; a-și vărsa focul. // **•dert ortagî** tovarăș de suferință. **•keşîme derti** lupta pentru existență.
dertaşuw s. confesiune; destăinuire; mărturisire.
dert-bela s. necaz; nenorocire.
dertlenmek v.i. a se necăji; a se întrista.
dertleşmek v.i. a-și spune necazul unul altuia; a se confesa reciproc.
dertli adj. necăjit; amărât; trist.
dertli-dertli adj. necăjit; amărât; trist.
dertpaylaşkan adj. compătitor; confident.
dertpaylaşuw s. compătimire; confidentă.
dertsiz adj. fără griji; fără necazuri.
deruhte s. angajament.
deruhteğî s. angajator; patron; exploatator.
deruhteğiler s., pl. patronat.
deruhteli adj. angajat.
deruniy adj. spiritual; sufletesc.
derviş s. 1. (la musulmani) călugăr; derviş. 2. (fig.) om simplu; modest.
dervişlik s. (la musulmani) călugărie.
derweze s. poartă. // **•arka derwezesi** poartă de serviciu. **•olar derwezenî awuzunda bekliyer** ei așteaptă la poartă.
derwezeğî s. portar; ușier.
derwezeşik s. porțiță.
desen s. (text.) desen; model.
desert s. (gastron.) desert. // **•desert takimî** serviciu de desert.
desise s. intrigă; învrăjbire.
desiseğî s., adj. intrigant.
desiseğilik s. intrigă; învrăjbire.
despot s., adj. despot.
despotlik s. despotism.
dessas s., adj. intrigant.
destan s. poem; epopee. // **•tîllerge destan bolmak** a-i merge vestea și povestea; a intra în legendă.
destanğî s. narator.
destaniy adj. (lit.) epic.
deste s. 1. buchet; legătură. 2. mâner; toartă; ureche. 3. pâlce; grup.
destek s. 1. suport. 2. (fig.) suport; sprijin. // **•destek bolmak** a sprijini. **•destekke şakîrmak** a invoca. // **•destegî men** cu ajutorul; sub auspiciile.
desteklegen adj. susținător; cooperant.
destekleme s. ajutorare; ajutor; sprijin.
desteklemek v.t. a ajuta; a sprijini; a

sustine.
desteklengen *adj.* sprijinit.
desteklenme *s.* rezemare; sprijinire.
desteklenmek *v.i.* a se rezema; a se sprijini.
desteklenúw *s.* rezemare; sprijinire.
destekleşme *s.* cooperare.
destekleşúw *s.* cooperare.
desteklew *s.* ajutorare; ajutor; sprijin.
desteklí *adj.* ajutat; sprijinit.
destekşi *s.* suporter; sprijinitor.
destektokí *s. (biol.)* ţesut conjunctiv.
destur *I. interj.* permiteţi!; *II. s.* permisiune; voie.
destursuz *adj.* fără voie; fără permisiune.
deşt *s.* stepă.
deşt-í kipçak *iz.prsn.* stepa crimeană; stepa cumana; stepa scită.
detektif *s.* detectiv.
detektor *s.* detector.
determinant *adj. (mat.)* determinant.
determinism *s. (fil.)* determinism.
determinist *s., adj. (fil.)* determinist.
deterministlik *s. (fil.)* determinism.
deva *s.* doctorie; medicament.
deviza *s.* devize; valută.
dew *s. 1. (mitol.)* zmeu; balaur. **2. (fig.)** gigant; uriaş; colos.
dewam *s. 1.* continuare; continuitate. **2.** frecventare; participare. **3. (fig.)** perseverenţă; asiduitate. // **•dewam etmek** a continua. // **•şolay-típ te dewam** etcetera.
dewamda *adv.* în cele ce urmează.
dewamdagí *adj.* următor.
dewamdagisi *s.* cel următor.
dewamdaki *adj.* următor.
dewamdakisi *s.* cel următor.
dewametken *adj.* continuu; prelungit.
dewamgí *s., adj.* continuator; succesori; urmaş.
dewamlí *adj. 1.* continuu. **2.** persistent; perseverent; asiduu. // **•dewamlí aylanışlar** curbe periculoase.
dewamlıbolgan *adj.* permanentizat.
dewamlıboluw *s.* permanentizare.
dewamlık *s. 1.* continuitate. **2.** persistentă; perseverenţă; asiduitate.
dewamlılık *s.* imuabilitate.
dewamsız *adj. 1.* întrerupt; discontinuu; intermitent. **2.** trecător; efemer. **3. (d. oameni)** inconstant.
dewamsızlık *s. 1.* întrerupere; discontinuitate; intermitenţă. **2.** inconstanţă.
dewedi *adj.* titanic; gigantic; colosal.
dewe *s. (zool.)* cămilă; dromader (*lat., Camelus dromedarius*).
dewedi *adj.* uriaş; colosal.
deweği *s.* crescător de cămile.
deweğikkan *s. (bot.)* colţii-babei (*lat., Tribulus terrestris*).
dewekulagi *s. (bot.)* sănişoară; şarponel; buruiună-de-dambla; iarba-frântului; cinci-foi (*lat., Sanicula europea*).
dewekuşi *s. (orn.)* struţ (*lat., Struthio camelus*).
dewekuşi, eme- *s. (orn.)* struţ emu (*lat., Dromiceius novaehollandiae*).
dewemoyiní *s. (tehn.)* cot.
dewer *s. 1.* epocă; ev; perioadă; eră. **2.** rotire; rotaţie; ciclu; revoluţie; turaţie. **3.** tur; înconjur. **4.** transbordare. **5.** transmite; predare; înmânare. **6.** stadiu; fază. **7. (com.)** dever; vânzare; desfacere; debit. // **•kuluşka dewerí** perioadă de incubaţie.
deweran *I. adj.* cinematografic. **II. s.**

1. circulaţie. **2.** tur; rotaţie. **3. (fig.)** soartă; destin. **4.** episod. **5.** cinema; cinematograf. // **•deweran etmek** a circula; a se mişca. // **•deweran biletí** bilet de cinema. **•deweran kerwaní** caravană cinematografică. **•deweranga ketemen** merg la cinema. **•deweranlarniñ programí** programul cinematografeilor. **•gezúwgi çinema** caravană cinematografică.
deweranğí *s.* cineast.
deweranğılık *s.* cinematografie.
deweranlı *adj. 1.* episodic. **2.** cinematografic.
deweransızgali *adj. (fiz.)* cinematic.
deweransızgasi *I. adj. (fiz.)* cinematic. **II. s. (fiz.) cinematică.
deweransúygen *s.* cinefil.
deweransúnas *s.* cinefil.
deweransúyí *s.* cinematecă.
dewerdeş *adj. 1.* simultan; concomitent. **2.** contemporan; modern.
dewerdeşleşken *adj.* modernizat; renovat.
dewerdeşleşme *s.* modernizare.
dewerdeşleşmek *v.i.* a se moderniza; a se renova.
dewerdeşleşirme *s.* renovare; restaurare.
dewerdeşleşirmek *v.t.* a moderniza; a renova.
dewerdeşleşirúw *s. 1.* modernizare; renovare. **2.** renovare; restaurare.
dewerdeşleşirúwgi *adj.* modernizator; renovator.
dewerdeşleşúw *s.* modernizare.
dewerdeşlik *s. 1.* simultaneitate; concomitenţă. **2.** modernism; contemporaneitate.
dewergeuymama *s.* anacronism.
dewer-í álem *iz.prsn.* tur; circuit; înconjur al lumii.
dewerilgen *adj.* răsturnat; doborât.
dewerleme *s.* înconjurare; ocolire.
dewerlemek *v.t.* a înconjura; a ocoli.
dewerlengen *adj.* înconjurat; ocolit.
dewerlew *s.* înconjurare; ocolire.
dewerlí *adj. 1.* periodic; ciclic. **2.** transmis; predat; înmănat.
dewerme *s.* răsturnare; doborâre.
dewermek *v.t.* a răsturna; a doborî.
dewertişi *adj.* anacronic.
dewertişilik *s.* anacronism.
dewerúw *s. 1.* răsturnare; doborâre; revoluţie. **2.** răsturnare; doborâre.
dewerúwgi *s.* revoluţionar.
dewe-tegenegí *s. (bot.)* armurar (*lat., Carduus marianus; Silybium marianum*).
dewim *s. (fiz.)* mişcare; dinamică.
dewimlí *adj. (fiz.)* dinamic.
dewimlik *s.* dinamism.
dewimsız *adj. (fiz.)* static.
dewimsızlık *s. (fiz.)* statică.
dewlet *s. 1.* stat. **2.** bunăstare; prosperitate; fericire. // **•dewlet bakani/nazirí** (*pol.*) ministru de stat. **•dewlet darbesi** (*pol.*) lovitură de stat. **•dewlet ğeleni** frontieră de stat. **•dewlet işinde** **dewlet** stat în stat. **•dewlet kışısı** om de stat. **•dewlet kullukşusı/memurí** funcţionar de stat. **•dewlet sanayesi** industrie de stat. **•dewlet sekreteri** (*pol.*) secretar de stat. **•dewlet şurası** consiliu de stat. **•karişmaz-saldırmaz dewlet** (*pol.*) stat neutru. **•kóp milletli dewlet** (*pol.*) stat multi-naţional. **•korıngan dewlet** protectorat. **•milliyidariy****

dewlet (*pol.*) stat democrat.
dewletkekarşı *adj.* antistatal.
dewletkezit *adj.* antistatal.
dewletlerarası *adj.* internaţional. // **•dewletlerarası hukuk** drept internaţional.
dewletlerarasılık *s.* internaţionalism.
dewletleşken *adj.* etatizat; naţionalizat.
dewletleşirme *s.* etatizare; naţionalizare.
dewletleşirme *v.t.* a etatiza.
dewletleşirúw *s. 1. (tehn., anat.)* diafragmă. **2.** etatizare; naţionalizare.
dewletli *adj. 1. (ist.)* Excelenţă. **2.** fericit; norocos.
dewletşi *s., adj. (pol.)* etatist.
dewletşilik *s. (pol.)* etatism.
dewre *s. 1.* perioadă; stadiu. **2. (sport)** tur; repriză. **3. (fiz.)** circuit. // **•biringi dewre merdúwenleri** (*sport*) etapele tur. **•kapalı dewre** circuit închis. **•şagılğanli/elektrik dewre** circuit electric.
dewretilgen *adj. 1.* încredinţat; predat; remis; depus. **2.** rotit; rotitor. **3. (tehn., d. o mişcare, un impuls etc.)** transmis; perpetuat.
dewretilme *s.* transmite; perpetuare.
dewretilmek *v.i. 1.* a se perpetua; a fi transmis. **2.** a se roti; a se rula.
dewretilúw *s.* transmite; perpetuare.
dewretken *adj.* motric.
dewretkentartuwgi *adj.* motrice; conducător.
dewretme *s. 1.* încredinţare; predare; remitere; depunere. **2.** rotire; rulare. **3. (tehn., d. o mişcare, un impuls etc.)** transmite; perpetuare.
dewretmek *v.t. 1.* a mişca; a pune în mişcare. **2. a roti; a învârti; a transmite; a înmâna; a rula. // **•sabıligin/iyeligin**
dewretmek (*jur.*) a înstrăina; a aliena.
dewretúw *s. 1.* încredinţare; predare; remitere; depunere. **2.** rotire; rulare. **3. (tehn., d. o mişcare, un impuls etc.)** transmite; perpetuare.
dewretúwgi *adj.* rotitor; rulant.
dewriyálem *s.* tur; circuit; înconjur al lumii. // **•dewriyálem biletí** bilet de circuit.
dewriye *s. (mil.)* patrulă; rond.
dewrilgen *adj. (fig.)* doborât; răsturnat.
dewrilme *s. (fig.)* doborâre; răsturnare.
dewrilmek *v.i. 1.* a cădea; a se rostogoli. **2. (fig.) a fi doborât; a fi răsturnat.
dewrilúw *s. (fig.)* doborâre; răsturnare.
dewrım *s.* revoluţie.
dewrımaldı *adj.* prerevoluţionar.
dewrımgi *s.* revoluţionar.
Dewşe/Defşe *s. (topon.)* Gherghina (*jud. Constanţa*).
dibek *s.* piuă.
didaktik *adj.* didactic.
diferensiyal *s. (tehn.)* diferenţial.
difraksiya *s. (fiz.)* difracţie.
difteriya *s. (med.)* difterie.
diftonk *s. (lingv.)* diftong.
diktafon *s.* dictafon.
diktat *s.* dictat; dictatură.
diktator *s.* dictator.
diktatorlık *s.* dictatură.
dilara *adj.* dragut; nostim; simpatice.****

dilaver *adj.* volubil.
dilaverlik *s.* volubilitate.
dimak *s.* 1. creier. 2. (*fig.*) minte; inteligentă.
dimakşik *s.* (*anat.*) creierul mic; cerebel.
dimiye *s.* (*text.*) aba; dimie; pănură.
din *s.* religie; cult; credință.
dinam *s.* (*fiz.*) dinam.
dinamik *adj.* (*fiz.*) dinamic.
dinamika *s.* (*fiz.*) dinamică.
dinamikali *adj.* (*fiz.*) dinamic.
dinamism *s.* dinamism.
dinamita *s.* dinamită.
dinamometre *s.* (*fiz.*) dinamometru.
dinar *s.* dinar.
dindar *adj.* pios; evlavios; credincios; cuvios.
dindarlik *s.* pietate; evlavie.
dindaş *s.* coreligionar.
dingo-itî *s.* (*zool.*) dingo (*lat.*, *Canis dingo*).
din-iman *s.* religie; cult; credință.
diniy *adj.* religios. // **•diniy kural** canon.
dinkala *s.* toi; miez. // **•ğaznîñ dinkalasî** miezul verii. **•kîşnîñ dinkalasî** toul iernii.
dinlî *adj.* religios.
dinsîz *adj.* 1. ateu; păgân. 2. (*d. oamenii*) crud; nemilos.
dinsîzlik *s.* 1. ateism. 2. (*fig.*) cruzime; atrocitate.
dinş *adj.* viguros; vioi; vivace.
dinşî *adj.* religios.
dinşlik *s.* vioiciune; vivacitate.
diploma *s.* diplomă. // **•diploma işlemî** lucrarea de diplomă. **•şeref diplomasî** mențione; distincție.
diplomali *s., adj.* absolvent al unei instituții de învățământ superior; diplomat.
diplomasiya *s.* diplomație.
diplomasiyalî *adj.* diplomatic.
diplomat *s.* diplomat (*și fig.*).
diplomatik *adj.* diplomatic.
diplomatlik *s.* diplomație.
dirayet *s.* 1. inteligență; istețime; agerime. 2. clarviziune; perspicacitate; receptivitate.
dirayetlî *adj.* 1. capabil; inteligent; isteț; ager. 2. clarvăzător; perspicace; receptiv.
direksiya *s.* volan.
direktif *s.* directivă.
direktor *s.* director.
direktorlik *s.* (*adm.*) direcțiune.
disciplina *s.* disciplină.
disk *s.* disc (*și sport*).
disko *adj.* disco.
diskoteka *s.* discotecă.
dispeçer *s.* dispeçer.
dispensar *s.* dispensar.
diva *s.* divă.
divan *s.* 1. (*ist.*) divan; consiliu. 2. culegere postumă de versuri aparținând unui poet oriental; divan. 3. canapea; divan. // **•başkanlık/sedirlik/riyaset divanî** prezidiu. **•güvenlik divanî** consiliu de securitate.
divane *adj.* nebun; smintit. // **•divane bolmak** a se sminti. **•divanesî bolmak** a înnebuni după...; a-l adora.
divanebolgan *adj.* înnebunit.
divanelik *s.* nebulie; sminteală.
divanesiboluw *s.* adorație.
divan-i harp *iz.prnsn. (mil.)* curte marțială.
diyabet *s. (med.)* diabet.
diyabetlî *adj. (med.)* diabetic.

diyafragma *s.* diafragmă.
diagnostik *s.* diagnostic.
diagrama *s.* diagramă.
diyakon *s. (bis.)* diacon.
diyalekt *s. (lingv.)* dialect.
diyalektik *adj. (fil.)* dialectic. // **•diyalektik özdekşilik** materialism dialectic.
diyalektika *s. (fil.)* dialectică.
diyalektikalî *adj. (fil.)* dialectic.
diyalok *s.* dialog.
diyametre *s. (mat.)* diametru.
diyanet *s.* 1. pietate; evlavie. 2. religie; cult.
diyanetlî *adj.* credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic.
diyapazon *s. (muz.)* diapazon.
diyapozitif *s.* diapozitiv. // **•diyapozitif filmî** film pentru diapozitive.
diyar *s.* regiune; provincie; ținut; zonă; raion.
diyastaza *s. (med.)* diastază; enzimă.
diyeta *s.* 1. regim alimentar; dietă. 2. (*jur.*) cauțiune; răscumpărare. 3. (*ist.*) dietă.
diyez *s. (muz.)* diez.
diyoptriya *s.* dioptrie.
diyureza *s. (med.)* diureză.
diyûka-ğawrawugî *s. (om.)* cintează diuca (*lat.*, *Diuca diuca*).
dizenteriya *s. (med.)* dizenterie.
dînlendirmek *v.t.* a odihni; a reconforta.
dînlendirüwgî *adj.* reconfortant; odihnitor.
dînlengen *adj.* odihnit.
dînlênme *s.* reconfortare; odihnă; destindere. // **•dînlênme kúnî** zi de odihnă. **•eglenûw we dînlênme koşillari** condiții de distracție și odihnă.
dînlênme *v.i.* a se odihni.
dînlênûw *s.* reconfortare; odihnă; destindere. reconfortare; odihnă; destindere.
dîrek *s.* 1. stâlp; țărș; prăjină. 2. dric; car mortuar. 3. dric; scheletul de sus al unui car. 4. stănoagă. 5. (*arhit.*) coloană. 6. (*nav.*) catarg. 7. (*sport*) bară.
dîreklî *adj.* rezemat; proptit.
dîrekşî *s.* dricar.
dîrem *s.* 1. (*veche unitate de măsură pt. greutate, egală cu 3,18-3,23 grame și pt. capacitate, egală cu 3,23-3,80 centimetri cubi*) dram. 2. gram. 3. bucăică; fărâma; crâmpel; strop; pic.
dîremleme *s.* drămuire; cântărire; chibzuire; cântărire; cumpănire; dozare; ponderare.
dîremlemek *v.t.* a drămui; a cântări; a chibzui; a cântări; a cumpăni; a doza; a pondera.
dîremlengen *adj.* drămuit; cântărit; chibzuit; cântărit; cumpănit; dozat; ponderat.
dîremlenmegen *adj.* nechibzuit; necuțat; necumpătat; nesăbuit; nesocotit.
dîremlenmeme *s.* nechibzuință; necuțare; necumpătare; nesăbuință; nesocotință.
dîremletmek *v.t.* a pondera; a tempera; a înfrâna.
dîremlew *s.* drămuire; cântărire; chibzuire; cântărire; cumpănire; dozare; ponderare.
dîremli *adj.* drămuit; cântărit; chibzuit; cântărit; cumpănit; dozat; ponderat.
dikkat *I. interj.* atenție!; *II. s.* atenție;

grijă; băgare de seamă. // **•dikkat etmek** a fi atent. **•dikkat man karamak** a scruta. **•dikkatka almak** a lua în considerare; a acorda atenție. **•dikkatka almamak** a nu lua în seamă; a scăpa din vedere. **•dikkatka tartmak** a atrage atenția; a pune în vedere. // **•dikkat lăyik** respectabil. **•dikkat man** cu atenție. **•dikkatka alınağak** demn de luat în seamă. **•dikkatka deger** care merită atenție. **•dikkatka şayan** remarcabil; demn de luat în seamă. **•sîznî dikkat man sesliymen** vă ascult cu atenție.
dikkatkaalingan *adj.* luat în considerare; remarcant; distins.
dikkatkaaluw *s.* considerare; remarcare; constatare.
dikkatli *adj.* atent; grijuliu; minuțios; migălos. // **•dikkatli bolmak** a fi atent. // **•bek dikkatli** minuțios.
dikkatlik *s.* minuțiozitate; migală; atenție.
dikkatsîz *adj.* neatent; neglijent.
dikkatsîzlik *s.* neatentie; neglijență.
dîngirdagan *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
dîngirdama *s.* zăngănit; zdrăgănit.
dîngirdamak *v.i.* a zdrăgăni; a zăngăni.
dîngirdatmak *v.t.* a determina zăngănitul; a determina zdrăgănitul.
dîngirdaw *s.* zăngănit; zdrăgănit.
dîngirdawgî *adj.* zăngănit; zdrăgănit.
dîngir-dîngir *interj.* zdrang!
dîngirti *s.* zăngănit; zdrăgănit.
dizlagan *s. (bot.)* urzică (*lat.*, *Urtica dioica*).
dizlagan, kîşke- *s. (bot.)* urzică-mică; urzică-iute; oiește (*lat.*, *Urtica urens*).
do *I. num. (prsn.)* doi; două. *II. s. (muz.)* do.
doçent *s.* docent; conferențiar.
dodekagon *s. (geom.)* dodecagon.
dodekagonal *adj. (geom.)* dodecagonal.
dogan *s. (orn.)* șoim călător (*lat.*, *Falco peregrinus*).
Dogan *s. (antrop. m.)* "Șoimul-călător".
dogan, ak- *s. (orn.)* șoim de tundră (*lat.*, *Falco rusticolus*; *Falco gyrfalcon*).
dogan, alaşa- *s. (orn.)* vânturel roșu; șoim roșu; vindereu (*lat.*, *Falco tinnunculus*; *Tinnunculus alaudarius*).
dogan, balaban- *s. (orn.)* șoim dunărean (*lat.*, *Falco cherrug*).
dogan, boz- *s. 1. (orn.)* șoim de iarnă; vânturel de iarnă; șoimul porumbeilor (*lat.*, *Falco columbarius*). 2. (*orn.*) uliu păsărar; coroi (*lat.*, *Accipiter nisus*).
dogan, kara- *s. (orn.)* șoim Eleonora; șoim negru (*lat.*, *Falco eleonora*).
dogan, kîzîl-ayakli- *s. (orn.)* vânturel de seară (*lat.*, *Falco vespertinus*).
dogan, kîzîl-başli- *s. (orn.)* șoim cu gât roșu (*lat.*, *Falco chicquera*).
dogan, kîzîl-eñselî- *s. (orn.)* șoim berber (*lat.*, *Falco pelegrinoides*).
dogan, kûlrengî- *s. (orn.)* șoim cenușiu (*lat.*, *Falco concolor*).
dogan, miyikli- *s. (orn.)* șoim sudic (*lat.*, *Falco biarmicus*).

dogan, sari- s. (orn.) şoimul rândunelelor; şoimul ciocârlilor (lat., *Falco subbuteo*).
doganî s. şoimar.
doganî, Amur- s. (orn.) şoim de Amur; şoim altaic (lat., *Falco amurensis*).
doganî, Meksika- s. (orn.) şoim mexican (lat., *Falco mexicanus*).
doganî, tepeli-karakara- s. (orn.) caracara moţată (lat., *Caracara cheriway*).
Dogan-Yuvasî s. (topon.) Sokolovo (Dobrich, Bulgaria).
dogîrgan adj. fecund.
dogîrilgan adj. procreat; zămislit.
dogîrma s. generare; procreare; concepere; zămislire.
dogîrmak v.t. 1. a naşte; a da naştere (şi fig.). 2. (fig.) a naşte; a genera.
dogîruw s. fecunditate.
dogiş s. naştere.
dogma s. dogmă.
dogmatik adj. dogmatic.
dogmatism s. dogmatism.
dogmiş I. adj. fratern; frăţesc. II. s. frate; soră.
dogmişça adv. frăţeşte.
dogmişlik I. adj. fratern; frăţesc. II. s. frăţie; fraternitate.
dogmişóttîrmeşî s. fratricid.
dogrî I. adj. 1. adevărat; veridic. 2. (d. oameni) corect; cinstit. II. adv. 1. exact; întocmai. 2. direct; drept. III. postp. spre; către. IV. s. (mat.) dreaptă. // **•akşamga dogrî** către seară. **•bîzge dogrî** către noi; înspre noi. **•dogrî agîm** (electr.) curent continuu. **•dogrî sizik** (mat.) linie dreaptă. **•dogrî telaffuz** pronunţie corectă. **•dogrî tuwul** nu este adevărat. **•dogrîşî şîraysîz-tússúşúnúz** într-adevăr sunteţi palid. **•eşítkenîńíz dogrî** ceea ce aţi auzit este adevărat. **•keleğekke dogrî úmút bayladîk** ne-am legat speranţa de viitor. **•kóyge dogrî gónedîk** am pornit spre sat. **•sáát onga dogrî** către ora zece. **•úylege dogrî** spre prânz; către prânz. **•úyretmen bîzge dogrî karay** profesorul priveşte spre noi.
dogrîbolmagan adj. incorect.
dogrîbolmama s. incorectitudine.
dogrîdan adv. 1. just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolişuri; fără menajamente. 2. cu adevărat; aievea.
dogrîdan-dogrî adv. just; direct; nemijlocit; foarte adevărat; de-a dreptul; fără ocolişuri; fără menajamente.
dogrî-dúrúst adv. ca lumea; cum trebuie.
dogrîga adv. direct; de-a dreptul.
dogrîgî adj. (d. oameni) sincer.
dogrîgîlik s. sinceritate.
dogrîlama s. 1. îndreptare; corectare; corijare. 2. (mat.) probă; verificare.
dogrîlamak v.t. 1. a îndrepta; a corecta; a corija. 2. a adevăra; a confirma; a întări. 3. a proba; a controla; a verifica (şi mat.).
dogrîlangan adj. probat.
dogrîlanma s. confirmare.
dogrîlanmak v.i. 1. a se realiza; a se îndeplini. 2. a se adevăra; a se confirma.
dogrîlanuw s. confirmare.
dogrîlaw s. 1. îndreptare; corectare; corijare. 2. (mat.) probă; verificare.

dogrîlgan adj. rectificat; redresat.
dogrîli adj. rectiliniu.
dogrîlik s. 1. dreptate; justeţe; echitate; adevăr. 2. exactitate; autenticitate.
dogrîliktanayîrilmagan adj. incoruptibil.
dogrîlma s. redresare.
dogrîlmak v.i. 1. a se îndrepta (spre...). 2. a se corecta; a se corija; a se îndrepta. 3. a se redresa; a se îmbunătăţi.
dogrîlîti s. (mat., fiz.) direcţie.
dogrîlîtma s. rectificare; redresare.
dogrîlîtmak v.t. a îndrepta; a corecta; a corija.
dogrîlîtman adj. (mat., fiz.) director.
dogrîlîtmaş s. (fiz.) redresor.
dogrîlîtuw s. rectificare; redresare.
dogrîluw s. redresare.
dogrîsî I. adv. de fapt; practic. II. s. adevăr.
dogrîsîzga s. ortografie. // **•dogrîsîzga gónetmelîgî** îndreptar ortografic. **•dogrîsîzga hatasî** greşeală de ortografie.
dogrîsîzgali adj. ortografic. // **•dogrîsîzgali yazmak** a ortografia.
dogrîşî adj. rectiliniu.
dogrîústî adj. suprarealist.
dogrîústúgî s. suprarealist.
dogrîústúgúlúk s. suprarealism.
dok s. (nav.) doc.
dokîz num. nouă. // **•dokîz babalî** bastard. **•saba sáát dokîzda** la ora nouă dimineaţa.
Dokîz-Agaş s. (topon.) ("Nouă copaci") Măgura (jud. Constanţa).
dokîzar num. câte nouă.
dokîzar-dokîzar num. nouă câte nouă.
dokîzaw num. grup de nouă.
dokîzaw-dokîzaw num. grupuri de câte nouă.
dokîzawî pron. toţi nouă.
Dokîz-Awul s. (topon., sat, hidron., pârau) ("Nouă Ograde") Cuza Vodă (jud. Constanţa).
dokîzbay s., adj. (ist.) scit; crimean; membru al uniunii celor nouă neamuri nobile.
dokîzda I. adv. la nouă; din nouă. II. s. noime.
dokîzda-bîr num. o noime.
dokîzinîgî num. al noulea; a noua.
dokîzlap adv. înnoit; reciclând de nouă ori.
dokîzlarda num. aproximativ nouă.
dokîzlik s. noime.
dokîz-on num. aproximativ nouă-zece.
Dokîz-Sofi s. (topon.) ("Nouă cuvişi") Grădina (jud. Constanţa).
dokîzşotik s. popic. // **•dokîzşotik salonî** popicărie.
doksan num. nouăzeci.
doksanar num. câte nouăzeci.
doksanar-doksanar num. nouăzeci câte nouăzeci.
doksanîngî num. al nouăzecileia; a nouăzecea.
doksanlap adv. reciclând de nouăzeci ori.
doksanlarda num. aproximativ nouăzeci.
doksanlık s. nonagenar.
doksanyaşlı s. nonagenar.
doksanyîllik s. nonagenar.
doksan-yúz num. aproximativ nouăzeci-o sută.
doktor s. doctor; medic. // **•doktor yetîşmek** a deveni doctor. //

•adliy doktor medic legist.
•doktor hanîm doamna doctor.
•doktor kabinetî cabinet medical.
•doktorga bîrew-bîrew kîrîńíz intraţi la doctor câte unul.
•felsefîy doktor doctor în filozofie. **•ğenábîsî doktor boldî** dumnealui a devenit doctor. **•ğúrek doktorî** cardiolog. **•haywan doktorî** veterinar. **•hukukîy doktor** doctor în drept. **•ózîmnî bîr doktorga kóstereğek bolaman** aş vrea să consult un medic. **•şerîf doktor** doctor de onoare; doctor honoris causa. **•siyasiyîlîmler doktorî** doctor în ştiinţe politice. **•tabiyîlîmler doktorî** doctor în ştiinţe naturale. **•tańrîbîlîmî doktorî** doctor în teologie. **•terî doktorî** (med.) dermatolog. **•tibîy doktor** doctor în medicină. **•tış doktorî** (med.) dentist; stomatolog.
doktorat s. doctorat.
doktorlık s. 1. medicină. 2. doctorat. // **•bala doktorlîgî** (med.) pediatrie. **•búyrek-idrar doktorlîgî** (med.) urologie. **•doktorlık ihtiyariyesî** facultatea de medicină. **•doktorlık işleminî konîsî** tema tezei de doctorat. **•kol-ayak doktorlîgî** (med.) ortopedie. **•kóz-kórme doktorlîgî** (med.) oftalmologie.
doktrina s. doctrină.
dolambaş s. cotitură.
dolambaşlı adj. cotit; întortocheat; sinuos.
dolandîrilgan adj. escrocat.
dolandirma s. escrocherie.
dolandirmak v.t. a escroca; a păcăli.
dolandiruw s. escrocherie.
dolandiruwgî s., adj. escroc.
dolandiruwguluk s. escrocherie.
dolanmak v.i. 1. a se înfăşura; a se bobina. 2. a se învârti; a se roti; a se ocoli.
dolap s. 1. dulap; fişet. 2. scrânciob. // **•anterîmnî dolapka ğuwup, úytúlep saldîm** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o şi am călcat-o. **•aşkanadakî dolap** dulapul din bucătărie. **•kitap dolabî** bibliotecă (mobilă). **•takîm dolabî** (tipogr.) garnitură de litere. **•urbaşamaşîr dolabî** şifonier.
dolar s. dolar.
dolaş s. (orn.) stâncuţă (lat., *Corvus monedula*).
dolaşa, kîzil-tumşuklî- s. (orn.) stâncuţă de munte (lat., *Pyrrhocorax pyrrhocorax*).
dolaşasî, dak- s. (orn.) stâncuţă alpina (lat., *Pyrrhocorax graculus*).
dolaşatan adj. plimbăreţ.
dolaşîk adj. 1. (d. drumuri) ocolit; abătut. 2. (fig.) încurcat; dificil. 3. (fig.) indirect; pe ocolite.
dolaşîksîz adj. direct; fără ocol.
dolaşîlgan adj. înconjurat; vizitat; ocolit; cutreierat; colindat; străbătut.
dolaşîlmak v.i. 1. a fi vizitat. 2. a se face o tură; a se da o raită; a fi cutreierat; a fi colindat; a fi străbătut. 3. a fi ocolit. 4. a fi umblat.
dolaşîm s. circulaţie (şi anat.).
dolaşkan adj. (şi gram.) indirect. // **•dolaşkan bergî** impozit indirect. **•dolaşkan tamamlîk** (gram.) complement indirect.
dolaşma s. 1. revoluţie; circuit;

mişcare periodică. **2.** plimbare; ocolire; cutreierare; colindare; străbateră.

dolaşmak **A.** *v.i.* a umbla; a se plimba. **B.** *v.t.* **1.** a vizita. **2.** a face o tură; a da o raită; a cutreiera; a colinda; a străbate. **3.** a ocoli. // **•ayagi dolaşmak** a i se împletici picioarele; a se împiedica în picioare. **•baştan-başka dolaşmak** a cutreiera de la un cap la altul. **•dándúruktiy dolaşmak** a se învârti ca o sfârlează. **•gezíp dolaşmak** a se plimba; a hoinări; a da o raită. **•işşiz dolaşmak** a umbla haimana. **•kapî-kapî dolaşmak** a bate pe la toate uşile. **•yakînlarda dolaşmak** a da târcoale.

dolaşmaz *adj.* (*şi gram.*) direct. // **•dolaşmaz bergi** impozit direct. **•dolaşmaz tamamlık** (*gram.*) complement direct.

dolaştirmek *v.t.* **1.** a determina să ocolească; a determina să cutreiere; a determina să colinde; a determina să străbată. **2.** a plimba.

dolaşuw *s.* **1.** plimbare; ocolire; cutreierare; colindare; străbateră. **2.** tură; raită.

dolayî **I.** *postp.* din cauza; datorită; ca urmare. **II.** *s.* împrejmuire; margine; contur. // **•bayram dolayîsi** *man* cu ocazia sărbătorii.

dolaylı *adj.* indirect.

dolaysız *adj.* direct.

dolıgan *num.* (*mong.*) şapte.

dolma *s.* (*gastron.*) ardei umpluţi. // **•dolma gütmak** a înghiţi găluşca; a se păcăli. // **•búber dolması** (*gastron.*) ardei umpluţi. **•dolma pepty** curcan umplut.

dolmabet(lı) *adj.* bucălat; cu obraji plini.

dolmağutkan *adj.* înşelat; amăgit; păcălit.

dolmağutturgan *adj.* înşelător; amăgitor.

dolmağutturuw *s.* festă; înşelare; înşelătorie; amăgire; păcăleală; renghi; trişare.

dolmalık-búber *s.* (*bot.*) ardei-dulce; ardei-gras (*lat., Capsicum annuum*).

dolow *num.* (*mong.*) şapte.

domatis *s.* (*bot.*) roşie; pătlăgea-roşie; tomată; gogonea (*lat., Lycopersicum esculentum; Solanum lycopersicum*). // **•domatis ezmesi** pastă de tomate; bulion. **•domatis salatası** salată de roşii. **•domatis şorbası** supă de roşii. **•domatis suwı** suc de roşii.

domatis, turşuluk- *s.* (*bot.*) roşie; pătlăgea-roşie; tomată; gogonea (*lat., Lycopersicum esculentum; Solanum lycopersicum*).

dombay *s.* (*zool.*) bivol (*lat., Bos bubalus*).

Dominika *s.* (*topon.*) Dominica.

dominikalı *s., adj.* dominican.

dominikan *s., adj.* dominican.

Dominikan Gümhuriyeti *s.* (*topon.*) Republica Dominicană.

dominiyon *s.* dominion.

domiz *s.* (*zool.*) porc (*lat., Sus scrofa domestica*). // **•domiz balası** purcel. **•domiz eti** carne de porc. **•domiz kilı** păr de porc. **•domiz mayı** untură; slănină. **•domiz senesi** (*cron.*) anul porcului (*conform vechiului calendar tătareşc*). **•irigen domiz mayı**

osânză.

domiz, pişilmagan- *s.* vier.**domiz, yabani-** *s.* (*zool.*) mistreţ; porc-sălbatic (*lat., Sus scrofa ferus*).**domiz-ayrigi** *s.* (*bot.*) golomăţ; noduroasă (*lat., Dactylis glomerata*).**domizbaligi** *s.* (*iht.*) porc-de-mare (*lat., Scorpaena porcus*).**domizgi** *s.* porcar.**domizi, uy-** *s.* (*zool.*) porc (*lat., Sus scrofa domestica*).**domizkalagi** *s.* (*anat.*) răţ.**domizlar** *s., pl.* porcine; suine.**domizlik** *adj.* porcesc.**donangan** *adj.* ferchezuit; împodobit; ornat; pavoazat; spilcuit; utilat; înfrumuseţat; gătit.**donanma** *s.* **1.** echipare; înzestrare; utilare. **2.** pavoazare; ornare. **3.** (*nav.*) flotă. // **•harbiy deñiz donanması** (*mil.*) flotă militară.**•tiğaret donanması** flotă comercială.**donanmak** *v.i.* **1.** a se echipa; a se înzestra; a se utila. **2.** a se pavoaza; a se orna. **3.** a se găti; a se împodobi.**donatilgan** *adj.* gătit; împodobit; ornat; pavoazat.**donatilmak** *v.i.* **1.** a fi echipat cu...; a fi înzestrat cu...; a fi utilat cu...; **2.** a fi pavoazat; a fi ornat; a fi împodobit. **3.** a fi gătit.**donatim** *s.* **1.** echipament; utilaj. **2.** ornament; găteală.**donatkan** *s.* (*nav.*) armator.**donatlama** *s.* garnisire.**donatlamak** *v.t.* a garnisi.**donatlangan** *adj.* garnisit.**donatma** *s.* gătire; împodobire; ornare; pavoazare. // **•abideviy donatma** decor monumental.**donatmak** *v.t.* **1.** a echipa; a înzestra; a utila. **2.** a pavoaza; a orna; a decora; a împodobi; a găti.**donatuw** *s.* ferchezuire; împodobire; ornare; pavoazare; spilcuire; utilare; înfrumuseţare; gătire.**donatuwgı** *adj.* decorativ.**donatuwlı** *adj.* dotat.**dosar** *s.* dosar.**dosarlama** *s.* îndosariere.**dosarlamak** *v.t.* a îndosaria.**dosarlangan** *adj.* îndosariat.**dos-dogrı** *adj.* just; foarte adevărat; direct; de-a dreptul; fără ocol; fără menajamente; nemijlocit.**dost** *s.* **1.** prieten; amic. **2.** iubit; amant. // **•aziz dostlar** dragi prieteni. **•dostlar saw bolsın!** mulţumiri pentru condoleanţe!; **•ğan dostı** prieten bun. **•kara kún dostı** prieten la nevoie. **•yakın dost** prieten bun.**dost-arkadaş** *s.* prieteni.**dostbolgan** *adj.* împrietenit.**dostboluw** *s.* împrietenire.**dostlaşkan** *adj.* împrietenit.**dostlaşma** *s.* împrietenire.**dostlaşmak** *v.i.* a se împrieteni.**dostlaşuw** *s.* împrietenire.**dostlik** *s.* prietenie; amicitie. // **•dostlik izafeti** relaţii prieteneşti. **•dostlik muwahedesi** (*pol.*) tratat de prietenie. **•mişik man it arasında dostlık yok** între pisică şi câine nu e prietenie.**dostotı** *s.* (*bot.*) măghiran-sălbatic; sovârf; budeană; dost; busuiocul-feciorilor (*lat., Origanum vulgare*).**dostşa** *adv.* prieteneşte; amical.**dostşunas** *adj.* prietenos.**dosttay** *adv.* prieteneşte; amical.**doşenbe** *s.* (*cron., prsn.*) luni.**doza** *s.* doză.**dozalama** *s.* dozare.**dozalamak** *v.t.* (*chim.*) a doza.**dozalangan** *adj.* dozat.**dozalı** *adj.* dozat.**dóc** *num.* (*mong.*) patruzeci.**dómbelek** *adj.* bondoc; îndesat; rotofei; dolofan; durduliu.**dóngelek** **I.** *adj.* rotund; circular. **II.** *s.* (*mat.*) cerc. // **•kutup dóngelegi** (*geogr.*) cerc polar.**dörben** *num.* (*mong.*) patru.**dórew** *num.* (*mong.*) patru.**dórt** *num.* patru. // **•dórt ayak ústı tüşmek** a cădea în picioare.**•dórt kolı man sarılmak** a se agăta cu toată puterea. **•dórt kóz arasında konışmak** a vorbi între patru ochi. **•dórt kóz men beklemek** a aştepta cu ochii în patru; a aştepta cu nerăbdare. **•dórt kózi men karamak** a fi cu ochii în patru. **•dórt nal man ketmek** a merge în galop. // **•altı eksı****dórt** şase minus patru. **•biringi mevkıyden dórt bilet** patru bilete la clasa întâi. **•dórt gól awuzı** (*auto.*) intersecţie. **•dórt işlem** (*mat.*) cele patru operaţii.**•dórt kóz arasında** între patru ochi; în particular. **•dórt misralık** (*lit.*) catren. **•dórt yer kapatağak bolaman** aş dori să rezerv patru locuri. **•düniyanın dórt beti** cele patru puncte cardinale. **•portakalni dórt şerikke bóldim** am împărţit portocala în patru sferturi. **•senenin dórt mewsımı** cele patru anotimpuri ale anului.**dórtayak** *s.* galop.**dórtayaklı** *adj.* patruped; tetrapod; cvadtruped. // **•dórtayaklı haywan** animal patruped.**dórt-beş** *num.* aproximativ patru-cinci. // **•dórt-beş yaşlık bir bala** un copil de patru cinci anişori.**dórtbirleşmedegerli** *adj.* (*chim.*) tetravalent.**dórtbuğak** *s.* patrulater; pătrat.**dórtbuğaklı** *adj.* patrulateral; pătrat.**dórtgeıklı** *adj.* tetrasilabic.**dórtem** *s.* galop.**dórter** *num.* câte patru. // **•búklengen dórter yapraklı** (*tipogr.*) în quarto.**dórter-dórter** *num.* patru câte patru.**dórteserlik** *s.* (*lit.*) tetralogie.**dórtew** **I.** *num.* grup de patru. **II.** *s.* (*muz.*) cvartet.**dórtew-dórtew** *num.* grupuri de câte patru.**dórtewı** *pron.* toţi patru.**dórtewlerbirleşmesi** *s.* cvadrumvirat.**dórtheğeli** *adj.* tetrasilabic.**dórtinğı** *num.* al patrulă; a patra. // **•bo balam dórtingimdır** acesta este cel de-al patrulă copil al meu.**dórtinğılik** *adj.* cuaternar.**dórtkaşlı** *s.* adolescent.**dórtkaşlilik** *s.* adolescenţă.**dórtkat** *adj.* împătrit; cvadruclu.**dórtkatartıp** *adv.* împătrit.**dórtkatartkan** *adj.* împătrit; cvadruclu.**dórtkatartma** *s.* împătrire; cvadruclare.

dórtkatlí *adj.* împătrit; cvadru plu.
dórtkenar *s. (mat.)* patrulater.
dórtkenarlí *adj. (geom.)* patrulateral.
dórtkeñ *s. (mat.)* patrulater. //
•eşkenar dórtkeñ *(mat.)* romb.
dórtkeñlí *adj. (geom.)* patrulateral.
dórtkesken *s. (gastron.)* plăcintă tătarească.
dórtleme *s.* cvadru plare; împătrire.
dórtlemek *v.t.* a împătri.
dórtlengen *adj.* împătrit; cvadru plu.
dórtlep *adv.* împătrit; reciclând de patru ori.
dórtlerde *num.* aproximativ patru.
dórtlew *s.* cvadru plare; împătrire.
dórtlík *s. 1.* pătrat. *2.* cvadripartit. *3.* *(mat., muz.)* pătrime. *4.* *(muz.)* cvartă. // **•dórtlík tamír/tazíl** *(mat.)* rădăcină pătrată.
dórtnal *s.* galop.
dórtparamklí *adj. (d. animale)* tetradactil.
dórtsestílmí *adj.* tetrasilabic.
dórtte *I. adv.* la patru; din patru. *II. s. (mat.)* pătrime.
dórtte-bír *num.* o pătrime.
dórtvalensalí *adj. (chim.)* tetravalent.
dórtyaklí *s. 1.* pătrat. *2.* cvadripartit.
dórtayprak-ayakotí *s. (bot.)* rostogol; rogojel *(lat., Carex carryophyllea).*
drajew *s.* drajeu.
drama *s. (lit.)* dramă.
dramalí *adj.* dramatic.
dramatik *adj.* dramatic *(şi fig.).*
drem *s.* dram *(şi fig.).*
drenaj *s.* drenaj.
dublaj *s. (cinem.)* dublaj.
ducesa *s.* ducesă.
dudukuş *s. 2.* duodie; duducă.
dudukuş, balaban-yeşil- *s. (orn.)* papagal-Alexander mare *(lat., Psittacula eupatria).*
dudukuş, boz- *s. (orn.)* papagal gri african; papagal Jako *(lat., Psittacus erithacus).*
dudukuş, erik-başı- *s. (orn.)* papagal cu cap vineţiu; papagal cu cap de prună *(lat., Psittacula cyanocephala).*
dudukuş, kızıl-tajlı- *s. (orn.)* papagal kakariki cu coroană roşie *(lat., Cyanoramphus novaezelandiae).*
dudukuş, mawí-mañlaylı- *s. (orn.)* papagal cu frunte albastră *(lat., Amazon aestiva).*
dudukuş, rahip- *s. (orn.)* papagal-călugăr *(lat., Myiopsitta monachus).*
dudukuş, yakalı-yeşil- *s. (orn.)* papagal-Alexander mic *(lat., Psittacula krameri).*
dudukuş, yuwalagan- *s. (orn.)* papagal patagonian *(lat., Cyanoliseus patagonus).*
dudukuşça *s.* papagaliceşte.
dudukuşí, Nanday- *s. (orn.)* papagal Nanday; papagal cu glugă neagră *(lat., Nandayus nenday).*
dudukuşí, periy- *s. (orn.)* papagal-nimfă *(lat., Nymphicus hollandicus).*
dudukuşí, sakallí-Iskender- *s. (orn.)* papagal-Alexander cu barbă *(lat., Psittacula alexandri).*
dudukuşí, Senegal- *s. (orn.)* papagal Senegal *(lat., Poicephalus senegalus).*
dudukuşí, şam- *s. (orn.)* forfecuţă; papagal de brazi *(lat., Loxia curvirostra).*

dudukuştay *s.* papagaliceşte.
Duduş *s. (antrop. f.)* "Papagal".
duel *s.* duel.
duet *s. (muz.)* duet.
duliya *s. (electr.)* dulie; fasung.
dulkun *s. 1.* ondulare; unduire; fluturare. *2. (fiz.)* unde. *3. val; talaz.* // **•dulkun tizúwí** gamă de unde. **•dulkun uzunlugí** lungime de undă. **•kabargan dulkun** talaz; val mare. **•kiska dulkun** unde scurte. **•orta dulkun** unde medii. **•şagılgenmiknatıslí/elektro magnetik dulkun** undă electromagnetică. **•ses dulkunlarí** unde sonore. **•uzun dulkun** unde lungi.
dulkun-dulkun *adj.* ondulat; cu ondulaţii; unduit; cu valuri; valuri-valuri.
dulkunlama *s. 1.* ondulare; ondulaţie; unduire. *2. învolburare.*
dulkunlandırma *s.* fluturare.
dulkunlandırmak *v.t. 1.* a ondula; a undui; a flutura. *2. a învolbura; a stărni valuri.*
dulkunlandırur *s.* fluturare.
dulkunlangan *adj. 1.* învolburat. *2.* ondulat; unduit; fluturat.
dulkunlanma *s. 1.* învolburare. *2.* ondulare; unduire; fluturare. *3. (nav.)* hulă.
dulkunlanmak *v.i. 1.* a se învolbura; a se forma valuri. *2. a se ondula; a se undui; a se flutura.*
dulkunlanuw *s. 1.* învolburare. *2.* ondulare; unduire; fluturare. *3. (nav.)* hulă.
dulkunlaw *s. 1.* ondulare; ondulaţie; unduire. *2. învolburare.*
dulkunlí *adj. 1.* ondulat; unduit; fluturat. *2. învolburat; cu valuri.* *3. (fiz.)* alternativ. // **•deñíz dulkunlí** marea este agitată. **•dulkunlí agım** *(electr.)* curent alternativ.
dulkunparlagan *s.* dig.
dulkunsuz *adj.* neunduit; fără valuri.
dulkuntabuwğı *s. (tehn.)* scală.
dulkunuş *s. 1.* ondulare; unduire; fluturare. *2. învolburare.* *3. (nav.)* hulă.
duman *s. 1.* fum. *2. ceaţă; păclă; negură.* // **•dumanın atmak** a muştrului; a trage cuiva o papară. // **•duman layı/burumı** trambă de fum.
dumanatkan *adj.* dojenitor; muştrător.
dumanatuş *s.* dojană; muştruluială; burduşală; ciomăgeală; muştrare; chelfăneală.
dumanday *adj. 1.* înceţoşat; întunecat; fumuriu. *2. vaporos.*
dumanetí *s.* afumătură.
dumangatotırur *s.* expunere la fum; afumare.
dumanıatılğan *adj.* dojenit; muştruluit; burduşit; ciomăgit; muştrat.
dumanlagan *adj.* fumeğător.
dumanlamak *v.i.* a fumea.
dumanlangan *adj.* afumat; înceţoşat; expus la fum.
dumanlanma *s.* fumeğare; înceţoşare.
dumanlanmak *v.i.* a se afuma.
dumanlanuw *s.* fumeğare; înceţoşare.
dumanlatkan *s.* fumător.
dumanlatma *s.* afumare; expunere la fum.
dumanlatmak *A. v.i.* a pufăi; a fuma; a fumea. *B. v.t.* a fuma; a afuma.
dumanlatuw *s.* afumare; expunere la

fum.
dumanlí *adj. 1.* fumigen. *2. înceţoşat; întunecat; fumuriu.*
dum-dum *s. (mil.)* dum-dum. // **•dum-dum kurşunı** glonţ dum-dum.
Dunn'nuñ-boztorgayı *s. (orn.)* ciocârlie arabă *(lat., Eremalauda dunni).*
duplikat *s.* duplicat.
Dupont'niñ-boztorgayı *s. (orn.)* ciocârlie de stepă Dupont *(lat., Chersophilus duponti).*
Duran/Turan *s. (antrop. m., prsn.)* nume legendar persan.
Dursun *s. (antrop. m.)* "Cel ce trebuie să stea"; "Cel ce trebuie să fie stabil".
dustak *s.* deţinut; arestat; prizonier; puşcăriaş; captiv.
dustakkana *s.* puşcărie; temniţă.
dustaklama *s.* arestare; întemniţare.
dustaklamak *v.t.* a aresta; a întemniţa.
dustaklangan *adj.* arestat; întemniţat.
dustaklanmak *v.i.* a fi arestat; a fi întemniţat.
dustaklaw *s.* arestare; întemniţare.
dustaklí *adj.* arestat; întemniţat.
dustaklık *s.* detenţie; arest; prizonierat; captivitate.
duş *s.* duş.
duwa *s. (relig.)* rugăciune; rugă.
duwağı *s. (relig.)* cel care se roagă.
duwak *s.* voal.
duwaklí *adj.* voalat.
duwaokılğan *adj. (relig.)* pomenit.
duwar *s.* perete; zid. // **•duwar totırmak** a tencui. // **•duwar sáatı** ceas de perete; pendulă; orologiu. **•duwar şamdani** aplică. **•duwarga okalanma!** nu te freca de perete!; **•kitay duwarı** zid chinezesc. **•taş duwar** zid de piatră. **•tolma duwar** tencuială. **•toprak duwar** zid de pământ.
duwargı *s.* zidar.
duwargılık *s.* zidărie; zidărit.
duwarılanı *s.* afiş. // **•duwarılanı asmak** a afişa.
duwarılanlı *adj.* afişat.
duwarkáatı *s.* tapet.
duwarlık *s.* îngrăditură; zidărie; lucrare făcută din zid.
duwaroyıgı *s. 1.* nişă; firidă; alcov. *2.* cotlon; tainiţă.
duwarresımı *s.* frescă.
duwar-tırmaşıkkuşı *s. (orn.)* fluturaş de stâncă *(lat., Tichodroma muraria).*
duwartokıması *s.* tapiserie.
duwartotırması *s.* tencuială.
duwer *s.* perete; zid.
duwerğı *s.* zidar.
duwerğılık *s.* zidărie; zidărit.
duwerlık *s.* îngrăditură; zidărie; lucrare făcută din zid.
duweroyıgı *s. 1.* nişă; firidă; alcov. *2.* cotlon; tainiţă.
duwerresımı *s.* frescă.
dúbúrdeme *s.* tropot; tropăit.
dúbúrdemek *v.i.* a bate din picioare; a tropăi.
dúbúrdew *s.* tropot; tropăit.
dúbúrtı *s.* tropăit; tropot.
dúdúk *s.* fluier; sirenă. // **•dúdúk şalmak** *(d. sirenă)* a şuiera; a fluiera. // **•ğanavar dúdúgı** sirenă.
Dúgúnğı *s. (topon., hidron.)* ("Nuntaşi") Nuntaşi *(jud. Constanţa).*
dúk *s.* duce.
Dúlbendiy *s. (antrop. m.)* "Cel cu

turban" (*de la túlbent - turban*).
dúlber *adj.* (*d. o fată*) frumoasă; încântătoare. // •**dúlber kiz** fată frumoasă.
dúlberbiye *s.* (*bot.*) mătrăgună; beladonă; doamna-codrului; doamnă-mare (*lat., Atropa belladonna*).
dúlberlik *s.* frumusețe. // •**kizniñ dúlberligi** frumusețea fetei.
dúlger *s.* tâmplar; dulgher.
dúlgerlik *s.* tâmplărie; dulgherie.
dúmbúrdemeoti *s.* (*bot.*) sunătoare; barba-lupului (*lat., Crepis foetida; Crepis rhocadifolia*).
dúniya *s.* 1. planeta Pământ; glob pământesc. 2. lume; univers. // •**dúniya úyüne kirmek** a se așeza la casa lui; a se căpătui; a se căsători. •**dúniyaga kelmek** a veni pe lume; a se naște. •**dúniyaga kóz aşmak** a vedea lumina zilei; a se naște. •**dúniyaga kózlerin kapamak** a închide ochii; a muri. •**dúniyasına kelmek** a-și reveni; a-și veni în cunoștință. // •**bíringi dúniya marebesi** primul război mondial. •**dúniya kadar** nespun; foarte mult. •**dúniya kampiyoni** campion mondial. •**dúniya marebesi** (*pol.*) război mondial. •**dúniya mırasa** pentru nimic în lume. •**dúniya óımlı** lumea e muritoare. •**dúniyalar gúzelı** cea mai frumoasă din lume; frumoasa frumoaselor. •**dúniyanıñ dórt beti** cele patru puncte cardinale. •**dúniyanıñ kışısı** lumea de pe lume. •**dúniyanıñ parası** toți banii de pe lume; foarte mulți bani. •**dúniyanıñ resımı** atlas; planiglob. •**dúniyanıñ uşı** capătul lumii. •**dúniyanıñ yaratılğanından** de la facerea lumii. •**eñge bolsın dúniyada!** să fie pace în lume! •**kórílmegen dúniya** lumea invizibilă. •**Romaga we dúniyaga** Romei și lumii. •**úşúnğı dúniya memleketi** (*pol.*) țară din lumea a treia. •**yalan dúniya** lumea e muritoare; lumea e o născocire.
dúniya-álem *s.* întreaga lume; tot universul.
dúniyagakelgen *adj.* venit pe lume; născut; procreat; zămislit.
dúniyagakelúw *s.* venire pe lume; naștere.
dúniyagaketirgen *adj.* născător; zămislior.
dúniyagaketirúw *s.* aducere pe lume; naștere; procreare; zămislire.
dúniyağı *adj.* lumesc; pământesc.
dúniyakórgen *adj.* experimentat; priceput; încercat; înțelept.
dúniyakórisi *s.* punct de vedere; perspectivă; concepție.
dúniyakórme *s.* înțelepciune.
dúniyakórúw *s.* înțelepciune.
dúniyalı *adj.* pământean; lumesc; pământesc.
dúniyatanımı *s.* (*fil.*) dialectică.
dúniyatanımlı *adj.* (*fil.*) dialectic. // •**dúniyatanımlı maddeğilik** materialism dialectic.
dúpildek *s.* (*om.*) capântortură (*lat., Jynx torquilla*).
dúrbún *s.* binoclu. // •**şeseşek dúrbúni** caleidoscop.
dúrdane *s.* perlă; mărgăritar.
dúrdane-karzagı *s.* (*zool.*) scoică-de-mărgăritar (*lat., Meleagrina margaritifera*).

dúrdaneşeseğı *s.* (*bot.*) mărgăritar; lăcrămioară (*lat., Convallaria majalis*).
dúrkı *s.* cântec (*popular*). // •**dúrkı yapmak** a compune un cântec. •**dúrkúsún şakırmak** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguși. // •**dúrkı şalamız** cântăm. •**ğúrúş dúrkúsi** (*muz.*) marș. •**kıska dúrkı** cântonetă.
dúrkıyapkan *s.* compozitor.
dúrust *adj.* 1. corect; drept; cinstit. 2. sincer; deschis.
dúrustbolmagan *adj.* incorect.
dúrustbolmama *s.* incorectitudine.
dúrustlúk *s.* sinceritate; onestitate; loialitate.
dústur *s.* 1. regulă; normă. 2. (*jur.*) cod. 3. (*chim., mat.*) formulă.
dústuretuw *s.* formulare.
dústurğı *s.* (*tehn.*) regulator.
dústurkáatı *s.* formular.
dústurli *adj.* regulamentar; regulat.
dústurluk *s.* normalizare.
dústurname *s.* regulament; normativ.
dústursuz *adj.* neregulamentar; neregulat.
dústursuzluk *s.* neregularitate; neregulă.
dúşmaboluw *s.* învrăjbire.
dúşman *s.* dușman; inamic; adversar. // •**bızım işimizden bir dúşman şikkan** dintre noi a ieșit un dușman. •**bızım işimizge bir dúşman kírgen** printre noi a intrat un dușman. •**dúşman yagina geşken kaşak** transfug. •**ottay dúşman** dușman de moarte.
dúşmanbolgan *adj.* învrăjbit.
dúşmanğa *adv.* în dușmănie.
dúşmanlık *s.* dușmănie; vrăjmășie; ostilitate. // •**Timur man Amet arasında dúşmanlık bar** între Timur și Amet e dușmănie.
dúşmantutulgan *adj.* dușmănit.
dúy *num.* (*prsn.*) doi; două.

E

ebat *s.* 1. dimensiune. 2. mărime; măsură.
ebatlı *adj.* dimensional.
ebe *s.* 1. moașă. 2. bunică.
ebediý *adj.* veșnic; etern; nepieritor. // •**ebediý istirahat** odihnă veșnică.
ebediýet *s.* veșnicie; eternitate.
ebediyleşken *adj.* eternizat; imortalizat; perpetuat.
ebediyleşme *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
ebediyleşmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ebediyleştirilgen *adj.* eternizat; imortalizat.
ebediyleştirilmek *v.i.* a se eterniza; a se imortaliza.
ebediyleştirmek *v.t.* a eterniza; a imortaliza.
ebediyleştirúw *s.* eternizare; imortalizare.
ebediyleştirúwlı *adj.* eternizat; imortalizat.
ebediyleşúw *s.* eternizare; imortalizare; perpetuare.
ebediylık *s.* veșnicie; eternitate.
Ebe-Kóy/Ebe-Góy *s.* (*topon.*) Lanurile (*jud. Constanța*).
ebekuşagi *s.* curcubeu.
ebelik 1. *adj.* (*med.*) obstetric. II. *s.* (*med.*) obstetrică.
ebesún *s.* pășune; pajiște; izlaz; imaș.
ebet *adv.* da; așa este. // •**ebet, mínawday** da, așa este.
ebiy *s.* 1. (*dim.*) bunicuță. 2. moașă.
ebonita *s.* ebonită.
ebúlkewúl *s.* sfínx.
eda *s.* 1. manieră; comportament. 2. înfățișare; aspect. 3. expresie; exprimare.
edalı *adj.* 1. manierat; cuviincios. 2. grațios; cochet. 3. îngâmfat; înfumurat; arogant.
edat *s.* (*lingv.*) particulă. // •**ğelenlewğı edat** (*lingv.*) particulă limitativă. •**kuwatlandırwğı edat** (*lingv.*) particulă intensificatoare.
edebiy *adj.* literar. // •**edebiy eleştirúwğı** critic literar. •**edebiy eser** operă literară. •**edebiy gemiyet** (*lit.*) societate literară. •**edebiy meğmuwa** revistă literară.
edebiyat *s.* literatură. // •**edebiyat dersı** curs de literatură. •**edebiyat gázatası** ziar literar. •**edebiyat tewúkesı** istoria literaturii. •**edebiyat tılı** limbă literară. •**kırım tatar tılı we edebiyatı** limba și literatura tătară crimeană.
edebiyatşı *s.* specialist în știința literaturii; literat.
edebiynezarret *s.* cenzură.
edebiynezarretlı *adj.* cenzurat.
edebiynezarretşı *s.* cenzor.
edebiyısızga *s.* (*lit.*) epigramă.

edem *s. (med.)* edem.
edep *s. 1.* politețe; bunăcuviință; amabilitate. **2.** modestie.
edeplí *adj. 1.* politicoș; cuviincios; respectuos. **2.** modest. // **•edeplí kışi** om modest.
edepsíz *adj.* impertinent; necuviincios; obraznic; nerușinat.
edepsízge *adv.* cu nerușinare; în mod obraznic; în mod grosolan.
edepsízlenmek *v.i.* a se obrăznic; a deveni impertinent.
edepsízlık *s.* obrăznicie; impertinență; nerușinare.
edevat *s.* instrument; aparat; sculă; unealtă. // **•edevat isim** (gram.) nume de agent.
Edibe *s. (antrop. f., arab.)* "Cea manierată".
edip **I.** *adj.* educat; binecrescut; cuviincios; manierat. **II.** *s.* scriitor; om de litere.
Edíl *s. (hidron.)* Volga. // **•Edíl gílgaşı** fluviul Volga. **•Tuna Edíl kadar uzun tuwul** Dunărea nu este lungă cât Volga.
Edíl(lí)-Kóy/Edíl(lí)-Góy *s. (topon.)* ("Originari de pe Volga") Miriștea (jud. Constanța).
edúr *s. (cron., mong.)* zi; ziua.
edviyat *s.* mirodenie; condiment. // **•edviyat katmak** a condimenta.
edviyatkatılğan *adj.* cu mirodenii; condimentat.
edviyatkatuw *s.* condimentare.
edviyatlı *adj.* cu mirodenii; condimentat.
efekt *s.* efect; impresie.
efektif *adj.* efectiv; real.
efendí *s. 1.* efendi; domn. **2.** om cult; învățat. **3.** (fig.) stăpân. **4.** soț; bărbat.
efendim *interj. 1.* poftim!; **2.** domnul meu!;
efir *s. (chim.)* eter. // **•efirge bermek** a radiodifuză; a televiza; a transmite; a emite.
efirgeberilgen *adj.* emis; televizat; transmis.
efirgeberúw *s.* radioemisie; televizare; transmisie; emisie.
efirgeberúwǵı *s.* radioemițător; emițător; transmițător.
efirlí *adj. (chim.)* eteric.
efkáar *s. 1.* gând; idee. **2.** opinie; părere. **3.** grijă; îngrijorare. // **•teatıy efkáar** schimb de opinii. **•umumiyy efkáar** opinia publică.
efkáariy *adj.* de opinie. // **•efkáariy umumiye** opinia publică.
efkáarlandirgan *adj.* îngrijorător.
efkáarlandirmak *v.t.* a îngrijora.
efkáarlangan *adj.* îngrijorat; neliniștit; preocupat; frământat; mâhnit; posomorât.
efkáarlanma *s.* îngrijorare; neliniște; preocupare; frământare; mâhnire; posomorâre.
efkáarlanmak *v.i.* a se întrista; a se îngrijora.
efkáarlanuw *s.* îngrijorare; neliniște; preocupare; frământare; mâhnire; posomorâre.
efkáarlí *adj. 1.* îngrijorat; neliniștit. **2.** trist; supărat.
eflak **I.** *s. 1.* cer; boltă cerească. **2.** (astr.) orbită. **II.** *s., adj. (ist.)* valah; vlah.
Eflak *s. (ist.)* Valahia; Vlahia.
eflatuniy *adj.* mov deschis.
eflisun *s. 1.* portocală. **2.** (bot.) portocal (lat., *Citrus aurantium*

dulcis).
eflisunluk *s.* livadă de portocali.
eflisunrengí *adj.* oranj; portocaliu.
efrat *s. 1.* persoană; individ. **2.** soldat; ostaș.
efsane *s.* legendă; mit. // **•efsane bolmak** a intra în legendă; a deveni legendă.
efsanelí *adj.* legendar; mitologic.
efsanelik *s.* legendar; mitologie.
efsaneviy *adj. 1.* legendar; mitologic. **2.** (fig.) fabulos; faimos.
ege *s.* mamă.
egemen *adj. 1.* dominant; predominant. **2.** suveran; independent.
egemenlik *s. 1.* dominație; stăpânire; autoritate suverană. **2.** suveranitate; independență. // **•ulus egemenligi** suveranitate națională.
eger *conj.* dacă; în cazul în care; de...; // **•eger aǵeleñiz bolsa** dacă vă grăbiți. **•eger Amet bolsa, kapını aşı!** dacă e Amet, deschide ușa!; **•eger dersleriñ bolsa, erten erte tursatırman** dacă ai lecții dimineața te voi trezi devreme. **•eger diyim** în eventualitatea că; în cazul în care. **•eger kelse** în caz că vine.
eger I. *adj.* copoiesc. **II.** *s.* copoi; ogar; prepelicar.
egerdiy *adv.* copoiește.
egerge *adv.* copoiește.
egerme *s.* eructație; răgâială.
egermek *v.i.* a eructa; a răgâi.
egertí *s.* eructație; răgâială.
egerúw *s.* eructație; răgâială.
egeşken *adj.* nervos; iritat; înfuriat; enervat.
egeşkende *adv.* la mânie.
egeşme *s.* exasperare.
egeşmek *v.i.* a se enerva; a se irita; a se înfuria.
egeştirgen *adj.* enervant.
egeştirilgen *adj.* enervat; iritat.
egeştirimlek *v.i.* a fi enervat; a fi iritat; a fi înfuriat.
egeştirmek *v.t.* a enerva; a irita; a înfuria.
egeştirúw *s.* înfuriere; necăjire; zgândărire.
egesúw *s. 1.* enervare; nervozitate; iritare; înfuriere. **2.** exasperare. // **•egesúw newbeti** (med.) criză de nervi.
egesúwden *adv.* de nervi.
egew *s.* pilă (de ascuțit). // **•tirnak egewi** pilă de unghii.
egewleme *s.* pilire; ascuțire.
egewlemek *v.t.* a pili; a ascuți.
egewlengen *adj.* pilot; ascuțit.
egewlenmek *v.i.* a se pili; a se ascuți.
egewlew *s.* pilire; ascuțire.
egewlí *adj.* pilot; ascuțit.
egilealğan *adj.* cultivabil.
egilgen *adj.* însămânțat; sădit.
egilmek *v.i.* a se însămânța; a fi însămânțat. // **•filizdiy egilmek** a se mlădia.
egilúw *s. 1.* înclinare; îndoire. **2.** aplecare; curbare. **3.** curbare; curbură.
egim *s. 1.* însămânțare; semănat. **2.** (cron.) octombrie. **3.** (geogr., fiz.) înclinație. // **•egim ayında tuwdum** m-am născut în luna octombrie. **•egim maşinası** (agr.) semănătoare.
egimawuşturmasi *s. (agr.)* asolament.
egimgí *s.* cultivator.

egín *s.* sămânță; cereală; grână; semănătură.
egínbaskan *s. (agr.)* treierătoare; batoză.
egín-bití *s. (ent.)* morar; gândac-de-făină (lat., *Tenebrio monitor*).
egíngelpigen *s. (agr.)* vânturătoare.
egíngi *s.* semănător; agricultor; cultivator.
egíngilik *s.* agricultură; cultivare.
egíngilikuzmani *s.* agronom.
egíngilikuzmanligi *s.* agronomie.
egíngiyan *s. (agr.)* combină; secerătoare.
egín-kargası *s. (orn.)* cioară de semănătură (lat., *Corvus frugilegus*).
egínsepken *s. (agr.)* semănătoare.
egínş *s.* sămânță; semănătură.
egínşí *s.* semănător; agricultor.
egínşilik *s.* agricultură; cultivare.
egíntemizlegen *s. (agr.)* vânturătoare.
egíntökken *s. (agr.)* treierătoare.
egir *s. (bot.)* obligeană; speribană; spetejoară (lat., *Acorus calamus*).
egiríngen *adj.* răsucit; tors; filat; depănat.
egirílmek *v.i. (text.)* a fi răsucit; a fi tors; a fi filat; a fi depănat.
egirme *s.* răsucire; toarcere; filare; depănare.
egirme *v.t. (text.)* a răsuci; a toarce; a fila; a depăna.
egirnen *s. 1. (text.)* fus. **2. (av.)** fuselaj.
egirúw *s. 1. (text.)* tors; răsucire. **2.** răsucire; toarcere; filare; depănare.
egiz I. *adj.* oval; eliptic. **II.** *s., adj.* geamăn. // **•egiz kardaş** frați gemeni.
egizkenar *adj. (mat.)* isoscel. // **•egizkenar úşkeñ** (mat.) triunghi isoscel.
egizkenarlı *adj. (mat.)* isoscel.
egizkoşeli *adj. (mat.)* echiunghiular.
egizler *s., pl. (astr.)* gemenii; zodia gemenilor.
egizli *adj.* ambiguu.
egizlilik *s.* ambiguitate.
eglendirme *v.t.* a distra; a amuza; a recrea; a înveseli.
eglendirúw *s.* distracție; divertisment.
eglendirúwǵı *adj.* amuzant; distractiv. // **•oyın bek eglendirúwǵı edí** piesa a fost foarte amuzantă.
eglenge *s. 1.* distracție; divertisment. **2.** petrecere. // **•almaşkan eglenğeler** varietăți.
eglengekaşısı *s.* escapadă; aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
eglengekaşkiní *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
eglenğeli *adj.* amuzant; distractiv.
eglenmek *v.i. 1.* a se distra; a se amuza; a se înveseli. **2.** a zăbovi; a întârzia. // **•ğenábilerí ańlattılar, eglenđiler** dumnealor au discutat, s-au simțit bine.
eglenúw *s.* petrecere; banchet. // **•eglenúw we dínlenme koşılları** condiții de distracție și odihnă.
egme *s.* traistă; tolbă; desagă.
egoyist *adj.* egoist.
egoyistlik *s.* egoism.
egrelti *s. (bot.)* ferigă (lat., *Dryopteris filix-mas*; *Aspidum filix-mas*).

egreta *s.* (orn.) egretă mare; egretă albă; stârc alb (*lat.*, *Egretta alba*).
egúw *s.* semănăt. 1. însămânțare; sădire. 2. înclinare; aplecare. 3. încovoiere; îndoire.
egúwgi *s.* însămânțător; plantator.
egúwli *adj.* însămânțat; sădit.
egdat *s.* strămoși; străbuni.
egel *s.* sfârșitul vieții; ceasul morții; fatalitate. // **•egel teri tókme** a-l trece sudorile morții; a se speria; a muri de frică. **•egel tóşeginde ğatmak** a zăcea pe patul de moarte. **•egeli kelmek** a-și da sfârșitul; a i se împlini sorocul. **•egeli men ólme** a muri de moarte bună. **•egeline ketmek** a merge la pieire. **•egeline suwsamak** a i se urî cu zilele; a-și ruga moartea.
egeliy *adj.* funest; funerar; funebru; mortuar.
eginniy *s.* (relig.) ființă de foc.
egir *s.* 1. bine; binefacere. 2. răsplătă; recompensă.
egirli *adj.* răsplătit; recompensat.
egir-sabir *s.* compensație și răbdare. // **•egir-sabir tılemek** a-și exprima condoleanțele.
egik *s.* (lingv.) silabă. // **•aşik egik** (lingv.) silabă deschisă. **•kapalı egik** (lingv.) silabă închisă.
egiklemek *v.t.* a silabisi.
egiklengen *adj.* silabisit.
egiklenmek *v.i.* a se silabisi.
egiklew *s.* silabisire.
egikli *adj.* silabic.
egnebiy *s., adj.* străin; venetic. // **•egnebiy kelam** neologism. **•egnebiy kiskaayaklı** femeie străină. **•egnebiy memleketler** străinătate. **•egnebiy para** valută; monedă străină. **•egnebiy talebeler** studenți străini. **•egnebiy tiller ihtiyariyesi** facultatea de limbi străine.
egnebiyet *s.* străinătate.
egnebiyetsúygen *s., adj.* xenofil.
egnebiyetsúymeme *s.* xenofobie.
egnebiyetsúymez *s., adj.* xenofob.
egnebiyetsúyúw *s.* xenofilie.
egnebiyetyaşamı *s.* (biol.) xenobioză.
egnebiyidare *s.* (pol.) xenocrație.
egnebiylık *s.* străinătate.
egnebiyşunas *s., adj.* xenofil.
egnebiyşunaslık *s.* xenofilie.
Eğwet *s.* (antrop. m., arab.) "Cel mai darnic; "Cel mai generos" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
egza *I. adj.* farmaceutic. **II. s.** 1. medicament; doctorie. 2. bucăți; părți. 3. (tipogr.) broșare.
egzabılımgısı *s.* farmacolog.
egzabılımi *s.* farmacologie; farmaceutică.
egzağı *s.* farmacist.
egzağılık *s.* farmacie (ca știință).
egzakana *s.* farmacie; drogherie.
egzane *s.* farmacie; drogherie.
eh *interj.* eh!; oh!
ehat *num.* (arab.) unu.
ehat-aşar *num.* (arab.) unsprezece.
ehemmiyet *s.* importantă; însemnată. // **•ehemmiyet bermek** a acorda importanță. **•ehemmiyet kazanmak** a căpăta importanță. // **•ehemmiyet men tebarúz ettirmem kerek ke** trebuie să evidențiez în mod deosebit că.
ehemmiyetli *adj.* important; însemnat; substanțial.

ehemmiyetsiz *adj.* neimportant; neînsemnat.
ehil *s.* 1. comunitate; colectivitate; societate. 2. pricepere; îndemănare; iscusință. 3. proprietar; stăpân. 4. soț; soție.
ehliy *adj.* domestic.
ehliyet *s.* 1. capacitate; competență. 2. (jur.) capacitate. 3. permis; autorizație. // **•aydawgi ehliyeti** permis de conducere.
ehliyetli *adj.* capabil; competent.
ehliyetsiz *adj.* incapabil; incompetent.
ehliyetsizlik *s.* incompetență.
ehram *s.* piramidă (și mat.).
ehramiy *adj.* piramidal.
Ehsan *s.* (antrop. m., arab.) "Cel mai bun dintre toți".
ejder *s.* balaur; dragon.
ek *s.* 1. adaos; supliment. 2. anexă; apendice. 3. (gram.) afix. // **•ek etkiler** fenomene secundare. **•işlek ekler** (gram.) sufixe productive.
ekalliyet *s.* minoritate.
ekbergi *s.* suprataxă.
eke *s.* frate mai mic; soră mai mică.
eken *adv.* 1. (pt. a întări interogația) oare?; 2. se pare că; se zice că; cică; chipurile. // **•bır bar eken, bır yok eken** a fost odată ca niciodată.
eker *s.* (mat.) echer.
ekew *I. num.* grup de doi (două). **II. s. (muz.) duet.
ekew-ekew *num.* grupuri de câte doi (două).
ekewgi *s., adj.* dualist.
ekewgúluk *s.* dualism.
ekewi *pron.* ambii; ambele; amândoi; amândouă. // **•bız ekewmız** noi doi; amândoi. **•ekewmızniñ tabiyatımız bır** amândoi avem același caracter.
ekewlem *s.* dilemă.
ekewleme *s.* dublare.
ekewlemek *v.t.* a dubla; a face de două ori mai mare.
ekewlengen *adj.* îndoit; dublat.
ekewleşmek *v.i.* 1. a se dubla. 2. a acționa în doi.
ekewlúk *s.* dualitate.
ekewún *pron.* pe ambii; pe ambele; pe amândoi; pe amândouă.
ekewúnde *pron.* la ambii; la ambele; la amândoi; la amândouă.
ekewúnden *pron.* de la/dinspre ambii; de la/dinspre ambele; de la/dinspre amândoi; de la/dinspre amândouă.
ekewúndiy *pron.* ca ambii; ca ambele; ca amândoi; ca amândouă.
ekewúne *pron.* spre ambii; spre ambele; spre amândoi; spre amândouă; ambilor; ambelor; amândorora.
ekewún *adj.* ambilor; ambelor; amândorora.
ekinoks *s.* (astr.) echinocțiu.
ekipa *s.* echipă.
ekipaj *s.* echipaj.
ekipament *s.* echipament (și sportiv).
ekivok *adj.* echivoc.
ekí *I. adj.* ambii; ambele; amândoi; amândouă. **II. num.** doi; două. // **•ekí koyannı bır kurşun man uurmak** a împușca doi iepuri deodată. **•ekí koyannın artından ğuwurmak** a fugi după doi iepuri deodată. **•ekí laf aytmak** a spune cuiva două vorbe. **•ekí sózi uymamak** a nu avea două vorbe la un loc; a umbla cu minciuna; a se contrazice. // **•ekí****

adında la doi pași. **•ekí barıp-kelme билет** două bilete dus-întors. **•ekí ğónlı katnaw** circulație în ambele sensuri. **•ekí haptalık** bilunar. **•ekí kat urba** două rânduri de haine. **•ekí kışılık kabına** cabină pentru două persoane. **•ekí kızı ekí şeşme** cu șiroaie de lacrimi în ochi. **•ekí kızı sokır** orb. **•ekí künde bır** o dată la două zile. **•ekí litrelık sawut** vas de doi litri. **•ekí manalı** echivoc. **•ekí newbetli** în două schimburi; în două ture. **•ekí nokta** două puncte. **•ekí odalı dayire** apartament cu două camere. **•ekí paralık** de doi bani. **•ekí pay salata** două porții de salată. **•ekí saát** două ore. **•ekí saát bırşıy aşap işmeñiz** timp de două ore să nu mâncați și să nu beți nimic. **•ekí saát ewel** cu două ore înainte. **•ekí saátte** în două ore. **•ekí şeker tanesi** două bucăți de zahăr. **•o zامandan ekí sene boldi** de atunci au trecut doi ani. **•suratı ekí karış** bosumflat.
ekíayaklı *s., adj.* biped.
ekíbırleşmedegerli *adj.* (chim.) bivalent.
ekíboyıtlı *adj.* bidimensional.
ekíde *I. adv.* la doi; din doi. **II. s. (mat.) doime.
ekíde-bır *I. adv.* unul din doi; o dată din două ori; des; frecvent; adesea. **II. num.** o doime.
ekíegikli *adj.* (lingv.) bisilabic.
ekíerínli *adj.* (lingv.) bilabial.
ekífazalı *adj.* (fiz.) bifazic.
ekíge *adv.* la doi; pe din două. // **•ekíge bółmek** a da pe din două.
ekígeayırılğan *adj.* bifurcat.
ekígeayırılma *s.* bifurcare.
ekígebólingen *adj.* înjumătățit.
ekígebólúw *s.* înjumătățire.
ekígan(li) *adj.* (d. femeii) gravidă; însărcinată.
ekíganlık *s.* (med.) graviditate; sarcină.
ekígesametli *adj.* bidimensional.
ekíğínisli *adj.* bisexuat.
ekíğillik *adj.* bienal.
ekíğón *s.* duplex.
ekíheğeli *adj.* bisilabic.
ekíkat *adj.* dublu. // **•ekíkat etmek** a dubla.
ekíkatbolğan *adj.* dublat.
ekíkatetúw *s.* dublare; îndoire.
ekíkatlı *adj.* dublu; dublat.
ekíkiriş *s.* duplex.
ekílep *adv.* îndoit; dublu; reciclând de două ori.
ekílerde *num.* aproximativ doi.
ekílík *I. adj.* bipartit; bilateral; mutual; reciproc. **II. s. (mat., muz.) doime.
ekímenzillí *adj.* bicameral. // **•ekímenzillí kurultay** (pol.) parlament bicameral.
ekíndi *adv.* chindie; după amiază.
ekíndi-akşam *adv.* pe înserat.
ekíngi *I. adj.* secund; secundar; ajutor; auxiliar; adjuncț; supleant. **II. num.** al doilea; a doua. // **•ekíngi başkan** vicepreședinte. **•ekíngi dereğeli** subaltern; subordonat; colateral. **•ekíngi dereğeli muwadele** (mat.) ecuație de gradul al doilea. **•ekíngi mevkiy bółmesi** compartiment de clasa a doua. **•ekíngi perde** (la teatr.) actul al doilea. **•ekíngi şahis******

(gram.) persoana a doua. **•soldan**
ekingşisi s. secund.
ekifodali adj. bicameral.
ekiokli adj. (tehn.) biaxial.
ekiölşewli adj. bidimensional.
ekiperdeli adj. (teatr.) în două acte.
ekirenkli adj. bicolor.
ekiseda s. stereofonie.
ekiseda(li) adj. stereofonic.
ekisedalik s. stereofonie.
ekiseksli adj. bisexuat.
ekisestilimli adj. (lingv.) bisilabic.
ekisindirgen adj. 1. suspect; dubios.
 2. incert; nesigur; îndoienic; paradoxal.
ekisindirme s. 1. incertitudine; nesiguranță; îndoială; paradox. 2. suspiciune; dubiu.
ekisindirmek v.t. a determina să se îndoiască de ...; a determina să ezite; a determina să șovăiască; a determina să suspecteze; a determina să bănuiască.
ekisindirmez I. adj. 1. incontestabil. 2. sigur; cert; neîndoienic; îndubitabil. II. adv. fără îndoială; cu siguranță; cu certitudine.
ekisindirmezlik s. certitudine.
ekisindiruw s. 1. incertitudine; nesiguranță; îndoială; paradox. 2. suspiciune; dubiu.
ekisindiruwgi adj. 1. incert; nesigur; îndoienic; paradoxal. 2. suspect; dubios.
ekisingen adj. bănuitor; neîncrăzător; suspicios; ezitant; șovăitor.
ekisinmek v.i. a se îndoii de ...; a ezita; a șovăi; a suspecta; a bănui.
ekisinmez adj. cert; sigur; indiscutabil; indisputabil.
ekisinmezlik s. siguranță; sentiment de încredere.
ekisınuw s. 1. îndoială; ezitare; șovăială; neîncrădere; dubiu. 2. bănuială; suspiciune.
ekisınuwgi s., adj. sceptic.
ekisınuwgılık s. scepticism.
ekisiralı-arpa s. (bot.) orzoaică; orzoaie (lat., *Hordeum distichon*).
ekı-sizikli-Argus-kirkawulı s. (orn.) fazan argus cu bandă dublă (lat., *Argusianus bipunctatus*).
ekı-sizikli-Argus-sulgunı s. (orn.) fazan argus cu bandă dublă (lat., *Argusianus bipunctatus*).
ekisozikawazlı s. (lingv.) diftong.
ekışaplı adj. bidimensional.
ekışer num. câte doi (două).
ekışer-ekışer num. doi câte doi.
ekıtarafli adj. bipartit; bilateral; mutual; reciproc.
ekıtaraflik s. mutualitate; reciprocitate.
ekıtılı adj. bilingv. // **•ekıtılı**
sózlík dicționar bilingv.
ekı-üş num. aproximativ două-trei.
ekivalensali adj. (chim.) bivalent.
ekıyıklı adj. 1. echivoc. 2. bipartit; bilateral; mutual; reciproc. // **•ekıyıklı pazarlıklar** negocieri bilaterale.
ekıyaklık s. mutualitate; reciprocitate.
ekıyillik adj. bial. // **•ekıyillik**
sergi bială.
ekıyızlı adj. ipocrit; fățarnic; perfid; duplicitar.
ekıyızlık s. ipocrizie; fățarnicie; perfidie; duplicitate.
ekıyızıllık s., adj. bicentenar.
eklektik adj. eclectic.
eklektiklik s. eclecticism.
eklem s. (anat.) articulație;

încheietură. // **•eklemı**
kaynaşmak (med.) a se anchiloza.
ekleme I. adj. atașat; prelungit. II. s. adăugare; alăturare; prelungire.
eklemek v.t. 1. a adăuga; a alătura; a atașa. 2. a prelungi; a lungi. 3. a uni; a comasa.
eklemeli adj. (lingv.) aglutinant. // **•eklemeli tiller** (lingv.) limbi aglutinante.
eklemıkaynaşkan adj. (med.) anchilozat.
eklemıkaynaşması s. (med.) anchilozare; anchiloză.
eklemleme s. (anat., lingv.) articulare.
eklemlemek v.t. a articula.
eklemlegen adj. (anat., lingv.) articulat.
eklemleme s. (lingv.) articulare.
eklemleme v.i. (anat.) a se articula.
eklemenuw s. (lingv.) articulare.
eklemlew s. (anat., lingv.) articulare.
eklemli adj. (anat., lingv.) articulat.
eklengen adj. lungit; prelungit.
eklenme s. afiliere; atașare.
eklenmek v.i. 1. a se adăuga; a se alătura; a se atașa. 2. a se prelungi; a se lungi. 3. a se uni; a se comasa.
eklentı s. adaos; supliment; anexă.
eklenuw s. afiliere; atașare.
eklew s. adăugare; alăturare.
eklewlı adj. adăugat; atașat.
eklı adj. prelungit; alăturat.
eklim s. feston.
ekluza s. ecluză.
ekme s. semănat. // **•ekmege**
layık cultivabil.
ekmek v.t. 1. a semăna; a însămânța; a sădi. 2. a împrăști; a presăra.
ekolojik adj. ecologic.
ekolojiya I. adj. ecologic. II. s. ecologie.
ekolojiyağı s. ecolog.
ekolojiyalı adj. ecologic.
ekolok s. ecolog.
ekonomik adj. 1. economic; de economie. 2. convenabil; ieftin. // **•ekonomik kúş** potențial economic.
ekonomist s. economist.
ekonomiya s. 1. economie. 2. chibzuială.
ekonomizor s. (tehn.) economizor.
ekow s. ecou (și fiz.).
ekpara s. suprataxă.
ekparşa s. clin (în croitorie).
ekran s. ecran.
ekrangakóşırılgen adj. ecranizat.
ekrangakóşırúw s. ecranizare.
ekranlı adj. ecranat.
Ekrem s. (antrop. m., arab.) "Cel mai darnic"; "Cel mai generos" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
ekren adj. 1. fără grabă; încet; domol. 2. (d. voce și sunete muzicale) scăzut; diminuat; molcom; șoptit. 3. (d. oameni) greoi; lent. 4. încet; lin; domol; liniștit.
ekrenden adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetșor.
ekren-ekren adv. încet-încet; încetul cu încetul.
ekrenge adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetșor.
ekreniygen adj. încetinit; potolit.
ekreniyemek v.i. 1. a încetini; a-și micșora viteza. 2. a se potoli; a se liniști; a se calma.
ekreniytmek v.t. 1. a potoli; a liniști; a calma. 2. a încetini; a micșora viteza.

ekreniytúwgi s. (tehn.) încetinitor.
ekreniyuw s. liniștire; potolire; încetinare.
ekrenli adv. agale; pe nesimțite; pe neobservate; încetșor.
ekrenlik s. încetineală; lipsă de iuțea.
eksçelensa s. excelență.
eksçentrik adj. 1. (mat.) excentric. 2. ciudat; excentric; extravagant.
eksçentriklik s. (mat.) excentricitate.
eksen s. 1. ax; osie; arbore. 2. (mat., tehn., astr.) axă.
ekseninegiyılgen adj. axat.
ekseninegiyuw s. axare.
eksenineotirgen adj. axat.
eksenineotirtuw s. axare.
ekserçisiyum s. exercițiu.
ekseriy adv. 1. adesea; deseori; îndeobște; de obicei; de multe ori. 2. în majoritatea cazurilor; adesea; în mare parte.
ekseriyet s. majoritate. // **•ekseriyet men** în majoritatea cazurilor. **•geñiş ekseriyet** majoritate zdrobitoare. **•mutlak ekseriyet** majoritate absolută. **•nispiy ekseriyet** majoritate relativă.
ekseriyetli adj. predominant; pregnant.
ekseriyette adj. predominant; pregnant; preponderent.
eksistensiyalizm s. (fil.) existențialism.
eksistensiyalist s., adj. existențialist.
eksi I. adj. negativ. II. adv. fără; minus. III. s. (mat.) minus; semnul minus. // **•altı eksı dört** șase minus patru. **•eksi işaretı** (mat.) semnul minus.
eksık I. adj. 1. absent. 2. incomplet; necomplet; deficitar. 3. neterminat. 4. nerod; idiot; tont; căscat; neghiob. 5. deficitar. 6. (mat.) negativ. II. s. lipsă; lacună; deficiență; neajuns. // **•eksık tabılmak** a lipsi. **•kózden eksık etmemek** a nu scăpa din vedere. // **•eksık bala** avorton. **•eksık bolma!** să trăiești!; **•eksık bolsın!** mai bine lipsă!; **•eksık kutup/ğehet** (fiz.) polul negativ. **•taktası eksık** fără o doagă.
eksıkligıtötirilgen adj. 1. completat; întregit. 2. completat; întregit; împlinit.
eksıklik s. 1. lacună; cusur; defect. 2. lipsă; absență. 3. neajuns; deficiență. 4. nerozie; neghiobie; idioteenie. 5. (fin.) deficit. // **•eksıklikni totılmak** a completa.
eksıkliktötirması s. completare; întregire; împlinire.
eksıksız adj. 1. fără cusur; fără defect. 2. complet; deplin; întreg.
eksılgen s. (mat.) scăzut.
eksılı adj. (mat.) negativ.
eksılme s. 1. împuținare; diminuare; micșorare. 2. (mat.) descreștere.
eksılmek v.i. 1. a lipsi; a absenta. 2. a se împuțina; a se diminua; a se micșora. 3. (mat.) a descrește.
eksıltken s. (mat.) scăzător.
eksılme s. diminuare; micșorare; scădere.
eksılme v.t. 1. a împuțina; a diminua; a micșora. 2. (mat.) a scădea.
eksılúw s. diminuare; micșorare; scădere.
eksılúw s. 1. împuținare; diminuare; micșorare. 2. (mat.) descreștere.

ekskavator s. (constr.) excavator.
ekskursiya s. excursie.
eksotik adj. exotic.
eksotism s. exotism.
ekspansiya s. expansiune.
ekspedisiya s. expediție.
ekspert s. expert; specialist.
ekspres adj. (transp.) expres. // **•ekspres tren** (transp.) tren expres.
ekspresionism s. expresionism.
ekşi I. adj. 1. acru; amar. 2. (fig.) ursuz; urăcios. II. s. acreală; amăreală (şi fig.). // **•ekşi şarap** vin sec.
ekşi-atkulak s. (bot.) ştevie; măcriş (lat., *Rumex acetosa*; *Acetosa pratensis*).
ekşili adj. înăcrit.
ekşilik s. acreală; amăreală (şi fig.).
ekşili-tatlılı adj. (d. vinuri) demisec.
ekşili-turşuli adv. cu acreală. // **•ekşili-turşuli koniştî** a vorbit cu acreală.
ekşimsi adj. acrişor; amărui.
ekşi-peşmek s. (bot.) hrib-amărui (lat., *Boletus aereus*).
ekşirgen adj. înăcrit; alterat.
ekşirme s. înăcrire; alterare.
ekşirmegen adj. conservat; inalterabil.
ekşirmek v.i. 1. a se înăcri; a deveni acru. 2. a se altera; a se strica. // **•midesi ekşirmek** a avea arsuri stomacale.
ekşirtmek v.t. a înăcri.
ekşirtmeme s. conservare; inalterabilitate.
ekşirtmemek v.t. a conserva; a păstra nealterat.
ekşirûw s. înăcrire; alterare.
ekşi-sûmbûl s. (bot.) ceapa-ciorii; floarea-viorelei (lat., *Muscari comosum*).
ekşi-tere s. (bot.) hreniţă (lat., *Lepidium campestre*).
ekşi-üşgûl s. (bot.) măcrişul-iepurelui; măcrişul-caprei (lat., *Oxalis acetosella*).
ekşi-yonga s. (bot.) măcrişul-iepurelui; măcrişul-caprei (lat., *Oxalis acetosella*).
ektî s. parazit.
ektîbîlîmgîsî s. parazitolog.
ektîbîlîmî s. parazitologie.
ektîbîlîmlî adj. parazitologic.
ektîlik s. parazitism.
ektirmek v.t. 1. a determina să împrăştie; a determina să presare. 2. a determina să semene; a determina să însămânţeze; a determina să sădească.
Ekwador s. (topon.) Ecuador.
ekwadorli s., adj. ecuadorian.
ekwator s. ecuator.
ekwatoriya s., adj. ecuatorial.
Ekwatoriya-Gûnye s. (topon.) Guineea Ecuatorială.
ekzema s. (med.) eczemă.
el s. 1. mână. 2. (fig.) intermediere; mijlocire. 3. (fig.) putere; forţă. 4. (la jocul de cărţi) rând. // **•elînden bîrşiy kelmek** a nu fi nimic de capul său; a nu fi în stare de nimic. **•elînden kelgenîn yapmak** a face tot posibilul. **•elînden kelmek** a fi bun de mână; a fi îndemânatic; a fi în stare să...; a fi în măsură să...; **•elînden şikmak** a-l pierde din mână; a-i ieşi de sub control. // **•el bombasî** grenadă. **•elînden iş kelmegen** incapabil.
el s. 1. neam; popor. 2. ţinut; ţară. // **•gat eller** străinătate; locuri

străine.
ela I. adj. 1. albastru deschis; bleu; azuriu. 2. excelent; extraordinar; nemaipomenit; perfect; superior; splendid. 3. (d. opere literare, ştiinţifice, artistice) clasic. II. interj. excelent!; splendid! // **•ela ğewap** răspuns perfect. **•ela kıymet** notă excelentă. **•ela pîşim** stil clasic. **•ela tûtûn** tutun superior. **•ela usul** metodă clasică. **•kîrim tatar elalarî** clasicii tătari crimeeni.
elabolgî s. eveniment; întâmplare importantă.
eladîr interj. excelent!; splendid!;
elalik s. 1. excelenţă; perfecţiune; superioritate; splendoare. 2. clasicism.
elamet s. 1. simptom; indiciu; semn; indicaţie. 2. (econ.) marcă; simbol; emblemă. 3. (arheol.) vestigiu. 4. notă (la şcoală). // **•ğelen elametî** bornă de hotar. **•osal elamet** semn rău.
elametlî adj. 1. simbolic; emblematic. 2. simptomatic; însemnat; marcat.
elametsaluw s. marcare; însemnare.
elastik adj. elastic.
el-âlem s. lume; public; mulţime; obşte; comunitate. // **•el-âlem ne der?** ce va spune lumea?;
Elbe s. (topon.) Pçelarovo (Dobrich, Bulgaria).
elbet adv. desigur; bineînţeles; fără îndoială; precis.
elbette adv. desigur; bineînţeles; fără îndoială; precis. // **•elbette bolmaz** sigur că nu se poate.
elbise s. îmbrăcămintă; veşminte; haine; costum. // **•elbise dolabî** şifonier.
elbiseler s., pl. hainele; îmbrăcămintă; garderobă.
elbîr I. adv. împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. II. s. asociere; solidaritate.
elbîrlîgî s. unitate; acord; înţelegere; alianţă; consens.
elbîr-tîlbîr I. adv. împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. II. s. asociere; solidaritate.
elbuwunî I. adj. (anat.) carpian. II. s. (anat.) carp; încheietura mâinii.
elbuwunî sûyegî s. (anat.) os carpian.
eleĝiya s. (lit.) elegie.
elek s. 1. sită; ciur. 2. înştiinţare; avizare; notificare; informare; veste. // **•elekten geşirmek** a trece prin ciur; a cerne. **•unun eleklemek, elegîn îlmek** a-şi trăi traiul şi a-şi mânca mlaialul.
eleken s. lighean.
elekenlik s. (anat.) pelvis; bazin.
elekleme s. 1. cernere; strecurare. 2. alegere; selecţie. 3. (sport) eliminare.
eleklemek v.t. 1. a cerne; a strecura; a trece prin sită/ciur. 2. a alege; a selecţiona. 3. (sport) a elimina.
eleklengen adj. cernut; ales; selecţionat.
eleklenmek v.i. 1. a se cerne; a se strecura. 2. (sport) a fi eliminat. 3. a fi ales; a fi selecţionat.
eleklew s. 1. cernere; strecurare. 2. alegere; selecţie. 3. (sport) eliminare.
eleklî adj. avizat; notificat.
eleksî s. 1. corespondent (de presă). 2. informator; vestitor.
elektengeşirûw s. cernere; ciuruire.
elektengeşken adj. cernut; ciuruit.
elektrik I. adj. electric. II. s. electricitate. // **•elektrik**

agîm/ĝeriyan curent electric.
•elektrik çentralasî centrală electrică. **•elektrik dewre** circuit electric. **•elektrik enerjiya** energie electrică. **•elektrik ğayî** arc electric. **•elektrik hatî** linie electrică. **•elektrik sayasî/sâatî** (electr.) contor electric. **•elektrik şîpîrgasî** aspirator. **•elektrik şîrak** lumină electrică. **•elektrik sobasî** reşou. **•elektrik telî** fir electric. **•elektrik tîrenş** rezistenţă electrică. **•elektrik tramvay** (transp.) tramvai electric.
elektrikleme s. electrizare; curentare; electrocutare.
elektrikleme v.t. a electriza; a curenta; a electrocuta.
elektriklendirmek v.t. a electriza; a curenta; a electrocuta.
elektriklengen adj. electrizat; curentat; electrocutat.
elektriklenmek v.i. a se electriza; a se curenta; a se electrocuta.
elektrikleşken adj. electrificat.
elektrikleşme s. electrificare.
elektrikleştirme s. electrificare.
elektrikleştirmek v.t. a electrifica.
elektrikleştîrûw s. electrificare.
elektrikleşûw s. electrificare.
elektriklî adj. electric. // **•elektriklî tren** (transp.) tren electric.
elektriklîk s. electricitate.
elektriklîmotor s. electromotor.
elektrikölşer s. (electr.) electrometru.
elektriksî s. electrician.
elektrodinamik adj. (fiz.) electrodinamic.
elektrodinamika s. (fiz.) electrodinamică.
elektrodinamikali adj. (fiz.) electrodinamic.
elektrokardiyografiya s. electrocardiografie.
elektrokardiyograma s. electrocardiogramă.
elektrokimik adj. electrochimic.
elektrokimiya s. electrochimie.
elektrolit s. (chim.) electrolit.
elektroliza s. (chim.) electroliză.
elektromagnet s. (fiz.) electromagnet.
elektromagnetik adj. (fiz.) electromagnetic. // **•elektromagnetik dalga/dulkun** undă electromagnetică.
elektron I. adj. (fiz.) electronic. II. s. (fiz.) electron.
elektronik adj. (fiz.) electronic.
elektronlî adj. (fiz.) electronic.
elektrostatik adj. (fiz.) electrostatic.
elektrostatika s. (fiz.) electrostatică.
elektrostatikali adj. (fiz.) electrostatic.
elektrot s. electrod.
elektrotedaviy s. (med.) electroterapie.
elektroteknik adj. electrotehnic.
elektroteknika s. electrotehnică.
elektroteknikalî adj. electrotehnic.
elektroterapiya s. (med.) electroterapie.
elem s. amărăciune; necaz; supărare.
eleme s. 1. cernere; strecurare. 2. alegere; selecţie. 3. (sport) eliminare.
elemek v.t. 1. a cerne; a strecura; a trece prin sită/ciur. 2. a alege; a selecţiona. 3. (sport) a elimina.
element s. element.
elementar adj. elementar.
elemge s. (text.) depănătoare;

vârtelnîşă.
elemli *adj.* amărât; necăjit; supărat.
elenge *s.* (anat.) coapsă.
elenge sūyegî *s.* (anat.) femur.
elengen *adj.* cernut; ales; selecționat.
elemek *v.i.* **1.** a se cerne; a se strecura. **2.** (sport) a fi eliminat. **3.** a fi ales; a fi selecționat.
eles *s.* **1.** contact; atingere. **2.** relație; legătură. // **•eles bolmak** a contacta; a atinge. **•meselege eles etmek** a atinge un subiect.
eleslendirûwgi *adj.* înfiorător.
eleslengen *adj.* înfiorat; sperios; speriat.
eleslenme *s.* tresărire; înfiorare; sperietură.
eleslenmek *v.i.* a tresări; a se înfiora; a se speria.
eleslenûw *s.* tresărire; înfiorare; sperietură.
elesli *adj.* **1.** contactat; atins. **2.** relativ; care are legătură cu...;
ellessiz *adj.* inviolabil; imun.
ellessizlik *s.* inviolabilitate; imunitate. // **•ikamet ellessizligi** inviolabilitatea domiciliului.
eleştirilgen *adj.* criticat.
eleştirme *s.* critică.
eleştirmek *v.t.* a critica.
eleştirûw *s.* critică. critică.
eleştirûwgi *s.* critic. // **•edebiy eleştirûwgi** critic literar.
eleştirûwğulûk *s.* (fil.) criticism.
elf *num.* (arab.) mie.
elgebir *s.* algebră.
elgebirlî *adj.* algebric.
elhasil *adv.* în sfârșit; în fine; în cele din urmă.
elif *s.* (prima literă a alfabetului arab) elif.
Elif *s.* (antrop. f., arab.) "Cea dreaptă ca un elif" (elif - prima literă a alfabetului arab).
elifbe *s.* alfabet. // **•elifbe úyretmek/okîtmak** a alfabetiza. // **•elifbe kitabi** abecedar. **•morse elifbesi** alfabetul Morse.
elifbeleşken *adj.* alfabetizat.
elifbeleşmek *v.i.* a se alfabetiza.
elifbeleştirilgen *adj.* alfabetizat.
elifbeleştirilmek *v.i.* a se alfabetiza.
elifbeleştirme *v.t.* a alfabetiza.
elifbeleştirûw *s.* alfabetizare.
elifbeli *adj.* alfabetic; alfabetizat.
elifbeokigan *adj.* alfabetizat.
elifbeokitûw *s.* alfabetizare.
elifbesiz *adj.* analfabet; ignorant.
elifbesizlik *s.* analfabetism; ignorantă.
elifbeúyrenge *adj.* alfabetizat.
elifbeúyretûw *s.* alfabetizare.
Elinay *s.* (antrop. f.) Elena (numele Elenei din Troia conform inscripțiilor etrusce).
elipsa *s.* (mat.) elipsă.
elipsali *adj.* (mat.) eliptic.
elipsoyit *s.* (mat.) elipsoid.
eliptik *adj.* (mat.) eliptic.
elîaşik *adj.* generos.
elîndenkelgen *adj.* capabil; apt; abil; ingenios; îndemânatic; priceput.
elîndenkelme *s.* capacitate; aptitudine; abilitate; ingeniozitate; îndemânare; pricepere.
elîşî *s.* lucru manual.
elk *adj.* **1.** primar. **2.** primul; cel dintâi. // **•elk okil** școală primară. **•elk şak tewûkesi** istoria antică.
elke *s.* **1.** element. **2.** principiu; concepție; opinie.
elkelî *adj.* principal.

elker *s.* predecesor.
elkerez *adv.* pe scurt; în rezumat. // **•elkerez, sîz oga barmalîşîñiz!** pe scurt, dumneavoastră trebuie să mergeți la el!;
elkkayide *s.* principiu; concepție; concept.
elkkayidelî *adj.* principal.
el-kol *s.* mâinile și brațele. // **•el-kol aşmak** a-și deschide brațele. **•el-kol oynatmak** a da din mâini; a gesticula. // **•el-kol haleketi/oynatması** gest; gesticulare.
elkşak *s.* epoca primitivă.
elkşaklı *adj.* primitiv.
elkşaklık *s.* primitivism.
elkteşrin *s.* (cron., arh.) octombrie.
elleşme *s.* strângere de mână.
elleşmek *v.i.* a da mâna cu cineva; a bate palma; a face un târg; a cădea la învoială.
elleşûw *s.* strângere de mână. strângere de mână.
ellî *num.* cincizeci.
ellî-altmış *num.* aproximativ cincizeci-șaisze.
ellîlep *adv.* reciclând de cincizeci ori.
ellîlerde *num.* aproximativ cincizeci.
ellîngî *num.* al cincizecilea; a cizecea.
ellîsenelik *s.* semicentenar.
ellîşer *num.* câte cincizeci.
ellîşer-ellîşer *num.* cincizeci câte cincizeci.
ellîyaşlı *s.* cvincvagenar.
ellîyillik *s.* **1.** semicentenar. **2.** cvincvagenar.
elma *s.* măr (fruct). // **•bîr kôzî men elmaga, bîr kôzî men helwaga karamak** a se uita cu un ochi la faină și cu altul la slănină; a privi cruciș. // **•elma şarabî** cidru. **•elmam pîşken** mărul meu e copt. **•ğîr elma** mere sălbatice. **•tatlı elma** măr dulce. **•yarım elma** jumătate de măr.
elmabaş-şomar *s.* (orn.) rață cu cap castaniu; rață cu cap roșu (lat., *Aythya ferina*).
elmalî *adj.* cu mere. // **•elmalî bórek** plăcintă cu mere.
elmalik *s.* livadă de meri.
elmantoz *s.* sare de lămâie.
elmasî, taw- *s.* (bot.) măr-pădureț (lat., *Malus sylvestris*).
elmasî, ğer- *s.* (bot.) nap-porcesc; gulie; topinambur (lat., *Helianthus tuberosus*).
elmasîk sūyegî *s.* (anat.) pomete.
elmateregî *s.* (bot.) măr (pomul) (lat., *Pyrus mallus*; *Malus domestica*).
elmaz *s.* **1.** diamant (și tehn.). **2.** (fig.) giuvaer. // **•hakkikiy elmaz** diamant veritabil.
elmaz-kurkur *s.* (orn.) turturea diamant (lat., *Geopelia cuneata*).
elmazlar *s., pl.* giuvaericeale.
elme *s.* (bot.) ulm (lat., *Ulmus campestris*).
el-oba *s.* **1.** ținut; țară. **2.** neam; popor.
elşî *s.* **1.** ambasador. **2.** sol; emisar; trimis; delegat. **3.** (relig.) proroc.
elşîetûw *s.* delegare.
elşîkana *s.* ambasadă.
elşîler *s., pl.* delegații; delegația.
elşîlık *s.* ambasadă; misiune; delegație.
eltaragî I. *adj.* (anat.) metacarpian. **II.** *s.* (anat.) metacarp.

eltaragî sūyegî *s.* (anat.) os metacarpian.
elvan *adj.* multicolor; pestriț.
elvantabaka *s.* (anat.) iris.
elweda *interj.* adio!
elwedalaşmak *v.i.* a-și lua adio.
elyazîşî *s.* manuscris.
elzem *adj.* absolut necesar; indispensabil.
em *s.* medicament; leac; remediu.
emanet *s.* **1.** amanet; gaj; zalog. **2.** încredințare (spre păstrare).
emanetkeberilgen *adj.* amanetat; încredințat spre păstrare.
emanetkeberûw *s.* amanetare; încredințare spre păstrare.
emanetketaşlangan *adj.* amanetat; încredințat spre păstrare.
emanetlî *adj.* **1.** amanetat; gajat. **2.** încredințat spre păstrare.
emare *s.* semn; indiciu; simptom.
emarelî *adj.* semnificativ; indicativ; simptomatic.
emayil *s.* email.
emayillî *adj.* emailat.
embargow *s.* embargo.
ember *s.* ambră.
emberbaligî *s.* (zool.) cașalot (lat., *Physeter catodon*).
emboliya *s.* (med.) embolie.
embriyolojiya *s.* embriologie.
embriyon *s.* (biol.) embrion.
embriyonlî *adj.* (biol.) embrionic.
eme-dewekuşî *s.* (orn.) struț emu (lat., *Dromiceius novaehollandiae*).
emel *s.* **1.** speranță; nădejde. **2.** dorință; aspirație; năzuință; ideal. // **•emel baylamak** a nutri speranță; a aspira.
emeletken *adj.* doritor; dornic.
emellî *adj.* dorit; doritor.
emelsiz *adj.* fără speranță; fără nădejde; fără dorință.
emelsizlik *s.* lipsă de speranță; lipsă de nădejde; lipsă de dorință.
emenç *s.* covoraș de rugăciune (la musulmani).
emeş *s.* (la plante agățătoare) cârcel; crampon.
eme-tūyekuşî *s.* (orn.) struț emu (lat., *Dromiceius novaehollandiae*).
emgek *s.* **1.** muncă; trudă. **2.** efort; străduință. **3. (anat.) fontanelă; moalele capului. **4.** târâre. **5. (sport) craul.
emgeklegen *s.* reptilă; târâtoare.
emgeklegenler *s., pl.* reptile; târâtoare.
emgekleme *s.* **1.** târâre. **2. (sport) craul.
emgeklemek *v.i.* **1.** a munci; a trudi; a se strădui; a se căzni. **2.** a se târi.
emgekletmek *v.t.* a târi; a târa.
emgeklew *s.* **1.** târâre. **2. (sport) craul.
emgeklewgi *s.* reptilă; târâtoare.
emgeklewğuler *s., pl.* reptile; târâtoare.
emgekliy-emgekliy *adv.* târâș.
emgeklî *I. adj.* laborios. **II.** *s.* pensionar; veteran.
emgeklîk *s.* pensionare; pensie.
emgekşî *s.* om al muncii; lucrător; muncitor; salariat.
emgekşiler *s., pl.* muncitorime; proletariat.
emgekşilergekarşî *adj.* antimuncitoresc.
emgekşılık *I. adj.* muncitoresc. **II.** *s.* muncitorime; proletariat.********

emgektaş s. tovarăș de muncă; coleg.
emgektaşça adv. tovarășește; colegial.
emgektaştay adv. tovarășește; colegial.
emgektaşlık s. colegialitate.
emin adj. 1. devotat; fidel. 2. hotărât; ferm; categoric. 3. cert; neîndoienic; neșovăielnic; demn de încredere. 4. convins; sigur. //
•aňlaşagimizga eminmen am convingerea că ne vom înțelege.
•bólik emini (mil.) furier.
•bondan eminmiz suntem siguri de aceasta. **•emin bolñiz, bile-bile bolmadı!** fiți convins, nu a fost intenționat! **•emin hálde** cu hotărâre; cu siguranță.
Emin s. (antrop. m., arab.) "Cel neșovăielnic" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
eminbolmagan adj. nesigur.
Emine s. (antrop. f., arab.) "Cea neșovăielnică".
emirlık s. încredințare; voință; hotărâre.
emir s. (la arabi) emir; prinț; suveran.
Emir s. (antrop. m., arab.) "Suveranul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
emirat s. emirat.
Emire s. (antrop. f., arab.) "Prințesa".
emirlık s. emirat.
emisiya s. (fin., radiof.) emisie; emisiune.
emiyet s. importanță; însemnătate. //
•emiyet bermemek a nu da importanță. // **•meseleniň emiyeti** importanța chestiunii.
emiyetberilmegen adj. ignorat; nesocotit; neglijat.
emiyetbermeme s. ignorare; nesocotire; neglijare.
emiyetli adj. important; însemnat; substanțial.
emiyetsiz adj. neimportant; neînsemnat.
emilgen adj. supt; sorbit; absorbit.
emilmek v.i. 1. a se aspira; a se trage. 2. a se absorbi; a se captiva. 3. a se suge.
emir I. s. ordin; dispoziție; poruncă. II. s., adj. (gram.) imperativ. // **•emir bermek** a da ordin; a ordona; a porunci. // **•emir sýgasi/kipi** (gram.) modul imperativ. **•ordi emiri** (mil.) ordin de zi.
emiralmaz adj. nesubordonat.
emirastı I. s. subordine; subordonare. II. s., adj. subordonat; subaltern; subjugat.
emirastitutulgan adj. (mil.) consemnat.
emirastitutuw s. (mil.) consemnare.
emirber s. (mil.) ordonanță.
emirkabletmez adj. nesubordonat.
emirname s. directivă; ordin; precept (scris).
emizdirik s. biberon.
emizdirmek v.t. a alăpta; a da să sugă. // **•sút emizdirmek** a da să sugă lapte; a alăpta.
emizilgen adj. alăptat.
emizme s. alăptare.
emizmek v.t. a alăpta; a da să sugă.
emizúw s. alăptare.
emlak s. proprietate; patrimoniu; domeniu; moșie.
emlakşı s. proprietar; moșier.
emlakşilik s. moșierime.
emme s. 1. sugere; supt. 2. (fiz.) absorbi; absorbtie. // **•emme**

tulumbası pompă aspiratoare.
emmek v.t. 1. a suga. 2. a absorbi; a captiva. 3. a aspira; a trage. //
•emşek emmek (d. sugari) a suga sân.
emmes s. 1. aspirator de praf. 2. (tehn.) trompă; ventilator hidraulic.
emniyet s. 1. siguranță; securitate. 2. încredere. // **•emniyet etmek** a avea încredere. // **•emniyet sandığı** seif.
emniyet-i suyistimal iz.prsn. abuz de încredere.
emniyetli adj. 1. sigur; demn de încredere. 2. ferit; ocrotit; apărat.
emniyetsiz adj. 1. nesigur; incert; precar. 2. îndoienic; dubios.
emniyetsizlik s. neîncredere; nesiguranță; insecuritate.
empirik adj. empiric.
emretmek v.t. a porunci; a ordona; comanda.
emretúwgi adj. poruncitor.
emrivakiy s. fapt împlinit.
Emrulla(h) s. (antrop. m., arab.) "Porunca lui Allah/Dumnezeu".
emsal s. 1. egal; pereche; omolog. 2. exemplu; pildă. 3. (mat.) coeficient; factor; înmulțitor. // **•derege emsalı** (mat.) exponent. **•igbar emsalı** coeficient de forță.
•keñtyme emsalı coeficient de dilatație.
emsallı adj. exemplificat.
emsalsiz adj. fără pereche; fără egal; fără seamăn; neasemuit.
emşek s. (anat.) mamelă; sân; piept; țată.
emşekşik s. (anat.) mamelon; sfârc.
emşekte s. sugar; sugaci. // **•emşekte bala** copil sugar.
emşekuşi s. (anat.) mamelon; sfârc.
emulsiya s. (chim.) emulsie.
emúne I. adj. frontal. II. s. (anat.) frunte.
emúne súyegı s. (anat.) os frontal.
emúnedegı adj. frunțaș.
emúnedegısı s. cel frunțaș.
emúnedekı adj. frunțaș.
emúnedekısı s. cel frunțaș.
emúnege adv. frontal.
emúnelik I. adj. frontal. II. s. 1. diademă. 2. (arhit.) fronton.
emúw s. 1. sugere; supt. 2. (fiz.) absorbi; absorbtie.
emúwgi I. s. ventuză. II. s., adj. 1. (chim.) absorbant. 2. aspirator.
emval s. avuție; bogăție; bunuri. // **•kayriymenkul emval** bunuri imobiliare. **•menkul emval** bunuri mobiliare.
emzık s. 1. biberon; tetină. 2. țigaret. 3. (anat.) mamelon; sfârc. // **•emzık memesı** biberon.
emzıkotı s. (bot.) zgrăbunțică; iarba-zgaibei; salata-câinelui (lat., *Lapsana communis*).
en s. lățime; lărgime; lat.
enayiy s., adj. nătarău; tont.
ençefalita s. (med.) encefalită.
ençiklopediya s. enciclopedie.
endam s. 1. statură; talie. 2. proporție. // **•endamı ósmek** a lua proporții. // **•endam aynası** oglindă (la o mobilă).
endamli adj. proporționat.
endamsiz adj. disproporționat.
endamsizlik s. disproporție.
endemik adj. (biol., med.) endemic.
ender adj. rar; puțin frecvent.
endeşilgen s. adasant.
endeşmek v.i. a se adresa.

endeşúw s. adresare.
endibe, mawı- s. (bot.) cicoare (lat., *Chicorium intybus*).
endişe s. neliniște; grijă; îngrijorare. // **•endişe etmek** a se neliniști; a fi îngrijorat.
endişelendirgen adj. îngrijorător; neliniștitor; alarmant.
endişelendirmek v.t. a îngrijora.
endişelendirúwgi adj. îngrijorător; neliniștitor; alarmant.
endişelengen adj. îngrijorat; neliniștit; alarmat; preocupat.
endişelenmek v.i. a se neliniști; a se îngrijora; a se alarma.
endişeli adj. neliniștit; îngrijorat; alarmat.
endişesiz adj. nepăsător; indiferent.
endı I. adj. următor; viitor. II. adv. de acum înainte. // **•bolağagi bolgan endı** ce-a fost, a fost; zarul este aruncat. **•endı balaban boldı** de acum s-a făcut mare. **•o neden kalgan endı?** asta mai lipsea?;
endiden adv. de acum înainte. // **•endiden soň** de acum înainte.
endişemegen adj. caduc; depășit; desuet.
endıgi I. adj. următor; viitor. II. adv. de acum înainte.
endıgısı s. cel următor; cel viitor.
endirmek v.t. 1. a scădea; a coborî. 2. a paraliza.
endokrin adj. (anat.) endocrin. // **•endokrin bezi** (anat.) glandă endocrină.
endokrinbılımgısı s. endocrinolog.
endokrinbılımi s. endocrinologie.
endokrinologiya s. endocrinologie.
endokrinologiyağı s. endocrinolog.
enek adj. castrat; jugănit.
enelgen adj. sterilizat; castrat; jugănit.
enelmegen adj. necastrat; nejugănit.
eneme s. sterilizare; castrare; jugănire.
enemek v.t. a castra; a jugăni.
energik adj. energic; ferm; hotărât.
energiya s. 1. forță; vigoare; tărie. 2. (fiz., chim.) energie. // **•atom energiyası** energie atomică. **•elektrik energiya** energie electrică. **•mekanik energiya** energie mecanică.
energiyabılımi s. energetică.
energiyalı adj. energic; energetic.
enetilgen adj. castrat; jugănit.
enetilmek v.i. a fi castrat; a fi jugănit.
enetme s. castrare; jugănire.
enetmek v.t. a determina să castreze; a determina să jugănească.
enetúw s. castrare; jugănire.
enew s. sterilizare; castrare; jugănire.
enfes adj. foarte frumos; încântător; superb.
enfes-siyirşik s. (orn.) graur superb (lat., *Lamprotornis superbus*).
enfes-şegertkıgi s. (orn.) graur superb (lat., *Lamprotornis superbus*).
enfiye s. priză (de tutun).
enge adj. oblong; lunguiet; alungit.
engebe s. (geogr.) neregularitate a solului.
engebelı adj. (d. terenuri) accidentat.
engebelik s. relief.
Engegi/Kengegi s. (topon.) ("Innoitorii") Deleni (jud. Constanța).
engel s. 1. piedică; obstacol; impediment. 2. barieră. 3. handicap; infirmitate; invaliditate. // **•engel bolmak** a împiedica. // **•kapangan engel geşúwı**

trecere la nivel cu bariere.
engellegen s. inhibitor.
engelleme s. obstrucție.
engellemek v.t. 1. a împiedica. 2. (la lupte tătarești) a pune piedică.
engellengen adj. barat; deconcertat; dejucat; inhibat; stopat; oprit; obstrucționat; anihilat; zădărnicit.
engellenme s. inhibiție.
engellenúw s. inhibiție.
engellew s. obstrucție.
engellí adj. 1. cu barieră; cu obstacol; cu piedică; împiedicat. 2. handicapat; infirm; invalid. // **•úş biñ metre engellí ğuwurması** (sport) cursa de trei mii metri obstacole. **•yúz metre engellí ğuwurması** (sport) cursa de alergare o sută metri garduri.
engelsız adj. nestingerit.
Enge-Malle/Kenĝe-Malle s. (topon.) ("Cartierul Nou") Mereni (jud. Constanța).
engen I. adj. 1. coborâtor; descrescător. 2. coborât; descrescut; scăzut. II. s. (med.) paralizic.
engerek s. (zool.) viperă; năpârcă (lat., *Vipera berus*).
engerek, múyúzlı- s. (zool.) viperă-cu-corn (lat., *Vipera ammodytes*).
Enge-Sale/Kenĝe-Saluw s. (topon.) ("Satul Nou") Enisala (jud. Tulcea).
Engéz s. (topon.) General Scărișoreanu (jud. Constanța).
engile s. (iht.) anghilă (lat., *Anguilla anguilla*).
engin I. adj. 1. vast; imens; întins; spațios. 2. (d. terenuri) jos; lăsat. II. s. larg; largul mării.
enginar s. (bot.) anghinare (lat., *Cynara scolymus*).
enginlık s. imensitate; vastitate.
engümen s. comisie; comitet. // **•karma engümen** comisie mixtă.
enis s. prieten; amic.
Enise s. (antrop. f., arab.) "Prietenă apropiată".
enison s. (bot.) anason; anison (lat., *Pimpinella anisum*; *Anisum vulgare*).
enisoni, kanara- s. (bot.) pătrunjel-de-câmp (lat., *Pimpinella saxifraga*).
enisoni, yıldız- s. (bot.) anason-stelat; anason-franțuzesc; badian (lat., *Illicium anisatum*; *Illicium verum*).
eník I. adj. lăsat în jos; coborât; aplecat. II. s. câțel; pui de vulpe; pui de lup.
eninde-soñında adv. în sfârșit; în fine; în cele din urmă.
enine adv. de-a latul; în lățime; de-a curmezișul; transversal; pe latitudine. // **•enine kesme** (mat.) secțiune transversală.
eniş s. pantă; povârniș; versant; coastă.
enişte s. cumnat (soțul surorii mai mari).
eniştiy s. (dim., fam.) cumnățel (soțul surorii mai mari).
enkaz s. ruină; dărâmbătură.
enlem s. (geogr.) latitudine.
enleme s. 1. lățire; largire. 2. străbater de-a latul.
enlemek v.t. 1. a merge de-a latul; a străbate de-a latul. 2. a lăți; a lărgi.
enlengen adj. 1. străbătut de-a latul. 2. lățit; lărgit.
enlenme s. largire; lățire.

enlenmek v.i. 1. a fi străbătut de-a latul. 2. a se lăți; a se lărgi.
enlenúw s. largire; lățire.
enlew s. 1. lățire; largire. 2. străbater de-a latul.
enliy adv. lățiș; în sensul lățimii; de-a latul; în lățime; de-a curmezișul; transversal; pe latitudine.
enlí adj. lat; larg.
enlićinema s. cinemascop.
enlideweran s. cinemascop.
enlík s. lățime; largime; lat.
enme s. 1. scădere; descresștere. 2. (med.) apoplexie. 3. (geogr.) reflux.
enmek v.i. 1. a scădea; a descresște (și fig.). 2. a se da jos; a coborî. 3. (d. prețuri) a descresște; a se micșora. 4. (med.) a paraliza.
enser s. piron.
enserleme s. pironire.
enserlemek v.t. a pironi.
enserlengen adj. pironit.
enserlenmek v.i. a fi pironit.
enserlew s. pironire.
enserlí adj. pironit.
ensersiz adj. fără piroane.
ensız adj. strâmt. // **•ensız takta** șipcă; leat; scândurică.
entár/entári s. rochie. // **•kadifeden entár** rochie de catifea. **•yúpek entár** rochie de mătase.
enter s. (zool.) babuin (lat., *Papio leucophaeus*).
enterita s. (med.) inflamarea intestinului subțire; enterită.
entígúw s. 1. hoinăreală; rătăcire; vagabondaj; cutreierare; colindare. 2. hoinăreală; vânturare.
entígúwĝı s. hoinar; rătăcitor; vagabond.
entíkme s. hoinăreală; vânturare.
entíkme v.i. a hoinări; a rătăci; a vagabonda; a cutreiera; a colinda.
enúw s. 1. coborâre; descresștere. 2. scădere; descresștere. 3. (med.) apoplexie. 4. (geogr.) reflux.
enva s. fel; varietate.
envayiy adj. felurit; variat. // **•envayiy túrlı** felurit; diferit; variat.
envayiyler s., pl. varieteu; varietăți.
enver adj. foarte strălucitor; foarte luminos; foarte radios.
Enver/Enwer s. (antrop. m., arab.) "Cel radios".
enze adj. slab; vlăguit; debil.
enzima s. (chim.) enzimă.
eñ adv. cel mai. // **•eñ yúksek noktadan geşmek** a culmina. // **•eñ azından** cel puțin. **•eñ balaban** cel mai mare. **•eñ balaban umumiy bólúwĝı** (mat.) cel mai mare divizor comun. **•eñ bek** cel mai; cea mai. **•eñ ğanı** cel mai nou; modern. **•eñ gúzel** cel mai frumos. **•eñ kelışken** optim. **•eñ keş** cel târziu. **•eñ kiska ğol** drumul cel mai scurt. **•eñ kiska zamanda** în cel mai scurt timp. **•eñ kışkene** cel mai mic. **•eñ kizĝin wakıt** punct culminant. **•eñ soñ** cel din urmă; modern. **•eñ uygun** optim; ideal. **•eñ yakışkan** optim; ideal. **•eñ yakşı** optim; ideal. **•eñ yakşı arzilar!** cele mai bune urări! **•eñ yúksek dereĝede** în cel mai înalt grad; maxim. **•eñ yúksek nokta** punct culminant. **•menım eñ süygen besteĝim** compozitorul meu preferat.

eñge s. pace; înțelegere; conciliere. // **•eñge bolsın dúniyada!** să fie pace în lume! **•eñge ğelsesı** conferință de pace. **•eñge men bereket** pace și prosperitate. **•eñge muwahedesı** (pol.) tratat de pace.
Eñge-Deriyası s. (hidron.) Oceanul Pacific.
eñgeĝı adj. iubitor de pace; pașnic; pacifist.
eñgeĝılık s. pacifism.
eñgeleşken adj. împăcat; împăciuit.
eñgeleşme s. 1. conciliere; împăciuire; împăcare; reconciliere. 2. înțelegere; acord.
eñgeleşmegen adj. neîmpăcat.
eñgeleşmek v.i. a se împăca; a se înțelege.
eñgeleşmez adj. ireconciliabil; de neîmpăcat.
eñgeleştirgen adj. împăciuitoar.
eñgeleştırme s. împăcare; reconciliere.
eñgeleştırmek v.t. a împăca; a reconcilia.
eñgeleştırúw s. 1. împăciuire. 2. împăcare; reconciliere.
eñgeleştırúwĝı s. împăciuitoar.
eñgeleştırúwĝılık s. împăciuitoarism.
eñgeleşúw s. 1. conciliere; împăciuire; împăcare; reconciliere. 2. înțelegere; acord.
eñgesúygen adj. iubitor de pace; pașnic; pacifist.
eñgesúyúw s. pacifism.
eñgeşunas adj. iubitor de pace; pașnic; pacifist.
eñgeşunaslık s. pacifism.
eñkıygen adj. lăsat pe vine; care șade pe vine; aplecat.
eñkıyme s. lăsare pe vine; ședere pe vine; aplecare; plecaciune.
eñkıymek v.i. a se lăsa pe vine; a ședa pe vine; a se apleca.
eñkıytmek v.t. a-l face să se lase pe vine; a-l face să șadă pe vine; a determina să se aplece.
eñkıyúw s. lăsare pe vine; ședere pe vine; aplecare; plecaciune.
eñse I. adj. cervical. II. s. (anat.) ceafă. // **•eñsesı kalın** persoană influentă.
eñse súyegı s. (anat.) vertebră cervicală.
eñseleme s. prindere; reținere; înhățare; înșfăcare.
eñselemek v.t. a prinde; a înhăț; a înșfăca.
eñselengen adj. prins; înhățat; înșfăcat.
eñselenmek v.i. a fi prins; a fi înhățat; a fi înșfăcat.
eñselew s. prindere; reținere; înhățare; înșfăcare.
eñsí s. 1. fief; feudă. 2. zestre.
eñsíĝı s. feudal.
eñsíĝılık s. feudalism.
eñsíleme s. 1. feudalizare. 2. înzestrare.
eñsílemek v.t. 1. a feudaliza. 2. a înzestra.
eñsílengen adj. 1. înzestrat. 2. feudalizat.
eñsílew s. 1. feudalizare. 2. înzestrare.
eñsílí adj. 1. feudal. 2. cu zestre; înzestrat.
eñsílık s. obiect pentru zestre.
eñúst adj. absolut; suprem; sublim; extrem.
eñústlük s. supremație.

eñústúnlúk s. (*gram.*) superlativ; gradul superlativ.
ep *adj.* ușor; facil. // **•epke akelmek** a înlesni; a ușura; a facilita.
ependí s. 1. efendi; domn. 2. soț; bărbat. 3. om cult; învățat. 4. (*fig.*) stăpân. // **•Gemal endepí** domnul Gemal.
ependím interj. 1. poftim?; 2. domnul meu!; 3. poftim!;
epiçentre s. epicentru.
epiderma s. epidermă.
epigon s. epigon.
epigrama s. (*lit.*) epigramă.
epik *adj.* (*lit.*) epic.
epikurguluk s. (*fil.*) epicurism.
epilepsiya s. (*med.*) epilepsie.
epilepsiya s., *adj.* (*med.*) epileptic.
epilok s. epilog.
episkop s. (*relig.*) episcop.
episkoplík s. (*relig.*) episcopie.
epiteliyum s. (*anat.*) epitelii.
epkeakelíngen *adj.* facilitat; înlesnit.
epkeakelúw s. facilitare; înlesnire.
epkelúw s. facilitare; înlesnire.
epkín s. vânt; vijelie.
epkínli *adj.* (*d. vânt*) vântos; furtunos; vijelios.
eplík s. lejeritate; ușurință; facilitate.
epolet s. (*mil.*) epoet.
epope s. (*lit.*) epopee.
er I. *adj.* priceput; capabil; competent. II. s. 1. bărbat; soț. 2. soldat; ostaș; cavalier. 3. om viteaz; bărbat curajos; om generos și nobil; cavalier. 4. proprietar; stăpân. // **•er bala** băiat. **•karşidan kelgenge ğol ber** prioritate pentru circulația din sens invers.
erat s. (*mil.*) ostași; trupă.
erba num. (*arab.*) patru.
erba-aşar num. (*arab.*) paisprezece.
erbap s., *adj.* cunoscător; specialist; expert.
erbaş s. (*mil.*) gradat.
erbawun num. (*arab.*) patruzeci.
erdem s. virtute.
erdemlí *adj.* virtuos.
erdemlík s. virtute.
erden *adj.* 1. fecioară; virgină; neprihănită. 2. (*d. locuri*) virgin; neexplorat.
erdenlík s. virginitate; feciorie; neprihănire.
erek s. scop; țel.
ereklik s. (*fil.*) finalitate.
ereksi *adj.* final.
erekşılık s. (*fil.*) finalism.
eren I. *adj.* curajos; brav; viteaz. II. s. omenire; lume; umanitate.
Erendír s. (*astr.*) zodia gemenilor.
Erendíz s. (*astr.*) Jupiter.
ereñ *adj.* (*d. cai*) alb; bălan.
erganun s. (*muz.*) orgă.
erganunğı s. (*muz.*) organist.
erganunşalgan s. (*muz.*) organist.
erge s. partea dinspre usă a iurtei.
ergen s. 1. cavalier; celibatar; holtei; burlac. 2. (*chim.*) aliaj. 3. (*fiz.*) fuziune.
ergenleşken *adj.* (*d. metale*) aliat.
ergenleştirmek v.t. (*d. metale*) a alia.
ergenlí *adj.* (*d. metale*) aliat.
ergenlík s. 1. celibat; burlăcie. 2. (*med.*) acnee.
ergin *adj.* 1. (*d. fructe, cereale*) copt. 2. (*d. persoane*) matur; major.
erginleşmek v.i. a se maturiza; a deveni major.
erginlik s. maturitate; majorat.
erginlikkebarmagan s., *adj.* (*d.*

persoane) minor.

erigí, hindistan- s. (*bot.*) cubeb (*lat., Piper cubeba*).
erigí, şakal- s. (*bot.*) porumbar; scorombar (*lat., Prunus spinosa*).
erik s. 1. corcodușă. 2. (*bot.*) corcoduș (*lat., Prunus cerasifera*). // **•erik koşabi** compot de corcodușe.
erik-başlı-dudukuş s. (*om.*) papagal cu cap vinețiu; papagal cu cap de prună (*lat., Psittacula cyanocephala*).
erín I. *adj.* (*lingv.*) labial. II. s. buză. // **•erín boyası ğakmak** a se ruja. **•erín sarkítmak** a pune buza în jos; a face bot; a se bosumfla. **•erínlerin tışlemek** a-și mușca buzele; a se căi. // **•erín boyası** ruj.
erínastí s. murmur. // **•erínastí konışmak** a vorbi în barbă. **•erínastí okımak** a murmura; a fredona.
erínastíokılğan *adj.* fredonat; murmurat; îngănat.
eríne-eríne *adv.* alene; agale.
eríníguka I. *adj.* sfătos; subtil; rafinat. II. s. orator.
erínísarkkan *adj.* bosumflat; îmbufnat.
erínleme s. labializare.
erínlemek v.t. a labializa.
erínlengen *adj.* (*lingv.*) labializat; labial.
erínlenmegen *adj.* (*lingv.*) nelabializat; nelabial.
erínlenmek v.i. a se labializa.
erínlew s. labializare.
erínli *adj.* (*lingv.*) labial. // **•erínli sozikawaz** (*lingv.*) vocală labială.
erínme s. trândăvie.
erínmek v.i. a-i fi lene. // **•konışmaga eríne** îi e lene să vorbească.
erínsarkítması s. bosumflare; îmbufnare.
erínsız *adj.* (*lingv.*) nelabial. // **•erínsız sozikawaz** (*lingv.*) vocală nelabială.
erínşek *adj.* leneș; trândav; indolent.
erínşeklik s. lene; lăncezeală.
erínúw s. trândăvie.
erişewuygan *adj.* supărăcios.
erişewuyma s. artag; irascibilitate.
erişken *adj.* înfuriat; mâniat; supărat; enervat.
erişme s. furie; mânie; supărare; enervare.
erişmek v.i. a se înfuria; a se mânia; a se supăra; a se enerva.
erişte s. (*gastron.*) fidea.
erıştirmek v.t. a înfuria; a mânia; a supăra; a enerva.
erıştırúwğı *adj.* supărător; enervant.
erışúw s. 1. enervare; supărare; cătrănire. 2. furie; mânie; supărare; enervare.
Erítııye s. (*topon.*) Eritreea.
erk s. 1. putere; forță. 2. influență.
erkáan s. 1. demnitar; înalt funcționar. 2. militant; activist. 3. ofițer superior. 4. (*fig.*) cale; mijloc.
erkáanlık s. militantism; activism.
erke I. *adj.* alintat; răsfățat. II. s. (*fiz.*) energie. // **•erke sarfiyatı** consum de energie. **•erke şokragı** sursă de energie. **•kúneş erkesı** energie solară. **•şagılğan erkesı** energie electrică. **•seriyet erkesı** energie mecanică. **•tane erkesı** energie atomică.
erkebulímı s. energetică.

erkek I. *adj.* 1. bărbătesc; masculin. 2. (*fig.*) curajos; brav; viteaz. II. s. 1. bărbat. 2. soț. 3. (*d. copci*) moș. 4. (*zool., orn.*) mascul; bărbătuș. // **•erkek ázir urba bólmesi** raionul de confecții pentru bărbați. **•erkek iştanı** chiloți bărbătești. **•erkek kondırası/ayakkabısı** pantofi bărbătești. **•erkek pijaması** pijama bărbătească. **•erkek şorabı** ciorapi bărbătești. **•erkek takımı** costum băbătesc. **•otız-kırk yaşında erkek** bărbat în vârstă de vreo treizeci-patruzeci de ani. **•şıpt erkekler meçı** (*sport*) meci la dublu bărbați. **•tüşlerimniñ erkegisin** ești bărbatul viselor mele.
erkekbizaw s. vițel.
erkekboşık s. cățel.
erkekeşkı s. țap; căprior.
erkekğıylan s. căprior; țap.
erkek karağa s. căprior.
erkekleşme s. (*med.*) virilism; virilizare.
erkekleşúw s. (*med.*) virilism; virilizare.
erkeklik s. 1. bărbăție. 2. (*fig.*) virilitate. // **•erkeklik bezi** (*anat.*) scrot. **•erkeklik dalı** (*anat.*) penis.
erkekmaral s. căprior.
erkekmişik s. motan; cotoi.
erkekşe *adv.* bărbătește; vitejește; în mod curajos.
erkeşşik s. (*bot.*) stamină.
erkektülki s. vulpoi.
erkeleme s. imitare; reproducere.
erkelemek v.t. 1. a răsfăța; a răzgâia; a alinta. 2. a imita.
erkelealmagan *adj.* inimitabil.
erkelengen *adj.* 1. îngănat; imitat. 2. alintat; răsfățat; răzgâiat; cocoloșit.
erkelemenek v.i. a se răsfăța; a se răzgâia; a se alinta.
erkelelenmiykalır *adj.* inimitabil.
erkeletme s. alintare; răsfăț; răzgâiere; cocoloșire.
erkeletmek v.t. a răsfăța; a răzgâia; a alinta.
erkeletúw s. alintare; răsfăț; răzgâiere; cocoloșire.
erkelew s. imitare; reproducere.
erkelewğı s. imitator.
erkelewğı, kawerengı- s. (*orn.*) mierloi american brun (*lat., Toxostoma rufum*).
erkelewğı, şimaliy- s. (*orn.*) mierloi american (*lat., Mimus polyglottos*).
erkele *adj.* energetic; energetic.
Erkel'niñ-şılı s. (*orn.*) potârnichea frankolin Erckel (*lat., Francolinus erckelii*).
erkin *adj.* liber; independent.
erkingı s., *adj.* liberal.
erkingılık s. liberalism.
erkinlik s. libertate; independență; autodeterminare.
erklı *adj.* 1. puternic. 2. influent.
erlık s. bărbăție; virilitate.
ermeniy I. *adj.* armenesc. II. s., *adj.* armean.
ermeniyge I. *adv.* armeneste; în limba armeană. II. s. (*limba*) armeană.
Ermenistan s. (*topon.*) Armenia.
ernew s. 1. marginea farfuriei. 2. obadă (*la roată*). 3. jug; obadă (*instrument de tortură*).
ernike s. (*bot.*) podbal-de-munte; arnică; carul-pădurilor; țâța-oii (*lat., Arnica montana*).
erotik *adj.* erotic.

eroticism s. eroticism.

erte adv. devreme; din vreme; de dimineață. // **•biyil buzlar erte iridi** anul acesta dezghețul a venit mai devreme. **•eger dersleriñ bolsa, erten erte tursatırman** dacă ai lecții dimineața te voi trezi devreme.

erte-ğarik adv. devreme; din vreme; de dimineață; pe lumină.

erteleme s. suspendare; amânare.

ertelemek v.t. a amâna.

ertelengen adj. amânat.

ertelenme s. amânare.

ertelenmek v.i. a fi amânat. // **•bayrak ğaldama ozişlari ertelendi** probele de ștafetă la înot s-au amânat.

ertelenuw s. amânare.

ertelew s. suspendare; amânare.

ertem s. bună creștere; politețe; amabilitate.

erten I. adj. de dimineață; matinal. II. adv. devreme; din vreme; dimineață; în cursul dimineții. III. s. dimineață. // **•erten ğetişken** precoce. **•erten men** de dimineață. **•kayırlı erten!** bună dimineață!

erten-beerten adv. din dimineață în dimineață.

ertenden adv. din vreme.

ertenden-ertenge adv. din dimineață în dimineață.

erten-erten adv. dis-de-dimineață.

ertenge adv. pentru dimineață.

ertengeşik adv. până dimineața.

ertengi adj. de dimineață. // **•ertengi aş** micul dejun.

ertengisi s. cel de dimineață.

erten-ğarik adv. devreme; din vreme; de dimineață; pe lumină.

erteninkışaf s. precocitate.

erteninkışafli adj. precoce.

ertenlik I. adj. de dimineață; matinal. II. s. mic dejun.

ertesı adj. următor. // **•bayram ertesı** după sărbătoare. **•ertesı kún** a doua zi.

Ertogrıl s. (antrop. m.) "Cavalerul justițiar".

erzak s. alimente; hrană; provizii. // **•erzak ambarı** depozit de alimente. **•erzak tükääni** alimentară.

erzakkana s. cămară.

erzakşı s. merceolog.

erzakşilik s. merceologie.

erzen adj. ieftin.

erzenleşken adj. ieftinit.

erzenleşme s. ieftinire.

erzenleşmek v.i. a se ieftini.

erzenleşuw s. ieftinire.

erzenletmek v.t. a ieftini; a reduce prețurile.

erzenlik s. ieftinire.

es s. 1. (muz.) pauză. 2. respirație; răsuflare; suflare. 3. memorie; amintire; minte. // **•esin almak** a se inspira. **•esin tartmak** a respira; a răsufla; a sufla.

esaluw s. inspirare; aspirare.

esaret s. 1. robie; sclavie. 2. asuprire; opresiune; jug. // **•esaret astina almak** a înrobi; a subjuga.

esaretşı I. adj. sclavagist. II. s. asupritor; opresor; exploatare; tiran; zbir.

esarettenasudeleşken adj. dezrobot.

esarettenasudeleşme s. dezrobire.

esas I. adj. fundamental; de bază; principal. II. s. 1. temelie; fundament. 2. (fig.) temei; bază. // **•esası yok**

nu este adevărat.

esasfikir s. (fil.) teză.

esasğön s. (geogr.) punct cardinal.

esasiy adj. fundamental; de bază; principal.

esaslagan s. așezător; ctitor; fondator; întemeietor.

esaslama s. ctitorire; fondare; întemeiere.

esaslamak v.t. a ctitori; a fonda; a întemeia.

esaslandırma s. coroborare; fundamentare.

esaslandırmak v.t. 1. a fundamenta; a consolida. 2. (fig.) a confirma; a adevăra.

esaslandırır s. coroborare; fundamentare.

esaslangan adj. 1. confirmat; adevărat. 2. bazat; fundamentat.

esaslanma s. adevărire; argument; argumentare; confirmare.

esaslanmak v.i. 1. a se baza; a se fundamenta. 2. a se confirma; a se adevăra.

esaslanuw s. adevărire; argument; argumentare; confirmare.

esaslau s. ctitorire; fondare; întemeiere.

esaslı adj. 1. fundamentat; întemeiat. 2. confirmat; adevărat.

esasnume s. prototip.

esassız adj. nefondat; neîntemeiat.

Esat s. (antrop. m., arab.) "Cel fericit".

esef s. regret; tristețe. // **•esef etmek** a regreta. // **•esef men** cu regret.

eseflendirmek v.t. a supăra; a amări.

eseflenmek v.i. a se întrista; a se amări.

esefli adj. măhnit; trist; afectat.

eseme s. logică.

esemelı adj. logic; rațional.

esemesiz adj. illogic; irațional.

esen adj. sănătos; teafăr. // **•esen barıñız!** mergeți sănătoși! // **•esen bolıñız, darısı başıñızga!** vă mulțumesc, asemenea!

esengirgen adj. înfiorat; sperios; speriat.

esengirme s. tresărire; înfiorare; sperietură.

esengirmek v.i. a tresări; a se înfiora; a se speria.

esengirtken adj. înfiorător.

esengiruw s. tresărire; înfiorare; sperietură.

Esen-Kóy s. (topon.) Esecioi (jud. Constanța).

esenleme s. salutare.

esenlemek v.t. a saluta; a da binețe.

esenleşmek v.i. a se saluta; a-și da binețe.

esenlew s. salutare.

esenlik s. sănătate.

esensa s. esență; extract.

esen-saw adv. sănătos; teafăr. // **•esen-saw kalıñız!** rămâneți sănătoși! ;

eser s. 1. operă; creație. 2. faptă; fapt. 3. urmă; semn; indiciu. // **•edebiy eser** operă literară. **•Eminesku eserleri** operele lui Eminescu.

•sanat eserı operă de artă.

•tekmił eserler opere complete.

eserbolgan adj. creat; plăsmuit.

esew s. logică.

eshabe s. (relig.) apostol.

esim s. (d. vânt) zefir; boare; adiere.

esin s. 1. (d. vânt) zefir; boare; adiere. 2. (fig.) inspirație.

esindirme s. insuflare.

esindirmek v.t. a inspira; a insufla.

esindiruw s. insuflare.

esinli adj. inspirat.

esinsiz adj. neinspirat.

esinti s. (d. vânt) zefir; boare; adiere.

esir s. 1. prizonier; captiv. 2. sclav; rob. // **•harbiye esiri** (mil.) prizonier de război.

esirbolgan adj. înrobît.

esirdege s. 1. sclav; rob. 2. prizonier; captiv.

esirdegediy adj. servil.

esirdegegi adj. sclavagist.

esirdegelik s. 1. sclavie; robie. 2. prizonierat; captivitate.

esire s. f. sclavă.

esiretuw s. capturare; prindere; înrobire.

esirgeme s. 1. exonerare; iertare; cruțare. 2. pază; apărare; pledoarie; protejare.

esirgemek v.t. 1. a feri; a proteja; a menaja. 2. a ierta; a cruța; a se îndura de... ;

esirgengen adj. 1. iertat; cruțat. 2. ferit; protejat; menajat.

esirgenmek v.i. 1. a fi iertat; a fi cruțat. 2. a se feri; a se proteja; a se menaja.

esirgew s. 1. exonerare; iertare; cruțare. 2. pază; apărare; pledoarie; protejare.

esirgewgi I. adj. iertător. II. s., adj. (d. persoane) protector; apărător.

esirgi adj. sclavagist.

esirik adj. 1. beat; turmentat. 2. exaltat; extaziat.

esirikli s. 1. beție; turmentare; ebrietate. 2. exaltare; extaz.

esirlik s. 1. prizonierat; captivitate. 2. sclavie; robie.

esirme s. 1. exaltare; extaz. 2. beție; turmentare; ebrietate.

esirmek v.i. 1. a se îmbăta; a se turmenta. 2. a se exalta; a se extazia.

esirtken adj. îmbătător; amețitor.

esirtmek v.t. a îmbăta.

esiruw s. 1. exaltare; extaz. 2. beție; turmentare; ebrietate.

eskarpen s. escarpen.

eskimos s., adj. eschimos; eschimoasă.

eskinaz s. bancnotă.

eski I. adj. 1. antic; vechi; străvechi; învechit; perimat. 2. (d. oameni) fost. 3. (lingv.) arhaic. 4. antecedent. II. s. haină veche; cârpă; zdreanță; treanță. // **•bebek eskisi** scutec. **•eski asker** (mil.) veteran. **•eski ğezalar** antecedente penale. **•eski káát** maculatură. **•eski mūdūr** fostul director. **•eski ótmek** pâine veche. **•eski şak** (ist.) antichitate. **•eski şarap** vin vechi. **•eski şekilinde onarım** restaurare. **•eski söz** arhaism. **•eski tarzda** în stil vechi. **•eski tıller** limbi vechi. **•eski urba** haine vechi; țoală. **•eski zamanlarda** pe vremuri.

eskibarlikbılığısı s. paleontolog.

eskibarlikbılımi I. adj. paleontologic. II. s. paleontologie.

eskibarlikbılımlı adj. paleontologic.

eskide adv. în trecut; în vechime.

eskiden adv. 1. înainte vreme; în trecut. 2. din trecut; de demult; din vechime.

eskidenkelme adj. vechi; străvechi; antic.

eskigi s. 1. negustor de haine vechi. 2. anticar.

eskígíkana s. anticariat.
Eskî-Kale/Akîk s. (topon.) Chilia Veche (jud. Tulcea).
eskîlîk s. 1. vechime. 2. (d. lucruri) uzură.
eskîrge adj. stăut; perimat; şubred; uzat; perimat; tocit; ponosit.
eskîrîp-tozgan adj. jerpelit; zdrenţuit; uzat.
eskîrîp-tozma s. jerpelire; zdrenţuire; uzare.
eskîrme s. uzură; tocire; perimare.
eskîrmek v.i. a se învechi; a se uza; a se deteriora; a se toci.
eskîrtmek v.t. a uza; a deteriora; a jerpeli; a toci. // **•ğollarda pâpîş eskîrtmek** a-şi rupe papucii drumuri; a hoinări; a vagabonda.
eskîrûw s. uzură; tocire; perimare.
eskîsîndiykalgan adj. rămas neschimbat; conservat.
eskîsîndiytutulgan adj. menţinut neschimbat; conservat.
eskîsîndiytutuw s. menţinere în stare neschimbată; conservare.
eskîyazîlarbîlîmî s. paleografie.
eskîyazîlarsîzgasî s. paleografie.
eslî adj. în vârstă; bătrân.
eslîge s. îmbătrânit.
eslîlîk s. bătrâneţe.
eslîme s. îmbătrânire.
eslîmek v.i. a îmbătrâni.
Esma s. (antrop. f., arab.) "Cea eminentă".
esme s. suflare; adiere.
esmek v.i. (d. vânt) a sufla; a bate. // **•akîlîna esmek** a-i trece prin minte; a-i da prin gând. **•ğel esmek** a bate vântul; a adia. // **•ğel ese** suflă vântul. **•ğel eseğek** va bate vântul.
esmer s., adj. (d. oameni) brunet; oacheş.
esmer-ğelbege s. (orn.) pitulice întunecată (lat., *Phylloscopus fuscatus*).
esmerî s., adj. (d. oameni) brunet; oacheş.
esmer-kum-karligaşî s. (orn.) lăstun brun de nisip (lat., *Riparia paludicola*).
esmerleşmek v.i. a deveni brunet.
esmerlîk s. culoare închisă.
esmer-palşîkşî s. (orn.) fluierar solitar (lat., *Tringa solitaria*).
esmer-sarikaş s. (orn.) pitulice întunecată (lat., *Phylloscopus fuscatus*).
esmer-sayrak s. (orn.) sturz brunet american (lat., *Catharus fuscescens*).
esmer-şîbingî s. (orn.) muscar brun asiatic (lat., *Muscicapa dauurica*; *Muscicapa latirostris*).
esna s. (cron.) moment; timp; clipă. // **•o esnada** în acel moment.
esnada adv. instantaneu; deodată; într-o clipă.
esnaf s. meşteşugar; meseriaş. // **•kol esnafî** artizan.
esnafîk s. meşteşug; meserie. // **•kol esnafîgî** artizanat.
esnasînda adv. în timpul; pe vremea când. // **•îş esnasînda** în timpul lucrului.
esnân num. (arab.) doi; două.
esnân-aşar num. (arab.) doisprezece.
esne s. (cron.) moment; timp; clipă.
esnek adj. (fiz.) elastic.
esnekîk s. (fiz.) elasticitate.
esneme s. 1. căscat. 2. (fiz.)

elasticitate.
esnemek v.i. 1. a căsca. 2. (fiz.) a se îndoi; a se încovoia.
esnetmek v.t. 1. (fiz.) a îndoi; a încovoia. 2. a determina să caşte.
esnew s. 1. căscat. 2. (fiz.) elasticitate.
esniyin num. (arab.) doi; două.
esniyin-aşar num. (arab.) doisprezece.
Esra s. (antrop. f., arab.) "Călătorie nocturnă".
esrar s. 1. canabis; marijuana; haşiş. 2. mister; taină; enigmă.
esrarengîz adj. misterios; tainic; enigmatic; mistic.
esrarengîzîlîk s. misticism.
estekalgalanlar s., pl. (lit.) memorii; amintiri; autobiografie.
Ester s. (topon., localitate desfiinţată) Ester (jud. Constanţa).
estetik adj. estetic.
estetika s. estetică.
estetikağî s. estetician; esteticiană.
estetiklîk s. (fil.) estetism.
estompa s. (arte plastice) estompă.
estompalamak v.t. (arte plastice) a estompa.
eston s., adj. eston; estonian.
estonga I. adv. în limba estonă. II. s. (limba) estonă.
Estoniye s. (topon.) Estonia.
estoniyeî s., adj. eston; estonian.
esûw s. 1. adiere; suflare; rafală de vânt. 2. suflare; adiere.
eş s. 1. pereche. 2. asemănare. 3. pereche; soţ şi soţie. // **•eş okîlgan söz** (gram.) omonim. **•eşî tabîlmaz** neasemuit. **•eşî yok** fără seamăn.
eşalot-soganî s. (bot.) haşmă; ceapă-franţuzească; eşalot (lat., *Allium ascalonicum*).
eşantiyon s. model; mostră; eşantion.
eşanîlam s. sinonim.
eşanîlamî adj. (lingv.) sinonim.
eşanîlamîk s. (lingv.) sinonimie.
eşapament s. eşapament.
eşarp s. eşarfă.
eşdeger s. echivalent.
eşdegerlî adj. echivalent.
eşdegerlîk s. echivalenţă.
eşdegerlîtutulgan adj. echivalat.
eşdegerlîtutuw s. echivalare.
eş-dost s. cunoştinţe; prieteni; amici.
eşegî, onagar- s. (zool.) măgar-sălbatic (lat., *Equus hemionus onager*).
eşek s. (zool.) măgar; asin (lat., *Equus asinus*).
eşekdawasî s. (mat.) teorema lui Pitagora.
eşek-ğerpeneğî s. (bot.) plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (lat., *Ecballium elaterium*).
eşek-kômbelegî s. (bot.) zbârciog; ciuculete (lat., *Morchella esculenta*).
eşekkulagî s. (bot.) tătăneasă; boracioc; gavăţ (lat., *Symphytum officinale*).
eşeklîk s. măgărie.
eşekotî s. (bot.) luminică; iarba-asinului (lat., *Oenothera biennis*; *Oenothera communis*).
eşek-sariğasî s. (ent.) gârgăun (lat., *Vespa crabro*).
eşekzarafetî s. grosolănie; bădărnăie.
eşekzarafetî adj. grosolan; bădăran.
eşiya s. 1. obiect; lucru. 2. bagaj. 3. mobilier. // **•gûmrûkten muwaff eşiya** obiecte scutite de taxe vamale. **•kabaat eşiyaşî** corp delict. **•kîymetî eşiya** obiecte de

valoare. **•sabîsîz eşiya** lucrul nimănu. **•şahsîy eşiya** efecte personale. **•ûy/tôşeme eşiyaşî** mobilier.
eşiyalî adj. mobilat.
eşiyalîk s. portbagaj.
eşiyasîz adj. nemobilat.
eşîk s. 1. uşă. 2. cortină.
eşîlge adj. 1. scurmat; scormonit; răscolit. 2. surpat; prăvălit.
eşîlme s. 1. scurmăre; scormonire; răscolire. 2. surpare; prăvălire.
eşîlmek v.i. 1. a se scurma; a se scormoni; a se răscoli. 2. a se surpa; a se prăvăli.
eşîlûw s. 1. scurmăre; scormonire; răscolire. 2. surpare; prăvălire.
eşît adj. egal.
eşîtîlge adj. auzit.
eşîtîlge s., pl. zvon.
eşîtîlmegen adj. nemaiauzit.
eşîtîlmek v.i. a se auzi. // **•binanîñ arkasîndan dawuşlar eşîtîle** se aud sunete dinspre spatele clădirii.
eşîtîlmîykalgan adj. nemaiauzit.
eşîtîr-eşîtmez adv. fără întârziere; imediat; îndată; numaidecât; deodată.
eşîtken I. adj. auditiv. II. s. ascultător.
eşîtleme s. egalizare.
eşîtleme v.t. a egaliza. // **•paydalarnî eşîtleme** (mat.) a aduce la acelaşi numitor.
eşîtlengen adj. egalizat.
eşîtlew s. egalizare.
eşîtî adj. echitabil.
eşîtîk s. egalitate. // **•eşîtîk îşaretî** (mat.) semnul egalităţii.
eşîtme s. auz. // **•eşîtme tuyuwî** simţul auzului.
eşîtmegenkîşî adj. surd. // **•eşîtmegenkîşî bolmak** a se face că nu aude; a face pe surd; a se face că plouă.
eşîtmek v.i., v.t. a auzi. // **•eşîte barmak** a desluşi un sunet. **•kulagî awur eşîtmek** a fi tare/fudul de urechi. **•ômîrînde eşîtmek** a auzi în viaţa lui; a pomeni. // **•eşîtkenîme kóre** după cum am auzit. **•eşîtkenîñîz dogrî** ceea ce ai auzit este adevărat. **•men ôzîm eşîtmedîm** eu personal n-am auzit.
eşîtmekten adv. din auzite.
eşîtmeme s. asurzire; surzire.
eşîtmemek v.i. a asurzi; a surzi.
eşîtmez adj. surd.
eşîtmezlîk s. faptul de a nu auzi; surzenie; surditate.
eşîtmezlîkten adv. din neştiinţă; din necunoaştere. // **•eşîtmezlîkten kelmek** a se face că nu aude; a face pe surd; a se face că plouă.
eşîtsîz adj. inegal.
eşîtsîzlîk s. inegalitate. // **•toplîm eşîtsîzlîgî** inegalitate socială.
eşîtûw s. auz.
eşkenar adj. (mat.) echilateral. // **•eşkenar dörtkeñ** (mat.) romb. **•eşkenar ûştîrsek** (mat.) triunghi echilateral.
eşkî s. 1. (zool.) capră (lat., *Capra hircus*). 2. (fig.) om încăpăţânat; om îndărătnic. 3. (zool.) câprioară; cerboaică; ciută (lat., *Capreolus capreolus*). // **•dak eşkîşî** capră-neagră. **•eşkî kîlî** păr de capră.
eşkiayagî s. (bot.) piciorul-caprei (lat., *Aegopodium podagraria*).
eşki-burgasî s. (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).

eşkıyurugî s. (bot.) părul-porcului (lat., *Equisetum telmateja*).
eşkımyúzı s. 1. roşcovă. 2. (bot.) roşcov (lat., *Ceratonia siliqua*).
eşkı-peşmegî s. (bot.) creasta-cocoşului (lat., *Clavaria flava*).
eşkısakalî s. (bot.) barba-caprei; tâta-caprei (lat., *Tragopogon pratensis*; *Tragopogon major*).
eşkısawar s. (orn.) caprimulg; păpăludă; lipitoare (lat., *Caprimulgus europaeus*).
eşkısawar, boz-başlı- s. (orn.) caprimulg de câmpie (lat., *Caprimulgus inornatus*).
eşkısawar, kizil-eñselî- s. (orn.) caprimulg cu ceafă roşie (lat., *Caprimulgus asiaticus*).
eşkısawar, kizil-moyinli- s. (orn.) caprimulg cu gât roşu (lat., *Caprimulgus ruficollis*).
eşkısawar, sari- s. (orn.) caprimulg auriu (lat., *Caprimulgus eximius*).
eşkısawarî, Amerika- s. (orn.) caprimulg american (lat., *Chordeiles minor*).
eşkısawarî, Kizil-Deñiz- s. (orn.) caprimulg de Nil (lat., *Caprimulgus nubicus*).
eşkısawarî, Sykes-niñ- s. (orn.) caprimulgul lui Sykes (lat., *Caprimulgus mahrattensis*).
eşkısawarî, şol- s. (orn.) caprimulg de deşert (lat., *Caprimulgus aegyptius*).
eşkısawarî, tarla- s. (orn.) caprimulg de câmpie (lat., *Caprimulgus inornatus*).
eşkı-sedefî s. (bot.) ciunărea; iarba-ciumei (lat., *Galega officinalis*; *Ruta capraria*).
eşkı-sewetî s. (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).
eşkısı, dak- s. (zool.) capră-neagră (lat., *Rupicapra rupicapra*).
eşkısı, ibeks- s. (zool.) capră-de-stâncă; ibex (lat., *Capra ibex*).
eşkı-talı s. (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).
eşkı-toragî s. (bot.) iovă (lat., *Salix caprea*).
eşkiya s. haiduc.
eşkiyalik s. haiducie.
eşleme s. sincronizare.
eşlemek v.t. a sincroniza.
eşleşken adj. sincronizat.
eşleşme s. sincronism; simultaneitate; concomitență.
eşleşmek v.i. a se sincroniza.
eşleşuw s. 1. simultaneitate. 2. sincronism; simultaneitate; concomitență.
eşlew s. sincronizare.
eşlî adj. cu pereche; împerecheat; sincronizat; acompaniat.
eşlîgiaktarılğan adj. asemuit; asimilat.
eşlîk s. asemănare; similitudine; companiere. // **eşlîk etmek** a însoți.
eşlîkaktarması s. asemuire; asimilare.
eşlîkbolğan adj. acompaniat; însoțit.
eşlîketken s. acompaniator; însoțitor.
eşmek v.t. 1. a scurma; a scormoni; a răscoli. 2. a surpa; a prăvăli.
eşraf s. personalități de seamă; persoane importante; notabilități.
eşseslî s., adj. (lingv.) omonim.
eşseslîlik s. (lingv.) omonimie.
eşsîz adj. 1. impar. 2. incomparabil;

fără pereche.
eştiyer s. echivalent.
eştiyerlî adj. echivalent.
eştiyerlik s. echivalență.
eşuw s. 1. surpare; prăvălire. 2. scurmare; scormonire; răscolire.
eşzamanlî adj. sincronic; simultan; concomitent.
eşzamanlik s. sincronism; simultaneitate; concomitență.
et s. 1. carne. 2. (la fructe) miez; pulpă. // **•başniñ etin aşamak** a-i mânca creierii cuiva; a-l bate la cap; a-i face cuiva capul calendar. **•et baylamak** a se cicatriza. **•et tartmak/toramak/kıymak** a toca carne. **•etten tüşmek** a pierde din greutate; a slăbi. // **•badiy/ordek etî** carne de rață. **•başmak etî** carne de mânzat. **•bızaw etî** carne de vițel. **•domiz etî** carne de porc. **•et árúw pışmegen** carnea nu e bine friptă. **•et bek maylı** carnea e prea grasă. **•et konservî** conservă de carne. **•et suwî** supă de carne. **•et tartma maşinası** mașină de tocat. **•et taze mı?** carnea e proaspătă? ; **•etnîñ daamî** gustul cărnii. **•kayday et istiyisîñiz?** de care carne doriți? ; **•kaynatuwlı et** (gastron.) rasol. **•kaz etî** carne de găscă. **•koy etî** carne de oaie. **•kozi etî** carne de miel. **•kuş etî** carne de pasăre. **•pepiy etî** carne de curcan. **•şıpşe etî** carne de pui. **•siyir/tuwar etî** carne de vită. **•tatuwlı et** carne tocată. **•tawuk etî** carne de găină. **•toñdirilgan/buzlak et** carne congelată.
etajera s. etajeră.
etalon s. etalon.
etan s. (chim.) etan.
etaşagan adj. carnivor.
etaşamaz adj. vegetarian.
etbaylagan adj. (d. plăgi) cicatrizat; închis.
eteginëğabişuw s. implorare.
etek s. 1. (la îmbrăcăminte) poală. 2. (geogr.) poale. 3. fustă. // **•eteginë ğabişmak** a cădea la poalele cuiva; a se arunca la picioarele cuiva. **•etek öpmek** a săruta poalele; a se linguși. **•eteklerî zıl salmak** a nu mai putea de bucurie. // **•dak etegî** poalele muntelui. **•etek kuyrugî** trenă.
eteklik s. fustă. // **•katmerlî eteklik** fustă plisată. **•siziklî eteklik** fustă cu dungi. **•tüz eteklik** fustă dreaptă.
etekóbúw s. flatare; linguşire; măgulire.
etekópken adj. flatant; linguşitor; măgulator.
eteksî s., adj. afemeiat; muieratic; fustangiu.
etene s. (anat.) placentă.
eter s. 1. (chim.) eter. 2. (mat.) egal.
eterlî adj. (chim.) eteric.
eteroĝen adj. eterogen.
etĝargan s. (med.) panarițiu.
Ethem s. (antrop. m., arab.) "Cel brunet".
etiketa s. etichetă (şi fig.).
etiketalama s. etichetare.
etiketalamak v.t. a eticheta.
etiketalangan adj. etichetat.
etiketalanmak v.i. a se eticheta.
etiketalî adj. etichetat.
etiketasalingan adj. etichetat.

etiketasalma s. etichetare.
etilena s. (chim.) etilenă.
etilik adj. (chim.) etilic.
etimoloĝik adj. etimologic.
etimoloĝiya s. etimologie.
etimoloĝiyaĝı s. etimologie.
etimoloĝiyalı adj. etimologic.
Etiyopiye s. (topon.) Etiopia.
Etiyopiye-karlıĝaşı s. (orn.) rândunică etiopiană (lat., *Hirundo aethiopica*).
etiyoپییeli s., adj. etiopian.
etîk s. gheată; bocanc; ciubotă.
etîlĝen adj. 1. (gram.) pasiv. 2. care suportă. // **•eteksif etîlĝen sût** lapte condensat.
etîlme s. (gram.) pasiv; diateză pasivă.
etîlmegen adj. nefăcut.
etîlmek v.i. a se face; a se efectua; a se executa; a se realiza. // **•takip etîleĝek ĝol** rută.
etîlmez adj. care nu se face. // **•itiraz etîlmez** incontestabil. **•tahammûl etîlmez** insuportabil. **•tahmin etîlmez** imprevizibil. **•tahrîp etîlmez** indestructibil. **•taksim etîlmez** (mat.) indizibil. **•tarif etîlmez** inexplicabil.
etîlúw s. (gram.) pasiv; diateză pasivă.
etkafa(lî) adj. greu de cap; greoi la minte; prost; prostănac.
etken I. adj. (gram.) activ. II. s. 1. (chim.) agent. 2. făptaş. // **•dawa etken** (jur.) reclamant. **•etken fiil/figel** (gram.) diateză activă. **•teslim etken** furnizor. **•zarar etken** nociv.
etkî s. 1. influență; efect; înrăurire; consecință; repercusiune. 2. (fiz.) acțiune. // **•ek etkîler** fenomene secundare. **•etkî tepkî tuwurur** acțiunea generează reacțiune. **•ters etkî** (fiz.) reacție.
etkîlegen adj. impresionant; coplesitor.
etkîleme s. influențare; înrăurire; afectare; impresionare.
etkîlemek v.t. a influența; a înrăuri; a afecta; a impresiona.
etkîlengen adj. impresionat; influențat; coplesit.
etkîlew s. influențare; înrăurire; afectare; impresionare.
etkîlewĝı adj. impresionant.
etkîlî adj. eficace.
etkîlietîlĝen adj. eficientizat.
etkîlietúw s. eficientizare.
etkîlîlik s. eficacitate.
etkîn adj. (chim.) activ.
etkînleşken adj. (chim.) activat.
etkînleştırmek v.t. (chim.) a activa.
etkînleştırúw s. (chim.) activare.
etkîsîz adj. (chim.) inactiv.
etkîsîzkopkan adj. spontan; involuntar.
etkîsîzkopma s. spontaneitate.
etkîsîzleşken adj. neutralizat.
etkîsîzleştırme s. neutralizare.
etkîsîzleştırmek v.t. a neutraliza.
etkîsîzleştırúw s. neutralizare.
etlî adj. 1. cârnos; musculos. 2. (gastron.) cu carne. 3. (d. fructe) cârnos. // **•etlî pîlaw** pilaf cu carne.
etlî-ĝanlı adj. viguros; robust.
etlî-kanlî adj. viguros; robust.
etme s. săvârşire; efectuare.
etmeden adv. fără a face.
etmegen adj. care nu face.
etmek v.t. 1. a face; a efectua; a săvârşi. 2. a valora; a prețui; a costa. // **•abat etmek** a popula; a

construi; a renova; a moderniza. **•adañka etmek** a externa. **•âdet etmek** a se obișnui să...; a lua obiceiul să...; **•adliyege teslîm etmek** (*jur.*) a conferi justiției. **•ağele etmek** a da zor; a se grăbi. **•ağîn etmek** a ataca. **•akîl etmek** a-și pune mintea la treabă; a lua seamă; a chibzui; a întui. **•alay etmek** a ironiza; a lua în zeflemea. **•ârûw etmek** a face bine; a vindeca; a însănătoși. **•ast etmek** a învinge; a birui; a supune; a subordona; a subjuga. **•ast-ûs etmek** a răsturna cu susul în jos; a răscoli; a răvăși; a dezorganiza; a anihila. **•ateş etmek** (*d. arme de foc*) a trage; a se descărca. **•ayîp/rezil etmek** a face de râs. **•başlık etmek** a călăuzi; a ghida. **•baştan kaber etmek** a prevesti. **•baştan tayîn etmek** a predestina. **•berayet etmek** (*jur.*) a achita; a clasa. **•beş paralîk etmek** a face pe cineva de două parale; a-l înjosi. **•bîle-bîle etmek** a premedita. **•dawet etmek** a invita; a convoca. **•delî etmek** a înnebuni de cap pe cineva. **•dewam etmek** a continua. **•deweran etmek** a circula; a se mișca. **•dikkat etmek** a fi atent. **•ekîkat etmek** a dubla. **•esef etmek** a regreta. **•eşîk etmek** a însoți. **•feda etmek** a sacrifica; a jertfi. **•ğelen tîşi etmek** a expulza; a exila. **•ğer men bîr etmek** a face una cu pământul. **•ğîbîr-ğîbîr etmek** a nu avea stare; a se foi; a se fățâi. **•ğok/yok etmek** a nimici; a distruge; a zdrobi. **•ğolşîlîk etmek** a călători; a voiaja. **•gônîlîn etmek** a-i face pe plac; a-l mulțumi; a-l satisface. **•hakkaret etmek** a insulta; a jigni. **•hakkîn ida etmek** a-și aroga dreptul de...; a revendica ceva. **•hal etmek** a soluționa; a rezolva; a aranja. **•halâs etmek** a elibera; a pune în libertate. **•hasret etmek** a consacra; a dedica. **•hawale etmek** a preda; a încredința. **•hediye etmek** a face cadou. **•her degenîn etmek** a-i face cuiva toate poftele; a-l răslăța. **•hiğîf etmek** a satiriza. **•hîkâye etmek** a povesti; a relata; a istorisi. **•hisse/pay etmek** a-i face cuiva parte din...; a-i aloca. **•îdam etmek** (*jur.*) a condamna la moarte; a executa; a supune la pedeapsa capitală. **•îfade etmek** a exprima. **•ihraş etmek** a exporta; a elimina; a expulza. **•îkamet etmek** a domicilia; a locui. **•ilave etmek** a adăuga; a anexa; a alipi. **•înkâar etmek** a nega. **•îsiyan etmek** a protesta; a se revolta; a se răscula. **•itibarîn iyade etmek** a reabilita pe cineva. **•iywalla(h) etmemek** a nu se ploconi; a nu se umili. **•kabul etmek** a accepta; a primi; a adopta. **•kanun tîşi etmek** a scoate în afara legii. **•karşîfaaliyet etmek** a contracara. **•kasîrastî etmek** a ascunde sub rogojină; a mușamaliza; a cocoloși. **•kat-kat tertîp etmek** a suprapune; a pune unul peste altul. **•kawga etmek** a se lupta; a se certa. **•kay etmek** a voma; a vomita. **•kayîr etmek** a face cuiva un bine; a fi util. **•kayût etmek** a

îngregistra; a înmatricula; a înscrie; a marca; a nota; a specifica. **•kayret etmek** a depune efort; a se strădui. **•kedaylık etmek** a cerşi. **•keñsuwal etmek** (pol.) a interpela. **•kilawuzluk etmek** a călăuzi; a îndruma. **•kiyip etmek** a se dispune; a chefui; a petrece. **•kiymet takdir etmek** a estima; a aprecia. **•kol-yüz ifadesi etmek** a mima. **•kôzastî etmek** a sta cu ochii pe cineva; a lua la ochi pe cineva; a-l pune sub observație. **•kôzden eksik etmek** a nu scăpa din vedere. **•kulagina sirga etmek** a băga la cap. **•kún etmek** a-și petrece zilele; a trăi. **•laf etmek** a vorbi; a discuta. **•masirap etmek** a cheltui. **•maskara etmek** a batjocori; a face de râs; a compromite; a discredita. **•merak etmek** a-i da inima ghes; a pofti; a dori; a fi curios. **•meşgûl etmek** a ocupa; a preocupa. **•mînderastî etmek** a ascunde sub saltea; a mușamaliza. **•muhabbet etmek** a conversa amical; a sta de taină; a sta de povești. **•mûsaade etmek** a permite; a da voie; a îngădui. **•muwamele etmek** a proceda; a se comporta; a se purta. **•nálet etmek** a blestema; a afurisi. **•nezaret etmek** a privi. **•örtbasuw etmek** a înveli cu pânză; a mușamaliza. **•oyîn etmek** a juca festa cuiva; a-i face figura; a-l înșela; a-l păcăli. **•ôzîn feda etmek** a se sacrifica. **•para yardimî etmek** a acorda ajutor financiar; a subvenționa. **•paranî kôpîr-şópîr etmek** a toca banii. **•parşa-parşa etmek** a face bucați; a face țandări; a ciopârți. **•payda etmek** a fi de folos; a avantaja; a părtini. **•pay-pay etmek** a porționa. **•pazarlık etmek** a se tocni; a se târgui. **•perestiş etmek** a face curte unei femei; a o curta. **•persan etmek** a răvăși. **•peşman etmek** a se căi; a avea remușcări; a-i părea rău; a regreta. **•pikîr etmek** a reflecta; a chibzui; a medita. **•piyda etmek** a scoate la iveală; a da naștere la; a produce. **•razî etmek** a-i lua acordul; a-l convinge. **•resmiy tazim etmek** (mil.) a saluta. **•riğa etmek** a ruga. **•şaka etmek** a glumi. **•selam etmek** a transmite salutări. **•şikâyet etmek** a reclama; a se plânge de. **•şîmar etmek** a face cuiva cu ochiul; a arăta din ochi. **•sîpariş etmek** a comanda; a da în lucrul. **•sóz etmek** a fi vorba de...; a discuta despre...; a se referi la...; **•sôz tartişması/sôzmúnakaşa sî etmek** a polemiza. **•takas etmek** a compensa; a despăgubi; a face troc. **•talep etmek** a cere; a revendica; a reclama. **•tamam etmek** a întregi; a împlini; a completa. **•tamir etmek** a repara; a renova; a reface; a dregre. **•tapiy/tapîn etmek** a subordona; a subjuga; a supune. **•tarumar/tar-mar etmek** a distruge; a nimici; a anihila. **•tarziye etmek** a scuza. **•tasawur etmek** a-și închipui; a-și imagina; a plănuși; a proiecta. **•taziye etmek** a-și exprimi

condoleanțele. **•tebessûm etmek** a zâmbi; a surâde. **•tenezzûl etmek** (d. *prețuri*) a ieftini; a micșora. **•tenkîyt etmek** a critica. **•terbiyesîzlîk etmek** a-și lua nasul la purtare. **•tîlsîm etmek** a vrăji. **•tîr-tîr etmek** a trăncăni; a sporovăi. **•torna etmek** a strunji. **•traş etmek** a bărbieri; a rade; a tunde; a ciopli; a sculpta; a tăia diamante; a șlefui diamante. **•ûmût etmek** a trage speranță; a nădăjdui. **•ûynî ast-ûst etmek** a întoarce casa pe dos. **•uzakses etmek** a telefona. **•veda etmek** a-și lua rămas bun; a-și lua adio. **•wepat etmek** a deceda; a muri. **•yardîm etmek** a ajuta; a sprijini; a fi de ajutor. **•yasak etmek** a interzice. **•yemîn etmek** a jura. **•zarar etmek** a prejudicia; a dăuna; a păgubi; a ieși în pagubă. **•zemanet etmek** a garanta. **•ziyaret etmek** a vizita. // **•ağele etemen** mă grăbesc. **•ârûw etip** cum se cuvine. **•baştan tûşûnûp etûw** premeditare. **•beş para etmez** nu face nici doi bani. **•ğûrûnûz, riğa etemen!** intrați, vă rog! ; **•heş radîsîz etmedîñîz** nu m-ați deranjat deloc. **•işaret etmedîñîz** n-ați semnalizat. **•îzîn etersîñîz** cât permițeți? ; **•kaş para eter?** cât costă? ; **•ka-tesîñîz?** ce faceți? ; **•maga itimat etîñîz!** aveți încredere în mine! ; **•mûsaade etseñîz!** dacă-mi permițeți! ; **•ne arzî etesîñîz?** ce doriți? ; **•riğa etemen!** vă rog! ; **•sîr etip** în secret; în тайнă; pe ascuns. **•tarziye etîñîz!** scuzați! ; **•etasawur etîñîz!** închipuiți-vă! ; **•turmadan itiraz ete** în permanentă obiectează. **•yaramazlık etme!** nu face strengării! ;

etnik *adj.* ethnic.

etnografik *adj.* etnografic.

etnografiya s. etnografie.

etnografiyağî s. etnograf.

etnografiyalî *adj.* etnografic.

etnoložik *adj.* etnologic.

etnoloģija s. etnologie.

etnoloğivağî s. etnolog.

etnoloģiyali *adi etnologic*

etnolojik *adj* etnologic

etraf I *adi* înconjurăt

•**etrafîn almak** a înconjura; a încercui. // •**yakîn etraf** mediu înconjurător.

etrafalmasî s. împresurare;
încercuire; înconjurare; învăluire.

etrafî *postp.* împrejurul.

etrafîalîngan *adj.* împresurat;
încercuit; înconjurat; învăluit.

etrafli *adj.* detaliat; amănunțit; minutios.

etraflîga **I.** *adj.* de-a amănuntul; minuțios. **II.** *adv.* în detaliu; cu.

etrafta *adv.* în preajmă; împrejur.
etraftan *adv.* din preajmă; dimprejur.

etrefil s. (bot.) grăunțele-paradisului

(lat., *Amomum melegueta*;
Amomum grana paradisi).

etsíremek *v.i.* a pofti carne.
etsí *adj.* carnivor.

ettentúşken *adj.* care a pierdut în greutate; slăbit.

ettentúşúw s. pierdere în greutate;
slăbire.

ettírgen *adj. (gram.)* factitiv. //
•**ettírgen fiil/figel** *(gram.)* verb

factitiv.

ettirmek *v.t.* a determina să facă. //

• **tahakkuk ettirmek** a constata.

etûf *s. (chim.)* etuvă.

etûw *s. 1.* facere; efectuare; săvârșire; făurire; înfăptuire; întocmire. **2.** săvârșire; efectuare.

etûwğî *adj.* care face; făcător. //

• **tahrîk etûwğî** provocator; instigator. • **tedaviy etûwğî** therapeutic.

Evahîr *s. (cron.)* a treia decadă a lunii

conform calendarului musulman.

evalîn *adv.* înainte; în trecut; odinioară.

Evasît *s. (cron.)* a doua decadă a lunii

conform calendarului musulman.

Evayil *s. (cron.)* prima decadă a lunii

conform calendarului musulman.

Eversmann'niñ-kizîlkuyrugî *s. (om.)* codroș cu spate ruginiu (*lat.*, *Phoenicurus erythronotus*).

evham *s.* suspiciune; bănuială; îndoială.

evhamlî *adj.* suspicios; bănuitor.

Evlekler *s. (topon.)* Lyahovo (*Dobrich, Bulgaria*).

evliya *s., adj.* sfânt; venerat; venerabil.

evolusiya *s.* evoluție.

evrak *s.* act; document. // • **evrak**

teşkerme a se documenta. //

• **evrak şantasî** portofel.

• **resmîy evrak** document oficial.

• **siyasiy evrak** document politic.

evraklî *s., adj.* documentar.

evrakteşkermesî *s.* documentare.

evren *s.* univers; cosmos. //

• **ôsîmlîk evrenî** regnul vegetal.

evrenbîlîmî *s.* cosmologie.

evrenbîlîmlî *adj.* cosmologic.

evrenğî *adj.* universal; cosmic.

evrenğîlîk *s.* universalitate.

evreniy *adj.* universal; cosmic.

evreniylik *s.* universalitate.

evrensizgasi *s.* cosmografie.

evrentuwumğî *adj.* cosmogonic.

evrentuwumî *s.* cosmogonie.

evrim *s.* evoluție.

evrimğî *s., adj.* evoluționist.

evrimğîlîk *s.* evoluționism.

Evvel *s. (antrop. m., arab.)* "Înaintemergătorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Evvel, El- *s. (relig., arab.)* "Obârșia"; "Înaintașul tuturor lucrurilor și viețuitoarelor" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

ewel *adv.* înainte de; mai înainte; mai devreme. // • **az zaman ewel** cu puțin timp înainte. • **bîrkaş kûn ewel** acum câteva zile. • **bîzden ewel tur!** scoală-te înaintea noastră!

• **ekî saât ewel** cu două ore înainte. • **herşiyden ewel** înainte de orice. • **imtandan ewel âzîrlendîler** înainte de examen s-au pregătit. • **kûneş batmadan ewel** înainte de apusul soarelui.

• **maâlînden ewel** precoce; prematur. • **men kelmeden bîr kûn ewel** cu o zi înaintea venirii mele. • **milattan ewel** înainte de nașterea lui Hristos. • **onbeş dakka ewel kettî** a plecat acum cincisprezece minute. • **sîzden ewel keldî** am venit înaintea voastră.

• **tewûkeden ewel** (*ist.*) preistorie.

• **yedîden ewel saât şala** ceasul sună înainte de ora șapte. • **zîlden**

ewel derslîkke kîr! intră în clasă înainte de clopoțel! ;

ewela *adv.* în primul rând; înainte de toate; mai întâi; în prealabil.

ewel-akîr *adv.* mai devreme sau mai târziu; oricând.

ewelden *adv.* de mai înainte; de mai devreme; de mult timp; anticipat. //

• **ewelden tuymak/hissetmek** a presimți. //

• **ewelden şûkûranlar** multumiri anticipate.

eweldenhissetmelî *adj.* intuitiv; presimțit.

eweldenhissetûw *s.* intuire; intuiție; premoniție; presimțire.

eweldenkararlaşkan *adj.* prestabilit; predestinat.

eweldenkararlaştırma *s.* prestabilire; predestinare.

eweldenkararlaştırıw *s.* prestabilire; predestinare.

eweldenkestîrîlgen *adj.* prestabilit.

eweldenkestîrîw *s.* prestabilire.

eweldenkôrgen *adj.* clarvăzător; preștiutor; prevăzător.

eweldenkôrîlgen *adj.* previzibil; anticipat; întrevăzut; întrezărit.

eweldenkôrîlmege *adj.* neprevăzut.

eweldenkôrîlmiykalgan *adj.* neprevăzut.

eweldenkôrmege *adj.* neprevăzător.

eweldenkôrûw *s.* clarviziune; întrezărire; perspectivă; prevedere; previziune; anticipare; viziune.

ewelentasarlangan *adj.* preconcept.

ewelentuymalî *adj.* intuitiv; presimțit.

ewelentuyuw *s.* intuire; intuiție; premoniție; presimțire.

eweldenyerleşken *adj.* prestabilit.

eweldenyerleştırîw *s.* prestabilire.

ewel-ewel *adv.* mai întâi.

eweliyat *s.* trecut; antecedent. // • **eweliyat ğezalari** antecedente penale.

ewelî *adv.* înainte; în trecut; odinioară.

ewelkelgen *adj.* premergător.

ewelkelûw *s.* premergere.

ewelkî *adj.* anterior; premergător; precedent. // • **az ewelkî** recent.

• **ewelkî vaziyette** în starea anterioară. • **ewelkî yıl** acum doi ani. • **soñdan ewelkî** penultim.

• **tewûkeden ewelkî** (*ist.*) preistorie.

ewelkîgûn *adv.* alaltăieri.

ewelkîgûnden *adv.* de alaltăieri.

ewelkîgûnge *adv.* pentru alaltăieri.

ewelkîgûngeşîk *adv.* până alaltăieri.

ewelkîsî *s.* cel anterior; cel premergător; cel precedent.

ewelkonîşkan *s.* antevorbitor.

eweller *adv.* în trecut; în vechime.

ewellerde *adv.* în trecut; în vechime.

ewellerden *adv.* din trecut; din vechime.

ewelsî *adj.* anterior; premergător; precedent.

ewelsîgûn *adv.* alaltăieri. //

• **ewelsîgûn perşembî edî** alaltăieri a fost joi.

ewelsîgûnden *adv.* de alaltăieri.

ewelsîgûnge *adv.* pentru alaltăieri.

ewelsîgûngeşîk *adv.* până alaltăieri.

ewez *s.* înlocuitor; surogat; suplinitor. //

• **ewez etmek** a substitui; a înlocui.

ewezbolmama *s.* invariabilitate.

ewezbolmaz *adj.* indispensabil; invariabil; de neînlocuit.

ewezetilmeme *s.* invariabilitate.

ewezetilmez *adj.* indispensabil; invariabil; de neînlocuit.

ewezetûw *s.* înlocuire; substituire.

ewezetûwğî *s.* înlocuitor; surogat; suplinitor.

ewez-ewez *adv.* chit. // • **ewez-ewez bolmak** a fi chit.

ewezğî *s.* înlocuitor; surogat; suplinitor.

ewezînde *adv.* în schimb.

ewezlemek *v.t.* a înlocui; a substitui.

ewezlengen *adj.* interschimbabil; convertibil.

ewezlenme *s.* înlocuire; substituire.

ewezlenmek *v.i.* a se înlocui; a se substitui.

ewezlenûw *s.* înlocuire; substituire.

ewezlewğî *adj.* înlocuitor; surogat; suplinitor.

ewezlî *adj.* interschimbabil; înlocuit; suplinitor; substituit.

ewezlîk *s. 1. (gram.)* pronume. **2.** interschimbabilitate.

ewezsîz *adj.* neasemuit; fără pereche; fără egal; fără seamăn.

ewlat *s. 1.* copil iubit; odor. **2. (fig.)** descendent; urmaș. //

• **ewlatîm** odorul meu.

ewlatlîk *s.* adopție; copil adoptiv; copil înfiat. //

• **ewlatlîk almak** a lua de sufler. • **ewlatlîk bermek** a da de sufler. //

• **ewlatlîk bala** copil adoptiv.

ewlatlîkalîngan *adj.* înfiat.

ewlatlîkaluw *s.* înfiere.

ewlek *s. 1.* brazdă. **2.** hat; răzor. **3.** canal de irigație.

ewlekkaytarîlgen *adj.* brăzdat.

ewlekkaytarıw *s.* brăzdare.

ewlîl *s. (cron.)* septembrie. //

• **ewlîl ayında** în luna septembrie.

ewren *s. 1. (mitol.)* zmeu; balaur; dragon. **2. (zool.)** viperă (*lat.*, *Vipera berus*).

ewren, mûyûzlî- *s. (zool.)* viperă-cu-corn (*lat.*, *Vipera ammodytes*).

ewropalaşkan *adj.* europenizat.

ewropalaşmak *v.i.* a se europeniza.

ewropalaştırîlgen *adj.* europenizat.

ewropalaştırılmak *v.i.* a fi europenizat.

ewropalaştırma *s.* europenizare.

ewropalaştırmak *v.t.* a europeniza.

ewropalaştırıw *s.* europenizare.

ewropalî *s.* european.

ewukalıpt *s. (bot.)* eucalipt (*lat.*, *Eucalyptus* sp.).

ewwel *adv.* înainte de; mai înainte; mai devreme.

ey *interj.* heil! pst! ;

ezan *s. (la musulmani)* chemare la rugăciune.

ezber *s. 1.* memorare. **2.** recitare; declamare. //

• **ezber okîmak** a recita. • **ezberden bîlmek** a ști pe de rost; a ști pe dinafară. //

• **ezber temaşa** recital.

ezberden *adv. 1.* pe de rost; pe dinafară. **2.** recitând; declamând.

ezberge *adv. 1.* pe de rost; pe dinafară. **2.** recitând; declamând.

ezbergî *s. 1.* meditator; preparator. **2.** tociar. **3.** recitator; declamator.

ezbergîlîk *s. 1.* meditație; lecție particulară. **2.** toceală. **3.** recitare; declamare; recital.

ezberleme *s. 1.* reținere; memorare. **2.** recitare; declamare.

ezberlemek *v.t. 1.* a memora; a toci; a învăța pe de rost. **2.** a recita; a declama.

ezberlengen *adj.* memorat; reținut.
ezberlenmek *v.i.* **1.** a fi memorat; a fi învățat pe de rost. **2.** a fi recitat; a fi declamat.
ezberletmek *v.t.* **1.** a determina să memoreze; a medita. **2.** a face să recite; a face să declame. // **•úyreti/akide ezberletmek** a încredința.
ezberlew *s.* **1.** reținere; memorare. **2.** recitare; declamare.
ezberliy *adv.* **1.** pe de rost; pe dinafară. **2.** recitând; declamând.
ezberúyrenilgen *adj.* memorat.
ezberúyrenúw *s.* memorare.
ezel *s.* eternitate.
ezeliy *adj.* etern.
ezeliyet *s.* eternitate.
ezen *s.* (*bot.*) șopârliță; ventriliță (*lat., Veronica officinalis*).
ezení, suw- *s.* (*bot.*) șopârliță; bobornic (*lat., Veronica beccabunga*).
ezgen *adj.* **1.** strivitor; zdrobitor. **2.** apăsător; copleșitor.
ezgín *adj.* **1.** strivit; zdrobit. **2.** nimicit; distrus.
ezgínlik *s.* **1.** strivire; zdrobire. **2.** nimicire; distrugere.
Eziy-Bey *s.* (*topon.*) Paskalevo (*Dobrich, Bulgaria*).
eziyet *s.* **1.** chin; suferință; supliciu. **2.** oprimare; asuprire; împilare; jug. // **•eziyet bermek** a chinui; a tortura. **•eziyet tartmak** a suferi; a se chinui.
eziyetlí *adj.* chinuitor; istovitor; epuizant.
eziyetşekken *adj.* chinuit.
eziyetşektirmesi *s.* chinuire.
eziyetşí *adj.* chinuitor.
ezík *adj.* **1.** strivit; zdrobit. **2.** nimicit; distrus.
ezík-ezík *adj.* **1.** nimicit; distrus. **2.** strivit; zdrobit.
ezíkkaálp(lí) *adj.* mahnit; supărat; nefericit; nenorocit; năpăstuit; nemulțumit.
ezíkkaálpılık *s.* mahnire; supărare; nefericire; nemulțumire.
ezíklík *s.* **1.** strivire; zdrobire. **2.** apăsare; greutate.
ezíksózlı *adj.* (*d. vorbire*) tăragănat; afectat.
ezíle-ezíle *adv.* emfatic; afectat; tăragănat. // **•ezíle-ezíle konişmak** a vorbi afectat; a vorbi tăragănat.
ezílgen *adj.* **1.** sfărâmicios; strivit; zdrobit. **2.** (*d. vorbire*) tăragănat; afectat.
ezílme *s.* leziune; contuzie.
ezílmek *v.i.* **1.** a se sfărâma; a se fărâmița; a se zdrobi; a se strivi. **2.** (*fig.*) a fi nimicit; a fi distrus. **3.** a fi oprimat.
ezílúw *s.* leziune; contuzie.
ezínş *s.* suferință; supliciu.
ezme *s.* **1.** zdrobire; fărâmițare; pisare. **2.** (*fig.*) chinuire; oprimare; asuprire. **3.** (*gastron.*) pastă; pateu; piure. **4.** distrugere; nimicire. // **•ezme şíngenleştírmek** a pasteuriza. // **•domatis ezmesi** pastă de tomate; bulion. **•ğemiş ezmesi** pastă de fructe. **•karağiger ezmesi** pateu de ficat. **•kartop ezmesi** piure de cartofi.
ezmek *v.t.* **1.** a zdrobi; a fărâmița; a pisa; a strivi. **2.** (*fig.*) a obosi; a istovi; a epuiza. **3.** (*fig.*) a chinui; a tortura; a oprima; a asupri; a împila. //

•bastıríp ezmek a înăbuși; a reprimă. **•kaálbín ezmek** a-i zdrobi cuiva inima; a-l mahnii; a-l supăra. **•kóteklep ezmek** a sminti în bătaie. **•sózlerní ezíp konişmak** a vorbi afectat; a vorbi cu emfază.
ezmeşíngenleştírmesi *s.* pasteurizare.
ezúw *s.* **1.** chinuire; oprimare; asuprire; împilare. **2.** zdrobire; fărâmițare; pisare. **3.** (*fig.*) chinuire; oprimare; asuprire. **4.** (*gastron.*) pastă; pateu; piure. **5.** distrugere; nimicire.
ezúwğí *adj.* zdrobitor; covârșitor; copleșitor. // **•ezúwğí kóplík** majoritate zdrobitoare.

F

fa *s.* (*muz.*) fa.
faal *adj.* activ; energic.
faaliyet *s.* activitate; intensitate. // **•faaliyet alaní** domeniu de activitate. **•faaliyet tarzı** mod de acțiune. **•faaliyet ústí** asupra faptului; în flagrant. **•faaliyetten soñra** după faptă; post factum. **•gúwenğiguw faaliyetí** acțiune teroristă. **•mekteptişí faaliyet** activitate extrașcolară. **•partitnín faaliyetí** (*pol.*) activitatea partidului. **•siyasiy faaliyet** demers diplomatic.
faaliyetsíz *adj.* inactiv.
faaliyetsízlik *s.* inactivitate.
faaliyetşí *s.* făptaș.
faallaşkan *adj.* activat; intensificat.
faallaşma *s.* intensificare; întetire.
faallaşmak *v.i.* a se activa; a se intensifica.
faallaşmalı *adj.* intensiv.
faallaştırmak *v.t.* a activa; a intensifica.
faallaştıruw *s.* activare; activizare; intensificare.
faallaştıruwğí *adj.* intensificator.
faallaşuw *s.* intensificare; întetire.
faallık *s.* activitate; intensitate.
faallıksız *adj.* inactiv.
faallıksızlık *s.* inactivitate.
faallıkşí *s.* făptaș.
fabrika *s.* fabrică. // **•káát fabrikası** fabrică de hârtie. **•ótmek fabrikası** fabrică de pâine. **•şeker fabrikası** fabrică de zahăr. **•şelík/polat fabrikası** oțelărie.
fabrikağí *s.* fabricant.
fabrikant *s.* fabricant.
fabrikasıya *s.* fabricare.
fabrikat *s., adj.* fabricat.
fabula *s.* (*lit.*) fabulă.
fadıl I. *adj.* virtuos; merituos. **II.** *s.* favoare; privilegiu; binefacere.
fagoçitoza *s.* (*fiziol.*) fagocitoză.
fagot *s.* (*muz.*) fagot.
fagotşalgan *s.* (*muz.*) fagotist.
fagotşí *s.* (*muz.*) fagotist.
fağiya *s.* dramă; tragedie; dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire. // **•kúldúrmelí fağiya** tragicomedie. **•ne fağiya!** ce tragedie! ;
fağiyağí *s.* tragedian.
fağiyalı *adj.* dramatic; tragic; dezastruos; catastrofal.
fahiş *adj.* imoral; obscen.
fahişe *s.* prostituată.
fahişekana *s.* casă de toleranță.
fahişelík *s.* prostituție.
fahişlık *s.* imoralitate; obscenitate.
fahiz *s.* (*anat.*) gambă; pulpă.
fahriy *adj.* onorific; de onoare.
fakat *conj.* dar; însă. // **•oní bekledím fakat kelmedí** l-am așteptat dar nu a venit.
fakir *s.* fachir; magician; iluzionist;

scamator.
fakirism s. fachirism; magie; iluzionism; scamatorie.
fakirlık s. fachirism; magie; iluzionism; scamatorie.
fakir *adj.* **1.** sărac; pauper. **2.** biet; sărman.
fakir-fıkara s. oameni sărmani; oameni săraci.
fakirlık s. sărăcie; lipsuri.
Fakreddin/Fakrettin s. (*antrop. m., arab.*) "Onoarea credinței".
Fakriy s. (*antrop. m., arab.*) "Cel demn de onoare".
Fakriye s. **1.** (*antrop. f., arab.*) "Cea demnă de onoare". **2.** (*topon.*) Făclia (*jud. Constanța*).
faksimil s. facsimil.
faktura s. factură.
fakturakesmesı s. facturare.
fakturasıkesılgen *adj.* facturat.
fakülte s. (*univ.*) facultate.
fal s. **1.** bun augur; noroc. **2.** soartă; destin. **3.** ghicit; ghicire; precizie; prevestire; augur; auspiciu.
falan *adj., pron.* cutare. // **•falan kışi** cutare ins.
falanda *pron.* la cutare.
falandan *pron.* de la/dinspre cutare.
falanday *pron.* ca și cutare.
falanga *pron.* spre cutare; lui cutare.
falanni *pron.* pe cutare.
falannın *adj.* lui cutare.
falaşkan s. ghicitor; prezicător.
falgi s. ghicitor; prezicător.
falğılık s. ghicit; ghicire; precizie.
falkaragan s. ghicitor; prezicător.
faltaşı s. ghioc.
fanatik *adj.* fanatic.
fanatıklık s. fanatism.
fanatism s. fanatism.
fanfara s. fanfară.
fanila s. flanelă; pulover. // **•atlet fanilası** maiou; tricou.
faniy *adj.* muritor; trecător; efemer.
fantasma s. fantomă.
fantastik *adj.* fantastic.
fanteziya s. fantezie; imaginație.
far s. (*tehn.*) far. // **•farlar kózımnı aldı** farurile m-au orbit.
•kıska gariklı farlar farurile fază scurtă.
faragat *adj.* liniștit sufletește; ușurat; bucuros.
faragatlanğan *adj.* liniștit; ușurat; bucuros.
faragatlanma s. liniștire; ușurare.
faragatlanmak *v.i.* a se liniști; a se ușura; a se bucura.
faragatlanuw s. liniștire; ușurare.
faragatlaşkan *adj.* liniștit; ușurat; bucuros.
faragatlaşmak *v.i.* a se liniști; a se ușura; a se bucura.
faragatlaştırmak *v.t.* a liniști; a ușura; a bucura. // **•ğüregın faragatlaştırmak** a-și ușura inima; a-și despovăra inima; a-și răcori inima.
faragatlaşuw s. liniștire; ușurare.
faragatlı *adj.* liniștit sufletește; ușurat; bucuros.
faragatlık s. liniște sufletească; ușurare; bucurie.
faragon s. (*ist.*) faraon.
farat s. (*fiz.*) farad.
faraza *adv.* presupunând că...; admitând că...;
faraziy *adj.* presupus; ipotetic.
faraziye s. supoziție; presupunere; ipoteză.
faringita s. (*med.*) inflamarea

faringelui; faringită.
fark s. deosebire; diferență; distincție.
// **•fark bolmak** a se diferenția; a se observa; a se remarca; a se deosebi.
•farkına barmak a-și da seama; a se sesiza. **•farkında bolmak** a-și da seama; a se sesiza. **•farknı aşmak** a mări diferența. // **•ortak fark** (*mat.*) progresie aritmetică.
farkbolğan *adj.* observat; remarcat.
farketilgen *adj.* remarcat.
farketilmek *v.i.* a se observa.
farketme s. observare; observație.
farketmek *v.t.* a observa; a diferenția; a băga de seamă; remarca.
farketmez *adv.* indiferent.
farketúw s. observare; observație.
farkıbolmagan *adj.* indistinct.
farkınabarılğan *adj.* deslușit; distins; sesizat.
farkınabaruw s. deslușire; distingere; sesizare.
farkındaboluw s. conștientizare; observare; sesizare.
farklı *adj.* diferit; deosebit; distinct. // **•farklı tutmak** a discrimina.
farklıtutulğan *adj.* discriminat.
farklıtutuw s. discriminare.
fars s., *adj.* persan; iranian.
farslı *adj.* persan; iranian.
farssa *adv.* în limba persană.
Faruk s. (*antrop. m., arab.*) "Cel care are puțința de a deosebi adevărul de minciună" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
farz s. supoziție; presupunere; ipoteză.
farzetmek *v.t.* a presupune; a face supoziții. // **•farzetiyyık ke** presupunând că...;
farziy *adj.* presupus; ipotetic.
farziye s. supoziție; presupunere; ipoteză.
Fas s. (*topon.*) Maroc.
faşıkula s. fasciculă.
faşicism s. fascism.
faşist I. s. fascism. **II.** s., *adj.* fascist.
faşistlik s. fascism.
faşistlikkekarşı s., *adj.* antifascist.
faşistiyagından *adj.* profascist.
fasih *adj.* (*d. vorbire, exprimare*) elocvent; cu elocință.
Fasih s. (*antrop. m., arab.*) "Cel care se exprimă cu elocință"; "Cel elocvent" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
fasile s. (*biol.*) familie.
fasit *adj.* stricat; alterat (*și fig.*).
fasitlık *adj.* putrezire; alterare.
fasıl s. **1.** capitol (*de carte etc.*). **2.** (*muz.*) pauză. **3.** (*fig.*) bătă; clevetire.
fasıla s. **1.** pauză; întrerupere. **2.** interval; distanță.
fasılalı s. **1.** întrerupt; suspendat. **2.** distanțat.
fasilasız *adj.* neîntrerupt; continuu; fără pauză.
fasilasızlık s. continuitate.
faslı s., *adj.* marocan.
faş *adj.* public; divulgat. // **•faş etmek** a face public; a divulga.
faşsetme s. divulgare.
faşsetmek *v.i.* a divulga.
faşsetúw s. divulgare.
fatalism s. fatalism.
fatih *adj.* **1.** învingător; atotbiruitor; cuceritor; victorios; triumfător. **2.** deschizător al porților; deschizător de drum.
Fatih s. (*antrop. m., arab.*) "Desferecătorul porților"; "Atotbiruitorul" (*unul din cele 400 de*

nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Fatma s. (*antrop. f., arab.*) "Obişnuință".
favorit s. **1.** favoriți; perciune. **2.** (*la cursele de cai*) favorit.
fawuna s. faună.
 fayansa s. faianță.
 fayda **I.** *adj.* utilitar. **II.** s. folos; avantaj; profit; câştig; utilitate; întrebuințare.
 faydağı s., *adj.* utilitarist.
 faydağılık s. utilitarism.
 faydalanmak *v.i.* a se folosi de; a profita; a utiliza.
 faydalı *adj.* folositor; avantajos.
 faydalık **I.** *adj.* utilitar. **II.** s. avantaj; folos.
 faydasız *adj.* neprielnic; inutil; nefolositor; neconvenabil.
 faydasızlık s. inutilitate.
 fayık *adj.* superior.
 fayikiyet s. superioritate.
 fayıl s. **1.** făptaș; autor. **2.** (*gram.*) subiect. // **•bölme fayılı** coautor.
 fayiz s. **1.** (*fin.*) dobândă. **2.** procent; procentaj; rată. // **•ğınayet fayizı** criminalitate. **•ólím fayizı** mortalitate.
 fayizğı s. cămătar.
 fayizğılık s. cămătărie; camătă.
 fayizlı *adj.* (*fin.*) cu dobândă.
 fayizsız *adj.* (*fin.*) fără dobândă.
 fayton s. faeton; caleaşcă; trăsură.
 faza s. (*fiz.*) fază. // **•úş fazalı** (*fiz.*) trifazic.
 fazilet s. **1.** virtute; merit. **2.** favoare; privilegiu; binefacere.
 faziletli *adj.* meritat; privilegiat.
 fazıl **I.** *adj.* virtuos; merituos. **II.** s. favoare; privilegiu; binefacere.
 fazla **I.** *adj.* mult; mai mult; în plus; excedentar. **II.** s. surplus; excedent; rest.
 fazlalık s. exces; surplus; excedent; rest.
 fazlası *adj.* mai mult; în plus; de peste.
 Fazlulla(h) s. (*antrop. m., arab.*) "Binefacerea lui Allah" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
 Fea'nın-boragangısı s. (*orn.*) rândunica furtunii lui Fea (*lat., Pterodroma feae*).
 feda s. sacrificiu; jertfă. // **•feda bolmak** a se sacrifica; a se jertfi. **•feda etmek** a sacrifica; a jertfi. **•ózın feda etmek** a se sacrifica.
 fedakäär *adj.* devotat; credincios.
 fedakäärlik s. devotament; credință.
 fedalik s. jertfire.
 federal *adj.* federal.
 federalğı *adj.* federativ.
 federalism s. federalism.
 federallik *adj.* federalism; federație.
 federasiya s. federație.
 federatif *adj.* federativ.
 feğir s. **1.** zori; revărsatul zorilor. **2.** auroră; aureolă; halo. // **•şimaliy feğir** auroră boreală.
 feğıy *adj.* dramatic; tragic; dezastruos; catastrofal.
 Fehmiy s. (*antrop. m., arab.*) "Cel înțeleghător".
 Fehmiye s. (*antrop. f., arab.*) "Cea înțeleghătoare".
 fekere **I.** *adj.* (*anat.*) vertebral. **II.** s. (*anat.*) vertebră.
 fekereli *adj.* vertebrat.
 fekereliler s., *pl.* vertebrate.
 fekeresiz *adj.* nevertebrat.

fekeresízler s., pl. nevertebrate.
felaket s. dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire. // **•felaketke ogıramak** a se nenoroci. // **•ne felaket!** ce catastrofă!
felaketkeogırgan s., adj. sinistat.
felaketli adj. dezastruos; catastrofal.
felaketzede adj. (d. oameni) sinistat; năpăstuit; nenorocit; calamitat.
feldmareşal s. feldmareşal.
felek s. 1. cer; boltă cerească. 2. univers; lume. 3. destin; soartă; providență. // **•kambîr felek** soartă nenorocită.
felekiy adj. astronomic.
felekiyat s. astronomie.
felekiyatşî s. astronom.
felekşî s. astronaut; cosmonaut.
felsefe s. filozofie.
felsefegî s. filozof.
felsefiy adj. filozofic. // **•felsefiy doktor** doctor în filozofie.
felş s. (med.) paralizie. // **•felşke ogıramak** a paraliza. // **•bala felşî** (med.) paralizie infantilă. **•ğümle felş** (med.) paralizie generală.
felşiy s. (med.) paralizant.
felş-î mevziy iz.prsn. (med.) paralizie locală.
felş-î tam iz.prsn. (med.) paralizie generală.
felşkeogırgan s. (med.) paralytic.
fen I. adj. ştiinţific; tehnic. II. s. ştiinţă; tehnică. // **•fen aktarma müessesesi** institut de cercetări ştiinţifice.
fena adj. 1. rău; cu defecte; defectuos. 2. (fig.) rău; răutăcios. 3. (d. situaţii, locuri) periculos; primejdios.
fenalaşma s. agravare.
fenalaşmak v.i. a se înrăutăţi; a se agrava.
fenalaştırgan adj. agravant.
fenalaştırmak v.t. a înrăutăţi; a agrava.
fenalaştıruwğî adj. agravant.
fenalaşuw s. agravare.
fenalık s. 1. rău; răutate. 2. leşin. // **•üstüme fenalık keldî** mi-e rău.
fenalıkgeşirgen adj. leşinat; petrecut.
fenbîlîmğîsî s. tehnolog.
fenbîlîmî I. adj. tehnologic. II. s. tehnologie.
fenbîlîmlî adj. tehnologic.
fenek-tûlkûsî s. (zool.) fenec; vulpea deşertului (lat., *Fennecus zerda*).
fener s. 1. (nav.) far. 2. felinar. // **•âna, fener kôrîne** iată, se vede farul. **•deñîz fenerî** baliză.
fenerlîk s. felinar.
fenğî s. om de ştiinţă; tehnician.
fenil s. (chim.) fenil.
feniy adj. ştiinţific; tehnic. // **•feniy atama** termen tehnic. **•feniy inğeleme** studiu tehnic. **•feniy mektep** şcoală tehnică. **•feniy resim** desen tehnic. **•feniy talimat** instrucţiuni tehnice. **•feniy úyretim** învăţământ tehnic.
fenler I. adj. politehnic. II. s., pl. politehnică; ştiinţe tehnice. // **•fenler kurumî** (univ.) institut politehnic.
fenlî adj. ştiinţific; tehnic.
fenol s. (chim.) fenol.
fenomen s. fenomen.
fenomenal adj. fenomenal.
fenta s. 1. şiretlic; truc; şmecherie. 2. (sport) fentă.
fer s. 1. strălucire; sclipire. 2. (fig.)

voiciune; înviorare.
feragat s. abandon; abandonare; abdicare. // **•feragat etmek** a abandona; a renunţa la...; a abdica.
feragatlî adj. părăsit; abandonat.
ferah adj. liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
ferahlangan adj. liniştit; uşurat; bucuros.
ferahlanma s. liniştire; uşurare.
ferahlanmak v.i. a se linişti; a se uşura; a se bucura.
ferahlanuw s. liniştire; uşurare.
ferahlaşkan adj. liniştit; uşurat; bucuros.
ferahlaşmak v.i. a se linişti; a se uşura; a se bucura.
ferahlaştırmak v.t. a linişti; a uşura; a bucura.
ferahlaşuw s. liniştire; uşurare.
ferahlî adj. liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
ferahlîk s. linişte sufletească; uşurare; bucurie.
ferak s. donare.
feraset s. inteligentă; isteţime; agerime; receptivitate; perspicacitate.
ferasetlî adj. inteligent; isteţ; ager; receptiv; perspicace.
ferde s. legătură; balot; snop.
ferdiy adj. individual; personal. // **•ferdiy zamanet** asigurare individuală.
Ferdiy s. (antrop. m., arab.) "Cel fără asemănare".
ferdiyeyt s. individualitate.
ferdiyleşken adj. 1. personalizat; individualizat; particularizat; personificat. 2. privatizat.
ferdiyleşme s. 1. personalizare; individualizare; particularizare; personificare. 2. privatizare.
ferdiyleştirme s. personificare.
ferdiyleştirmek v.t. 1. a personaliza; a individualiza; a particulariza; a personifica. 2. a privatiza.
ferdiyleştîrûw s. personificare.
ferdiyleşuw s. 1. personalizare; individualizare; particularizare; personificare. 2. privatizare.
ferge s. feregea.
Ferhat s. (antrop. m., prsn.) nume *legendar persan*.
feribot s. feribot.
Feride s. (antrop. f., arab.) "Cea fără asemănare".
Feridun s. (antrop. m., prsn.) "Cel puternic cât trei" (nume *legendar persan*).
ferih adj. liniştit sufleteşte; uşurat; bucuros.
ferit s. individ; persoană. // **•hakklî ferit** (jur.) persoană fizică.
Ferit s. (antrop. m., arab.) "Cel fără asemănare".
feritlik s. individualitate.
feriy s. ramură; bransă; subdiviziune; subîmpărţire.
feriyat s. strigăt; tipăt. // **•feriyat basmak** a striga în gura mare.
Ferkunde s. (antrop. f., prsn.) "Cea voioasă".
ferma s. fermă.
fermağî s. fermier; agricultor.
fermağilik s. agricultură.
ferman s. 1. (ist.) firman. 2. ordin; dispoziţie; poruncă; comandă. 3. decret; edict.
fermanberûw s. decretare.
fermanlî adj. decretat.
ferment s. ferment.
fermuwar s. fermoar.

fert s. individ; persoană.
feruze s. turcoază; peruzea.
feruzerengî adj. turcoaz.
fes s. fes.
fesahat s. elocvenţă; elocinţă.
fesahatlî adj. (d. vorbire, exprimare) elocvent; cu elocinţă.
fesat s. 1. corupţie; depravare. 2. conspiraţie; uneltire; complot; intrigă. // **•fesat karıştırmak/kurmak** a băga zăvanie.
fesatşî s., adj. intrigant; instigator; incitator; provocator; aţăţător.
fesatşilik s. instigare; incitare; provocare; aţăţare; întărătare; învrăjbire.
feselî s. (gastron.) clătiti.
feshetmek v.t. 1. a anula; a aboli. 2. a rezilia.
fesih s. 1. anulare; abolire. 2. reziliere. // **•fesih olmak** a se aboli; a se anula; a se rezilia.
fesihlî adj. anulat; abolit; reziliat.
feslegen s. (bot.) busuioc (lat., *Ocimum basilicum*).
feslegenî, ger- s. (bot.) trepădătoare (lat., *Mercurialis annua*).
festival s. festival.
fethetîlgen adj. 1. desferecat; deszăvorât. 2. biruit; cucerit; rezolvat.
fethetîlme s. înfrângere; sucombare.
fethetîlmek v.i. a fi înfrânt; a sucumba.
fethetken adj. biruitor; învingător.
fethetmek v.t. 1. a cuceri; a învinge; a birui; a triumfa; a izbândi. 2. a desfereca porţile; a deszăvorî; a deschide porţile spre...; a deschide drumul spre...; a elimina neajunsurile; a rezolva dificultăţile.
fethiy adj. triumfal.
feth-î mewta iz.prsn. (med.) autopsie.
fetih s. 1. cucerire; victorie; biruinţă; triumf; izbândă. 2. desferecare a porţilor; deszăvorăre; deschidere a porţilor; deschidere a drumului spre...; eliminarea neajunsurilor; rezolvarea dificultăţilor.
fetiş s. 1. fetiş. 2. talisman; amuletă.
fetişism s. fetişism.
fetre s. fetru.
Fettah s. (antrop. m., arab.) "Desferecătorul porţilor"; "Atotbiruitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).
Fettah, El- s. (relig., arab.) "Desferecătorul"; "Cel care a desferecat porţile subzistenţei şi a înlesnit izbândă" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Fewaz s. (antrop. m., arab.) "Cel capabil".
fewkalâde adj. extraordinar; special. // **•fewkalâde bîr olay** e un eveniment extraordinar.
•fewkalâde güzel splendid.
fewkalbeşer s. supraom.
fewuda s. feudă; fief.
fewudağî adj. feudal.
fewudağilik s. feudalism.
fewudalî adj. feudal.
Fewziy s. (antrop. m., arab.) "Cel capabil".
Fewziye s. (antrop. f., arab.) "Cea capabilă".
Feyize s. (antrop. f., arab.) "Cea victorioasă".
Feyzulla(h) s. (antrop. m., arab.) "Graţia lui Allah/Dumnezeu".
feza I. adj. universal; cosmic. II. s.

univers; cosmos.

fezabílímí s. cosmologie.

fezağí adj. universal; cosmic.

fezasızgası s. cosmografie.

fezatuwmı adj. cosmogonic.

fezatuwmı s. cosmogonie.

fibula s. (anat.) fibulă; peroneu.

fidan s. puiet; lăstar; vlăstar (de arbori).

fidanlık s. pepinieră.

fidiye s. (ist.) sumă de bani pentru răscumpărare; recompensă; despăgubire.

fidiyelí adj. despăgubit. // **•fidiyelí harbiyeğí** (mil.) mercenar.

figan s. revoluționar; demolator.

figanlı adj. revoluționar; revoluționat; demolat.

figanlık s. revoluție; revoluționare; demolare.

figanlıkaldı adj. prerevoluționar.

figel s. 1. acțiune; faptă. 2. (gram.) verb. // **•baylam figelí** (gram.) modul gerunziu. **•birtaalama baylam figelí** (gram.) gerunziu reduplicativ. **•etken figel** (gram.) diațeză activă. **•ettirgen figel** (gram.) verb factitiv. **•figel gónelışı** (gram.) diațeză. **•figel kewdesí** (lingv.) temă verbală. **•figel pışımı** (gram.) modalitate verbală. **•ğelen baylam figelí** (gram.) gerunziu limitativ. **•karmaşık/bırleşken figel** (gram.) verb compus. **•karşılıklı figel** (gram.) diațeză reciprocității. **•kaytımli figel** (gram.) verb reflexiv. **•kóşirgen figel** (gram.) verb tranzitiv. **•kóşirmez figel** (gram.) verb intransitiv. **•mahrumiyet baylam figelí** (gram.) gerunziu privativ. **•nakis figeller** (gram.) verbe neregulate. **•pes figellí** modest. **•sıfat figel** (gram.) participiu. **•tekkışılı figel** (gram.) verb unipersonal. **•umum baylam figelí** (gram.) gerunziu universal. **•yardımğí figel** (gram.) verb auxiliar. **•yeterlik figelí** (gram.) verb posibilitativ.

figeliy adj. 1. activ. 2. (gram.) verbal.

figeliylık s. operativitate.

figelleşken adj. activat; intensificat.

figelleşme s. intensificare; întetire.

figelleşmek v.i. a se activa; a se intensifica.

figelleşmeli adj. intensiv.

figelleştirgen adj. intensificator; dinamizant.

figelleştirme s. activizare; intensificare; dinamizare.

figelleştirmek v.t. a activa; a intensifica.

figelleştirúw s. 1. activare; intensificare. 2. activizare; intensificare; dinamizare.

figelleştirúwğí adj. intensificator.

figelleşúw s. intensificare; întetire.

figellígartkan adj. 1. activat; antrenat; stimulat. 2. stimulat.

figellık s. activitate; intensitate. // **•figellíkní arttırmak** a stimula.

figellıkarttırgan I. adj. stimulant. II. s. stimulent.

figellıkarttırması s. 1. activare; antrenare; stimulare. 2. apel; impuls; îndemn; stimulare.

figellıksız adj. inactiv.

figellıksızlık s. inactivitate.

figurant s. figurant.

fihrist s. 1. cuprins; conținut; tablă de

materii; listă; indice. 2. catalog; registru.

fiil s. 1. acțiune; faptă. 2. (gram.) verb. // **•etken fiil** (gram.) diațeză activă.

•ettirgen fiil (gram.) verb factitiv.

•fiil gónelışı (gram.) diațeză.

•fiil kewdesí (lingv.) temă verbală.

•geşirgen fiil (gram.) verb tranzitiv. **•geşirmez fiil** (gram.) verb intransitiv. **•hál fiil** (gram.) modul gerunziu.

•karmaşık/bırleşken fiil (gram.) verb compus. **•karşılıklı fiil** (gram.) diațeză reciprocității.

•kaytımli fiil (gram.) verb reflexiv.

•sıfat fiil (gram.) participiu.

•tekkışılı fiil (gram.) verb unipersonal. **•yardımğí fiil** (gram.) verb auxiliar. **•yeterlik fiilí** (gram.) verb posibilitativ.

fiiliy adj. 1. activ. 2. (gram.) verbal. // **•fiiliy bizik** (d. oameni) decăzut.

fiiliylık s. operativitate.

Fijiy s. (topon.) Fiji.

fijiyge I. adv. în limba fijiană. II. s. (limba) fijiană.

fijiyli s., adj. fijian.

fil s. 1. (zool.) elefant (lat., *Elephas maximus*; *Loxodonta africana*). 2. (la şah) nebul.

filan adj., pron. cutare.

filanda pron. la cutare.

filandan pron. de la/dinspre cutare.

filanday pron. ca și cutare.

filanga pron. spre cutare; lui cutare.

filanni pron. pe cutare.

filanniñ adj. lui cutare.

filarmonik adj. filarmonic.

filarmonika s. filarmonica. // **•filarmonika orkestrası** orchestră filarmonică.

filarmonikalı adj. filarmonic.

filbahar s. (bot.) lămâiță; sirinderică; scumpină (lat., *Philadelphus coronarius*).

filew s. plasă; fileu. // **•top filewde kaldı** mingea s-a oprit în fileu.

filhakkika adv. într-adevăr.

filigran s. filigran.

filigranlı adj. filigranat.

Filipin s. (topon.) Filipine.

filipinli s., adj. filipinez.

Filipin-ördeği s. (orn.) rață filipineză (lat., *Anas luzonica*).

filiskin s. (bot.) voieștiță (lat., *Mentha silvestris*).

Filistin-balkuşı s. (orn.) pasăre-nectar de Palestina (lat., *Nectarinia osea*).

filiyala s. sucursală.

filiz s. 1. vlăstar; mlădiță. 2. (geol.) filon; vână. // **•filizdiy egilmek** a se mlădia. // **•temir filizi** filon de fier.

filizdiyiyılgen adj. mlădios.

filizlenmek v.i. 1. a înmuguri. 2. (fig.) a apărea; a se naște.

filizşigargan s. miner.

filizşigaruw s. minerit.

film s. film. // **•film kaytarmak** a turna un film. **•filmge almak** a filma. // **•belge filmi** film documentar. **•bölükli film** film serial. **•búgún ne filmler oynay?** ce filme rulează astăzi? ; **•diyapozitif filmi** film pentru diapozitive. **•filmniñ gónetmeni** regizorul filmului. **•ızgı filmi** film polițist. **•keñmanzaralı film** film panoramic. **•kıska metrajlı film** film de scurt metraj. **•kurgı filmi** film de montaj. **•renkli film** film

color. **•sanat filmi** film artistic.

•sessiz film film mut. **•sewda filmi** film de dragoste. **•tızúw filmi** film serial.

filmgealingan adj. filmat.

filmgealuw s. filmare.

filmğí s. cineast.

filmğılık s. cinematografie.

filmkaytarması s. filmare.

filmsúygen s. cinefil.

filmşewúrúngen adj. filmat.

filmşewúrúmi s. filmare.

filmşúnas s. cinefil.

filoksera s. filoxeră.

filoloğik adj. filologic.

filologiya s. filologie.

filoloğiyağı s. filolog.

filoloğiyalı adj. filologic.

filolok s. filolog.

filozof s. filozof.

filozoflik s. filozofie.

filtişí s. fildeş.

Filtişí-Ğagası s. (topon.) Coasta de Fildeş.

filtre s. filtru.

filtrelí adj. cu filtru. // **•filtrelí sigara** țigări cu filtru.

filtresiz adj. fără filtru. // **•filtresiz sigara** ce fel de țigări străine vindeți?

;

fin s., adj. finlandez.

final s. (muz.) final.

finala s. (sport) finală.

finalagakırgeñ s. finalist.

finğan s. ceașcă.

finge I. adv. în limba finlandeză. II. s. (limba) finlandeză.

Finlant s. (topon.) Finlanda.

finlantlı s., adj. finlandez.

Finsch'niñ-delitaşı s. (orn.) pietrar caucazian (lat., *Oenanthe finschii*).

firar s. fugă; dezertare. // **•firar etmek** a dezerta.

firarğí s. fugar; dezertor.

firarğılık s. fugă; dezertare.

firariy s. fugar; dezertor.

firavun s. (ist.) faraon.

Firdes s. (antrop. f., arab.) "Grădina paradisului".

firkat s. despărțire; separare.

firkatlı adj. despărțit; separat.

firma s. firmă.

Firuz s. (antrop. m., prsn.) "Cel fericit".

Firuze s. (antrop. f., prsn.) "Cea fericită".

fistan s. fustă; rochie.

fistanğí s. fustangiu.

fişa s. 1. fișă (și tehn.). 2. fișă (la jocuri de noroc). // **•fişa kutuğí** fișier.

•ístek fişası fișă de comandă.

fişek s. 1. cartuș. 2. (mil.) rachetă. // **•hawayiy fişek** rachetă; trasor.

•tenvir fişegí (mil.) trasor.

fişeklik s. cartuşieră.

fit s. intrigă; zăzanie; vrajbă.

fitil s. fitil.

fitne s. intrigă; zăzanie; vrajbă.

fitne-fesat s. intrigă; zăzanie; vrajbă; conspirație; uneltire; complot.

fitneğí s., adj. intrigant; instigator; incitator; provocator; ațățător.

fitneğılık s. intrigă; zăzanie; vrajbă.

fitre s. caritate; pomană; milostenie.

fiyasko s. (fin.) faliment; fiasco.

fiyat s. preț; valoare.

fiyort s. (geogr.) fiord.

fizik adj. fizic.

fizika s. fizică.

fizikabılímğısı s. fizician.

fizikağı s. fizician.

fizikiy adj. fizic. // **•fizikiy**

ğeryúzibílímí geografie fizică.
fiziologik *adj.* fiziologic.
fiziologiya *s.* fiziologie.
fiziologiyağı *s.* fiziolog.
fiziologiyalı *adj.* fiziologic.
fiziolok *s.* fiziolog.
fiziyonomiya *s.* fizionomie.
fiziyoterapiya *s.* (med.) fizioterapie.
fikir *s.* 1. idee; gând. 2. opinie; părere.
 3. minte; judecată; rațiune. 4. memorie.
Fíkiriye *s.* (antrop. f., arab.) "Cea chibzuită".
fikirsiz *adj.* stupid; fără sens.
fikirsizlik *s.* stupiditate.
fikara *adj.* 1. sărac; nevoiaș. 2. sărman; biet.
fikaralik *s.* sărăcie; lipsuri.
fikra *I. adj.* (anat.) vertebral. **II. s.** 1. anecdotă; istorioară. 2. cronică; articol. 3. paragraf; pasaj. 4. (anat.) vertebră. // **•gázata fíkasi** cronică de ziar.
fikrali *adj.* vertebrat.
fikralilar *s., pl.* vertebrae.
fikrasiz *adj.* nevertebrat.
fikrasizlar *s., pl.* nevertebrate.
findigi, manda- *s.* (bot.) alunele; mândălac (lat., *Carum bulbocastanum*).
findik *s.* 1. alună. 2. (bot.) alun (lat., *Corylus avellana*).
findikğargan *s.* spărgător de nuci.
findikkurti *adj.* mignon.
findikli *adj.* cu alune. // **•findikli şokolata** ciocolată cu alune.
findiklik *s.* aluniș; alunet.
Findiklik *s.* (topon.) Ostrov (jud. Constanța).
firildagan *adj.* răpăitor; țăcănitor; păcănitor.
firildak *s.* 1. morișcă de vânt. 2. (la sobe) aerisire; ventilație; tirant. 3. heliograf; aparat pentru transmiterea semnalelor luminoase. 4. (tehn.) ventilator; suflantă.
firildakburumğa *s.* (tehn.) turbosuflantă.
firildama *s.* răpăit; țăcănit; păcănit.
firildamak *v.i.* a răpăi; a țăcăni; a păcăni.
firildaw *s.* răpăit; țăcănit; păcănit.
firilti *s.* răpăit; țăcănit; păcănit.
firiltili *adj.* răpăitor; țăcănitor; păcănitor.
firin *s.* 1. cuptor. 2. brutărie.
firingi *s.* brutar.
firka *s.* 1. (pol.) partid; grupare. 2. (mil.) divizie.
firkalik *adj.* partinic.
firkalikkarşi *adj.* antipartinic.
firsat *s.* 1. ocazie; prilej; posibilitate. 2. oportunitate; moment prielnic. // **•firsat kaşirmek** a rata ocazia.
•firsat kollamak a urmări momentul potrivit. **•firsat tapmak** a prinde ocazia. // **•konışmak firsati** ocazie de a vorbi.
firsatşı *s.* oportunist.
firsatşilik *s.* oportunism.
firtina *s.* 1. furtună. 2. (fig.) scandal. // **•firtina bildirile** se anunță furtună.
firtinali *adj.* furtunos.
fis *interj.* fâs!;
fisildama *s.* fâsăit.
fisildamak *v.i.* a fâsăi.
fisildatmak *v.t.* a determina să fâsăie.
fisildaw *s.* fâsăit.
fisilti *s.* fâsăit.
fistigi, ğer- *s.* (bot.) arahidă (plantă) (lat., *Arachis hypogaea*). 1.

arahidă; alună-de-pământ (fruct).
fistik *s.* fistic (fruct).
fistik-şami *s.* (bot.) coconar; pin (lat., *Pinus pinea*).
fistiktay *adj.* durduli; rotund.
fistikteregi *s.* (bot.) fistic (plantă) (lat., *Pistacia vera*).
fişirdama *s.* foșnet; freamăt.
fişirdamak *v.i.* a foșni; a fremăta.
fişirdaw *s.* foșnet; freamăt.
fişirti *s.* foșnet; freamăt.
flakon *s.* flacon.
flamant *s., adj.* flamand.
flamantşa *I. adv.* în limba flamandă. **II. s. (limba) flamandă.
flaş *s.* (foto.) blitz.
fláwta *s.* (muz.) flaut.
fláwtağı *s.* (muz.) flautist.
flebita *s.* (med.) flebită.
flegmon *s.* (med.) flegmon.
flirt *s.* flirt.
flor *s.* (chim.) fluor.
floreta *s.* floretă.
florli *adj.* fluorescent.
flota *s.* (nav.) flotă.
flotila *s.* flotilă.
fobiya *s.* fobie.
fodil *adj.* îngâmfat; înfumurat.
fodillik *s.* îngâmfare; înfumurare.
fodra *s.* căptușeală; dublură (la haină etc.).
foka *s.* (zool.) focă (lat., *Phoca vitulina*).
fokstrot *s.* foxtrot.
folklor *s.* folclor.
folklorğı *s.* folclorist.
fondanta *s.* bomboană fondantă.
fonetik *adj.* fonetic.
fonetika *s.* fonetică.
fonetikali *adj.* fonetic.
fonik *adj.* fonic.
fonologiya *s.* fonologie.
font *s.* (fin.) fond.
fonta *s.* fontă.
Forbes'nin-ğawunkuşi *s.* (orn.) prundărașul lui Forbes (lat., *Charadrius forbesi*).
Forbes'nin-suwrtorgayı *s.* (orn.) prundărașul lui Forbes (lat., *Charadrius forbesi*).
forma *s.* formă; model.
formik *adj.* formic.
formol *s.* (chim.) formol.
formula *s.* formulă.
Forster'nin-karkildagi *s.* (orn.) chiră cu mască; pescăriță cu mască (lat., *Sterna forsteri*).
forum *s.* forum.
fosfat *s.* (chim.) fosfat.
fosfor *s.* (chim.) fosfor.
fosforğarik *adj.* fosforescent.
fosforli *adj.* fosforescent; fosforos. // **•fosforli ğelkuwanlar** ace fosforescente (la ceas).
fosila *s.* fosilă.
fota *s.* fotă.
fotbal *s.* fotbal. // **•fotbal meçı** (sport) meci de fotbal. **•fotbal sezonı** (sport) sezonul fotbalistic. **•fotbal takımı** (sport) echipă de fotbal. **•fotbal tobi** (sport) minge de fotbal. **•fotbal turnewı** (sport) turneu de fotbal.
fotbalğı *s.* fotbalist.
fotbalist *s.* fotbalist.
fotograf *s.* fotograf. // **•kaneli fotograf maşinası** aparat de fotografiat digital. **•kóríklı fotograf maşinası** aparat de fotografiat cu burduf.
fotografiya *s.* fotografie.
fotografiyagaalınan *adj.* fotografiat.**

fotografiyagaaluw *s.* fotografiat; fotografiere.
fotografiyağı *s.* fotograf.
fotografkana *s.* atelier fotografic.
fotoğenik *adj.* fotogenic.
fotokabergı *s.* fotoreporter.
fotokopiya *s.* fotocopie.
fotometre *s.* (fiz.) fotometru.
fotomontaj *s.* fotomontaj.
fotomuhabir *s.* fotoreporter.
fotosinteza *s.* fotosinteză.
foyleton *s.* (lit.) foileton.
foyletonğı *s.* (lit.) foiletonist.
fragment *s.* fragment.
frak *s.* frac.
frank *s.* (unitate monetară) franc.
Franklin'nin-kagay *s.* (orn.) pescărușul lui Franklin (lat., *Larus pipixcan*).
Franklin'nin-şaklayı *s.* (orn.) pescărușul lui Franklin (lat., *Larus pipixcan*).
franko *adj.* franco.
fransiz *I. adj.* franțuzesc. **II. s., adj. francez.
fransizğa *I. adv.* în limba franceză; franțuzește. **II. s. (limba) franceză.
fransiz-kelemı *s.* (bot.) varză-de-Bruxelles (lat., *Brassica oleracea gemmifera*).
franzela *s.* franzelă.
fregata *s.* (nav.) fregată.
fren *s.* (tehn.) frână. // **•fren yapmak** (tehn.) a frâna.
frengiy *s.* (med.) sifilis.
frengiyli *adj.* (med.) sifilitic.
Frengistan *s.* (topon.) Franța.
Frengistan-akşateregi *s.* (bot.) jugastru de Banat (lat., *Acer monspessulanum*).
frengistanlı *I. adj.* franțuzesc. **II. s., adj. francez.
Frengistan-ürengesi *s.* (bot.) jugastru de Banat (lat., *Acer monspessulanum*).
frengi *s.* frânar.
frenk *I. adj.* franțuzesc. **II. s., adj. francez.
frenkşe *I. adv.* în limba franceză; franțuzește. **II. s. (limba) franceză.
frenleme *s.* frânare.
frenlemek *v.t.* a frâna (și fig.).
frenlengen *adj.* frânat.
frenlew *s.* frânare.
frensalingan *adj.* frânat.
frensaluw *s.* frânare.
freska *s.* frescă.
frez *adj.* frez.
freza *s.* (tehn.) freză (scula). // **•freza maşinası** freză; mașină de frezat.
frezağı *s.* (tehn.) frezor.
frezalama *s.* (tehn.) frezare.
frezalamak *v.t.* (tehn.) a freza.
frezаланan *adj.* (tehn.) frezat.
frigorifik *adj.* frigorific.
frigider *s.* frigider.
fruktoza *s.* fructoză; levuloză.
fuhuş *s.* prostituție.
ful *s.* (la joc de cărți) ful.
fuliya *s.* (bot.) iris-galben; stânjenel-galben; spetejoară (lat., *Iris pseudacorus*).
fuliya, ufak- *s.* (bot.) rățișoare (lat., *Iris pumila*).
funda *s.* (bot.) iarbă-neagră (lat., *Calluna vulgaris*).
fundalik *s.* 1. boschet; tufiș; tufă. 2. mărăciniș; tufăriș.
funikular *s.* funicular.
funiya *s.* (mil.) amorsă.
funksiya *s.* (mat.) funcție.
funt *s.* livră; funt; pfund (=453,6 gr).**********

furgon s. furgon.
fursek s. (*gastron.*) fursec.
fuselaj s. fuselaj.
futurism s. (*lit.*) futurism.
fuwar s. târg de mostre; expoziție.
Fuwat s. (*antrop. m., arab.*) "Înimă".

G

gabarit s. (*la vehicule*) gabarit.
gabiya s. (*nav.*) gabie.
Gabon s. (*topon.*) Gabon.
gabonli s., *adj.* gabonez.
gaddar *adj.* crud; nemilos; neomenos.
gaddarane *adv.* fără milă; cu cruzime; necruțător.
gaddarlik s. cruzime; sălbăticie; ferocitate.
gadir s. **1.** persecuție; oprimare. **2.** nedreptate; injustețe.
gadirlı *adj.* **1.** persecutat; oprimat. **2.** nedrept; injust.
gafa s. gafă. // **•gafa yapmak** a face o gafă.
Gaffar, El- s. (*relig., arab.*) "Cel cruțător"; "Cel preamilos și de păcate izbăvitor" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
gafil *adj.* **1.** neatent; distrat. **2.** nepăsător; indolent; neglijent. // **•gafil awlanmak** a fi luat pe nepusă masă; a fi surprins nepregătit.
gafilawlanma s. luare pe nepregătite; surprindere.
gaflet s. **1.** neatenție; distracție; neluare-aminte. **2.** nepăsare; indolență; neglijență.
gafletli *adj.* **1.** nepăsător; indolent; neglijent. **2.** neatent; distrat; inadvertent.
Gafur, El- s. (*relig., arab.*) "Cel îndurător"; "Cel preamilos și de păcate izbăvitor" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
gagara, kalın-tumşukli- s. (*orn.*) corcodel cu cioc gros (*lat., Podilymbus podiceps*).
gagara, kara-moyinli- s. (*orn.*) corcodel cu gât negru (*lat., Podiceps nigricollis*).
gagara, kekeşli- s. (*orn.*) corcodel mare; cufundar mare; bodârlău (*lat., Podiceps cristatus*).
gagara, kişkene- s. (*orn.*) corcodel mic (*lat., Tachybaptus ruficollis*).
gagara, kızıl-moyinli- s. (*orn.*) corcodel cu gât roșu (*lat., Podiceps grisegena*).
gagara, kulakli- s. (*orn.*) corcodel de iarnă (*lat., Podiceps auritus*).
gala s. gală (*și sport*).
galaksiya s. galaxie.
galaksiyalı *adj.* galactic.
galaktik *adj.* galactic.
galanteriya s. galanterie.
galebe s. victorie; biruință. // **•galebe şalmak/etmek** a învinge; a birui; a ieși victorios.
galena s. (*geol.*) galenă.
galeriya s. (*minr., arte plastice*) galerie.
galeta s. **1.** covrig. **2.** pesmet; pâine uscată.
galibiyet s. victorie; biruință; triumf.

galibiyetli *adj.* învingător; victorios; biruitor; triumfător.
galibiyetşalgan *adj.* victorios; biruitor; triumfător. // **•galip kelmek** a învinge; a birui.
Galip s. (*antrop. m., arab.*) "Izbânditorul" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam*).
galiyan s. **1.** fierbere; clocotire. **2.** (*fig.*) agitație; efervescență; valvă.
galiyota s. (*nav.*) galiotă.
galon s. galon.
galop s. galop.
galoş s. galoş.
galvanizasiya s. galvanizare.
galvanizasiyalı *adj.* galvanizat.
galvanometre s. (*tehn.*) galvanometru.
galvanoplastiya s. (*fiz.*) galvanoplastie.
galvanoskop s. galvanoscop.
gam s. tristețe; amărăciune; mahnire. // **•gam aşamak** a regreta; a se întrista. **•gam tartmak** a suferi.
gama s. **1.** (*muz.*) gamă. **2.** gama (*a treia literă din alfabetul grecesc*).
Gambiye s. (*topon.*) Gambia.
gambiyeli s., *adj.* gambian.
gamet s. (*anat.*) gamet.
gam-keder s. tristețe; amărăciune; supărare.
gamketirgen *adj.* întristător.
gamlandırmak *v.t.* a mâhni; a întrista.
gamlangan *adj.* posomorât; mahnit.
gamlanma s. întristare.
gamlanmak *v.t.* a se întrista; a se amări; a se mâhni.
gamlanuw s. întristare.
gamli *adj.* trist; mahnit; abătut.
gamli-kederli *adj.* jalnic; mahnit; trist; afectat.
gammaz *adj.* **1.** denunțător; delator. **2.** defăimător; bârfitor; calomniator; malițios.
gammazlamak *v.t.* **1.** a denunța. **2.** a defăima; a bârfi; a calomnia.
gammazlangan *adj.* calomniat; defăimat; denigrat; ponegriț.
gammazlık s. **1.** denunț. **2.** defăimare; calomnie; malițiozitate.
gamsele s. impermeabil; manta de ploaie.
gamsız *adj.* **1.** liniștit; netulburat; fără griji. **2.** indiferent; nepăsător.
gamsızlık s. **1.** liniște; tihnă; calm. **2.** indiferență; nepăsare.
Gamze s. (*antrop. f., prsn.*) "Cochetărie".
gangster s. gangster.
ganim **I.** *adj.* distrugător; nimicitor. **II.** s. dușman; adversar; rival.
ganimet s. **1.** trofeu (*de război*). **2.** pradă de război; captură.
ganimetşi *adj.* profitor; acaparator.
ganimetşilik s. acaparare; șterpelire.
ganimlik s. dușmănie; adversitate; rivalitate.
ganiy *adj.* bogat; abundent; îmbelșugat; opulent. // **•ganiy gónillı** generos; darnic. **•gónillı ganiy** mărinos; darnic.
Ganiy s. (*antrop. m., arab.*) "Cel bogat" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam*).
Ganiy, El- s. (*relig., arab.*) "Cel îmbelșugat"; "Cel plin de belșug și lipsit de nevoi" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran*

lui Dumnezeu/Allah).

ganiy-ganiy *adj.* abundent; din abundență.

ganiygónılı(lı) *adj.* darnic; generos; milostiv; mărinimos.

ganiygónılık *s.* dărnicie; generozitate; milostivire; mărinimie.

ganiylık *s.* bogăție; abundență; îmbelșugare; opulență.

gank *s.* gang.

gara *s.* gară. // **•awtobuz garası** autogară. **•bo garanıñ atı ne?** cum se numește gara aceasta? ;

garabet *s.* ciudățenie; extravagantă; excentricitate.

garabetli *adj.* ciudat; extravagant; excentric.

garaj *s.* garaj. // **•kamiyonlar garajı** autobază.

garajgatartuw *s.* garare.

garansiya *s.* garanție.

garansiyalı *adj.* garantat.

garaz *s.* 1. țel; obiectiv; țință. 2. (fig.) ranchiună; pică; ură ascunsă.

garazkáar *adj.* ranchiunos; răzbunător.

garbiy *adj.* vestic; apusean; occidental.

garderoba *s.* garderobă; vestiar.

gardian *s.* gardian; paznic; strajă.

garez *s.* (fig.) ranchiună; pică; ură ascunsă.

gargara *s.* gargară. // **•gargara yapmak** a face gargară.

garibe *s.* ciudățenie; curiozitate.

Garip *s.* (antrop. m., arab.) "Cel nevoiaș" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliysselam).

gark *s.* 1. scufundare; afundare. 2. (fig.) copleșire; covârșire; năpădire.

garketilgen *adj.* scufundat; afundat.

garketmek *v.t.* 1. a scufunda; a afunda. 2. (fig.) a copleși; a covârși; a năpădi.

garnitura *s.* 1. garnitură; ornament; podoabă. 2. (gastron.) garnitură.

garnizona *s.* garnizoană.

garp *s.* (geogr.) vest; apus; occident.

garpli *s., adj.* vestic; apusean; occidenta.

garptan *adj.* vestic; occidental.

garsoniyera *s.* garsonieră.

garun *num.* (mong.) cinci.

gasil *s.* (relig., la musulmani) spălarea mortului.

gasletmek *v.t.* (relig., la musulmani) a spăla mortul.

gasp *s.* uzurpare.

gaspetken *s.* uzurpator.

gaspetmek *v.t.* a uzurpa.

gaspli *adj.* uzurpat.

gastrita *s.* (med.) gastrită.

gayda *s.* (muz.) cimpoi.

gaye *s.* țel; scop. // **•gayesıne barmak** a-și atinge scopul.

gayile *s.* neplăcere; necaz; belea.

gayileli *adj.* 1. neplăcut; anevoios; greu. 2. necăjit; supărat; amărât.

gayilmak *v.i.* a se desfașura.

gayiluw *s.* desfășurare.

gayzer *s.* gheizer.

gaz *s.* 1. gaz; gaze. 2. petrol lampant. // **•gaz maskası** mască de gaze. **•gaz sáatı/sayaşı** (tehn.) contor de gaze. **•köz yaşırtuwğı gaz** gaz lacrimogen.

Gazanfer *s.* (antrop. m., prsn.) "Leul".

gazap *s.* mânie; furie. // **•gazapka kelmek** a se înfuria; a se mânia.

gazapkakelgen *adj.* înfuriat; mâniat; mâniaș.

gazapkakeluw *s.* înfuriere; mânie.

gazaplı *adj.* mâniat; mâniaș.

gazel *s.* (lit.) gazel.

gazela *s.* (zool.) antilopă; gazelă (lat., Antilopinae sp.).

gazgakarşı *I. adj.* antigaz. **II. s.** mască de gaze.

gazi *I. adj.* victorios; biruitor; triumfător. **II. s., adj. (la musulmani) apărător al religiei.**

gazlı *adj.* gazos.

gazmayı *s.* petrol lampant.

gazometre *s.* (tehn.) gazometru.

gazon *s.* gazon.

gazólşer *s.* (tehn.) gazometru.

gazpaylawğı *s.* distribuitor de gaze.

gágaa *s.* (la pásarı) cioc; clonț; plisc.

gágáalamak *v.t.* 1. (d. pásarı) a ciuguli. 2. (d. pásarı) a da cu ciocul; a ciupi.

gágáwuz *s.* gágăuz.

gálba *adv.* probabil; după cât se pare; după toate probabilitățile.

gázata *s.* ziar. // **•akşam gázatası** ziar de seară. **•aylık gázata** ziar lunar. **•baş gázata** ziar important. **•edebiyat gázatası** ziar literar. **•gázata fikrası** cronică de ziar. **•gázata ilanı** anunț în ziar; inserare; informație. **•gázata kabergışı/muhabiri** reporter; corespondent (la un ziar). **•gázata yazuwğısı/muharriri** redactor (la un ziar). **•haptalık gázata** ziar săptămânal. **•kündelik gázata** cotidian. **•resmii gázata** buletin oficial. **•saba gázatası** ziar de dimineață.

gázatagılık *s.* jurnalistică.

gázatagi *s.* 1. ziarist. 2. vânzător de ziare. 3. jurnalist. // **•gázatagi soraştırması** interviu.

gázatagılık *s.* ziaristică.

gázatasatkan *s.* vânzător de ziare.

gázete *s.* ziar. // **•tínewúngi gázete** ziarul de ieri.

gázeteğı *s.* 1. ziarist. 2. vânzător de ziare.

gázeteğılik *s.* ziaristică.

gebe *adj.* (d. femei) gravidă; însărcinată.

gebeden *s.* țarc.

gebelik *s.* (med.) graviditate; sarcină.

gebeş *adj.* 1. (d. oameni) gras; îndesat. 2. (fig.) prost; imbecil.

gelenek *s.* tradiție. // **•kalknıñ gelenekleri** tradițiile poporului.

gelenekli *adj.* tradițional.

gelenekşi *s.* tradiționalist.

gelenekten *adv.* tradițional; prin tradiție.

gemane *s.* 1. vioară; scripcă; laută. 2. arc (cu săgeți). // **•gemane şalmak** a cânta la vioară.

gemaneğı *s.* violonist; scripcar; lăutar.

gemı *s.* vas; vapor; navă; corabie. // **•alıştırma/talim gemisi** (nav.) navă școală. **•bo gemide kaş kayık bar?** câte bărci sunt pe acest vas? ; **•ğelken gemisi** (nav.) corabie cu pânze. **•gemı ğalpa wura** vasul are tangaj. **•gemı inşaatı** construcția de nave. **•gemı limanga ogırayğak** vasul va face escală în port. **•harbiye gemisi** (nav.) navă de război. **•uzay gemisi** navă cosmică. **•zirhli gemi** (mil.) crucișător; cuirasat.

gemıgi *s.* (nav.) marinar; navigator.

gemıgılık *s.* (nav.) marină; navigație. // **•kıyuw boyı gemıgılıgi** (nav.) cabotaj.

gemıgılıkkeyaragan *adj.* (mar.) navigabil.

gemılık *s.* șantier naval.

gene *I. adv.* 1. iar; iarăși; din nou. 2. încă; mai. **II. conj.** totuși; cu toate acestea; orice s-ar zice. // **•gene de** totuși; cu toate acestea; orice s-ar zice; pentru orice eventualitate. **•gene konısa** încă vorbește. **•gene ogırmız** mai trecem. **•o gene keldi** el a venit din nou. **•sızni gene bekliymız** vă așteptăm din nou.

genel *adj.* 1. general; total. 2. public. // **•genel bibliyografiya** bibliografie generală. **•genel hukuk** (jur.) drept comun. **•genel kórınış** vedere de ansamblu. **•genel sekreter** (pol.) secretar general. **•genel tewúke** istorie generală. **•genel tılbılımi** (lingv.) lingvistică generală. **•genel toplantı** adunare generală. **•genel túsúngeler** considerații generale.

genelaffuw *s.* amnistie generală.

genelkana *s.* bordel; casă de toleranță.

genelkurmay *s.* (mil.) stat-major.

genelleme *s.* generalizare.

genellemek *v.t.* a generaliza.

genelleşken *adj.* generalizat.

genelleşme *s.* generalizare.

genelleşmek *v.i.* a se generaliza. // **•lıcew úyretimi** **genelleşmekte** învățământul liceal este în curs de generalizare.

genelleştirme *s.* generalizare.

genelleştirmek *v.t.* a generaliza.

genelleştiruw *s.* generalizare.

genelleşuw *s.* generalizare.

genellik *s.* generalitate; caracter general. // **•genellik men** în general; în linii mari; grosso modo.

generastlangan *adj.* reîntâlnit.

generastlaw *s.* reîntâlnire.

genetuwgan *adj.* regenerat.

genetuwuw *s.* regenerare.

geñiş *adj.* 1. larg; amplu; vast; întins. 2. lat. 3. încăpător; spațios; cuprinzător. // **•ğúregi geñiş bolmak** a avea o inimă largă; a fi generos. // **•ğeket terakay geñiş** haina e puțin cam largă. **•geñiş aşı/posmak/şat** (mat.) unghi obtuz. **•geñiş aşıli úşposmak** (mat.) triunghi obtuz. **•geñiş ekseriyet** majoritate zdrobitoare. **•geñiş geşmişlik** (gram.) preterit. **•geñiş mañlay** frunte lată. **•geñiş omızli** spătos. **•geñiş sozıkawaz/sesli/únli** (lingv.) vocală deschisă. **•geñiş zaman** (gram.) aorist. **•ğol geñiş** drumul este lat.

geñişekranlı *adj.* panoramic.

geñişğayılğan *adj.* extins; predominant.

geñişğayılma *s.* extindere; predominare.

geñişğayılur *s.* extindere; predominare.

geñişğúrek(lı) *adj.* generos; mărinimos; milostiv; darnic.

geñişğúreklık *s.* dărnicie; generozitate; milostivire; mărinimie.

geñişıygen *adj.* lărgit; mărit; extins; lătit.

geñişıyme *s.* lărgire; mărire; extindere; lătire.

geñişıymek *v.i.* a se lărgi; a se mări; a se extinde; a se lăți.

geñişıytmek *v.t.* a lărgi; a mări; a

extinde; a lăți.
geñişiýuw s. lărgire; mărire; extindere; lăţire.
geñişleme s. expansiune.
geñişlengen *adj.* lărgit; măriit; extins; lăţit.
geñişlenme s. lărgire; mărire; extindere; lăţire.
geñişlenmek *v.i.* a se lărgi; a se mări; a se extinde; a se lăţi.
geñişlenuw s. lărgire; mărire; extindere; lăţire.
geñişletmek *v.t.* a lărgi; a mări; a extinde; a lăţi.
geñişlew s. expansiune.
geñişliý *adv.* lăţiş; în sensul lăţimii.
geñişlik s. 1. extindere; mărire; amplitudine. 2. lăţime; lărgime. 3. (*fig.*) bunăstare; prosperitate. // **•azamiy geñişlik** lăţime maximă permisă. **•kumaşniň geñişligi** lăţimea stofei. **•kumluklarniň geñişligi** lăţimea plajelor. **•şolniň geñişligi** lăţimea câmpului.
geñiz I. *adj.* nazal. II. s. (*anat.*) fosă nazală. // **•geñizden konişmak** a vorbi pe nas; a fonfăi. // **•geñiz tartikawazi** (*lingv.*) consoană nazală.
geñizden *adv.* nazal.
geñizdenkonişuw s. fonfăială.
geñizge *adv.* nazal.
geñizleşken *adj.* nazalizat.
geñizleşme s. nazalizare.
geñizleşmek *v.i.* a se nazaliza.
geñizleştermek *v.t.* a nazaliza.
geñizleşuw s. nazalizare.
geñizli *adj.* nazal; nazalizat.
gerdek s. 1. cameră nupțială. 2. ecran; cortină.
gerdeklí *adj.* ecranat.
gergedan s. (*zool.*) rinocer (*lat., Rhinoceros*).
gergedanbógek s. (*ent.*) băligar-cu-corn; caraban; nasicorn (*lat., Oryctes nasicornis*).
gergedan-tezíkşi s. (*ent.*) caraban; nasicorn; băligar-cu-corn (*lat., Oryctes nasicornis*).
gergef s. (*text.*) gherghet. // **•gergef işlemek** a broda la gherghet.
gerila s. gherilă; război de partizani.
gerp s. embleă; stemă; blazon.
gerpbilímgi *adj.* eraldic.
gerpbilímí s. eraldică.
gerplí *adj.* emblematic.
geş *interj.* (*la diferite jocuri de cărţi*) pas! ;
geşe *postp.* (*pt. exprimarea orei*) şi. // **•onbırnı şerik geşe** unsprezece şi un sfert. **•saát onnı yígirim geşe tren keldi** trenul a sosit la ora zece şi douăzeci.
geşek s. pasarelă.
geşen *adj.* trecut; precedent; premergător. // **•ğenábilerí geşen pazar keldiler** dumnealor au venit duminică trecută. **•geşen hapta golga şiktik** am pornit la drum săptămâna trecută. **•geşen kúnlerde** zilele trecute. **•geşen sefer** rândul trecut. **•geşen sene** anul trecut. **•geşen sene biringilikni aldı** anul trecut a luat premiul întâi. **•geşen zamanage nispeti men** comparativ cu timpul trecut.
geşende *adv.* deunăzi; recent; nu demult; acum câteva zile.
geşenden *adv.* din trecut.
geşenek s. coridor; culoar; hol; galerie.
geşenge *adv.* pentru trecut.

geşengekaragan *adj.* retrospectiv.
geşengekullanılğan *adj.* retroactiv.
geşengí *adj.* retro.
geşenlerde *adv.* deunăzi; recent; nu demult; acum câteva zile.
geşer *adj.* 1. (*fin.*) curent; în curs. 2. (*econ.*) căutat; cerut. 3. uzual; obișnuit. 4. valabil; valid. // **•geşer para** monedă în curs.
geşerli *adj.* valabil; valid.
geşerligipítken *adj.* expirat; nul.
geşerlik s. 1. (*fin.*) curs. 2. (*econ.*) căutare; cerere. 3. valabilitate; validitate. // **•bilet geşerligi** valabilitatea biletului.
geşerlikberilgen *adj.* validat.
geşerlikberuw s. validare.
geşerliktenşigaruw s. (*jur.*) prescripție; invalidare.
geşerliktenşikkan *adj.* (*jur.*) prescripție; invalidat.
geşersiz *adj.* (*d. legi, dispoziții*) fără valabilitate; ieșit din vigoare; expirat; invalidat; nul.
geşersizlik s. (*jur.*) nulitate.
geşiyatirganda *adv.* în trecere; în treacăt.
geşilealğan *adj.* accesibil.
geşilír *adj.* penetrabil.
geşilmek *v.i.* a se trece; a se sări; a se traversa; a se parcurge; a se străbate. // **•aytip geşilgen** în treacăt spuse. **•múren geşilgen yer** vad.
geşilmez *adj.* impenetrabil.
geşilmiykalır *adj.* impenetrabil.
geşirgen *adj.* 1. (*fiz.*) permeabil. 2. (*fiz.*) bun conducător; conductibil; conductor. 3. (*gram.*) tranzitiv. // **•geşirgen fiil** (*gram.*) verb tranzitiv.
geşirilgen *adj.* 1. petrecut; trăit. 2. condus; petrecut; însoțit; călăuzit. 3. pus; introdus; băgat. 4. trecut; transmis; pasat. 5. (*tehn., lingv.*) decalcat; calchiat.
geşiríme s. transmite; perpetuare.
geşirímek *v.i.* 1. a se petrece; a fi trăit. 2. a fi pus; a fi introdus; a fi băgat. 3. a se trece; a se transmite; a se pasa. 4. a se conduce; a se petrece.
geşiriluw s. transmite; perpetuare.
geşirímlí *adj.* (*fiz.*) permeabil.
geşirímilík s. (*fiz.*) permeabilitate.
geşirímsız *adj.* (*fiz.*) impermeabil.
geşirímsızlık s. (*fiz.*) impermeabilitate.
geşirme s. 1. punere; introducere; băgare. 2. (*tehn., lingv.*) calc; decalcare; calchiere. 3. trecere; transmite; pasare. 4. conducere; petrecere; însoțire; călăuzire. 5. (*gram.*) tranzitivitate. // **•geşirme káatı** hârtie de calc. **•nezaretten geşirme** recenzie.
geşirmek *v.t.* 1. a trece; a transmite; a pasa. 2. a pune; a introduce; a băga. 3. a conduce; a petrece; a însoți; a călăuzi. 4. a petrece; a trăi (*o perioadă de timp*). 5. (*tehn., lingv.*) a decalca; a calchia. // **•balaligin geşirmek** a copilări. **•bayginlik geşirmek** a leșina. **•birtaa kózden geşirmek** a reexamina; a revizui; a recapitula. **•defterge geşirmek** a consemna. **•elekten geşirmek** a trece prin ciur; a cerne. **•ğinnet geşirmek** a-și pierde facultățile mintale; a-și pierde mințile. **•ğureginden geşirmek** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. **•hayatka geşirmek** a transpune în viață. **•hesabına geşirmek** a

pune în socoteala cuiva; a-l ține bun de plată; a-i imputa. **•kabaátinden geşirmek** a grația pe cineva; a-l ierta. **•kiliştan geşirmek** a trece prin foc și sabie. **•kişni geşirmek** a ierna. **•kókírek geşirmek** a suspina; a ofta. **•koldan geşirmek** a lua la mână; a lucra manual; a manipula. **•kolga geşirmek** a pune mâna pe ceva; a-și însuși; a pune mâna pe cineva; a-l prinde; a-l înhăța; a-l aresta. **•kózden geşirmek** a cerceta cu privirea; a revizui. **•kúnlerin geşirmek** a-și petrece zilele; a trăi. **•kúpeştege geşirmek** a transborda. **•muruntak geşirmek** a pune botniță. **•ómirín geşirmek** a-și duce traiul; a-și petrece viața; a trăi. **•oyberúwden/sesberúwden geşirmek** a supune la vot. **•sigilge geşirmek** a înregistra; a înscrie. **•súzgešten geşirmek** a trece prin strecurătoare; a strecura. **•tegrúbeden geşirmek** a practica. **•topnı geşirmek (sport)** a pasa mingea. **•ústüne geşirmek** a trece ceva pe numele cuiva. **•wakítin geşirmek** a-și petrece timpul. **•yazuwnı başka káátke geşirmek** a transcrie. **•zamanın geşirmek** a-și petrece vremea. // **•men sizni geşiriyim** să vă arăt eu drumul.
geşirmeme s. (*gram.*) intransitivitate.
geşirmez *adj.* (*gram.*) intransitiv. // **•geşirmez fiil** (*gram.*) verb intransitiv.
geşirmezlik s. (*gram.*) intransitivitate.
geşiruw s. 1. (*fiz.*) permeabilitate. punere; introducere; băgare. 2. (*fiz.*) conductibilitate. (*tehn., lingv.*) calc; decalcare; calchiere. 3. trecere; transmite; pasare. 4. conducere; petrecere; însoțire; călăuzire. 5. (*gram.*) tranzitivitate.
geşirúwgi s., *adj.* conductor; transmițător. // **•geşirúwgi tegerşik** (*tehn.*) roată de transmisie.
geşiş s. 1. trecere; tranziție. 2. trecere; culoar; pasaj; cale de acces. 3. (*geogr.*) trecătoare; pas. // **•tar geşiş** defileu.
geşişme s. osmoză.
geşken I. *adj.* 1. trecut; vechi. 2. (*d. timp*) precedent; anterior; trecut. 3. (*med.*) molipsitor; contagios; transmisibil. II. s. trecut. // **•bírewniń yerine geşken** succesor. **•dúşman yagına geşken kaşak** transflug. **•geşken zaman** (*gram.*) timpul trecut.
geşkenden *adv.* din trecut.
geşkín *adj.* 1. (*d. oameni*) trecut; îmbătrânit. 2. (*d. plante*) ofilit; veștejit; trecut.
geşme s. 1. trecere; traversare; pasaj. 2. depășire; penetrație. // **•geşme parmakligi** barieră. **•kósteriş tóreni** paradă; ceremonie. **•resmiy geşme** defilare; paradă.
geşmeden *adv.* fără să treacă. // **•kóp geşmeden** nu mult după aceea.
geşmegen *adj.* 1. care nu trece; care nu are trecere. 2. (*d. legi, dispoziții*) fără valabilitate; ieșit din vigoare; expirat; invalidat; nul. // **•sózi geşmegen** fără trecere; fără influență.
geşmek A. *v.i.* 1. a trece pe la; a

merge; a circula. **2.** a se abate (*oprindu-se undeva*). **3.** (*d. mǎrfuri*) a avea trecere; a avea căutare. **4.** a fi pomenit; a fi menționat. **5.** a se termina; a lua sfârșit. **6.** (*școl.*) a promova; a trece. **7.** (*d. timp*) a se scurge; a trece. **8.** (*d. oameni*) a îmbătrâni. **9.** (*d. plante*) a se veșteji; a se ofili; a se usca. **10.** (*d. fructe*) a fi prea copt; a fi trecut. **11.** a fi considerat; a fi luat drept...; **B. v.t. 1.** a trece; a sări (*peste ceva*). **2.** a traversa; a parcurge; a străbate. **3.** a întrece; a depăși. **4.** a pătrunde; a răzbate. **5.** a omite; a trece cu vederea; a uita. **6.** a lăsa; a abandona; a renunța (*la...*). **7.** a molipsi; a contamina. // **•akılından geçmek** a-i trece prin minte; a-i da prin gând. **•aldga geçmek** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a o lua înainte; a călăuzi; a conduce. **•aňlatmadan geçmemek** a preciza; a specifica. **•atı geçmek** a i se pomeni numele; a fi nominalizat. **•atlap geçmek** a sări peste...; a omite; a escalada. **•başından geçmek** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păți. **•eň yúksek noktadan geçmek** a culmina. **•ğarmaşıp geçmek** a escalada. **•ğaşınıp geçmek** a se furiș; a se strecura; a se fofila. **•ğérine geçmek** a trece în locul cuiva; a-l înlocui. **•ğerniň túbüne geçmek** a-i veni cuiva să intre în pământ. **•ilerí geçmek** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a trece în față. **•imtannı geçmemek** a pica examenul. **•iş işten geçmek** a nu mai fi de nicio treabă; a deveni inutil; a fi prea târziu. **•işinden geçmek** a avea un prezentiment; a presimți. **•işine geçmek** a-l pătrunde. **•kelíp geçmek** a trece. **•kertesin geçmek** a depăși măsura. **•kulagından geçmek** a-i trece cuiva pe la ureche. **•kuwup geçmek** a se succeda; a se perinda; a se înșira. **•makbulga geçmek** a fi admis; a fi acceptat. **•modası geçmek** a se demoda; a nu mai fi la modă. **•óızinden geçmek** a-și pierde cunoștința; a nu mai ști de sine; a leșina. **•píkırından geçmek** a-i trece prin minte. **•sózi geçmek** a avea cuvânt greu; a avea trecere; a fi prețuit. **•taaruzga geçmek** a trece la ofensivă. **•teşıp geçmek** a străpunge; a perfora. **•ústunden geçmek** a trece peste...; a necinsti; a viola. **•uşup geçmek** a trece în zbor. **•zamanı geçmek** a-i trece vremea; a se învechi; a îmbătrâni. // **•aylanışta aldima geşegekli boldı** a vrut să mă depășească în curbă. **•bilet geşmiy** biletul nu este valabil. **•bırkaş yıl geştı** au trecut câțiva ani. **•ğaz kurı geştı** vara a fost uscată. **•geşmege iğaze beriníz!** permiteți-mi să trec!; **•kópírnı geşiníz!** treceți podul!; **•korkma, bonlar geşer!** nu-ți fie teamă, acestea vor trece!; **•sózi geşer** (*d. oameni*) influent; cu trecere. **geşmiş I. adj.** trecut; vechi. **II. s.** trecut. // **•bo kışınıň geşmişı** trecutul acestui om. **•geşmiş bolsın!** însănătoșire grabnică!; **geşmişlik** s. trecut. // **•geñiş geşmişlik** (*gram.*) preterit. **geşmişte** adv. în trecut.

geşmişten adv. din trecut. **geşuw s. 1.** trecere; tranzit. **2.** trecere; traversare; pasaj. **3.** depășire; penetrație. // **•ğayaw geşuwı** trecere pentru pietoni. **•kapangan engel geşuwı** trecere la nivel cu bariere. **geşuwgi** adj. **1.** trecător; de scurtă durată; efemer. **2.** temporar; provizoriu; tranzitoriu; interimar. **3.** (*med.*) molipsitor; contagios; transmisibil. // **•geşuwgi hálde** în mod provizoriu. **•geşuwgi hewes** capriciu. **•geşuwgi kabiliyet** permis temporar. **•geşuwgi şare** paleativ. **geşuwgımbet** s. aventură; legătură amoroasă întâmplătoare. **geşuwgımbetşi** s. aventurier; persoană care caută aventuri amoroase. **geşuwgıllık** s. interimat; provizorat. **geştıstırúw** s. transmisie; comunicație. **geveze** adj. flecar; palavragiu. **gevezelik** s. flecăreală; pălăvrăgeală. **gez** s. (*bot.*) mojdrean; urm; frasin-de-munte (*lat., Fraxinus ornus*). **gezdirmek** v.t. a plimba. // **•kózın gezdirmek** a cerceta cu privirea; a-și învârti ochii. **•sóz gezdirmek** a purta vorbe; a duce vorba; a bârfi. **•ústüne gezdirmek** a presăra deasupra...; **gezegen I. adj.** plimbăreț. **II. s. (astr.)** planetă. **gezegenbılımgısı** s. astrolog. **gezegenbılımı I. adj.** astrologic. **II. s.** astrologie. **gezegenbılımlı** adj. astrologic. **gezegenlerarası** adj. interplanetar. **gezenek** s. coridor; culoar; hol; galerie. **gezer** adj. **1.** călător; ambulant. **2.** ambulatoriu. // **•gezer kasta** (*med.*) bolnav ambulatoriu. **gezetan** adj. plimbăreț. **gezgen-albatros** s. (*orn.*) albatros călător (*lat., Diomedea exulans*). **gezgen-ğayka** s. (*orn.*) albatros călător (*lat., Diomedea exulans*). **gezgenlap** s. zvon. **gezgensóz** s. zvon. **gezilmek** v.i. **1.** a se plimba. **2.** a fi vizitat. **gezinti** s. **1.** plimbare; excursie. **2.** coridor; culoar; hol; galerie. **gezıp-dolaşatan** adj. plimbăreț. **gezıp-dolaşuw** s. cutreierare; peregrinare; străbater. **gezıp-tozgan** adj. hoinar; rătăcitor; vagabond; vântură-lume; aventurier. **gezıp-tozma** s. hoinăreală; plimbare; vagabondaj; vânturare. **gezıp-tozuw** s. hoinăreală; plimbare; vagabondaj; vânturare. **geziş** s. plimbare; cutreierare; colindare; vizită. **gezişken** adj. plimbăreț; pribeag. **gezişme** s. peregrinare; plimbare. **gezişmek A. v.i.** a umbla; a se plimba. **B. v.t.** a cutreiera; a colinda; a străbate. **gezme** s. plimbare. **gezmek A. v.i. 1.** a umbla; a merge. **2.** a se plimba. **B. v.t.** a vizita; a vedea. // **•ányakka-mínyakka gezmek** a umbla de colo până colo; a nu avea stare; a se fâțâi. **•ayaklarnıň arasında gezmek** a sta în picioarele cuiva; a-l încurca. **•boş gezmek** a umbla în dorul lelii; a umbla fără rost; a hoinări. **•gezıp**

dolaşmak a se plimba; a hoinări; a da o raită. **•gezıp tozmak** a se plimba; a hoinări. **•kollarda gezmek** a fi ținut ca în palmă. **•laf gezmek** a umbla vorba; a se zvoni. **•tebdil gezmek** a umbla deghizat. **•tillerde gezmek** a umbla din gură în gură; a i se duce vestea. // **•babamnı gezmeye şıgardım** l-am scos pe tata la plimbare. **•gezmekte payda yok** plimbatul n-are folos. **•maksatın gezmektir** scopul tău este plimbarea. **•men men gezmeye şıgarsın mı?** vrei să ieși la plimbare cu mine?; **•papır man gezmek kele** aș vrea să fac o croazieră. **gezuw s. 1.** călătorie; voiaj. **2.** plimbare. // **•kıldırwğuluk gezuwı** excursie turistică. **gezuwgi I. s.** excursionist; turist. **II. s., adj.** ambulant. // **•gezuwgi tıggar** negustor ambulant. **•gezuwgi yıldıız** planetă. **gezuwgi-martı** s. (*om.*) lup de mare (*lat., Stercorarius pomarinus*). **gezuwğuluk** s. călătorie; voiaj. **Ghana** s. (*topon.*) Ghana. **ghanalı** s., adj. ghanez. **gibi** postp. ca și; la fel cu; așa cum; precum; după cum. // **•gibi kelmek** a părea; a da impresia de...; // **•bala gibi** pueril. **•bo kabak bal gibi** tatlı dovleacul acesta este dulce ca mierea. **•kereke gibi şalışmay** nu funcționează cum trebuie. **•kıldırwgi gibi keldim** am venit ca turist. **•ólım gibi úrkútken** macabru. **gidon** s. ghidon. **gilotina** s. ghilotină. **girdap** s. vârtej de apă; vârtoare. **gişew** s. ghișeu. // **•kaysı gişewde zarf satıla?** la ce ghișeu se vând plicuri?; **gitar** s. (*muz.*) chitară. **gitarğı** s. (*muz.*) chitarist. **gizem** s. mister. **gizemgi** s. mistic. **gizemgileşken** adj. mistificat. **gizemgileştirme** s. mistificare. **gizemgileştirmek** v.t. a mistifica. **gizemgileştiruw** s. mistificare. **gizemgilik** s. misticism. **gizemli** adj. misterios; tainic. **gisimlendirilgen** adj. materializat; personificat; întruchipat. **giz** s. taină; enigmă; secret. **gizleme** s. ascundere; disimulare; tănuire. **gizlemek** v.t. **1.** a ascunde; a dosi. **2.** a ține în secret; a tănui (*ştiri, informații*). **gizlengen** adj. ascuns; disimulat; tănuit. **gizlenmek** v.i. **1.** a se ascunde. **2.** a se furiș; a se strecura. **gizlew** s. ascundere; disimulare; tănuire. **gizli** adj. **1.** ascuns; dosit. **2.** tănuit. **3.** tainic; misterios. **4.** latent. // **•gizli tutmak** a ascunde; a tănui. **gizlige** adv. pe ascuns; în taină; în secret; clandestin. **gizligilik** s. ocultism. **gizlütutuw** s. ascundere; tănuire. **gıda** s. hrană; aliment. **gıdalandırmak** v.t. a hrăni; a alimenta. **gıdalandırwgi** adj. hrănitor; nutritiv. **gıdalanmak** v.i. a se hrăni; a se

alimenta.
gîdalî *adj.* hrănitor; nutritiv.
gîdasîz *adj.* nehrănitor; lipsit de valoare nutritivă.
gîdasîzlik *s.* malnutriție.
gîdayîy *adj.* alimentar.
gîna *s.* 1. îndestulare; abundență; belșug. 2. (*fig.*) saturație; dezgust.
gîpta *s.* invidie; pizmă.
gîrnata *s.* (*muz.*) clarinet.
gîrnatağî *s.* (*muz.*) clarinetist.
gîrtlak *s.* (*anat.*) laringe. // **•gîrtlak sesî** (*lingv.*) sunet gutural. **•gîrtlak tartîkawazî** (*lingv.*) consoană postvelară.
gîrtlakbaşî *adj.* (*fon.*) postvelar; gutural; din gât.
gîrtlakbaşîndan *adv.* gutural; din gât.
gîrtlakkakelûw *s.* încăierare.
gîrtlakkapagî *s.* (*anat.*) epiglotă.
giyîk *s.* 1. (*agr.*) mraniță; gunoi; îngurășământ; fertilizator. 2. baligă de oaie.
giyîklama *s.* îngurășare; fertilizare.
giyîklamak *A. v.i.* (*d. oi*) a se băliga. *B. v.t.* 1. (*d. sol*) a îngurășă; a fertiliza. 2. (*d. oi*) a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.
giyîklangan *adj.* (*d. sol*) îngurășat; fertilizat.
giyîklanmak *v.i.* (*d. sol*) a se îngurășă; a se fertiliza.
giyîklaw *s.* îngurășare; fertilizare.
giyîklî *adj.* (*d. sol*) îngurășat; fertilizat.
gladiyator *s.* gladiator.
glanda *s.* (*anat.*) glandă.
glawukom *s.* (*med.*) glaucom.
gliçerina *s.* glicerină.
global *I. adj.* 1. global; mondial; universal. 2. total. *II. adv.* global; în ansamblu.
glop *s.* planeta Pământ; glob pământesc; glob.
glukoza *s.* (*chim.*) glucoză.
gluten *s.* gluten.
gnoseoloğik *adj.* (*fil.*) gnoseologic.
gnoseoloğiya *I. adj.* (*fil.*) gnoseologic. *II. s.* (*fil.*) gnoseologie.
gnoseoloğiyağî *s.* (*fil.*) gnoseolog.
gnoseoloğiyalî *adj.* (*fil.*) gnoseologic.
gnostiçism *s.* (*fil.*) gnosticism.
gnostik *s., adj.* (*fil.*) gnostic.
gol *s.* (*sport*) gol. // **•gol aşamak** (*sport*) a primi un gol. **•gol atmak** (*sport*) a marca gol. **•gol bolmak** (*sport*) a se înscrie gol. // **•golnî kîm attî?** cine a marcat golul? ;
golf *s.* (*sport*) golf.
gondola *s.* gondolă.
gondolağî *s.* gondolier.
goniyo *adj.* gonio.
goniyometre *s.* (*tehn.*) goniometru.
gonk *s.* gong.
gonokok *s.* gonococ; microbul blenoragiei.
gonore *s.* (*med.*) gonoree; blenoragie.
gonorelî *adj.* (*med.*) bolnav de gonoree.
gorila *s.* (*zool.*) gorilă (*lat., Gorilla gorilla*).
gotik *adj.* gotic. // **•gotik hârfler** litere gotice. **•gotik pîşîm** stil gotic. **•gotik tarzda** în stil gotic. **•gotik yazî** scriere gotică.
gôden *s.* (*anat.*) colon.
gômelegî, kafatasî- *s.* (*ent.*) strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi (*lat., Acherontia atropos*).
gômelegî, kapista- *s.* (*ent.*) albiliță; fluture-alb; fluture-de-varză (*lat., Pieris brassicae*).

gômelek *s.* 1. fluture. 2. (*tehn.*) paletă; fluture.
gômelek, gîykildagan- *s.* (*ent.*) strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi (*lat., Acherontia atropos*).
gômelekoti *s.* (*bot.*) papanași; cercură; mohorel (*lat., Trifolium arvense*).
gômelek-salebî *s.* (*bot.*) gemănariță (*lat., Orchis papilionacea*).
gômeş *s.* fagure de miere.
gônîl *s.* 1. inimă. 2. voință. 3. dorință; poftă. 4. dragoste; afecțiune; atașament. 5. consimțământ; asentiment. 6. mândrie; orgoliu; vanitate. 7. stare sufletească. // **•gônîl baylamak** a-și lega inima de cineva; a se îndrăgosti; a se devota. **•gônîl bermek** a-și dăruî inima cuiva; a se îndrăgosti; a se devota. **•gônîl kaptîrmak** a i se fura inima; a fi fermecat; a se îndrăgosti. **•gônîlden şîgarmak** a scoate pe cineva de la inimă; a nu-l mai avea la inimă. **•gônîlî aşîlmak** a se înveseli; a se distra. **•gônîlî bolmak** a avea tragere de inimă. **•gônîlî şokmek** a-și pierde inima; a se descuraja. **•gônîlî tûşmek** a i se strânge inima; a se posomorî; a se întrista. **•gônîlîn almak/etmek** a-i face pe plac; a-l mulțumi; a-l satisface. **•gônîlîn karartmak** a-i strica cuiva inima; a-l întrista; a-l mahnî. **•gônîlîn okşalamak** a-i ține cuiva inima; a-l consola. **•gônîlîne tûşmek** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. // **•gônîlî borîşî** mulțumire; grațitudine. **•gônîlî bol** cu inimă largă. **•gônîlî ganiy** mărinimos; darnic. **•gônîlîñ taza bolsa** dacă ți-e sufletul curat.
gônîlaluw *s.* 1. satisfacere; mulțumire. 2. mulțumire; satisfacție.
gônîlaşîlmasî *s.* delectare; desfătare; înveselire; înserinare.
gônîlaşkan *adj.* distractiv.
gônîlbaylagan *adj.* amoretat; îndrăgostit.
gônîlbaylaw *s.* amor; amoretare; dragoste; îndrăgostire.
gônîlbergen *adj.* amoretat; îndrăgostit.
gônîlberûw *s.* amor; amoretare; dragoste; îndrăgostire.
gônîlden *adv.* din toată inima.
gônîlialîngan *adj.* satisfăcut; mulțumit; împăcat.
gônîlaşîk *adj.* vesel; voios; bine dispus.
gônîlaşîlgan *adj.* delectat; desfătat; distrat; înveselit; vesel; dispus.
gônîlîkarargan *adj.* mahnit; trist; posomorât; afectat.
gônîlîokşalangan *adj.* 1. consolat; alinat. 2. alintat; dezmierdat.
gônîlîokşalanmaz *adj.* neconsolat.
gônîlîşokken *adj.* decepționat; demoralizat; deprimat; descumpănit; descurajat; dezamăgit; deziluzionat; dezolat.
gônîlîtaşîgan *adj.* euforic.
gônîlîtûşken *adj.* posomorât; mahnit; întristat.
gônîlîkapkan *adj.* pasionant.
gônîlîkaptîrgan *adj.* pasionat.
gônîlîkaptîrmasî *s.* pasiune; slăbiciune.
gônîlîlî *s., adj.* voluntar. // **•ganiy gônîlîlî** generos; darnic. **•kara gônîlîlî** mahnit.

gônîlîlîlîk *s.* voluntarism.
gônîlîokşalagan *adj.* alintător.
gônîlîokşalamasî *s.* 1. alinare; consolare. 2. alintare; dezmierdare.
gônîlsîz *I. adj.* modest; simplu. *II. adv.* fără tragere de inimă; fără chef; în silă; trist.
gônîlsîzlik *s.* 1. demobilizare; descurajare; demoralizare. 2. amărăciune; deprimare; întristare; mahnire; tristețe; posomorâre.
gônîlîşokmesî *s.* decepție; demoralizare; deprimare; descurajare; dezamăgire; deziluzie; dezolare.
gônîlîşoktîrgen *adj.* descurajant; dezolant.
gônîlîtaşîmasî *s.* euforie.
gônîlîtûşmesî *s.* mahnire; posomorâre; întristare.
grafik *s., adj.* grafic. // **•grafik sanatî** artă grafică.
grafika *s.* grafică.
grafikağî *s.* grafician.
grafit *s.* (*geol.*) grafit.
grafitlî *adj.* (*geol.*) grafitat.
grafoloğik *adj.* grafologic.
grafoloğiya *I. adj.* grafologic. *II. s.* grafologie.
grafoloğiyağî *s.* grafolog.
grafoloğiyalî *adj.* grafologic.
gram *s.* gram.
gramatika *s.* gramatică.
gramatikal *adj.* gramatical. // **•tîlsîzgasî ôznesî** (*gram.*) subiect gramatical.
gramatikalî *adj.* gramatical.
gramer *s.* gramatică.
gramofon *s.* gramofon.
granadalî *s., adj.* grenadian.
granat *s.* (*geol.*) granat.
granatrengî *adj.* grena.
granit *s.* granit.
granula *s.* granulă.
granulasiya *s.* granulație; granulozitate.
granulit *s.* (*geol.*) granulit.
grad *s.* (*mat.*) grad.
gravitasiya *s.* (*fiz.*) gravitație.
gravitasiyalî *adj.* (*fiz.*) gravitațional.
gravura *s.* gravură.
gravurağî *s.* gravur.
gravurağîlik *s.* gravură.
grayder *s.* (*const.*) greder; mașină de profilat drumuri.
gref *s.* grefă; transplant.
grefleme *s.* grefă; grefare; transplant; transplantare.
greflemek *v.t.* a grefa; a transplanta.
greflengen *adj.* grefat; transplantat.
greflî *adj.* grefat; transplantat.
grekoroman *s.* (*sport*) lupte greco-romane.
grena *adj.* grena.
Grenada *s.* (*topon.*) Grenada.
grepfurt *s.* grepfrut (*fruct*).
grepfurtteregî *s.* (*bot.*) grepfrut (*arbore*) (*lat., Citrus paradisi*).
greva *s.* grevă.
grevağî *s.* grevist.
gril *s.* grătar.
gripa *s.* (*med.*) gripă.
gripaj *s.* (*tehn.*) gripare.
griy *adj.* cenușiu; gri; sur.
grup *s.* grup. // **•ğañîdan gruplarga ayîrilma** regroupare.
•şalgîğî grubî taraf.
grupa *s.* grupă.
gruplaşma *s.* regroupare.
gruplaşmak *v.i.* a se grupa.
gruplaştîrmak *v.t.* a grupa; a grupa.
guç *num.* (*mong.*) treizeci.

guçin num. (mong.) treizeci.
gudubet adj. urât; diform; hidos; hâd.
gudubetlik s. urâtenie; diformitate.
gufran s. (relig.) milă; mărinimie.
gunuw-ğereni s. (zool.) gnu (lat., *Connochaetus gnou*).
guraw num. (mong.) trei.
gurban num. (mong.) trei.
Gurre s. (cron.) prima zi a lunii conform calendarului musulman.
gurur s. infatuare.
gururli adj. 1. mândru. 2. îngâmfat; orgolios.
gusul s. (relig.) spălare rituală a corpului pentru purificare; abluțiune.
guşa s. (med.) guşă.
guvernator s. guvernator.
guvernatorlik s. guvernare.
guwarana s. (bot.) guarana (lat., *Paullinia cupana*; *Paullinia sorbilis*).
guwayak s. (bot.) guaiac (lat., *Guaiacum officinalis*; *Guaiacum sanctum*).
Guyana s. (topon.) Guyana.
gubre s. 1. (agr.) mraniţă; gunoi; îngrăşământ; fertilizator. 2. baligă; bălegar.
gubreleme s. (d. sol) îngrăşare; fertilizare.
gubrelemek v.t. (d. sol) a îngrăşa; a fertiliza.
gubrelengen adj. (d. sol) îngrăşat; fertilizat.
gubrelenmek v.i. (d. sol) a se îngrăşa; a se fertiliza.
gubrelew s. (d. sol) îngrăşare; fertilizare.
gubrelî adj. (d. sol) îngrăşat; fertilizat.
gúdum s. mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdumğî s. mănuiitor; manipulant; dirijor.
gúdumğúluk s. mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdumleme s. mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdumlemek v.t. a mânui; a manipula; a dirija; a teleghida.
gúdumlengen adj. mănuit; manipulat; dirijat; teleghidat.
gúdumlenmek v.i. a se mânui; a se manipula; a se dirija; a se teleghida.
gúdumlew s. mânuire; manipulare; dirijare; teleghidare.
gúdumlî adj. mănuit; manipulat; dirijat; teleghidat. // **•gúdumlî balon** dirijabil; aerostat; balon.
gúdúrdegen adj. răsunător.
gúdúrdeme s. tunet; vuet; trăsnet. // **•ğawun gúdúrdemesi** ropot de ploaie.
gúdúrdemek v.i. a tuna; a bubui; a vui; a răsună. // **•kók gúdúrdemek** a tuna. // **•kók gúdúrdiy** tună.
gúdúrdew s. tunet; vuet; trăsnet.
gúdúrtî s. gălăgie; zgomot; tunet; bubuitură.
gúdúrtúğî adj. gălăgios.
gúdúrtulî adj. gălăgios; zgomotos.
gúl s. 1. trandafir; roză. 2. floare. // **•bo gúl mî?** acesta este trandafir? ; **•gúl demetî** buchet de trandafiri. **•gúl tatlısî** dulceaţă de trandafiri.
gúl, ğir- s. (bot.) măceş; trandafir-sălbatic (lat., *Rosa canina*).
gúl, mûslî- s. (bot.) trandafir-moscat (lat., *Rosa moschata*).
Gúlbahar s. (antrop. f., prsn.) "Floare de primăvară".
gúlbaser s. (bot.) castravete (lat.,

Cucumis sativus).
gúlbaser, aşşî- s. (bot.) plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (lat., *Echallium elaterium*).
Gúldenstádt'nîñ-kizilkuyrugî s. (orn.) codroş cu aripă albă (lat., *Phoenicurus erythrogaster*).
gúl-hatmiy s. (bot.) nalbă; nalbă-de-grădină; ruşulină (lat., *Althaea rosea*).
gúlî, aguw- s. (bot.) rododendron; smirdar; bujor-de-munte; trandafir-de-munte; iederă (lat., *Rhododendron kotschyi*).
gúlî, ayuw- s. (bot.) bujor (lat., *Paeonia officinalis*).
gúlî, it- s. (bot.) măceş; trandafir-sălbatic (lat., *Rosa canina*).
gúlî, kaálp- s. 1. păducea; gherghină. 2. (bot.) păducel; gherghin (lat., *Crataegus monogyna*).
gúlî, kúneş- s. (bot.) roua-cerului (lat., *Drosera rotundifolia*).
gúlî, sírke- s. (bot.) răsură; ruxandră (lat., *Rosa gallica*).
gúlî, tabirga- s. (bot.) trandafir-moscat (lat., *Rosa moschata*).
gúlistan s. grădină de trandafiri; rosarium.
gúl-kagay s. (orn.) pescăruş roz (lat., *Rhodostethia rosea*).
gúl-kapistasî s. (bot.) varză-de-Bruxelles (lat., *Brassica oleracea gemmifera*).
gúl-kelem s. (bot.) conopidă; cartafiol (lat., *Brassica oleracea botrytis*).
gúl-kuralayî s. (orn.) mugurar trandafirii (lat., *Carpodacus roseus*).
gúller s., pl. rozacee.
gúllî adj. 1. înflorit; înfloritor; eflorescent. 2. înflorat.
gúllî-şeseklî adj. 1. înflorit; înfloritor; eflorescent. 2. înflorat.
gúlnişan s. rozetă.
gúlpembe(sî) adj. roz; trandafirii.
gúlpembe-taw-peşmegî s. (bot.) ciupercă-de-pădure (lat., *Agaricus silvaticus Schaeff*).
gúlpengîre s. (arhit.) rozetă; rosa mistica; fereastră rotundă compartimentată.
gúlrengi adj. roz; trandafirii.
gúl-şaklay s. (orn.) pescăruş roz (lat., *Rhodostethia rosea*).
gúlşen s. grădină de trandafiri; rosarium.
gúlterek s. (bot.) trandafir; roză (planta) (lat., *Rosa*).
gúlum interj. trandafirul meu! ;
gúlyaka s. broşă.
gúl-yúzlî-sewda s. (orn.) amoretz cu faţa de culoarea piersicii (lat., *Agapornis roseicollis*).
gúl-yúzlî-sewdakuşî s. (orn.) amoretz cu faţa de culoarea piersicii (lat., *Agapornis roseicollis*).
gúmeş s. fagure de miere.
gúmeş-kurtî s. (ent.) găselniţă; molia-stupilor (lat., *Galleria mellonella*).
gúmrúk s. vamă. // **•gúmrúkten muwaff bolmak** a fi scutit de vamă. // **•gúmrúk káátî** declaraţie vamală. **•gúmrúk kizmetkanasî** birou vamal. **•gúmrúk memurî** vameş. **•gúmrúk mûsaadesî** aprobare de la vamă. **•gúmrúk muwayenesî** control vamal. **•gúmrúk resimî** taxă vamală. **•gúmrúkten muwaff eşiya**

obiecte scutite de taxe vamale.
gúmrúkalıngan adj. vămuit.
gúmrúkaluw s. vămuire.
gúmrúkkana s. vamă; clădirea vămii.
gúmrúklem s. vămuire.
gúmrúkleme v.t. a vămui.
gúmrúklengen adj. vămuit.
gúmrúklew s. vămuire.
gúmrúklúk adj. vamal.
gúmrúkşî s. vameş.
gúmúş I. adj. de argint. **II.** s. argint. // **•gúmúş medaliya** medalie de argint. **•gúmúş takimî** set de argint. **•gúmúş toy** nuntă de argint. **•gúmúş yúzúk** inel de argint.
gúmúş-akşaterek s. (bot.) arţar argintiu (lat., *Acer saccharinum*).
gúmúşbaligî s. (iht.) aterină (lat., *Atherina presbyter*).
gúmúş-beşpamakotî s. (bot.) scrântitoare (lat., *Potentilla argentea*).
gúmúşçı s. argintar.
gúmúşgágaa, ak-başlı- s. (orn.) pescăruş cu cioc argintiu cu cap alb (lat., *Lonchura maja*).
gúmúşgágaa, ak-ğayalı- s. (orn.) pescăruş cu cioc argintiu cu târziţă albă; cinteza bengaleză (lat., *Lonchura striata*).
gúmúşgágaa, kara-başlı- s. (orn.) pescăruş cu cioc argintiu cu cap negru (lat., *Lonchura malacca*).
gúmúşgágaa, pullî-karinli- s. (orn.) pescăruş cu cioc argintiu solzos (lat., *Lonchura punctulata*).
gúmúşgágaaşî, Afrika- s. (orn.) pescăruş cu cioc argintiu african (lat., *Lonchura cantans*).
gúmúşgágaaşî, Hint- s. (orn.) pescăruş cu cioc argintiu indian (lat., *Lonchura malabarica*).
gúmúş-ğawunkuşî s. (orn.) ploier argintiu (lat., *Pluvialis squatarola*).
gúmúşiy adj. argintiu; de culoare argintie.
gúmúş-kagay s. (orn.) pescăruş argintiu (lat., *Larus argentatus*).
gúmúş-kawak s. (bot.) plop; plop-alb (lat., *Populus alba*).
gúmúş-kirkawul s. (orn.) fazan argintiu (lat., *Phasianus nycthemerus*; *Lophura nycthemera*).
gúmúş-ládin s. (bot.) brad argintiu (lat., *Abies concolor*).
gúmúşlemek v.t. a arginta.
gúmúşlengen adj. argintat.
gúmúşlî adj. argintat; poleit cu argint.
gúmúşlúk s. argintărie.
gúmúş-narus s. (bot.) brad argintiu (lat., *Abies concolor*).
gúmúşotî s. (bot.) scrântitoare (lat., *Potentilla argentea*).
gúmúş-órdek s. (orn.) raţă argintie (lat., *Anas versicolor*).
gúmúşrengî adj. argintiu.
gúmúşsepet s. (bot.) găscariţă (lat., *Arabis alpina*; *Arabis hirsuta*).
gúmúş-suworgay s. (orn.) ploier argintiu (lat., *Pluvialis squatarola*).
gúmúş-súlgún s. (orn.) fazan argintiu (lat., *Phasianus nycthemerus*; *Lophura nycthemera*).
gúmúş-şaklay s. (orn.) pescăruş argintiu (lat., *Larus argentatus*).
gúmúş-şirşî s. (bot.) brad argintiu (lat., *Abies concolor*).
gúmúş-tegenek s. (bot.) turtă; ciortopoloc; ciurul-zânelor (lat.,

Carlina acaulis).
gúmúšten *adj.* de argint.
gúmúštiy *adj.* argintiu; ca argintul.
gúmúštúyme *s.* (*bot.*) granat; spilcuță (*lat.*, *Chrysanthemum parthenium*; *Tanacetum parthenium*).
gúmúštúymesí, dak- *s.* (*bot.*) vetricea; piretru (*lat.*, *Chrysanthemum alpinum*; *Tanacetum alpinum*).
gúna **I.** *interj.* păcat!; **II.** *s.* **1.** (*relig.*) păcat. **2.** (*fig.*) greșeală; vină; culpă. // **•gúna işlemek** a păcătui; a greși. **•gúnaga kirmek** a intra în păcat. **•gúnani kabletmemek** a pleda nevinovat; a se dezvinovăți. **•gúnani ústúne almak** a lua păcatele asupra sa; a pleda vinovat. **•gúnasın almak** a-și face păcate cu cineva; a vorbi cu păcat. **•gúnasından boşatmak** a-i spăla păcatele cuiva; a-l ierta; a-l absolvi; a-l amnistia; a grația. // **•gúnadır** e păcat.
gúnaatilgan *adj.* incriminat.
gúnaatuv *s.* incriminare.
gúnadanboşatkan *adj.* iertător; îndurător.
gúnadır *interj.* păcat!;
gúnakáar *s., adj.* (*relig.*) păcătos.
gúnalı *s., adj.* (*relig.*) păcătos.
gúnanıkabletmeme *s.* dezvinovățire.
gúnasındanboşagan *adj.* **1.** iertat; scuzat; cruțat; absolvit. **2.** (*jur.*) amnistiat; grațiat.
gúnasındanboşatılğan *adj.* **1.** iertat; scuzat; cruțat; absolvit. **2.** (*jur.*) amnistiat; grațiat.
gúnasındanboşatkanday *adj.* scuzabil.
gúnasındanboşatuv *s.* **1.** iertare; scuzare; cruțare; absolvire. **2.** (*jur.*) amnistie; grațiere.
gúnasız *adj.* inocent; nevinovat; neprihănit.
gúnasızlık *s.* inocență; neprihănire.
gúrğí *s., adj.* gruzin; georgian.
gúrğíge **I.** *adv.* în limba georgiană. **II.** *s.* (*limba*) georgiană.
Gúrğistan *s.* (*topon.*) Georgia.
gúrğistanlı *s., adj.* gruzin; georgian.
gúrže *s.* (*zool.*) viperă; năpărcă (*lat.*, *Vipera berus*).
gúrže, múyúzlı- *s.* (*zool.*) viperă-cu-corn (*lat.*, *Vipera ammodytes*).
gúwelegí, palamut- *s.* (*bot.*) vâsc-de-stejar; mărghitar (*lat.*, *Loranthus Europaeus*).
gúwelek *s.* (*bot.*) vâsc (*lat.*, *Viscum album*).
gúwen *s.* încredere; siguranță; securitate; certitudine. // **•gúwenín ğikmak** a-l teroriza. **•gúwenín sallatmak** a-l intimida. // **•gúwen ğellenmesi/sallanması** zdruncinarea încrederii. **•gúwen oyí/sesí** (*pol.*) vot de încredere. **•gúwennín yaman kullanması** abuz de încredere.
Gúwendík *s.* (*antrop. m.*) "Cel în care ne-am încrezut".
gúwengendi *adv.* demn de încredere.
gúwenge *s.* încredințare; asigurare. // **•gúwenge bermek** a da asigurări. // **•deńíz gúwenģesí** asigurare maritimă. **•ğan gúwenģesí** asigurare de persoane. **•gúwenģe ğúklemesi** poliță de asigurare. **•gúwenģe súresí** termen de garanție. **•ihtiyariy gúwenģe**

asigurare facultativă. **•kastalık gúwenģesí** asigurare de boală. **•kaza gúwenģesí** asigurare de accidente.
gúwenģeģi *s.* asigurator.
gúwenģelí *adj.* asigurat.
gúwenģiguw *s.* intimidare; teroare; terorizare; terorism. // **•gúwenģiguw faaliyetí** acțiune teroristă.
gúwenģiguwģi *s., adj.* terorist.
gúwenílgen *adj.* sigur.
gúwenímmez *adj.* precar; nesigur; evaziv.
gúwenísallangan *adj.* intimidat.
gúwenılık *s.* încredere; siguranță; securitate; certitudine. // **•gúwenılık divanı** consiliu de securitate.
gúwenmegen *adj.* neîncredător; nesigur.
gúwenmek *v.i.* a se bizui; a se încrede; a conta. // **•ğumurdukka gúwenmek** a se bizui pe forța pumnului; a fi violent. **•ózine gúwenmek** a se simți în stare.
gúwenmeme *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúwenmiykalğan *adj.* neîncredător; nesigur.
gúwenmiykalma *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúwenmiykaluw *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúwensallatma *s.* intimidare. // **•gúwensallatma siyaseti** politică de intimidare.
gúwensallatuv *s.* intimidare.
gúwensız *adj.* neîncredător; nesigur.
gúwensızlık *s.* neîncredere; nesiguranță; insecuritate; incertitudine.
gúweş *s.* ghiveci (*și culin.*).
gúwez *adj.* violaceu; vioriu; violet.
Gúyne *s.* (*topon.*) Guineea.
Gúyne-Bissaw *s.* (*topon.*) Guineea-Bissau.
gúynelí *s., adj.* guineean.
gúyúk *s.* (*zool.*) cerb (*lat.*, *Cervus elaphus*).
gúyúklúk *s.* rezervație pentru creșterea cerbilor; cerbărie.
gúyúkşe *adv.* ca cerbii; cerbește.
gúyúkti *adv.* ca cerbii; cerbește.
gúzel **I.** *adj.* frumos; plăcut; agreabil; bun. **II.** *adv.* bine; frumos. **III.** *s.* frumos; frumusețe. // **•barometre gúzel hawa kóstere** barometrul indică vreme frumoasă. **•bek gúzel** foarte frumos. **•bek gúzelsín** ești foarte frumoasă. **•dúniyalar gúzeli** cea mai frumoasă din lume; frumoasa frumoaselor. **•eñ gúzel** cel mai frumos. **•fewkaláde gúzel** splendid. **•gúzel laf** compliment. **•gúzel sanatlar** arte frumoase. **•gúzellernín gúzeli** frumoasa frumoaselor. **•hawa gúzel** e o vreme frumoasă. **•one gúzel wuruş** ce lovitură frumoasă.
gúzeledebiyat *s.* beletristică.
gúzelģe *adv.* **1.** binișor; foarte; bine de tot. **2.** complet; integral; totalmente; de-a binelea; cu totul; pe deplin.
gúzel-ğurģeş *s.* (*bot.*) frigurică (*lat.*, *Erythrea pulchella*).
gúzelím *interj.* frumoasa mea!;
gúzel-kantarun *s.* (*bot.*) frigurică (*lat.*, *Erythrea pulchella*).
gúzelkiýingen *adj.* ferchezuit;

spilcuit; gătit.
gúzelkiýinúw *s.* ferchezuire; spilcuire; gătire.
gúzel-kuyrukli-şirildak *s.* (*orn.*) grelușel siberian (*lat.*, *Locustella certhiola*).
gúzelleşken *adj.* înfrumusețat.
gúzelleşme *s.* înfrumusețare.
gúzelleşmek *v.i.* **1.** a se găti; a se împodobi. **2.** a se face frumos. // **•hawalar gúzelleşe** vremea se face frumoasă.
gúzelleştirmek *v.t.* a înfrumuseța.
gúzelleşúw *s.* înfrumusețare. înfrumusețare.
gúzellík *s.* **1.** frumusețe. **2.** bine; blândete; vorbă bună. // **•gúzellík men** cu frumosul. **•tuwa gúzellík** frumusețe naturală.
gúzellíkbílímģi *adj.* estetic.
gúzellíkbílímģilik *s.* estetism.
gúzellíkbílímģisi *s.* estetician.
gúzellíkbílímí *s.* estetică.
gúzelyazı *s.* caligrafie.
gúzeşt *s.* îngăduință; concesie.
gúzeştlí *adj.* îngăduitor; concesie.
gúzide *adj.* numeros.
Gwatemala *s.* (*topon.*) Guatemala.
gwatemalalı *s., adj.* guatemalez.
gyülle *s.* **1.** (*mil.*) ghiulea; proiectil. **2.** (*sport*) greutate. // **•gyülle atmak** (*sport*) a arunca greutatea. // **•gyülle atma ozişi** (*sport*) aruncarea greutății.
gyülleģi *s.* (*sport*) aruncător de greutate.
Gyúlnar *s.* (*antrop. f., prsn.*) "Floare de rodiu".
gyúm *s.* ghium; bidon. // **•teneke gyúmi** canistră.

Ğ

ğaba **I.** *adv.* **1.** inutil; degeaba; în zadar; zadarnic. **2.** pe gratis; gratuit. **II.** *s.* furcă de lemn; crăcan; cracă ramificată. // **•awuzun ğaba yoriltmak** a-și strica gura degeaba; a vorbi în zadar.

ğabadan *adv.* pe degeaba; pe gratis. **ğabadan-ğaba** *adv.* degeaba; în zadar; zadarnic; inutil; degeaba; zadarnic; în zadar; în van; pe degeaba; pe gratis.

ğabadanşabalanma *s.* zădărnicie. **ğabaga** *adv.* pe gratis; gratuit.

ğabagı *s.* lână (*cantitatea tunsă de pe mai multe oi*).

ğabik *adj.* închis; acoperit; învelit; astupat.

ğabilgan *adj.* învelit; acoperit.

ğabilmak *v.i.* a fi închis; a fi acoperit; a fi învelit; a fi astupat.

ğabınmak *v.i.* a se închide; a se acoperi; a se înveli; a se astupa.

ğabişik *adj.* lipit; împreunat.

ğabişkak *s. (ent.)* lindină; ou de păduche.

ğabişkan *adj.* lipicios; cleios; vâscos.

ğabişkan-adaşayı *s. (bot.)* cînsteț; lăpuș; jale-cleioasă; salvie-cleioasă (*lat., Salvia glutinosa*).

ğabişmak *v.i.* **1.** a se lipi; a se încheia. **2.** a se prinde; a se fixa. **3.** a se tampona; a se ciocni. // **•bogazına ğabişmak** a-i pune cuiva mâna în gât; a-l lua de gât; a-l înșfăca; a-i cere socoteală. **•eteginē ğabişmak** a cădea la poalele cuiva; a se arunca la picioarele cuiva.

ğabişmaotı *s. (bot.)* paracherniță; parietarie; grăul-potârnicii (*lat., Parietaria officinalis; Parietaria erecta*).

ğabiştirilgan *adj.* **1.** încheiat; lipit. **2.** prins; fixat.

ğabiştirilmak *v.i.* **1.** a fi lipit; a fi încheiat. **2.** a se prinde; a se fixa.

ğabiştirma *s.* **1.** încheiere; lipire. **2.** prindere; fixare.

ğabiştirmak *v.t.* **1.** a lipi; a încheia. **2.** (*fig.*) a cârpi (*o palmă*). **3.** a tampona; a ciocni. **4.** a prinde; a fixa. // **•pul ğabiştirmak** a timbra.

ğabiştiruw *s.* **1.** încheiere; lipire. **2.** prindere; fixare.

ğabiştiruwğı *s.* lipici; clei; adeziv.

ğabişuw *s.* aderare; lipire.

ğabuw *s.* închidere; acoperire; învelire; astupare.

ğadde *s.* bulevard. // **•ana ğadde** autostradă; magistrală. **•bo ğaddenin atı ne?** cum se numește acest bulevard?;

ğadı **I.** *adj.* băbesc. **II.** *s.* **1.** bătrână; babă. **2.** (*mitol.*) baba-cloanța; vrăjitoare. **3.** baubau. // **•kypkekirgen ğadı** zgripturoaică.

ğadıga *adv.* băbește.

ğadıragı, Awustraliye- *s. (orn.)* fâsă asiatică (*lat., Anthus novaeselandiae; Anthus richardi*).

ğadıragı, dak- *s. (orn.)* fâsă de munte

(*lat., Anthus spinoletta*).

ğadıragı, Kanariya-Adası- *s. (orn.)* fâsa lui Berthelot (*lat., Anthus berthelotii*).

ğadıragı, kaya- *s. (orn.)* fâsă de stâncă (*lat., Anthus petrosus*).

ğadıragı, kîr- *s. (orn.)* fâsă de câmp (*lat., Anthus campestris*).

ğadıragı, moŋgol- *s. (orn.)* fâsa lui Blyth (*lat., Anthus godlewskii*).

ğadıragı, Paçifik- *s. (orn.)* fâsă de Pacific (*lat., Anthus rubescens*).

ğadıragı, şayır- *s. (orn.)* fâsă de luncă (*lat., Anthus pratensis*).

ğadıragı, terek- *s. (orn.)* fâsă de pădure (*lat., Anthus trivialis*).

ğadırak, altın- *s. (orn.)* codobatură africană aurie (*lat., Tmetothylacus tenellus*).

ğadırak, kizil- *s. (orn.)* fâsă roșiatică (*lat., Anthus cervinus*).

ğadırak, uzun-ğagáalı- *s. (orn.)* fâsă cu cioc lung (*lat., Anthus similis*).

ğadırak, yeşil-sirtli- *s. (orn.)* fâsa cu spate măsliniu (*lat., Anthus hodgsoni*).

ğaffer *s.* râu; fluviu.

Ğaffer *s. (antrop. m., arab.)* "Cel tumultuos ca un fluviu".

ğaga *s.* **1.** (*geogr.*) margine; mal; țărm; coastă; litoral. **2.** bor de pălărie. //

•ğagaga tartılmak a se da la o parte. // **•bonı bır ğagaga sal!** pune asta deoparte!;

•deñizniñ ğagası malul mării; litoral. **•inçe kumlı ğagalar** plaje cu nisip fin. **•Kara Deñiz ğagası** coasta Mării Negre. **•küneş ğaga** soarele dogorește. **•taw ğagası** lizieră.

ğagağak *s.* combustibil (*pt. foc*).

ğaga-ğawşanı *s. (bot.)* peliniță; iarba-sfintei-Sofia (*lat., Artemisia pontica*).

ğaga-karkarası *s. (orn.)* egretă cenușie (*lat., Egretta gularis*).

ğagakolı *s. (geogr.)* lagună.

ğaga-mideotı *s. (bot.)* peliniță; iarba-sfintei-Sofia (*lat., Artemisia pontica*).

ğaga-şapurı *s. (orn.)* egretă cenușie (*lat., Egretta gularis*).

ğagayıt *s.* combustibil.

ğagılbay *s. (orn.)* șoimul rândunelilor; șoimul ciocârlilor (*lat., Falco subbuteo*).

ğagılbayğı *s.* șoimar.

ğagılğan *adj.* aprins; ars; incendiat; uns; gresat.

ğagılğan-ğigılğan *adj.* nimicit; distrus; devastat; pustiit; stârpit.

ğagılmak *v.i.* **1.** a fi ars; a i se da foc; a fi aprins; a fi incendiat. **2.** a fi uns; a fi gresat.

ğagılmak-ğigılmak *v.i.* a fi nimicit; a fi distrus; a fi devastat; a fi pustiit; a fi stârpit.

ğaginmak *v.i.* a se unge (*cu ruj, pudră, cremă*).

ğaguw *s.* **1.** pârjol; incendiere; dogoare. **2.** ungere; plasture.

ğaguwğı *adj.* **1.** arzător; incendiar; dogoritor; pârjolitor (*și fig.*). **2.** caustic.

ğaguw-ğiguw *s.* nimicire; distrugere; devastare; pustiire; stârpire.

ğaguwğı-ğiguwğı *adj.* nimicitor; distrugător; devastator; pustiitor.

ğahıl *adj.* **1.** incult; ignorant. **2.** novice; ageamiu. // **•kara ğahıl** incult; ignorant.

ğahillık *s.* **1.** ignoranță; incultură. **2.** noviciat; lipsă de experiență. //

•ğahillıktan kelmek a da dovadă de ignoranță.

ğahillıktan *adv.* din ignoranță; din incultură; din lipsă de experiență.

ğak *s.* obraz; față.

ğaka *s.* giacă; jachetă; scurtă; haină.

ğakı *s.* giacă; jachetă; scurtă; haină.

ğakkan *adj.* **1.** arzător; fierbinte; dogoritor; incendiar. **2.** dureros; regretabil. **3.** usturător. // **•ğakkan bomba** bombă incendiară.

ğakkan-ğikkan *adj.* distrugător; devastator; pârjolitor.

ğakma *s.* **1.** aprindere; ardere; incendiere. **2.** ungere; gresare. **3.** fard; vopsea de față. **4.** pâine cu unt; sandviș simplu.

ğakma-ğikma *s.* distrugere; devastare; pârjolire.

ğakmak **A.** *v.i.* **1.** a fi fierbinte; a arde. **2.** (*d. soare*) a dogori. **3.** a unge; a gresa. **B.** *v.t.* **1.** a arde; a da foc; a aprinde; a incendia. **2.** (*d. ardei etc.*) a arde; a ustura. **3.** (*d. soare*) a bronză. **4.** (*d. vânt, soare*) a pârli; a ofili; a vesteji. // **•ateşte ğakmak** a pune pe cineva pe foc. **•boya ğakmak** a vopsi; a farda. **•erın boyası ğakmak** a se ruja. **•ğagıp ğikmak** a trece prin foc și sabie; a distruge; a incendia. **•ğagıp kılın şıgarmak** a incinera. **•ğanin ğakmak** a-i mânca sufletul cuiva. **•ğıpke un ğakmak** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și chip. **•gúzel kokı ğakmak** a parfuma. **•kaş ğakmak** a vopsi sprâncenele. **•kına ğakmak** a vopsi cu kâna. **•küneş ğakmak** a se arde la soare; a se bronză; a face insolație. **•may ğakmak** a unge cu grăsimă; a gresa. **•ótmeginē may ğakmak** a se băga pe sub pielea cuiva; a-l linguși. // **•maşınam az benzına ğaga** mașina mea consumă puțină benzină. **•şagılğanlı radiyatornı ğaginız!** aprindeți radiatorul electric!;

ğakmak-ğikmak *v.t.* a nimici; a distruge; a devasta; a pusti; a stârpi.

ğakmaotı *s. (bot.)* pufuliță; zburătoare (*lat., Epilobium angustifolium*).

ğaktirmak *v.t.* **1.** a determina să ungă; a determina să greseze. **2.** a determina să ardă.

ğal *s. (la cai)* coamă.

ğala *s.* **1.** cravată. **2.** cureau; cordon; centură; brâu; chimir; șerpar; cingătoare.

ğalagay *adj.* **1.** adulator; elogiator. **2.** lingușitor; flatant; măgulitor.

ğalagaylamak *v.t.* **1.** a adula; a elogia. **2.** a linguși; a flata; a măguli.

ğalagaylangan *adj.* **1.** adulator; elogiator. **2.** lingușitor; flatant; măgulitor.

ğalagaylanmak *v.i.* **1.** a fi adulat; a fi elogi. **2.** a se linguși; a fi flatat; a fi măguit.

ğalagaylanuw *s.* **1.** adulare; elogi. **2.** lingușire; flatare; măgulire.

ğalagaylaw *s.* adulare.

ğalagaylawğı *adj.* **1.** adulator; elogiator. **2.** lingușitor; flatant; măgulitor.

ğalagaylık *s.* **1.** adulare; elogi. **2.** lingușire; flatare; măgulire.

ğalak *s.* **1.** jgheab; uluc; canelură. **2.** altoi; inoculare; grefă.

ğalaklama *s.* altoire; inoculare; grefare; transplantare.

ğalaklamak *v.t.* a altoi; a inocula; a grefa; a transplanta.

ğalaklangan *adj.* altoit; inoculat; grefat; transplantat.

ğalaklaw *s.* altoire; inoculare; grefare; transplantare.

ğalaklı *adj.* **1.** altoit; inoculat; grefat; transplantat. **2.** cu jgheab; cu uluc;

canelat.
ğalama s. bandă sacră; eşarfă sacră.
ğalamak v.t. a linge. // • **parmaklarin**
ğalamak a-și linge degetele.
 • **şanak/súyek ğalamak** a linge blide;
 a lingeși cu slugărnice.
ğalambaş adj. cu capul descoperit.
ğalangan adj. lins.
ğalanmak v.i. a se linge.
ğalañ I. adj. 1. simplu; neamestecat.
 2. nud; despuiat; gol. II. s. câmp;
 câmpie; șes; stepă.
ğalañ-ayak adj. descălțat; desculț.
ğalañgiş adj. 1. nud; despuiat; gol. 2.
 simplu; neamestecat.
ğalañ-ğalañ adv. fremătând;
 palpitând; agitându-se.
ğalaşmak v.i. a se linge reciproc.
ğalaşuw s. lingere.
ğalaw s. drapel; steag; stindard.
ğalawği s. 1. lingău. 2. stegar. //
 • **súyek/şanak ğalawği** lingușitor.
ğalawşık s. steguleț; fanion.
ğalba, kara- s. (bot.) captalan-negru
 (lat., *Verbascum nigrum*).
ğalba, túylı- s. (bot.) lumânare;
 lumânărică; corovatic (lat.,
Verbascum phlomoides).
ğalba, wakşeseıklı- s. (bot.)
 lumânărică; coada-lupului (lat.,
Verbascum thapsus).
ğalbara-yapişa adv. cu rugăminți
 stăruitoare; implorând.
ğalbargan s. solicitant.
ğalbarilgan adj. solicitat.
ğalbarış s. 1. rugămintă; implorare;
 milogeală. 2. solicitare; petiție.
ğalbarmak v.t. 1. a ruga; a implora; a
 se milogi. 2. a solicita; a pleda. //
 • **ımdatına ğalbarmak** a invoca. //
 • **ğalbaraman!** vă implor!; • **ne kadar**
ğalbardım cât l-am rugat.
ğalbaru s. 1. rugămintă; implorare;
 milogeală. 2. solicitare; petiție.
ğalbaruwği s. 1. solicitant; petent. 2.
 milog.
ğaldagan s., adj. înotător.
ğaldama s. înot. // • **bayrak ğaldama**
ozişları ertelendi (sport) probele de
 štafetă la înot s-au amânat.
 • **ğaldama hawuzı** piscină; bazin de
 înot.
ğaldamak v.i. a înota.
ğaldaw s. înot. // • **bakalama ğaldaw**
 înot bras. • **ğaldaw ozişi** (sport)
 competiția de înot. • **sirtüstı ğaldaw**
 (sport) înot pe spate.
ğaldawği s., adj. înotător.
ğaldawkúrek s. aripioară; aripă;
 înotătoare (de pește).
ğalgın s. miraj; fata morgana; apa-
 mortilor.
ğalgız I. adj. (d. oameni) singur;
 singuratic; solitar. II. adv. 1. numai;
 doar; exclusiv. 2. (d. oameni) de unul
 singur; fără altcineva.
ğalgızlık s. 1. pustietate; izolare. 2.
 singurătate.
ğalip adj. atrăgător; ispititor; tentant.
ğalıplı adj. atras; ispitit; tentat.
ğalıplık s. atracție; ispită; tentație. //
 • **ğalıplık etmek** a ispitii.
ğalın s. 1. flacăra; flamă. 2. (la cai)
 coamă.
ğalingan s. 1. solicitant; petent. 2.
 milog.
ğaliniş s. rugămintă; implorare;
 milogeală.
ğalınmak v.t. a ruga; a implora; a se
 milogi.
ğalınuw s. rugămintă; implorare;
 milogeală.

ğalkıldagan adj. lucios.
ğalkıldalğan adj. fulgerat.
ğalkıldama s. fulgerare; trăsnet.
ğalkıldamak v.i. a fulgera; a trăsni. //
 • **ğaşin ğalkılday** fulgeră.
ğalkıldaw s. fulgerare; trăsnet.
ğalkiltı s. fulgerare; trăsnet.
ğalkin s. fulger; trăsnet.
ğalkınday adj. fulgerător; iute;
 instantaneu.
ğalkinlik s. (fiz.) paratrăsnet.
ğalkinwrgan adj. lovit de trăsnet;
 trăsnit.
ğalkıraw s. strălucire; sclipire; lucire;
 luciu.
ğalma s. 1. haină matlasată; pufoaică.
 2. hrană pentru câini.
ğalman s. tăiș; lamă (la sabie).
ğalmap-ğutulğan adj. devorat;
 înfulecat.
ğalmap-ğutuw s. devorare; înfulecare.
ğalpa I. adj. instantaneu; momentan.
 II. s. 1. (nav.) tangaj. 2. instantaneu.
 // • **ğalpa wurmak** (nav.) a avea
 tangaj. // • **ğalpa wurma** (nav.)
 tangaj. • **gemı ğalpa wura** vasul are
 tangaj.
ğalpak adj. lat; larg. // • **ğalpak kırım**
tatarşa limba tătară crimeană
 autentică.
ğalpak-atkulak s. (bot.) ştevie;
 măcrişul-calului (lat., *Rumex*
patientia; *Rumex*
conglomeratus).
ğalpak-bakaotı s. (bot.) pătlagină;
 iarba-bubei; iarba-mare (lat., *Plantago*
major).
ğalpakbet(lı) adj. (d. oameni) cu faţă
 lătareată.
ğalpak-ğaraotı s. (bot.) pătlagină;
 iarba-bubei; iarba-mare (lat., *Plantago*
major).
ğalpak-katıkotı s. (bot.) răcovină
 (lat., *Galium rotundifolium*).
ğalpak-koyanotı s. (bot.) plăcinta-
 porcului; talpa-ursului (lat., *Heracleum*
palmatum).
ğalpakkulak s. (bot.) curcubeţea;
 remf; mărul-lupului; lepădătoare (lat.,
Aristolochia clematidis).
ğalpaklay adv. lăţiş; în sensul lăţimii.
ğalpaklık s. lăţime; largime.
ğalpak-maralmúyúzi s. (bot.)
 ghizdei-mare (lat., *Lotus uligi-nosus*).
ğalpak-tawlayotı s. (bot.) plăcinta-
 porcului; talpa-ursului (lat., *Heracleum*
palmatum).
ğalpakyonğa, sarı- s. (bot.) sulfină;
 molotru; trifoi-mare; iarba-de-piatră
 (lat., *Melilotus officinalis*).
ğalpawurw s. (mar.) tangaj.
ğalpaygan adj. lărgit; lăţit; extins;
 întins.
ğalpaymak v.i. a se lărgi; a se lăţi; a
 se extinde; a se întinde.
ğalpaymak v.t. a lărgi; a lăţi; a
 extinde; a întinde.
ğalpayuw s. lărgire; lăţire; extindere;
 întindere.
ğalpıldagan adj. sclipitor; strălucitor;
 lucitor.
ğalpıldama s. sclipire; strălucire;
 lucire.
ğalpıldamak v.i. a luci; a străluci; a
 sclipi.
ğalpıldatilgan adj. lustruit; poleit;
 şlefuit.
ğalpıldatma s. lustruire; şlefuire.
ğalpıldatmak v.t. a lustrui; a da
 luciu; a face să lucească; a şlefui.
ğalpıldatw s. şlefuire.
ğalpıldatwği s. lustruitor; şlefuitor.

ğalpıldaw s. sclipire; strălucire; lucire.
ğalpıldawuk adj. sclipitor; strălucitor;
 lucitor.
ğaltaklamak v.t. 1. a adula; a elogia.
 2. a linguşi; a flata; a măguli.
ğaltaklangan adj. 1. lingușit; flatat;
 măgulit. 2. adulat; elogiat.
ğaltaklanma s. gudurare.
ğaltaklanmak v.i. 1. a se linguşi; a fi
 flatat; a fi măgulit. 2. a fi adulat; a fi
 elogiat.
ğaltaklanuw s. 1. adulare; elogiul. 2.
 lingușire; flatare; măgulire.
ğaltaklaw s. adulare.
ğaltaklawği adj. 1. lingușitor; flatant;
 măgulitor. 2. adulator; elogiator.
ğaltakşı adj. 1. lingușitor; flatant;
 măgulitor. 2. adulator; elogiator.
ğaltakşılık s. 1. lingușire; flatare;
 măgulire. 2. adulare; elogiul.
ğam s. geam; sticlă. // • **ğam**
parşası ciob de sticlă. • **ğam**
sileğekler árúw şalışa
 ștergătoarele de parbriz funcționează
 bine.
ğamamak v.t. a petici; a cârpi.
ğamandura s. 1. (nav.) geamandură.
 2. (tehn.) flotor.
ğamaralığı s. glasvand.
ğamaw s. petic; peticire. // • **ğamaw**
wurmak a petici.
ğamaw-ğamaw adj. plin de cârpeli;
 plin de petice.
ğamawği s. cârpaci.
ğamawlama s. cârpire; peticire.
ğamawlamak v.t. a petici; a cârpi.
ğamawlangan adj. cârpit; peticit.
ğamawlanmak v.i. a fi peticit; a fi
 cârpit.
ğamawlaw s. cârpire; peticire.
ğamawlı adj. cârpit; peticit.
ğamawlıkót s. coate-goale.
ğamawluk s. petic.
ğamawwurulan adj. peticit.
ğamawwurw s. peticire.
ğambaz I. adj. viclean; șiret. II. s. 1.
 acrobat; saltimbanc. 2. geambaș.
ğambazlık s. 1. acrobație. 2. viclenie;
 șiretenie.
ğambólmesı s. glasvand.
ğamday adj. sticlos.
ğamekáan s. 1. vitrină. 2. geamlăc;
 marchiză.
ğamği s. geamgiu. // • **ğamği**
mağunı chit.
Ğamiy, El- s. (relig., arab.)
 "Unificatorul"; "Cel care strânge
 laolaltă; întrunește și reunește după
 voia Sa pe oricine; orice; oriunde și
 oricând" (unul din cele 99 preafrumoase
 nume atribuite în Coran lui
 Dumnezeu/Allah).
ğamiya s. obște; popor.
ğamı s. geamie; moschee.
ğam-ıse s. sticlărie; obiecte de sticlă.
ğamık s. (bot.) linte-de-baltă; lintiță;
 mătasea-broaștei (lat., *Lemna*
minor).
ğamiş s. (zool.) bivol (lat., *Bos*
bubalus).
ğamiz s. 1. (anat.) stîngie. 2. (anat.)
 vintre.
ğamkana s. sticlărie; fabrică de sticlă.
ğamkesken s. diamant (pt. tăiat
 geamuri).
ğamkóz I. adj. avar; lacom. II. s. (iht.)
 rechin (lat., *Selachoides* sp.).
ğamlı adj. 1. cu geam. 2. cu geam; cu
 geamuri; sticlos. // • **ğamlı**
miydanşa verandă. • **renklı**
ğamlı penğire vitraliu.
ğamlık s. 1. geamlăc; marchiză. 2.

vitrină. // •**túkáan ğamlıgı** vitrină.
ğamlık-ışelık s. sticlărie; obiecte de sticlă.
ğamşık s. cercevea; ramă; cadru; toc.
ğamti s. păr pubian.
ğamtókken s. sticlă.
ğan s. 1. suflet. 2. viață. 3. forță; putere; vigoare; tonus. 4. persoană; ins. 5. înviorare; însuflețire; înfrigurare; vervă; vivacitate. 6. ființă; vietate; viețuitoare; creatură; făptură.
 // •**ğan atmak** a dori din suflet; a tânji după...; •**ğan kulagı man seslemek** a fi numai urechi; a asculta cu atenție. •**ğan şegışmek** a se zbate între viață și moarte; a agoniza; a intra în comă. •**ğanı awurmak** a-l durea sufletul. •**ğanı ğanmak** a-l arde pe cineva la suflet; a i se rupe sufletul. •**ğanı istemek** a-i da inima ghes; a pofti; a dori. •**ğanı sigılmak** a-i fi cuiva urât; a se plictisi. •**ğanı şikmak** a-și da duhul; a muri; a-și scoate sufletul; a se extenua; a se speria. •**ğanin almak** a lua viața cuiva; a-i curma zilele; a-l ucide. •**ğanin bermek** a-și da viața; a se jertfi; a muri; a se zbate; a se strădui. •**ğanin ğakmak** a-i mânca sufletul cuiva. •**ğanin şıgarmak** a-i scoate sufletul; a-l obosi; a-l extenua. •**ğanin sikmamak** a nu se prăpădi cu firea. •**ğanına tiymek** a-i merge la suflet. •**ğanından bukmak** a i se urî cu zilele. •**öz ğanin almak** a-și lua viața; a se sinucide. •**öz ğanından kóp súymek** a iubi pe cineva din tot sufletul. // •**ğan dostı** prieten bun. •**ğan gúwenğesi** asigurare de persoane. •**ğan man, baş man** cu trup și suflet. •**ğan sayımı** recensământul populației. •**ğan tamiri/tazilı** punct nevralgic. •**ğanı istese** dacă dorește. •**temir ğan** suflet de fier.
ğan I. *adj.* 1. (*d. străzi*) lăaturalnic; dosnic. 2. secundar; lateral. II. *postp.* 1. lângă; în apropiere. 2. alături de...; III. s. 1. parte; loc. 2. margine; latură. 3. direcție; sens.
ğana s. (*om.*) brumăriță de pădure (*lat., Prunella modularis*).
ğana-ğana *adv.* compătimitor.
ğanağisi s. durere; necaz; amărăciune; întristare; mahnire; tristețe; posomorâre.
ğanaluw s. asasinare; asasinat; omor; omucidere; ucide; suprimare; lichidare.
ğanaluwğı *adj.* letal; ucigător.
ğanan s. iubită; amantă.
Ganan s. (*relig.*) Dumnezeu.
ğanardak s. vulcan. // •**ğanardak awuzı** crater vulcanic. •**ğanardak taşı** rocă vulcanică.
ğanardakbılımğısı s. vulcanolog.
ğanardakbılımı s. vulcanologie.
ğanardakkópıgı *adj.* ponce.
ğanardaklaşkan *adj.* vulcanizat.
ğanardaklaşmak *v.i.* a se vulcaniza.
ğanardaklaştırma s. vulcanizare.
ğanardaklaştırmak *v.t.* a vulcaniza.
ğanardaklaştıruw s. vulcanizare.
ğanardaklı *adj.* vulcanic; vulcanizat.
 // •**ğanardaklı kawuçuk** cauciuc vulcanizat.
ğanatkan *adj.* 1. încântat; fascinat; captivat. 2. ambițios. 3. dornic; doritor.

ğanattırgan *adj.* încântător; fascinant; captivant.
ğanattıruw s. încântare; fascinație.
ğanatuw s. 1. încântare; fascinație. 2. ambiție; năzuință; aspirație; dorință; ideal. 3. dorință; jind.
ğanavar s. 1. fiară; monstru; animal sălbatic. 2. (*fig.*) criminal. // •**ğanavar dúdúgı** sirenă.
ğanavarlık s. ferocitate; cruzime.
ğanawuymaz *adj.* ignifug.
ğanay s. 1. profil. 2. iubită; amantă. // •**ğanayı ayırılmak/kabarmak** a se profila; a se reliefa.
ğanayayırılması s. profilare; reliefa.
ğanayayırması s. reliefa; profilare.
ğanayıayırılğan *adj.* profilat; reliefa.
ğanayıkabargan *adj.* profilat; reliefa.
ğanaykabarması s. profilare; reliefa.
ğanaykabartması s. reliefa; profilare.
ğanberúw s. 1. moarte; sucombare. 2. răvnă; interes; strădanie; osteneală; stăruință; silință.
ğandan *adv.* sincer; din suflet. // •**ğandan istemek** a dori din suflet; a tânji după...; •**ğandan kışkırmak** a ovaționa. // •**dawetiniş úşún ğandan şúkúranlar!** mulțumiri din suflet pentru invitație!; •**ğandan alkış ovație.** •**ğandan şúkúranlar** mulțumiri din suflet.
ğandan *adv.* dintr-o parte; din profil.
ğandan-ğúrekten *adv.* din adâncul sufletului; din toată inima.
ğandanlık s. sinceritate; intimitate.
ğandan-tilden *adv.* sincer; din suflet.
ğandarma s. jandarmerie; jandarm.
ğandaş s., *adj.* susținător; adept.
ğandaşlık s. partizanat.
ğanetı s. (*gastron.*) mușchi; vrăbioară.
ğangan *adj.* 1. (*d. o lampă etc.*) aprins. 2. bronzat; pârlit. 3. ars. 4. (*d. plante*) ofilit; vestejit. 5. (*fig.*) îndurerat. 6. (*fig.*) păcălit; înșelat. // •**ğangan agaş** rug. •**ğangan kúl** tăciune. •**ğangan yúz** față bronzată.
ğangan-ğigilğan *adj.* ars; pârlolit; doborât; distrus.
ğangayakın *adj.* sincer; afectuos; prietenos; sociabil; cald; comunicativ.
ğangayakınlık s. sinceritate; afecțiune; prietenie; bună-credință.
ğangin s. 1. foc; incendiu. 2. (*med.*) febră. // •**ğangin kulası** foișor de foc.
ğangingı s. pompier.
ğangingilar s., *pl.* pompieri.
ğangin-mangin s. foc; incendiu.
ğanginsóndirgen s. pompier.
ğanginsóndirgenler s., *pl.* pompieri.
ğangaguw s. asuprire; împilare; maltratare; oprimare; oropsire; persecuție; prigoană; urgisire.
ğangakkan *adj.* 1. dureros; regretabil. 2. supărător; enervant; agasant; iritant. 3. asupritor; opresor; persecutant; prigonitor.
ğangğanması s. 1. simpatie. 2. căință; regret; deplângere. 3. supărare; necaz; durere; îndurerare.
ğan-ğiger *adj.* intim; apropiat; drag.
ğangoldaşı s. prieten apropiat; soț; soție.
ğanhıraş *adj.* groaznic; înfricoșător.
ğaniy s. asasin; criminal.
ğanistemesi s. dorință; ideal; jind; năzuință; aspirație.
ğaniağigan *adj.* îndurerat; mahnit;

trist.
ğanialıngan *adj.* omorât; ucis; asasinat.
ğaniatılmagan *adj.* nedoritor.
ğanığan I. *adj.* 1. supărat; necăjit. 2. îndurerat; maltratat; asuprit; năpăstuit; oprimat; persecutat; prigonit; urgisit. II. s. simpatizant.
ğanıistemegen *adj.* nedoritor.
ğanik *adj.* 1. ars. 2. bronzat (*la soare*). 3. (*fig.*) necăjit; amărât; îndurerat. // •**ğanik ótmek** pâine arsă.
ğanim *interj.* 1. dragul meu!; sufletul meu!; 2. fiți bun!; fiți amabil!;
ğanim-ğigerim *interj.* sufletul și viața mea!;
ğanim-kózım *interj.* dragul meu!; dragă!;
ğanınatiygen *adj.* înduioșat.
ğanınatiyme s. înduioșare.
ğanınatiyetken *adj.* înduioșător.
ğanınatiyúw s. înduioșare.
ğaninbergen *adj.* 1. sânguincios; silitor; stăruitor. 2. defunct; mort; răposat.
ğanında *postp.* lângă. // •**úynún katında terek bar** lângă casă sunt pomi.
ğaninkutargan *adj.* salvat; eliberat; dezrobitor; descătușat.
ğanisigilğan *adj.* plictisit; scârbit; sătul.
ğanışikkan *adj.* ostenit; vlăguit.
ğankutargan s., *adj.* salvator; eliberator; dezrobitor; izbăvitor; mântuitor. // •**ğankutargan kuşak** centură de salvare. •**ğankutargan maşına** ambulanță; salvare.
ğankutarma s. salvare. // •**ğankutarma kalaşı** colac de salvare. •**ğankutarma kayıgı** barcă de salvare.
ğankutaruw s. salvare; eliberare; dezrobire; izbăvire; mântuire.
ğanlanabergen *adj.* reîncarnat.
ğanlanabermek *v.i.* a se reîncarna.
ğanlanaberúw s. reîncarnare.
ğanlanatargan *adj.* reîncarnat.
ğanlanaturma s. reîncarnare.
ğanlanaturmak *v.i.* a se reîncarna.
ğanlandırğan s., *adj.* animator.
ğanlandırılğan *adj.* personificat; întruchipat.
ğanlandırma s. animație.
ğanlandırmak *v.t.* a însufleți; a înviora.
ğanlandıruw s. energizare; reanimare; resuscitare; tonificare.
ğanlandıruwğı I. *adj.* întăritor; tonic; tonifiant; analeptic; reconfortant; fortifiant; energizant; intensificator. II. s., *adj.* animator.
ğanlangan *adj.* înviorat.
ğanlanma s. înviorare; reînviere; înviere.
ğanlanmak *v.i.* a se însufleți; a se înviora. // •**birtaa ğanlanmak** a se reîncarna.
ğanlanuw s. înviere.
ğanlı I. *adj.* 1. viu; însuflețit; vivace; tonic. 2. animat; înviorat. II. s. ființă; vietate; viețuitoare; creatură; făptură. // •**ğanlı álem** lumea organică. •**ğanlı mülkiyet** șeptel. •**ğurt ğanlısı** animal domestic. •**yedı ğanlı** vivace.
ğanlı-başı *adj.* cu trup și suflet.
ğanma s. 1. aprindere. 2. bronzare; pârlire. 3. ardere. 4. (*d. plante*) ofilire; vestejire. 5. (*fig.*) durere. 6. (*fig.*)

păcălire; înșelare. **7.** regret; deplângere; compătimire; părere de rău.

ganmagan *adj.* ignifug.

ganmak *v.i.* **1.** a arde. **2.** a lua foc; a se aprinde. **3.** (*d. o lampă etc.*) a fi aprins; a lumina. **4.** a se bronză; a se părli. **5.** (*d. plante*) a se ofili; a se vesteji. **6.** (*fig.*) a ustura; a dura. **7.** (*fig.*) a se păcăli; a se înșela. **8.** a regreta; a deplânge; a compătimi; a-i părea rău. // **•alewsúz ganmak** a mocni. **•atešte ganmak** a arde în foc și pară. **•ġanî ganmak** a-l arde pe cineva la suflet; a i se rupe sufletul. **•ġureġi ganmak** a-l frige la inimă; a îndura o mare suferință morală; a-i fi milă; a compătimi. **•kúnešte ganmak** a se arde la soare; a se bronză. **•yawaş-yawaş ganmak** a mocni. // **•toban ġana** ard paiele.

ganmama *s.* insensibilitate; cruzime.

ganmaz *adj.* **1.** ignifug. **2.** insensibil; nemilos.

Ġanpolat *s.* (*antrop. m.*) "Cel cu suflet de oțel".

ġansawlugı *s.* sănătate.

ġansıġintisı *s.* plictiseală.

ġansıġuwġı *adj.* anost; plicticos; plictisitor.

ġansıġuwġuluk *s.* plictiseală.

ġansıragan *s.* aspirant.

ġansıralgan *adj.* dorit; poftit.

ġansıralmak *v.i.* a fi dorit; a fi poftit.

ġansırama *s.* dorință; poftă.

ġansıramak *v.t.* a dori; a pofti.

ġansıratmak *v.t.* a ambiționa.

ġansıraw *s.* dorință; poftă.

ġansız *adj.* **1.** neînsuflăit. **2.** slab; anemic; atonic. // **•ġansız tuwa/tabıyat** natură moartă.

ġansızlaşkan *adj.* **1.** slăbit; șubrezit. **2.** anemic.

ġansızlaşma *s.* **1.** slăbire; șubrezire. **2.** anemie.

ġansızlaşmak *v.i.* **1.** a slăbi; a se șubrezii. **2.** a se anemia.

ġansızlaşuw *s.* **1.** slăbire; șubrezire. **2.** anemie.

ġansızlık *s.* moliciune; neînsuflăire; anemie; atonie.

ġanşegışmesı *s.* **1.** agonie. **2.** (*med.*) comă.

ġanşıgargan *adj.* epuizant; extenuant; istovitor; obositor; ostenitor; vlaguitor.

ġanşık *s.* traistă; tolă; desagă.

ġanşılğan *v.i.* a fi zdrobit; a fi strivit.

ġanşılmak *v.i.* a fi zdrobit; a fi strivit.

ġanşıma *s.* zdrobire; strivire.

ġanşımak *v.t.* a zdrobi; a strivi.

ġantaymak *v.i.* **1.** a se apleca; a se înclina. **2.** a se culca; a sta în pat.

ġantaytmak *v.t.* **1.** a apleca; a înclina. **2.** a culca.

ġantayuw *s.* aplecare; înclinare; culcare.

ġantik *s.* (*gastron.*) plăcintă tătarească cu carne.

ġanak *s.* **1.** obraz; față. **2.** stălpul uşii.

ġanaygan *adj.* înnoit; reînnoit; primenit; împrăpătat; renovat; restaurat; modernizat.

ġanayma *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrăpătare; renovare; restaurare; modernizare.

ġanaymak *v.i.* **1.** a se înnoi; a se reînnoi; a se primeni; a se împrăpăta. **2.** a se renova; a se restaura; a se moderniza.

ġanaytuw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrăpătare; renovare; restaurare; modernizare.

ġanaytuwġı *s.* înnoitor; novator; inovator.

ġanayuw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrăpătare; renovare; restaurare; modernizare.

ġaŋgak *s.* **1.** nucă. **2.** (*bot.*) nuc (*lat., Juglans regia*).

ġaŋgaş *s.* (*orn.*) ciocântors; avosetă (*lat., Recurvirostra avosetta*).

ġaŋgır *s.* ropot; hohot.

ġaŋgıragan *adj.* răsunător; rezonant.

ġaŋgıramak *v.i.* **1.** (*fiz.*) a avea ecou; a rezona; a răsună. **2.** a hohoti.

ġaŋgıraşmak *v.i.* a hohoti laolaltă.

ġaŋgırdagan *adj.* răsunător; rezonant.

ġaŋgırdama *s.* răsunet; hohot; ropot.

ġaŋgırdamak *v.i.* **1.** a hohoti. **2.** (*fiz.*) a avea ecou; a rezona; a răsună.

ġaŋgırdaşmak *v.i.* a hohoti laolaltă.

ġaŋgırdatmak *v.t.* a suna.

ġaŋgırdaw *s.* răsunet; hohot; ropot.

ġaŋgırgan *adj.* înnoit; reînnoit; primenit; împrăpătat; renovat; restaurat; modernizat.

ġaŋgır-ġaŋgır *adj.* cu ropote; cu hohote. // **•ġaŋgır-ġaŋgır ġaumak** a ploua cu ropote; a ploua cu găleata. **•ġaŋgır-ġaŋgır ġılamak** a plânge cu hohote. // **•ġaŋgır-ġaŋgır kaltırayman** am frisoane.

ġaŋgırık *s.* **1.** ecou; răsunet. **2.** (*fiz.*) reflectare; rezonanță.

ġaŋgırıklı *adj.* **1.** cu ecou; răsunător. **2.** reflectant; rezonant.

ġaŋgırıkşı *s.* (*fiz.*) rezonator; cameră de rezonanță.

ġaŋgırma *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrăpătare; renovare; restaurare; modernizare.

ġaŋgırmak *v.i.* **1.** a se înnoi; a se reînnoi; a se primeni; a se împrăpăta. **2.** a se renova; a se restaura; a se moderniza.

ġaŋgırtı *s.* răsunet; hohot; ropot.

ġaŋgırtmak *v.i.* **1.** a se înnoi; a se reînnoi; a se primeni; a se împrăpăta. **2.** a se renova; a se restaura; a se moderniza.

ġaŋgırtuw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrăpătare; renovare; restaurare; modernizare.

ġaŋgırtuwġı *s.* înnoitor; novator; inovator.

ġaŋgırıw *s.* înnoire; reînnoire; primenire; împrăpătare; renovare; restaurare; modernizare.

ġaŋgız *I. adj.* (*d. oameni*) singur; singuratic; solitar. **II. adv.** **1.** numai; doar; exclusiv. **2.** (*d. oameni*) de unul singur; fără altcineva. // **•way ġaŋgızlarga** vai de omul singur.

ġaŋgızlaşkan *adj.* însingurat.

ġaŋgızlaşma *s.* însingurare.

ġaŋgızlaşmak *v.i.* a se însingura.

ġaŋgızlaşuw *s.* însingurare.

ġaŋgızlık *s.* **1.** singurătate. **2.** pustietate; izolare.

ġaŋı *I. adj.* **1.** nou. **2.** recent; actual. **II. adv.** adineauri; de abia; doar ce; tocmai; de curând. // **•eñ ġaŋı** cel mai nou; modern. **•ġaŋı bır mutlı sene!** un an nou fericit!; **•ġaŋı takım** costum nou. **•ġaŋı tuwgan bala** infant; prunc. **•ġaŋı yapılğan** făcut nou. **•ġaŋı yıl keşesi** revelion. **•ġaŋı yilñiz múbarek bolsıñ!** un an nou fericit!;

ġaŋ-ı gónıl *iz.prsn.* adâncul sufletului.

ġaŋ-ı gónıliden *iz.prsn.* din adâncul

sufletului.

ġaŋıdan *adv.* iar; din nou; de la început. // **•ġaŋıdan aşıklamak** a reafirma. **•ġaŋıdan aşmak** a redeschide. **•ġaŋıdan ġeñmek** a recuceri. **•ġaŋıdan kazanmak** a redobândi. **•ġaŋıdan kurmak** a remania. **•ġaŋıdan saylamak** a realege. **•ġaŋıdan silaklanmak** a se reînarma. **•ġaŋıdan takımlarga ayırılmak** a se regrupa. **•ġaŋıdan tırılmak** a reînvia. // **•ġaŋıdan gruplarga ayırılma** regrupare. **•ġaŋıdan istihsal** (*econ., pol.*) reproducție.

ġaŋıdanaşıklama *s.* reafirmare.

ġaŋıdanaşıklangan *adj.* reafirmat.

ġaŋıdanaşıklaw *s.* reafirmare.

ġaŋıdanfigelleşken *adj.* reactivat; răscolit.

ġaŋıdanfigelleştirme *s.* reactivare; răscolire.

ġaŋıdanfigelleştıruw *s.* reactivare; răscolire.

ġaŋıdanġeñılgen *adj.* recucirit.

ġaŋıdanġeñme *s.* recucirire.

ġaŋıdanġeñuw *s.* recucirire.

ġaŋıdankurma *s.* reconstrucție; reorganizare.

ġaŋıdankurulğan *adj.* reconstruit; reorganizat.

ġaŋıdankurıw *s.* reconstrucție; reorganizare.

ġaŋıdankurıwġı *s.* reorganizator.

ġaŋıdanpışımleşken *adj.* reprofilat.

ġaŋıdanpışımleştırme *s.* reprofilare.

ġaŋıdanpışımleştırıw *s.* reprofilare.

ġaŋıdansawutlangan *adj.* reînarmat.

ġaŋıdansawutlanma *s.* reînarmare.

ġaŋıdansawutlanıw *s.* reînarmare.

ġaŋıdansaylangan *adj.* reale.

ġaŋıdansaylaw *s.* realegere.

ġaŋıdansılawlangan *adj.* reexaminat.

ġaŋıdansılawlaw *s.* reexaminare.

ġaŋıdantamamlangan *adj.* reîntregit.

ġaŋıdantamamlaw *s.* reîntregire.

ġaŋıdantertıpleme *s.* reorganizare.

ġaŋıdantertıplengen *adj.* reorganizat.

ġaŋıdantertıplew *s.* reorganizare.

ġaŋıdantertıplewġı *s.* reorganizator.

ġaŋıdanyapılğan *adj.* refăcut; modificat.

ġaŋıdanyapma *s.* refacere; modificare.

ġaŋıdanyaratılğan *adj.* reînființat.

ġaŋıdanyaratıw *s.* reînființare.

ġaŋıdúniya *s.* lumea nouă.

ġaŋıdúniya-kaşunı (*s. (zool.) nutria (lat., Myocastor coypus).*)

ġaŋıdúniya-pelesenkteregı (*s. (bot.) copaier (lat., Copaifera officinalis).*)

ġaŋı-ġaŋı *adj.* nou-nouț.

ġaŋıġetme *s.* adolescent.

ġaŋıġetmelık *s.* adolescență.

ġaŋıġetúw *s.* adolescent.

ġaŋılarda *adv.* de abia; doar ce; tocmai; de curând.

ġaŋılık *s.* **1.** inovație; noutate; transformare; prefacere. **2.** veste; știre; informație. // **•ġaŋılık ketirmek** a inova.

ġaŋılıkşı *s.* inovator; novator.

ġaŋışik *I. adj.* recent; actual. **II. adv. adineauri; de abia; doar ce; tocmai; de curând. // **•ġaŋışik temızledım** doar ce am curățat.**

ġaŋışikma *s.* noutate; știre; veste.

ġap *s.* deal.

ğapalak *adj.* plat; neted; nivelat; turtit.
ğapalaklama *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğapalaklamak *v.t.* a aplatiza; a turti; a nivela; a netezi.
ğapalaklangan *adj.* aplatizat; turtit; nivelat; netezit.
ğapalaklanma *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğapalaklanmak *v.i.* a se aplatiza; a se turti; a se nivela; a se netezi.
ğapalaklanuw *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğapalaklaw *s.* aplatizare; turtire; nivelare; netezire.
ğap-ğangiz *adj. (d. oameni)* singur; singuratic; solitar; de unul singur; fără altcineva.
ğap-ğani *adj.* nou-nouț; foarte nou.
ğap-ğarik *adj.* foarte luminos; intens luminat.
ğap-ğaş *adj.* tânăr-tinerel.
ğapli *adj.* deluros.
ğapma *s.* 1. închidere; acoperire; învelire; astupare. 2. învelitoare; husă.
ğapmak *v.t.* a închide; a acoperi; a înveli; a astupa. // **•kapini ğabiniz!** închideți ușa! **•penğirenî ğap!** închide fereastra!
ğaptırğaş *s.* desagă; traistă.
ğaptırma *s.* fermoar.
ğaptırmak *v.t.* a determina să închidă; a determina să acopere; a determina să învelescă; a determina să astupe.
ğar *s.* prăpastie; abis; genune; răpă; hâu. // **•ğar kabaklı (anat.)** cu orbite adânci.
ğara *s.* rană (*și fig.*). // **•ğarası işlemek** a se inflama; a supura; a puroia (*d. rânî*). **•ğarası kapanmak** a se închide; a se cicatriza (*d. rânî*).
ğaraakması *s.* inflamație; supurație; puroiere.
ğaraışlemesi *s.* inflamație; supurație; puroiere.
ğarakapalması *s.* cicatrizare.
ğaralagan *adj.* traumatizant.
ğaralama *s.* rănire.
ğaralamak *v.t.* a răni.
ğaralangan *adj.* rănit.
ğaralanmak *v.i.* a se răni; a fi rănit.
ğaralanmaykalır *adj.* invulnerabil.
ğaralanmaykalma *s.* invulnerabilitate.
ğaralanmaykaluw *s.* invulnerabilitate.
ğaralaw *s.* rănire.
ğaralı *adj.* rănit; vătămat; lezat.
ğaraoti *s. (bot.)* pătlagină; căruțele; iarba-tăieturii (*lat., Plantago lanceolata*).
ğaraoti, ğalpak- *s. (bot.)* pătlagină; iarba-bubei; iarbă-mare (*lat., Plantago major*).
ğaraoti, suw- *s. (bot.)* limbariță (*lat., Alisma plantago-aquatica*).
ğarasiakkan *adj.* inflammat; purulent; supurant.
ğarasiışlegen *adj.* inflammat; purulent; supurant.
ğarasiz *adj.* nevătămat.
ğargak *s.* piele tăbăcită.
ğargan *adj.* spărgător; străpungător.
ğargaş *s.* satâr.
ğargin *s.* 1. hibrid între iac și vacă. 2. (*zool.*) animal rezultat din încrucișarea vacii cu iacul.

ğarğar *adj.* flecar.
ğariy *adj.* 1. curgător; fluid. 2. curent; prezent; actual. // **•ğariy hesap (fin.)** cont curent. **•ğariy piyat** preț curent. **•ğariy yıl** anul curent.
ğariye *s. f.* sclavă; roabă.
ğariyet *s.* lichiditate; fluiditate.
ğariyethaleketsizligi *I. adj. (fiz.)* hidrostatic. *II. s. (fiz.)* hidrostatică.
ğariyethaleketsizlikli *adj. (fiz.)* hidrostatic.
ğariyetölşer *s. (tehn.)* hidrometru; densometru.
ğariyseriyet *s.* hidromecanică.
ğariytedaviy *s. (med.)* hidroterapie.
ğarik *s.* 1. luminozitate. 2. lumină; rază de lumină; lumina zilei. 3. sliț. // **•ğarik şaşmak** a da lumină; a luci; a sclipi; a străluci; a lumina. **•kóz ğarigınday karamak** a îngriji ca pe lumina ochilor; a păzi ca pe lumina ochilor. **•kóz ğarigınday súymek** a iubi pe cineva ca pe lumina ochilor. // **•ağun ğarikları** raze cosmice. **•beta ğarikları** (*fiz.*) raze beta. **•gamma ğarikları** raze gama. **•kelgen ğarik** (*fiz.*) rază incidentă. **•kiska ğarikli farlar** farurile fază scurtă. **•kúneş ğarikları** raze solare. **•lambaniñ ğarigi** *uzaktan yeşil bolip kórine* din depărtare lumina lămpii se vede verde. **•róntgen ğarikları** (*fiz.*) raze roentgen. **•şagılğanlı ğarik** lumină electrică. **•yüksekmor ğariklar** raze ultraviolete.
ğarik *adj.* 1. spart; crăpat; plesnit. 2. (*fiz.*) frânt.
ğarikalgan *adj.* iluminat.
ğarikaluw *s.* iluminare.
ğarik-ğarik *adj.* 1. plin cu crăpături; plin cu frânturi; plin cu spărturi; plin cu plesnituri. 2. foarte luminos.
ğarikkúre *s.* fotosferă.
ğariklagan *adj.* luminător; care lucește; care luminează; care iradiază; care clarifică.
ğariklama *s.* radiație. // **•kúneş ğariklaması** radiație solară.
ğariklamak *v.t.* a lumina.
ğariklangan *adj.* 1. iluminat; luminat. 2. (*fiz.*) iradiat.
ğariklanma *s.* 1. iluminare; luminare. 2. (*fiz.*) iradiere.
ğariklanmak *v.i.* a se lumina.
ğariklanuw *s.* 1. iluminare; luminare. 2. (*fiz.*) iradiere.
ğariklatma *s.* iluminare (*de ziuă*).
ğariklatmak *v.i.* a determina să lumineze.
ğariklatuw *s.* iluminare (*de ziuă*).
ğariklaw *s.* radiație.
ğarikli *adj.* 1. luminos; clar. 2. luminat; plin de lumină.
ğariklik *s.* luminozitate.
ğariklisizgağı *s. (tehn.)* heliograf.
ğarikoti *s. (bot.)* luminiță; iarba-asinului (*lat., Oenothera biennis; Oenothera communis*).
ğarikólşer *s. (fiz.)* fotometru.
ğariksiz *adj.* obscur; întunecos; pălit; stins.
ğarikşaşkan *adj.* lucios; sclipitor; strălucitor.
ğarikşaşuw *s.* lucire; sclipire; strălucire.
ğarikta *adv.* pe lumină.
ğariktúşken *adj. (foto.)* expus.
ğariktúşúrúw *s. (foto.)* expunere.
ğarilgan *adj.* spart; crăpat; fisurat; despicat.

ğarılma *s.* 1. străpungere. 2. spargere; spărtură; crăpătură; fisură; despicătură.
ğarılma *v.i.* a se sparge; a se crăpa; a se fisura; a se despică; a plesni. // **•bawurı ğarılma** a-i îngheța cuiva ficații; a se îngrozi.
ğarılúw *s.* 1. străpungere. 2. spargere; spărtură; crăpătură; fisură; despicătură.
ğarkanat *s. (zool.)* liliac (*lat., Vespertilio*).
ğarkuş *s. (om.)* fluturaș de stâncă (*lat., Tichodroma muraria*).
ğarli *adj.* 1. sărac; sărman. 2. prăpăstios; abrupt. // **•zengınleşken ğarli** arivist.
ğarma *s.* 1. străpungere. 2. urluială; păsă; măcinătură mare de porumb sau de mei. 3. (*fiz.*) difracție. 4. spargere; crăpare; fisurare; despicare. // **•arpa ğarması** arpacaș. **•ğemdek ğarması** (*med.*) autopsie.
ğarmak *v.t.* 1. a sparge; a crăpa; a fisura; a despica. 2. (*mil.*) a străpunge. // **•agaş ğarmak** a sparge lemne. **•awuzun-murunun ğarmak** a-i sparge botul. **•kılını kirk ğarmak** a despica firul în patru. **•murunun ğarmak** a-i da cuiva peste nas. // **•kılını kirk ğargan** meticulos.
ğarmalama *s.* urluire; măcinare pentru urluială; răsnire pentru urluială.
ğarmalamak *v.t.* a urlui; a măcina pentru urluială; a răzni pentru urluială.
ğarmalangan *adj.* urluit; măcinat mare; răsnit mare.
ğarmalanmak *v.i.* a fi urluit; a fi măcinat pentru urluială; a fi răsnit pentru urluială.
ğarmalaw *s.* urluire; măcinare pentru urluială; răsnire pentru urluială.
ğarmalik *s.* cereale; grâne.
ğarmaşıp-geşilgen *adj.* escaladat.
ğarmaşıp-geşúw *s.* escaladare.
ğarmaşkan *s., adj.* cățărător.
ğarmaşma *s.* cățărare.
ğarmaşmak *v.i.* a se cățăra. // **•ğarmaşıp geşmek** a escalada.
ğarpiz *s. (bot.)* apăritoare; izmă-proastă; busuiocul-cerbilor (*lat., Mentha pulegium*).
ğartı *I. adj.* vechi; uzat; perimat. *II. s.* rablă; vechitură. // **•ğartı úy** cocioabă; coșmelie; magherniță.
ğartikalgan *adj.* rablagit; învechit; subrezit; degradat; deteriorat.
ğartikaluw *s.* rablagire; învechire; subrezire; degradare; deteriorare.
ğaruw *s.* disecție.
ğas *s.* pierdere; pagubă; doliu. // **•ğas tutmak** a purta doliu.
ğasim *s. (antrop. m., arab.)* "Cel colosal".
ğaslama *s.* îndoliere.
ğaslamak *v.t.* a îndolia.
ğaslangan *adj.* îndoliat.
ğasli *adj.* îndoliat.
ğastutturuw *s.* îndoliere.
ğasus *s.* spion; agent secret; informator.
ğasusluk *s.* spionaj; informații. // **•ğasusluk yapmak** a spiona.
ğasuslukyapkan *adj.* iscoditor.
ğaş *s.* tânăr. // **•ğaş kiskaayaklı** tânără. **•nenem babamdan ğaş** mama este mai tânără decât tata.
ğaşargan *adj.* întinerit.
ğaşarma *s.* întinerire.

gășarmak v.i. a întineri.
gășartmak v.t. a întineri; a insufla tinerețe.
gășaruw s. întinerire.
gășin s. fulger; trăsnet. // **•gășin wurmak** a-l trăsni; a-l fulgera. // **•gășin galkilday** fulgeră.
gășina-gășina adv. pe ascuns; tiptil; pe furiș.
gășinday adj. fulgerător; iute; instantaneu.
gășingan adj. ascuns; clandestin; furiș; latent; ocult; pitit; pitulat; tainic; tăinuit; secret.
gășinganañlam s. conotație.
gășinip-geşken adj. fofilat; furișat; strecurat.
gășinip-geşme s. fofilare; furișare; strecurare.
gășinli adj. cu fulgere; fulgerat.
gășinlik s. (fiz.) paratrăznet.
gășinma s. pitire; pitulare.
gășinmak v.i. a se ascunde; a se dosi; a se piti; a se furiș. // **•gășinip geşmek** a se furiș; a se strecura; a se fofila. **•urbasin deñistîrip gășinmak** a se travesti.
gășinparlagan s. (fiz.) paratrăznet.
gășinuw s. pitire; pitulare.
gășinwurgan adj. lovit de trăsnet; trăsniț.
gășirilgan adj. tăinuit; tainic; secret; ocult.
gășirma s. tăinuire.
gășirmak v.t. a ascunde; a dosi; a piti; a camufla.
gășiru s. 1. ascundere. 2. (mil.) camuflaj; camuflare.
gășiruwguluk s. ocultism.
gășiruwlî adj. clandestin; dosit; tainic; tăinuit; ocult; ascuns; latent.
gășlar s., pl. tineret; junime.
gășlarday adv. tinerețe. // **•gășlay olîp kettî** a murit de tânăr.
gășlik s. 1. tinerețe. 2. tineret; junime.
gășmak s. 1. feregea. 2. vâl; voal.
gășmakbaylagan adj. legat cu vâl; învâluit.
gășmakbaylaw s. legare cu vâl; învâluire.
gășmaklamak v.t. a pune vâlul.
gășmaklanmak v.i. a-și pune vâlul.
gășmaklî adj. cu vâl; cu voal.
gășmaklî-delîkaz s. (orn.) gâscă de mare mascată (lat., *Sula dactylatra*).
gășmaklî-itelge s. (orn.) sfrâncioc cu mască (lat., *Lanius nubicus*).
gășmaklî-kagay s. (orn.) pescărușul lui Franklin (lat., *Larus pipixcan*).
gășmaklî-kalîntumşuk s. (orn.) botgros japonez (lat., *Eophona personata*).
gășmaklî-karkildak s. (orn.) chiră cu mască; pescăriță cu mască (lat., *Sterna forsteri*).
gășmaklî-şaklay s. (orn.) pescărușul lui Franklin (lat., *Larus pipixcan*).
gășmaklî-şakrak s. (orn.) botgros japonez (lat., *Eophona personata*).
gășmaklî-taganak s. (orn.) sfrâncioc cu mască (lat., *Lanius nubicus*).
gășmaklî-tokîmağî s. (orn.) pasăre-țesător de vitelină cu mască (lat., *Ploceus vitellinus*).
gât I. adj. străin; necunoscut; venetic. II. s. (bot.) secărea (lat., *Bromus secalinus*). // **•gât eller** străinătate; locuri străine.

gâtagan adj. leneș; trândav; puturos; indolent.
gâtaganlik s. lene; trândăvie; indolență.
gâtak s. 1. așternut; pat. 2. (geogr.) albie; matcă. 3. (fig.) cuib. 4. vizuină; bârlog; culcuș. 5. (tehn.) lagăr. 6. cuib; cuibar. // **•gâtak tōşemek** a așterne patul. // **•asma gâtak hamac**. **•ballar ayîri-ayîri gâtaklarda yuklaylar** copiii dorm în paturi separate. **•bilalî gâtak** (tehn.) rulment. **•gâtak odasî** dormitor. **•gâtak örtisî** cuvertură. **•gâtak şarşafî** cearșaf de pat. **•gâtak takîmî** garnitură de pat. **•herkezñî işinde arslan gâtagi bar** în fiecare există un culcuș de leu. **•maden gâtagi** zăcământ.
gâtakbaşı s. căpătâi.
gâtakkana s. cămin; internat.
gâtaklî adj. cu paturi de dormit. // **•gâtaklî okîl** școală cu internat. **•gâtaklî vagon** vagon de dormit.
gâtaksîz adj. fără paturi; fără internat. // **•gâtaksîz mektep/okîl** școală fără internat.
gâtalak I. adj. (med.) tifoid. II. s. (med.) tifos; febră tifoidă; lingoare. // **•lekeli gâtalak** (med.) tifos exantematic.
gâtalakotî s. (bot.) iarbă-de-lingoare; măruș-cucului (lat., *Lysimachia punctata*).
gâtay adj. (mat.) orizontal. // **•gâtay sizik** (mat.) orizontală. **•gâtay sizik** (mat.) linie orizontală.
gâtellî s. străin; necunoscut; venetic.
gâtestetik adj. inestetic.
gâtik adj. culcat; înclinat; oblic.
gâtîm s. 1. (geogr.) pantă; povârniș; versant; coastă. 2. înclinare; aplecare.
gâtîrim s. (fin.) investiție; alocare; depunere. // **•gâtîrim bankasî** bancă de investiții.
gâtîrimğî s. (fin.) depunător; deponent; investitor; întreprinzător.
gâtîrmak v.t. (fin.) a investi.
gâtîş s. culcare; înclinare.
gâtkan adj. culcat; aplecat; înclinat.
gâtkin adj. 1. aplecat; înclinat. 2. priceput; capabil; destoinic.
gâtkinlik s. 1. înclinație; vocație. 2. pricepere; capacitate; destoinicie.
gâtkindirma s. investiție.
gâtkindîrmak v.t. 1. a determina să se culce. 2. a investi. // **•balanî gâtkindîrmak** a culca copilul. **•para gâtkindîrmak** a face o depunere; a investi; a economisi (fin.). // **•para gâtkindîrâğak bolaman** doresc să depun bani.
gâtkindîruw s. investiție.
gâtkindîruwğî I. s. (econ.) depunător; deponent; investitor; întreprinzător. II. s., adj. tranchilizant.
gâtkindîrmak v.t. 1. a culca. 2. a investi.
gâtlik s. străinătate; ținuturi străine.
gâtma s. culcare. // **•gâtma sâdtî** oră de culcare.
gâtma v.i. 1. a se culca; a se întinde. 2. (d. plante) a se apleca; a se culca. 3. a înnopta; a petrece noaptea (undeva). 4. a zăcea (bolnav). 5. a sta în pat. 6. (fig.) a trândăvi; a lenevi. // **•awurup gâtma** a zăcea bolnav. **•bala şîgarmaga gâtma** (d. păsări) a cloci ouăle. **•eğel tōşeginde gâtma** a zăcea pe patul de moarte. **•ğerde gâtma** a zăcea căzut la pământ. **•kûlmekten gerlerge**

gâtma a tăvăli de răs. **•kursagîn totîrip gâtma** a sta cu burta la soare. **•mâpîste gâtma** a zăcea pușcărie. **•paranîñ üstünde gâtma** a avea bani la ciorap; a fi doldora de bani. **•tōşekte/kasta gâtma** a zăcea bolnav la pat; a fi ținut la pat. // **•gâtma kursakka alîngan lāj** medicament care se ia înainte de culcare. **•gâtma yerinden tur-almay** nu se poate ridica din pat. **•toñkayîp gâtîr** zace răsturnat.
gâtasiyonal adj. (mat.) irațional.
gâtîrmak v.i. (d. copiii mici) a fi nemulțumit de prezența unui străin; a se simți stingher.
gâtîşun adj. ireal.
gâtîw s. culcare.
Gavit/Ġawit s. (antrop. m., prsn.) "Cel veșnic".
ğaw s. inamic; dușman.
ğaway adj. (mat.) vertical.
ğawbolgan adj. învrăjbit.
ğawboluw s. învrăjpire.
ğawğa adv. în dușmănie.
ğawluk s. 1. batistă. 2. dușmănie. // **•ğawlukni ğoytkan etti** a făcut batista pierdută.
ğawmak v.i. (d. precipitații) a cădea. // **•ğañğîr-ğañğîr ğawmak** a ploua cu ropote; a ploua cu găleata. **•kar ğawmak** a ninge. **•şuwurgalı kar ğawmak** a viscoli. // **•bursak man ğawun ğawa** plouă cu grindină. **•ğawmaga tura** stă să plouă. **•ğawun ğawa** plouă. **•ğawun ğawağak** va ploua. **•kar ğawa** ninge. **•kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul** deși a nins, nu e frig. **•keşege ğawun ğawa** la noapte plouă. **•keşge-kündüz kar ğawdî** a nins zile și nopți. **•men keleğekte ğawun ğawa edî** când să vin ploua. **•sabaga iktimal kar ğawar** mâine dimineată e posibil să ningă. **•sen kelgenden beritli toktamadan kar ğawa** de când ai venit tu ninge fără încetare. **•yarînga mutlakka ğawun ğawar** mâine sigur va ploua.
ğawrawuğî, diyûka- s. (orn.) cîntează diuca (lat., *Diuca diuca*).
ğawrawuğî, kar- s. (orn.) cînghiță alpină (lat., *Montifringilla nivalis*).
ğawrawuğî, taw- s. (orn.) cîntează de iarnă (lat., *Fringilla montifringilla*).
ğawrawuk s. (orn.) cîntează; cîntezi (lat., *Fringilla coelebs*).
ğawrawuk, kara-kôzlı- s. (orn.) cîntezi de Oregon (lat., *Junco hyemalis*).
ğawrawuk, mawî- s. (orn.) cîntează albastră (lat., *Fringilla teydea*).
ğawrîn s. spate; spinare.
ğawşan s. (bot.) pelin (lat., *Artemisia absinthium*).
ğawşan, ak- s. (bot.) pelin-alb (lat., *Artemisia austriaca*).
ğawşan, kara- s. (bot.) lemnul-Domnului; lemnuș; alimon (lat., *Artemisia abrotanum*).
ğawşanî, ğaga- s. (bot.) peliniță; iarba-sfintei-Sofia (lat., *Artemisia pontica*).
ğawşanî, sipîrga- s. (bot.) pelin-de-mături (lat., *Artemisia scoparia*).
ğawşanî, sitma- s. (bot.) năfurică;

buruiană-de-țară; mătură-turcească (lat., *Artemisia annua*).
ğawşî s. pețitor; mijlocitor.
ğawtutulğan adj. dușmănit.
ğawuk I. adj. apropiat. II. adv. aproape. III. s. logodnă.
ğawuklamak v.t. a logodi.
ğawuklangan adj. logodit.
ğawuklanma s. logodnă.
ğawuklanmak v.i. a se logodi.
ğawuklanuw s. logodnă.
ğawuklı adj. logodit; logodnic.
ğawun s. ploaie; precipitație. //
•ğawundan kaşip burşakka tutulmak a cădea din lac în puț. //
•burşak man ğawun ğawa plouă cu grindină. **•ğawun ğawa** plouă. **•ğawun ğawağak** va ploua. **•ğawun ğudürdemesi** ropot de ploaie. **•ğawun kartası** (meteo.) hartă pluviometrică. **•ğawun mewsúmi** (meteo.) muson. **•ğawun toktadi** a stat ploaia. **•ğawundan soñra kúnesi şikti** după ploaie a ieșit soarele. **•kar man karişkan ğawun** ploaie cu zăpadă; lapoviță; mazărice; zloată. **•keşege ğawun ğawa** la noapte plouă. **•men keleğekte ğawun ğawa edí** când să vin ploua. **•ok ğawuni** ploaie de săgeți. **•yarínga mutlakka ğawun ğawar** mâine sigur va ploua.
ğawunkuşagı s. curcubeu.
ğawunkuşı s. (orn.) ploier (lat., *Charadrius pluvialis*).
ğawunkuşı, akşa- s. (orn.) prundăraș de sărătură (lat., *Charadrius alexandrinus*).
ğawunkuşı, altın- s. (orn.) ploier auriu (lat., *Pluvialis apricaria*).
ğawunkuşı, Amerika-altın- s. (orn.) ploier american auriu (lat., *Pluvialis dominica*).
ğawunkuşı, Asiye- s. (orn.) prundăraș asiatic (lat., *Charadrius asiaticus*).
ğawunkuşı, balaban-kum- s. (orn.) prundăraș de deșert (lat., *Charadrius leschenaultii*).
ğawunkuşı, balaban-yakalı- s. (orn.) prundăraș gulerat mare (lat., *Charadrius hiaticula*).
ğawunkuşı, dak- s. (orn.) prundăraș de munte (lat., *Charadrius morinellus*).
ğawunkuşı, Forbes'nín- s. (orn.) prundărașul lui Forbes (lat., *Charadrius forbesi*).
ğawunkuşı, gúmúş- s. (orn.) ploier argintiu (lat., *Pluvialis squatarola*).
ğawunkuşı, kawerengí-yakalı- s. (orn.) prundăraș cu dungi castanii (lat., *Charadrius pallidus*).
ğawunkuşı, Kittlitz'nín- s. (orn.) prundărașul lui Kittlitz (lat., *Charadrius pecuarius*).
ğawunkuşı, kışkene-kum- s. (orn.) prundăraș de deșert de Mongolia (lat., *Charadrius mongolus*).
ğawunkuşı, kışkene-yakalı- s. (orn.) prundăraș gulerat mic (lat., *Charadrius dubius*).
ğawunkuşı, Misir- s. (orn.) ploier egiptean; pasărea-crocodilului (lat., *Pluvianus aegyptius*).
ğawunkuşı, Moñgol- s. (orn.) prundăraș de deșert de Mongolia (lat., *Charadrius mongolus*).
ğawunkuşı, Paçifik-altın- s. (orn.) ploier de Pacific auriu (lat.,

Pluvialis fulva).
ğawunkuşı, perdeli- s. (orn.) prundăraș semipalmat (lat., *Charadrius semipalmatus*).
ğawunkuşı, sayır- s. (orn.) prundăraș cu coadă ascuțită (lat., *Charadrius vociferus*).
ğawunkuşı, tamgali- s. (orn.) prundăraș de munte (lat., *Charadrius morinellus*).
ğawunkuşı, úş-yakalı- s. (orn.) prundăraș cu trei gulere (lat., *Charadrius tricoloris*).
ğawunlı adj. ploios; cu precipitații. //
•ğawunlı yıl an ploios.
ğawunluk s. pelerină de ploaie.
ğawunólşegen s. pluviometru.
ğawunólseme s. pluviometrie.
ğawunsuz adj. secetos.
ğawunsuzluk s. secetă.
ğawur s. (vet.) rosătură produsă de șa sau de ham pe spatulele animalului; sagnă.
ğawurun s. spate; spinare.
ğawuz adj. rău; răutăcios; sever; hain; crunt; cumplit; crud; groaznic; feroce.
ğawuzlaşkan adj. înrăit.
ğawuzlaşma s. înrăire.
ğawuzlaşmak v.i. a se înrăi.
ğawuzlaştırmak v.t. a înrăi.
ğawuzlaşuw s. înrăire.
ğawuzluk s. răutate; severitate; cruzime; ferocitate.
ğay s. 1. (și mat.) arc. 2. (astr.) zodia săgetătorului. 3. (muz.) arcuș. 4. (tehn.) resort; arc. 5. paranteză. //
•dayire ğayı (mat.) arc de cerc. **•ğay işinde** în paranteză. **•ğeñgi ğayı** arc de triumf. **•şagılğan/elektrik ğayı** arc electric.
ğaya s. 1. (anat.) fesă; bucă; crupă. 2. (la păsări) târâță.
ğayaw I. adv. (pedestru) pe jos. II. s. pieton. // **•ğayaw ketmek** a merge pe jos. // **•ğayaw asker/ğeñkşı** (mil.) infanterie; infanterist. **•ğayaw geşúwı** trecere pentru pietoni. **•ğayaw kaldırımı** trotuar. **•ğayaw kír-almaz** accesul interzis pietonilor. **•ğayaw kópır** punte; pasarelă.
ğayawgezúw s. promenadă.
ğayaw-ğalıp adv. (pedestru) pe jos. // **•ğayaw-ğalıp yetişken** a ajuns pe jos.
ğayday adj. arcuit.
ğaygara s. zarvă; larmă; gălagie; târâboi; vâlvă. // **•işinde ğaygara kopmak** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta.
ğaygarağı adj. gălăgios; scandalagiu.
ğaygın adj. 1. răspândit; împrăștiat; întins. 2. (fig.) cunoscut; frecvent; răspândit.
ğayğı s. arcaș.
ğayiz adj. permis; încuviințat; îngăduit; învoit; binevoitor; autorizat.
ğayık I. adj. plat; lătăreț. II. s. (topon.) ural.
Ğayık-yapalagı s. (orn.) huhurez mare (lat., *Strix uralensis*).
ğayılğan adj. așternut; întins.
ğayılım s. salvă. // **•top ğayılımı** (mil.) salvă de tun.
ğayılma s. revărsare; așternere; întindere; expansiune; propagare. // **•ğayılmasın toktatmak** a localiza.
ğayılmak v.i. 1. a fi întins; a fi așternut. 2. (d. oameni) a se întinde; a se culca. 3. a se răspândi; a se

întinde. 4. a se propaga; a se difuza. // **•ğayılıp otırmak** a se lăfăi.
ğayılmasıtoktagan adj. limitat la un teritoriu redus; localizat.
ğayılıw s. revărsare; așternere; întindere; expansiune; propagare.
ğayım s. 1. editare; publicare. 2. (fiz.) difuziune.
ğayımğı s. (d. persoane) difuzor.
ğayımlama s. 1. difuzare. 2. promulgare.
ğayımlamak v.t. 1. a publica; a edita. 2. a difuza.
ğayımlangan adj. publicat; editat.
ğayımlanmagan adj. nepublicat.
ğayımlanmaykalgan adj. nepublicat.
ğayımlaw s. 1. difuzare. 2. promulgare.
ğayımlawğı s. editor.
ğayın s. 1. (iht.) somn (lat., *Silurus glanis*). 2. publicație. 3. emisiune; radioemisiune. // **•ğayınnı bızmak** a bruia.
ğayınbızuw s. bruiaj.
ğayınbizilgan adj. bruiaț.
ğayınkana s. editură.
ğayınlama s. 1. tipărire; publicare. 2. transmisiune radio; transmisiune televizată.
ğayınlamak v.t. 1. a scoate; a publica; a tipări. 2. a transmite (emisiuni radio sau televizate).
ğayınlangan adj. transmis (d. emisiuni radio sau televizate).
ğayınlanma s. propagare; transmitere.
ğayınlanmak v.i. (fiz.) a se propaga; a se transmite.
ğayınlanuw s. propagare; transmitere.
ğayınlaw s. 1. tipărire; publicare. 2. transmisiune radio; transmisiune televizată.
ğayınlawğı s., adj. emițător; transmițător.
ğayınlı adj. transmis (d. emisiuni radio sau televizate).
ğayka, ak-kekeşli- s. (orn.) albatros cu moț alb (lat., *Diomedea cauta*).
ğayka, gezgen- s. (orn.) albatros călător (lat., *Diomedea exulans*).
ğayka, kara-ayaklı- s. (orn.) albatros cu picioare negre (lat., *Diomedea nigripes*).
ğayka, kara-kaşlı- s. (orn.) albatros cu sprâncene negre (lat., *Thalassarche melanophrys*; *Diomedea melanophrys*).
ğayka, kral- s. (orn.) albatros regal (lat., *Diomedea epomephora*).
ğayka, sarı-murunlı- s. (orn.) albatros cu nas galben (lat., *Diomedea chlororhyncos*).
ğayka, şal-başlı- s. (orn.) albatros cu cap cenușiu (lat., *Diomedea chlorostoma*).
ğayla s. 1. (geogr.) podiș; platou. 2. (tehn.) platou.
ğaylak s. pășune alpină.
ğaylandirilgan adj. arcuit; curbat; a încovoiat.
ğaylandırılmak v.i. a fi arcuit; a fi curbat; a fi încovoiat.
ğaylandırmak v.t. a arcui; a curba; a încovoia.
ğaylangan adj. arcuit; curbat; a încovoiat.
ğaylanmak v.i. a se arcui; a se curba; a se încovoia.
ğaylanuw s. arcuire; curbare; încovoiere.
ğaylanuwlı adj. (mat.) curbiliniu.

ğayma s. răspândire; propagare; difuzare.
ğaymak v.t. 1. a întinde; a aşterne; a desface; a desfășura. 2. a răspândi; a difuza; a face cunoscut; a propaga. // **•herşiyi masaga ğaymak** a da toate cărțile pe față. **•kol ğaymak** a face o rugăciune (d. musulmani). **•şuwa ğaymak** (fiz.) a iradia; a răspândi lumină; a radia.
ğaymalama s. lansare; răspândire.
ğaymalaw s. lansare; răspândire.
ğaynak s. gheară. // **•ğaynak kóstermek** a-și arăta ghearele.
ğaynaklamak v.t. (d. pāsāri) a apuca cu ghearele; a prinde în gheare; a zgăria cu ghearele.
ğaynaklangan adj. zgâriat cu ghearele.
ğaynaklaşmak v.i. a se bate cu ghearele.
ğaynaklı adj. cu gheare.
ğaynaksiz adj. fără gheare.
ğayrama s. răspândire.
ğayramak v.t. a împrăști; a răspândi; a dispersa.
ğayrangan adj. împrăștiat; răspândit; dispersat.
ğayranma s. expansiune.
ğayranmak v.i. a se împrăști; a se răspândi; a se dispersa.
ğayranuw s. împrăștiere; răspândire; dispersare.
ğayratmak v.t. a determina să se împrăște; a determina să se răspândească; a determina să se disperseze. // **•úynı ğayratmak** a răvăși casa.
ğayraw s. propagandă.
ğayrawğı s. difuzor; propagandist.
ğayrawlı adj. împrăștiat; răspândit; dispersat.
ğayuw s. 1. (fin., radiof.) emisie. 2. propagandă.
ğayuwğı s. difuzor; propagandist.
ğayvan adj. întins; plat.
ğaz s. 1. jaz. 2. vară. // **•ğaz kúnaylanırı** (astr.) solstițiu de vară. **•ğaz kúnı** zi de vară. **•ğaz kurı ğeştı** vara a fost uscată. **•ğaz mewsúmündemız** suntem în sezonul de vară. **•ğaz muzikası** muzică de jazz. **•ğaz naadamı** (sport) olimpiada de vară. **•ğaznıñ dinkalası** miezul verii. **•ğaznıñ kúnı sıgak bolır** vara este cald.
ğaz-bağaz adv. din vară în vară.
ğazda adv. vara; în timpul verii.
ğazdagı adj. de vară; văratic.
ğazdagısı s. cel de vară; cel văratic.
ğazdakı adj. de vară; văratic.
ğazdakısı s. cel de vară; cel văratic.
ğazdan adv. din vară; din timpul verii.
ğazdan-ğazga adv. din vară în vară.
ğazga adv. pentru la vară; la vară.
ğazgaşık adv. până la vară.
ğazgı adj. de vară; văratic.
ğazgısı s. cel de vară; cel văratic.
ğazibe s. 1. (fiz.) atracție; gravitație. 2. (fig.) farmec; încântare; fascinație; vrajă; extaz; beatitudine; transă. // **•ğazibe kanunı** legea gravitației. **•ğazibe kuwatı** forță de atracție.
ğazibelemek v.t. a atrage; a încanta; a fascina; a extazia.
ğazibelengen adj. atras; încântat; fermecat; fascinat; extaziat.
ğazibelenmek v.i. 1. a gravita. 2. a fi atras; a fi încântat; a fi fascinat; a se extazia.
ğazibelewğı adj. fascinant.
ğazibelı adj. 1. atrăgător; încântător;

fermecător; fascinant. 2. (fiz.) gravitațional. 3. atras; încântat; fermecat; fascinat; extaziat. // **•ğazibelı temaşa** (teatr.) feerie.
ğazi s. câmp; câmpie; șes; stepă.
ğazılğan adj. întins; aşternut; desfăcut; desfășurat; netezit.
ğazılma s. aşternere.
ğazılmak v.i. a se întinde; a se aşterne; a se desface; a se desfășura; a se netezi.
ğazılıw s. aşternere.
ğaz-kiş adv. tot anul.
ğaz-kógersını s. (orn.) porumbel migrator; porumbel sălbatic (lat., *Ectopistes migratorius*).
ğazlık I. adj. de vară; văratic. II. s. reședință de vară; casă de vacanță. // **•ğazlık takım** costum de vară. **•ğazlık tokıma** (text.) țesătură de vară.
ğazlık-awğıotı s. (bot.) cocoșel-de-câmp (lat., *Adonis aestivalis*).
ğazlık-keklıkotı s. (bot.) cocoșel-de-câmp (lat., *Adonis aestivalis*).
ğazma s. 1. (gastron.) lapte bătut. 2. întindere; aşternere; desfacere; desfășurare; netezire.
ğazmak v.t. a întinde; a aşterne; a desface; a desfășura; a netezi cutele.
ğaz-órdegı s. (orn.) rață porumbacă (lat., *Marmaronetta angustirostris*).
ğazuw s. întindere; aşternere; desfacere; desfășurare; netezire.
ğalat s. 1. călău; găde; gealat. 2. bandit; tâlhar.
ğebbar s. tiran; despot.
Gebbar, El- s. (relig., arab.) "Cel măiestru"; "Cel ce deține puterea de a drege stricăciunea; de a întregi schilozonia; de a desăvârși nedesăvârșirea"; "Cel a cărui putere de a săvârși nu cunoaște margini" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
Ğebber s. (antrop. m., arab.) "Cel iscusit" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
ğebın adj. fricos; laș.
ğebir s. 1. obligare; forțare; silire; constrângere; coercițiune; determinare. 2. (fiz.) forță. // **•ğebir bolmak** a fi constrâns; a fi obligat; a fi silit; a fi forțat.
ğebire s. (med.) atelă.
ğebirli adj. obligat; forțat; silit; constrâns; determinat.
ğebiaktarılgan adj. buzunărit.
ğebikesilgen adj. buzunărit.
ğebren adv. cu forță; cu de-a sila.
ğebretilgen adj. obligat.
ğebretmek v.t. a sili; a constrânge; a obliga.
ğebriy adj. forțat; silit; constrâns; obligat. // **•ğebriy ğurús** (mil.) marș forțat.
ğebriyatılı s. grevă.
ğebriyatılbigzan s. spărgător de grevă.
ğebriyatılğı s. grevist.
ğedit adj. nou; modern.
ğefa s. chin; suferință.
ğefte s. (tehn.) bolț.
ğefteleme s. prindere cu bolțuri.
ğeftelemek v.t. a prinde cu bolțuri.
ğeftelengen adj. prins cu bolțuri.
ğeftelenmek v.i. a se prinde cu bolțuri.
ğeftelew s. prindere cu bolțuri.
ğefteli adj. prins cu bolțuri.

ğegilgen adj. 1. antrenat; propulsat; pus în mișcare. 2. înhămat; înjugat. 3. (gram.) conjugat. 4. (gram.) declinat.
ğegilır adj. (gram.) declinabil.
ğegılme s. 1. înhămare; înjugare. 2. tragere. 3. (gram.) declinare; conjugare. 4. conducere (a unui vehicul).
ğegılmek v.i. 1. a fi tras. 2. (gram.) a se declina; a se conjuga. 3. a se înhăma; a se înjuga. 4. (d. un vehicul) a fi condus.
ğegılúw s. 1. înhămare; înjugare. 2. tragere. 3. (gram.) declinare; conjugare. 4. conducere (a unui vehicul).
ğegim s. ham; harnașament.
ğegúwğı adj. motrice.
ğehalet s. ignoranță; incultură.
ğehennem s. iad; infern.
ğehennemiy adj. infernal.
ğehet s. 1. (geogr., fiz., mat.) pol. 2. parte; loc. 3. direcție; sens. 4. aspect; formă. 5. cauză; motiv. 6. particularitate; caracteristică; trăsătură. // **•ğehet kirdesi** (geogr.) cerc polar. **•kúneş ğehetı** (geogr.) polul sud. **•milliy ğehet** caracteristică națională. **•sirt ğehetı** (geogr.) polul nord. **•ters ğehet** direcție opusă; revers.
ğehet-ayuwı s. (zool.) urs-alb; urs-polar (lat., *Ursus maritimus*).
ğehetbilimlı s. caracterologie.
ğehetğoklar s. (fiz.) polarizator.
ğehetinde postp. în direcția; înspre.
ğehetinden I. adv. sub aspectul; din punct de vedere. II. postp. din partea; din direcția; dinspre.
ğehetleşken adj. (fiz.) polarizat.
ğehetleşme s. (fiz.) polarizare.
ğehetleşmek v.i. (fiz.) a se polariza.
ğehetleştirmek v.t. (fiz.) a polariza.
ğehetleşúw s. (fiz.) polarizare.
ğehetli adj. 1. (fiz.) polarizat. 2. caracteristic; particular.
ğehetlik I. adj. polar. II. s. (fiz.) polaritate.
ğehet-maralı s. (zool.) ren (lat., *Rangifer tarandus*).
ğehette postp. spre direcția; înspre.
ğehetten I. adv. sub aspectul; din punct de vedere. II. postp. din partea; din direcția; dinspre. // **•bır ğehetten** pe de o parte. **•obır ğehetten** de pe de altă parte.
Ğehet-Yıldızı s. (astr.) steaua polară.
ğeken s. (bot.) bambus (lat., *Bambusa* sp.).
ğeket s. haină; sacou; veston; jachetă. // **•ğeket terakay ğeñiş** haina e puțin cam largă. **•terı ğeket** haină de piele. **•ziyafet ğeketı** smoching.
ğekırme s. strigăt; urlet; răcnet.
ğekirmek v.i. a zbiera; a țipa.
ğekirtmek v.t. a determina să zbiera; a determina să țipe.
ğekirtúwğı s., adj. intrigant; instigator; incitator; provocator; ațățător.
ğekırúw s. 1. pipă; urlet. 2. strigăt; urlet; răcnet.
ğekken s. propulsor.
ğekmek v.t. 1. a trage. 2. (gram.) a declina; a conjuga. 3. a înhăma la căruță; a înjuga la căruță. 4. a conduce un vehicul. // **•tapan ğekmek** a grăpa.
ğektirmek v.t. 1. a determina să tragă. 2. (gram.) a determina să

declina; a determina să conjuge. **3.** a determina să înhame; a determina să înjuge. **4.** a determina să conducă un vehicul.

ğel s. 1. vânt. **2.** (med.) reumatism. **3.** (fiziol.) vânturi. // **•ğel almak** a-și face vânt; a-și lua avânt; a porni cu viteză. **•ğel esmek** a bate vântul; a adia. **•ğel kaşirmek** a da vânturi. // **•bayrak ğelden ğellene/sallana** steagul se leagănă din cauza vântului. **•ğel ese** suflă vântul. **•ğel eseğek** va bate vântul. **•ğel hîzî** viteza vântului. **•ğel kastalîğî** (med.) reumatism. **•ğel tereknî ğellîy/sallay** vântul leagănă copacul. **•ğel tîrmenî** moară de vânt. **•keskîn ğel** vânt aspru. **•kuwatlı ğel** vânt puternic.

ğelal s. măreție; grandoare; glorie. **Gelal** s. (antrop. m., arab.) "Cel măreț". **Ğelaleddin/Ğelalettin** s. (antrop. m., arab.) "Măreția credinței".

ğelatina s. gelatină. **ğelbege** s. (orn.) pitulice mică; sălcăriță (lat., *Phylloscopus collybita*).

ğelbege, esmer- s. (orn.) pitulice întunecată (lat., *Phylloscopus fuscatus*).

ğelbege, ğuka- s. (orn.) pitulice grațioasă (lat., *Prinia gracilis*).

ğelbege, kışkene- s. (orn.) pitulice cu sprâncene galbene (lat., *Phylloscopus inornatus*).

ğelbege, kışkene-yeşil- s. (orn.) pitulice verzuie (lat., *Phylloscopus trochiloides*).

ğelbege, koğa-başı- s. (orn.) pitulice măslinie (lat., *Phylloscopus schwarzi*).

ğelbege, tajlî- s. (orn.) pitulice cu coroană (lat., *Phylloscopus coronatus*).

ğelbege, yeşil- s. (orn.) pitulice verde (lat., *Phylloscopus nitidus*).

ğelbegesî, Brook'nîñ-yaprak- s. (orn.) pitulice Brook (lat., *Phylloscopus subviridis*).

ğelbegesî, Hume'nîñ- s. (orn.) pitulicea lui Hume (lat., *Phylloscopus humei*).

ğelbegesî, Iberiye- s. (orn.) pitulice iberiană (lat., *Phylloscopus ibericus*).

ğelbegesî, Kawkaz- s. (orn.) pitulice caucaziană (lat., *Phylloscopus sindianus lorenzii*).

ğelbegesî, kuntuwar- s. (orn.) pitulice balcanică (lat., *Phylloscopus orientalis*).

ğelbegesî, orman- s. (orn.) pitulice sfârâitoare (lat., *Phylloscopus sibilatrix*).

ğelbegesî, Pallas'nîñ- s. (orn.) pitulice sprâncenată (lat., *Phylloscopus proregulus*).

ğelbegesî, Radde'nîñ- s. (orn.) pitulice măslinie (lat., *Phylloscopus schwarzi*).

ğelbegesî, sewet- s. (orn.) pitulice fluierătoare (lat., *Phylloscopus trochilus*).

ğelbegesî, tarla-yaprak- s. (orn.) pitulice de câmpie (lat., *Phylloscopus neglectus*).

ğelbegesî, yaprak- s. (orn.) pitulicea lui Hume (lat., *Phylloscopus humei*).

ğelbetîgen adj. captivat; fascinat. **ğelbetîlmek** v.i. a fi captivat; a fi

fascinat.

ğelbetken adj. captivant; fascinant.

ğelbetmek v.t. a captiva; a fascina.

ğelbetûw s. captivare; fascinare.

ğelbetûwğî adj. captivant; fascinant.

ğelbîlîmğîşî s. (med.) reumatolog.

ğelbîlîmî s. (med.) reumatologie.

ğele s. funie de priponit; pripon.

ğeleleme s. priponire.

ğelelemek v.t. a priponi.

ğelelengen adj. priponit.

ğelelew s. priponire.

ğelelî adj. priponit.

ğelen s. 1. limită. 2. graniță; frontieră.

// **•ğelen tîşî etmek** a expulza; a exila. // **•dewlet ğelenî** frontieră de stat. **•ğelen baylam figelî** (gram.) gerunziu limitativ. **•ğelen elametî** bornă de hotar. **•ğelen teğawuzî** forțarea frontierei.

ğelendeş adj. limitrof; vecin. //

•ğelendeş ulkalar țările limitrofe.

ğelendeşlik s. vecinătate.

ğelenleme s. delimitare; mărginire; limitare.

ğelenlemek v.t. 1. a determina; a stabili. 2. a limita; a delimita; a demarca.

ğelenlengen adj. 1. limitat; delimitat; demarcat. 2. determinat; stabilit.

ğelenlenmek v.i. a se limita.

ğelenlertîşî adj. extraterritorial.

ğelenleşmek v.i. a se mărgini.

ğelenlew s. delimitare; mărginire; limitare.

ğelenlewğî adj. limitator; limitativ. //

•ğelenlewğî edat (lingv.) particulă limitativă.

ğelenlî adj. 1. limitat; delimitat; demarcat. 2. determinat; stabilit. //

•ğelenlî sayîda în număr limitat.

•ğelenlî sûrelî pentru un timp.

ğelensîz adj. 1. nedeterminat; nestabil. 2. nelimitat; nedelimitat.

ğelensûnas adj. modest.

ğelensûnaslık s. modestie.

ğelentaşî s. bornă de hotar.

ğelep s. negustor de vite.

ğeleşe, ak-kerdanlî- s. (orn.) silvie de câmp (lat., *Sylvia communis*).

ğeleşe, boz- s. (orn.) silvie de zăvoi (lat., *Sylvia borin*).

ğeleşe, kara-başı- s. (orn.) silvie cu cap negru; pitulice cu cap negru; purcelușă neagră (lat., *Sylvia atricapilla*).

ğeleşe, kara-moyînlî- s. (orn.) silvie cu gât negru (lat., *Sylvia rueppelli*).

ğeleşe, kışkene- s. (orn.) silvie mică (lat., *Sylvia curruca*).

ğeleşe, kışkene-kara-başı- s. (orn.) silvie mediteraneană (lat., *Sylvia melanocephala*).

ğeleşe, kôzîldîrîklî- s. (orn.) silvie cu ochelari (lat., *Sylvia conspicillata*).

ğeleşe, miyîklî- s. (orn.) silvie roșcată (lat., *Sylvia cantillans*).

ğeleşe, pembe-karînlî- s. (orn.) silvie caucaziană (lat., *Sylvia mystacea*).

ğeleşe, sizîklî- s. (orn.) silvie porumbacă (lat., *Sylvia nisoria*).

ğeleşesî, Arap- s. (orn.) silvie arabă; silvie de Marea Roșie (lat., *Sylvia leucomelaena*).

ğeleşesî, Atlas- s. (orn.) silvie de Atlas (lat., *Sylvia deserticola*).

ğeleşesî, bakşa- s. (orn.) silvie de grădină (lat., *Sylvia hortensis*).

ğeleşesî, Dartford'nîñ- s. (orn.)

silvie de tufiș (lat., *Sylvia undata*).

ğeleşesî, Kîbrîs- s. (orn.) silvie de Cipru (lat., *Sylvia melanothorax*).

ğeleşesî, koraylık- s. (orn.) silvie de tufiș (lat., *Sylvia undata*).

ğeleşesî, kuntuwar-bakşa- s. (orn.) silvie estică de grădină (lat., *Sylvia crassirostris*).

ğeleşesî, Menetries'nîñ- s. (orn.) silvie caucaziană (lat., *Sylvia mystacea*).

ğeleşesî, Rûppell'nîñ- s. (orn.) silvie cu gât negru (lat., *Sylvia rueppelli*).

ğeleşesî, Sardinie- s. (orn.) silvie sardă (lat., *Sylvia sarda*).

ğeleşesî, şol- s. (orn.) silvie de deșert (lat., *Sylvia nana*).

ğeleşesî, Yemen- s. (orn.) silvie de Yemen (lat., *Parisoma buryi*; *Sylvia buryi*).

ğelîl adj. 1. maiestuos; măreț; impunător. 2. sublim; desăvârșit.

Ğelîl, El- s. (relig., arab.) "Cel sublim" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

Ğelîle s. (antrop. f., arab.) "Cea sublimă".

ğelîm s. clei; lipici.

ğelîmleme s. lipire; încleiere.

ğelîmlemek v.t. a lipi; a încleia.

ğelîmlengen adj. lipit; încleiat.

ğelîmlenmek v.i. a se lipi; a se încleia.

ğelîmlew s. lipire; încleiere.

ğelîmlî adj. 1. lipit; încleiat. 2. lipicios; cleios.

ğelîñ s. uger.

ğelînotî s. (bot.) răsfug; mestecă (lat., *Chondrilla juncea*).

ğelînpîşmesî s. (vet.) răsfug; agalactie contagioasă.

ğelke s. 1. (anat.) ceafă. 2. (anat.) umăr.

ğelkeñ s. 1. velă; pânză (de corabie). 2. coviltir. // **•ğelkeñ aşmak** (nav.) a ridica pânzele. // **•ğelkeñ bezî** (nav.) foaie de catarg. **•ğelkeñ gemîsî** (nav.) corabie cu pânze. **•ğelkeñ ozîşî** (sport) regata de vele.

ğelkeñğî s. (nav.) cârmaci; timonier; corăbier.

ğelkeñlî s. 1. corabie. 2. căruță cu coviltir.

ğelkuwgan s. 1. secundar (la ceas). 2. (tehn.) giruetă. // **•fosforîlî ğelkuwganlar** ace fosforescente (la ceas).

ğelkuwgan, ak-yûzlî- s. (orn.) ielcovan cu față albă; furtunar cu față albă; pasărea-furtunii cu față albă (lat., *Calonectris leucomelas*).

ğelkuwgan, balaban- s. (orn.) ielcovan mare; furtunar mare; pasărea-furtunii mare (lat., *Puffinus gravis*).

ğelkuwgan, boz- s. (orn.) ielcovan mediteranean; furtunar mediteranean; pasărea-furtunii mediteraneană (lat., *Calonectris diomedea*).

ğelkuwgan, kama-kuyrukli- s. (orn.) ielcovan cu coadă-pumnal; furtunar cu coadă-pumnal; pasărea-furtunii cu coadă-pumnal (lat., *Puffinus pacificus*).

ğelkuwgan, kara-tumşuklî- s. (orn.) furtunar; pasărea-furtunii (lat., *Puffinus puffinus*).

ğelkuwgan, kışkene- s. (orn.) ielcovan mic; furtunar mic; pasărea-

furtunii mică (lat., *Puffinus assimilis*).
ğelkuwgan, kúlrengi- s. (orn.) ielcovan cenuşiu; furtunar cenuşiu; pasărea-furtunii cenuşie (lat., *Puffinus griseus*).
ğelkuwgan, pembe-ayaklı- s. (orn.) ielcovan cu picior roz; furtunar cu picioare roz; pasărea-furtunii cu picioare roz (lat., *Puffinus carneipes*).
ğelkuwgani, Ağem- s. (orn.) ielcovan persan; furtunar persan; pasărea-furtunii persană (lat., *Puffinus persicus*).
ğelkuwgani, Balear- s. (orn.) ielcovan de Baleare; furtunar de Baleare; pasărea-furtunii de Baleare (lat., *Puffinus mauretanicus*).
ğelkuwgani, kuntuwar- s. (orn.) ielcovan estic; furtunar estic; pasărea-furtunii estică (lat., *Puffinus yelkouan*).
ğelkuwgani, Yeşil-Murun- s. (orn.) ielcovan de Insulele Capului Verde; furtunar de Insulele Capului Verde; pasărea-furtunii de Insulele Capului Verde (lat., *Calonectris edwardsii*).
ğelkuwgani, yoda- s. (orn.) ielcovan de tropice; furtunar de tropice; pasărea-furtunii de tropice (lat., *Puffinus lherminieri*).
ğellat s. 1. călău; gâde; gealat. 2. bandit; tâlhar.
ğelleme s. 1. legănare; balansare; pendulare; oscilare. 2. fluturare; unduire. 3. vânturare. 4. trap.
ğellemek A. v.i. a merge la trap. **B. v.t.** 1. a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. 2. a flutura; a undui. 3. a vântura. // **•balanî kolinda ğellemek** a legăna copilul în brațe. **•başîn ğellemek** a clătina din cap; a da din cap. **•bayrak ğellemek** a flutura steagul. **•ğelpaze ğellemek** a-și face vânt cu evantaiul. **•kaşık ğellemek** a mânca cu poftă. **•kol ğellemek** a flutura mâna. **•kuyruk ğellemek** a da din coadă; a se gudura; a se linguși; a se bucura. **•otnî ğellemek** a ațața focul. // **•ğel terekni ğelliy** vântul leagănă copacul.
ğellengen adj. 1. legănat; balansat; oscilant. 2. fluturat; unduit. 3. vânturat.
ğellenme s. 1. fluturare; unduire. 2. legănare; balansare; pendulare; oscilare. 3. vânturare. // **•gúwen ğellenmesi** zdruncinarea încrederii.
ğellenmek v.i. 1. a se legăna; a se balansa; a pendula; a oscila. 2. a se flutura; a se undui. 3. a se vântura. // **•bayrak ğelden ğellene** steagul se leagănă din cauza vântului.
ğellenúw s. 1. fluturare; unduire. legănare; balansare; pendulare; oscilare. 2. legănare; balansare; pendulare; oscilare. fluturare; unduire. 3. vânturare. vânturare.
ğellenúwğı adj. fluctuant; oscilant.
ğelletmek v.t. 1. a legăna; a balansa; a determina să penduleze; a determina să oscileze. 2. a flutura; a undui. 3. a vântura.
ğellew s. 1. legănare; balansare; pendulare; oscilare. 2. fluturare; unduire. 3. vânturare. 4. trap.
ğelliy-ğelliy adv. legănat; balansat.
ğellî adj. 1. neghiob; nerod; idiot;

prostănac. 2. (med.) reumatic.
ğellîlık s. neghiobie; nerozie; idioteție; prostie.
ğellîmurun(li) adj. insolent; arogant.
ğellîmurunluk s. insolență; aroganță.
ğelmawuz s. câpcăun.
ğelme s. tăiș; lamă (la sabie).
ğelp s. 1. chemare; convocare. 2. (jur.) citație. 3. (mil.) ordin de chemare.
ğelpaze s. 1. evantai; ventilator. 2. (tehn.) ventilator; suflantă. // **•ğelpaze ğellemek/sallamak** a-și face vânt cu evantaiul. // **•maykuwatî ğelpaze** (tehn.) ventilator hidraulic.
ğelpazeburumğa s. (tehn.) turbosuflantă.
ğelpazekuyrugî, Çetti'nî- s. (orn.) stufărică (lat., *Cettia cetti*).
ğelpazekuyrugî, kamîş- s. (orn.) stufărică (lat., *Cettia cetti*).
ğelpazekuyruk s. (orn.) stufărică pătată (lat., *Cisticola juncidis*).
ğelpazekuyruk, sürmeli- s. (orn.) stufărică dungată (lat., *Scotocerca inquieta*).
ğelpazekuyruk, şegertkiğî- s. (orn.) stufărică lăcustar (lat., *Spiloptila clamans*).
ğelpetîlgen adj. chemat; convocat.
ğelpetîlmek v.i. a fi chemat; a fi convocat.
ğelpetme s. chemare; convocare.
ğelpetmek v.t. a chema; a convoca.
ğelpıldeme s. 1. (tehn.) aerisire; ventilație; tirant; suflantă. 2. (fiziol.) vânturi. 3. vânturare; ventilare; fluturare. 4. batere din aripi. 5. suflare; suflu; adiere.
ğelpıldemek A. v.i. 1. (fiziol.) a da vânturi. 2. a sufla. 3. a bate din aripi. **B. v.t.** a sufla; a vântura; a ventila; a flutura.
ğelpıldew s. 1. (tehn.) aerisire; ventilație; tirant; suflantă. 2. (fiziol.) vânturi. 3. vânturare; ventilare; fluturare. 4. batere din aripi. 5. suflare; suflu; adiere.
ğelpîlgen adj. 1. vânturat; ventilat; fluturat. 2. suflat.
ğelpîltî s. 1. (tehn.) aerisire; ventilație; tirant; suflantă. 2. (fiziol.) vânturi. 3. vânturare; ventilare; fluturare. 4. batere din aripi. 5. suflare; suflu; adiere.
ğelpîme s. 1. (tehn.) aerisire; ventilație; tirant; suflantă. 2. vânturare; ventilare; fluturare. 3. suflare; suflu; adiere. 4. batere din aripi. 5. (fiziol.) vânturi.
ğelpîmeburumğa s. (tehn.) turbosuflantă.
ğelpîmek A. v.i. 1. a sufla. 2. a bate din aripi. 3. (fiziol.) a da vânturi. **B. v.t.** a sufla; a vântura; a ventila; a flutura.
ğelpî adj. chemat; convocat.
ğelse s. 1. adunare; ședință; conferință. 2. (jur.) instanță. // **•eñge ğelsesî** conferință de pace. **•zirve ğelsesî** conferință la nivel înalt.
ğelseğî s. conferențiar.
ğelşalar s. (tehn.) aerisire; ventilație; tirant.
ğelşeşegî s. (bot.) anemonă (lat., *Anemone sp.*).
ğelşeşegî, karağiger- s. (bot.) popălnic-iepuresc; trei-răi (lat., *Hepatica nobilis*; *Anemone hepatica*).
ğelşeşegî, sarî- s. (bot.) păștiță; floarea-paștelui; găinușe; deditei-

galbeni (lat., *Anemone ranunculoides*).
ğelşeşegî, taw- s. (bot.) oiță; deditei-de-pădure; floarea-vântului (lat., *Anemone silvestris*).
ğeltakta s. windsurf.
ğeltaktağî s. surfig.
ğeltaktağılık s. surfig.
ğeltartar s. (tehn.) aerisire; ventilație; tirant.
ğem s. 1. hrană pentru animale; nutreț; furaje. 2. momeală (și fig.). 3. (mat.) adunare; însumare; sumă; total. 4. suveran; monarh; șah; şahinșah. // **•aldatuwğî ğem** momeală. **•ayakastî ğem** nutreț verde. **•ğem kutuğî** iesel; troacă.
Ğem s. (antrop. m., arab.) "Suveranul".
ğemaât s. 1. multime; adunare; public. 2. obște; comunitate; lume. 3. societate; colectivitate. // **•ğemaât defterî** registru de stare civilă. **•ğemaâtke koşilmagan** nesociabil.
ğemaâtkekoşilmaz adj. necomunicativ; nesociabil.
ğemal s. (d. oameni) frumusețe; chip frumos.
Ğemal s. (antrop. m., arab.) "Cel cu chip frumos".
Ğemaleddin/Ğemalletin s. (antrop. m., arab.) "Frumusețea credinței".
Ğemaziylâhîr s. (cron.) a 6-a lună a anului conform calendarului musulman.
Ğemaziylêwwel s. (cron.) a 5-a lună a anului conform calendarului musulman.
ğembe s. postav.
ğembeğî s. postăvar.
ğembeğîlık s. postăvarie.
ğembeşegî s. (bot.) primulă; ciuboțica-cucului (lat., *Primula veris*).
ğembeşegî, úyken- s. (bot.) tâța-vacii (lat., *Primula elatior*).
ğemdek s. cadavru; hoit; stârv; leș; mortăciune. // **•ğemdek ğarmasî** (med.) autopsie.
ğemdektiy adj. cadaveric.
ğemetîlgen adj. adunat; reunit.
ğemetîlmek v.i. a fi adunat; a fi reunit.
ğemetmek v.t. a aduna; a reuni.
ğemetúw s. adunare; reunire.
ğemil adj. (d. oameni) cu chip frumos.
Ğemil s. (antrop. m., arab.) "Cel cu chip frumos".
ğemile s. amabilitate; gentilețe; galanterie; curtoazie.
Ğemile s. (antrop. f., arab.) "Cea cu chip frumos".
ğemiy I. adj. (mat.) adunat; total; însumat. **II. s.** (gram.) plural. // **•ğemiy tewúke** istorie generală.
ğemiyet s. 1. adunare; reuniune; uniune. 2. societate; asociație; organizație. 3. ceremonie. 4. (sport) divizie; ligă. 5. (mat.) adunare; însumare; sumă; total. 6. monarhie. // **•ğemiyetten túşmek** a retrograda. // **•bîrîngî ğemiyet** prima ligă. **•edebiy ğemiyet** (lit.) societate literară. **•insan ğemiyetî** societatea omenească. **•zanaatşîlar ğemiyetî** breaslă.
ğemiyetlî adj. ceremonios; fastuos; somptuos; pompos; bombastic.
ğemiyetşî s. monarhist.
ğemiyettentúşken adj. retrogradat.
ğemiyettentúşw s. retrogradare.
ğemiyğe adv. complet; integral; totalmente; de-a binelea.

meridionalis).
genubiy-boz-taganaK s. (orn.) sfrâncioc cenuşiu sudic (lat., *Lanius meridionalis*).
genubiy-dew-boraganġi s. (orn.) petrel gigant sudic (lat., *Marconectes giganteus*).
Genubiy-Kore s. (topon.) Coreea de Sud.
ġenubiy-korelî s., adj. sud-coreean.
ġenup s. (geogr.) sud; miazăzi.
ġenup-garp s. (geogr.) sud-vest.
ġenup-kutubi-martisi s. (orn.) lup de mare de Polul Sud (lat., *Stercorarius macormickii*).
ġenuplî adj. meridional; sudic.
ġenup-şark s. (geogr.) sud-est.
ġeñ s. 1. mâncă. 2. pănuşă.
ġeñge s. cumnată (soţie a fratelui mai mare sau a unei rude mai în vârstă).
ġeñgen adj. învingător; cuceritor; victorios; triumfător.
ġeñgiy s. (dim., fam.) cumnătică (soţie a fratelui mai mare sau a unei rude mai în vârstă).
ġeñgiz s. (antrop. m.) "Războinicul".
ġeñġi s. victorie; triumf. // **•ġeñġi ġayî** arc de triumf.
ġeñġil adj. 1. uşor (şi fig.). 2. uşor; care cântăreşte puţin. 3. (fig.) uşuratic. // **•kolî ġeñġil bolmak** a avea mână uşoară (ca medic). // **•ġeñġil muzika** muzică uşoară. **•ġeñġil sanaye** industrie uşoară. **•ġeñġil siklet** (sport) categoria uşoară. **•ġeñġil topşî** artilerie uşoară.
ġeñġil-ġeñġil adv. uşor-uşor; uşor; facil.
ġeñġilleşken adj. uşurat.
ġeñġilleşme s. uşurare.
ġeñġilleşmek v.i. a deveni mai uşor; a se uşura (şi fig.).
ġeñġilleştirmek v.t. a uşura (şi fig.).
ġeñġilleştirûw s. facilitare; înlesnire; uşurare; alinare.
ġeñġilleşûw s. uşurare.
ġeñġillik s. 1. uşurare; uşurintă. 2. facilitate.
ġeñġilsinmek v.i. a nu da importanţă; a nesocoti; a i se părea uşor.
ġeñġiltaban s. baftă; şansă.
ġeñilgen adj. învins; înfrânt. // **•ġeñilgenge şeref!** glorie victimei!; **•way ġeñilgenlerge** vai de învinşi.
ġeñilme s. înfrângere.
ġeñilmegen adj. neînvinşi; neînfrânt.
ġeñilmek v.i. a fi înfrânt; a fi învins.
ġeñilmeme s. invincibilitate.
ġeñilmez adj. imbatabil; invincibil; dărz; neînduplecat.
ġeñilmiykalgan adj. neînfrânt; neînvinşi.
ġeñilmiykalir adj. imbatabil; invincibil; dărz; neînduplecat.
ġeñilmiykalma s. invincibilitate; dărzenie.
ġeñilmiykaluw s. invincibilitate; dărzenie.
ġeñilûw s. înfrângere.
ġeñk s. luptă; război.
ġeñkkealingan adj. (mil.) încorporat; înrolat; recrutat.
ġeñkkealuw s. (mil.) încorporare; înrolare; recrutare.
ġeñkkekarşî adj. antirăzboinic.
ġeñklîk s. militarism; militărie.
ġeñkşî s. războinic; soldat; militar. // **•atlî ġeñkşî** (mil.) cavalerie; cavalierist. **•ġayaw ġeñkşî** (mil.) infanterie; infanterist. **•ġeñkşî**

•ġretî (mil.) soldat. **•ġetek ġeñkşî** (mil.) rezervist. **•ôdelgen ġeñkşî** (mil.) mercenar. **•taze ġeñkşî** (mil.) recrut.
ġeñkşîlik s. militarism; militărie.
ġeñlî adj. cu mâneci. // **•ġeñlî anter** rochie cu mâneci. **•ġeñlî kôlekse** cămaşă cu mâneci. **•kiska ġeñlî** cu mâneci scurtă. **•uzun ġeñlî** cu mâneci lungă.
ġeñme s. victorie; biruinţă; triumf. // **•zorliklarnîñ ġeñmesî** înfrângerea greutăţilor.
ġeñmek v.t. a învinge; a înfrânge; a birui. // **•ġañidan ġeñmek** a recuceri. **•nepisîn ġeñmek** a se stăpâni; a nu da frâu liber sentimentelor. **•sizġi/ġerge/pwan hesabî man ġeñmek** a câştiga la puncte (sport). // **•hakkem kararî man ġeñdî** a învins prin decizia arbitrilor. **•keldik, kôrdik, ġeñdik** am venit, am văzut, am învins.
ġeñûw s. victorie; biruinţă; triumf. victorie; biruinţă; triumf.
ġeñûwġî adj. învingător; victorios; biruitor; triumfător.
ġeodez s. geodez.
ġeodeziya s. geodezie.
ġeodeziyaġî s. geodez.
ġeofizika s. geofizică.
ġeografik adj. geografic.
ġeografiya I. adj. geografic. II. s. geografie.
ġeografiyaġî s. geograf.
ġeografiyalî adj. geografic.
ġeoloġik adj. geologic.
ġeoloġiya I. adj. geologic. II. s. geologie.
ġeoloġiyaġî s. geolog.
ġeoloġiyalî adj. geologic.
ġeolok s. geolog.
ġeometrik adj. geometric.
ġeometriya s. geometrie.
ġeometriyalî adj. geometric.
ġep s. 1. buzunar. 2. (mil.) breşă; spărtură. 3. (anat.) vezică; băşică. // **•ġebî tutmak** a-l ţine buzunarul; a-l ţine baielele punġii; a-i da mâna să...; **•ġebinde şaġan/akrep bolmak** a avea arici în buzunar; a fi zgârcit. **•ġep kesmek/aktarmak** a buznări; a fura din buzunar. **•ġepten aşamak** a trăi din secul său. // **•ġep defterî** carnetel. **•ġep sâatî** ceas de buzunar. **•ġep sôzligî** dicţionar de buzunar.
ġepaktargan s. hoţ de buzunar.
ġepaktarmasî s. furt din buzunar; buzunăreală.
ġepare s. (bot.) pătrunjel (lat., *Petroselinum hortense*).
ġepare, mûslî- s. (bot.) asmăţui; hasmaţuchi (lat., *Anthriscus cerefolium*).
ġeparesî, it- s. (bot.) pătrunjelul-câinelui; cucută-mică (lat., *Aethusa cynapium*).
ġeparesî, tana- s. (bot.) asmăţui; hasmaţuchi (lat., *Anthriscus silvestris*).
ġephe I. adj. frontal. II. s. 1. (anat.) frunte. 2. (arhit.) fronton; faţadă. 3. (mil.) front. // **•ġephe almak** a lua poziţie; a lua atitudine.
ġepheġe adj. frontal.
ġephelîk I. adj. frontal. II. s. (arhit.) fronton.
ġepkana s. (mil.) muniţii; arsenal.
ġepkanalîk s. (mil.) depozit de muniţii.

ġepkesken s. hoţ de buzunar.
ġepkesme s. furt din buzunar; buzunăreală.
ġepparasî s. bani de buzunar.
ġepşî s. hoţ de buzunar.
ġepşîk s. 1. buzunăraş. 2. (anat.) veziculă; băşicuţă.
ġepşîlik s. furt din buzunar.
ġer I. adv. jos. II. s. 1. pământ; sol; teren. 2. loc. 3. ţinut; regiune. 4. post; funcţie; serviciu. 5. moment potrivit; prilej; ocazie. 6. (astr.) Pământ. // **•ġer ġerinden oynamak** a se cutremura pământul. **•ġer men bir etmek** a face una cu pământul. **•ġer tutmak** a ocupa loc; a rezerva un loc. **•ġer üstünden silmek** a rade de pe faţa pământului. **•ġerge kômmek** a îngropa în pământ. **•ġerîn almak** a-i lua cuiva locul. **•ġerîn bermek** a-i ceda cuiva locul. **•ġerîn deñîştirmek** a-i schimba locul; a-l permuta. **•ġerîn tapmak** a-şi găsi locul; a se localiza. **•ġerîn tutmak** a ţine loc de...; a ţine locul cuiva; a-l substitui. **•ġerinde tura-almamak** a nu-şi mai găsi locul; a nu mai avea răbdare. **•ġerîne geşmek** a trece în locul cuiva; a-l înlocui. **•ġernîñ túbüne geşmek** a-i veni cuiva să intre în pământ. **•kûlmekten ġerlerge ġatmak** a tăvăli de răs. // **•bo ġer ayıruwlî** acest loc e ocupat. **•ġer katî** parter. **•ġerimnî sizge beriyîm** vă ofer locul meu.
ġerastî I. adj. subteran. II. s. subsol. // **•ġerastî suwî** apă subterană. **•ġerastî trenî** metro.
ġerastîġol s. tunel.
ġerastîkat s. (constr.) subsol.
ġerat s. (med.) puroi; abces.
ġeratkakarşî adj. antiseptic; antiinflamator.
ġeratlangan adj. septic; inflamă; purulent; supurant.
ġeratlanma s. inflamare; inflamaţie; supuraţie; puroiere; flegmon.
ġeratlanmak v.i. a se inflama; a supura; a puroia.
ġeratlanuw s. inflamare; inflamaţie; supuraţie; puroiere; flegmon.
ġeratli adj. septic; inflamă; purulent; supurant.
ġerawuşturma s. deplasare; clintire; transfer; urnire.
ġerawuşturuw s. deplasare; clintire; transfer; urnire.
ġerberitlî s. (astr.) perigeu.
ġerbîlimġisî s. geolog.
ġerbîlimî s. geologie.
ġerbîlimlî adj. geologic.
ġerde adv. jos. // **•ġerde ġatmak** a zăcea căzut la pământ.
ġerdeġî adj. de jos.
ġerdeġisî s. cel de jos.
ġerdeki adj. de jos.
ġerdekişî s. cel de jos.
ġerden adv. de jos. // **•ġerden kôkkeşîk** foarte mult; imens.
ġerdenîştîrgen adj. deplasat; mutat; strămutat; dislocat.
ġerdenîştîrme s. deplasare; mutare; strămutare; dislocare.
ġerdenîştîrûw s. deplasare; clintire; transfer; urnire.
ġerdesî s. cel de jos.
ġerdesîn adv. pe cel de jos.
ġerdesinde adv. la cel de jos.
ġerdesinden adv. de la cel de jos.
ġerdesindiy adv. ca cel de jos.
ġerdesine adv. spre cel de jos.

ğerdesin *adj.* celui de jos.
ğerek *s. (bot.)* anin; arin (*lat., Alnus*).
ğerek, ak- *s. (bot.)* anin-alb; arin-alb (*lat., Alnus incana*).
ğerek, kara- *s. (bot.)* anin-negru; arin-negru (*lat., Alnus glutinosa*).
ğerek, yeşil- *s. (bot.)* liliac-de-munte; aninaş (*lat., Alnus viridis*).
ğer-elması *s. (bot.)* nap-porcesc; gulie; topinambur (*lat., Helianthus tuberosus*).
ğereme *s.* despăgubire.
ğeren *s. (zool.)* antilopă; gazelă (*lat., Antilopinae sp.*).
ğereni, gunuw- *s. (zool.)* gnu (*lat., Connochaetes gnou*).
ğer-feslegenı *s. (bot.)* trepădătoare (*lat., Mercurialis annua*).
ğerfizikası *s.* geofizică.
ğer-fistigi *s.* arahidă; alună-de-pământ (*fruct*).
ğer-fistigiteregi *s. (bot.)* arahidă (*plantă*) (*lat., Arachis hypogaea*).
ğerge I. *adv.* jos; în jos; în pământ. **II.** *s.* 1. linie; aliniament; rând; rang; grad; clasă. 2. (*sport*) punct. // **•ayaklarin ğerge basmak** a fi cu picioarele pe pământ. **•ğerge hesabi man ğeñmek** a câștiga la puncte (*sport*). **•ğerge kazanmak** a câștiga puncte (*sport*). **•ğerge kırıgendi bolmak** a-i veni cuiva să intre în pământ. **•ğerge otirayık!** să stăm jos!; **•ufkiy ğerge** (*mat.*) orizontală.
ğergearası *adj.* interliniar; între linii; între rânduri.
ğerge-ğerge *adj.* aliniat; rânduit; gradat; clasificat.
ğergekaragan *adj.* rezervat; reticent.
ğergeleme *s.* liniere; aliniere; rânduire; clasificare.
ğergelemek *v.t.* a linia; a alinia; a rândui; a clasifica.
ğergelengen *adj.* liniat; aliniat; rânduit; clasificat.
ğergelenmegen *adj.* neclasificat; nealiniat.
ğergelenmek *v.i.* a se linia; a se alinia; a se rândui; a se clasifica.
ğergelenmiykalgan *adj.* neclasificat; nealiniat.
ğergelew *s.* liniere; aliniere; rânduire; clasificare.
ğergeli *adj.* 1. liniat; aliniat; rânduit; clasificat. 2. clasificat; categorisit.
ğergen *adj.* disprețuitor.
ğergendi *adj.* reprobabil.
ğergesiz *adj.* neclasificat; nealiniat.
ğergesizlik *s.* nealiniere.
ğergi *s. (lit.)* satiră.
ğergileme *s.* satirizare.
ğergilemek *v.t.* a satiriza.
ğergilengen *adj.* satirizat.
ğergilew *s.* satirizare.
ğergili *adj.* satiric; satirizat.
ğergin *adj.* vicios.
ğerginlik *s.* viciu.
ğer-ğer *adv.* din loc în loc; pe alocuri; pe sărite.
ğer-ğewezı *s. (bot.)* antonică (*lat., Chaerophyllum aromaticum*).
ğergi *adj.* terestru.
ğer-ğurt *s.* reședință; domiciliu; rezidență.
ğerhaleketı *s.* cutremur; seism.
ğerhaleketiölşer *s.* seismometru.
ğerhaleketisizgağısı *s.* seismograf.
ğerhaleketisizgağısı *s.* seismografie.
ğeride *s.* 1. ziar. 2. registru; catalog.

// **•kitap ğeridesi** catalog de cărți.
•muzewniñ ğeridesi catalogul muzeului. **•nıfus ğeridesi** registru de stare civilă.
ğerime *s.* despăgubire. // **•ğerime salmak** a despăgubi. // **•ğerime darbesi** (*sport*) lovitură de pedeapsă. **•ğerime kanası** (*sport*) careul de pedeapsă.
ğerimeleme *s.* despăgubire.
ğerimelemek *v.t.* a despăgubi.
ğerimelengen *adj.* despăgubit.
ğerimelenmek *v.i.* a fi despăgubit.
ğerimelew *s.* despăgubire.
ğerimesinalgan *adj.* despăgubit.
ğeri I. *s. (ist.)* ostaș; războinic. **II.** *s.* *adj.* militar. // **•kullukşı ğeri** (*mil.*) servanț.
ğeriyan *s.* 1. curs; curent (*și fig.*). 2. (*electr.*) curent. // **•almaşlı ğeriyan** (*electr.*) curent alternativ. **•ğeriyan bola** se face curent. **•hawa ğeriyanı** curent de aer. **•mütemadiy/dalgasız ğeriyan** (*electr.*) curent continuu. **•şagılğan/elektrik ğeriyan** curent electric. **•siğak ğeriyan** termocurent; curent termic.
ğeriyanetken *adj.* desprins din curent; derivat.
ğeriyanındanayırılğan *adj.* desprins din curent; derivat.
ğeriyanındanayırur *s.* desprindere din curent; derivare.
ğeriye *s.* militarism; militarie.
ğeriyleşken *adj.* militarizat.
ğeriyleşmek *v.i.* a se militariza.
ğeriyleştirme *s.* militarizare.
ğeriyleştirmek *v.t.* a militariza.
ğeriyleştirw *s.* militarizare.
ğeriylık *s.* militarism; militarie.
ğeriysiz *adj.* demilitarizat.
ğeriysizleşken *adj.* demilitarizat.
ğeriysizleşmek *v.i.* a se demilitariza.
ğeriysizleştirme *s.* demilitarizare.
ğeriysizleştirmek *v.t.* a demilitariza.
ğeriysizleştirw *s.* demilitarizare.
ğertilgen *adj.* disprețuit; desconsiderat; repudiat.
ğerinawuşturgan *adj.* deplasat; clintit; transferat; urnit.
ğerinde I. *adj.* relevant; oportun. **II.** *adv.* 1. pe loc; imediat. 2. la locul său.
ğerinden *adv.* de la locul său.
ğerindenkopkan *adj.* deplasat; mutat; dislocat; dezdădăcinat; eradicat.
ğerindenkopma *s.* deplasare; mutare; dislocare; dezdădăcinare; eradicare.
ğerindenkopmama *s.* inamovibilitate.
ğerindenkopmaykalır *adj.* inamovibil.
ğerindenkopmaykalma *s.* inamovibilitate.
ğerindenkopmaykaluw *s.* inamovibilitate.
ğerindenkopmaz *adj.* inamovibil.
ğerindennoynagan *adj.* clintit; urnit.
ğerindennoynatw *s.* clintire; urnire.
ğerindenniştirgen *adj.* deplasat; clintit; transferat; urnit.
ğerine *adv.* spre locul său; în contrapartidă.
ğerineğışgen *adj.* 1. suplinitor; înlocuit. 2. înlocuit.
ğerineğışken *adj.* suplinitor; înlocuitor.
ğerineğışw *s.* suplinire; înlocuire.
ğerintapkan *adj.* stabilit într-un anumit loc; localizat.
ğerintotirgan *adj.* înlocuitor; suplinitor.
ğerintutkan *adj.* înlocuitor;

suplinitor.
ğeritutulğan *adj.* înlocuit; suplinitor.
ğer-işanı *s. (zool.)* șoarece-de-câmp (*lat., Microtus arvalis*).
ğerkabığı *s. (geogr.)* scoarța terestră; suprafața pământului; sol.
ğerkazkan *s. (constr.)* excavator; dargă.
ğerke *s. (zool.)* veveriță-zburătoare (*lat., Pteromys volans*).
ğer-kestanesi *s. (bot.)* alunele; baraboi (*lat., Chaerophyllum bulbosum*).
ğerkibirdaması *s.* cutremur; seism.
ğer-kók *s.* cerul și pământul; toată lumea.
ğerkúre(sı) *s. (geogr.)* glob terestru; planetă Pământ.
ğerli I. *adj.* 1. local; din partea locului. 2. autohton; indigen. 3. relevant; oportun. **II.** *s.* localnic; băștinaș.
ğerli-ğerinde *adv.* 1. amănunțit; detaliat. 2. complet; cu totul; în întregime. 3. relevant; oportun.
ğerli-ğersiz *adj.* inoportun; nepotrivit; irrelevant.
ğerli-ğurtlı *adj.* domiciliat.
ğerme *s.* dispreț; desconsiderare; repudiare.
ğermek *v.t.* a disprețui; a desconsidera; a repudia.
ğermeli *adj.* peiorativ; depreciativ; disprețuitor.
ğermen *s. (biol.)* germen.
ğeroynaması *s.* cutremur; seism.
ğerozar *s. (astr.)* apogeu.
ğerózekşı *adj. (astr., fil.)* geocentric.
ğerpeneği, eşek- *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (*lat., Ecballium elaterium*).
ğerpenek *s. (bot.)* castravete (*lat., Cucumis sativus*).
ğerrah *s. (med.)* chirurg.
ğerrahiy *adj. (med.)* chirurgical. // **•ğerrahiy mūdahale** (*med.*) intervenție chirurgicală.
ğerrahlık *s. (med.)* chirurgie.
ğerrahması *s. (med.)* extractor; forceps.
ğersakızı *s. (geol.)* bitum.
ğer-sarmaşığı *s. (bot.)* silnic; nejelnică; piperul-apelor (*lat., Glechoma hederacea*).
ğersiz *adj.* inoportun; nepotrivit; irrelevant.
ğersiz-ğurtsuz *adj.* fără locuință; fără cămin; fără patrie.
ğersizgağısı *s.* topograf.
ğersizgağı *adj.* topografic.
ğersizgağı I. *adj.* topografic. **II.** *s.* topografie. // **•ğersizgağı kartası** hartă topografică.
ğersuw *s.* zeu; zeiță.
Ğersuw *s. (mitol., în șamanism)* zeița pământurilor și a apelor.
Ğersuw-Álem *s. (topon.)* ("Lumea Zeilor") Ierusalim.
ğersalkalanması *s.* cutremur; seism.
ğerşegimı *s. (fiz.)* gravitație.
ğerşegimlı *adj. (fiz.)* gravitațional.
ğertamiri *s. (bot.)* morcov (*lat., Daucus carota sativa*).
ğertartar *adj.* ponderabil.
ğertartımı *s. (fiz.)* gravitație. // **•ğertartımı kanunı** legea gravitației.
ğertartımlı *adj. (fiz.)* gravitațional.
ğertartma *s.* ponderabilitate.
ğertartmama *s.* imponderabilitate.
ğertartmaz *adj.* imponderabil.
ğertartmazlık *s.* imponderabilitate.
ğertartuw *s.* ponderabilitate.

ğertazılı s. (bot.) morcov (lat., *Daucus carota sativa*).
ğertóle s. 1. celulă; carceră; arest. 2. pivniță; beci. 3. chilie.
ğertólegi s. pivnicer.
ğerústı adj. supateran; de suprafață. // **•ğerústı suwı** apă supaterană.
ğer-wakit s., adj. (gram.) locativ. // **•ğer-wakit kelışı** (gram.) cazul locativ.
ğer-yerleşme s. loc sau localitate; locuri și localități. // **•ğer-yerleşme atı** toponim.
ğeryuwarlagı s. (geogr.) glob terestru; palaneta Pământ.
ğeryúzi s. (geogr.) scoarța terestră; suprafața pământului; sol.
ğeryúzıbılıǵısı s. geograf.
ğeryúzıbılımı I. adj. geografic. II. s. geografie. // **•fizikiy ğeryúzıbılımı** geografie fizică. **•iktisatiy ğeryúzıbılımı** geografie economică. **•siyasiy ğeryúzıbılımı** geografie politică.
ğeryúzıbılımlı adj. geografic.
ğeryúzi suwları s. hidrografie.
ğeryúzıtúrlenmebılıǵısı s. topolog.
ğeryúzıtúrlenmebılımı s. topologie.
ğesamet s. 1. măreție; grandoare. 2. dimensiune; volum.
ğesametleme s. dimensionare.
ğesametlemek v.t. a dimensiona.
ğesametlengen adj. dimensionat.
ğesametlew s. dimensionare.
ğesametli adj. mare; voluminos; încăpător.
ğesametsiz adj. neîncăpător.
ğesaret s. curaj; îndrăzneală. // **•bır-bırine ğesaret bermek** a se încuraja reciproc. **•ğesaret almak** a prinde inimă; a căpăta curaj. **•ğesaret bermek** a încuraja. **•ğesaretı kesilmek** a i se tăia inima; a-și pierde curajul.
ğesaretalğan adj. 1. încurajat; stimulat; îmbărbătat; îndemnat. 2. (med.) excitat.
ğesaretbergen adj. încurajator.
ğesaretberuw s. 1. încurajare; stimulare; îmbărbătare; îndemn. 2. (med.) excitare.
ğesaretberuwǵı I. adj. stimulant. II. s. stimulent.
ğesaretıkesılgen adj. demoralizat; descurajat; descumpănit.
ğesaretkesılmesı s. demoralizare; descurajare; descumpănire.
ğesaretkesken adj. demoralizant; descurajator; descurajant.
ğesaretlendırgen adj. încurajator.
ğesaretlendirılgen adj. încurajat.
ğesaretlendirme s. încurajare.
ğesaretlendirme v.t. a încuraja.
ğesaretlendiruw s. încurajare.
ğesaretlengen adj. îndrăzneț; care a prins inimă; care a căpătat curaj.
ğesaretlenme s. îndrăzneală; curaj.
ğesaretlenmek v.i. a îndrăzni; a prinde inimă; a căpăta curaj.
ğesaretlenuw s. îndrăzneală; curaj.
ğesaretli adj. curajos; îndrăzneț.
ğesaretsız adj. fricos; timid.
ğesaretsızbırakma s. intimidare; timorare; demoralizare; descurajare; descumpănire.
ğesaretsızkalğan adj. intimidat; timorat; demoralizat; descurajat; descumpănit.
ğesaretsızleşken adj. descurajat.
ğesaretsızleşme s. descurajare.
ğesaretsızleşmek v.i. a se descuraja.

ğesaretsızleştırgen adj. descurajant.
ğesaretsızleştırmek v.t. a descuraja.
ğesaretsızleşuw s. descurajare.
ğesaretsızlık s. timiditate; descurajare; teamă; sfială.
ğeset I. adj. cadaveric. II. s. cadavru.
ğesettıy adj. cadaveric.
ğest s. gest.
ğesur adj. curajos; îndrăzneț.
ğet I. adj. strămoșesc; ancestral. II. s. 1. străbun. 2. (ist.) get.
ğet-beget I. adj. strămoșesc; ancestral; neaoși; get-beget. II. adv. din moși strămoși; get-beget. III. s. moșii și strămoșii.
ğetek I. adj. de rezervă. II. s. 1. rezervă; stoc. 2. remorcă. 3. conducere; administrare; coordonare; dirijare. // **•ğetek tutmak** a ține în rezervă; a stoca. **•ğetekke almak** a remorca. // **•ğetek arabası** remorcă. **•ğetek asker/ğeñkşı** (mil.) rezervist. **•ğetek basamak** scară de serviciu. **•ğetek parşa** (tehn.) piesă de schimb. **•ğetek subay** ofițer de rezervă.
ğetekkealingan adj. remorcat.
ğetekkealuw s. remorcare.
ğetekleme s. remorcare.
ğeteklemek v.t. a remorca.
ğeteklengen adj. remorcat.
ğeteklew s. remorcare.
ğeteklı adj. 1. remorcat; condus; administrat; coordonat; dirijat. 2. cu remorcă.
ğetekşı s. 1. remorcher. 2. conducător; administrator; coordonator; dirijor.
ğetekşılık s. conducere; administrare; coordonare; dirijare.
ğektetutulğan adj. stocat.
ğektetutuw s. stocare.
ğetenek s. capacitate.
ğeteneklı adj. capabil; înzestrat.
ğeterlık s. 1. suficientă; îndeșulare. 2. capacitate; competență.
ğetersız adj. insuficient; nesatisfăcător.
ğetersızlık s. insuficiență; incapacitate. // **•kaalp ğetersızlıǵı** (med.) insuficiență cardiacă.
ğetım s., adj. orfan.
ğetımkana s. orfelinat.
ğetimsız adj. 1. needucat; neinstruit. 2. (peior.) imatur. 3. prost; neghiob.
ğetimsızlık s. 1. lipsă de educație; lipsă de instruire. 2. prostie; neghiobie.
ğetişken adj. 1. suficient. 2. copt; matur. // **•erten ğetişken** precoce.
ğetişkın adj. (d. persoane) matur; major.
ğetişkınlik s. (d. persoane) maturitate; majorat.
ğetişme s. suficientă. // **•ğınısiy ğetişme** pubertate.
ğetişmegen adj. 1. nesatisfăcător. 2. necopt; imatur.
ğetişmek A. v.i. a se maturiza; a se emancipa. B. v.t. 1. a ajunge; a prinde din urmă. 2. a prinde; a ajunge; a sosi (la timp). 3. a fi suficient; a ajunge. 4. a atinge; a ajunge; a răzbi. 5. a deveni; a ajunge. 6. (d. plante) a crește; a se dezvolta.
ğetişmeme s. 1. imaturitate. 2. insuficiență.
ğetişmemek v.i. a fi insuficient; a nu ajunge.
ğetiştirgen I. adj. distributiv. II. s.

distribuitor.
ğetiştirme v.t. 1. a determina să ajungă; a determina să fie suficient. 2. a crește; a aduce la maturitate (copii, animale). 3. a cultiva (plante). 4. a transmite; a comunica; a aduce la cunoștință. 5. (econ.) a produce. // **•para ğetiştirme** a strânge bani; a economisi.
ğetiştiruw s. 1. (d. pământ) cultură. 2. (econ.) producție.
ğetiştiruwǵı s. producător.
ğetişuw s. suficientă.
ğetke s. autoritate; prestigiu.
ğetkelı adj. autoritar; prestigios.
ğetken adj. 1. suficient. 2. (d. copii) mare; crescut; maturizat. // **•ğetken bala** copil mare.
ğetkene s. fragă-de-pădure.
ğetki s. 1. competență; autoritate. 2. atribuție; autorizare; împuternicire; mandatare. // **•ğetki bermek** a autoriza; a împuternici. // **•hukuk ğetkisi** (jur.) jurisdicție.
ğetkilemek v.t. a autoriza; a abilita; a împuternici; a mandata.
ğetkilendırme s. abilitare; autorizare; împuternicire; mandatare.
ğetkilendirmek v.t. a autoriza; a abilita; a împuternici; a mandata.
ğetkilendiruw s. abilitare; autorizare; împuternicire; mandatare.
ğetkilengen adj. abilitat; autorizat; împuternicit; mandatat.
ğetkılı adj. 1. competent. 2. autorizat; abilitat; împuternicit; mandatat. // **•ğetkılı kışı** (jur.) persoană fizică. **•ğetkılı makamlar** foruri competente. **•ğetkili temsilgi** reprezentant; împuternicit.
ğetkin adj. perfect; desăvârșit; ideal.
ğetkinleşken adj. perfecționat; desăvârșit; idealizat.
ğetkinleşmek v.i. a se perfecționa; a se desăvârși; a fi idealizat.
ğetkinleştırme s. perfecționare; desăvârșire; idealizare.
ğetkinleştırmek v.t. a perfecționa; a desăvârși; a idealiza.
ğetkinleştıruw s. perfecționare; desăvârșire; idealizare.
ğetkinlik s. perfecțiune; desăvârșire.
ğetkisiz adj. 1. incompetent. 2. neîmputernicit; fără împuternicire; imperfect.
ğetkisizleşken adj. neutralizat.
ğetkisizleştırme s. neutralizare.
ğetkisizleştırmek v.t. a neutraliza.
ğetkisizleştıruw s. neutralizare.
ğetkisızlık s. neîndreptățire; incompetență.
ğetkızdırılğan adj. 1. însoțit; acompaniat. 2. dus; transportat; trimis; transmis.
ğetkızdırme s. (tehn.) transmisie; transmisiune. // **•ğetkızdırme bakanlıǵı/nazirlıǵı** (pol.) ministerul transporturilor.
ğetkızdırme v.t. a duce; a transporta; a face să ajungă la...; a duce de mână. // **•saklaw/korıma man ğetkızdırme** a escorta.
ğetkızdıruw s. 1. ducere; transport; transportare; transmitere. 2. (tehn.) transmisie; transmisiune.
ğetkızdıruwǵı s. curier; transportator; însoțitor.
ğetkızdıruwǵulık s. transportare; curierat; însoțire.
ğetkızmek v.t. a transmite.
ğetme s. suficientă.
ğetmegen adj. insuficient;

neîndestulător.
ğetmek **A.** *v.i.* a ajunge; a fi suficient.
B. *v.t.* 1. a mânâ; a îmboldi (*animale, vite*). 2. a remorca. // **•akîlî ğetmek** a-l duce capul; a fi în toate mințile; a înțelege; a pricepe; a-și da seama. **•aşıktırırwğî ğetmek** a deveni grabnic; a deveni urgent. **•kolîndan ğetîp aketmek** a duce de mânâ pe cineva. **•kulagîna ğetmek** a-i ajunge cuiva la ureche. **•kûsî ğetmek** a putea; a fi capabil. **•kuwatî ğetmek** a sta în puterea cuiva.
ğetmeme *s.* insuficiență; lipsă.
ğetmemek *v.i.* a fi insuficient; a nu fi destul; a lipsi.
ğetten-ğetke *adv.* din moși strămoși; get-beget.
ğetûw *s.* suficiență.
ğetvel *s.* 1. listă; tabel. 2. riglă; linie. 3. canal; viaduct. // **•hesap ğetvelî** (*mat.*) riglă de calcul. **•kerrat ğetvelî** (*mat.*) tablă înmulțirii. **•pwan ğetvelî** punctaj. **•suwal ğetvelî** chestionar. **•yañğış ğetvelî** erată.
ğevdet *s.* puritate.
ğevval *adj.* energic; vioi; ager.
ğevvallik *s.* agerime; agilitate; iuteală.
Ğevvat/Ğewat (*s. (antrop. m., arab.)* "Cel darnic"; "Cel generos" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
ğewahir *s.* pietre prețioase.
ğewahirğî *s.* bijutier; giuvaergiu.
ğewap *s.* răspuns; replică. // **•ğewap almak** a primi răspuns. **•ğewap bermek** a da răspuns; a răspunde. // **•bolîmlî ğewap** răspuns afirmativ. **•bolîmsîz ğewap** răspuns negativ. **•ela ğewap** răspuns perfect. **•katîy ğewap** răspuns categoric.
ğewaplandîrmak *v.t.* a da un răspuns; a răspunde.
ğewaplaşkan *adj.* a corespondent.
ğewaplaşma *s.* corespondență.
ğewaplaşmak *v.i.* a corespondea.
ğewapsîz *adj.* fără răspuns.
ğewat *adj.* generos; mărinimos; darnic.
ğewatlık *s.* generozitate; mărinimie; dârnicie.
ğewez *s.* nucă. // **•ğewez kadar** cât o nucă. **•ğewez mayî** ulei de nucă.
ğewez, mûslî- *s.* nucșoară; nucă-tămâioasă.
ğewezğargan *s.* spărgător de nuci.
ğewezî, bewa- *s.* nucșoară; nucă-tămâioasă.
ğewezî, ğer- *s.* (*bot.*) antonică (*lat., Chaerophyllum aromaticum*).
ğewezî, hindîstan- *s.* (*bot.*) cocotier (*lat., Cocos nucifera*).
ğewezî, kola- *s.* (*bot.*) cola (*lat., Cola nitida; Cola Acuminata*).
ğewezî, malakka- *s.* (*bot.*) anacardier (*lat., Anacardium orientale*).
ğewez-işanî *s.* (*zool.*) pârș; alunar (*lat., Muscardinus avellanarius*).
ğewezkuşî *s.* (*om.*) alunar; gaiță de munte (*lat., Nucifraga caryocatactes*).
ğewezlî *adj.* cu nuci. // **•ğewezlî lokîm** rahat cu nuci.
ğewezteregî *s.* (*bot.*) nuc (*lat., Juglans regia*).
ğewher *s.* 1. esență; substanță. 2. minereu. 3. piatră prețioasă.
ğewherğî *s.* giuvaergiu.
gez **I.** *adj.* de aramă; de cupru. **II.** *s.* 1.

(*mil.*) coif. 2. cupru; aramă. // **•gez kalpak** (*mil.*) coif.
ğeza *s.* pedeapsă; sancțiune. // **•ğeza bermek** a pedepsi; a sancționa. **•ğeza kórmek** a primi o pedeapsă; a suporta o condamnare. **•ğezasîn kaytarmak** (*jur.*) a comuta pedeapsa cuiva. **•ğezasîn tartmak** a-și ispăși pedeapsa. // **•awur ğeza** (*jur.*) muncă silnică. **•eskî ğezalar** antecedente penale. **•eweliyat ğezalari** antecedente penale. **•ğeza atîşî** (*sport*) lovitură de pedeapsă. **•ğeza dawasî** (*jur.*) proces penal. **•ğeza hukugî** (*jur.*) drept penal. **•ğeza kanunî** (*jur.*) cod penal. **•ğeza muhakkeme usulî** (*jur.*) procedură penală. **•ğeza sahasî** (*sport*) careul de pedeapsă. **•ğeza takibatî** (*jur.*) urmărire penală. **•idam ğezasî** (*jur.*) pedeapsă capitală. **•kelmegenler uşún ğeza** pedeapsă pentru cei care nu au venit. **•kewde/kótek ğezasî** pedeapsă corporală. **•kúrek ğezasî** (*jur.*) muncă silnică. **•kúrek ğezasî algan** ocnaș. **•naktiy ğeza** amendă. **•ólîm ğezasî** (*jur.*) pedeapsa cu moartea. **•para ğezasî** amendă.
ğezaalğan *adj.* condamnat; osândit; pedepsit; sancționat.
ğezaberúw *s.* condamnare; osândă; pedeapsă; sancționare.
ğezalandîrilğan *adj.* pedepsit; sancționat; penalizat.
ğezalandîrilğan *adj.* nepedepsit; nesancționat; nepenalizat.
ğezalandîrilmak *v.i.* a se pedepsi; a se sancționa; a se penaliza.
ğezalandirma *s.* pedepsire; sancționare; penalizare.
ğezalandîrmak *v.t.* a pedepsi; a sancționa; a penaliza.
ğezalandîruw *s.* pedepsire; sancționare; penalizare.
ğezalangan *adj.* pedepsit; penalizat; sancționat.
ğezalanmaykalgan *adj.* nepedepsit; nesancționat.
ğezalî *adj.* pedepsit; sancționat; penalizat.
ğezasîz *adj.* nepedepsit; nesancționat; nepenalizat.
ğezaúyî *s.* închisoare.
Gezayir (*s. (topon.)* Algeria.
Gezayir-kúrteşigî *s.* (*om.*) țiclean algerian (*lat., Sitta ledanti*).
ğezayirlî *s., adj.* algerian.
Gezayir-menewşesî *s.* (*bot.*) saschiu; iederă; brebenoc (*lat., Vinca herbacea*).
ğezayiy *adj.* penal; disciplinar.
gezbe *s.* ibric.
gezde *s.* cumnat (*soțul surorii mai mici*).
gezden *adj.* de aramă; de cupru.
gezdiy *adj.* arămiu.
gezğî *s.* arămar; cazangiu.
gezîr **s.** 1. (*bot.*) rădăcină. 2. (*geogr.*) reflux. 3. (*mat.*) rădăcină; radical. // **•gezîr işaretî** (*mat.*) radical.
gezrengî *adj.* arămiu.
gezriy *adj.* radical; rădăcinos.
gezriyleşken *adj.* radicalizat.
gezriyleşme *s.* radicalizare.
gezriyleşmek *v.i.* a se radicaliza.
gezriyleştirme *s.* radicalizare.
gezriyleştîrmek *v.t.* a radicaliza.
gezriyleştîrúw *s.* radicalizare.
gezriyleşúw *s.* radicalizare.
ğibilliyet *s.* natură; esență.
ğibre *s.* tescovină.

Ğibutiy *s.* (*topon.*) Djibuti.
ğida *s.* lance; sulită.
ğidağî *s.* lăncier; sulitaș.
ğidalaşmak *v.i.* a se bate cu sulitele.
ğiddiy *adj.* 1. serios; grav; important. 2. real. // **•ğiddiye almak** a lua în serios.
ğiddiybolmagan *adj.* neserios.
ğiddiybolmama *s.* neseriozitate.
ğiddiyet *s.* seriozitate; gravitate; importanță. // **•kemaliy ğiddiyet** deosebită seriozitate.
ğiddiyge *adv.* serios.
ğiddiyleşmek *v.i.* a deveni serios.
ğiddiylîk *s.* seriozitate; gravitate; importanță.
ğigara *s.* țigară.
ğihan *s.* lume; univers. // **•ğihan harbî** (*pol.*) război mondial.
ğihangir *adj.* stăpânitor; cuceritor; cotropitor.
Ğihangir *s.* (*antrop. m., prsn.*) "Cuceritorul lumii".
Ğihanşah *s.* (*antrop. m., prsn.*) "Șahul universului".
ğihat *s.* (*la musulmani*) război sfânt.
ğihaz (*s. (tehn.)* aparat. // **•ğihaznîñ tanıtma ilanî** instrucțiuni de folosire a aparatului. **•hazîm ğihazî kastalıkları** (*med.*) afecțiuni ale aparatului digestiv. **•tamîzdîruw ğihazî** distilator. **•tasarruf ğihazî** (*tehn.*) economizor. **•televiziyyon ğihazî** televizor.
ğihazlar *s., pl.* aparataj; aparatură.
ğihet *s.* înclinație.
ğila *s.* luciu; lustru; poleială; lac; vernis. // **•tîrnak ğilasî** lac de unghii.
ğilalama *s.* lustruire; poleire; lăcuire; vernisare.
ğilalamak *v.t.* a lustrui; a da luciu; a polei; a lăcui; a vernisa.
ğilalangan *adj.* lustruit; poleit; lăcuit; vernisat.
ğilalaw *s.* lustruire; poleire; lăcuire; vernisare.
ğilalî *adj.* lustruit; poleit; lăcuit; vernisat.
ğilt **s.** 1. piele; epidermă; ten. 2. copertă (*de carte*). 3. tom; volum (*carte*). // **•ğilt kastalığı** (*med.*) boală de piele.
ğiltbîlîmğisî *s.* dermatolog.
ğiltbîlîmî **I.** *adj.* dermatologic. **II.** *s.* dermatolog.
ğiltbîlîmlî *adj.* dermatologic.
ğiltiy *adj.* dermatologic.
ğiltiye *s.* dermatologie.
ğiltiyeğî *s.* dermatolog.
ğiltlemek *v.t.* a determina să lege (*cărți etc.*).
ğiltlî *adj.* (*d. cărți*) legat.
ğiltşî *s.* (*tipogr.*) legător.
ğilve *s.* cochetărie.
ğilvelenmek *v.i.* a cocheta.
ğilvelî *adj.* cochet.
ğimnastika *s.* gimnastică.
ğimnastikağî *s.* gimnast.
ğin *s.* (*relig.*) ființă de foc.
ğinas *s.* calambur.
ğinayet *s.* crimă. // **•ğinayet fayizî** criminalitate.
ğinayetbîlîmğisî *s.* criminalist.
ğinayetbîlîmî *s.* criminologie; criminalistică.
ğinayetşî *s.* criminal; asasin; ucigaș.
ğinekoloğik *adj.* ginecologic.
ğinekoloğiya **I.** *adj.* ginecologic. **II.** *s.* ginecologie.
ğinekoloğiyağı *s.* ginecolog.

ginekologiyalı *adj.* ginecologic.
ginkóz *adj.* vigilent.
ginkózlík *adj.* vigilență.
ginnet *s.* pierderea facultăților mintale. // **•ginnet geşirmek** a-și pierde facultățile mintale; a-și pierde mințile.
ginnetlí *adj.* năuc; bezmetic; zăpăcit; buimac.
ginsen *s. (bot.)* ginseng; rădăcina-vietii (*lat.*, *Panax ginseg*).
girafa *s. (zool.)* girafă (*lat.*, *Giraffa camelopardalis*).
girant *s. (com.)* girant.
girúke *s. (anat.)* inimă; cord.
gismaniy *adj.* 1. fizic; corporal; material; trupesc. 2. laic. // **•gismaniy alıştırma** (sport) exercițiu fizic.
gismaniybílím *s.* fiziologie.
gismaniybílímgi *s.* fiziolog.
gismaniybílímlí *adj.* fiziologic.
gismaniyet *s.* fizică.
gismaniyetşi *s.* fizician.
gismaniytedaviy *s. (med.)* fizioterapie.
giwan *s.* adolescent.
giwanlık *s.* adolescență.
giwanmert *adj.* generos; mărinimos.
giwanmertlík *s.* generozitate; mărinimie.
giwanperşemí *s. (bot.)* coada-șoricelului (*lat.*, *Achillea millefolium*).
giwar *s.* împrejmuire.
giyen *s.* nepot; nepoată (*de unchi, mătușă*).
giyez *s.* dotă; zestre. // **•kelín giyezi** trusou.
giyezleme *s.* înzestrare.
giyezlemek *v.t.* a da drept zestre; a înzestra.
giyezlengen *adj.* înzestrat.
giyezenmek *v.i.* a se da drept zestre; a se înzestra.
giyezlew *s.* înzestrare.
giyezli *adj.* înzestrat.
giylan *s. (zool.)* căprioară; cerboaică; ciută (*lat.*, *Capreolus capreolus*).
giyren *adj. (d. cai)* roșcat; roib.
gibergen *s.* expeditor. // **•gibergennin adresasi** numele expeditorului.
giberilgen *adj.* 1. expedit; trimis. 2. eliberat. 3. pus în funcțiune; deschis; început; pornit; inaugurat.
giberilmek *v.i.* 1. a se trimite; a se expedia. 2. a fi eliberat; a i se da drumul. 3. a fi pus în funcțiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
gibermek *A. v.m. (precedat de ger. univsl. în -ip/-íp/-up/-úp)* a izbucni în...; a se declanșa brusc; a se isca brusc; a se dezlănțui; a se stărni brusc; a începe deodată să...; **B. v.t.** 1. a trimite; a expedia. 2. a elibera din strânsoare; a elibera din detenție; a da drumul. 3. a pune în funcțiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // **•kaber gibermek** a da de veste; a informa; a înștiința. **•kaytarip gibermek** a trimite înapoi; a returna. **•kúlúp gibermek** a pufni în răs. **•sürgünge gibermek** a trimite în surghiun; a deporta; a exila. // **•kúlúp giberdi** a izbucnit în răs. **•uzaktan-uzak selam gibere** transmite salutări din depărtări.
giberúw *s.* 1. expediere; trimitere. 2.

eliberare. 3. punere în funcțiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare.
gıbígen *adj.* umezit; umed; îmbibat cu apă; igrasios.
gıbíme *s.* 1. umezire; îmbibare cu apă. 2. umezeală; umiditate. 3. igrasie.
gıbímek *v.i.* a se umezi; a se îmbiba cu apă.
gıbítmek *s.* înmuire; umezire; udare.
gıbítmek *v.t.* a umezi; a îmbiba cu apă.
gıbíúw *s.* înmuire; umezire; udare.
gıger *I. adj. (med.)* hepatic. **II. s. (anat.) ficat.
gıgıt *I. adj.* 1. îndrăzneț; curajos; viteaz; brav. 2. loial; cinstit; sincer. **II. s.** flăcău; voinic.
gıgıtılık *s.* 1. îndrăzneală; curaj; vitejie; bravură. 2. loialitate; cinste; sinceritate.
gıgıtılıkhaleketi *s.* aventură; acțiune îndrăzneată.
gıgıtılıkhaleketli *adj.* aventuros.
gıgıtılıkhaleketşi *s.* aventurier; persoană îndrăzneată.
gıgıtse *adv.* voinicește.
gıgılık *s. (bot.)* câtină-albă (*lat.*, *Hippophae rhamnoides*).
gılbız *I. adj. (mat.)* spiralat; elicoidal. **II. s.** 1. (zool.) melc (*lat.*, *Helicidae* sp.). 2. (arhit.) volută. 3. (mat.) arc spiral; arc elicoidal; spirală; elicoidă.
gılbız, kabiksiz- *s. (zool.)* melc-fără-casă; limax (*lat.*, *Limax* sp.).
gılbızı, limaks- *s. (zool.)* melc-fără-casă; limax (*lat.*, *Limax* sp.).
gılbız-kerení *s. (om.)* uliu de melci (*lat.*, *Rostrhamus sociabilis*).
gılbız-saylagı *s. (om.)* uliu de melci (*lat.*, *Rostrhamus sociabilis*).
gılık *s. (anat.)* măduvă. // **•gılıgine işlemek** a-i pătrunde până în măduva oaselor. **•gılıgine kadar suulanmak** a se uda până la oase. **•suwuk gılıgine tüşmek** a-i intra frigul în oase. // **•arka/bel gılıgı** (anat.) măduva spinării. **•gılıgine kadar** până în măduva oaselor.
gılıklı *adj.* cu măduvă. // **•gılıklı süyek** os cu măduvă.
gımri *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
gımrılık *s.* zgârcenie; avariție.
gınapet *adj.* nespălat; spurcat.
gínis *s.* 1. gen; soi; fel; categorie. 2. (biol.) rasă; specie. 3. sex. 4. genealogie. 5. (gram.) gen. // **•gínis atı** cal de rasă. **•gínis karıştırması** hibridare. **•gínisi karışık** metis. **•tarafsız/deňgelı gínis** (gram.) genul neutru.
gínisbílímí *s.* genealogie.
gínisbílímlí *adj.* genealogic.
gínisiy *adj.* sexual; genital. // **•gínisiy getişme** pubertate. **•gínisiy takatsızlık/zayıflık** (med.) impotență. **•gínisiy tanışma** (med.) relație sexuală. **•gínisiy yaktan takatsız/zayıf** (med.) impotent. **•tuwgan arasında gínisiy tanışma** incest.
gíniskarışması *s.* hibridizare; încrucișare; corcire.
gínisli *adj.* sexual; cu sex.
gínislik *I. adj.* genealogic. **II. s. sexualitate.
gínissız *adj.* 1. asexuat; fără sex. 2. (gram.) neutru.
gínissızlık *s. (gram.)* genul neutru.****

gıp *s.* ată; sfoară. // **•gıpke tartmak** a ridica în ștreang; a spânzura. **•gıpke un ğakmak** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și chip. **•kırk kapını ğibin şalmak** a bate pe la toate ușile. **•pamıkni ğıpke baylamak** a face ceva de mântuială. // **•bır tomalak ğıp** un ghem de ață. **•ğıp parşası** scamă. **•ğıp uşı** urmă; indiciu. **•sarı ğıp** ață galbenă.
ğıpbúğúw *s. (text.)* filare; depănare.
ğıpketartılğan *adj.* atârnat în ștreang spânzurat; strangulat.
ğıpketartuw *s.* atárnare în ștreang; spânzurare; strangulare.
ğıp-kurti *s. (ent.)* trichină.
ğıplıkkana *s.* filatură.
ğır *s. (text.)* creton.
ğırım *s.* dimensiune; volum.
ğırımı *adj.* dimensional.
ğırıt *s.* suliță; lance (și sport). // **•ğırıt atmak** (sport) a arunca cu suliță.
ğırıtşı *s.* lăncier; sulițaș.
ğısım *s.* corp; materie. // **•billúr ğısımı** (anat.) cristalin. **•kattı ğısım** (fiz.) corp solid. **•wak ğısım** corpuscul.
ğısımlendirme *s.* materializare; personificare; întruchipare.
ğısımlendirmek *v.t.* a materializa; a întruchipa; a personifica.
ğısımlendirúw *s.* materializare; personificare; întruchipare.
ğısımlengen *adj.* întruchipat; întrupat; materializat.
ğısımlenme *s.* materializare; întruchipare; întrupare; personificare.
ğısımlenmek *v.i.* a se materializa; a se întruchipa; a se transpune.
ğısımlenúw *s.* materializare; întruchipare; întrupare; personificare.
ğısımşık *s. (fiz.)* corpuscul; particulă. // **•beta ğısımşık** (fiz.) particulă beta.
ğıyız interj. guiț!;
ğıyızdeme *s.* guițat.
ğıyızdemek *v.i.* a guița.
ğıyızdew *s.* guițat.
ğıyızdı *s.* guițat.
ğıbirdama *s.* foit; neastâmpăr; forfotă; fâțâială; mișcare.
ğıbirdamak *v.i.* a se foi; a forfoti; a se fâțâi; a se mișca. // **•kurtı bolganday ğıbirdamak** a avea viermi neadormiți; a-l apuca strechea.
ğıbirdaşma *s.* colcăială; forfotă; viermuire.
ğıbirdaşmak *v.i.* a colcăi; a forfoti; a mișuna; a viermui.
ğıbirdaşuw *s.* colcăială; forfotă; viermuire.
ğıbirdaw *s.* foit; neastâmpăr; forfotă; fâțâială; mișcare.
ğıbirdawuk *adj.* neastâmpărat; zburdalnic; ștrengar.
ğıbirdawukluk *s.* neastâmpăr; zburdălnicie; ștrengărie.
ğıbir-ğıbir I. interj. fâș-fâș!; **II. s.** foit; neastâmpăr; forfotă; fâțâială; mișcare. // **•ğıbir-ğıbir etmek** a nu avea stare; a se foi; a se fâțâi.
ğıbirtı *s.* foit; neastâmpăr; forfotă; fâțâială; mișcare.
ğıgık *adj.* dărâmat; prăbușit; distrus.
ğıgilayazgan *adj.* poticnit; împiedicat.
ğıgilayazma *s.* poticnire; împiedicare.
ğıgilayazmak *v.i.* a fi pe punctul de a cădea; a se împiedica.
ğıgilayazuw *s.* poticnire; împiedicare.
ğıgilgan *adj.* căzut; ruinat; prăvălit;

prăbușit.
gîgilma s. cădere; prăvălire; prăbușire; surpare.
gîgilmak v.i. 1. a cădea; a se dărâma; a se prăbuși; a se distruge. 2. (fig.) a se subrezi; a slăbi. // **•az taa gîgilağak edî** încă puțin și cădea. **•gîgilip kettî** s-a prăbușit brusc.
gîgiluw s. cădere; prăvălire; prăbușire; surpare.
gîgim s. dezastru; catastrofă; calamitate; nenorocire.
gîgimli s. dezastruos; catastrofal.
gîginti s. ruină; dărâmtură.
gîgir s. 1. cărare; potecă. 2. curs (și fig.). 3. (fil.) curent. 4. urmă; făgaș.
gîgirdaş s. tovarăș; coleg.
gîgirdaşça adv. tovarășește; colegial.
gîgirdaşlık s. tovarășie; colegialitate.
gîgirdaştay adv. tovarășește; colegial.
gîgirşik s. (dim.) cărăruie; potecuță.
gîguw s. doborâre.
gîguwgi adj. distrugător; nimicitor.
gîkmak v.t. 1. a dărâma; a demola. 2. a trânti; a doborî; a culca la pământ. 3. (fig.) a ruina; a distruge. // **•gagip gîkmak** a trece prin foc și sabie; a distruge; a incendia. **•güwenin gîkmak** a-l teroriza. **•itep gîkmak** a culca la pământ; a trânti; a doborî. **•rekort gîkmak** a doborî un record. **•yuwasin gîkmak** a-i strica cuiva casa.
gîl s. (cron.) an.
gîlamak v.i. a plânge. // **•gañgir-gañgir gîlamak** a plânge cu hohote. **•gîlagisi kelmek** a-l podidi plânsul. **•gîlap sizlamak** (d. copii) a scânci. **•ókîre-ókîre gîlamak** a plânge în hohote. **•zar-zar gîlamak** a plânge cu suspine; a plânge în hohote; a hohoti. // **•gîlaytan** plânge frecvent. **•turgandan beritli gîlay** de când s-a sculat plânge.
gîlamsiragan s. smiorcăit.
gîlamsirama s. smiorcăială.
gîlamsiramak v.i. a se smiorcăi.
gîlamsiraw s. smiorcăială.
gîlamsirawuk adj. plângăcios; plângăret; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
gîlan s. (zool.) șarpe. // **•gîlan senesi** (cron.) anul șarpelui (conform vechiului calendar tătaresc). **•gîlan terisi şanta** geantă din piele de șarpe.
gîlan, şîngîrdaklı- s. (zool.) șarpe-cu-clopoței; crotal (lat., *Crotalus horridus*).
gîlan, yalanğı- s. (zool.) năpărcă; șopărlă fără membre (lat., *Anguis fragilis*).
gîlanbalığı s. (iht.) anghilă (lat., *Anguilla anguilla*).
gîlan-bürkütî s. (orn.) șerpar (lat., *Circaetus gallicus*).
gîlanday adj. 1. viclean. 2. șerpuit.
gîlangan s. (jur.) reclamant; petiționar.
gîlanî, buga- s. (zool.) boa (lat., *Boa constrictor*).
gîlanî, kobra- s. (zool.) cobră; șarpe-cu-ochelari (lat., *Naja naja*).
gîlanî, piton- s. (zool.) piton (lat., *Python*).
gîlankaviy adj. șerpuit.
gîlanmak v.i. 1. a se plânge; a se vâta; a se vâcări; a se jeli; a se jelui. 2. (jur.) a reclama; a se jelui.
gîlanmoyinî, Afrika- s. (orn.) pasăre gât de șarpe africană; anghigă africană (lat., *Anhinga rufa*).
gîlanmoyinî, Hint- s. (orn.) pasăre

gât de șarpe orientală; anghigă orientală (lat., *Anhinga melanogaster*).
gîlanotî s. (bot.) iarba-șopârlelor (lat., *Polygonum viviparum*).
gîlanótmeği s. (bot.) răculeț; cârligat; țâța-fiului (lat., *Polygonum bistorta*; *Bistorta major*).
gîlansútî s. (bot.) șerpariță (lat., *Glaux maritima*).
gîlan-şelegî s. (bot.) orbalț; iarba-tâharului; iarba-sfântului-Cristofor (lat., *Actaea spicata*).
gîlan-tóşegî s. (bot.) limba-șarpelui (lat., *Ophioglossum vulgatum*).
gîlanuw s. 1. plâns; vaiet; vâcăreală. 2. (jur.) petiție; reclamație; plângere.
gîlanyastigî s. (bot.) rodul-pământului; barba-lui-Aron; cocoșoică; mărcet (lat., *Arum maculatum*).
gîlap-sizlama s. scâncet; plânset.
gîlap-sizlaw s. scâncet; plânset.
gîlar-sewet s. (bot.) salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (lat., *Salix babylonica*).
gîlar-torak s. (bot.) salcie-plângătoare; salcie-pletoasă (lat., *Salix babylonica*).
gîlaşmak v.i. a boci laolaltă; a plânge laolaltă.
gîlatkan-kúldúrge adj. tragicomic.
gîlatmak v.t. a determina să plângă.
gîlatma-kúldúrme s. tragicomedie.
gîlatuwgi adj. lamentabil.
gîlatuwgi-kúldúrwgi adj. tragicomic.
gîlaw s. plâns; plânset.
gîlawuk adj. plângăcios; plângăret; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
gîlaytan adj. plângăcios; plângăret; smiorcăit; scâncit; bâzâit.
gîl-bağıl adv. din an în an; anual.
gîlda adv. anual; pe an.
gîldam adj. 1. agil; sprinten; vioi. 2. jucăuș; neastâmpărat; zburdalnic; ștrengar.
gîldamlık s. 1. agilitate; sprinteneală; vioiciune. 2. neastâmpăr; zburdălnicie; ștrengărie.
gîldan-gîlga adv. din an în an; anual.
gîlga s. 1. râu; fluviu. 2. vale; bazin; luncă; pășune. // **•Edil gîlgasî** fluviul Volga.
gîlga-ğumuran kulagi s. (bot.) cornu-de-câmp (lat., *Cerastium arvense*).
gîlga-kalam pirtamirî s. (bot.) călțunul-doamnei (lat., *Geum rivale*).
gîlga-karanfiltamirî s. (bot.) călțunul-doamnei (lat., *Geum rivale*).
gîlga-karzagî s. (zool.) scoică-de-râu (lat., *Unio*).
gîlga-kuşótmegî s. (bot.) troscot-de-apă (lat., *Polygonum amphibium*).
gîlgaşık s. pârâu.
gîlga-şirildagî s. (orn.) grelușel de zăvoi (lat., *Locustella fluviatilis*).
gîlga-torsigî s. (bot.) troscot-de-apă (lat., *Polygonum amphibium*).
gîlgin s. (bot.) tamariscă; câtină (lat., *Tamarix germanica*; *Myrica germanica*).
gîlgin-torgayî s. (orn.) vrabie persană (lat., *Passer pyrrhonotus*).
gîlgir adj. 1. agil; sprinten; vioi. 2. jucăuș; neastâmpărat; zburdalnic; ștrengar.
gîlgirlik s. 1. agilitate; sprinteneală; vioiciune. 2. neastâmpăr; zburdălnicie;

ștrengărie.
gîlim s. 1. plasă; năvod; fileu. 2. (tehn.) rețea. 3. (fig.) bandă; ceată; clică; șleahță. // **•órimgek gîlimi** păienjenis; pânză de păianjen.
gîlimgakarşı adj. antigang.
gîlinaturgan adj. încălzit repetitiv; reîncălzit.
gîlingan adj. încălzit; încins; dezmořtit.
gîlinma s. încălzire. // **•odanin gîlinmasi** încălzirea camerei.
gîlinmak v.i. a se încălzi.
gîlinuw s. încălzire; încingere; dezmořtire.
gîlişkan adj. mișcat; retras.
gîlişma s. mișcare; retragere.
gîlişmak v.i. a se mișca; a se retrage.
gîlişuw s. mișcare; retragere.
gîlîtaberilgen adj. încălzit repetitiv; reîncălzit.
gîlîtaberme s. încălzire repetitivă; reîncălzire.
gîlîtabermek v.t. a încălzi repetitiv; a reîncălzi.
gîlîtaturma s. încălzire repetitivă; reîncălzire.
gîlîtaturmak v.t. a încălzi repetitiv; a reîncălzi.
gîlîtaturuw s. încălzire repetitivă; reîncălzire.
gîlîtmak v.t. a încălzi. // **•birtaa gîlîtmak** a reîncălzi. // **•kalorifer gîlîtmay** caloriferul nu încălzește.
gîliz adj. debil; slab; plăpând.
gîlizlaşmak v.i. a slăbi.
gîlizlik s. debilitate.
gîlk adj. 1. stricat; alterat. 2. (d. ouă) clocit; alterat. // **•gîlk gîmirta** ou clocit.
gîlka adj. neamestecat; veritabil; pur; curat. // **•gîlka altin** aur veritabil.
gîlkaytimî s. aniversare.
gîlki I. adj. (d. animale) matur; adult. II. s. cal nedresat.
gîllî adj. 1. cald; călduros; termal; termic. 2. căldură. // **•gîllî suw** apă caldă.
gîllîbergen adj. exotermic.
gîllik I. adj. 1. de un an. 2. anual; pe un an. II. s. 1. anuar. 2. retribuție/salariu pe un an.
gîllisaklar adj. termoizolator; termoizolant. // **•gîllisaklar/sigaktutar işe** termos.
gîllitutkan adj. călduros.
gîlpildagan adj. licăritor; scânteietor; scăpăător.
gîlpildama s. 1. scânteie. 2. licărire; scânteiere; scăpărare.
gîlpildamak v.i. a licări; a scânteia; a scăpăra.
gîlpildaw s. 1. scânteie. 2. licărire; scânteiere; scăpărare.
gîlpildawgi adj. licăritor; scânteietor; scăpăător.
gîlpilti s. 1. licărire; scânteiere; scăpărare. 2. scânteie.
gîltiragan adj. 1. sclipitor; strălucitor; lucitor; lustruit; șlefuit. 2. strălucit; eminent.
gîltîramak v.i. a luci; a străluci; a sclipi. // **•kúneş gîltîray** soarele strălucește.
gîltîratilgan adj. lustruit; poleit; șlefuit.
gîltîratilmak v.i. a se lustrui; a se da luciu; a se șlefui.
gîltîratma s. lustruire; lustru; șlefuire.

giltiratmak *v.t.* a lustrui; a da luciu; a face sã luceascã; a șlefui.
giltiratuw *s.* lustruire; lustru; șlefuire.
giltiratuwgi *s.* lustruitor; șlefuitor.
giltiraw *s.* poleialã; sclipire; strãlucire; lucire; lustru; luciu.
giltirawli *adj.* poleit; lustruit; șlefuit.
giltirawuk *adj.* 1. sclipitor; strãlucitor; lucitor; lustruit; șlefuit. 2. strãlucit; eminent.
giltir-beřparmakoti *s. (bot.)* scipeț (*lat.*, *Potentilla erecta*).
giltir-giltir *adj.* sclipitor; strãlucitor; lucitor; lustruit; șlefuit.
giltirim *s.* fulger; trãsnet. // **•giltirim tũsmek/řakmak** a trãsni; a fulgera. // **•giltirim uzaksizga** telegramã fulger.
giltirimday *adj.* fulgerãtor; iute; instantaneu.
giltirimli *adj.* cu fulgere; fulgerat.
giltirimlik *s. (fiz.)* paratrãznet.
giltirimparlagan *s. (fiz.)* paratrãznet.
giltirimřakkan *adj.* lovit de trãsnet; trãsnit.
giltir-yas *s. (bot.)* lingurița-zãnei (*lat.*, *Fomes lucidus*).
gimbiz *s.* pensetã.
gimbizlama *s.* pensare.
gimbizlamak *v.t.* a pensa.
gimbizlangan *adj.* pensat.
gimbizlanmak *v.i.* a se pensa.
gimbizlaw *s.* pensare.
gim-gimřak *adj.* foarte moale.
gimirta *s.* 1. ou. 2. (*anat.*) testicul. // **•gimirta kirkmak** a tunde pãnã și lãna de pe ouã; a fi avar; a fi zgãrcit. **•gimirta sitmak** a sparge ouã. // **•gilk gimirta** ou clocit. **•gimirta agi** albușul oului. **•gimirta sarisi** gãlbenuș de ou. **•suwda piřken gimirta** ou fierț.
gimirtadan *adv.* de la ou; de la origini; ab ovo.
gimirtaday *adj.* sub formã de ou; oviform; oval.
gimirtadeniřmesi *s.* incubatie.
gimirtakirkkan *adj.* avar; zgãrcit; zgãrie-brãnã.
gimirtakirkma *s.* avariție; zgãrcenie.
gimirtali *adj.* 1. outoare. 2. (*med.*) malign.
gimirtalik *s.* 1. cofraj pentru ouã. 2. (*anat.*, *bot.*) ovar.
gimirtapiřimli *adj.* sub formã de ou; oviform; oval.
gimirtasiz *adj.* 1. fãrã ouã; neoutoare. 2. (*med.*) benign.
gimirtařekilli *adj.* sub formã de ou; oviform; oval.
gimirtařik *s. (biol., bot.)* ovul.
gimřak *adj.* 1. moale. 2. maleabil; flexibil. 3. (*d. climã*) blândã. 4. (*d. oameni*) blajin; blând. 5. (*d. simțãminte etc.*) duios; dulce. 6. (*fon.*) moale; palatal; mediu-palatal. // **•gimřak bařli** blând. **•gimřak gũreklĩ** bun; milos. **•gimřak ses** voce blândã. **•gimřak sigara** țigãri slabe. **•gimřak tartikawaz/sessiz/ũnsũz** (*lingv.*) consoanã moale. **•gimřak tokima** finet. **•gimřak yastik** pernã moale. **•yũzi gimřak** înțelegãtor; amabil.
gimřakbař(li) *s., adj.* capsoman; prost.
gimřakbařlik *s.* prostie; neghiobie.
gimřakgũreklĩ *adj.* 1. condescendent; amabil; prietenos; binevoitor. 2. sensibil; delicat;

afectuos; drãgãstos.
gimřakgũreklĩ *s.* 1. condescendentã; amabilitate; prietenie; bunãvoințã. 2. sensibilitate; delicatețe; afectuozitate; drãgãlãșenie.
gimřaklik *s.* moliciune; parte moale.
gimřakpasiet *adj.* amabil; prietenos; binevoitor.
gimřakpasietlik *s.* amabilitate; prietenie; bunãvoințã.
gimřaktamak I. adj. (fon.) dur; velar; legat de palatul moale/de vãlul palatului. **II. s. (anat.)** vãlul palatului; omușor.
gimřaktaňlay I. adj. (fon.) dur; velar; legat de palatul moale/de vãlul palatului. **II. s. (anat.)** vãlul palatului; omușor.
gimřama *s.* 1. destindere; înmuiere. 2. (*fon.*) înmuiere; palatalizare.
gimřamagan *adj.* inflexibil.
gimřamak A. v.i. 1. a se înmuia; a deveni mai moale. 2. (*d. fenomene ale naturii*) a se liniști; a se calma; a se potoli. 3. (*fon.*) a se înmuia; a deveni palatal; a se palataliza. **B. v.t.** a persecuta; a oprima; a oropsi; a nãpãstui; a asupri; a urgisi. // **•gũregi gimřamak** a i se înmuia inima.
gimřamama *s.* imuabilitate.
gimřamaykalgan *adj.* inflexibil.
gimřatilgan *adj.* 1. moale; destins; potolit; ușurat; maleabil; flexibil. 2. (*tehn.*) amortizat. 3. (*fon.*) înmuiaț; palatalizat.
gimřatilmak A. v.i. (fon.) a se înmuia; a deveni palatal; a se palataliza. **B. v.t. (tehn.)** a se amortiza.
gimřatma s. 1. (arte plastice) estompã. 2. (*fon.*) înmuiere; palatalizare.
gimřatmak v.t. 1. a înmuia; a face mai moale. 2. (*d. oameni*) a liniști; a calma; a potoli. 3. (*tehn.*) a amortiza. 4. (*fon.*) a înmuia; a palataliza.
gimřatuw s. (tehn.) amortizare.
gimřatuwgi *adj.* 1. laxativ. 2. (*tehn.*) amortizor.
gimřaw *s.* maleabilitate.
giň *s. (fiziol.)* fecale lichide; conținutul intestinilor.
gipkin *adj.* purpuriu; rubiniu.
gir I. adj. (d. plante, pomi fructiferi) sãlbatic; pãdureț. **II. s.** melodie; cântec. // **•gir elma** mere sãlbatic.
•girnĩ gĩrlagan soň maga karap aldi dupã ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire.
•olmez gir cântec nemuritor.
gir-yeřil-nogit s. (bot.) mazãre-sãlbaticã (*lat.*, *Pisum elatius*).
gir-alef s. (bot.) ovãz-sãlbatic (*lat.*, *Avena fatua*).
giranťi *s.* fãntãnã artezianã; cascadã; cataractã.
giraw *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
girawgi *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
girawři *s.* poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
gir-gũl s. 1. mãceașã. 2. (bot.) mãceș; trandafir-sãlbatic (*lat.*, *Rosa canina*).
gir-gir interj. sfãr!; țãr!;
gĩrgĩrbogegi s. 1. (ent.) greier (*lat.*, *Grylloidea*). 2. (*ent.*) cicadã (*lat.*, *Cicadidae*).
gir-hardal s. (bot.) muștar-de-cãmp; ridichioarã (*lat.*, *Sinapis arvensis*).
gĩrildama *s.* sfãrãit; țãrãit; cãrãit.

gĩrildamak v.i. a sfãrãi; a țãrãi; a cãrãi.
gĩrildaw s. sfãrãit; țãrãit; cãrãit.
gĩrilti s. sfãrãit; țãrãit; cãrãit.
gĩrir *adj.* guraliv; flecar.
gir-kendir s. (bot.) cãnepioarã; cãnepa-codrului (*lat.*, *Eupatorium cannabinum*).
gir-kenevir s. (bot.) cãnepioarã; cãnepa-codrului (*lat.*, *Eupatorium cannabinum*).
gir-keřir s. (bot.) morcov-sãlbatic; rușinea-fetei; buruiana-rușinii (*lat.*, *Daucus carota*; *Daucus silvestris*).
gir-kĩnap s. (bot.) cãnepioarã; cãnepa-codrului (*lat.*, *Eupatorium cannabinum*).
gĩrlak I. adj. strident. **II. s. 1. (ent.)** greier (*lat.*, *Grylloidea*). 2. (*ent.*) cicadã (*lat.*, *Cicadidae*).
gĩrlamak v.i. 1. a cãnta; a țãrãi (*d. greier*). 2. a cãnta. // **•gĩrnĩ gĩrlagan soň maga karap aldi** dupã ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire. **•șeșekler gĩrlagangadir** florile sunt pentru cel care a cântat.
gĩrlatmak v.t. a determina sã cãnte.
gĩrlaw s. 1. cãnt; cãntare. 2. țãrãire (*d. greier*).
gĩrlawgi I. adj. cãntãtor. **II. s.** cãntãreț.
gĩrlĩ *adj.* melodic.
gir-mezeliye s. (bot.) mazãre-sãlbaticã (*lat.*, *Pisum elatius*).
gir-salata s. (bot.) salată-sãlbaticã; palma-tãlharului (*lat.*, *Lactuca serriola*).
gir-sũle s. (bot.) ovãz-sãlbatic (*lat.*, *Avena fatua*).
gĩrři s. poet; rapsod; bard; trubadur; menestrel.
gĩrtik I. adj. (d. řesãturi) rupt; sfãřiat. **II. s.** rupturã (*la o řesãturã*).
gĩrtik-pĩrtik *adj.* zdrențuit; ciopãrțit.
gĩrtilgan *adj.* sfãřiat; rupt.
gĩrtĩlip-dagĩlgan *adj.* jerpelit; zdrențuit; tocit; uzat.
gĩrtĩlip-dagĩlma s. jerpelire; zdrențuire; tocire; uzare.
gĩrtĩlma s. rupere.
gĩrtĩlmak v.i. (d. řesãturi) a se rupe; a se sfãřia.
gĩrtĩluw s. rupere.
gĩrtkiř s. asasin; criminal.
gĩrtma s. rupere; sfãřiere.
gĩrtmak v.t. 1. a rupe; a sfãřia (*o řesãturã*). 2. a zgãria; a juli.
gĩrttan s. pitic; pigmeu.
gĩr-turup s. (bot.) ridiche-sãlbaticã (*lat.*, *Raphanus raphanistrum*).
gĩrtuw s. rupere; sfãřiere.
gĩrtuwgi *adj.* 1. (*d. animale, pãsãri*) rãpitor; prãdãtor. 2. (*d. oameni*) hrãpãreț; uzurpator. 3. feroce; rapace; vorace. // **•gĩrtuwgi haywan** animal de pradã. **•gĩrtuwgi kuřlar** pãsãri rãpitoare.
gĩrtuwgular s., pl. rãpitoare; prãdãtoare.
gĩrtuwgulus s. 1. ferocitate. 2. ferocitate; rapacitate; voracitate.
gĩr-yulaf s. (bot.) ovãz-sãlbatic (*lat.*, *Avena fatua*).
giř s. pãdure deasã; deșiș; hãțș.
gĩva s. (chim.) mercur; hidrargir.
gĩvata s. (tehn.) bulon.
gĩygĩn *adj.* dens; condensat; compact; intens; îngrãmãdire.
gĩygĩnlař s. (fiz.) condensator.
gĩygĩnlařkan *adj.* densificat;

condensat; compactat.
gîyginlaşma s. densificare; condensare; compactare.
gîyginlaşmak v.i. (fiz.) a se densifica; a se condensa; a se compacta.
gîyginlaştırılğan adj. densificat; condensat; compactat. //
•gîyginlaştırılğan sût lapte condensat.
gîyginlaştırılmaq v.i. (fiz.) a se densifica; a se condensa; a se compacta.
gîyginlaştırma s. compactare; îndesare; îndopare.
gîyginlaştırmak v.t. (fiz.) a densifica; a condensa; a compacta.
gîyginlaştıruw s. compactare; îndesare; îndopare.
gîyginlaşuw s. densificare; condensare; compactare.
gîyginlik s. densitate; intensitate; îngrămădire.
gîy-gîy interj. chiț!;
gîyildama s. chițait.
gîyildamak v.i. a chițai.
gîyildaw s. chițait.
gîyilğan adj. 1. acumulat; concentrat; economisit. 2. înmormântat; înhumat. 3. păstrat; stocat. 4. adunat; cules; strâns. 5. pliat; extensibil. //
•gîyilğan kapotalî (tehn.) decapotabil.
gîyilmak v.i. 1. a se acumula; a se concentra; a se economisi; a se colecționa. 2. a fi înmormântat; a fi înhumat. 3. a fi adunat; a fi strâns; a se culege; a se recolta. 4. a fi păstrat; a fi stocat.
gîyiltî s. chițait.
gîyim s. colecție.
gîyimgî s. colecționar.
gîyîn s. 1. adunare; reuniune. 2. petrecere; sindrofie.
gîyînli adj. sârbătoresc. // **•gîyînli kayırlamak** a serba.
gîyîp-tertıpleme s. compilație.
gîyîp-tertıplengen adj. compilat.
gîyîşkan adj. adunat; strâns; restrâns; concentrat; comasat.
gîyîşmak v.i. a se aduna; a se strânge; a se restrânge; a se concentra; a se comasa.
gîyîştirilğan adj. aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat.
gîyîştirilmaq v.i. a se aranja; a se ordona; a se rândui; a se orândui; a se organiza.
gîyîştirmak v.t. a aranja; a ordona; a rândui; a orândui; a organiza. //
•toplap gîyîştirmak a compila.
•úynî gîyîştirmak a strânge prin casă.
gîyîştıruw s. aranjare; ordonare; rânduire; orânduire; organizare.
gîyîştıruwli adj. aranjat; ordonat; rânduit; orânduit; organizat.
gîyîşuw s. adunare; strângere; restrângere; concentrare; comasare.
gîyk-gîyk interj. 1. scârț!; chiț!; 2. piu-piu!; cip-cirip!;
gîykıldagan-gómelek s. (ent.) strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi (lat., *Acherontia atropos*).
gîykıldama s. 1. cântec de păsări. 2. chițait; piuuit; scârțait.
gîykıldamak v.i. 1. a scârțai; a chițai. 2. a piuui; a ciripi.
gîykıldatmak v.t. 1. a determina să scârțâie; a determina să chițâie. 2. a determina să piuie; a determina să ciripească.
gîykıldaw s. 1. scârțait; chițait. 2.

piuit; ciripit; tril.
gîykiltî s. 1. scârțait; chițait. 2. piuuit; ciripit; tril.
gîyma I. adj. 1. pliant; pliabil; extensibil. 2. prefabricat. II. s. 1. adunare; culegere; strângere; recoltare. 2. acumulare; concentrare; economisire. 3. înmormântare; înhumare. 4. păstrare; stocare. //
•gîyma úy casă prefabricată.
gîymak v.t. 1. a aduna; a strânge; a culege; a recolta. 2. a acumula; a concentra; a economisi; a colecționa. 3. a înmormânta; a înhuma. 4. a păstra; a stoca. // **•akılın gîymak** a-și aduna mințile; a se reculege.
•bogazga gîymak a-și pune frâu la limbă; a-și ține limba în gură; a-și ține gura; a răbda; a tolera. **•gîyîp salmak** a pune la păstrare. **•gîyîp tertıplemek** a compila. **•mahsul gîymak** a recolta. **•para gîymak** a strânge bani; a economisi. **•sipira/nevale gîymak** a strânge masa.
gîymatabî s. pliant; prospect.
gîymayasaw s. prefabricare; prefabricat. // **•gîymayasaw yapmak** a prefabrica.
gîymayasawli adj. prefabricat.
gîyşam adj. dens; condensat; concis; compact; intens; îngrămădit.
gîyşamlaşkan adj. densificat; condensat; compactat.
gîyşamlaşma s. densificare; condensare; compactare.
gîyşamlaşmak v.i. (fiz.) a se densifica; a se condensa; a se compacta.
gîyşamlaştırılğan adj. densificat; condensat; compactat.
gîyşamlaştırılmaq v.i. (fiz.) a se densifica; a se condensa; a se compacta.
gîyşamlaştırma s. compactare; îndesare; îndopare.
gîyşamlaştırmak v.t. (fiz.) a densifica; a condensa; a compacta.
gîyşamlaştıruw s. compactare; îndesare; îndopare.
gîyşamlaşuw s. densificare; condensare; compactare.
gîyşamlık s. densitate; intensitate; îngrămădire.
gîyuw s. 1. acumulare; concentrare; economisire. 2. înmormântare; înhumare. 3. păstrare; stocare. 4. adunare; culegere; strângere. //
•gîyuw sayısı (mat.) numeral colectiv.
gîyuwğî s. culegător; colector; acumulator. // **•gîyuwğunî totirasıniz mî?** încărcați acumulatorul?;
gîyuwli adj. 1. acumulat; concentrat; economisit. 2. înmormântat; înhumat. 3. păstrat; stocat. 4. adunat; cules; strâns; recoltat.
gîz s. (bot.) lemnul-Domnului; lemnus; alimon (lat., *Artemisia abrotanum*).
gogalgan adj. pierdut; dispărut.
gogalma s. pierdere; dispariție.
gogalmak v.i. a se pierde; a dispărea.
gogaluw s. pierdere; dispariție.
gogetilgen adj. exterminat; anihilat.
gogetmek v.t. 1. a extermina; a anihila; a stărpi; a ucide. 2. a ruina; a distruge; a doborî.
gogetúw s. exterminare; anihilare.
gogetúwğî adj. letal; nimicitor.
gok I. adj. inexistent; absent. II. adv. nu. // **•gok bolmak** a dispărea; a

se duce pe gura lupului. **•gok etmek** a nimici; a distruge; a zdrobi.
gokbolgan adj. 1. dispărut; distrus; exterminat; nimicitor; stărpit. 2. suprimat; anulat; revocat; desfăcut. 3. inexistent; nul.
gokboluw s. 1. suprimare; anulare; revocare; desfacere. 2. dispariție; distrugere; exterminare; nimicire; stărpire. 3. inexistență; nulitate.
gokew s. jocheu.
goklama s. 1. examinare; inspecție; verificare; revizie; revizuire; control; ascultare; sondaj. 2. apel. 3. vizită; tură; raită; cutreierare; colindare; străbateră. 4. sondare; iscodire; descoasere. 5. eseu. 6. verificarea existenței. // **•bagaj man paşaport goklaması** controlul bagajelor și pașapoartelor.
•goklama kartı carte de vizită.
•goklama konşası (tehn.) tablou de comandă. **•goklama kulası** (av.) turn de control. **•goklama lâmbası** (tehn.) lampă de control. **•goklama tamgası** contramarcă. **•tenkıytlî goklama** recenzie.
goklamağî s. 1. examinator; inspector; verificator; revizor; controlor. 2. eseist.
goklamağılık s. 1. inspectorat. 2. eseistică.
goklamak v.t. 1. a examina; a inspecta; a verifica; a revizui; a controla; a asculta; a sonda. 2. a face apelul. 3. a sonda; a iscodi; a descoase. 4. a verifica existența. 5. a vizita; a tece pe la...; a face o tură; a da o raită; a cutreiera; a colinda; a străbate. // **•at goklamak** a nominaliza; a face apelul; a striga pe nume. **•goklap turmak** a da târcoale. **•kol man goklamak** a palpa; a scotoci; a scormoni. **•zeminnî goklamak** a sonda terenul.
goklangan adj. 1. examinat; inspectat; verificat; revizuit; controlat; ascultat; sondat. 2. vizitat; cutreierat; colindat; străbătut. 3. sondat; iscodit; descusut. 4. căruia i s-a făcut apelul. 5. căruia i s-a verificat existența.
goklanganyazı adj. cenzurat.
goklanmagan adj. necontrolat; neverificat; neinspectat.
goklanmak v.i. 1. a fi vizitat; a fi cutreierat; a fi colindat; a fi străbătut. 2. a fi sondat; a fi iscodit; a descusut. 3. a i se face apelul. 4. a fi examinat; a fi inspectat; a fi verificat; a fi revizuit; a fi controlat; a fi ascultat; a fi sondat. 5. a i se verifica existența.
goklap-geşme s. abatere pe la...; trecere pe la...;
goklap-karaw s. test; testare.
goklaw s. 1. examinare; inspecție; verificare; revizie; revizuire; control; ascultare; sondaj. 2. apel. 3. vizită; tură; raită; cutreierare; colindare; străbateră. 4. sondare; iscodire; descoasere. 5. eseu. 6. verificarea existenței.
goklawğî s. 1. examinator; inspector; verificator; revizor; controlor. 2. bocitoare.
goklik s. 1. sărăcie; mizerie; lipsă; criză. 2. inexistență; absență.
gol I. adj. rutier. II. s. 1. drum; cale; carosabil (și fig.). 2. (tehn.) conductă. 3. călătorie; drum; voiaj. 4. (fig.) metodă; mijloc; procedeu. 5. (fig.) fâgaș; cale; direcție. 6. (fig.) direcție;

sens; scop. **7.** (*fig.*) sistem; normă. // **•aldin/ğolîn kesmek** a-i tăia calea; a-l tâlhări. **•ğol almak** a-și căuta de drum; a-și face drum; a avansa. **•ğol bermek** a ceda trecerea; a da prioritate (*auto.*). **•ğol karamak** a căuta o cale. **•ğol kóstermek** a călăuzi; a îndruma. **•ğolda kalmak** a rămâne pe drumuri. **•ğoldan şıgarmak** a scoate de pe calea sa; a-i suci mințile; a-l perverti. **•ğoldan şıkmak** a părăsi calea; a devia. **•ğolga ketirmek** a aduce pe calea sa; a redresa; a ameliora. **•ğolga salmak** a pune pe drumuri. **•ğolga şıkmak** a porni la drum; a pleca. **•ğolga tüşmek** a porni la drum constrâns de împrejurări. **•ğolîn aşmak** a-i croi cuiva drum; a-i deschide calea; a-i crea condiții; a-l favoriza. **•ğolîn beklemek** a aștepta sosirea cuiva. **•ğolîn kapatmak** a-i închide calea; a-i bloca drumul. **•ğolîn kaybetmek** a pierde drumul; a se rătăci. **•ğolîn kesip tutmak** a-l prinde; a-l intercepta. **•ğolîn kesmek** a tăia drumul cuiva; a-i ține drumul; a-l tâlhări. **•ğolîn kuwmak** a călca pe urmele cuiva; a-i lua pilda. **•ğolîn şaşırmak** a greși drumul; a se rătăci. **•ğolîna karamak** a-și vedea de drum. **•ğolîna kelmek** a-și regăsi calea; a se ameliora; a se îmbunătăți. **•ğolîna salmak** a pune la cale; a pregăti ceva; a aranja; a potrivi; a reglementa. **•ğollarda pâpıs eskirtmek** a-și rupe papucii drumuri; a hoinări; a vagabonda. **•kardan ğol aşmak** a croi drum prin zăpadă; a deszăpezi. **•orta ğol tutmak** a ține calea de mijloc; a fi moderat. **•tutağak ğolîn tapmak** a-și găsi calea; a se orienta. **•uzun ğol tepmek** a bate mult drum/multă cale. **•yaman ğolga sapmak** a o lua pe căi greșite. **•yañğış ğoldan ketmek** a urma o cale greșită. // **•asfaltlı ğol** șosea. **•ayırılğan ğollar** drumuri despărțite. **•barış ğolî man** pe cale pașnică. **•basın ğolî man** prin presă. **•bir ğolî bar amma tar** există o soluție dar cu șanse mici. **•bo ğol taa kiska** drumul acesta este mai scurt. **•bo ğolda** în această direcție; în acest sens. **•boş ğollar** drumuri libere. **•bútún kún ğolda edik** am călătorit toată ziua. **•dört ğol awuzı** intersecție. **•eñ kiska ğol** drumul cel mai scurt. **•geşen hapta ğolga şıktık** am pornit la drum săptămâna trecută. **•ğol arkadaşı** tovarăș de drum. **•ğol asfalt** drumul este asfaltat. **•ğol aşsanız!** permiteți-mi să trec!; **•ğol başı** (*transp.*) terminal; terminus; cap de linie. **•ğol ber** cedează trecerea. **•ğol boyı** parcurs; traiect. **•ğol geñiş** drumul este lat. **•ğol káatı** foaie de drum. **•ğol kartası** hartă rutieră. **•ğol kayday?** cum e drumul?; **•ğol kayıtı** itinerar. **•ğol meñki edı** eu aveam prioritate. **•ğol şantası** geamantan. **•ğol şebekesi** rețea de drumuri. **•ğol tar** drumul este îngust. **•ğol taşğol** drumul este pietruit. **•ğol taygalak** drumul este alunecos. **•ğolda şalışmalar** lucrări la carosabil. **•ğolda**

suwukladım am răcit pe drum. **•ğolga kelir** corigibil. **•ğolga kelmez** incorigibil. **•ğolî man** prin intermediul...; **•ğolîmnî şaşırdım** m-am rătăcit. **•ğolîñiz aşık bolsın!** drum bun!; **•ğolñiñ ortası** jumătatea drumului. **•hergún ğolga karap bekledik** v-am așteptat în fiecare zi cu ochii spre drum. **•herşiy ğolında** totul e în regulă. **•işler ğolında** treburile sunt pe făgașul cel bun. **•Kábe/Hağıler/Toban Ğolî** (*astr.*) calea lactee; drumul robilor. **•kanun ğolî man** pe cale legală. **•karşidan kelgenge ğol ber** prioritate pentru circulația din sens invers. **•kaytmaz ğol** drum fără întoarcere. **•keşe-kúndúz hep ğolda** zi și noapte e pe drum. **•kestırme ğolı** scurtătură. **•kiska ğol** scurtătură. **•marebege ğol aşkan** caz de război; casus belli. **•múbarek ğol** calea sfântă. **•o eki orman arasında bir ğol bar** între cele două păduri e un drum. **•ogırli ğollar!** drum bun!; **•orta ğol** via media; cale de mijloc. **•şatal ğol** drum bifurcat. **•şıgar ğol** mijloc de salvare. **•siyahat ğolı** rută; itinerar. **•taa kiska bir ğol yok mı?** nu există alt drum mai scurt?; **•takip etileğek ğol** rută. **•tdliiy ğol** drum lateral. **•tekğónli ğol** drum cu sens unic. **•telege haleketine kapalı ğol** circulație interzisă din ambele sensuri. **•túz ğoldan uzaklaşkan** aberant. **•túz ğoldan uzaklaşma** aberație. **•uşsuz ğol** drum fără sfârșit. **•úyyge ayırı-ayırı ğollardan kayttık** ne-am întors acasă pe drumuri diferite. **•úyretme ğolı** metodă de predare. **•uzun ğol** drum lung. **•yañğış ğoldasiñiz** ați greșit drumul. **ğolalgan** *adj.* 1. înaintat; avansat. 2. ghidat; orientat. 3. îndreptat spre...; **ğolaluw** *s.* 1. înaintare; avansare. 2. ghidare; orientare. 3. îndreptare spre...; **ğolaşkan** *s.* antemergător. **ğolaşuw** *s.* provocare; cauzare; determinare. **ğolayırışı** *adj.* bifurcație; intersecție. **ğolbaskan** *s.* (*constr.*) cilindru; compresor (*pt. drumuri*). **ğolbaşçı** *s.* călăuză; conducător; coordonator; lide. **ğolbaşçılık** *s.* călăuzire; conducere; coordonare. **ğolbılgen** *adj.* înțelept; serios; sobru. **ğolbılme** *s.* înțelepciune; seriozitate; sobrietate. **ğolburumı** *s.* buclă; curbă; cotitură; turnantă; viraj. **ğoldangeşken** *s.* drumeț; trecător. **ğoldankaşuw** *s.* derivă. **ğoldansapkan** *adj.* abătut de la traseu; derivat. **ğoldansapma** *s.* abatere de la traseu; derivă. **ğoldansapmaz** *adj.* neclintit. **ğoldanşıgargan** *adj.* seducător; tentant. **ğoldanşıgarma** *s.* seducție; tentație. **ğoldanşıgaruw** *s.* momire. **ğoldanşıguw** *s.* 1. deraiere; deviere. 2. pervertire; corupere; seducere. **ğoldanşıkkkan** *adj.* 1. deraiat; deviat. 2. pervertit; corupt; sedus.

ğoldanşıkma *s.* 1. abatere de la traseu; deviere; toleranță. 2. corupție; depravare; decădere. **ğoldaş** *s.* tovarăș; camarad. // **•hayat ğoldaşı** soț; soție; tovarăș de viață. **ğoldaşca** *adv.* tovarășește; colegial. **ğoldaşlık** *s.* tovarășie; camaraderie. **ğoldaşay** *adv.* tovarășește; colegial. **ğoldenıştırgen** *adj.* cotit. **ğoldenıştırmesı** *s.* cotire. **ğol-erkáan** *s.* 1. comportare; conduită; atitudine. 2. procedeu; modalitate; manieră. **ğolgaşıguw** *s.* pornire la drum; plecare; ducă. **ğolgaşıkkkan** *adj.* pornit la drum; plecat. **ğolgatúşken** *adj.* pornit la drum; plecat. **ğolgatúşuw** *s.* pornire la drum; plecare. **ğolhaleketı** *s.* circulație; trafic. **ğolikuwulgan** *adj.* luat drept model; imitat. **ğolínakelgen** *adj.* 1. ascultător; docil; cumiñit; astâmpărat; obedient; docil. 2. orânduit; aranjat; ordonat; rânduit; rectificat; redresat; remediat; ameliorat; îndreptat; îmbunătățit. **ğolínakelir** *adj.* corigibil; remediabil. **ğolínakelmeme** *s.* perversitate. **ğolínakelmez** *adj.* 1. pervers. 2. incorigibil. **ğolínasalgan** *adj.* reglementar. **ğolínasalingan** *adj.* 1. aranjat; dispus. 2. direcționat; reglementat; canalizat; nimerit. **ğolínasaluw** *s.* 1. direcționare; reglementare; canalizare; nimerire. 2. dispunere; aranjare. 3. îndreptare; îmbunătățire. 4. aranjament; aranjare; ordonare; rânduală; rectificare; redresare; reglementare; remediere. **ğolında** *postp.* pentru. // **•azatlík ğolında kayıp bolganlarga meñgi danlık!** glorie veșnică celor ce au pierit pentru libertate!; **•kutuluş ğolında soğışkanlar yaşasınlar!** să trăiască cei care luptă pentru eliberare!; **ğolından** *postp.* prin; via. **ğolındankaşkan** *adj.* abătut de la traseu; derivat. **ğolındanketken** *adj.* sociabil; prietenos; comunicativ; chibzuit. **ğolındanketmez** *adj.* nesociabil; neprietenos; irascibil; nechibzuit; necomunicativ; certăreț. **ğolındaşıkkkan** *adj.* aberant. **ğolındaşıkma** *s.* aberație. **ğolínkaybetken** *adj.* rătăcit; pierdut; încurcat. **ğolínşaşırgan** *adj.* rătăcit; pierdut; încurcat. **ğolkawuşması** *s.* intersecție de drumuri; răspântie; răscruce. // **•kaytkan ğolkawuşması** sens giratoriu. **ğolkaybetmesi** *s.* pierderea traseului; rătăcire; încurcare. **ğolkesken** *s.* tâlhar; bandit. **ğolkesme** *s.* tâlhărie; banditism. **ğolkóstergen** *s.* 1. ghid; călăuză; îndrumător; conducător. 2. ghid; călăuză; îndrumător. **ğolkósterilgen** *adj.* 1. ghidat; călăuzit; îndrumat; condus. 2. îndrumat; povățuit. **ğolkósterme** *s.* ghidare; călăuzire; îndrumare; conducere. **ğolkósterúw** *s.* îndrumare; călăuzire;

orientare; conducere; îndreptare.
ğolkuwgan s. imitator.
ğolkuwması s. imitare; imitație.
ğollik s. 1. bani de drum. 2. provizii pentru drum.
ğolmakası s. intersecție de drumuri; răspântie; răscruce.
ğolmasırabı s. cheltuieli de călătorie.
ğolparası s. bani de drum.
ğolparis s. (zool.) tigr (lat., *Felis tigris*).
ğolparis-zambagı s. (bot.) crin-oranj-pătat (lat., *Lilium tigrinum*).
ğolsayı s. criblură.
ğolsıramak v.i. a dori să pornească la drum; a duce dorul călătoriei.
ğolsızkalgan adj. abuzat.
ğolsızlık s. (jur.) fărâdelege; abuz.
ğolsızlıkşı adj. nelegiuit.
ğolsakıltaşı s. criblură.
ğolşaşırması s. pierderea traseului; rătăcire; încurcare.
ğol-şäre s. mijloc eficace; chip și cale; soluție. // **•ğolın-şäresın tapmak** a afla chip și cale; a găsi o soluție.
ğolşı s. 1. drumeț. 2. călător; pasager. // **•bo pazarga ğolşıman** pentru duminica aceasta sunt drumeț.
•ğolşı papırı (nav.) pachetbot.
•ğolşı trenı (transp.) tren personal.
ğolşilik s. drumeție; călătorie; voiaj. // **•ğolşilik etmek** a călători; a voiaja. // **•ärúw ğolşilik!** călătorie plăcută!; **•ğolşilik aġensiyası** agenție de voiaj. **•yakşı ğolşiliklar!** drum bun!;
ğoltırseğı s. buclă; curbă; cotitură; turnantă; viraj.
ğolústı adj. în drum.
ğona s. cergă sub șaua calului; cioltar; șabracă; harșa.
ğondırmak v.t. a determina să cioplească; a determina să sculpteze; a determina să creșteze.
ğongar s. talas; rumeguș; așchie.
ğongarlama s. rindeluire; răzuire.
ğongarlamak v.t. a rindelui; a răzui.
ğongarlangan adj. rindeluit; răzuit.
ğongarlanmak v.i. a se rindelui; a se răzui.
ğongarlaw s. rindeluire; răzuire.
ğongarlı adj. rindeluit; răzuit.
ğonılğan adj. cioplit; sculptat; crestat.
ğonılmak v.i. a se ciopli; a se sculpta; a se cresta.
ğonma s. cioplire; sculptare; creștere.
ğonmak v.t. a ciopli; a sculpta; a cresta. // **•taş ğontmak** a ciopli în piatră.
ğontılgan adj. cioplit; sculptat; crestat.
ğontılmak v.i. a se ciopli; a se sculpta; a se cresta.
ğontma s. cioplire; sculptare; creștere.
ğontmak v.t. a ciopli; a sculpta; a cresta. // **•taş ğontmak** a ciopli în piatră.
ğontuw s. cioplire; sculptare; creștere.
ğontuwğı s. cioplitor; sculptor; gravor.
ğontuwğuluk s. cioplire; sculptură; gravură.
ğonuw s. cioplire; sculptare; creștere.
ğonuwğı s. 1. cioplitor; sculptor; gravor. 2. mașină de rindeluit.
ğonuwğuluk s. cioplire; sculptură; gravură.
ğoramak v.t. a cobî; a ursi; a prezice.
ğoraw s. cobeală; ursire; prezicere.
ğorawşı s. cobe; ursitor; prezicător.
ğorawşılık s. cobeală; ursire; prezicere.
ğorga s. 1. trap. 2. (cal) trăpaș.

ğorgalama s. trap.
ğorgalamak v.i. a merge la trap.
ğorgalatmak v.t. a determina să meargă la trap.
ğorgalow s. trap.
ğorgalık s. crescătorie de cai de rasă; herghelie.
ğorta/ğortma s. trap.
ğoški s. entuziasm.
ğoškin adj. entuziasmat.
ğoškinlik s. entuziasm; exuberanță.
ğošmak v.i. a se entuziasma; a se înflăcăra.
ğoştırmak v.t. a entuziasma; a înflăcăra.
ğoştıruwğı adj. entuziasmant.
ğoşuw s. înflăcărare.
ğota s. (anat.) pulpă; gambă.
ğota súyegı s. (anat.) tibia; fluierul piciorului.
ğoyılğan adj. 1. deformat; distorsionat; strâmbat. 2. interpretat greșit; denaturat; răstălmăcit.
ğoyılma s. 1. deformare; distorsionare; strâmbare. 2. interpretare greșită; denaturare; răstălmăcire.
ğoyılmak v.i. 1. a se deforma; a se distorsiona; a se strâmba. 2. a fi interpretat greșit; a fi denaturat; a fi răstălmăcit.
ğoyılur s. 1. deformare; distorsionare; strâmbare. 2. interpretare greșită; denaturare; răstălmăcire.
ğoyma s. răstălmăcire; denaturare; alterare; strâmbare.
ğoymak v.t. 1. a deforma; a distorsiona; a strâmba. 2. a interpreta greșit; a denatura; a răstălmăci.
ğoyılğan adj. pierdut; dispărut.
ğoyılma s. pierdere; dispariție.
ğoyılmak v.i. a se pierde; a dispărea. // **•şo arada ğoytıldı** a dispărut într-o clipă.
ğoyılur s. dispariție.
ğoykan adj. care pierde; pierdut. // **•ğawluknı ğoytkan etti** a făcut batista pierdută.
ğoytma s. pierdere.
ğoytmak v.t. a pierde.
ğoytuw s. pierdere.
ğoyuw s. răstălmăcire; denaturare; alterare; strâmbare.
ğoz adj. 1. (d. pământ) virgin. 2. (d. animale) sălbatic.
ğóke s. (bot.) tei (lat., *Tilia sp.*).
ğón s. direcție; sens; parte. // **•ğón bermek** a da direcția; a orienta. **•uzaktan ğón bermek** a teleghida. // **•meġburiy ğón** sens obligatoriu. **•ters ğón** direcție opusă; revers.
ğónalğan adj. direcționat; ghidat; orientat.
ğónberılgen adj. călăuzit; direcționat; ghidat; orientat.
ğónberúw s. călăuzire; direcționare; ghidare; orientare.
ğónberúwğı adj. călăuzitor.
ğónde postp. pe direcția; înspre. // **•kaysı ğónde?** pe ce direcție?;
ğónden postp. din direcția; dinspre.
ğóndeş adj. (mat.) corespondent. // **•ğóndeş aşılar/poşmaklar/şatlar** (mat.) unghiuri corespondente.
ğóne interj. pornește!; dă-i drumul!;
ğónegen adj. 1. pus în mișcare; pus în funcțiune; deschis; început; pornit; inaugurat; inițiat. 2. orientat; îndreptat spre; condus; administrat;

dirijat.
ğónelım s. 1. orientare; direcție; sens. 2. (bot.) tropism.
ğónelış I. s. 1. orientare; direcție; sens. 2. (gram.) diază. II. s., adj. (gram.) dativ. // **•fıl/figel ğónelışı** (gram.) diază. **•ğónelış kelışı** (gram.) cazul dativ. **•ğúkletúw ğónelışı** (gram.) diază factitivă. **•kaytım ğónelışı** (gram.) diază reflexivă. **•ortaklık ğónelışı** (gram.) diază de reciprocitate. **•túp ğónelışı** (gram.) diază activă. **•túşım ğónelışı** (gram.) diază pasivă.
ğónelmek v.i. a tinde.
ğóneltmek v.i. a direcționa; a se referi la...;
ğóneme s. pornire; punere în mișcare.
ğónemek v.i. a se orienta; a porni; a se îndrepta (spre..., către...). // **•kóyye dogrı ğónedık** am pornit spre sat.
ğónerge s. circulară; dispoziție (scrisă).
ğónesken adj. (mat.) convergent.
ğónesme s. (mat.) convergență.
ğónesmek v.i. a converge.
ğónesúw s. (mat.) convergență.
ğónetılmek v.i. 1. a fi orienta; a fi îndreptat spre; a fi condus; a fi administrat; a fi dirijat. 2. a fi pus în mișcare; a fi pus în funcțiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
ğónetım s. conducere. // **•ğónetım kuruluşı** consiliu de conducere. **•siki ğónetım** (pol.) stare de asediu.
ğónetımğı adj. administrativ; de conducere; conducător.
ğónetken s., adj. conducător.
ğónetme s. dirijare; cârmuire; conducere; pornire; orientare; îndreptare.
ğónetmek v.t. 1. a orienta; a îndrepta spre; a conduce; a administra; a dirija. 2. a pune în mișcare; a pune în funcțiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // **•orkestranı kım ğónete?** cine dirijează orchestra?;
ğónetmelık s. 1. regulament; instrucțiuni. 2. ghid; îndreptar. // **•dogrıszga ğónetmeligi** îndreptar ortografic. **•teknik ğónetmelık** instrucțiuni tehnice.
ğónetmen s. regizor. // **•fılmnın ğónetmenı** regizorul filmului.
ğónetmenlık s. regie.
ğónetúw s. dirijare; cârmuire; conducere; pornire; orientare; îndreptare. 1. dirijare; cârmuire; conducere; pornire; orientare; îndreptare. 2. punere în mișcare; punere în funcțiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare; inițiere.
ğónetúwğı s. conducător; administrator; coordonator; dirijor.
ğónetúwğulık s. conducere; administrare; coordonare; dirijare.
ğónetúwlı adj. dirijat; cârmuit; condus; pornit; orientat; îndreptat.
ğónew s. pornire; punere în mișcare.
ğónge postp. spre direcția; înspre.
ğóninde postp. în direcția; înspre.
ğóninden postp. din direcția; dinspre.
ğónlı adj. cu direcție; direcționat. // **•ekı ğónlı katnaw** circulație în ambele sensuri.
ğóntapkan adj. ghidat; orientat.
ğóntem s. metodă; procedeu; mijloc; sistem.

ğöntembılımı s. (fil.) metodologie.
ğöntembılımlı adj. (fil.) metodologic.
ğöntemli adj. metodic; cu metodă.
ğuguw s. alipire; aderare; molipsire; contaminare.
ğuguwğı adj. (med.) contagios; molipsitor; transmisibil.
ğuka adj. **1.** (fig.) subtil; inteligent; fin. **2.** subțire; îngust. **3.** mărunț; fin. **4.** (fig.) delicat; fin; sensibil. // **•ğuka ğüreklı** milos. **•ğuka káát** foiță.
ğukaayırılma s. nuanță.
ğukadan adv. în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
ğukadan-ğukaga adv. în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
ğukadangukalagan adj. **1.** (d. stil, vorbire, gesturi etc.) (pedant) pedant; afectat; căutat. **2.** meticulos; minuțios; pedant; tipicar.
ğukadangukalaw s. **1.** meticulozitate; minuțiozitate. **2.** pedanterie; afectare.
ğukaerınlı **I.** adj. **1.** cu elocință; elocvent; retoric. **2.** sfătos; subtil; rafinat. **II.** s. orator.
ğukaerınlık s. subtilitate; rafinement; elocință; elocvență; oratorie.
ğuka-ğelbege s. (orn.) pitulice grațioasă (lat., *Prinia gracilis*).
ğuka-ğuka adj. foarte subțire; amănunțit; detaliat; meticulos.
ğukağüreklı **I.** adj. sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos. **II.** adj. romantic.
ğukağüreklık s. **1.** sensibilitate; delicatețe; afectuozitate; drăgălășenie. **2.** romantism.
ğukakaálp(lı) adj. sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos.
ğukakaálpık s. sensibilitate; delicatețe; afectuozitate; drăgălășenie.
ğukalagan adj. scrutător.
ğukalama s. analizare; cercetare; investigare; examinare; studiu. // **•tayıf ğukalaması** analiză spectrală. **•teknik ğukalama** studiu tehnic.
ğukalamak v.t. a analiza; a cerceta; a investiga; a examina; a studia.
ğukalangan adj. analizat; cercetat; investigat; examinat; studiat.
ğukalanmagan adj. necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat.
ğukalanmak v.i. a se analiza; a se cerceta; a se investiga; a se examina; a se studia.
ğukalanmaykalgan adj. necercetat; neinvestigat; nestudiat; neanalizat.
ğukalık s. subțirime; amănunt; detaliu; finețe; rafinement; delicatețe.
ğukargan adj. **1.** (fig.) slăbit; diminuat; micșorat. **2.** subțiat.
ğukarma s. diminuire.
ğukarmak v.i. **1.** (fig.) a slăbi; a se diminua; a se micșora. **2.** a se subția.
ğukartmak v.t. a subția; a micșora; a diminua.
ğukartuw s. subțiere; micșorare; diminuire.
ğukaruw s. diminuire.
ğuka-sarıkaş s. (orn.) pitulice grațioasă (lat., *Prinia gracilis*).
ğukkan adj. (med.) molipsitor; contagios; transmisibil. // **•ğukkan kastalık** (med.) boală contagioasă.
ğukma s. contaminare.
ğukmak v.i. **1.** a se asemana; a aduce cu...; a se arunca în partea cuiva. **2.** a se alipi; a adera; a impregna. **3.** a trage (spre cineva). **4.** a molipsi. // **•ústüne ğukmak** a se mula pe...;

ğukturmak v.t. a asemana; a asemai.
ğul s. cergă sub șaua calului; cioltar; șabracă; harșa.
ğula s. butoi (la armă).
ğular s. căpeța.
ğulguş s. **1.** corsar; pirat; haiduc; tâlhar; bandit. **2.** piraterie; haiducie; tâlhărie; banditism.
ğulguşluk s. banditism; haiducie; piraterie; tâlhărie.
ğulguşlukkaogırgan adj. prădat; tâlhărit.
ğulkkas s. (pol.) colonie.
ğulkkagı s. colonist.
ğulkkagıgakarşı s. (pol.) anticolonialist.
ğulkkagılık s. colonialism.
ğulkkalaşkan adj. (pol.) colonizat.
ğulkkalaştırılğan adj. colonizat.
ğulkkalaştırılmak v.i. a se coloniza.
ğulkkalaştırmak v.t. a coloniza.
ğulkkalaştırıw s. colonizare.
ğulkkalık adj. colonial.
ğulkma s. **1.** smulgere. **2.** asuprire; exploatare. **3.** plivire; copilire. **4.** jefuire; jaf.
ğulkmak v.t. **1.** a smulge. **2.** a jumuli (de pene). **3.** a jefui; a jupui (de bani). **4.** a exploata. **5.** a plivi; a copili. // **•ot ğulkmak** a plivi buruieni.
ğulkulğan adj. **1.** smuls; exploatat; jefuit. **2.** asuprit; exploatat. **3.** jefuit; jupuit. **4.** plivit; copilit.
ğulkulmak v.t. **1.** a fi smuls; a fi jumulit. **2.** a fi jefuit; a fi jupuit; a fi exploatat. **3.** a fi asuprit; a fi exploatat. **4.** a fi plivit; a fi copilit.
ğulkum s. **1.** smulgere; jumulire. **2.** jefuire; exploatare. **3.** stat exploatat; colonie. **4.** plivire; copilire.
ğulkumluk adj. colonial.
ğulkunmak v.i. a se smulge.
ğulkuşmak v.i. a-și smulge părul reciproc; a se bate.
ğulkuwğı s. exploatare.
ğulkuwğuluk s. exploatare; aservire.
ğulluk s. prețul răscumpărării.
ğulma s. răscumpărare.
ğulmak v.t. a răscumpăra.
ğuluk adj. răscumpărat.
ğulungan adj. răscumpărat.
ğulunmak v.i. a fi răscumpărat.
ğuma s. (cron., prsn.) vineri. // **•ğuma kúnı** ziua de vineri. **•tínewún ğuma edı** ieri a fost vineri.
ğumagúnı s. (cron.) vineri.
ğumak s. **1.** scul; jurubiță; ghem; bobină. **2.** ghicitoare; cimilitură; rebus; enigmă; mister.
ğumaklamak v.t. a cocoloși; a face cocoloș.
ğumaklangan adj. cocoloșit.
ğumaklanma s. cocoloșire.
ğumaklanmak v.i. a se cocoloși; a se face cocoloș.
ğumaklanuw s. cocoloșire.
ğumaklı adj. enigmatic; misterios.
ğuman s. perlă; mărgăritar.
Ğumane s. (antrop. f., arab.) "Perlă argintie".
ğumarlak adj. mototolit; șifonat; ponosit.
ğumarlama s. mototolire; șifonare; ponosire.
ğumarlamak v.t. a mototoli; a șifona; a ponosi.
ğumarlangan adj. mototolit; șifonat; ponosit.
ğumarlanma s. ponosire; mototolire.
ğumarlanmagan adj. neșifonabil. // **•ğumarlanmagan kumaş** (text.)

stofă neșifonabilă.
ğumarlanmak v.i. a se mototoli; a se șifona; a se ponosi.
ğumarlanmaykalır adj. neșifonabil.
ğumarlanmaz adj. neșifonabil.
ğumarlanıw s. ponosire; mototolire.
ğumarlaw s. mototolire; șifonare; ponosire.
ğumart adj. generos; darnic; filantrop.
ğumartenı/ğumartesi s. (cron.) sâmbătă. // **•búgún ğumartesi** azi este sâmbătă. **•tora sefer ğumartesi bar** există cursă directă sâmbătă.
ğumartesiğúnı s. (cron.) sâmbătă.
ğumartlanmak v.i. a deveni generos; a deveni darnic.
ğumartlık s. generozitate; darnicie; filantropie.
ğumartşı adj. filantropic. // **•ğumartşı kuruluş** instituție filantropică.
ğumba s. (iht.) mihalț-de-mare (lat., *Molva molva*).
ğumdurgan adj. care face să se închidă (ochii, gura, pumnul).
ğumdurmak v.t. a determina să închidă (ochii, gura, pumnul).
ğumduruwğı adj. care face să se închidă (ochii, gura, pumnul). // **•kóz ğumduruwğı** orbitor.
ğum-ğuka adj. **1.** foarte subțire; foarte îngust. **2.** foarte delicat; foarte fin; extrafin; foarte sensibil.
ğumhur s. popor; populație.
ğumhurbaşkanı s. președintele republicii.
ğumhuriyet s. republică. // **•ğumhuriyetnıñ ilanı** (pol.) proclamarea republicii. **•ğumhuriyetnıñ kuruluşı** (pol.) instaurarea republicii.
ğumhuriyetşı s., adj. republican.
ğummak v.t. a închide (ochii, gura, pumnul). // **•hayatka kózlerın ğummak** a închide ochii; a muri. **•kóz ğummak** a închide ochii; a trece cu vederea. // **•awuzuñnı ğum!** închide gura!
ğumruşka s. (bot.) lucernă (lat., *Medicago sativa*).
ğumuk adj. (d. ochi, gură, pumn) închis.
ğumukkóz adj. neștiutor; neinstruit; incult; ignorant.
ğumukkózlık s. neștiință; incultură; ignoranță.
ğumuksı s. (bot.) salbă-moale; vonicer (lat., *Evonymus europaea*).
ğumulgan adj. (d. ochi, gură, pumn) închis.
ğumulmak v.i. (d. ochi, gură, pumn) a se închide.
ğumuran s. (zool.) șoarece-de-câmp; popândău; poponeț; chinț (lat., *Citellus* sp.).
ğumurankulagı s. (bot.) struna-cocoșului (lat., *Cerastium fontanum*; *Cerastium perfoliatum*).
ğumurankulagı, dak- s. (bot.) cornuț-de-munte (lat., *Cerastium alpinum*).
ğumurankulagı, ğılga- s. (bot.) cornuț-de-câmp (lat., *Cerastium arvense*).
ğumurduk s. **1.** (geol.) concrețiune; sinter. **2.** nodul. **3.** pumn. **4.** violență; brutalitate; teroare. // **•ğumurdugun kóstermek** a arăta cuiva pumnul; a-l amenința. **•ğumurduk atmak** a da pumni; a

buşi. •**ğumurduka** **ğúwenmek** a se bizui pe forţa pumnului; a fi violent.

ğumurdukaşagan *adj.* lovit cu pumnul; bătut; buşit.

ğumurdukatuw *s.* lovire cu pumnul; bătaie; buşeală.

ğumurdukkagúwengen *adj.* violent; brutal.

ğumurdukkagúwenúw *s.* violenţă; brutalitate; argumentul pumnului.

ğumurdukkóstergen *adj.* ameninţător.

ğumurdukkósterilgen *adj.* ameninţat; intimidat.

ğumurdukkósterúw *s.* ameninţare; intimidare.

ğumurdukwurulgan *adj.* lovit cu pumnul; bătut; buşit.

ğumurdukwuruw *s.* lovire cu pumnul; bătaie; buşeală.

ğumuş *s.* sarcină; misiune; îndatorire; obligaţie.

ğumuşka *s.* 1. moşmoană. 2. (bot.) moşmon (*lat., Mespilus germanica*).

ğumuşkası, dak- *s.* (bot.) bărcioacă (*lat., Cotoneaster integerrima*).

Ğuneyit *s.* (antrop. m., arab.) "Tânăr luptător".

ğupar *s.* miros de mosc; cabargă.

ğuparotı *s.* (bot.) frăguţiţă; moscuşor (*lat., Adoxa moschatellina*).

ğupar-ogızı *s.* (zool.) bou-moscat (*lat., Ovibos moschatus*).

ğupar-sığawulı *s.* (zool.) bizam; ondatra (*lat., Ondatra zibethica*).

ğurt *s.* 1. ţară natală; patrie. 2. cămin. 3. ținut; loc. 4. iurtă; cort. // •**ğurt atası** părintele patriei. •**ğurt ganlısı** animal domestic. •**ğurt sagınuwı** dor de patrie. •**ğurt satuw** trădare de patrie. •**ğurt súygúsı** dragoste de ţară. •**talebeler/úyrenğı ğurtı** cămin studentesc. •**terk-ı dúniya ğurtı** schit. •**tuwma ğurtum** ţara mea de baştină.

ğurtayırgan *adj.* statornicit.

Gurtluk *s.* (topon.) Onogur (*Dobrich, Bulgaria*).

ğurtsuragan *adj.* nostalgic.

ğurtsurama *s.* 1. nostalgie. 2. dor de casă; dor de patrie.

ğurtsuramak *v.i.* a-i fi dor de casă; a-i fi dor de patrie.

ğurtsuraw *s.* 1. nostalgie. 2. dor de casă; dor de patrie.

ğurtsuz *s.* apatrid.

ğurtsuz-yuwasız *adj.* fără locuinţă; fără cămin; fără patrie.

ğurtsúygen *s., adj.* patriot.

ğurtsúyúw *s.* patriotism; civism.

ğurtşúnas *s., adj.* patriot.

ğurtşúnaslık *s.* patriotism.

ğurttaş *s.* compatriot; concetăţean.

ğurttaşlıginalgan *adj.* naturalizat; încetăţenit.

ğurttaşlık *s.* cetăţenie. // •**ğurttaşlıgın bermek** a-i acorda cetăţenia; a-l naturaliza.

ğurttuwma I. *adj.* 1. local; din partea locului. 2. autohton; indigen. II. *s.* localnic; băştinaş.

ğurt-yuwa *s.* ţară natală; patrie.

ğuşa *s., adj.* ocru.

ğut *s.* 1. (text.) iută. 2. criză; foamete; lipsuri; insuficienţă. 3. intemperie; vreme rea. 4. recoltă slabă.

ğutar *adj.* răbdător; îndurător.

ğutatan *adj.* răbdător; îndurător.

ğutawuyma *s.* înfulecare.

ğutawuymak *v.t.* a înfuleca.

ğutkanday *adj.* suportabil; tolerabil.

ğutkunmak *v.i.* 1. a înghiţi în sec. 2. (*fig.*) a se reţine; a se abţine de la ceva; a-şi înfrâna o dorinţă; a se stăpâni.

ğutlak *s.* (anat.) faringe; gâtlej.

ğutli *adj.* insuficient.

ğutmak *v.t.* 1. a înghiţi. 2. a răbda; a tolera; a suporta (*o nedreptate, o necuviinţă etc.*). 3. a crede o minciună; a lua drept bună; a lua drept adevăr. // •**dolma ğutmak** a înghiţi găluşca; a se păcăli. •**ğalmap ğutmak** a înfuleca; a hăpăi. •**hapnı ğutmak** a înghiţi hapul; a se păcăli. •**kan/kúl ğutmak** a tăcea şi a le trage; a tăcea şi a înghiţi. •**kazık ğutkanday ğürmek** a umbla taţoş. •**lafın ğutmak** a-şi pune frâu la limbă; a-şi ţine limba în gură; a-şi ţine gura. •**tılın ğutmak** a-şi înghiţi limba; a-i pieri graiul. •**toprak ğutmak** a înghiţi pământ; a muşca pământul.

ğutmama *s.* intoleranţă.

ğutmaz *adj.* intolerant.

ğutuk *s.* gurmand; mândăcios.

ğutukluk *s.* voracitate.

ğutulawuygan *adj.* înfulecat.

ğutulmaz *adj.* insuportabil; intolerabil.

ğutum *s.* înghiţitură; sorbitură; duşcă. // •**bır ğutum suw** o înghiţitură de apă.

ğutum-ğutum *adv.* înghiţitură cu înghiţitură.

ğutumlama *s.* sorbire.

ğutumlamak *v.t.* a bea cu înghiţituri mici; a sorbi.

ğutumlangan *adj.* sorbit.

ğutumlaw *s.* sorbire.

ğutup *adv.* (med.) pe cale bucală.

ğua *s.* (bot.) arpagic; ai-de-ciorbă (*lat., Allium schoenoprasum*).

ğuaş *adj.* 1. blând; blajin; paşnic; indulgent. 2. (*d. oameni*) moale. // •**ğuaş kısı** om blând.

ğuaşlık *s.* indulgenţă; blândeţe. // •**atnıñ ğuaşlıgı** blândeţea calului.

ğuwdurmak *v.t.* a determina să spele.

ğuwgak *s.* (orn.) găinuşă de baltă; corlă (*lat., Gallinula chloropus*).

ğuwgan *adj.* spălător; care spală.

ğuwguş *adj.* spălător pentru vase.

ğuwma *s.* spălare.

ğuwmak *v.t.* a spăla. // •**arkasın ğuwmak** a se îmbăia. •**betin/yúzın ğuwmak** a se spăla pe faţă. •**kır/şamaşır ğuwmak** a spăla rufe. •**kolların ğuwmak** a se spăla pe mâini; a-şi spăla mâinile cu apă. •**kol-yúz ğuwmak** a se spăla pe mâini şi pe faţă. •**sawut ğuwmak** a spăla vase. // •**anterimni dolapka ğuwup, úytúlep saldım** mi-am pus rochia în dulap după ce am spălat-o şi am călcat-o. •**Esma turganı man betin ğuwa** Esma se spală pe faţă cum se scoală. •**maşınamni ğuwersiniz mi?** vreţi să-mi spălaţi maşina?;

ğuwuk *s.* aluviune.

ğuwulgan *adj.* 1. spălat. 2. lavabil.

ğuwulma *s.* spălare.

ğuwulmak *v.i.* a fi spălat. // •**suwuk suw man ğuwula** se spală cu apă rece.

ğuwuluw *s.* spălare.

ğuwunduk *s.* lăture; spălătură; zoaie; scursori.

ğuwunma *s.* spălare; baie. // •**ğuwunma bólmesı** spălător; baie. •**ğuwunma odası** cameră de baie. •**ğuwunma sabını** săpun de baie.

ğuwunmak *v.i.* a se spăla.

ğuwunuw *s.* spălare; baie.

ğuwura-ğuwura *adv.* în fagă; în pas alergător.

ğuwurma *s.* alergare. // •**maraton ğuwrması** cursa de maraton. •**úş biñ metre engelli ğuwrması** (sport) cursa de trei mii metri obstacole. •**yúz metre engelli ğuwrması** (sport) cursa de alergare o sută metri garduri.

ğuwurmak *v.i.* a fugi; a alerga. // •**ekı koyannıñ artından ğuwrmaq** a fugi după doi iepuri deodată. •**yardımina/imdatına ğuwrmaq** a sări în ajutorul cuiva.

ğuwurtmak *v.t.* a determina să fugă; a determina să alerge.

ğuwuruklagan *adj.* alergător.

ğuwuruklamak *v.i.* a fugi; a alerga.

ğuwuruşmak *v.i.* a alerga laolaltă; a fugi laolaltă.

ğuwuruw *s.* alergare; cursă.

ğuwuruwğı *s.* (sport) alergător.

ğuwuwli *adj.* spălat.

ğuyruk I. *adj.* iute de picior; sprinten; agil. II. *s.* cal de rasă; trăpaş.

ğuyruklu *s.* 1. crescătorie de cai de rasă; herghelie. 2. agilitate; sprinteneală.

ğügen *s.* frâu.

ğügenleme *s.* punere în frâu; strunire.

ğügenlemek *v.t.* 1. a pune frâu; a ţine în frâu (*mai ales cai*). 2. (*fig.*) a struni; a frâna; a stăpâni (*persoane*).

ğügenlengen *adj.* ținut în frâu; strunit.

ğügenlenmek *v.i.* a fi ținut în frâu; a fi strunit.

ğügenlew *s.* punere în frâu; strunire.

ğügenli *adj.* ținut în frâu; strunit.

ğügensız *adj.* dezmăţat; desfrânat. // •**ğügensız kiyip** orgie.

ğügensızlık *s.* dezmăţ; desfrâu.

ğügüm *s.* obligaţie; sarcină; însărcinare.

ğügümlı *adj.* obligat; însărcinat.

ğügündürme *s.* aservire; supunere; înrobire; subjugare.

ğügündürmek *v.t.* 1. a supune; a subjugă. 2. a determina să se îndoiaie; a determina să se încovoie; a determina să se aplece. 3. a determina să se închine cuiva; a determina să se încline în faţa cuiva.

ğügündürúw *s.* aservire; supunere; înrobire; subjugare.

ğügünge *adj.* 1. supus; subjugat. 2. îndoit; încovoiat; aplecat. 3. închinat; înclinat.

ğügünme *s.* 1. aplecare; plecare; înclinare. 2. (*geogr., mat.*) înclinaţie.

ğügünmek *v.i.* 1. a se supune; a fi subjugat. 2. a se îndoi; a se încovoia; a se apleca. 3. a se închina cuiva; a se înclina în faţa cuiva. // •**tız ğügünmek** a cădea în genunchi; a îngenunchea.

ğügünúw *s.* 1. supunere; subjugare. aplecare; plecare; înclinare. 2. (*geogr., mat.*) înclinaţie. îndoire; încovoiere; aplecare. 3. închinare; înclinare.

ğúğúre *s.* (bot.) sorg; mătură; mei-tăţesc (*lat., Sorghum vulgare*).

ğúğúre, tatlı- *s.* (bot.) sorg; mătură (*lat., Sorghum saccharatum*).

gúk s. 1. greutate; încărcătură; sarcină. 2. (*fig.*) povară; apăsare; trudă. // **•gúk bolmak** a fi povară cuiva. // **•atniñ gúgi** încărcătura calului. **•gúk haywanı** animal de tracțiune. **•gúk katarı** (*transp.*) tren de marfă. **•gúk maşinası** camion. **•gúk papırı** (*nav.*) cargobot. **•gúk senetı** (*transp.*) conosament.

gúkwadargan s. (*tehn.*) basculantă. // **•gúkwadargan kamiyon** autobasculantă.

gúkğibergeren s. expeditor.

gúkkabletken s. destinatar.

gúkkótergen s. (*tehn.*) macara.

gúklegeren s. încărcător.

gúkleme s. (*gram.*) predicat.

gúkleme s. 1. încărcare; transbordare; imputare. 2. investire; însărcinare. 3. (*fin.*) poliță. // **•gúwenge gúklemesi** poliță de asigurare.

gúklemek v.t. 1. a încărcă; a împovăra (*și fig.*). 2. (*d. o vină, acuzație*) a arunca; a da. 3. a investi; a însărcina. // **•işiñe gúkleme** a-l pune la treabă; a-l investi; a-l însărcina.

gúklemlı adj. (*gram.*) predicativ.

gúklengen adj. 1. încărcat. 2. investit; însărcinat.

gúklenmek v.i. a se încărcă.

gúkletmek v.t. a trasa o sarcină.

gúkletúw I. adj. (*gram.*) factitiv. II. s. încărcare. // **•gúkletúw gónelişi** (*gram.*) diateza factitivă.

gúkletúwğı s. încărcător.

gúklew s. 1. încărcare; transbordare; imputare. 2. investire; însărcinare. 3. (*fin.*) poliță.

gúklı adj. 1. încărcat. 2. (*d. femeii*) gravidă; însărcinată.

gúmle I. adj. întreg; tot. II. s. 1. (*gram.*) frază; propoziție; expresie; locuțiune. 2. sistem. // **•gúmle álem** toată lumea. **•gúmle felş** (*med.*) paralizie generală. **•gúmlenıñ ifade etken manası** sensul exprimat de propoziție.

gúmlelı adj. sistematic.

gúmleşiş s. (*gram.*) propoziție. // **•baylı gúmleşişler** (*gram.*) propoziții coordonatoare. **•bolımlı gúmleşiş** (*gram.*) propoziție afirmativă. **•bolımsız gúmleşiş** (*gram.*) propoziție negativă. **•karşıtlı gúmleşiş** (*gram.*) propoziție adversativă. **•nispet gúmleşişı** (*gram.*) propoziție relativă. **•şartsaluwğı gúmleşiş** (*gram.*) propoziție condițională.

gúmletertıp s. sistem; ansamblu de elemente.

gúmleurkan s. sistem; ansamblu de elemente.

gúmşúldegen adj. 1. amorf; întepenit; care produce furnicătură. 2. care forfotește; care mișună; care colcăie.

gúmşúldeme s. 1. furnicare; furnicătură; amortire; amortăală; întepenire. 2. forfotă; mișunare; colcăială.

gúmşúldemek v.i. 1. a furnica; a amorf; a întepeni. 2. a forfoti; a mișuna; a colcăi.

gúmşúldew s. 1. furnicare; furnicătură; amortire; amortăală; întepenire. 2. forfotă; mișunare; colcăială.

gúmşúldewğı adj. care produce

furnicătură; amortitor.

gúmşúltı s. 1. furnicare; furnicătură; amortire; amortăală; întepenire. 2. forfotă; mișunare; colcăială.

gúmúle I. adj. formic. II. s. (*ent.*) furnică (*lat.*, *Formicidae*).

gúmúle, ak- s. (*ent.*) termită; furnică-albă (*lat.*, *Isoptera*).

gúmúleğı s. (*zool.*) furnicar (*lat.*, *Myrmecophaga jubata*).

gúmúlelı adj. plin de furnici; furnicos.

gúmúlelık s. furnicar.

gún s. lână. // **•gún batık** batic de lână. **•gún şorap** ciorapi de lână.

gúnden adj. de lână. // **•gúnden atkı** fular de lână.

gúndiy adj. lănos; cu aspect de lână.

gúnğı s. lănar; negustor de lână.

gúnğúlek s. lănarie; magazin de lână.

gún-kesteresı s. (*bot.*) urechea-iepurelui (*lat.*, *Stachys lanata*).

gúnlı adj. de lână; cu lână; lănos; cu aspect de lână. // **•gúnlı kumaş** (*text.*) stofă de lână.

gúnlı-oymakotı s. (*bot.*) degețel-lănos (*lat.*, *Digitalis lanata*).

gúnlı-yüksúkotı s. (*bot.*) degețel-lănos (*lat.*, *Digitalis lanata*).

gúnotı s. (*bot.*) frică; cenușie; muzeică; lânărică (*lat.*, *Filago germanica*).

gúnsúz adj. fără lână.

gúntaragan s. (*tehn.*) darac.

gúppe s. robă; togă; pelerină.

gúr interj. 1. poftim înăuntrul! 2. (*mil.*) marș!

gúregiatkan adj. înfiorat.

gúregıboşagan adj. despovărat.

gúregıfaragatlaşkan adj. despovărat.

gúregıgeñiş adj. generos; mărinimos; milostiv; darnic.

gúregıgangan adj. 1. chinuit; îndurerat; suferind. 2. milostiv; milos; îndurător; compătimitor.

gúregıgımşak adj. sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos.

gúregıguka adj. sensibil; delicat; afectuos; drăgăstos.

gúregıhoplagan adj. înfiorat.

gúregıkarargan adj. posomorât; mahnit; întristat.

gúregıkaytkan adj. scârbit; dezgustat.

gúregıkurtlı adj. invidios; gelos; pizmaş.

gúregınaşkan adj. descărcat; răcorit.

gúregıdengeşırúw s. îndrăgire.

gúregıneğatkızdırgan s. simpatizant.

gúregıneğatkızdırma s. simpatie.

gúregıterbelgen adj. înfiorat.

gúrek s. 1. (*anat.*) inimă; cord. 2. (*fig.*) curaj; bărbăție. 3. (*fig.*) milă; compătimire; îndurare. // **•gúregı atmak** a-i bate inima; a-i zvâcni inima; a-i sălta inima. **•gúregı awuzuna kelme** a-i sări inima din loc; a se speria. **•gúregı ğanmak** a-l frige la inimă; a îndura o mare suferință morală; a-i fi milă; a compătimi. **•gúregı geñiş bolmak** a avea o inimă largă; a fi generos. **•gúregı ğımşamak** a i se înmuia inima. **•gúregı kararmak** a-și face inimă rea; a pune la inimă; a-și face sânge rău; a se posomorî; a se întrista. **•gúregı kaytmak** a se simți greu la inimă; a i se apleca; a-i veni greață. **•gúregı may baylamak** a-l unge la inimă. **•gúregı parşalanmak** a i se

frânge inima. **•gúregı semirmek** a-i crește inima. **•gúregı teprenmek** a-i zvâcni inima; a tresări. **•gúregın aşmak** a-și deschide inima; a-și descărca sufletul.

•gúregın boşatmak/faragatlaştırmak a-și ușura inima; a-și despovăra inima; a-și răcori inima. **•gúregın kaytarmak** a-i întoarce cuiva stomacul pe dos; a-l dezgusta; a-l scârbi. **•gúregından geşirmek** a-i cădea cu drag; a-i cădea la inimă; a-l îndrăgi. **•gúregından ketmemek** a nu avea pe cineva la inimă; a nu-l suferi. **•gúregine kurt tüşmek** a i se vârî un vierme la inimă; a fi chinuit de griji. **•gúregine suw sepmek** a-i răcori inima; a-l consola. **•gúrek kizdirmamak** a nu fi cu inima împăcată; a se îndoi. // **•bar mı sende o gúrek?** ai curajul acesta? **•gúregım atıla** am palpații. **•gúregım kaytıp kusaman** am grețuri și vomit. **•gúregın kara bolsa** dacă ai ceva pe suflet. **•gúrek ağısı** (*med.*) durere de inimă. **•gúrek doktorı** cardiolog. **•gúrek şabalanması** (*med.*) palpație. **•gúrek tepmesi** (*med.*) șoc apexian; impuls cardiac.

gúrekalgan adj. 1. alinat; dezmiertat; consolat. 2. îmbărbătat.

gúrekalmagan adj. neconsolat.

gúrekaşuw s. descărcare; răcorire.

gúrekattırgan adj. înfiorat.

gúrekatuwı s. zvâcnirea inimii; tresărire; înfiorare.

gúrekbergen adj. mângâietor; alintător.

gúrekberılgen adj. 1. îmbărbătat. 2. alintat; dezmiertat; consolat.

gúrekberúw s. mângâiere; alintare; consolare; îmbărbătare.

gúrekbilımgısı s. cardiolog.

gúrekbilımı s. cardiologie.

gúrekboşatması s. despovărare.

gúrekdayanır adj. suportabil; tolerabil.

gúrekdayanmaz adj. insuportabil; intolerabil; irezistibil.

gúrekfaragatlaması s. despovărare.

gúrekgeñişlıgı s. generozitate; mărinimie; milostivire; darnicie.

gúrekğakkan adj. sfâșietor; chinuitor; cumplit.

gúrekğakma s. chinuire.

gúrekğanması s. 1. chin; durere; suferință. 2. compătimire; milostivire.

gúrekğımşaklıgı adj. sensibilitate; delicatețe; afecțiune.

gúrekğukalıgı adj. sensibilitate; delicatețe; afecțiune.

gúrekhoplaması s. zvâcnirea inimii; înfiorare.

gúrekhoplatkan adj. înfiorător.

gúrekkararması s. posomorâre; mahnire; înfiorare.

gúrekkarartkan adj. supărător; întristător.

gúrek kaytargan adj. scârbos; dezgustător; respingător; abject.

gúrek kaytkanşık adv. până la dezgust; ad nauseam.

gúrek kayması s. repulsie; scârbă; silă; dezgust; greață.

gúrekkeğatkan adj. plăcut; agreabil; îmbucurător.

gúrekkeğatmaz adj. neplăcut; dezagreabil; neliniștit.

gúrek kizdirmagan adj. neîncrăzător; bănuitor; dubios; incert; nesigur;

sceptic; straniu; susceptibil; suspect; suspicios.

gúrekkízdírmama s. îndoiială; neîncredere; nesiguranță; dubiu; scepticism; susceptibilitate; suspectare; suspiciune.

gúrekkízdírmaz adj. îndoielnic; veros.

gúreklendírme s. încurajare; îmbărbătare.

gúreklendírmek v.t. a încuraja; a îmbărbăta.

gúreklendirúw s. încurajare; îmbărbătare.

gúreklengen adj. care a prins inimă; care a căpătat curaj.

gúreklenmek v.i. a prinde inimă; a căpăta curaj.

gúreklí adj. curajos; inimos; cu inimă. // **•gımşak gúreklí** bun; milos. **•guka gúreklí** milos. **•koyan gúreklí** fricos; laș.

gúreksilkinmesi s. 1. zvâcnirea inimii; tresărire; înfiorare. 2. (med.) palpitație.

gúreksiz adj. fără suflet; timid; fricos.

gúreksizbırakma s. intimidare; timorare.

gúreksizkalgan adj. intimidat; timorat.

gúreksizlık s. timiditate; frică.

gúreksizgağisi s. cardiograf.

gúreksizgasi s. cardiografie; cardiogramă.

gúrek-tamir I. adj. cardiovascular. II. s. (anat.) inima și vasele de sânge.

gúrekten adv. din toată inima; cu toată plăcerea.

gúrektengeşken adj. îndrăgit.

gúrekten-gúrekke I. adj. sincer; franc. II. adv. din inimă către inimă.

gúrektenketmez adj. grosolan; josnic; mârşav; murdar; sordid.

gúrekteprenmesi s. zvâcnirea inimii; tresărire; înfiorare.

gúrekterbetken adj. înfiorător.

gúrek-tírek s. sprijin; suport; încurajare. // **•gúrek-tírek bermek** a-i ține cuiva inima; a-l sprijini; a-l încuraja; a-l consola.

gúrekyapragi s. (bot.) șopârliță-albă; parnasie-de-mlaștini (lat., *Parnassia palustris*).

gúret s. îndrăzneală; curaj.

gúretkáar adj. îndrăzneț; curajos.

gúretlí adj. cutezător; îndrăzneț.

gúrgen adj. mergător.

gúrgeş s. 1. țințăură; centaură; fierea-pământului; potroacă (lat., *Centaurium umbellatum*).

gúrgeş, gúzel- s. (bot.) frigurică (lat., *Erythra pulchella*).

gúrmek A. v.i. 1. a merge; a păși; a circula. 2. (d. acțiuni, evenimente) a evolua; a decurge; a se desfășura. 3. (d. mecanisme) a funcționa. B. v.m. (precedat de ger. univsl. în -íp/-íp/-up/-úp) a se îndeletnici cu...; a se ocupa cu...; a se preocupa de...; // **•artından gúrmek** a umbla după...; a se ține de...; a-i face curte; a căuta insistent să obțină ceva. **•ayakların súyrep gúrmek** a târșai picioarele; a trage piciorul. **•badıy-badıy gúrmek** a umbla ca o rață. **•bayram kayırlap gúrmek** a colinda. **•kabarip gúrmek** a umbla țațoș. **•kazık gútkanday gúrmek** a umbla țațoș. **•ózbashi gúrmek** a umbla de capul său; a umbla liber. // **•Amet gúrgende abına** Amet se

împiedică când merge. **•bo kaberni eşitken soñ, başın aşaga alıp gúre başladı** după ce a auzit vestea aceasta, a început să umble cu capul plecat. **•gúr, kapı aşiktir!** intră, ușa este deschisă!; **•gúrúñúz, riğa etemen!** intrați, vă rog!; **•kırılı-mırlı gúre** umblă nespălat. **•o kışı hakkında túrlı kaberler gúre** în legătură cu omul acela circulă felurite zvonuri. **•úy-úyden gúrgen** a umblat din casă în casă. **•yokka kabarip gúre** degeaba umblă țațoș.

gúrmez adj. invalid; vătămat; stricat; defect; deteriorat.

gúrseñiz interj. intrați; vă rog!;

gúrsetme s. manipulare.

gúrsetmek v.t. a determina să meargă. // **•oy gúrsetmek** a gândi; a cugeta. **•oyda gúrsetmek** a abstractiza. **•pikir gúrsetmek** a gândi; a cugeta; a susține; a opina pentru.

gúrsetúw s. manipulare.

gúrúngen adj. circulat.

gúrúm s. vină; culpă; delict. // **•gúrúmnúñ tekerrúrí** (jur.) recidivă.

gúrúr adj. (jur.) valid; valabil; în vigoare.

gúrúrlı adj. (jur.) valid; valabil; în vigoare.

gúrúrlúk s. (jur.) validitate; vigoare. // **•gúrúrlúkte tabılmak** a fi în vigoare. **•gúrúrlúkten şikmak** a ieși din vigoare.

gúrúrlúkberilgen adj. validat.

gúrúrlúkberúw s. validare.

gúrúrlúkte adv. (jur.) valid; valabil; în vigoare.

gúrúrlúktenşigaruw s. invalidare.

gúrúrlúktenşikkan adj. invalidat.

gúrúş s. 1. mers; marș. 2. (fig.) evoluție; desfășurare. // **•gebrıy/menzil gúrúş** (mil.) marș forțat. **•gúrúş askerı** (mil.) infanterist. **•gúrúş dúrkúsi** (muz.) marș. **•gúrúş ordisi** (mil.) infanterie. **•haç gúrúsi** cruciadă.

gúrúşçı s. participant la marș.

gútkúr interj. hăpciu!;

gútkúrme s. (med.) tuse.

gútkúrmek v.i. a tuși. // **•gútkúrúp óksiremen** strănut și tușesc.

gútkúruk s. (med.) tuse.

gútkúruw s. (med.) tuse.

gúwenek s. (meteo.) măzăriche; grindină mărunță.

gúyrendirgenşik adv. până la dezgust; ad nauseam.

gúyrendírmek v.t. a scârbi; a dezgusta; a-i repugna.

gúyrenge adj. scârbit; dezgustat.

gúyreniş s. scârbă; repulsie; silă; dezgust.

gúyrenişkeşik adv. până la dezgust; ad nauseam.

gúyrenişli adj. grețos; dezgustător.

gúyrenme s. scârbă; repulsie; silă; dezgust.

gúyrenmek v.i. a se scârbi; a se dezgusta; a-i fi silă.

gúyrenş adj. scârbos; dezgustător; respingător; abject. // **•gúyrenş kokımak** a duhni.

gúyrenúw s. scârbă; repulsie; silă; dezgust. scârbă; repulsie; silă; dezgust.

gúz s. 1. porție; parte. 2. (relig.) verset.

gúzam s. (med.) lepră.

gúzamlı adj. lepros.

gúzdan s. 1. portofel. 2. mapă; servietă. 3. legitimație; carnet. // **•askerlık gúzdani** (mil.) livret militar. **•húviyet/núfus gúzdani** buletin de identitate. **•para gúzdani** portmoneu; portofel.

gúzetúw s. porționare.

gúzlı adj. porționat.

H

ha *interj.* ha!; hei!; // **•ha kiz!** fato!; fetițo!; copiloi!

Haat *s.* (antrop. m., arab.) "Călăuzitorul pe calea întemeiată" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

habaset *s.* 1. rău; răutate. 2. viciu.

habasetli *adj.* 1. vicios; viciat. 2. rău; răutăcios.

habbe *s.* bob; grăunte.

Habibe *s.* (antrop. f., arab.) "Cea iubită".

Habip *s.* (antrop. m., arab.) "Cel iubit" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

haç *s.* (relig.) cruce; crucifix; semnul crucii. // **•haç gürüşü** cruciadă.

haççi *s.* (ist.) cruciat.

haçlama *s.* răstignire; crucificare.

haçlamak *v.t.* a răstigni; a crucifica.

haçlangan *adj.* răstignit; crucificat.

haçlaw *s.* răstignire; crucificare.

hadde *s.* laminor.

haddedengeşken *adj.* laminat.

haddedengeşuw *s.* laminare.

hadeka *s.* (anat.) pupilă.

hademe *s.* om de serviciu; servitor.

hadise *s.* întâmplare; eveniment.

Hadiy *s.* (antrop. m., arab.) "Călăuzitorul pe calea întemeiată" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Hadiy, El- *s.* (relig., arab.) "Călăuzitorul"; "Cel care îi îndrumă pe supușii Săi pe calea cea dreaptă; bunăstare și belșug" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

Hadiye *s.* (antrop. f., arab.) "Călăuzitoarea pe calea înțelepată".

hadim *s.* (ist.) eunuc.

hafakan *s.* palpație.

hafiye *s.* spion; agent secret; informator; detectiv. // **•polisija hafiyesi** detectiv.

hafiyelek *s.* spionaj; informații.

hafiyelekyapkan *adj.* iscoditor.

Hafiz *s.* (antrop. m., arab.) "Depozitarul credinței" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Hafiz, El- *s.* (relig., arab.) "Depozitarul"; "Cel care păstrează lucrurile așa cum sunt ele în întreg și în amănunt, apărându-le de urgii și nenorociri" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

Hafize *s.* (antrop. f., arab.) "Cea care memorează".

hafiz *I. adj.* prudent; precaut; conștient de pericole. **II. s.** (la musulmani) păstrătorul credinței; cel care știe pe de rost Kuranul.

hafiza *s.* memorie.

haft *num.* (prsn.) șapte.

hafta *s.* (cron.) săptămână.

hafta-bahafta *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.

haftada *adv.* pe săptămână; săptămânal.

haftadan-haftaga *adv.* din săptămână în săptămână; săptămânal.

haftalik *s., adj.* săptămânal.

haftat *num.* (prsn.) șaptezeci.

haftdah *num.* (prsn.) șaptesprezece.

hağalet *s.* rușine; sfială; timiditate. // **•hağalet kelmek** a se rușina; a se sfii.

hağaletli *adj.* rușinos; sfios; timid.

hağaletsiz *adj.* fără rușine; nerușinat; obraznic; impertinent; cinic.

hağaletsizlik *s.* nerușinare; obraznicie; impertinență; cinism.

hağet *s.* necesitate; nevoie; trebuință.

hağetli *adj.* necesar; trebuincios.

hağim *s.* (fiz.) volum.

hağimli *adj.* încăpător; voluminos.

hağimsiz *adj.* neîncăpător.

hağir *s.* interdicție.

hağiz *s.* sechestru; poprire.

hağizli *adj.* sechestrat; poprit.

hağizlik *s.* sechestrare.

haği *s.* (la musulmani) hagi; pelerin; pelegrin.

haği-akay *s.* (la musulmani) hagi; pelerin; pelegrin.

Haği-Avat *s.* (topon., localitate desființată) Hagi Avat (jud. Tulcea).

Haği-Kabul *s.* (hidron., pârau lângă Cuza Vodă) Agi Cabul (jud. Constanța).

haği-legelek *s.* (orn.) barză neagră; cocostârc negru (lat., *Ciconia nigra*).

Hağiler-Göli *s.* (astr.) calea lactee; drumul robilor.

hağilik *s.* pelerinaj; pelegrinaj; hagiălăc.

hağim *s.* (fiz.) volum.

hajdah *num.* (prsn.) optsprezece.

hak *s.* gravare. // **•watandaş hakkları** (jur.) drepturi civile.

hakaan *s.* suveran; monarh.

hakaanlık *s.* monarhie.

Hakem, El- *s.* (relig., arab.) "Judecătorul" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

Hakim *s.* (antrop. m., arab.) "Înțeleptul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Hakim, El- *s.* (relig., arab.) "Cel preînțelept" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

hakk *s.* 1. dreptate; echitate. 2. drept; privilegiu; merit. 3. (fig.) salariu; leafă; retribuție; onorariu. 4. adevăr; realitate; veridicitate. // **•hakk bermek** a-i da cuiva dreptate.

•hakk kazanmak (jur.) a avea câștig de cauză. **•hakkî olmak** a avea dreptate; a avea dreptul să...; a fi îndreptățit să...; **•hakkîn aşamak** a-și face păcate cu cineva; a-l nedreptăți. **•hakkîn ida etmek** a-și aroga dreptul de...; a revendica ceva.

•hakkîn tanımak a recunoaște drepturile cuiva; a-i plăti osteneala; a-l retribui. **•hakkından kelmek** a-i veni cuiva de hac. // **•hakkî bolip** de drept. **•hakkîñiz bar** aveți dreptate. **•hakkîñiz yok** nu aveți dreptate. **•ida etemen ke hakkim bar** afirm că am dreptate. **•igare hakkî** rentă. **•kaytarma hakkî** (pol.) drept de veto. **•kırış**

hakkî permis de intrare. **•kizmet hakkî** salariu; leafă; retribuție; plată. **•maga kóre hakkîñiz bar** după părerea mea aveți dreptate. **•medeniy hakklar** drepturi civile. **•oy/ses hakkî** drept de vot. **•saylamak/ayırmak hakkî** dreptul de a alege. **•siyasiy hakklar** drepturi politice. **•söz hakkî** dreptul la cuvânt. **•takaddüm hakkî** prioritate. **•telif hakkî** drepturi de autor. **•terğih hakkî** drept de opțiune. **•túmtanış hakkî** referendum.

Hakk *s.* (antrop. m., arab.) "Adevărul credinței" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Hakk, El- *s.* (relig., arab.) "Adevărul"; "Cel a cărui existență rămâne neschimbătoare" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

hakkaret *s.* insultă; jignire. // **•hakkaret etmek** a insulta; a jigni. **•hakkaret kórmek** a suporta insulte; a fi jignit.

hakkaretli *adj.* insultat; jignit.

hakkaretşi *adj.* insultător; jignitor.

hakkaşaması *s.* defavorizare; privare.

hakkem *s.* arbitru (și sport). // **•hakkem kararı man gēñdi** a învins prin decizia arbitrului. **•hakkemniñ kararı** (sport) decizia arbitrului. **•kenar hakkemî** (sport) arbitru de linie.

hakkemlik *s.* (sport) arbitraj.

hakketilgen *adj.* meritat.

hakketken *adj.* merituos.

hakketme *s.* merit.

hakketmek *v.t.* a merita.

hakketmez *adj.* nevrednic.

hakkikiy *adj.* 1. adevărat; veridic. 2. real; adevărat; veritabil; autentic. // **•hakkikiy arkadaş** prieten adevărat. **•hakkikiy elmaz** diamant veritabil. **•hakkikiy kıymet** (econ.) valoare reală.

hakkikiyet *s.* 1. adevăr; veridicitate. 2. realitate; adevăr; valabilitate; autenticitate.

hakkikiyetikoplanan *adj.* autenticificat.

hakkikiyetkoplaması *s.* autenticificare.

hakkikiylık *s.* 1. adevăr; veridicitate. 2. realitate; adevăr; valabilitate; autenticitate.

hakkim *I. adj.* dominant; predominant; preponderent. **II. s.** magistrat; judecător. **III. s., adj.** înțelept; preînțelept.

hakkimiyet *s.* 1. suveranitate; autoritate suverană. 2. dominare; predominare; preponderență.

hakkimlik *s.* magistratură.

hakkiaşalğan *adj.* 1. defavorizat; nedreptățit. 2. lipsit de...; privat.

hakkikaytarılğan *adj.* plătit; răsplătit; remunerat; retribuit.

hakkında *postp.* despre; în legătură cu...; în privința...; cu privire la...; // **•hakkında konuşmak** a discuta despre...; a relatea despre...; a se referi la...; // **•o kışi hakkında túrlı kaberler gúre** în legătură cu omul acela circula felurite zvonuri. **•o kitap hakkında kóp tenkıytlar okıdım** am citit multe critici cu privire la cartea aceea. **•okıl hakkında bır makale** un articol despre școală. **•seniñ hakkında**

sáde árúw sózler bar în privința ta sunt numai cuvinte bune.
hakkışikkan *adj.* (*fin.*) dedus.
hakkitanilgan *adj.* 1. despăgubit; plătit; răsplătit; remunerat; retribuit. 2. (*d. un copil născut în afara căsătoriei*) recunoscut; legitimat.
hakkiykat *s.* 1. adevăr; realitate; veridicitate. 2. fidelitate; devotament. // **•hakkiykatka karşı** împotriva realității.
hakkiykatın *adv.* într-adevăr; în realitate.
hakkiykatlı *adj.* fidel; devotat; credincios.
hakkiykatsız *adj.* infidel; lipsit de devotament; necredincios.
hakkaytarması *s.* plată; răsplată; remunerație; retribuție; salarizare.
hakklaşkan *adj.* împăcat.
hakklaşma *s.* împăcare.
hakklaşmagan *adj.* neîmpăcat.
hakklaşmak *v.i.* a se împăca; a se reconcilia; a se pune de acord; a fi chit; a deveni chit (*cu cineva*). // **•hakklaşmak istiyen** vreau să mă împac.
hakklaşmama *s.* antagonism.
hakklaşmaykalan *adj.* antagonic; discordant; discrepant; ireconciliabil.
hakklaşmaykalır *adj.* ireconciliabil.
hakklaşmaykalma *s.* antagonism; dezacord; discordanță; discordie; discrepantă; neînțelegere.
hakklaşmaykaluw *s.* antagonism; dezacord; discordanță; discordie; discrepantă; neînțelegere.
hakklaşmaz *adj.* antagonic; ireconciliabil; de neîmpăcat.
hakklaşmazlık *s.* discordie; neînțelegere; zădărnici.
hakklaştırgan *adj.* conciliant.
hakklaştırma *s.* pacificare.
hakklaştırmak *v.t.* a împăca; a reconcilia.
hakklaştıruw *s.* negociere; împăciuire; pacificare.
hakklaştıruwgi *s.* împăciuitorist.
hakklaştıruwguluk *s.* împăciuitorism.
hakklaşuw *s.* împăcare.
hakklı *adj.* 1. drept; echitabil; just; justificat; îndreptățit. 2. adevărat; real; veridic. // **•dawada hakklı şikmak** (*jur.*) a i se da câștig de cauză. **•özın hakklı kóstermek** a se arăta îndreptățit; a se justifica. // **•hakklı ferit** (*jur.*) persoană fizică.
hakklışgarma *s.* (*jur.*) achitare.
hakklışgaruw *s.* (*jur.*) achitare.
hakklışikkan *adj.* (*jur.*) achitat.
haksız *adj.* nedrept; inechitabil; injust.
haksızlık *s.* nedreptate; inechitate; injustiție. // **•oga karşı ne haksızlık** ce nedreptate față de el.
hakşıgarması *s.* (*fin.*) decont; deducere.
hakşúnas *adj.* drept; echitabil; just; îndreptățit; justificat; imparțial; nepărtinitor.
hakşúnaslık *adj.* dreptate; echitate; justețe; îndreptățire; justificare; imparțialitate; nepărtinire.
hakhta *postp.* despre; în legătură cu...; în privința...; cu privire la...
hakhtanima *s.* dreptate; echitate; justețe; îndreptățire; justificare; imparțialitate; nepărtinire.
hakhtanır *adj.* drept; echitabil; just; îndreptățit; justificat; imparțial; nepărtinitor.

haklamak *v.t.* 1. a grava. 2. a răzui; a șterge.
hakşı *s.* gravor.
hal *s.* 1. (*chim.*) dizolvare; topire. 2. rezolvare; realizare; îndeplinire. // **•hal etmek** a soluționa; a rezolva; a aranja. // **•herşiy hal bolağak** totul se va rezolva.
hala *s.* mătușă paternală.
hala *s.* hală.
halakızı *s.* verișoară primară; fiica mătușii paternale.
halat *s.* funie; frânghie; odgon.
halauli *s.* văr primar; fiul mătușii paternale.
halay *s.* (*dim., fam.*) mătușică paternală; tanti.
halazade *s.* văr după mătușă paternală; verișoară după mătușă paternală.
halá *s.* vid; gol.
halás *s.* eliberare; punere în libertate. // **•halás etmek** a elibera; a pune în libertate. **•halás tapmak** a se elibera; a scăpa.
haláştapkan *adj.* eliberat; dezrobit.
halbolgan *adj.* rezolvat; dezlegat; tranșat; descurcat.
halbolmagan *adj.* indecis; nedecis; nerezolvat.
halef *s.* urmaș; succesor.
halekát *s.* 1. comportare; conduită. 2. (*mil.*) mișcări de trupe; manevre. // **•tabiye halekátları** (*mil.*) manevre tactice.
haleket *s.* 1. (*fiz.*) dinamică; mișcare. 2. acțiune; activitate. 3. comportare; conduită; atitudine; gest. 4. pornire; plecare. 5. cutremur; seism. 6. (*mil.*) operațiune; acțiune. 7. (*în transp.*) mers; trafic; mișcare; circulație. 8. (*med.*) șoc; ictus. // **•arzılanmaz haleketler** gesturi nedorite. **•bızgın haleket** comportare imorală. **•el-kol haleketi** gest; gesticulare. **•haleket dayiresi** birou de mișcare. **•haleket kayıdeleri** reglementarea circulației. **•haleket kışısı** om de acțiune. **•haleket noktası** punct de plecare. **•kanunga karşı haleket etken** (*jur.*) infractor; contravenient. **•kanungazıt haleket** acțiune ilegală. **•namútenahiy haleket** mobil perpetuu. **•siğak-suwuk haleketi** (*med.*) șoc termic; termostegie. **•telege haleketine kapalı gól** circulație interzisă din ambele sensuri.
haleketalğan *adj.* antrenat; angrenat; pus în mișcare; activizat; impulsivat.
haleketberilgen *adj.* stimulat.
haleketberúw *s.* 1. stimulare; imbold; apel; îndemn. 2. antrenare; angrenare; punere în mișcare; activizare; impuls.
haleketberúwgi *I. adj.* 1. stimulant; antrenant. 2. (*tehn.*) motric; motrice; conducător. **II. s.** stimulent. // **•haleketberúwgi kuwat** imbold.
haleketlámbası *s.* semafor; stop.
haleketlendirgen *adj.* dinamizant.
haleketlendirme *adj.* (*tehn.*) motrice.
haleketlendirme *v.t.* a dinamiza.
haleketlengen *adj.* (*fiz.*) mobil; motric; mișcător.
haleketlenme *s.* (*fiz.*) mobilitate; mișcare.
haleketlí *adj.* 1. mobil; în mișcare; activ; vioi. 2. (*fiz.*) dinamic.
haleketlík *s.* dinamism.
haleketsız *adj.* 1. (*fiz.*) static. 2.

imobil; în repaus; inactiv. // **•haleketsız kalmak** a încremeni. **•haleketsız otırmak** a lăncezi.
haleketsızbirakma *s.* ținere; imobilizare.
haleketsızlık *s.* 1. imobilitate; inactivitate; nemișcare. 2. (*fiz.*) statică.
haleketşiragi *s.* (*auto.*) stop.
halekette *adv.* mobil; în mișcare; activ. // **•turmadan halekette** mereu în mișcare.
halel *s.* stricăciune; deranjament.
halgi *s.* dizolvant.
halic *s.* (*geogr.*) golf.
halife *s.* calif.
halifelik *s.* califat.
Halik/Kalik, El- *s.* (*relig., arab.*) "Întemeietorul"; "Cel care a creat totul din nimic și a atribuit destinele" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
halil *s.* 1. prieten. 2. iubit.
Halil/Kalil *s.* (*antrop. m., arab.*) "Prietenul sincer" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Halile/Kalile *s.* (*antrop. f., arab.*) "Prietenul sinceră".
halim *adj.* (*d. oameni*) blând; blajin; răbdător; calm; domol; liniștit; pașnic; potolit; stăpânit; temperat; tihnit.
Halim *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel blând" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Halim, El- *s.* (*relig., arab.*) "Preabunul"; "Cel blând și îngăduitor" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
Halime *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea blândă".
halis *adj.* 1. curat; pur; imaculat; neîntinat. 2. (*fig.*) sincer.
Halis *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel neîntinat" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Halise *s.* (*antrop. f., arab.*) "Cea neîntinată".
halita *s.* (*chim.*) aliaj.
halitalı *adj.* (*d. metale*) aliat.
halı *s.* covor; covoraș; carpetă. // **•yeşil halı** covor verde.
haligi *s.* țesător.
Hağılar *s.* (*topon.*) Hagieni (*jud. Constanța*).
halik *adj.* 1. creator; care crează. 2. bine crescut; educat; manierat.
halıtabılğan *adj.* rezolvat; dezlegat; tranșat; descurcat.
halka *s.* 1. verigă; zală. 2. inel. 3. cerc. // **•nişan halkası** verighetă. **•piston halkası** (*tehn.*) segment. **•şáš halkası** zuluf. **•şingir halkası** verigă.
halkalı *adj.* inelat.
halka-tumşuklı-kagay *s.* (*orn.*) pescăruș sur mare (*lat., Larus delawarensis*).
halka-tumşuklı-şaklay *s.* (*orn.*) pescăruș sur mare (*lat., Larus delawarensis*).
hallı *adj.* 1. rezolvat; realizat; îndeplinit. 2. (*chim.*) dizolvat; topit.
halsız *adj.* nerezolvat; nerealizat; neîndeplinit.
halta *s.* 1. zgardă. 2. (*fig.*) subjugare; jug. // **•halta takmak** a-i pune zgardă; a-l supune; a-l subjugă.
haltalamak *v.t.* a pune zgardă.
haltalanmak *v.i.* a i se pune zgardă.
haltalatmak *v.t.* a determina să pună

zgardă.
haltera s. (sport) halteră.
halterağı s. (sport) halterofil.
halvet s. singurătate; pustietate.
ham adj. 1. (d. fructe, legume) crud; necopt. 2. (d. materiale) brut; neprelucrat. 3. //fig., d. idei) absurd; ireal. 4. //fig., d. oameni) grosolan; bătăran. // •**ham madde** materie primă.
hamak s. hamac.
hamal s. hamal. // •**maga bîr hamal kerek** am nevoie de un hamal.
hamam s. baie publică. // •**hamam yapmak** a face baie. // •**buw hamamî** baie de aburi. •**kudret hamamî** izvor termal.
hamamelis s. (bot.) hamamelis (lat., Hamamelis mollis).
hamamğı s. băieș; proprietar al unei băi publice.
hamamkana s. baie publică.
haman // •**haman yapmak** a face baie. // •**buw hamanî** baie de aburi. •**kudret hamanî** izvor termal.
hamanğı s. băieș; proprietar al unei băi publice.
Hamanğı s. (topon.) Baia; Hamangia (jud. Tulcea).
hamankana s. baie publică.
hamarat adj. (d. femei) harnică; vrednică; gospodină.
hamaset s. vitejie; eroism.
Hamdiy s. (antrop. m., arab.) "Cel ce slăvește".
Hamel s. (astr.) zodia berbecului.
Hamide s. (antrop. f., arab.) "Cea ce slăvește".
hamil adj. tolerant; îngăduitor.
hamile adj. (d. femei) însărcinată; gravidă.
hamilelik s. (med.) sarcină; graviditate.
hamiş s. post-scriptum.
Hamit s. (antrop. m., arab.) "Slăvitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Hamit, El- s. (relig., arab.) "Cel preaslăvit"; "Cel ce este singurul vrednic de slava tuturor viețuitoarelor" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
hamiy adj. apărător; protector.
hamiyet s. patriotism.
hamiyetli s., adj. patriot.
hamlaş s. (fiz.) suflai.
hamle s. 1. salt (și fig.). 2. năvală; atac. 3. (la şah) mutare.
hammade s. materie primă.
Hammet s. (antrop. m., arab.) "Slăvitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
hamse num. (arab.) cinci.
hamse-aşar num. (arab.) cincisprezece.
hamsiy s. (iht.) hamsie (lat., Engraulis encrasicolus).
hamsin num. (arab.) cincizeci.
hamule s. încărcătură; sarcină; povară. // •**hamule senetî** (transp.) conosament.
Hamza s. (antrop. m., arab.) "Leul".
Hamzaşı/Amzaşı s. (topon.) Amzacea (jud. Constanța).
han s. 1. (ist.) han. 2. han; loc de popas.
hanbiyke s. regină (soția hanului).
handbal s. handbal. // •**handbal meçı** (sport) meci de handbal.

handbalğı s. handbalist.
hane s. 1. cameră; casă; gospodărie. 2. (la tablă de şah) careu. 3. (text.) pătrățel; careu. 4. digit; celulă.
hanedan I. adj. 1. generos; ospitalier. 2. nobil; aristocrat. II. s. dinastie.
hanedanlık s. 1. generozitate; ospitalitate. 2. nobileme; noblețe; aristocrație. 3. dinastie.
hanelî adj. digital; celular.
hanende s. cântăreț.
hangar s. (av.) hangar.
hanğı s. hangiu.
Hanif s. (antrop. m., arab.) "Credinciosul devotat" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Hanife s. (antrop. f., arab.) "Credincioasa devotată".
hanis adj. neparolist; care nu se ține de cuvânt.
hanım s. 1. doamnă. 2. soție. // •**doktor hanım** doamna doctor. •**üyretmen hanım** doamna învățătoare.
hanımiz s. prințesă; domniță; domnișoară.
hanış s. fiica hanului; prințesă.
hanişa s. soția hanului; regină.
hanlık s. monarhie; regat.
hanorak s. hanorac.
hantal adj. 1. (d. obiecte) gros; butucănos; diform. 2. (d. oameni) greoi; încet la treabă.
hantallık s. diformitate.
hap s. 1. pastilă; pilulă; comprimat. 2. bulină. // •**hapnî gutmak** a înghiți hapul; a se păcăli. // •**yuklatkan hap** somnifer.
hapşir interj. hapiu!
hapşirik s. strănut.
hapşirma s. strănut.
hapşirmak v.i. a strănuta.
hapşiruw s. strănut.
hapta s. (cron.) săptămână. // •**ekî hapta arasinda imtanlarnîñ hepîsin bergen** și-a susținut toate examenele în răstimp de două săptămâni. •**geşen hapta golga şiktik** am pornit la drum săptămâna trecută. •**hapta arasinda** în cursul săptămânii. •**hapta soñi tatilî** week-end. •**haptanîñ başi** începutul săptămânii. •**keleğek hapta** săptămâna viitoare. •**obîr hapta** săptămâna cealaltă.
hapta-bahapta adv. din săptămână în săptămână; săptămânal.
haptada adv. pe săptămână; săptămânal.
haptadan-haptaga adv. din săptămână în săptămână; săptămânal.
haptalik s., adj. săptămânal. // •**ekî haptalik** bilunar. •**haptalik dergî** revistă săptămânală. •**haptalik gázata** ziar săptămânal.
harabe s. ruină; dărâmbătură.
haraç s. (ist.) haraci; tribut.
harak s. arac.
haraklamak v.t. a arăci.
Haraklar s. (topon., localitate desființată) Araclar (jud. Tulcea).
haram adj. 1. interzis de religie; nepermis; tabu; spurcat. 2. ilicit; prohibit.
harameglenuw s. orgie.
haramiy s. haiduc.
haramiylık s. haiducie.
haramlama s. spurcare; pângărire; întinare; murdărire.

haramlamak v.t. a spurca; a pângări; a întina; a murdări.
haramlangan adj. spurcat; pângărit; întinat; murdărit.
haramlanmak v.i. a se spurca; a se pângări; a se întina; a se murdări.
haramlaw s. spurcare; pângărire; întinare; murdărire.
haramlık s. mizerie; porcărie.
haramzade s. copil nelegitim; bastard.
hararet s. 1. căldură; fierbințeală. 2. (med.) temperatură. 3. sete; însetare. 4. (fig.) înflăcărare; entuziasm.
hararetlendirmek v.t. a exalta.
hararetlengen adj. exaltat.
hararetlenme s. exaltare.
hararetlenmek v.i. a se înflăcăra; a se entuziasma; a se exalta.
hararetli adj. fierbinte; înflăcărat; entuziasmat; exaltat.
harbe s. lance; halebardă.
harbeğı s. lăncier; sulițaș.
harbetmek v.i. a se război.
harbiy adj. de război; militar; marțial. // •**harbiy deñiz donanması** (mil.) flotă militară.
harbiyaldatu s. stratagemă.
harbiye I. adj. de război; milităresc; militar; marțial. II. s. 1. școală de război; cătănie. 2. militărie; bătaie; luptă; război. // •**azatlanma harbiyesi** (pol.) război de eliberare. •**harbiye belletmesi** caz de război; casus belli. •**harbiye biyanî** (pol.) declarație de război. •**harbiye esirî** (mil.) prizonier de război. •**harbiye gemisi** (nav.) navă de război. •**harbiye kaşkinî** (mil.) dezertor. •**harbiye malulî** invalid de război. •**istiklal harbiyesi** (pol.) război de independență. •**milliy kutuluş harbiyesi** (pol.) război de eliberare națională.
harbiyedenewel adj. antebelic.
harbiyedensoñ adj. postbelic.
harbiyedenşigarma s. (mil.) eliberare; lăsare la vatră; demobilizare.
harbiyedenşikkan adj. (mil.) eliberat; lăsat la vatră; demobilizat.
harbiyedenşikma s. liberare; lăsare la vatră; demobilizare.
harbiyegealingan adj. (mil.) înrolat; încorporat; recrutat; activat.
harbiyegealuw s. (mil.) înrolare; încorporare; recrutare; activare.
harbiyegerkaşî adj. antirăzboinic.
harbiyegerkaytarilgan adj. (mil.) reactivat.
harbiyegerkaytaruw s. (mil.) reactivare.
harbiyeğı s. militar; ostaș; oștean; războinic. // •**fidiyelî harbiyeğı** (mil.) mercenar. •**harbiyeğı torbasî** (mil.) raniță. •**taze harbiyeğı** (mil.) recrut. •**tekmiğî harbiyeğı** (mil.) rezervist.
harbiyeğilık s. militarism.
harbiyelerarasî adj. interbelic.
harbiyelî I. adj. belicos. II. s. absolvent al școlii de război.
harbiyesiz adj. demilitarizat.
harbiyesizleşken adj. demilitarizat.
harbiyesizleştirme s. demilitarizare.
harbiyesizleştirmek v.t. a demilitariza.
harbiykandirma s. stratagemă.
harbiyleşken adj. militarizat.
harbiyleştirme s. militarizare.
harbiyleştirmek v.t. a militariza.
harb-î mahkeme iz.prsn. (mil.) curte

marțială.
harç s. (constr.) mortar.
hardal s. (bot.) muștar (lat., *Brassica sinapis*).
hardal, biyaz- s. (bot.) muștar-alb (lat., *Brassica alba*; *Sinapis alba*).
hardal, gîr- s. (bot.) muștar-de-câmp; ridichioară (lat., *Sinapis arvensis*).
hardal, kara- s. (bot.) muștar-negru (lat., *Brassica nigra*; *Sinapis nigra*).
harem s. 1. (ist.) harem. 2. soție; nevastă.
hariği adj. 1. extern; exterior. 2. străin; extern. // **•hariği mektûp** scrisoare externă.
harika I. adj. minunat; miraculos. II. s. minune; miracol; minunăție.
harikulâde adj. extraordinar; excepțional.
haris adj. lacom; avid.
Haris s. (antrop. m., arab.) "Cel însetat de credință" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
harîn adj. 1. (d. cai) năvălaș. 2. încăpățânat; îndărătnic.
harman s. 1. treieris; treierat. 2. (agr.) arie. // **•harman basmak** a treiera. // **•harman maşinası** (agr.) combină.
Harman, Kara- s. (topon.) ("Aria Neagră") Vadu (jud. Constanța).
harmanği s. treierător.
harmaniy s. pelerină.
harmantoy s. sărbătoarea treierisului.
harp s. război. // **•harp aşmak** a declara război. // **•ğihan harbî** (pol.) război mondial.
harpa s. (muz.) harpă.
harpaği s. (muz.) harpist.
harpaşalğan s. (muz.) harpist.
hars s. cultură; învățătură.
Harun s. (antrop. m., arab.) Aron.
has adj. 1. specific; propriu. 2. autentic. 3. special; ales. 4. (ist.) regal; imperial.
hasalban s. (bot.) rozmarin (lat., *Rosmarinus officinalis*).
Hasan/Asan s. (antrop. m., arab.) "Cel frumos".
hasar s. pagubă; daună.
Hasarlık s. (topon.) Ograjden (Dobrich, Bulgaria).
hasat s. secerat; seceriş.
hasbîhal s. conversație intimă.
haset s. invidie; gelozie; pizmă.
hasetli adj. invidiat; pizmuț.
hasetşi adj. invidios; gelos; pizmaș.
Hasibe s. (antrop. f., arab.) "Cea care ține socoteala".
Hasip, El- s. (relig., arab.) "Socotitorul"; "Cel care știe seama tuturor faptelor săvârșite de om" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
hasis adj. 1. avar; zgârcit; zgârie-brânză. 2. (fig.) ticălos; nemernic.
hasislık s. 1. avariție; zgârcenie. 2. (fig.) ticăloșenie; nemernicie.
hasiyet s. 1. particularitate; caracteristică; specific. 2. utilizare; folosire.
hasiyetli adj. 1. caracteristic; specific. 2. folositor; util.
hasiyetsiz adj. nefolositor; inutil; nefavorabil.
hasiyetsizlik s. inutilitate.
hasil I. adj. provenit; rezultat. II. s. rezultat; recoltă.

hasilat s. producție; produse; recoltă.
hasim s. 1. dușman; inamic. 2. adversar; rival.
hasimlik s. dușmănie; vrăjmășie.
haslik s. autenticitate.
hasmane adv. în dușmănie.
hasret s. 1. dor; nostalgie. 2. dedicație; consacrare. // **•hasret etmek** a consacra; a dedica. **•hasret kalmak** a-i duce dorul; a tânji după...; **•hasretin şekmek** a-i duce dorul; a tânji după...;
hasretli adj. 1. nostalgic. 2. dedicat; consacrat.
hasretme s. dedicație.
hasretşegilgen adj. căruia i se duce dorul; răvnit.
hasretşekme s. năzuință.
hassa s. însușire; trăsătură; caracteristică.
hassas adj. 1. sensibil; delicat. 2. sentimental.
hassasiyet s. 1. sentimentalism. 2. sensibilitate; delicatețe.
hassaslık s. 1. sentimentalism. 2. sensibilitate; delicatețe.
haşarat s. (ent.) insectă; găză; gândac.
haşaratşagan adj. insectivor.
haşaratbîlimi s. entomologie.
haşaratşi adj. insectivor.
haşari adj. 1. (d. copii) obraznic; zburdalnic. 2. (d. animale) năvălaș.
haşarilik s. obraznicie; zburdălnicie.
haşhaş s. 1. canabis; marijuana; hașiș. 2. (bot.) mac; papavună; somnișor (lat., *Papaver rhoeas*; *Papaver somniferum*).
haşhaş, tamgali- s. (bot.) mac-cornut (lat., *Glaucium corniculatum*).
haşhaşi adj. dependent de hașiș; dependent de canabis.
haşhaşşalar adj. dependent de hașiș; dependent de canabis.
haşhaştartar adj. dependent de hașiș; dependent de canabis.
Haşim s. (antrop. m., arab.) "Cel din neamul Haşemiților-distrugătorii diavolului" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
haşin adj. dur; aspru.
haşinlık s. duritate; asprime.
Haşir s. (antrop. m., arab.) "Cel ce deșteaptă conștiințele" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
haşiye s. 1. notă marginală; post-scriptum. 2. platcă.
haşmet s. măreție; grandoare.
haşmetli adj. măreț; grandios; maiestuos.
haşmetpenah s. maiestate.
Haşmiy s. (antrop. m., arab.) "Cel din neamul Haşemiților-distrugătorii diavolului" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
haşt num. (prsn.) opt.
haştat num. (prsn.) optzeci.
haştah num. (prsn.) optsprezece.
hat s. 1. grad; limită; măsură. 2. (mat.) termen. 3. (mat.) linie. 4. scriere; scris. 5. drum; cale; rețea. // **•hatniñ başı** capătul liniei. **•şagilgan/elektrik hatı** linie electrică. **•şakuliy hat** (mat.) linie verticală. **•telefon/uzakses hatı** linie telefonică. **•tren kaysı hattın kete?** de la ce linie pleacă trenul? **•tuşganlık hatı** linie de rudenie. **•uşak hatı** linie aeriană.
hata s. eroare; greșeală; vină. //

•dogrısizga hatası greșeală de ortografie.
hatalı adj. eronat; greșit; vinovat.
hatalik s. culpabilitate.
hatalikörilgen adj. incriminat; învinuit; suspect.
hatalikörül s. incriminare; învinuire; suspectare.
hataşiz adj. nevinovat; inocent; candid.
hataşizlik s. nevinovăție; inocență.
hataşizşikkan adj. disculpat.
Hatige s. (antrop. f., arab.) "Fetiță născută prematur" (numele primei soții a Profetului Muhammed Aliyselam).
hatim s. pecete; sigiliu.
Hatim/Katim s. (antrop. m., arab.) "Pecetea" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
hatip s. 1. orator. 2. (relig., la musulmani) propovăduitor; predicator. // **•millet hatibi** tribun.
Hatip/Katip s. (antrop. m., arab.) "Propovăduitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
hatiplık s. 1. oratorie. 2. (relig., la musulmani) propovăduire; predicare; predică.
hatir s. memorie; minte.
hatira s. 1. memorie; ținare de minte. 2. amintire; suvenir. // **•hatira defteri** jurnal de zi.
hatirat s. amintiri.
hatkuruv s. împrejmuire.
hatli adj. împrejmuit; limitat; închis.
hatmiy s. (bot.) nalbă-mare (lat., *Althaea officinalis*).
hatmiy, gül- s. (bot.) nalbă; nalbă-de-grădină; rujulină (lat., *Althaea rosea*).
hatnaşunas adj. insolent; impertinent.
hatnaşunaslık s. insolență; impertinență.
hatsiz adj. 1. nelimitat; imens. 2. interminabil; nesfârșit; infinit. // **•hatsiz kıymetli** inestimabil.
hatşunas adj. modest.
hatşunaslık s. modestie.
hattat s. caligraf; scrib.
hattatlık s. caligrafie.
hattâ conj. chiar; chiar și; până și.
hatve s. pas (la mers).
havan s. 1. piuă; piuliță. 2. (mil.) obuzier; mortar.
havza s. (geogr.) bazin.
hawa I. adj. climatic; climateric; meteo; meteorologic. II. s. 1. aer; atmosferă. 2. (meteo.) vreme; timp; climă; climat; meteorologie. 3. cer; bolta cerească. 4. vânt. 5. (muz.) cântec; melodie. 6. dispoziție; chef. 7. atmosferă; ambianță. // **•hawa almak** a lua aer; a se aerisi. **•hawa basmak** a comprima aer; a pompa aer. **•hawa bermek** a umfla. **•hawa kaşirmek** a scăpa aer; a răsufla. **•hawada kalmak** a rămâne în aer. **•hawaga ketmek** a se duce pe vânturi; a se risipi. **•hawasın deñiştirmek** a-i schimba aerul; a-l aerisi. **•hawasın şalmak** a-i cânta cuiva în strună; a-l linguși. **•hawasına alışmak** a se aclimatiza. **•murunî hawada bolmak** a se ține cu nasul pe sus; a-și da aere. **•öz hawasın şalmak** a-și face jocul; a-și face interesele. **•paranî hawaga sawurmak** a arunca banii în vânt. // **•barometre güzel hawa kóstere** barometrul

indică vreme frumoasă. **•bîzik hawa** intemperii. **•bo yernî** **hawasî maga yaradî** aerul de aici mi-a priit. **•bûgûn hawa kayday?** cum este vremea azi?; **•bûgûn heş hawa yok** azi nu este niciun pic de vânt. **•hawa aşik** cerul este senin. **•hawa basînşî/tezîgî** presiune atmosferică. **•hawa bîzağakka uşay** se pare că timpul se va strica. **•hawa bîzildî** s-a stricat vremea. **•hawa boşligî** (tehn.) pungă de aer. **•hawa bulutlana** se înnoarează. **•hawa bulutlandî** s-a înnotat. **•hawa deñişegêk** timpul se va schimba. **•hawa ğeriyanî/agimî** curent de aer. **•hawa gûzel** e o vreme frumoasă. **•hawa kapalı** vremea e închisă. **•hawa nakliyat vasıtasi** mijloc de transport aerian. **•hawa osal** vremea e proastă. **•hawa saldîrmasi** (mil.) raid aerian. **•hawa suwutmasî** aer condiționat. **•hawa tayanagi** bază aeriană. **•hawa teşîgî** răsuflătoare; aerisire. **•hawa uşuş uşûn mûsayit tuwul** timpul nu e favorabil pentru zbor. **•hawa yolğiligi** călătorie cu avionul. **•hawalar gûzelleşe** vremea se face frumoasă. **•hawasî awur** neaerisit; lipsit de aer; îmbăcsit. **•kara hawasî** climă continentală. **•kizgin hawa** caniculă. **•maga kóre hawa hoş** ce-mi pasă mie?; pe mine nu mă afectează. **•men kелgiden soñ hawasî salkin boldî** vremea s-a răcit după ce am venit eu. **•murunî hawada** cu nasul pe sus. **•mutedil hawa** climă temperată. **•o yernî hawasî sert** acolo clima este aspră. **•osal hawa** vreme rea. **•salkin hawa** vreme răcoroasă. **•zerlenmegen hawa** atmosferă nepoluată.

hawaalanî s. aeroport; aerodrom.
hawaalgan adj. aerisit.
hawaaluw s. aerisire; inhalare.
hawabaskan s. (tehn.) pompă.
hawabasma s. (tehn.) pompare.
hawaberûw s. umflare; suflare.
hawabîlmğîsî s. meteorolog; climatolog.
hawabîlmî I. adj. meteorologic; climatologic. II. s. meteorologie; climatologie.
hawabîlmîlî adj. meteorologic; climatologic.
hawaboşamasî s. dezumflare.
hawadantaşilgan adj. aeropurtat.
hawadenîştîrmesî s. ventilare; aerisire.
hawadis s. ştire; veste; noutate.
hawagarasî s. aerogară.
hawagasawurgan adj. risipitor; care risipeşte bunuri sau bani.
hawagasawurulgan adj. (d. bunuri sau bani) risipit.
hawagasawuruw s. (d. bunuri sau bani) risipire.
hawagazî s. gaz aerian; gaz de iluminat.
hawageşîrmez adj. ermetic; etanş.
hawagi s. aviator.
hawagîlik s. aviație.
hawagîlikkayaragan adj. (av.) navigabil.
hawahaleketî adj. (fiz.) aerodinamic.
hawahaleketlî adj. (fiz.) aerodinamic.

hawakapalmasi s. înnorare; posomorâre.
hawakaşîrgan adj. dezumflat; răsuflat.
hawakaşîrmaz adj. ermetic; etanş.
hawakûre s. (fiz.) atmosferă.
hawalandîrma s. 1. (tehn.) aerisire; ventilație; tirant. 2. decolare.
hawalandîrmak v.t. 1. a aerisi. 2. a determina să zboare; a ridica în aer. // **•bîrtaa hawalandîrmak** a reîmprospăta aerul.
hawalanma s. zbor.
hawalanmak v.i. 1. a se aerisi. 2. a zbura; a pluti în aer. 3. a-şi lua zborul; a se înălța în aer; a decola.
hawalanuw s. zbor.
hawale s. 1. (d. bunuri materiale) transfer; predare; înmânare. 2. mandat postal. 3. (com.) ordin de plată; transfer. // **•hawale etmek** a preda; a încredința. // **•pošta hawalesî** mandat postal.
hawalelî adj. (d. bunuri materiale) transferat; predat; înmănat.
hawalename s. mandat postal.
hawalimanî s. aeroport; aerodrom.
hawalî adj. 1. melodic. 2. climatic; climateric.
hawamiydanî s. aeroport; aerodrom.
hawaniğîmşamasî s. dezgheț.
hawasî s. (meteo.) vremea; timpul; clima; climatul. // **•hawasî aşîlmak** a se însenina. **•hawasî kapalmak** a se înnora.
hawasiboşagan adj. dezumflat; răsuflat.
hawasidenîşken adj. ventilat; aerisit.
hawasinaalişkan adj. aclimatizat; naturalizat.
hawasinaaliştîrma s. aclimatizare; naturalizare.
hawasişalgan adj. flatant; linguşitor; măgulitor.
hawasişalmasî s. flatare; linguşire; măgulire.
hawasişalingan adj. flatat; linguşit; măgulit.
hawastasiyasî s. aerogară.
hawasığarmasî s. dezumflare; răsuflare.
hawatartkan adj. aerisit; ventilat.
hawatartma s. aerisire; ventilare.
hawatartuw s. aerisire; ventilare.
hawataşî s. meteorit.
hawayiy adj. 1. aerian; aeropurtat. 2. albastru deschis; bleu; azuriu. 3. (fig.) ușuratic. // **•hawayiy fişek** rachetă; trasor.
haw-haw interj. ham!;
hawlama s. lătrat.
hawlamak v.i. a lătra.
hawlaw s. lătrat.
hawuz s. 1. bazin; havuz. 2. (nav.) doc. // **•ğaldama hawuzî** piscină; bazin de înot.
haya s. (anat.) testicul.
hayal s. 1. imaginație; închipuire. 2. vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
hayalet s. vedenie; nălucă; himeră; fantomă; stafie; spectru.
hayalgî s. 1. utopist; visător; vizionar. 2. magician; iluzionist; scamator.
hayalgîlik s. magie; iluzionism; scamatorie.
hayaliy adj. imaginar; himeric; fantomatic.
hayal-miyal adj. confuz; neclar; vag.
hayalperest adj. imaginar; himeric; fantomatic.
hayat s. 1. cameră de zi. 2. viață;

existență (şi fig.). 3. trai; viață. 4. stare; situație. // **•hayatka geşîrmek** a transpune în viață. **•hayatka kaytarmak** a aduce pe cineva la viață; a-l înșănătoși; a-l reanima. **•hayatka kózlerin ğummak** a închide ochii; a muri. // **•bîzgin hayat** viață desfrântă. **•hayat arkadaşî/ ğoldaşî** soț; soție; tovarăș de viață. **•hayatnîñ kayidesî** regula vieții.
hayatiy adj. vital; fundamental; de bază.
hayatim interj. viața mea!
hayatkageşîrilgen adj. transpus în viață; realizat; înfăptuit; exercitat.
hayatkageşîrilîr adj. fezabil.
hayatkageşîrilmez adj. irealizabil; nefeabil.
hayatkageşîrîw s. transpunere în viață; realizare; înfăptuire; exercitare.
hayatkakaytaruw s. readucere la viață; reanimare; reînviere; resuscitare.
hayatkakaytkan adj. reanimat; înviat; reînviat; resuscitat.
hayatkakaytuw s. revenire la viață; înviere.
hayatkakelgen adj. realizat; înfăptuit.
haybet s. prestanță; demnitate.
haybetlemek v.t. a trata; a cinsti; a ospăta; a onora.
haybetlenmek v.i. a fi tratat; a fi cinstit; a fi ospătat; a fi onorat.
haybetlî adj. cu prestanță; impunător; demn.
haybetsîz adj. neimpunător; neimpozant; nedemn.
Haydar s. 1. (antrop. m., arab.) "Leul".
Haydar-Şiptlik s. (topon.) ("Moșia lui Haidar") Haidar (jud. Tulcea).
haydî interj. hail; haide!
Haydîn s. (topon., localitate desființată) Haidîn (jud. Constanța).
haydut s. haiduc.
haydutluk s. haiducie.
Hayitiy s. (topon.) Haiti.
hayitiylî s., adj. haitian.
Hayiy, El- s. (relig., arab.) "Cel aievea viu" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
hayiz adj. înzestrat; dotat; prevăzut cu...;
hayîn s., adj. trădător; perfid; ticălos.
hayînlik s. trădare; perfidie; ticăloșenie.
hayît s. (bot.) mielărea (lat., *Vitex agnus castus*).
hayîz s. menstruație; ciclu.
haylaz s., adj. vagabond; derbedeu; haimana.
hayleker adj. șiret; șmecher; viclean.
haylekerlik adj. șiretenie; șiretlîc; șmecherie; viclenie; subterfugiu.
hayliy adj. destul de mult; suficient.
hayran I. adj. mirat; uimit; uluit. II. s. admirator; fan. // **•hayran bolmak** a se mira; a se minuna; a admira.
hayrangakaldîrgan adj. admirabil.
hayranlî adj. cu mirare; cu uimire; cu uluială.
hayranlik s. mirare; uimire; uluială. // **•hayranlik tuymak** a admira.
hayrat s. 1. binefacere. 2. instituție filantropică.
hayret s. mirare; uimire; stupefacție; perplexitate; consternare. // **•hayretke tûşûrmek** a uimi; a ului. **•hayrette birakmak** a

uimi; a ului. •**hayrette kalmak** a se zăpăci; a fi uluit. // •**hayretke kaldım** mă mir. •**ne hayret!** ce surpriză!;
hayretberúwǵı *adj.* uluitor; uimitor; fenomenal; surprinzător; impresionant; frapant; izbitor.
hayretketúşken *adj.* uimit; uluit; consternat.
hayretketúşurgen *adj.* uluitor; uimitor; fenomenal; surprinzător; impresionant; frapant; izbitor.
hayrettebirakkan *adj.* buimăcitor; bulversant; năucitor; tulburător.
hayrettekalgan *adj.* uimit; uluit; consternat.
haysiyet *s.* 1. respect; considerație. 2. demnitate; onoare.
haysiyetli *adj.* respectabil; demn.
haysiyetsiz *adj.* nedemn.
haywan *s.* 1. vietate; ființă. 2. animal. 3. (*fig.*) prost; nătărău; tâmpit. // •**haywan yerine salmak** a brutaliza. // •**azbar haywanı** animal domestic. •**dörtayaklı haywan** animal patruped. •**ğırtuǵı haywan; aw haywanı** animal de pradă. •**ǵúk haywanı** animal de tracțiune. •**haywan dılemı** regnul animal. •**haywan bogı** baligă; bălegar. •**haywan doktorı** veterinar. •**haywan mayı** grăsimă animală. •**haywan oyıǵı** vizuină; bārlog; culcuș. •**haywan pazarı** obor. •**haywan şanı** talangă. •**memeli haywanlar** mamifere. •**úy haywanı** animal domestic. •**úy haywanları** șeptel. •**yabani haywan** sălbăciune; animal sălbatic.
haywanalıştırgan *s.* dresor.
haywanalıştırması *s.* dresaj; dresare.
haywanasırawǵı *adj.* zootehnic.
haywanasırawǵısı *s.* zootehnician.
haywanasırawı *s.* zootehnie.
haywanat *s.* animale. // •**haywanat bakşası** grădină zoologică.
haywanatbılımgısı *s.* zoolog.
haywanatbılımi *I. adj.* zoologic. *II. s.* zoologie.
haywanatbılımlı *adj.* zoologic.
haywanbılımgısı *s.* zoolog.
haywanbılımi *I. adj.* zoologic. *II. s.* zoologie.
haywanbılımlı *adj.* zoologic.
haywanfengısı *s.* zootehnician.
haywanfenı *s.* zootehnie.
haywanfenli *adj.* zootehnic.
haywanǵı *s.* zootehnician.
haywanǵılık *s.* zootehnie.
haywaniy *adj.* animalic; animal.
haywankana *s.* 1. grădină zoologică. 2. menajerie.
haywanlaşkan *adj.* îndobitocit.
haywanlaşma *s.* îndobitocire.
haywanlaşmak *v.i.* a se îndobitoci.
haywanlaşuw *s.* îndobitocire.
haywanterbiyelegen *s.* dresor.
haywanterbiyesı *s.* dresaj; dresare.
haz *s.* plăcere; satisfacție; deliciu.
hazalgan *adj.* încântat; vrăjit.
Hazaplar/Azaplar *s.* (*topon.*) Tătara (*jud. Constanța*).
hazın *adj.* trist; melancolic.
hazine *s.* 1. (*fin.*) tezaur; vistierie. 2. comoară. 3. depozit.
hazineǵı *s.* trezorier; vistiernic.
haziran *s.* (*cron.*) iunie. // •**haziran ayında** în luna iunie.
hazım *s.* digestie; digerare; mistuire. //

•**hazım aygıtı** (*anat.*) aparat digestiv. •**hazım ǵihazı kastalıkları** (*med.*) afecțiuni ale aparatului digestiv. •**kayriykabil hazımlı** (*med.*) nedigerabil.
hazımiy *adj.* digestiv.
hazımlı *adj.* digerabil.
hazımsızlık *s.* indigestie. // •**hazımsızlıǵım bar** am indigestie.
hazlı *adj.* plăcut; agreabil; simpatic.
hazmetilgen *adj.* asimilat; digerabil; digerat; mistuit.
hazmetmek *v.t.* 1. a digera; a mistui; a asimila. 2. (*fig.*) a suporta; a tolera.
hazmetúw *s.* digestie; mistuire; asimilație.
haznedar *s.* trezorier.
hazret *s.* maiestate; excelență; alteță.
hazretli *adj.* maiestuos.
hazzetilgen *adj.* agreat; simpatizat.
hazzetilmek *v.i.* a plăcea.
hazzetken *s.* simpatizant.
hazzetmeden *adv.* fără plăcere.
hazzetmek *v.i.* a-i plăcea; a-i tihni; a fi amator de...; a fi iubitor de...; a face haz; a-i plăcea; a agreea; a simpatiza.
hazzetmemek *v.i.* a nu suporta; a nu-i plăcea; a nu-i tihni; a nu-i plăcea; a nu agreea; a nu simpatiza.
hál *s.* 1. (*gram.*) gerunziu. 2. stare; situație; circumstanță. 3. comportare; conduită. 4. (*gram.*) caz. 5. forță; putere. 6. (*fig.*) dificultate; necaz. // •**hálı kalmamak** a-și scoate sufletul; a se extenua; a se ramoli. •**hálın soramak** a întreba pe cineva de sănătate. •**hálinden taymak** a ajunge rău; a decădea; a se ramoli. •**toz hálıne ketirmek** a transforma în pulbere; a pulveriza. // •**aksıy hálde** în caz contrar. •**bo hálde** în acest caz; așadar; deci. •**emin hálde** cu hotărâre; cu siguranță. •**geşuwǵı hálde** în mod provizoriu. •**hál fiil** (*gram.*) modul gerunziu. •**hál men şartlar** circumstanță. •**heşbir hálde** în niciun caz. •**ıfrat hál** situație critică; urgență. •**imkáansız hál** situație imposibilă. •**múgerret hál** (*gram.*) cazul nominativ; cazul absolut. •**ortalık agargan hálinde** cu toate că se luminase. •**ruhiy hál** moral. •**şahsiy hál** stare civilă. •**şakırma hálı** (*gram.*) cazul vocativ. •**tın hálı** moral.
hálá *adv.* încă; deocamdată; până acum.
hálet *s.* stare; situație.
háletiy *adj.* de stare; de situație.
hálet-i neziy *iz.prsn.* agonie.
hálet-i ruhiye *iz.prsn.* stare sufletească; dispoziție.
hálínekelúw *s.* devenire; transformare.
hálíneketirúw *s.* prefacere; transformare.
hál-ı ifrat *iz.prsn.* situație critică; urgență.
hálıkalmagan *adj.* istovit; obosit; ostenit; ramolit; vlăguit.
hálıkalmama *s.* decrepitudine; decădere; istovire; osteneală; oboseală; ramoleală; ramolismen; regres.
hálıkorılgen *s.* menținut; conservat.
hálíndentaygan *adj.* decăzut; istovit; ramolit; regresiv; degradat.
hálíndentayuw *s.* decrepitudine; decădere; istovire; osteneală; oboseală; ramoleală; ramolismen; regres.
hálkaldırmagan *adj.* istovitor;

ostenitor; vlăguitor; epuizant; extenuant.
hálkorıgan *adj.* conservator.
hálkorıması *s.* menținere; conservare.
hálısız *adj.* (*d. oameni*) slăbit; epuizat.
hálısızbirakkan *adj.* istovitor; ostenitor; vlăguitor; epuizant; extenuant.
hálısızlık *s.* slăbire; epuizare.
hárif *s.* literă. // •**balaban hárif** majusculă. •**baş hárif** inițială. •**gotik hárfler** litere gotice. •**kanunnuñ hárfi** litera legii.
hárfiy *adj.* literal; textual; ad litteram.
hebeş *s., adj.* etiopian.
Hebeşistan *s.* (*topon.*) Etiopia.
hebeşistanlı *s., adj.* etiopian.
hedef *s.* scop; țel; țintă; obiectiv.
hediye *s.* cadou; dar; atenție. // •**hediye etmek** a face cadou.
heft *num.* (*prsn.*) șapte.
heftat *num.* (*prsn.*) șaptezeci.
hege *s.* (*lingv.*) silabă. // •**aşık hege** (*lingv.*) silabă deschisă. •**kapalı hege** (*lingv.*) silabă închisă.
hegelemek *v.t.* a silabisi.
hegelengen *adj.* silabisit.
hegelenmek *v.i.* a se silabisi.
hegelew *s.* silabisire.
hegelı *adj.* silabic.
hegemoniya *s.* hegemonie.
hegemonlik *s.* hegemonie.
hek *s.* cretă.
hekim *s.* medic; doctor.
hekimlik *I. adj.* medical; medicinal. *II. s.* medicină.
heksagon *s.* hexagon.
heksagonal *adj.* hexagonal.
hektar *s.* hectar.
hektogram *s.* hectogram.
hektolitre *s.* hectolitru.
hektometre *s.* hectometru.
helak *s.* 1. moarte; omor; ucidere. 2. distrugere; nimicire.
helakbılımgısı *s.* criminalist.
helakbılımi *s.* criminologie; criminalistică.
helakşı *s.* criminal; asasin; ucigaș.
helal *adj.* (*relig.*) permis; îngăduit.
helezon *s.* (*mat.*) spirală.
helikopter *s.* elicopter.
heliyoterapiya *s.* (*med.*) helioterapie.
heliyum *s.* heliu.
helwa *s.* halva. // •**bır kızı men elmaga, bır kızı men helwaga karmak** a se uita cu un ochi la faină și cu altul la slănină; a privi cruciș.
helwa-korışı *s.* (*bot.*) mojdrean; urm; frasin-de-munte (*lat., Fraxinus ornus*).
helwa-kókrigı *s.* (*bot.*) mojdrean; urm; frasin-de-munte (*lat., Fraxinus ornus*).
helwet *s., adj.* elvețian. // •**helwet peneri** șvaiter.
Helwetiye *s.* (*topon.*) Elveția.
helwetiye *s., adj.* elvețian.
hem *adv.* 1. și. 2. și încă; ba chiar. // •**bo oda hem balaban hem de aydınlık** această cameră este mare și luminoasă. •**bo yerı suwuk, hem kayot suwuk** aici este rece, ba chiar foarte rece.
hematit *s.* (*geol.*) hematit.
hematiya *s.* (*anat.*) globulă roșie; hematie.
hemayıl *s.* 1. bandulieră; diagonală. 2. amuletă. 3. colier; colan; salbă.
hemen *adv.* 1. imediat; îndată; numaidecât; deodată. 2. aproximativ; cam; aproape. // •**ǵenábısı hemen**

kayttí dumneaei s-a întors îndată.
•hemen bolmaz mı? nu se poate imediat?; **•hemen ódiyğekmen** plătesc imediat.

hemersen s. 1. măceasă. 2. (bot.) măceș; trandafir-sălbatic (lat., *Rosa canina*).

hemfikir s. tovarăș de idei.

hemğinis adj. de același gen; de același fel.

hemhudut adj. limitrof.

hemoglobina s. (fiziol.) hemoglobină.

hemograma s. (med.) hemogramă.

hemorağiya s. (med.) hemoragie.

hemra s. tovarăș de drum; tovarăș de viață; camarad.

hemşerî s. consătean.

hemşire s. (med.) asistentă; soră.

hendek s. groapă; șanț; fosă.

hendekkazkan s. (constr.) excavator.

hendeklik s. teren accidentat.

hendese s. geometrie. // **•hendese tizúwî** (mat.) progresie geometrică.

•şeşimğî/tahliliy hendese (mat.) geometrie analitică.

•suratlawğî/tasariy hendese (mat.) geometrie descriptivă.

•túzlem hendesesî (mat.) geometrie plană.

•uzay hendesesî (mat.) geometrie în spațiu.

hendeseli adj. geometric.

hendesiý adj. geometric. // **•hendesiý tizúw** (mat.) progresie geometrică.

henúz adv. 1. încă. 2. deja. 3. doar; numai; abia.

hep adv. 1. tot. 2. iarăși; din nou. 3. și acum; încă. // **•keşe-kúndúz hep ğolda** zi și noapte e pe drum. **•kún-kúnge hep siğak bola** de la o zi la alta se face tot mai cald.

hepánawday I. adj. asemănător; similar. II. adv. tot astfel; analog.

hepbonday I. adj. asemănător; similar. II. adv. tot astfel; analog.

hepisi pron. tot; toată; toți; toate. // **•onlarniñ hepisi keldi** ei au venit toți.

hepisiñ pron. pe tot; pe toată; pe toți; pe toate.

hepisiñde pron. la tot; la toată; la toți; la toate.

hepisiñden pron. de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toți; de la/dinspre toate.

hepisiñdiy pron. ca tot; ca toată; ca toți; ca toate.

hepisine pron. spre tot; spre toată; spre toți; spre toate; tuturor; oricui.

hepisiñ adj. tuturor.

hepkene conj. totuși; cu toate acestea; orice s-ar zice.

hepmínawday I. adj. asemănător; similar. II. adv. tot astfel; analog.

hepónday I. adj. asemănător; similar. II. adv. tot astfel; analog.

hepşónday I. adj. asemănător; similar. II. adv. tot astfel; analog.

heptagon s. (geom.) heptagon.

heptagonal adj. (geom.) heptagonal.

her adj. fiecare; oricare; orice. // **•her iktimalge karşı** pentru orice eventualitate. **•her túrlí** de orice fel.

•her zaman totdeauna; mereu; tot timpul. **•her zamanki** uzual.

heraldik adj. eraldic.

heraldika s. eraldică.

heraldikalí adj. eraldic.

herbír adj. fiecare; oricare; orice.

herbirsí pron. fiecare.

herbirsín pron. pe fiecare.

herbirsinde pron. la fiecare.

herbirsinden pron. de la/dinspre fiecare.

herbirsindiý pron. ca fiecare.

herbirsine pron. spre fiecare.

herbirsín adj. al fiecăruia.

herbirsíy pron. orice. //

•herbirsíyge inanawuyma totul trebuie pus sub semnul îndoielii.

herbirsíyde pron. la orice.

herbirsíyden pron. de la/dinspre orice; din orice.

herbirsíydiy pron. ca orice.

herbirsíyge pron. spre orice.

herbirsíyni pron. pe orice.

herbirsíyniñ adj. care aparține de orice.

herdemtaze s. (bot.) flori-de-paie; imortelă (lat., *Helichrysum bracteatum*).

herdemtaze, sarí- s. (bot.) imortelă-galbenă (lat., *Helichrysum orientale*).

hergele s. 1. cal nedresat. 2. (fig.) canalie; lepădătură.

hergelelik s. crescătorie de cai de rasă; herghelie.

hergún adv. zilnic; în fiecare zi. //

•hergún ğolga karap bekledik v-am așteptat în fiecare zi cu ochii spre drum.

hergúnki adj. zilnic.

herğúmers s. învâlmășeală; dezordine.

herğúmersli adj. învâlmășit; dezordonat.

herhálde adv. oricum; în orice caz.

herif s. individ; persoană. // **•maw herif** om rău.

herkez pron. toți; toată lumea; oricine. // **•herkez birdiy** toți ca unul.

•herkezníñ işinde arslan ğatagi bar în fiecare există un culcuș de leu. **•herkezníñ işine yaramaz** nu convine oricui.

•herkezníñ karşisinda/huzurunda în prezența tuturor.

herkezbılgen adj. binecunoscut; recunoscut; arhicunoscut; notoriu.

herkezde pron. la toți; la toate.

herkezden pron. de la/dinspre toți; de la/dinspre toate.

herkezdíy pron. ca toată lumea; comun; obișnuit; ordinar.

herkezge pron. spre toți; spre toate; tuturor; oricui. // **•herkezge birdiy** în mod egal. **•herkezge ózníñkísín** fiecăruia al său.

herkezgeğayuw s. trâmbițare; divulgare.

herkezní pron. pe toți; pe toate; pe oricine.

herkezníñ adj. care aparține tuturor.

herkeztanigan adj. binecunoscut; recunoscut; arhicunoscut; notoriu.

heroyina s. heroină.

herşiy pron. tot; toată; toți; toate; orice. // **•herşiyñi masaga ğaymak** a da toate cărțile pe față. //

•herşiy ğolında totul e în regulă. **•herşiy hal bolağak** totul se va rezolva. **•herşiyden ewel** înainte de orice. **•herşiy men** cu tot ce are. **•şúndi herşiy tamam mı?** acum totul e în regulă?;

herşiyde pron. la tot; la toată; la toți; la toate; la orice.

herşiyden pron. din orice; de la/dinspre tot; de la/dinspre toată; de la/dinspre toți; de la/dinspre toate; de la/dinspre orice.

herşiydiy pron. ca tot; ca toată; ca

toți; ca toate; ca orice.

herşiyge pron. spre orice; spre tot; spre toată; spre toți; spre toate; spre orice.

herşiyñi pron. pe tot; pe toată; pe toți; pe toate; pe orice.

herşiyñiñ adj. care aparține de orice.

herşiyñiyapkan adj. factotum.

heryagi postp. împrejurul.

heryakka adv. spre toate părțile; împrejur.

heryakta adv. pretutindeni; peste tot; în toate părțile; împrejur.

heryaktan adv. de pretutindeni; de peste tot; din toate părțile; dimprejur.

heryerde adv. pretutindeni; peste tot; în toate părțile; împrejur.

heryerden adv. de pretutindeni; de peste tot; din toate părțile; dimprejur.

heryerge adv. spre toate părțile; împrejur.

heryerinde adv. pe tot cuprinsul.

hesabiý adj. financiar; contabil. // **•hesabiý buhran** criză financiară.

hesabiasılğan adj. descifrat.

hesabinaşması s. descifrare.

hesabinayazuw s. trecere în cont; imputare; imputație.

hesap s. 1. aritmetică. 2. calcul; socoteală. 3. (fin.) cont. 4. calcul; apreciere; estimare; presupunere. 5. (sport) scor. 6. măsură; cumpărare; ponderat; precauție; prevedere; prudentă. // **•baştan hesapka almak** a preconiza. **•hesabın bilmek** a ști socoteala lucrurilor; a fi chibzuit; a fi cumpătat. **•hesabın yañğışmak** a-și greși socotelile.

•hesabına kelmek/yaramak a-i veni la socoteală; a-i conveni.

•hesabına yazmak/geşirmek a pune în socoteala cuiva; a-l ține bun de plată; a-i imputa. **•hesabında tabılmak** a se cifra la...; **•hesap bermek** a da socoteală cuiva; a răspunde în fața cuiva. **•hesap soramak** a cere socoteală; a-i trage la răspundere. **•hesap yapmak** a-și face socotelile; a calcula; a presupune.

•hesapka almak a pune la socoteală; a ține seama de...; a lua în seamă; a bifa. **•hesapka katmamak** a nu pune la socoteală; a nesocoti; a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. **•hesapka şikmak** a ieși la socoteală; a ajunge la o rezolvare convenabilă.

•hesapka tartmak a cere socoteală; a trage la răspundere.

•sizgi/gerge/pwan hesabı man ğeñmek a câștiga la puncte (sport). **•tógerek hesap yapmak** a face socoteală rotundă; a rotunji cifra. // **•banka hesabı** (fin.) cont bancar. **•ğariy hesap** (fin.) cont curent. **•hesabı temiz** corect.

•hesabım ázir mı? este gata nota de plată?; **•hesabıma yaramay** nu-mi convine. **•hesap ğetvelí** (mat.) riglă de calcul. **•hesap işlemí** (mat.) operație aritmetică.

•hesap maşinası mașină de calcul. **•men hesapta şalt aňlayman** eu înțeleg repede la aritmetică. **•tógerek hesap** socoteală rotundă.

hesapbergen adj. răspunzător; responsabil.

hesapbermeme s. iresponsabilitate.

hesapbermez adj. iresponsabil.

hesapbermezlik s. iresponsabilitate.

hesapberúw s. răspundere;

responsabilitate.
hesapetmeden *adv.* nehibzuit.
hesapkaalingan *adj.* 1. luat în calcul; considerat; apreciat; interpretat. 2. luat în calcul; socotit; calculat; numărat.
hesapkaalinganday *adj.* considerabil.
hesapkaalinganlar *s., pl.* cei luați în calcul; efectiv.
hesapkaalinmagan *adj.* neluat în calcul; neglijat; omis.
hesapkaalinmaz *adj.* neglijabil.
hesapkaalmama *s.* neglijență; omisiune.
hesapkaaluw *s.* 1. luare în calcul; socotire; calcul; numărare. 2. luare în calcul; considerare; apreciere; interpretare.
hesapkakatilgan *adj.* 1. luat în calcul; socotit; calculat; numărat. 2. luat în calcul; considerat; apreciat; interpretat.
hesapkakatilimagan *adj.* neluat în calcul; nesocotit; ignorat.
hesapkakatmama *s.* neluare în calcul; nesocotire; ignorare.
hesapkakatuw *s.* 1. luare în calcul; socotire; calcul; numărare. 2. luare în calcul; considerare; apreciere; interpretare.
hesapkakelmez *adj.* nenumărabil; incalculabil.
hesapkatartuw *s.* tragere la răspundere.
hesap-kitap *s.* calcul; socoteală; instruire; cunoaștere de carte. // **•hesabi-kitabi bolmak** a ști carte.
hesaplagan *s.* evaluator.
hesaplama *s.* numărare; calcul; socotire; contabilitate.
hesaplamak *v.t.* a socoti; a calcula. // **•soñışın hesaplamak** a face bilanțul.
hesaplanaturgan *adj.* calculat repetitiv; recalculat.
hesaplangan *adj.* numărat; socotit; estimat.
hesaplangan-ğasırlgan *adj.* cifrat; codificat.
hesaplanmak *v.i.* a se socoti; a se calcula.
hesaplaşma *s.* răfuială.
hesaplaşmak *v.i.* a se socoti (*unul cu altul*).
hesaplaşuw *s.* răfuială.
hesaplaw *s.* numărare; calcul; socotire; contabilitate.
hesaplawgi *s.* 1. contabil. 2. (*mat.*) abac; socotitoare; numărătoare; calculator.
hesaplayberilgen *adj.* calculat repetitiv; recalculat.
hesaplayberme *s.* calculare repetitivă; recalculare.
hesaplaybermek *v.t.* a calcula repetitiv; a recalcula.
hesaplayturma *s.* calculare repetitivă; recalculare.
hesaplayturmak *v.t.* a calcula repetitiv; a recalcula.
hesaplayturuw *s.* calculare repetitivă; recalculare.
hesapli *adj.* 1. măsurat; cumpătat; calculat; ponderat; precaut; prevăzător; prudent. 2. ieftin. 3. aritmetic. // **•hesapli piyat** preț convenabil.
hesapliğaşıruw *s.* cifru; cod; codificare.
hesaplik *s.* (*mat.*) abac; socotitoare;

numărătoare.
hesapli-kitapli *s., adj.* instruit; știutor de carte.
hesaplik-kitaplik *s.* calcul; socoteală; instruire; cunoaștere de carte.
hesapsiz *adj.* 1. nemăsurat; fără măsură; nelimitat. 2. (*fig.*) imprudent; nehibzuit.
hesapsizkarjlagan *adj.* risipitor.
hesapsiz-kitapsiz *s., adj.* analfabet.
hesapsizkullanilgan *adj.* folosit în exces; abuzat.
hesapsizlik *s.* imprudență; nehibzuință.
hesapsizlik-kitapsizlik *s.* analfabetism.
hesapsoraması *s.* tragere la răspundere; cererea socoteli.
hesapşı *s.* aritmetician.
hesapyapilgan *adj.* calculat; socotit; presupus.
hesapyapma *s.* calcul; socotire; presupunere.
heş *1. adj.* 1. vreun; vreo. 2. niciun; nicio. **II. adv.** 1. nici; deloc; nicidecum; nicicând; niciodată; sub nici o formă; cu nici un chip. 2. cândva; vreodată. **III. pron.** nimic. // **•bo tren heş toktamay** acest tren merge fără oprire. **•boni heş aytarman mı?** cum aş putea spune așa ceva?; n-aș spune asta sub nici un motiv!; **•bügün heş hawa yok** azi nu este niciun pic de vânt. **•heş bilmiysin mi?** nu știți deloc?; **•heş bolağak şey tuwul** nu pare nicidecum posibil. **•heş bolmasa** barem; măcar; cel puțin. **•heş hoşima ketmiy** nu-mi place deloc. **•heş kaáretmeñiz!** fiți fără nicio grijă!; **•heş keletan mı?** n-ari veni sub nici un motiv!; **•heş memnun tuwulman** nu sunt mulțumit deloc. **•heş mümkún kórinmiy** nu pare nicidecum posibil. **•heş raatsız etmediniz** nu m-ați deranjat deloc. **•heş şüphem yok** nu am nicio îndoială. **•heş tağız tuwul** nu e niciun deranj. **•heş te** nicidecum; deloc; pentru nimic. **•heş túrlenmez** mereu același; constant; statornic. **•kazakşa heş ańlamayman** nu înțeleg deloc românește. **•menı heş kuwantmaz** nu mă bucură deloc.
heşbir *adj.* 1. niciun; nicio. 2. vreun; vreo. // **•heşbir hálde** în niciun caz. **•heşbir maruzluk yok** nu e niciun pericol. **•menim o man heşbir alıp-bereğegim yok** nu am nicio relație cu el.
heşbirşiy *pron.* nimic.
heşbirşiyde *pron.* la nimic.
heşbirşiyden *pron.* din nimic.
heşbirşiydiy *pron.* ca nimic.
heşbirşiyge *pron.* spre nimic.
heşbirşiyını *pron.* pe nimic.
heşbirşiyını *adj.* care nu aparține de nimic.
heşbirtúrlı *adv.* deloc; nicidecum; sub nici o formă; cu nici un chip. // **•heşbirtúrlı alışa almayman** nu pot să mă obișnuiesc deloc.
heşbirwakıt *adv.* niciodată; nicicând; pentru nimic în lume.
heşbiryerde *adv.* (*arată locul*) nicăieri.
heşbiryerden *adv.* (*arată originea*) de nicăieri.
heşbiryerge *adv.* (*arată direcția*) către nicăieri.
heşbiryerlerde *adv.* (*arată locul*)

nicăieri.
heşbiryerlerden *adv.* (*arată originea*) de nicăieri.
heşbiryerlerge *adv.* (*arată direcția*) către nicăieri.
heşbırzaman *adv.* niciodată; nicicând; pentru nimic în lume.
heşbolmama *s.* imposibilitate.
heşbolmaygak *adj.* imposibil; de nerealizat.
heşbolmaygaklık *s.* imposibilitate.
heşke *pron.* spre nimic.
heşni *pron.* pe nimic.
heşnín *adj.* care nu aparține de nimic.
heşt *num.* (*prsn.*) opt.
heştat *num.* (*prsn.*) optzeci.
heşte *pron.* la nimic.
hešten *pron.* din nimic.
heştıy *pron.* ca nimic.
Heuglin'nín-kagayı *s.* (*orn.*) pescărușul lui Heuglin (*lat., Larus heuglini*).
Heuglin'nín-şaklayı *s.* (*orn.*) pescărușul lui Heuglin (*lat., Larus heuglini*).
hevariun *s.* (*relig.*) apostol.
hewes *s.* dorință; pasiune; plăcere. // **•hewesı kashmak** a-i pieri pofta. // **•geşuwgi hewes** capriciu.
•heweske kóre după plac; după gust; după pofta inimii; în voie; pe ales; ad libitum.
hewes kaybetmesi *s.* pierderea interesului; răcire.
heweslendirgen *adj.* agreabil; pasionant.
heweslendirmek *v.t.* a pasiona; a plăcea.
heweslengen *adj.* pasionat.
heweslenmek *v.i.* a dori; a fi pasionat.
heweslenuw *s.* dorință; pasiune; plăcere.
hewesli *adj.* 1. pasionat. 2. amator. 3. iubitor de...;
heweslikaraw *s.* contemplare; contemplație.
hewessiz *adj.* nedoritor.
hewkel *s.* statuie; monument. // **•hewkel otirtmak** a ridica cuiva o statuie. // **•hewkel bolımı** secția de sculptură. **•kişkene hewkel** statueta.
hewkelgi *s.* sculptor.
hewkelgilik *s.* sculptură.
hewkeltraş *s.* sculptor.
hewkeltraşlık *s.* sculptură.
hey *interj.* hei! pst!;
heybe *s.* desagă; traistă.
heyet *s.* 1. misiune; delegație. 2. astronomie. // **•siyasiy heyet** legatie; misiune diplomatică. **•tahrir heyeti** redacție; colegiu redacțional.
heyetşi *s.* astronom.
heyyuş *s.* emoție.
hezaren *s.* (*bot.*) nemțșor; pinteanași; cizma-cucului (*lat., Delphinium consolida; Consolida regalis*).
hezár *num.* (*prsn.*) mie.
hezeran *s.* (*bot.*) nemțșor; pinteanași; cizma-cucului (*lat., Delphinium consolida; Consolida regalis*).
hezimet *s.* înfrângere; nimicare.
hezimetli *adj.* înfrânt; nimicit.
hezimetşi *adj.* distrugător; nimicitor.
Hibadulla(h) *s.* (*antrop. f., arab.*) "Darul lui Allah/Dumnezeu".
hibe *s.* donare; donație.
hidayet *s.* drum călăuzitor; drumul dreptății; calea întemeiată.
hiddet *s.* mânie; furie.
hiddetli *adj.* mâniaș; furios.

hidrat *s. (chim.)* hidrat.
hidrawulik *adj. (tehn.)* hidraulic.
hidrawulika *s. (tehn.)* hidraulică.
hidrawulikali *adj. (tehn.)* hidraulic.
hidrodinamik *adj. (fiz.)* hidrodinamic.
hidrodinamika *s. (fiz.)* hidrodinamică.
hidrodinamikali *adj. (fiz.)* hidrodinamic.
hidroelektrik *adj. (electr.)* hidroelectric.
hidroelektriklik *s. (electr.)* hidroelectricitate.
hidrografik *adj.* hidrografic.
hidrografiya **I.** *adj.* hidrografic. **II.** *s.* hidrografie.
hidrografiya *adj.* hidrografic.
hidroğen *s. (chim.)* hidrogen. // **•hidroğen bombası** *(mil.)* bombă cu hidrogen.
hidroğenleşken *adj.* hidrogenat.
hidroğenleşmek *v.i.* a se hidrogena.
hidroğenleştirme *s.* hidrogenare.
hidroğenleştirme *v.t.* a hidrogena.
hidroğenli *adj. (chim.)* hidrogenos; hidrogenic; hidrogenat. // **•hidroğenli patlatma** *(mil.)* bombă cu hidrogen.
hidrokarbura *s. (chim.)* hidrocarbură.
hidrokortizon *s. (chim., farm., med.)* hidrocortizon.
hidroloğik *adj.* hidrologic.
hidroloğiya **I.** *adj.* hidrologic. **II.** *s.* hidrologie.
hidroloğiyağî *s.* hidrolog.
hidroloğiyali *adj.* hidrologic.
hidromekanika *s. (fiz.)* hidromecanică.
hidrometre *s. (tehn.)* hidrometru; densometru.
hidromorf *adj. (d. plante)* hidromorf.
hidronawut *s.* hidronaut.
hidrosfera *s. (geogr.)* hidrosferă.
hidroskop *s. (nav.)* periscop subacvatic; hidroskop.
hidrostatik *adj. (fiz.)* hidrostatic.
hidrostatika *s. (fiz.)* hidrostatică.
hidrostatikali *adj. (fiz.)* hidrostatic.
hidroterapiya *s. (med.)* hidroterapie.
hidrotermal *adj.* hidrotermal.
hiğap *s.* sfială; timiditate; pudoare.
hiğif *s.* satiră; pamflet. // **•hiğif etmek** a satiriza.
hiğifli *adj.* satiric; satirizat.
hiğran *s.* 1. despărțire; separare. **2.** durere; întristare; mahnire.
hiğranli *adj.* 1. posomorât; întristat; mahnit. **2.** despărțit; separat.
hiğret *s.* 1. emigrare. **2.** (relig.) emigrarea Profetului Muhammed Aliyselam de la Mecca la Medina.
hiğretetken *adj.* migrator.
hiğviye *s.* satiră; pamflet.
hiğviyelî *adj.* satiric; satirizat.
hikâye *s.* 1. povestire; narațiune; relatare. **2.** poveste; basm. **3.** nuvelă. // **•hikâye etmek** a povesti; a relata; a istorisi.
hikâyeğî *s.* 1. povestitor. **2.** nuvelist.
hikâyeğîlık *s.* nuvelistică.
hikâyelî *adj.* povestit; narat; relatat.
hikâyemeselésî *s. (lit.)* subiect; intrigă; acțiune.
hikmet *s.* 1. înțelepciune; rațiune; inteligență. **2.** (fig.) cauză; mobil; motiv.
hilaf *s.* 1. opunere; opoziție. **2.** neconcordanță; nepotrivire. **3.** minciună.
hilafet *s.* califat.
hilal *s.* semilună.
hile *s.* 1. viclenie; șiretlic. **2.**

falsificare; fals; contrafacere.
hileğî **I.** *adj.* viclean; șiret. **II.** *s.* falsificator.
hileğîlık *s.* prefăcătorie; viclenie.
hilmîy *adj.* blând; blajin; răbdător; calm; domol; liniștit; pașnic; potolit; stăpânit; temperat; tihnit.
Hilmîy/Hîlmîy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel blând".
Hilmîye/Hîlmîye *s. (antrop. f., arab.)* "Cea blândă".
himaye *s.* protecție; protejare; ocrotire; susținere. // **•himayesine almak** a lua sub protecție.
himayeğî *s., adj.* protector; ocrotitor; susținător.
himayelî *adj.* protejat; ocrotit; susținut.
himera *s.* himeră; iluzie.
himeralî *adj.* himeric.
himmet *s.* 1. sprijin; ajutor. **2.** muncă; efort; strădanie.
himmetsî *adj.* silitor.
hindiba *s. (bot.)* andivă; cicoare-de-grădină (*lat., Cichorium endivia*).
hindiba, kara- *s. (bot.)* păpădie (*lat., Taraxacum officinale*).
hindiye *s. (bot.)* ricin; căpușă (*lat., Ricinus communis*).
Hindistan *s. (topon.)* India.
Hindistan-Dalayî/Hindîstan-Deriyasî *s. (hidron.)* Oceanul Indian.
hindistan-erîgî *s. (bot.)* cubeb (*lat., Piper cubeba*).
hindistan-ğewezî *s.* 1. nucă de cocos. **2.** (bot.) cocotier (*lat., Cocos nucifera*).
hindistanlî *s., adj.* hindus; indian.
hint *s., adj.* hindus; indian.
hint-awrupalî *adj.* indo-european.
Hint-gûmûşgâgâasî *s. (orn.)* pescăruș cu cioc argintiu indian (*lat., Lophura malabarica*).
Hint-ğilanmoyinî *s. (orn.)* pasăre gât de șarpe orientală; anhiğă orientală (*lat., Anhinga melanogaster*).
Hint-kazî *s. (orn.)* gâscă de India (*lat., Anser indicus*).
Hint-kók-kerî *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană (*lat., Coracias benghalensis*).
Hint-kók-kuzgunî *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană (*lat., Coracias benghalensis*).
Hint-kók-zakşasî *s. (orn.)* dumbrăveancă albastră indiană (*lat., Coracias benghalensis*).
hint-kurmasî *s. (bot.)* tamarin; tamarind (*lat., Tamarindus indica*).
hintmayî *s.* ulei de ricin.
hintşe **I.** *adv.* în limba hindusă. **II.** *s. (limba)* hindusă.
Hint-tarakayî *s. (orn.)* fluierar mare; nagăt mare (*lat., Hoplopterus indicus; Vanellus indicus*).
Hint-tawugî *s. (orn.)* bibilică; picheriță (*lat., Numida meleagris*).
Hint-yapalagî *s. (orn.)* cucuvea indiană pătată (*lat., Athena brama*).
hiperbola *s. (lit.)* hiperbolă.
hiperbolik *adj. (lit.)* hiperbolic.
hipnotism *s.* hipnotism.
hipnoza *s.* hipnoză.
hipnozağî *s.* hipnotizator.
hipodrom *s.* hipodrom.
hipofiza *s. (anat.)* hipofiză.
hipopotam *s. (zool.)* hipopotam (*lat., Hippopotamus amphibius*).
hipostaza *s. (med.)* hipostază; congestie.

his *s.* 1. simț; senzație. **2.** sesizare; observare.
hisar *s. (mil.)* fort; fortăreață; cetate.
hisli *adj.* duios; sentimental.
hisse *s.* 1. porțiune; porție; parte; cotă; participare. **2.** (fin.) acțiune. // **•bolışkan hisselerge ayırmak** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. **•hisse ayırmak/etmek** a-i face cuiva parte din...; a-i aloca. **•hisse istemek** a-și cere partea. **•hisse kapmak** a-și face parte din...; a-și însuși ceva. **•hisse/pay saklamak** a-i păstra cuiva parte din...; a-i aloca. **•hisselerge bölme** a porționa. **•hisselerin şeşmek** a descompune; a dezagrega; a dezintegra; a dezmembra. // **•hisse senetî** (fin.) acțiune. **•suwnnu hisselerin ayırması/sókmesî/şeşmesî** (chim.) hidroliză.
hisseayırması *s.* porționare; divizare; fragmentare; împărțeață.
hissedar *s. (fin.)* acționar; asociat.
hissegebölüw *s.* porționare; divizare; fragmentare; împărțeață.
hisseğî *s. (fin.)* acționar; asociat.
hisseğîk *s. (fiz.)* corpuscul; particulă.
hisse-hisse *adj.* porționat.
hisselergeayırılğan *adj.* porționat; divizat; fragmentat; împărțit.
hisselergeayırılma *s. (fiz.)* fisiune.
hisselergeayırılıw *s. (fiz.)* fisiune.
hisselergeayırma *s.* porționare; divizare; fragmentare; împărțeață.
hisselergeayırw *s.* porționare; divizare; fragmentare; împărțeață.
hisselergebölîngen *adj.* parcelat.
hisselergebölme *s.* parcelare.
hisselergeşeşuw *s.* descompunere; dezagregare; dezintegrare; dezmembrare.
hisselerişeşilgen *adj.* descompus; dezagregat; dezintegrat; dezmembrat.
hisselî *adj.* 1. porționat; cotat. **2.** (fin.) cu acțiuni; pe acțiuni. // **•hisselî şirket** societate pe acțiuni.
hissesalw *s.* normare.
hissetilgen *adj.* simțit.
hissetilmek *v.i.* a se simți; a se resimți.
hissetme **I.** *adj.* senzorial. **II.** *s.* simțire.
hissetmek *v.t.* 1. a simți; a resimți. **2.** a sesiza; a-și da seama. // **•ewelden hissetmek** a presimți.
hissetmetişî *adj.* extrasenzorial.
hissetúwgî *s.* senzor.
hissiy *adj.* sentimental; sensibil.
hissiyat *s.* sentimente.
hissiykablelvukuw *s.* presentiment; presimțire; premoniție.
hissiyşaya *s.* coproprietate.
hissiyşayal *s., adj.* coproprietar.
histoloğik *adj.* histiologic.
histoloğiya **I.** *adj.* histiologic. **II.** *s.* histiologie.
histoloğiyali *adj.* histiologic.
hitabe *s.* discurs; alocuțiune.
hitabet *s.* oratorie; elocvență; elocință; retorică.
hitabetilgen *s.* adresant.
hitabetilî *adj.* oratoric; elocvent; cu elocință; retoric.
hitabetmek *v.i.* a se adresa (cuiva).
hitabiy *adj.* oratoric; elocvent; cu elocință; retoric.
hitap *s.* adresare.
hitlerğî *s., adj.* hitlerist.
hitlerğîlık *s.* hitlerism.

hiyeroglifa s. hieroglifă.

hiza s. 1. aliniere; aliniament. 2. cotă; nivel. // **•hizaga ketirmek** a nivela; a alinia.

hizagaakeluw s. nivelare; îndreptare.

hizagakeluw s. nivelare; îndreptare.

hizalama s. clasament.

hizali adj. 1. aliniat. 2. adus la cotă; nivelat.

hizasiz adj. nealiniat.

hizasizlik s. nealiniere.

hifiz s. 1. conservare; păstrare; stocare. 2. memorie; memorare. // **•hifiz etmek** a conserva; a păstra; a memora; a ține minte.

hifizli adj. 1. conservat; păstrat; stocat. 2. memorat.

hifzetmek v.t. 1. a conserva; a păstra; a stoca. 2. a memora; a ține minte.

hinzir s. (zool.) porc (lat., *Sus scrofa domesticus*).

hinzirgi s. porcar.

hinzirlar s., pl. porcine; suine.

hinzirlik adj. porcesc.

hirdavat s. 1. articole de fierărie. 2. (fig.) bagatelă; mărunțișuri; fleacuri.

hırka s. surtuc.

hirs s. 1. ambiție. 2. ciudă; mânie.

hırsli adj. 1. mâniaș; furios. 2. lacom; avar.

hırvat s., adj. croat.

Hırvatistan s. (topon.) Croația.

hırvatşa I. adv. în limba croată. II. s. (limba) croată.

hişirdama s. foşnet; fâşait.

hişirdamak v.i. a foşni; a fâşâi.

hişirdatmak v.t. a determina să foşnească; a determina să fâşâie.

hişirdaw s. foşnet; fâşait.

hişir-hişir interj. fâş!

hişirti s. foşnet; fâşait.

hişkirik s. sughiț.

hişkirma s. sughiț; icnet.

hişkirmak v.i. a sughița.

hişkiruw s. sughiț; icnet.

hiyanet s. trădare; infidelitate; perfidie.

hiyanetli adj. trădat.

hiyanetlik s. trădare; infidelitate; perfidie.

hiyanetşi adj. trădător; infidel; perfid.

hiz s. 1. viteză; viteză. 2. rapiditate; iuteală. // **•hiz almak** a-și lua avânt; a lua viteză. **•hizin arttırmak** a accelera. **•hizin kesmek** a-i reduce viteza; a-i tăia avântul. // **•azamiy hiz** viteză maximă. **•azgariy hiz** viteză minimă. **•gel hizi** viteză vântului. **•hiz kolı** schimbător de viteză. **•hiz kolı da bızık şıktı** s-a dovedit defect și schimbătorul de viteze. **•hiz kutugı** cutie de viteze. **•kanuniy hiz** viteză legală.

hizartkan s. accelerator.

hizartması s. accelerație.

hizarttırması s. accelerare.

hizazayması s. încetinire.

hizazaytkan s. încetinitor.

hiziartkan adj. accelerat.

hiziayaygan adj. încetinit.

hizirellez s. (relig.) ziua morților.

hizlandırma s. accelerare.

hizlandırmak v.t. a accelera; a iuți.

hizlandıruw s. accelerare.

hizlandıruwgi s. accelerator.

hizlangan adj. accelerat; iuțit.

hizlanıp-atılğan adj. avântat; lansat; azvârlit.

hizlanıp-atılma s. avânt; țâsnire; salt; lansare; azvârlire.

hizlanma s. accelerație.

hizlanmak v.i. a se accelera; a prinde viteză.

hizlanuw s. accelerație.

hizli adj. rapid; iute; cu viteză. // **•bek hizli** vertiginos.

hizölşegen s. (tehn.) vitezometru; tahometru.

hizsiz adj. încet; lent.

hizsiz-hizsiz adv. încet-încet; încetul cu încetul; ușor; ușurel; încetișor.

hizsizlik s. încetineală; lentoare.

hoğa s. 1. (la musulmani) hoga; imam. 2. învățător; profesor; antrenor. // **•mektep hoğası** învățător.

•takimniñ hoğası antrenorul echipei.

hoğaakay s. (la musulmani) hoga; imam.

hoğaakayhışırdı s. (bot.) strănutătoare; iarbă-de-strănutat; cânăcei; ciucurei; rotoțele-albe (lat., *Achillea ptarmica*).

hoğalar s., pl. (la musulmani) cler; preoție.

hoğalik s. 1. (la musulmani) preoție. 2. profesorat; profesorime.

hokey s. hochei. // **•hokey meçı** (sport) meci de hochei.

hokka s. călimară.

hol s. coridor; culoar; hol.

holant s., adj. olandez.

Holant s. (topon.) Olanda.

holantli s., adj. olandez.

holantşa I. adv. în limba olandeză. II. s. (limba) olandeză.

holera s. (med.) holeră.

holerali adj. (med.) holerici.

homar s. (zool.) rac-de-mare; homar; stacoj (lat., *Homarus vulgaris*).

homeopatiya s. homeopatie.

Honduras s. (topon.) Honduras.

hondurasli s., adj. hondurian.

hop interj. hop!

hoplamak v.i. a topăi.

hoppa adj. ușuratic; neserios; frivol.

hoppalik s. neseriozitate; frivolitate.

hor adj. josnic; demn de dispreț. // **•hor karamak** a disprețui. **•hor tutmak** a maltrata.

hora s. horă. // **•hora tepmek** a juca hora.

horda s. hoardă; oaste; armată.

hordabaşı s. (mil.) comandant.

horlik s. josnicie; dispreț.

hormon s. hormon.

hortensiya s. (bot.) hortensie (lat., *Hydrangea opuloides*).

hortim s. 1. (la unele mamifere și insecte) trompă. 2. tulumbă; furtun. 3. ciclon.

Horus-surkarligaşı s. (orn.) drepnea Horus (lat., *Apus horus*).

hostes s. steward; însoțitor de bord.

hoş adj. bun; plăcut; agreabil. // **•hoş kormek** a privi cu ochi buni; a simpatiza; a tolera; a îngădui. **•hoş kızı men kormemek** a nu privi cu ochi buni; a dezaproba. **•hoşına ketmek** a-i plăcea. // **•bek hoş tuwul** nu e prea plăcut. **•heş hoşima ketmiy** nu-mi place deloc.

•hoş ses voce plăcută. **•hoş sóz** compliment. **•hoş tüşler!** vise plăcute! **•hoşimizga ketmedi** nu ne-a plăcut. **•maga kóre hawa hoş** ce-mi pasă mie?; pe mine nu mă afectează. **•sen bek hoşima ketesin** îmi plac foarte mult.

•temsil bek hoşima ketti spectacolul mi-a plăcut foarte mult.

hoşawazli adj. melodios.

hoşinaketken s. bucuros; satisfăcut;

simpatizant.

hoşinaketmegen adj. nemulțumit; nesatisfăcut; neîmpăcat.

hoşinaketmeme s. nemulțumire; insatisfacție.

hoşinaketuw s. bucurie; haz.

hoşkakelgen adj. plăcut; atrăgător; agreabil; dragălaș.

hoşkakeluw s. dragălașenie.

hoşkaketken adj. plăcut; atrăgător; agreabil; simpatice; dragălaș.

hoşkaketmez adj. neplăcut; neatrăgător; dezagreabil; odios. // **•atı hoşkaketmez** cu nume dezagreabil; nomina odiosa.

hoşkarşılğan adj. binevenit; agreeat; simpatizat. // **•hoşkarşılğan kışı** persoană agreeată; persona grata.

hoşkarşılğanmaz adj. nesimpatizat; neagreeat; intolerabil. // **•hoşkarşılğanmaz kışı** persoană neagreeată; persona non grata.

hoşkórgen s. binevoitor; îngăduitor; răbdător; tolerant; simpatizant.

hoşkórligen adj. agreeat; îngăduit; simpatice.

hoşkóruw s. 1. indulgență; tolerare; îngăduință. 2. bunăvoință; îngăduință; simpatie.

hoşkóruwgi adj. 1. indulgent; îngăduitor; tolerant. 2. binevoitor; îngăduitor.

hoşlandırğan adj. agreabil; plăcut.

hoşlandırmak v.i. a plăcea.

hoşlangan adj. bucuros.

hoşlanma s. bucurie.

hoşlanmak v.i. a-i plăcea; a se bucura.

hoşlanuw s. bucurie.

hoşlaşık s. cărare în păr.

hoşlik s. bunătațe; plăcere.

hoşniyetli adj. binevoitor.

hoşnit adj. satisfăcut; mulțumit.

hoşnitlik s. satisfacție; mulțumire.

hoşnitsiz adj. nesatisfăcut; nemulțumit.

hoşnitsizlik s. nemulțumire.

hotel s. hotel. // **•hotel defterı** registrul hotelului. **•kidıruwğuluk hotelı** hotel turistic.

hotelgi s. hotelier.

hoýrat adj. grosolan; moic; ordinar.

hoýratlık s. grosolanie; moicie.

hububat s. cereale; grâne.

Hudson-şamır-şullugı s. (orn.) sitar de mal de Hudson (lat., *Limosa haemastica*).

hudut s. 1. graniță; frontieră. 2. limită; capăt; extremitate. // **•hudut salmak** a delimita. **•hudut tışına şıgarmak** a expulza. // **•hudutka kadar kaç kilometre bar?** câți kilometri sunt până la frontieră?

hudutli adj. limitat; delimitat.

hudutsalaw s. delimitare; îngrădire; limitare; plafonare; restrângere; restricționare.

hudutsuz adj. nelimitat; nesfârșit.

hudutsuzluk s. nesfârșire.

Huğga s. (antrop. m., arab.) "Argumentul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

huğum s. 1. (mil.) asalt; atac. 2. agresiune; invazie. // **•huğumga ketmek** a porni la atac.

huğumgi I. adj. agresiv; ofensiv. II. s. atacant; invadator; agresor; violator; cotropitor.

huğumli adj. agresat; asaltat; invadat.

hukuk s. 1. drept; justețe. 2.

legislație. // **•anayasa hukugî** (jur.) drept constituțional. **•ayile hukugî** (jur.) codul familiei. **•genel/adiy hukuk** (jur.) drept comun. **•ğeza hukugî** (jur.) drept penal. **•hukuk dawasî** (jur.) proces civil. **•hukuk ğetkîsî** (jur.) jurisdicție. **•hukuk ihtiyariyesî** facultatea de drept. **•idare hukugî** drept administrativ. **•milletlerarasî/dewletlerara sî hukuk** (jur.) drept internațional. **•tiğaret hukugî** drept comercial. **hukukiy** adj. juridic. // **•hukukiy doktor** doctor în drept. **•hukukiy tefsir** (jur.) interpretare juridică. **hukukiyuzman** s. (jur.) jurisconsult. **hukukşî** s. jurist; legist. **huligan** s. huligan. **huliganlık** s. huliganism. **huliya** s. (bot.) carpen (*lat.*, *Carpinus betulus*). **huliya, alşak-** s. (bot.) cărpiniță; sfineac (*lat.*, *Carpinus orientalis*). **huliyalik** s. cărpeniș; pădure de carpeni. **Hume'nîñ-ğelbegesî** s. (orn.) pitulicea lui Hume (*lat.*, *Phylloscopus humei*). **Hume'nîñ-sarikaşî** s. (orn.) pitulicea lui Hume (*lat.*, *Phylloscopus humei*). **humma** s. (med.) febră. // **•kazıklî humma** (med.) tetanos. **•lekelî humma** (med.) tifos exantematic. **hunhar** adj. (fig.) sângeeros; crud. **hunharlık** s. atrocitate; bestialitate; cruzime. **huniy** s. pâlnie. **hurafe** s. mit; superstiție. **hurafegî** adj. superstițios. **hurafelî** adj. mitologic. **hurafelîk** s. mitologie; superstiție. **hurda** s., adj. **1.** hârb; rablă. **2.** fleac; măruntș. **hurdakalgan** adj. rablagit. **hurdakaluw** s. rablagire. **huruldagan** adj. care hârâie. **huruldama** s. hârâit. **huruldamak** v.i. a hârâi. **huruldaw** s. hârâit. **hurultî** s. hârâit. **husiye** s. (anat.) testicul. **husul** s. **1.** apariție; naștere. **2.** realizare; înfăptuire. // **•husulga kelmek** a-și face apariția; a se naște. **husullî** adj. **1.** apărut; născut. **2.** realizat; înfăptuit. **husumet** s. dușmănie; vrăjmășie. **husunet** s. vrajbă. **husus** s. **1.** problemă; chestiune. **2.** particularitate; caracteristică. // **•bo hususta** în această problemă. **hususiy** adj. special; particular. // **•hususiy paşaport** pașaport special. **hususiyet** s. particularitate; caracteristică. **hususiyge** adv. mai cu seamă; cu deosebire; în special. **huşunet** s. duritate; asprime. **huw** interj. huol! **huwuldama** s. huiduială. **huwuldamak** v.t. a huidui. **huwuldangan** adj. huiduit. **huwuldaw** s. huiduială. **huwultî** s. huiduială. **huzur** s. **1.** prezență; asistență. **2.** huzur. **3.** prosperitate. // **•herkeznîñ huzurunda** în prezența tuturor.

huzurlî adj. **1.** asistat. **2.** prosper. **húğre** s. **1.** (anat.) celulă. **2.** (constr.) nișă; firidă; alcov; chilie. **3.** arest; carceră; celulă; temniță. **húğrelî** adj. celular. **húker** s. bou. // **•húker senesî** (cron.) anul boului (*conform vechiului calendar tătăresc*). **húkmekmek** v.t. **1.** a decide; a hotărî; a dispune. **2.** a domina; a guverna. **húkúm** s. **1.** sentință; verdict. **2.** guvernare; dominație; autoritate. **3.** importanță; valoare. **4.** putere; influență. // **•húkúm kıymek** (jur.) a fi condamnat. **•húkúm sürmek** a guverna. // **•aliy húkúm** hegemonie. **húkúmdar** s. suveran; monarh. **húkúmdarlık** s. **1.** monarhie; domnie. **2.** suveranitate; dominație; autoritate suverană. **húkúmet** s. **1.** guvern. **2.** stat. // **•húkúmet kurmak** a forma guvernul. // **•bırleşme húkúmetî** (pol.) guvern de coaliție. **•húkúmet darbesî** (pol.) lovitură de stat. **•húkúmet merkezi** capitală. **•húkúmetnîñ awdarılmasî** (pol.) căderea guvernului; răsturnarea guvernului. **•húkúmetnîñ kararı** (pol.) hotărârea guvernului. **húkúmetşî** s. guvernator; conducător; cârmuitor; ocârmuitor; diriguitor. **húkúmlî** s., adj. (jur.) condamnat. // **•idam húkúmlî** (jur.) condamnat la moarte. **húkúmrân** s. guvernator. **húkúmsúz** adj. nul; anulat. **húlase I.** adv. pe scurt; în rezumat. **II.** s. **1.** rezumat; conspect. **2.** (chim.) extract. **húlasıy** adj. rezumat; extras. **húlas-î kelam** iz.prsn. rezumat; sumar; poveste scurtă. **húliya** s. imaginație; închipuire; fantezie. **húliyağî** s. **1.** visător; vizionar; fantezist. **2.** magician; iluzionist; scamator. **húliyağılık** s. magie; iluzionism; scamatorie. **húliyalî** adj. închipuit; imaginat. **húmayun** adj. imperial; regal. **húner** s. talent; pricepere; dexteritate. **húnerlî** adj. talentat; priceput; iscusit. **húnersíz** adj. lipsit de talent; nepriceput. **húnkáar** s. sultan; padișah; monarh. **húnnap** s. (bot.) jujubă (*lat.*, *Ziziphus jujuba*). **húr** adj. liber; independent. **húrmet** s. **1.** respect; stimă; considerație. **2.** interzicere; interdicție; prohibiție. // **•húrmet bolmak** a fi respectat; a fi stimat; a fi venerat; a fi omagiat. **•húrmet etmek** a respecta; a stima; a venera; a omagia. **•húrmetin kaytarmak** a reabilita pe cineva. **húrmetetken** adj. respectuos. **húrmet-helal** s. respect; stimă; considerație. **húrmetikaytarılğan** adj. reabilitat. **húrmetlí** adj. **1.** respectat; stimat; onorat. **2.** (fig.) mare; colosal. **húrmetsíz** adj. insolent. **húrmetsízlík** s. lipsă de respect; impertinență; insolentă. // **•húrmetsízlík kóstermek** a desconsidera. **húrmetsízlíkkórgen** adj. disprețuit. **húriyet** s. libertate; independență;

autonomie. **Húsam** s. (antrop. m., arab.) "Sabie". **Húsameddin/Húsamettin** s. (antrop. m., arab.) "Sabia credinței". **Húseyin** s. (antrop. m., arab.) "Cel frumos". **Húsniy** s. (antrop. f., arab.) "Cel frumos". **Húsniye** s. (antrop. f., arab.) "Cea frumoasă". **húviyet** s. identitate. // **•húviyet ğúzdanî** buletin de identitate. **húzún** s. tristețe; melancolie. **húzúnlí** adj. trist; melancolic.

I

ibadet s. 1. (relig.) închinare; rugăciune; slujbă. 2. cult.
ibadetkana s. templu.
ibadetokilgan adj. (relig.) pomenit.
ibadetşi s. pelerin; pelegin; hagi.
ibadetşılık s. pelerinaj; peleginaj; hagi.
ibanay s. moaşă.
ibanaygümeşi s. (bot.) nălbă; mălăuș; colăceii-babei (lat., *Malva silvestris*).
ibanaylık I. adj. (med.) obstetric. II. s. (med.) obstetrică.
ibanaylıkbilimği adj. (med.) obstetric.
ibanaylıkbilimğisi s. (med.) obstetrician; mamoș.
ibanaylıkbilimî s. (med.) obstetrică.
ibare s. 1. (lingv.) sintagmă; expresie. 2. text; formulare.
ibareetuw s. formulare.
ibarekâatî s. formular.
ibarelîk s. formulă.
ibaret adj. compus; alcătuit; format. // **•ibaret bolmak** a se compune din...; // **•beş kışiden ibaret bir grup** un grup format din cinci persoane.
ibaretli adj. constituit.
ibaretlik s. compunere; alcătuire; formare.
ibeks-eşkisi s. (zool.) capră-de-stâncă; ibex (lat., *Capra ibex*).
Iberiye-şah-şoğiri s. (orn.) acvilă imperială iberică (lat., *Aquila adalberti*).
Iberiye-ğelbegesi s. (orn.) pitulice iberiană (lat., *Phylloscopus ibericus*).
iberiyeli I. adj. iberic. II. s., adj. iberian.
Iberiye-sarikaşi s. (orn.) pitulice iberiană (lat., *Phylloscopus ibericus*).
Iberiye-Yarımadası s. (topon.) Peninsula Iberică.
ibik s. 1. supliment; adaos. 2. (la unele păsări) creastă.
ibis, al- s. (orn.) ibis roșu (lat., *Eudocimus ruber*).
ibis, ógiz-moyinli- s. (orn.) ibis amazonian (lat., *Theristicus caudatus*).
ibis, taz- s. (orn.) ibis chel (lat., *Geronticus eremita*).
ibis, veliy- s. (orn.) ibis (lat., *Threskiornis aethiopica*).
ibisi, Amazon- s. (orn.) ibis amazonian (lat., *Theristicus caudatus*).
ibisi, Awustraliye- s. (orn.) ibis australian (lat., *Threskiornis spinicollis*).
iblis s. 1. drac; diavol; demon; satană. 2. (fig.) intrigant.
ibra s. (fin., jur.) achitare. // **•ibra etmek** a achita.

Ibrahim/Ibram s. (antrop. m., arab.) Avram.
ibrali s. (fin., jur.) achitat.
ibraz s. demonstrație; prezentare. // **•ibraz etmek** a demonstra; a prezenta.
ibrazli adj. demonstrat; prezentat.
ibre s. 1. (tehn.) ac; indicator. 2. (bot.) stil.
ibret I. adj. hidos; monstros. II. s. exemplu; pildă.
ibretberuw s. instructaj.
ibretberuwgi adj. instructiv.
ibretli adj. exemplificat.
ibrik s. ibric.
ida I. adj. afirmativ. II. s. 1. afirmație; susținere (a unei păreri). 2. idee; părere; convingere. // **•hakkın ida etmek** a-și aroga dreptul de...; a revendica ceva. **•ida etmek** a afirma; a susține. // **•ida etemen ke hakkım bar** afirm că am dreptate.
idağı I. adj. încăpățânat; îndârjit. II. s. pretendent; aspirant.
idalama s. afirmație.
idalamak v.t. a afirma.
idalangan adj. afirmat.
idalaşkan adj. învâjbit.
idalaşma s. răfuială; polemică; dispută; scandal; ceartă; gâlceavă; contrazicere; controversă; sfadă.
idalaşmak v.i. a se certa; a se contrazice; a disputa.
idalaşmalı adj. controversat; disputat; polemic.
idalaşuw s. răfuială; polemică; dispută; scandal; ceartă; gâlceavă; contrazicere; controversă; sfadă.
idalaşuwgi s., adj. scandalagiu.
idalî adj. afirmativ.
idam s. (jur.) execuție; pedeapsă capitală. // **•idam etmek** (jur.) a condamna la moarte; a executa; a supune la pedeapsă capitală. // **•idam ğezası** (jur.) pedeapsă capitală. **•idam hükümlî** (jur.) condamnat la moarte. **•idam kürsüsü** eșafod.
idamli adj. (jur.) condamnat la moarte; executat.
idaname s. act de acuzare.
idare s. 1. conducere; guvernare. 2. administrare; dirijare. 3. (econ.) economisire. // **•idare etmek** a conduce; a guverna. // **•idare hukugî** drept administrativ. **•idare meğlisi** consiliu de administrație. **•liman idaresi** (nav.) căpitănia portului. **•mahalliy idare** administrație locală.
idareetken s. coordonator.
idareği s. cârmaci; conducător; administrator; coordonator; dirijor.
idareğilik s. administrație; administrare; conducere; coordonare; dirijare.
idareli adj. 1. conducător; de conducere. 2. econom. 3. condus; administrat; coordonat; dirijat; ghidat.
idarelik s. ghidare.
idaresiz adj. fără conducător; necoordonat; necontrolat; incontrolabil; nedirijat; neghidat.
idaretanımaz adj. incontrolabil.
idariy adj. administrativ; de conducere; conducător. // **•idariy mûmtaze** (adm.) autonomie. **•idariy şewreler** (pol.) cercuri conducătoare.
ideal s., adj. ideal.
idealgi s., adj. idealist.

idealğılık s. idealism.
idealism s. idealism.
idealist s., adj. idealist.
ideallaşkan adj. idealizat.
ideallaştırma s. idealizare.
ideallaştırmak v.t. a idealiza.
ideallaştırıw s. idealizare.
ideolojik adj. ideologic.
ideolojiya I. adj. ideologic. II. s. ideologie.
ideolojiyağı s. ideolog.
ideolojiyalı adj. ideologic.
ideolok s. ideolog.
idila s. idilă.
idilali adj. idilic.
idman s. exercițiu fizic; antrenament; sport. // **•idman yapmak** a face sport. // **•idman atı** (sport) capră de gimnastică. **•idman imegesi** club sportiv. **•idman yapmayman** nu fac sport. **•kiş idmanları** (sport) sporturi de iarnă.
idmanğı s. sportiv.
idmanlı adj. 1. antrenant. 2. (fig.) familiarizat.
idmanmiydani s. stadion. // **•idmanmiydani şırakları** (sport) instalație nocturnă.
idrak s. 1. inteligență; rațiune. 2. percepere; cunoaștere.
idrakli adj. 1. perceput; cunoscut. 2. inteligent; rațional.
idrar s. urină. // **•idrar tókme** (fiziol.) a urina. // **•idrar aktarması** analiza urinei. **•idrar kamizi** (chim.) acid uric.
idrarbilimğisi s. (med.) urolog.
idrarbilimî I. adj. (med.) urologic. II. s. (med.) urologie.
idrarbilimli adj. (med.) urologic.
idrarkuwuwgi adj. (farm.) diuretic.
idrarlik s. (anat.) vezică urinară; bășica udului.
idarmeğrası s. (anat.) uretră.
idartorbası s. (anat.) vezică urinară; bășica udului.
Idris-Kuyusu s. (topon.) ("Fântâna lui Idris") Veteranu (jud. Constanța).
ifa s. executare; îndeplinire. // **•ifa bolmak** a se executa; a se îndeplini. **•ifa etmek** a executa; a îndeplini.
ifade s. 1. expunere; explicație. 2. exprimare; redare. 3. (jur.) depozitie. // **•ifade etmek** a exprima. **•kol-yüz ifadesi** a mima. // **•ap-aydın/ap-aşık ifade** explicație foarte clară. **•ğümleññ ifade etken manası** sensul exprimat de propoziție. **•ifade tarzı** formă de exprimare. **•oytarinñizni tatarşa yakşı ifade etesinñiz** vă exprimați bine opiniile tătarește. **•tanik ifadesi** (jur.) depozitia martorului. **•yüz ifadesi** expresia feței; mimică.
ifadedeñşmesi s. transfigurare.
ifadeetuwgi adj. explicativ.
ifadelî adj. expresiv; expus; explicat.
ifadesideñşken adj. transfigurat.
ifadesiz adj. inexpressiv.
ifalı adj. îndeplinit.
iffet s. cinste; fidelitate; devotament.
iffetli adj. cinstit; fidel; devotat.
iflas s. faliment; bancrută; crah; ruinare. // **•iflas etmek** a da faliment.
iflaslı adj. falimentar; bancrută; crah; ruinare.
ifna s. distrugere; nimicire.
ifnağı adj. distrugător; nimicitor.
ifnalı adj. nimicitor; distrus.
ifrat I. adj. excesiv; exagerat; ultra. II.

s. exces; exagerare. // **•ifrat hál** situație critică; urgență.
ifratli *adj.* excesiv; exagerat; ultra.
ifratși *adj.* extremist.
ifratșilik s. extremism.
ifraz s. 1. separare; divizare. 2. (biol.) secreție.
ifrazat I. *adj.* (fiziol.) excretor. II. s. (fiziol.) excreție.
ifrazetúwgi *adj.* (fiziol.) excretor.
ifrazli *adj.* 1. separat; divizat. 2. (biol.) secretat; cu secreție.
ifrit s. demon; diavol; drac; satană.
ifşa s. divulgare.
iftihar s. mândrie; onoare.
iftira s. calomnie; malițiozitate. // **•iftira etmek** a calomnia.
iftirağı s. calomniator; malițios.
igde s. (bot.) răchitică; măsline-sălbatic; sălcioară; sălcuță-mirositoare (lat., *Elaeagnus angustifolia*).
igfal s. înșelare; păcălire. // **•igfal bolmak** a se înșela; a se păcăli. **•igfal etmek** a înșela; a păcăli.
igfalgi *adj.* înșelător.
igfalli *adj.* înșelat; păcălit.
igí I. *adj.* 1. bun; fără defecte; de calitate superioară. 2. avantajos; convenabil. 3. de bun augur. II. *interj.* bine!; bun!; // **•igí akşamlar!** bună seară!; **•igí keşeler!** noapte bună!; **•igí sabalar!** bună dimineața!; **•igí yakşilik** calitate bună.
igılık s. 1. bine. 2. bunătate; binefacere.
igílikşi s., *adj.* binevoitor; binefăcător.
igísirewgi *adj.* optimist.
igísirewğulúk s. optimism.
iguwana s. (zool.) iguană (lat., *Iguana*).
igabet s. acceptare; consimțământ. // **•igabet bolmak** a fi acceptat. **•igabet etmek** a accepta.
igabetli *adj.* acceptat; consimțit.
igabinda *adv.* la nevoie; în caz de nevoie.
igap s. necesitate; trebuință; cerință. // **•kórew igabi** interes de serviciu.
igapli *adj.* necesar; trebuincios.
igar s. închiriere; arendare. // **•igar almak** a lua cu chirie; a lua în arendă. **•igar bermek** a da cu chirie; a da în arendă.
igare s. chirie; arendă. // **•igare hakkı** rentă.
igaregeberilgen *adj.* arendat.
igaregi s. arendaș; rentier.
igareli *adj.* închiriat; arendat.
igarelik *adj.* de închiriat.
igarli *adj.* arendat.
igat s. invenție; descoperire. // **•igat bolmak** a se inventa; a se descoperi. **•igat etmek** a inventa; a descoperi.
igatli *adj.* inventat; descoperit.
igatşi s. inventator; descoperitor.
igatşilik s. inventivitate.
igaz s. rezumare; prescurtare; abreviere. // **•igaz bolmak** a se rezuma; a se prescurta. **•igaz etmek** a rezuma; a prescurta. // **•igaz tewúkelí** în rezumat; pe scurt.
igaze s. permisune; voie; încuviințare; îngăduință; învoire; bunăvoință; autorizare; autorizație. // **•igaze bermek** a permite; a da voie; a îngădui. **•igaze istemek** a cere permisunea; a cere voie; a cere îngăduință. // **•geşmege igaze beriníz!** permițeti-mi să trec!; **•igazeñíz men** cu permisiunea

dumneavoastră.
igazbergen *adj.* aprobativ; aprobator; îngăduitor.
igazeği *adj.* răbdător; îngăduitor.
igazeli *adj.* permis; încuviințat; îngăduit; învoit; binevoitor; autorizat.
igazename s. atestat.
igazesiz *adj.* nepermis; neîncuviințat; prohibit.
igazesizlik s. prohibiție.
igazli *adj.* rezumat; prescurtat; abreviat.
igbar s. 1. constrângere; presiune; impunere. 2. (fiz.) forță. // **•igbar bolmak** a fi constrâns; a fi forțat. **•igbar etmek** a constrânge; a forța. // **•igbar emsalí** coeficient de forță.
igbarli *adj.* forțat.
igmal s. rezumat; prescurtare; abreviere.
igmalli *adj.* rezumat; prescurtat; abreviat.
igra s. executare; îndeplinire. // **•igra bolmak** a fi executat; a se îndeplini; a se îndeplini; a fi prestat. **•igra etmek** a executa; a îndeplini; a îndeplini; a presta. // **•igra komiteti** (pol.) comitet executiv. **•igra kuwatı** (pol.) putere executivă; organ executiv. **•igra memuri** (jur.) executor. **•vasiyetiy igra memur** (jur.) executor testamentar.
igrali *adj.* îndeplinit; prestat.
ihanet s. trădare; infidelitate; perfidie. // **•ihanet bolmak** a fi trădat. **•ihanet etmek** a trăda. // **•watanga ihanet** trădare de patrie.
ihanetli *adj.* trădat.
ihanetlik s. trădare; infidelitate; perfidie.
ihanetşi *adj.* trădător; infidel; perfid.
ihbar s. avizare; notificare; informare; veste. // **•ihbar bolmak** a se informa. **•ihbar etmek** a aviza; a notifica; a informa.
ihbarli *adj.* notificat; informat; înștiințat; vestit; avizat.
ihbarname s. 1. înștiințare; avizare. 2. (jur.) citație.
ihya s. 1. înviere; readucere la viață. 2. (fig.) însuflețire; înviore.
ihyağı *adj.* înviorător.
ihyalı *adj.* renăscut; înviat; reînviat; resuscitat; reanimat.
ihlal s. degradare; distrugere. // **•ihlal bolmak** a se degrada; a fi distrus. **•ihlal etmek** a degrada; a distruge.
ihlalgi s. degradant; distrugător.
ihlalli *adj.* perturbat; degradat.
ihlas s. 1. sinceritate; candoare. 2. devotament; atașament; fidelitate.
ihlasli *adj.* 1. devotat; atașat; fidel. 2. sincer; candid.
ihmal s. neglijare; delăsare; trecere cu vederea; omitere. // **•ihmal bolmak** a fi neglijat; a fi omis; a se delăsa; a fi îngăduit; a se nesocoti; a fi tolerat. **•ihmal etmek** a neglijă; a omite; a îngădui; a nesocoti; a tolera.
ihmalgi *adj.* neglijent; delăsător; tolerant.
ihmalli *adj.* neglijat; trecut cu vederea; omis.
ihrağat s. export.
ihrağatşi s. exportator.
ihraş s. 1. scoatere; extragere; extracție. 2. export. // **•ihraş etmek** a exporta; a elimina; a

expulza.
ihsan s. 1. favoare; privilegiu; binefacere. 2. cadou; dar; atenție.
ihsanıy s. binefăcător.
ihsanlı *adj.* 1. favorizat; privilegiat. 2. dăruit.
ihtar s. 1. avertisment; prevenire. 2. înștiințare; citație. // **•ihhtar bolmak** a fi avertizat; a se preveni. **•ihhtar etmek** a avertiza; a preveni.
ihhtarli *adj.* avertizat; prevenit.
ihtikaar s. speculă.
ihtikarğı s. speculant.
ihtilal s. răscălaș; răzvrătire; revoluție. // **•ihtilal etmek** a se răscăla; a se răzvrăti.
ihtilalaldı *adj.* prerevoluționar.
ihtilalgi s. răsculat; insurgent; revoluționar.
ihtilaliy *adj.* revoluționar; revoluționat.
ihtilaliyleşken *adj.* revoluționat.
ihtilaliyleştirme s. revoluționare.
ihtilaliyleştirmek v.t. a revoluționa.
ihtilalli *adj.* revoluționar; revoluționat.
ihtilas s. 1. abuz; exces; exagerare. 2. delapidare.
ihtilaslı *adj.* 1. abuzat; abuziv; violat; excesiv; exagerat. 2. delapidat.
ihtilasşi *adj.* 1. delapidator. 2. nelegiuit.
ihtilat s. 1. amestec; intervenție. 2. contact; legătură; relație.
ihtilatli *adj.* 1. contactat; cu legătură; cu relație. 2. amestecat; cu intervenție.
ihthimal s. posibilitate; probabilitate; eventualitate.
ihthimaliy *adj.* probabil; posibil; eventual.
ihthimam s. strădanie; efort; silință.
ihthimamgi *adj.* silitor.
ihthimamli *adj.* (med.) tratat; îngrijit.
ihthira s. invenție; inovație. // **•ihthira bolmak** a se inventa; a fi inovat. **•ihthira etmek** a inventa; a inova. // **•ihthira beratı** brevet de invenție.
ihthirağı s. inventator; inovator.
ihthirağılık s. inventivitate.
ihthirali *adj.* inventat; inovat.
ihthiram s. respect; venerație; considerație. // **•ihthiram bolmak** a fi respectat; a fi venerat; a fi omagiat. **•ihthiram etmek** a respecta; a venera; a omagia.
ihthiramli *adj.* respectuos; respectat; venerat; venerabil.
ihthiramsiz *adj.* lipsit de respect; lipsit de venerație; lipsit de considerație.
ihthiras s. pasiune; voluptate.
ihthirasli *adj.* pasional; pasionat; voluptos.
ihthiraz s. precauție; prudentă.
ihthirazli *adj.* precaut; prudent.
ihthişam s. fast; pompă.
ihthişamli *adj.* fastuos; pompos.
ihthiva s. cuprindere; conținere; înglobare. // **•ihthiva bolmak** a fi cuprins; a fi conținut; a fi înglobat. **•ihthiva etmek** a cuprinde; a conține; a îngloba.
ihthivalı *adj.* cuprins; conținut; înglobat.
ihthiyar s., *adj.* bătrân; vârstnic.
ihthiyar s. consimțământ; asentiment. // **•ihthiyar bolmak** a fi ales; a se opta. **•ihthiyar etmek** a alege; a opta.
ihthiyariy *adj.* facultativ. // **•ihthiyariy guwenge** asigurare facultativă.
ihthiyariye s. (univ.) facultate. //

•**doktorlik/tip** **ihytiariyesi** facultatea de medicina. •**egnebiy tiller ihtiyariyesi** facultatea de limbi străine. •**hukuk ihtiyariyesi** facultatea de drept. •**ilimler ihtiyariyesi** facultatea de științe. •**kazak tili ihtiyariyesi** facultatea de limba română. •**riyaziyet ihtiyariyesi** (mat.) facultatea de matematică.

ihytiarsiz *adj.* involuntar; spontan.

ihytiarsizga *adv.* involuntar; spontan.

ihytiarsizlik *s.* spontaneitate.

ihytiyas *s.* necesitate; trebuință. // •**ihytiyasi bolmak** a fi necesar.

ihytiyasli *adj.* necesar; trebuincios.

ihytiyat *s.* 1. prudență; precauție. 2. rezervă; reținere.

ihytiyatli *adj.* prudent; precaut.

ihytiyatsiz *adj.* imprudent.

ihytiyatsizlik *s.* imprudență.

ihytiyologik *adj.* ihtiologic.

ihytiyologiya *s.* ihtiologie.

ihytiyologiyagi *s.* ihtiolog.

ihytiyologiyali *adj.* ihtiologic.

ihytiyolok *s.* ihtiolog.

ihtizaz *s.* trepidatie; vibrație. // •**ihtizaz etmek** a vibra.

ihtizazli *adj.* trepidant; vibrant; vibrator.

ihvan *s.* prieten; amic.

ik *s.* fus.

ikame *s.* 1. așezare; stabilire. 2. plasare; plantare. // •**dawa ikame etmek** (jur.) a intenta un proces. •**ikame bolmak** a se așeza; a se stabili; a se plasa; a se planta. •**ikame etmek** a așeza; a stabili; a plasa; a planta.

ikamegi *s.* plasator; plantator.

ikamelı *adj.* 1. așezat; stabilit. 2. plasat; plantat.

ikamet *s.* reședință; domiciliu; rezidență. // •**ikamet etmek** a domicilia; a locui. // •**ikamet elessizligi** inviolabilitatea domiciliului.

ikametkestirgen *adj.* statornicit; stabilit într-un loc.

ikametkestirmesi *s.* statornicire; stabilire într-un loc.

ikametli *adj.* domiciliat.

ikametlik *s.* reședință; domiciliu; rezidență. // •**dayimiy ikametlik** domiciliu stabil.

ikametşi *s.* rezident.

ikaz *s.* deșteptare; trezire.

ikazli *adj.* deșteptat; trezit.

ikbal *s.* mulțumire; satisfacție; fericire; succes.

ikballı *adj.* mulțumit; satisfăcut; fericit; care are succes.

ikbalsuygen *adj.* orgolios; vanitos; trufaș.

ikbalsuyuw *s.* orgoliu; vanitate; trufie.

ikbalşunas *adj.* orgolios; vanitos; trufaș.

ikbalşunaslik *s.* orgoliu; vanitate; trufie.

ikmal *s.* 1. desăvârșire; întregire; completare. 2. terminare; absolvire (a unei școli). // •**ikmal imtani** examen de absolvire.

ikmalgekaluw *s.* corigență.

ikmallı *adj.* 1. desăvârșit; întregit; complet. 2. terminat; absolvit.

ikmalsiz *adj.* 1. nedesăvârșit; incomplet; neterminat. 2. corigent.

ikmalsizlik *s.* corigență.

ikna *s.* convingere; lămurire. // •**ikna bolmak** a se convinge; a se lămuri. •**ikna etmek** a convinge; a lămuri.

iknaetmegen *adj.* neconcludent; neconvincător; refutabil.

iknaetuwgi *adj.* concludent; convingător; irefutabil.

iknalı *adj.* convins; lămurit.

ikona *s.* iconă.

ikonaşık *s.* iconiță.

ikrah *s.* aversiune; dezgust. // •**ikrah bolmak** a se scârbi; a se degusta. •**ikrah etmek** a scârbi; a degusta.

ikrahli *adj.* dezgustat.

ikram *s.* tratare; oferire; ospățare; ospăț; primire ospitalieră; banchet. // •**ikram bolmak** a fi tratat; a se ospăta. •**ikram etmek** a trata; a ospăta.

ikrambolgan *adj.* ospătat; cinstit.

ikrametuw *s.* ospățare; cinstire.

ikramgi *s.* chelner; ospătar.

ikramiye *s.* 1. gratificație. 2. câștig.

ikrar *s.* afirmație; recunoaștere. // •**ikrar bolmak** a se afirma; a se recunoaște. •**ikrar etmek** a afirma; a recunoaște.

ikrarli *adj.* afirmat; recunoscut.

ikraz *s.* împrumut; credit. // •**ikraz almak** a lua cu împrumut. •**ikraz bermek** a da cu împrumut. // •**uzun vadelı ikraz** credit pe termen lung.

ikrazlı *adj.* împrumutat; creditat.

iktibas *s.* preluare; împrumutare; imitare. // •**iktibas almak** a lua cu împrumut. •**iktibas bermek** a da cu împrumut.

iktibasli *adj.* preluat; împrumutat; imitat.

iktibasşi *s.* imitator.

iktidar *s.* putere; forță; capacitate. // •**iktidardan tüşmek** a cădea de la putere (pol.). •**iktidardan tüşürmek** a doborî de la putere (pol.). •**iktidarga kelmek** a veni la putere (pol.).

iktifa *s.* mulțumire; satisfacție. // •**iktifa bolmak** a se mulțumi; a fi satisfăcut. •**iktifa etmek** a mulțumi; a satisface.

iktifalı *adj.* mulțumit; satisfăcut.

iktimal *s.* posibilitate; probabilitate; eventualitate. // •**her iktimalge karşi** pentru orice eventualitate. •**iktimal ke** pesemne; probabil că. •**sabaga iktimal kar ğawar** mâine dimineată e posibil să ningă. •**tüşük iktimal** puțin probabil.

iktimaliy *adj.* probabil; posibil; eventual.

iktiran *s.* apropiere. // •**iktiran bolmak** a se apropia. •**iktiran etmek** a apropia.

iktiranli *adj.* apropiat.

iktisat *s.* economie (știință economică). // •**siyasiy iktisat** economie politică.

iktisatiy *adj.* 1. economic. 2. econom; strîngător; cumpătat; gospodar. // •**iktisatiy ğeryüzibilimi** geografie economică. •**iktisatiy kuruluş** structură economică. •**iktisatiy kuwat** potențial economic. •**iktisatiy meseleler** probleme economice.

iktisatiyalat *s.* (tehn.) economizor.

iktisatiyat *s.* economie (știință economică).

iktisat-i zaruret *iz.prsn. (econ.)* criză economică.

iktisatsiz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.

iktisatsizlik *s.* necumpătare; nechibzuință; nesăbuită; necugetare; nesocotință.

iktisatşa *adv.* gospodărește.

iktisatşi *s.* economist.

iktiza *s.* necesitate; trebuință. // •**iktiza bolmak** a trebui; a fi necesar.

iktizalı *adj.* necesar; trebuincios.

iktizasiz *adj.* netrebuincios.

il *s.* 1. (adm.) provincie; județ. 2. țară.

ilah *I. adj.* sacru; divin; dumnezeiesc. II. *s.* divinitate; zeu.

ilahe *s.* zeită; zână; nimfă.

ilahiy *interj.* vai de mine!; Dumnezeu!; ah!; vai!

ilaj *s.* 1. medicament; doctorie. 2. (fig.) remediu; soluție.

ilajlı *adj.* 1. medicamentos. 2. remediabil; curabil.

ilajsiz *adj.* iremediabil; incurabil.

ilam *s.* (jur.) sentință.

ilan *s.* 1. declarație; comunicat. 2. afiș. // •**ilan etmek** a proclama; a declara; a decreta; a publica; a tipări. // •**ğazata ilanı** anunț în ziar; inserare; informație. •**ġihaznîn tanıtma ilanı** instrucțiuni de folosire a aparatului. •**ġumhuriyetnîn ilanı** (pol.) proclamarea republicii. •**marebe ilanı** (pol.) declarație de război. •**sewda ilanı** declarație de dragoste. •**tanıtma ilanı** (econ.) prospect.

ilanetuw *s.* decretare.

ilan-i aşk *iz.prsn.* declarație de dragoste.

ilanlı *adj.* 1. afișat. 2. declarat; comunicat.

ilanlık *s.* (topon.) ("Declarațiile") Vama Veche (jud. Constanța).

ilave *s.* 1. supliment; adaos. 2. anexă; alipire. // •**ilave bolmak** a se adăuga; a se anexa; a se alipi. •**ilave etmek** a adăuga; a anexa; a alipi.

ilavege *adv.* anexat; alăturat; în anexă.

ilavelı *adj.* 1. suplimentar; adăugat. 2. alipit; anexat.

ilaveten *adv.* anexat; alăturat; în anexă.

ilelebet *adv.* la nesfârșit; pentru totdeauna; pe vecie.

ilerı *I. adj.* avansat; înaintat; progresist. II. *adv.* dinainte; din față; înainte. III. *s.* partea de dinainte; partea din față. // •**ilerı geşmek** a avansa; a înainta; a trece în frunte; a trece în față. •**ilerı ketmek** a avansa; a înainta.

ilerıgeşuw *s.* înaintare; avansare.

ilerıgi *adj.* progresist.

ilerıkelmek *v.i.* a se naște; a se forma; a apărea.

ilerıketuw *s.* înaintare; avansare.

ilerleme *s.* progres; spor.

ilerlemek *v.i.* a avansa; a înainta; a progresa.

ilerliy-ilerliy *adv.* progresiv.

iletılmek *v.i.* a se transmite; a se propaga; a se perpetua.

iletken *I. adj.* 1. (fiz.) bun conducător; conductibil. 2. care transmite; care predă; care înmână; care remite; deponent. II. *s.* (fiz.) conductor.

iletkı *s.* (mat.) raportor.

iletme *s.* (fiz.) conducere.

iletmek *v.t.* 1. a conduce; a duce. 2. a transmite; a preda; a remite; a înmâna; a depune.

iletuw *s.* 1. (fiz.) conductibilitate. 2.

transmitere; predare; remitere; înmânare; depunere.

iletúwǵı I. adj. 1. care transmite; care predă; care înmână; care remite; deponent. 2. (fiz.) bun conducător; conductibil. II. s. (fiz.) conductor.

ilga s. 1. abrogare; anulare; suprimare. 2. (fon.) eliziune; elidare. // **•ilga bolmak** a se abroga; a se anula; a se suprima. **•ilga etmek** a elida (fon.). **•ilga etmek** a abroga; a anula; a suprima.

ilgalı adj. abrogat; anulat; suprimat.

ilhak s. anexare; alipire. // **•ilhak bolmak** a se anexa; a se lipi. **•ilhak etmek** a anexa; a lipi.

ilhaklı adj. anexat; alipit.

ilham s. 1. inspirație. 2. entuziasm. // **•ilham almak** a se inspira. **•ilham bermek** a insufla. // **•ilham membası** muză. **•ilham tañrısası** muză. **•manzum ilham** delir poetic.

ilhamaluw s. inspirare; aspirare.

ilhamberúw s. insuflare.

ilhamlandırma s. insuflare.

ilhamlandırmak v.t. a inspira; a entuziasma.

ilhamlangan adj. inspirat; entuziasmat.

ilhamlanmak v.i. a se inspira; a se entuziasma.

ilhamlı adj. 1. entuziast. 2. inspirat.

ilhamsız adj. neinspirat; lipsit de entuziasm.

illa/ille adv. 1. cu orice preț; oricum; pe orice cale; mereu; întotdeauna. 2. și; chiar și.

illet s. 1. boală; maladie. 2. defect; deranjament. 3. (fig.) cauză; motiv.

ilşe s. district; raion.

iltibas s. confuzie; neclaritate.

iltibaslı adj. confuz; neclar.

iltifat s. 1. atenție; bunăvoință. 2. plăcere; deliciu. 3. exclamație. 4. mulțumire; satisfacție.

iltifatlı adj. 1. atent; binevoitor. 2. plăcut; delicios. 3. care scoate o exclamație. 4. mulțumit; satisfăcut.

iltığa s. refugiu; refugiere; exil. // **•iltığa bolmak** a fi exilat; a se refugia; a fi expulzat. **•iltığa etmek** a exila; a expulza.

iltıǵalı adj. expulzat; expatriat; exilat; surghiunit; deportat.

iltihak s. anexare.

iltihaklı adj. anexat.

iltihap s. (med.) inflamare; inflamație. // **•bademşık iltihabı (med.)** inflamarea amigdalelor; amigdalită. **•barsak pışmesı/iltihabı (med.)** inflamarea intestinului subțire; enterită. **•bogırdak iltihabı (med.)** inflamarea faringelui; faringită. **•buwum pışmesı/iltihabı (med.)** inflamarea ganglionilor limfatici; adenită. **•búyrek iltihabı (med.)** inflamarea rinichilor; nefrită. **•kandır pışmesı/iltihab (med.)** inflamarea peritoneului; peritonită. **•karağiger pışmesı/iltihabı (med.)** hepatită; icter; gălbănare. **•kulak iltihabı (med.)** inflamarea urechii; otită. **•kyor-barsak iltihabı (med.)** inflamarea apendicelui; apendicită. **•tıšetı pışmesı/iltihabı (med.)** inflamarea gingiilor; gingivită.

iltihaplangan adj. 1. (med.) inflammat. 2. (d. ochi) injectat.

iltihaplanma s. (med.) inflamare.

iltihaplanmak v.i. (med.) a se

inflama.

iltihaplı adj. (med.) inflammat.

iltimas s. protecție; susținere; recomandare. // **•iltimas bolmak** a fi susținut; a fi protejat. **•iltimas etmek** a susține; a proteja.

iltimaslı adj. protejat; susținut; recomandat.

iltimasşı s. protector; susținător.

iltisak s. contact; unire; aderență.

iltisaklı adj. lipit; unit; aderent.

iltisakşı s. aderent; susținător.

iltiyam s. cicatrizare. // **•iltiyam tapmak** a se cicatriza.

iltiyamli adj. cicatrizat.

iluziya s. iluzie.

ima s. aluzie; subînțeles. // **•ima etmek** a face aluzie.

imal s. producție; fabricare; confecționare. // **•imal bolmak** a se produce; a se confecționa; a se fabrica; a se face. **•imal etmek** a produce; a confecționa; a fabrica; a face.

imalat s. produse; fabricate. // **•imalat masırabı** cheltuieli de producție.

imalatkana s. atelier; studio; manufactură.

imalatşı s. producător; fabricant.

imale s. (med.) clismă.

imaletúwǵı s. producător; fabricant.

imam s. (la musulmani) imam.

Imam s. (antrop. m., arab.) "Îndrumătorul rugăciunii" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

imambayıldı s. (gastron.) specialitate tătarească cu carne și vinete).

imamlar s., pl. (la musulmani) cler; preoțime.

imamlık s. (la musulmani) preoție.

iman s. 1. religie; credință; cult. 2. devotament; fidelitate. // **•imanga ketirmek** a converti. // **•hep şo iman we sebat man** cu aceeași credință și fermitate.

imandeniştirmesi s. (relig.) convertire.

imanindenıştırgen adj. (relig.) convertit.

imanlı adj. 1. credincios; cuvios; evlavios; pios; cucernic. 2. devotat; fidel.

imansız adj. 1. necredincios; ateu. 2. crud; nemilos; hapsân. 3. infidel.

imansızga adv. cu cruzime; fără milă.

imansızlık s. 1. ateism. 2. cruzime. 3. infidelitate.

imar s. înflorire; prosperitate.

imarlı adj. înflorit; prosper.

imbat s. briză.

imbik s. alambic. // **•imbikten tartmak** a distila.

imbiktentartılğan adj. (chim.) distilat.

imbiktentartuw s. (chim.) distilare.

imdat I. interj. ajutor!; săriți!; II. s. ajutor; asistență. // **•imdat istemek** a cere ajutor. **•imdatına ǵalbarmak** a invoca. **•imdatına ǵuwurmak** a sări în ajutorul cuiva.

imdatınaǵalbaruw s. invocarea sprijinului.

imdatlı adj. ajutat; asistat.

imdatsız adj. neajutorat.

imege s. întrajutorare; tovărășie; asociere; asociație; club. // **•idman imegeşi** club sportiv.

imegege adv. tovărășește.

imegegi s. tovarăș; asociat.

imen s. (bot.) gorun; stejar-de-deal

(lat., *Quercus petraea*; *Quercus sessiliflora*).

imengen adj. stânjenit; rușinat; jenat.

imenmek v.i. a se teme; a-i fi frică; a se sfi.

imha s. nimicire; distrugere; zdrobire. // **•imha bolmak** a fi nimicit; a fi distrus; a fi zdrobit. **•imha etmek** a nimici; a distruge; a zdrobi.

imhağı adj. distrugător; nimicitor; zdrobitor.

imhalı adj. nimicit; distrus; zdrobit.

imin s. imn.

imkân s. posibilitate. // **•boga imkân yok** asta e imposibil. **•imkân berip** cu îngăduință. **•imkân deregesinde** pe măsura posibilităților. **•karşılık/mukabele imkânı** posibilitate de ripostă. **•sanetmımem, bo imkân tışı** nu cred, este exclusă această posibilitate.

imkânli adj. posibil; cu posibilități.

imkânsız I. adj. imposibil. II. interj. imposibil!; neverosimil!; nici vorbă!; aș!; // **•bolmaz, imkânsız** nu se poate, e imposibil. **•imkânsız hál** situație imposibilă.

imkânsızlık s. imposibilitate.

imla s. 1. umplere; completare. 2. ortografiere. 3. dictare. // **•imlaga kelmek** a se da pe brazdă; a se îndrepta. // **•imla kilawuzı** îndreptar ortografic.

imlagakelgen adj. care și-a corectat atitudinea; corijat; dres; îndreptat.

imlagakelúw s. corectarea atitudinii; corijare; dregere; îndreptare.

imlali adj. 1. umplut; completat. 2. dictat. 3. ortografiat; ortografic. // **•imlali yazmak** a ortografia.

imparator I. adj. împărătesc; imperial. II. s. împărat.

imparatorga adv. împărătește; imperial.

imparatorıse s. împărătească.

imparatorlık I. adj. împărătesc; imperial. II. s. imperiu.

imperiyalizm s. imperialism.

imperiyalizmgekarşı adj. antiimperialist.

imperiyalist s., adj. imperialist.

imperiyalistlik s. imperialism.

import s. import.

importşı s. importator.

impotent s. (med.) impotent.

impotentlik s. (med.) impotență.

impresar s. impresar.

impresiyonizm s. (pict.) impresionism.

impresiyonismtensoñ s. (pict.) post-impresionism.

impresiyonist s. (pict.) impresionist.

impresiyonistlerdensoñ s. (pict.) post-impresionist.

imprimew s. (text.) imprimeu.

impuls s. impuls.

impulsif adj. impulsiv.

impulsiflik s. impulsivitate.

imren s. invidie; pizmă.

imrenmek v.t. a invidia.

imsak s. 1. abstenență. 2. (relig., la musulmani) începerea postului.

imtan s. examen; probă. // **•imtan etmek; imtanga tartmak** a examina. **•imtanga kirmek** a da examen. **•imtanni geşmemek; imtanni kaşirmek** a pica examenul. // **•ekı hapta arasında imtanların hepisin bergen** și-a susținut toate

examelele în răstimp de două săptămâni. •**imtan kaytım** sesiune de examene. •**imtan úyretmení** examinator. •**imtandan ewel ázirleñdiler** înainte de examen s-au pregătit. •**kemal/bolġinlik imtaní** examen de maturitate. •**kırme/kabul imtaní** examen de admitere. •**şifahiy/sózlı imtan** (univ.) examen oral; colocviu. •**tagıntılı imtan** examen restant. •**tekmlleme/ikmal/mezunıyet imtaní** examen de absolvire. **imtangaşıguw** s. prezentare la examen. **imtangaşıkkan** adj. prezentat la examen. **imtangartılğan** adj. examinat. **imtangartıtuw** s. examinare. **imtangı** s. examinator. **imtanlama** s. examinare; chestionare. **imtanlamak** v.t. a examina; a se chestiona. **imtanlangan** adj. examinat; chestionat. **imtanlanmak** v.i. a se examina; a se chestiona. **imtanlaw** s. examinare; chestionare. **imtanıgeşmegen** adj. (univ.) nepromovat la examen; căzut; picat. **imtanikaşırğan** adj. (univ.) nepromovat la examen; căzut; picat. **imtihan** s. examen; probă. **imtina** s. abţinere; reţinere. // •**imtina bolmak** a se abţine; a se reţine. •**imtina etmek** a reţine. **imtinalı** adj. stăpănit; reţinut; păstrat. **imtiyaz** s. privilegiu; favoare; înlesnire. // •**imtiyaz bolmak** a se înlesni. •**imtiyaz etmek** a înlesni. // •**imtiyaz sabısı** concesiionar. **imtiyazlı** adj. privilegiat; favorizat; înlesnit. **imza** s. 1. semnătură; iscălitură. 2. semnare. // •**imza basmak/atmak** a-şi pune semnătura; a semna. // •**aşaga imzasın salgan** subsemnatul. •**imzanıznı atıñız!** semnaţi!; **imzaatılğan** adj. iscălit; semnat. **imzaatuw** s. iscălire; semnare. **imzabasilğan** adj. iscălit; semnat. **imzabasuw** s. iscălire; semnare. **imzalagan** adj. semnat. // •**imzalagan şahıs** semnat. **imzalamak** v.t. a semna; a iscăli. **imzalangan** adj. semnat; iscălit. **imzalanmak** v.i. a se semna; a se iscăli. **imzalı** adj. semnat; iscălit. **imzasız** adj. neînsemnat; neiscălit; anonim. **imzasızlık** s. anonim. **in** s. viziună; bărlug; culcuş; gaură. **inak** s. dogmă. **inakşı** adj. dogmatic. **inakşılık** s. dogmatism. **inaktif** adj. inactiv. **inam** s. 1. consignaţie. 2. credinţă; convingere. **inamlı** adj. de încredere; de nădejde. **inanawuyatan** adj. credul. **inanawuygan** adj. credul. **inanawuyma** s. credulitate. **inanawuymagan** adj. incredul; neîncrăzător; bănuitor; sceptic. **inanawuymama** s. scepticism. **inanawuymaytan** adj. incredul; neîncrăzător; bănuitor; sceptic. **inanawuyuw** s. credulitate. **inandırma** s. lămurire; convingere.

inandırmagan adj. neconcludent; neconvingător; neplauzibil. **inandırmak** v.t. a convinge. **inandırmaz** adj. neconcludent; neconvingător; neplauzibil. **inandırıw** s. elocinţă; elocvenţă. **inandırwġı** adj. convingător; veridic; plauzibil; concludent. **inangan** adj. care crede; încrezător. // •**şalt inangan** încrezător. **inanganday** adj. convingător; veridic; plauzibil; concludent. **inanga** s. garanţie; asigurare. **inanılağak** adj. verosimil; demn de încredere. **inanılmaz** adj. fantastic; neobişnuit. **inanimagan** adj. neîncrăzător. **inanmak** v.i. 1. a avea încredere în; a se încrede. 2. a crede (şi rel.). // •**kulagina inanmamak** a nu-şi crede urechilor. // •**bonday bolganına inanaman** cred că aşa a fost. •**inanaman ke aytkanıñızday** cred că este aşa cum spuneţi dumneavoastră. •**inanıñız ke şunday** credeţi-mă că e aşa. •**sızge inanaman** vă cred. **inanimama** s. neîncrăzătoare. **inanmaykalgan** adj. neîncrăzător. **inanmaykalma** s. neîncrăzătoare. **inanmaykaluw** s. neîncrăzătoare. **inanş** s. încredere; convingere; credinţă. // •**kyor inanş** prejudecată. **Inanş-Şesme** s. (topon., localitate desfăşurată) ("Cişmeaua Credinţei") Inanceşme (jud. Constanţa). **inanuw** s. credinţă; crez; încredere. **inat I.** adj. încapăţânat; îndărătnic. **II.** s. încapăţânare; îndărătnicie. **inatına** adv. în ciuda...; în pofida. **inatşı** adj. încapăţânat; căpos. **indeks** s. index; indice. **indifa** s. erupţie (a unui vulcan). // •**indifa etmek** a erupe. **indifayıy** adj. (d. vulcani) eruptiv; în erupţie. **indigo** s. indigo. // •**indigo káatı** hârtie-carbon. **indikator** s. (fiz.) indicator. **indiyan** s., adj. indian. **indonez** s., adj. indonezian. **indonezge I.** adv. în limba indoneziană. **II.** s. (limba) indoneziană. **Indoneziye** s. (topon.) Indonezia. **indoneziyelı** s., adj. indonezian. **induksiya** s. (log., fiz.) inducţie. **induktor** s. (fiz.) inductor. **industriya** s. industrie. **industriyalaşma** s. industrializare. **industriyalaşmak** v.i. a se industrializa. **industriyalaştırmak** v.t. a industrializa. **industriyalı** adj. industrial. **infarkt** s. (med.) infarct. **infaz** s. executare; îndeplinire. // •**infaz bolmak** a se executa; a se îndeplini. •**infaz etmek** a executa; a îndeplini. // •**kararnıñ infazı** executarea sentinţei. **infazlı** adj. îndeplinit. **infilak** s. explozie. // •**infilak etmek** a exploda. **infilaklı** adj. explozibil; exploziv; explodat. **infiltrasiya** s. (med.) infiltraţie. **infiltrasiyalı** adj. infiltrat. **infirat** s. 1. izolare; separare. 2. (pol.) blocadă; embargo. **infiratlı** adj. 1. izolat; separat. 2.

(pol.) aflat sub blocadă; supus embargoului. **infiratşı** s., adj. singuratic; pustnic. **infisah** s. 1. dezorganizare. 2. împrăştiere; dispersare. // •**infisah bolmak** a se dezorganiza. •**infisah etmek** a dezorganiza. **infisahlı** adj. 1. dezorganizat. 2. împrăştiat; dispersat. **infiyal** s. ciudă; necaz. **inflamasiya** s. inflamaţie. **inflasiya** s. (fin.) inflaţie. **infuziya** s. (chim.) infuzie. **ingiliz I.** adj. englezesc. **II.** s., adj. englez. **ingilizge I.** adv. în limba engleză; englezeşte. **II.** s. (limba) engleză. // •**ġenábısı ingilizge bizik konısa** dumnealui vorbeşte prost englezeşte. **inġe** adj. 1. subţire; îngust. 2. mărunţ; fin. 3. delicat; fin; sensibil. 4. subtil; inteligent; fin. // •**inġe kastalık** (med.) tuberculoză; ftizie; oftică. •**inġe kış** om delicat. •**inġe kumaş** (text.) stofă subţire. •**inġe kumlı ġagalar** plaje cu nisip fin. **inġebarsak** s. (anat.) intestinul subţire. **inġeden** adv. în amănunt; detaliat; cu meticulozitate. **inġeden-inġege** adv. în amănunt; detaliat; cu meticulozitate. **inġedeninġelegen** adj. 1. meticulos; minuţios; pedant; tipicar. 2. (d. stil, vorbire, gesturi etc.) pedant; afectat; căutat. **inġedeninġeleme** s. meticulozitate; minuţiozitate; pedanterie. **inġehisli** adj. duios; sentimental; sensibil. **inġehisliılık** s. duioşie; sentimentalism; sensibilitate. **inġe-inġe** adj. foarte subţire; amănunţit; detaliat; meticulos. **inġeış** s. filigran. **inġeışlengen** adj. filigranat. **inġekiıy** adj. (dim.) subţirel; delicat; mignon. **inġelegen** adj. scrutător. **inġeleme** s. analizare; cercetare; investigare; examinare; studiu. // •**feniy inġeleme** studiu tehnic. **inġelemek** v.t. a analiza; a cerceta; a investiga; a examina; a studia. **inġelengen** adj. analizat; cercetat; investigat; examinat; studiat. **inġelenmegen** adj. necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat. **inġelenmek** v.i. a se analiza; a se cerceta; a se investiga; a se examina; a se studia. **inġelenmiykalgan** adj. necercetat; neexaminat; neinvestigat; nestudiat; neanalizat. **inġelgen** adj. 1. (fig.) slăbit; diminuat; micşorat. 2. subţiat. **inġelik** s. subţirime; amănunt; detaliu; fineţe; rafinament; delicateţe. **inġelmek** v.i. 1. a se subţia. 2. (fig.) a slăbi; a se diminua; a se micşora. **inġeltmek** v.t. a subţia; a diminua; a micşora. **inġeltúw** s. subţiere; micşorare; diminuare. **inġesanat** s. artă. **inġesanatlı** adj. artistic. **inġesanatşı** s. artist. **inġe-tumşukli-kagay** s. (orn.) pescăruş roz-alb (lat., *Larus genei*; *Chroicocephalus genei*).

inġe-tumşukli-kerwankuşı s. (orn.) culic cu cioc subţire (lat., *Numenius tenuirostris*).
inġe-tumşukli-şaklay s. (orn.) pescăruş roz-alb (lat., *Larus genei*; *Chroicocephalus genei*).
Inġil s. (relig.) Biblia.
inġillî adj. biblic.
inġiner s. inginer.
inġinerlik s. inginerie.
inġiy s. perlă; mărgăritar. // **•inġiy kerdanligi** colier de perle.
inġi s. perlă; mărgăritar.
inġişeşegi s. (bot.) mărgăritar; lăcrămioară (lat., *Convallaria majalis*).
inhidam s. 1. dărâmare; doborâre. 2. distrugere.
inhidamġi s. demolator.
inhidamlî adj. 1. distrus. 2. dărâmat; doborât.
inhilal s. dizolvare; descompunere; destrămăre; desfacere.
inhilalġi s. dizolvant.
inhilallî adj. 1. dizolvat; descompus; destrămat; desfăcut. 2. descompus; destrămat; desfăcut.
inhiraf s. abatere; deviere. // **•inhiraf bolmak** a se abate; a fi deviat. **•inhiraf etmek** a abate; a devia.
inhirafli adj. abătut; deviat.
inhisar s. (econ.) monopol. // **•inhisar bolmak** a se monopoliza. **•inhisar etmek** a monopoliza.
inhisarġi s., adj. (econ.) monopolist.
inhisarlı adj. (econ.) monopolizat.
inhitat s. decădere; declin. // **•inhitat etmek** a decădea; a regresa; a fi în declin. **•inhitatta tabilmek** a regresa.
inhitatlı adj. decăzut; în declin.
inhittatabilgan adj. regresiv.
inikâas s. 1. (fiz.) reflectare. 2. (fiz.) ecou. // **•inikâas bolmak** a se reflecta; a se oglindi. **•inikâas etmek** a reflecta; a oglindi.
inikâaslı adj. 1. reflectat. 2. cu ecou.
initikal s. 1. mutare; strămutare; transfer. 2. perspicacitate; pricepere. // **•initikal bolmak** a se muta; a se transfera. **•initikal etmek** a muta; a transfera.
initikallî adj. 1. mutat; strămutat; transferat. 2. perspicace; priceput.
injeksiya s. (med.) injecţie.
injektor s. (tehn.) injector.
inkâar s. negare; dezaprobare; refuz. // **•inkâar etmek** a nega.
inkâaretilmez adj. indiscutabil; indisputabil.
inkâarlı adj. respins; neacceptat; negat; renegat; dezaprobat; condamnat; refuzat; neconsimţit; nerecunoscut.
inkâarsız adj. necontestat.
inkilabi adj. revoluţionar; revoluţionat.
inkilabileşken adj. revoluţionat.
inkilabileştırme s. revoluţionare.
inkilabileştırmek v.t. a revoluţiona.
inkilap s. revoluţie.
inkilapaldî adj. prerevoluţionar.
inkilaplî adj. revoluţionar; revoluţionat.
inkilapşî s., adj. revoluţionar.
inkilapşılık s. revoluţie.
inkiraz s. ruinare; decădere; apus. // **•inkiraz tapmak** a se ruina; a decădea; a apune.
inkirazlı adj. ruinat; decăzut; apus.
inkisam s. 1. împărţire; partajare. 2.

împărţire; divizare; segmentare. // **•inkisam bolmak** a se împărţi; a se diviza. **•inkisam etmek** a împărţi; a diviza.
inkisamlî adj. fragmentat.
inkisamlî adj. 1. împărţit; divizat; segmentat. 2. împărţit; partajat.
inkisamtanir adj. divizibil.
inkisar s. 1. spargere; sfărâmare. 2. (fig.) indignare. 3. (fig.) blestem; blestemare.
inkisarlı adj. 1. fărâmat; sfărâmat; sfărâmiçios; fărâmiţat. 2. blestemat; afurisit.
inkişaf s. dezvoltare. // **•inkişaf bolmak** a se dezvolta. **•inkişaf etmek** a dezvolta.
inkişafli adj. dezvoltat.
inkişafsız adj. nedevelopat; subdevelopat.
inkita s. întrerupere; încetare. // **•inkitaga ogıramak** a se întrerupe; a înceta.
inkitagaogırgan adj. sfârşit; încetat.
inkitalî adj. întrerupt; încetat.
inkizisiya s. închiziţie.
inkiyat s. subordonare; subjugare; supunere. // **•inkiyat bolmak** a fi supus; a fi subordonat; a fi subjugat. **•inkiyat etmek** a supune; a subordona; a subjugă.
inkiyatlı adj. supus; subjugat; subordonat.
inkubasiya s. incubajie.
insaf I. interj. fie-vă milă!; îndurare!; II. s. 1. echitate; justiţie. 2. omenie; milă; îndurare.
insafî adj. just; uman; omenos.
insafsız adj. injust; inuman.
insafsızlık s. inechitate; nedreptate; necinste.
insan I. adj. omenos; uman. II. s. om. // **•insan ğemiyetî** societatea omenească. **•insan ırgî** specia umană. **•insan öttirmesi** omucidere. **•insanlardan kaşkan** nesociabil. **•insanların** *arasında bir insanman* sunt un om între oameni. **•insanın zekiyligi** inteligenţa omului. **•kamuw insanlar** toţi oamenii. **•onî insan sanettim** l-am crezut om. **•wakitniñ insanları** oamenii timpului.
insanbalası s. omul; fiinţa omenească.
insanbilimġisi s. antropolog.
insanbilimî I. adj. antropologic. II. s. antropologie.
insanbilimlî adj. antropologic.
insandankaşkan adj. nesociabil; singuratic; retras.
insanetiaşagan s., adj. antropofag.
insanetiaşaw s. antropofagie.
insangakoşılğan adj. sociabil.
insangakoşılmaz adj. nesociabil.
insanga adv. omeneşte.
insanġi s., adj. umanist.
insanġilik s. umanism.
insaniy adj. uman; omenesc.
insaniyet s. umanitate; bunăvoinţă; bunăte; filantropie.
insaniyetli adj. omenos; uman; cumsecade; filantropic.
insaniyetsiz adj. inuman; neomenos.
insaniyetsizge adv. neomeneste.
insaniyetsizlik s. lipsă de omenie; neomenie.
insaniyleşken adj. umanizat.
insaniyleştirme s. umanizare.
insaniyleştirmek v.t. a umaniza.

insanlık s. omenire; lume; umanitate. // **•insanliktan kenar** neomenesc.
insanöttirgen s. criminal; ucigaş; asasin.
insanöttirme s. crimă; omor; omucidere; asasinat.
insanpışımġılık s. antropomorfism.
insansüymeden adv. neomeneste.
insansüymeme s. neomenie.
insansüymeş adj. neomenos; inuman.
insanşunas adj. omenos; uman.
insanşunaslîk s. omenie; umanism.
insanulî s. omul; fiinţa omenească.
insanüstî adj. supraomenesc.
insiġam s. regularitate; consecvenţă; ritmicitate.
insiġamlî adj. regulat; consecvent; ritmic.
insiġamsız adj. neregulat; inconsecvent.
insiġamsızlık s. neregularitate; inconsecvenţă.
insiyak s. instinct.
insiyaklı adj. instinctiv.
insolasiya s. insolaţie.
insomniya s. insomnie.
inspektor s. inspector.
instalasiya s. instalaţie.
institut s. institut.
instrument s. instrument.
insulina s. insulină.
inşa s. 1. construcţie; construire. 2. (lit.) compoziţie; compunere. // **•inşa etmek** a construi. // **•inşa tezgâası** şantier de construcţii.
inşaat s. construcţie; construire. // **•gemî inşaatı** construcţia de navă. **•inşaat malzemesi** materiale de construcţie. **•inşaat mühendisi** inginer constructor. **•inşaat şirketî** firmă de construcţii.
inşaatşî s. constructor.
inşabolğan adj. zidit; clădit; construit.
inşalı adj. construit; edificat.
inşalla(h) interj. să dea Dumnezeu!; Doamne ajută!;
inşat s. declamare. // **•inşat temsil** recital.
inşatlı adj. declamat.
inşatşî s. declamator; recitator.
intan s. infecţie.
intaniy adj. infecţios.
intanlı adj. infect; infectat.
intar s. sinucidere.
intarġi s. sinucigaş.
intaş s. germinare.
integrala s. (mat.) integrală.
intelektuwal s. intelectual.
intelektuwallar s., pl. intelectualitate.
internasiyonal adj. internaţional.
internasiyonallık s. internaţionalism.
intersitiy adj. intercity. // **•intersitiy treni** (transp.) tren intercity.
intiba s. impresie; opinie; părere. // **•arúw intibalar** bune impresii.
intibah s. deşteptare; trezire (şi fig.).
intibahlî adj. deşteptat.
intibak s. adaptare; conformare; potrivire. // **•intibak bolmak** a se adapta; a se conforma; a se potrivi. **•intibak etmek** a adapta; a potrivi.
intibaklı adj. adaptat; conformat; potrivit.
intihal s. plagiat; plagiere. // **•intihal bolmak** a fi plagiat. **•intihal etmek** a plagia.
intihalġi s. plagiator.

intihalgîlik s. plagiat; plagiere.
intihap s. alegere; opțiune.
intihaplı *adj.* ales; selecționat.
intihar s. sinucidere. // •**intihar etmek** a se sinucide.
intihargî s. sinucigaș.
intizam s. ordine; rânduală; organizare; disciplină; ritual.
intizamgasalingan *adj.* 1. regularizat. 2. disciplinat; strunit.
intizamgasaluw s. 1. disciplinare; strunire. 2. regularizare.
intizamli *adj.* ordonat; rânduit; organizat; disciplinat.
intizamsız *adj.* dezordonat; dezorganizat; indisciplinat.
intizamsızlık s. indisciplină; dezordine; dezorganizare.
intizar s. 1. așteptare; pândă. 2. (*fig.*) blestem; blestemare.
intizarlı *adj.* 1. blestemat; afurisit. 2. așteptat; pândit.
intoksikasiya s. 1. intoxicație; intoxicare. 2. intoxicare; intoxicație.
intramuskular *adj.* intramuscular.
intravenos *adj.* (*med.*) intravenos.
intriga s. intrigă; uneltire.
intrigağî s. intrigant; uneltitor.
intrinsek *adj.* intrinsec; imanent.
inventar s. inventar.
inventarlı *adj.* inventariat.
inzibat s. disciplină; ordine.
inzibatkaşakîrîlğan *adj.* 1. disciplinat; strunit. 2. regularizat.
inzibatkaşakîruw s. 1. regularizare. 2. disciplinare; strunire.
inzibatlı *adj.* disciplinat; ordonat.
inzimam s. alipire; anexare; adăugare.
inzimamlı *adj.* alipit; anexat; adăugat.
înişke *adj.* 1. subțire; îngust. 2. subtil; inteligent; fin. 3. delicat; fin; sensibil. 4. mărunț; fin. 5. eteric.
înişkeden *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
înişkeden-înişkege *adv.* în amănunt; detaliat; cu meticulozitate.
înişkedenînişkelegen *adj.* 1. meticulos; minuțios; pedant; tipicar. 2. (*d. stil, vorbire, gesturi etc.*) pedant; afectat; căutat.
înişkedenînişkeleme s. meticulozitate; minuțiozitate; pedanterie.
înişkehisli *adj.* duios; sentimental; sensibil.
înişkehisliîlik s. duioșie; sentimentalism; sensibilitate.
înişke-înişke *adj.* foarte subțire; amănunțit; detaliat; meticulos.
înişkeîş s. filigran.
înişkeîşlengen *adj.* filigranat.
înişkeleme s. analizare; cercetare; investigare; examinare; studiu.
înişkelemek *v.t.* a analiza; a cerceta; a investiga; a examina; a studia.
înişkelengen *adj.* analizat; cercetat; investigat; examinat; studiat.
înişkelenmegen *adj.* necercetat; neinvestigat; nestudiat; neexaminat; neanalizat.
înişkelenmek *v.i.* a se analiza; a se cerceta; a se investiga; a se examina; a se studia.
înişkelenmiykalğan *adj.* necercetat; neexaminat; neinvestigat; nestudiat; neanalizat.
înişkelgen *adj.* 1. (*fig.*) slăbit; diminuat; micșorat. 2. subțiat.
înişkelîk s. subțirime; amănunt; detaliu; finețe; rafinament; delicatețe.
înişkelmek *v.i.* 1. (*fig.*) a slăbi; a se diminua; a se micșora. 2. a se subția.

înişkeltmek *v.t.* a subția; a diminua; a micșora.
înişkeltûw s. subțiere; micșorare; diminua.
înişkesanat s. artă.
înişkesanatlı *adj.* artistic.
înişkesanatşî s. artist.
ipeka s. (*bot.*) ipecacuana (*lat., Cephaelis ipecacuanha; Uragoga ipecacuanha*).
ip-inçe *adj.* 1. subțirel; foarte subțire. 2. extrafin.
ip-inişke *adj.* 1. subțirel; foarte subțire. 2. extrafin.
ipoteka s. ipotecă.
ipotekali *adj.* ipotecat.
ipotenuza s. (*mat.*) ipotenuză.
ipotetik *adj.* ipotetic.
ipoteza s. ipoteză.
iptal s. anulare; abolire; reziliere. // •**iptal bolmak** a se anula; a se aboli; a se contramanda; a se desființa; a se revoca; a se rezilia. •**iptal etmek** a anula; a aboli; a contramanda; a desființa; a revoca; a rezilia. // •**uşuş neşin iptal etildi**? din ce cauză a fost anulat zborul?
iptallî *adj.* anulat; abolit; reziliat.
iptida I. *adv.* la început; mai întâi. II. s. început; începere.
iptidalîk s. primitivism.
iptidayiy *adj.* primitiv; primar.
iptidayiylîk s. primitivism.
iptila s. pasiune; patimă.
iptira s. calomnie; malițiozitate. // •**iptira atmak/etmek** a calomnia.
iptirağî s. calomniator; malițios.
irade s. 1. voință; hotărâre. 2. poruncă; ordin.
iradeğîlik s. voluntarism.
iradelî *adj.* voluntar. // •**temîr iradelî** (*d. oameni*) ferm; hotărât.
iradesiz *adj.* involuntar; spontan.
iradesizge *adv.* involuntar; spontan.
iradesizlik s. spontaneitate.
iradetişi *adj.* involuntar; spontan.
iradetişikopma s. spontaneitate.
iradiy *adj.* voluntar.
Irak-lakirdagî s. (*orn.*) flecar irakian (*lat., Turdoides altirostris*).
Iran s. (*topon.*) Iran.
iranlı s., *adj.* iranian.
irfan s. 1. inteligență; deșteptăciune. 2. cultură; erudiție.
iridiyum s. iridiu.
iris s. (*anat.*) iris.
iriş s., *adj.* irlandez.
irişçe I. *adv.* în limba irlandeză. II. s. (*limba*) irlandeză.
Irland s. (*topon.*) Irlanda.
irlantlı s., *adj.* irlandez.
irlantşa I. *adv.* în limba irlandeză. II. s. (*limba*) irlandeză.
irs s. ereditate.
irsal s. expediere; trimitere. // •**irsal bolmak** a se expedia; a fi trimis. •**irsal etmek** a expedia; a trimite.
irsallî *adj.* expedit; trimis.
irsiy *adj.* ereditar.
irtibat s. legătură; conexiune.
irtibatlı *adj.* conectat; legat; împreunat.
irtiga s. (*pol.*) reacțiune.
irtigayiy *adj.* (*pol.*) reacționar.
Isa s. (*antrop. m., arab.*) Iisus.
isabet s. 1. ochire; atingere (*a unei finte*). 2. întâmplare; coincidență. 3. potrivire; nimerire. // •**isabet bolmak** a se potrivi; a se nimeri. •**isabet etmek** a potrivi; a nimeri.

isabetli *adj.* 1. (*d. o țintă*) ochit; atins. 2. potrivit; nimerit; întâmplător; fortuit.
isabetsiz *adv.* fără țintă; razna; aiurea; haihui.
isabetşî s., *adj.* ochitor.
isabetten *adv.* ocazional; întâmplător; din întâmplare.
Isak s. (*antrop. m., arab.*) Isac.
isfender s. (*bot.*) paltin (*lat., Acer pseudoplatanus*).
isfenderlik s. pădure de paltini; pălăniș.
ishal s. (*med.*) diaree.
isiyan s. 1. revoltă; rebeliune; răscoală. 2. insurecție. 3. (*fig.*) păcat. // •**isiyan etmek** a protesta; a se revolta; a se răscula. // •**isiyanîm bar** protestez. •**silakli isiyan** insurecție.
isiyangî s., *adj.* rebel; răsculat; protestatar.
iska s. irigare; stropire.
iskali *adj.* irigat; stropit.
iskambil s. joc de cărți. // •**iskambil kaâtî** cărți de joc.
iskâan s. 1. așezare; stabilire; instalare. 2. stabilire; populare; localitate.
iskâanli *adj.* așezat; stabilit; instalat; domiciliat; populat.
iskek s. pensetă.
iskekleme s. pensare.
iskeklemek *v.t.* a pensa.
iskeklengen *adj.* pensat.
iskeklenmek *v.i.* a se pensa.
iskele s. 1. (*nav.*) debarcader; chei. 2. port maritim. 3. (*navstr.*) schelă; schelărie; schelet. 4. (*nav.*) babord. // •**papîr iskelesi** dană.
iskelgen *adj.* dăltuit; cizelat.
iskeme s. dăltuire; cizelare.
iskemek *v.t.* a dăltui; a cizela.
Iskender s. (*antrop. m.*) Alexandru.
Iskender-surkarligaşî s. (*orn.*) drepnea de Insulele Capului Verde (*lat., Apus alexandri*).
iskene s. daltă.
islam s. islam; mahomedanism.
islamiy *adj.* islamic; mahomedan.
Islant s. (*topon.*) Islanda.
Islant-altînkôzî s. (*orn.*) rața lui Barrow (*lat., Bucephala islandica*).
Islant-altînkôz-órdegî s. (*orn.*) rața lui Barrow (*lat., Bucephala islandica*).
islantlı s., *adj.* islandez.
islantşa I. *adv.* în limba islandeză. II. s. (*limba*) islandeză.
Ismayil s. (*antrop. m., arab.*) Samuel.
ismet s. 1. cinste; corectitudine. 2. puritate; castitate.
isnat s. 1. atribuire. 2. imputare; reproș. // •**isnat bolmak** a i se imputa; a i se reproșa. •**isnat etmek** a imputa; a reproșa.
israf s. risipă; cheltuială. // •**israf etmek** a risipi; a cheltui.
israflî *adj.* risipit.
Israyil s. (*topon.*) Israel.
israyillî s., *adj.* israelian.
isribdat s. tiranie.
istavroz s. (*relig.*) cruce; crucifix; semnul crucii.
istavrozgî s. (*ist.*) cruciat.
istehza s. parodie.
isterik *adj.* isteric.
isteriya s. (*med.*) isterie.
istibdat s. despotism; tiranie; dictatură.
istibdatşî s. despot; tiran; dictator.

istida s. cerere; petiție; plângere; reclamație. // **•istida etmek** a cere; a solicita.

istidağı s. solicitant; petent; reclamant.

istidalı *adj.* cerut; reclamat.

istidat s. talent; vocație; geniu.

istidatlı *adj.* talentat; capabil; genial.

istifa s. demisie. // **•istifa etmek** a demisiona.

istifade s. avantaj; beneficiu; profit. // **•istifade etmek** a beneficia; a profita; a utiliza.

istifadeği s. utilizator.

istifadelı *adj.* avantajos; convenabil.

istifrak s. vomă. // **•istifrak etmek** a voma.

istiğal s. grabă; urgență; pripă. // **•istiğal etmek** a se grăbi; a se pripa.

istiğallı *adj.* grăbit; urgent; pripit.

istihale s. schimbare; variație; alternare.

istihaleli *adj.* schimbat; variat; alternat.

istihbar s. informare. // **•istihbar olmak** a se informa. **•istihbar etmek** a informa.

istihbarat s. informații. // **•istihbarat dayiresi** serviciu de informații. **•istihbarat odası** birou de informații.

istihbarlı *adj.* informat; notificat; avizat; înștiințat.

istihdam s. folosire; întrebuințare; angajare. // **•istihdam olmak** a se folosi; a se întrebuința; a se angaja. **•istihdam etmek** a folosi; a întrebuința; a angaja.

istihdamçı s. angajator; patron; exploatator.

istihdamçılar s., *pl.* patronat.

istihdamlı *adj.* folosit; întrebuințat; angajat.

istihfaf s. minimalizare; subapreciere. // **•istihfaf etmek** a minimaliza; a subaprecia; a subestima.

istihfaflı *adj.* minimalizat.

istihkak s. merit; virtute.

istihkaklı *adj.* merituos; virtuos.

istihkar s. dispreț; umilire. // **•istihkar olmak** a fi disprețuit. **•istihkar etmek** a disprețui.

istihkarçı *adj.* umilitor; disprețuitor.

istihkarlı *adj.* disprețuit; umilit; înjosit.

istihkâam s. 1. (*mil.*) fortificație; fortificare. 2. (*mil.*) geniu; trupe de geniu.

istihkâamçılık s. (*mil.*) geniu; trupe de geniu.

istihlak s. consum; consumare. // **•istihlak olmak** a se consuma. **•istihlak etmek** a consuma.

istihlaklı *adj.* consumat.

istihsal s. 1. fabricare; confecționare. 2. (*econ.*) producție. // **•istihsal olmak** a se produce; a se confecționa; a se fabrica; a se obține. **•istihsal etmek** a produce; a confecționa; a fabrica; a obține. // **•ğańıdan istihsal** (*econ.*, *pol.*) reproducție. **•istihsal alatı** unealtă de producție. **•istihsal kuwatları** forțe de producție. **•istihsal vasıtaları** mijloace de producție.

istihşallı *adj.* 1. fabricat; confecționat. 2. (*econ.*) produs.

istihza s. ironie; ironizare. // **•istihza olmak** a fi ironizat. **•istihza etmek** a ironiza.

istihzalı *adj.* ironizat.

istikamet s. 1. direcție; sens. 2. (*fig.*) dreptate; echitate. // **•istikametin bızmak** a dezorienta. **•istikametın kaybetmek** a-și pierde busola; a se dezorienta. **•istikametın tapmak** a se orienta; a se direcționa. // **•istikamet tıregi** bară de direcție.

istikametberúw s. direcționare; orientare.

istikametinde *adj.* privitor la...; relativ la...;

istikametinkaybetken *adj.* dezorientat.

istikametintapken *adj.* care și-a găsit direcția; care și-a găsit orientarea.

istikametkaybetmesi s. dezorientare.

istikametlendirme s. 1. direcționare; canalizare; ghidare; orientare. 2. referire la...; vizare.

istikametlendirme *v.t.* a direcționa; a orienta; a se referi la...;

istikametlemenmek *v.i.* a se direcționa; a se orienta.

istikametli *adj.* direcționat; canalizat; ghidat; orientat.

istikbal s. viitor.

istikbalde *adv.* în viitor.

istiklal s. independență; neatarnare. // **•istiklal harbiyesi** (*pol.*) război de independență.

istikra s. (*log.*, *fiz.*) inducție. // **•istikra agimi** curent de inducție.

istikrağı s. (*fiz.*) inductor.

istikrah s. aversiune; repulsie; deznăst.

istikralı *adj.* indus.

istikrar s. stabilitate. // **•istikrar olmak** a se stabili; a se fixa. **•istikrar etmek** a stabili; a fixa.

istikrarçı *adj.* stabilizator.

istikrarlı *adj.* stabil; stabilizat.

istikrarsız *adj.* instabil; nestabilizat.

istikrarsızlık s. instabilitate.

istikrayı *adj.* (*psih.*) inductiv.

istikraz s. împrumut; credit. // **•istikraz almak** a lua cu împrumut. **•istikraz bermek** a da cu împrumut. // **•kıska sürege istikraz** credit pe termen scurt.

istikrazlı *adj.* împrumutat; creditat.

istiktap s. (*fiz.*) polarizare.

istiktaplı *adj.* (*fiz.*) polarizat.

istila s. 1. invazie; ocupație. 2. epidemie; molimă. // **•istila olmak** a fi invadat; a fi ocupat; a fi copleșit. **•istila etmek** a invada; a ocupa; a copleși.

istilağı s., *adj.* ocupant; invadator; copleșitor; expansiv.

istilalı *adj.* 1. copleșit; invadat; ocupat. 2. epidemic.

istimal s. folosire; întrebuințare. // **•istimal olmak** a se folosi; a se întrebuința. **•istimal etmek** a folosi; a întrebuința.

istimallı *adj.* folosit; întrebuințat.

istimar s. împilare. // **•istimar olmak** a fi împilat. **•istimar etmek** a împila.

istimdat s. cerere de ajutor. // **•istimdat etmek** a cere ajutorul.

istimlak s. expropriere.

istimlaklı *adj.* expropriat.

istinaf s. (*jur.*) apel.

istinat s. suport; sprijin; reazem (*și fig.*). // **•istinat etmek** a se baza pe; a se bizui pe.

istinatlı *adj.* suportat; sprijinit; rezemat (*și fig.*).

istintak s. interogatoriu; interogare. // **•istintak olmak** a fi interogat. **•istintak etmek** a interoga.

istintaklı *adj.* interogat.

istintaş s. concluzie. // **•istintaş etmek** a concluziona; a conchide.

istirahat s. odihnă; tihnă; liniște. // **•istirahat olmak** a fi odihnit. **•istirahat etmek** a se odihni. // **•ebediy istirahat** odihnă veșnică. **•istirahat künü** zi de odihnă. **•istirahat yeri** stațiune.

istirahatinbızmaz *adj.* imperturbabil.

istirahatlı *adj.* odihnit; tihnit; liniștit.

istirham s. rugămintă; implorare. // **•istirham olmak** a fi rugat; a fi implorat. **•istirham etmek** a ruga; a implora.

istirhamlı *adj.* rugat; implorat.

istismar s. 1. folosire; întrebuințare; utilizare. 2. (*pol.*) exploatare. // **•istismar olmak** a fi exploatat; a fi asuprit. **•istismar etmek** a exploata; a asupri.

istismarçı s. asupritor; exploatator.

istismarlı *adj.* 1. folosit; întrebuințat; utilizat. 2. (*pol.*) exploatat.

istisna s. excepție. // **•istisna olmak** a fi exceptat. **•istisna etmek** a excepta.

istisnalı *adj.* exceptat.

istisnasız *adj.* fără excepție.

istisnayı *adj.* excepțional; de excepție; cu totul deosebit.

istişare s. consultare; deliberare; dialog. // **•istişare olmak** a se consulta; a se sfătui; a se consfățui; a se delibera. **•istişare etmek** a consulta; a sfătui; a delibera.

istişareği s. sfătuitor; îndrumător.

istişareli *adj.* dezbătut; discutat; deliberat; consultat; sfătuit; povățuit.

istiyane s. cerere de ajutor. // **•istiyane etmek** a cere ajutor.

istiyare s. 1. împrumut; credit. 2. (*lit.*) metonimie. // **•istiyare almak** a lua cu împrumut. **•istiyare bermek** a da cu împrumut. // **•istiyare bankası** bancă de credit. **•tıgarıy istiyare** credit comercial.

istiyareli *adj.* 1. (*lit.*) metonimic. 2. împrumutat; creditat.

istiyariy *adj.* 1. (*lit.*) metonimic. 2. împrumutat; creditat.

istizah s. (*pol.*) interpelare.

istizahlı *adj.* (*pol.*) interpelat.

işar s. informare; înștiințare.

işaret s. 1. semn; indicator. 2. semnal; semnalizator. 3. indiciu; simptom. // **•işaret etmek** a semnaliza; a semnaliza; a indica; a desemna; a însemna. // **•bólik işaretı** (*mat.*) semnul fracției. **•dalgaşık/tilda işaretı** (*tipogr.*) tildă. **•eşitlik işaretı** (*mat.*) semnul egalității. **•ğezir işaretı** (*mat.*) radical. **•haleket/trafik işaretı** semn de circulație. **•işaret almaşığı** (*gram.*) pronume demonstrativ. **•işaret etmediniz** n-ați semnalizat. **•işaret parmağı** degetul arătător. **•işaret sıfatı** (*gram.*) adjectiv demonstrativ. **•koşak/artı/zayit işaretı** (*mat.*) semnul plus. **•nida işaretı** semnul exclamării. **•satırüstü işaretleri** (*tipogr.*) semne diacritice. **•şığarsak/eksi işaretı** (*mat.*)

semnul minus. **•şiptotir/şipttokta işaretî** (tipogr.) ghilimele. **•şiraklı işaret** (auto.) semnalizare luminoasă. **•sol işaretî bîzik** este defect semnalizatorul din stânga. **•soraw işaretî** (tipogr.) semnul întrebării. **•tamir/tazil/kók/ğezir işaretî** (mat.) semnul radicalului. **•yazi/noktalama işaretî** semn de punctuație. **•yıldız işaretî** (tipogr.) asterisc.

işaretlengen *adj.* însemnat; marcat; semnalizat.

işaretli *adj.* însemnat; marcat; semnalizat.

işaretsaluw *s.* 1. însemnat; marcare. 2. însemnare; marcare.

işaretşî *s.* (tehn.) semnalizator.

işgal *s.* 1. sustragere; reținere. 2. (mil.) ocupare; invadare; cotoptire.

işgalğî *s., adj.* (mil.) ocupant; invadator; cotoptitor.

işgallî *adj.* invadat; cotoptit; ocupat; supras.

iştima *s.* adunare; reuniune.

iştimayiy *adj.* social; socialist. // **•iştimayiy ilimler** ştiințe sociale.

iştimayiyet *s.* socialism.

iştimayiyetşî *s., adj.* socialist.

iştimayiyleşken *adj.* socializat.

iştimayiyleşmek *v.i.* a se socializa.

iştimayiyleşirme *s.* socializare.

iştimayiyleşirmek *v.t.* a socializa.

iştinap *s.* abținere; reținere.

iştinaplı *adj.* abținut; reținut.

iştirak *s.* participare; participație. // **•iştirak etmek** a participa.

iştirakşî *s.* participant.

it *I. adj.* câinesc. **II. s.** 1. (zool.) câine (lat., *Canis familiaris*). 2. (fig.) canalie. // **•itke ses bermek** a da gură la câini; a striga la câini să nu mai latre. **•mişik man it gibî bolmak** a se avea precum câinele cu pisica. // **•aw itî** câine de vânătoare; ogar; prepelcar. **•it bar, sak bol!** păzește-te de câine!; atenție la câine!; **•it menmişik** câinele și pisica. **•it senesî** (cron.) anul câinelui (conform vechiului calendar tătăresc). **•itnîñ kuyrugunda** precum câinii cu covrigi în coadă; din belșug. **•itten korkmayman** nu mi-e frică de câine. **•kuturgan it** câine turbat. **•mişik man it arasında dostlık yok** între pisică și câine nu e prietenie. **•sak bolîñiz, yaman it bar!** atenție, câine rău!; **•şoban itî** câine ciobănesc.

it, aktaruwğî *s.* 1. copoi. 2. copoi; ogar; prepelcar.

itaat *s.* supunere; ascultare; subordonare; subjugare; resemnare. // **•itaat bolmak** a fi supus; a fi subordonat; a fi subjugat. **•itaat etmek** a supune; a subordona; a subjugă.

itaatli *adj.* supus; ascultător; umil; subordonat; subjugat; resemnat.

itaatsız *adj.* nesupus; neascultător.

itaatsızlık *s.* nesupunere; neascultare.

it-akkîrpîgî *s.* (bot.) mușetel-prost; romaniță-nemirosoitoare; mărăriță (lat., *Anthemis cotula*).

italiyan *I. adj.* italianesc. **II. s., adj.** italian. // **•italiyan ressamları** pictori italieni.

italiyanğa *I. adv.* în limba italiană; italianește. **II. s.** (limba) italiană.

Italiye *s.* (topon.) Italia.

italiyelî *I. adj.* italianesc. **II. s., adj.** italian.

it-ayrigî *s.* (bot.) pir-pădureț (lat., *Agriopyrum caninum*).

itbaligî *s.* (iht.) rechin (lat., *Selachoides* sp.).

itbawurî *s.* (bot.) lemn-câinesc; măliniță (lat., *Ligustrum vulgare*).

it-bit *s.* câini și păduchi; toată lumea. // **•itnîñ-bitnîñ kaárîn şekmek** a purta grija tuturor.

itegen *s.* propulsor.

itelge, altin- *s.* (orn.) sfrâncioc asiatic (lat., *Lanius isabellinus*).

itelge, balaban-boz- *s.* (orn.) sfrâncioc mare; lupul vrăbiilor; berbecel (lat., *Lanius excubitor*).

itelge, gâşmakli- *s.* (orn.) sfrâncioc cu mască (lat., *Lanius nubicus*).

itelge, genubiy-boz- *s.* (orn.) sfrâncioc cenușiu sudic (lat., *Lanius meridionalis*).

itelge, kara-mañlaylı- *s.* (orn.) sfrâncioc cu frunte neagră (lat., *Lanius minor*).

itelge, kawerengî- *s.* (orn.) sfrâncioc brun (lat., *Lanius cristatus*).

itelge, kawerengî-sirtli- *s.* (orn.) sfrâncioc cu spate brun (lat., *Lanius vittatus*).

itelge, kizil-başlı- *s.* (orn.) sfrâncioc cu cap roșu (lat., *Lanius senator*).

itelge, kizil-karınli- *s.* (orn.) mugurar cu piept roșu; mugurar de tufiş (lat., *Rhodophoneus cruentus*).

itelge, kizil-sirtli- *s.* (orn.) sfrâncioc roșiatic; codălbîță; şofran (lat., *Lanius collurio*).

itelge, uzun-kuyrukli- *s.* (orn.) sfrâncioc cu coadă lungă (lat., *Lanius schach*).

itelgen *adj.* 1. (fig.) stimulat. 2. (fiz.) respins. 3. îmboldit; îmbrâncit; împins; înghiontit; propulsat.

itelgen-ğigilgan *adj.* căzut; doborât.

itelgesî, Senegal- *s.* (orn.) sfrâncioc de tufiş cu creastă neagră (lat., *Tchagra senegala*).

iteme *s.* 1. îndemn; împingere. 2. (fiz.) respingere.

itemek *v.t.* 1. a împinge. 2. (fiz.) a respinge. 3. a împinge; a înghionti. // **•itep gîkmak** a culca la pământ; a trânti; a doborî. **•kenarga itep taşlamak** a face abstracție de...; **•kol tersî men itemek** a împinge cu dosul mâinii; a respinge; a refuza.

iteme-tartma *s.* zgâlțâială.

itep-ğigilgan *adj.* trântit; doborât.

itep-ğiguw *s.* trântire; doborâre.

iteşip-oynaşma *s.* hârjoneală.

iteşme *s.* îmbulzeală.

iteşmek *v.i.* a se împinge; a se înghionti. // **•iteşip oynaşmak** a se hârjoni.

iteşuw *s.* împingere reciprocă.

itew *s.* impuls.

itewğî *I. adj.* stimulant. **II. s.** stimul; stimulent.

itew-ğiguw *s.* doborâre.

itfa *s.* stingere; amortizare. // **•itfa bolmak** a se stinge; a fi stins. **•itfa etmek** a stinge un foc.

itfali *adj.* stins; amortizat.

itfaye *s.* pompieri.

itfayeğî *s.* pompier.

it-gulî *s.* 1. măceașă. 2. (bot.) măceș; trandafir-sălbatic (lat., *Rosa canina*).

it-ğeparesî *s.* (bot.) pătrunjelul-câinelui; cucută-mică (lat., *Aethusa cynapium*).

ithaf *s.* 1. dedicație. 2. donație; prinos; ofrandă. // **•ithaf bolmak** a se dedica; a se închina. **•ithaf etmek** a dedica; a închina.

ithafli *adj.* 1. donat. 2. dedicat; consacrat.

ithal *s.* importare; import. // **•ithal bolmak** a se importa. **•ithal etmek** a importa. // **•ithal malî** marfă de import.

ithalâat *s.* import.

ithalâatşî *s.* importator.

itham *s.* imputare; acuzare; reproș; dezaprobare. // **•itham bolmak** a se imputa; a fi acuzat; a fi comndamnat; a se reproșa. **•itham etmek** a imputa; a acuza; a comndamna; a reproșa.

ithamğî *adj.* acuzator; dezaprobator.

ithamli *adj.* acuzat; dezaprobat.

ithamname *s.* act de acuzare.

itibar *s.* 1. considerație; respect; prestigiu. 2. stimă; onoare. // **•itibar bolmak** a se respecta; a fi stimat; a fi omagiat. **•itibar etmek** a respecta; a stima; a omagia. **•itibardan tüşmek** a fi desconsiderat; a se discredita; a se înjosi. **•itibardan tüşürmek** a desconsidera; a discredita; a înjosi. **•itibarga alınmak** a se respecta; a fi stimat; a fi omagiat. **•itibarga almak** a respecta; a stima; a omagia. **•itibarın iyade etmek** a reabilita pe cineva.

itibardantüşken *adj.* 1. cu reputația pătată; compromis; dezonorat; necinstit. 2. desconsiderat; nesocotit; ignorat. 3. calomniat; defăimat; denigrat; discredita; disprețuit; stigmatizat; insultat; batjocorit; înjosit; jignit; ofensat; ponegriat; ultragiat; umilit.

itibardantüşurw *s.* 1. pătearea reputației; compromitere; dezonorare; necinstire. 2. desconsiderare; nesocotire; ignorare. 3. afront; calomnie; defăimare; denigrare; discreditare; dispreț; stigmatizare; insultă; batjocură; înjosire; jignire; malițiozitate; ofensă; ponegrire; ultragiu; ultraj; umilire.

itibardantüşurwğî *adj.* compromițător; disprețuitor; înjositor; degradant.

itibardantüşuw *s.* dizgrație; stigmat.

itibaren *adj.* început de...; cu începere de la...; // **•bûgünden itibaren** de azi înainte.

itibargaalingan *adj.* respectat; omagiat; apreciat; prețuit.

itibargaaluw *s.* respect; omagiu; apreciere; prețuire.

itibariy *adj.* respectuos; cu considerație.

itibar-î sermaye *iz.prsn. (fin.)* capital nominal.

itibarli *adj.* 1. stimat; onorat; respectat; prestigios. 2. acreditat; mandat. 3. respectuos; cu considerație.

itibarname *s.* scrisoare de acreditate; mandatar.

itibarsız *adj.* 1. fără stimă; fără onoare; nerespectat. 2. fără acreditate; fără mandat.

itibarsızlık *s.* dezonoare.

itidal *s.* cumpătare; moderație; stăpânire de sine.

itidallî *adj.* cumpătat; moderat.
itidalsîz *adj.* necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
itidalsîzlik *s.* necumpătare; nechibzuință; nesăbuiță; necugetare; nesocotință.
itikal *s.* eroziune; corodare. // **•itikal bolmak** a se eroda; a se coroda. **•itikal etmek** a eroda; a coroda.
itikaletûwğî *adj.* eroziv.
itikalğî *adj.* eroziv; coroziv.
itikalî *adj.* erodat; corodat.
itikat *s.* convingere; credință; crez. // **•batîl itikat** superstiție; prejudecată.
itimat *s.* încredere; acreditare; mandatare. // **•itimat bolmak** a fi crezut; a fi acreditat. **•itimat etmek** a se încrede; a acredita. // **•itimatka şayan** demn de încredere. **•maga itimat etîñîz!** aveți încredere în mine!;
itimatlandirîlmak *v.i.* a se acredita; a se mandata.
itimatlandirma *s.* acreditare; mandatare.
itimatlandirmak *v.t.* a acredita; a mandata.
itimatlandiruw *s.* acreditare; mandatare.
itimatlangan *adj.* acreditat; delegat; împuternicit; mandatat.
itimatlî *adj.* acreditat; mandatat.
itimatname *s.* scrisoare de acreditare; mandatare.
itimatsîzlik *s.* neîncredere; lipsă de încredere.
itina *s.* 1. grijă; atenție. 2. grijă; supraviețuire. // **•itina bolmak** a fi îngrijit. **•itina etmek** a avea grijă de; a se îngriji de.
itinalî *adj.* minuțios; îngrijit.
itiraf *s.* 1. mărturisire; confesiune. 2. (relig., la creștini) spovedanie. // **•itiraf etmek** a mărturisi; a se confesa; a se destăinui. // **•itirafim bar** am o mărturisire.
itirafli *adj.* 1. mărturisit. 2. (relig., la creștini) spovedit.
itiraz *s.* 1. obiecție; observație; opoziție. 2. (jur.) recurs. // **•artkan itirazlar** proteste crescătoare. **•itiraz etilmez** incontestabil. **•itirazim bar** obiectez; am o obiecție. **•kayriyabil itiraz** incontestabil. **•turmadan itiraz ete** în permanență obiectează.
itirazlî *adj.* contestat; nerecunoscut.
itirazzîz *adj.* incontestabil; necontestat.
itîyat *s.* obișnuință; obicei; tradiție. // **•itîyat bolmak** a se obișnui. **•itîyat etmek** a obișnui.
itîyatlî *adj.* obișnuit; tradițional.
itîy-tarta *adv.* sacadat.
itîy-turtîy *adv.* sacadat.
itî, aw- *s.* copoi; ogar; prepelcar.
itî, bulldok- *s.* bulldog.
itî, dingo- *s.* (zool.) dingo (lat., *Canis dingo*).
itî, kaşkîr- *s.* câine-lup.
itî, sigawul- *s.* șoricar.
itî, suw- *s.* (zool.) leu-de-mare (lat., *Otaria byronia*).
it-kabagî *s.* (bot.) mutătoare; împărăteasă (lat., *Bryonia alba*).
itlîk *s.* haită de câini; câinime.
it-megdûnezî *s.* (bot.) pătrunjelul-câinelui; cucută-mică (lat., *Aethusa cynapium*).
it-menewşesî *s.* (bot.) viorele-sălbatic

(lat., *Viola canina*).
it-mollabaşî *s.* (bot.) mușetel-prost; romaniță-nemirosoare; mărăriță (lat., *Anthemis cotula*).
itmurun *s.* 1. măceasă. 2. (bot.) măceș; trandafir-sălbatic (lat., *Rosa canina*).
itotî *s.* (bot.) voronic; bălătură; unguraș; cătușnică-sălbatică (lat., *Marrubium vulgare*).
it-papatîyasî *s.* (bot.) mușetel-prost; romaniță-nemirosoare; mărăriță (lat., *Anthemis cotula*).
itsîyîrgan *s.* hingher.
itşe *adv.* în felul câinilor; câinește.
it-şobanyastigî *s.* (bot.) mușetel-prost; romaniță-nemirosoare; mărăriță (lat., *Anthemis cotula*).
ittaragî *s.* (bot.) pieptănariță (lat., *Cynosurus cristatus*).
it-tawuzotî *s.* (bot.) bucățel; iarbă-câinească (lat., *Agrostis canina*).
ittîfak *s.* alianță; coalție; ligă. // **•ittîfak bolmak** a fi aliat; a fi coalizat. **•ittîfak etmek** a se alia; a se coaliza. // **•ittîfak muwahedesî** (pol.) tratat de alianță.
ittîfaklî *adj.* coalizat.
ittîhat *s.* unire; uniune.
ittîy *adv.* în felul câinilor; câinește.
ittîlî *s.* (bot.) arăriel; limba-câinelui; otrătel (lat., *Cynoglossum officinale*).
ittîrsegî *s.* (med.) urciur.
ittîşî *s.* (bot.) pir-gros; iarba-câinelui (lat., *Cynodon dactylon*).
it-yûzûmî *s.* (bot.) zărnă; lăsniciur (lat., *Solanum nigrum*).
ivediy *s.* grabă; urgență.
iyade *s.* 1. restituire; înapoiere. 2. reluare; restabilire. // **•itibarîn iyade etmek** a reabilita pe cineva. // **•muhakkemenîñ iyadesî** (jur.) recurs. **•siyasiy mûnasebetlernîñ iyadesî** (pol.) restabilirea relațiilor diplomatice.
iyadealingan *adj.* luat înapoi; recucerit; redobândit; reluat.
iyadelî *adj.* 1. (d. scrisori) recomandat. 2. reluat; restabilit. 3. restituit; înapoiat.
iyane *s.* 1. ajutor; asistență. 2. subscripție; contribuție; subvenție.
iyanelî *adj.* 1. subscris; subvenționat. 2. ajutat; asistat.
iyaşe *s.* hrană; provizii. // **•iyaşe bolmak** a fi aprovizionat cu alimente. **•iyaşe etmek** a se aproviziona cu alimente; a face provizii.
iyne *s.* posesor; proprietar; stăpân.
iyebolgan *adj.* împrăprietărit.
iyeeetûw *s.* împrăprietărire.
iyek *s.* (anat.) bărbie; falcă; maxilar; mandibulă.
iyelenmek *v.i.* a deveni stăpân.
iyelî *adj.* posedat; cu proprietar; stăpânit.
iyeligîdewretîlgen *adj.* (jur.) alienat; înstrăinat.
iyelîk I. adj. (gram.) posesiv. II. *s.* 1. posesiune; proprietate; stăpânire. 2. (gram.) genitiv. // **•iyeligîñ dewretmek** (jur.) a înstrăina; a aliena. **•iyelikten şigarmak** a depozeda. // **•iyelik almaşlîgî** (gram.) pronume posesiv. **•iyelik kelîşî** (gram.) cazul genitiv. **•iyelik vesikasî** titlu de proprietate.
iyelikdewretmesî *s.* (jur.) alienare; înstrăinare.
iyeliktenşigarîlgen *adj.* depozedat.
iyeliktenşigaruw *s.* depozedare.

iyesîz *adj.* fără posesor; fără proprietar; fără stăpân.
iyesîzlik *s.* lipsa posesorului; lipsa proprietarului; lipsa stăpânului.
iyî *adv.* desigur; fără îndoială; cu siguranță; negreșit; bineînțeles; întocmai.
iyîlealma *s.* flexibilitate.
iyîlgen *adj.* 1. (lingv.) flexionar. 2. înclinat; aplecat. 3. îndoit; încovoiat; curb; curbat.
iyîlîm *s.* 1. îndoire; încovoiere; curbare. 2. înclinare; aplecare. 3. (geogr.) pantă; povârniș; versant; coastă. 4. înclinație; vocație; aptitudine; tendință.
iyîlmegen *adj.* inflexibil.
iyîlmek *v.i.* 1. a se înclina; a se apleca. 2. a se îndoii; a se încovoia; a se curba. 3. (fig.) a fi înduplecat; a se convinge.
iyîlmeme *s.* rigiditate.
iyîlmez *adj.* rigid.
iyîlmiykalîr *adj.* inflexibil.
iylegen *s.* făuritor.
iylem *s.* 1. acțiune. 2. operație; lucrare. 3. proces; fenomen; succesiune de acțiuni.
iyleme *s.* săvârșire.
iylemek *v.t.* a face; a efectua; a săvârși; a valora; a prețui; a costa. // **•Alla(h) rahmet iylesîn!** (relig.) Dumnezeu să-l ierte!;
iylemleşme *s.* interacțiune.
iylemleşmek *v.i.* a interacționa.
iylingen *adj.* făcut; înfăptuit; comis; efectuat; făurit; întocmit; săvârșit.
iylenmek *v.i.* a se face; a se săvârși.
iyne *s.* 1. înclinare; aplecare. 2. îndoire; încovoiere; curbare.
iynek *v.t.* 1. a îndoii; a încovoia; a curba. 2. a înclina; a apleca. 3. (fig.) a îndupleca; a convinge.
iyne *s.* 1. ac de cusut. 2. agrafă; ac. 3. (med.) injecție. 4. țepă; ghimpe; spin. // **•iyne wurmak/yapmak** a face injecție. // **•iyne kôzî** urechea acului. **•kravat iynesî** ac de cravată. **•mîknatislî iyne** ac magnetic. **•tîgîş iynesî** ac de cusut.
iynebatîrgan *adj.* înțepător.
iynebatîrma *s.* înțepătură; acupunctură.
iynebatîruw *s.* acupunctură.
iynebatîruwğî *s., adj.* înțepător; acupunctur.
iynebatkan *adj.* înțepat.
iynebatmasî *s.* înțepătură.
iyne diy *adj.* sub formă de ac.
iynelegen *adj.* înțepător.
iyneleme *s.* înțepare.
iynelemek *v.t.* a înțepa; a injecta.
iyne lengen *adj.* înțepat; injectat.
iyne lenmek *v.i.* a se înțepa; a fi injectat.
iynelî *adj.* cu ace; țepos; cu țepi; ghimpat.
iynelî-kalkan *s.* (iht.) vatos; calcan-țepos; vulpe-de-mare (lat., *Raja clavata*).
iyneyapraklî *s.* conifer.
iyneyapraklî-kalampîr *s.* (bot.) garofiță; barba-ungurului (lat., *Dianthus spiculifolius*).
iyneyapraklî-karanfil *s.* (bot.) garofiță; barba-ungurului (lat., *Dianthus spiculifolius*).
iyon *s.* (fiz.) ion.
iyonlanma *s.* (fiz.) ionizare.
iywah *interj.* vai! păcat!; vai de mine!;
iywalla(h) *interj.* 1. la revedere!; cu

bine!; **2.** mulțumesc!; mulțumiri lui Dumnezeu!; **3.** bine!; bun!; fie!; // **•iywalla(h) demek** a-i mulțumi lui Dumnezeu; a accepta; a fi de acord. **•iywalla(h) etmemek** a nu se ploconi; a nu se umili.

iywalladegen *adj.* mulțumit; satisfăcut.

iywallademe *s.* mulțumire; satisfacție.

izabe *s.* topire.

izabelí *adj.* topit.

izafe *s.* atribuire; acordare.

izafelí *adj.* atribuit; acordat.

izafet *s.* **1.** relație; raport. **2.** (*gram.*) izafet. // **•dostlık izafetí** relații prietenești.

izafeten *adv.* raportat la...; având în vedere.

izafiy *adj.* relativ; privitor (*la...*).

izafiyet *s.* relativitate.

izah *s.* explicație; lămurire; elucidare. // **•izah bermek** a da explicații. **•izah bolmak** a se explica; a se lămuri; a se elucida; a se clarifica. **•izah etmek** a explica; a lămuri; a elucida; a clarifica.

izahbolmaz *adj.* inexplicabil.

izahetúwǵı *adj.* explicativ.

izahlı *adj.* clarificat.

izahname *s.* notă explicativă.

izahşı *adj.* lămuritor.

izale *s.* distrugere; nimicire. // **•izale bolmak** a fi distrus; a fi nimicit. **•izale etmek** a distruge; a nimici.

izaleǵı *adj.* distrugător; nimicitor.

izalelí *adj.* nimicit; distrus.

izam *s.* expediere; trimitere.

izamlı *adj.* expeditat; trimis.

izaş *s.* deranj; deranjare.

izaşlı *adj.* deranjat; incomodat.

izdiham *s.* mulțime; gloată.

izdivaş *s.* căsătorie; cununie; mariaj.

izdivaşlı *adj.* căsătorit; cununat.

izhar *s.* demonstrare; dovedire; argumentare. // **•izhar bolmak** a se demonstra; a se dovedi; a fi argumentat. **•izhar etmek** a demonstra; a dovedi; a argumenta.

izharlı *adj.* demonstrat; dovedit; argumentat.

izmarit *s.* muc de țigară; chiștoc.

izolasiya *s.* (*fiz.*) izolație.

izolat *adj.* (*fiz.*) izolat.

izoterm *s., adj.* (*fiz.*) izoterm.

izotop *s.* (*fiz.*) izotop.

Izzeddin/Izettin *s.* (*antrop. m., arab.*) "Gloria credinței".

izzet *s.* glorie; demnitate; respect; onoare. // **•izzet bolmak** a fi onorat; a se cinsti. **•izzet etmek** a onora; a cinsti.

izzetbılaştırgan *adj.* dezonorant; batjocoritor; violator.

izzetbılaştırması *s.* dezonorare; batjocură; violare; necinstire.

izzetbızması *s.* dezonorare; batjocură; violare; necinstire.

izzetiy *adj.* glorios; demn; respectat; onorat.

izzetiyleşken *adj.* glorificat; preamărit; proslăvit; slăvit; străluminat.

izzetiyleştirme *s.* glorificare; preamărire; proslăvire; slăvire.

izzetiyleştirmek *v.t.* a glorifica; a cinsti; a prealăuda; a slăvi.

izzet-í nepis *iz.prsn.* mândrie; amor propriu; ambiție.

izzetbılaşkan *adj.* dezonorat; batjocorit; violat; necinstit.

izzetbızılğan *adj.* dezonorat;

batjocorit; violat; necinstit.
izzetsizlik *s.* dezonoare; stigmat.

I

ilgek *s.* **1.** cârlig; cinghel; agățătoare. **2.** laț; arcan; juvăt; ștreang; lasou. **3.** înșăilătură.

ilgekleme *s.* **1.** remaiere; înșăilare. **2.** prindere cu cârligul; prindere cu lațul.

ilgekleme *v.t.* **1.** a remaia; a înșăila. **2.** a prinde cu cârligul; a prinde cu lațul.

ilgeklengen *adj.* **1.** remaiat; înșăilat. **2.** prins cu cârligul; prins cu lațul.

ilgeklewǵı *s.* remaieză.

ilgeş *s.* (*gram.*) articol. // **•kararsiz ilgeş** (*gram.*) articol nehotărât.

ilgi *s.* **1.** legătură; raport; relație. **2.** interes; preocupare. // **•ilgi şekmek** a stârni interes; a interesa. **•ilgi yantmak** a suscita interesul; a trezi interes; a pasiona. // **•ayırı ilgi** interes deosebit. **•ilgi almaşlıǵı** (*gram.*) pronume relativ. **•serwiş ilgisí** interes de serviciu.

ilgıkaybetmesi *s.* pierderea interesului; răcire.

ilgilendirme *s.* cointeresare.

ilgilendirmek *v.t.* a interesa; a-i trezi interesul.

ilgilengen *adj.* cointeresat; interesat; preocupat.

ilgilenme *s.* activitate; îndeletnicire; preocupare.

ilgilenmegen *adj.* neinteresat.

ilgilenmek *v.i.* a se interesa; a se preocupa.

ilgilenmeme *s.* dezinteres.

ilgilenmemek *v.i.* a se dezinteresa.

ilgilenmiykalgan *adj.* neinteresat.

ilgili *adj.* preocupat. // **•karaǵıger men ilgili** hepatic.

ilgins *adj.* interesant.

ilgisinyantma *s.* cointeresare.

ilgisıyanan *adj.* cointeresat.

ilgisiz *adj.* dezinteresat; nepăsător.

ilgisizlik *s.* dezinteres; nepăsare.

ilgiyantkan *adj.* interesant; pasionant.

ılık *s.* butonieră; cheotoare.

ılım *s.* **1.** știință; academie. **2.** agățare; atârnare. // **•akıl kastalıkları ilımı** psihiatrie. **•ilimler ihtiyariyesi** facultatea de științe. **•toplım/iştımayıy ilimleri** științe sociale.

ılım/ılıyım *s.* (*topon.*) ("Punctul de Sprijin", "Știința") Ilium; Troia.

ilimgı **I.** *adj.* științific. **II.** *s.* academician.

ilimlendirilgen *adj.* instruit; educat; învățat.

ilimlendirilmek *v.i.* a se instrui; a fi educat; a fi învățat.

ilimlendirme *v.t.* a instrui; a educa; a învăța.

ilimlendiruw *s.* instruire; educare; învățare.

ilimlenme *s.* iluminism.

ilimlenmek *v.i.* a se instrui; a fi educat; a fi învățat.

ilimli **I.** *adj.* științific. **II.** *s.*

academician.
ílínge *adj.* agătat; atârnat.
ílnme *s.* agătare; atárnare.
ílnmek *v.i.* a fi agătat; a fi atârnat.
ílišík *adj.* anexat; atașat; adăugat.
ílišíp-kalge *adj.* poticnit; blocat.
ílišíp-kaluw *s.* poticnire; blocare.
ílišken *adj.* (*d. plante*) cățărător; agățător.
íliškenanlam *s.* tendențiozitate.
íliškenanlamli *adj.* tendențios.
íliškenmana *s.* tendențiozitate.
íliškenmanali *adj.* tendențios.
íliški *s.* legătură; raport; relație. // **•siyasiy ilişkiler** (*pol.*) relații diplomatice. **•tiğariy ilişkiler** relații comerciale.
íliškín *adj.* referitor; relativ (*la...*).
íliškínlik *s.* relativitate.
ílišmek *v.i.* **1.** a se agăta; a se angrena; a se bloca. **2.** a se lega de; a se agăta de; a se lua de; a se crampona de. // **•íliše bermek** a se lega mereu de cineva; a nu mai avea loc de cineva; a-l persecuta. **•ílišíp kalmak** a se bloca; a se poticni.
ílištıríngen *adj.* agătat; angrenat; blocat.
ílištırme *s.* **1.** agătare; angrenare; blocare. **2.** (*tehn.*) mufă; cuplaj. **3.** gaică.
ílištırme *v.t.* a agăta; a angrena; a bloca. // **•ílištıríp toktatmak** a bloca. // **•ílištırigen kapkan** laț.
ílk *adj.* **1.** primul; cel dintâi. **2.** primar. // **•ílk okil** școală primară. **•ílk şak** (*ist.*) epoca primitivă. **•ílk şak tewúkesi** istoria antică.
ílke *s.* **1.** element. **2.** principiu; concepție; opinie.
ílker *s.* predecesor.
ílkşaklı *adj.* primitiv.
ílkşaklık *s.* primitivism.
ílme *s.* **1.** suspendare; atárnare; agătare. **2.** momeală pentru pescuit. **3.** însăilătură. // **•ílme wurmak** a remaia; a însăila.
ílmek *v.t.* a agăta; a atârna. // **•mikka ílmek** a agăta în cui. **•unun elekleme, elegín ílmek** a-și trăi traiul și a-și mânca málaiul.
ílmewurgan *s.* remaieză.
ílmewurulan *adj.* remaiat; însăilat.
ílmewuruw *s.* remaiere; însăilare.
ílmıy *adj.* științific; academic. // **•ílmıy tefsir** interpretare științifică.
ílmıy *s.* (*topon., localitate desființată*) ("Erudiții", "Troienii") Ulmii (*jud. Constanța*).
íluwlı *adj.* agătat.
ím *s.* semn; însemn; simbol; marcă. // **•ím salmak** a pune semn; a însemna; a marca.
ímge *s.* **1.** (*fiz.*) imagine. **2.** semn; însemn; simbol; marcă.
ímgeleme *s.* simbolizare.
ímgelemek *v.t.* a simboliza.
ímgelengen *adj.* simbolizat.
ímgelenmek *v.i.* a fi simbolizat.
ímgeli *adj.* simbolic; simbolizat.
ímlem *s.* semnificație.
ímleme *s.* **1.** însemnare; înregistrare; notificare. **2.** simbolizare.
ímlemek *v.t.* **1.** a însemna; a înregistra; a notifica. **2.** a simboliza; a semnifica.
ímlengen *adj.* **1.** însemnat; marcat. **2.** simbolizat.
ímlemegen *adj.* neînmatriculat; neînregistrat; neînscris.

ímlemenmek *v.i.* a fi simbolizat.
ímleş *s.* (*tehn.*) înregistrator.
ímli *adj.* **1.** marcat; însemnat. **2.** simbolic; simbolizat.
ímsalíngen *adj.* însemnat; marcat.
ímsaluw *s.* însemnare; marcarea.
índemedén *adv.* tacit; pe tăcute.
índemegen *adj.* taciturn; tăcut.
índemegeninden *adv.* din tăcere; ex silentio.
índememe *s.* tăcere.
índememek *v.i.* a tăcea; a nu spune nimic.
índemiy-tındamay *adv.* fără o vorbă; pe tăcute.
íngildeme *s.* scâncet; tânguire.
íngildemek *v.i.* a scânci; a se tângui.
íngildeşmek *v.i.* a se tângui; a boci.
íngilti *s.* scâncet; tânguire.
íngir *adv.* spre seară; pe înserat.
íngik *adj.* luxat; scrântit.
íngik súyegí *s.* (*anat.*) tibia; fluierul piciorului.
íngir *s.* **1.** smochină. **2.** (*bot.*) smochin (*lat., Ficus carica*).
íngir, azamat- *s.* (*bot.*) sicomor (*lat., Ficus sycomorus*).
íngir, yalangı- *s.* (*bot.*) ficus (*lat., Ficus elastica*).
íngiri, kaktus- *s.* (*bot.*) opunția; broască; limba-soacrei (*lat., Opuntia ficus indica*).
íngirlik *s.* loc cu smochini; smochinet.
íni *s.* frate mai mic.
ínşek *s.* (*iht.*) lați.
íngiremek *v.i.* a game; a boci; a hohoti; a se tângui.
íngireşmek *v.i.* a game; a boci; a hohoti; a se tângui (*laolaltā*).
íngiretme *v.t.* a determina să geamă; a determina să bocească; a determina să hohotească; a determina să se tânguiască.
íngirew *s.* geamăt; bocet; hohot; tânguire.
íngirewgi *s.* bocitoare.
íñldeme *s.* geamăt; icnet.
íñldemek *v.i.* a game; a icni.
íñlti *s.* geamăt; icnet.
íri *adj.* mare; voluminos.
íribaş *s.* (*zool.*) mormoloc.
írierinli *adj.* buzat.
írigen *adj.* **1.** decongelat; dezghețat. **2.** (*chim.*) dizolvat. **3.** fuzibil; topit.
íri-íri *adj.* mare; voluminos.
íri-kayabaligi *s.* (*iht.*) guvid-mare; strunghil (*lat., Gobius melanostomus*).
írilenmek *v.i.* a se umfla; a se mări; a crește.
írileşken *adj.* mărit.
írileşme *s.* umflare; mărire; creștere.
írileşmek *v.i.* a se umfla; a se mări; a crește.
írılık *s.* măreție; grandoare.
írili-waklı *adv.* cu mic; cu mare; de toate dimensiunile. // **•o írili-waklı toplay** el adună cu mic, cu mare.
írime *s.* **1.** (*fiz.*) topire; fuziune. **2.** (*chim.*) dizolvare. **3.** (*chim.*) solubilitate. **4.** (*d. metale*) șarjă. // **•írime noktasi/mentekesi** punct de topire.
írimegen *adj.* indisolubil.
írimek *v.i.* **1.** (*fiz.*) a se topi. **2.** (*chim.*) a se dizolva. **3.** (*fiz.*) a slăbi; a se vlăgui. // **•kuwatı írimek** a i se slei puterile; a se istovi. // **•biyil buzlar erte íridi** anul acesta dezghețul a venit mai devreme.
írimekabiliyeti *s.* fuzibilitate.

írimez *adj.* **1.** insolubil. **2.** (*fiz.*) infuzibil.
írimişkalır *adj.* (*fiz.*) infuzibil; insolubil.
íri-mılbaligi *s.* (*iht.*) pietrar; fusar-mare; pește-de-piatră (*lat., Aspro zingel*).
írímurun(lı) *adj.* năsos. // **•írímurun(lı) bolmak** a se împiedica de nas; a avea nasul excesiv de mare.
írín *s.* (*med.*) puroi; abces.
íringekarşı *adj.* antiseptic; antiinflamator.
írínlegen *adj.* septic; inflam; purulent; supurant.
írínlenme *s.* inflamare; inflamație; supurație; puroiere; flegmon.
írínlenmek *v.i.* a se inflama; a supura; a puroia.
írínli *adj.* septic; inflam; purulent; supurant.
írír *adj.* (*chim.*) solubil.
írirlık *s.* fuzibilitate.
írítíngen *adj.* (*chim.*) dizolvat.
írítíşli *adj.* dintos.
írítken *s.* (*chim.*) solvent; dizolvant.
írítme *s.* (*d. metale*) șarjă.
írítmek *v.t.* **1.** (*chim.*) a dizolva. **2.** (*fiz.*) a topi. **3.** (*d. bani*) a cheltui; a risipi.
írítmelik *s.* (*chim., fiz.*) soluție.
írí-tumşuklı-karga *s.* (*orn.*) cioară cu cioc mare (*lat., Corvus macrorhynchos*).
írítúwgi *s.* (*chim.*) solvent; dizolvant.
írmık *s.* (*gastron.*) griș.
írmışık *s.* **1.** (*anat.*) mucoasă. **2.** (*biol.*) secreție mucoasă; muc; mucus; mucozitate.
írmışıklı *adj.* mucos.
írmışıklıbögek *s.* (*zool.*) melc (*lat., Helicidae sp.*).
ıs *s.* căldură. // **•ıske tutmak** a afuma.
ısbaskan *I. adj.* afumat. **II. s.** afumătură.
ısbasma *s.* afumare.
ısbasuw *s.* afumare.
ısım *s.* **1.** nume; prenume. **2.** (*gram.*) substantiv. // **•ayırı ısım** (*gram.*) nume propriu. **•edevat ısım** (*gram.*) nume de agent. **•ısım kewedesi** (*lingu.*) temă nominală. **•ısım tartılmasi** (*gram.*) declinare. **•soyıt ısım** (*gram.*) substantiv abstract.
ısmısız *adj.* anonim.
ısmısızlık *s.* anonim.
ısmırtılmasi *s.* (*gram.*) declinare.
ıskembe *s.* scaun; taburet.
ısketutulgan *adj.* afumat.
ısketutuw *s.* afumare.
ıslı *adj.* afumat. // **•ıslı balık** pește afumat.
ısmıy *adj.* onomastic.
ıssı *adj.* **1.** fierbinte; cald. **2.** iute; picant.
ıssılık *s.* fierbințeală; căldură.
ıssiót *s.* (*bot.*) piper (*lat., Piper nigrum; Piper aromaticum*).
ıssiótkabı *s.* piperniță.
ıssiótlı *adj.* piparat.
ıssiótlık *s.* piperniță.
ıstegen *s.* solicitant; pretendent.
ıstegeninđiy *adv.* după plac; după pofta inimii; în voie; pe ales.
ıstek *s.* **1.** dorință; deziderat. **2.** pretenție; cerere; petiție. **3.** voință; voie. // **•ıstegine karşı** la cererea lui. **•ıstek fışası** fișă de comandă. **•ookımak ıstegı men keldım**

am venit cu intenția de a învăța. **•tîlek-îstek siygasî** (gram.) modul optativ.

isteklendirmek v.t. a îndemna; a încuraja.

istekli adj. 1. dorit. 2. cerut; solicitat.

istekşî s. solicitant; petent.

istelgen adj. 1. cerut; dorit; solicitat. 2. intenționat; voit.

istemegen adj. indezirabil.

istemek v.i. 1. a fi dorit. 2. a fi cerut; a fi solicitat.

istemiykalgan adj. indezirabil; nedorit.

isteme s. cerere; solicitare.

istemeden adv. involuntar; neintenționat. // **•istemeden boldî** a fost fără intenție.

istemegen adj. nedoritor.

istemek v.t. 1. a voi; a dori. 2. a cere; a solicita. // **•başsawlugî istemek** a-și exprima condoleanțele. **•ğandan istemek** a dori din suflet; a tânji după...; **•ğanî istemek** a-i da inima ghes; a pofti; a dori. **•hisseye pay istemek** a-și cere partea. **•imdat istemek** a cere ajutor. **•mazaret istemek** a cere scuza. **•musaade/izîn/iğaze istemek** a cere permisiunea; a cere voie; a cere îngăduință. **•pazla istemek** a suprasolicita. **•tarziye istemek** a se scuza. // **•birtaa istiysîñiz mî?** mai cereți o dată?; **•bonî istemez edim** n-aș fi vrut asta. **•ğanî istese** dacă dorește. **•ğenâbisî ne istese yapar** dumneai face ce vrea. **•hakklaşmak istiyen** vreau să mă împac. **•isteseñiz bîr lāj beriyim** dacă doriți vă dau un medicament. **•kayday et istiysîñiz?** de care carne doriți?; **•mîna istegen maşinañiz** iată mașina pe care o dorești. **•sîz kalay isteseñiz** cum doriți dumneavoastră. **•sîznî tağiz etmek istemedim** n-am vrut să vă deranjez. **•yaşamak istiymen** vreau să trăiesc.

istemli adj. facultativ.

istep adv. voit.

ister adv. după necesitate; după nevoie; după trebuință.

ister-istemez adv. vrând-nevrând; obligat; forțat; constrâns; nolens-volens.

istetmek v.t. 1. a face să ceară; a face să solicite. 2. a face să vrea; a face să dorească; a convinge.

istew s. cerere; cerință; dorință; deziderat; pretenție; petiție; revendicare. // **•sunuw man istew** cerere și ofertă.

istewgî s. solicitant; petent.

istiy adj. vaporos.

iş I. adj. 1. intern; interior. 2. imanent; intrinsec; lăuntric. II. s. 1. interior; partea interioară; incintă. 2. (la fructe) miez. 3. burtă. 4. (fig.) inimă; suflet. // **•ağisîn işine kómmek** a-și ascunde durerea; a-și înghiți durerea. **•iş yüzün aşiklamak** a-și da arama pe față. **•işî aşilmek** a se înveseli. **•işî kararmak** a-și face inimă rea; a pune la inimă; a-și face sânge rău; a se posomorî; a se întrista. **•işî sigilmek** a-i fi cuiva urât; a se plictisi. **•işî tışına şikmak** a-și scoate sufletul; a se extenua. **•işîn aşmak** a-și deschide sufletul; a se destăinui; a se confesa. **•işîn**

okimak a citi gândurile cuiva. **•işîn tartmak** a suspina; a ofta. **•işîn tókmek** a-și descărca sufletul; a-și vărsa focul. **•işinden geşmek** a avea un presentiment; a presimți. **•işinden kelmek** a-i da inima ghes; a dori; a pofti. **•işine buw tartmak** a inhala. **•işine geşmek/kirmek** a-l pătrunde. **•işine kapanmak** a se închide în sine; a se închista; a se izola. **•işine kurt tüşmek** a cădea la îndoială. **•kan-ter işinde kalmak** a-l trece pe cineva toate nădușelile; a fi numai o apă. // **•bizim işimizden bîr dushman şikkan** dintre noi a ieșit un dușman. **•bizim işimizge bîr dushman kirgen** printre noi a intrat un dușman. **•iş kastalıklarî uzmanî** (med.) specialist de boli interne. **•iş lăstığı hawa kaşîra** răsuflă camera. **•iş merkez** hipocentru. **•iş siyasa** (pol.) politică internă. **•işî tar nerâbdător**. **•işim bizildi** am diaree. **•işimden kuwanaman** mă bucur din suflet. **•işinde bîr urkanîñ yok** ești dezordonat. **•menim işimde ot bar** arde sufletul în mine. **•senîñ işinde ne bar?** ce ascunzi în tine?; **•uynûñ işî toldî** s-a umplut casa.

iş s. 1. muncă; lucru. 2. ocupație; îndeletnicire. 3. serviciu; loc de muncă. 4. (com.) afacere; tranzacție. 5. misiune; însărcinare; sarcină. // **•arkasında iş kórmek** a lucra pe cineva pe la spate; a conspira; a complota; a unelti. **•asttan-asttan iş kórmek** a complota; a unelti. **•âzirlenmegen iş kórmek** a improviză. **•başına iş şigarmak** a da cuiva de furcă; a-i da de lucru; a-i crea neplăceri. **•iş aşmak** a da de lucru cuiva; a-i da de furcă. **•iş bermek** a oferi cuiva de lucru; a da cuiva de lucru. **•iş işten geşmek** a nu mai fi de nicio treabă; a deveni inutil; a fi prea târziu. **•iş kórmek** a face treabă; a trebălui; a se îndeletnici; a lucra; a munci. **•iş pîtirmek** a realiza; a concretiza. **•işî bolmak** a avea treabă; a avea de lucru; a fi ocupat. **•işîn bilmek** a ști ce are de făcut; a fi priceput; a-și face interesele; a fi serios. **•işîn bîzmak** a-i strica cuiva treabă; a-i zădărnici acțiunile; a-l sabota. **•işîn pîtirmek** a da gata pe cineva; a-l ucide; a-l nimici. **•işîn şewürmek/yúrútmek** a-și face treabă; a-și aranja ploile. **•işinden atmak** a-i face vânt cuiva; a-l da afară dintr-o slujbă; a-l demite; a-l concedia. **•işinden tutmak** a ține (pe cineva) din lucru; a-i răpi timpul. **•işine güklemek** a-l pune la treabă; a-l investi; a-l însărcina. **•işine karamak** a-și vedea de treabă; a-și căuta de nevoi. **•işine kelmek** a-i veni la socoteală; a-i conveni; a-l satisface; a-l mulțumi; a-i fi util; a-i folosi. **•işine kirmemek** a nu-i păsa; a nu se sinchisi. **•işke yaramak** a fi folositor; a fi util. **•korkilî işke kırışmek** a risca. **•man/men işi pîtmek** a sfârși cu cineva. // **•abatlık işleri** șantier de construcții. **•awur iş** muncă grea. **•banka işleri** operațiuni bancare. **•baş işi** înaintea de orice. **•başawurtuwgî iş** sarcină dificilă. **•berpağilik işleri** lucrări de

restaurare. **•bo konî menim işime kirmez** nu mă interesează această temă. **•búgún iş kúnî** azi e zi de lucru. **•elinden iş kelmegen** incapabil. **•herkeznîñ işine yaramaz** nu convine oricui. **•iş arkadaşı** colaborator; coleg. **•iş bolsîn dep** ca să se aple în treabă. **•iş esnasında** în timpul lucrului. **•iş işkólmeğî** combinezon. **•iş kazasî** accident de muncă. **•iş kışısı** om de afaceri. **•iş kúnî** zi de lucru. **•iş ortagî** partener. **•iş pítkenşik** până la terminarea lucrului. **•iş tigaret** comerț interior. **•iş urbasî** salopetă; halat. **•iş wakitında otirmak yok** în timpul lucrului nu se stă. **•iş yerî** locul de muncă. **•işî bar** are de lucru. **•işîñ okimaktır** treaba ta este să înveți. **•işîn wakitında yapkan** punctual. **•işîñizge kele mî?** vă convine?; **•işîñizge kolaylık!** spor la treabă!; **•işler gólinda** treburile sunt pe făgașul cel bun.

•kanuntışı/yasatışı/âdettışı iş (jur.) faptă ilegală. **•kesme işi** traforaj. **•kol işi** lucru manual; manoperă. **•kolay iş** treabă ușoară; muncă ușoară. **•kúndelik işler** activități cotidiane. **•menim ne işim bar?** ce treabă am eu?; **•múnasip bîr iş** o muncă potrivită. **•o iş bolmay taa** lucrul acela nu este încă gata. **•osal iş** treabă defectuoasă. **•pítmegen iş** restanță. **•temizlik işleri** serviciu de salubritate. **•tigaret işleri** tranzacții comerciale. **•traştan sora işke kete** se duce la lucru după bărbierit. **•yarım iş** treabă făcută pe jumătate.

işazbar s. (arhit.) atrium.

işbaşargan adj. eficient; eficace.

işbaşaruw s. eficiență; eficacitate.

iş-bawur s. (anat.) viscere. // **•işî-bawurî man kúlmek** a râde în hohote. // **•işî-bawurî man** din adâncul sufletului; din toată inima.

işbergen s. (econ.) patron.

işbergenler s., pl. (econ.) patronat.

işberilgen adj. însărcinat; angajat.

işberuw s. însărcinare; angajare.

işbirligi s. colaborare; cooperare; asociere; asociație; întrajutorare.

işbirligiypkan s., adj. cooperatist.

işbirlikli adj. asociat; întovărășit.

işbizgan adj. dăunător; defavorabil; dezavantajos.

işbizuw s. defavorizare; dezavantaj; sabotaj; subminare.

işbizuwgî s. sabotor.

işbúgwli adj. (fiz.) concav.

işbúkriygen adj. (fiz.) concav.

işçi s. muncitor; lucrător; salariat. // **•işçi takimî** echipă de muncitori. **•olman işçisi** (nav.) docher. **•tarim işçisi** muncitor agricol.

işçiler s., pl. muncitorime; proletariat.

işçilergekarşı adj. antimuncitoresc.

işçilik I. adj. muncitoresc. II. s. muncitorime; proletariat.

işdeniştirgen adj. reprofilat.

işdeniştiruw s. reprofilare.

işdeniz s. (geogr.) mare interioară.

işe I. adj. de sticlă; din sticlă. II. s. 1. sticlă; recipient (de sticlă). 2. sticlă; geam. // **•bîr işe konyak** o sticlă de coniac. **•bîr işe sût** o sticlă de lapte. **•deneme işesi** eprubetă. **•ğillisaklar işe** termos. **•lâmba**

ışesi sticlă de lampă. • **siyrek-siyrek** **ışe** bea destul de rar. • **tamlalık ışesi** flacon.

ışede *adv.* în sticlă; în eprubetă; în laborator; in vitro.

ışeden *adj.* de sticlă; din sticlă; din geam.

ışedi *adj.* ca sticla; sticlos.

ışegüwli *adj.* (fiz.) concav.

ışegek **I.** *adj.* de băut. **II.** s. băutură (de orice fel).

ışek s. **1.** (anat.) intestin; maț; măruntaie. **2.** furtun; tulumă.

ışek-bawur s. (anat.) intestinale și viscerele.

ışekler s., pl. măruntaie.

ışeli *adj.* ca sticla; sticlos.

ışerde *adv.* înăuntru; în interior. // • **ya ışerde, ya tişarda** ori înăuntru, ori afară.

ışerden *adv.* din interior.

ışerge *adv.* spre interior. // • **ışerge kirmek** a intra înăuntru. • **solışin ışerge almak** a-și reține suflarea; a tăcea mîlc; a tăcea chitic. // • **ışerge buyuruñuz!** poftiți înăuntru!

ışeri **I.** *adv.* înăuntru; în interior. **II.** s. partea interioară; interior.

ışerlegen *adj.* implicit.

ışerleme s. implicație.

ışerlemek *v.t.* a implica.

ışerlengen *adj.* implicat.

ışerlenme s. implicare.

ışerlenmek *v.i.* a se implica.

ışersindirmek *v.t.* a indigna; a scandaliza; a supăra; a revolta.

ışersingen *adj.* indignat; scandalizat; supărat; revoltat.

ışersinme s. indignare; scandalizare; supărare; revoltă.

ışersinmek *v.i.* a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta.

ışetek s. jupă; jupon.

ışgüder s. însărcinat cu afaceri.

ışi *postp.* înăuntru.

ışiaşik **adj.** **1.** vesel; voios; bine dispus. **2.** (psih.) extravertit.

ışiaşilgan *adj.* vesel; înveselit; dispus; bucuros; delectat; desfătat.

ışibatkan *adj.* (fiz.) concav.

ışibizilgan *adj.* **1.** stricat; alterat; degradat. **2.** defavorizat; sabotat; subminat.

ışiboş *adj.* gol; vid.

ışikaragan *adj.* deprimat; descurajat.

ışikosterilgen *adj.* exteriorizat.

ışilgen *adj.* băubil; potabil. // • **ışilgen suw** apă potabilă.

ışilmegen *adj.* nepotabil.

ışilmek *v.i.* a fi băut; a fi fumat.

ışilmez *adj.* nepotabil. // • **ışilmez suw** apă nepotabilă. • **uşajakta sigara ışilmez** la decolare nu se fumează.

ışim s. sorbitură; dușcă.

ışinaşılması s. înveselire; bucurie; delectare; desfătare.

ışinaşması s. destăinuire; mărturisire; recunoaștere.

ışinaştırgan *adj.* care înveselește; îmbucurător; care delectează; care desfată.

ışinawuşturması s. denaturare.

ışinbilmegen *adj.* neprețut; neiscusit; nesorios.

ışinbilmeme s. neprețpere; neîndemănare; nesoriozitate.

ışinboşatması s. (biol.) eliminare.

ışinde **I.** *adv.* în; înăuntru; în interiorul; în cursul; în decursul. **II.** *postp.* între; printre. // • **ışinde kiyamet/ğaygara/dawa-talaş**

kopmak a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta.

• **şirk-suw ışinde bolmak** a fi ud learcă; a musti de apă. // • **arpa ışinde bir biyday** diferit; deosebit; mai cu moț; mai breaz. • **bir altiay ışinde** în decursul unui semestru. • **bir keşe ışinde** într-o singură noapte. • **dewlet ışinde dewlet** stat în stat. • **ğay/tirnak ışinde** în paranteză. • **herkeznîñ ışinde arslan ğatagi bar** în fiecare există un culcuș de leu. • **ışinde kitap bar** conține cărți. • **ışinde ne bar?** ce conține? • **kasaba ışinde** în oraș. • **kólşık parknîñ ışinde tabila** iazul se află în parc. • **korkî ışinde** cuprins de teamă. • **küyğan ışinde** cuprins de emoție. • **ter ışinde** transpirat. • **yeşillik şiy ışinde** vegetația e în rouă.

ışindegi *adj.* conținut.

ışindegiler s., pl. **1.** cuprins; tablă de materii; conținut. **2.** rețetă.

ışindegisi s. conținut.

ışindeki *adj.* conținut.

ışindekiler s., pl. **1.** cuprins; tablă de materii; conținut. **2.** rețetă.

ışindekisi s. conținut.

ışindeleme s. includere; cuprindere; înglobare; înmagazinare.

ışindelemek *v.t.* a include; a cuprinde; a îngloba; a înmagazina.

ışindelen *adj.* **1.** imanent; intrinsec; lăuntric. **2.** inclus; cuprins; înglobat; înmagazinat.

ışindelenmegen *adj.* neinclus.

ışindelenmek *v.i.* a se încadra; a se integra; a se îngloba.

ışindelenmiykalgan *adj.* neinclus.

ışindelep *adv.* inclusiv.

ışindelik s. spontaneitate.

ışinden **I.** *adv.* dinăuntru; din interior; lăuntric. **II.** *postp.* dintre; prin; via.

ışindenatılğan *adj.* destituit; demis; revocat; eliberat din funcție.

ışindenatuw s. destituire; demitere; revocare; eliberare din funcție.

ışindengeşme s. **1.** presentiment; presimțire. **2.** parcurgere.

ışindenşigarılğan *adj.* destituit; demis; concediat; revocat; eliberat din funcție.

ışindenşigaruw s. destituire; demitere; concediere; revocare; eliberare din funcție.

ışindesaklangan *adj.* conținut; cuprins; inclus; înglobat; întrunit.

ışine *adv.* (arată direcția) înăuntru.

ışinealingan *adj.* conținut; cuprins; inclus; înglobat; întrunit. // • **piyatnîñ ışinealingan** inclus în preț.

ışinealınmagan *adj.* neinclus.

ışinealuw s. cuprindere; includere; înglobare.

ışinegeşer *adj.* penetrant.

ışinegeşken *adj.* **1.** coplesitor; pătrunzător. **2.** infiltrat; pătrunzător; penetrat; străpuns; străbătut.

ışinegeşuw s. infiltrare; pătrundere; penetrare; străpungere; străbatere.

ışineğüklew s. învestitură.

ışinekapalı *adj.* (psih.) închis în sine; introvertit.

ışinekapangan *adj.* închistat; izolat.

ışinekapanuw s. închistare; izolare.

ışinekelgen *adj.* favorabil; folositor; util.

ışinekelmegen *adj.* inutil; nefavorabil; nefolositor; netrebuincios;

superfluu.

ışinekeluw s. utilitate.

ışinekirgen *adj.* penetrat; străpuns; străbătut.

ışinekirlir *adj.* penetrabil.

ışinekirlimez *adj.* impenetrabil.

ışinekirmegen *adj.* dezinteresat.

ışineotken *adj.* penetrat; străpuns; străbătut.

ışineotme s. penetrare; străpungere; străbatere.

ışinetikma s. vărare; băgare; introducere.

ışineuşbatar *adj.* penetrabil.

ışineuşbatmaz *adj.* impenetrabil.

ışineuşoter *adj.* penetrabil.

ışineuşotmez *adj.* impenetrabil.

ışinkostermesi s. exteriorizare.

ışinpitirgen *adj.* exterminator.

ışinpitirmesi s. exterminare; ucidere.

ışintartması s. oftat; suspin.

ışintokmesi s. confesiune; destăinuire; mărturisire; recunoaștere.

ışipitken *adj.* **1.** suprimat; decimat; exterminat; nimicitor; stărpit; ucis. **2.** anihilat; neutralizat.

ışirmek *v.t.* a da să bea. // • **aşatıp ışirmek** a da să bea și să mănânce; a ospăta.

ışirtmek *v.t.* a da să bea.

ışisigilgan *adj.* plictisit; sătul.

ışişleri s. (pol.) afaceri interne. // • **ışişleri bakanlığı/nazirlığı** (pol.) ministerul afacerilor interne.

ışi-tişi s. interiorul și exteriorul. // • **ışi-tişi bir** cinstit; onest; corect; sincer; exteriorizat.

ışitoban *adj.* împăiat.

ışitolı *adj.* (gastron.) împănat.

ışkana s. birou; oficiu. // • **bilgi ışkanası** birou de informații.

ışkararması s. descurajare; întristare.

ışkarartkan *adj.* descurajant; întristător.

ışkarartuwğı *adj.* lugubru.

ışkarıştırması s. **1.** instigare; mașinație; mașinații. **2.** intrigă; uneltire; instigare; provocare; urzeală; mașinație; mașinații.

ışkaytması s. greață.

ışke *adv.* spre interior.

ışkealğan s. angajator.

ışkealingan *adj.* încadrat; angajat.

ışkealuw s. încadrare; angajare.

ışkeğüklengen *adj.* însărcinat; pus la lucru.

ışkekaragan *adj.* introspectiv.

ışkekaraw s. introspecție.

ışkekirgen *adj.* încadrat; angajat.

ışkelıştırmesi s. coordonare.

ışkembe s. (la animale) burtă. // • **ışkembeden atmak** a le scoate din burtă; a le născoci. // • **ışkembe şorbasi** ciorbă de burtă.

ışkembedenatılğan *adj.* (fam.) scornit; născocit.

ışkembedenatuw s. (fam.) scorneală; născocire.

ışkendi *adj.* băubil.

ışkenge s. tortură; chin; supliciu. // • **ışkenge bolmak/şekmek** a fi torturat; a fi chinuit; a schingiuit.

• **ışkenge etmek/şektirmek** a tortura; a chinui; a schingiui.

ışkengegi *adj.* chinuitor.

ışkenğeli *adj.* penibil; torturat.

ışkengeşeken *adj.* chinuit; schingiuit.

ışkengeşektirmesi s. chinuire; schingiuire.

ışker s. dormitor.

ışkeyaragan *adj.* favorabil; folositor;

practic; util.
işkeyarama s. utilitate.
işkeyaramagan *adj.* defavorabil; dezavantajos; inutil; nefavorabil; nefolositor; nepractic; netrebuincios; superfluu.
işkeyaramama s. dezavantaj; inutilitate.
işkeyaramaz *adj.* inutilizabil.
ışkı s. 1. băutură alcoolică. 2. băutură; beție. // •**ışkı kótermek** a ține la băutură. •**ışkıge ogırmak** a da în patima beției. // •**alkollî ışkı** băutură alcoolică. •**núre/alırşa/torbas/sayır-mersinî ışkısı** afinată. •**sert ışkiler** băuturi tari. •**vişne ışkısı** vișinată.
ışkığı s. 1. băutor. 2. bețiv.
ışkıklık s. băutură; beție.
ışkıışmegan *adj.* nebăutor.
ışkıkokısı s. miros de alcool; damf.
ışkıl s. bănuială; suspiciune.
ışkılengen *adj.* bănuitor; suspicios.
ışkıllenme s. suspectare.
ışkıllemek *v.t.* a bănui; a suspecta.
ışkılı *adj.* bănuitor; suspectat.
ışkır *adj.* harnic; vrednic; destoinic; muncitor; sânguincios; zelos; silitor; conștiincios.
ışkırık s. sânguință; zel; silință; conștiinciozitate.
ışkılmek s. cămașă. // •**delî ışkılmegî** cămașă de forță. •**ış ışkılmegî** combinezon. •**kol man tıgıwlı ışkılmek** cămașă cusută cu mână. •**nakışlı ışkılmek** ie. •**poplın ışkılmek** cămașă de poplin. •**yakası kapalı ışkılmek** cămașă închisă la gât. •**yúpek ışkılmek** cămașă de mătase.
ışkórgen s. lucrător; muncitor.
ışkórme s. îndeletnicire; lucrare.
ışkuduw s. instinct.
ışkuduwşı *adj.* instinctiv.
ışlegen *adj.* muncitor; lucrător.
ışlegenler s., *pl.* muncitorime; proletariat.
ışlek *adj.* 1. frecventat; animat. 2. (*d. drumur*) circulat. 3. eficient; eficace. // •**ışlek ekler** (*lingv.*) sufixe productive.
ışleketilgen *adj.* eficientizat.
ışleketúw s. eficientizare.
ışleklık s. eficiență; eficacitate.
ışlem s. 1. comprehensiune; cunoaștere; pătrundere; înțelegere. 2. (*mat.*) operație. 3. lucrare; scriere; temă; exercițiu. 4. formalitate; condiție de formă; cerință de formă. 5. acțiune; activitate. // •**ana ışlem** tratat. •**bílím ışlemı** lucrare științifică. •**diploma ışlemı** lucrarea de diplomă. •**doktorlık ışlemnıñ konısı** tema tezei de doctorat. •**dórt ışlem** (*mat.*) cele patru operații. •**hesap ışlemı** (*mat.*) operație aritmetică. •**yañğış ışlem** treabă defectuoasă. •**yazuwlı ışlem** lucrare scrisă.
ışleme s. lucrare.
ışlemek *v.i.* 1. a munci; a lucra; a face. 2. a lucra; a prelucra. 3. (*d. lichide*) a pătrunde. 4. (*d. mecanisme*) a funcționa; a fi în stare de funcționare. // •**ğarası ışlemek** a se inflama; a supura; a puroia (*d. răni*). •**gergef ışlemek** a broda la gherghef. •**ğılıgıne ışlemek** a-i pătrunde până în măduva oaselor. •**guna ışlemek** a păcătui; a greși.

•**kabaát ışlemek** a greși; a cădea în vină. •**nakış ışlemek** a broda.
•**suc ışlemek** a săvârși o faptă regretabilă; a greși. // •**arúw ışliıy** funcționează bine. •**men kóyge muwallım bolıp ışlemege kettım** eu am plecat la țară să lucrez ca învățător. •**n-ışliysnız?** ce faceți?
ışlemeler s., *pl.* servicii; lucrări; logistică.
ışlememe s. inactivitate.
ışlemgi *adj.* comprehensiv; pătrunzător; inteligent.
ışlengen *adj.* lucrat; prelucrat; făcut.
ışlenmegen *adj.* necultivat; neprelucrat; neexploatat; virgin.
ışlenmek *v.i.* a fi lucrat.
ışlenmiykalgan *adj.* necultivat; neprelucrat; neexploatat; virgin.
ışlernıkariştırgan I. adj. agitator; instigator; intrigant; provocator. II. s. încurcă-lume.
ışlernıkeliştırgen s. coordonator.
ışletilgen I. adj. pus în funcțiune; deschis; început; pornit; inaugurat. II. s., *adj.* fabricat; întrebuintat.
ışletilmek *v.i.* 1. a fi pus la muncă; a fi pus să lucreze. 2. a se pune în funcțiune; a se deschide; a se începe; a se porni; a se inaugura.
ışletip-denelgen *adj.* rodât.
ışletip-deneme s. rodaj.
ışletken s. (*econ.*) întreprinzător; patron; fabricant.
ışletkenler s., *pl.* (*econ.*) patronat.
ışletme s. 1. (*econ.*) exploatare; folosință. 2. întreprindere; obiectiv. 3. punere la muncă; punere la lucru. 4. punere în funcțiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare. 5. (*econ.*) companie; societate; întreprindere; instalație; fabrică; uzină. // •**pırınşagılğanı ışletmesi** termocentrală; centrală termoelectrică. •**şagılğan ışletmesi** centrală electrică. •**sanayiy ışletmeler** obiective industriale; întreprinderi industriale. •**suwşagılğanı ışletmesi** hidrocentrală; centrală hidroelectrică. •**uzakses ışletmesi** centrală telefonică.
ışletmegi s., *adj.* întreprinzător; patron; fabricant.
ışletmek *v.t.* 1. a pune la muncă; a determina să lucreze. 2. a pune în funcțiune; a deschide; a începe; a porni; a inaugura. // •**bek kóp ışletmek** a suprasolicita. •**ışletip denemek** a roda.
ışletúw s. 1. punere la muncă; punere la lucru. 2. punere în funcțiune; deschidere; începere; pornire; inaugurare.
ışletúwgi s., *adj.* întreprinzător; patron; fabricant.
ışlı *adj.* 1. (*d. fructe*) cărnos; cu miez. 2. (*fig.*) sentimental; tandru.
ışlı-bawurlı *adj.* visceral.
ışlık s. 1. atelier. 2. brant. // •**koñşı ışlıkte** la atelierul vecin.
ışlılık s. sentimentalism.
ışlı-tışlı *adj.* intim.
ışmayı s. vaselină.
ışmegen *adj.* nebăutor; nefumător.
ışmek *v.t.* 1. a bea. 2. a fuma. // •**akılın ışmek** a-și bea mințile; a i se urca băutura la cap. •**ant/kasam ışmek** a jura; a depune jurământ. •**aşap ışmek** a se înfrupta. •**kóterip ışmek** a bea

pe nerăsuflăte; a da pe gât. •**tútún ışmek** a bea tutun; a fuma. // •**ekı sáát bırşıy aşap ışmeñiz** timp de două ore să nu mâncați și să nu beți nimic. •**ışme sakın!** nu cumva să bei!
ışpıtırmesı s. 1. decimare; nimicire; suprimare; ucidere. 2. anihilare; neutralizare.
ışsız s., *adj.* șomer; fără ocupație. // •**ışsız dolaşmak** a umbla haimana. •**ışsız kalmak** a rămâne fără slujbă; a deveni șomer.
ışsızdolaşkan s. vântură-lume; vagabond; hoinar.
ışsızdolaşma s. vânturare; vagabondaj; hoinăreală.
ışsız-kússúz s. 1. șomer. 2. pușlama; leneș; trândav.
ışsızlık s. șomaj.
ışşamaşırı s. lenjerie de corp.
ışte *adv.* înăuntru; în interior.
ışte *interj.* iată!; uite!; vezi!; poftim!
ıştebúw s. imbold.
ışten I. adj. sincer; deschis. II. *adv.* din interior; lăuntric.
ıştenbolmagan *adj.* superficial.
ıştenkenar s. șomer. // •**ıştenkenar kalmak** a rămâne fără slujbă; a deveni șomer.
ıştenkenarlık s. șomaj.
ıştenlik s. sinceritate; intimitate; familiaritate.
ıştenşigarılğan *adj.* concediat.
ıştenşigaruw s. destituire; demitere; concediere; revocare; eliberare din funcție.
ıştentartilma s. scrupul.
ıştepe s. impuls; imbold; îndemn.
ışterı s. (*fiziol.*) endoterm.
ışturtew s. imbold.
ıştúzúk s. regulament (*de ordine interioară*).
ışuzlaştırması s. coordonare.
ışyúz s. adevăr; realitate.
ışyúzlı *adj.* adevărat; real.
ıyın s. (*anat.*) umăr.
ız s. urmă; dără; amprentă. // •**deren ızı kalmak** a se întipări. •**ız taşlamak** a lăsa urme. // •**ayak ızı** urme de pași. •**parmak ızı** amprentă digitală.
izaktargan s. urmăritor; cercetaș.
izgi s. urmăritor; detectiv. // •**izgi filmi** film polițist.
izin s. permisiune; voie; încuviințare. // •**izin almak** a lua permisiunea; a se învoi. •**izin bermek** a da voie; a învoi; a permite; a încuviința. •**izin istemek** a cere permisiunea; a cere voie; a cere îngăduință. // •**izin etersnız mı?** permiteți?
izinli *adj.* 1. învoit. 2. încuviințat; permis.
izinname s. permis; bilet de voie.
izinsız *adj.* nepermis; interzis; fără permisiune.
izinsızlık s. interzicere; prohibiție.
izlegen *adj.* obsedat.
izlek s. cărare; potecă.
izlekşik s. (*dim.*) cărăruie; potecuță.
izleme s. urmărire; supraveghere; obsesie.
izlemek *v.t.* a urmări; a supraveghea.
izlendirmek *v.t.* a pune sub urmărire; a pune sub observație.
izlengen *adj.* 1. urmărit; supravegheat. 2. obsedat; posedat.
izlenim s. impresie; părere; apreciere.
izlenimgi s. (*pict.*) impresionist.
izlenimgilerdensoñ s. (*pict.*) post-impresionist.

îzlenímǵılık s. (*pict.*) impresionism.
îzlenímǵılıktensoñ s. (*pict.*) post-impresionism.
îzlenmek v.i. a fi impresionat.
ızlewǵı s. urmăritor; supraveghetor; spectator.
ızlı adj. cu urmă; cu dără; cu amprentă. // •**ızlı mermiy** (*mil.*) glonte trasor.
ızsız adj. fără urmă; fără amprentă.
ızsız-tozsız adj. fără urmă; fără amprentă.
ıztúşım s. (*fiz., mat.*) proiecție.
ıztúşırmek v.t. (*fiz., mat.*) a proiecta.
ıztúşırılgen adj. (*fiz., mat.*) proiectat.
ıztúşırúw s. (*fiz., mat.*) proiectare.

I

ıgrıp s. năvod.
ikinma s. scremet; icnet; opintire.
ikinmak v.i. a se screme; a icni; a se opinti.
ikinuw s. scremet; icnet; opintire.
ilaw adj. contrar; opus; încăpățânat.
ilawkelgen adj. combativ; oponent; opozant.
ilawkelúw s. 1. obiectie; observație. 2. combatere; opoziție. 3. opunere; împotrivire.
ilawluk s. opunere; combativitate.
ilawsuzluk s. neîmpotrivire.
ilawturulmaz adj. irezistibil.
ilgamak v.i. (*d. cai*) a galopa.
ilgar s. galop.
ilgım s. miraj; fata morgana.
ilim s. cumpătare; moderație.
ilimli adj. cumpătat; moderat.
ilimsiz adj. necumpătat; nechibzuit; nesăbuit; necugetat; nesocotit.
ilimsizlik s. necumpătare; nechibzuință; nesăbuință; necugetare; nesocotință.
imik s. (*anat.*) creștet; sinciput; vertex.
imıt s. 1. goldană; renglotă. 2. (*bot.*) goldan; renglot (*lat., Prunus insititia*).
imlik s. (*gram.*) interjecție.
inǵingan adj. 1. mahnit; amărât; necăjit. 2. luxat; scrântit.
inǵınma s. 1. mahnire; amărâre; necăjire. 2. luxare; scrântire.
inǵınmak v.i. 1. a se luxa; a se scrânti. 2. a se mahnii; a se amări; a se necăji.
inǵınuw s. 1. mahnire; amărâre; necăjire. 2. luxare; scrântire.
inǵıtma s. 1. mahnire; amărâre; necăjire. 2. luxare; scrântire.
inǵıtmak v.t. 1. a mahnii; a amări; a necăji. 2. a luxa; a scrânti.
inǵıtuw s. 1. mahnire; amărâre; necăjire. 2. luxare; scrântire.
ıntıkam s. răzbunare; revanșă; represalii. // •**ıntıkam almak** a se răzbuna.
ıntıkamǵı adj. răzbunător; revanșard; vindicativ.
ıntıkamǵılık s. (*pol.*) revanșism; politică revanșardă.
ıntıkamıalingan adj. răzbunat.
inǵıramak v.i. a geme; a boci; a hohoti; a se tângui.
inǵıraşmak v.i. a geme; a boci; a hohoti; a se tângui (*laolaltă*).
inǵıratmak v.t. a determina să geamă; a determina să bocească; a determina să hohotească; a determina să se tânguiască.
inǵıraw s. geamăt; bocet; hohot; tânguire.
inǵırawǵı s. bocitoare.
inǵırdamak v.i. a geme; a boci; a hohoti; a se tângui.
inǵırdaşmak v.i. a se tângui; a boci; a hohoti; a geme.
inǵırdatmak v.t. a determina să

geamă; a determina să bocească; a determina să hohotească; a determina să se tânguiască.
inǵırdaw s. geamăt; bocet; hohot; tânguire.
inǵırdawǵı s. bocitoare.
inǵırtı s. geamăt; bocet; hohot; tânguire.
inǵıldama s. scremet; icnet; opintire.
inǵıldamak v.i. a se screme; a icni; a se opinti.
inǵıldaw s. scremet; icnet; opintire.
inǵıltı s. scremet; icnet; opintire.
ır s. cântec; melodie.
ırak I. adj. depărtat; îndepărtat. **II.** s., adj. irakian.
ırak s. (topon.) Irak.
ıraklaşkan adj. îndepărtat; separat; despărțit.
ıraklaşmak v.i. a se îndepărta; a se separa; a se despărți.
ıraklaştırma s. îndepărtare.
ıraklaştırmak v.t. a îndepărta; a separa; a despărți.
ıraklaştıruw s. îndepărtare.
ıraklı s., adj. irakian.
ıraklık s. depărtare; distanță.
ıraksama s. (*mat.*) divergență.
ıraksamaǵı adj. (*mat.*) divergent.
ıraktan adv. de departe; din depărtări.
ıray s. (*fil.*) caracter.
ıraybılımlı s. caracterologie.
ıraylamak v.t. a caracteriza; a înfățișa.
ıraylangan adj. caracterizat; calificat.
ıraylanmak v.i. a fi caracterizat.
ırgak s. cange; cârlig.
ırgalama s. zdruncinare; zgâlțâială.
ırgalamak v.t. a zdruncina; a zgâlțâi; a mișca.
ırgalangan adj. clătinat; zdruncinat; scuturat.
ırgalanmak v.i. a se zdruncina; a se zgâlțâi; a se mișca.
ırgalaw s. zdruncinare; zgâlțâială.
ırğaşı I. adj. feminin; femeiesc. **II.** s. (*zool.*) femeiușcă; femelă.
ırğaşıaslan s. leoaică.
ırğaşıayuw s. ursoaică.
ırğaşibizaw s. vițea; vițică.
ırğaşıboşık s. cățelușă.
ırğaşiborı s. lupoaică.
ırğaşidombay s. bivoliță.
ırğaşidomız s. scroafă; purcea.
ırğaşienık s. cățelușă.
ırğaşıesek s. măgăriță.
ırğaşıgamış s. bivoliță.
ırğaşığolparis s. tigroaică.
ırğaşihinzır s. scroafă; purcea.
ırğaşıit s. cățea.
ırğaşık s. piedică. // •**ırğaşık salmak** a pune piedică.
ırğaşıkakay s. scroafă; purcea.
ırğaşıkaplan s. tigroaică.
ırğaşıkaşkir s. lupoaică.
ırğaşıkoyan s. iepuroaică.
ırğaşıkópek s. cățea.
ırğaşilik s. feminitate.
ırğaşımanda s. bivoliță.
ırğaşımerkep s. măgăriță.
ırğaşımişik s. pisică; femeiușca motanului.
ırğaşinogay s. cățea.
ırğaşıorgan s. pistil.
ırğaşıpelenk s. tigroaică.
ırğaşışir s. leoaică.
ırğaşışopar s. scroafă; purcea.
ırğaşışoşka s. scroafă; purcea.
ırğaşıtawlay s. iepuroaică.
ırğaşıtawşan s. iepuroaică.
ırğaşıtúlkı s. vulpoaică.
ırgat s. 1. argat; slugă. 2. vinci; troliu;

cabestan.
îrgatlık s. argăție; slugărie; slugărnice.
îrgattay adj. slugarnic.
îrgay s. (bot.) jep; jneapăn (lat., *Pinus mugo*).
îrgiy adj. rasial. // **•îrgiy ayırısayuw** discriminare rasială.
îrgiysizga I. adj. etnografic. II. s. etnografie.
îrgiysizgağı s. etnograf.
îrgiysizgalı adj. etnografic.
îrik s. 1. semn; premoniție; presimțire; presentiment; prevestire; prognoză; pronostic; augur; auspiciu. 2. datină.
îrikli adj. prevestit; prezis; prognozat; pronosticat.
îrikşi s. prevestitor; prezicător; ursitor; ghicitor; augur.
îrim s. 1. datină. 2. semn; premoniție; presimțire; presentiment; prevestire; prognoză; pronostic; augur; auspiciu.
îrimgi s. prevestitor; prezicător; ursitor; ghicitor; augur.
îrimli adj. prevestit; prezis; prognozat; pronosticat.
îris s. soartă; destin.
îriz s. castitate; cinste; neprihănire. // **•îrizi zorlanmak** a fi siluit. **•îrizin zorlamak** a necinști; a viola; a silui. **•zor man iriz kîrletmek** a necinști; a viola. // **•îrizga suyikast** atentat la putoare.
îrizizorlangan adj. deflorată; siluită.
îrizli adj. cast; cinstit; neprihănit.
îrizzorlaması s. deflorare; siluire.
irk s. gen; rasă; specie. // **•biyaz irk** rasa albă. **•insan irgi** specia umană. **•irk ayırması** segregatie rasială. **•kara irk** rasa neagră. **•sarı irk** rasă galbenă; rasă xantodermă. **•sariteri(lî) irk** rasă xantodermă; rasă galbenă.
irkbilimgisi s. etnolog.
irkbilimi s. etnologie.
irkbilimli adj. etnologic.
irkli adj. etnic.
irkşi s., adj. rasist.
irkşilik s. rasism; segregatie rasială.
irktaş adj. de aceeași rasă.
irlamak v.i., v.t. a cânta.
irli adj. melodic.
irmak s. fluviu; râu.
isîrgan adj. mușcător.
isîrmak v.t. a mușca; a apuca cu dinții.
isîtmak v.t. a încălzi.
islah s. 1. îmbunătățire; ameliorare. 2. corectare; îndreptare; redresare.
islahat s. reformă; schimbare; modificare.
islahatbolir adj. reformabil.
islahatbolmaz adj. nereformabil.
islahatlı adj. reformat; schimbat; modificat.
islahatsiz adj. nereformat; neschimbat; nemodificat.
islahatşi s. reformator.
islahli adj. 1. corectat; îndreptat; redresat. 2. îmbunătățit; ameliorat.
islak adj. ud; umed.
islaklık s. umezeală; umiditate.
islama s. umezire; văruire.
islamak v.t. a uda; a umezi; a înmuia; a văru.
islangan adj. umezit; văruit.
islanmak v.i. a se umezi; a se uda; a fi văruit.
islatma s. umezire; văruire. // **•islatma dermanı** loțiune.
islatmak v.t. a umezi; a văru.

islatuw s. umezire; văruire.
islaw s. umezire; văruire.
islîk s. fluierat; şuierat.
ispanak s. (bot.) spanac (lat., *Spinacia oleracea*).
ispat s. demonstrație; dovadă; probă. // **•ispat bolmak** a se demonstra; a se dovedi; a fi probat. **•ispat etmek** a demonstra; a dovedi; a proba.
ispatlama s. dovadă.
ispatlamak v.t. 1. a demonstra; a dovedi. 2. a justifica; a demonstra; a dovedi; a stabili.
ispatlangan adj. dovedit; demonstrat.
ispatlanmak v.i. 1. a se demonstra; a se dovedi. 2. a se justifica; a se demonstra; a se dovedi; a se stabili. // **•ispatlanmak kerekken** ceea ce era de demonstrat.
ispatlaw s. dovadă.
ispatlawgi adj. demonstrativ; doveditor.
ispatlı adj. demonstrat; dovedit; probat.
israr s. insistență; persistență; perseverență. // **•israr etmek** a insista; a persevera. // **•riğa etemen, israr etmeseñiz!** vă rog, nu insistați!
israrlı adj. insistent; persistent; perseverent; stăruitor; tenace; dâr.
issî I. adj. fierbinte; cald; termal; termic. II. s. (fiz.) grad de căldură; temperatură. // **•issî suw** apă termală.
issîbergen adj. exotermic.
issîölşer s. (fiz.) calorimetru.
issiz adj. (d. locuri) pustiu; nelocuit.
issizlik s. (d. locuri) pustietate.
İstanbul s. (topon.) Istanbul.
istavroz s. (relig.) cruce; crucifix; semnul crucii.
istavrozgi s. (ist.) cruciat.
istilah s. expunere; explicație.
istirap s. durere chin; supliciu. // **•istirap şekmek** a se chinui. **•istirap şektirmek** a chinui.
istirapşeger adj. îndurător; răbdător.
istirapşegetan adj. îndurător; răbdător.
istirapşekken adj. chinuit.
istirapşektirmesi s. chinuire.
istirapşi adj. chinuitor.
ışan s. (zool.) șoarece (lat., *Mus sp.*).
ışan, kyor- s. (zool.) orbete; cățelul-pământului; șomăc (lat., *Spalax microphthalmus*).
ışanawuygan adj. credul.
ışanawuyma s. credulitate; încredere.
ışanawuyman adj. incredul; neîncercător; bănuitor; sceptic.
ışanawuymama s. scepticism.
ışanawuyuw s. credulitate; încredere.
ışandirgan adj. imbiator.
ışandirma s. lămurire; convingere.
ışandirmagan adj. neconcludent; neconvingător; neplauzibil.
ışandirmak v.t. a determina să creadă; a convinge.
ışandirmaz adj. neconcludent; neconvingător; neplauzibil.
ışandiruw s. elocință; elocvență.
ışandiruwgi adj. convingător; veridic; plauzibil; concludent.
ışangan adj. încrezător.
ışanganday adj. convingător; veridic; plauzibil; concludent.
ışangoli s. 1. cărăruie; potecuță. 2. (fig.) scăpare; salvare.
ışanı, dak- s. (zool.) hamster; hârciog

(lat., *Cricetus cricetus*).
ışanı, ger- s. (zool.) șoarece-de-câmp (lat., *Microtus arvalis*).
ışanı, gewez- s. (zool.) pârș; alunar (lat., *Muscardinus avellanarius*).
ışanı, tarla- s. (zool.) șoarece-de-câmp (lat., *Microtus arvalis*).
ışanı, taw- s. (zool.) șoarece-de-pădure (lat., *Apodemus sylvaticus*).
ışanı, úy- s. (zool.) șoarece-de-casă (lat., *Mus musculus*).
ışanılağak adj. verosimil; demn de încredere.
ışanılmaz adj. neverosimil; necrezut; evaziv.
ışanış s. încredere.
ışankulagi s. (bot.) vulturică; hultenioară; culcușul-vacii; urechea-șoarecelui (lat., *Hieracium pilosella*).
ışanma s. convingere; încredințare.
ışanmagan adj. neîncercător.
ışanmak v.i. a se încrede; a se bizui (în cineva).
ışanmama s. neîncredere.
ışanmaykalgan adj. neîncercător.
ışanmaykalma s. neîncredere.
ışanmaykaluw s. neîncredere.
ışanuw s. credulitate; încredere.
ışki s. 1. (tehn.) rindea. 2. (tehn.) raboteză. 3. răzătoare; răzuitoare.
ışkilama s. 1. (tehn.) rindeluire. 2. (tehn.) rabotare. 3. răzuire.
ışkilamak v.t. 1. (tehn.) a rindelui. 2. (tehn.) a rabota. 3. a răzui.
ışkilangan adj. 1. (tehn.) rindeluit. 2. (tehn.) rabotat. 3. răzuit.
ışkilaw s. 1. (tehn.) rindeluire. 2. (tehn.) rabotare. 3. răzuire.
ışkili adj. 1. (tehn.) rindeluit. 2. (tehn.) rabotat. 3. răzuit.
ışkina-ışkina adv. pe ascuns; tiptil; pe furiș.
ışkingan adj. dispărut; strecurat; furișat.
ışkinma s. dispariție; strecurare; furișare.
ışkinmak v.i. a dispărea; a se strecura; a se furișa; a pleca neobservat.
ışkinuw s. dispariție; strecurare; furișare.
ışkola s. școală.
ışkuzay s., adj. (ist.) scit; crimean.
ışta s. 1. apetit; poftă (de mâncare). 2. (fig.) poftă; dorință. // **•ıştası aşılmak** a i se deschide pofta de mâncare. **•ıştası kapalmak** a-i trece pofta de mâncare. // **•ıştañiz bar mı?** aveți poftă de mâncare?
ıştaaşuwgi adj. apetisant.
ıştagadayanmaz adj. pofticios.
ıştalı adj. pofticios; cu chef; dornic.
ıştan s. chiloți. // **•erkek ıştanı** chiloți bărbătești. **•kiskaayaklı ıştanı** chiloți de damă.
itir s. parfum; aromă; mireasmă.
itiriyat s. parfumerie.
itirlama s. parfumare; aromatizare; înmiresmare.
itirlamak v.t. a parfuma; a aromatiza; a înmiresma.
itirlangan adj. parfumat; aromatizat; înmiresmat.
itirlanmak v.i. a se parfuma; a se aromatiza; a se înmiresma.
itirlaw s. parfumare; aromatizare; înmiresmare.
itirli adj. parfumat; aromatizat; înmiresmat.

îțîrșahîm s. (bot.) indrușaim; sângele-voinicului (lat., *Lathyrus odoratus*).
îțîrșeșegî s. (bot.) mușcată; pelargonie (lat., *Pelargonium odoratissimum*).
îțriyat s. parfumuri.
izan s. 1. brazdă. 2. făgaș; urmă (de roată etc.).
izgara s. friptură la grătar; frigăruie.
izrar s. pagubă; daună; prejudiciu. // •**izrar bolmak** a fi păgubit; a i se aduce daune; a fi prejudiciat. •**izrar etmek** a păgubi; a dăuna; a prejudicia.
izretken adj. păgubitor.

J

jagun I. num. (mong.) sută. **II.** s. (mil.) escadron; companie; centurie.
jagunbaşı s. (mil.) căpitan.
jagwar s. (zool.) jaguar (lat., *Panthera onca*).
jale s. (meteo.) rouă.
jalelengen s. înrourat.
jalelenme s. înrourare.
jalelenmek v.i. a se înroura.
jalelí adj. înrourat.
Jamayka s. (topon.) Jamaica.
jamaykalî s., adj. jamaican.
jandarma s. 1. jandarmerie. 2. jandarm.
japon s., adj. japonez.
Japon s. (topon.) Japonia.
Japon-akkózlígí s. (orn.) privighetoare-cu-ochi-alb japoneză (lat., *Zosterops japonicus*).
Japon-bódenesí s. (orn.) prepeliță japoneză (lat., *Coturnix japonica*).
japonğa I. adv. în limba japoneză. **II.** s. (limba) japoneză.
Japon-kurmasí s. (bot.) curmal-japonez; abanos; eben (lat., *Dyospiros kaki*).
Japon-ládiní s. (bot.) brad japonez (lat., *Abies firma*).
Japon-múyúzbaşı s. (orn.) mătăsar japonez (lat., *Bombycilla japonica*).
Japon-narusí s. (bot.) brad japonez (lat., *Abies firma*).
Japon-salkimí s. (bot.) salcâm-japonez; soforă (lat., *Sophora japonica*).
Japon-samirí s. (orn.) mătăsar japonez (lat., *Bombycilla japonica*).
Japon-șîrşisí s. (bot.) brad japonez (lat., *Abies firma*).
Japon-yúpekkuyrugí s. (orn.) mătăsar japonez (lat., *Bombycilla japonica*).
jar num. (mong.) șaizeci.
jargon s. (lingv.) jargon.
jartiyera s. jartieră.
jelew s. (gastron.) jeleu.
jersew s. jerseu.
jes-us s., adj. (ist.) sakait.
jeton s. jeton.
jidgelek s. (bot.) jujubă (lat., *Ziziphus jujuba*).
jiruga num. (mong.) șase.
jojoba s. (bot.) jojoba (lat., *Simmondsia chinensis*).
jubilew s. jubileu.
jubur s. (geogr.) vale; luncă; pășune.
judo s. (sport) judo.
junta s. (pol.) juntă.
juriy s. juriu.
jurnal s. jurnal.
jurnalist s. jurnalist.
jurnalistika s. jurnalistică.
jurnalistlík s. jurnalistică.

K

ka I. adv. unde?; unde este?; **II.** interj. 1. hai!; haide!; 2. iată!; uite!; // •**ka-teğegín bilmemek** a nu ști ce să se mai facă. // •**ka kóriyím ne yaptıñ** ia să văd ce-ai făcut. •**ka mením kitabım?** unde este cartea mea?; •**ka-tesîñiz?** ce faceți?;
kaan s. 1. suveran; monarh. 2. (ist.) han.
kaanbiyke s. soția hanului; regină.
kaanímkiş s. prințesă; domniță; domnișoară.
kaanîş s. fiica hanului; prințesă.
kaanîşa s. soția hanului; regină.
kaanlík s. monarhie; regat.
kaálbaşkan adj. sincer; cordial.
kaálbaşuw s. sinceritate; cordialitate.
kaálbiy adj. sincer; cordial.
kaálbiysızga s. cardiografie; cardiogramă.
kaálbiysızgağî s. cardiograf.
kaálbíkarargan adj. amărât; necăjit; mahnit; trist; supărat.
kaálbítaş adj. nemilos; neîndurător; crud; hapsân.
kaálbitemiz adj. sincer; onest.
kaálp s. 1. (anat.) inimă; cord. 2. (fig.) milă; compătimire. 3. (fig.) mijloc; centru. // •**kaálbí bolmamak** a fi fără inimă. •**kaálbí sílkinmek** (med.) a-i palpa inima. •**kaálbí toktamak** a-i sta inima în loc. •**kaálbín ezmek** a-i zdrobi cuiva inima; a-l mahnii; a-l supăra. •**kaálbín karartmak** a-i strica cuiva inima; a-l întrista; a-l mahnii. // •**kaálbí yaman** răufăcător; răutăcios. •**kaálbíñ temíz bolsa** dacă ți-e sufletul curat. •**kaálbíñíz saw bolsın!** vă mulțumesc!; •**kaálp ğetersızlíğí** (med.) insuficiență cardiacă. •**kaálp kastasí** (med.) bolnav de inimă. •**kaálp temízlíğí** candoare. •**kaálp toktamasí** (med.) stop cardiac.
kaálp-gúlí s. 1. păducea; gherghină. 2. (bot.) păducel; gherghin (lat., *Crataegus monogyna*).
kaálp-gúlí, beşiynelí- s. (bot.) păducel; ramn (lat., *Crataegus oxyacantha*).
kaálpkararmasí s. amărăciune; necaz; mahnire; tristete; supărare.
kaálpkarartuwğî adj. întristător; supărător.
kaálpkeatkan adj. plăcut; atrăgător; simpatice.
kaálpsız adj. nemilos; fără inimă; crud.
kaálpsızlík s. neîndurare; cruzime.
kaálpşabalanmasí s. (med.) palpitație.
kaálpten adv. din inimă.
kaár s. supărare; tristete; mahnire; îngrijorare; neliniște; necaz. // •**itnîñ-bitnîñ kaárín şekmek** a purta grija tuturor. •**kaárín**

şekmek a-i duce grija.
kaáretken *adj.* îngrijorat; trist; mahnit; neliñiştít.
kaáretme *s.* îngrijorare; tristețe; mahnire; neliñište.
kaáretmek *v.i.* a se întrista; a se mahní; a se amări; a se neliñiştí. // **•heş kaáretmeñiz!** fiți fără nicio grijă!
kaárettirgen *adj.* îngrijorător; neliñiştitor; preocupant; frământător.
kaárettirmek *v.t.* a îngrijora; a neliñiştí; a preocupa; a frământa.
kaárlendirgen *adj.* întristător; mahnitor; supărător; neliñiştitor.
kaárlendirmek *v.t.* a întrista; a mahní; a supăra; a necăji; a neliñiştí.
kaárlengen *adj.* întristat; mahnit; supărat; necăjit; neliñiştít.
kaárlenme *s.* îngrijorare; neliñište; preocupare; frământare.
kaárlenmek *v.i.* a se întrista; a se mahní; a se supăra; a se necăji; a se neliñiştí.
kaárlı *adj.* supărat; trist; necăjit; îndurerat; neliñiştít.
kaárlı-kaárlı *adv.* supărat; trist; necăjit; îndurerat; neliñiştít.
kaársız *adj.* liniştít; tihnit.
kaársızlık *s.* linişte; tihnă.
kaba *adj.* 1. mare; voluminos. 2. (*d. oamenii*) grosolan; vulgar. 3. (*d. materiale*) brut; necizelat; grosolan. // **•kaba awurluk** greutate brută.
kabaát *s.* 1. vină; vinovăție; greşeală; abateră. 2. (*jur.*) culpă; vinovăție; delict. // **•kabaát atmak** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăti; a-l suspecta. **•kabaát işlemek** a greşi; a cădea în vină. **•kabaát taşlamamak** a nu pune vina pe cineva; a-l dezvinovăti.
•kabaátinden geşirmek a grația pe cineva; a-l ierta. // **•kabaát alati** corpul delict. **•kabaát eşiyaşı** corp delict. **•kabaát meñki tuwul** nu e vina mea. **•kabaát ortagi** complice. **•kabaát ortaklığı** complicitate. **•kabaát ústí** în flagrant delict. **•kabaátım yok** n-am nicio vină. **•kabaátını oga attılar** au dat vina pe el. **•menim kabaátım tuwul** nu este vina mea. **•ózim kabaátımden** din vina mea.
kabaátatılğan *s.* acuzat; incriminat; inculpat; învinovătit; învinuit.
kabaátatkan *s., adj.* acuzator.
kabaátatuw *s.* acuzare; incriminare; inculpare; învinovățire; învinuire.
kabaátgúklegen *s., adj.* acuzator.
kabaátgúklemesi *s.* acuzare; incriminare; inculpare; învinovățire; învinuire.
kabaátgúklengen *s.* acuzat; incriminat; inculpat; învinovătit; învinuit.
kabaátındengeşirilgen *adj.* 1. (*jur.*) grațiat; amnistiat. 2. cruțat; iertat; absolvit de vină.
kabaátındengeşirúw *s.* 1. (*jur.*) grațiere; amnistiere. 2. cruțare; iertare; absolvire.
kabaátlı *adj.* vinovat; culpabil. // **•kabaátlı tutmak** a arunca vina pe cineva; a-l învinovăti; a-l suspecta.
kabaátlıkórgen *s., adj.* acuzator.
kabaátlıkórlıgen *I. adj.* suspectat; bănuít. **II. s. acuzat; inculpat; învinovătit; învinuit.
kabaátlıkórúw *s.* 1. suspectare; bănuire. 2. acuzare; inculpare;**

învinuire.
kabaátlıñınkaytarılması *s.* extrădare.
kabaátlıtutkan *s., adj.* acuzator.
kabaátlıtutulğan *adj.* 1. suspectat; bănuít. 2. acuzat; inculpat; învinovătit; învinuit.
kabaátlıtutuw *s.* 1. suspectare; bănuire. 2. acuzare; inculpare; învinuire.
kabaátınıtekrarı *s. (jur.)* recidivă.
kabaátsız *adj.* 1. nevinovat. 2. (*fig.*) inocent; candid. // **•kabaátsız şıgarmak** a scoate pe cineva nevinovat.
kabaátsızlık *s.* inocență; nevinovăție.
kabaátsızşıkkán *adj.* dezvinovătit; disculpat.
kabaáttegeşirgen *adj.* iertător; îndurător.
kabagı, bal- *s. (bot.)* dovleac; bostan (*lat., Cucurbita pepo maxima*).
kabagı, it- *s. (bot.)* mutătoare; împărăteasă (*lat., Bryonia alba*).
kabagı, suw- *s. (bot.)* târtăcută; tıgvă; tâlv (*lat., Lagenaria gourda*).
kabağa *adv.* în linii mari; grosso modo.
kabak I. adj. 1. (*fig.*) chel; pleşuv. 2. (*fig.*) fără minte; prost. 3. (*d. pepenii*) crud; necopt. **II. s. (bot.)** dovleac; bostan (*lat., Cucurbita pepo maxima*). 2. (*anat.*) glob ocular. // **•bo kabak bal gibí tatlı** dovleacul acesta este dulce ca mierea. **•ğar kabaklı** (*anat.*) cu orbite adânci. **•kabak bóregi** plăcintă de dovleac.
kabakbaş *adj.* chel; pleşuv.
kabakbaşlık *s.* chelie; calviție.
kabakulak *s. (med.)* oreion.
kabalak *s. (mil.)* coif.
kabalaşmak *v.i.* a se vulgariza; a se brutaliza; a deveni brutal.
kabalaştırma *s.* trivializare; vulgarizare.
kabalaştırmak *v.t.* a vulgariza.
kabalaştıruw *s.* trivializare; vulgarizare.
kabalık *s.* grosolanie; obraznicie; brutalitate; vulgaritate.
kaban *s. (zool.)* mistreț; porc-sălbatic (*lat., Sus scrofa feras*).
kabaret *s.* cabaret.
kabargan *adj.* 1. umflat; înfoiat. 2. crescut; ridicat; mărit. 3. (*fiz.*) convex. // **•kabargan dalga/dulkun** talaz; val mare.
kabarık I. adj. crescut; înfoiat; umflat. **II. s.** moviliță; dâmb.
kabarıp-ğúrgen *adj.* țănoş.
kabarma *s.* 1. umflare; ridicare; reliefare; bombare; relief înalt. 2. (*geogr.*) flux. 3. (*în sculptură*) basorelief. 4. afânare.
kabarmak *v.i.* 1. a se umfla; a se ridica; a se mări. 2. a se umfla; a se înfoia. 3. a se coşcovi; a se scoroji. 4. a se afâna. // **•ğanayı kabarmak** a se profila; a se reliefa. **•kabarıp ğúrme** a umbla țănoş. **•kabarıp şatlamak** a se scoroji. // **•yokka kabarıp ğúre** degeaba umblă țănoş.
kabarşık *s.* 1. băsică; bulă (*de aer, gaz*). 2. (*anat.*) papilă. 3. (*med.*) pustulă; veziculă; băsicuță.
kabarşıklı *adj.* 1. (*anat.*) papilar. 2. (*med.*) pustulos; vezicular; cu băsicuțe.
kabartı *s.* 1. protuberanță; proeminență; ieşitură; umflătură; ridicătură. 2. (*med.*) inflamație.
kabartılğan *adj.* exagerat; pompos;

bombastic; fastuos.
kabartılğanhis *s.* senzație.
kabartılğanhisli *adj.* senzațional.
kabartma *s.* 1. umflare; ridicare; reliefare; bombare; relief înalt. 2. (*în sculptură*) basorelief. 3. exagerare; pompă; fast. 4. afânare. 5. (*arhit.*) bovindou. // **•kabartma karta** hartă în relief.
kabartmak *v.t.* 1. a umfla; a înfoia. 2. a umfla; a spori; a mări; a exagera. 3. (*fig.*) a măguli; a flata. 4. (*fig.*) a instiga; a incita; a provoca; a ațâța; a întărâta; a învrăjbi. 5. a afâna. // **•kókírek/koltık kabartmak** a se umfla în pene; a se fuduli. **•kulak kabartmak** a ciuli urechile; a asculta cu atenție; a trage cu urechea.
kabartuw *s.* 1. exagerare; exces. 2. flatare; măgulire. 3. (*în sculptură*) altorelief.
kabartuwğı *adj.* lăudător; elogiator; lingusitor; măgulitor.
kabartuwlı *adj.* 1. exagerat; pompos; bombastic; fastuos. 2. afânat.
kabaruw *s.* 1. umflare; ridicare; reliefare; bombare; relief înalt. 2. (*geogr.*) flux. 3. (*în sculptură*) basorelief. 4. afânare.
kabaw *s.* capcană; cursă.
kaber I. s. 1. veste; știre. 2. informare; avizare. 3. informație; lămurire. **II. s., adj. (gram.)** indicativ. // **•baştan kaber etmek** a prevesti. **•kaber almak** a primi veste; a prinde de veste. **•kaber bermek/ğíbermek/salmak** a da de veste; a informa; a înștiința. **•kaberí bolmak** a ști; a avea habar. **•keleğekten kaber bermek** a prezice viitorul; a proroci. **•tekmil kaber bermek** a raporta; a informa. // **•bo kaberni eşıtken soñ, başın aşaga alıp ğúre başladı** după ce a auzit vestea aceasta, a început să umble cu capul plecat. **•boranga da kaber berile** se anunță și furtună. **•kaber kipi** (*gram.*) modul indicativ. **•ketkenden beritli kaber yok** de când a plecat nu e nicio veste. **•o kişí hakkında túrlı kaberler ğúre** în legătură cu omul acela circula felurite zvonuri. **•tekmil kaber** (*mil.*) raport. **•telegraf kaberí** telegramă.
kabargan *adj.* informat; încunoștințat; înștiințat.
kaberberılgen *adj.* informat; încunoștințat; înștiințat.
kaberbolğan *adj.* menționat; precizat; semnalat.
kaberdar *adj.* înștiințat; informat.
kaberetúw *s.* menționare; precizare; semnalare.
kabergetiştirmesi *s.* anunț; comunicare; comunicat.
kaberğı *s.* 1. mesager. 2. vestitor; informator; spion. // **•gázata kaberğısı** reporter; corespondent (*la un ziar*).
kaberiletmesi *s.* anunț; comunicare; comunicat.
kaberleşken *adj.* corespondent.
kaberleşme *s.* încunoștințare reciprocă; informare reciprocă; comunicare; comunicație; corespondență.
kaberleşmek *v.i.* a se informa reciproc; a-și da știre unul altuia; a comunica; a corespunde.
kaberleşúw *s.* încunoștințare

reciprocă; informare reciprocă; comunicare; comunicație; corespondență.

kaberlí *adj.* înștiințat; informat. // **•ózánden kaberlí** lucid; treaz; conștient.

kaberlík *I. adj. (gram.)* predicativ. *II. s. (gram.)* predicat.

kaber-maber *s.* veste; știre; informare; avizare; informație; lămurire.

kabersíz *I. adj.* neinforma; neînștiințat. *II. adv.* pe neașteptate.

kabersizlik *s.* lipsa informațiilor; neștiință; incultură.

kabgal *s. (geogr.)* strâmtoare; defileu; chei.

kabgíky *s. (geogr.)* strâmtoare; defileu; chei.

kabil *adj.* posibil. // **•kabil bolgannı yapmak** a face tot posibilul.

kabile *s.* trib; clan.

kabilelík *adj.* tribal; gentilic.

kabiliy *adj.* posibil.

kabiliyet *s. 1.* capacitate; putere; putință. *2.* permis; autorizație. // **•akıl kabiliyeti** capacitate intelectuală. **•alim kabiliyeti** putere de cumpărare. **•berim/kelir kabiliyeti** (econ., fin.) rentabilitate. **•geşúwǵı kabiliyet** permis temporar. **•kup kabiliyeti** cubaj. **•şalışma kabiliyeti** capacitate de muncă. **•şoferlik kabiliyeti** permis de conducere. **•toplám kabiliyet** capacitate totală.

kabiliyetli *adj.* capabil; înzestrat.

kabiliyetsíz *adj.* incapabil; nepriceput.

kabiliyetsizlik *s.* incapacitate; nepricepere.

kabil-í núfuz *iz.prsn.* penetrabil.

kabil-í sevk *iz.prsn.* dirijabil; aerostat; balon.

kabil-í tahvil *iz.prsn. (fin.)* convertibil. // **•kabil-í tahvil para** monedă convertibilă.

kabil-í telef *iz.prsn.* compatibil.

kabina *s.* cabină. // **•ekí kışılık kabina** cabină pentru două persoane. **•tayyareǵı kabinası** (av.) carlingă.

kabinet *s. 1. (pol.)* cabinet. *2.* încăpere; cămaruță. // **•doktor kabineti** cabinet medical. **•nazirler kabineti** (pol.) consiliu de miniștri.

Kabir, El- *s. (relig., arab.)* "Cunoscătorul"; "Cel înăuntru preavăzător și al tainelor cunoscător" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

Kabiz, El- *s. (relig., arab.)* "Constrângătorul"; "Cel ce îi face pe supușii Săi să-și mărginească rugămintele" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

kabír *s.* mormânt; groapă. // **•kabir azabı şekmek** a se da de ceasul morții; a se chinui; a se frământa. // **•beşikten kabirgeşik** din leagăn până la groapă.

kabıreşken *s. (zool.)* hienă (*lat., Hyænidæ*).

kabırístan *s.* cimitir (*musulman*).

kabırkazgan *s.* gropar.

kabıgıarşılğan *adj.* descojit.

kabiginatartılğan *adj.* închis în sine; închistat; izolat.

kabiginatartılma *s.* închidere în sine; închistare; izolare.

kabiginatartılúw *s.* închidere în sine; închistare; izolare.

kabigitemızlengen *adj.* descojit; dezghiocat.

kabık *I. adj.* cortical. *II. s. 1.* coajă; scoartă; pâstaie; teacă. *2. (geol.)* înveliș; scoartă. *3. (la rāni)* crustă; coajă. *4.* cochilie; carapace. *5. (med.)* mătreață. // **•kabigina tartılma** a se închide în sine; a se închista; a se izola. **•kabıktan temızlemek** a dezghioca. // **•buz kabıgı** polei.

kabıkarsıması *s.* descojire; dezghiocare.

kabıklangan *adj. 1.* cicatrizat. *2.* cojit.

kabıklanma *s. 1.* cicatrizare. *2.* cojire.

kabıklanmak *v.i. 1.* a prinde coajă. *2. (d. rāni)* a se cicatriza.

kabıklanu *s. 1.* cicatrizare. *2.* cojire.

kabıklı *adj.* cu crustă; cu coajă.

kabıksız *adj.* fără crustă; fără coajă.

kabıksız-ǵılbiz *s. (zool.)* melc-fără-casă; limax (*lat., Limax sp.*).

kabıkşı *adj.* cortical.

kabiktemızlemesi *s.* descojire; dezghiocare.

kabilgan *adj. (fig.)* absorbit; captivat; înhățat; înșfăcat.

kabilma *s. (fig.)* absorbire.

kabilmak *v.i. 1.* a fi înhățat; a fi înșfăcat. *2. (fig.)* a fi captivat; a fi absorbit.

kabilu *s. (fig.)* absorbire.

kabırğa *s. 1. (anat.)* coastă. *2. (la nave)* schelet; coastă. // **•kabırğa kafesi** (anat.) torace.

kabız *s. 1. (med.)* constipație. *2. (med.)* constipat. *3.* încordat; contractat; strâns. // **•kabız bolmak** a se constipa. **•kabızga ogıratmak** a constipa.

kabızgı *s.* amnar; scăpărătoare; brichetă.

kabızlı *adj. (med.)* constipat.

kabızlık *adj. 1.* încordare; contracție; strângere. *2. (med.)* constipație.

kabızlıkkaogırgan *adj. (med.)* constipat.

kabletmen *interj.* consimt!

kabletılgen *adj.* acceptat; adoptat; admis; primit.

kabletılır *adj.* acceptabil; admisibil.

kabletılmegen *I. adj. 1.* refuzat; respins; negat; neacceptat. *2.* dezaprobat; blamat; repudiat; condamnat; reprob; contestat. *II. s.* rebut; respins.

kabletılmeme *s. 1.* refuz; respingere; negare; neacceptare. *2.* dezaprobare; blamare; repudiare; condamnare; reprobare; contestare.

kabletılmemek *v.i. 1.* a se refuza; a se respinge; a se nega; a nu se accepta. *2.* a se dezaproba; a fi blamat; a fi repudiat; a se condamna; a fi reprob; a fi contestat.

kabletılmez *adj.* reprobabil; blamabil; condamnat; inadmisibil; inacceptabil; intolerabil.

kabletken *s.* recepționar.

kabletmegen *adj.* intolerant.

kabletmek *A. v.i.* a ceda; a nu se mai împotrivi. *B. v.t. 1.* a recepționa; a primi. *2.* a accepta; a fi de acord; a subscrie. // **•konık kabletmek** a accepta vizitatori. // **•bo koşillarnı kablet-almam** nu pot să accept aceste condiții. **•teklibini** **kablettik** am acceptat propunerea

dumeavoastră.

kabletmeme *s. 1.* refuz; respingere; negare; neacceptare; intoleranță. *2.* dezaprobare; blamare; repudiare; condamnare; reprobare; contestare.

kabletmemek *v.t. 1.* a refuza; a respinge; a nega; a nu accepta. *2.* a dezaproba; a blama; a repudia; a condamna; a reproba; a contesta. // **•gúnanı kabletmemek** a pleda nevinovat; a se dezvinovăți.

kabletmez *adj.* intolerant.

kablettirme *s.* obligare; impunere; constrângere.

kabletúw *s.* acceptare; primire; recepție.

kabletúwǵı *s. (fiz., tehn.)* receptor.

kablo *s.* cablu.

kabul *s. 1.* acceptare; primire; admitere; adoptare. *2.* recepționare; luare în primire. *3. (fig.)* asentiment; consimțământ. // **•kabul bolmak** a fi acceptat; a fi primit; a fi adoptat. **•kabul etmek** a accepta; a primi; a adopta. // **•kablet-almayman** nu pot să accept. **•kabul imtanı** examen de admitere. **•keşikmeden kabul eter mı?** mă primește imediat?

kabulgakelmez *adj., adv.* inacceptabil; inadmisibil; intolerabil.

kabuwǵı *adj. 1.* captivant. *2.* care înghite; care înșfacă; care înhață; care prinde.

kabza *s.* mâner; manetă; manivelă; toartă; ureche.

kadagan *s.* eșarfă de mătase.

kadak *s.* piron.

kadaklama *s.* pironire.

kadaklamak *v.t.* a pironi.

kadaklangan *adj.* pironit.

kadaklanmak *v.i.* a fi pironit.

kadaklaw *s.* pironire.

kadaklı *adj.* pironit.

kadalgan *adj.* împlântat; înfipt.

kadalmak *v.i.* a se înfige; a se împlânta.

kadama *s.* împlântare; înfigere.

kadamak *v.t.* a înfige; a împlânta.

kadanga *s.* armură; platoșă; cuirasă; pieptar (*din piele*).

kadangalı *adj.* împlătoșat; înzăuat; cuirasat; blindat.

kadanma *s.* înfigere; împlântare.

kadanmak *v.i.* a se înfige; a se împlânta.

kadanu *s.* înfigere; împlântare.

kadar *I. adv. 1.* cât; în ce grad; în ce măsură. *2.* cam; aproximativ. *II. postp.* până; până la...; până în...; // **•bogazına kadar borışka kirmek** a se îndatora până în gât. // **•akır tamla kanga kadar** până la ultima picătură de sânge. **•arslan kaplan kadar kuwatlı** leul este tot așa de puternic ca tigru. **•at kadar şalışa** muncește cât un cal. **•aytılaalmayǵak/sózleralmaz /sóztabılma** kadar nesp; greu de exprimat în cuvinte. **•baǵak kadar** de statură mică; mărunțel. **•baştan soına kadar** în întregime; în totalitate. **•bır ay kadar** aproximativ o lună. **•bır deregege kadar** într-o oarecare măsură. **•bolabılme kadar** pe măsura posibilităților. **•dak kadar ópkem bar** am o supărare cât un munte. **•ğewez kadar** cât o nucă. **•ğılıǵına kadar** până în măduva oaselor. **•hudutka kadar kaş**

kilometre bar? câți kilometri sunt până la frontieră?; **•mûmkin bolganî kadar** pe cât e posibil. **•ne kadar bolsa** oricât. **•ne kadar ğalbardîm** cât l-am rugat. **•ne kadar tura?** cât timp stă?; **•ne kadar zaman?** cât timp?; **•ne kadar?** cât?; **•o kadar ârûw** atât de bun. **•o kadar şalişkan bîr kîşî** un om atât de harnic. **•ômîrî bolgan kadar** atât cât are de trăit; toată viața. **•soñina kadar** până la capăt. **•soñsizlikka kadar** până la infinit; la nesfârșit; ad infinitum. **•tepeden tîrnakka kadar** din creștet până în tâlpi. **•Tuna Edîl kadar uzun tuwul** Dunărea nu este lungă cât Volga. **•ûylege kadar kayt!** întoarce-te până la prânz!;

kadara s. (iht.) lipan (lat., *Thymallus thymallus*).
kadastra s. cadastru.
kadatma s. înfigere; împlântare.
kadatmak v.t. a înfige; a împlânta.
kadatuw s. înfigere; împlântare.
kadavra s. cadavru.
kadaw s. împlântare; înfigere.
kade s. pahar. // **•kade kótermek** a ridica paharul; a închina în cinstea cuiva; a toasta. **•kade toĝıştırmak** a ciocni paharele; a închina pentru...; // **•bîr kade suw ketîrseñîz!** vă rog să-mi aduceți un pahar cu apă; **•kade yarî tolî, yarî boş** paharul este pe jumătate plin, pe jumătate gol. **•kristal/billûr kade** pahar de cristal. **•şarap kadesî** pahar de vin. **•suw kadesî** pahar de apă.
kade-kade adv. pahar cu pahar.
kadekóterûw s. toast.
kadem s. 1. picior; pas (ca unitate de măsură). 2. (fig.) bun augur; noroc.
kademe s. 1. treaptă. 2. (fig.) grad; nivel; etapă; fază. // **•bîrîngî kademenî kîm kazandî?** cine a câștigat prima etapă?; **•turnuñ kademelerî** (sport) etapele tur.
kademebizmasî s. declarare.
kademelergebólingen adj. gradat.
kademelergebólûw s. gradare.
kademelî adj. gradat; treptat.
kademesîbizilgan adj. deklasat.
kademesîdentûşken adj. degradat; depreciat.
kademesîdentûşûrûw s. degradare; depreciere.
kademlî adj. de bun augur; norocos.
kademsîz adj. de rău augur; fără noroc; ghinionist.
kader s. soartă; destin; ursită. // **•her kitapnîñ bîr kaderî bar** cărțile își au destinul lor.
kaderĝîlîk s. fatalism.
kaderokîgan s. ursitor; prevestitor; augur.
kaderokîmasî s. ursire; prevestire; augur; auspiciu.
kadersîz adj. sărman; nefericit.
kadersîzlik s. nefericire.
kadife s. catifea.
Kadife s. (antrop. f.) "Catifea".
kadifeden adj. de catifea. // **•kadifeden entâr** rochie de catifea.
kadifediy adj. catifelat.
kadifelî adj. catifelat.
kadife-órdek s. (orn.) rață catifelată (lat., *Melanitta fusca*).
Kadir, El- s. (relig., arab.) "Cel

atotputernic"; "Cel ale cărui puteri sunt nemărginite" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

kadîr s. 1. valoare; preț. 2. putere; forță; importanță. // **•Kadîr keşesî** (relig., la musulmani) a 27-a zi a lunii Ramadan.
kadîrbîlgen I. adj. recunoscător. II. s. evaluator.
kadîrbîlmegen adj. ingrat.
kadîrbîlmeme s. ingratitudine; subapreciere; subestimare; desconsiderare.
kadîrbîlmez adj. nerecunoscător.
kadîrbîlmezlik s. ingratitudine.
kadîrbîlûw s. respect; apreciere; prețuire.
kadîrbîlîngen adj. respectat; apreciat; prețuit.
kadîrbîlînmegen adj. subapreciat; subestimat; desconsiderat.
kadîr-kiymet s. valoare; preț; importanță.
kadî s. (bot.) pin (lat., *Pinus silvestris*). 1. (ist.) cadui; judecător musulman.
kadî, kara- s. (bot.) zadă; larice (lat., *Larix decidua*).
Kadî-Kóy s. (topon.) Kapitan Dimitrovo (Dobrich, Bulgaria).
kadîm adj. 1. vechi; străvechi; antic. 2. (lingv.) arhaic. // **•kadîm abideler** monumente antice. **•kadîm kolyazisî** manuscris antic. **•kadîm tîller** limbi antice.
kadîmbarlikbîlîmĝisî s. paleontolog.
kadîmbarlikbîlîmî I. adj. paleontologic. II. s. paleontologie.
kadîmbarlikbîlîmî adj. paleontologic.
kadîmda adv. în trecut; în vechime.
kadîmdan adv. 1. din trecut; de demult; din vechime. 2. înainte vreme; în trecut.
kadîmdankalma adj. vechi; străvechi; antic.
kadîmdankelme adj. vechi; străvechi; antic. // **•kadîmdankelme âdetler** obiceiuri străvechi.
kadîmĝî s. anticar.
kadîmĝikana s. anticariat.
kadîmiy adj. vechi; străvechi; antic. // **•kadîmiy/eskî sóz** arhaism.
kadîmlîk s. vechime; antichitate.
kadîmlîktan adv. din antichitate; ab antiquo.
kadîn s. femeie. // **•kadîn kastalîklarî** (med.) afecțiuni ginecologice.
Kadîn, Ak- s. (topon.) Alba (jud. Tulcea).
kadînlîk s. feminitate.
kadîrga s. (nav.) galeră.
kadîrgabalîĝî s. (zool.) balenă (lat., *Balaenidae*).
kadîrgabalîklar s., pl. cetacee.
kadîsî, dak- s. (bot.) jep; jneapăn (lat., *Pinus mugo*).
kadîsî, kum- s. (bot.) pin-maritim (lat., *Pinus maritima*).
kadran s. cadran.
kadre s. cadre; personal.
kadril s. cadril.
Kadriy s. (antrop. m., arab.) "Cel valoros".
Kadriye s. (antrop. f., arab.) "Cea valoroasă".
kafa s. 1. (anat.) cap; craniu. 2. (fig.) minte; intelect; rațiune. 3. (fig.) mentalitate; spirit. 4. căpătână; teastă; scăfârlie; tigvă. // **•başî aylanmak**

a avea amețeli. **•kafasîndan şîkmamak** a nu-i ieși din cap; a-l obseda.
kafalî adj. inteligent; deștept.
kafasîz adj. mărginit; nătâng; greoi la minte.
kafasîzlik s. prostie; neghiobie; nerozie.
kafatasî s. (anat.) calotă craniană.
kafatasî-gómelegî s. (ent.) strigă; cap-de-mort; suflet-de-strigoi (lat., *Acherontia atropos*).
kafes s. 1. cușcă; colivie. 2. gratie; grilă; grilaj; grătar. 3. gratii; grilă; grilaj; grătar; zăbrele. // **•kafes kurmak** (constr.) a arma. // **•arslan kafesî** cușca leului. **•kabîrga/kókîrek kafesî** (anat.) torace. **•kókîrek kafesî** (anat.) coșul pieptului.
kafes-kurkurî s. (orn.) turturea de colivie; porumbel alb (lat., *Streptopelia risoria*).
kafeskurulan adj. (constr.) armat.
kafeskuruw s. (constr.) armare.
kafesleme s. 1. (constr.) armare. 2. închidere în colivie.
kafeslemek v.t. 1. (constr.) a arma. 2. a închide în colivie.
kafeslengen adj. 1. (constr.) armat. 2. închis în colivie.
kafeslî adj. 1. cu gratii; cu grilă; cu grilaj. 2. cu gratii; cu grilă; cu grilaj; zăbreliat. 3. (constr.) armat. // **•penĝireler kafeslî** ferestrele au gratii.
kafile s. convoi.
Kafit, El- s. (relig., arab.) "Înjositorul"; "Cel ce deține puterea de a înjosi; a scobori; a decădea; a degrada" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
kafiye s. (lit.) rimă.
kafiyelemek v.i. (lit.) a rima.
kafiyelî adj. (lit.) rimat.
kafiyesîz adj. (lit.) fără rimă.
kafur s. 1. camfor. 2. (bot.) arbore-de-camfor (lat., *Cinnamomum camphora*).
kafurlî adj. camforat.
kagay, ak-kózlî- s. (orn.) pescăruș cu ochi albi (lat., *Larus leucophthalmus*).
kagay, ap-ak- s. (orn.) pescăruș de fildeș (lat., *Pagophila eburnea*).
kagay, balaban-kara-başlî- s. (orn.) pescăruș asiatic (lat., *Larus ichthyaetus*).
kagay, balaban-kara-sirtlî- s. (orn.) pescăruș negru (lat., *Larus marinus*).
kagay, boz- s. (orn.) pescăruș sur (lat., *Larus canus*).
kagay, boz-başlî- s. (orn.) pescăruș cu glugă cenușie (lat., *Larus cirrocephalus*).
kagay, boz-kanatlî- s. (orn.) pescăruș cu aripi albastre (lat., *Larus glaucescens*).
kagay, Franklin'nîñ- s. (orn.) pescărușul lui Franklin (lat., *Larus pipixcan*).
kagay, gûl- s. (orn.) pescăruș roz (lat., *Rhodostethia rosea*).
kagay, gûmûş- s. (orn.) pescăruș argintiu (lat., *Larus argentatus*).
kagay, ĝaşmaklî- s. (orn.) pescărușul lui Franklin (lat., *Larus pipixcan*).
kagay, halka-tumşuklî- s. (orn.) pescăruș sur mare (lat., *Larus delawarensis*).
kagay, inĝe-tumşuklî- s. (orn.)

pescăruș roz-alb (lat., *Larus genei*; *Chroicocephalus genei*).
kagay, kara-ayaklı s. (orn.) pescăruș cu trei degete (lat., *Rissa tridactyla*).
kagay, kara-başı s. (orn.) pescăruș cu cap negru (lat., *Larus melanocephalus*).
kagay, kara-başı-külgen s. (orn.) pescăruș răzător cu cap negru (lat., *Larus ridibundus*; *Chroicocephalus ridibundus*).
kagay, kara-sirtli s. (orn.) pescăruș negricios (lat., *Larus fuscus*).
kagay, kawerengi-başı s. (orn.) pescăruș cu cap brun (lat., *Larus brunnicapillus*).
kagay, kişkene s. (orn.) pescăruș mic (lat., *Larus minutus*; *Hydrocoloeus minutus*).
kagay, külgen s. (orn.) pescăruș răzător (lat., *Larus articilla*).
kagay, kúyelí s. (orn.) pescăruș arab (lat., *Larus hemprichii*).
kagay, sari-ayaklı s. (orn.) pescăruș cu picioare galbene (lat., *Larus michahellis*).
kagay, sari-ayaklı-gúmúş s. (orn.) pescăruș pontic (lat., *Larus cachinnans*).
kagay, şatal-kuyrukli s. (orn.) pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (lat., *Larus sabini*; *Xema sabini*).
kagayí, Ak-Deñíz s. (orn.) pescăruș cu cap negru (lat., *Larus melanocephalus*).
kagayí, Arap s. (orn.) pescăruș arab (lat., *Larus hemprichii*).
kagayí, Audouin'nín s. (orn.) pescăruș Audouin (lat., *Larus audouinii*).
kagayí, Bonapart'nín s. (orn.) pescăruș cu cioc negru (lat., *Larus philadelphia*; *Chroicocephalus philadelphia*).
kagayí, boz-kanatlı-Islant s. (orn.) pescăruș cu aripi albastre islandez (lat., *Larus glaucoides*).
kagayí, Heuglin'nín s. (orn.) pescărușul lui Heuglin (lat., *Larus heuglini*).
kagayí, Kawkaz s. (orn.) pescăruș armenian (lat., *Larus armenicus*).
kagayí, kutup s. (orn.) pescăruș de ghețuri (lat., *Larus hyperboreus*).
kagayí, Ross'nín s. (orn.) pescăruș roz (lat., *Rhodostethia rosea*).
kagayí, Sabin'nín s. (orn.) pescăruș cu coadă scobită; pescăruș Sabine (lat., *Larus sabini*; *Xema sabini*).
kagılgan adj. 1. lovit; izbit; pălit. 2. scuturat. 3. înfip; împlântat; incrustat.
kagılma s. 1. lovire; izbire; pălire. 2. scuturare. 3. înfigere; împlântare; incrustare.
kagılma v.i. 1. a fi scuturat. 2. a fi lovit; a fi izbit; a fi pălit. 3. a fi înfip; a fi împlântat; a fi incrustat.
kagılıw s. 1. lovire; izbire; pălire. 2. scuturare. 3. înfigere; împlântare; incrustare.
kagınmak v.i. a se scutura.
kagışkan adj. combatant; beligerant.
kagışma s. 1. (lingv.) cacofonie. 2. luptă; bătălie; îmbulzeală. 3. lovire; batere; îmbrâncire; înghiontire. 4. coliziune. // **•buga kagışması** coridă. **•ses kagışması** (lingv.)

cacofonie.
kagışmak v.i. a se lovi; a se bate; a se îmbrânci; a se înghionti; a se lupta.
kagıştırmak v.t. a determina să se lovească.
kagışuw s. 1. (lingv.) cacofonie. 2. luptă; bătălie; îmbulzeală. 3. lovire; batere; îmbrâncire; înghiontire. 4. coliziune.
kaguw s. ciocănire; lovire; izbire; scuturare; împlântare; înfigere; vârâre.
kagır s. (mitol.) pajură.
Kahhar, El s. (relig., arab.) "Cel covârșitor"; "Cel căruia nu i se poate împotrivi nimeni și nimic" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
kahpe s. 1. prostituată. 2. (fig.) nemernic; ticălos.
kahpelik s. 1. prostituție. 2. (fig.) nemernicie; ticăloșie; perfidie.
kahraman s. 1. erou; viteaz. 2. (lit.) erou; personaj; principal.
kahramanğa adv. eroic; vitejește.
kahramanlık s. eroism; vitejie.
kak adj. băltoacă; mocirlă. // **•kak turmak** a se forma băltoace.
kakao s. 1. cacao. 2. (bot.) cacaoțier; arbore-de-cacao (lat., *Theobroma cacao*; *Cacao sativa*; *Cacao Quianensis*).
kakaolı adj. cu cacao. // **•kakaolı karamela** caramele cu cacao.
kakatuw-dudukuşı, biyaz s. (orn.) cacadu alb (lat., *Cacatua alba*).
kakatuw-dudukuşı, sari-kekeşli s. (orn.) cacadu cu moț galben (lat., *Cacatua galerita*).
kakay s. (zool.) porc (lat., *Sus scrofa domestica*). // **•kakay yılı** (cron.) anul porcului (conform vechiului calendar tătaresc).
kakaygi s. porcar.
kakaylar s., pl. porcine; suine.
kakaylık adj. porcesc.
kakğa adj. singur; unic.
kakğalaşkan adj. însingurat.
kakğalaşma s. însingurare.
kakğalaşmak v.i. a se însingura.
kakğalik s. singurătate; unicitate.
kakiy adj. kaki.
kakıldagan-kaz s. (orn.) gâscă cotcodac (lat., *Branta hutchinsii*).
kakıldama s. 1. cotcodăcit; croncănit. 2. tocat (păcănitul berzelor).
kakıldamak v.i. 1. a cotcodăci; a croncăni. 2. (d. berze) a toca.
kakıldagmak v.i. 1. a cotcodăci laolaltă; a croncăni laolaltă. 2. (d. berze) a toca laolaltă.
kakıldatma s. (med.) ciocănire.
kakıldatmak v.t. (med.) a ciocăni.
kakıldatuw s. (med.) ciocănire.
kakıldaw s. 1. cotcodăcit; croncănit. 2. tocat (păcănitul berzelor).
kakiltı s. 1. cotcodăcit; croncănit. 2. tocat (păcănitul berzelor).
kakim s. (zool.) hermină; hermină; cacom (lat., *Mustela erminea*).
kak-kak interj. cotcodac!; cra!;
kak-kidak interj. cotcodac!; cra!;
kaklı adj. mocirlos.
kakma s. 1. lovire; batere; scuturare; ciocănire; izbire. 2. incrustare; incrustație. 3. înfigere; împlântare; a vârâre.
kakmak v.t. 1. a lovi; a bate; a scutura; a ciocăni; a izbi. 2. a înfige; a împlânta; a vârâ. // **•kanat kakmak** a bate din aripi. **•kaş kakmak** a incrusta. **•keri kakmak** a respinge; a refuza; a

recuza. **•toz kakmak** a scutura praful. **•ústún kakmak** a-și scutura îmbrăcămintea. **•úy kakmak** a face curățenie prin casă; a deretica.
kakmalama s. incrustație.
kakmalamak v.t. a incrusta.
kakmalangan adj. incrustat.
kakmalaw s. incrustație.
kakmalı adj. incrustat.
kakşa adj. debil; slab; anemic; plăpând; uscățiv.
kakşalik s. debilitate.
kakşaygan adj. slăbit.
kakşayma s. slăbire.
kakşaymak v.i. a slăbi.
kaktus s. (bot.) cactus (lat., *Cactus grandiflorus*; *Cereu grandiflorus*; *Selenicereus grandiflorus*).
kaktus-ıngırı s. (bot.) opunția; broască; limba-soacrei (lat., *Opuntia ficus indica*).
kakule s. (bot.) cardamom (lat., *Elettaria cardamomum*; *Alpinia cardamomum*; *Amomum cardamon*).
kala I. adv. 1. (cu sens temporar) fără. 2. (cu sens spațial) cu...; înainte de...; II. s. 1. oraș. 2. (sport) poartă. 3. (mil.) fort; fortăreață; cetate. // **•kasabaga beş kilometre kala** cu cinci kilometri înainte de a ajunge în oraș. **•tren sâdt onga beş kala keldi** trenul a sosit la ora zece fără cinci.
kalabalık I. adj. 1. aglomerat. 2. îngrămădit; înghesuit; ticsit. 3. (d. așezări) suprapopulat. II. s. 1. aglomerație; mulțime; gloată. 2. îngrămădeală; îmbulzeală. 3. lucruri; bagaje; catrafuse; boarfe; calabălăc. // **•awuzı kalabalık bolmak** a avea sămânță de vorbă; a avea gură bogată. **•pazla kalabalık bolmak** a se supraaglomera. // **•bek kalabalık** foarte aglomerat. **•kalabalıktan bîrsi** unul din mulțime. **•ses kalabalığı** rumoare. **•tren kayet kalabalık** trenul este foarte aglomerat.
kalabalıkbolmagan adj. neaglomerat.
kalabalıklaşkan adj. aglomerat; îngrămădit; suprapopulat.
kalabalıklaşmak v.i. 1. a se aglomera; a se îngrămădi. 2. a se supraaglomera.
kalabalıklaştırılğan adj. aglomerat; îngrămădit; suprapopulat.
kalabalıklaştırılmak v.i. 1. a se aglomera; a se îngrămădi. 2. a se supraaglomera.
kalabalıklaştırmak v.t. 1. a aglomera; a îngrămădi. 2. a supraaglomera.
kaladaş s. compatriot; cetățean; concetățean.
kalafat s. (nav.) călăfătuire.
kalafatlama s. călăfătuire.
kalafatlamak v.t. a călăfătuire.
kalafatlanğan adj. călăfătit.
kalafatlanmak v.i. a se călăfătuire.
kalafatlaw s. călăfătuire.
kalafatlı adj. călăfătit.
kalağı s. 1. cetățean. 2. (sport) portar.
kalağılık s. cetățenie.
kalak s. 1. (anat.) bot; rât. 2. teanc; grămadă; movilă. 3. vâslă; lopată; ramă.
kalakay s. (gastron.) turtă. // **•maylı kalakay** turtă grasă.
kalakşalar s. vâslă.

kalakşi s. vâşlaş.
kalaktartar s. vâşlaş.
kalaktartuw s. vâşlire; lopătare.
kalali s. cetăţean; oraşean.
kalama s. zidire; clădire; construire.
kalamak v.t. a zidi; a clădi; a construi.
kalampîr s. 1. cuişoare (condiment). 2. (bot.) garoafă (lat., *Dianthus caryophyllus*). 3. (bot.) arbore-de-cuişoare (lat., *Caryophyllus aromaticus*; *Eugenia aromatica*; *Syzygium aromaticum*).
kalampîr, iyneyaprakli- s. (bot.) garofiţă; barba-ungurului (lat., *Dianthus spiculifolius*).
kalampîri, bakşa- s. (bot.) garofiţă-de-grădină; pietrucele (lat., *Dianthus barbatus*).
kalampîri, dak- s. (bot.) garofiţă-de-munte (lat., *Dianthus compactus*).
kalampîri, Kitay- s. (bot.) garofiţă; cuişoare; scaunul-lui-Dumnezeu (lat., *Dianthus chinensis*).
kalampîri, şayir- s. (bot.) garofiţă; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică (lat., *Dianthus carthusianorum*).
kalampîrtamîri s. (bot.) cereaşel; călţunul-doamnei (lat., *Geum urbanum*).
kalampîrtamîri, gîlga- s. (bot.) călţunul-doamnei (lat., *Geum rivale*).
kalangan adj. construit; zidit.
kalanamak v.i. a se zidi; a se clădi; a se construi.
kalap-katkizdirilgan adj. (mil.) fortificat.
kalap-katkizdirma s. (mil.) fortificare.
kalas s. 1. scândură (groasă). 2. dulap; fişet.
kalasoyli s. burghez.
kalasoylilik s. burghezie.
kalaş s. 1. covrig. 2. (nav.) colac de salvare. // **•kuyrugun kalaş etmek** a-şi face coada colac; a pune coada pe spinare; a pleca pe furis; a o şterge lăsând lucrurile nerezolvate; a se sustrage de la ceva. // **•dersten burun kalaş aşadik** înainte de lecţie am mâncat covrigi.
•gankutarma kalaşi (nav.) colac de salvare.
kalaşçi s. covrigar.
kalaşçilik s. covrigărie; brutărie unde se fac covrigi; magazin de covrigi; meseria de covrigar.
kalaşik s. oraşel.
kalaşlangan adj. făcut covrig; încolăcit.
kalaşlanma s. încovrigare; încolăcire.
kalaşlanmak v.i. a se încovriga; a se face covrig; a se încolăci.
kalaşlanuw s. încovrigare.
kalaşli adj. cu covrig; încovrigat; făcut covrig; încolăcit.
kalaw s. 1. zid; gard. 2. terasament. // **•kitay kalawî** zid chinezesc.
•suw kalawî zăgaz; dig; splai.
kalawgi s. zidar.
kalawguluk s. zidărie.
kalawkalama s. stăvilire; zăgăzuire.
kalawkalangan adj. stăvilit; zăgăzuit.
kalaw-karligaşi s. (orn.) lăstun de casă (lat., *Delichon urbicum*).
kalawlama s. îngrădire; împrejmuire.
kalawlamak v.t. a îngrădi; a împrejmuire.
kalawlangan adj. îngrădit; împrejmuire.

kalawlaw s. îngrădire; împrejmuire.
kalawli adj. îngrădit; împrejmuire.
kalawluk s. îngrăditură; zidărie; lucrare făcută din zid.
kalawoti s. (bot.) frunză-de-potcă; iarba-drumurilor (lat., *Chenopodium murale*).
kalaw-peşmegi s. (bot.) ciupercă-de-pivniţă; burete-de-casă (lat., *Merulius lacrymans*).
kalaw-salatasi s. (bot.) susai-de-pădure (lat., *Lactuca muralis*).
kalaw-sarmaşigi s. (bot.) iederă (lat., *Hedera helix*).
kalaw-tösegi s. (bot.) ruginiţă (lat., *Asplenium ruta-muraria*).
kalay I. adv. cum?; cum de?; în ce fel?; în ce mod?; II. s. cositor; staniu. // **•sîz kalay istesenîz** cum doriţi dumneavoastră.
kalaygi s. spoitor.
Kalaygi s. (topon.) Făurei (jud. Constanţa).
kalaykaati s. staniol.
kalaylama s. cositorire; spoială.
kalaylamak v.t. a cositori; a spoi.
kalaylangan adj. cositorit; spoit.
kalaylanmak v.i. a se cositori; a se spoi.
kalaylaw s. cositorire; spoială.
kalayli adj. cositorit; spoit.
kalba s. (bot.) praz (lat., *Allium porrum ampeloprasum*).
kalbi adv. probabil; după cât se pare; după toate probabilităţile.
kalbir s. siţă; ciur.
kalbirlama s. 1. ciuruire; trecere prin ciur; cernere. 2. (fig.) alegere; selecţionare. 3. (sport) eliminare.
kalbirlamak v.t. 1. a ciurui; a trece prin ciur; a cernere. 2. (fig.) a alege; a selecţiona. 3. (sport) a elimina.
kalbirlangan adj. 1. ciuruit; trecut prin ciur; cernut. 2. (fig.) ales; selecţionat. 3. (sport) eliminat.
kalbirlaw s. 1. ciuruire; trecere prin ciur; cernere. 2. (fig.) alegere; selecţionare. 3. (sport) eliminare.
kalçit s. (chim.) calcit.
kalçiyum s. calciu. // **•klor kalçiyumi** (chim.) clorură de calciu.
kaldirilgan adj. amănat.
kaldirilmak v.i. a se opri.
kaldirim s. trotuar; pavaj; caldarâm. // **•ğayaw kaldirimi** trotuar.
kaldirimgi s. pavator.
kaldirimli adj. pavat.
kaldirmak v.t. a determina să prisosească; a determina să rămână; a opri. // **•katirin kaldirmak** a jigni pe cineva; a-l supăra. **•ortada kaldirmak** a face ceva pe jumătate.
kale s. 1. oraş. 2. (sport) poartă. 3. (mil.) fort; fortăreaţă; cetate.
Kale, Eskî- s. (topon.) ("Cetatea Veche") Chilia Veche (jud. Tulcea).
Kale, Kara- s. 1. (topon.) ("Cetatea Neagră") Carcaliu (jud. Tulcea). 2. (topon.) ("Cetatea Neagră") Caracal.
kalegi s. 1. (sport) portar. 2. cetăţean.
kalegilik s. cetăţenie.
kalem s. 1. creion. 2. (fig.) birou; cancelarie. 3. (fig.) scriere; scris. // **•kalem tartmak** a mângâli; a machia. **•kalemge almak** a aşterne ceva pe hârtie; a compune; a redacta. **•kalemge kelmemek** a fi de nedescris. // **•kalem odasi** birou; cancelarie. **•kalem sabi** toc de scris. **•kalem ustati** maestru al scrisului. **•kayit/sigil kalemî** registratură. **•kireş kalemî** cretă.

•kizil kalem creion roşu. **•o kalem men yaza** el scrie cu creionul. **•oyma kalemî** daltă.
•renkli kalem creioane colorate.
kalemaşisi s. altoi; altoire.
kalemndan s. penar.
kalemgealingan adj. creionat; încondeiat; redactat; scris; compus.
kalemgealuw s. creionare; încondeiere; redactare; scriere; compunere.
kalemkabi s. penar.
kalemlik s. penar.
kalemtartilgan adj. 1. machiat. 2. mângălit.
kalemtartuw s. 1. mângălitură. 2. machiaj.
kalemtraş s. ascuţitoare; maşină de ascuţit creioane. // **•kalemtraş maşinası** ascuţitoare; maşină de ascuţit creioane.
kalemuşi s. mină (de creion).
kalemuşlagan s. ascuţitoare.
kalender s., adj. boem.
kaleşka s. caleaşcă.
kaleydoskop s. caleidoscop.
kalfa I. adj. calificat. II. s. 1. calfă. 2. (ist.) repetitor; pedagog; supraveghetor. 3. arhitect.
Kalfa s. (topon.) Ovçarovo (Dobrich, Bulgaria).
kalfalik s. calificare.
kalgan I. adj. suplimentar; excedentar; rezidual; în plus. II. s. 1. (mat.) rest. 2. surplus; excedent; rămaşiţă. // **•burun-burundan kalgan âdet** obicei rămas din vechime.
•sinifta kalgan úyrenği repetent.
kalgay s. (mil.) comandant.
kalibre s. (mil.) calibru.
Kalide s. (antrop. f., arab.) "Cea nemuritoare".
Kaliforniye-bódenesi s. (orn.) prepeliţă de California (lat., *Callipepla californica*).
kaliforniyum s. (chim.) californiu.
kaligraf s. caligraf.
kaligrafiya s. caligrafie.
kalil s. 1. prieten. 2. iubit.
Kalil/Halil s. (antrop. m., arab.) "Prietenul sincer" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Kalile/Halile s. (antrop. f., arab.) "Prietenă sinceră".
Kalilla(h)/Halilla(h) s. (antrop. m., arab.) "Prietenul sincer al lui Allah/Dumnezeu".
Kalit s. (antrop. m., arab.) "Cel nemuritor".
kalite s. calitate; însuşire.
kalitelí adj. de calitate; de bună calitate.
kalitesiz adj. de calitate inferioară.
kaliyum s. (chim.) potasiu.
kalimli adj. veşnic.
kalimsiz adj. efemer; pieritor; muritor; trecător.
kalin adj. 1. gros. 2. voluminos. 3. (fig.) grosolan; vulgar. 4. (muz.) jos; grav; gros; adânc; profund. 5. (tipogr.) aldin. // **•eñsesi kalin** persoană influentă. **•kalin kumaş** (text.) stofă groasă. **•kalin muşamba** linoleum. **•kalin tabanlı** cu talpă groasă.
kalinbarsak s. (anat.) intestinul gros.
kalin-gâgâli-alak s. (orn.) pasărea murre cu cioc gros; alcă polară (lat., *Uria lomvia*).
kalin-gâgâli-şibaw s. (om.) lăcar cu

cioc gros (lat., *Acrocephalus aedon*).

kalinkaşli *adj.* sprâncenat.

kalinlaşkan *adj.* îngroşat.

kalinlaşma *s.* îngroşare.

kalinlaşmak *v.i.* a se îngroşa; a deveni gros.

kalinlaştirmek *v.t.* a îngroşa; a determina să devină mai gros.

kalinlaşuv *s.* îngroşare.

kalinlik *s.* grosime.

kalinmay *s.* ulei mineral.

kalınşak *adj.* mai gros.

kalintak *adj.* mai gros.

kalintî *s.* 1. rămăşiţă; rest. 2. ruină; dărâmbătură. 3. (fig.) reminiscenţă; urmă. // **•zihiniyet kalintisi** reminiscenţă.

kalintumşugî, akşam- *s.* (orn.) botgros cu cioc de fildeş (lat., *Hesperiphona vespertina*).

kalintumşugî, Sokotra- *s.* (orn.) botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (lat., *Rhynchostruthus socotranus*).

kalintumşugî, tayga- *s.* (orn.) mugurar de taiga (lat., *Pinicola enucleator*).

kalintumşuk *s.* (orn.) botgros (lat., *Coccothraustes coccothraustes*).

kalintumşuk, al-karinli- *s.* (orn.) botgros cu piept roşu (lat., *Pheucticus ludovicianus*).

kalintumşuk, altin-kanatli- *s.* (orn.) botgros de Socotra; botgros cu aripi aurii (lat., *Rhynchostruthus socotranus*).

kalintumşuk, gâşmakli- *s.* (orn.) botgros japonez (lat., *Eophona personata*).

kalintumşuk, kara-başli- *s.* (orn.) botgros cu cap negru (lat., *Pheucticus melanocephalus*).

kalintumşuk, mawî- *s.* (orn.) presură albastră (lat., *Guiraca caerulea*).

kalintumşuk, sarî-karinli- *s.* (orn.) botgros cu aripi albe (lat., *Mycerobas carinipes*).

kalintumşuk, sarî-tumşukli- *s.* (orn.) botgros cu cioc galben (lat., *Eophona migratoria*).

kalin-tumşukli-aykabak *s.* (orn.) lăcar cu cioc gros (lat., *Acrocephalus aedon*).

kalin-tumşukli-boztorgay *s.* (orn.) ciocârlie cu cioc gros (lat., *Ramphocoris clotbey*).

kalin-tumşukli-dalgış *s.* (orn.) corcodel cu cioc gros (lat., *Podilymbus podiceps*).

kalin-tumşukli-gagara *s.* (orn.) corcodel cu cioc gros (lat., *Podilymbus podiceps*).

kalin-tumşukli-ker *s.* (orn.) corb cu cioc gros (lat., *Eurystomus glaucurus*).

kalin-tumşukli-kuzgun *s.* (orn.) corb cu cioc gros (lat., *Eurystomus glaucurus*).

kalin-tumşukli-palşikşî *s.* (orn.) prundăraş de nămol (lat., *Limicola falcinellus*).

kalin-tumşukli-zakşa *s.* (orn.) corb cu cioc gros (lat., *Eurystomus glaucurus*).

kalip *s.* 1. şan; calapod (şi fig.). 2. şablon; tipar; matriţă; formă. 3. calup; bucată. 4. înfăţişare; aspect. 5. stereotipie. // **•kalipka tókme** a turna în tipar; a mula (tehn.). // **•kondira kalibî** şan; calapod.

•tókme kalibî (tehn.) cochilie.

kalip-bakalip *adv.* din formă în formă.

kalipkatógilgen *adj.* (tehn.) turnat; modelat; mulat.

kalipkatógúw *s.* (tehn.) turnare; modelare; mulare.

kalipkauyduruw *s.* (tehn.) mulare; modelare.

kalipkauygan *adj.* (tehn.) mulat; modelat.

kalip-kiyafet *s.* (d. oameni) înfăţişare; exterior.

kalipli *adj.* stereotipic.

kalipşî *s.* şiret; viclean.

kalipşilik *s.* şiretenie; viclenie.

kaliptan-kalipka *adv.* din formă în formă. // **•kaliptan-kalipka kirmek** a se transforma; a se metamorfoza; a se deghiza; a se travesti.

kalip-turma *s.* zăbavă.

kalk *s.* 1. popor; populaţie. 2. populaţie; locuitori. 3. public; mulţime; lume; obşte; comunitate. 4. masele populare. 5. societate; colectivitate. // **•kalkka kúldürmek** a face pe cineva de râsul lumii. **•kalkka tanitmak** a populariza. **•kalkniñ awuzunda sakız bolmak** a intra în gura lumii. // **•bütün/pitîn kalk** toată lumea. **•kalk bakşası** parc; grădină publică. **•kalk muzikası** muzică populară. **•kalk şarkıları** cântece populare. **•kalk tili** limbă populară. **•kalkniñ arasında** în public; pe faţă. **•kalkniñ gelenekleri** tradiţiile poporului. **•kazak kalki** poporul român. **•kirim tatar kalki** poporul tătar crimean. **•ómirîn kalk úşún** *berdi* şi-a dat viaţa pentru popor. **•umumiy kalk ses bermesi** plebiscit. **•úy kalki** membrii familiei.

kalkan *s.* 1. (mil.) scut; pavăză. 2. (iht.) calcan-mare (lat., *Scophthalmus maeoticus*). 3. (anat.) tiroid; tiroidian. // **•kalkan bezi** (anat.) glandă tiroidă.

kalkan, iyneli- *s.* (iht.) vatos; calcan-ţepos; vulpe-de-mare (lat., *Raja clavata*).

kalkar *s.* calcar; piatră de var.

kalkbúlgısı *s.* folclorist.

kalkbúlgısı *s.* folclor.

kalkbúlgısı *s.* etnolog.

kalkbúlmı *s.* etnologie.

kalkbúlmı *adj.* etnologic.

kalkhaleketi *I. adj.* demografic. **II. s.** demografie.

kalkhaleketi *adj.* demografic.

kalkkasúyürme *s.* popularizare.

kalkkasúyürülgen *adj.* popularizat.

kalkkatanilgan *adj.* renumit; faimos; popular; celebritate.

kalkkatanılma *s.* renume; faimă; popularitate; celebritate.

kalkkatanitilgan *adj.* popularizat.

kalkkatanituw *s.* popularizare.

kalkoyı *s.* referendum; votare.

kalksesi *s.* referendum; votare.

kalksızgağısı *s.* etnograf.

kalksızgalı *adj.* etnografic.

kalksızgası *I. adj.* etnografic. **II. s.** etnografie.

kalkşî *adj.* (pol.) popular.

kalkşilik *s.* democraţie.

kalktanigan *adj.* renumit; faimos; popular; celebritate.

kalktanıması *s.* renume; faimă;

popularitate; celebritate.

kalma *I. adj.* rămas. **II. s.** 1. rămânere; rămas. 2. rest; excedent; surplus; reziduu.

kalmak *A. v.i.* 1. a rămâne; a sta pe loc. 2. a se opri; a staţiona. 3. a întârzia; a rămâne în urmă. 4. a dura; a continua. 5. a sta; a locui. 6. a prisosi; a rămâne. 7. a se amâna. **B. v.m.** (precedat de *ger. univsl. în -ip/-up/-up/-up*) a se asigura că...; // **•ağız kalmak** a fi incapabil să...; a nu fi în stare să...; a nu putea să...; **•akılinda kalmak** a-i rămâne în minte; a avea (pe cineva sau ceva) în minte. **•argın kalmak** a se vlăgui; a se osteni; a se extenua; a se epuiza. **•artta kalmak** a rămâne în urmă. **•aş kalmak** a îndura foame; a flămânzi. **•aşıkta/maruz kalmak** a rămâne descoperit; a se expune. **•asilip kalmak** a rămâne suspendat. **•askıda kalmak** a rămâne în suspensie. **•awuzi aşik kalmak** a rămâne cu gura căscată. **•ayakta kalmak** a rămâne în picioare. **•azlıkta kalmak** a rămâne în minoritate. **•başarmay/beğermiy kalmak** a eşua. **•başı tarda kalmak** a fi la strâmtoare; a fi în impas. **•başında akilî kalmamak** a-şi pierde capul; a-şi pierde minţile; a se zăpăci; a se ramoli. **•batıp kalmak** a se împotmoli; a se îngloda; a se bloca. **•bolip kalmak** a deveni. **•borişli kalmak** a rămâne dator. **•deren izi kalmak** a se întipări. **•ekî kızı kyor kalmak** a orbi. **•ğolda kalmak** a rămâne pe drumuri. **•haleketsiz kalmak** a încremeni. **•hálî kalmamak** a-şi scoate sufletul; a se extenua; a se ramoli. **•hasret kalmak** a-i duce dorul; a tânji după...; **•hawada kalmak** a rămâne în aer. **•hayrette kalmak** a se zăpăci; a fi uluit. **•ilışip kalmak** a se bloca; a se poticni. **•iştenkenar/işsiz kalmak** a rămâne fără slujbă; a deveni şomer. **•kalip turmak** a zăbovi. **•kan-ter işinde kalmak** a-l trece pe cineva toate năduşelile; a fi numai o apă. **•kar asında kalmak** a rămâne sub zăpadă; a se înzăpezi; a se troieni; a se nămeţi. **•katırı kalmak** a se necăji; a se supăra. **•kaygısına kalmak** a-i păsa; a se nelişişti; a se îngrijora. **•kayırı kalmamak** a nu mai fi de folos. **•kayitsiz kalmak** a rămâne nepăsător. **•kazaga kalmak** a se accidenta. **•kazaga maruz kalmak** a se expune accidentării. **•keş kalmak** a întârzia. **•kibirdamay kalmak** a rămâne ţintuit locului; a încremeni; a înlemni. **•koşılmay kalmak** a sta deoparte; a nu se ralia; a rămâne neutru; a boicota. **•kızı kalmak** a-i rămâne ochii/inima la ceva; a-i plăcea foarte mult un lucru sau o persoană. **•kúnî kalmak** a ajunge la mână cuiva. **•kuribaşına kalmak** a rămâne singur-singurel. **•kyor kalmak** (d. *tâşuri*) a se ştirbi. **•kyor kalmak** a chiorî; a orbi. **•mustar kalmak** a fi obligat. **•namî-nisani kalmamak** a cădea în uitare. **•nedret kalmak** a se rări; a deveni rar. **•raatî kalmamak** a nu mai avea

liniște/tihnă/pace. •**şaşıp kalmak** a-i sta mintea în loc; a se năuci. •**saw kalmak** a supraviețui; a rămâne în viață; a rămâne sănătos; a rămâne teafăr. •**sessiz kalmak** a rămâne fără voce; a rămâne tăcut; a amuți. •**sinifta kalmak** a rămâne repetent. •**şiraysiz-tüssüz kalmak** a se trage la față. •**suratsiz-tüssüz kalmak** a se trage la față. •**suw astında kalmak** a rămâne sub apă; a fi inundat. •**suwukkanlı kalmak** a-și păstra calmul. •**takati/meğali kalmamak** a nu mai avea vlagă; a se istovi. •**takatsiz/meğalsiz kalmak** a nu mai avea vlagă; a se istovi. •**tiğirip kalmak** a se prăbuși. •**tilsiz kalmak** a-i pieri graiul; a amuți. •**tirî kalmak** a supraviețui. •**tişsiz kalmak** a rămâne fără dinți; a se știrbi. •**tüşünüp kalmak** a cădea pe gânduri. •**zorında kalmak** a avea zor de ceva; a avea neapărată nevoie. // •**añlamay kaldım** n-am reușit să înțeleg; nu prea am înțeles. •**aramızda kalsin** fie vorba între noi. •**artta kala** rămâne în urmă. •**ărúw, onday kalsin** bine, să rămână așa. •**az kala** aproape. •**az kaldı** cât pe ce; aproape că. •**biraz taa kalasın mı?** poți să mai rămâi puțin? •**esen-saw kalıñız!** rămâneți sănătoși! •**hayretke kaldım** mă mir. •**kayda kaldı?** demult. •**kayda kaldın?** pe unde ai întârziat? •**kusurga kalmasañız** dacă nu vă supărați. •**maga kalsa** dacă ar fi după mine. •**o neden kalgan endi?** asta mai lipsea? •**sáátım artta kala** ceasul meu rămâne în urmă. •**şaşıp kalma** stupefacție. •**şaştım kaldım** m-a surprins. •**sawluk man kalıñız!** rămâneți sănătoși!; rămas bun!; la revedere! •**sen men kalağak bolaman** vreau să rămân cu tine. •**sızge borışli kaldım** v-am rămas dator. •**tamlası kalmadı** nu a mai rămas niciun pic. •**teran kaldı** încă puțin. •**teran kaldı şamarlayğak edim** încă puțin și îl palmuiam. •**teran taa kalıñız!** mai rămâneți puțin! •**top filewde kaldı** minge s-a oprit în fileu. •**tuymay kalıp** pe nesimțite. •**úşunğı imkáanga yer kalmaz** a treia posibilitate nu există. •**úy betinde kaldı** a rămas lângă casă. •**yaringaşık mında kalağak bolalar** doresc să rămână aici până mâine. **kalmakal** s. scandal. **kalmakalğı** s. scandalagiu. **kalmakalğılık** s. scandal. **kalmakallı** adj. scandalos. **kalmakalsiz** adj. fără scandal. **kalmar** s. (zool.) calmar (lat., *Loligo*). **kalorifer** s. calorifer. // •**kalorifer gıltmay** caloriferul nu încălzește. •**kaloriferni aşmak lázım** trebuie deschis caloriferul. **kalorik** adj. caloric. **kalorimetre** s. (fiz.) calorimetru. **kaloriya** s. calorie. **kalpak** s. căciulă. // •**gez kalpak** (mil.) coif. **kalpaklı** adj. cu căciulă. **kalpaklı-kartşagay** s. (orn.) vultur cu glugă (lat., *Necrosyrtes*

monachus). **kalpaklı-pişki-órdek** s. (orn.) ferestraș cu glugă (lat., *Mergus cucullatus*; *Lophodytes cucullatus*). **kalpaklı-tarkat** s. (orn.) ferestraș cu glugă (lat., *Mergus cucullatus*; *Lophodytes cucullatus*). **kalpaksiz** adj. fără căciulă. **kalpazan** I. adj. leneș; puturos. II. s. falsificator; escroc; șarlatan. **kalpazanlık** s. I. falsificare. 2. (fig.) escrocherie; șarlatanerie. **kalşa** s. (anat.) coapsă; sold. **kalşa súyegı** s. (anat.) femur. **kalşagay** adj. I. (d. animale) cu pată albă în frunte; stelat; țințat. 2. (fig.) sărman. **kalşagaybaş** adj. I. (fig.) sărman. 2. (d. animale) cu pată albă în frunte; stelat; țințat. **kaltak** s. I. (la șa) oblânc. 2. (fig.) curvă; curviștină; târfă; prostituată; javră; dezmațată; destrăbălată; desfrânată. **kaltaklık** s. curvăsărie; curvie; prostituție. **kaltakşa** adv. curvește; ca prostituatele. **kaltaktay** adv. curvește; ca prostituatele. **kaltar** I. adj. cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. II. s., adj. (d. cai) murg. **kaltırgan** adj. vibrant; vibrator; oscilant. **kaltırma** s. (fiz.) vibrație; oscilație. **kaltıramak** v.i. I. a tremura. 2. a vibra. // •**bezgektiy kaltıramak** a tremura ca varga. •**suwuktan kaltıramak** a tremura de frig; a se zgribuli. // •**ğañgir-ğañgir kaltırayman** am frisoane. **kaltıratmak** v.t. I. a scutura; a clătina; a cutremura. 2. (fig.) a înflora; a îngrozi; a înspăimânta. **kaltırar** s. tremur. **kaltıraruk** adj. tremurător. **kaltıraruk-kawak** s. (bot.) plop-tremurător (lat., *Populus tremula*). **kaltıraruk-keleme** s. (bot.) plop-tremurător (lat., *Populus tremula*). **kaltıraruk-şırkıy** s. (ent.) bățan; zgriburici (lat., *Chironomus leucopogon*). **kaluw** s. supraviețuire. **kaluwlı** adj. veșnic; etern. **kaluwsuz** adj. pieritor; muritor; trecător; efemer. **kam** s. șaman. **kama** s. I. pumnal. 2. (tehn.) pană; ic. 3. (mil.) închizător. 4. (zool.) vidră; lutră (lat., *Lutra lutra*). // •**kama takmak** (tehn.) a împăna. // •**kama terisi** lutru. **kama-kuyrukli-ğelkuwgan** s. (orn.) ielcovan cu coadă-pumnal; furtunar cu coadă-pumnal; pasărea-furtunii cu coadă-pumnal (lat., *Puffinus pacificus*). **kamalagan** s., adj. asediator. **kamalama** s. I. prapionire. 2. asediu. 3. (tehn.) împănare. **kamalamak** v.t. I. a asedia. 2. a prapioni. 3. (tehn.) a împăna. **kamalangan** adj. I. prapionit. 2. asediat. 3. (tehn.) împănat. **kamalanmak** v.i. I. a fi prapionit. 2. a fi asediat. 3. (tehn.) a se împăna. **kamalaw** s. I. prapionire. 2. asediu. 3.

(tehn.) împănare. **kamalı** adj. I. (tehn.) împănat. 2. prapionit. **kamarila** s. camarilă. **kamariye** s. umbrar. **kamatagılğan** adj. (tehn.) împănat. **kamatakma** s. (tehn.) împănare. **kambala** s. (iht.) cambulă (lat., *Pleuronectes flesus*). **kambala, altın-** s. (iht.) cambulă-aurie (lat., *Pleuronectes platessa*). **kambala, aygır-** s. (iht.) cambulă-uriasă; limbă-de-cal; calcan-sfânt (lat., *Hippoglossus hippoglossus*). **Kamber** s. (topon.) Camber (jud. Tulcea). **kambır** I. adj. cocoșat; gheboșat; gârbovit. II. s. I. cocoșă. 2. ridicătură; dâmb; moviliță; mamelon. 3. proeminență; proeminență. // •**kambiri şikmak** a-i ieși cocoșa; a se cocoșa. // •**kambır felek** soartă nenorocită. **kambıraygan** adj. cocoșat; gheboșat; gârbovit. **kambırayma** s. cocoșare; gheboșare; gârbovire. **kambıraymak** v.i. a se cocoșa; a se gheboșa; a se gârbovi. **kambıraytmak** v.t. a cocoșa. **kambırayuw** s. cocoșare; gheboșare; gârbovire. **kambırbel(lı)** adj. cocoșat; gheboșat; gârbovit. **kambırışıkkan** adj. cocoșat; gârbov; ghebos. **kambırışıkması** s. cocoșare; gârbovire. **kambırlaşkan** adj. cocoșat; gheboșat; gârbovit. **kambırlaşma** s. cocoșare; gheboșare; gârbovire. **kambırlaşmak** v.i. a se cocoșa; a se gheboșa; a se gârbovi. **kambırlaştırmak** v.t. a cocoșa. **kambırlaşuw** s. cocoșare; gheboșare; gârbovire. **kambırılık** s. I. cocoșă. 2. protuberanță; proeminență; ieșitură; umflătură; ridicătură. **kambırmurun** adj. acvilin; cu nas acvilin. **kameliya** s. (bot.) camelie (lat., *Camelia japonica*). **kameliyon** s. (zool.) camelon (lat., *Chamaeleo vulgaris*). **kamer** s. (astr.) Lună. **Kamer** s. (antrop. m., arab.) "Luna" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam). **kamera** s. I. (nav.) cabină. 2. (pol.) cameră; adunare legislativă. 3. cameră de luat vederi; aparat de filmat; aparat de fotografiat. **kameriy** adj. lunar. **Kamerun** s. (topon.) Camerun. **kamerunlı** s., adj. camerunez. **kamgak** s. (bot.) ciurlan; săriceică; salicorn (lat., *Salsola kali*). 2. mărăcine. **kamgaklık** s. mărăciniș. **kamgar** s. (bot.) usturoi-sălbatic (lat., *Allium vineale*). **kamiyon** s. camion; autocamion. // •**ğukawdargan** **kamiyon** autobasculantă. •**kamiyonlar garajı** autobază. •**remorkalı kamiyon** camion cu remorcă. **kamiyoneta** s. camionetă; autocamionetă.

kamîr I. *adj.* (*d. produsele de patiserie*) crud; necopt. **II.** *s. 1.* (*chim.*) pastă. **2.** cocă; aluat. **3.** (*fig.*) natură; fire; temperament. **4.** produse de patiserie. // **•kamîr aşitmak** a pune aluatul la dospit. **•kamîr uumak** a frământa aluat. **•kamîrîn bîzmak** a denatura. // **•bîr kamîrdan bolganlar** cei de aceeaşi teapă. **•oyîn kamîrî** plastilină. **•şólmeşî kamîrî** humă; argilă; lut.

kamîraşçi *s.* patiser.

kamîraşî *s.* (*gastron.*) produse de patiserie. // **•ğemişli kamîraşî** găluşcă.

kamîraşitması *s.* plămădire; frământare.

kamîribizik *adj.* denaturat.

kamîrînbizması *s.* denaturare.

kamîrkana *s.* patiserie.

kamîruwuw *s.* plămădire; frământare.

kamîş *s.* (*bot.*) stuf; papură; trestie; pipirig (*lat.*, *Phragmites communis*; *Phragmites australis*). **1.** bici; cravaşă. **2.** (*anat.*) penis. // **•kamîş patlatmak** a pocni din bici. **•kamîşî patlamak** (*med.*) a avea erecție.

kamîş-aykabagî *s.* (*orn.*) lăcar de stuf (*lat.*, *Acrocephalus scirpaceus*).

kamîş-ğelpazekuyruğı *s.* (*orn.*) stufărică (*lat.*, *Cettia cetti*).

kamîşî, şeker- *s.* (*bot.*) trestie-de-zahăr (*lat.*, *Saccharum officinale*).

kamîşî, tayak- *s.* (*bot.*) trestie-de-mare (*lat.*, *Calamus rotang*).

kamîşlama *s. 1.* (*fig.*) stimulare; încurajare. **2.** biciuire; sfichiuire; cravaşare.

kamîşlamak *v.t. 1.* a biciui; a sfichiui; a cravaşa. **2.** (*fig.*) a stimula; a încuraja.

kamîşlangan *adj. 1.* (*fig.*) stimulat; încurajat. **2.** biciuit; sfichiuit; cravaşat.

kamîşlanmak *v.i. 1.* (*fig.*) a fi stimulat; a fi încurajat. **2.** a fi biciuit; a fi sfichiuit; a fi cravaşat.

kamîşlaw *s. 1.* (*fig.*) stimulare; încurajare. **2.** biciuire; sfichiuire; cravaşare.

kamîşlawgî *adj. 1.* biciuitor; sfichiuitor. **2.** (*fig.*) stimulant; încurajator.

kamîşlık *s.* stufăriş.

kamîşpatlaması *s.* (*med.*) erecție.

kamîş-şibawî *s.* (*orn.*) lăcar de stuf (*lat.*, *Acrocephalus scirpaceus*).

kamît *s.* hamut; gâtar (*la ham*). // **•kamît takimî** ham; harnaşament.

kamîtlama *s.* punerea hamutului; punerea gâtarului; înhămare.

kamîtlamak *v.t.* a pune hamut; a pune gâtar; a înhăma.

kamîtlangan *adj.* înhămat.

kamîtlanmak *v.i.* a i se pune hamut; a i se pune gâtar; a fi înhămat.

kamîtlatmak *v.t.* a determina să pună hamut; a determina să pună gâtar; a pune să înhame.

kamîtlaw *s.* punerea hamutului; punerea gâtarului; înhămare.

kamîtlî *adj.* cu hamut; cu gâtar; cu ham; înhămat.

kamîz *s.* (*chim.*) acid. // **•azot kamîzî** (*chim.*) acid azotic. **•idrâr kamîzî** (*chim.*) acid uric. **•karbonik kamîz** (*chim.*) acid carbonic. **•kimîrka kamîzî**

(*chim.*) acid formic. **•nitrik kamîz** (*chim.*) acid nitric. **•pikrik kamîz** (*chim.*) acid picric.

kamîzlamak *v.t.* (*chim.*) a acidula.

kamîzlaşkan *adj.* (*chim.*) acid; acidulat.

kamîzlaşma *s.* (*chim.*) acidulare.

kamîzlaşmak *v.i.* (*chim.*) a se acidula.

kamîzlaştîrmak *v.t.* (*chim.*) a acidula.

kamîzlaşuw *s.* (*chim.*) acidulare.

kamîzli *adj.* (*chim.*) acid; acidulat.

kamîzlik *s.* (*chim.*) aciditate.

kamkul *s.* (*bot.*) ştir; ştiriţă (*lat.*, *Amaranthus retroflexus*).

kamlîk *s.* şamanism.

kamna *s.* (*iht.*) lostriţă (*lat.*, *Hucho hucho*).

kamp *s. 1.* tabără; campament; camping. **2.** (*sport*) cantonament. **3.** lagăr. // **•kamp yerî** teren pentru camping. **•talebe kampî** tabără studentască.

•toplama/temerkûz kampî lagăr de concentrare.

kampaniya *s.* (*agr.*, *pol.*) campanie.

kampaşkan *adj.* cantonat.

kampiyon *s.* campion. // **•dûniya kampiyonî** campion mondial.

kampiylonlik *s.* campionat.

Kampuçiye *s.* (*topon.*) Cambodgia.

kampuçiyeli *s.*, *adj.* cambodgian.

kamşî *s.* bici; cravaşă.

kamşilama *s. 1.* biciuire; sfichiuire; cravaşare. **2.** (*fig.*) stimulare; încurajare.

kamşilamak *v.t. 1.* a biciui; a sfichiui; a cravaşa. **2.** (*fig.*) a stimula; a încuraja.

kamşilangan *adj. 1.* biciuit; sfichiuit; cravaşat. **2.** (*fig.*) stimulat; încurajat.

kamşilanmak *v.i. 1.* a fi biciuit; a fi sfichiuit; a fi cravaşat. **2.** (*fig.*) a fi stimulat; a fi încurajat.

kamşilaw *s. 1.* biciuire; sfichiuire; cravaşare. **2.** (*fig.*) stimulare; încurajare.

kamşilawgî *adj. 1.* biciuitor; sfichiuitor. **2.** (*fig.*) stimulant; încurajator.

kamufraj *s.* camuflaj; camuflare.

kamufrajli *adj.* camuflat.

kamuk I. *adj.* împărătesc; imperial. **II.** *s.* împărat.

kamukiy *adj.* împărătesc; imperial.

kamukiyidare *s.* imperialism.

kamukiyidaregî *s.* imperialist.

kamukluk **I.** *adj.* împărătesc; imperial. **II.** *s.* împărăție; imperiu.

kamukşa **I.** *adv.* împărăteşte; imperial. **II.** *s.* împărăteasă.

kamus *s.* dicționar.

kamuw *adj. 1.* tot; întreg; toți. **2.** public. // **•kamuw insanlar** toți oamenii. **•kamuw oyi/sesî** opinia publică; referendum.

kamuwlaşkan *adj.* expropriat.

kamuwlaştîrîlgan *adj.* expropriat.

kamuwlaştîrîlmak *v.i.* a se expropria.

kamuwlaştîrmak *v.t.* a expropria.

kamuwlaştîruw *s.* expropriere.

kamuwtanrîgî *s.*, *adj.* (*fil.*) panteist.

kamuwtanrîgîlik *s.* (*fil.*) panteism.

kan *s. 1.* sânge. **2.** (*fig.*) familie; neam; rasă. // **•kan aktarmak** (*med.*) a face transfuzie. **•kan almak** (*med.*) a lua sânge. **•kan bermek** a da sânge; a-și vărsa sângele. **•kan dawası aşmak** a se răzbuna; a se revanşa. **•kan gûtmak** a tăcea și a le trage; a tăcea și a înghiți. **•kan kusmak** a pătimi; a suferi. **•kan**

kusturmak a suga sângele cuiva; a-l oprima. **•kan tókme** a face vărsare de sânge; a omorî. **•kanî kelmek** a-i da sângele; a săngera. **•kanî toñmak** a-i fi frică; a fi înspăimântat. **•kanîna tokînmak** a scoate din sărite; a înfuria; a enerva. // **•akîr tamla kanga kadar** până la ultima picătură de sânge. **•kan dawası** vendetă; răzbunare. **•kan kardaşı** frate de sânge. **•kan**

kerilîmî/kerînlîgî/basînşî (*med.*) tensiune. **•kan tamirlari/tazillari** (*med.*) vase sanguine. **•kan uyumasî** (*med.*) coagulare. **•kanî sîgak** amabil; simpatîc; sociabil. **•kanîm kerîldî** am tensiune. **•kôp kan kaybettîm** am pierdut mult sânge. **•tûşûk kan**

kerilîmî/kerînlîgî/baskîsî (*med.*) hipotensiune. **•uyugan kan** cheag de sânge. **•yûksek kan kerilîmî/kerînlîgî/baskîsî** (*med.*) hipertensiune.

kana *s. 1.* cameră; casă; gospodărie. **2.** (*la tablă de şah*) careu. **3.** (*text.*) pătrăţel; careu. **4.** digit; celulă. // **•ğêrime kanasî** (*sport*) careul de pedeapsă.

kanaat *s. 1.* mulţumire; satisfacție. **2.** convingere; părere. // **•kanaat bolmak** a fi mulţumit; a se mulţumi; a fi satisfăcut. **•kanaat etmek** a mulţumi; a satisface. **•kanaat ketîrmek** a se convinge; a fi convins.

kanaatli *adj.* mulţumit; satisfăcut.

Kanada *s.* (*topon.*) Canada.

Kanada-kazî *s.* (*orn.*) gâscă canadiană (*lat.*, *Branta canadensis*).

Kanada-kûrteşîgî *s.* (*orn.*) țiclean canadian (*lat.*, *Sitta canadensis*).

kanadali *s.*, *adj.* canadian.

Kanada-ôtleğenî *s.* (*orn.*) parulă canadiană (*lat.*, *Wilsonia canadensis*).

Kanada-tokîrawunî *s.* (*orn.*) cocor canadian (*lat.*, *Grus canadensis*).

Kanada-turnasî *s.* (*orn.*) cocor canadian (*lat.*, *Grus canadensis*).

kanagan *adj.* însângerat.

kanakması *s.* (*med.*) sângerare; hemoragie.

kanaktarması *s.* (*med.*) transfuzie.

kanal *s. 1.* canal. **2.** (*anat.*) tub; vas; canal.

kanalararasî *adj.* intercelular.

kanalartîşî *adj.* extracelular.

kanalizasiya *s.* canalizare.

kanalî *adj. 1.* în pătrăţele; cadrilat; ecosez. **2.** digital; celular.

kanama *s.* (*med.*) sângerare; hemoragie; congestie.

kanamak *v.i.* a săngera. // **•kanama ne zaman başladî?** când a început hemoragia?; **•murunî bîrem kanamadan** fără nici cea mai mică rană.

kanape *s.* canapea.

kanara *s.* loc stâncos; stâncărie; păşune stâncoasă.

Kanara *s.* (*topon.*) Ovidiu (*jud. Constanța*).

kanara-anasonî *s.* (*bot.*) pătrunjel-de-câmp (*lat.*, *Pimpinella saxifraga*).

kanara-enisonî *s.* (*bot.*) pătrunjel-de-câmp (*lat.*, *Pimpinella saxifraga*).

kanara-nanehanî *s.* (*bot.*) pătrunjel-de-câmp (*lat.*, *Pimpinella*

saxifraga).
kanaraotî *s. (bot.)* pătrunjel-de-câmp (*lat., Pimpinella saxifraga*).
kanara-örümgeği *s. (ent.)* tarantulă (*lat., Lycosa tarentula*).
kanara-sawsarı *s. (zool.)* jder-de-stâncă (*lat., Martes foina*).
kanara-soganî *s. (bot.)* ceapă-ciorească; ceapă-de-tuns (*lat., Allium fistulosum*).
kanariya *s. (orn.)* canar (*lat., Serinus canaria*). // **•kanariya sarisî** galben pal.
kanariya, boz-ğayali- *s. (orn.)* cănăraș cenușiu (*lat., Serinus rothschildi*).
kanariya, kışkene- *s. (orn.)* cănăraș (*lat., Serinus serinus*).
kanariya, kızıl-maňlaylı- *s. (orn.)* cănăraș cu frunte roșie (*lat., Serinus pusillus*).
kanariya, sarî-maňlaylı- *s. (orn.)* canar cu frunte galbenă (*lat., Crithagra mozambica*).
kanariya, sarî-tajlı- *s. (orn.)* cănăraș cu coroană galbenă (*lat., Serinus flavivertex*).
kanariya, yeşil- *s. (orn.)* înăriță verde (*lat., Serinus canaria serinus*).
Kanariya-Adalarî-kara-karzaksîsî *s. (orn.)* scoicar negru de Canare (*lat., Haematopus meadewaldoi*).
Kanariya-Adasî-ğadîragî *s. (orn.)* fâsa lui Berthelot (*lat., Anthus berthelotii*).
Kanariya-Adasî-tartagalî *s. (orn.)* aușel de Canare (*lat., Regulus teneriffae*).
Kanariya-Adasî-taşkuşî *s. (orn.)* mărăcinar de Canare (*lat., Saxicola dacotiae*).
kanariyaotî *s. (bot.)* cruciuliță; petimbrosă (*lat., Senecio vulgaris; Senecio rupester*).
kanariyaotî, baárlık- *s. (bot.)* spălăcioasă; cel-perit (*lat., Senecio vernalis*).
kanariyasî, Korsika- *s. (orn.)* cănăraș de Corsica (*lat., Serinus corsicanus*).
kanariyasî, limon- *s. (orn.)* cănăraș galben (*lat., Serinus citrinella*).
kanariyasî, sedîr- *s. (orn.)* cănăraș de Siria (*lat., Serinus syriacus*).
kanariyasî, Sûriye- *s. (orn.)* cănăraș de Siria (*lat., Serinus syriacus*).
kanariyasî, Yemen- *s. (orn.)* cănăraș de Yemen (*lat., Serinus menachensis*).
kanariyasî, zeferan- *s. (orn.)* canar galben de șofran (*lat., Sicalis flaveola*).
kanat *s. 1.* aripă (*și tehn., arhit.*). **2.** (*mil.*) flanc; aripă. **3.** (*fig.*) ocrotire; protecție. **4.** (*la uși, ferestre*) canat. // **•kanat astîna almak** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti. **•kanat sîlkmek/kakmak** a bate din aripă. **•kolî-kanatî sînmak** a i se tăia aripile; a-și pierde curajul. **•kol-kanat bolmak** a lua pe cineva sub aripa sa; a-l ocroti.
kanatğellew *s.* scuturarea aripilor; fâlăit.
Kanat-Kalfa *s. (topon.)* Meșteru (*jud. Tulcea*).
kanatkan *adj.* sângeros.
kanatlandîrmak *v.t.* a înaripa; a determina să prindă aripă.
kanatlangan *adj.* înaripat.
kanatlanma *s.* înaripare.

kanatlanmak *v.i.* a se înaripa; a prinde aripă.
kanatlanuw *s.* înaripare.
kanatlî *adj.* cu aripă; înaripat (*și fig.*). // **•kanatlî at** (*mitol.*) Pegas.
•kanatlî sóz maximă; aforism; cugetare.
kanatlî-tútún *s. (bot.)* regina-nopții; tutunaș (*lat., Nicotiana alata*).
kanatma *s.* însângereare.
kanatmak *v.t.* a însângera; a determina să sângereze.
kanatmasî *s. (med.)* puls.
kanatsallaw *s.* scuturarea aripilor; fâlăit.
kanatsîz *adj.* fără aripă.
kanatşî *adj.* extremist.
kanatşilik *s.* extremism.
kanava *s. (text.)* canava.
kanaw *s. (med.)* sângereare; hemoragie; congestie.
kanawuyatan *adj.* credul.
kanawuygan *adj.* credul.
kanawuymagan *adj.* incredul; neîncercător; bănuitor; sceptic.
kanawuymama *s.* scepticism.
kanawuymaytan *adj.* incredul; neîncercător; bănuitor; sceptic.
kanazligî *s. (med.)* anemie.
kanbasînsî *s.* tensiune arterială.
kanbergen *s. (med.)* donator de sânge.
kanberme *s. (med.)* donare de sânge.
kanbîrlîgî *s. (med.)* consanguinitate.
kançelar *s. (pol., adm.)* cancelar.
kançelarlık *s. (pol., adm.)* cancelarie.
kançer *s. (med.)* cancer.
kançerbîlmîgîsî *s. (med.)* oncolog.
kançerbîlmî *I. adj. (med.)* oncologic. **II. s. (med.) oncologie.
kançerbîlmî *adj. (med.)* oncologic.
kandakay *s. (zool.)* elan (*lat., Alces alces*).
kandal *s.* lanțuri; cătușă. // **•kandalga wurmak** a încătușa.
kandalak *s.* lanțuri; cătușă.
kandalay *s. (ent.)* ploșniță; păduche-de-lemn; stelniță (*lat., Cimicidae*).
kandallama *s.* înlănțuire; încătușare.
kandallamak *v.t.* a înlănțui; a încătușa.
kandallangan *adj.* înlănțuit; încătușat.
kandallanmak *v.i.* a fi pus în lanțuri; a fi pus în cătușe.
kandallaw *s.* înlănțuire; încătușare.
kandallî *adj.* înlănțuit; încătușat.
kandar *s.* prag de ușă.
kandeweranî *s. (anat.)* circulația sângelui.
kandil *s.* candelă.
kandilşeseği *s. (bot.)* aglică (*lat., Filipendula vulgaris*).
kandîr *s. 1.* membrană; peliculă. **2.** (*anat.*) peritoneu; prapur. // **•kandîr pîşmesî/iltihab** (*med.*) inflamația peritoneului; peritonită.
kandîrilgan *adj.* păcălit.
kandîrilmak *v.i.* a se păcăli; a fi păcălit.
kandîrma *s.* înșelătorie; înșelare; păcălire; amăgire; ademenire.
kandîrmagan *adj.* neconcludent.
kandîrmak *v.t. 1.* a mulțumi; a satisface; a potoli. **2. a lămuri; a convinge. **3. a ademeni; a ispiti. **4. a înșela; a păcăli; a amăgi; a trișa (*setea*).
kandîrparşasî *s. (med.)* xismă.
kandîrşak *s. (anat.)* melc (*parte a urechii interne*).
kandîruw *s.* înșelătorie; înșelare; păcălire; amăgire; ademenire.********

kandîruwğî *adj.* escroc; ispititor.
kandîruwğuluk *s.* escrocherie.
kandolaşimî *s. (anat.)* circulația sângelui.
kane *s. 1.* cameră; casă; gospodărie. **2.** (*la tablă de șah*) careu. **3.** (*text.*) pătrățel; careu. **4.** digit; celulă.
kanelî *adj. 1.* digital; celular. **2.** în pătrățele; cadrilat; ecosez. // **•kanelî fotograf maşinasî** aparat de fotografiat digital.
kanga-kan *adv.* sânge pentru sânge.
kangan *adj.* încrezător.
kangatolgan *adj.* congestionat; injectat; însângerat.
kangî *s.* cange; cârlig.
kangrena *s. (med.)* cangrenă.
kangrenalaşkan *adj.* cangrenat.
kangrenalaşma *s.* cangrenare.
kangrenalaşmak *v.i.* a se cangrena.
kangrenalî *adj.* cangrenat.
kangur *s. (zool.)* cangur (*lat., Macropus giganteus*).
kaňga *s.* cange; cârlig.
kaňgalî *adj.* cu cârlig.
kaňgik *s. 1.* (*la carnivore*) femelă; femeiușcă. **2.** cățea. **3.** (*fig., d. femei*) dezmațată; desfrănată; destrăbălată; frivolă.
kaňgika *s. (la şa)* chingă; cingătoare.
kanhaleketî *s. (anat.)* circulația sângelui. // **•kandolaşimî/kanhaleketî/ka ndeweranî aygîtî** (*anat.*) aparat circulator.
kaniyon *s. (geogr.)* canion.
kanîşken *s. 1.* parazit; vampir. **2.** sângeros.
kanîşkenbîlmîgîsî *s.* parazitolog.
kanîşkenbîlmî *s.* parazitologie.
kanîşme *s.* parazitism.
kanîbîr *adj. (med.)* consanguin.
kanîğîllî *adj.* sincer; cordial.
kanîğîllîlik *s.* sinceritate; cordialitate.
kanîkara *adj.* necăjit; amărât; trist.
kanînatîygen *adj.* înfuriat; zbârlit.
kanînatîyme *s.* înfuriere; zbârlire.
kanînatokindîrgan *adj.* enervant.
kanînatokîngan *adj.* enervat.
kanînatokînma *s.* enervare.
kanît *s.* argument.
kanîtlama *s.* argumentare.
kanîtlamak *v.t.* a argumenta.
kanîtlangan *adj.* argumentat.
kanîtlaw *s.* argumentare.
kanîtlî *adj.* argumentat.
kanîtoňgan *adj.* îngrozit; înspăimântat.
kankal *s. (bot.)* ciulin (*lat., Carduus nutans*).
kankalî, şól- *s. (bot.)* pâlămidă (*lat., Carduus crispus*).
kankalkuşî *s. (orn.)* sticlete (*lat., Carduelis carduelis*).
kankóşirme *s. (med.)* transfuzie.
kankuskan *adj.* asuprit; oropsit; obidit; năpăstuit; oprimat; persecutat; prigonit; urgisit.
kankusma *s. (med.)* hemoptizie.
kankusturgan *s.* despot; opresor; tiran; zbîr.
kankusturw *s.* opresiune; oropsire; persecuție.
kankusw *s. 1.* suferință; chin. **2.** (*med.*) hemoptizie.
kanlamak *v.t.* a însângera; a umple de sânge.
kanlangan *adj.* însângerat.
kanlî *adj. 1.* însângerat; pătat de sânge. **2.** sângeros. **3.** (*gastron.*) în sânge. // **•kanlî basur** (*med.*) dizenterie. **•kanlî katil** criminal

sângeros. • **siğak kanlı** surzător; zămbitor; amabil; serviabil.
kanlı-ğanlı *adj.* plin de forță; puternic.
kanma *s.* păcălire.
kanmak *v.i.* **1.** a se convinge. **2.** a se mulțumi; a fi satisfăcut. **3.** a se lăsa ademenit; a fi păcălit.
kanoe *s. (nav.)* canoe.
kanon *s. (fil.)* canon.
kanonik *adj. (fil.)* canonic.
kanonli *adj. (fil.)* canonic.
kanpışmesi *s. (med.)* septicemie.
kansılkinmesi *s. (med.)* puls.
kansız *adj.* **1.** (med.) anemic. **2.** (fig.) fără vărsare de sânge.
kansızgasi *s. (med.)* hemogramă.
kansızlaşkan *adj. (med.)* anemic.
kansızlaşmak *v.i.* a se anemia.
kansızlaştırmak *v.t. (med.)* a anemia.
kansızlık *s. (med.)* anemie.
kansuwurgan *s.* parazit; vampir.
kansuwurganbılımı *s.* parazitologie.
kansuwurganbılımı *s.* parazitologie.
kansuwurganbılımlı *adj.* parazitologic.
kansuwurma *s.* parazitism.
kanşima *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncit. **2.** chefnit.
kanşimak *v.i.* **1.** a scheuna; a schelălăi; a scânci. **2.** a chefnit.
kanşiw *s.* **1.** scheunat; schelălăit; scâncit. **2.** chefnit.
kan-tamir **I.** *adj. (anat.)* circulator. **II.** *s. (anat.)* sângele și vasele de sânge. // • **kan-tamir tertibi** (anat.) sistemul circulator.
kantar *s.* cântar; balanță; cumpănă; terezie; basculă. // • **kantarga tartmak** a cântări; a cumpăni.
kantarği *s.* cantaragiu.
kantarlama *s.* cântărire; cumpănire.
kantarlama *v.t.* a cântări; a cumpăni.
kantarlangan *adj.* cântărit; cumpănit.
kantarlaw *s.* cântărire; cumpănire.
kantarma *s.* zăbală.
kantarun *s. (bot.)* țințăură; centaură; fierea-pământului; potroacă (*lat.*, *Centaurium umbellatum*).
kantarun, güzel- *s. (bot.)* frigurică (*lat.*, *Erythrea pulchella*).
kantata *s. (muz.)* cantată.
kantel *s. (sport)* ganteră; halteră.
kantelgi *s. (sport)* halterofil.
kantelkótergen *s. (sport)* halterofil.
Kantemir *s. (antrop. m.)* Cantemir ("Cel cu sânge de fier");
kan-ter *s.* sânge și transpirație. // • **kan-ter işinde kalmak** a-l trece pe cineva toate nădușelile; a fi numai o apă.
kanteşkermesi *s. (med.)* transfuzie.
kantina *s.* cantină.
kanto *s.* canto.
kantokisi *s. (anat.)* țesut sanguin.
kanton *s. (adm.)* canton.
kantoñdirgan *adj.* **1.** groaznic; îngrozitor; înspăimântător; strașnic; cumplit. **2.** strașnic; cumplit.
kantoñdirma *s.* grozăvie; înspăimântare; oroare.
kantoñması *s.* groază.
kantógúw *s.* carnagiu.
kantókken *s.* criminal; ucigaș; asasin.
kantókme *s.* crimă; carnagiu; vărsare de sânge.
kanun *s.* **1.** (jur., fiz.) lege. **2.** (jur.) cod; statut. // • **kanun bermek** a da lege; a legifera. • **kanun şigarmak** a scoate lege; a legifera.

• **kanun tışı etmek** a scoate în afara legii. • **kanunga tapın bolmak** a se supune legii; a respecta legea. • **kanunni taptamak** a încălca legea. • **kanunni zorlamak** a viola legea. // • **ğertartımı/ğazibe kanunı** legea gravitației. • **ğeza kanunı** (jur.) cod penal. • **kanun bergen** (jur.) legislator; legiuitor. • **kanun göli man** (jur.) pe cale legală. • **kanun taptawı** (jur.) infracțiune. • **kanun tasarı** (jur.) proiect de lege. • **kanunda yazılğanınday** așa cum prevede legea. • **kanunga karşı haleket etken** (jur.) infractor; contravenient. • **kanunni bilmemek mazeret sayılmaz** ignoranța nu scuză încălcarea legii. • **kanunnuñ hárfi** litera legii. • **kanunnuñ ruhi** spiritul legii. • **kanunnuñ uygulanması** (jur.) aplicarea legii. • **medeniy kanun** cod civil.
kanunberúw *s.* decretare; legiferare.
kanunberúwgi **I.** *adj. (jur.)* legislativ. **II.** *s. (jur.)* legiuitor; legislator.
kanunberúwğulúk *s. (jur.)* legislație.
kanunbizgan *s.* delicvent; culpabil.
kanunbizma *s.* delicvență; culpabilitate.
kanungamugay *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim; ilicit.
kanungamugaygi *s.* ilegalist.
kanungamugaylik *s.* ilegalitate; ilegitimitate.
kanungauygun *adj.* legal; natural; regulamentar.
kanungauymagan *adj.* neobișnuit; neuzual; neregulamentar; indisciplinat.
kanungauymama *s.* indisciplină.
kanungauyuv *s.* legalitate; naturalețe; obiectivitate.
kanungazıt *adj.* ilegal. // • **kanungazıt haleket** acțiune ilegală. • **kanungazıt tiğaret** comerț ilegal.
kanungazıtlık *s.* ilegalitate.
kanungazıtşı *s.* ilegalist.
kanuniy *adj.* **1.** legal; legitim. **2.** regulamentar; statutar. // • **kanuniy bala** copil legitim. • **kanuniy hiz** viteză legală. • **kanuniy keñeşçi** (jur.) jurisconsult. • **kanuniy taklit** copie legalizată. • **kanuniy temsilgi** (jur.) reprezentant legal.
kanuniyet *s.* legalitate.
kanuniyleşken *adj.* legalizat; legitimat.
kanuniyleşmek *v.i.* a se legaliza; a căpăta caracter legal.
kanuniyleştirme *s.* legalizare; legitimare.
kanuniyleştirmek *v.t.* a legaliza; a legitima; a da un caracter legal.
kanuniylık *s.* legalitate.
kanuniyşunas *s.* legist; jurist.
kanun-i ewwel *iz.prsn. (cron., arh.)* decembrie.
kanun-i saniy *iz.prsn. (cron., arh.)* ianuarie.
kanunkoşılı *s.* formalitate; condiție de formă; cerință de formă.
kanunlaşkan *adj.* legalizat; legitimat.
kanunlaşmak *v.i.* a se legaliza; a căpăta caracter legal.
kanunlaştırma *s.* legalizare; legitimare.
kanunlaştırmak *v.t.* a legaliza; a legitima; a da un caracter legal.
kanunlaştırıw *s.* legalizare;

legitimare.
kanunli *adj.* legal; legitim; cu caracter legal.
kanunli-kayidelı *adj.* statutar.
kanunluluk *s. (fil.)* legitate.
kanunname *s. (jur.)* cod.
kanunsaluwgi *s. (jur.)* legiuitor; legislator.
kanunsaymaması *s.* încălcarea legii; infracțiune; fărâdelege; ilegalitate; nelegiure; neregulă; abuz.
kanunsuz *adj. (jur.)* ilegal.
kanunsuzgi *s.* ilegalist.
kanunsuzluk *s. (jur.)* ilegalitate.
kanunşigarıw *s.* legiferare.
kanuntaptagan **I.** *adj.* ilegal; ilegitim; abuziv. **II.** *s.* contravenient; ilegalist; infractor; nelegiuit; răufăcător.
kanuntaptaw *s.* încălcarea legii; infracțiune; fărâdelege; ilegalitate; nelegiure; neregulă; abuz.
kanuntişi *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // • **kanuntişi iş** (jur.) faptă ilegală.
kanuw *s.* păcălire.
kanwurma *s. (med.)* transfuzie.
kanwurulması *s. (med.)* puls.
kañga *s.* șa de povară pentru măgari și catări; samar.
kañgalama *s.* înșeuare.
kañgalamak *v.t.* a pune șaua de povară pe un animal; a pune samarul pe un animal; a înșeua.
kañgalangan *adj.* cu șaua de povară pusă; cu samarul pus; înșeuat.
kañgalaw *s.* înșeuare.
kañgali *adj.* cu șaua de povară pusă; cu samarul pus; înșeuat.
kañrik *s. (anat.)* cavitate nazală.
kañşirawuk *s. (anat.)* meat nazofaringian.
kaolina *s. (chim.)* caolină.
kaos **s. 1.** (fil.) haos. **2.** (fig.) confuzie; dezordine; haos.
kap **s. 1.** vas; recipient; butelie. **2.** învelitoare; husă. **3.** toc; teacă. **4.** copertă. // • **kabina sıymamak** a nu-și mai găsi locul; a nu mai avea răbdare.
kapa *s.* capă; pelerină.
kapak **s. 1.** capac; copertă. **2.** ușă; poartă. **3.** (anat.) himen. **4.** (tehn.) supapă. // • **kaşırma kapagi** (tehn.) supapă de eșapament.
kapaklama *s.* acoperire cu capac.
kapaklamak *v.t.* a pune capac. // • **kapaklap kaynatmak** a găti la capac; a înăbuși.
kapaklangan *adj.* acoperit cu capac.
kapaklanıp-kaynagan *adj.* gătit la capac; înăbușit.
kapaklanmak *v.i.* a i se pune capac.
kapaklap-kaynatma *s.* gătire la capac; înăbușire.
kapaklaw *s.* acoperire cu capac.
kapaklı *adj.* cu capac; cu copertă.
kapakşık **s. 1.** (anat.) valvulă. **2.** (zool., bot.) valvă. **3.** (tehn.) căpăcel; ventil; valvă.
kapalgan **adj. 1.** înfundat; astupat. **2.** închis; încuiat; înconjurat. **3.** acoperit; învelit.
kapalı **I.** *adj.* **1.** închis; încuiat; înconjurat. **2.** acoperit; învelit. **3.** (fig.) voalat; mascat. **4.** înfundat; astupat; blocat. **5.** (lingv.) oclisiv; de ocluziune. **II.** *adv.* în particular; privat. // • **hawa kapalı** vremea e închisă. • **kapalı deniz** mare închisă. • **kapalı dewre** circuit închis. • **kapalı heğge/egik/sestilimi** (lingv.) silabă închisă. • **kapalı kók**

cer închis. •**kapalî kutuk** (fig.) misterios. •**kapalî şewre** (mat.) contur. •**kapalî tartikawaz** (lingv.) consoană oclusivă. •**telege haleketîne kapalî gôl** circulație interzisă din ambele sensuri. •**üstî kapalî** voalat. •**yakasî kapalî işkôlmek** cămașă închisă la gât.

kapalîmiydan *adj.* indoor.

kapalma *s.* 1. înfundare; astupare. 2. închidere; încuiere; înconjurare. 3. acoperire; învelire. 4. (med.) ocluzie.

kapalmak *v.i.* 1. a se închide; a se încuia; a se înconjura. 2. a se acoperi; a se înveli. 3. a se înfunda; a se astupa. // •**ıştaşî kapalmak** a-i trece pofta de mâncare. // •**kapalma sââtî** ora închiderii.

kapaluw *s.* 1. înfundare; astupare. 2. închidere; încuiere; înconjurare. 3. acoperire; învelire. 4. (med.) ocluzie.

kapama *s.* 1. închidere; încuiere; înconjurare. 2. acoperire; învelire. 3. înfundare; astupare. 4. blocare; ocluziune. // •**suw kapatmasî** zăgaz; dig; splai.

kapamak *v.t.* 1. a închide; a încuia. 2. a acoperi; a înveli. 3. a astupa; a înfunda; a înconjura. 4. (fig.) a pune capăt; a termina. // •**kôzîn kapamak; duniyaga kôzlerîn kapamak** a închide ochii; a muri. •**suw kapamak** a zăgăzui. •**tîrnak kapamak** a închide paranteza.

kapangan *adj.* 1. înfundat; astupat. 2. închis; încuiat; înconjurat. 3. acoperit; învelit. // •**kapangan engel geşûwî** trecere la nivel cu bariere.

kanîp-otirgan *adj.* ferecat; izolat.

kanîp-otiruw *s.* ferecare; izolare.

kapama *s.* 1. înfundare; astupare. 2. închidere; încuiere; înconjurare. 3. acoperire; învelire.

kanmak *v.i.* 1. a se înfunda; a se astupa. 2. a se închide; a se încuia; a se înconjura. 3. a se acoperi; a se înveli. // •**ğarasî kanmak** a se închide; a se cicatriza (d. răni). •**hawasî kapmak** a se înmora. •**ışîne kanmak** a se închide în sine; a se închista; a se izola.

kanuw *s.* 1. înfundare; astupare. 2. închidere; încuiere; înconjurare. 3. acoperire; învelire.

kapatîlgan *adj.* lichidat; închis. // •**kapatîlgan bôlme** compartiment rezervat.

kapatma *s.* (fin.) lichidare; închidere.

kapatmak *v.t.* 1. a închide; a încuia; a înconjura; a acoperi; a înveli; a astupa; a înfunda. 2. a interzice. 3. (fig.) a pune capăt; a termina. // •**awuzun kapatmak** a-i închide cuiva gura; a-i pune capac la gură. •**borîşîn kapatmak** a-și închide datoria; a-și achita datoria. •**ğolîn/aldîn kapatmak** a-i închide calea; a-i bloca drumul. •**kôzîn kapatmak** a-i închide cuiva ochii. •**nefesîn kapatmak** a-l înăbuși; a-l sufoca. // •**dôrt yer kapatağak bolaman** aș dori să rezerv patru locuri. •**penğîrenî kapatayîk!** să închidem fereastră!

kapatuw *s.* (fin.) lichidare; închidere.

kapaw *s.* 1. închidere; încuiere; înconjurare. 2. acoperire; învelire. 3. înfundare; astupare. 4. blocare; ocluziune.

kapawli *adj.* 1. închis; încuiat;

înconjurat. 2. (fig.) obscur; neclar. // •**sim-sikî kapawli** închis ermetic.

kapila *s.* căciulă.

kapital *s.* (econ.) capital.

kapitalgatkizdirmasî *s.* (econ.) depunere de bani; capitalizare; investire; economisire.

kapitalgî *s., adj.* (econ.) capitalist.

kapitalgîlik *s.* (econ.) capitalism.

kapitalism *s.* capitalism.

kapitalist *s.* capitalist.

kapitalî *adj.* (econ.) cu capital; capitalizat.

kapitalsîz *adj.* (econ.) fără capital; decapitalizat.

kapitalsîzlik *adj.* (econ.) decapitalizare.

kapitonaj *s.* capitonare.

kapitonajlî *adj.* capitonat.

kapî *s.* 1. ușă (și fig.). 2. poartă; porțiță. 3. (fig.) serviciu; slujbă. 4. poartă (la jocul de table). // •**kapîdan tîşarga atmak** a da pe cineva pe ușă afară. •**kapîga şalmak** a suna la ușă. •**kapîsî aşîk bolmak** a avea ușă deschisă; a fi ospitalier.

•**kapîsîn takîldatmak/şalmak** a bate la ușă cuiva. •**kapîsîn zorlamak** a forța ușă cuiva. •**kîrk kapîniñ ğîbîn şalmak** a bate pe la toate ușile. •**kolîn kapîga sîkmak** a strânge pe cineva cu ușă. // •**agaştan yasalgan kapî** ușă făcută din lemn. •**azbar kapîsî** poartă. •**baş kapî** (arhit.) portal.

•**eger Amet bolsa, kapîni aş!** dacă e Amet, deschide ușă!; •**ğûr, kapî aşîktîr!** intră, ușă este deschisă!; •**kapîni ğabîñîz!** închideți ușă!; •**kôñşî kapîsî** învecinat. •**serwiş kapîsî** poartă de serviciu.

kapîaşuw *s.* ospitalitate.

kapî-bakapî *adv.* din ușă în ușă.

kapîdan-kapîga *adv.* din ușă în ușă.

kapîgî *s.* portar.

kapî-kapî *adv.* din ușă în ușă. // •**kapî-kapî dolaşmak** a bate pe la toate ușile.

kapî-penğîre *s.* uși și ferestre. // •**kapî-penğîre şîrketî** firmă de uși și ferestre.

kapîrşak *s.* 1. cutie; ladă. 2. coșciug; sicriu; raclă; copârșeu.

kapîsîaşîk *adj.* ospitalier.

kapîsta *s.* (bot.) varză (lat., *Brassica oleracea*). // •**kapîsta sarmasî** sarmale în foi de varză. •**kapîsta turşusî** varză murată.

kapîsta, baş- *s.* (bot.) varză-albă (lat., *Brassica oleracea capitata*).

kapîsta, biyaz- *s.* (bot.) varză-albă (lat., *Brassica oleracea capitata*).

kapîsta, buruşuk- *s.* (bot.) varză-creață (lat., *Brassica oleracea sabauda*).

kapîsta, kîrmîzî- *s.* (bot.) varză-roșie (lat., *Brassica oleracea rubra*).

kapîsta-gômelegî *s.* (ent.) albiță; fluture-alb; fluture-de-varză (lat., *Pieris brassicae*).

kapîstasî, Brûksel- *s.* (bot.) varză-de-Bruxelles (lat., *Brassica oleracea gemmifera*).

kapîstasî, gûl- *s.* (bot.) varză-de-Bruxelles (lat., *Brassica oleracea gemmifera*).

kapîtúbî *s.* prag de ușă.

kapkan *1. adj.* 1. înghițitor; care înșfacă; care înhață; care prinde. 2. (fig.) care înțelege; care pricepe; care reține. 3. (med.) contagios; molipsitor. II. *s.* capcană; cursă. // •**kapkan kurmak** a întinde o cursă. •**kapkanga tûşmek** a cădea în cursă. •**kapkanga tûşûrmek** a prinde în cursă. // •**îlîştîrge** **kapkan** laț.

kap-kara *adj.* negru intens.

kap-kaşîk *s.* veselă.

kap-kazan *s.* veselă.

kaplam *s.* extensiune; extindere.

kaplama *s.* 1. acoperire; învelire; învăluire. 2. căptușire; căptușeală; capitonare. 3. poleire; poleială. // •**krom kaplamasî** (tehn.) cromare. •**takta kaplamasî** (constr.) cofraj. •**tîş porselan kaplamasî** îmbrăcămintă de porțelan pentru dinți.

kaplamağî *s.* tapițer.

kaplamağîlik *s.* tapițerie.

kaplamak *v.t.* 1. a acoperi; a înveli; a învălui. 2. a căptuși; a capitona. 3. a polei. // •**krom kaplamak** a cromă. •**kurşun man kaplamak** a plumbui. •**tunş man kaplamak** a acoperi cu un strat de tuci.

kaplamli *adj.* extensiv.

kaplan *s.* (zool.) tigru (lat., *Felis tigris*). // •**arslan kaplan kadar kuwatlî** leul este tot așa de puternic ca tigru. •**kaplan senesî** (cron.) anul tigrului (conform vechiului calendar tătăresc).

kaplangan *adj.* 1. acoperit; învelit; învăluit. 2. căptușit; capitonat. 3. poleit.

kaplanmak *v.i.* 1. a se acoperi; a se înveli; a se învălui. 2. a se căptuși; a se capitona. 3. a se polei.

kaplan-ôtlegen *s.* (orn.) dendroica tigră (lat., *Dendroica tigrina*).

kaplaw *s.* 1. acoperire; învelire; învăluire. 2. căptușire; căptușeală; capitonare. 3. poleire; poleială.

kaplî *adj.* 1. acoperit; învelit. 2. căptușit; capitonat. 3. (d. cărți) copertat. 4. poleit.

kaplîga *s.* izvor termal. // •**kaplîga stasiyonî** stațiuni cu izvoare termale. •**kaplîga tûşgeresî** stațiune balneară.

kaplîgalî *adj.* balnear.

kaplîm *s.* 1. învelitoare; husă; căptușeală; toc; teacă. 2. cochilie; carapace.

kaplîm-baka *s.* (zool.) broască-țestoasă (lat., *Testudo sp.*; *Chelonia sp.*).

kapma *s.* 1. absorbere; captivare; înhățare; înșfacare. 2. (fig.) înțelegere; pricepere; însușire. 3. (med.) contractare (a unei boli).

kapmak *v.t.* 1. a înghiți; a înșfaca; a înhăța; a prinde. 2. (fig.) a înțelege; a pricepe; a-și însuși; a reține. 3. (med.) a contracta (o boală). // •**hisse/pay kapmak** a-și face parte din...; a-și însuși ceva.

kapma-karşî *adj.* contrar; opus; antagonic; contradictoriu.

kapma-karşîlik *s.* contradicție; contrazicere; antagonism.

kaporal *s.* (mil.) caporal.

kapot *s.* capot.

kapota *s.* (tehn.) capotă. // •**toplangan/ğîyilgan kapotalî**

(tehn.) decapotabil.
kapris s. capriciu.
kapsa s. (mil.) capsă.
kapsalama s. (lit.) sinecdocă.
kapsalgan adj. inclus; conținut; cuprins.
kapsalmagan adj. neinclus.
kapsalmaykalgan adj. neinclus.
kapsam s. cuprins; conținut.
kapsama s. include; înglobare; conține.
kapsamak v.t. a cuprinde; a conține; a include.
kapsanmak v.i. a se integra; a se încadra; a se îngloba.
kapsaw s. include; înglobare; conține.
kapsula s. capsulă (și bot.).
kapsúsi s. frontispiciu (la cărți).
kapşakay s. 1. (zool.) rac (lat., *Astacus fluviatilis*). 2. (astr.) zodia racului.
kapşakayi, bóğek- s. (zool.) langustă (lat., *Palinurus vulgaris*).
kapşakayi, deñiz- s. (zool.) rac-de-mare; homar; stacoj (lat., *Homarus vulgaris*).
kapşık s. (anat.) scrot.
kaptan s. (mil. și sportiv) căpitan.
kaptar s. capac de stup; captar.
kaptırmak v.t. a determina să înghită; a determina să înșface. // •**gönül kaptırmak** a i se fura inima; a fi fermecat; a se îndrăgosti. •**özün kaptırmak** a se lăsa prins de...; a se dedica; a se consacra.
kapyúzlúgı s. supracopertă.
kar s. zăpadă. // •**kar astında kalmak** a rămâne sub zăpadă; a se îngheța; a se troieni; a se nămeți. •**kar basmak** a troieni; a nămeți. •**kar boratmak** a vifori. •**kar ğawmak** a ninge. •**kar kúremek** a lopăta zăpada; a deszăpezi. •**kardan ğol aşmak** a croi drum prin zăpadă; a deszăpezi. •**kulagina kar suwı kaşmak** a intra în încurcătură; a intra în impas. •**şuwurgalı kar ğawmak** a viscoli. // •**kar ğawa** ninge. •**kar ğawgan bolsa da suwuk tuwul** deși a nins, nu e frig. •**kar ğiyini/obası** nămete. •**kar man karışkan ğawun** ploaie cu zăpadă; lapoviță; măzăriche; zloată. •**karni kúre!** strânge zăpada! •**keşe-kúndúz kar ğawdı** a nins zile și nopți. •**sabaga iktimal kar ğawar** mâine dimineată e posibil să ningă. •**sen kelgenden beritli toktamadan kar ğawa** de când ai venit tu ninge fără încetare.
kara I. adj. 1. negru. 2. (d. oamenii) brunet; oacheș. 3. (fig.) sumbru; întunecat. 4. (fig.) trist; amărât; mâhnit. 5. (d. căruțe) acoperită; cu coviltir. II. s. 1. uscat; pământ; continent. 2. drum de țară natural; drum bătătorit de căruțe; șleau. // •**ak man karani saylamak** a pătima. •**akni karadan ayırmak** a alege grăul din neghină; a despărți ceea ce este bun de ceea ce este rău. •**aktan kara etmek** a face albul negru; a denatura. •**aktan karadan ayırılmak** a fi deosebit; a fi mai cu moț; a fi mai breaz. •**atına kara sürmek** a păta numele cuiva; a-l denigra; a-l defăima; a-l ponegri. •**kara kıymek** a se îmbrăca în negru; a purta doliu. •**karaga otırmak** (nav.) a eșua; a

naufrația. •**karaga şigarmak** a debarca. // •**ğureğın kara bolsa** dacă ai ceva pe suflet. •**kara bira** bere neagră. •**kara bursa** bursă neagră. •**kara ğahil** incult; ignorant. •**kara gönüllü** mâhnit. •**kara hawası** climă continentală. •**kara ırk** rasa neagră. •**kara kondıra** pantofi negri. •**kara kórine** se vede uscatul. •**kara kún dostı** prieten la nevoie. •**kara ótmek** pâine neagră. •**kara şarap** vin negru. •**kara suwları** ape teritoriale. •**kara taşlar** (la şah) piesele negre. •**kara uwulduruk** icre. •**karaga túşıyık mı?** să coborâm pe uscat?; •**sóyındıy kara** negru ca tuciul. •**toprak kara** pământul este negru.
kara interj. iată!; uite!; vezi!
Kara-Agaş s. (topon.) Snyagovo (Dobrich, Bulgaria).
kara-alak s. (orn.) alcă cu oglindă (lat., *Cephus grylle*).
kara-Amerika-órdegı s. (orn.) rață neagră americană (lat., *Melanitta nigra americana*).
kara-argá s. (bot.) cetină-de-negi (lat., *Juniperus sabina*; *Sabina officinalis*).
kara-asma s. (bot.) fluierătoare; viță-neagră (lat., *Tamus communis*).
kara-atkulak s. (bot.) lobodă (lat., *Atriplex hortensis*; *Atriplex nitens*).
kara-ayaklı-albatros s. (orn.) albatros cu picioare negre (lat., *Diomedea nigripes*).
kara-ayaklı-ğayka s. (orn.) albatros cu picioare negre (lat., *Diomedea nigripes*).
kara-ayaklı-kagay s. (orn.) pescăruș cu trei degete (lat., *Rissa tridactyla*).
kara-ayaklı-şaklay s. (orn.) pescăruș cu trei degete (lat., *Rissa tridactyla*).
kara-aynak s. (orn.) țigănuș; sitar negru (lat., *Plegadis falcinellus*).
karabaht s. ghinion; neșansă.
karabahtlı adj. ghinionist; nenorocos.
Kara-Bak s. (topon.) Lülyakovo (Dobrich, Bulgaria).
Kara-Bal s. (topon.) Greci (jud. Tulcea).
karabasma s. coșmar; vedenie; halucinație; himeră; nălucă; spectru; fantomă; stafie; strigoi.
karabasmalı adj. himeric.
karabaş s. (orn.) silvie cu cap negru; pitulice cu cap negru; purcelușă neagră (lat., *Sylvia atricapilla*). 1. călugăr. 2. (fig.) celibatar. 3. om de serviciu; servitor; slujbaş.
karabaş, kışkene- s. (orn.) silvie mediteraneană (lat., *Sylvia melanocephala*).
karabaşı, keşe- s. (orn.) stârc de noapte; corb de noapte (lat., *Nycticorax nycticorax*).
kara-başı-delitaş s. (orn.) pietrar cu cap negru (lat., *Oenanthe alboniger*).
kara-başı-gúmúşğágáa s. (orn.) pescăruș cu cioc argintiu cu cap negru (lat., *Lonchura malacca*).
kara-başı-geleşe s. (orn.) silvie cu cap negru; pitulice cu cap negru; purcelușă neagră (lat., *Sylvia atricapilla*).
karabaşlık s. 1. celibat. 2. călugăresc; monahal.
kara-başı-kagay s. (orn.) pescăruș

cu cap negru (lat., *Larus melanocephalus*).
kara-başı-kalintumşuk s. (orn.) botgros cu cap negru (lat., *Pheucticus melanocephalus*).
kara-başı-karkara s. (orn.) stârc cu cap negru (lat., *Ardea melanocephala*).
kara-başı-kirazkuşı s. (orn.) presură cu cap negru (lat., *Emberiza melanocephala*).
kara-başı-kúlgen-kagay s. (orn.) pescăruș răzător cu cap negru (lat., *Larus ridibundus*; *Chroicocephalus ridibundus*).
kara-başı-kúlgen-şaklay s. (orn.) pescăruș răzător cu cap negru (lat., *Larus ridibundus*; *Chroicocephalus ridibundus*).
kara-başı-órdek s. (orn.) rață cu cap negru (lat., *Heteronetta atricapilla*).
kara-başı-sayrawğı s. (orn.) bulbul cu cap negru (lat., *Pycnonotus aurigaster*).
kara-başı-súlekeş s. (orn.) presură cu cap negru (lat., *Emberiza melanocephala*).
kara-başı-şaklay s. (orn.) pescăruș cu cap negru (lat., *Larus melanocephalus*).
kara-başı-şakrak s. (orn.) botgros cu cap negru (lat., *Pheucticus melanocephalus*).
kara-başı-şapur s. (orn.) stârc cu cap negru (lat., *Ardea melanocephala*).
kara-başı-şımşık s. (orn.) scatiu (lat., *Carduelis spinus*).
kara-başı-tenek s. (orn.) presură cu cap negru (lat., *Emberiza melanocephala*).
kara-başı-tokimağı s. (orn.) pasăre-țesător cu cap negru (lat., *Ploceus melanocephalus*).
karabatagı, Sokotra- s. (orn.) cormoran de Socotra (lat., *Phalacrocorax nigrogularis*).
karabatak s. (orn.) cormoran mare; corb de mare (lat., *Phalacrocorax carbo*).
karabatak, kekeşli- s. (orn.) cormoran moțat (lat., *Phalacrocorax aristotelis*).
karabatak, kışkene- s. (orn.) cormoran mic (lat., *Phalacrocorax pygmaeus*).
karabatak, kulaklı- s. (orn.) cormoran urecheat (lat., *Phalacrocorax auritus*).
karabatak, uzun-kuyrukli- s. (orn.) cormoran cu coadă lungă (lat., *Phalacrocorax africanus*).
karabawur s. 1. (bot.) mahaleb; vișin-turcesc; antep (lat., *Prunus mahaleb*). 2. (orn.) cocoș de mesteacăn (lat., *Tetrao tetrix*; *Lyrurus tetrix*).
karabawurı, Kawkaz- s. (orn.) cocoș de mesteacăn caucazian (lat., *Tetrao mlokoiewiczii*).
kara-bawurli-bağırtlak s. (orn.) găinușă zburătoare cu pânțe negru (lat., *Pterocles orientalis*).
kara-bawurli-naktura s. (orn.) găinușă zburătoare cu pânțe negru (lat., *Pterocles orientalis*).
kara-bawurli-sarığeketı s. (orn.) grangur cu gușă neagră (lat., *Icterus wagleri*).
kara-bawurli-sigirgası s. (orn.) grangur cu gușă neagră (lat.,

Icterus wagleri).
karabina s. carabină.
karabinağı s. carabinier.
karabiniyer s. carabinier.
kara-biyday s. (bot.) hrișcă (lat., *Fagopyrum esculentum*).
karaboya s. (chim.) acid sulfuric; vitriol.
kara-boztorgay s. (orn.) ciocârlie neagră (lat., *Melanocorypha yeltoniensis*).
karabógek, múyúzlí- s. (ent.) scarabeu (lat., *Cerambycidae*).
karabulut s. (meteo.) nimbus.
kara-burşak s. (bot.) măzărice-neagră; măzăricea-cucului; orăstică (lat., *Lathyrus niger*; *Orobis niger*).
kara-búber s. (bot.) piper (lat., *Piper nigrum*; *Piper aromaticum*). // **•kara-búber tírmení** râșniță de piper.
kara-búberkabí s. piperniță.
kara-búberlí adj. piperat; iute.
kara-búberlík s. piperniță.
karabúremek s. (meteo.) nimbus.
kara-búrkút s. (orn.) vultur negru american (lat., *Coragyps atratus*).
Kara-Dak s. (topon.) Muntenegru.
kara-daklí s., adj. muntenegrean.
karadam s. 1. bordei; bojdeucă; colibă. 2. cocioabă; coșmelie; magherniță.
kara-delíkaz s. (orn.) găscă de mare neagră (lat., *Sula leucogaster*).
kara-delítaş s. (orn.) pietrar negru (lat., *Oenanthe leucura*).
Kara-Deñíz s. (hidron.) Marea Neagră. // **•Kara Deñíz ğagasí** coasta Mării Negre.
Kara-Deñízí s. (hidron.) Marea Kara.
kara-deñízkarlıgaşı s. (orn.) rândunică de mare neagră (lat., *Anous minutus*).
kara-dogan s. (orn.) șoim Eleonora; șoim negru (lat., *Falco eleonora*).
Kara-Ebíl/Kara-Ybíl s. (topon.) Caraibil; Colina (jud. Tulcea).
kara-eñselí-Kítay-sarıĝeketí s. (orn.) grangur chinezesc cu ceafă neagră (lat., *Oriolus chinensis*).
kara-eñselí-Kítay-sıĝırgası s. (orn.) grangur chinezesc cu ceafă neagră (lat., *Oriolus chinensis*).
karagan I. adj. îndreptat spre...; orientat spre...; II. s. îngrijitor. // **•bala karagan** îngrijitoare de copii. **•kúntuwarga karagan** orientat spre est.
karaganda adv. privind mai atent. // **•bír karaganda** la prima vedere; dacă examinezi bine; dacă stai să te gândești.
karagaotırĝan adj. (mar.) eșuat.
karagaotıruw s. (mar.) eșuare.
karagaşalar adj. negricios.
karagaşıguw s. debarcare.
karagaşıkkán adj. debarcat.
karagat s. (bot.) smorodin; struguri-negri; coacăz-negru (lat., *Ribes nigrum*).
karagatatartar adj. negricios.
karagay s. (bot.) zadă; larice (lat., *Larix decidua*).
kara-gerdanlí-kaz s. (orn.) găscă neagră (lat., *Branta bernicla bernicla*).
karagon s. 1. învelitoare; husă. 2. toc; teacă.
karagúl s. 1. (rasă de oi) caracul. 2.

astrahan; blăniță.
karaĝa s. (zool.) căprioară; cerboaică; ciută (lat., *Capreolus capreolus*).
karaĝa adj. negricios.
Karaĝa s. (antrop. m.) "Ciuta".
karaĝa-kurkur s. (orn.) turturică întunecată (lat., *Streptopelia lugens*).
kara-ĝalba s. (bot.) captalan-negru (lat., *Verbascum nigrum*).
karaĝara s. (med.) antrax; dalac.
karaĝa-sayrak s. (orn.) sturz întunecat (lat., *Turdus naumanni eunomus*).
karaĝa-torgay s. (orn.) vrabie spaniolă; vrabie negricioasă (lat., *Passer hispaniolensis*).
kara-ĝawşan s. (bot.) lemnul-Domnului; lemnuş; alimon (lat., *Artemisia abrotanum*).
karaĝel s. vânt de nord-est.
kara-ĝerek s. (bot.) anin-negru; arin-negru (lat., *Alnus glutinosa*).
karaĝıĝer I. adj. (med.) hepatic. II. s. (anat.) ficat (și culin.). // **•karaĝıĝer ğırozası** (med.) ciroză.
•karaĝıĝer ezmesi pateu de ficat.
•karaĝıĝer men ilĝılı hepatic.
•karaĝıĝer pışmesi/iltihabı (med.) hepatită; icter; gălbănare.
•karaĝıĝerden raátsızmen sunt bolnav de ficat.
karaĝıĝer-ĝelşeĝeĝi s. (bot.) popâlnic-iepuresc; trei-răi (lat., *Hepatica nobilis*; *Anemone hepatica*).
karaĝıĝerotí s. (bot.) popâlnic-iepuresc; trei-răi (lat., *Hepatica nobilis*; *Anemone hepatica*).
karaĝı s. militar din trupele de uscat.
karaĝırttan s. pigmeu.
karaĝol s. drum de țară natural; drum bătătorit de căruțe; șleau.
kara-hardal s. (bot.) muștar-negru (lat., *Brassica nigra*; *Sinapis nigra*).
Kara-Harman s. (topon.) ("Aria Neagră") Vadu (jud. Constanța).
kara-hindiba s. (bot.) păpădie (lat., *Taraxacum officinale*).
karahumma s. (med.) tifos; febră tifoidă; lingoare.
Kara-İman s. 1. (topon., munți) Caraiman. 2. (topon.) Crângu (jud. Constanța).
karak I. adj. hoțesc. II. s. 1. haiduc. 2. (astr.) planetă. 3. hoț; tâlhar.
Karakaan/Karahan s. (antrop. m.) "Hanul cel negru".
karakaáplí adj. 1. neîncrezător. 2. invidios; gelos; pizmaș.
karakaáplík s. 1. neîncredere. 2. invidie; gelozie; pizma.
karakabak adj. nesociabil; neprietenos; irascibil.
karakabarşık s. (med.) antrax; dalac.
karakaber s. veste proastă.
kara-kadı s. (bot.) zadă; larice (lat., *Larix decidua*).
karakafes s. (bot.) tătăneasă; boracioc; gavăț (lat., *Symphytum officinale*).
Kara-Kale/Kala s. 1. (topon.) ("Cetatea Neagră") Carcaliu (jud. Tulcea). 2. (topon.) ("Cetatea Neagră") Caracal.
kara-kalpaki-boraganĝi s. (orn.) rândunica furtunii cu mască (lat., *Pterodroma hasitata*).
karakán s. (bot.) salcâm (lat., *Robinia pseudoacacia*).

kar-akanagí s. (orn.) potârniche de zăpadă (lat., *Lerwa lerwa*).
kara-kanatli-bataklıkarlıgaşı s. (orn.) ciovlică negrie (lat., *Glareola nordmanni*).
kara-kanatli-keren s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
kara-kanatli-şatalkuyruk s. (orn.) ciovlică negrie (lat., *Glareola nordmanni*).
kara-kanatli-şaylak s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
kara-kanatli-tultokımaĝı s. (orn.) pasăre-episcop cu aripi negre (lat., *Euplectes hordeaceus*).
karakanlí adj. necăjit; amărât; trist; obidit.
karakanlık s. amărăciune; tristețe; resentiment.
kara-kara adj. negru intens. // **•kara-kara tüşünmek** a-și face gânduri negre; a vedea totul în negru; a se frământa.
kara-karga s. (orn.) cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (lat., *Coracias garrulus*).
kara-karinli-yas-kazı s. (orn.) găscă cu pântece negru; găscă de Pacific (lat., *Branta bernicla nigricans*).
kara-karinli-boraganĝi s. (orn.) fregată cu pântece negru (lat., *Fregata tropica*).
kara-karinli-kumtawuk s. (orn.) fugaci de țarm (lat., *Calidris alpina*).
kara-karinli-sayrak s. (orn.) sturz cu piept negru (lat., *Turdus dissimilis*).
kara-karkara s. (orn.) egretă neagră (lat., *Egretta ardesiaca*).
kara-karkıldak s. (orn.) chirighiță neagră (lat., *Chlidonias niger*).
kara-kartşagay s. (orn.) vultur negru (lat., *Aegypius monachus*; *Vultur monachus*).
Kara-Kasım s. (topon.) ("Împăritorul Negru") Caracasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Abdulcasim) (jud. Tulcea).
kara-kaşli-albatros s. (orn.) albatros cu sprâncene negre (lat., *Thalassarche melanophrys*; *Diomedea melanophrys*).
kara-kaşli-ĝayka s. (orn.) albatros cu sprâncene negre (lat., *Thalassarche melanophrys*; *Diomedea melanophrys*).
kara-katirtırnagı s. (bot.) salcâm-galben; lemnul-bobului; grozamă-mare (lat., *Cytisus nigricans*).
kara-kawak s. (bot.) plop-negru (lat., *Populus nigra*).
kara-kekeşli-tarakay s. (orn.) fluierar cu creastă neagră; nagăț cu creastă neagră (lat., *Hoplopterus tectus*).
kara-keleme s. (bot.) plop-negru (lat., *Populus nigra*).
kara-keren s. (orn.) gaie neagră (lat., *Milvus migrans*).
kara-kırkawul s. (orn.) fazan negru (lat., *Phasianus cochicus tenebrotus*).
karakış s. toiu ierni.
kara-kızılkuşuk s. (orn.) codroș de munte; codroș negru (lat., *Phoenicurus ochruros*).
karaklar s., pl. bandă de hoți; hoțime.
karaklararası adj. interplanetar.
karaklık s. 1. haiducie. 2. hoție; tâlhărie.

karakol s. 1. patrulă; santinelă; strajă. 2. (mil.) corp de gardă. // **•araşik karakolî** pichet de grănicieri.

kara-koraylik-bulbuli s. (orn.) măcăleandru negru de tufiş (lat., *Cercotrichas podobe*).

karakorki s. coşmar; vedenie; halucinaţie; himeră; nălucă; spectru; fantomă; stafie; strigoi.

karakorkili adj. himeric.

Kara-Koy s. (topon.) ("Oaia Neagră") Năvodari (jud. Constanţa).

Kara-Kóy/Kara-Góy s. (topon.) ("Satul Negru") Pelinul (jud. Constanţa).

kara-kózli-deñiz-órdegí s. (orn.) eider roşcat (lat., *Polysticta stelleri*).

kara-kózli-ğawrawuk s. (orn.) cintezoii de Oregon (lat., *Junco hyemalis*).

karakşa adv. ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.

karakşi I. adj. hoţesc. II. s. 1. hoţ; tâlhar. 2. haiduc.

karakşilik s. 1. hoţie; tâlhărie. 2. haiducie.

karaktay adv. ca hoţii; hoţeşte; hoţiş.

karakter s. caracter (şi tipogr.).

karakteristik adj. caracteristic.

karakterologiya s. caracterologie.

kara-kukal s. (orn.) cuc asiatic (lat., *Eudynamys scolopacea*).

karakul s. 1. (rasă de oi) caracul. 2. astrahan; blăniţă.

kara-kul s. sclav; rob.

karakulak s. (zool.) râs; linx (lat., *Lynx lynx*).

kara-kulakli-delitaş s. (orn.) pietrar mediteranean (lat., *Oenanthe hispanica*).

karakuş s. (orn.) vultur negru american (lat., *Coragyps atratus*). 2. (med.) epilepsie.

karakuşli adj. (med.) epileptic.

kara-kuw s. (orn.) lebădă neagră (lat., *Cygnus atratus*).

Kara-Kuy s. (topon.) ("Fântâna Neagră") Valea Dacilor (jud. Constanţa).

karakuyruk s. (orn.) pietrar cu coadă neagră (lat., *Cercomela melanura*).

kara-kürte s. (orn.) ciocănitore neagră (lat., *Dryocopus martius*).

karalama s. 1. înnegrare. 2. ştersătură; mângălitură. 3. schiţă; ciornă.

karalamak v.t. 1. a înnegri. 2. a mângăli. 3. a face o ciornă.

karalangan adj. 1. înnegrit. 2. mângălit; pătat.

karalanmak v.i. 1. a se mângăli; a se păta. 2. a se înnegri.

karalaw s. 1. înnegrare. 2. ştersătură; mângălitură. 3. schiţă; ciornă.

kara-legelek s. (orn.) barză neagră; cocostârc negru (lat., *Ciconia nigra*).

karalgan adj. căutat; consultat; investigat.

karalgan-taralgan adj. scotocit; răscolit.

karalik s. negreală.

karalma s. consultare; căutare.

karalmagan adj. neglijat.

karalmak v.i. a fi căutat; a fi consultat; a fi investigat.

karalmamak v.i. a fi neglijat.

karalmaykalgan adj. 1. necăutat. 2. neglijat; neîngrijit.

karalmaz adj. fără căutare; neglijabil.

karaltı s. 1. umbră; siluetă; negură.

2. negreală; pată.

karaluw s. consultare; căutare.

karamadan adv. indiferent de; în ciuda. // **•yaşına-başına karamadan** idiferent de vârstă şi înfăţişare.

karamagan adj. 1. neglijent. 2. independent.

karamak A. v.i. 1. a da în.../spre...; a se orienta spre.../către...; 2. a se asemăna; a aduce cu...; 3. a depinde de...; B. v.m. (precedat de ger. univsl. în -ip/-up/-up/-up) a încerca prin...; a testa prin...; a verifica prin...; a sonda prin...; a experimenta prin...; C. v.t. 1. a privi; a se uita. 2. a căuta; a descinde; a percheziţiona. 3. a supraveghea; a avea grijă de...; 4. (med.) a îngriji; a trata. 5. a studia; a cerceta; a investiga; a analiza; a consulta. 6. a îngriji; a hrăni; a întreţine. // **•alay yerlerni karap taramak** a scotoci peste tot; a răscoli cerul şi pământul. **•awuz karamak** a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. **•awuzun aşıp karamak** a căsca gura la ceva; a se holba; a se zgâi. **•awuzuna karamak** a se uita în gura cuiva; a se lua după gura cuiva; a-i da crezare. **•başından ayagınaşik karamak** a-l măsura din cap până-n picioare. **•bır kızı men elmaga, bır kızı men helwaga karamak** a se uita cu un ochi la faină şi cu altul la slănină; a privi cruciş. **•dadına karamak** a-l gusta; a-l degusta. **•dikkat man karamak** a scruta. **•dört kızı men karamak** a fi cu ochii în patru. **•ğol karamak** a căuta o cale. **•hor karamak** a dispreţui. **•işine karamak** a-şi vedea de treabă; a-şi căuta de nevoi. **•karap almak** a fura cu ochiul. **•karmalap karamak** a căuta pe băjbăite. **•kiyip karamak** a proba (o haină). **•kóz ğarigınday karamak** a îngriji ca pe lumina ochilor; a păzi ca pe lumina ochilor. **•kóz kiygından karamak** a trage cu coada ochiului; a arunca priviri pe furis. **•kózlerin aşıp karamak** a deschide ochii; a căsca ochii; a se holba; a se zgâi; a fi atent. **•laf karamak** a căuta capăt de vorbă; a se da în vorbă cu cineva; a trage de limbă. **•mayşırak man karamak** a căuta cu lumânarea. **•nazar man karamak** a privi cu răutate. **•ózın karamak** a-şi purta de grijă; a se îngriji; a se menaja. **•paltası karamak** a da cu ghiocul; a căuta în ghioc. **•pisip karamak** a pândi; a spiona. **•şalıştırıp karamak** a roda; a testa. **•şaplayşapkóz karamak** a privi cruciş. **•sawluguna karamak** a-şi căuta de sănătate. **•ters/kiyiş karamak** a privi chiorăş; a privi pieziş. **•uşkan kuştan yardım karamak** a ajuta la desperare. **•uzaktan karamak** a privi de departe; a nu interveni. **•yokardan/tóbeden/tepeden karamak** a privi pe cineva de sus; a-l dispreţui. // **•aşadakılarga kara!** vezi mai jos!; **•banaa sizni karadılar** v-au căutat adineauri. **•birtaa denep karayık** să mai încercăm o dată. **•bízim betke**

karay el priveşte spre noi. **•frenlerge de karayım mı?** să mă uit şi la frâne?; **•ğirni ğirlagan soñ maga karap aldi** după ce a cântat cântecul mi-a aruncat o privire. **•hergun ğolga karap bekledik** v-am aşteptat în fiecare zi cu ochii spre drum. **•kara!** iată!; **•kelgeni men bızni karadi** îndată ce a sosit ne-a căutat pe noi. **•menı birew karamadı mı?** nu m-a căutat nimeni?; **•one karadınız?** ce-aţi căutat?; **•oña kara!** priveşte în dreapta!; **•óziñizni árúw karanız!** îngrijiţi-vă bine!; **•óziñni árúw kara!** ai grijă de tine!; **•şo maruzeni karayman** caut această adresă. **•sózlikke kararsınız mı?** vreţi să vă uitaţi în dicţionar?; **•úyretmen bızge dogrı karay** profesorul priveşte spre noi. **•yokardakilarga kara!** vezi mai sus!;

karamama s. 1. neglijenţă. 2. independentă.

karamamak A. v.i. a nu depinde de...; B. v.t. a neglija.

karaman adj. foarte negru; negru intens.

kara-mañlayli-itelge s. (orn.) sfrâncioc cu frunte neagră (lat., *Lanius minor*).

kara-mañlayli-taganak s. (orn.) sfrâncioc cu frunte neagră (lat., *Lanius minor*).

kara-mañlayli-torgay s. (orn.) vrabie de saxaul (lat., *Passer ammodendri*).

kara-maşak s. (bot.) hrişcă (lat., *Fagopyrum esculentum*).

karama-tarama s. scotocire; căutare; descindere.

karamaúyí s. dispensar. // **•bala karamaúyí** dispensar de copii.

karamay s. petrol; ţitei. // **•karamay papiri** (nav.) tanc petrolier.

karamayli adj. petrolifer.

karambol s. 1. (la biliard) carambol. 2. ciocnire.

karamela s. caramea; caramelă. // **•kakaoli karamela** caramela cu cacao.

kara-mideoti s. (bot.) lemnul-Domnului; lemnuş; alimon (lat., *Artemisia abrotanum*).

karamik s. 1. (bot.) neghină; năgară; zizanie (lat., *Agrostemma githago*). 2. (bot.) zizanie; sălbăţie (lat., *Lolium temulentum*).

karamikli adj. neghinos.

kara-moyinli-dalgış s. 1. (orn.) cufundar polar (lat., *Gavia arctica*). 2. (orn.) corcodel cu gât negru (lat., *Podiceps nigricollis*).

kara-moyinli-gagara s. (orn.) corcodel cu gât negru (lat., *Podiceps nigricollis*).

kara-moyinli-geleşe s. (orn.) silvie cu gât negru (lat., *Sylvia rueppelli*).

kara-moyinli-keklik s. (orn.) potârniche cu gât negru (lat., *Alectoris philby*).

kara-moyinli-kirkik s. (orn.) potârniche cu gât negru (lat., *Alectoris philby*).

kara-moyinli-kuw s. (orn.) lebădă cu gâtul negru (lat., *Cygnus melanocoryphus*).

kara-moyinli-sayrak s. (orn.) sturz

cu gât negru (lat., *Turdus atrogularis*).
kara-moyinli-sodirgay s. (orn.) brumăriță cu gât negru (lat., *Prunella atrogularis*).
karamsırgan adj. pesimist; deprimat.
karamsırama s. pesimism; deprimare.
karamsıramak v.i. a deprima.
karamsıratmak v.t. a deprima.
karamsıraw s. pesimism; deprimare.
karamsırawgaogırgan adj. deprimat.
karamsırawgı adj. pesimist; deprimat.
karamsırawgıuluk s. pesimism; deprimare.
Kara-Murat s. 1. (topon.) ("Murat cel Negru") Mihail Kogălniceanu (jud. Constanța). 2. (topon.) ("Murat cel Negru") Zlatiya (Dobrich, Bulgaria).
karandaş s. creion.
karandaşgongan s. ascuțitoare.
karanfil s. 1. cuișoare (condiment). 2. (bot.) garoafă (lat., *Dianthus caryophyllus*). // •**kuri**
karanfil cuișoare (condiment).
karanfil, iyneyapraklı- s. (bot.) garofiță; barba-ungurului (lat., *Dianthus spiculifolius*).
karanfil, bakşa- s. (bot.) garofiță-de-grădină; pietrucele (lat., *Dianthus barbatus*).
karanfil, dak- s. (bot.) garofiță-de-munte (lat., *Dianthus compactus*).
karanfil, Kitay- s. (bot.) garofiță; cuișoare; scaunul-lui-Dumnezeu (lat., *Dianthus chinensis*).
karanfil, şayir- s. (bot.) garofiță; garoafă-de-câmp; garoafă-sălbatică (lat., *Dianthus carthusianorum*).
karanfıltamiri s. (bot.) cerențel; călțunul-doamnei (lat., *Geum urbanum*).
karanfıltamiri, gılga- s. (bot.) călțunul-doamnei (lat., *Geum rivale*).
karanga s. momâie; sperietoare.
karantina s. carantină.
karangi I. adj. întunecos; obscur (și fig.). II. s. întuneric; beznă; obscuritate. // •**karangi basmak** a se întuneca; a se însera. // •**karangi keşelerde kormiyen** în nopțile întunecoase nu văd. •**karangi oda** cameră obscură. •**şum karangi** întuneric beznă. •**zifiriy karangi** întuneric beznă.
karangilik s. întuneric; beznă; obscuritate. // •**karangilik şókme** a se întuneca; a se însera. // •**karangilik şóje** se întunecă.
karangırgan adj. întunecat; întunecos; obscur; tenebros.
karangırmak v.i. a se întuneca; a se însera.
kara-omizli-keren s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
kara-omizli-şaylak s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).
Kara-Orman s. (topon.) ("Pădurea Neagră") Caraorman (jud. Tulcea).
Kara-Ómer s. (topon.) ("Omer cel Negru") Negru Vodă (jud. Constanța).
kara-órdek s. (orn.) rață neagră (lat., *Melanitta nigra*).
karap adj. 1. (d. clădiri) dărămat; dărăpănat. 2. (fig., d. oameni) sfârșit; epuizat. 3. rău; defect. // •**karap bolmak** a se duce de răpă; a se face

praf; a se distruge.
kara-pazi s. (bot.) lobodă (lat., *Atriplex hortensis*; *Atriplex nitens*).
karapbolgan adj. 1. agravat; complicat; înrăutățit. 2. devastat.
karapboluw s. 1. devastare. 2. agravare; complicare; înrăutățire.
kara-peşmek s. (bot.) burete-negru (lat., *Pleurotus ostreatus*).
karapetken adj. agravant.
karapetúwgı adj. agravant.
karapişki s. (ent.) forfecar (lat., *Lethrus cephalotes*).
karap-kalğan adj. bulversat; mirat; năuc; năucit; perplex; stupefiat.
karap-kalma s. bulversare; mirare; năucire; perplexitate; stupefacție; stupeoare.
karap-kórgen s. care a văzut; care a asistat; participant.
karaplık s. dărămare; dărăpănare; daună; deteriorare.
karap-taralğan adj. răscolit; scotocit; periat.
karap-taraw s. răscolire; scotocire; periere.
karar I. postp. depinde de. II. s. 1. hotărâre; decizie (și jur.). 2. dispoziție. 3. (jur.) sentință; verdict. 4. stabilitate; echilibru; măsură. 5. estimare; evaluare; apreciere. // •**karar almak** a hotărâ; a decide. •**karar bermek** (jur.) a pronunța o sentință; a hotărâ. •**karar tapmak** a se hotărâ; a se stabili; a se echilibra. •**kararga bara-almamak** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a șovăi; a oscila. // •**boşatma kararı** ordin de evacuare. •**hakkem kararı man gendi** a învins prin decizia arbitrilor. •**hakkemniñ kararı** (sport) decizia arbitrilor. •**hükümetniñ kararı** (pol.) hotărârea guvernului. •**karar sureti** rezoluție. •**kararniñ infazi** executarea sentinței. •**kiyipli karar** hotărâre arbitrară. •**yargış kararı** (jur.) hotărâre judecătorească.
karardanziyade adj. exagerat; excesiv.
karardanziyadelik s. exces; surplus; abuz.
karargabaraalmagan adj. nehotărât; șovăielnic; oscilant; nesigur.
karargabarmaykalğan adj. nehotărât; șovăielnic; oscilant; nesigur.
karargan adj. întunecat.
karargankaálp(lı) adj. mahnit; supărat; nefericit; nenorocit; năpăstuit; nemulțumit.
karargankaálplık s. mahnire; supărare; nefericire; nemulțumire.
karargaa s. (mil.) cartier general.
kararında adv. aproximativ; cam; în jur de.
kararındankaytmama s. intransigentă.
kararındankaytmaz adj. intransigent.
karar-kaswet s. tristețe; amărăciune; necaz.
kararlagan s. evaluator.
kararlama s. apreciere; evaluare; estimare.
kararlamak v.t. a aprecia; a evalua; a estima.
kararlama adj. estimativ; aproximativ.
kararlangan adj. estimat; evaluat.
kararlari adv. aproximativ; cam; în jur

de.
kararlarında adv. aproximativ; cam; în jur de.
kararlaşkan adj. hotărât; decis; stabilit; fixat; definitivat.
kararlaşmagan adj. nestabilit.
kararlaşmak v.i. a se hotărâ; a se decide; a se stabili; a se fixa; a se definitiva.
kararlaştırma s. hotărâre; decizie; stabili; fixare; definitivare.
kararlaştırmak v.t. a hotărâ; a decide; a stabili; a fixa; a definitiva.
kararlaştıruw s. hotărâre; decizie; stabili; fixare; definitivare.
kararli adj. cert; ferm; hotărât; definitiv; stabil; constant. // •**kararli miktat** (mat.) constantă.
kararlık s. 1. stabilitate; durabilitate; trăinicie. 2. convingere.
kararma s. înnegrire; întunecare.
kararmak v.i. 1. a se înnegri; a se întuneca; a se înnegura; a se însera. 2. (d. oameni) a se înnegri; a se bronză. 3. (mil.) a se camufla. // •**güregi/işi kararmak** a-și face inimă rea; a pune la inimă; a-și face sânge rău; a se posomorî; a se întrista. •**kaş kararmak** a se întuneca; a se însera. •**ortalık kararmak** a se întuneca; a se însera.
kararname s. (jur.) decret.
kararnamelı adj. cu decret; prin decret. // •**kararnamelı tayin** numire prin decret.
kararsız adj. 1. instabil; variabil; indecis. 2. (d. oameni) schimbător; nestatornic. // •**kararsız ilgeş** (gram.) articol nehotărât.
kararsızlık s. instabilitate; inconstanță; nestatornicie. // •**kararsızlık kóstermek** a sta la îndoială; a sta pe gânduri; a șovăi; a oscila.
kararsızlıkkóstergen adj. nehotărât; șovăielnic; oscilant; nesigur.
kararsızrakam s. (mat.) variabilă.
karartapkan adj. 1. stabilizat; echilibrat; ponderat; cumpănit. 2. hotărât.
karartı s. 1. umbră; siluetă. 2. negreală; pată.
karartilgan adj. camuflat.
karartma s. (mil.) camuflaj.
karartmağridesi s. blocnotes.
karartmak v.t. 1. a înnegri; a întuneca; a înnegura. 2. (mil.) a camufla. 3. (d. oameni) a înnegri; a bronză.
karartuw s. (mil.) camuflaj.
kararuw s. înnegrire; întunecare.
karasaban s. plug primitiv; plug de lemn.
karasakal adj. tânăr.
karasakallı adj. tânăr.
karasakiz s. (chim.) bitum.
karasañ I. adv. dacă privești; dacă examinezi atent; dacă stai să te gândești. II. s. având în vedere; potrivit cu. // •**bır karasañ** la prima vedere; dacă examinezi bine; dacă stai să te gândești.
kara-sariğeket s. (orn.) babolinc (lat., *Dolichonyx oryzivorus*).
kara-sayrak s. (orn.) mierlă (lat., *Turdus merula*).
karasewda s. melancolie.
karasewdalı adj. melancolic.
kara-sigırğa s. (orn.) babolinc (lat., *Dolichonyx oryzivorus*).
kara-sirtli-delitas s. (orn.) pietrar sumbru (lat., *Oenanthe lugens*).

kara-sırtlı-kagay s. (orn.) pescăruș negricios (lat., *Larus fuscus*).
kara-sırtlı-karkıldak s. (orn.) pescăriță cu spate negru (lat., *Onychoprion fuscatus*; *Sterna fuscata*).
kara-sırtlı-şaklay s. (orn.) pescăruș negricios (lat., *Larus fuscus*).
kara-siyir s. (zool.) bivoli (lat., *Bos bubalus*).
kara-siyirkuyrugü s. (bot.) captalan-negru (lat., *Verbascum nigrum*).
kara-siyirşik s. (orn.) graur (lat., *Sturnus unicolor*).
kara-sofir s. (bot.) zârnă; lăsnicior (lat., *Solanum nigrum*).
kara-suratlı-kirazkuşi s. (orn.) presură cu față neagră (lat., *Emberiza spodocephala*).
kara-suratlı-sülekeş s. (orn.) presură cu față neagră (lat., *Emberiza spodocephala*).
kara-suratlı-tenek s. (orn.) presură cu față neagră (lat., *Emberiza spodocephala*).
kara-suratlı-tokimağı s. (orn.) pasăre-țesător cu față neagră (lat., *Ploceus galbula*).
kara-surkarlıgaş s. (orn.) drepnea neagră (lat., *Apus apus*).
karasuw s. 1. apă lină. 2. (med.) oftalmie. 3. (med.) glaucom.
kara-suw-tartarı s. (orn.) creșteț negru (lat., *Limnecorax flavirostra*).
kara-sülgün s. (orn.) fazan negru (lat., *Phasianus cochicus tenebrotus*).
kara-şam s. (bot.) zadă; larice (lat., *Larix decidua*).
kara-şapur s. (orn.) egretă neagră (lat., *Egretta ardesiaca*).
kara-şaylak s. (orn.) gaie neagră (lat., *Milvus migrans*).
kara-şegertkığı s. (orn.) graur (lat., *Sturnus unicolor*).
kara-şeneşke s. (bot.) paliur (lat., *Paliurus spina-christi*).
kara-şıl s. (orn.) potârniche frankolin neagră (lat., *Francolinus francolinus*).
kara-şibin s. (ent.) muscă (lat., *Musca domestica*).
karaşık s. (anat.) pupilă.
karaşkan adj. simetric.
karaşma s. simetrie.
karaşmagan adj. asimetric.
karaşmak v.i. a se privi reciproc.
karaşmalı adj. simetric.
karaşmama s. asimetrie.
karaşmasız adj. asimetric.
kara-şoğır s. (orn.) acvilă neagră (lat., *Aquila verreauxi*).
kara-şópleme s. (bot.) strigoaie-neagră (lat., *Veratrum nigrum*).
karaştırma s. cercetare; investigare.
karaştırmağı s., adj. cercetător.
karaştırmak v.t. 1. a determina să fie cercetat; a determina să fie investigat; a determina să fie studiat. 2. a determina să fie căutat; a determina să fie scotocit.
karaştırur s. cercetare; investigare.
kara-şulluk s. (orn.) țișănuș; sitar negru (lat., *Plegadis falcinellus*).
karaşuw s. simetrie.
karat s. carat (unitate de măsură).
karataban adj. ghinionist; nenorocos.
kara-tajlı-boztorgay s. (orn.) ciocârlie cu creșteț negru (lat., *Eremopterix nigriceps*).
karatakta s. tablă de școală. //

• **silingen karataktaday** tablă ștearsă; nimicire totală; ignorarea celor petrecute.
kara-talakotı s. (bot.) zârnă; lăsnicior (lat., *Solanum nigrum*).
kara-taşkuşi s. (orn.) mărăcinar negru (lat., *Saxicola rubicola*).
karatawugı, suw- s. (orn.) pescărel negru; mierlă de apă (lat., *Cinclus cinclus*).
karatawuk s. (orn.) mierlă (lat., *Turdus merula*).
karatawuk, al-kanatlı- s. (orn.) mierlă cu aripi roșii (lat., *Agelaius phoeniceus*).
karatawuk, mor- s. (orn.) mierlă violet (lat., *Quiscalus quiscula*).
karatawuk, paslı- s. (orn.) mierlă ruginie (lat., *Euphagus carolinus*).
karatawuk, sarı-başlı- s. (orn.) mierlă cu cap galben (lat., *Xanthocephalus xanthocephalus*).
karatawuk, sarı-şemberli- s. (orn.) mierlă cu glugă galbenă (lat., *Chrysomus icterocephalus*).
Kara-Tay s. (topon.) ("Mânzul Negru") Nisipari (jud. Constanța).
kara-tepelı-keklik s. (orn.) potârniche cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).
kara-tepelı-kırkık s. (orn.) potârniche cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).
kara-terekkakkan s. (orn.) ciocănitoare neagră (lat., *Dryocopus martius*).
karatılğan adj. îndreptat spre...; orientat spre...;
karatılmaykalgan adj. neconsultat.
karatma s. 1. orientare spre...; 2. asemuire; asimilare.
karatmak v.t. 1. a determina să privească; a determina să se uite. 2. a orienta spre...; // • **özın karatmak** a-și căuta de sănătate; a se arăta doctorului.
kara-togan s. (orn.) șoim Eleonora; șoim negru (lat., *Falco eleonora*).
kara-tokıldak s. (orn.) ciocănitoare neagră (lat., *Dryocopus martius*).
karatokmak s. (la cărți) pică.
kara-tóşek s. (bot.) părul-Maicii-Domnului (lat., *Asplenium adianthum nigrum*).
kara-tumşuklı-ğelkuwan s. (orn.) furtunar; pasărea-furtunii (lat., *Puffinus puffinus*).
kara-tumşuklı-karkıldak s. (orn.) chiră de mare; pescăriță de mare (lat., *Sterna sandvicensis*).
kara-tumşuklı-kukuk s. (orn.) cuc cu cioc negru (lat., *Coccyzus erythrophthalmus*).
kara-tumşuklı-kukuw s. (orn.) cuc cu cioc negru (lat., *Coccyzus erythrophthalmus*).
Kara-Turak s. (topon., localitate desființată) ("Stația Neagră") Caradurac (jud. Constanța).
karatuw s. 1. orientare spre...; 2. asemuire; asimilare.
karatús s. coșmar.
karaw s. 1. dependentă. 2. privire. 3. căutare; descindere; percheziționare. 4. asemănare. 5. orientare. 6. supraveghere. 7. (med.) îngrijire; tratare. 8. studiere; cercetare; analizare; investigare; consultare. 9. îngrijire; hrănire; întreținere. //

• **karaw noktasi/mentekesi** punct de vedere.
karawması s. avalanșă.
karawsuz adj. neîngrijit.
karawul s. paznic; santinelă; strajă; gardian.
karawulğı s. paznic; santinelă; strajă; gardian.
karawulkana s. corp de gardă; gheretă.
karawullama s. pază; apărare; strajă.
karawullamak v.t. a păzi; a apăra; a străjui.
karawullangan adj. păzit; apărat; străjuit.
karawullanmak v.i. a se păzi; a se apăra; a fi străjuit.
karawullaw s. pază; apărare; strajă.
karawullı adj. păzit; apărat; străjuit.
karawulluk s. gardă; patrulare; pază.
karay-karay adv. 1. sub privirile; în văzul. 2. pe măsură ce privești.
karbit s. carbid.
karbiyazi-karkara s. (orn.) egretă de zăpadă (lat., *Egretta thula*).
karbiyazi-şapur s. (orn.) egretă de zăpadă (lat., *Egretta thula*).
karbiz s. (bot.) pepene-verde; harbuș; lubeniță (lat., *Citrullus vulgaris*).
// • **karbizlar bostandan ketirilgenler** pepenii-verzi au fost aduși de la bostănărie.
karbon s. 1. (chim.) carbon. 2. (med.) antrax; dălac. 3. tăciune. // • **karbon kâatı** hârtie-carbon.
karbonat s. carbonat.
karbonifer adj. carbonifer.
karbonik adj. carbonic. // • **karbonik kamız** (chim.) acid carbonic.
karbonlaşkan adj. carbonizat.
karbonlaşma s. carbonizare.
karbonlaşmak v.i. a se carboniza.
karbonlaştırmak v.t. a carboniza.
karbonlaşuw s. carbonizare.
karboranı s. vifor; viscol.
karbura s. (chim.) carbură.
karburasiya s. (tehn.) carburare.
karburator s. (tehn.) carburator.
kardankışı s. om de zăpadă.
kardaş I. adj. frater; frățesc. II. s. frate. // • **egiz kardaş** frați gemeni.
• **kan kardaşı** frate de sânge.
• **kardaş balları** veri primari.
• **kardaşı bir kutuk bombon ketire** fratele său aduce o cutie cu bomboane. • **ógıy kardaş** frate vitreg.
kardaşça adv. frățeste.
kardaşlık I. adj. fratern; frățesc. II. s. 1. frăție; fraternitate. 2. cărdășie.
kardaştay adj. ca frați. // • **kardaştay bolmak** a deveni ca frați; a se înfrăți; a fraterniza.
karday adj. ca zăpada. // • **karday biyaz** alb ca zăpada.
kardeniye, ak- s. (bot.) gardenie (lat., *Gardenia thunbergia*).
kardinal s. cardinal.
kardinalkuşi s. (orn.) pasărea-cardinal (lat., *Cardinalis cardinalis*).
kardinalkuşi, kızıl-kekeşli- s. (orn.) pasăre-cardinal cu creastă roșie (lat., *Paroaria coronata*).
kardiyograf s. cardiograf.
kardiyografiya s. cardiografie.
kardiyografiyağı s. cardiograf.
kardiyograma s. cardiogramă.
kardiyologiya s. cardiologie.
kardiyologiyağı s. cardiolog.
kardiyolok s. cardiolog.

kardiyovaskular *adj.* cardiovascular.
kare *s.* pătrat. // •**karege kótermek/yükseltmek** (*mat.*) a ridica la pătrat. // •**kare kók alması** (*mat.*) extragerea rădăcinii pătrate. •**kilometre kare** kilometru pătrat. •**metre kare** metru pătrat.
karekók *s.* (*mat.*) rădăcină pătrată.
karekókalması *s.* (*mat.*) extragerea rădăcinii pătrate.
kareli *adj.* 1. cadrilat; în pătrățele; cosez. 2. pătrat.
karena *s.* (*nav.*) carenă.
karga, ala- *s.* (*orn.*) gaiță (*lat., Garrulus glandarius*).
karga, íri-tumşuklí- *s.* (*orn.*) cioară cu cioc mare (*lat., Corvus macrorhynchos*).
karga, kara- *s.* (*orn.*) cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (*lat., Coracias garrulus*).
karga, kólekseli- *s.* (*orn.*) cioară bălțată (*lat., Corvus albus*).
kargakózi *s.* 1. nucă-vomică; turtalupului. 2. (*bot.*) arbore-de-strychnină (*lat., Strychnos nux-vomica*).
kargakóziymayí *s.* stricină.
karga-lálesi *s.* (*bot.*) zămoșită; macul-ciorii (*lat., Hibiscus trionum*).
Kargalik, Kíşke- *s.* (*topon.*) ("Ciorăria Mică") Gargălăc Mic; Corbu de Jos (*jud. Constanța*).
Kargalik, Úyken- *s.* (*topon.*) ("Ciorăria Mare") Gargălăc Mare; Corbu de Sus (*jud. Constanța*).
kargamak *v.t.* a blestema; a afurisi; a drăcuí.
kargamurun(lí) *adj.* acvilin; cu nas acvilin.
kargaotí *s.* (*bot.*) duminecea; gălbenele; drețe (*lat., Lysimachia nummularia*).
kargaotí, meneklí- *s.* (*bot.*) iarbă-de-lingoare; măruľ-cucului (*lat., Lysimachia punctata*).
kargasi, egin- *s.* (*orn.*) cioară de semănătură (*lat., Corvus frugilegus*).
kargasi, leş- *s.* (*orn.*) cioară grivă (*lat., Corvus corone*).
kargasi, tokim- *s.* (*orn.*) cioară de semănătură (*lat., Corvus frugilegus*).
kargaşa *s.* răzvrătire; revoltă; tulburări.
kargaw *s.* blestemare; afurisire; drăcuire.
kargawlí *adj.* blestemat; afurisit; drăcuit.
karga-yúzúmi *s.* (*bot.*) vuietoare; poama-momiței (*lat., Empetrum nigrum*).
kargí *s.* (*bot.*) stuf; papură; trestie; pipirig (*lat., Phragmites communis*; *Phragmites australis*). 1. lance; sulită.
kargígi *s.* lăncier; sulitaş.
kargilik *s.* 1. (*mil.*) cartuşieră. 2. stufăriş; păpuriş.
kargiş *s.* blestem; afurisire; drăcuire.
kargişlamak *v.t.* a blestema; a afurisi; a drăcuí.
kargişlangan *adj.* blestemat; afurist; drăcuit.
kargişlí *adj.* blestemat; afurist; drăcuit.
kargawma *s.* ninsoare.
kar-ğawrawugi *s.* (*orn.*) cinghiță alpină (*lat., Montifringilla nivalis*).
karğemíşi *s.* (*bot.*) hurmuz; lemn-cu-

boabele-albe (*lat., Symphoricarpus albus*).
karğiyini *s.* troian; nămete.
karide *s.* (*zool.*) caridă; crevetă (*lat., Palaemon serratus*).
karikatura *s.* caricatură (*şi fig.*).
karikaturağı *s.* caricaturist.
karikaturalaştırmak *v.t.* a caricaturiza.
karikaturalı *adj.* caricaturizat.
karine *s.* 1. prezumție; inducție (*psih.*). 2. indiciu; semn.
kariy *s.* cititor.
karíp *adj.* 1. străin; înstrăinat; pribeag. 2. ciudat; straniu; bizar. 3. biet; sărman; nefericit.
Karip/Garip *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel nevoias" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Karipat *s.* (*topon., munți*) Carpați.
karipataşası *adj.* subcarpatic.
karíplik *s.* 1. înstrăinare; pribegie. 2. ciudătenie; bizarerie; curiozitate.
karípsiregen *adj.* nostalgic.
karípsireme *s.* nostalgie.
karípsiremek *v.i., v.t.* a-i fi dor; a fi nostalgic.
karik *s.* (*orn.*) găiuנוşă de alun; ieruncă (*lat., Tetrastes bonasia*; *Bonasia bonasia*).
karikúrelgen *adj.* deszăpezit.
karildama *s.* croncănit.
karildamak *v.i.* a croncăni.
karildaşmak *v.i.* a croncăni laolaltă.
karildaw *s.* croncănit.
karilgan *s.* 1. coacăză. 2. (*bot.*) coacăz (*lat., Ribes rubrum*).
karilgaş *s.* (*orn.*) rândunică (*lat., Hirundo rustica*). // •**karilgaş papíri** (*nav.*) goeletă.
•karilgaşlar kólniñ ústünde şútiyler rândunicile zboară aproape de suprafața lacului.
karilgaş-ayakoti *s.* (*bot.*) rogoz (*lat., Carex riparia*).
karilgaşbalığı *s.* (*iht.*) rândunică-de-mare (*lat., Trigla lucerna*).
karilgaşetegi *s.* (*bot.*) bulbuc; bălbor; gloanță (*lat., Trollius europeaeus*).
karilgaşkuyrugí *s.* (*bot.*) iarba-fiarelor; brilioancă (*lat., Cynanchum vincetoxicum*; *Vincetoxicum hirundinaria*; *Asclepias vincetoxicum*). 1. (*ent.*) papilionidă; coada-rândunicii (*lat., Papilio machaon*).
karilgaşoti *s.* (*bot.*) rostopască; negelariță; buruiiană-de-pecingine (*lat., Chelidonium majus*).
kariliti *s.* croncănit.
karim *s.* şanţ cu apă; canal; rigolă.
karin *s.* 1. stomac; pipotă. 2. abdomen; pânțece; burtă. 3. (*anat.*) uter; mitră. 4. (*la recipient*) partea bombată; pânțece. // •**karinî aşmak** a i se face foame; a-i fi foame. •**karinî tok bolmak** a fi sătul. •**karinîn şıgarmak** a-i scoate burta; a-l bomba. •**karinîn toydırmak** a-şi pune stomacul la cale. // •**anasın karinından** din pânțele mamei. •**karin awrıwı** (*med.*) crampe la stomac. •**karin kastalığı** (*med.*) gastrită. •**karinîn tok mı?** ești sătul?;
karinaşması *s.* flămânzire; înfometare.
karinboşlığı *s.* (*anat.*) cavitatea abdominală.
karındaş *s.* frate.

karinias *adj.* flămând; înfometat.
karinikurtli *adj.* invidios; gelos; pizmaş.
karinikurtluluk *s.* invidie; gelozie; pizmă.
karinîndankonışkan *s.* ventriloc.
karinîşatlık *adj.* (*med.*) bolnav de hernie; boşorog; vătămă.
karinîşışken *adj.* (*med.*) balonat.
karinîşikkan *adj.* bombat.
karinîtok *adj.* sătul; săturat; îndestulat.
karinkawugí *s.* (*anat.*) cavitatea abdominală.
karinkulí *s., adj.* măncau; măncacios; gurmând; vorace.
karinkulluk *s.* voracitate.
karinlí *adj.* 1. (*d. oameni*) pântecos; burtos. 2. (*d. obiecte*) umflat; bombat; pântecos.
karinşatlagí *s.* (*med.*) hernie.
karinşatlagioti *s.* (*bot.*) buruiiană-surpăturii; boşoroagă (*lat., Scleranthus annuus*).
karinşatlagioti, uzunómírlí- *s.* (*bot.*) sincerică (*lat., Scleranthus perennis*).
karinşışmesí *s.* (*med.*) balonare.
karinşık *s.* (*anat.*) ventricul.
karintokligi *s.* săturare; îndestulare.
karintoydırgan *adj.* (*d. alimente*) consistent; săţios.
karinzari *s.* (*anat.*) peritoneu; prapur.
kariş *s.* palmă (unitate de măsură pt. lungime egală cu distanța dintre vârful degetului mare și al celui mic depărtate la maximum unul de altul, aproximativ 25-28 cm). // •**tilin bir kariş şıgarmak** a scoate limba de un cot. // •**surati eki kariş** bosumflat.
karişık *adj.* 1. amestecat; eterogen. 2. dezorganizat; neorânduit; răvășit; învâlmășit; încâlcit; încurcat; confuz. // •**ğínisi karişık** metis. •**karişık toñdırma** înghețată asortată.
karişıkduńkúler *s., pl.* (*muz.*) potpuriu.
karişiklik *s.* 1. amestecătură; amestec. 2. încurcătură; confuzie; complicare; complicație; complexitate. 3. răzvrătire; revoltă; tulburări. 4. babilonie; haos; dezordine; dezorganizare; agitație; forfotă; talmeş-balmeş.
karişım *s.* (*chim.*) amestec.
karişkan *I. adj.* amestecat; care se amestecă. **II. s., adj.** intervenționist. // •**kar man karişkan ğawun** ploaie cu zăpadă; lapoviță; mazărice; zloată.
kariş-kariş *adj.* amănunțit; detaliat; minuțios.
karişma *s.* amestec; intervenție; ingerință; imixtiune.
karişmagan *adj.* neutru; nepăsător; care nu intervine; neamestecat; care nu se amestecă.
karişmagan-saldırmagan *adj.* (*pol.*) neutru.
karişmak *v.i.* 1. a se amesteca. 2. a se amesteca; a interveni. 3. a se încurca; a se încâlci. // •**akili karişmak** a-și pierde capul; a se zăpăci. •**kayıplarga karişmak** a i se pierde urma. •**sózge karişmak** a se băga în vorbă; a interveni în discuție. // •**karişmam** nu mă bag; nu mă amestec.
karişmama *s.* neintervenție; neamestec; nepăsare.
karişmamak *v.i.* a nu interveni; a nu

se amesteca; a fi nepăsător; a fi neutru.

karışmama-saldırmama s. (pol.) neutralitate.

karışmaykalır adj. nealiniat; neutru; nepăsător.

karışmaykalma s. nealiniere; neutralitate; neamestec; neintervenție; nepăsare.

karışmaz adj. neutru; nepăsător; care nu intervine; care nu se amestecă.

karışmazlık s. 1. neamestec; neintervenție. 2. neutralitate.

karışmazlık-saldırmazlık s. (pol.) neutralitate.

karışmaz-saldırmaz adj. (pol.) neutru. // •**karışmaz-saldırmaz devlet** (pol.) stat neutru.

kariştirilgan adj. răvășit; mixt; amestecat.

kariştirilmagan adj. neamestecat.

kariştirilmek v.i. a fi amestecat; a fi scotocit.

kariştirma s. răscolire; răvășire; amestecare. // •**gınıs kariştirması** hibridare.

kariştirmek v.t. 1. a amesteca; a forma un amestec. 2. a încurca; a încâlci. 3. a confunda. 4. a răsfoi. 5. (fig.) a implica; a amesteca. // •**ara kariştirmek** a instiga; a incita; a provoca; a ațâța; a întârâta; a învrăjbi. •**fesat kariştirmek** a băga zăzanie. •**murunun kariştirmek** a se scobi în nas. •**ortalıknı kariştirmek** a strica ambianța; a băga zăzanie. •**tişlerin kariştirmek** a se scobi în dinți.

kariştiruwgı s. malaxor; mixer.

karişuw s. amestec; intervenție; ingerință; imixtiune.

karjlam s. consumație; cheltuială. // •**taşima karjlamı** costul transportului.

karjlama s. 1. cheltuială. 2. consum (de materiale etc.).

karjlamak v.t. 1. a cheltui (bani). 2. a consuma (materiale etc.). 3. (fig.) a nimici; a zdrobi.

karjlamparası s. bani pentru cheltuieli curente; bani de buzunar.

karjlanmak v.i. 1. (d. bani) a se cheltui. 2. (d. materiale etc.) a se consuma.

karjlaw s. 1. cheltuială. 2. consum (de materiale etc.).

karjlawgı s. consumator.

karjlik s. bani pentru cheltuieli curente; bani de buzunar.

karkan s. (bot.) călin; amăruș (lat., *Viburnum opulus*).

karkara s. 2. bobină; mosor; mulinete.

karkara, ak- s. (orn.) egretă mare; egretă albă; stârc alb (lat., *Egretta alba*).

karkara, azam- s. (orn.) stârc mare (lat., *Ardea goliath*).

karkara, balaban-ak- s. (orn.) egretă mare (lat., *Ardea alba*).

karkara, kara- s. (orn.) egretă neagră (lat., *Egretta ardesiaca*).

karkara, kara-başli- s. (orn.) stârc cu cap negru (lat., *Ardea melanocephala*).

karkara, karbiyazi- s. (orn.) egretă de zăpadă (lat., *Egretta thula*).

karkara, kışkene-ak- s. (orn.) egretă mică (lat., *Egretta garzetta*).

karkara, kizilga- s. (orn.) stârc purpuriu; stârc roșu (lat., *Ardea purpurea*).

karkara, kültengı- s. (orn.) stârc

cenușiu; bătlan (lat., *Ardea cinerea*).

karkara, mawı- s. (orn.) egretă albăstră (lat., *Egretta caerulea*).

karkara, sariğa- s. (orn.) stârc galben (lat., *Ardeola ralloides*).

karkara, uş-renklı- s. (orn.) egretă tricoloră (lat., *Egretta tricolor*).

karkara, yeşil- s. (orn.) egretă verde (lat., *Butorides virescens*).

karkara, yeşil-sırtli- s. (orn.) egretă cu spate verde (lat., *Butorides striatus*).

karkarası, alağa-Hint- s. (orn.) stârc indian pestriț (lat., *Ardeola grayii*).

karkarası, alağa-Kitay- s. (orn.) stârc chinezesc pestriț (lat., *Ardeola bacchus*).

karkarası, ğaga- s. (orn.) egretă cenușie (lat., *Egretta gularis*).

karkarası, mawı-Amerika- s. (orn.) stârc cenușiu american (lat., *Ardea herodias*).

karkarası, siyir- s. (orn.) stârc de cireadă (lat., *Bubulcus ibis*).

karkasa s. (constr.) carcasă.

kar-kazı s. (orn.) gâscă de zăpadă (lat., *Chen caerulescens*; *Anser caerulescens*).

kar-kekligı s. (orn.) potârniche de zăpadă (lat., *Lerwa lerwa*).

kar-kırkıgı s. (orn.) potârniche de zăpadă (lat., *Lerwa lerwa*).

karkildagı, Alewut- s. (orn.) pescăriță de Aleutine (lat., *Onychoprion aleuticus*).

karkildagı, Antil- s. (orn.) chiră de Antille; pescăriță de Antille (lat., *Sterna antillarum*).

karkildagı, Arap- s. (orn.) chiră cu obraz alb; chiră arabă; pescăriță cu obraz alb; pescăriță arabă (lat., *Sterna repressa*).

karkildagı, Forster'nin- s. (orn.) chiră cu mască; pescăriță cu mască (lat., *Sterna forsteri*).

karkildagı, Kazar- s. (orn.) chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriță mare; pescăriță de Marea Caspică (lat., *Sterna caspia*; *Hydroprogne caspia*).

karkildagı, kışkene-Hint- s. (orn.) chiră mică indiană; pescăriță mică indiană (lat., *Sterna saundersi*).

karkildagı, kutup- s. (orn.) chiră polară; pescăriță polară (lat., *Sterna paradisaea*).

karkildagı, Sandwiç- s. (orn.) chiră de mare; pescăriță de mare (lat., *Sterna sandvicensis*).

karkildagı, Saunder'nin- s. (orn.) chiră mică indiană; pescăriță mică indiană (lat., *Sterna saundersi*).

karkildak, ak-kanatlı- s. (orn.) chirighiță cu aripi albe (lat., *Chlidonias leucopterus*).

karkildak, ak-yüzlı- s. 1. (orn.) chirighiță cu obraz alb (lat., *Chlidonias hybridus*). 2. (orn.) chiră cu obraz alb; chiră arabă; pescăriță cu obraz alb; pescăriță arabă (lat., *Sterna repressa*).

karkildak, balaban- s. (orn.) chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriță mare; pescăriță de Marea Caspică (lat., *Sterna caspia*; *Hydroprogne caspia*).

karkildak, balaban-kekeşli- s. (orn.) chiră mare moțată; pescăriță mare moțată (lat., *Sterna bergii*).

karkildak, ğaşmaklı- s. (orn.) chiră

cu mască; pescăriță cu mască (lat., *Sterna forsteri*).

karkildak, kara- s. (orn.) chirighiță neagră (lat., *Chlidonias niger*).

karkildak, kara-sırtli- s. (orn.) pescăriță cu spate negru (lat., *Onychoprion fuscatus*; *Sterna fuscata*).

karkildak, kara-tumşuklı- s. (orn.) chiră de mare; pescăriță de mare (lat., *Sterna sandvicensis*).

karkildak, kışkene- s. (orn.) chiră mică; pescăriță mică (lat., *Sterna albifrons*).

karkildak, kışkene-kekeşli- s. (orn.) chiră mică moțată; pescăriță mică moțată (lat., *Sterna bengalensis*).

karkildak, kral- s. (orn.) chiră regală; pescăriță regală (lat., *Sterna maxima*).

karkildak, külgen- s. (orn.) pescăriță răzătoare (lat., *Gelochelidon nilotica*; *Sterna nilotica*).

karkildak, pembe- s. (orn.) chiră roz; pescăriță roz (lat., *Sterna dougallii*).

karkildak, sıradan- s. (orn.) chiră de baltă; pescăriță de baltă (lat., *Sterna hirundo*).

karkildak, sürmelı- s. (orn.) pescăriță bredită (lat., *Onychoprion anaethetus*; *Sterna anaethetus*).

karkildak, şik- s. (orn.) chiră elegantă; pescăriță elegantă (lat., *Sterna elegans*).

karlama s. ninsoare.

karlamak v.i. a ninge.

karlangan adj. înzăpezit.

karlı adj. cu zăpadă; înzăpezit.

karlı-boranlı adj. cu zăpadă și cu viscol.

karlıgaş s. (orn.) rândunică (lat., *Hirundo rustica*). // **karlıgaş papırı** (nav.) goeletă.

karlıgaş, ak-maılaylı- s. (orn.) rândunică cu frunte albă (lat., *Hirundo pyrrhonota*).

karlıgaş, kizil-ğayalı- s. (orn.) rândunică roșcată (lat., *Hirundo daurica*; *Cecropis daurica*).

karlıgaş, tel-kuyrukli- s. (orn.) rândunică cu coadă aciculară (lat., *Hirundo smithii*).

karlıgaş-arpası s. (bot.) tremurătoare; părășin (lat., *Briza media*).

karlıgaş-ayakotı s. (bot.) rogoz (lat., *Carex riparia*).

karlıgaşbalığı s. (iht.) rândunică-de-mare (lat., *Trigla lucerna*).

karlıgaşetegi s. (bot.) bulbuc; bălbor; gloanță (lat., *Trollius europeaeus*).

karlıgaşı, Amerika-kaya- s. (orn.) rândunică americană de stâncă (lat., *Petrochelidon pyrrhonota*).

karlıgaşı, balaban-kum- s. (orn.) lăstun mare de nisip (lat., *Riparia cincta*).

karlıgaşı, boragan- s. (orn.) rândunica furtunii (lat., *Hydrobates pelagicus*).

karlıgaşı, esmer-kum- s. (orn.) lăstun brun de nisip (lat., *Riparia paludicola*).

karlıgaşı, Etiyopiye- s. (orn.) rândunică etiopiană (lat., *Hirundo aethiopica*).

karlıgaşı, kalaw- s. (orn.) lăstun de casă (lat., *Delichon urbicum*).

karlıgaşı, kaya- s. (orn.) lăstun de

stâncă (lat., *Hirundo rupestris*; *Ptyonoprogne rupestris*).
karligaşi, kışkene-kaya- s. (orn.) lăstun de stâncă mic (lat., *Ptyonoprogne fuligula*).
karligaşi, kōk-kaya- s. (orn.) lăstun albastru (lat., *Progne subis*).
karligaşi, kum- s. (orn.) lăstun de mal; lăstun de stâncă (lat., *Riparia riparia*).
karligaşi, terek- s. (orn.) rândunică de copac (lat., *Tachycineta bicolor*).
karligaşi, tússúz-kaya- s. (orn.) lăstun de stâncă palid (lat., *Ptyonoprogne obsoleta*).
karligaşkuyrugı s. 1. (ent.) papilionidă; coada-rândunicii (lat., *Papilio machaon*). 2. (bot.) iarbă-fanelor; brilioancă (lat., *Cynanchum vincetoxicum*; *Vincetoxicum hirundinaria*; *Asclepias vincetoxicum*).
karligaşotı s. (bot.) rostopască; negelariţă; buruiană-de-pecingine (lat., *Chelidonium majus*).
karlikkan adj. răguşit.
karlikma s. răguşeală.
karlikmak v.i. a răguşi.
Karli-Kōy s. (topon., localitate desfiinţată) Carlichioi (jud. Constanţa).
karma adj. mixt; eterogen; combinat. // •**karma enğūmen** comisie mixtă. •**karma malzeme** material compozit. •**karma sayı** (mat.) număr mixt. •**karma takim** (sport) selecţionată.
karmak s. undiţă; cârlig.
karma-karışık I. adj. mixt; încâlcit; învâlmăşit; dezordonat; haotic. II. adv. vreaşte; de-a valma.
karma-karışıklık s. babilonie; haos; dezordine; dezorganizare; agitaţie; forfotă; talmeş-balmeş.
karmalamak v.t. a scurma; a scotoci; a scormoni; a răscoli. // •**karmalay karamak** a căuta pe băjbăite.
karmalangan adj. scurmat; scotocit; scormonit; răscolit.
karmalanmak v.i. a se scurma; a se scotoci; a se scormoni; a se răscoli.
karmalatmak v.t. a determina să scurme; a determina să scoţcească; a determina să scormonească; a determina să răscolească.
karmalaw s. scurmare; scotocire; scormonire; răscolire.
karmalawlı adj. scurmat; scotocit; scormonit; răscolit.
karmalay-karmalay adv. pe băjbăite; pe dibuite; tot scormonind.
karmaşa s. încurcătură; confuzie.
karmaşık adj. compus; complex; complicat. // •**karmaşık fiil/figel** (gram.) verb compus. •**karmaşık sayı** (mat.) număr complex.
karmaşıklık s. compunere; complicaţie; complexitate.
karnaval s. carnaval.
karnet s. 1. carnet (de elev). 2. tichet. // •**çek karnetı** carnet de cec.
karnibahar s. (bot.) conopidă; cartafiol (lat., *Brassica oleracea botrytis*).
karnup s. roşcovă.
karobası s. troian; nămete.
karoseriya s. (tehn.) caroserie.
karow adj. carou.
kars s. cazacă.
karsak-tülküsi s. (zool.) vulpe-de-stepă; corsac (lat., *Vulpes*

corsac).
karşañı s. (bot.) ghiocel (lat., *Galanthus nivalis*).
karşeseği s. (bot.) ghiocel (lat., *Galanthus nivalis*).
karşı I. adj. 1. opus; din faţă; vizavi; de vizavi. 2. contrar; opus; potrivnic; de opoziţie. II. adv. faţă de...; în raport cu...; III. postp. 1. contra; împotriva; în ciuda; în pofida. 2. spre; către; înspre. IV. s. partea de vizavi. // •**karşı şikmak/kelmek** a se pune în calea cuiva; a se împotrivi. •**karşı turmak** a-i sta cuiva împotriva; a se opune. •**karşısına almak** a-i sta cuiva împotriva; a i se opune. // •**arzıma karşı** împotriva voinţei mele. •**bırşiy karşı kelmez** nimic nu stă împotriva. •**boga karşıman** sunt împotriva. •**hakkiykatka karşı** împotriva realităţii. •**her ihtimalge karşı** pentru orice eventualitate. •**istegine karşı** la cererea lui. •**kanunga karşı haleket etken** (jur.) infractor; contravenient. •**karşı aňlamlı** (gram.) antonim. •**karşı aşılar/poşmaklar/şatlar** (mat.) unghiuri opuse. •**maga karşı** faţă de mine. •**maga karşı konısa** vorbeşte împotriva mea. •**oga karşı ne haksızlık** ce nedreptate faţă de el. •**sabaga karşı** spre dimineaţă. •**senin karşında** în faţa ta.
karşıbastırur s. contraatac.
karşibolu s. 1. contestaţie; dezaprobare; condamnare; împotrivire; neacceptare. 2. respingere; refuz.
karşıbuwanak s. (meteo.) anticlon.
karşıda adv. în faţă; vizavi.
karşıdagı adj. de vizavi.
karşıdaki adj. de vizavi.
karşıdan adv. din faţă; dinspre vizavi. // •**karşıdan kelgenge ğol ber** prioritate pentru circulaţia din sens invers.
karşıdarbe s. contralovitură.
karşıesaspikir s. (fil.) antiteză.
karşıfaaliyet s. opoziţie; contracarare; reacţiune. // •**karşıfaaliyet etmek** a contracara.
karşıfaaliyetli adj. 1. contracarat. 2. (fiz., chim.) reactiv.
karşıfaaliyetşi I. adj. opozant; oponent; reacţionar. II. s. (fiz., chim.) reactiv; reactor.
karşıfaaliyetşilik s. (pol.) reacţiune; reacţionarism.
karşıfaaliyetşimotorlı s. (av.) turboreactor.
karşıfaallık s. opoziţie; contracarare; reacţiune.
karşıfaallıklı adj. 1. contracarat. 2. (fiz., chim.) reactiv.
karşıfaallıkşı I. adj. opozant; oponent; reacţionar. II. s. (fiz., chim.) reactiv; reactor.
karşıfaallıkşılık s. (pol.) reacţiune; reacţionarism.
karşıfigellik s. opoziţie; contracarare; reacţiune.
karşıfigellikli adj. 1. contracarat. 2. (fiz., chim.) reactiv.
karşıfigellikşı I. adj. opozant; oponent; reacţionar. II. s. (fiz., chim.) reactiv; reactor.
karşıfigellikşılık s. (pol.) reacţiune; reacţionarism.
karşıga adv. spre vizavi.
karşığı, sırke- s. (ent.) musculiţă-de-oţet (lat., *Drosophila*).

karşığı, şarap- s. (ent.) musculiţă-de-vin (lat., *Drosophila funebris*).
karşığasusluk s. contrainformaţii.
karşığışım s. (biol.) anticorp.
karşığık s. contragreutate.
karşıihtilal s. contrarevoluţie.
karşıihtilalgi s. contrarevoluţionar.
karşıihtilalli adj. contrarevoluţionar.
karşıinkilap s. contrarevoluţie.
karşıinkilaplı adj. contrarevoluţionar.
karşıinkilapşı s. contrarevoluţionar.
karşık s. (ent.) musculiţă.
karşık, sarhiş- s. (ent.) musculiţă-de-vin (lat., *Drosophila funebris*).
karşı-karşıga adv. faţă în faţă. // •**karşı-karşıga kelmek** a se întâlni faţă în faţă cu cineva; a da nas în nas cu cineva.
karşıkasırğa s. (meteo.) anticlon.
karşikelgen adj. potrivnic; oponent; opozant.
karşılama s. întâmpinare; primire.
karşılama v.t. 1. a întâmpina; a primi. 2. a asigura; a satisface. 3. a preveni; a preîntâmpina. // •**deñk men karşılama** a răspunde cu aceeaşi monedă. •**korkmadan karşılama** a sfida.
karşılangan adj. întâmpinat; primit.
karşılanmak v.i. 1. a fi întâmpinat; a fi primit. 2. a se asigura; a se garanta. 3. a se preveni; a se preîntâmpina.
karşılaşkan adj. confruntat; întâlnit.
karşılaşma s. 1. (sport) întâlnire; partidă; joc; meci. 2. întrevedere; întâlnire.
karşılaşmak v.i. a se întâlni; a se vedea.
karşılaştırılalğan adj. comparabil.
karşılaştırmak v.i. a se confrunta; a se compara.
karşılaştırmaz adj. incomparabil.
karşılaştırmalı adv. analogic; comparativ.
karşılaştırma I. s. confruntare; comparare. II. s., adj. (gram.) comparativ. // •**karşılaştırma kelışı** (gram.) cazul comparativ.
karşılaştırmak v.t. 1. a confrunta; a compara. 2. (tehn., chim.) a trata.
karşılaştırmakabletmez adj. neasemuit.
karşılaştırmalı adj. (gram.) comparativ; comparat. // •**karşılaştırmalı tılsızgasi** (gram.) gramatică comparată.
karşılaştıruw s. confruntare; comparare.
karşılaşuw s. 1. (sport) întâlnire; partidă; joc; meci. 2. întrevedere; întâlnire.
karşılau s. întâmpinare; primire.
karşılauğı adj. preventiv.
karşılık s. 1. răspuns. 2. replică; ripostă. 3. echivalent; contravaloare. 4. reciprocitate; mutualitate. // •**karşılık bermek** a da răspuns; a replica; a asigura. // •**karşılık imkđanı** posibilitate de ripostă. •**kiymet karşılığı** contravaloare.
karşılıkbermeme s. lipsă de reacţie; dezinteres.
karşılıkberuw s. reacţie; răspuns; ripostă.
karşılıklı adj. 1. reciproc; mutual. 2. comparat; opus; raportat; asigurat; satisfăcut. // •**karşılıklı fiil/figel** (gram.) diateza reciprocităţii. •**karşılıklı sayğı** respect reciproc. •**karşılıklı yardım** ajutor reciproc.
karşılıksız adj. 1. incomparabil. 2.

fără replică; fără ripostă; fără răspuns.
3. (fig.) dezinteresat; neinteresat. //
•karşılıksız bırakmak a lăsa
 fără răspuns; a nu replica; a nu
 asigura.

karşıma s. (astr.) opoziție.
karşıman interj. veto!

karşimizan s. contrabalans;
 contrabalansare.

karşimizanlı adj. contrabalansat.

karşıözdek s. (biol.) anticorp.

karşısaldırır s. contraatac.

karşısallınır adj. opozabil.

karşısialingan adj. preîntâmpinat;
 prevenit.

karşısinaalğan adj. potrivnic;
 oponent; opozant.

karşısinaalingan adj. contestat;
 dezaprobat; nerecunoscut.

karşısinaalınmaz adj. incontestabil.

karşısinaalır s. 1. respingere; refuz.

2. contestație; dezaprobare;

condamnare; împotrivire; neacceptare.

karşısinalması s. preîntâmpinare;
 prevenire.

karşısinaşıgilğan adj. contestat;
 dezaprobat; nerecunoscut.

karşısinaşıguw s. 1. contestație;
 dezaprobare; condamnare; împotrivire;
 neacceptare. 2. respingere; refuz.

karşısında adv. în fața; vizavi de. //
•bo dawranışnıñ karşısında
şaştı în fața acestei comportări a
 rămas uimit. **•bo sorawnıñ**
karşısında sustı în fața acestei
 întrebări a tăcut.

karşısındaturulğan adj. contestat;
 dezaprobat; nerecunoscut.

karşısındaturuw s. 1. contestație;
 dezaprobare; condamnare; împotrivire;
 neacceptare. 2. respingere; refuz.

karşışıguw s. împotrivire; obiecție.

karşışikkan adj. potrivnic; oponent;
 opozant.

karşışikkaz adj. neantagonic.

karşışımşilik s. contrainformații;
 contraspionaj.

karşit adj. contrar; opus; antagonic.

karşıtemeloy s. (fil.) antiteză.

karşıtemelpikır s. (fil.) antiteză.

karşıtigirtuw s. contrarevoluție.

karşıtigirtuwğı s., adj.
 contrarevoluționar.

karşıtlı adj. (gram.) adversativ. //
•karşıtlı gümleşik (gram.)
 propoziție adversativă.

karşıturgan adj. potrivnic; oponent;
 opozant.

karşıturmagan adj. neantagonic.

karşıturulmaz adj. irezistibil;
 irefutabil; de necombătut; de
 nerespins; de neoprit.

karşıturuw s. opunere; împotrivire.

karşıtuyğı s. antipatie.

karşıtuygılı adj. antipatic.

karşıw s. (astr.) opoziție.

karşıwuruş s. contralovitură.

karşıwurgası s. vifor.

kart adj. 1. bătrân. 2. vechi. //
•kartlar parkka keterler
 bătrânii merg în parc. **•yolğı kart**
 drumețul este bătrân.

kart s. 1. cartă; card. 2. permis. //

•ğoklama kartı carte de vizită.

•kirmizi kart (sport) cartonaș

roșu. **•pošta kartı** carte poștală.

•resimli kart ilustrată; vedere.

•sarı kart (sport) cartonaș galben.

•telefon/uzakses kartı cartelă
 telefonică.

karta s. hartă. // **•ğawun kartası**
 (meteo.) hartă pluviometrică.

•ğersizgasi/topografiya

kartası hartă topografică. **•ğol**

kartası hartă rutieră. **•kabartma**

karta hartă în relief.

•kidıruwğuluk kartası hartă

turistică. **•tüzıuwar kartası**
 mapamond.

kartağı s. cartograf.

kartağılı adj. cartografic.

kartağılık s. cartografie.

kartakay, ak-baş- s. (orn.) vultur
 himalaian (lat., *Gyps*
himalayensis).

kartakay, kızıl-ak-baş- s. (orn.)
 vultur pleșuv sur (lat., *Gyps*
fulvus).

kartakay, sakallı- s. (orn.) zăgan;
 vultur bărbos (lat., *Gypaetus*
barbatus).

Kartal s. (topon.) Vultur (jud.
 Constanța).

kartana s. bunică.

kartanay s. (dim.) bunicuță.

kartanesı s. fulg de zăpadă.

kartaygan adj. îmbătrânit.

kartayma s. îmbătrânire.

kartaymak v.i. 1. a îmbătrâni. 2. a se
 învechi.

kartaytmak v.t. a face să
 îmbătrânească.

kartayuw s. îmbătrânire.

kartbaba s. bunic; tată-mare.

kartbabay s. (dim.) bunic; tată-mare.

kartel s. (econ.) cartel.

kartela s. cartelă. // **•tayın**
kartelası cartelă pentru rație.

kartemizlegen s. (tehn.) plug de
 zăpadă.

karteşken s. (bot.) ghiocel (lat.,
Galanthus nivalis). //

•karteşken tobı buchet de
 ghioceli.

karteziyan s., adj. (fil.) cartezian.

kart-ğaş s. tineri și bătrâni.

kartiy s. (dim.) bunicuță; bătrânică.

kartlık s. 1. bătrânețe. 2. vechime.

kartlıkşaresizligı s. senilitate.

kartliktakatsizligı s. decrepitudine;

ramoleală; ramolismen; senilitate.

kartlikunutsakligı s. senilitate.

kartobı s. bulgăre de zăpadă.

kartograf s. cartograf.

kartografik adj. cartografic.

kartografiya s. cartografie.

kartografiyağı s. cartograf.

kartografiyalı adj. cartografic.

karton s. carton.

kartonlama s. cartonare; cartonaj.

kartonlamak v.t. a cartona.

kartonlangan adj. cartonat.

kartonlanmak v.i. a se cartona.

kartonlaw s. cartonare; cartonaj.

kartonlı adj. cartonat.

kartop s. (bot.) cartof (lat.,
Solanum tuberosum). // **•kartop**
ezmesi piure de cartofi.

•kızartılğan kartop cartofi
 prăjiți.

kartop, tatlı- s. (bot.) batat; cartof-
 dulce (lat., *Ipomoea batatas*).

kartop, yam- s. (bot.) ignamă (lat.,
Cardum gairdneri; *Discorea*
balatas).

kartpostal s. carte poștală.

kartşagay, kalpaklı- s. (orn.) vultur
 cu glugă (lat., *Necrosyrtes*
monachus).

kartşagay, kara- s. (orn.) vultur
 negru (lat., *Aegyptius monachus*;
Vultur monachus).

kartşagay, şah- s. (orn.) vultur rege;
 vultur alb (lat., *Sarcoramphus*

papa).

kartşagayı, boz-sırtlı- Afrika- s.
 (orn.) vultur african cu spate sur
 (lat., *Gyps africanus*).

kartşagayı, boz-sırtlı-Hint- s.
 (orn.) vultur asiatic cu spate sur (lat.,
Gyps bengalensis).

kartşagayı, kırışik-yızlı- Afrika-
 s. (orn.) vultur african cu obraz pliat
 (lat., *Torgos tracheliotos*).

kartşagayı, kırışik-yızlı-Arap- s.
 (orn.) vultur arab cu obraz pliat (lat.,
Torgos negevensis).

kartşagaysırgası s. (bot.) căldărușă;
 candeluță; cinci-clopoței (lat.,
Aquilegia vulgaris).

kartúğı s. fulg de zăpadă.

karúyúwı s. troian; nămete.

kar-yapalagı s. (orn.) huhurez alb;
 bufniță de zăpadă (lat., *Bubo*
scandiacus; *Nyctea scandiaca*).

karzagı, dúrdane- s. (zool.) scoică-
 de-mărgăritar (lat., *Meleagrina*
margaritifera).

karzagı, gılga- s. (zool.) scoică-de-râu
 (lat., *Unio*).

karzagı, kól- s. (zool.) scoică-de-baltă
 (lat., *Anodonta*).

karzak s. (zool.) scoică; moluscă.

karzak, burum- s. (zool.) melc (lat.,
Helicidae sp.).

karzakkuşı s. (orn.) scoicar (lat.,
Haematopus ostralegus).

karzakşı s. (orn.) scoicar (lat.,
Haematopus ostralegus).

karzakşısı, Afrika-kara- s. (orn.)
 scoicar negru african (lat.,
Haematopus moquini).

karzakşısı, Kanariya-Adalari-kara-
 s. (orn.) scoicar negru de Canare
 (lat., *Haematopus meadewaldoi*).

kas s. (anat.) mușchi. // **•kas**
awrıwı (med.) durere musculară.

kasa s. 1. (fin.) casă; casierie. 2. ladă;
 navetă. 3. cofraj. 4. caroserie (la
 vagoane). 5. (tipogr.) casă de litere.

•bilet kasası casa de bilete.

•kasaga ódenız! plățiți la casă!

•tiyatronıñ kasası casa
 teatrului.

kasaba s. oraș. // **•abat kasaba**
 localitate prosperă. **•Búkreşt**

kasabası orașul București.

•bútún kasaba tot orașul.

•kasaba işinde în oraș.

•kasabaga beş kilometre
 kala cu cinci kilometri înainte de a
 ajunge în oraș. **•kasabanı**

tanımayman nu cunosc orașul.

•kasabanıñ muzewleri men
sergileri muzeul și expozițiile
 orașului. **•kasabanıñ tişından**

din afara orașului. **•kidıruwğular**
kasabanı totirdılar turiştii au
 invadat orașul.

kasabadaş s. concitadin.

kasabağıwari I. adj. suburban. II. s.
 suburbie.

kasabağı s. urbanist; edil.

kasabağılık s. urbanism; urbanistică.

kasabakenari I. adj. suburban. II. s.

suburbie.

kasabalararası adj. interurban.

kasabalaşkan adj. urbanizat.

kasabalaştırma s. urbanizare.

kasabalaştırmak v.t. a urbaniza.

kasabalaştıruw s. urbanizare.

kasabalı adj. orașean; citadin; urban.

kasabaşık s. orașel; târg.

kasabatapuwibilmğisi s. urbanist;
 edil.

kasabatapuwibilimî s. urbanism; urbanistică.

kasam s. jurământ; legământ. // **•kasam işmek** a jura; a depune jurământ.

kasap s. măcelar. // **•kasap tükâani** măcelărie.

kasapkana s. abator.

Kasap-Kóy s. (topon.) Sinoe (jud. Constanța).

kasaplama s. măcelărire.

kasaplamak v.t. a măcelări.

kasaplangan adj. măcelărit.

kasaplaw s. măcelărire.

Kasapli s. (topon.) Zograf (Dobrich, Bulgaria).

kasaplık I. adj. (d. animale) de tăiat; de sacrificat. **II.** s. meseria de măcelar.

kasar s. (zool.) câine-sălbatic (lat., *Cuon sp.*).

kasartki s. (ent.) căpușă (lat., *Ixodes*).

kasartkili adj. căpușat.

kasartkisi, koy- s. (ent.) căpușă-de-oaie; mielărită; chicheriță (lat., *Melophagus ovinus*).

kasatura s. baionetă.

kaside s. (lit.) odă.

kasidegi s. (lit.) scriitor de ode.

kasidegilik s. (lit.) scriere de ode.

kasideyazgan s. (lit.) scriitor de ode.

kasis s. denivelare (a unui teren etc.).

kasisli adj. denivelat.

kasisi adj. intramuscular.

kasik I. adj. (anat.) inghinal; pubian. **II.** s. (anat.) pubis.

kasilgan adj. încordat; contractat; strâns; stresat.

kasilim s. încordare; contracție; strângere; stresare.

kasilma s. încordare; contracție; strângere; stresare.

kasilmak v.i. (fiziol.) a se încorda; a se contracta; a se strânge.

kasim s. (cron.) noiembrie. // **•kasim ayında** în luna noiembrie.

Kasim s. (antrop. m., arab.) "Împărțitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Kasim, Abdul- s. (topon.) Abdulcasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Caracasim) (jud. Tulcea).

Kasim, Kara- s. (topon.) ("Împărțitorul Negru") Caracasim (astăzi Casimcea, prin unirea cu Abdulcasim) (jud. Tulcea).

Kasim, Kuruğa- s. (topon.) ("Împărțitorul Sec") Corugea (jud. Tulcea).

Kasim-Kóy s. (topon.) ("Împărțitorul") General Toshevo (Dobrich, Bulgaria).

Kasimşi s. 1. (hidron., pârâu, topon., localitate desființată) ("Împărțitorul", "Despărțitorul") Casimcea (jud. Constanța). 2. (hidron., pârâu) ("Împărțitorul", "Despărțitorul") Casimcea (jud. Tulcea).

kasınşak adj. oribil; teribil; îngrozitor.

kasir I. adj. de/din paie. **II.** s. rogojină. // **•kasir malakay** pălărie de paie.

kasirasti s. mușamalizare. // **•kasirasti etmek** a ascunde sub rogojină; a mușamaliza; a cocoloși.

kasirastibolgan adj. cocoloșit; mușamalizat.

kasirastietuw s. cocoloșire; mușamalizare.

kasirga s. vârtej de vânt; tornadă; uragan.

kasiroti s. (bot.) rugină (lat.,

Juncus effusus).

kasirşeggi s. (bot.) roșătea; garoafă-de-apă; papură-de-rogojină (lat., *Butomus umbellatus*).

kasirşik s. (bot.) pipirig; țipirig (lat., *Scirpus silvaticus*).

kasit s. intenție; dorință; scop.

kasitli adj. intenționat; voit.

kasitsiz adj. neintenționat.

kas-katti adj. 1. foarte dur; foarte aspru. 2. (fon.) extradur; postvelar. // **•kas-katti tartikawaz** (lingv.) consoană extradură.

kasketa s. caschetă; șapcă.

kasli adj. muscular.

kasma s. (fiziol.) contractare; încordare.

kasmak v.t. (fiziol.) a încorda; a contracta; a strânge; a stresa.

kasnak s. 1. cerc de oțel; inel de întărire; șină (cu care se încinge un butoi, o roată de lemn, o ladă etc.). 2. cadru (de sită, gherghef). 3. (tehn.) roată de transmisie.

kasnaklamak v.t. 1. a strânge; a constrânge; a încadra. 2. a fereca; a șinui (roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).

kasnaklangan adj. 1. strâns; constrâns; încadrat. 2. ferecat; șinuit (d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).

kasnaklaw s. 1. strângere; constrângere; încadrare. 2. ferecare; șinuire (a roților de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.).

kasnakli adj. 1. strâns; constrâns; încadrat. 2. ferecat; șinuit (d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).

kasnalgan adj. 1. strâns; constrâns; încadrat. 2. ferecat; șinuit (d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).

kasnamak v.t. 1. a strânge; a constrânge; a încadra. 2. a fereca; a șinui (roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).

kasnaw s. 1. strângere; constrângere; încadrare. 2. ferecare; șinuire (a roților de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.).

kasnawli adj. 1. strâns; constrâns; încadrat. 2. ferecat; șinuit (d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).

kasta adj. 1. bolnav; suferind. 2. dependent. // **•awur kasta bolmak** a fi grav bolnav. **•kasta ghatmak** a zăcea bolnav la pat; a fi ținut la pat. **•kasta tüşmek** a cădea bolnav la pat. **•kastasi bolmak** a suferi de...; a fi nebun după...; // **•Amet akay kayet kasta** domnul Amet e foarte bolnav. **•gezer kasta** (med.) bolnav ambulatoriu. **•kadip kastasi** (med.) bolnav de inimă. **•kasta tuwul** nu este bolnav. **•neniy kasta** mămica e bolnavă. **•ruh kastasi** psihopat. **•sigara kastasi** dependent de țigări.

kastakaragan s. infirmier.

kastalanaberme s. (med.) recidivă.

kastalanaturma s. (med.) recidivă.

kastalandirmak v.t. a îmbolnăvi.

kastalangan adj. îmbolnăvit.

kastalanmak v.i. a se îmbolnăvi.

kastalatmak v.t. a îmbolnăvi.

kastaligitabilgan adj. diagnosticat.

kastalik s. 1. boală; maladie; suferință. 2. dependență; ahtiere. 3. diagnostic. // **•kastalik almak** a contacta o boală. **•kastalik şekmek** a fi bolnav; a fi suferind.

•kastalikka tutulmak a se îmbolnăvi. // **•akil kastaliklari ilimi** psihiatrie. **•asap/sinir kastaligi** (med.) nevroză. **•asap/sinir kastaliklari** (med.) boli nervoase. **•bilaşuwgi kastalik** boală infecțioasă; boală contagioasă. **•búyrek kastaliklari** (med.) boli de rinichi. **•gel kastaligi** (med.) reumatism. **•gilt kastaligi** (med.) boală de piele. **•ğukkan kastalik** (med.) boală contagioasă. **•hazim ğihazı kastaliklari** (med.) afecțiuni ale aparatului digestiv. **•inçe kastalik** (med.) tuberculoză; fizie; oftică. **•iş kastaliklari uzmanı** (med.) specialist de boli interne. **•kadın kastaliklari** (med.) afecțiuni ginecologice. **•karın kastaligi** (med.) gastrită. **•kastalik guwenğesi** asigurare de boală. **•kastalik kaytti** boala a revenit. **•kastalik kónçeti** concediu medical. **•kastalik yúzünden** din cauza bolii. **•kiskaayakli kastaliklari uzmanı** (med.) ginecolog. **•kizil kastaligi** (med.) scarlatină. **•kulaktubi/kulakasti kastaligi** (med.) parotidită epidemică; oreion. **•miskin kastaligi** (med.) lepră. **•múzmin kastalik** boală cronică. **•ólimgi kastalik** boală ucigătoare. **•şap kastaligi** (med.) febră aftoasă. **•şeker/kenit kastaligi** (med.) diabet zaharat. **•tamizim kastaligi** (med.) gută; podagră.

kastalikkabilaşma s. molipsire; contaminare.

kastalikkadayandirma s. (med.) imunizare.

kastalikkadayangan adj. (med.) imun.

kastalikkadayanuw s. (med.) imunitate.

kastalikkağenilmeme s. (med.) imunitate.

kastalikkağenilmez adj. (med.) imun.

kastalikkapma s. molipsire; contaminare.

kastalikkattuturma s. îmbolnăvire.

kastalikkattutulgan adj. îmbolnăvit.

kastalikkattutulma s. molipsire; contaminare.

kastalikkattutulmama s. (med.) imunitate.

kastalikkattutulmaz adj. (med.) imun.

kastalikli adj. bolnăvicios.

kastane s. spital.

kastanedenşigaruw s. eliberare din spital; externare.

kastanedenşikkan adj. eliberat din spital; externat.

kastanyeta s. castanietă.

kastasi I. adj. dependent; ahtiat. **II.** s. fan; admirator.

kastasibolgan adj. dependent.

kastatuşken adj. îmbolnăvit.

kastatuşuruw s. îmbolnăvire.

kastel s. castel.

kastetilgen adj. dorit.

kastetken adj. atentator; doritor; dornic.

kastetmegen adj. nedoritor.

kastetmek v.t. 1. a intenționa; a dori. 2. a pune la cale; a proiecta; a atenta.

kastiy adj. intenționat; dinadins.

kastokisi s. (anat.) țesut muscular.

kasuw s. (fiziol.) contractare; încordare.
kaswet s. tristețe; amărăciune; necaz. // •**kaswet şekmek** a fi trist; a fi amărât; a fi necăjit.
kaswetlendirgen adj. supărător; întristător.
kaswetlendirmek v.t. a necăji; a întrista.
kaswetlenme s. întristare; necăjire.
kaswetlenmek v.i. a se întrista; a se amări; a se necăji.
kaswetli adj. trist; amărât; necăjit; întristat.
kaswetşektirme s. necăjire.
kaş s. 1. (anat.) sprânceană. 2. (la şa) oblânc. 3. incrustație. 4. piatră prețioasă; nestemată. // •**kaş almak** a pensa sprâncenele. •**kaş gâkmak** a vopsi sprâncenele. •**kaş kakmak** a incrusta. •**kaş kararmak** a se întuneca; a se însera. •**kaş şatmak/tüymek** a încrunta sprâncenele; a strânge din sprâncene. // •**kaş man kôz arasinda** într-o clipă. •**keman kaş** sprâncene arcuite. •**şatik kaş** încruntat. •**yeger kaşî** oblâncul șei.
kaş adj., pron. cât; câtă; câți; câte. // •**kaş paralik ekenin bilmek** a ști câte parale face cineva; a ști cât îi poate pielea cuiva. // •**bo awtoğol kaş şerit?** câte benzi are această autostradă?; •**bo gemide kaş kayik bar?** câte bărci sunt pe acest vas?; •**bûgün aynîñ kaşî?** în ce dată suntem azi?; •**hudutka kadar kaş kilometre bar?** câți kilometri sunt până la frontieră?; •**kaş bolsa da** oricât. •**kaş kere?** de câte ori?; •**kaş kîşî?** câți oameni?; •**kaş kûn?** câte zile?; •**kaş okka bagaj akete alirman?** câte kilograme de bagaj am dreptul?; •**kaş para eter?** cât costă?; •**kaş prank ete?** cât costă?; •**kaş tane?** câți?; •**kaş yaşındasîñiz?** ce vârstă aveți?; •**okkasî kaş?** cât costă kilogramul?; •**piyatî kaş?** ce preț are?; •**sâât kaş?** cât e ceasul?; •**toplantî kaş sâât tutti?** câte ore a durat ședința?; •**uşuş kaş sâât tuta?** câte ore durează zborul?; •**uzaksizganîñ sózî kaş?** cât costă cuvântul telegramei?; •**yaşîñiz kaş?** ce vârstă aveți?
kaş interj. 1. pleacă!; fugi!; 2. (către câini) marș!
kaşak I. adj. de contrabandă. II. s., adj. 1. fugar; refugiat. 2. dezertor; evadat. // •**düşman yagina geşken kaşak** transfug. •**kaşak malî** marfă de contrabandă.
kaşa-kaşa adv. în fugă; în alergare. // •**kaşa-kaşa kelmek** a veni în fugă.
kaşakawlaw s. braconaj.
kaşakmalğî s. contrabandist.
kaşakmalğilik s. contrabandă.
kaşakşî s. contrabandist; braconier.
kaşakşilik s. contrabandă; braconaj.
kaşalga s. 1. refugiu; adăpost. 2. azil.
kaşalgalamak v.t. a adăposti; a feri; a proteja.
kaşalgalangan adj. protejat; adăpostit; refugiat; rezident; menajat; ocrotit.
kaşalgalanmak v.i. a se adăposti; a se feri; a se proteja; a se refugia.
kaşalgalaw s. protejare; refugiere;

adăpostire.
kaşalgalawğî adj. protector; apărător.
kaşalma s. pensarea sprâncenelor.
kaşamak s. 1. sustragere; eschivare. 2. (fig.) subterfugiu; șiretlic. 3. refugiu; adăpost (pt. oi). 4. mămăligă cu unt.
Kaşamak s. (topon.) Vișoara (jud. Constanța).
kaşamaklı adj. evaziv; vag;ocolit.
kaşan I. adv. când?; II. s. urină de cal. // •**kaşan âzîr bolîr?** când va fi gata?; •**kaşan taburğî bolağakman?** când o să mi se facă externarea?; •**kura kaşan tartıla?** când vor avea loc tragerile la sorți?; •**senî bîrtaa kaşan kóreğekmen?** când te voi revedea?; •**taa kaşan keliyim?** când să mai vin?; •**tren kaşan şigîp kete?** când pleacă trenul?;
kaşandan adv. de când?; // •**kaşandan beritli okiysîñiz?** de cât timp învâțați?;
kaşanga adv. pe când?;
kaşanmak v.i. (d. cai) a urina.
kaşar s. (gastron.) cașcaval.
kaşas s. (text.) brocat.
kaşaw s. 1. țesală. 2. daltă.
kaşawlama s. țesălare.
kaşawlamak v.t. a țesăla.
kaşawlangan adj. țesălat.
kaşawlanmak v.i. a se țesăla.
kaşawlaw s. țesălare.
kaşawlı adj. țesălat.
kaşawra s. (bot.) brad; molid; molift (lat., *Picea excelsa*).
kaşay adj. înclinat; oblic; pieziș; strâmb.
kaşeta s. (farm.) cașetă; capsulă.
kaşik s. lingură. // •**kaşik gellemek/sallamak** a mânca cu poftă. // •**kawe kaşigî** linguriță. •**kîşkene kaşik** linguriță.
kaşik adj. 1. depasat; deviat; excentric. 2. (fig.) nebun; dement; maniac.
kaşiklamak v.t. a lua cu lingura.
kaşiklanmak v.i. a fi luat cu lingura.
kaşiklik s. nebulie; dementă; excentricitate; extravaganță.
kaşikoti s. (bot.) lingurea (lat., *Cochlearia officinalis*).
kaşikşî s. (orn.) lopătar; stârc lopătar (lat., *Platalea leucorodia*). 1. lingurar.
Kaşikşî s. (topon.) Casicea (jud. Constanța).
kaşikşî, pembe- s. (orn.) lopătar roz (lat., *Ajaja ajaja*).
kaşikşîsî, Afrika- s. (orn.) stârc lopătar african (lat., *Platalea alba*).
kaşikyapkan s. lingurar.
kaşilmaz adj. inevitabil.
kaşimsîramak v.i. a se eschiva; a se sustrage; a eluda.
kaşimsîraw s. eschivare; sustragere; eludare.
kaşingan adj. neîncrezător; bănuitor; suspicios.
kaşingî adj. al cătelea?; a câta?; // •**oda kaşingî katta?** la ce etaj este camera?;
kaşip-ketken s., adj. evadat; refugiat.
kaşirgan s., adj. (d. oameni) răpitor. // •**para kaşirgan** delapidator.
kaşirilgan adj. omis; pierdut; scăpat; răpit.
kaşirilmak v.i. 1. a se scăpa; a fi lăsat să fugă. 2. a fi pierdut; a fi scăpat (trenul, autobuzul etc.). 3. a fi răpit. 4.

a se rata; a se scăpa (o ocazie). 5. (fig.) a fi omis; a fi scăpat din vedere.
kaşirma s. 1. omitere; pierdere; scăpare; răpire. 2. (tehn.) eşapament. // •**kaşirma borîsî** (tehn.) țevă de eşapament. •**kaşirma kaşagî** (tehn.) supapă de eşapament. •**para kaşirmasî** delapidare.
kaşirmek v.t. 1. a scăpa; a lăsa să fugă. 2. a pierde; a scăpa (trenul, autobuzul etc.). 3. a răpi. 4. a rata (o ocazie). 5. (fig.) a omite; a scăpa din vedere; a excepta. // •**akilîn kaşirmek** a-și pierde capul; a se zăpăci; a-și pierde mințile; a înnebuni. •**awuzundan kaşirmek** a-l lua gura pe dinainte; a-l scăpa gura. •**bîr laf kaşirmek** a scăpa o vorbă. •**dadîn kaşirmek** a-i strica gustul; a exagera. •**firsat kaşirmek** a rata ocazia. •**gel kaşirmek** a da vânturi. •**hawa kaşirmek** a scăpa aer; a răsufla. •**imtannî kaşirmek** a pica examenul. •**kolîndan kaşirmek** a pierde din mână; a scăpa de sub control. •**kôz aldîndan kaşirmek** a pierde din vedere. •**kôzden kaşirmek** a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. •**merkezden kaşirmek** a centrifuga. •**parmaklarnîñ arasîndan kaşirmek** a-l scăpa printre degete.
kaşîş s. fugă.
kaşîşmak v.i. a se împrăști; a fugi care încotro.
kaşka I. adj. 1. (d. animale) cu pată albă în frunte; stelat; țințat. 2. (fig.) sârman. II. pron. spre cât/câtă/câți/câte?;
kaşkabaş adj. 1. (d. animale) cu pată albă în frunte; stelat; țințat. 2. (fig.) sârman.
kaşkagîlgan adj. incrustat.
kaşkan adj. care fuge; fugar. // •**insanlardan kaşkan** nesociabil.
kaşkanortalî adj. (mat.) excentric.
kaşkanortalik s. (mat.) excentricitate.
kaşkararmasî s. crepuscul; amurg; asfințit; înserare.
kaşkawal s. (gastron.) cașcaval.
kaşkîn s. fugar; dezertor; evadat. // •**harbiye kaşkîñî** (mil.) dezertor.
kaşkîr s. (zool.) lup (lat., *Canis lupus*).
kaşkîrayagî s. (bot.) piedicuță; brădișor; cornișor (lat., *Lycopodium clavatum*).
kaşkîrbuwan s. (bot.) omag; aconit; mărl-lupului (lat., *Aconitum sp.*).
kaşkîrbuwan, kôk- s. (bot.) omag vânat; aconit vânat; mărl-lupului vânat (lat., *Aconitum toxicum*).
kaşkîrbuwan, sarî- s. (bot.) omag galben; aconit galben; mărl-lupului galben (lat., *Aconitum anthora*).
kaşkîr-itî s. (zool.) căine-lup.
kaşkîrî, şol- s. (zool.) coiot; lupul-preriilor (lat., *Canis latrans*).
kaşkîr-sultanotî s. (bot.) brei (lat., *Mercurialis perennis*).
kaşkîrtîşî s. (bot.) corn-de-secară; pintenul-secare (lat., *Claviceps purpurea*; *Secale cornutum*). 1. (anat.) canin.
kaşlak s. (geogr.) pantă; povârniș; versant; coastă.
kaşlî adj. sprâncenat.
kaşma s. fugă; dezertare; evadare.

kaşmak *v.i.* 1. a fugi; a o şterge; a o zbughi. 2. a evada; a dezerta. 3. a se ascunde; a se furişa. 4. a se eschiva; a se sustrage. 5. a devia; a se deplasa. // **•artından kaşmak** a o lua la fugă după...; a-l fugări. **•askerlikten kaşmak** a dezerta. **•dawuldan kaşip şokmarga tutulmak** a fugi de dracul şi a da de tată-său. **•ğawundan kaşip burşakka tutulmak** a cădea din lac în puţ. **•hewesî kaşmak** a-i pieri pofta. **•kaşip ketmek** a o lua la sănătoasa; a o şterge; a evada. **•kulagina kar suwî kaşmak** a intra în încurcătură; a intra în impas. **•pâpîşîz kaşip ketmek** a o şterge la papuc. **•yukusî kaşmak** a-i pieri somnul. // **•kaşî şondan!** fugi de-aici! **kaşmir** *s. (text.)* caşmir. **kaşnî** *pron.* pe cât/câtă/câti/câte?; **kaşnî** *adj.* care aparţine de cât/câtă/câti/câte?; **kaşşatip** *adv.* chiorâs; încrunat. **kaşşatkan** *adj.* chiorâs; încrunat. **kaşşatuw** *s.* încruntare. **kaşta** *pron.* la cât/câtă/câti/câte?; // **•tayyare sâdt kaşta konip kele?** la ce oră aterizează avionul?; **kaştan** *pron.* de la/dinspre cât/câtă/câti/câte?; **kaştay** *pron.* cam cât/câtă/câti/câte?; **kaştuygen** *adj.* chiorâs; încrunat. **kaştuyup** *adv.* chiorâs; încrunat. **kaştuyuw** *s.* încruntare. **kaşun** *s. (zool.)* castor; biber (*lat., Castor fiber*). **kaşunî, ғаңидуниа-** *s. (zool.)* nutria (*lat., Myocastor coypus*). **kaşuw** *s.* 1. fugă; evaziune. 2. (*mat.*) derivată. **kaşuwhesaplaması** *s. (mat.)* derivare. **kaşuwihesaplaman** *adj. (mat.)* derivat. **kat** *s.* 1. strat; fâşie; film; peliculă. 2. etaj; cat. 3. rând (*de haine*). 4. (*precedat de un numeral*) oară; dată. 5. (*mitol.*) unicorn; inorog. 6. (*la uşi, ferestre*) canat. // **•ekî kat urba** două rânduri de haine. **•ğer/zemin katî** parter. **•menim katimda** lângă mine. **•oda kaşinğı katta?** la ce etaj este camera?; **•yokargî kat** etajul de sus. **katafalk** *s.* catafalc. **katakomba** *s.* catacombă. **katalepsiya** *s. (med.)* catalepsie. **kataliza** *s. (chim.)* cataliză. **katalizağî** *s. (chim.)* catalizator. **katalizalı** *adj. (chim.)* catalizat. **katalizator** *s. (chim.)* catalizator. **katalok** *s.* catalog. **katalpa** *s. (bot.)* catalpă; bignonia (*lat., Catalpa bignonioides*). **katar** *s.* 1. convoi; şir. 2. garnitură de tren; tren. // **•ğuk katarî** (*transp.*) tren de marfă. **•maşina katarî** convoi de maşini. **•temirğol katarî** (*transp.*) tren. **•turna katarî** şir de cocori. **Katar** *s. (topon.)* Qatar. **katarakta** *s. (med.)* cataractă. **katar-katar** *adv.* în convoaie; în şiruri. **katayif** *s.* cataif. **katedrala** *s.* catedrală. **kategoriik** *adj.* categoric. **kategoriya** *s.* categorie. **kateta** *s. (geom.)* catetă. **katife** *s.* catifea. **Katife** *s. (antrop. f.)* "Catifea".

katife-boraganğî *s. (orn.)* rândunica furtunii pufoasă (*lat., Pterodroma mollis*). **katifeden** *adj.* de catifea. **katifediy** *adj.* catifelat. **katifelî** *adj.* catifelat. **katil** *s.* 1. criminal; asasin. 2. crimă; asasinat. // **•kanli katil** criminal sângeros. **katillik** *s.* asasinat; asasinare. **katim** *s.* pecete; sigiliu. **Katim/Hatim** *s. (antrop. m., arab.)* "Pecetea" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam). **katip** *s.* 1. orator. 2. (*relig., la musulmani*) propovăduitor; predicator. **Katip/Hatip** *s. (antrop. m., arab.)* "Propovăduitorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam). **katiplik** *s.* 1. oratorie. 2. (*relig., la musulmani*) propovăduire; predicare; predică. **katip** *adj.* categoric; cert; ferm; hotărât; definitiv. // **•katip ğewap** răspuns categoric. **katipet** *s.* 1. fermitate; tărie. 2. siguranţă; certitudine. **katipleşken** *adj.* stabilit; hotărât; fixat; definitivat. **katipleşmek** *v.i.* a se fixa; a se hotărî; a se stabili; a se definitiva. **katipleşirme** *s.* stabilire; hotărâre; fixare; definitivare. **katipleşirmek** *v.t.* a fixa; a hotărî; a stabili; a se definitiva. **ka-tip** *adv.* cum?; cum de?; în ce fel?; în ce mod?; // **•bo ka-tip bola bıldı?** cum de a putut să se întâmple asta?; **•bo ka-tip bolir?** cum se poate asta?; **•bo şiyge ka-tip aytila?** cum se numeşte acest lucru?; **•boga tatarşa ka-tip aytila?** cum se spune asta în tătareşte?; **•ka-tip yazıla?** cum se scrie?; **•mından ka-tip barilir?** cum se merge de aici?; **katir** *s.* 1. drag; dragoste; iubire. 2. respect; consideraţie; hatâr. 3. privilegiu; favoare. // **•katir soramak** a întreba pe cineva de sănătate. **•katirî kalmak** a se necăji; a se supăra. **•katirîn kaldırmak** a jigni pe cineva; a-l supăra. **•katirîn saymak** a face hatârurile cuiva; a-l respecta. // **•katirîn uşun** de dragul meu; pentru hatârul meu. **katirikalğan** *adj.* insultat; jignit; dispreţuit; necăjit; ofensat; vexat. **katirisayilgan** *adj.* 1. fruntaş; marcant; notabilitate; omagiat; privilegiat. 2. apreciat; respectat; preţuit. **katirisayilir** *adj.* semnificativ; important; remarcabil; notabil. **katirisayilmagan** *adj.* desconsiderat; dispreţuit. **katirkaldırgan** *adj.* insultător; jignitor; dispreţuitor; ofensator; vexant. **katirkaldıruw** *s.* afront; injurie; insultă; invective; jignire; necăjire; ofensă; vexare. **katirli** *adj.* 1. privilegiat; favorizat. 2. iubitor. 3. respectuos. **katirsaygan** *adj.* respectuos; cuviincios; condescendent. **katirsaymama** *s.* desconsiderare; dispreţ. **katirsayuw** *s.* respect; omagiu; apreciere; preţuire.

katik *s. (gastron.)* iaurt. // **•bır kawasnas katik** un borcan de iaurt. **•tuzli katik** iaurt cu sare. **katikoti** *s. (bot.)* turiţă; asprişoară (*lat., Galium aparine*). **katikoti, bayiltkan** *s. (bot.)* cucută-de-pădure (*lat., Galium schultesii*). **katikoti, ғалпак-** *s. (bot.)* răcovină (*lat., Galium rotundifolium*). **katikoti, sari-** *s. (bot.)* sânziene-galbene (*lat., Galium verum*). **katikşî** *s.* iaurgiu. **katilgan** *s.* participant. **katilgantokisi** *s. (anat.)* ţesut conjunctiv. **katilma** *s.* adăugare; adaos; amestecare. **katilmak** *v.i.* 1. a se adăuga; a se amesteca. 2. a participa; a lua parte (*la...*). 3. a adera; a se angaja. // **•aytkanñizga katilaman** mă alătur celor spuse de dumneavoastră. **katilmama** *s.* boicot. **katilmamak** *v.t.* a nu adera; a nu lua parte; a boicota. **katiluw** *s.* adăugare; adaos; amestecare. **katina** *postp.* lângă; alături de. **katınabarilmama** *s.* inaccesibilitate. **katınabarilmaz** *adj.* inaccesibil. **katinda** *postp.* lângă; alături de. // **•penğire katinda бір masa o masă lângă fereastră.** **katir** *s.* catâr. **katirğî** *s.* crescător de catări. **katirğilik** *s.* creşterea catărilor. **katirkulak(li)** *adj. (d. oameni)* cu urechi de catir; clăpăug. **katirkuyrugî** *s. (bot.)* coada-calului; barba-ursului (*lat., Equisetum arvense*). **katirkuyrugî, kişlik-** *s. (bot.)* pipirig; capul-câmpului (*lat., Equisetum hyemale*). **katir-peşmegî** *s. (bot.)* ciupercă-de-câmp (*lat., Agaricus arvensis*). **katirtirnağî** *s. (bot.)* grozământ (*lat., Cytisus sagittalis*). **katirtirnağî, boyagî-** *s. (bot.)* drobiţă; drobişor (*lat., Genista tinctoria*). **katirtirnağî, dak-** *s. (bot.)* drob-de-munte (*lat., Cytisus hirsutus*). **katirtirnağî, kara-** *s. (bot.)* salcâmgalben; lemnul-bobului; grozământ-mare (*lat., Cytisus nigricans*). **katirtirnağî, sari-** *s. (bot.)* salcâmgalben (*lat., Cytisus laburnum; Laburnum anagyroides*). **katirtirnağî, sipirga-** *s. 1. (bot.)* drob (*lat., Cytisus scoparius; Sarothamnus scoparius*). 2. (*bot.*) bucsău; scai-de-papură (*lat., Spartium junceum*). **katirtirnağî, tegenekli-** *s. (bot.)* genistră (*lat., Ulex europaeus*). **katkan** *adj.* întărit; solidificat. **kat-kat** *adj.* 1. în straturi. 2. stratiform; stratificat. // **•kat-kat tertip etmek** a suprapune; a pune unul peste altul. **•kat-kat yerleşmek** a se stratifica. **katki** *s.* 1. supliment; adaos. 2. (*fig.*) contribuţie. **katkildaw** *s.* luptă; bătălie; război. // **•asirlarğa katkildawlarınñ ғemişleri** roadele luptelor de secole. **katkizdirma** *s.* întărire; solidificare; densificare; condensare. **katkizdirmak** *v.t.* a întări; a solidifica; a densifica; a condensa.

katkizdiruw s. întărire; solidificare; densificare; condensare.
katkizdiruwgi *adj.* întăritor; care solidifică; care densifică; care condensează.
katlama **I.** *adj.* pliant; pliabil; rabatabil. **II.** s. **1.** (*gastron.*) plăcintă tătarească. **2.** strat; fâșie.
katlamabasuw s. pliant; prospect.
katlamak *v.t.* a împături; a strânge; a plia.
katlangan *adj.* împăturit; strâns; pliat; pliant; pliabil; rabatabil. // **•katlangan otirak** (*teatr.*) strapontină.
katlanmagan *adj.* (*tipogr.*) în plano.
katlanmak *v.i.* a se împături; a se strânge; a se plia.
katlaw s. împăturire; strângere; pliere.
katlawli *adj.* **1.** încurcat; încâlcit. **2.** complicat; complex.
katliyam s. măcel; masacru.
katliyamli *adj.* masacrat.
katli *adj.* **1.** pliat; plisat. **2.** stratiform; stratificat.
katli-katina *adv.* alături. // **•katli-katina salmak** a alătura; a juxtapune.
katma s. **1.** adăugare; alipire; atașare; anexare; ingredient. **2.** întărire; solidificare.
katmak **A.** *v.i.* a se întări; a se solidifica; a se densifica; a se condensa. **B.** *v.t.* a adăuga; a atașa. // **•edviyat katmak** a condimenta. **•hesapka katmak** a nu pune la socoteală; a nesocoti; a scăpa ceva din vedere; a trece cu vederea; a omite. **•keşeni kundüzge katmak** a face din noapte zi. **•sayip katmak** a coopta bob cu bob. **•şeker katmak** a îndulci. **•söz/laf katmak** a se băga în vorbă; a interveni în discuție.
katmer s. **1.** strat; film; peliculă; rând. **2.** pliu; pliseu; pensă. **3.** foaie (*de aluat*).
katmer-katmer *adj.* stratiform; stratificat.
katmerleme s. pliere; plisare; pensare.
katmerlemek *v.t.* a plia; a plisa; a pensa.
katmerlengen *adj.* pliat; plisat; pensat.
katmerleşken *adj.* stratiform; stratificat.
katmerleşme s. stratificare.
katmerleşmek *v.i.* a se stratifica.
katmerleştirmek *v.t.* a stratifica.
katmerli *adj.* **1.** pliat; plisat; pensat. **2.** stratiform; stratificat. // **•katmerli eteklik** fustă plisată.
katnaşik *adj.* relativ.
katnaşkan *adj.* alăturat; participant; tolerant.
katnaşmagan *adj.* intolerant.
katnaşmak *v.i.* **1.** a se alătura; a participa la...; a fi în relații bune; a se înțelege; a se împăca. **2.** (*med.*) a tolera.
katnaşmama s. neparticipare; intoleranță.
katnaşmaykalir *adj.* neparticipant; intolerant.
katnaşmaykalma s. neparticipare; intoleranță.
katnaştirmek *v.t.* a alătura; a armoniza; a atașa.
katnaşuw s. **1.** alăturare; participare; toleranță; înțelegere. **2.** relație; legătură.

katnaşuwgi s. participant.
katnaw s. (*în transp.*) mers; trafic; mișcare; circulație. // **•ekî gönli katnaw** circulație în ambele sensuri.
katolik s., *adj.* catolic.
katoliklik s. catolicism.
katot s. (*fiz.*) catod.
katra s. strop; picătură.
katra-katra *adj.* cu picățele.
katrali *adj.* cu picățele.
katran s. catran; gudron; smoală; rășină.
katranğı s. muncitor la cătrănire; muncitor la gudronare.
katranğılik s. cătrănire; gudronare.
katrankana s. atelier de cătrănire; atelier de gudronare.
katranlama s. cătrănire; gudronare; smolire.
katranlamak *v.t.* a cătrăni; a gudrona; a smoli.
katranlangan *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.
katranlanmak *v.i.* a se cătrăni; a se gudrona; a se smoli.
katranlaw s. cătrănire; gudronare; smolire.
katranli *adj.* cătrănit; gudronat; smolit.
katsayi s. (*mat.*) coeficient. // **•zorlama katsayisi** coeficient de forță.
katti **I.** *adj.* **1.** dur; tare; bățătorit. **2.** (*fig.*) aspru; sever; rigid. **3.** (*lingv.*) dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. **4.** (*d. băuturi*) tare; concentrat. **II.** s. **1.** (*med.*) bățătură. **2.** (*fiz.*) solid. // **•katti baylamak** a face bățături. // **•katti ğisim** (*fiz.*) corp solid. **•katti ótmek** pâine veche. **•katti tartikawaz/sessiz/únsúz** (*lingv.*) consoană dură. **•katti tedbirler** măsuri severe.
katti-katti *adj.* foarte dur; foarte aspru.
kattilik s. duritate; densitate; soliditate; asprime.
katun s. **1.** femeie; doamnă. **2.** soție; nevastă. **3.** regină; împărăteasă.
katuw s. **1.** adăugare; alipire; atașare; anexare; ingredient. **2.** întărire; solidificare.
katuwli *adj.* atașat; adăugat; alipit.
kavaler s. (*ist.*) cavaler; membru al unui ordin militar religios.
Kavarna s. (*topon.*) Kavarna (*Dobrich, Bulgaria*).
kavil s. înțelegere; învoială; acord; convenție.
kavim s. popor; națiune.
kavis s. arc (*și mat.*).
kaviyar s. caviar; icre negre.
kavram s. noțiune; concept.
kaw s. (*bot.*) iască (*lat., Fomes igniarius*). **2.** coajă.
kawak s. (*bot.*) plop; plop-alb (*lat., Populus alba*).
kawak, ak- s. (*bot.*) plop; plop-alb (*lat., Populus alba*).
kawak, gúmús- s. (*bot.*) plop; plop-alb (*lat., Populus alba*).
kawak, kaltirawuk- s. (*bot.*) plop-tremurător (*lat., Populus tremula*).
kawak, kara- s. (*bot.*) plop-negru (*lat., Populus nigra*).
kawak, şali- s. (*bot.*) plop-tremurător (*lat., Populus tremula*).
kawaklik s. pădure de plop albi; plopiste; plopis.
kawakşi s. (*ent.*) poplar (*lat.,*

Saperda carcharias).
kawal s. (*muz.*) caval; fluier. // **•koy kawal seslegendiy seslemek** a asculta cu urechile ciulite. // **•şoban kawali** fluier ciobănesc.
kawal súyegí s. (*anat.*) tibia; fluierul piciorului.
kawanas s. borcan. // **•bír kawas katik** un borcan de iaurt. **•koşap kawasasi** borcan de compot. **•turşi kawasasi** borcan de murături.
kawday *adj.* foarte uscat; ca iasca.
kawe s. (*bot.*) arbore-de-cafea (*lat., Coffea arabica*). **1.** cafea. **2.** cafenea. // **•kawe kaşigí** linguriță. **•kawe pilğaní** ceașcă de cafea. **•kawe takimí** serviciu de cafea. **•kawe tirmení** râșniță de cafea. **•maga bír kawe akelirsíniz mî?** vreți să-mi aduceți o cafea?; **•sade kawe** cafea pură. **•şekerli kawe** cafea dulce. **•şekersiz kawe** cafea amară. **•tartuwli kawe** cafea măcinată.
kaweasti s. micul dejun.
kawegaşik s. linguriță.
kawegí s. cafeگی.
kawekana s. cafenea.
kaweli *adj.* cu cafea. // **•kaweli bombon** bomboane cu cafea.
kawem s. popor; națiune.
kawerengi *adj.* cafeniu; maro; maroniu; brun; castaniu închis; căprui.
kawerengi-balikşi-baykuş s. (*orn.*) bufniță pescar brună (*lat., Ketupa zeylonensis*).
kawerengi-başli-kagay s. (*orn.*) pescăruș cu cap brun (*lat., Larus brunnicephalus*).
kawerengi-başli-şaklay s. (*orn.*) pescăruș cu cap brun (*lat., Larus brunnicephalus*).
kawerengi-başli-tanakuşi s. (*orn.*) văcărel cu cap brun (*lat., Molothrus ater*).
kawerengi-bawurli-bagirtlak s. (*orn.*) găinușă zburătoare cu pânțece castaniu (*lat., Pterocles exustus*).
kawerengi-bawurli-naktura s. (*orn.*) găinușă zburătoare cu pânțece castaniu (*lat., Pterocles exustus*).
kawerengi-deñizkarligaşi s. (*orn.*) rândunică de mare brună (*lat., Anous stolidus*).
kawerengi-erkelewgi s. (*orn.*) mierloi american brun (*lat., Toxostoma rufum*).
kawerengi-itelge s. (*orn.*) sfrâncioc brun (*lat., Lanius cristatus*).
kawerengi-kiwiykuşi s. (*orn.*) kiwi; apterix (*lat., Apteryx australis*).
kawerengi-kulakli-kirazkuşi s. (*orn.*) presură cu urechi castanii (*lat., Emberiza fucata*).
kawerengi-kulakli-súlekeş s. (*orn.*) presură cu urechi castanii (*lat., Emberiza fucata*).
kawerengi-kulakli-tenek s. (*orn.*) presură cu urechi castanii (*lat., Emberiza fucata*).
kawerengineşalar *adj.* maroniu.
kawerenginetartar *adj.* maroniu.
kawerengi-órdek s. (*orn.*) rață brună (*lat., Anas rubripes*).
kawerengi-sirtli-itelge s. (*orn.*) sfrâncioc cu spate brun (*lat., Lanius vittatus*).
kawerengi-sirtli-taganak s. (*orn.*)

sfrâncioc cu spate brun (*lat.*, *Lanius vittatus*).
kawerengí-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc brun (*lat.*, *Lanius cristatus*).
kawerengí-yakalı-ğawunkuşi *s. (orn.)* prundăraş cu dungi castanii (*lat.*, *Charadrius pallidus*).
kawerengí-yakalı-suwrtorgay *s. (orn.)* prundăraş cu dungi castanii (*lat.*, *Charadrius pallidus*).
kawga *s. 1.* ceartă; gâlceavă. **2.** luptă. // **•kawga etmek** a se lua la ceartă; a se certa. **•kawga şîgar mak** a provoca ceartă. **•kawgaga tutuşmak** a se lua la ceartă; a se certa. // **•awuz kawgası** gâlceavă. **•mabetlîlernîñ kawgasınday** ca supărările îndrăgostiţilor; trecător. **•ótme kavgası** lupta pentru existenţă. **•şonlar úşún kawga etme** nu te certa pentru aceia. **•tamak kawgası** luptă pentru existenţă.
kawgağı *adj.* certăreţ; supărăcios; irascibil; arţăgos; belicos.
Kawgağı *s. 2. (topon.)* Caugagia (*jud. Tulcea*).
kawgağılık *s.* irascibilitate; arţag.
kawgakopargan *s.* scandalagiu.
kawgalı *adj.* certat; supărat; învrăjbit; belicos.
kawgaşigaruw *s.* învrăjpire.
kawga-tmek *v.i.* a se certa.
kawı, akterek- *s. (bot.)* vâcălie-de-mesteacăn (*lat.*, *Placodes betulinus*).
kawı, burgas- *s. (bot.)* vâcălie-de-salcie (*lat.*, *Trametes suaveolens*).
kawı, korakayıñ- *s. (bot.)* vâcălie-de-fag (*lat.*, *Ganoderma applanatum*).
kawı, şam- *s. (bot.)* vâcălie-de-brad (*lat.*, *Fomes pinicola*).
Kawkaz *s. (topon.)* Caucaz.
Kawkaz-ğelbegesı *s. (orn.)* pitulice caucaziană (*lat.*, *Phylloscopus sindianus lorenzii*).
Kawkaz-kagayı *s. (orn.)* pescăruş armenian (*lat.*, *Larus armenicus*).
Kawkaz-karabawurı *s. (orn.)* cocoş de mestecăan caucazian (*lat.*, *Tetrao mlokoiewiczzi*).
Kawkaz-kaya-torgayı *s. (orn.)* vrabie de stâncă caucaziană (*lat.*, *Carpospiza brachydactyla*; *Petronia brachydactyla*).
Kawkaz-kurı *s. (orn.)* cocoş de mestecăan caucazian (*lat.*, *Tetrao mlokoiewiczzi*).
Kawkaz-ládını *s. (bot.)* brad de Caucaz (*lat.*, *Abies nordmanniana*).
kawkazlı *adj.* caucazian.
Kawkaz-narusı *s. (bot.)* brad de Caucaz (*lat.*, *Abies nordmanniana*).
Kawkaz-sarıkaşı *s. (orn.)* pitulice caucaziană (*lat.*, *Phylloscopus sindianus lorenzii*).
Kawkaz-şaklayı *s. (orn.)* pescăruş armenian (*lat.*, *Larus armenicus*).
Kawkaz-şırşısı *s. (bot.)* brad de Caucaz (*lat.*, *Abies nordmanniana*).
Kawkaz-uları *s. (orn.)* găinuşă de zăpadă caucaziană (*lat.*, *Tetraogallus caucasicus*).
kawki *s.* cochilie.
kawlak *adj.* descocjit; decorticat.
Kawlak(lar) *s. (topon.)* Plopeni (*jud.*

Constanţa).
kawlamak *v.t.* a descoji; a decortica.
kawlangan *adj.* decorticat.
kawlanmagan *adj.* nedescocjit; nedecorticat.
kawlanmak *v.i.* a se descoji; a se decortica.
kawlaw *s.* descojire; decorticare.
kawlawsuz *adj.* nedescocjit; nedecorticat.
kaw-mantarı *s. (bot.)* băbiţă (*lat.*, *Polyporus officinalis*).
kawşagan *adj.* şubred; vlăguit; extenuat; surmenat; lipsit de rezistenţă.
kawşak *adj.* şubred; vlăguit; lipsit de rezistenţă.
kawşama *s. 1.* şubreze; pierderea rezistenţei; pierderea trăiniciei. **2.** slăbire; şubreze; vlăguire; extenuare; surmenare; pierderea vigorii.
kawşamak *v.i. 1.* (*d. lucruri*) a se şubrezi; a-şi pierde rezistenţa; a-şi pierde trăinicia. **2. (*d. oameni*) a slăbi; a se şubrezi; a se vlăgui; a se extenua; a se surmena; a-şi pierde vigoarea.
kawşatkan *adj.* epuizant; extenuant; vlăguitor.
kawşatmak *v.t.* a slăbi; a şubrezi; a vlăgui.
kawşaw *s. 1.* şubreze; pierderea rezistenţei; pierderea trăiniciei. **2.** slăbire; şubreze; vlăguire; extenuare; surmenare; pierderea vigorii.
kawuçuk *s. 1.* cauciuc. **2. (*bot.*) arbore-de-cauciuc (*lat.*, *Hevea brasiliensis*). // **•ğanardaklı kawuçuk** cauciuc vulcanizat.
kawuk *s. 1.* (*anat.*) vezică urinară; băşica udului. **2.** peşteră; grotă; cavernă. **3.** cavităţe; scobitură; scorbura. **4. (*anat.*) vezică; băşică. // **•kókırek/bókse kawugı** (*anat.*) cavităţea toracică.
kawuklı *adj.* scorburos; cavernos.
kawukşuk *s. (anat.)* veziculă; băşicuţă.
kawum *s.* înghiţitură. // **•awuzundan kawumun almak** a-i lua cuiva pâinea de la gură.
kawun *s. (bot.)* pepene-galben (*lat.*, *Cucumis melo*).
kawun, aşşı- *s. (bot.)* plesnitoare; pocnitoare; castravete-sălbatic (*lat.*, *Echallium elaterium*).
kawurma *s. 1.* (*gastron.*) friptură înăbuşită; tocană. **2.** prăjire; frigere; prajolire.
kawurmak *v.t. 1.* a prăji; a frige; a dogori. **2.** (*d. vânt, soare*) a usca; a ofili; a pârjoli.
kawurulmak *adj.* prăjit; fript; pârjolit.
kawurulmak *v.i. 1.* (*d. alimente*) a fi prăjit. **2.** a se ofili; a se veşteji. **3.** (*d. oameni*) a se prăji la soare; a se bronză.
kawuruw *s.* prăjire; frigere; pârjol; uscare; ofilire; bronzare.
kawuruwğı *adj.* arzător; incendiar; dogoritor; pârjolit.
kawuşabergen *adj.* întâlnit repetitiv; reîntâlnit.
kawuşabermek *s.* întâlnire repetitivă; reîntâlnire.
kawuşabermek *v.i.* a întâlni repetitiv; a reîntâlni.
kawuşkan *adj.* unit; împreunat; acuplat; îmbinat.
kawuşma *s. 1.* intersecţie de drumuri; răspântie; răscruce. **2.** (*geogr.*) confluenţă. **3.** obţinere; dobândire. **4.** revedere; reîntâlnire; regăsire. **5.** fecundare; fecundaţie.******

kawuşmak *A. v.i. 1.* a se reîntâlni; a se revedea; a se regăsi. **2.** a se uni; a se împreuna; a se acupla. **B. v.t.** a obţine; a dobândi; a căpăta. // **•kún kawuşmak** a se bate ziua cu noaptea; a se însera.
kawuşturma *s.* coroborare.
kawuşturmak *v.t.* a uni; a împreuna; a acupla; a îmbina.
kawuşturuw *s.* coroborare.
kawuşum *s. (astr.)* conjuncţie.
kawuşuw *s.* împreunare; regăsire.
kawuy *adj.* puternic; plin de forţă; viguros; forte.
Kawuy *s. (antrop. m., arab.)* "Cel viguros" (*unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam*).
Kawuy, El- *s. (relig., arab.)* "Cel preaputernic" (*unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah*).
kawuylaşkan *adj.* întărit; consolidat.
kawuylaşmak *v.i.* a se întări; a se consolida (*şi fig.*).
kawuylaştırma *s.* întărire; consolidare.
kawuylaştırmak *v.t.* a întări; a consolida.
kawuylaştırur *s.* întărire; consolidare.
kawuylaştırurğı *adj.* întăritor.
kawuyluk *s.* duritate; rezistenţă.
kawuysuw *s.* acvaforte.
kawuz I. *adj.* insuficient de plin. **II. s.** tărăţă.
kawuzdan *adj.* din tărăţă.
kawuzlamak *v.t.* a diminua; a reduce; a micşora; a descreşte; a scădea.
kawuzlangan *adj.* diminuat; redus; micşorat; descrescut; scăzut.
kawuzlanma *s.* diminuare; reducere; micşorare; descreştere; scădere.
kawuzlanmak *v.i.* a se diminua; a se reduce; a se micşora; a descreşte; a scădea.
kawuzlanuw *s.* diminuare; reducere; micşorare; descreştere; scădere.
kawuzlı *adj.* cu tărăţă; din tărăţă.
kawze *s. (text.)* tifton.
kawzebezi *s. (text.)* tifton.
kay *s.* vomă. // **•kay etmek** a vomă; a vomita.
kaya *s. 1.* stâncă; bloc de piatră. **2.** (*geol.*) rocă. // **•suwastı kayalar** recif.
kayabalığı *s. 1.* (*iht.*) guvid (*lat.*, *Gobius*). **2.** (*iht.*) porcuşor; pietroşel; răbiţă (*lat.*, *Gobio gobio*).
kayabalığı, ırı- *s. (iht.)* guvid-mare; strunghol (*lat.*, *Gobius melanostomus*).
kayabalığı, kól- *s. (iht.)* glăvoacă; mitroacă; guvidie-de-baltă (*lat.*, *Gobius kessleri*).
kayabalığı, müren- *s. (iht.)* glăvoacă; guvidie-de-vad; porcuşor-de-vad (*lat.*, *Gobius fluvialis*).
kaya-ğadırığı *s. (orn.)* fâsă de stâncă (*lat.*, *Anthus petrosus*).
kayak *s.* schi. // **•kızak taymak** a schia. // **•kayak yapmak úşún kelemen** vin pentru a face schi.
kaya-karlıgaşı *s. (orn.)* lăstun de stâncă (*lat.*, *Hirundo rupestris*; *Ptyonoprogne rupestris*).
kayakeleriy *s. (zool.)* camoleon (*lat.*, *Chamaeleo vulgaris*).
kaya-kirazkuşı *s. (orn.)* presură de munte (*lat.*, *Emberiza cia*).
kayakka *adv.* înspre ce direcţie? încotro? // **•kayakka**

barayatırsın? unde mergi?;
•kayakka kete? în ce direcție merge?;
kaya-korigi s. (bot.) oloisă (lat., *Sedum maximum*; *Sedum telephium*).
kaya-korigi, aşşi- s. (bot.) șoaldină; trănjin (lat., *Sedum acre*).
kaya-korigi, kırmızı- s. (bot.) rujă; durzoaş (lat., *Sedum rosea*).
kaya-korigi, pembe- s. (bot.) dragoste (lat., *Sedum fabaria*).
kayakşı s. schior.
kayakşılık s. schi; schiere.
kayakta adv. încotro?; unde?; în ce loc?;
kayaktan adv. din ce direcție?; de unde?;
kaya-kürteşigi s. (orn.) țiclean de stâncă (lat., *Sitta neumayer*).
kayalı adj. stâncos.
kayalık s. loc stâncos; stâncărie.
kaya-sülekeşi s. (orn.) presură de munte (lat., *Emberiza cia*).
kaya-şoğiri s. (orn.) acvilă de munte (lat., *Aquila chrysaetos*).
kaya-tenegi s. (orn.) presură de munte (lat., *Emberiza cia*).
kaybolgan adj. dispărut; pierdut; rătăcit.
kaybolma s. dispariție; pierdere; rătăcire.
kaybolmak v.i. 1. a se pierde; a se rătăci. 2. a pieri; a dispărea; a i se pierde urma. // **•kózinden kaybolmak** a scăpa de sub ochii cuiva; a pieri; a dispărea.
kaybolmaz adj. nepieritor.
kayboluw s. dispariție; pierdere; rătăcire.
kaybetme s. pierdere; irosire.
kaybetmek v.t. a pierde; a irosi. // **•akılın kaybetmek** a-și pierde capul; a se zăpăci; a-și pierde mințile; a înnebuni. **•dawanı kaybetmek** (jur.) a pierde un proces. **•deñgesin kaybetmek** a se dezechilibra. **•ğolın kaybetmek** a pierde drumul; a se rătăci. **•istikametin kaybetmek** a-și pierde busola; a se dezorienta. **•kıymetinden kaybetmek** a pierde din valoare; a se deprecia; a se devaloriza. **•kózden kaybetmek** a scăpa din ochi; a pierde din vedere. **•ózin kaybetmek** a-și pierde cunoștința; a nu mai ști de sine; a leșina. **•pápışın kaybetmek** a-și pierde cumpătul; a-și pierde sângele rece. **•sabırın kaybetmek** a-și pierde răbdarea; a-și pierde calmul. **•şuurun kaybetmek** a-și pierde cunoștința. **•zaman kaybetmek** a pierde timp; a-și trece vremea; a-și omorî vremea. // **•kaybeteğek zamanın yok** n-am timp de pierdut. **•kóp kan kaybettim** am pierdut mult sânge.
kayda adv. unde?; în ce loc?; // **•awtobuz turagi kayda?** unde este stația de autobuz?; **•awtobuzga kayda minile?** de unde se ia autobuzul?; **•ayileñiz kayda?** unde este familia dumneavoastră?; **•babañ kayda?** unde-i tatăl tău?; **•kayda kaldı?** demult. **•kayda kaldın?** pe unde ai întârziat?; **•kayda otırasın?** unde locuiți?; **•kayda şalışasın?** unde lucreți?; **•kayda úyrendin?** unde ați învățat?; **•poştakana kayda?**

unde este poșta?;
kaydan adv. de unde?; dincotro?; // **•Asan kaydan kele?** de unde vine Asan?; **•kaydan tabayım?** de unde să gălesc?; **•merkezge kaydan ketmelim?** pe unde trebuie să merg în centru?;
kaydan-kaydan adv. cum-necum; de oriunde; din pământ, din iarbă verde; cumva; oarecum.
kayday adv. cum?; în ce fel?; // **•búgún hawa kayday?** cum este vremea azi?; **•ğol kayday?** cum e drumul?; **•kayday bolsa da** în orice caz; orice ar fi; oricare ar fi cauza; cum o fi; indiferent cum. **•kayday et istıysın?** de care carne doriți?; **•kayday siyahat ettiñiz?** cum ați călătorit?; **•kayday yukladıñiz?** cum ați dormit?; **•kaydaysın?** cum vă simțiți?; cum o mai duceți?; **•o man arañiz kayday?** ce relație veți cu el?;
kayday-kayday adv. cum-necum; cumva; oarecum.
kaydırmak v.i. 1. a determina să planeze. 2. a determina să alunece; a determina să gliseze; a determina să culiseze. 3. a determina să derapeze; a determina să patineze.
kayerde adv. unde?; în ce loc?; // **•kayerde aş oyerde baş** omniprezent.
kayerden adv. de unde?; dincotro?;
kayerge adv. încotro?;
kayergeşik adv. până unde. // **•kayergeşik awtoğol bar?** până unde e autostradă?;
kayerlerde adv. unde?; în ce loc?;
kayerlerden adv. de unde?; dincotro?;
kayerlerge adv. încotro?; // **•şundı tren kayerlerge yetiştı?** pe unde a ajuns trenul acum?;
kayerlergeşik adv. până unde.
kayerlerli adv. din ce loc?;
kayerli adv. din ce loc?; // **•ğenábıñiz kayerlísın?** dumneavoastră de unde sunteți de origine?;
kayerniñ adv. aparținător cărui loc?;
kayet I. adj. excesiv; exagerat; ultra. II. adv. foarte; prea; extrem de...; peste măsură de ...; // **•Amet akay kayet kasta** domnul Amet e foarte bolnav. **•bo yerı suwuk, hem kayet suwuk** aici este rece, ba chiar foarte rece. **•kayet ağındım** mi-a părut foarte rău. **•kayet akıllı** foarte inteligent. **•kayet árúw** foarte bine. **•kayet ayaz** este foarte ger. **•kayet aytuwlı** foarte lăudat. **•kayet az** foarte puțin. **•kayet balaban** foarte mare. **•kayet gúzel** foarte frumos. **•kayet kışkene** foarte mic. **•kayet kolay bolsa da** deși este foarte ușor. **•kayet kóp/pazla** foarte mult. **•kayet kuğurli** foarte straniu. **•kayet memnun boldım** îmi face o deosebită plăcere. **•kayet múhim** foarte important. **•kayet şalt konışasın** vorbiți foarte repede. **•kayet suwsadım** mi-e foarte sete. **•kayet uzun** foarte lung. **•kayet yaman** grozav de. **•tatarğa kayet tora telaffuz etesin** pronunțați foarte corect tătarește. **•tren kayet kalabalık** trenul este foarte aglomerat.
kayetskiska adj. (fiz.) ultrascort. //

•kayetskiska dalgalar unde ultrascort.
kaygan adj. alunecător; lunecos.
kayganak s. (gastron.) omletă; scrob.
kaygi s. neliniște; îngrijorare; grijă; tristețe. // **•kaygisina kalmak** a-i păsa; a se neliniști; a se îngrijora.
kaygıbmeme s. nepăsare; indiferență.
kaygıbmmez adj. nepăsător; indiferent.
kaygilandırmak v.t. a îngrijora.
kaygilanmagan adj. dezinteresat.
kaygilanmak v.i. a se neliniști; a se îngrijora; a-și face griji; a-i păsa.
kaygilanmama s. dezinteres.
kaygilanmamak v.i. a nu se sinchisi.
kaygili adj. neliniștit; îngrijorat; preocupat.
kaygili-kaygili adv. neliniștit; îngrijorat; preocupat.
kaygın adj. alunecos; lunecos.
kaygisinakalğan adj. zbuciumat; frământat.
kaygisiz adj. nepăsător; indiferent.
kaygisizlik s. nepăsare; indiferență.
kayide s. 1. regulă; percept; morală. 2. bază; fundament. // **•kayidege salmak** a reglementa; a regla; a aranja; a ordona. // **•haleket kayideleri** reglementarea circulației. **•hayatniñ kayidesi** regula vieții. **•yazuw kayideleri** ortografie.
kayidebızgan adj. care încalcă regula; nereglementar; neregulat; inconsecvent.
kayidebızması s. încălcarea reglementării; neregulă.
kayidedensapma s. derogare.
kayidedenşikma s. derogare.
kayidegekaytarılğan adj. reorganizat.
kayidegekaytarma s. reorganizare.
kayidegekaytaruw s. reorganizare.
kayidegekaytaruwı s., adj. 1. reorganizator. 2. moralist; moralizator.
kayidegesalğan adj. organizator.
kayidegesalingan adj. dispus; aranjat; ordonat; rânduit; reglementat.
kayidegesaluw s. dispunere; aranjare; orânduială; ordonare; organizare; rânduială; reglementare.
kayidegeuygun adj. legal; natural; regulamentar.
kayidegeuymagan adj. neobișnuit; neuzual; nereglementar; indisciplinat.
kayidegeuymama s. indisciplină.
kayidegeuyuw s. legalitate; naturalețe; obiectivitate.
kayidegi s., adj. moralist; moralizator.
kayide-kanun s. disciplină; regulament; legislație.
kayide-kural s. percept; lege; regulă; morală.
kayidelı adj. 1. bazat; fundamentat. 2. disciplinat; ordonat. 3. regulamentar; statutar. // **•kayidelı yazmak** a ortografiat.
kayidelı-kanunlı adj. disciplinat; ordonat.
kayidelıyazılğan adj. ortografiat; ortografic.
kayidesız adj. imperfect.
kayidesız-kanunsuz adj. indisciplinat; fără regulament.
kayidesızlık s. neregularitate.
kayidesızlık-kanunsuzluk s. indisciplină; neregularitate.
kayidesarti s. formalitate; condiție de formă; cerință de formă.

kayidiyfizika s. metafizică.
kayidiyfizikalî *adj.* metafizic.
kayim s. sigiliu.
kayise s. 1. caisă. 2. (*bot.*) cais; zarzăr (*lat., Armeniaca vulgaris; Prunus armeniaca*). // **•kayise mağunî** gem de caise.
kayik I. *adj.* plat; turtit. II. s. barcă; luntre. // **•bo gemide kaş kayik bar?** câte bărci sunt pe acest vas?;
•ğankutarma/tahlisiye kayigi (*nav.*) barcă de salvare.
•kayik tabak platou; tavă.
kayiklama s. turtire; aplatizare.
kayiklamak *v.t.* a turti; a aplatiza.
kayiklangan *adj.* turtit; aplatizat.
kayiklanmak *v.i.* a turti; a aplatiza.
kayiklaw s. turtire; aplatizare.
kayikşi s. barcagiu; luntraş.
kayilgan *adj.* cusut.
kayima s. cusut; coasere.
kayimak *v.t.* a coase.
kayin s. cumnat (*fratele soţului, soţiei*).
kayinbiyke s. cumnată (*sora mai mare a soţiei*).
kayintuwurşugî s. jir.
kayin s. (*bot.*) fag (*lat., Fagus sylvatica*).
kayin, akşa- s. (*bot.*) arţar-tătărească; gladiş (*lat., Acer tataricum*).
kayin, kizil- s. (*bot.*) fag-roşu (*lat., Fagus sylvatica atrorubens*).
kayinbogaldagi s. jir.
kayinlik s. pădure de fagi; făget.
kayinşiçakayi s. jir.
kayin-yasi s. (*bot.*) vâcălie-de-fag (*lat., Ganoderma applanatum*).
kayip I. *adj.* pierdut; dispărut; răătăcit; absent. II. s. 1. lumea invizibilă. 2. pierdere; pagubă; prejudiciu. 3. (*fin.*) deficit. // **•kayiplarga karışmak** a i se pierde urma.
kayiplargakarişkan *adj.* dispărut; pierdut; răătăcit.
kayipli *adj.* deficitar.
kayiplik s. 1. absenţă; lipsă. 2. (*fin.*) deficit.
kayir s. 1. bine; faptă bună; bunătate. 2. folos; profit; utilitate. 3. nisip; banc de nisip. // **•bır kayir kórmemek** a nu avea niciun folos; a nu avea niciun profit. **•kayir etmek** a face cuiva un bine; a fi util. **•kayiri kalmamak** a nu mai fi de folos. **•kayirin kórmek** a avea parte de...; a se bucura de existenţa...;
kayiretken I. *adj.* filantropic. II. s. filantrop.
kayiretúw s. filantropie.
kayirgi s., *adj.* protector; ocrotitor.
kayirgılık s. 1. protecţie; sprijin. 2. favoritism.
kayirikórlgen *adj.* folosit; întrebuinţat; utilizat.
kayirinkórmesi s. folosinţă; folosire; întrebuinţare; utilizare; beneficiu.
kayirlama s. felicitare; sărbătorire; celebrare; urare. // **•kayirlama mektúbí** felicitare (*imprimat*).
kayirlamak *v.t.* 1. a felicita; a ura. 2. a sărbători; a celebra. // **•bayram kayirlap gürmek** a colinda. **•ğiyinli kayirlamak** a serba.
kayirlaw s. felicitare; sărbătorire; celebrare; urare.
kayirli *adj.* 1. bun; util; folositor; avantajos; profitabil. 2. de bun augur; binecuvântat. // **•akşamıniz kayirli bolsin!** bună seara!; **•kayirli akşam(lar)!** bună seara!; **•kayirli bolsin!** felicitări!; **•kayirli erten(ler)!** bună

dimineaţa!; **•kayirli keşeler!** noapte bună!; **•kayirli kúnler!** bună ziua!; **•kayirli seneler!** la mulţi ani!; **•kayirli yaşlar!** la mulţi ani!; viaţă îndelungată!;
•kayirlisi man bardik am ajuns cu bine. **•sabañiz kayirli bolsin!** bună dimineaţa!;
kayirlik s. 1. bine. 2. instituţie filantropică.
kayirlisi s. 1. folos; profit; utilitate. 2. bine; faptă bună. // **•kayirlisi man soñina barmak** a duce la bun sfârşit.
kayirsiz *adj.* nerecunoscător; netrebnic.
kayirsizlik s. nerecunoştinţă; netrebnicie.
kayirsúygen I. *adj.* filantropic. II. s. filantrop; binefăcător.
kayirsúyúw s. filantropie; binefacere.
kayirşúnas I. *adj.* filantropic. II. s. filantrop; binefăcător.
kayirşúnaslik s. filantropie; binefacere.
kayirtaş s. pietriş; prundiş.
kayiş s. 1. curea; centură; cingătoare. 2. piele (*tăbăciţă*). 3. alunecare; glisare; culisare; planare. // **•bel kayiş** curea; centură; cingătoare.
kayişçi s. curelar.
kayişkırgan s. (*bot.*) osul-iepurelui; sălăşitoare; sudoarea-calului (*lat., Ononis spinosa*).
kayiş-terî s. marochinărie.
kayit s. 1. înregistrare; înmatriculare; înscriere. 2. limitare; restrângere. 3. (*fig.*) importanţă; însemnătate; consideraţie. 4. însemnare; notă; notiţe. // **•kayit aktarmak** a se documenta. **•kayit bolmak** a se înregistra; a se înmatricula; a se înscrie; a fi marcat; a fi notat; a se specifica. **•kayit etmek** a înregistra; a înmatricula; a înscrie; a marca; a nota; a specifica. **•kayitîn silmek** a radia; a exmatricula. **•kayitka almak** a înregistra; a înscrie; a nota; a consemna; a specifica. // **•ğol kayiti** itinerar. **•kayit kádátı** fişă de înregistrare. **•kayit kalemí** registratură. **•kayit kútúgı** registru; matricolă. **•kayit sureti** (*jur.*) copie. **•kenar kayiti** (*tipogr.*) notă marginală.
kayitaktarması s. documentare; consultare.
kayitbolgan *adj.* înregistrat; înscris; înmatriculat; notat; consemnat.
kayitisilíngen *adj.* exmatriculat.
kayitkaalíngen *adj.* înregistrat; înscris; înmatriculat; notat; consemnat.
kayitkaalma s. 1. menţionare; specificare; subliniere. 2. notare; înregistrare; înmatriculare; înscriere.
kayitkaaluw s. înregistrare; înscriere; înmatriculare; notare; consemnare.
kayitlamak *v.t.* a înregistra; a înmatricula.
kayitlangan *adj.* înscris; înregistrat; înmatriculat; care a subscris.
kayitlanma s. înscriere; înregistrare; înmatriculare; subscriere; subscripţie.
kayitlanmak *v.i.* a se înscrie; a se înregistra; a se înmatricula; a subscrie. // **•yeri kayitlanmagan** fără specificarea locului.
kayitlanuw s. înscriere; înregistrare; înmatriculare; subscriere; subscripţie.
kayitlar s., *pl.* scripte; înregistrări;

acte; documente; dosar.
kayitlarda *adv.* în înregistrări; în scripte; în acte; în documente; la dosar; ad acta.
kayitlardan *adv.* din scripte; din înregistrări; din acte; din documente; din dosar.
kayitli *adj.* înregistrat; înmatriculat.
kayitlifaaliyet s. palmares.
kayitsilúw s. exmatriculare.
kayitsiz *adj.* 1. neînregistrat; neînmatriculat. 2. nepăsător; indiferent. // **•kayitsiz kalmak** a rămâne nepăsător.
kayitsizlik s. nepăsare; indiferenţă.
kayitsiz-şartsiz *adj.* fără rezervă; necondiţionat.
kayizgak s. (*med.*) mătrează.
kayka s. piură; piuliţă.
kayma s. 1. planor. 2. alunecare; glisare; culisare; planare. 3. rocă; stâncă; bloc de piatră. 4. broderie.
kaymağı s. 1. planorist. 2. brodează.
kaymagilik s. planorism.
kaymak I. s. (*gastron.*) caimac; smântână; frişcă; cremă. II. *v.i.* 1. a aluneca; a glisa; a culisa. 2. a plana. 3. a derapa; a patina.
kaymaklı *adj.* cu caimac; cu smântână; cu frişcă. // **•kaymaklı toñdırma** înghetată cu frişcă.
kaymaktaş s. (*minr.*) alabastru.
kaymaktay *adj.* ca smântâna.
kaymalamak *v.t.* a broda.
kaymalangan *adj.* brodat.
kaymalı *adj.* 1. stâncos. 2. brodat.
kaymalik s. loc stâncos; stâncărie.
kaymaykalır *adj.* antiderapant.
kaymaz *adj.* antiderapant.
kayme s. bancnotă.
kaynagan *adj.* efervescent; fierbinte.
kaynak I. *adj.* 1. fier; clocotit. 2. viori; sprinten. II. s. 1. izvor. 2. sursă; resursă. 3. origine; obârşie. 4. sudare; sudură.
kaynaklama s. sudare; sudură.
kaynaklamak *v.t.* (*tehn.*) a suda.
kaynaklangan s. 1. sudat. 2. care izvorăşte; care îşi are originea.
kaynaklanma s. izvorăre; origine.
kaynaklanmak *v.i.* 1. a se suda. 2. a izvorî; a-şi avea originea.
kaynaklanuw s. izvorăre; origine.
kaynaklı s. sudat.
kaynaklık s. vicioiuie; sprinteneală.
kaynakşi s. sudor.
kaynakşilik s. (*tehn.*) sudură.
kaynama s. 1. (*tehn.*) sudare. 2. fierbere; învolburare.
kaynamagan *adj.* nefiert.
kaynamak *v.i.* 1. a fierbe; a clocoti (*şi fig.*). 2. (*d. băuturi*) a fermenta; a fierbe. 3. (*d. ape*) a se agita; a se învolbura. 4. (*tehn.*) a se suda; a se lipi. 5. a se opări; a se fierbe. // **•kimirskaday kaynamak** a mişuna ca furnicile; a forfoti.
kaynana s. soacră.
kaynanatılı s. (*bot.*) cactus (*lat., Cactus grandiflorus; Cereu grandiflorus; Selenicereus grandiflorus*).
kaynarğa s. izvor termal. // **•kaynarğa merkezı** staţiune balneară.
kaynarğalı *adj.* balnear.
kaynaşım s. (*chim.*) compus; combinaţie.
kaynaşma s. 1. (*tehn.*) sudare; lipire. 2. agitaţie; efervescentă. 3. rumoare. 4. (*fig.*) înfrăţire; unire; fraternizare.
kaynaşmak *v.i.* 1. (*tehn.*) a se suda; a

se lipi. **2.** a mişuna; a forfoti; a roi. **3.** (*fig.*) a se înfrăţi; a se uni; a fraterniza. **4.** (*chim.*) a se combina. // **•eklemî kaynaşmak** (*med.*) a se anchiloza. **kaynaştırmak** *v.t.* **1.** (*tehn.*) a suda; a lipi. **2.** (*fig.*) a înfrăţi; a uni. **kaynaşuw** *s.* **1.** (*tehn.*) sudare; lipire. **2.** agitaţie; efervescenţă. **3.** rumoare. **4.** (*fig.*) înfrăţire; unire; fraternizare. **kaynata** *s.* socru. **kaynatilgan** *adj.* **1.** fiert. **2.** (*fiz.*) sudat. **kaynatılmak** *v.i.* a fi fiert; a se fierbe. **kaynatmak** *v.t.* **1.** a fierbe. **2.** (*fig.*) a suda; a uni. **3.** a opări; a fierbe. // **•kapaklap kaynatmak** a găti la capac; a înăbuşi. **•ôşek kaynatmak** a sporovăi; a bârfi; a cleveti. // **•kîrlernî kaynattım** am fiert rufele. **kaynatuwlı** *adj.* fiert. // **•kaynatuwlı et** (*gastron.*) rasol. **kaynaw** *s.* fierbere; clocot; fermentaţie. **kayra** *s.* binefacere; bine. **kayrak** *s.* pârţie. **kayrama** *s.* ascuţire; dare la tociţă. // **•kayrama maşinası** (*tehn.*) polizor. **kayramak** *v.t.* a ascuţi; a da la tociţă. **kayran** *s.* poiană; luminiş; rarişte. **kayranan** *adj.* ascuţit. **kayranmak** *v.i.* a se ascuţi. **kayratilgan** *adj.* ascuţit; dat la tociţă. // **•kayratilgan pîşak** cuţit ascuţit. **kayratılmak** *v.i.* a se ascuţi; a fi ascuţit. **kayratma** *s.* ascuţire; dare la tociţă. **kayratmak** *v.t.* a determina să ascuţă; a determina să dea la tociţă. **kayratuw** *s.* ascuţire; dare la tociţă. **kayratuwlı** *adj.* ascuţit; dat la tociţă. **kayraw** *s.* ascuţire; dare la tociţă. **kayrawgî** *s.* tociţar; persoană care ascute la tociţă. **kayrawlı** *adj.* ascuţit. **kayrawtaşı** *s.* piatră de polizor; tociţă. **Kayreddin/Kayrettin** *s.* (*antrop. m., arab.*) "Binefacerea credinţei". **kayret** *s.* efort; râvnă; sârguinţă; zel; conştiinciozitate. // **•kayret almak** a fi încurajat. **•kayret bermek** a încuraja. **•kayret etmek** a depune efort; a se strădui. **•kayret kóstermek** a se sili; a-şi da toată osteneala. **•kayretî kesilmek** a se descuraja. **kayretbergen** *adj.* încurajator. **kayretetken** *s.* binevoitor; muncitor. **kayretkesken** *adj.* descurajant. **kayretlenmek** *v.i.* a se strădui; a se sili; a trudi. **kayretlí** *adj.* sârguincios; zelos; plin de zel; conştiincios. **kayretsíz** *adj.* **1.** moale; apatic; indiferent. **2.** comod; nepăsător. **kayretsízleşken** *adj.* **1.** moale; apatic; indiferent. **2.** comod; nepăsător. **kayretsízleşme** *s.* **1.** comoditate; nepăsare. **2.** moliciune; apatie; indiferenţă. **kayretsízleşmek** *v.i.* **1.** a deveni moale; a deveni apatic; a deveni indiferent. **2.** a deveni comod; a deveni nepăsător. **kayretsízlik** *s.* **1.** moliciune; apatie; indiferenţă. **2.** comoditate; nepăsare. **kayriy** *prep.* **1.** fără. **2.** contra; împotriva; anti-. **3.** în afară de...; cu excepţia...; // **•bızden kayriy bîrew kelmedî** în afară de noi n-a

venit nimeni. **Kayriy** *s.* (*antrop. m., arab.*) "Cel caritabil". **kayriyademiy** *adj.* neomenesc; inuman. **kayriyademiyet** *s.* neomenie. **kayriyadiy** *adj.* neuzual; neobişnuit; extraordinar; exotic. **kayriyadiylık** *s.* exotism. **kayriyahlâaiy** *adj.* imoral. **kayriyahlâakiylık** *s.* imoralitate. **kayriyaskeriy** *adj.* demilitarizat. **kayriyidiniy** *adj.* necredincios; ateu. **kayriyfaal** *adj.* inactiv; pasiv. **kayriyfaallık** *s.* pasivitate. **kayriyğayiz** *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim; ilicit. **kayriyğayizgî** *s.* ilegalist. **kayriyğayizlik** *s.* ilegalitate; ilegitimitate. **kayriyğelil** *adj.* neimpunător; neimpozant. **kayriyğeri** *adj.* demilitarizat. **kayriyğiddiy** *adj.* neresios; uşuratic; frivol. **kayriyğiddiyet** *s.* frivolitate. **kayriyhakkiyat** *s.* neadevăr. **kayriyharbiy** *adj.* civil. **kayriyharbiye** *adj.* demilitarizat. **kayriyidariy** *adj.* incontrolabil. **kayriyihtimaliy** *adj.* improbabil. **kayriyihtiyariy** *adj.* involuntar; spontan. **kayriyihtiyariylık** *s.* spontaneitate. **kayriyinitikal** *s.* inamovibilitate. **kayriyinitikaliy** *adj.* inamovibil. **kayriyinsaniy** *adj.* neomenesc; inuman. **kayriyinsaniyet** *s.* neomenie. **kayriyiradiy** *adj.* involuntar; instinctiv; spontan. **kayriyiradiylık** *s.* spontaneitate. **kayriyilmiy** *adj.* neştiinţific. **kayriykabil** *adj.* imposibil. // **•kayriykabil hazimlı** (*med.*) nedigerabil. **•kayriykabil itiraz** incontestabil. **•kayriykabil kîyas** incomparabil. **kayriykabiliy** *adj.* imposibil. **kayriykanuniy** *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // **•kayriykanuniy bala** copil nelegitim. **kayriykanuniygi** *s.* ilegalist. **kayriykanuniylık** *s.* ilegalitate. **kayriykâfiy** *adj.* insuficient. **kayriykâmil** *adj.* incomplet; imperfect; imatur. **kayriykâmillık** *s.* imperfecţiune; imaturitate. **kayriykebir** *adj.* neimpunător; neimpozant. **kayriymaddiy** *adj.* imaterial. **kayriymaddiylık** *s.* imaterialitate. **kayriymahdut** *adj.* nelimitat; nesfârşit. **kayriymahdutluk** *s.* nelimitare; nesfârşire. **kayriymahsús** *adj.* imperceptibil. **kayriymakbul** *adj.* inadmisibil; inacceptabil; nesatisfăcător. **kayriymakul** *adj.* iraţional; illogic. **kayriymakulluk** *s.* iraţionalism. **kayriymalúm** *adj.* necunoscut; neştiut. **kayriymamur** *adj.* neprosper; lipsit de prosperitate; lipsit de bunăstare. **kayriymantikiy** *adj.* illogic; nelogic; iraţional. **kayriymaruf** *adj.* necunoscut; neştiut. **kayriymatbuw** *adj.* nepublicat; netipărit.

kayriymemnun *adj.* nemulţumit; nesatisfăcut; supărat. **kayriymemul** *adj.* nesperat; neaşteptat. **kayriymenkul** *adj.* imobil; imobiliar. // **•kayriymenkul mallar/emval** bunuri imobiliare. **kayriymenus** *adj.* neuzitat; neobişnuit. **kayriymeskún** *adj.* nelocuit; nepopulat. // **•kayriymeskún topraklar** pământ nelocuit. **kayriymeslekşî** *adj.* neprofesionist; amator. **kayriymesul** *adj.* iresponsabil; lipsit de spirit de răspundere. **kayriymesulluk** *s.* iresponsabilitate. **kayriymesruw** *adj.* ilegal; nelegal; ilegitim; nelegitim. // **•kayriymesruw bala** copil nelegitim. **kayriymesruwgi** *s.* ilegalist. **kayriymesruwluk** *s.* ilegalitate; ilegitimitate. **kayriymevkuf** *adj.* liber; nereţinut. **kayriymuhik** *adj.* nedrept; injust. **kayriymuhtemel** *adj.* improbabil; nesigur. **kayriymuktedir** *adj.* neputincios; incapabil. **kayriymunis** *adj.* nesociabil; neprietenos. **kayriymuntazam** *adj.* neregulat; dezordonat; surprinzător. **kayriymutabik** *adj.* nesupus; nesubordonat. **kayriymuteber** *adj.* **1.** fără căutare; fără trecere. **2.** nul; expirat; caduc; ieşit din vigoare. **kayriymuteberlik** *s.* nulitate. **kayriymuwayyen** *adj.* indefinit; nedefinit. **kayriymuwayyenlik** *s.* nedefinire. **kayriymuwazzam** *adj.* neimpozant; neimpunător. **kayriymúmkin** *adj.* imposibil; irealizabil; nefeabil. **kayriymúmkinlik** *s.* imposibilitate. **kayriymúmkin** *adj.* imposibil; irealizabil; nefeabil. **kayriymúmkinluk** *s.* imposibilitate. **kayriymúnbit** *adj.* nefertil; neroditor; arid. **kayriymúnbitlik** *adj.* nefertilitate; nerodnicie; ariditate. **kayriymúsayit** *adj.* neprielnic; nefavorabil. **kayriymúteğanis** *adj.* eterogen. **kayriymútenahiy** *adj.* infinit; nesfârşit. **kayriymútenahiyet** *s.* infinit; nesfârşire. **kayriymútenahiyetke** *adv.* spre infinit; la infinit; spre nesfârşit; la nesfârşit. // **•kayriymútenahiyetke kadar** până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum. **kayriymútenahiyetkeşik** *adv.* până la infinit; până la nesfârşit; ad infinitum. **kayriynafiy** *adj.* nefolositor; inutilizabil. **kayriynizamiy** *adj.* neregulat. **kayriynizamıylık** *s.* neregularitate. **kayriyresmiy** *adj.* neoficial; informal. // **•kayriyresmiy ziyaret** vizită neoficială. **kayriysafiy** *adj.* (*econ., fin.*) brut. // **•kayriysafiy awurluk** greutate brută. **•kayriysafiy kazans** (*fin.*) câştig brut. **•kayriysafiy kelir**

(fin.) venit brut.
kayriysamimiy *adj.* nesincer; necinstit; ipocrit.
kayriysamimiylık *s.* nesinceritate; necinste; ipocrizie.
kayriysahsiy *adj. (gram.)* impersonal.
kayriyşeffaf *adj.* opac.
kayriyşeffalik *s.* opacitate.
kayriyşuuriy *adj.* inconştient; involuntar; spontan.
kayriyşuuriylık *s.* spontaneitate.
kayriytabyi *adj.* nenatural; artificial; anormal. // **•kayriytabyi uyduw** satelit artificial.
kayriytekml *adj.* incomplet; imperfect.
kayriytekmlık *s.* imperfecţiune.
kayriyuluw *adj.* neimpozant; neimpunător.
kayriyuygar *adj.* necivilizat.
kayriyuygarlık *s.* barbarie.
kayriyzanaatşı *adj.* neprofesionist; amator.
kayriyzanaatşı *adj.* neprofesionist; amator.
Kayrulla(h) *s. (antrop. m., arab.)* "Binefacerea lui Allah/Dumnezeu".
kaysi *pron.* 1. care; ce. 2. oricare; oricine; orice. // **•ğenábíñiz kaysi netiğelerge bardñiz?** dumneavoastră ce rezultate ați obținut?; **•kaysi awtobuz man barıla?** cu ce autobuz se ajunge?; **•kaysi ayda tuwduñuz?** în ce lună v-ați născut?; **•kaysi bala?** care copil?; **•kaysi betke?** în ce parte?; în ce direcție?; **•kaysi garadan keteğeksñiz?** de la ce gară plecați?; **•kaysi gişewde zarf satıla?** la ce ghișeu se vând plicuri?; **•kaysi gñonde?** pe ce direcție?; **•kaysi kışiden sorayım?** pe cine să întreb?; **•kaysi mewsúmdemiz?** în ce anotimp suntem?; **•kaysi takımlar koşıla?** ce echipe participă?; **•kaysi takımlar oynay?** ce echipe joacă astăzi?; **•kaysi tewúkede kaytağaksñiz?** pe ce dată vă înapoiati?; **•kaysi tewúkede tuwduñuz?** pe ce dată v-ați născut?; **•kaysi ulkadansñiz?** din ce țară sunteți?; **•kaysi yakka?** încotro?; **•kaysi yakta tabıla?** în ce parte se găsește?; **•kaysi yaktan?** din ce parte?; **•kaysi yilda?** în ce an?; **•peron kaysi yakta?** în ce parte este peronul?; **•tren kaysi hattan kete?** de la ce linie pleacă trenul?;
kaysi-bırsı *pron.* 1. care; ce. 2. oricare; oricine; orice.
kaysi-bırsın *pron.* 1. pe oricare; pe oricine; pe orice. 2. pe care; pe ce.
kaysi-bırsinde *pron.* 1. la oricare; la oricine; la orice. 2. la care; la ce.
kaysi-bırsinden *pron.* 1. de la/dinspre oricare; de la/dinspre oricine; de la/dinspre orice. 2. de la/dinspre care; de la/dinspre ce.
kaysi-bırsındıy *pron.* 1. ca oricare; ca oricine; ca orice. 2. ca și care; ca ce.
kaysi-bırsıne *pron.* 1. spre oricare; spre oricine; spre orice. 2. spre care; spre ce.
kaysi-bırsın *adj.* al cărui; al oricărui.
kaysılar *pron.* 1. oricare; oricine; orice. 2. care; ce.
kaysılarda *pron.* 1. la oricare; la oricine; la orice. 2. la care; la ce.
kaysılardan *pron.* 1. de la/dinspre

oricare; de la/dinspre oricine; de la/dinspre orice. 2. de la/dinspre care; de la/dinspre ce.
kaysılarday *pron.* 1. ca oricare; ca oricine; ca orice. 2. ca și care; ca ce.
kaysılarga *pron.* 1. spre oricare; spre oricine; spre orice. 2. spre care; spre ce.
kaysılarnı *pron.* 1. pe oricare; pe oricine; pe orice. 2. pe care; pe ce.
kaysılarnıñ *adj.* al cărui; al oricărui.
kaysın *pron.* 1. pe oricare; pe oricine; pe orice. 2. pe care; pe ce.
kaysına *pron.* 1. spre oricare; spre oricine; spre orice. 2. spre care; spre ce.
kaysında *pron.* 1. la oricare; la oricine; la orice. 2. la care; la ce.
kaysından *pron.* 1. de la/dinspre oricare; de la/dinspre oricine; de la/dinspre orice. 2. de la/dinspre care; de la/dinspre ce.
kaysınday *pron.* 1. ca oricare; ca oricine; ca orice. 2. ca și care; ca ce.
kaysın *adj.* al cărui; al oricărui.
kayşa *s.* alunecare de teren.
kayşagan *adj. (d. terenuri)* surpat; alunecător.
kayşama *s.* surpare.
kayşamak *v.i. (d. terenuri)* a aluneca; a se surpa.
kayşatmak *v.t.* a surpa.
kayşaw *s.* surpare.
kayşı *s.* foarfecă.
kayşılama *s.* tăiere cu foarfecă.
kayşılamaq *v.t.* a tăia cu foarfecă.
kayşılangan *adj.* tăiat cu foarfecă.
kayşılau *s.* tăiere cu foarfecă.
kaytaberme *s.* revenire; recidivă.
kaytabermek *v.i.* a reveni; a recidiva.
kayta-kayta *adv.* repetat; multiplu.
kaytan *I. adv.* pe când; dimpotrivă. **II.** *s.* găitan; ceapraz; firet; șiret.
kaytankaş(lı) *adj.* cu sprâncene subțiri.
kaytanlama *s.* legarea șireturilor.
kaytanlamak *v.t.* a lega șireturile.
kaytanlangan *adj.* legat la șireturi.
kaytanlanmak *v.i.* a se lega la șireturi.
kaytanlaw *s.* legarea șireturilor.
kaytanlı *adj.* cu găitan; cu firet; cu șiret.
kaytansız *adj.* fără găitan; fără firet; fără șiret.
kaytar *adj.* rulant. // **•kaytar merdúwen/basamak** scară rulantă.
kaytargan *adj. (fiz.)* reflexiv. // **•kaytargan kol** (tehn.) bielă.
kaytarılğan *adj.* 1. (relig.) convertit. 2. extrădat; renegat.
kaytarılma *s.* 1. (mat.) transformare. 2. extrădare.
kaytarılmaq *v.i.* 1. a se întoarce (din drum). 2. a fi trimis înapoi. 3. a se restitui; a se rambursa; a se returna. 4. (d. elevi) a fi lăsat repetent; a rămâne repetent. 5. (relig.) a fi convertit.
kaytarılmama *s.* ireversibilitate.
kaytarılmaykalır *adj.* ireversibil; irevocabil.
kaytarılmaz *adj.* ireversibil; irevocabil. // **•artka kaytarılmaz** ireversibil.
kaytarılıw *s.* 1. (mat.) transformare. 2. extrădare.
kaytarım *s.* 1. rotire; învârtire. 2. restituire; întoarcere; reîntoarcere; returnare; dare înapoi.
kaytarıp-akelúw *s.* readucere.

kaytarıp-alıngan *adj.* reluat; recăștigat; recăpătat; recucerit; recuperat; redobândit.
kaytarıp-aluw *s.* reluare; recăștigare; recăpătare; recucerire; recuperare; redobândire.
kaytarıp-berılgen *adj.* restituit; redat; retrocedat; returnat; înapoiat.
kaytarıp-berúw *s.* restituire; redare; retrocedare; returnare; înapoiere.
kaytarıp-ódelgen *adj.* rambursat.
kaytarıp-ódeme *s.* ramburs; rambursare.
kaytarıp-şakırılğan *adj.* rechemat.
kaytarıp-şakırw *s.* rechemare.
kaytarma *s.* 1. restituire; rambursare; returnare; înapoiere. 2. rotire; învârtire. 3. (lit.) traducere; retroversiune; tălmăcire. 4. vânătoare cu gonaci. 5. întoarcere din drum; reîntoarcere. 6. trimitere înapoi. 7. convertire (rel.). 8. respingere; refuz; revocare. 9. chiul. 10. repetenție. 11. umezire; udare; înmuiere. // **•kaytarma hakkı/kuwati** (pol.) drept de veto. **•kaytarma parşası** (tehn.) organ. **•kaytarmalı oyın** (sport) revanșă.
kaytarmağı **I. adj.** 1. (d. oameni) nestatornic; inconstant; schimbător. 2. (d. elevi) repetent. 3. chiulangiu. **II. s.** hăitaș; gonaci.
kaytarmağılık *s.* inconstanță; nestatornicie.
kaytarmak *v.t.* 1. a întoarce din drum. 2. a trimite înapoi. 3. a restitui; a rambursa; a returna; a înapoia. 4. a converti (rel.). 5. a respinge; a refuza; a revoca. 6. a chiuli. 7. a traduce. 8. a lăsa repetent. 9. a umezi; a uda; a înmuia. 10. a roti; a învârti. // **•başın kaytarmak** a întoarce capul. **•film kaytarmak** a turna un film. **•gezasin kaytarmak** (jur.) a comuta pedeapsa cuiva. **•ğüregin kaytarmak** a-i întoarce cuiva stomacul pe dos; a-l dezgusta; a-l scârbi. **•hayatka kaytarmak** a aduce pe cineva la viață; a-l însănătoși; a-l reanima. **•hürmetin kaytarmak** a reabilita pe cineva. **•kaytarıp akelmek** a readuce. **•kaytarıp almak** a relua; a recupera; a recăpăta. **•kaytarıp bermek** a înapoia; a restitui; a retroceda. **•kaytarıp ğıbermek** a trimite înapoi; a returna. **•kaytarıp ódemek** a rambursa. **•nişanin kaytarmak** a desface logodna. **•para aktarıp kaytarmak** a vira bani (fin.). **•paraga kaytarmak** a preschimba în bani. **•pırıldak kaytarmak** a trage sforile. **•sóz kaytarmak** a răspunde împotriva; a contrazice. **•ters kaytarmak** a întoarce pe dos; a inversa; a perverti. **•yúzún kaytarmak** a-și întoarce fața de la...; a nu mai vrea să știe de...; // **•ányagina kaytar!** întoarce pe partea cealaltă!; **•başpamagın kaytarıp** cu degetul întors; pollice verso. **•topnı kaytar-almadı** n-a reușit să returneze mingea.
kaytartamır *s. (anat.)* venă.
kaytartmak *v.t.* a determina să înapoieze; a determina să restituie; a determina să se întoarcă; a determina să se returneze.
kaytaruw *s.* 1. restituire; rambursare; returnare; înapoiere. 10. repetenție. 11. umezire; udare; înmuiere. 2.

rotire; învârtire. **3.** (*lit.*) traducere; retroversiune; tălmăcire. **4.** vânătoare cu gonaci. **5.** întoarcere din drum; reîntoarcere. **6.** trimitere înapoi. **7.** convertire (*rel.*). **8.** respingere; refuz; revocare. **9.** chiul.

kaytaruwǵı **I.** *adj.* respingător. **II.** *s.* traducător; interpret. //

•**kaytaruwǵı oy/ses** (*pol.*) veto.

kaytaruwǵuluk *s.* traducere; interpretare; tălmăcire.

kaytaş *s.* (*tehn.*) rotor.

kaytawaz *s.* ecou; rezonanță; răsunet.

kaytawazǵı *s.* (*fiz.*) rezonator; cameră de rezonanță.

kaytawazlamak *v.i.* (*fiz.*) a genera ecou; a genera rezonanță; a face să răsun.

kaytawazlanmak *v.i.* (*fiz.*) a avea ecou; a rezona; a răsun.

kaytawazlı *adj.* cu ecou; rezonant; răsunător.

kaytbabay *s.* (*bot.*) ciocul-cucoarei; pliscul-cocorului (*lat.*, *Erodium cicutarium*).

kaytetilgen *adj.* înregistrat; înscris; specificat; însemnat; notat; subliniat; reliefat.

kaytetilmek *v.i.* a se înregistra; a se înscrie; a se sublinia; a se specifica.

kaytetme *s.* **1.** menționare; specificare; subliniere; reliefare. **2.** notare; înregistrare; înmatriculare; înscriere.

kaytetmek *v.t.* **1.** a nota; a înregistra. **2.** a nota; a menționa; a specifica; a sublinia. // •**siǵılge kaytetmek** a înregistra; a înscrie.

kaytetuw *s.* **1.** menționare; specificare; subliniere; reliefare. **2.** notare; înregistrare; înmatriculare; înscriere.

kaytiye *s.* taxă de înregistrare.

kaytik *adj.* umezit; ud; înmuiat. //

•**kaytik bolmak** a fi umez; a se umezi. // •**asfalt kaytik** asfaltul este umez. •**küz kaytik bolaǵak** toamna va fi umeză. •**testimalim kaytik** prosopul meu este umez.

kaytiklik *s.* umezeală; umiditate.

kaytim *s.* **1.** perioadă; fază; eră; epocă; ev. **2.** tur; repriză; rundă; sesiune; stagiune; episod. **3.** recrudescență. **4.** reflecție; oglindire.

5. dată; oară; rând. **6.** aniversare; jubileu. // •**burunş kaytimı** (*ist.*) epoca de bronz. •**buz kaytimı** perioadă glacială. •**eskı kaytimlar** antichitate. •**imtan kaytimı** sesiune de examene. •**kaytim ğónelışı** (*gram.*) dialeza reflexivă. •**kirt kaytimı** perioadă de incubatie. •**şıptı kaytim** (*ist.*) epoca primitivă. •**şıptı kaytim tewúkesi** (*ist.*) istoria antică. •**taş kaytimı** (*ist.*) epoca de piatră. •**teǵrúbe kaytimı** stagiune. •**temir kaytimı** (*ist.*) epoca de fier. •**tiyatroy kaytimı** stagiune teatrală.

kaytingauymama *s.* anacronism.

kaytimında *adv.* în epoca; în timpul; pe vremea când.

kaytimından *adv.* din epoca; din timpul; de pe vremea când.

kaytim-kaytim *adj.* periodic.

kaytimlagan *adj.* (*fiz.*) reflexiv.

kaytimlama *s.* (*fiz.*) reflectare.

kaytimlamak *v.t.* a reflecta; a oglindi.

kaytimlangan *adj.* reflectat; oglindit.

kaytimlanmak *v.i.* a se reflecta; a se oglindi.

kaytimlatkan *adj.* (*fiz.*) reflectant.

kaytimlaw *s.* (*fiz.*) reflectare.

kaytimlawǵı *adj.* (*fiz.*) reflectant.

kaytimli *adj.* **1.** ciclic; periodic; episodic. **2.** (*gram.*) reflexiv. //

•**kaytimli figel** (*gram.*) verb reflexiv.

kaytimlik **I.** *adj.* sezonier. **II.** *s.* (*gram.*) reflexivitate.

kaytimtişi *adj.* anacronic.

kaytimtişilik *s.* anacronism.

kaytip-kelgen *adj.* întors; înapoiat; revenit; reapărut; reîntors.

kaytip-keluw *s.* întoarcere; înapoiere; revenire; reapariție; reîntoarcere.

kaytip-tuşken *adj.* reapărut; reîntors.

kaytip-tuşuw *s.* reapariție; reîntoarcere.

kaytiş *s.* **1.** întoarcere; reîntoarcere; recidivă; retragere; înapoiere; revocare; anulare. **2.** turnantă; viraj; cotitură. **3.** învârtire; rotire; tur. **4.** umezire; udare; înmuiere. **5.** schimbare; transformare. **6.** (*mat.*) rotație. **7.** (*relig.*) convertire.

kaytkan *adj.* **1.** rotativ; giratoriu. **2.** umezit; ud; înmuiat. **3.** (*relig.*) convertit. **4.** schimbat; transformat. **5.** întors; reîntors; înapoiat; revocat; anulat. //

•**kaytkan ğolkawuşması** sens giratoriu. •**kaytkan kópır** pod rulant.

kaytkanbaş *s.* (*orn.*) capântortură (*lat.*, *Jynx torquilla*).

kaytkanda *adv.* la întoarcere.

kaytkansóz *adj.* retractat.

kaytma **I.** *adj.* **1.** (*relig.*) convertit. **2.** renegat. **II.** *s.* **1.** învârtire; rotire; tur. **2.** (*mat.*) rotație. **3.** întoarcere; reîntoarcere; recidivă; retragere; înapoiere; revocare; anulare. **4.** turnantă; viraj; cotitură. **5.** umezire; udare; înmuiere. **6.** schimbare; transformare. **7.** (*relig.*) convertire.

kaytmak *v.i.* **1.** a se învârti; a se roti. **2.** a se întoarce; a se reîntoarce; a se recidiva; a se retrage; a se înapoia; a se revoca; a se anula. **3.** a se schimba în ...; a se transforma în ...; **4.** (*relig.*) a se converti. **5.** a se umezi; a se uda; a se înmuia. // •**artka kaytmak** a se întoarce; a se retrage; a se înapoia; a regresa; a decădea; a se reîntoarce; a reveni. •**aşuwı kaytmak** a-și veni în fire; a se calma. •**aylanıp kaytmak** a face calea întoarsă.

•**boş kolı man kaytmak** a se întoarce cu mâinile goale. •**ğennetke kaytmak** a se preface în rai; a prospera. •**ğúregi kaytmak** a se simți greu la inimă; a i se apleca; a-i veni greață. •**kaytip kelmek** a se întoarce; a reveni; a face calea întoarsă. •**kózlerı kaytmak** a i se întoarce cuiva ochii în cap; a agoniza; a intra în comă. •**midesi kaytmak** a i se apleca; a-i veni greață; a se simți greu la inimă. •**óz memleketine kaytmak** a se repatria. •**şaşkinga kaytmak** a-i sta mintea în loc; a se năuci.

•**sózinden/lafından kaytmak** a nu se ține de cuvânt; a-și retrage cuvântul; a retracta; a se dezice.

•**tersi kaytmak** a fi dezorientat; a fi derutat. // •**başına kaytip keluw** revenirea la început.

•**ğenábisi hemen kaytti** dumneai s-a întors îndată.

•**ğúregim kaytip kusaman** am grețuri și vomit. •**kastalik kaytti**

boala a revenit. •**kaysi tewúkede kaytaǵaksıniz?** pe ce dată vă înapoiați?; •**midem kaytti** am greață. •**sadetke kaytayık!** să revenim la subiect!; •**úyge ayiri-ayiri ğollardan kayttık** ne-am întors acasă pe drumuri diferite. •**úylege kadar kayt!** întoarce-te până la prânz!; •**úyúmızge kaytaǵakmız** ne vom întoarce acasă.

kaytmama *s.* ireversibilitate.

kaytmaz *adj.* ireversibil. //

•**kaytmaz ğol** drum fără întoarcere.

kaytuw *s.* **1.** învârtire; rotire; tur. **2.** (*mat.*) rotație. **3.** întoarcere; reîntoarcere; recidivă; retragere; înapoiere; revocare; anulare. **4.** turnantă; viraj; cotitură. **5.** umezire; udare; înmuiere. **6.** schimbare; transformare. **7.** (*relig.*) convertire.

kayuw *s.* **1.** tiv. **2.** alunecare; glisare; culisare; planare.

kayuwlama *s.* tivire.

kayuwlamak *v.t.* a tivi.

kayuwlangan *adj.* tivit.

kayuwlaw *s.* tivire.

kayuwli *adj.* tivit.

Kayyim *s.* (*antrop. m.*, *arab.*) "Veghetorul și supraveghetorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).

Kayyum, El- *s.* (*relig.*, *arab.*) "Atotdirigitorul"; "Cel ce ocărnuiește existența întregii suflări și nu cunoaște înaintemergător" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

kaz *s.* (*orn.*) găscă (*lat.*, *Anser anser domesticus*). // •**kaz balası/biǵısı** boboc de găscă. •**kaz eti** carne de găscă.

kaz, ak- *s.* (*orn.*) găscă de vară (*lat.*, *Anser anser*).

kaz, ak-yúzlı- *s.* (*orn.*) găscă călugăriță (*lat.*, *Branta leucopsis*).

kaz, al-bawurlı- *s.* (*orn.*) găscă cu gât roșu (*lat.*, *Branta ruficollis*).

kaz, balaban-ak-mañlaylı- *s.* (*orn.*) gărlită mare (*lat.*, *Anser albifrons*).

kaz, boz- *s.* (*orn.*) găscă de vară (*lat.*, *Anser anser*).

kaz, kakildagan- *s.* (*orn.*) găscă cotcodac (*lat.*, *Branta hutchinsii*).

kaz, kara-gerdanlı- *s.* (*orn.*) găscă neagră (*lat.*, *Branta bernicla bernicla*).

kaz, kışkene-ak-mañlaylı- *s.* (*orn.*) gărlită mică (*lat.*, *Anser erythropus*).

kaz, kızıl-moyınlı- *s.* (*orn.*) găscă cu gât roșu (*lat.*, *Branta ruficollis*).

kaz, koñgir- *s.* (*orn.*) lebădă neagră (*lat.*, *Cygnus atratus*).

kaz, mawı-kanatlı- *s.* (*orn.*) găscă cu aripi albastre (*lat.*, *Cyanochen cyanoptera*).

kaz, pembe-ayaklı- *s.* (*orn.*) găscă cu cioc scurt (*lat.*, *Anser brachyrhynchus*).

kaz, şah- *s.* (*orn.*) găscă imperială (*lat.*, *Chen canagica*; *Anser canagicus*).

kaza *s.* accident; catastrofă. //

•**kazaga kalmak/ogıramak** a se accidenta. •**kazaga maruz kalmak** a se expune accidentării.

•**kazaga ogıratmak** a accidenta.

•**papır kazasına ogıramak** a

naufragia. // •**haleket/trafik kazası** accident de circulație. •**iş kazası** accident de muncă. •**kaza güwenğesi** asigurare de accidente. •**kaza yerı** locul accidentului.

kazadan *adv.* accidental; involontar.

kazagakalğan *adj.* accidentat; victimă.

kazagakarşı *adj.* antiaccident.

kazagaogırgan *adj.* accidentat; victimă.

kazah *s., adj.* kazah.

Kazahıstan *s. (topon.)* Kazahstan.

kazahıstanlı *s., adj.* kazah.

kazahşa *I. adv.* în limba kazahă. *II. s. (limba)* kazahă.

kazak *s. 1.* cazac. *2.* român. // •**kazak kalkı** poporul român. •**kazak kışkaayaklısı/apakayı** românca. •**kazak mamülleri** produse românești. •**kazak metbesi** bucătăria românească. •**kazak resim okili** școala de pictură românească. •**kazak tili ihtiyariyesi** facultatea de limba română. •**kazak uyruklugı/tebaası** cetățenie română. •**kazak uyrukluman** sunt cetățean român.

kazaka *s.* vestă; jiletică.

kazakşa *I. adv.* românește; în limba română. *II. s. (limba)* română. // •**kazakşa konışmak** a vorbi românește. // •**kazakşa heş aılamayman** nu înțeleg deloc românește. •**kazakşa úyrenegek bolaman** aș dori să învăț românește.

kazalamak *v.t.* a accidenta.

kazalangan *adj.* accidentat.

kazalanmak *v.i.* a se accidenta.

kazalı *adj.* accidental; catastrofal.

kazan *s. 1.* cazan (și *tehn.*). *2.* (tehn.) boiler.

kazanbaşı *s.* bucătar-șef.

kazandırgan *adj.* profitabil; rentabil.

kazandırmak *v.t.* a crea profit; a renta.

kazandırmaz *adj.* neprofitabil.

kazangan *s.* beneficiar.

kazangı *s.* cazangiu.

kazanılğan *adj.* obținut; dobândit; câștigat; meritat.

kazanılmak *v.i. 1.* a se câștiga; a se obține. *2.* a fi cucerit; a fi dobândit.

kazanma *s.* dobândire; obținere.

kazanmak *v.t. 1.* a câștiga; a obține. *2.* a cuceri; a dobândi. // •**bırtaa/gañıdan kazanmak** a redobândi. •**dawanı kazanmak** (jur.) a câștiga un proces. •**hakk kazanmak** (jur.) a avea câștig de cauză. •**kıymet/ónem/ehemmiyet kazanmak** a căpăta importanță. •**mañlay terı men kazanmak** a câștiga cu sudoarea frunții; a câștiga prin trudă. •**nam/şan kazanmak** a i se duce vestea; a i se duce faima; a ajunge celebru. •**ótmegın kazanmak** a-și câștiga pâinea; a-și câștiga existența. •**sayı kazanmak** a crește numeric. •**wakıt/zaman kazanmak** a câștiga timp. // •**bırıngı kademenı kım kazandı?** cine a câștigat prima etapă? •**kım salışa kazana** cine muncește câștigă.

kazanş *s.* câștig; profit; beneficiu. // •**kayriysafiy kazanş** (fin.) câștig brut. •**safiy kazanş** (fin.) câștig net.

kazanşı *s.* bucătar.

kazanşlı *adj.* avantajos; profitabil.

kazanşlışıkkın *adj.* eficientizat; rentabilizat.

kazanşsız *adj.* dezavantajos; neprofitabil.

kazanşsızlık *s.* dezavantaj.

kazanuw *s.* dobândire; obținere.

kazar *s. 1.* ținut; regiune. *2.* loc. *3.* pământ; sol; teren; întindere de pământ.

kazara *adv.* întâmplător; accidental.

Kazar-karkıldagı *s. (orn.)* chiră mare; chiră de Marea Caspică; pescăriță mare; pescăriță de Marea Caspică (lat., *Sterna caspia*; *Hydroprogne caspia*).

Kazar-uları *s. (orn.)* găinușă de zăpadă de Marea Caspică (lat., *Tetraogallus caspius*).

kazaw *s., adj.* kazah.

kazawğa *I. adv.* în limba kazahă. *II. s. (limba)* kazahă.

Kazawstan *s. (topon.)* Kazahstan.

kazawstanlı *s., adj.* kazah.

kazayagı *s. 1. (bot.)* talpa-gâștei; spanac-porcesc (lat., *Chenopodium hybridum*). *2. (bot.)* talpa-gâștei; apucătoare; cătușniță (lat., *Leonurus cardiaca*). *3.* laba-gâștei; ridurile formate la coada ochiului. *4.* laba-gâștei.

kazayagı, ak- *s. (bot.)* lobodă; spanac-sălbatic; piciorul-caprei (lat., *Chenopodium album*).

kazayagı, müsli- *s. (bot.)* tămâiță; tifroș (lat., *Chenopodium ambrosioides*).

kazazede *adj.* accidentat; naufragiat; victimă.

kaz-beşpamakoti *s. (bot.)* coada-racului (lat., *Potentilla anserina*).

kazdırmak *v.t. 1.* a determina să erodeze; a determina să corodeze. *2.* a determina să sape; a determina să excaveze. *3.* a determina să graveze.

kazemata *s.* cazemată.

kazeyina *s. (chim.)* cazeină.

kazino *s.* cazino.

kazı *s.* ulei; grăsime; unsoare; lubrifiant.

kazı, ak-karınli-yas- *s. (orn.)* gâscă cu pânțe alb; gâscă de Atlantic (lat., *Branta bernicla hrota*).

kazı, Awustraliye-taw- *s. (orn.)* gâscă cu manșete; gâscă australiană de pădure (lat., *Chenonetta jubata*).

kazı, Hint- *s. (orn.)* gâscă de India (lat., *Anser indicus*).

kazı, Kanada- *s. (orn.)* gâscă canadiană (lat., *Branta canadensis*).

kazı, kar- *s. (orn.)* gâscă de zăpadă (lat., *Chen caerulescens*; *Anser caerulescens*).

kazı, kara-karınli-yas- *s. (orn.)* gâscă cu pânțe negru; gâscă de Pacific (lat., *Branta bernicla nigricans*).

kazı, kışkene-kar- *s. (orn.)* gâscă lui Ross; gâscă mică de zăpadă (lat., *Chen rossii*; *Anser rossii*).

kazı, kışkene-tarla- *s. (orn.)* gâscă cu cioc scurt (lat., *Anser brachyrhynchus*).

kazı, Kitay- *s. (orn.)* gâscă chinezească; gâscă lebadă (lat., *Anser cygnoides*).

kazı, kuw- *s. (orn.)* gâscă chinezească; gâscă lebadă (lat., *Anser*

cygnoides).

kazı, Misir- *s. (orn.)* gâscă de Nil (lat., *Alopochen aegypticus*).

kazı, Orinoko- *s. (orn.)* gâscă de Orinoco (lat., *Neochen jubata*).

kazı, pakla- *s. (orn.)* gâscă de semănătură (lat., *Anser fabalis*).

kazı, Ross'niñ- *s. (orn.)* gâscă lui Ross; gâscă mică de zăpadă (lat., *Chen rossii*; *Anser rossii*).

kazı, Sebır- *s. (orn.)* gâscă cu gât roșu (lat., *Branta ruficollis*).

kazı, Sebır-yas- *s. (orn.)* gâscă neagră (lat., *Branta bernicla bernicla*).

kazı, tarla- *s. (orn.)* gâscă de semănătură (lat., *Anser fabalis*).

kazıgagılğan *adj.* gresat; uns.

kazık *s. 1.* par; țărș; țepă. *2. (fig.)* șiretlic; tertip. // •**kazık atmak** a trage țepă; a țepui; a înșela; a păcăli. •**kazık gutkanday gürmek** a umbla țanțoș. •**kazıkka otırtmak** a trage în țepă; a țepui. // •**kazıklı humma** (med.) tetanos.

kazıkatılğan *adj.* tras în țepă; înșelat; păcălit.

kazıkatkan *adj.* înșelător; trișor.

kazıkatuw *s.* înșelare; înșelătorie; trișare; festă; păcăleală; renghii.

kazıkğutkan *adj.* bătos; țanțoș; mândru; țepăn; drept; vertical.

kazıkğutkanday *adv.* țanțoș; țepăn; drept.

kazıkkaotırğan *adj.* tras în țepă; țepuit.

kazıkkaotırtuw *s.* tragere în țepă; țepuire.

kazıklagan *adj.* înșelător; trișor.

kazıklama *s. 1.* înșelare; păcăleală. *2.* tragere în țepă; țepuire. *3.* arăcire; împărare.

kazıklamak *v.t. 1.* a arăci; a împăra. *2.* a trage în țepă; a țepui. *3.* a trage țepă; a țepui; a înșela; a păcăli.

kazıklangan *adj. 1.* înșelat; păcălit. *2.* tras în țepă; țepuit. *3.* arăcit; împărat.

kazıklanmak *v.i. 1. (ist.)* a fi tras în țepă; a fi țepuit. *2.* a fi înșelat; a se păcăli. *3.* a fi arăcit; a fi împărat.

kazıklaw *s. 1.* înșelare; păcăleală. *2.* tragere în țepă; țepuire. *3.* arăcire; împărare.

kazılama *s.* gresare; ungere.

kazılamak *v.t.* a unge; a gresa.

kazılangan *adj.* gresat; uns.

kazılanmak *v.i.* a se unge; a se gresa.

kazılaw *s.* gresare; ungere.

kazılawgı *s. (tehn.)* gresor; ungător.

kazılğan *adj. 1.* erodat; corodat. *2.* săpat; excavat. *3.* gravat.

kazılı *adj. 1. (d. câștiguri)* mare; însemnat; gras. *2.* uns; gresat; lubrifiat. *3.* uleios; unsuros; gras.

kazılıakşar *s.* vopsea de ulei.

kazılıboya *s.* vopsea de ulei.

kazılma *s. 1.* săpătură; săpături; săpat; săpare; excavare. *2.* erodare; corodare. *3.* gravare; gravură.

kazılmak *v.i. 1.* a se eroda; a se coroda. *2.* a se săpa; a se excava. *3.* a se grava.

kazılmalar *s., pl.* săpături.

kazıluw *s. 1.* săpătură; săpături; săpat; săpare; excavare. *2.* erodare; corodare. *3.* gravare; gravură.

kazım *s. 1.* erodare; corodare. *2.* gravare; gravură. *3.* săpătură; săpături; săpat; săpare; excavare.

kazımbılımgısı *s.* arheolog.

kazimbílímí I. *adj.* arheologic. **II.** *s.* arheologie.
kazimbílímí *adj.* arheologic.
kazımlar *s., pl.* săpături.
kazıp-şigarılğan *adj.* dezgropat.
kazıp-şigaruw *s.* dezgropare.
kazkafa(lı) *adj.* greu de cap; greoi la minte; prost; prostănac.
kazma *s.* cazma; hârlet. // **•kazma sanatşisi** gravor.
kazmak *v.t.* **1.** a săpa; a excava. **2.** a grava. **3.** a eroda; a coroda. // **•astın kazmak** a săpa pe cineva; a unelti împotriva cuiva; a-l submina; a-l sabota. **•öz şukurun ózí kazmak** a-şi săpa singur groapa. **•yenirge kazmak** a se caria.
kazma-kúrek *s.* unelte de grădinărit.
kazna *s.* tezaur; comoară; depozit; vistierie. // **•kelime kaznası** lexic.
kaznağı *s.* trezorier; vistiernic.
kazotı *s.* (bot.) găscariță (*lat., Arabis alpina; Arabis hirsuta*).
kaztırnağı *s.* (bot.) coada-racului (*lat., Potentilla anserina*).
kazuw *s.* **1.** săpătură; săpat; săpare; excavare. **2.** gravare; gravură. **3.** erodare; corodare.
kazuwğı *I. adj.* **1.** eroziv. **2.** eroziv; coroziv. **II. s.** gravor; săpător.
káar *s.* **1.** folos; avantaj. **2.** câştig; profit; beneficiu.
káarlı *adj.* avantajos; rentabil.
káarlışıkkın *adj.* **1.** eficientizat; rentabilizat. **2.** beneficiar; câştigător.
káarsız *adj.* nerentabil.
káarşıgargan *adj.* beneficiar; câştigător.
káarşıgaruw *I. adj.* eficientizare; rentabilizare. **II. s.** prevalare de...;
káát *I. adj.* de hârtie. **II. s.** **1.** scrisoare. **2.** hârtie. **3.** act; document. **4.** carte de joc. **5.** bancnotă. // **•káát tamgalamak** a timbra. **•yazuwnı başka káátke geşirmek** a transcrie. // **•eskı káát** maculatură. **•geşirme káátı** hârtie de calc. **•ğol káátı** foaie de drum. **•ğuka káát** foiță. **•gúmrúk káátı** declarație vamală. **•iskambil káátı** cărți de joc. **•káát fabrikası** fabrică de hârtie. **•káát yapragı** coală de hârtie. **•kayıt káátı** fișă de înregistrare. **•kurutma/súnger káátı** sugativă. **•maşınanı káátleri** actele maşinii. **•núfus káátı** certificat de naștere. **•oyın káátı** carte de joc. **•pergament káátı** hârtie pergament. **•resım káátı** hârtie fotografică. **•şewet/indigo/karbon/suret/kopiya káátı** hârtie-carbon. **•sigara káátı** hârtie de țigară. **•úylenme káátı** certificat de căsătorie. **•yazı káátı** coală de scris.
káátkana *s.* fabrică de hârtie.
káátler *s., pl.* scripte; acte; documente; dosar. // **•káátler ambarı** arhivă.
káátlerde *adv.* în scripte; în acte; în documente; la dosar; ad acta.
káátlerden *adv.* din scripte; din acte; din documente; din dosar.
káátlık *s.* **1.** clasor. **2.** arhivă.
káátpara *s.* bancnotă.
káátten *adj.* de hârtie.
kááttestimalı *s.* prosop de hârtie; şerveţel.
Kábe-Golí *s.* (astr.) calea lactee; drumul robilor.

kábus *s.* coşmar.
káfir *adj.* **1.** necredincios; ateu. **2.** (fig.) netrebnic; păcătos.
káfiy *I. adj.* suficient; destul. **II. interj.** suficient!; gata!; // **•káfiy bolmak** a fi suficient.
káfiybolmagan *adj.* nesatisfăcător.
káhin *s.* prezicător; ghicitor.
káhinlı *adj.* prevestit; presimţit; prevăzut.
káhinlık *s.* prezicere; prevestire; prognoză; pronostic.
káhya *s.* intentent; vătaf.
kámil *adj.* complet; total; desăvârşit; perfect; ideal; matur; major.
Kámil *s.* (antrop. m., arab.) "Desăvârşitul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
Kámile *s.* (antrop. f., arab.) "Cea desăvârşită".
kámilleşken *adj.* completat; desăvârşit; perfecţionat; idealizat; maturizat; major.
kámilleşme *s.* majorat; maturizare.
kámilleşmek *v.i.* a se completa; a se desăvârşi; a se perfecţiona; a fi idealizat; a se maturiza.
kámilleştirme *s.* completare; desăvârşire; perfecţionare; idealizare; maturizare.
kámilleştirmek *v.t.* a completa; a desăvârşi; a perfecţiona; a idealiza; a maturiza.
kámillık *s.* perfecţie; perfecţiune.
kápir *adj.* **1.** ateu care se declară credincios; fals credincios. **2.** netrebnic; păcătos; eretic.
kápirlik *s.* **1.** fătarnicie în credinţă. **2.** netrebnicie; păcătoşenie; erezie.
káse *s.* castron.
káşif *s.* **1.** explorator; descoperitor. **2.** inventator; inovator.
kátibiyadıl *s.* notar.
kátib-ı adlıye *iz. prsn.* notar.
kátip *s.* secretar. // **•kátip yadımğısı** subsecretar.
kátiplik *s.* secretariat.
káýinat *I. adj.* universal; cosmic. **II. s.** lume; univers; cosmos.
káýinatbílímı *s.* cosmologie.
káýinatbílímli *adj.* cosmologic.
káýinatsızgası *s.* cosmografie.
káýinatşı *adj.* universal; cosmic.
káýinattuwmgı *adj.* cosmogonic.
káýinattuwumı *s.* cosmogonie.
Kázim/Kázım *s.* (antrop. m., arab.) "Cel cumpătat".
ke *I. adv.* atât de... încât...; atât de... că...; **II. conj.** **1.** că; încât. **2.** ca să; pentru a...; **3.** pentru că; deoarece; întrucât; fiindcă; de vreme ce. // **•aydı diyık ke...** admitând că...; **•demek ke** aşadar. **•farzetiyık ke** presupunând că...; **•ida etemen ke hakkım bar** afirm că am dreptate. **•iktimal ke** pesemne; probabil că. **•inanaman ke aytkanınızday** cred că este așa cum spuneți dumneavoastră. **•inanınız ke şunday** credeți-mă că e așa. **•kórínir ke** în aparență. **•sanetemen ke yerinde bolmaz** cred că ar fi inoportun. **•şunday ke** deci; prin urmare. **•şúphesiz ke bonday** fără îndoială că e așa.
kebab *s.* (bot.) cubeb (*lat., Piper cubeba*).
kebab *s.* chebap. // **•şış/súnbe kebab** frigăruie.
kebek *s.* **1.** tărăță. **2.** mătreață.

kebeke *s.* (bot.) dovlecel; bostănel (*lat., Cucurbita pepo oblonga*).
kebeklı *adj.* **1.** cu tărăță; din tărăță. **2.** cu mătreață.
kebir *adj.* măreț; maiestuos; impunător.
Kebir, El- *s.* (relig., arab.) "Cel maiestuos" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).
kebız *s.* (anat.) subsuoară; subraț; axilă.
kebre *s.* **1.** caperă. **2.** (bot.) caper (*lat., Capparis spinosa*).
kebze *s.* lopățiță.
kebze süyegı *s.* (anat.) omoplat; scapulă.
keday *I. adj.* servil. **II. s.** **1.** cerșetor. **2.** iobag; șerb; serv. // **•keday súrúwı** turmă slugarnică.
kedaybolgan *adj.* înrobit.
kedayday *adj.* servil.
kedaylık *s.* **1.** cerșetorie; cerșit; servilism. **2.** iobăgie; șerbie. // **•kedaylık etmek** a cerși.
kedayliktanboşangan *adj.* dezrobit.
kedayliktanboşanma *s.* dezrobire.
kedege *s.* (la căruță) oblonul din spate.
kedege süyegı *s.* (anat.) osul coxal/iliac.
kedem *s.* (unitate de măsură) picior; pas.
kedem-kedem *adv.* pas cu pas; treptat.
keder *s.* tristețe; amărăciune; supărare.
kederlendırgen *adj.* întristător.
kederlendirmek *v.t.* a întrista; a măhni; a necăji.
kederlenme *s.* întristare.
kederlenmek *v.i.* a se întrista; a se amări.
kederlı *adj.* trist; amărât; supărat.
kedersız *adj.* liniștit; fără griji.
kefalet *s.* garanție; siguranță; asigurare.
kefaletlı *adj.* asigurat; garantat.
kefaletname *s.* act de garanție.
kefare *s.* (relig.) căință; pocăință.
kefen *s.* (la musulmani) giulgiu; lînțoliu.
kefil *s.* (jur.) garant. // **•kefil bolmak** a garanta.
kefilligberilgen *adj.* arvunit.
kefillık *s.* garanție; siguranță; asigurare.
kefillıkberuw *s.* arvunire.
kegiy *s.* **1.** spiță (la roată). **2.** treaptă (la scară).
kehanet *s.* prezicere; previziune; prognoza; pronostic.
kehanetlı *adj.* prezis; prevăzut; prognozat; pronosticat.
kehanetşı *s.* prezicător.
kekeş *s.* (la păsări) creastă; moț.
kekeşe *s.* (om.) pupăză (*lat., Upupa epops*).
kekeşe-boztorgay *s.* (om.) ciocârlie pupăză (*lat., Alaemon alaudipes*).
kekeşlı *adj.* (d. păsări) moțat.
kekeşlı-alak *s.* (om.) alcă moțată (*lat., Aethia cristatella*).
kekeşlı-balıkşı *s.* (om.) pecăruș malahit (*lat., Alcedo cristata*).
kekeşlı-bıydayak *s.* (om.) lișiță moțată (*lat., Fulica cristata*).
kekeşlı-boztorgay *s.* (om.) ciocârlan (*lat., Galerida cristata*).
kekeşlı-dalgış *s.* (om.) corcodel mare; cufundar mare; bodârlău (*lat., Podiceps cristatus*).

kekeşlí-gagara s. (orn.) corcodel mare; cufundar mare; bodârlău (lat., *Podiceps cristatus*).
kekeşlí-karabatak s. (orn.) cormoran moţat (lat., *Phalacrocorax aristotelis*).
kekeşlí-kógersín s. (orn.) porumbel moţat (lat., *Ocyphaps lophotes*).
kekeşlí-kukuk s. (orn.) cuc moţat (lat., *Clamator glandarius*).
kekeşlí-kukuw s. (orn.) cuc moţat (lat., *Clamator glandarius*).
kekeşlí-píşki-órdek s. (orn.) ferestraş moţat (lat., *Mergus serrator*).
kekeşlí-segertkígi s. (orn.) lăcustar moţat; lăcustar chinezesc (lat., *Acridotheres cristatellus*).
kekeşlí-şímşige s. (orn.) piţigoi moţat (lat., *Parus cristatus*; *Lophophanes cristatus*).
kekeşlí-şomar s. (orn.) raţă moţată (lat., *Aythya fuligula*).
kekeşlí-tarkat s. (orn.) ferestraş moţat (lat., *Mergus serrator*).
kekírdek s. (anat.) laringe. // **•kekírdekke kelmek** a se înhăţa de gât; a se încăiera. // **•kekírdek sesí** (lingv.) sunet gutural. **•kekírdek tartikawazí** (lingv.) consoană postvelară.
kekírdekkbaşı adj. (fon.) postvelar; gutural; din gât.
kekírdekkbaşından adv. gutural; din gât.
kekírdekkborisí s. (anat.) trahee.
kekírdekkpagí s. (anat.) epiglotă.
Kekírge s. (topon.) Tichileşti (jud. Constanţa).
kekírme s. eructaţie; răgâială.
kekírmek v.i. a eructa; a răgâi.
kekirtí s. eructaţie; răgâială.
kekílgí, Arap- s. (orn.) potârnice cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).
kekílgí, berber- s. (orn.) potârnice sardă (lat., *Alectoris barbara*).
kekílgí, kar- s. (orn.) potârnice de zăpadă (lat., *Lerwa lerwa*).
kekílgí, kum- s. (orn.) potârnice de deşert (lat., *Ammoperdix griseogularis*).
kekílgí, kum-Arap- s. (orn.) potârnice de nisip (lat., *Ammoperdix heyi*).
kekílgí, moŋgol- s. (orn.) potârnice de Mongolia (lat., *Perdix dauurica*).
kekílgí, şól- s. (orn.) potârnice de deşert (lat., *Ammoperdix griseogularis*).
kekílgí, taş- s. (orn.) potârnice de stâncă (lat., *Alectoris graeca*).
kekílik s. (orn.) potârnice (lat., *Perdix perdix*).
kekílik, ak-yúzlí- s. (orn.) găinuşă cu cap alb (lat., *Arborophila atrogularis*).
kekílik, kara-moyinlí- s. (orn.) potârnice cu gât negru (lat., *Alectoris philbyi*).
kekílik, kara-tepelí- s. (orn.) potârnice cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).
kekílik, kinalí- s. (orn.) potârnice ciucar (lat., *Alectoris chukar*).
kekílik, kizil- s. (orn.) potârnice roşie (lat., *Alectoris rufa*).
kekílikotí, aslí- s. (bot.) cimbru; cimbru-adevărat; lămâioară (lat., *Thymus vulgaris*).
kekílikotí, baárlík- s. (bot.) ruscuţă-

de-primăvară (lat., *Adonis vernalis*; *Adonanthe vernalis*).
kekílikotí, ğazlık- s. (bot.) cocoşel-de-câmp (lat., *Adonis aestivalis*).
kekílikotí, kizil- s. (bot.) ruscuţă (lat., *Adonis flammea*).
kekílikotí, kúzlúk- s. (bot.) ruscuţă-de-toamnă (lat., *Adonis autumnalis*; *Adonis annua*).
kekílikotí, şól- s. (bot.) cimbru-de-câmp; cimbrisor; timian; timişor (lat., *Thymus serpyllum*).
kekre adj. acru.
kekreba s. chihlimbar.
kekrelík s. acreală.
kel adj. chel; pleşuv.
kelam s. cuvânt; vorbă. // **•eĝnebiy kelam** neologism.
kelamiy adj. în cuvinte; verbal.
Kelam-î Kadím iz.prsn. (relig.) Kuran; Coran.
kelam-î kibar iz.prsn. maximă; aforism; cugetare; sentinţă.
kelamsírasí s. topică.
kelbiye s. cinism.
kelbiyelí adj. cinic.
kelbír s. şan; calapod.
keldí-keter adj. temporar; provizoriu; interimar.
keleĝek s., adj. viitor (şi gram.). // **•keleĝekní aldkórmek** a prezice viitorul; a proroci. **•keleĝekní bíldírmek** a prezice viitorul; a proroci. **•keleĝekten kabermek** a prezice viitorul; a proroci. // **•keleĝegin** viitorul tău. **•keleĝek ay úşún** pentru luna viitoare. **•keleĝek hapta** săptămâna viitoare. **•keleĝek nesíller** posteritate; generaţiile viitoare. **•keleĝek sefer** data viitoare. **•keleĝek sene** anul viitor. **•keleĝek úşún** pentru viitor. **•keleĝek yazga askerlíkke keteĝek** vara viitoare va merge în armată. **•keleĝek zaman** (gram.) timpul viitor.
keleĝekke adv. pe viitor; pentru viitor. // **•keleĝekke başaruwlar!** succes pe viitor! **•keleĝekke dogrı úmút bayladík** ne-am legat speranţa de viitor. **•keleĝekke mektúpler** scrisori către viitor.
keleĝekníaldkórgen s. ghicitor; prezicător.
keleĝekte adv. în viitor. // **•men keleĝekte ğawun ğawa edí** când să vin ploaua.
kelem s. (bot.) varză (lat., *Brassica oleracea*).
kelem, baş- s. (bot.) varză-albă (lat., *Brassica oleracea capitata*).
kelem, biyaz- s. (bot.) varză-albă (lat., *Brassica oleracea capitata*).
kelem, buruşuk- s. (bot.) varză-creaţă (lat., *Brassica oleracea sabauda*).
kelem, gúl- s. (bot.) conopidă; cartăfiol (lat., *Brassica oleracea botrytis*).
kelem, kırmızı- s. (bot.) varză-roşie (lat., *Brassica oleracea rubra*).
keleme s. (bot.) plop; plop-alb (lat., *Populus alba*).
keleme, kaltirawuk- s. (bot.) plop-tremurător (lat., *Populus tremula*).
keleme, kara- s. (bot.) plop-negru (lat., *Populus nigra*).
kelemeĝí s. (ent.) plop (lat.,

Saperda carcharias).
kelemelík s. pădure de plop albi; plopiste; plopis.
kelemí, fransız- s. (bot.) varză-de-Bruxelles (lat., *Brassica oleracea gemmifera*).
kelep s. scul; jurubiţă; ghem; bobină.
kelepír s. chilipir.
kelepötí s. (bot.) timoftică (lat., *Phleum pratense*).
kelepşe s. 1. cătuşe. 2. (tehn.) inel. // **•kelepşe takmak** a încătuşa; a înlănţui; a pune în lanţuri. **•kelepşesín atmak** a se descătuşa; a se dezrobi.
kelepşeatkan adj. descătuşat; dezrobit.
kelepşeatuwí s. descătuşare; dezrobire.
kelepşetagiłgan adj. încătuşat; înlănţuit.
kelepşetakmasí s. încătuşare; înlănţuire.
kelepús s. tichie.
keleşçe s. cleşte.
keleşçelendírmek v.t. a înleşta.
keleşçelengen adj. înleştat.
keleşçelenme s. înleştare.
keleşçelenmek v.i. a se înleşta.
keleşçelí adj. înleştat.
keleviy s. (chim.) bază; alcaliu.
keleviyĝí s., adj. (chim.) alcaloid.
keleviylí adj. (chim.) bazic; alcalin.
keleviylik s. (chim.) alcalinitate.
kelewumak v.i. a sosi pe neaşteptate; a pica.
kelgen adj. (fiz.) incident. // **•aldda/ókte kelgenler** notabilitate; fruntaş. **•başına kóp kelgen** păţit; experimentat. **•karşidan kelgenge ğol ber** prioritate pentru circulaţia din sens invers. **•kelgen ğarik** (fiz.) rază incidentă. **•kelgení men bízni karadí** îndată ce a sosit ne-a căutat pe noi.
kelgende adv. în privinţa; în legătură cu.
kelgen-ketken s. vizitator; oaspete; musafir; trecător.
kelim adj. cuvântător; vorbitor.
Kelim s. (antrop. m., arab.) "Cuvântătorul" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyselam).
kelime s. cuvânt; vorbă. // **•kelime kaznasí** lexic. **•kelime oyiní** joc de cuvinte. **•kelimenín ańlamí** înţelesul cuvântului. **•kelimenín bútún manasí** man în adevăratul sens al cuvântului. **•teknik kelime** termen tehnic.
kelimeekewlemesí s. (gram.) reduplicare.
kelimemastarıbílímĝısı s. etimolog.
kelimemastarıbílímí s. etimologie.
kelimemastarıbílímí adj. etimologic.
kelıyan s. lulea; pipă.
kelıyanastí s. (gastron.) micul dejun; gustare.
kelím s. (geogr.) flux.
kelín s. 1. mireasă. 2. noră. // **•kelín ĝıyezi** trusou.
kelínaluwĝí s. alai de nuntă.
kelínbógegí s. (ent.) buburuză; gârgăriţă; mămaruţă; paparugă; boului-Dumnezeu; vaca-Domnului (lat., *Coccinella septempunctata*).
kelínbógegí, bakşe- s. (ent.) gârgăriţa-prunului; prunar (lat., *Rhynchites bacchus*).

kelínbógegí, mezeliye- s. (ent.) mázărar; gărgăriță (lat., *Bruchus pisi*).

kelín-kírkawulí s. (om.) fazan diamant (lat., *Chrysolophus amherstiae*).

kelínkolí s. (bot.) caprifoi (lat., *Lonicera caprifolium*).

kelínlík s. rochie de mireasă.

kelínme s. curte; galanterie.

kelínmek v.i. a curta. // • **Amet akaynín ulí Memet akaynín kízina kelíne** fiul domnului Memet o curtează pe fiica domnului Memet.

kelínparmagí s. (bot.) bamă (lat., *Hibiscus esculentus*; *Abelmoschus esculentus*).

kelínpápişí s. (bot.) papuc; blabornic; papucul-doamnei; papucul-Venerei (lat., *Cypripedium calceolus*).

kelín-súlgúní s. (om.) fazan diamant (lat., *Chrysolophus amherstiae*).

kelínşek s. (zool.) nevăstuică (lat., *Mustela vulgaris*).

Kelínşek s. (topon.) Pecineaga (jud. Constanța).

kelínşekbaligí s. (iht.) pisică-de-mare (lat., *Trygon pastinaca*).

kelínşekşegí s. (bot.) mac; paparună; somnișor (lat., *Papaver rhoeas*; *Papaver somniferum*).

kelínşekşegí, tamgalí- s. (bot.) mac-cornut (lat., *Glaucium corniculatum*).

kelínşemsiyesí s. (bot.) crețișoară; brumărie; umbrarul-doamnei (lat., *Alchemilla vulgaris*).

Kelínşik s. (topon.) ("Miresuca") Mireasa (jud. Constanța).

kelíntaragí s. (bot.) acul-doamnei (lat., *Scandix pecten veneris*).

kelín-turnasí s. (om.) cocor mic (lat., *Anthropoides virgo*; *Grus virgo*).

kelíp-yerleşken s. pripășit; rezident.

kelír s. (econ.) venit; profit. // • **ğolga kelír** corigibil. • **kayriysafiy kelír** (fin.) venit brut. • **kelír bergisí** impozit pe venit. • **kelír kabiliyetí** (fin.) rentabilitate. • **kelír şokragí** sursă de venit. • **net kelír** (fin.) venit net. • **yillik kelír** (fin.) venit anual.

kelírsíz adj. neprofitabil; nelucrative.

kelíş s. 1. venire; sosire. 2. (gram.) caz. // • **baş kelíş** (gram.) cazul nominativ; cazul absolut. • **ğer-wakít kelíşí** (gram.) cazul locativ. • **ğónelíş kelíşí** (gram.) cazul dativ. • **iyelik kelíşí** (gram.) cazul genitiv. • **karşılaştırma kelíşí** (gram.) cazul comparativ. • **şigış kelíşí** (gram.) cazul ablativ. • **túşum kelíşí** (gram.) cazul acuzativ.

kelíşim s. 1. avânt; dezvoltare. 2. (gram.) nume.

kelíşimli adj. dezvoltat.

kelíşken adj. potrivit; adecvat; adaptat; ajustat. // • **eñ kelíşken** optim. • **kelíşken máálde** la momentul oportun.

kelíş-ketíş s. mișcare; trafic.

kelíşlerdengeşer adj. (gram.) declinabil.

kelíşlerdengeşirilgen adj. (gram.) declinat.

kelíşlerdengeşirme s. (gram.) declinare.

kelíşlí adj. (gram.) declinat; declinabil.

kelíşme s. potrivire; adecvare; adaptare; ajustare.

kelíşmegen adj. necorespunzător; nefavorabil; nepotrivit; paradoxal.

kelíşmek v.i. a se potrivi; a fi adecvat; a fi adaptat; a fi ajustat.

kelíşmeme s. neconcordanță; nepotrivire; paradox.

kelíştíriléalma s. adaptabilitate; versatilitate.

kelíştírilgen adj. potrivit; adecvat; ajustat; adaptat; romanțat.

kelíştírilír adj. adaptabil.

kelíştirme s. potrivire; adecvare; adaptare; ajustare. // • **manzumegínin kelíştirmesí** licență poetică.

kelíştírmek v.t. a potrivi; a adecva; a adapta; a ajusta. // • **tízme kelíştírmek** a versifica.

kelíştíruwgí s. 1. (muz.) aranjor. 2. adaptator.

kelle s. 1. (anat.) cap; craniu. 2. spic. 3. căpătână; țeastă; scăfărlie; tigvă.

kellík s. chelie; calviție.

kelme I. s. 1. venire; sosire. 2. (fiz.) incidentă. II. s., adj. străin; necunoscut; rezident; pribeag; venetic; pripășit. // • **kelmesí kerek edí** trebuia să vină.

kelmegen adj. care nu a venit; care nu vine. // • **kelmegenler úşún ğeza** pedeapsă pentru cei care nu au venit. • **onñ kelmegení úşún** pentru că el nu a venit.

kelmek v.i. 1. a veni; a sosi. 2. a se reîntoarce; a reveni. 3. a parveni; a ajunge (la destinație). 4. a proveni; a se trage (din...). 5. a proveni; a rezulta. 6. a-i părea; a avea impresia. 7. a se potrivi; a corespunde. 8. a ajunge; a atinge. 9. a apărea; a se ivi. 10. a se situa; a se afla. 11. a-i reveni; a i se cuveni. 12. (gram.) a se alipi; a se alătura; a se atașa. // • **ágelege kelmek** a impune grabă; a cere iuteală. • **akılı başına kelmek** a-i veni mintea la cap; a-și aduna mințile; a se da pe brazdă; a-și veni în cunoștință; a se dezmetici. • **akılina kelmek** a-și aminti; a-și aduce aminte; a-i da prin gând. • **añlamazlıktan kelmek** a se face că nu pricepe; a face pe prostul. • **añlamına/manasına kelmek** a însemna; a semnifica. • **arkasından kelmek** a veni în urma cuiva; a-i urma; a-i succeda. • **artlı-artından kelmek** a se ține lanț; a se succeda. • **arúw kelmek** a-i veni bine la socoteală; a-i conveni; a-i veni bine. • **aşaga kelmek** a se da jos; a coborî. • **ayakka tura kelmek** a sări ars în picioare. • **başına kelmek** a cădea pe capul cuiva; a i se întâmpla; a păți. • **bašta kelmek** a preceda. • **bılmezlikten kelmek** a se face că nu știe nimic; a face pe nznaiul; a se face că plouă. • **bır araga kelmek** a se aduna la un loc; a se reuni. • **bır niyetke kelmek** a face cauză comună; a-și uni interesele. • **bırınğı kelmek** a fi primul. • **bogaz-bogazga kelmek** a se înhăța de gât; a se încăiera. • **boyından kelmek** a descinde din neamul...; a se trage din neamul...; • **dúniyaga kelmek** a veni pe lume; a se naște. • **dúniyasına kelmek** a-și reveni; a-și veni în cunoștință. • **eğeli kelmek** a-și da sfârșitul; a i se împlini sorocul. • **elinden birşiy kelmek** a nu

fi nimic de capul său; a nu fi în stare de nimic. • **elinden kelgenin yapmak** a face tot posibilul. • **elinden kelmek** a fi bun de mână; a fi îndemânat; a fi în stare să...; a fi în măsură să...; • **eşítmezlikten kelmek** a se face că nu aude; a face pe surd; a se face că plouă. • **ğahillikten kelmek** a da dovadă de ignoranță. • **galip kelmek** a învinge; a birui. • **gazapka kelmek** a se înfuria; a se mânia. • **gibi kelmek** a părea; a da impresia de...; • **ğilagısı kelmek** a-l podidi plânsul. • **ğolina kelmek** a-și regăsi calea; a se ameliora; a se îmbunătăți. • **ğúregi awuzuna kelmek** a-i sări inima din loc; a se speria. • **hağalet kelmek** a se rușina; a se sfi. • **hakkından kelmek** a-i veni cuiva de hac. • **hesabına kelmek** a-i veni la socoteală; a-i conveni. • **husulga kelmek** a-și face apariția; a se naște. • **iktidarga/kuwatka kelmek** a veni la putere (pol.). • **imlaga kelmek** a se da pe brazdă; a se îndrepta. • **işinden kelmek** a-i da inima ghes; a dori; a pofti. • **işine kelmek** a-i veni la socoteală; a-i conveni; a-l satisface; a-l mulțumi; a-i fi util; a-i folosi. • **kalemge kelmek** a fi de nedescris. • **kanı kelmek** a-i da sângele; a săngera. • **karşı kelmek** a se pune în calea cuiva; a se împotrivi. • **karşı-karşıga/yúz-yúzge kelmek** a se întâlni față în față cu cineva; a da nas în nas cu cineva. • **kaşa-kaşa kelmek** a veni în fugă. • **kaytıp kelmek** a se întoarce; a reveni; a face calea întoarsă. • **kekırdekke kelmek** a se înhăța de gât; a se încăiera. • **kelip geşmek** a trece. • **kemalga kelmek** a se maturiza. • **ketip kelmek** a frecventa; a se duce undeva cu regularitate. • **kiyipí kelmek** a-i veni cheful; a avea chef; a se simți bine; a se înveseli. • **kolların sallay-sallay kelmek** a veni cu mâna goală. • **kóp kelmek** a prisosi. • **kórmezlikten kelmek** a se face că nu vede; a face pe nznaiul; a se face că plouă. • **kózine yukı kelmek** a-l toropi somnul; a-i da ochii în gene. • **kóz-közge kelmek** a da ochii cu cineva. • **lázım kelmek** a fi necesar; a trebui. • **máalı kelmek** a i se împlini sorocul; a-i sosi momentul. • **miydanga kelmek** a ieși la iveală; a se ivi; a surveni. • **mugay kelmek** a se împotrivi. • **oyinga kelmek** a i se juca o festă; a fi păcălit. • **ózine kelmek** a-și veni în cunoștință; a-și veni în fire; a-și reveni; a se întrema. • **pazla kelmek** a fi în plus. • **pişakka kelmek** a ajunge la cuțite; a se încăiera. • **sáátı kelmek** a-i veni ceasul. • **şaka gibí kelmek** a lua în glumă. • **şıga kelmek** a răsări ca din pământ. • **sıra man kelmek** a veni pe rând; a se succeda. • **sirası kelmek** a-i veni rândul. • **şirayı kelmek** a prinde față; a se îndrepta după o boală. • **targa kelmek** a ajunge la strâmtoare; a intra în încurcătură; a intra în impas; a fi obligat; a fi constrâns. • **tık kelmek** a se opune; a se împotrivi. • **tılge kelmek** a fi

discutat; a fi comentat; a fi pomenit. **•tılñiñ uşuna kelmek** a-i sta pe limbă. **•tış-tışke kelmek** a se lua la colți; a fi gata de încăierare. **•tiz-biz kelmek** a se năpusti; a se repezi. **•úst kelmek** a ieși deasupra; a învinge. **•úst-ústke kelmek** a se succeda; a se suprapune. **•uşup tura kelmek** a sări ars în picioare. **•vadesi kelmek** a i se împlini termenul; a i se împlini sorocul; a muri. **•vuǵutka kelmek** a se realiza; a se materializa. **•vukuwga kelmek** a se întâmpla; a surveni. **•wakiti kelmek** a i se împlini termenul; a-i sosi momentul; a i se împlini sorocul. **•yamanlık kelmek** a-i veni rău; a leșina. **•yazigi kelmek** a i se face milă; a se milostivi. **•yukusi kelmek** a-i veni somnul. **•zamanı kelmek** a fi timpul cuiva; a-i sosi momentul. // **•akılıma kelmiy** nu-mi amintesc. **•Ametlerge sápir kele** la alde Amet vin musafiri. **•Asan kaydan kele?** de unde vine Asan? **•ballar neşin kelmediler?** copiii de ce n-au venit? **•banaa keldim** abia am venit. **•bırózım keldim** am venit singur. **•bızden kayriy birew kelmedi** în afară de noi n-a venit nimeni. **•eger kelse** în caz că vine. **•elinden iş kelmegen** incapabil. **•ğenábilerı geşen pazar keldiler** dumnealor au venit duminica trecută. **•ğenábñ kelmiyğek edñ de?** parcă dumneata nu trebuia să vii? **•heş keletan mı?** n-ar veni sub nici un motiv! **•işiñizge kele mı?** vă convine? **•kayak yapmak úşın kelemen** vin pentru a face schi. **•keldik, kórdik, ğendik** am venit, am văzut, am învins. **•keşke kelse** măcar de-ar veni. **•kidirowǵı gibı keldim** am venit ca turist. **•kim keldi?** cine a venit? **•kiyipim kelmiy** nu-mi recapăt dispoziția. **•kolay kele!** spor la treabă! **•kora yeşilde kel!** vino cât timp grădina este verde! **•kulagına kalgendiy bola edı** i se părea că aude. **•mektep betinden kele** vine dinspre școală. **•men kalgenden soñ hawası saikın boldı** vremea s-a răcit după ce am venit eu. **•men kalgenge babam bek kuwandı** tata s-a bucurat mult pentru că am venit eu. **•men kelmeden bir kún ewel** cu o zi înaintea venirii mele. **•men men kel!** vino cu mine! **•menı toyga şakirip kelgen** a venit să mă cheme la nuntă. **•meselemizge keliyik!** să revenim la subiect! **•mutlakka kelirmiz** vom veni neapărat. **•o gene keldi** el a venit din nou. **•o kelmedi taa** el nu a venit încă. **•o sıralarda kelgen edı** cam atunci venise. **•o yerı sizge kelmez** acolo nu e pentru dumneavoastră. **•okımak istegi men keldim** am venit cu intenția de a învăța. **•onı bekledim fakat kelmedi** l-am așteptat dar nu a venit. **•onlarnıñ hepisi keldi** ei au venit toți. **•óziñe kel!** vino-ți în fire! **•sáát onñi yigirim geşe tren keldi** trenul a sosit la ora zece și douăzeci. **•saga keldim** am venit la tine. **•sen kalgenden beritli toktamadan kar ğawa** de când

ai venit tu ninge fără încetare. **•sessiz-soliksiz keldiler** au venit în liniște deplină. **•sıptı defa keldim** am venit pentru prima dată. **•sızden ewel keldik** am venit înaintea voastră. **•sóz sırası kelgende** apropo. **•taa kaşan keliyim?** când să mai vin? **•taa kelmedi** încă nu a venit. **•tayyare sáát kaşa konıp kele?** la ce oră aterizează avionul? **•tıgırganday kelgen** care vine de parcă se rostogolește. **•tren sáát onga beş kala keldi** trenul a sosit la ora zece fără cinci. **•uşak keldi mı?** a sosit avionul? **•uşak on dakkadan konıp keleğek** avionul va ateriza peste zece minute. **•ústıme fenalık keldi** mi-e rău. **•wakitli-wakitsiz kele** vine în momente nepotrivite. **•yakın kelmeñiz!** nu vă apropiați! **kelme-ketme** s. interimat; provizorat. **kelmek-ketmek** v.i. a forfoti. **kelmeli-ketmeli** adj. cu dus și întors. **kelmeşik** s., adj. străin; necunoscut; rezident; pribeag; venetic; pripășit. **kelmez** adj. care nu vine. // **•ğolga kelmez** incorrigibil. **kelmında** s. farmec; atracție; îmbiere; vino-ncoace. **kelmindalı** adj. fermecător; atractiv; îmbietor. **kelmindalık** s. farmec; atracție; îmbiere. **kelmindasız** adj. neatractiv; nesimpatizat. **kelpe** s. 1. așchie; țandără; surcea; talaș; rumeguş; sfărâmatură; fărâamă. 2. bucată; fragment. **kelpedin** s. clește. // **•túz kelpedin** patent. **kelpeleme** s. sfărâmare; fărâmare; fărâmițare; mărunțire. **kelpelemek** v.t. a sfărâma; a fărâma; a fărâmița; a mărunți. **kelpelengen** adj. sfărâmat; sfărâmicios; fărâmat; fărâmicios; fărâmițat; mărunțit. **kelplenmek** v.i. a se sfărâma; a se fărâma; a se fărâmița; a se mărunți. **kelpeleşken** adj. sfărâmat; sfărâmicios; fărâmat; fărâmicios; fărâmițat; mărunțit. **kelpeleşmek** v.i. a se sfărâma; a se fărâma; a se fărâmița; a se mărunți. **kelpeli** adj. sfărâmat; sfărâmicios; fărâmat; fărâmicios; fărâmițat; mărunțit. **kelpeze** s. (zool.) șopârlă (lat., *Lacerta vivipara*). **kelseme** s. (iht.) branhie. **kelsemeli** adj. branhiat. **keluw** s. venire; sosire. // **•kúznúñ kelúwı** sosirea toamnei. **keluw-ketuw** s. 1. agitație; forfotă. 2. (geogr.) maree. // **•keluw-ketuw sáatı** oră de vârf. **kem** I. adj. defect; defectuos; prost; rău. II. s. (med.) panarițiu. **kem** s. strună (parte a frâului). **kemal** s. perfecțiune; desăvârșire; maturitate. // **•kemalga kelmek** a se maturiza. // **•kemal imtanı** examen de maturitate. **Kemal** s. (antrop. m., arab.) "Cel desăvârșit". **kemalgabarmagan** s., adj. (d. persoane) minor. **kemalgakelgen** adj. maturizat. **kemalgakeluw** s. maturizare.

kemaliy adj. complet; total; desăvârșit; perfect; ideal; matur. // **•kemaliy ğiddiyet** deosebită seriozitate. **kemaliyleşken** adj. completat; desăvârșit; perfecționat; idealizat; maturizat. **kemaliyleşmek** v.i. a se completa; a se desăvârși; a se perfecționa; a fi idealizat; a se maturiza. **kemaliyleştırme** s. completare; desăvârșire; perfecționare; idealizare; maturizare. **kemaliyleştırme** v.t. a completa; a desăvârși; a perfecționa; a idealiza; a maturiza. **kemallik** s. perfecțiune; desăvârșire; maturitate. // **•kemallik yaşı** majorat. **keman** s. 1. arc; arcuș (cu săgeți). 2. vioară; scripcă; laută. // **•keman kaş** sprâncene arcuite. **kemanday** adj. arcuit. **kemañı** s. violonist; scripcar; lăutar. **kemankeş** s. arcaș. **kemanlaşkan** adj. arcuit. **kemanlaşma** s. arcuire. **kemanlaşmak** v.i. a se arcui. **kemanlaştırmaq** v.t. a arcui. **kemanlaşuw** s. arcuire. **keme** s. 1. (zool.) șobolan; guzgan (lat., *Rattus norvegicus*). 2. vas; vapor; navă; corabie. **kemeǵı** I. adj. nautic. II. s. (nav.) marinar; navigator. **kemeǵılık** s. (nav.) marină; navigație. **kemenegı, ağem-** s. (bot.) chimion-amar (lat., *Cuminum cyminum*). **kemenek** s. (bot.) chimion; chimen (lat., *Carum carvi*). **kement** s. laț; arcan; juvăt; ștreang; lasou. **kemer** s. 1. curea; centură; brâu; chimir; șerpar; cingătoare. 2. (anat., arhit.) arc; arcadă; viaduct. // **•koltık kemerleriñizni baylañız!** legați-vă centurile de siguranță! **kemerlek** s. (orn.) cocoș de munte; cocoș sălbatic; gotcan; găinușă de munte (lat., *Tetrao urogallus*). **keminanş** s. neîncredere. **kemiyet** I. adj. cantitativ. II. s. cantitate. // **•deñişmez kemiyet** (mat.) constantă. **kemik** s. os; ciolan. **kemikisilgan** adj. strunit. **kemikli** adj. osos; ciolănos. **kemirdek** s. (anat.) coccis; noadă. **kemirgen** s., adj. rozător. **kemirgenler** s., pl. rozătoare. **kemirılgen** adj. ros; erodat; corodat; erodat. **kemirılme** s. roadere; eroziune; corodare. **kemirılme** v.i. a se roade; a se eroda; a se coroda. **kemirme** s. 1. roadere; erodare; eroziune; corodare. 2. (fig.) chin; tortură. **kemirmek** v.t. 1. a roade; a eroda; a coroda. 2. (fig.) a chinui; a tortura. **kemirşek** s. (anat.) cartilaj; zgârci. // **•kemirşek tokisi** (anat.) țesut cartilaginos. **kemirşekli** adj. (anat.) cartilaginos. **kemirşik súyegı** s. (anat.) vomer. **kemiruw** s. eroziune; corodare. **kemiruwǵı** I. adj. coroziv. II. s., adj. rozător. **kemiruwǵılar** s., pl. rozătoare. **kemkisuw** s. strunire. **kemlewǵı** adj. peiorativ.

kemplík s. răutate.
kemwurulgan *adj.* strunit.
kemwuruw s. strunire.
kenar I. *adj.* marginaș; periferic. **II.** s. 1. margine; extremitate. 2. mal; țarm. 3. chenar; bordură. 4. (*fig.*) limită; capăt. // **•kenarga itep taşlamak** a face abstracție de...; **•kenarga tartılmak** a se da la o parte; a se retrage. // **•deñiz kenarî** malul mării; litoral. **•insanlık tan kenar** neomenesc. **•kenar hakkemî** (*sport*) arbitru de linie. **•kenar kayitî** (*tipogr.*) notă marginală. **•kesúwǵı kenar** (*tehn.*) muchie tăietoare. **•orman kenarî** lizieră. **•suw kenarî** țarm.
kenarda *adv.* deoparte.
kenargaitelgen *adj.* marginalizat; eliminat; înlăturat.
kenargaitew s. marginalizare; elimina; înlăturare.
kenargatartuw s. parcare; garare.
kenarortay s. (*mat.*) mediană.
kenber s. bolovan.
kenberlik s. bolovăniș.
kendegışışken *adj.* (*med.*) balonat.
kendek s. (*anat.*) pânțec; abdomen; burtă; stomac.
kendeklí *adj.* pântecos; burtos.
kendekşışmesî s. (*med.*) balonare.
kendelaş s. (*bot.*) soc (*lat.*, *Sambucus nigra*).
kendelaş, boz- s. (*bot.*) boz; bozie; soc-mic (*lat.*, *Sambucus ebulus*).
kendík s. amforă.
kendír s. (*bot.*) cânepă-indiană (*lat.*, *Apocynum cannabinum*).
kendír, ğir- s. (*bot.*) cânepioară; cânepa-codruului (*lat.*, *Eupatorium cannabinum*).
kendírí, koşkar- s. (*bot.*) turiță-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri (*lat.*, *Agrimonia eupatoria*).
kendírkuşı s. (*orn.*) cânepar; pietroșel cânepiu (*lat.*, *Carduelis cannabina*; *Acanthis cannabina*).
kene s. (*ent.*) căpușă (*lat.*, *Ixodes*).
kenef s. closet; toaletă.
kenegét s. mulțumire; satisfacție; suficiență.
kenegétlendirgen *adj.* mulțumitor; satisfăcător; suficient.
kenegétlendirmek *v.t.* a mulțumi; a satisface; a fi suficient.
kenegétlendirúw s. mulțumire; satisfacție; suficiență.
kenegétlendirúwǵı *adj.* mulțumitor; satisfăcător; suficient.
kenegétlenmek *v.i.* a fi mulțumit; a se satisface.
kenegétlí *adj.* mulțumitor; satisfăcător; suficient.
kenegetsız *adj.* nesatisfăcut; nesatisfăcător; nemulțumit.
kenegetsızlık s. nemulțumire.
kenelí *adj.* căpușat.
keneotı s. (*bot.*) ricin; căpușă (*lat.*, *Ricinus communis*).
kenep s. closet; toaletă.
kenesí, koy- s. (*ent.*) căpușă-de-oaie; mielărită; chicheriță (*lat.*, *Melophagus ovinus*).
kenet s. scoabă; clemă.
kenetlemek *v.t.* a fixa; a prinde cu scoabe; a prinde cu clemă.
kenetlengen *adj.* fixat; prins cu scoabe; prins cu clemă.
kenetlenmek *v.i.* a se fixa; a fi prins cu scoabe; a fi prins cu clemă.
kenetlew s. fixare; prindere cu scoabe;

prindere cu clemă.
kenetlí *adj.* fixat; prins cu scoabe; prins cu clemă.
kenevir s. 1. (*bot.*) chenaf (*lat.*, *Hibiscus cannabinus*). 2. (*bot.*) cânepă-indiană (*lat.*, *Cannabis indica*).
kenevir, ğir- s. (*bot.*) cânepioară; cânepa-codruului (*lat.*, *Eupatorium cannabinum*).
kenevirí, koşkar- s. (*bot.*) turiță-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri (*lat.*, *Agrimonia eupatoria*).
kenger s. (*bot.*) acantă; talpa-ursului (*lat.*, *Acanthus longifolius*).
kenge *adj.* 1. tânăr. 2. nou; recent.
Kengegi/Engegi s. (*topon.*) ("Înnoitorii") Deleni (*jud. Constanța*).
Kenge-Malle/Enge-Malle s. (*topon.*) ("Cartierul Nou") Mereni (*jud. Constanța*).
Kenge-Saluw/Enge-Sale s. (*topon.*) ("Satul Nou") Enisala (*jud. Tulcea*).
Kenge-Zelant s. (*topon.*) Noua Zeelandă.
Kenge-Zelant-añkuti s. (*orn.*) călifar neo-zeelandez (*lat.*, *Tadorna variegata*).
kenge-zelantlı s., *adj.* neozeelandez.
Kenge-Zelant-şomari s. (*orn.*) rață de Noua Zeelandă (*lat.*, *Aythya novaeseelandiae*).
Keniye s. (*topon.*) Kenya.
keniyelí s., *adj.* kenyan.
kenít I. *adj.* zaharos; zaharat. **II.** s. 1. zahăr. 2. bomboană. 3. (*med.*) diabet.
kenítkabi s. zaharniță.
kenítkoşuw s. îndulcire.
kenitlemek *v.t.* a zaharisi.
kenitlengen *adj.* zaharisit.
kenitlenme s. zaharisire.
kenitlenmek *v.i.* a se zaharisi.
kenitler s., *pl.* zaharuri.
kenitlí *adj.* 1. zaharos; zaharat. 2. dulce; îndulcit. 3. (*med.*) diabetic.
kenitlik s. zaharniță.
kenitsız *adj.* neîndulcit; amar.
kenittiy *adj.* dulce.
kent s. oraș.
kentlí *adj.* orășean; citadin.
kentsoylı s. burhez.
kentsoylılık s. burhezie.
keñ *adj.* 1. larg; amplu; lat. 2. (*d. locuri*) neexploarat; neexploatat; virgin. // **•keñ soramak** (*pol.*) a interpela.
keñay s. lună plină.
keñeş s. sfat; povață.
keñeşçı s. sfetnic; consilier. // **•kanuniy keñeşçı** (*jur.*) jurisconsult.
keñeşçımuwallım s. (*şcol.*) diriginte.
keñeşçımuwallıme s. *f. (şcol.)* dirigintă.
keñeşçımuwallımlık s. (*şcol.*) dirigenție.
keñeşleşmek *v.i.* a se sfătui; a se povățui; a se consulta.
keñeşme s. adunare; sfat; consiliu; reuniune; ședință.
keñeşmek *v.i.* a se sfătui; a se povățui; a se consulta.
keñeşúw s. sfătui; povățui; consulta.
keñgır s. (*anat.*) coastă.
keñiygen *adj.* largit.
keñiyme s. extindere; expansiune; lărgire. // **•keñiyme emsalı** coeficient de dilatație.
keñiymek *v.i.* 1. a se lărgi; a se mări; a se lăți. 2. a se extinde; a lua proporții; a crește; a se dezvolta.
keñiytılgen *adj.* extins.

keñiytmek *v.t.* a lărgi; a mări; a extinde; a lăți.
keñleşken *adj.* dilatat.
keñleşme s. (*fiz.*) dilatare; dilatație.
keñleşmek *v.i.* a se dilata.
keñleştmek *v.t.* a dilata.
keñliy *adv.* lățiș; în sensul lățimii.
keñlik s. 1. bunăstare; prosperitate. 2. (*fiz.*) amplitudine.
keñlik-mollık s. vastitate.
keñmanzaralı *adj.* panoramic. // **•keñmanzaralı film** film panoramic.
keñ-mol *adj.* 1. spațios; larg. 2. voluminos; încăpător; considerabil.
keñnezaretlı *adj.* panoramic.
keñsorawlı *adj.* (*pol.*) interpelat.
keñsoraw s. (*jur.*) interpelare.
keñsorawlı *adj.* (*pol.*) interpelat.
keñsuwal s. (*jur.*) interpelare. // **•keñsuwal etmek** (*pol.*) a interpela.
keñsuwallı *adj.* (*pol.*) interpelat.
kepaze *adj.* 1. fără valoare; banal; comun. 2. nemernic; ticălos.
kepazelık s. 1. nemernicie; ticăloșie. 2. banalitate; lucru comun.
kepek s. 1. tărăță. 2. mătreață. // **•kepekten sora un aga** după tărăță curge făină.
kepeklı *adj.* 1. cu tărăță; din tărăță. 2. cu mătreață.
kepenek s. 1. (*ent.*) molie (*lat.*, *Tinea*). 2. (*tehn.*) elice.
kepeneklı *adj.* (*mat.*) spiralat; elicoidal.
kepenk s. oblon; chepeng.
kepin s. (*la musulmani*) giulgiu; lințoliu.
kepşe s. 1. (*tehn.*) cupă. 2. minciog. 3. (*constr.*) cancioc.
kepter s. (*orn.*) porumbel; hulub (*lat.*, *Columba domestica*).
kepter, kók- s. (*orn.*) porumbel de stâncă (*lat.*, *Columba livia*).
kepterı, şól- s. (*orn.*) porumbel de scorbură (*lat.*, *Columba oenas*).
ker I. *adj.* negru ca și corbul. **II.** s. (*orn.*) corb (*lat.*, *Corvus corax*).
ker, kalın-tumşuklı- s. (*orn.*) corb cu cioc gros (*lat.*, *Eurystomus glaucurus*).
ker, kızıl- s. (*orn.*) dumbrăveancă roșie (*lat.*, *Coracias naevia*).
ker, kók- s. (*orn.*) cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (*lat.*, *Coracias garrulus*).
ker, pembe-karınlı-kók- s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră cu piept roz (*lat.*, *Coracias caudata*).
ker, tel-kuyrukli-kók- s. (*orn.*) dumbrăveancă albastră cu coadă de rândunică (*lat.*, *Coracias abyssinicus*).
ker, yakalı- s. (*orn.*) corb gulerat (*lat.*, *Corvus albicollis*).
keramet s. 1. minune; miracol. 2. înțelepciune.
kerametlı *adj.* 1. minunat; miraculos. 2. înțelept.
kerata I. *adj.* 1. încornorat; înșelat. 2. (*d. copii*) neastâmpărat; zburdalnic; ștrengar; poznaș. **II.** s. încălțător; limbă de pantofi.
keratalık s. neastâmpăr; zburdălnicie; ștrengărie; poznaș.
kerbalığı s. (*iht.*) corb (*lat.*, *Corvina nigra*).
kerç s. halcă; bucată mare.
kerdan s. (*anat.*) gușă; gât; grumaz.
kerdanlı *adj.* gușat.
kerdanlık s. colier; colan; salbă. //

• **inğiy kerdanligi** colier de perle.
kerdeme s. (bot.) năsturel; cardama; bobâlnic; măcriș-de-baltă (lat., *Nasturtium officinale*).

kerdemesi, ördek- s. (bot.) brânăuță; rapiță-sălbatică (lat., *Nasturtium palustre*).

kerdiy s. strat de flori; răzor.

kere s. dată; oară; rând. // • **bir kere** o dată; vreodată. • **bir kere taa** încă o dată. • **biringi kere** prima dată. • **kaş kere?** de câte ori?; • **kóp kere** de multe ori.

kerefe s. carafă.

kerege s. stâlp; prăjină.

keregirgi s., adj. determinist.

keregirgilik s. (fil.) determinism.

kerek I. adj. necesar; trebuincios; indispensabil. II. conj. fie... fie...; atât... cât... și...; III. s. necesitate; nevoie; trebuință.

// • **almasi kerek** trebuie să ia. • **Ayişe bolsa kerek** probabil că este Ayşe. • **aytuw kerek** trebuie spus.

• **bizim de barmamiz kerek** trebuie să mergem și noi. • **bolsa kerek** pesemne; probabil.

• **ehemmiyet men tebaruz ettirmek kerek ke** trebuie să evidențiez în mod deosebit că.

• **karburatorni temizlemek kerek** trebuie curățat carburatorul.

• **kelmesi kerek edí** trebuia să vină. • **kerek bolsa** dacă trebuie.

• **kerek gibi salışmay** nu funcționează cum trebuie. • **kerek tuwul bolsa** dacă nu trebuie.

• **kerekmiy maga** nu-mi trebuie. • **maga bir hamal kerek** am nevoie de un hamal. • **ne kerek saga?** ce-ți trebuie?; • **tışni totirmak kerek** dintele trebuie plombat.

• **toplantiga onı da şakirmek kerek** trebuie chemat și el la adunare. • **trenni awuşturmam kerek** trebuie să schimb trenul.

kerekken adj. necesar. // • **ışpatlanmak kerekken** ceea ce era de demonstrat.

kerekkende adv. dacă trebuie; când trebuie; dacă este necesar; la nevoie; la rigoare.

kerekli adj. necesar; trebuincios; indispensabil.

kereklik s. materiale; bunuri; mijloace; necesitate; nevoie; trebuință.

// • **kereklik kipi** (gram.) modul necesitativ. • **sert kereklik** necesitate dură.

kerekmegen adj. inutil; nefolositor; netrebuincios; superfluu.

kerekmek v.i. a trebui; a fi nevoie; a fi necesar. // • **kerektir saga!** așa-ți trebuie!; • **kóp saw bolıñız, kerekmiy edí!** mulțumesc mult, nu era necesar!;

kerekmeme s. inutilitate.

kerekse adv. dacă trebuie; când trebuie; dacă este necesar; la nevoie; la rigoare.

kereksiz adj. inutil; netrebuincios; de prisos; nefolositor.

kereksizlik s. inutilitate.

kereksiztirışkan adj. zădărnicit; anihilat.

kereksiztirıştırma s. zădărnicare; anihilare.

kerekşe s. 1. motiv; pricină; cauză. 2. (mat.) corolar.

kerekte adv. dacă trebuie; când trebuie; dacă este necesar; la nevoie; la

rigoare. // • **may kerekte un ketiresin** când trebuie ulei aduci făină.

kerektirgen s. 1. cauzator; determinant. 2. (gram.) determinant.

kerektirgilin adj. determinat; cauzat.

kerektirme s. determinare; implicare; cauzare.

kerektirmek v.t. a determina; a implica; a necesita; a cauza. // • **telesuw kerektirmek** a impune grabă; a cere iuteală.

kerem s. 1. mărinimie; noblețe; generozitate; chere. 2. (zool.) veveriță (lat., *Sciurus vulgaris*).

keremit s. cărămidă; țiglă. // • **şireli keremit** teracotă.

keremitrengi adj. cărămiziu; bric; teracot.

keremitsi s. cărămidar.

keren, ak- s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).

keren, kara- s. (orn.) gaie neagră (lat., *Milvus migrans*).

keren, kara-kanatli- s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).

keren, kara-omizli- s. (orn.) gaie albă (lat., *Elanus caeruleus*).

keren, kizil- s. (orn.) gaie roșie (lat., *Milvus milvus*).

keren, şatal-kuyrukli- s. (orn.) gaie cu coadă de rândunică (lat., *Chelictinia riocourii*).

kerenay s. (muz.) buciom.

kereni, gılbız- s. (orn.) uliu de melci (lat., *Rostrhamus sociabilis*).

kerep s. păienjenie; pânză de păianjen.

kereste s. cherestea.

keresteği s. cherestegiu.

keretvet s. canapea.

kerewez s. (bot.) țelină (lat., *Apium graveolens*).

keres s. cireașă.

kergen s. (orn.) ciocârlie de câmp (lat., *Alauda arvensis*).

kergep s. (text.) gherghef.

kergin adj. încordat; tensionat; stresat (și fig.).

kerginleşken adj. încordat; stresat; tensionat.

kerginleşme s. stres.

kerginleşmek v.i. a se încorda; a se tensiona; a se stresa (și fig.).

kerginleştırmek v.i. a încorda; a tensiona; a stresa (și fig.).

kerginleşuw s. încordare; tensionare; stresare (și fig.).

kerginlik s. încordare; tensionare; stres (și fig.). // • **kan kerginligi** (med.) tensiune.

kerim adj. generos; darnic; mărinimos.

Kerim, El- s. (relig., arab.) "Cel mărinimos" (unul din cele 99 preafrumoase nume atribuite în Coran lui Dumnezeu/Allah).

kerime s. fiică; fată.

Kerime s. (antrop. f., arab.) "Cea mărinimoasă".

Kerim-Kuyusi s. (topon.) ("Fântâna lui Kerim") Zorile (jud. Constanța).

Kerip s. (antrop. m., arab.) "Aproapele" (unul din cele 400 de nume atribuite în Coran Profetului Muhammed Aliyşelam).

keriya s. război de țesut.

keriyağezî s. (bot.) iarbă-stelată (lat., *Sherardia arvensis*).

keriyakirmizisi s. (bot.) roibă; garanță; otrăfel; pațachină; rumenele

(lat., *Rubia tinctorum*).

keriyaşewetî s. (bot.) drobușor; boiengioaie; cardama; laba-măței (lat., *Isatis tinctoria*).

keri I. adj. 1. posterior; din spate; de dinapoi. 2. înapoiat; retrograd. II. adv. înapoi; în spate; îndărăt. III. s.

1. partea de dinapoi; partea din spate; dos. 2. sfârșit; final. 3. rest; rămășiță.

// • **keri kakmak** a respinge; a refuza; a recuza.

keri, Hint-kók- s. (orn.) dumbrăveancă albastră indiană (lat., *Coracias benghalensis*).

keride adv. în spate; în urmă; înapoi.

keriden adv. din spate; din urmă; dinapoi.

kerige adv. spre spate; înapoi; îndărăt.

kerigi s., adj. (pol.) reacționar.

kerigilik s. (pol.) reacționarism; reacțiune.

kerikagılan adj. 1. (fiz.) respins. 2. recuzat; refuzat.

kerikakma s. 1. (fiz.) respingere. 2. recuzare; refuz.

kerikalgan s. codaș; înapoiat; decăzut.

kerilegen adj. decăzut; degradat; regresiv.

kerileme s. 1. retragere; dare înapoi. 2. (fig.) regres; decădere.

kerilemek v.i. 1. a se retrage; a da înapoi. 2. (fig.) a regresa; a da înapoi; a decădea.

kerilgen adj. tensionat; întins; extins; încordat; stresat.

kerilik s. 1. îndărătnicie; încăpățănare. 2. regres; înapoiere; decădere.

kerilim s. 1. (fiz.) tensiune; voltaj. 2. (med.) tensiune; stres. 3. tensionare; încordare; întindere; extindere. //

• **kan kerilimi** (med.) tensiune.

kerilimli adj. 1. încordat; tensionat; stresat. 2. extensiv.

kerilimölşer s. (fiz.) voltmetru; tensiometru.

kerilme s. tensiune; tensionare; încordare; stresare; întindere; extindere.

kerilmek v.i. 1. a se întinde; a se extinde. 2. a se încorda; a se tensiona.

// • **kanim kerildi** am tensiune.

keringen adj. întins (pt. relaxare).

kerinmek v.i. a se întinde (pt. relaxare).

kerinuw s. întindere (pt. relaxare).

kerisi postp. îndărătul; dinapoia; înapoia.

kerisinde adv. în spatele; în spinarea; pe verso.

kerisinden adv. din spatele; din spinarea; de pe verso.

kerkana s. bordel; casă de toleranță.

kerken s. (la animalele rumegătoare) ierbar; rumen.

kerkinşek s. (orn.) șoim de iarnă; vânturel de iarnă; șoimul porumbeilor (lat., *Falco columbarius*).

kerkinşekşi s. șoimar.

Kermadec-Adalari-boraganşisi s. (orn.) rândunica furtunii de Insulele Kermadec (lat., *Pterodroma neglecta*).

kerme s. tensiune; tensionare; încordare.

kermek v.t. 1. a întinde; a extinde. 2. a tensiona; a încorda.

kermesik s. 1. fructul sângerului. 2. (bot.) sânger (lat., *Cornus sanguinea*).

kermeza s. chermeză.
kerpez s. (bot.) țelină (lat., *Apium graveolens*).
kerpiş s. chirpic.
kerrat s. dată; oară; rând. // **•kerrat getveli** (mat.) tabla înmulțirii.
kerşek I. adj. adevărat; real; veridic.
II. s. adevăr; realitate; veridicitate.
kerşeklenmek v.i. **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adevăra; a se confirma.
kerşekleşken adj. **1.** realizat; îndeplinit. **2.** adevărit; confirmat.
kerşekleşme s. (mat.) probă; verificare.
kerşekleşmek v.i. **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adevăra; a se confirma.
kerşekleştirme v.t. **1.** a adevăra; a confirma; a întări. **2.** a proba; a controla; a verifica (*şi mat.*). **3.** a realiza; a îndeplini; a împlini.
kerşekli adj. real; adevărat.
kerşekliik s. realitate; adevăr; veridicitate.
kerşekşi s., adj. realist.
kerşekşilik s. realism.
kerşekten adv. într-adevăr; în realitate; de fapt.
kerşeküstü adj. suprarrealist.
kerşeküstüğü s. suprarrealist.
kerşeküstüğülük s. suprarrealism.
kerşengî, denîz- s. (zool.) rac-de-mare; homar; stacoji (lat., *Homarus vulgaris*).
kerşenk s. **1.** (zool.) rac (lat., *Astacus fluviatilis*). **2.** (med.) cancer. **3.** (med.) cangrenă; plagă.
kerşenkubî s. (fitop.) tăciune; mălură.
kerşenkleşken adj. cangrenat.
kerşenkleşme s. cangrenare.
kerşenkleşmek v.i. a se cangrena.
kerşenklî adj. cangrenat.
kerşenleşegî s. (fitop.) tăciune; mălură.
kerte s. **1.** creastătură; tăietură. **2.** grad; măsură. **3.** (nav.) cart compus. // **•kertesin geşmek** a depăşi măsura. **•kertesine ketirmek** a găsi momentul potrivit.
Kertelî/Kertîk-Pinar s. (topon.) ("Fântâna Incrustată") Curcani (jud. Constanța).
kertenkele s. (zool.) șopârlă (lat., *Lacerta vivipara*).
kertenkele, yeşil- s. (zool.) guşter (lat., *Lacerta viridis*).
kertenkelekuyruğı s. (bot.) șopârlită; busuioac-de-câmp (lat., *Prunella vulgaris*).
kertenkelesutî s. (bot.) susai (lat., *Sonchus oleraceus*).
kertesinde adv. la timp; la momentul oportun. // **•tam kertesinde** la timp; la momentul oportun.
kertî I. adj. adevărat; real; veridic; autentic. **II. s.** adevăr; realitate; veridicitate; autenticitate.
kertiden adv. într-adevăr; în realitate; de fapt.
kertigî s., adj. realist.
kertigilik s. realism.
kertik I. adj. crestat; incizat; tăiat. **II. s. 1.** creastătură; incizie; tăietură. **2.** (geogr.) trecătoare; defileu; strâmtoare; chei; strungă. **3.** strungă (la stână).
Kertîk/Kertelî-Pinar s. (topon.) ("Fântâna Incrustată") Curcani (jud. Constanța).
kertikleme v.t. a cresta; a inciza; a tăia.

kertilemek *v.t.* **1.** a adevări; a confirma; a întări. **2.** a proba; a controla; a verifica. **3.** a realiza; a îndeplini; a împlini.

kertilenmek *v.i.* **1.** a se adevări; a se confirma. **2.** a se realiza; a se îndeplini.

kertileşken *adj.* **1.** realizat; îndeplinit. **2.** adevărit; confirmat.

kertileşme *s.* (*mat.*) probă; verificare.

kertileşmek *v.i.* **1.** a se realiza; a se îndeplini. **2.** a se adevări; a se confirma.

kertileştirmek *v.t.* **1.** a realiza; a îndeplini; a împlini. **2.** a proba; a controla; a verifica (*şi mat.*). **3.** a adevări; a confirma; a întări.

kertilî *adj.* real; adevărat.

kertilîgikoplangan *adj.* autentificat.

kertilîk *s.* realitate; adevăr; veridicitate; autenticitate.

kertilîkkoplamasî *s.* autentificare.

kertiústî *adj.* supraréalist.

kertiústûgî *s.* supraréalist.

kertiústûgúlúk *s.* supraréalism.

kertme *s.* încrustaţie.

kertmek *v.t.* a încrusta.

kertmelî *adj.* încrustat.

kertpe *s.* 1. pară. **2.** (*bot.*) păr (*lat., Pyrus sativa*).

kertpesî, taw- *s.* (*bot.*) păr-pădureţ (*lat., Pyrus communis; Amygdalis formis*).

kerúw *s.* întindere; extindere; încordare.

kerwan *s.* caravană. // **•deweran kerwanî** caravană cinematografică.

kerwankuşî *s.* (*orn.*) culic mare; fluierar (*lat., Numenius arquata*).

kerwankuşî, înge-tumşukli- *s.* (*orn.*) culic cu cioc subţire (*lat., Numenius tenuirostris*).

kerwankuşî, kîşkene- *s.* (*orn.*) culic pitic (*lat., Numenius minutus*).

kerwankuşî, kîşkene-sûrmelî- *s.* (*orn.*) culic mic (*lat., Numenius phaeopus*).

kerwankuşî, Peruw- *s.* (*orn.*) pasărea-ogorului peruviană (*lat., Burhinus superciliaris*).

kerwankuşî, Senegal- *s.* (*orn.*) pasărea-ogorului senegaleză (*lat., Burhinus senegalensis*).

kerwankuşî, şimaliy- *s.* (*orn.*) culic nordic (*lat., Numenius borealis*).

kerwankuşî, taşlik- *s.* (*orn.*) pasărea-ogorului (*lat., Burhinus oedicnemus*).

kerwansaray *s.* han.

kerwansaraygî *s.* hangiu.

kesafet *s.* densitate; concentraţie.

kesafetîuşken *adj.* rarefiat.

kesafetlî *adj.* densificat; concentrat.

kesafettuşmesî *s.* rarefiere.

kesbetîlgen *adj.* dobândit; câpătat; câştigat.

kesbetîlmek *v.i.* a se dobândi; a se câpăta; a se câştiga.

kesbetken *adj.* câştigător.

kesbetmek *v.t.* a dobândi; a câpăta; a câştiga.

kese *s.* **1.** pungă; săculeţ. **2.** (*med.*) chist. **3.** marsupiu. **4.** (*anat.*) vezică; băşică.

kesek *s.* bucată.

kesekâatî *s.* pungă (*de hârtie*).

kesek-kesek *s.* bucăţi.

kesekleme *s.* îmbrucătăţire.

keseklemek *v.t.* a îmbrucătăţi.

keseklengen *adj.* îmbrucătăţit.

keseklenmek *v.i.* a se îmbrucătăţi.

keseklî *adj.* îmbrucătăţit.

keseşşik s. bucătică.
keseşkiy-keseşkiy *adj.* mare; enorm.
keseliler s., *pl.* marsupiale.
kesem s. jurământ; legământ.
kesenek s. arendare; arendă. //
•kesenekke almak a lua în arendă.
kesenekbeberilgen *adj.* arendat.
keseneklí *adj.* arendat.
kesenekşí s. arendaş.
kesenkes *adv.* sigur; în mod precis.
keseşik s. 1. pungaţă; săculeţ. 2. (*anat.*) veziculă; băşicuţă.
kesif *adj.* dens.
kesík I. *adj.* 1. tăiat; mutilat. 2. întrerupt; intermitent. II. s. tăietură. // **•kesík kon** (*mat.*) trunchi de con.
kesík-kesík *adj.* tăiat în bucăţi.
kesíksíz *adj.* neîntrerupt; neîncetat.
kesílgen *adj.* tăiat.
kesíme s. 1. tăiere. 2. întrerupere; încetare.
kesímek *v.i.* 1. a fi tăiat. 2. a se întrerupe; a înceta. 3. (*fig.*) a se epuiza; a obosi. 4. (*d. lapte*) a se tăia. // **•arasi kesílmek** a nu se întrerupe; a dura; a continua. **•arkasi kesílmek** a se întrerupe. **•ayakları kesílmek** a i se tăia picioarele. **•buz kesílmek** a se lăsa gerul. **•kayretí kesílmek** a se descuraja. **•nefesí kesílmek** a i se tăia suflarea. **•sap-sarı kesílmek** a se face galben ca ceara. **•sesi-solígí kesílmek** a i se tăia suflarea şi vocea; a-i pieri graul. **•suratí/şirayí kúldiy kesílmek** a se întuneca la faţă. **•sútí kesílmek** a i se tăia laptele. **•takatí/meğalı kesílmek** a i se tăia puterile; a se istovi. **•tizleri kesílmek** a i se muia genunchii. // **•múnasebetlerní kesílmesi** (*pol.*) întreruperea relaţiilor.
kesím s. 1. tăiere; tăietură. 2. întrerupere; încetare; pauză. 3. arendare; arendă. 4. porţiune; secţiune.
kesímgeberilgen *adj.* arendat.
kesímğí s. arendaş.
kesímli *adj.* 1. tăiat. 2. întrerupt; încetat; în pauză. 3. arendat. 4. porţionat; secţionat.
kesín *adj.* categoric; cert; ferm; hotărât; definitiv.
kesínleşken *adj.* stabilit; hotărât; fixat; definitivat.
kesínleşmek *v.i.* a se fixa; a se hotărî; a se stabili; a se definitiva.
kesínleştırme s. stabilire; hotărâre; fixare; definitivare.
kesínleştırmek *v.t.* a fixa; a hotărî; a stabili; a se definitiva.
kesínlik s. certitudine; fermitate; hotărâre.
kesintí s. 1. bucată; fragment. 2. întrerupere; răgaz; pauză. 3. (*fig.*) reţinere.
kesíp-alingan *adj.* retezat; tăiat; tranşat; decupat; amputat; extirpat; ciuit.
kesíp-aluw s. retezare; tăiere; tranşare; decupare; amputare; extirpare; ciuitire.
kesíp-atılgan *adj.* retezat; tăiat; tranşat; decupat; amputat; extirpat; ciuit.
kesíp-atuw s. retezare; tăiere; tranşare; decupare; amputare; extirpare; ciuitire.
kesíp-geşken s. (*mat.*) secantă.
kesíp-sıgarılgan *adj.* răscroit.

kesíp-şigaruw s. răscroială.

kesír s. 1. (med.) fractură. 2. (mat.) fracție. // **•bayagî kesír** (mat.) fracție ordinară. **•bólınmez kesír** (mat.) fracție simplă. **•kesír bırıńı** (mat.) unitate fracțională. **•kesír sayısı** numeral fracționar. **•onlık kesír** (mat.) fracție zecimală; zecimală.

kesırgeayırılğan adj. fracționat.

kesırgeayıruw s. fracționare.

kesirli adj. (mat.) fracționar. // **•kesirli sayı** (mat.) număr fracționar.

kesiş s. întretăiere.

kesişken adj. 1. (mat.) concurent; convergent; intersectat. 2. tăiat; întretăiat. // **•kesişken siziklar** (mat.) drepte concurente.

kesişme s. 1. tăiere; întretăiere. 2. (mat.) concurență; convergență; intersectare.

kesişmegen adj. (mat.) neconcurent; neconvergent. // **•kesişmegen siziklar** (mat.) drepte neconcurente.

kesişmek v.i. 1. a se întretăia; a se intersecta. 2. (mat.) a fi concurent; a converge.

kesişmiykalı adj. (mat.) neconcurent; neconvergent.

kesken I. adj. (mat.) secant. II. s. (mat.) secantă.

keskín adj. 1. ascuțit; tăios; pătrunzător; acut. 2. (d. privire) ascuțit; pătrunzător. 3. (d. ger, vânt) tăios; aspru; violent. 4. (fig.) caustic; usturător. // **•keskín ğel** vânt aspru. **•keskín pişak** cuțit ascuțit. **•keskín tıl** limbă ascuțită.

keskínlik s. 1. ascuțime. 2. (fig.) putere de pătrundere; perspicacitate.

keskış s. tăiș.

keslenşık s. (zool.) șopârlă (lat., *Lacerta vivipara*).

kesme I. adj. cubic. II. s. 1. tăiere; tăietură; decupare. 2. șliț. 3. (med.) sector. // **•dayıre kesmesi** (mat.) sector de cerc. **•enine kesme** (mat.) secțiune transversală. **•kesme işi** traforaj. **•kesme şeker** zahăr cubic. **•uzunluguna kesme** (mat.) secțiune longitudinală.

kesmek v.t. 1. a tăia. 2. a ciunti; a mutila. 3. a amputa. 4. (tehn.) a debita; a tăia. 5. a înjunghia; a ucide. 6. (fig.) a opri; a pune capăt. 7. (fig.) a întrerupe; a suspenda. 8. a străbate; a traversa. // **•aldın/ğolın kesmek** a-i tăia calea; a-l tâlhări. **•asıp kesmek** a tăia și spânzura; a nimici; a teroriza. **•ateş kesmek** (mil.) a înceta focul; a opri tragerea. **•awuruwnı kesmek** a seda; a anestezia. **•ayagın kesmek** a-i tăia picioarele cuiva; a-i opri calea; a-i interzice accesul. **•başından kesmek** a-l curma din rădăcini; a-l extirpa. **•ğep kesmek** a buzunări; a fura din buzunare. **•ğesaretı kesilmek** a i se tăia inima; a-și pierde curajul. **•ğolın kesip tutmak** a-l prinde; a-l intercepta. **•ğolın kesmek** a tăia drumul cuiva; a-i ține drumul; a-l tâlhări. **•hızın kesmek** a-i reduce viteza; a-i tăia avântul. **•kesip almak/atmak** a rețea; a tranșa; a detașa; a decupa; a amputa; a extirpa; a ciunti. **•kesip şigarmak** a răscroi. **•kıska kesmek** a-și scurta vorba; a rezuma. **•memeden kesmek** a înțărca. **•mıngen**

dalın kesmek a-și tăia craca de sub picioare. **•mıyığın balta kesmemek** a nu-i ajunge cuiva cu prăjina la nas. **•ot kesmek** a prăși; a curăța de buruieni. **•para kesmek** a bate monedă; a tăia bani; a fi doldora de bani; a câștiga mulți bani. **•sózın kesmek** a-i tăia cuiva vorba; a-i rețea vorba; a-i lua vorba din gură. **•sútten kesmek** a înțărca pe cineva. **•úmútún kesmek** a pierde orice speranță. // **•şášımnı kıska kesiniz!** tundeți-mă scurt!

kesmelik s. carieră de piatră.

kesmık s. 1. pleavă. 2. (gastron.) teamea.

Kessler'nın-sayragı s. (orn.) sturz cu spate alb (lat., *Turdus kessleri*).

kestane s. 1. castană comestibilă. 2. (bot.) castan-bun (lat., *Castanea sativa*; *Castanea vesca*).

kestanerengı adj. 1. castaniu. 2. (d. păr) șaten.

kestanerengı-kuşaklı-ankut s. (orn.) călifar alb (lat., *Tadorna tadorna*).

kestanerengı-ördek s. (orn.) rață castanie (lat., *Anas castanea*).

kestanesi, at- s. (bot.) castan-sălbatic (lat., *Aesculus hippocastanum*).

kestanesi, ğer- s. (bot.) alunele; baraboi (lat., *Chaerophyllum bulbosum*).

kestanesi, kırmızı-at- s. (bot.) castan-roșu (lat., *Aesculus carnea*).

kestaneshık s. (anat.) prostată.

kestere s. (bot.) crețior; vindecea; betonică; frunza-tăieturii; iarbă-de-rană (lat., *Stachys officinalis*; *Betonica officinalis*).

kesteresi, gün- s. (bot.) urechea-iepurelui (lat., *Stachys lanata*).

kesteresi, koyan- s. (bot.) pavază; jale; jaleș (lat., *Stachys germanica*).

kesteresi, taw- s. (bot.) bălbisă (lat., *Stachys silvatica*).

kestirgen adj. determinativ.

kestirilgen adj. stabilit; precizat; scurtat.

kestirılme s. stabilire; precizare.

kestirılmegen adj. nedeterminat.

kestirılmek v.i. a se stabili; a se preciza.

kestırme I. adj. definitiv; categoric. II. s. 1. tăiere; scurtare. 2. (med.) extirpare. // **•kestırme ğol** scurtătură.

kestırme v.t. 1. a determina să taie. 2. (fig.) a stabili; a hotărî; a fixa. // **•şášın kestırme** a se tunde.

kestırúwǵı adj. tăietor. // **•úmút kestırúwǵı** dezolant.

kesúw s. tăiere.

kesúwǵı I. adj. incisiv; tăietor. II. s. (mat.) secantă. // **•kesúwǵı kenar** (tehn.) muchie tăietoare.

kesúwǵıtış s. (anat.) dinte incisiv.

keş adv. târziu; ulterior. // **•keş kalmak** a întârzia. // **•eñ keş** cel târziu. **•keş boldı** s-a făcut târziu. **•keş wakıt** oră târzie. **•taa keş** mai târziu.

keşbirakma s. întârziere; tărăgănare; tergiversare.

keşe I. adv. noaptea; în cursul nopții. II. s. noapte. // **•keşenı kúndızge katmak** a face din noapte zi. // **•biñ bir keşe** o mie și una de nopți. **•bir keşe işinde**

într-o singură noapte. **•bo keşe boratağak** noaptea aceasta va viscoli. **•ğañı yıl keşesi** revelion. **•Kadırlı keşesi** (relig., la musulmani) a 27-a zi a lunii Ramadan. **•karañǵı keşelerde kórmıymen** în nopțile întunecoase nu văd. **•kayırılı/ıǵı keşe(ler)!** noapte bună! **•keşe awtobuzları** autobuze de noapte. **•keşe bolsa terliymen** transpir noaptea. **•keşe newbeti** schimb de noapte.

keşebaskını s. (mil.) atac de noapte; incursiune de noapte.

keşe-bekeşe adv. din noapte în noapte.

keşebekşısı s. paznic de noapte.

keşebolu s. înnoptare.

keşeden adv. din timpul nopții.

keşeden-keşege adv. din noapte în noapte.

keşege adv. la noapte; pentru la noapte. // **•keşege ğawun ğawa** la noapte plouă.

keşegı adj. de noapte; nocturn.

keşegısı s. cel de noapte; cel nocturn.

keşe-karabaşı s. (orn.) stârc de noapte; corb de noapte (lat., *Nycticorax nycticorax*).

keşe-kepenegı s. (ent.) molie; fluture-de-noapte (lat., *Tinea*).

keşekuşı s. (zool.) liliac (lat., *Vespertilio*).

keşe-kúndúz adv. zi și noapte. // **•keşe-kúndúz hep ğolda** zi și noapte e pe drum. **•keşe-kúndúz kar ğawdı** a nins zile și nopți.

keşekyorlıǵı s. bezna nopții.

keşelemek v.i. a înnopta; a rămâne peste noapte.

keşelik I. adj. de noapte; nocturn. II. s. cămașă de noapte. // **•renklı keşelik** cămașă de noapte colorată.

keşeortası s. miezul nopții. // **•keşeortasında telefon şaldı** la miezul nopții a sunat telefonul.

keşeortasında s. la miezul nopții.

keşe-sefası s. (bot.) barba-împăratului; nopțiță; norea (lat., *Mirabilis jalapa*).

keşeyarısı s. miezul nopții.

keşeyarısında s. la miezul nopții.

keşfetılgen adj. descoperit; găsit.

keşfetılmek v.i. a se descoperi.

keşfetken s. descoperitor; găsit.

keşfetmek v.t. 1. a afla; a descoperi; a inova; a inventa. 2. a explora.

keşif s. 1. descoperire; explorare; inovație; invenție. 2. (mil.) recunoaștere. 3. (jur.) expertiză. // **•keşif bolmak** a se descoperi; a se găsi.

keşis s. călugăr.

keşislik adj. monahal.

keşigúw s. întârziere; suspendare; amânare.

keşik s. gardă de noapte.

keşikken adj. 1. tergiversat; lungit; tărăgănat. 2. întârziat; amănat; suspendat; tardiv; târziu.

keşikme s. întârziere. // **•keşikmemni bağışlañız!** scuzați-mi întârzierea!; **•trennıñ keşikmesi** întârzierea trenului.

keşikmeden adv. fără întârziere; neîntârziat; îndată; numaidecât; deodată. // **•keşikmeden kabul eter mı?** mă primește imediat?;

•şerık sáát keşikmeden punctual; fără sfertul de oră academic.

keşikmek v.i. a întârzia. // **•terakay keşiktim** am întârziat

puțin. • **tren keşige** trenul întârzie.
keşikmelí *adj.* întârziat; cu întârziere.
 // • **şerik sâat keşikmelí** un sfert de oră după timpul dat; sfertul de oră academic.
keşiktırılgen *adj.* suspendat; amânat.
keşiktırılmek *v.i.* a se amâna.
keşiktırme *s. 1.* întârziere; amânare.
2. tergiversare; târăgănare.
keşiktırme *v.t. 1.* a întârzia; amânare. **2.** a tergiversa; a târăgăna.
keşindirme *s.* întreținere; hrănire; susținere.
keşindirmek *v.t.* a întreține; a hrăni; a susține.
keşinegek *s.* hrană; subzistență.
keşinme *s.* subzistență. // • **keşinme dertí** lupta pentru existență.
keşinmek *v.i. 1.* a se întreține. **2.** a-și câștiga existența. **3.** a se înțelege; a se împăca; a trăi în bună înțelegere. // • **kuri ótmek men keşinmek** a trăi cu pâine uscată.
keşir *s. (bot.)* morcov (*lat., Daucus carota sativa*).
keşir, ak- *s. (bot.)* păstărnac (*lat., Pastinaca sativa hortensis*).
keşir, ğir- *s. (bot.)* morcov-sălbatic; rușinea-fetei; buruiana-rușinii (*lat., Daucus carota; Daucus silvestris*).
keşkalgan *adj.* întârziat; tardiv; tergiversat; târăgănat.
keşkaluw *s.* întârziere; zăbavă; tergiversare; târăgănare.
keşke *adv.* măcar dacă; măcar de. // • **keşke bilgen bolsam** dacă aș fi știut. • **keşke bolmasa edí** de nu s-ar fi întâmplat. • **keşke kelse** măcar de-ar veni.
keşmeş *s. (gastr.)* stafidă.
keşniş *s. (bot.)* coriandru (*lat., Coriandrum sativum*).
keşte *s. 1.* raft; poliță. **2.** broderie.
keşteĝi *s.* brodează.
keştelemek *v.t.* a broda.
keştelegen *adj.* brodat.
keşteler *s., pl.* stelaj; rafturi; polițe.
keşteli *adj.* brodat.
keştelik *s.* stelaj; rafturi; polițe.
ket *s.* obstacol; piedică. // • **ket wurmak** a împiedica; a stăvili.
ket *s.* amidon.
ketek *s.* coteț; cotineată.
keten *s. (bot.)* în (*lat., Linum usitatissimum*). // • **keten kólekse** cămașă de in.
keten, sari- *s. (bot.)* în-galben (*lat., Linum flavum*).
ketení, şayir- *s. (bot.)* in-de-câmp; ineață (*lat., Linum austriacum*).
ketenkuşi *s. (orn.)* cânepar; pietroșel cânepiu (*lat., Carduelis cannabina; Acanthis cannabina*).
ketenkuşi, kişkene- *s. (orn.)* sticlete mic (*lat., Carduelis cabaret*).
ketenkuşi, kutup- *s. (orn.)* înăriță de tundră (*lat., Carduelis hornemanni*).
ketenkuşi, sari-gágáali- *s. (orn.)* înăriță cu cioc galben (*lat., Carduelis flavirostris; Acanthis flavirostris*).
ketenkuşi, sirt- *s. (orn.)* înăriță; țintar; pasărea inului (*lat., Carduelis flammea; Acanthis flammea*).
ketenkuşi, Yemen- *s. (orn.)* cânepar de Yemen (*lat., Carduelis*

yemenensis).
ketenkuşi, yeşil- *s. (orn.)* înăriță verde (*lat., Serinus canaria serinus*).
ketenşik *s. (bot.)* fucus (*lat., Fucus vesiculosus*).
keter *s. (fin.)* cheltuială.
keter-kelmez *s.* exil; surghiun; deportare.
kete-toktay *adv.* sacadat; intermitent.
ketiyatirmek *v.i.* a fi pe ducă; a fi gata de plecare.
ketik *s. 1.* crăpătură; fisură. **2.** (*geogr.*) trecătoare; strămoare; defileu; chei. **3.** (*mil.*) breșă. **4.** strungă (*la stână*).
ketiklemek *v.t.* a crăpa; a fisura.
ketiklengen *adj.* crăpat; fisurat.
ketiklenme *s.* crăpare; fisurare.
ketiklenmek *v.i.* a se crăpa; a se fisura.
ketiklí *adj.* crăpat; fisurat.
ketilmek *v.i.* a se merge; a se duce; a se deplasa. // • **tawga ketildí** s-a mers la pădure.
ketim *s. (geogr.)* reflux.
ketip-kelgen *adj.* frecventat.
ketirgen *adj.* aducător.
ketirilealma *s.* puterea de a aduce. // • **yerine ketirilealma** realizabil.
ketirilgen *adj.* adus.
ketirilme *s.* aducere.
ketirilmek *v.i.* a fi adus. // • **karbizlar bostandan ketirilgenler** pepenii-verzi au fost aduși de la bostănărie.
ketirme *s.* aducere.
ketirmek *v.t.* a aduce. // • **akilina ketirmek** a aminti; a aduce aminte. • **biñ dereden suw ketirmek** a se scuza în fel și chip; a motiva în fel și chip. • **bir yerge ketirmek** a aduna la un loc; a reuni. • **birtaa ketirmek** a readuce. • **delil ketirmek** a argumenta; a proba; a demonstra. • **demekke ketirmek** a insinua; a sugera. • **deñkine ketirmek** a-l echilibra; a prinde momentul potrivit. • **duniyaga ketirmek** a aduce pe lume; a naște. • **ğañilik ketirmek** a inova. • **ğolga ketirmek** a aduce pe calea sa; a redresa; a ameliora. • **hizaga ketirmek** a nivela; a alinia. • **imanga ketirmek** a converti. • **kanaat ketirmek** a se convinge; a fi convins. • **kertesine ketirmek** a găsi momentul potrivit. • **kóle hálíne ketirmek** a înrobi. • **kóz aldına ketirmek** a aduce înaintea ochilor; a-și imagina; a-și închipui; a pune în vedere; a avertiza. • **miydanga ketirmek** a scoate la iveală; a crea; a realiza; a înfăptui. • **nedamet ketirmek** a regreta. • **payın ketirmek** a lua parte la...; a-și da obolul; a-și aduce contribuția. • **pişimine ketirmek** a găsi forma potrivită. • **şigilmaz vaziyetke ketirmek** a aduce într-o situație fără ieșire; a nu lăsa nicio portiță de scăpare; a pune în dificultate. • **şirpiga ketirmek** a linia; a nivela. • **soñin ketirmek** a duce la capăt; a duce la bun sfârșit; a-i aduce sfârșitul; a termina. • **suwsuz aketip suwsuz ketirmek** a duce pe cineva bou și a-l aduce vacă. • **tilge ketirmek** a menționa; a aminti; a pomeni. • **toz hálíne ketirmek** a transforma în pulbere; a

pulveriza. • **túmden/tekmilden ketirmek** a deduce. • **yerine ketirmek** a duce la îndeplinire. • **yúzún aşaga ketirmek** a înjosi; a umili. // • **bir kade suw ketirseñiz!** vă rog să-mi aduceți un pahar cu apă!; • **kardaşı bir kutuk bombon ketire** fratele său aduce o cutie cu bomboane. • **may kerekte un ketiresin** când trebuie ulei aduci făină. • **ótmek ketiríniz!** aduceți pâine!;
ketirúw *s.* aducere; import. // • **tiştan ketirúw** (*com.*) import.
ketirúwĝi *adj.* aducător. // • **yukí ketirúwĝi** somnifer.
ketiş *s. 1.* evoluție. **2. plecare. // • **ketiş teoriyası** teoria evoluționistă. • **keude ketişí** (*lingv.*) vocală tematică.
ketişčí *s., adj.* evoluționist.
ketişčilík *s.* evoluționism.
ketiş-keliş *s.* mișcare; trafic.
ket-kel *s.* relație; vizită.
ketkene *s. (ent.)* bondar; bărzăun (*lat., Bombus terrestris*).
ketken-kelgen *s.* vizitator; oaspete; musafir; trecător.
ket-kete *adv. 1.* treptat; încetul cu încetul; gradat; pe măsură ce se înaintează. **2.** din ce în ce.
ketmek *A. v.i. 1.* a pleca; a porni. **2.** a merge; a se duce; a se deplasa. **3.** (*d. un drum etc.*) a duce spre...; a da în...; **4.** (*d. îmbrăcăminte*) a se potrive; a fi pe măsură; a-i veni bine. **5.** a dura; a ține; a dăinui. **6.** a se consuma; a se cheltui. **B. v.m. (precedat de forma simplă a ger. redupl. în -y/-a/-e)** a se produce în mod cert; a se înfăptui în mod cert; a avea loc în mod cert; a se adânci în...; // • **akilî başından ketmek** a-și pierde mintile/capul; a-și ieși din minți; a se zăpăci; a izbucni. • **akili ketmek** a-i merge mintea; a-l duce capul; a fi bun la cap. • **aldga ketmek** a avansa; a înainta; a se dezvolta. • **arúw ketmek** a merge bine; a se desfășura bine. • **ayibina ketmek** a se rușina; a-i fi rușine. • **başın alıp ketmek** a-și lua câmpii; a-și lua lumea în cap. • **bek uzaklarga ketmek** a merge prea departe; a se îndepărta. • **bokşasın alıp ketmek** a-și lua traista-n băț. • **boylana-boylana ketmek** a merge privind împrejur. • **odört nal man ketmek** a merge în galop. • **eğeline ketmek** a merge la pieire. • **ğayaw ketmek** a merge pe jos. • **ğüreginden ketmemek** a nu avea pe cineva la inimă; a nu-l suferi. • **hawaga ketmek** a se duce pe vânturi; a se risipi. • **hoşına ketmek** a-i plăcea. • **huğumga ketmek** a porni la atac. • **ilerí ketmek** a avansa; a înainta. • **kaşıp ketmek** a o lua la sănătoasa; a o șterge; a evada. • **ketip kelmek** a frecventa; a se duce undeva cu regularitate. • **kókirekten ketmemek** a i se opri în gât; a fi insuportabil. • **pápıssız kaşıp ketmek** a o șterge la papuc. • **saátıty ketmek** a merge ca ceasul. • **şirayitúsí/suratı ketmek** a se trage la față. • **siyirge ketmek** a pleca la plimbare. • **siyirine ketmek** a încanta; a ferma; a vrăji. • **suwdan ketmek** a merge prin apă; a merge pe apă; a pluti. • **taşlap ketmek** a**

părăsi; a abandona. •**tígine ketmek** a fi în contradicție cu; a fi împotriva; a fi opus la. •**tîris ketmek** a merge la trap. •**tûşûngelerge ketmek** a-l fura gândurile. •**uşap ketmek** a semăna vag cu...; a aduce vag cu...; •**uşup ketmek** a-și lua zborul. •**yañgiş ğoldan ketmek** a urma o cale greșită. •**yukuga ketmek** a-l fura somnul; a adormi; a ațipi. •**zîtina ketmek** a-i fi nesuferit; a-l călca pe nervi. // •**aldîn kete** o ia înainte. •**bala babası man barabar kettî** copilul a plecat împreună cu tatăl său. •**deñiz betke kettî** s-a dus înspre mare. •**deweranga ketemen** merg la cinema. •**ġigilip kettî** s-a prăbușit brusc. •**heş hoşima ketmiy** nu-mi place deloc. •**hoşimizga ketmedi** nu ne-a plăcut. •**kartlar parkka keterler** bătrânii merg în parc. •**kayakka kete?** în ce direcție merge?; •**kaysî garadan keteğeksîñiz?** de la ce gară plecați?; •**keleğek yazga askerlikke keteğek** vara viitoare va merge în armată. •**ket mindan!** pleacă de aici!; •**ketkenden beritli kaber yok** de când a plecat nu e nicio veste. •**ketkim kelse de** chiar dacă aş pleca. •**kôşip ketken** imigrant. •**kovertaga ketiyik!** să mergem pe puncte!; •**men kôyge muwallim bolip işlemege kettim** eu am plecat la țară să lucrez ca învățător. •**merkezge kaydan ketmelimen?** pe unde trebuie să merg în centru?; •**onbeş dakika ewel kettî** a plecat acum cincisprezece minute. •**ôteberî alda ketiñiz!** mergeți puțin mai înainte!; •**papir man keteğek** va pleca cu vaporul. •**sââtım ketmiy** ceasul meu nu merge. •**seniñ aldiñda şigip kettî** a plecat înaintea ta. •**siyirime kettî** m-a fermecat. •**sizler tren men keteğeksîñiz mî?** dumneavoastră plecați cu trenul?; •**tayyare men ketkim kele** aş pleca cu avionul. •**tayyare uşup kettî** avionul a decolat. •**temsîl bek hoşima kettî** spectacolul mi-a plăcut foarte mult. •**tîşçiğge ketmelimen** trebuie să merg la dentist. •**traştan sora işke kete** se duce la lucru după bărbierit. •**tren kaşan şigip kete?** când pleacă trenul?; •**tren kaysî hattan kete?** de la ce linie pleacă trenul?; •**tren kettî mî?** trenul a plecat?; •**turnalar sira-sira keteler** cocorii pleacă rânduri-rânduri. •**yemekke ketemen** merg la masă.

ketmemek v.i. 1. (d. boli sau dureri trupești) a ține; a nu da pace. 2. a se învechi; a se uza; a se degrada. 3. a nu merge; a nu funcționa; a se deteriora.

ketmez adj. stricat; defect; deteriorat.

kettî-kelmez adj. exilat; surghiunit; deportat.

ketum adj. (d. oameni) discret.

ketumiyet s. discreție.

ketûw s. 1. plecare; pornire; deplasare. 2. mers; umblet. 3. (fig.) desfășurare; evoluție; mers. // •**ketûw o ketûw** plecarea de pe urmă.

ketwurulgan adj. 1. stăvilit; zăgăzuit. 2. barat; împiedicat; obstrucționat.

ketwuruw s. 1. stăvilire; zăgăzuire. 2. barare; împiedicare; obstrucționare.

kevgir s. strecurătoare.

kewde I. adj. corporal; trupesc. II. s. 1. (anat.) corp; trunchi; trup; bust; tors. 2. (bot.) trunchi; tulpină. 3. (tehn.) corp; carcasă; caroserie; fuzelaj. 4. (gram.) temă. // •**agaş kewdesî** trunchi de copac. •**fîil/figel kewdesî** (lingv.) temă verbală. •**îsîm kewdesî** (lingv.) temă nominală. •**kewde ğezasî** pedeapsă corporală. •**kewde ketişî** (lingv.) vocală tematică. •**tayyare kewdesî** (av.) fuzelaj.

kewdebîlîmğisî s. fiziolog.

kewdebîlîmî s. fiziologie.

kewdebîlîmîlî adj. fiziologic.

kewdegeğabişkan adj. mulat pe corp.

kewdegeğabişma s. mulare pe corp.

kewdeleme s. concretizare; întruchipare; întrupare; materializare.

kewdelemek v.t. a concretiza; a întruchipa; a întrupa; a materializa.

kewdelengen adj. 1. împlinit; dezvoltat; îngrășat. 2. întruchipat; întrupat; realizat; materializat; concretizat.

kewdelenme s. 1. împlinire; dezvoltare; îngrășare. 2. întruchipare; întrupare; realizare; materializare; concretizare.

kewdelenmegen adj. nematerializat; neconcretizat.

kewdelenmek v.i. 1. (d. oameni) a se împlini; a se dezvolta; a se îngrășa. 2. a se întruchipa; a se întrupa; a se realiza; a se materializa; a se concretiza.

kewdelî adj. corpolent; robust; trupeș. // •**kewdelî maşina** limuzină.

kewdelîk I. adj. corporal; trupesc. II. s. 1. (gram.) tematic. 2. bustier.

kewdetedaviyî s. (med.) fizioterapie.

kewregen adj. sfărâmat; crocant; fragilizat.

kewrek I. adj. sfărâmicios; crocant; fragil. II. s. (gastron.) crochete.

kewreklik s. fragilitate.

kewreme s. sfărâmare; fragilizare.

kewremek v.i. a deveni sfărâmicios; a deveni crocant; a se fragiliza.

kewretmek v.t. a face să devină sfărâmicios; a face să devină crocant; a fragiliza.

kewrîk s. (muz.) tobă.

kewrîkşî s. toboșar.

kewşek adj. 1. slăbit; destins; relaxat. 2. flexibil; maleabil. 3. (d. oameni) moale; inactiv; apatic. // •**kewşek malzeme** împrôscare cu criblură.

kewşeklik s. 1. slăbiciune; moliciune; sfârșeală; apatie. 2. flexibilitate; maleabilitate.

kewşeme s. 1. moleșire; slăbire. 2. (biol.) diastolă.

kewşemek v.i. 1. (d. obiecte) a slăbi; a se lăsa. 2. (d. oameni) a se destinde; a se relaxa. 3. a se moleși; a slăbi; a deveni apatic.

kewşen s. ciot; cioată.

kewşenlî s. cioturos.

kewşenlik s. miriște.

kewşentarlasî s. miriște.

kewşetmek v.t. 1. a slăbi; a slobozi; a destinde. 2. a moleși; a slăbi. 3. a destinde; a relaxa.

kewtek s. 1. cameră de baie. 2. baie; scăldat. // •**şamîr kewtekleri** băi de nămol.

kewteklî adj. cu baie. // •**kewteklî oda** cameră cu baie.

kewzelgen adj. dezghiocat.

kewzeme s. dezghiocare.

kewzemek v.t. a dezghioca.

kez s. 1. oară; dată; rând. 2. murdărie; gunoi. // •**sîptî kez** prima dată. •**soñ kez** ultima oară.

keza adv. de asemenea; tot așa; la fel.

kezik s. 1. (agr.) mranită; gunoi; îngrășământ; fertilizator. 2. baligă; bălegar. 3. molimă; epidemie.

kezikleme s. îngrășare; fertilizare.

keziklemek A. v.i. a se băliga. B. v.t. 1. (d. sol) a îngrășa; a fertiliza. 2. a băliga; a murdări de baligă; a umple de baligă.

keziklengen adj. (d. sol) îngrășat; fertilizat.

keziklenmek v.i. (d. sol) a se îngrășa; a se fertiliza.

keziklî adj. 1. (d. sol) îngrășat; fertilizat. 2. epidemic.

kezlî adj. murdar.

kezzap s. (chim.) acid azotic.

kibar adj. 1. distins; nobil; de seamă. 2. elegant; distins; rafinat. 3. decent; cuviincios.

kibarlık s. 1. distincție; noblețe. 2. elegantă; distincție; rafinement. 3. decentă; cuviință.

kibir s. orgoliu; vanitate; trufie.

kibirli adj. orgolios; vanitos; trufaș.

kibrit s. chibrit.

kifayet s. 1. suficientă; îndeostulare. 2. capacitate; putere; posibilitate. // •**kifayet etmek** a ajunge; a fi suficient.

kifayetsiz adj. insuficient; lipsă.

kifayetsizlik s. insuficiență; neîndeostulare; lipsuri.

kil s. humă; argilă; lut.

kiler s. cămară.

killî adj. argilos.

kilogram s. kilogram.

kilolitre s. kilolitr.

kilometre I. adj. kilometric. II. s. kilometru. // •**hudutka kadar kaş kilometre bar?** câți kilometri sunt până la frontieră?; •**kasabaga beş kilometre kala** cu cinci kilometri înainte de a ajunge în oraș. •**kilometre kare** kilometru pătrat. •**kilometre taşi** bornă kilometrică. •**kilometre yazuwğusî** kilometraj. •**kilometresââtî** vitezometru.

kilometrelî adj. kilometric.

kilometresââtî s. (tehn.) vitezometru; tahometru.

kilot s. chiloți.

kilowat s. (fiz.) kilowatt.

kils s. calcar.

kimik adj. chimic.

kimiya I. adj. chimic. II. s. chimie. // •**kimiya maddesî** produs chimic. •**kimiya tepkimesî** reacție chimică. •**madeniy kimiya** chimie anorganică. •**üzviy kimiya** chimie organică.

kimiyağî s. chimist.

kimiyağî s. chimic.

kimono s. chimonou.

kin s. ură; dușmănie; ranchiună. // •**kin saklamak** a urî; a pizmui; a invidia.

kinaye s. 1. aluzie; subînțeles. 2. (lit.) alegorie. // •**kinaye men aytmak** a face aluzie la...;

kinayelî adj. (lit.) alegoric.

kinayiy adj. (lit.) alegoric.

kinayiykissa s. fabulă.

kindar *adj.* ranchiunos; răzbunător.
kingî *adj.* ranchiunos; răzbunător.
kingîlik *s.* ranchiună; răzbunare; represalii.
kinina *s.* chinină.
kiniş *s.* canelură; jgheab; uluc.
kinişli *adj.* cu jgheab; cu uluc; canelat.
kinsaklagan *adj.* invidios; pizmaş.
kintal *s.* chintal.
kip *s.* 1. model; formă; tipar. 2. (*gram.*) mod. // **•buguruk/emîr kipi** (*gram.*) modul imperativ. **•kaber kipi** (*gram.*) modul indicativ. **•kereklîk kipi** (*gram.*) modul necesitativ. **•kîşîsîz kip** (*gram.*) mod impersonal. **•matar kipi** (*gram.*) modul infinitiv. **•şart kipi** (*gram.*) modul condițional. **•şart-tîlek kipi** (*gram.*) modul condițional-optativ. **•tîlek-îstek kipi** (*gram.*) modul optativ.
kiplik *s.* modalitate.
kira *s.* 1. locație; închiriere. 2. chirie. // **•kira man bermek** a da cu chirie; a închiria. **•kira man tutmak** a lua cu chirie; a închiria.
kiragaaluw *s.* luare în chirie; închiriere.
kiraği *s.* 1. chiriaş. 2. chirigiu; cărauş.
Kiraği(lar) *s.* (*topon.*) ("Chiriaşii") Cotu Văii (*jud. Constanța*).
kiralama *s.* închiriere.
kiralamak *v.t.* a închiria.
kiralangan *adj.* închiriat.
kiralanna *s.* închiriere.
kiralannmak *v.i.* a fi închiriat; a se închiria.
kiralanuw *s.* închiriere.
kiralaw *s.* închiriere.
kiralî *adj.* închiriat.
kiralîk *adj.* de închiriat. // **•kiralîk úy** casă de închiriat.
kiraparasî *s.* chirie; locație.
kiraz *s.* 1. cireaşă. 2. (*bot.*) cireş (*lat., Cerasus avium*).
kirazî, kuş- *s.* (*bot.*) mălin; prun-sălbatic (*lat., Prunus padus*). 1. mălină.
kirazî, taw- *s.* (*bot.*) vişin-sălbatic; vişinel (*lat., Prunus fruticosa*).
kirazkuşî *s.* (*orn.*) presură (*lat., Emberiza sp.*).
kirazkuşî, Afrika-kaya- *s.* (*orn.*) presură africană de stâncă (*lat., Emberiza tahapisi*).
kirazkuşî, ak-başı- *s.* (*orn.*) presură cu cap alb (*lat., Emberiza leucocephala*).
kirazkuşî, ak-kaşı- *s.* (*orn.*) presură cu sprâncene albe (*lat., Emberiza rustica*).
kirazkuşî, altın-karınli- *s.* (*orn.*) vrabie cu piept portocaliu (*lat., Passerina leclancherii*).
kirazkuşî, bakşa- *s.* (*orn.*) presură bărboasă (*lat., Emberiza cirrus*).
kirazkuşî, bataklîk- *s.* (*orn.*) presură de stuf (*lat., Emberiza schoeniclus*).
kirazkuşî, boyalı- *s.* (*orn.*) vrabie pictată (*lat., Passerina ciris*).
kirazkuşî, boz- *s.* (*orn.*) presură cenuşie (*lat., Emberiza cineracea*).
kirazkuşî, boz-başı- *s.* (*orn.*) presură cu cap cenuşiu (*lat., Emberiza striolata*).
kirazkuşî, boz-moyınlî- *s.* (*orn.*) presură cu gât cenuşiu (*lat., Emberiza buchahani*).

kirazkuşî, kara-başı- *s.* (*orn.*) presură cu cap negru (*lat., Emberiza melanocephala*).
kirazkuşî, kara-suratli- *s.* (*orn.*) presură cu faţă neagră (*lat., Emberiza spodocephala*).
kirazkuşî, kawerengî-kulakli- *s.* (*orn.*) presură cu urechi castanii (*lat., Emberiza fucata*).
kirazkuşî, kaya- *s.* (*orn.*) presură de munte (*lat., Emberiza cia*).
kirazkuşî, kışkene- *s.* (*orn.*) presură mică (*lat., Emberiza pusilla*).
kirazkuşî, kışkene-saz- *s.* (*orn.*) presură mică de stuf (*lat., Emberiza pallasi*).
kirazkuşî, kızıl-başı- *s.* (*orn.*) presură cu cap roşu (*lat., Emberiza bruniceps*).
kirazkuşî, kulan- *s.* (*orn.*) presură castanie (*lat., Emberiza rutila*).
kirazkuşî, kulan-karınli- *s.* (*orn.*) presură cu piept castaniu (*lat., Emberiza stewarti*).
kirazkuşî, lâğıwert- *s.* (*orn.*) vrabie albastră (*lat., Passerina cyanea*).
kirazkuşî, mawî- *s.* (*orn.*) presură azurie (*lat., Passerina amoena*).
kirazkuşî, pasrenklî- *s.* (*orn.*) presură ruginie (*lat., Emberiza caesia*).
kirazkuşî, sarî- *s.* (*orn.*) presură galbenă (*lat., Emberiza citrinella*).
kirazkuşî, sarî-karınli- *s.* (*orn.*) presură cu piept galben (*lat., Emberiza aureola*).
kirazkuşî, sarî-kaşı- *s.* (*orn.*) presură cu sprâncene galbene (*lat., Emberiza chrysophrys*).
kirazkuşî, sarî-moyınlî- *s.* (*orn.*) presură cu gât galben (*lat., Emberiza elegans*).
kirazkuşî, sayır- *s.* (*orn.*) presură de luncă (*lat., Emberiza cioides*).
kirazkuşî, şeşek- *s.* (*orn.*) presură de grădină (*lat., Emberiza hortulana*).
kirazkuşî, tarla- *s.* (*orn.*) presură sură (*lat., Emberiza calandra*; *Miliaria calandra*).
kirazkuşî, yeşil- *s.* (*orn.*) vrabie verzuie (*lat., Passerina versicolor*).
Kiribatiy *s.* (*topon.*) Kiribati.
kirurğiya *s.* chirurgie.
kirurk *s.* chirurg.
kist *s.* (*med.*) chist.
kiş *s.* (*zool.*) zibelină; samur (*lat., Mustela zibellina*).
kişa *s.* membrană.
kişali *adj.* cu membrană.
kit *s.* (*zool.*) balenă (*lat., Balaenidae*).
kitabe *s.* inscripție. // **•mezar kitabesi** epitaf.
kitabúyî *s.* librărie.
kitap *s.* 1. carte; manual; tom; volum. 2. carte sfântă; Kuran. // **•kitapka kol basmak** a jura. // **•ayıplî kitap** carte indecentă. **•bo kitap senkî** cartea aceasta este a ta. **•elifbe kitabî** abecedar. **•Esma okiganda kitapnî kózlerine bek yakîn tuta** Esma ține cartea prea aproape de ochi când citește. **•her kitapnîñ bîr kaderî bar** cărțile își au destinul lor. **•işinde kitap bar** conține cărți. **•ka menim kitabım?** unde este cartea mea? **•kirîm tatarğa ders kitabî** manual de limba tătară

crimeană. **•kirîm tatarşa kitaplar** cărți în limba tătară crimeană. **•kitap astlîgi** etajeră. **•kitap dolabî** bibliotecă (*mobila*). **•kitap ğeridesi** catalog de cărți. **•kitaplar dîlemi** lumea cărților. **•o kitap hakkında kóp tenkıytlar okidim** am citit multe critici cu privire la cartea aceea. **•o kitap meñkî** acea carte este a mea. **•okîl kitapları** manuale școlare. **•okîma kitabî** carte de citire. **•özim kitabım** cartea mea personală. **•resimlî masal kitabî** carte de povești ilustrată. **•suygen kitaplarından bîrsî** una din cărțile mele preferate.
kitapkana *s.* librărie.
kitaplarsızgasi I. *adj.* bibliografic. **II.** *s.* bibliografie. // **•umumiyy kitaplarsızgasi** bibliografie generală.
kitaplık *s.* bibliotecă (*mobila*).
kitapsuygen *s.* bibliofil.
kitap-şaganî *s.* (*ent.*) scorpiionul-de-cărți; scorpi-de-hârtie; chelifer (*lat., Chelifer cancroides*).
kitapşî *s.* librar.
kitapşîk *s.* cârticică.
kitapşunas *s.* bibliofil.
kitara *s.* (*muz.*) chitară.
kitaraği *s.* (*muz.*) chitarist.
kitaraşalgan *s.* (*muz.*) chitarist.
kitle *s.* masiv; grămadă.
kitler *s., pl.* cetacee.
kitre *s.* (*bot.*) coşaci; unghia-găinii (*lat., Astragalus glycyphyllos*).
Kittlitz'nîn-ğawunkuşî *s.* (*orn.*) prundăraşul lui Kittlitz (*lat., Charadrius pecuarius*).
Kittlitz'nîn-suworgayî *s.* (*orn.*) prundăraşul lui Kittlitz (*lat., Charadrius pecuarius*).
kiwi *s.* (*bot.*) kiwi (*lat., Actinidia chinensis*).
kiwiykuşî, kawerengî- *s.* (*orn.*) kiwi; apterix (*lat., Apteryx australis*).
kiyif *s.* 1. bună dispoziție; voie bună; chef. 2. petrecere; distracție; chef. 3. poftă; dorință; capriciu. 4. starea generală a sănătății.
kiyifetmek *v.i.* a cheui; a petrece.
kiyifiy *adj.* 1. arbitrar; samavolnic. 2. samavolnic.
kiyifiyet *s.* 1. calitate; însușire. 2. chestiune; problemă. 3. (*gram.*) gen.
kiyifsîz *adj.* indispus.
kiyifsizlenmek *v.i.* 1. a se indispuce; a se întrista. 2. a se îmbolnăvi.
kiyifsizlik *s.* indispoziție; boală (*uşoară*).
kiyip *s.* 1. bună dispoziție; voie bună; chef. 2. petrecere; distracție. 3. poftă; dorință; capriciu. 4. starea generală a sănătății. // **•kiyip etmek** a se dispune; a cheui; a petrece. **•kiyip soramak** a întreba pe cineva de sănătate. **•kiyipi bîzilmak** a-i pieri cheful; a se îmbolnăvi. **•kiyipi kelmek** a-i veni cheful; a avea chef; a se simți bine; a se înveseli. **•kiyipi yerinde bolmamak** a nu fi în apele sale. **•kiyipin bîzmak** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispuce. **•kiyipin bîzmamak** a nu-i strica cheful; a-l lăsa în apele lui. **•kiyipine sogan toramak** a-i strica cuiva tot cheful; a-l indispuce. // **•ğugensîz kiyip** orgie. **•kiyip meğlisî** ospăț; banchet. **•kiyipim kelmîy** nu-mi recapăt dispoziția. **•kiyipim yerinde tuwul;**

kiyipím yok nu mă simt bine; sunt indispus. • **kiyipíne kóre** după plac; după pofta inimii; pe ales; samavolnic.

kiyipaşılması s. înveselire; delectare; desfătare.

kiyipbergen adj. distractiv; plăcut; agreabil; amuzant.

kiyipbizgan adj. deranjant; supărător; stânjenitor.

kiyipbizuw s. 1. deranjare; supărare; stânjenire. 2. îmbolnăvire.

kiyipiaşılğan adj. înveselit; vesel; amuzat; dispus; delectat; desfătat.

kiyipibizılğan adj. 1. deranjat; supărat; stânjenit. 2. îmbolnăvit.

kiyipikelgen adj. 1. înzdrăvenit; întremat; fortificat. 2. înveselit; vesel; amuzat; dispus; delectat; desfătat.

kiyipkelmesi s. 1. înzdrăvenire; întremare; fortificare. 2. înveselire; delectare; desfătare.

kiyiplí adj. 1. vesel; bine dispus; chefliu. 2. amuzant; distractiv. // • **kiyiplí karar** hotărâre arbitrară.

kiyipsız adj. indispus; mahmur.

kiyipsızlendirmek v.t. a indispuce.

kiyipsızlenmek v.i. 1. a se indispuce; a se întrista. 2. a se îmbolnăvi.

kiyipsızlık s. indispoziție; boală; proastă dispoziție (*uşoară*).

kiyrek s. (*anat.*) hipocondru.

kílím s. chilim; pres.

kílse s. biserică. // • **balaban kílse** catedrală. • **kíşkene kílse** capelă.

kílsedenayırılğan adj. excomunicat.

kílsedenayırw s. excomunicare.

kím pron. 1. cine?; 2. cine; care; cel care; cea care; cei care; cele care. 3. oricine. // • **alo, kím bar telefonda?** alo, cine e la telefon?; • **bíringí kademení kím kazandí?** cine a câștigat prima etapă?; • **golnı kím attı?** cine a marcat golul?; • **kím bilír?** cine știe?; • **kím keldí?** cine a venit?; • **kím men konıştım?** cu cine am vorbit?; • **kím men müşerref bolaman?** cu cine am onoarea?; • **kím o?** cine e?; • **kím paydalana?** cui îi folosește?; • **kím şalışa kazana** cine muncește câștigă. • **kím túsúnúr edí?** cine s-ar fi gândit?; • **mínawday bolağagına kím túsúndı?** cine s-a gândit că se va întâmpla așa?; • **orkestranı kím gónete?** cine dirijează orchestra?; • **şo kím?** cine e acela?; • **úynúñ yarışında kím otıra?** cine locuiește în jumătate de casă?

kímde pron. 1. la cine?; 2. la oricine.

kímden pron. 1. de la/dinspre cine?; 2. de la/dinspre oricine. // • **kímden sorayım?** pe cine să întreb?;

kímdiy pron. 1. ca cine?; 2. ca oricine.

kímge pron. 1. cui?; spre cine?; 2. spre oricine; oricui. // • **kímge ódemem lázım?** cui trebuie să plătesc?;

kímí pron. unii; unele; alții; altele.

kímín pron. pe unii; pe unele; pe alții; pe altele.

kímінде pron. la unii; la unele; la alții; la altele.

kíminden pron. de la/dinspre unii; de la/dinspre unele; de la/dinspre alții; de la/dinspre altele.

kímíndiy pron. ca unii; ca unele; ca alții; ca altele.

kímíne pron. spre unii; spre unele;

spre alții; spre altele.

kímín adj. al unora; al altora.

kímíler pron. 1. cine?; 2. cine; care; cei care; cele care. 3. oricine.

kímílerde pron. 1. la cine?; 2. la oricine.

kímílerden pron. 1. de la/dinspre cine?; 2. de la/dinspre oricine.

kímílerdiy pron. 1. ca cine?; 2. ca oricine.

kímílerge pron. 1. cui?; spre cine?; 2. spre oricine; oricui.

kímílerní pron. 1. pe cine?; 2. pe oricine.

kímílernín adj. 1. al cui?; al căror?; 2. al oricui.

kímílgínkóstergen adj. identificat; legitimat.

kímílgítanılgan adj. identificat; legitimat.

kímílik s. identitate. // • **kímílgín kóstermek** a se legitima. // • **kímílik belgesí** buletin de identitate.

kímíłktanıtması s. identificare; legitimare.

kímíní pron. 1. pe cine?; 2. pe oricine. // • **kímíní kórse sorar** întreabă pe oricine.

kímínín adj. 1. al cui?; 2. al oricui.

kímísí pron. unii; unele; alții; altele.

kímísín pron. pe unii; pe unele; pe alții; pe altele.

kímísінде pron. la unii; la unele; la alții; la altele.

kímísinden pron. de la/dinspre unii; de la/dinspre unele; de la/dinspre alții; de la/dinspre altele.

kímísíndiy pron. ca unii; ca unele; ca alții; ca altele.

kímísíne pron. spre unii; spre unele; spre alții; spre altele.

kímísín adj. al unora; al altora.

kír s. 1. murdărie; jeg. 2. (*fig.*) dezonoare; rușine. 3. rufe; rufărie; lenjerie. // • **kír ğuwmak** a spăla rufe. • **kír kótermek** a ține la jeg; a duce la murdărie. • **kír sıkmak** a stoarce rufe. // • **kírlerní** *kaynattım* am fiert rufe.

kírde I. adj. rotund; circular. II. s. 1. disc; cerc. 2. (*gastron.*) plăcintă tătarească. 3. (*tehn.*) șaibă. // • **kírde atmak** (*sport*) a arunca discul. // • **ġehet kírdesí** cerc polar.

• **kírde atma ozişı** (*sport*) aruncarea discului. • **kógergen kírde** cercan.

• **mínlí/taksíratlı kírde** cerc vicios.

kírdeleme s. rotunjire; rotire; încercuire; înconjurare; împresurare.

kírdelemek v.t. a rotunji; a roti; a încercui; a înconjura; a împresura.

kírdelengen adj. rotunjit; rotit; rotitor; încercuit; înconjurat; împresurat.

kírdelemek v.i. a se rotunji; a se roti; a fi încercuit; a fi înconjurat; a fi împresurat.

kírdeleşken adj. rotunjit.

kírdeleşmek v.i. a se rotunji.

kírdeliy adv. de jur împrejur; circular.

kírdeşiray(lı) adj. cu chip rotund.

kíremít s. olan; țigla.

kíremítşı s. producător de olan; producător de țigla.

kírer adj. penetrant.

kírerawuz s. gură de acces; gură de vizitare; acces; intrare.

kíreş s. var; cretă. // • **kíreş sóndirmek** a stinge var. // • **kíreş**

kalemí cretă. • **kíreş taşı** calcar. • **sóngen kóreş** var stins.

kóreşburum s. (*zool.*) melc (*lat.*, *Helicidae* sp.).

kóreşleme s. vărui.

kóreşlemek v.t. a vărui.

kóreşlengen adj. văruit.

kóreşlenmek v.i. a se vărui; a fi văruit.

kóreşleşken adj. calcifiat; calcificat.

kóreşleşme s. calcificare; calcifiere.

kóreşleşmek v.i. a se calcifica; a se calcifia.

kóreşleştirmek v.t. a calcifia.

kóreşlí adj. calcaros.

kóreşpursusı s. bidinea.

kírgen adj. intrat; pătruns; vărât. // • **bízím işímizge bór dúşman kírgen** printre noi a intrat un dușman.

kírgendiy adj. ca intrat; ca și cum a intrat. // • **ġerge kírgendiy bolmak** a-i veni cuiva să intre în pământ.

kírgín adj. băgăreț; băgăcios; înfigăreț; îndrăzneț.

kírgínlik s. tupeu; îndrăzneală.

kírguwan s. mașină de spălat rufe.

kírílealğan adj. accesibil.

kírílmegen adj. nepătruns.

kírílmek v.i. a se pătrunde; a se intra. // • **bo yerge kírílmek** nu intrați.

kírílmíykalgan adj. nepătruns.

kírím s. (*econ.*) venit.

kíríní s. intrând; adâncitură; scobitură.

kírínílı-şíğínílı adj. întortocheat.

kírış s. 1. intrare; acces. 2. (*la o carte*) introducere; cuvânt înainte. 3. (*muz.*) preludiu. 4. (*la arc, mat., muz*) coardă. 5. (*anat.*) tendon. 6. (*constr.*) câprior; grindă; consolă; bărnă. 7. (*muz.*) strună; coardă. 8. anticameră; vestibul; antreu; foaier. 9. (*gastron.*) antreu. // • **kírış hakkı** permis de intrare. • **kírış úġretı** taxa de intrare. • **kírış vizası** viză de intrare.

kírışık adj. intercalat.

kírışık yerleşirme s. inserare; inserție; intercalare.

kírışım s. 1. încercare; tentativă; inițiativă. 2. (*fiz.*) interferență.

kírışinde adj. murdar; jegos.

kírışken adj. întreprinzător.

Kírışlık s. 1. (*topon.*, grotă lângă Râmnicu de Jos) Chiřișlic (*jud. Constanța*). 2. (*topon.*, localitate și grotă la în Cheile Dobrogei) Cheia (*jud. Constanța*). 3. grotă.

kírışme s. amestec; intervenție; ingerință.

kírışmegen adj. neutru; nepăsător; care nu intervine; care nu se amestecă.

kírışmek v.i. a se amesteca; a interveni. // • **korkılı işke kírışmek** a risca. • **lafka kírışmek** a se băga în vorbă; a interveni în discuție.

kírışmeme s. neintervenție; nepăsare.

kírışmemek v.i. a nu interveni; a nu se amesteca; a fi nepăsător; a fi neutru. // • **men kírışmíymen** nu mă bag.

kírışmez adj. neutru; nepăsător; care nu intervine; care nu se amestecă.

kírışmezlık s. 1. neintervenție. 2. neutralitate.

kírışmíykalı adj. nealinat; neutru; nepăsător.

kírışmíykalma adj. nealinare; neutralitate; neintervenție; nepăsare.

kírkígí, Arap- s. (orn.) potârnice cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).
kírkígí, berber- s. (orn.) potârnice sardă (lat., *Alectoris barbara*).
kírkígí, kar- s. (orn.) potârnice de zăpadă (lat., *Lerwa lerwa*).
kírkígí, kum- s. (orn.) potârnice de deșert (lat., *Ammoperdix griseogularis*).
kírkígí, kum-Arap- s. (orn.) potârnice de nisip (lat., *Ammoperdix heyi*).
kírkígí, Moŋgol- s. (orn.) potârnice de Mongolia (lat., *Perdix dauurica*).
kírkígí, șól- s. (orn.) potârnice de deșert (lat., *Ammoperdix griseogularis*).
kírkígí, taș- s. (orn.) potârnice de stâncă (lat., *Alectoris graeca*).
kírkík s. (orn.) potârnice (lat., *Perdix perdix*).
kírkík, ak-yúzlí- s. (orn.) găinușă cu cap alb (lat., *Arborophila atrogularis*).
kírkík, kara-moyinlí- s. (orn.) potârnice cu gât negru (lat., *Alectoris philbyi*).
kírkík, kara-tepelí- s. (orn.) potârnice cu creastă neagră (lat., *Alectoris melanocephala*).
kírkík, kinalí- s. (orn.) potârnice ciukar (lat., *Alectoris chukar*).
kírkík, kizil- s. (orn.) potârnice roșie (lat., *Alectoris rufa*).
kírlengen adj. (d. femei) batjocorită.
kírlenme s. murdărire; mânjire; pătare.
kírlenmek v.i. 1. a se murdări; a se mânji; a se păta. 2. (d. femei) a fi batjocorită.
kírletme s. defăimare; dezonorare; murdărire.
kírletmek v.t. 1. a murdări. 2. (fig.) a dezonora; a defăima. 3. a batjocori; a necinsti o femeie; a viola. // **•zor man íriz kírletmek** a necinsti; a viola.
kírlétúw s. denigrare.
kírlí adj. murdar; jegos; nespălat. // **•defterín kírlí** caietul tău e murdar.
kírlíkan s. (anat.) sânge venos.
kírlíkelín s. (bot.) cârciumăreasă (lat., *Zinnia elegans*).
kírlí-mírlí adj. murdar; nespălat. // **•kírlí-mírlí gúre** umblă nespălat.
kírme s. intrare; pătrundere; aderare; participa. // **•darúlfúnunga kírme şartları** condiții de admitere la universitate. **•kírme imtaní** examen de admitere.
kírmek v.i. 1. a intra; a pătrunde. 2. a adera; a participa (la...). 3. a încăpea; a intra. // **•araga kírmek** a se pune la mijloc; a media; a intermedia; a interveni; a surveni. **•astından kírip ústünden şikmak** a-i da de cap; a-l rezolva. **•başı dertke kírmek** a da de bucluc; a da de necaz. **•basıp kírmek** a ocupa; a invada; a cotropi. **•bír kulagından kírip obír kulagından şikmak** a-i intra pe-o ureche și a-i ieși pe alta. **•bír-bírine kírmek** a intra unul în altul; a se înghesui; a se încăiera. **•bogazına kadar bokka kírmek** a intra în rahat până în gât (peior.). **•bogazına kadar boriška kírmek** a se îndatora

până în gât. **•dúniya úyúne kírmek** a se așeza la casa lui; a se căpătui; a se căsători. **•gúnaga kírmek** a intra în păcat. **•imtanga kírmek** a da examen. **•işerge kírmek** a intra înăuntru. **•işine kírmek** a-l pătrunde. **•işine kírmemek** a nu-i păsa; a nu se sinchisi. **•kalıptan-kalıpka kírmek** a se transforma; a se metamorfoza; a se deghiza; a se travesti. **•kıyafetke kírmek** a se deghiza. **•kızdır-bastırğa kírmek** a forfoti; a mișuna; a se bâta; a se fâta; a se foi; a colcăi; a viermui. **•koltıgına kírmek** a ține pe cineva de braț; a-l prinde de subsoară. **•kómaga kírmek** a intra în comă. **•kótine kírmek** a se băga pe sub pielea cuiva (peior.). **•kózine kírmek** a intra sub pielea cuiva; a intra în grațiile cuiva. **•kózine yuki kírmemek** a nu putea pune pleopă pe pleopă; a nu putea adormi. **•kulagına kírmemek** a-i intra pe-o ureche și a-i ieși pe alta. **•kuyrukka kírmek** a intra la coadă. **•meriyetke kírmek** a intra în vigoare. **•mevzuwga kírmek** a intra în subiect. **•orenkten-renkke kírmek** a-și schimba culorile; a face fețe-fețe. **•saklanıp kírmek** a intra pe furiș; a se strecura. **•şikmazga kírmek** a intra în impas. **•siraga kírmek** a intra la rând. **•súrúp kírmek** a da buzna în...; a intra buzna în...; **•suwga kírmek** a intra în apă; a intra la apă; a intra la spălat. **•zor man kírmek** a intra cu forța; a năvăli. **•özorga kírmek** a intra la strâmtoare; a intra în încurcătură; a da de greu. // **•at arabası kire almaz** accesul interzis vehiculelor cu tracțiune animală. **•bo koni menim işime kirmez** nu mă interesează această temă. **•doktorğa bîrew-bîrew kırıñız** intrați la doctor câte unul. **•gayaw kîr-almaz** accesul interzis pietonilor. **•kírmek mûmkin mı?** se poate intra?; **•kírmek yasa** intrarea interzisă. **•motorlı telege kire almaz** accesul interzis tuturor autovehiculelor. **•taşıť kîre-almaz** intrarea vehiculelor interzisă. **•zilden ewel derslıkke kîr!** intră în clasă înainte de clopoțel!;
kírpí s. (zool.) arici (lat., *Erinaceidae* sp.).
kírpí, oklí- s. (zool.) porc-spinos (lat., *Hystriidae* sp.).
kírpík s. (anat.) geană. // **•kírpík şalmak** a face cuiva cu ochiul.
kírpíkalpagı s. (bot.) scai; rostogol; scaiete (lat., *Echinops sphaerocephalus*).
kírpíkşalma s. semn cu ochiul; ocheadă.
kírpíleşken adj. aricit; ghemuit.
kírpíleşme s. ghemuire ca aricul.
kírpíleşmek v.i. a se arici; a se ghemui.
kírpí-mandalagı s. (bot.) tătarinică (lat., *Echinops commutatus*).
kírpísi, deñiz- s. (zool.) arici-de-mare (lat., *Echinus melo*).
kírpítirnağı s. (bot.) scaiete; spin (lat., *Carduus kernerii*).
kírsetilgen adj. băgat; introdus;

vârât.
kírsetilmek v.i. a fi introdus.
kírsetme s. inițiere; introducere.
kírsetmek v.t. a introduce; a determina să intre; a determina să pătrundă.
kírt s. lacăt; încuietore. // **•kómmekírt** încuietore; broască.
kírtaşması s. descuiere.
kírtaşılğan adj. descuiat.
kírtleme s. încuiere.
kírtlemek v.t. a închide; a încuia.
kírtlengen adj. 1. zăvorât; încuiat; închis; ferecat. 2. (med., tehn., d. organe) blocat.
kírtlenmek v.i. a se închide; a se încuia.
kírtleşken adj. 1. blocat; cuplat; angrenat; articulat; compatibil. 2. (nav.) acostat.
kírtleşme s. 1. blocaj; cuplaj; angrenaj; articulare; compatibilitate. 2. (nav.) acostare.
kírtleşmek v.i. 1. a se bloca; a se cupla; a se angrena; a se articula. 2. (nav.) a acosta. // **•buwuní kirtleşme** (med.) a se anchiloza.
kírtleştırme s. blocare; cuplare; angrenare; articulare.
kírtleştırme v.t. a bloca; a cupla; a angrena; a articula.
kírtliyne s. ac de siguranță.
kírtlí adj. închis; încuiat.
kíse s. 1. buzunar. 2. marsupiu. 3. (anat.) vezică; băsică. // **•kiseñizge bereket!** să aveți belșug!
kíseğı s. hoț de buzunare.
kíseğılık s. furt din buzunare.
kíselí adj. cu buzunar.
kíselí-ayuw s. (zool.) urs-marsupial (lat., *Phascogalea cinerea*).
kíseliler s., pl. marsupiale.
kíseşık s. 1. buzunaraș. 2. (anat.) veziculă; băsicuță.
kíşen s. lanțuri; cătușă. // **•kíşen takmak** a încătușa; a înlanțui; a pune în lanțuri. **•kíşenin atmak** a se descătușa; a se dezrobi. // **•kíşen atması** descătușare.
kíşenatnak adj. descătușat; dezrobuit.
kíşenatuw s. descătușare; dezrobire.
kíşenleme s. înlanțuire; încătușare; ferecare.
kíşenlemek v.t. a înlanțui; a încătușa; a fereca.
kíşenlengen adj. înlanțuit; încătușat; ferecat.
kíşenlenmek v.i. a fi pus în lanțuri; a fi pus în cătușe; a fi ferecat.
kíší s. 1. persoană; individ. 2. om. 3. (lit.) personaj; erou. // **•kíší bolmak** a fi om; a fi omenos; a se face om; a-și face un rost în viață. **•kíší oynatmak** a purta lumea pe degete; a înșela oamenii. **•kíší satmak** a trăda; a vinde. **•kíşige alıştırmak** a îmblânzi; a domestici. **•o yernín kışısı bolmamak** a nu se sinchisi; a nu-i păsa; a fi indiferent. // **•ayakşı kiliklí bir kışi** un om cu înfățișare de slugă. **•aytuwlı kışi** personalitate. **•ayuwday bir kışi** un om cât un urs. **•başka-başka kışiler** diverse persoane. **•bazı kışiler** unii oameni. **•beş kışiden ibaret bir grup** un grup format din cinci persoane. **•bır kóynín kışısı** lume multă cât tot satul. **•bızgın kışi** persoană imorală. **•bo kışinín geşmış** trecutul acestui om. **•bolatanústı bir kışi** e un om

extraordinar. •**dak** *ay* **bír** **kíşı** un munte de om. •**dewlet** **kíşisi** om de stat. •**dúniyanıñ** **kíşisi** lumea de pe lume. •**edepli** **kíşı** om modest. •**falan** **kíşı** cutare ins. •**getkılı** **kíşı** (*jur.*) persoană fizică. •**guwaş** **kíşı** om blând. •**haleket** **kíşisi** om de acțiune. •**hoşkarşılğan** **kíşı** persoană agreată; persona grata. •**hoşkarşılñmaz** **kíşı** persoană neagreată; persona non grata. •**inçe** **kíşı** om delicat. •**iş** **kíşisi** om de afaceri. •**kaş** **kíşı**? câți oameni? •**kaysı** **kíşiden** **sorayım**? pe cine să întreb? •**kíşı** **bek** **az** **bol**sa dacă sunt foarte puțini oameni. •**kíşı** **tokinilmazlığı** (*jur.*) imunitatea persoanei. •**nutuk** **tutkan** **kíşini** **tanıysın** **mı**? îl cunoști pe cel care ține cuvântarea? •**o** **kadar** **şalışkan** **bır** **kíşı** un om atât de harnic. •**o** **kíşı** **hakkında** **túrlı** **kaberler** **gúre** în legătură cu omul acela circula felurite zvonuri. •**o** **yernıñ** **kíşisi** **tuwul** nici nu-i pasă. •**şaytan/kurnaz** **kíşı** om șiret; viclean. •**sen** **túşme** **kelgen** **kíşisiñ** tu ești persoana pe care am visat-o. •**sıradan** **kíşı** om simplu. •**sırıktay** **kíşı** vlăjgan. •**şo** **kíşı** acel om. •**tabiyat** **sabısı** **bır** **kíşı** un om cu gust. •**terbiyesiz/nezaketsiz** **kíşı** topărlan. •**uzay** **kíşisi** cosmonaut. •**yabani** **kíşı** om sălbatic. •**yaramaz** **kíşı** om rău. •**yernıñ** **kíşisi** indigen; localnic; băștinaș. •**yıkpallı** **kíşı** om norocos.

kíşıaşagan *s., adj.* antropofag.
kíşıaşaw *s.* antropofagie.
kíşıatı *s.* antroponim; antroponimic.
kíşıatıbilımı *s.* antroponimie.
kíşıatıbilımlı *adj.* antroponimic.
kíşıbaşına *adv.* pe persoană; pe cap de locuitor.
kíşıdiy *adv.* omenește.
kíşıgealışkan *adj.* domestic; domesticit; îmblânzit.
kíşıgealışmaz *adj.* neîmblânzit.
kíşıgealıştırıw *s.* domesticire; îmblânzire.
kíşıgealıştırıwğı *s., adj.* îmblânzitor.
kíşıgekoşılğan *adj.* sociabil.
kíşıgekoşılma *s.* sociabilitate.
kíşıgekoşılma *adj.* nesociabil.
kíşıgekoşılur *s.* sociabilitate.
kíşıkıldúrgen *adj.* comic; hazliu; ridicol; caraghios.
kíşıkıldúrúw *s.* comicărie; caraghioslăc.
kíşileştirılgen *adj.* personificat.
kíşileştirme *s.* personificare.
kíşileştirme *v.t.* a personifica.
kíşılık *s.* 1. personalitate; individualitate. 2. omenie; umanitate; bunătate. // •**ekı** **kíşılık** **kabına** cabină pentru două persoane.
kíşılıklı *adj.* cu personalitate.
kíşılıksız *adj.* fără personalitate; lipsit de personalitate.
kíşılıktışı *adj.* (*gram.*) impersonal.
kíşióttırgeñ *s.* criminal; ucigaș; asasin.
kíşióttırme *s.* crimă; omor; omucidere; asasinat.
kíşisatkan *adj.* trădător; infidel; perfid.
kíşisatıw *s.* trădare; infidelitate; perfidie.

kíşisiremek *v.i.* a fi nemulțumit de prezența cuiva.
kíşisız *adj.* 1. (*gram.*) impersonal. 2. nepopulat. 3. singuratic; neprotejat; fără relații. // •**kíşisız** **kıp** (*gram.*) mod impersonal.
kíşisızlık *s.* singurătate; lipsă de protecție; lipsă de relații.
kíşisúygen *adj.* omenos; uman.
kíşisúymeden *adv.* neomenește.
kíşisúymeme *s.* neomenie.
kíşisúyme *adj.* neomenos; inuman.
kíşisúyúw *s.* omenie; umanism.
kíşiyerleştirmesi *s.* populare.
kíške *I. adj.* 1. mic; mărunț. 2. redus; limitat. 3. scund; mic de statură. 4. scurt; mic. 5. meschin; josnic; urât. *II. s.* copil. // •**kíške** **úşlúk** (*muz.*) terță mică.
Kíške-Búlbúl *s.* (*topon.*) ("Privighetoarea Mică") Ciocărlia de Jos (*jud. Constanța*).
kíške-dizlagan *s.* (*bot.*) urzică-mică; urzică-iute; oiește (*lat., Urtica urens*).
kíškegónıl(lı) *adj.* modest.
kíškegónılık *s.* modestie.
Kíške-Kargalı *s.* (*topon.*) ("Ciorăria Mică") Gargăluc Mic; Corbu de Jos (*jud. Constanța*).
Kíške-Kóy *s.* (*topon.*) ("Satul Mic") Nistorești (*jud. Constanța*).
kíşkelgen *adj.* 1. micșorat; diminuat; redus. 2. înjosit; umilit; dezonorat; disprețuit.
kíşkelmek *v.i.* 1. a se micșora; a se diminua; a se reduce. 2. a se înjosi; a se umili; a se dezonora; a fi disprețuit.
kíşkelten *adj.* înjositor; umilitor; dezonorant; disprețuitor.
kíşkelme *s.* 1. înjosire; umilire; dezonorare; dispreț. 2. micșorare; diminuare; reducere. 3. diminutiv.
kíşkelmek *v.t.* 1. a micșora; a diminua; a reduce. 2. a înjosi; a umili; a dezonora; a disprețui.
kíškene *I. adj.* 1. mic; mărunț. 2. redus; limitat. 3. scund; mic de statură. 4. scurt; mic. 5. meschin; josnic; urât. *II. s.* copil. // •**bek** **kíškene** minuscul; foarte mic. •**ekı** **yaş** **kíškene** cu doi ani mai tânăr. •**eñ** **kíškene** cel mai mic. •**kíškene** *at* prenume. •**kíškene** **hewkel** statueta. •**kíškene** **kaşık** linguriță. •**kíškene** **kılse/yegúy** capelă. •**kíškene** **makas** forfecuță. •**kíškene** **maşına** autoturism. •**kíškene** **parşa** particulă. •**kíškene** **purşı** periută. •**kíškene** **şanak** farfurioară. •**kíškene** **sandık** casetă. •**kíškene** **sokak** stradă. •**kíškene** **tegersık** rolă. •**kíškene** **úy** casă mică. •**taa** **kíškene** mai mic.
kíškene-Afrika-baykuşı *s.* (*orn.*) bufniță mică africană (*lat., Bubo africanus*).
kíškene-ak-karkara *s.* (*orn.*) egretă mică (*lat., Egretta garzetta*).
kíškene-ak-mañlaylı-kaz *s.* (*orn.*) gârliță mică (*lat., Anser erythropus*).
kíškene-ak-şapur *s.* (*orn.*) egretă mică (*lat., Egretta garzetta*).
kíškene-alak *s.* (*orn.*) alcă mică (*lat., Alle alle*).
kíškene-alaşa-kırte *s.* (*orn.*) ciocănitoare pestriță mică (*lat., Dendrocopos minor*).
kíškene-alaşa-terekkakkan *s.* (*orn.*)

ciocănitoare pestriță mică (*lat., Dendrocopos minor*).
kíškene-alaşa-tokıldak *s.* (*orn.*) ciocănitoare pestriță mică (*lat., Dendrocopos minor*).
kíškene-Amerika-suwbugası *s.* (*orn.*) stărc mic american (*lat., Ixobrychus exilis*).
kíškene-atmağa *s.* (*orn.*) uliu păsărar; coroi (*lat., Accipiter nisus*).
Kíškene-Ayuw *s.* (*astr.*) Carul-Mic; Ursa-Mică.
kíškene-bagırtlak *s.* (*orn.*) găinușă zburătoare mică (*lat., Pterocles lichtensteinii*).
kíškene-balkuşı *s.* (*orn.*) pasăre-nectar mică (*lat., Anthreptes platurus*).
kíškene-baykuş *s.* (*orn.*) cucuvea (*lat., Athene noctua*).
kíškene-boztorgay *s.* (*orn.*) ciocărlie de câmp mică (*lat., Alauda gulgula*).
kíškene-búlbúlotı *s.* (*bot.*) voinică (*lat., Sisymbrium loeselii*).
kíškene-dalgış *s.* (*orn.*) corcodel mic (*lat., Tachybaptus ruficollis*).
kíškene-ekı-tamgali-boztorgay *s.* (*orn.*) ciocărlie cu două pete (*lat., Melanocorypha bimaculata*).
kíškene-gagara *s.* (*orn.*) corcodel mic (*lat., Tachybaptus ruficollis*).
kíškene-ğelbege *s.* (*orn.*) pitulice cu sprâncene galbene (*lat., Phylloscopus inornatus*).
kíškene-geleşe *s.* (*orn.*) silvie mică (*lat., Sylvia curruca*).
kíškene-ğelkuwan *s.* (*orn.*) ielcovan mic; furtunar mic; pasărea-furtunii mică (*lat., Puffinus assimilis*).
kíškene-Hint-karkıldagı *s.* (*orn.*) chiră mică indiană; pescăriță mică indiană (*lat., Sterna saundersi*).
kíškene-kagay *s.* (*orn.*) pescăruș mic (*lat., Larus minutus*; *Hydrocoloeus minutus*).
kíškene-kanariya *s.* (*orn.*) cânăraș (*lat., Serinus serinus*).
kíškene-karabaş *s.* (*orn.*) silvie mediteraneană (*lat., Sylvia melanocephala*).
kíškene-kara-başı-geleşe *s.* (*orn.*) silvie mediteraneană (*lat., Sylvia melanocephala*).
kíškene-karabatak *s.* (*orn.*) cormoran mic (*lat., Phalacrocorax pygmaeus*).
kíškene-kara-legelek *s.* (*orn.*) barza lui Abdim (*lat., Ciconia abdimii*).
kíškene-kar-kazı *s.* (*orn.*) găscă lui Ross; găscă mică de zăpadă (*lat., Chen rossii*; *Anser rossii*).
kíškene-karkıldak *s.* (*orn.*) chiră mică; pescăriță mică (*lat., Sterna albifrons*).
kíškene-kaya-karlıgaşı *s.* (*orn.*) lăstun de stâncă mic (*lat., Ptyonoprogne fuligula*).
kíškene-kekeşli-karkıldak *s.* (*orn.*) chiră mică moțată; pescăriță mică moțată (*lat., Sterna bengalensis*).
kíškene-kerwankuşı *s.* (*orn.*) culic pitic (*lat., Numenius minutus*).
kíškene-ketenkuşı *s.* (*orn.*) sticlete mic (*lat., Carduelis cabaret*).
kíškene-kirazkuşı *s.* (*orn.*) presură mică (*lat., Emberiza pusilla*).
kíşkenekıy *adj.* mititel; mărunțel; minuscul; liliput; liliputan.
kíškene-kínalítur *s.* (*orn.*) flaming

mic (lat., *Phoeniconaias minor*).
kışkene-kıska-parmaklı-boztorgay s. (orn.) ciocârlie mică (lat., *Calandrella rufescens*).
kışkene-Kıtaç-suwbugası s. (orn.) stârc mic de Manciu (lat., *Ixobrychus eurhythmus*).
kışkene-kóykenek s. (orn.) vânturel mic (lat., *Falco naumanni*).
kışkene-kum-ğawunkuşi s. (orn.) prundăraş de deşert de Mongolia (lat., *Charadrius mongolus*).
kışkene-kum-suworgayı s. (orn.) prundăraş de deşert de Mongolia (lat., *Charadrius mongolus*).
kışkene-kumtawuk s. (orn.) fugaci mic (lat., *Calidris minuta*).
kışkene-kumtorgay s. (orn.) mugurar cu trompetă (lat., *Bucanetes githagineus*; *Rhodopechys githaginea*).
kışkene-kuw s. (orn.) lebădă mică (lat., *Cygnus columbianus*; *Cygnus bewickii*; *Cygnus columbianus bewickii*).
kışkene-kúrteşik s. (orn.) Țiclean pitic (lat., *Sitta krueperi*).
kışkenelík s. micime (și fig.).
kışkene-míngırlek s. (orn.) frunzărită mică (lat., *Hippolais caligata*).
kışkene-naktura s. (orn.) găinușă zburătoare mică (lat., *Pterocles lichtensteinii*).
kışkene-orman-şoñgırı s. (orn.) acvilă Țipătoare mică (lat., *Aquila pomarina*).
kışkene-órdek s. (orn.) rață mică (lat., *Anas crecca*).
kışkene-pembeturna s. (orn.) flaming mic (lat., *Phoeniconaias minor*).
kışkene-sarı-bağaklı-palşıkşı s. (orn.) fluierar mic cu picioare galbene (lat., *Tringa flavipes*).
kışkene-sarıkaş s. (orn.) pitulice cu sprâncene galbene (lat., *Phylloscopus inornatus*).
kışkene-saz-kirazkuşi s. (orn.) presură mică de stuf (lat., *Emberiza pallasi*).
kışkene-saz-sülekeşi s. (orn.) presură mică de stuf (lat., *Emberiza pallasi*).
kışkene-saz-tartarı s. (orn.) găinușă lui Allen (lat., *Porphyrio alleni*).
kışkene-saz-tenegı s. (orn.) presură mică de stuf (lat., *Emberiza pallasi*).
kışkene-surkarlıgaş s. (orn.) drepnea mică (lat., *Apus affinis*).
kışkene-suwbuga s. (orn.) stârc pitic (lat., *Ixobrychus minutus*).
kışkene-suw-şullugı s. (orn.) becațină mică (lat., *Lymnocyptes minimus*).
kışkene-suw-tartarı s. (orn.) creșteț cenușiu (lat., *Porzana parva*).
kışkene-sülekeş s. (orn.) presură mică (lat., *Emberiza pusilla*).
kışkene-súrmelı-kerwankuşı s. (orn.) culic mic (lat., *Numenius phaeopus*).
kışkene-şaklay s. (orn.) pescăruș mic (lat., *Larus minutus*; *Hydrocoloeus minutus*).
kışkene-şekildek s. (orn.) sticlete mic (lat., *Carduelis cabaret*).
kışkene-şibingı s. (orn.) muscar mic (lat., *Ficedula parva*).
kışkene-şijiruwğı-añgır s. (orn.) rață de copac mică (lat.,

Dendrocygna javanica).
kışkene-şoñgir s. 1. (orn.) acvilă mică (lat., *Aquila pennatus*; *Hieraetus pennatus*). 2. (orn.) hoitar (lat., *Neophron percnopterus*).
kışkene-şól-boztorgayı s. (orn.) ciocârlie mică de deşert (lat., *Ammomanes cincturus*).
kışkene-tarla-kazı s. (orn.) gâscă cu cioc scurt (lat., *Anser brachyrhynchus*).
kışkene-taş-sayragı s. (orn.) mierlă de piatră mică (lat., *Monticola rufocinerea*).
kışkene-taw-bódenesı s. (orn.) prepeliță mică de pădure (lat., *Turnix sylvatica*).
kışkene-tenek s. (orn.) presură mică (lat., *Emberiza pusilla*).
kışkene-torgay s. (orn.) vrabie mică (lat., *Passer moabiticus*).
kışkene-toygın s. (orn.) erete sur (lat., *Circus pygargus*).
kışkene-toykuşi s. (orn.) spârcaci; spurcaci (lat., *Otis tetrax*; *Tetrax tetrax*).
kışkene-yakalı-ğawunkuşi s. (orn.) prundăraş gulerat mic (lat., *Charadrius dubius*).
kışkene-yakalı-suworgay s. (orn.) prundăraş gulerat mic (lat., *Charadrius dubius*).
kışkene-yeşıl-balşibingı s. (orn.) prigorie mică verde (lat., *Merops orientalis*).
kışkene-yeşıl-ğelbege s. (orn.) pitulice verzuie (lat., *Phylloscopus trochiloides*).
kışkene-yeşıl-kızlarkuşı s. (orn.) prigorie mică verde (lat., *Merops orientalis*).
kışkene-yeşıl-sarıkaş s. (orn.) pitulice verzuie (lat., *Phylloscopus trochiloides*).
kışkesínılgen adj. minimalizat; neglijat; desconsiderat; subapreciat; subestimat.
kışkesínılmek v.i. a fi minimalizat; a se neglijă; a nu se acorda importanță; a fi desconsiderat; a fi subapreciat; a fi subestimat.
kışkesınme s. minimalizare; neglijare; desconsiderare; subapreciere; subestimare.
kışkesınmek v.t. a i se părea mic; a minimaliza; a neglijă; a nu acorda importanță; a desconsidera; a subaprecia; a subestima.
kışke-şalkanak s. (bot.) urzică-mică; urzică-iute; oiștea (lat., *Urtica urens*).
kışke-şayırtúymesı s. (bot.) cebare (lat., *Sanguisorba minor*; *Poterium sanguisorba*).
Kışke-Tatlıgak s. (hidron., pârau) Tatlıgeacul Mic (jud. Constanța).
kışketıl I. adj. (lingv.) dur; velar; legat de palatul moale/de vălul palatului. II. s. (anat.) vălul palatului; omușor. // **•kışketıl tartıkawazı** (lingv.) consoană velară.
kışneme s. nechezat.
kışnemek v.i. a necheza.
kışneşme s. nechezat (laolaltă).
kışneşmek v.i. a necheza (laolaltă).
kışt interj. (cătrepăsări) hâș!
kışte s. caise uscate; fructe uscate.
kítırdeme s. scârțait; trosnet.
kítırdemek v.i. (d. zăpadă, pietriș) a scârțâi; a trosni (sub picioare).
kítırdetmek v.t. a ronțâi.

kítır-kítır interj. scârț!
kítırtı s. scârțait; trosnet.
kıydırmek v.t. a determina să îmbrace.
kıyeğek s. îmbrăcămintă.
kıyeğekler s., pl. hainele; îmbrăcămintă; garderobă.
kıyew s. ginere; mire.
kıyewfenerı s. (bot.) păpălău (lat., *Physalis alkekengi*).
kıyewotı s. (bot.) măghiran-sălbatic; sovârf; budeană; dost; busuiocul-feciorilor (lat., *Origanum vulgare*).
kıyık s. (zool.) cerb (lat., *Cervus elaphus*).
kıyık-bögegi s. (ent.) rădașcă; cerbar (lat., *Lucanus cervus*).
kıyık-böğek s. (ent.) rădașcă; capul-cerbului (lat., *Lucanus cervus*).
kıyık-kómbelegı s. (bot.) buretele-cerbilor (lat., *Lycoperdon communis*).
kıyıklık s. rezervație pentru creșterea cerbilor; cerbărie.
kıyıkotı s. (bot.) cimbru; cimbru-de-grădină; cimbru-mirositor; piperniță-de-grădină (lat., *Satureja hortensis*).
kıyıkşe adv. ca cerbii; cerbește.
kıyıkteregı s. (bot.) verigar; părul-ciutei; salbă-moale (lat., *Rhamnus cathartica*).
kıyıkıtiy adv. ca cerbii; cerbește.
kıyıkılı s. (bot.) năvalnic; scolopendră; limba-cerbului; iarba-ciutei (lat., *Scolopendrium vulgare*; *Phyllitis scolopendrium*).
kıyılgen adj. îmbrăcat.
kıyılmek v.i. 1. a fi îmbrăcat. 2. a se îmbrăca.
kıyım s. 1. îmbrăcămintă; veșmânt; haină; haine. 2. (d. haine, lenjerie) rând.
kıyımıler s., pl. hainele; îmbrăcămintă; garderobă.
kıyımılı adj. costumat; gătit; ferchezuit; spilcuit; înveșmântat.
kıyımsız adj. dezbrăcat.
kıyınge adj. îmbrăcat. // **•şık kıyınge** îmbrăcat cu gust.
kıyınge-kuşange adj. costumat; gătit; ferchezuit; spilcuit; înveșmântat.
kıyınme s. îmbrăcare. // **•kıyınme odası** vestiar.
kıyınmek v.i. a se îmbrăca. // **•kıyınıp kuşanmak** a se găti; a se ferchezui; a se spilcui.
kıyınme-kuşanma s. costumare; gătire; ferchezuire; spilcuire; înveșmântare.
kıyıp-karalgan adj. îmbrăcat; probat.
kıyıp-karama s. îmbrăcare; probare; probă.
kıyız s. pâslă; fetru.
kıyızleşken adj. îndesit; care a devenit ca pâsla.
kıyızleşme s. îndesire.
kıyızleşmek v.i. a se îndesi; a se face ca pâsla.
kıyızleştirme v.t. a îndesi.
kıymek v.t. a îmbrăca; a încălța. // **•húkúm kıymek** (jur.) a fi condamnat. **•kara kıymek** a se îmbrăca în negru; a purta doliu.
•kıyıp karamak a proba (o haină). // **•sáde yúpekten kólekse kıyemen** îmbrac numai cămașă de mătase.
kıysetmek v.t. a determina să îmbrace; a determina să încălțe. //

•**şaytanga şarik kiysetmek** a fi dracul împielit.

kíyúw s. îmbrăcare.

kibilgan *adj.* inventat.

kibimák *v.t.* a inventa.

kibirdagan *adj.* mişcat; mişcător.

kibirdak *adj.* sprinten; vioi; iute.

kibirdaklık s. sprinteneală; vioiciune; iuteală.

kibirdama s. 1. clătinare; mişcare; neastâmpăr. 2. (*astr.*) perturbație.

kibirdamagan *adj.* nemişcat; inert; țeapăn; imobilizat.

kibirdamak *v.i.* a se mişca; a se deplasa. // •**kibirdamay turmak** a sta nemişcat; a stagna; a lăncezi.

kibirdamama s. nemişcare; imobilitate.

kibirdamay *adv.* în nemişcare; încremenind; înlemnind. // •**kibirdamay kalmak** a rămâne ținut locului; a încremeni; a înlemnii.

kibirdamaykalgan *adj.* inert; nemişcat; țeapăn; încremenit; înlemnit; înmămurit; împietrit; înțepenit; înghețat.

kibirdamaykalma s. nemişcare; imobilitate; încremenire; înlemnire; înmămurire; împietrire.

kibirdamaykaluw s. nemişcare; încremenire; înlemnire; înmămurire; împietrire; înțepenire; înghețare.

kibirdatma s. mişcare; deplasare; clintire; urnire.

kibirdatmak *v.t.* a mişca; a deplasa; a clinti; a urni.

kibirdatmama s. imobilizare; înțepenire; fixare; ținuire.

kibirdatmamak *v.t.* a imobiliza; a înțepeni; a fixa; a ținui.

kibirdatuw s. mişcare; deplasare; clintire; urnire.

kibirdaw s. 1. clătinare; mişcare; neastâmpăr. 2. (*astr.*) perturbație.

kibirdayberme s. foială.

kibirtí s. clătinare; mişcare; neastâmpăr.

kibiwul I. *adj.* inventiv; abil; îndemânatic; ingenios; priceput. II. s. inventator.

kibiwulluk s. inventivitate; abilitate; îndemânare; ingeniozitate; pricepere.

kibla s. 1. (*la musulmani*) direcția spre care se face rugăciunea. 2. vânt de sud; băltăreț. 3. sud; miazăzi.

Kibrís s. (*topon.*) Cipru.

Kibrís-delítaşı s. (*orn.*) pietrar de Cipru (*lat., Oenanthe cypriaca*).

Kibrís-geleşesi s. (*orn.*) silvie de Cipru (*lat., Sylvia melanothorax*).

kibrisli s., *adj.* cipriot.

kidak-kidak *interj.* cotcodac!; cral!

kidaklama s. 1. cotcodăcit; croncănit. 2. tocat (*păcănitul berzelor*).

kidaklamak *v.i.* 1. a cotcodăci; a croncăni. 2. (*d. berze*) a toca.

kidaklaşmak *v.i.* 1. (*d. berze*) a toca laolaltă. 2. a cotcodăci laolaltă; a croncăni laolaltă.

kidaklaw s. 1. cotcodăcit; croncănit. 2. tocat (*păcănitul berzelor*).

kidem s. vechime; stagiul (*într-o activitate*).

kidemden *adv.* din vechime; ab antiquo.

kidemgi s., *adj.* stagiar.

kidemiy *adj.* vechi; cu vechime; cu stagiul.

kidemli *adj.* vechi; cu vechime; cu stagiul.

kidemsiz *adj.* fără vechime; începător.

kidiklama s. gădilar.

kidiklamak *v.t.* a gădila.

kidiklangan *adj.* gădilat.

kidiklanmak *v.i.* a se gădila.

kidiklaşmak *v.i.* a se gădila reciproc.

kidiklaw s. gădilar.

kidiratan *adj.* plimbăreț.

kidirilmagan *adj.* nevizitat; necăutat.

kidirilmak *v.i.* 1. (*econ.*) a se cere; a se căuta. 2. a fi vizitat.

kidirilmaykalgan *adj.* nevizitat; necăutat.

kidirlez s. (*relig.*) ziua morților.

kidirma s. 1. vizită; călătorie; voiaj; cutreierare; colindare; străbater; tură; raită. 2. vizită; călătorie; voiaj; tură; raită. 3. căutare; dor.

kidirmak A. *v.i.* 1. a se plimba; a umbla; a merge. 2. a căuta; a duce dorul. B. *v.t.* 1. a vizita; a vedea. 2. a face o tură; a da o raită; a cutreiera; a colinda; a străbate.

kidiruw s. 1. vizită; călătorie; voiaj; cutreierare; colindare; străbater; tură; raită. 2. vizită; călătorie; voiaj; tură; raită. 3. căutare; dor. // •**kidiruw defteri** jurnal de călătorie. •**papir man kidiruw** croazieră cu vaporul.

kidiruwgi s. excursionist; turist. // •**kidiruwgi gibi keldim** am venit ca turist. •**kidiruwgi vizasi** viză turistică. •**kidiruwgular kasabanı totirdilar** turiștii au invadat orașul.

kidiruwguluk s. călătorie; voiaj; turism. // •**kidiruwguluk dayiresi** birou de turism. •**kidiruwguluk gezúwí** excursie turistică. •**kidiruwguluk hoteli** hotel turistic. •**kidiruwguluk kartasi** hartă turistică. •**kidiruwguluk kilawuzi** ghid turistic. •**kidiruwguluk paşaportı** pașaport turistic.

kif s. pânle.

kigaw s. vâltoare; vârtej de apă.

kija s. (*bot.*) ferigă (*lat., Dryopteris filix-mas; Aspidum filix-mas*).

kijgi s. (*orn.*) cârstel de baltă; cristei de baltă (*lat., Ranus aquaticus*).

kikirdak s. (*anat.*) cartilaj; zgârci. // •**kikirdak tokisi** (*anat.*) țesut cartilagin.

kikirdaklı *adj.* (*anat.*) cartilagin.

kil s. fir de păr. // •**kilîn oynatmamak** a nu-și mișca un fir de păr; a încremeni; a înlemnii.

•**kilîna bîrem tiymemek** a nu-i clinti cuiva un fir de păr. •**kilnî kirk ğarmak** a despica firul în patru. // •**at kilî** păr de cal. •**domiz kilî** păr de porc. •**eşki kilî** păr de capră. •**kilnî kirk ğargan** meticulos.

kilamik s. prima zăpadă a iernii.

kilamıklamak *v.i.* a ninge (*prima zăpadă a iernii*).

kilaw s. fulg de zăpadă.

kilawuz s. 1. ghid; călăuză; îndreptar. 2. (*nav.*) cârmaci; timonier. // •**imla kilawuzi** îndreptar ortografic. •**kidiruwguluk kilawuzi** ghid turistic. •**telefon/uzakses kilawuzi** carte de telefon.

kilawuzgi *adj.* călăuzitor.

kilawuzluk s. îndrumare; călăuzire. // •**kilawuzluk etmek** a călăuzi; a îndruma.

kilday *adj.* ca firul de păr; subțire.

kilgan s. făuritor.

kilgana s. 1. (*bot.*) pipiriguț (*lat., Heleocharis palustris*). 2. (*bot.*)

firuță; floarea-fânului (*lat., Stipa consanguinea*).

kilgi s. 1. practică; experiență; aplicație. 2. experiență; experiment.

kilgiği s. practicant.

kilgili *adj.* aplicat; experimentat. // •**kilgili aktarmalar** cercetări aplicate.

kilgal *adj.* (*fiz., anat.*) capilar.

kilgallik s. (*fiz.*) capilaritate.

kilgi I. *adj.* (*fiz., anat.*) capilar. II. s. (*iht.*) pământ-de-baltă; osar; ghelci (*lat., Pungitius platygaster*). // •**kilgi tamirlar/tazillar** (*anat.*) vase capilare.

kilgilik s. (*fiz.*) capilaritate.

kilif s. 1. toc; teacă. 2. învelitoare; apărătoare; husă. 3. (*anat.*) vagin.

kilik s. 1. port; veșmânt. 2. înfățișare; aspect. 3. fire; natură; temperament.

kilişiklamasi s. semnalmente; descriere.

kiliklandirma s. închipuire.

kiliklandirmek *v.t.* a-și imagina; a-și închipui.

kiliklandiruw s. închipuire.

kiliklangan *adj.* imaginar; închipuit.

kilikli *adj.* 1. cu port; înveșmântat. 2. cu înfățișare; aspectuos; prezentabil; arătos. 3. cu fire; cu natură; temperamental. // •**ayakşi kilikli bir kişi** un om cu înfățișare de slugă.

kilişiz *adj.* agasant; nesociabil; neprietenos; supărăcios; certăreț; irascibil; arțăgos.

kilişizlik s. irascibilitate; arțăg.

kilingan *adj.* făcut; făurit; înfăptuit; întocmit; comis; săvârșit.

kilimnak *v.i.* a se face; a se săvârși.

kilinoynatmagan *adj.* încremenit; înlemnit; înmămurit; împietrit; înțepenit; înghețat.

kiliş s. 1. sabie; spadă; paloș. 2. (*geogr.*) creastă. // •**kiliştan geşirmek** a trece prin foc și sabie. // •**dak kilişi** creasta muntelui.

kilişbaligi s. (*iht.*) pește-cu-spadă (*lat., Xiphias gladius*).

kilişoti s. (*bot.*) sunătoare; pojarăniță (*lat., Hypericum perforatum*).

kilişoti, menekli- s. (*bot.*) sunătoare; pojarăniță; fălcașea (*lat., Hypericum maculatum*).

kilişoti, ôtken- s. (*bot.*) sovârvariță (*lat., Hypericum acutum*).

kilituşken *adj.* depilat.

kilka s. mustățile spicului.

kilkuyruk s. (*orn.*) rață sulțar (*lat., Anas acuta*).

kilkuyruk, ak-yüzli- s. (*orn.*) rață cu obrazul alb (*lat., Anas bahamensis*).

kilkuyruk, sari-gágáli- s. (*orn.*) rață georgiană (*lat., Anas georgica*).

kil-kuyrukli-kumtawuk s. (*orn.*) nisipar cu coadă ascuțită (*lat., Calidris acuminata*).

kilkuyruk-órdek s. (*orn.*) rață sulțar (*lat., Anas acuta*).

killi *adj.* pârșos.

kilmak I. s. (*bot.*) hamei (*lat., Humulus lupulus*). II. *v.t.* a face; a executa. // •**namaz kilmak** (*relig., la musulmani*) a se ruga; a face rugăciuni. •**tewbe kilmak** a jura; a se căi.

kiloynatmama s. încremenire; înlemnire; înmămurire; împietrire; înțepenire; înghețare.

kilsiz I. *adj.* depilat. II. s., *adj.* spân.

kilsizlaşkan *adj.* depilat.
kilsizlaşmak *v.i.* a se depila.
kilsizlaştirma *s.* depilare.
kilsizlaştirmek *v.t.* a depila.
kilsizlaştıruw *s.* depilare.
kilşi *s.* toartă; ureche; mâner.
kilşik *s.* 1. os de pește. 2. (*la plante agățătoare*) cârcel. 3. firicel de păr. 4. (*la animale*) țep; spin; ac.
kilşikli *adj.* 1. pârșos. 2. (*d. pești*) cu oase; osos. 3. (*d. animale*) țepos; spinos.
kiltuşürmesi *s.* depilare.
kimdirgan *adj.* care face să se închidă (*ochii, gura, pumnul*).
kimdirmak *v.t.* a determina să închidă (*ochii, gura, pumnul*).
kimdiruwgi *adj.* care face să se închidă (*ochii, gura, pumnul*).
kimik *adj.* (*d. ochi, gură, pumn*) închis.
kimilgan *adj.* (*d. ochi, gură, pumn*) închis.
kimilmak *v.i.* (*d. ochi, gură, pumn*) a se închide.
kimirska I. *adj.* formic. **II.** *s.* (*ent.*) furnică (*lat., Formicidae*). // **•kimirskaday kaynamak** a mișuna ca furnicile; a forfoti. // **•kimirska kamizi** (*chim.*) acid formic.
kimirska, ak- *s.* (*ent.*) termită; furnică-albă (*lat., Isoptera*).
kimirska-bulbuli *s.* (*orn.*) măcăleandru de furnici (*lat., Myrmecocichla aethiops*).
kimirskadaykaynaw *s.* colcăială.
kimirskagi *s.* (*zool.*) furnicar (*lat., Myrmecophaga jubata*).
kimirskali *adj.* plin de furnici; furnicos.
kimirskalik *s.* furnicar.
kimirskayuwası *s.* furnicar; mușuroi.
kimirskildagan *adj.* 1. care forfotește; care mișună; care colcăie. 2. amortit; înțepenit; care produce furnicăături.
kimirskildama *s.* 1. forfotă; mișunare; colcăială. 2. furnicare; furnicătură; amortire; amortăle; înțepenie.
kimirskildamak *v.i.* 1. a forfoti; a mișuna; a colcăi. 2. a furnica; a amorti; a înțepeni.
kimirskildawgi *adj.* 1. care produce furnicăături; amortitor. 2. forfotitor; care mișună; care colcăie.
kimirskilti *s.* 1. forfotă; mișunare; colcăială. 2. furnicare; furnicătură; amortire; amortăle; înțepenie.
kimiz *s.* (*gastron.*) cumâs; lapte de iapă fermentat.
kimmak *v.t.* a închide (*ochii, gura, pumnul*).
kimtilgan *adj.* 1. împachetat; înfășurat; învelit. 2. înfofolit; încotoșmănat; cocoloșit.
kimtilma *s.* 1. înfofolire; încotoșmănare; cocoloșire. 2. împachetare; înfășurare; învelire.
kimtilmak *v.i.* 1. a se împacheta; a se înfășura; a se înveli. 2. a se înfofoli; a se încotoșmăna; a se cocoloși.
kimtiluw *s.* 1. înfofolire; încotoșmănare; cocoloșire. 2. împachetare; înfășurare; învelire.
kimtima *s.* 1. împachetare; înfășurare; învelire. 2. înfofolire; încotoșmănare; cocoloșire.
kimtimak *v.t.* 1. a împacheta; a înfășura; a înveli. 2. a înfofoli; a încotoșmăna; a cocoloși.
kimtiw *s.* 1. împachetare; înfășurare;

învelire. 2. înfofolire; încotoșmănare; cocoloșire.
kîn *s.* 1. teacă; toc. 2. pâstaie; teacă.
kîna *s.* vopsea kîna; vopsea hena. // **•kîna ğakmak** a vopsi cu kîna.
kînabi, koşkar- *s.* (*bot.*) turiță-mare; scai-mărunt; buruiănă-de-friguri (*lat., Agrimonia eupatoria*).
kînaganday *adj.* reprobabil; blamabil; condamnat.
kînakîna, şifali- *s.* (*bot.*) chinchină (*lat., Cinchona pubescens; Cinchona cordifolia; Cinchona succiruba*).
kînalamak *v.t.* a vopsi cu vopsea kîna.
kînalanğan *adj.* vopsit cu vopsea kîna.
kînalanmak *v.i.* a se vopsi cu vopsea kîna.
kînalaw *s.* vopsire cu vopsea kîna.
kînalawgi *s.* vopsitor cu vopsea kîna.
kînalgan *adj.* dezaprobat; reprob; condamnat; blamat.
kînali *adj.* vopsit cu vopsea kîna.
kînali-keklik *s.* (*orn.*) potârniche ciukar (*lat., Alectoris chukar*).
kînali-kirkik *s.* (*orn.*) potârniche ciukar (*lat., Alectoris chukar*).
kînaliturna, balaban- *s.* (*orn.*) flaming mare (*lat., Phoenicopterus roseus*).
kînaliturna, kişkene- *s.* (*orn.*) flaming mic (*lat., Phoeniconaias minor*).
kînaliturnası, Amerika-balaban- *s.* (*orn.*) flaming mare american (*lat., Phoenicopterus ruber*).
kînalmak *v.i.* a fi dezaprobat; a fi reprob; a fi condamnat; a fi blamat.
kînalmaz *adj.* ireproșabil.
kînama *s.* dezaprobare; condamne; blam.
kînamak *v.t.* a dezaproba; a reproba; a condamna; a blama.
kînap *s.* 1. sfoară (*bot.*) chenaf (*lat., Hibiscus cannabinus*). 2. (*bot.*) cânepă-indiană (*lat., Cannabis indica*). // **•kînap tokiması** (*text.*) pânză de sac.
kînap, ğir- *s.* (*bot.*) cânepioară; cânepă-codrului (*lat., Eupatorium cannabinum*).
kînapkuşı *s.* (*orn.*) cânepar; pietroșel cânepiu (*lat., Carduelis cannabina; Acanthis cannabina*).
kînaşegı *s.* (*bot.*) canale; canaluțe; balsamine; piersicel; lemn-de-apă (*lat., Impatiens balsamina*).
kînaw *s.* dezaprobare; condamne; blam.
kînlamak *v.t.* (*sexual*) a tânji după...; a râvni la...; a fi obsedat de...
kînlamataki *s.* obsesie sexuală.
kînlamatakiplı *adj.* obsedat sexual.
kînlawgi *adj.* (*sexual*) obsedant.
kîngir *adj.* înclinat; oblic; pieziș; strâmb.
kîpçak I. *adj.* (*ist.*) ("separația albă") elitist; nobil; autohton; indigen; băștinaș; neaoș. **II.** *s., adj.* (*ist.*) ("separația albă") cuman; scit; agatâr; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; băștinaș; tătar.
kîpkin *s.* cenușă; scrum.
kîpşak I. *adj.* (*ist.*) ("separația albă") elitist; nobil; autohton; indigen; băștinaș; neaoș. **II.** *s., adj.* (*ist.*) ("separația albă") cuman; scit; agatâr; elită; nobil; nobilime; autohton; indigen; băștinaș; tătar.

kiptir *s.* mesadă. // **•kiptir ton** mesadă.
kîr I. *adj.* cenușiu; gri; sur. **II.** *s.* câmp; câmpie; șes; stepă. // **•kîr ressamı** peisagist. **•kîr romanı** (*lit.*) roman pastoral. **•kîr yemegi** picnic.
kîraat *s.* 1. citire; lectură. 2. carte de citire. 3. manual.
kîraatşı *s.* cititor.
kîrak *s.* 1. periferie. 2. (*auto.*) jantă. 3. bridă; bordură; plintă; ieșitură; ieșind.
kîr-akşateregı *s.* (*bot.*) jugastru (*lat., Acer campestre*).
kîraw *s.* (*meteo.*) brumă. // **•kîraw tüşti** a căzut brumă.
kîrawlamak *v.i.* a cădea brumă.
kîraw-teresı *s.* (*bot.*) urda-vacii (*lat., Cardaria draba*).
kîray *s.* haiduc; tâlhar; bandit; pirat.
kîraylık *s.* haiducie; tâlhărie; banditism; piraterie; jefuire.
kîraylikkaogiragan *adj.* prădat; tâlhărit.
kîrbaş *s.* bici; cravașă.
kîrbaşlama *s.* biciuire; sfichiuire; cravașare.
kîrbaşlamak *v.t.* a biciui; a sfichiui; a cravașa.
kîrbaşlangan *adj.* biciuit; sfichiuit; cravașat.
kîrbaşlanmak *v.i.* a fi biciuit; a fi sfichiuit; a fi cravașat.
kîrbaşlaw *s.* lovire cu biciul.
kîrbaşlawgi *adj.* biciuitor; sfichiuitor.
kîrdirmak *v.t.* a determina să răzuiască.
kîrgay *s.* (*orn.*) șoim călător (*lat., Falco peregrinus*).
kîrgaygi *s.* șoimar.
kîrgin *adj.* supărat; necăjit.
kîrginlik *s.* supărare; necaz.
kîrgiz *s., adj.* kirghiz; kârgâz.
kîrgizga I. *adv.* în limba kirghiză; în limba kârgâză. **II.** *s.* (*limba*) kirghiză; kârgâză.
Kîrgizistan *s.* (*topon.*) Kirghizstan; Kârgâzstan.
kîr-ğadiragi *s.* (*orn.*) fâsă de câmp (*lat., Anthus campestris*).
Kîrga-Kôy *s.* (*topon.*) Braniște (*Dobrich, Bulgaria*).
kîrgin *s.* 1. (*la animale*) epidemie. 2. (*med.*) ciumă; pestă.
kîrginli *adj.* 1. (*med.*) ciumat. 2. (*la animale*) epidemic.
kîrik *s.* răzuیت.
kîrikşi *s.* vraci; tămăduitor.
kîrilgan *adj.* răzuیت.
kîrilma *s.* răzuire.
kîrilmak *v.i.* a fi răzuیت.
kîriluw *s.* răzuire.
kîrim *s., adj.* crimean; câmpean; scit; locuitor al stepei. // **•ğalpak kîrim tatarşa** limba tătară crimeană autentică. **•kîrim tatar elaları** clasicii tătari crimeeni. **•kîrim tatar kalkı** poporul tătar crimean. **•kîrim tatar milletı** națiunea tătară crimeană. **•kîrim tatar tılı** limba tătară crimeană. **•kîrim tatar tılı tilsizgası** gramatica limbii tătare crimeene. **•kîrim tatar tılı we edebiyatı** limba și literatura tătară crimeană. **•kîrim tatar tılı zor mı?** limba tătară crimeană e dificilă?; **•kîrim tatarğa ders kitabı** manual de limba tătară crimeană. **•kîrim tatarı** tătar crimean. **•kîrim tatarşa kitaplar** cărți în limba tătară crimeană. **•yakın bîr kîrim**

tatarday konişasiñiz vorbiți aproape ca un tătar crimean.
Kırım s. (topon.) Crimeea; Scitia.
kırımli s., adj. crimean; câmpean; scit; locuitor al stepei. //
•kîrîmlîman sunt crimeean.
kirişik I. adj. 1. zbârcit; ridat. 2. șifonat; mototolit. II. s. zbârcitură; rid.
kirişiklik s. zbârcitură; rid.
kirişikli adj. zbârcit; ridat.
kirişiklik s. încrețitură; cută.
kirişik-yüzli- Afrika-kartşagayî s. (om.) vultur african cu obraz pliat (lat., *Torgos tracheliotos*).
kirişik-yüzli-Arap-kartşagayî s. (om.) vultur arab cu obraz pliat (lat., *Torgos negevensis*).
kirişkan adj. creț; încrețit; zbârcit.
kirişmak v.i. 1. a se zbârci; a se încreți. 2. a se șifona; a se mototoli.
kiriştirma s. cutare; încrețire.
kiriştirmek v.t. a cuta; a încreți.
kiriştiru s. cutare; încrețire.
kirk num. patruzeci. // **•kîlnî kîrk ğarmak** a despică firul în patru. **•kîrk kapîniñ ğibîn şalmak** a bate pe la toate ușile. // **•kîlnî kîrk ğargan** meticolos.
kîrkar num. câte patruzeci.
kîrkar-kîrkar num. patruzeci câte patruzeci.
kîrkawul s. (om.) fazan (lat., *Phasianus colchicus*).
kîrkawul, altîn- s. (om.) fazan auriu (lat., *Chrysolophus pictus*).
kîrkawul, boz- s. (om.) pân-fazan cenușiu (lat., *Polyplectron bicalcaratum*).
kîrkawul, gûmûş- s. (om.) fazan argintiu (lat., *Phasianus nycthemerus*; *Lophura nycthemera*).
kîrkawul, kara- s. (om.) fazan negru (lat., *Phasianus cochicus tenebrotus*).
kîrkawul, kral- s. (om.) fazan regal (lat., *Syrnaticus reevesii*).
kîrkawul, mawî-kulakli- s. (om.) fazan urecheat (lat., *Crossoptilon aurtum*).
kîrkawul, yeşil- s. (om.) fazan verde; fazan japonez (lat., *Phasianus versicolor*).
kîrkawulî, Argus- s. (om.) fazan argus (lat., *Argusianus argus*).
kîrkawulî, ekî-sizikli-Argus- s. (om.) fazan argus cu bandă dublă (lat., *Argusianus bipunctatus*).
kîrkawulî, kelîn- s. (om.) fazan diamant (lat., *Chrysolophus amherstiae*).
kîrkayak s. (ent.) scolopendră; cârcăiac (lat., *Scolopendra cingulata*).
kîrk-ellî num. aproximativ patruzeci-cincizeci.
kîrkilgan adj. tuns.
kîrkîlmak v.i. a se tunde; a fi tuns.
kîrkîngî num. al patruzecileia; a patruzecea.
kîrklap adv. reciclând de patruzeci ori.
kîrklarda num. aproximativ patruzeci.
kîrklî adj. tuns.
kîrkma s. tuns; tundere.
kîrkmak v.t. a tunde (păr, lână). // **•ĝîmîrta kîrkmak** a tunde până și lâna de pe ouă; a fi avar; a fi zgârcit.
kîrktîllî adj. ipocrit; fățarnic; perfid.
kîrktîllîlik s. ipocrizie; fățarnicie; perfidie.
kîrktîrmak v.t. a determina să tundă.
kîrkuwli adj. tuns.

kîrli I. adj. îmbelșugat; mănos; abundant; opulent; bogat. II. adv. din belșug; gârlă.
kîrma s. 1. urluială; păsă; măcinătură mare de porumb sau de mei. 2. alică.
kîrmak v.t. a răzui. // **•bogazîn kîrmak** a-și drege glasul. **•ĝoñîlîn karartmak** a-i strica cuiva inima; a-l întrista; a-l măhni. **•para kîrmak** a câștiga mulți bani; a fi doldora de bani. **•tamak kîrmak** a-și drege glasul.
kîrmataş s. metal.
kîrmataşîrîtken s. topitor; metalurg.
kîrmataşîrîtme I. adj. metalurgic. II. s. topitorie; metalurgie.
kîrmataşîrîtmeli adj. metalurgic.
kîrmataşlaşkan adj. metalizat.
kîrmataşlaşmak v.i. a se metaliza.
kîrmataşlaştırma s. metalizare.
kîrmataşlaştırmak v.t. a metaliza.
kîrmataşli adj. metalic.
kîrmataşsızĝagîsî s. metalograf.
kîrmataşsızĝalı adj. metalografic.
kîrmataşsızĝasî I. adj. metalografic. II. s. metalografie.
kîrmataştan adj. din metal; metalic.
kîrmiz s. cârmâz; carmin (colorant).
kîrmiz-böĝegî s. (ent.) cârmâz; coșenilă (lat., *Coccus cacti*).
kîrmizî adj. roșu. // **•kîrmizî agaş mahon**. **•kîrmizî kart** (sport) cartonaș roșu. **•kîrmizî şarap** vin roșu. **•kîrmizî tokmak** cupă (carte de joc). **•kîrmizîm agardî** mi s-a decolorat roșul. **•koyî kîrmizî** purpuriu; rubiniu.
kîrmizî-at-kestanesî s. (bot.) castan-roșu (lat., *Aesculus carnea*).
kîrmizî-ballîbaba s. (bot.) sugel; urziță-moartă (lat., *Lamium purpureum*).
kîrmizîbolgan adj. înroșit.
kîrmizîbolmasî s. înroșire.
kîrmizî-bûber s. (bot.) ardei-roșu; capia (lat., *Capsicum annuum*).
kîrmizîĝaboyalangan adj. vopsit în roșu; înroșit.
kîrmizîĝaboyalalma s. vopsire în roșu; înroșire.
kîrmizîĝaşalar adj. roșiatic.
kîrmizîĝatartar adj. roșiatic.
kîrmizî-ĝâĝalı-ördek s. (om.) rață cu cioc roșu (lat., *Anas erythrorhyncha*).
kîrmizî-ĝaşmakli-aratinga-dudukuşî s. (om.) papagal aratinga cu mască roșie (lat., *Aratinga erythrogenys*).
kîrmizî-kapista s. (bot.) varză-roșie (lat., *Brassica oleracea rubra*).
kîrmizî-kaya-korîĝî s. (bot.) rujă; durzoaș (lat., *Sedum rosea*).
kîrmizî-kelem s. (bot.) varză-roșie (lat., *Brassica oleracea rubra*).
kîrmizîlaşkan adj. înroșit.
kîrmizîlaşma s. înroșire.
kîrmizîlaşmak v.i. a se înroși.
kîrmizîlaştırmak v.t. a înroși.
kîrmizîlaşu s. înroșire.
kîrmizî-lâdin s. (bot.) brad roșu de California (lat., *Abies magnifica*).
kîrmizîlik s. roșeață.
kîrmizî-mayotî s. (bot.) rujă; durzoaș (lat., *Sedum rosea*).
kîrmizî-narus s. (bot.) brad roșu de California (lat., *Abies magnifica*).
kîrmizî-oymakotî s. (bot.) degețel-roșu (lat., *Digitalis purpurea*).

kîrmizî-paňar s. (bot.) sfeclă-roșie (lat., *Beta vulgaris conditiva*).
kîrmizî-pazî s. (bot.) sfeclă-roșie (lat., *Beta vulgaris conditiva*).
kîrmizî-sîyîrkuyrugî s. (bot.) capul-șarpelui (lat., *Echium rubrum*).
kîrmizî-şabalît s. (bot.) castan-roșu (lat., *Aesculus carnea*).
kîrmizî-şayîr-mersinî s. (bot.) merișor; smirdar (lat., *Vaccinium vitis idaea*).
kîrmizî-şîmgek s. (bot.) sugel; urziță-moartă (lat., *Lamium purpureum*).
kîrmizî-şîrşî s. (bot.) brad roșu de California (lat., *Abies magnifica*).
kîrmizî-şöĝender s. (bot.) sfeclă-roșie (lat., *Beta vulgaris conditiva*).
kîrmizî-şugundur s. (bot.) sfeclă-roșie (lat., *Beta vulgaris conditiva*).
kîrmizîtamîr s. (bot.) roibă; garanță; otrățel; pațachină; rumenele (lat., *Rubia tinctorum*).
kîrmizî-yonga s. (bot.) trifoi-roșu; trifoi-sălbatic (lat., *Trifolium pratense*).
kîrmizî-yûksûkotî s. (bot.) degețel-roșu (lat., *Digitalis purpurea*).
kîrmizî-zambak s. (bot.) crin-de-pădure (lat., *Lilium martagon*).
kîrmizotî s. (bot.) cârmâz (lat., *Phytolacca decandra*).
kîrpak s. strat subțire de zăpadă.
kîrpaklamak v.i. a ninge (acoperind pământul cu un strat subțire de zăpadă).
kîr-peşmegî s. (bot.) ciupercă-de-gunoi (lat., *Agaricus campestris*).
kîrpî s. (cron.) moment; clipă.
kîrpiştirmek v.i. a clipi (des).
kîrpkak v.i., v.t. a clipi. // **•kôz kîrpkak** a clipi.
kîr-sarî s. (om.) șorecarul lui Swainson (lat., *Buteo swainsoni*).
kîrsîz I. adj. hoțesc. II. s., adj. hoț; pungaș. // **•kîrsîznîñ tutulmasî** prinderea hoțului. **•yûzûm kîrsîzlarî bakka daldîlar** hoții de struguri au dat iama în vie.
kîrsîzday adv. ca hoții; hoțeste; hoțiș.
kîrsîzĝa adv. ca hoții; hoțeste; hoțiș.
kîrsîzlar s., pl. bandă de hoți; hoțime.
kîrsîzlik s. hoție; furt; pungășie.
kîrsîzlikkakarşî s., adj. antifurt.
kîrslama s. furt.
kîrslamak v.t. a fura.
kîrslangan adj. furat.
kîrslanmak v.i. a fi furat.
kîrslatmak v.t. a determina să fie furat.
kîrslaw s. furt.
kîrş s. (meteo.) chiciură; promoroacă.
kîrşalğan adj. 1. strâns; constrâns; încadrat. 2. ferecat; șinuit (d. roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).
kîrşamak v.t. 1. a strânge; a constrânge; a încadra. 2. a fereca; a șinui (roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie etc.).
kîrşaw s. 1. cerc de oțel; inel de întărire; șină; cadru (cu care se încinge un butoi, o roată de lemn, o ladă etc.). 2. cadru (de sită, gherghet). 3. (tehn.) roată de transmisie. 4. strângere; constrângere; încadrare. 5. ferecare; șinuire (a roților de lemn, săniilor, lăzilor, butoaielor etc.).
kîrşawlamak v.t. 1. a strânge; a constrânge; a încadra. 2. a fereca; a șinui (roți de lemn, sănii, lăzi, butoaie

etc.).
kırşawlangan *adj.* 1. strâns; constrâns; încadrat. 2. ferecat; şinuit (*d. roţi de lemn, sâni, lăzi, butoaie etc.*).
kırşawlaw *s.* 1. strângere; constrângere; încadrare. 2. ferecare; şinuire (*a roţilor de lemn, sâniilor, lăzilor, butoaielor etc.*).
kırşawlı *adj.* 1. strâns; constrâns; încadrat. 2. ferecat; şinuit (*d. roţi de lemn, sâni, lăzi, butoaie etc.*).
kırşima *s.* birt; tavernă; cârciumă.
kırşimağı *s.* cârciumar.
kırşimağıotı *s.* (*bot.*) pochivnic; popâlnic; piperul-lupului; ficătea; piperniţă; buruiana-frigurilor (*lat., Asarum europaeum; Asarum officinale*).
kır-şórekotı *s.* (*bot.*) negruşcă; cernuşcă; piperuţă; chimion-de-câmpuri (*lat., Nigella arvensis*).
kirt *s.* cloşcă; găină clocitoare. // **•kirt tüşmek** a cădea cloşcă. // **•kirt kaytım** perioadă de incubăţie.
kirtasiye *s.* rechizite şcolare; obiecte de papetărie.
kirtasiyeğı *s.* birocrat.
kirtasiyeğılık *s.* birocraţie.
kirtiş *s.* (*iht.*) ghiborţ; ghelci (*lat., Acerina cernua*).
kirtlik *s.* cloşcă; găină clocitoare.
kır-toynagi *s.* (*orn.*) şorecarul lui Swainson (*lat., Buteo swainsoni*).
kır-ürengesi *s.* (*bot.*) jugastru (*lat., Acer campestre*).
kır-üşgılı *s.* (*bot.*) trifoiaş (*lat., Trifolium campestre*).
kır-yongası *s.* (*bot.*) trifoiaş (*lat., Trifolium campestre*).
kisik *adj.* 1. găuit; sugrumat; înăbuşit. 2. (*lingv.*) constrictiv. 3. apăsă; presat; comprimat. 4. micşorat; redus; restrâns; restricţionat. 5. strâns; încheştat; contractat. 6. constrâns; obligat. // **•kisik tartikawaz** (*lingv.*) consoană constrictivă.
kisiklik *s.* 1. găuire; sugrumare; înăbuşire. 2. micşorare; reducere; restrângere; restricţionare. 3. strângere; încheştare; contractare.
kisilgan *adj.* 1. apăsă; presat; comprimat. 2. micşorat; redus; restrâns; restricţionat. 3. strâns; încheştat; contractat. 4. găuit; sugrumat; înăbuşit. 5. constrâns; obligat.
kisilgan-buwulgan *adj.* asuprit; exploatat.
kisilma *s.* 1. găuire; sugrumare; înăbuşire. 2. (*med.*) spasm; convulsie; contracţie; sistolă. 3. apăsare; presare; comprimare. 4. micşorare; reducere; restrângere; restricţionare. 5. strângere; încheştare; contractare. 6. constrângere; obligare.
kisilmak *v.i.* 1. a se găui; a se sugruma; a se înăbuşi. 2. a fi apăsă; a se presa; a se comprima. 3. a se micşora; a se reduce; a se restrânge; a fi restricţionat. 4. a se strânge; a se încheşa; a se contracta. 5. a fi constrâns; a fi obligat. // **•sesi kisilmak** a i se înăbuşi vocea; a răguşi; a i se amortiza sunetul.
kisilmali *adj.* 1. (*med.*) sistolic. 2. (*med.*) spasmodic; convulsiv; cu contractii.
kisim *I. adj.* înrudit. **II. s.** rudă; neam.

kisim *s.* 1. parte; porţiune. 2. parte; sector. 3. (*fig.*) fel; sort; soi. // **•sözleşme kisimlari** părţi contractante.
kisim-akraba *s.* rude; neamuri.
kisimli-akrabali *adj.* cu toate rudele.
kisimlik *s.* rudenie; înrudire.
kisimlik-akrabalik *s.* rudenie; înrudire.
kisimsiz-akrabasiz *adj.* fără rude; singuratic.
kisinti *s.* 1. abţinere; reţinere. 2. abstenenţă.
kisir *adj.* 1. sterp; steril; neroditor. 2. (*d. pământ*) sterp; nefertil. // **•kisir aylanuw** cerc vicios.
kisirlaşkan *adj.* sterilizat; castrat.
kisirlaştırma *s.* sterilizare; castrare.
kisirlaştırmak *v.t.* a steriliza; a castra.
kisirlaştırıw *s.* sterilizare; castrare.
kisirlık *s.* 1. sterilitate. 2. nefertilitate.
kisirlama *s.* interdicţie; interzicere.
kisirlamak *v.t.* a interzice; a pune sub interdicţie.
kisirlaw *s.* interdicţie; interzicere.
kisitli *adj.* interzis; pus sub interdicţie.
kiska **I. adj.** 1. scurt. 2. scurt; de scurtă durată. **II. adv.** pe scurt; în rezumat; sumar. // **•kiska kesmek** a-şi scurta vorba; a rezuma. **•kiska yazmak** a stenografia. // **•bo ğol taa kiska** drumul acesta este mai scurt. **•eñ kiska ğol** drumul cel mai scurt. **•eñ kiska zamanda** în cel mai scurt timp. **•kiska bír aradan soñra** peste puţin timp. **•kiska dalğadulkun** unde scurte. **•kiska dürkı** canţoneta. **•kiska ğarikli farlar** farurile fază scurtă. **•kiska ğenli** cu mănecă scurtă. **•kiska ğol** scurtătură. **•kiska metrajlı film** film de scurt metraj. **•kiska pantolan** pantaloni scurţi. **•kiska şaş** păr scurt. **•kiska sürege istikraz** credit pe termen scurt. **•kiska zamanda** în scurt timp. **•ne uzun, ne kiska** nici lung, nici scurt. **•şášımnı kiska kesiniz!** tundeţi-mă scurt!; **•sözniñ kiskasi** în concluzie; pe scurt. **•taa kiska bír ğol yok mı?** nu există alt drum mai scurt?;
kiskaayaklı *s.* femeie. // **•ayırwlı kiskaayaklı** femeie divorţată. **•bır akay man bír kiskaayaklı** un domn şi o doamnă. **•eğnebiy kiskaayaklı** femeie străină. **•ğaş kiskaayaklı** tânără. **•kazak kiskaayaklısı** româncă. **•kiskaayaklı ayakkabısı** pantofi de damă. **•kiskaayaklı iştani** chiloţi de damă. **•kiskaayaklı kastalıkları uzmani** (*med.*) ginecolog. **•kiskaayaklı şantası** poşetă. **•kiskaayaklı şorabı** ciorapi de damă. **•kiskaayaklı terzi** croitoreasă. **•kiskaayaklılar kúnı** ziua femeii. **•zenğiy kiskaayaklı** negresă.
kiska-ayaklı-atmağa *s.* (*orn.*) uliu cu picioare scurte (*lat., Accipiter brevipes*).
kiskaayaklığa *adv.* femeieşte.
kiskaayaklıkbılımgısı *s.* ginecolog.
kiskaayaklıkbılımi *s.* ginecologie.
kiskaayaklıkbılımlı *adj.* ginecologic.
kiskaayaklılı *adj.* femeiesc; feminin.

kiskaayaklılık *s.* feminitate.
kiskaayaklışekmeme *s.* misoginism.
kiskaayaklışekmez *adj.* misogin.
kiskaboy(lı) *adj.* scund; mărunţ; mic de statură.
kiskadan *adv.* pe scurt; în rezumat; sumar.
kiskadewre *s.* (*electr.*) scurtcircuit.
kiskağa *adv.* pe scurt; în rezumat; sumar.
kiskağası **I. adv.** într-un cuvânt; în rezumat. **II. s.** rezumat.
kiskakapanma *s.* (*electr.*) scurtcircuit.
kiskakesilgen *adj.* prescurtat; rezumat.
kiskakesúw *s.* prescurtare; rezumare.
kiska-kiska *adv.* pe scurt; în rezumat.
kiska-kulaklı-baykuş *s.* (*orn.*) ciuf de câmp (*lat., Asio flammeus*).
kiska-kuyrukli-bataklıkkarlıgaşı *s.* (*orn.*) ciovlică cu coadă scurtă (*lat., Glareola maldivarum*).
kiska-kuyrukli-şatalkuyruk *s.* (*orn.*) ciovlică cu coadă scurtă (*lat., Glareola maldivarum*).
kiskalik *s.* scurtime.
kiskamahmutotı *s.* (*bot.*) dumbet; jugărel; spulberătură (*lat., Teucrium chamaedrys*).
kiskamahmutotı, dak- *s.* (*bot.*) dumbet-de-munte; jugărel-de-munte; spulberătură-de-munte (*lat., Teucrium montanum*).
kiskan *adj.* coercitiv.
kiskan-buwgan *s.* tiran; despot.
kiskaómırlı *adj.* efemer; trecător.
kiskaómırlı-şibin *s.* (*ent.*) efemeridă; rusalie (*lat., Ephemera*).
kiskaómırlıtutkunı *s.* aventurier; persoană care caută aventuri amoroase.
kiskaómırlıtutkunluk *s.* aventură; legătură amoroasă întâmplătoare.
kiska-parmaklı-boztorgay *s.* (*orn.*) ciocârlie de stol (*lat., Calandrella brachydactyla*).
kiska-parmaklı-şıkıldak *s.* (*orn.*) cojoaică cu degete scurte (*lat., Certhia brachydactyla*).
kiska-parmaklı-tırmaşıkkuşı *s.* (*orn.*) cojoaică cu degete scurte (*lat., Certhia brachydactyla*).
kiskargan *adj.* scurtat; micşorat; redus; prescurtat; abreviat; rezumat.
kiskarmak *v.i.* a se scurta; a se micşora; a se reduce; a se prescurta; a se abrevia; a se rezuma.
kiskartilgan *adj.* micşorat; scurtat; redus; abreviat; rezumat.
kiskartılmak *v.t.* 1. a se scurta; a se prescurta; a se abrevia; a se rezuma. 2. a se micşora; a se reduce.
kiskartıp-yazılğan *adj.* conspectat; rezumat; abreviat.
kiskartma **s.** 1. micşorare; reducere. 2. scurtare; prescurtare; abreviere; rezumare.
kiskartmak *v.t.* 1. a micşora; a reduce. 2. a scurta; a prescurta; a abrevia; a rezuma.
kiskartuw **s.** 1. micşorare; reducere. 2. scurtare; prescurtare; abreviere; rezumare.
kiskası *s.* rezumat.
kiskasızga *s.* stenografie; stenografiere; stenogramă.
kiskasızgağı *s.* stenograf.
kiskasızgalı *s.* stenografiat. // **•kiskasızgalı yazmak** a stenografia.
kiskaş **s.** 1. (*ent.*) urechelniţă (*lat.,*

Forficula auricularia). **2.** (tehn.) cârlig; cuplaj; ambreiaj. // **•kışkaş ayaklığı** pedala de ambreiaj.

kışkaşlı s. (tehn.) cu cârlig; cu cuplaj.

kışkaşorap s. șosetă.

kışka-tumşukli-şulluk s. (orn.) sitar de nămol cu cioc scurt (lat., *Limnodromus griseus*).

kışkayazılğan adj. stenografiat.

kışkayazuw s. stenogramă; stenografiere.

kışkayazuwğı s. stenograf.

kışkayazuwğuluk s. stenografie.

kışkî s. (tehn.) pană; ic. // **•kışkî wurmak** (tehn.) a împănă.

kışkilî adj. (tehn.) împănat.

kışkiş s. 1. clește; clemă. **2.** cârlig de rufe; menghină. // **•şâş kışkişî** agrafă de păr.

kışkişlamak v.t. a prinde cu cârlige de rufe.

kışkiwurma s. (tehn.) împănare.

kışkiwurulan adj. (tehn.) împănat.

kışma I. adj. (anat.) constrictor. II. s. 1. apăsare; presare; comprimare. **2.** micșorare; reducere; restrângere; restricționare. **3.** strângere; încleștare; contractare. **4.** constrângere; obligare.

kışma-buwma s. asuprire; opresiune; jug; restricție.

kışmak v.t. 1. a strânge; a încleșta; a contracta. **2.** a micșora; a reduce; a restrânge; a restricționa. **3.** a apăsă; a presa; a comprima. **4.** a constrânge; a obliga. // **•masıraplarıñ kışmak** a reduce cheltuielile. **•nefesin kışmak** a-l înăbuși; a-l sufoca. **•sesin kışmak** a-i înăbuși vocea; a-i amortiza sunetul. **•telbewlerin/telbegelerin kışmak** a-l ține în hățuri.

kışmak-buwmak v.t. a exploata; a asupri.

kışmet s. 1. noroc; șansă. **2.** destin; soartă; ursită. // **•kışmeti aşılamak** a-i surăde norocul. **•kışmetin tepmek** a da cu piciorul norocului. // **•kışmetin yakşı bolsın!** baftă!; noroc!; **•topal kışmet** soartă nenorocită.

kışmetli adj. norocos.

kışmetvaziyetî I. adj. întâmplător. II. s. întâmplare; hazard.

kışmetvaziyetinden adv. întâmplător; prin hazard.

kışmiy adv. parțial; în parte. // **•kışmiy saylamlar** (pol.) alegeri parțiale.

kışmır adj. zgârcit; avar; zgârie-brânză.

kışmırlık s. zgârcenie; avariție.

kışrak s. iapă.

kışsa s. istorioară; anecdotă.

kıştak s. (geogr.) istm.

kıştas s. 1. criteriu. **2.** criteriu, norma, principiu.

kıştirilgan adj. 1. apăsă; presat; comprimat. **2.** micșorat; redus; restrâns; restricționat. **3.** strâns; înțepenit; fixat; încleștat; contractat.

kıştirilmak v.t. 1. a fi apăsă; a fi presat; a fi comprimat. **2.** a fi micșorat; a fi redus; a fi restrâns; a fi restricționat. **3.** a fi strâns; a fi înțepenit; a fi fixat; a fi încleștat; a fi contractat.

kıştırma I. adj. 1. (lingv.) constrictiv. **2.** (anat.) constrictor. II. s. 1. (farm.) pastilă; pilulă; tabletă; comprimat. **2.** apăsare; presare; comprimare. **3.** micșorare; reducere; restrângere; restricționare. **4.** strângere; înțepenie;

fixare; încleștare; contractare. **5.** (tehn.) cuplare; cuplaj.

kıştırmak v.t. 1. a apăsă; a presa; a comprima. **2.** a strânge; a înțepeni; a fixa; a încleșta; a contracta. **3.** a micșora; a reduce; a restrânge; a restricționa. // **•paz kıştırmak** (tehn.) a împănă.

kışuw s. 1. apăsare; presare; comprimare. **2.** micșorare; reducere; restrângere; restricționare. **3.** strângere; încleștare; contractare. **4.** constrângere; obligare.

kışuwğı s. inhibitor.

kış s. iarnă. // **•kışni geşirmek** a ierna. // **•kış başı** începutul iernii. **•kış idmanları** (sport) sporturi de iarnă. **•kış kúnaylanırı** (astr.) solstițiu de iarnă. **•kış mewsımı** anotimpul iernii. **•kış naadamı** (sport) olimpiada de iarnă. **•kış sertligi** asprimea iernii. **•kışniñ dinkalası** toilul iernii. **•kışniñ kúnı suwlar buzlar** iarna îngheață apele. **•yaman kış** iarnă aspră.

kışa s. spic.

kışalangan adj. înspicat.

kışalanma s. înspicare.

kışalanmak v.i. a înspica; a da în spic; a face spic.

kışalanuw s. înspicare.

kışalı adj. înspicat.

kış-bakiş adv. din iarnă în iarnă.

kışgeşiruw s. iernare.

kışiklama s. gădilar.

kışiklamak v.t. a gădila.

kışiklangan adj. gădilat.

kışiklanmak v.i. a se gădila.

kışiklaşmak v.i. a se gădila reciproc.

kışiklaw s. gădilare.

kışima s. scărpinare; scărpinat; mănărire.

kışimak v.t. a scărpina; a provoca mănărire. // **•arkası kışimak** a-l mânca spinarea.

kışındırmak v.t. a provoca mănărire.

kışınmak v.i. a se scărpina.

kışinti s. mănărire.

kışirdagan adj. crocant.

kışirdama s. scârțait; scrâșnet.

kışirdamak v.i. a scârțâi; a scrâșni.

kışirdatıp-aşaw s. crântănit; ronțait.

kışirdatmak v.t. a determina să scârțâie; a determina să scrâșnească. // **•kışirdatıp aşamak** a ronțâi.

•tışlerin kışirdatmak a scrâșni din dinți; a se enerva; a se irita.

kışirdaw s. scârțait; scrâșnet.

kışir-kışir interj. scârț!;

kışirti s. scârțait; scrâșnet.

kışitkan s. (bot.) urzică (lat., *Urtica dioica*).

kışitkan, ufak- s. (bot.) urzică-mică; urzică-iute; oiștea (lat., *Urtica urens*).

kışitmak v.t. a provoca mănărire.

kışiw s. scărpinare; scărpinat; mănărire.

kışka adv. pentru la iarnă; la iarnă.

kışkaşık adv. până la iarnă.

kışkî I. adj. de iarnă; iernatic. II. s. mătșor; ament.

kışkırık s. 1. strigăt; țipăt; urllet. **2.** exclamare; exclamație.

kışkırışmak v.i. a țipa laolaltă; a zbiera laolaltă.

kışkırma s. 1. țipăt; urllet; chiot. **2.** exclamare; exclamație.

kışkırnak v.i. 1. a țipa; a zbiera; a chiu. **2.** a exclama. // **•ğandan**

kışkırnak a ovaționa.

•wurgulap kışkırnak a exclama.

kışkirti s. 1. țipăt; urllet; chiot. **2.** exclamare; exclamație.

kışkirtılğan adj. instigat; incitat; provocat; ațâțat; întărâtat; învrăjbit.

kışkirtma s. instigare; incitare; provoca; ațâțare; întărătare; învrăjbiere.

kışkirtmak v.t. a determina să țipe; a instiga; a incita; a provoca; a ațâța; a întărâta; a învrăjbi.

kışkirtuw s. instigare; incitare; provoca; ațâțare; întărătare.

kışkirtuwğı s., adj. intrigant; instigator; incitator; provocator; ațâțător.

kışkırıw s. 1. țipăt; urllet; chiot. **2.** exclamare; exclamație.

kışkisi s. cel de iarnă; cel iernatic.

kışla s. cazarmă; iernatic. // **•askeriye kışlası** cazarmă militară.

kışlak s. cazarmă; iernatic.

kışlama s. cazarmă; iernatic.

kışlamak v.i. a ierna.

kışlaw s. cazarmă; iernatic.

kışlik adj. de iarnă; iernatic. // **•kışlik urba** haine de iarnă.

kışlik-katirkuyrugı s. (bot.) pipirig; capul-câmpului (lat., *Equisetum hyemale*).

kışta adv. iarna; în timpul iernii; pe timp de iarnă.

kıştagı adj. de iarnă; iernatic.

kıştagısı s. cel de iarnă; cel iernatic.

kıştakı adj. de iarnă; iernatic.

kıştakisi s. cel de iarnă; cel iernatic.

kıştan adv. din iarnă; din timpul iernii. // **•kıştan kórınmedı** din iarnă nu s-a arătat.

kıştan-kışka adv. din iarnă în iarnă.

kışuw s. mănărire.

kış-yaz adv. iarna-vara. // **•kış-yaz başım awura** iarna-vara mă doare capul.

kışyukusi s. hibernare.

kıt adj. insuficient; neîndestulător. // **•para kıt** e lipsă de bani; nu ajung banii.

kita s. 1. continent. **2.** (mil.) unitate; subunitate. **3.** dimensiune; volum. **4.** (lit.) fragment; bucată; kîta; specie a poeziei tătare și orientale.

kital s. masacru.

kitalararası adj. intercontinental.

kitalı adj. masacrat.

kıtay s., adj. chinez; chinezesc. // **•kıtay duwari/kalawı** zid chinezesc. **•kıtay múrekkebi** tuș.

Kıtay/Çin s. (topon.) China.

Kıtay-añgırı s. (orn.) rață mandarin (lat., *Aix galericulata*).

Kıtay-búberı s. (bot.) piper-chinezesc; piper-de-Sichuan (lat., *Zanthoxylum piperitum*; *Xanthoxylum piperitum*).

kıtayğa I. adv. în limba chineză; chinezește. II. s. (limba) chineză.

kıtayiy adj. 1. dimensional; volumic. **2.** continental. // **•kıtayiy dayire** (mat.) sector.

Kıtay-kalampırı s. (bot.) garofiță; cuișoare; scaunul-lui-Dumnezeu (lat., *Dianthus chinensis*).

Kıtay-karanfilı s. (bot.) garofiță; cuișoare; scaunul-lui-Dumnezeu (lat., *Dianthus chinensis*).

Kıtay-kazı s. (orn.) gâscă chinezească; gâscă lebadă (lat., *Anser cygnoides*).

kitayli *s., adj.* chinez; chinezesc.
Kitay-pati *s. (bot.)* ochiul-boului; rotul (*lat., Callistephus chinensis*).
Kitay-sayrawgusi *s. (orn.)* bulbul chinezesc (*lat., Pycnonotus sinensis*).
Kitay-siyirşigi *s. (orn.)* graur cu umeri albi; graur chinezesc (*lat., Sturnus sinensis*).
Kitay-suwbugası *s. (orn.)* stârc chinezesc; stârc galben (*lat., Ixobrychus sinensis*).
Kitay-seğertkigisi *s. 1. (orn.)* lăcustar moțat; lăcustar chinezesc (*lat., Acridotheres cristatellus*). **2. (orn.) graur cu umeri albi; graur chinezesc (*lat., Sturnus sinensis*).
Kitay-tawugı *s. (orn.)* găină de Bankiva (*lat., Gallus gallus*).
kitik *s. călți.*
kitiktamiri *s. (bot.)* hrean (*lat., Armoracia lapathifolia; Armoracia rusticana; Cochlearia armoracia*).
kitimır *adj.* agasant; zurliu; zvăpăiat.
kitir *s.* floricele de porumb.
kitirdama *s.* pârâit; trosnet.
kitirdamak *v.i.* a pârâi; a trosni.
kitirdatmak *v.t.* a determina să pârâie; a determina să trosnească; a ronțâi.
kitirdaw *s.* pârâit; trosnet.
kitir-kitir *interj.* pâr!; troscl!
kitirti *s.* pârâit; trosnet.
kitlaşkan *adj.* insuficient.
kitlaşmak *v.i.* a deveni insuficient.
kitlaştirmak *v.t.* a determina să devină insuficient.
kitlik *s. 1.* insuficientă; lipsă. **2. lipsuri; sărăcie. **3. criză; criză economică; foamete. // **•marebe bolsa aşlik bolir** în timp de război este criză. **•wakit kitligi** criză de timp.
kivam *s. 1.* consistență. **2. punct culminant; toi; miez.
kivrim *s. 1.* încrețitură; cută; creț. **2.** (*geol.*) ondulație; încrețitură.
kivrimli *adj.* încrețit; cutat; ondulat.
kivrinti *s. 1.* (*geol.*) ondulație; încrețitură. **2.** (*la drumuri*) buclă; curbă.
kiya *s.* crimă; asasinat.
kiyafet *s.* port; veșmânt; costum; ținută. // **•kiyafetin deniştirmek** a se travesti; a se deghiza. **•kiyafetke kırmek** a se deghiza. // **•akşamlık kiyafet** ținută de seară. **•kiyafet modelı** model de costum. **•kiyafetnîn pışımı** croiala costumului.
kiyafetdeniştirmesi *s.* deghizare; travestire.
kiyafetindeiştirgen *adj.* deghizat; travestit.
kiyafetkekirgen *adj.* deghizat; travestit.
kiyafetkekırw *s.* deghizare; travestire.
kiyafetler *s., pl.* hainele; îmbrăcăminte; garderobă.
kiyak *1. adj.* frumos; draguț; nostim; plăcut. **II. s. (bot.)** pipirig; rogoz (*lat., Schoenoplectus lacustris*).
kiyamet *s. 1. (la musulmani)* învierea morților; sfârșitul lumii. **2. (fig.)** gălăgie; zarvă; tărațboi; scandal. // **•işinde kiyamet kopmak** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta. **•kiyamet koparmak** a provoca scandal. // **•kiyamet kuni**********

sfârșitul lumii.
kiyametke *adv.* spre la sfârșitul lumii; la sfârșitul lumii; spre infinit; la infinit. // **•kiyametke kadar** până la sfârșitul lumii; până la infinit; până la nesfârșit; ad infinitum.
kiyametkeşik *adv.* până la sfârșitul lumii; până la infinit; la nesfârșit; ad infinitum.
kiyametşi *adj. 1.* rebel. **2.** apocaliptic.
kiyap *s. 1.* lipsă; absență. **2. (jur.)** contumacie. **3. (fin.)** deficit.
kiyapşa *adv. 1.* în lipsă; în absență. **2. (jur.) în contumacie.
kiyas *s. 1.* comparație. **2.** analogie. **3.** silogism. // **•kayriykabil kiyas** incomparabil.
kiyasiy *adv. 1.* comparativ. **2.** analogic.
kiyasiya *adv.* fără milă; cu cruzime.
kiyaslamak *v.t.* a compara.
kiyaslanalgan *adj.* comparabil.
kiyaslangan *adj.* comparat.
kiyaslanmak *v.i.* a se compara.
kiyaslanmaz *adj.* incomparabil.
kiyaslatmak *v.t.* a determina să compare.
kiyaslay *adv.* prin comparație; prin analogie.
kiyaş *s.* criminal; asasin.
kiygaşa *s. (gastron.)* scoveargă.
kiyik *adj.* tocat; mărunțit.
kiyik *s.* coada ochiului. // **•kóz kiyigindan karamak** a trage cu coada ochiului; a arunca priviri pe furis. // **•kóz kiyigi** coada ochiului.
kiyiklay *adv.* pieziș; sașiu; cu coada ochiului.
kiyiktan *adv. (d. privire)* pieziș; cu coada ochiului.
kiyilgan *adj.* mărunțit; tocat.
kiyimli *adj.* mărunțit; tocat.
kiyin *adj.* greu; dificil; anevoios. // **•kiyin dakkalar** minute grele. **•kiyin menteke** punct critic. **•kiyin ortam** situație critică.
kiyinlaşkan *adj.* agravat; înrăutățit; îngreunat.
kiyinlaşma *s.* agravare; înrăutățire; îngreunare.
kiyinlaşmak *v.i.* a se înrăutăți; a se agrava; a se îngreuna.
kiyinlaştırgan *adj.* agravant.
kiyinlaştırmak *v.t.* a agrava; a înrăutăți; a îngreuna.
kiyinlaştıruwgi *adj.* agravant.
kiyinlaşuw *s.* agravare; înrăutățire; îngreunare.
kiyinlik *s.* dificultate; greutate; vicisitudine.
kiyirli-şiyirli *adj.* gălăgios.
kiyir-şiyir *s.* gălăgie; scandal; larmă.
kiyiş *adj. 1.* strâmb; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3. (mat.)** oblic. **4. (fig.)** injust; nedrept; incorrect. // **•kiyiş basmak** a călca strâmb. **•kiyiş karamak** a privi chiorăș; a privi pieziș.
kiyişagan *adj. 1.* arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **2.** deranjat; în dezordine. **3.** strâmbat; deformat; distorsionat. **4.** răvășit; deranjat.
kiyişak *adj. 1.* strâmb; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3. (fig.)** injust; nedrept; incorrect. **4. (mat.)** oblic. **5. (mat.)** curbiliniu.
kiyişakgágaa *s. (orn.)* ciocântors; avoșetă (*lat., Recurvirostra avosetta*).
kiyişaklik *s. 1.* deviație. **2.** curbură;**

arcuire; îndoitură; sinuozitate; strâmbare; deformare; distorsionare.
3. răvășeală; deranj. **4. (fig.)** necinste; lipsă de onestitate; incorectitudine.
kiyişama *I. s. 1.* curbură; arcuire; îndoitură; sinuozitate; strâmbare; deformare; distorsionare. **2.** răvășeală; deranj. **3. (fig.)** necinste; lipsă de onestitate; incorectitudine. **II. v.i. 1.** strâmbare; deformare; distorsionare; deviație. **2.** îndoire; încovoiere; curbare; arcuire. **3. (fig.)** deranj; dezordine. // **•murunduwarı kiyişaması** (*med.*) deviație de sept.
kiyişamak *v.i. 1.* a se strâmba; a se deforma; a se distorsiona; a devia. **2.** a se îndoi; a se încovoia; a se curba; a se arcui. **3.** a se răvăși; a se deranja. **4. (fig.)** a se deranja; a se face dezordine.
kiyişatilgan *adj. 1.* arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **2.** deranjat; în dezordine. **3.** strâmbat; deformat; distorsionat. **4.** răvășit; deranjat.
kiyişatilmak *v.i. 1.* a fi îndoit; a fi încovoiat; a fi curbat; a fi arcuit. **2.** a fi strâmbat; a fi deformat; a fi distorsionat. **3.** a fi răvășit; a fi deranjat. **4. (fig.)** a fi deranjat; a se face dezordine.
kiyişatmak *v.t. 1.* a strâmba; a deforma; a distorsiona. **2.** a îndoi; a încovoia; a curba; a arcui. **3.** a răvăși; a deranja. **4. (fig.)** a deranja; a face dezordine.
kiyişawuz *s. (orn.)* forfecuță; papagal de brazil (*lat., Loxia curvirostra*).
kiyişawuz, ak-kanatli- *s. (orn.)* forfecuță bălțată (*lat., Loxia leucoptera*).
kiyişawuz, koğa-başli- *s. (orn.)* forfecar (*lat., Loxia pytyopsittacus*).
kiyişawuzı, Skosiye- *s. (orn.)* forfecuță scoțiană (*lat., Loxia scotica*).
kiyişayak *adj.* crăcănat.
kiyişgágaa *s. (orn.)* ciocântors; avoșetă (*lat., Recurvirostra avosetta*).
kiyişkan *adj. 1.* strâmbat; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3.** deranjat; în dezordine. **4.** răvășit; deranjat.
kiyişlik *s. 1.* curbură; arcuire; îndoitură; sinuozitate; strâmbare; deformare; distorsionare. **2.** deviație. **3. (fig.)** necinste; lipsă de onestitate; incorectitudine. **4.** răvășeală; deranj.
kiyişmak *v.i. 1.* a se îndoi; a se încovoia; a se curba; a se arcui. **2.** a se strâmba; a se deforma; a se distorsiona; a devia. **3. (fig.)** a se deranja; a se face dezordine. **4.** a se răvăși; a se deranja.
kiyişmalı *adj. (mat.)* curbiliniu.
kiyiştirilgan *adj. 1.* strâmbat; deformat; distorsionat. **2.** arcuit; îndoit; încovoiat; curbat. **3.** deranjat; în dezordine. **4.** răvășit; deranjat.
kiyiştirilmak *v.i. 1. (fig.)* a fi deranjat; a se face dezordine. **2.** a fi strâmbat; a fi deformat; a fi distorsionat. **3.** a fi îndoit; a fi încovoiat; a fi curbat; a fi arcuit. **4.** a fi răvășit; a fi deranjat.
kiyiştirmek *v.t. 1.* a îndoi; a încovoia; a curba; a arcui. **2.** a strâmba; a deforma; a distorsiona. **3. (fig.) a deranja; a face dezordine. **4.** a răvăși; a deranja. // **•awuzun kiyiştirmek** a strâmba din nas. **•miydanni kiyiştirmek** a răvăși**

zona; a face dezordine. // **•bîr yerîn kîyîştirma!** să nu faci dezordine!;
kîyka s. piele; epidermă; ten.
kîy-kaleket adv. dezordonat; dezorganizat; răvășit; vraște; haotic; de-a valma.
kîy-kaleketlik s. babilonie; haos; dezordine; dezorganizare; agitație; forfotă; talmeș-balmeș.
kîyma s. 1. tocare; mărunțire. 2. (gastron.) carne tocată; tocătură. 3. facere; executare.
kîymak v.t. 1. a toca; a mărunți. 2. a cuteza; a îndrăzni; a avea curajul; a se aventura; a risca. 3. a face; a executa. // **•et kîymak** a toca carne. **•nikâa kîymak** a cununa.
kîymalî adj. mărunțit.
kîymet s. 1. valoare; preț. 2. importanță; însemnătate. 3. (școl.) notă. // **•kîymet bermek** a acorda importanță. **•kîymet pîsmek/salmak** a evalua; a estima. **•kîymet takdir etmek** a estima; a aprecia. **•kîymetî bolmak** a valora. **•kîymetîn pazla degerlendirmek** a supraestima. **•kîymetinden aşa tutmak** a subaprecia. **•kîymetinden tûsmek/kaybetmek** a pierde din valoare; a se deprecia; a se devaloriza. **•kîymetlî tutmak** a aprecia. **•kîymetten tûşûrmek** a deprecia; a devaloriza. **•pazla kîymet pîsmek** a supraestima. // **•bîr kîymette bolmagan** inegal. **•ela kîymet** notă excelentă. **•hakkikiy kîymet (econ.)** valoare reală. **•kîymet karşılığı** contravaloare. **•kîymet pazlalığı (econ., pol.)** plusvaloare. **•kîymet uzmanî** expert evaluator. **•kîymetke kôre** după/la valoare; ad valorem. **•paranîñ kîymetî tûşmesî** inflație.
kîymetbîlgen I. adj. recunoscător. II. s. evaluator.
kîymetbîlmegen adj. ingrat.
kîymetbîlmeme s. ingratitudine.
kîymetbîlmez adj. nerecunoscător.
kîymetbîlmezlik s. ingratitudine.
kîymetbîlûw s. respect; apreciere; prețuire.
kîymetbîlîngen adj. respectat; apreciat; prețuit.
kîymetînpîşken s. evaluator.
kîymetîpîşîlgen adj. aproximat; estimat; evaluat.
kîymetîpîşîlmez adj. inestimabil; neprețuit.
kîymetîsalingan adj. evaluat.
kîymetkîşkelten s. denigrator.
kîymetkîşkeltesî s. denigrare; ponegrire.
kîymetlendîrme s. valorificare.
kîymetlendîrmek v.t. a valorifica.
kîymetleşme s. târguială; negocierea prețului.
kîymetleşmek v.i. a se târgui; a negocia prețul.
kîymetlî adj. 1. valoros; prețios. 2. important; însemnat. // **•awuzî bek kîymetlî bolmak** a fi scump la vorbă. // **•hatsîz kîymetlî** inestimabil. **•kîymetlî arkadaşlar** dragi prieteni. **•kîymetlî baylar** stimați domni. **•kîymetlî eşya** obiecte de valoare. **•kîymetlî taş** piatră prețioasă; nestemată.
kîymetlîtutulgan adj. respectat;

apreciat; prețuit.
kîymetlîtutuw s. respect; apreciere; prețuire.
kîymetpîşûw s. aproximar; aproximație; estimare; evaluare.
kîymetsalğan s. evaluator.
kîymetsaluw s. aproximar; estimare; evaluare.
kîymetsîz adj. 1. fără valoare; nevaloros. 2. neimportant; neînsemnat.
kîymetsîzkart s. hodorog; boșorog; babalac.
kîymettanimama s. ingratitudine.
kîymettanimaz adj. ingrat.
kîymettar adj. valoros; prețios; important; însemnat.
kîymettenkaybetken adj. devalorizat; depreciat.
kîymettenkaybetme s. devalorizare; depreciere.
kîymettentûşken adj. devalorizat; depreciat.
kîymettentûşûw s. devalorizare; depreciere.
kîymildagan adj. mișcat; mișcător.
kîymildama s. mișcare.
kîymildamagan adj. nemișcat.
kîymildamak v.i. a se mișca; a se deplasa.
kîymildamama s. nemișcare; imobilitate.
kîymildamaykalgan adj. inert; nemișcat; teapăn.
kîymildamaykalma s. nemișcare; imobilitate.
kîymildatmak v.t. a mișca; a deplasa.
kîymildaw s. mișcare.
kîynalgan adj. chinuit; torturat.
kîynalmak v.i. a se chinui; a fi torturat.
kîynamak v.t. a chinui; a tortura.
kîynaw s. chinuire; torturare.
kîynawgî adj. chinuitor.
kîypp-kîrmîzî adj. roșu intens.
kîypp-kîzîl adj. roșu intens.
kîyuw s. 1. margine; mal; țarm; coastă; litoral. 2. tocare; mărunțire. // **•kîyuw boyî gemîgîlîgî (nav.)** cabotaj.
kîyuwgî I. adj. nemilos; crud. II. s., adj. tocător.
kîyuwgîlûk s. cruzime; ferocitate.
kîyuwlî adj. 1. riscant; aventuros. 2. tocat; mărunțit.
kîywaldamak v.i. (d. pāsārî) a ciripi.
kîywaldaw s. ciripit; tril.
kîywal-kîywal interj. cip-cirip!
kîywaltî s. ciripit; tril.
kîz s. 1. fată. 2. fiică. 3. fecioară; virgină. 4. damă (carte de joc). // **•delîkanlî kîz** tânără. **•dûlber kîz** fată frumoasă. **•ha kîz!** fatol; fetițol; copilol; **•kîz bala** fată. **•kîznîñ dûlberlîgî** frumusețea fetei. **•kîznîñ tatasî** sora mai mare a fetei. **•şaytaniy kîz** drăcoaică. **•şeber kîz** fată pricepută. **•torînnîñ kîzî** strănepoată.
kîzak s. 1. cală (la un şantier naval). 2. schi. 3. (tehn.) sanie. // **•kîzak yapmak** a derapa.
kîzakşî s. schior.
kîzakşîlik s. schi; schiere.
kîzakypma s. derapare.
kîzakypmaz adj. antiderapant.
kîzamik s. 1. (med.) rujeolă; pojar. 2. (anat.) scoarța cerebrală; cortex cerebral.
kîzamikşîk s. (med.) rubeolă.
kîzargan adj. 1. rumen; îmbujorat. 2.

fript; prăjit.
kîzarîp-bozargan adj. schimbat la față; congestionat.
kîzarîp-bozaruw s. schimbare la față; congestionare.
kîzarmak v.i. 1. a se înroși; a se colora în roșu. 2. (d. alimente) a se rumeni; a se frige; a se prăji. 3. (d. fructe, lugume) a se coace. 4. a se îmbujora. // **•kîzarîp bozarmak** a face fețe-fețe. **•kulaklarîna kadar kîzarmak** a se înroși până-n vârful urechilor. **•yûzî kîzarmak** a-i crăpa obrazul de rușine; a se rușina; a se jena.
kîzartîlgen adj. rumen; fript; prăjit. // **•kîzartîlgen kartop** cartofi prăjiți.
kîzartîlmak v.i. a se frige; a se prăji; a se rumeni.
kîzartîp-bozartkan adj. reprobabil; rușinos.
kîzartma s. 1. prăjire; prăjeală. 2. (gastron.) friptură. // **•kîzartma semîz** friptura e grasă. **•koyan kîzartmasî** friptură de iepure. **•parmaklık kîzartmasî** friptură la grătar. **•suuwuk kîzartma** friptură rece. **•tenğîre kîzartmasî** (gastron.) friptură la tavă.
kîzartmak v.t. a rumeni; a prăji; a frige.
kîzartuw s. rumenire; prăjire.
kîzartuwgî adj. care prăjește; care frige.
kîzartuwlî adj. rumen; fript; prăjit. // **•kîzartuwlî balîk** pește prăjit.
kîzawuygan adj. irascibil; supărăcios.
kîzawuyma s. irascibilitate.
kîzday adj. feciorelnic.
kîzdîr-bastîr s. forfotă; bâtaială; fâtaială; neastâmpăr; viermuire. // **•kîzdîr-bastîrga kîrmek** a forfoti; a mișuna; a se bâtaî; a se fâtaî; a se foi; a colcăi; a viermui.
kîzdirgan adj. 1. enervant. 2. fierbinte; dogoritor.
kîzdirîlgen adj. enervat; iritat.
kîzdirîlmak v.i. a fi enervat; a fi înfuriat; a fi iritat.
kîzdîrmak v.t. 1. a enerva; a irita; a înfuria. 2. a arde; a dogorî. // **•ğûrek kîzdîrmamak** a nu fi cu inima împăcată; a se îndoî. // **•akşamga taban kûneş kîzdîrmay** spre seară soarele nu dogorește.
kîzdîruw s. dogoare.
kîzdîruwgî adj. 1. arzător; pârjolitor; incendiar; dogoritor. 2. supărător.
kîzgan adj. enervat; iritat; înfuriat.
kîzganda adv. la mânie.
kîzganang adj. gelos; invidios; pizmaș.
kîzganîlgen adj. invidiat.
kîzganîlmak v.i. a fi invidiat.
kîzganma s. 1. gelozie. 2. jaluze; transperant; oblon; chepeng; stor.
kîzganmak A. v.i. 1. a fi invidios; a fi gelos. 2. a se zgârci. B. v.t. a invidia; a fi gelos.
kîzganşî adj. 1. zgârcit; avar; zgârie-brânză. 2. invidios; gelos; pizmaș.
kîzganşîlik s. 1. zgârcenie; avariție. 2. invidie; gelozie; pizma.
kîzganuw s. 1. invidie; gelozie; pizma. 2. zgârcenie; avariție.
kîzgîn adj. 1. încins; înfierbântat; torid. 2. (fig.) enervat; iritat; furios. // **•eñ kîzgîn wakît** punct culminant. **•kîzgîn hawa** caniculă. **•kîzgîn wakît** ore de vârf.

kîzgîn-kîzgîn *adj.* 1. încins; înfierbântat; torid. 2. (*fig.*) enervat; iritat; furios.

kîzgînlik *s.* 1. încingere; înfierbântare. 2. (*fig.*) enervare; iritare; furie.

kîzîstegen *s.* peșitor.

kîzîk *adj.* interesant.

kîzîkanatî, Arap- *s. (orn.)* graur arab; graurul lui Tristam (*lat., Onychognathus tristramii*).

kîzîl *adj.* 1. roșu; roșcat; roșcovan. 2. (*fig.*) exagerat de...; extrem de... // •**bayrak kîzîl** steagul este roșu. •**kîzîl kalem** creion roșu. •**kîzîl kastalîgî** (*med.*) scarlatină.

kîzîl-akbaba *s. (orn.)* vultur pleșuv sur (*lat., Gyps fulvus*).

kîzîl-ak-baş-kartakay *s. (orn.)* vultur pleșuv sur (*lat., Gyps fulvus*).

kîzîl-Arap-sayrawgusi *s. (orn.)* bulbul roșu arab (*lat., Pycnonotus cafer*).

kîzîl-awğiotî *s. (bot.)* ruscuță (*lat., Adonis flammea*).

kîzîlay *s.* semiluna roșie.

kîzîl-ayakli-delîkaz *s. (orn.)* gâscă de mare cu picioare roșii (*lat., Sula sula*).

kîzîl-ayakli-dogan *s. (orn.)* vânturel de seară (*lat., Falco vespertinus*).

kîzîl-ayakli-kóykenek *s. (orn.)* vânturel de seară (*lat., Falco vespertinus*).

kîzîl-ayakli-togan *s. (orn.)* vânturel de seară (*lat., Falco vespertinus*).

kîzîlazar *s. (med.)* scarlatină.

kîzîl-bağakli-palşıkşı *s. (orn.)* fluierar cu picioare roșii (*lat., Tringa totanus*).

kîzîlbalîk *s. (iht.)* somon (*lat., Salmo salar*).

kîzîlbaş *s.* iranian; persan.

kîzîlbaşlı *adj.* iranian; persan.

kîzîl-başlı-dogor *s. (orn.)* șoim cu gât roșu (*lat., Falco chicquera*).

kîzîl-başlı-itelge *s. (orn.)* sfrâncioc cu cap roșu (*lat., Lanius senator*).

kîzîl-başlı-kirazkuşi *s. (orn.)* presură cu cap roșu (*lat., Emberiza bruniceps*).

kîzîl-başlı-sülekeş *s. (orn.)* presură cu cap roșu (*lat., Emberiza bruniceps*).

kîzîl-başlı-taganak *s. (orn.)* sfrâncioc cu cap roșu (*lat., Lanius senator*).

kîzîl-başlı-tenek *s. (orn.)* presură cu cap roșu (*lat., Emberiza bruniceps*).

kîzîl-başlı-togan *s. (orn.)* șoim cu gât roșu (*lat., Falco chicquera*).

kîzîl-başlı-tokirawun *s. (orn.)* cocor cu ceafă roșie (*lat., Grus antigone*).

kîzîl-başlı-turna *s. (orn.)* cocor cu ceafă roșie (*lat., Grus antigone*).

kîzîl-bawurli-delîtaş *s. (orn.)* pietrarul lui Botta (*lat., Oenanthe bottae*).

kîzîl-bódene *s. (orn.)* prepeliță roșie (*lat., Coturnix delegorguei*).

kîzîl-burgas *s. (bot.)* răchită-roșie; mlajă; lozie (*lat., Salix purpurea*).

kîzîldagan *adj.* licăritor; lucitor; strălucitor; sclipitor; scăpărător; sticlos; scânteietor.

kîzîldamak *v.i.* a licări; a luci; a străluci; a sclipi; a scăpăra; a sticli; a scânteia.

Kîzîl-Deñîz-eşkîsawarî *s. (orn.)*

caprimulg de Nil (*lat., Caprimulgus nubicus*).

Kîzîl-Deñîz-tentekkuşi *s. (orn.)* caprimulg de Nil (*lat., Caprimulgus nubicus*).

kîzîl-eñselî-dogan *s. (orn.)* șoim berber (*lat., Falco peregrinoides*).

kîzîl-eñselî-eşkîsawar *s. (orn.)* caprimulg cu ceafă roșie (*lat., Caprimulgus asiaticus*).

kîzîl-eñselî-tentekkuş *s. (orn.)* caprimulg cu ceafă roșie (*lat., Caprimulgus asiaticus*).

kîzîl-eñselî-togan *s. (orn.)* șoim berber (*lat., Falco peregrinoides*).

kîzîl-eñselî-toykuşi *s. (orn.)* dropia lui Denham (*lat., Neotis denhami*).

kîzîlgaboyalanlangan *adj.* vopsit în roșu; înroșit.

kîzîlgaboyalanma *s.* vopsire în roșu; înroșire.

kîzilgaşalar *adj.* roșiatic.

kîzilgatartar *adj.* roșiatic.

kîzilğa *adj.* roșiatic.

kîzilğadîrak *s. (orn.)* fâsă roșiatică (*lat., Anthus cervinus*).

kîzilğa-karkara *s. (orn.)* stârc purpuriu; stârc roșu (*lat., Ardea purpurea*).

kîzilğa-şapur *s. (orn.)* stârc purpuriu; stârc roșu (*lat., Ardea purpurea*).

kîzilğa-taşkaytargan *s. (orn.)* pietruș (*lat., Arenaria interpres*).

kîzilğa-úgüle *s. (orn.)* huhurez mic (*lat., Strix aluco*).

kîzilğayalî-delîtaş *s. (orn.)* pietrar cu târtiță roșcată (*lat., Oenanthe moesta*).

kîzilğayalî-karlîgaş *s. (orn.)* rândunică roșcată (*lat., Hirundo daurica; Cecropis daurica*).

kîzilhaç *s.* crucea roșie.

kîzil-kanatli-sayrak *s. (orn.)* sturzul vîilor (*lat., Turdus iliacus*).

kîzil-kanatli-şimşîk *s. (orn.)* mugurar cu trompetă sângeriu (*lat., Rhodopechys sanguinea*).

kîzil-karinli-itelge *s. (orn.)* mugurar cu piept roșu; mugurar de tufiş (*lat., Rhodophoneus cruentus*).

kîzil-karinli-taganak *s. (orn.)* mugurar cu piept roșu; mugurar de tufiş (*lat., Rhodophoneus cruentus*).

kîzil-kayîñ *s. (bot.)* fag-roșu (*lat., Fagus sylvatica atrorubens*).

kîzil-kekeşli-kardinalkuşî *s. (orn.)* pasăre-cardinal cu creastă roșie (*lat., Paroaria coronata*).

kîzil-kekeşli-kîzilpapaz *s. (orn.)* pasăre-cardinal cu creastă roșie (*lat., Paroaria coronata*).

kîzil-keklîk *s. (orn.)* potârniche roșie (*lat., Alectoris rufa*).

kîzil-keklîkoti *s. (bot.)* ruscuță (*lat., Adonis flammea*).

kîzil-ker *s. (orn.)* dumbrăveancă roșie (*lat., Coracias naevia*).

kîzil-keren *s. (orn.)* gaie roșie (*lat., Milvus milvus*).

kîzilkirde *s. (anat.)* areolă.

kîzil-kîrkîk *s. (orn.)* potârniche roșie (*lat., Alectoris rufa*).

kîzil-koraylik-bûlbûlî *s. (orn.)* măcăleandru roșcat de tufiş (*lat., Cercotrichas galactotes*).

kîzil-kóykenek *s. (orn.)* vânturel mic (*lat., Falco naumanni*).

kîzil-kózlî-kurkur *s. (orn.)* turturea

cu ochi roșii (*lat., Streptopelia semitorquata*).

kîzil-kulakli-mumgágáa *s. (orn.)* estrilda cu urechi roșii (*lat., Estrilda troglodytes*).

kîzil-kurkur *s. (orn.)* turturică roșie (*lat., Streptopelia tranquebarica*).

kîzil-kuyrugî, Amerika- *s. (orn.)* codroș american (*lat., Setophaga ruticilla*).

kîzil-kuyrugî, dak- *s. (orn.)* codroș de munte; codroș negru (*lat., Phoenicurus ochruros*).

kîzil-kuyrugî, Eversmann'nîñ- *s. (orn.)* codroș cu spată ruginiu (*lat., Phoenicurus erythronotus*).

kîzil-kuyrugî, Gúldenstádt'nîñ- *s. (orn.)* codroș cu aripă albă (*lat., Phoenicurus erythrogaster*).

kîzil-kuyrugî, Moussier'nîñ- *s. (orn.)* codroș cu coroană (*lat., Phoenicurus moussieri*).

kîzil-kuyruk *s. (orn.)* codroș de pădure (*lat., Phoenicurus phoenicurus*).

kîzil-kuyruk, ak-eñselî- *s. (orn.)* codroș cu ceafă albă (*lat., Chaimarrornis leucocephalus*).

kîzil-kuyruk, ak-kanatli- *s. (orn.)* codroș cu aripă albă (*lat., Phoenicurus erythrogaster*).

kîzil-kuyruk, altin- *s. (orn.)* codroș auriu (*lat., Phoenicurus aureus*).

kîzil-kuyruk, kara- *s. (orn.)* codroș de munte; codroș negru (*lat., Phoenicurus ochruros*).

kîzil-kuyruk, kîzil-sîrtli- *s. (orn.)* codroș cu spată ruginiu (*lat., Phoenicurus erythronotus*).

kîzil-kuyruk, tajli- *s. (orn.)* codroș cu coroană (*lat., Phoenicurus moussieri*).

kîzil-kuyrukli-bûlbûl *s. (orn.)* măcăleandru cu coadă roșcată (*lat., Luscinia sibilans*).

kîzil-kuyrukli-delîtaş *s. (orn.)* pietrar cu coadă roșie (*lat., Oenanthe xanthopyrmyna*).

kîzil-kuyrukli-sar *s. (orn.)* șorecar de coadă roșie (*lat., Buteo jamaicensis*).

kîzil-kuyrukli-taş-sayragî *s. (orn.)* mierlă de piatră (*lat., Monticola saxatilis*).

kîzil-kuyrukli-toynak *s. (orn.)* șorecar de coadă roșie (*lat., Buteo jamaicensis*).

kîzil-kuyruk-torgay *s. (orn.)* vrabie cu coadă roșcată (*lat., Passerella iliaca*).

kîzil-kuzgun *s. (orn.)* dumbrăveancă roșie (*lat., Coracias naevia*).

kîzil-kúrekşî *s. (orn.)* rață lopătar roșie (*lat., Anas platalea*).

kîzil-kúrekşî-órdek *s. (orn.)* rață lopătar roșie (*lat., Anas platalea*).

kîzil-lâdin *s. (bot.)* brad-roșu; brad-negru; molid; moliță (*lat., Picea abies*).

kîzillîk *s.* 1. roșeață; culoare roșie. 2. auroră; crepuscul; amurg.

kîzil-mañlayli-kanariya *s. (orn.)* cânăraș cu frunte roșie (*lat., Serinus pusillus*).

kîzil-mañlayli-suw-tartari *s. (orn.)* găinușă de baltă; corlă (*lat., Gallinula chloropus*).

kîzil-moyînli-dalgîş *s.* 1. (*orn.*) cufundar mic (*lat., Gavia stellata*). 2. (*orn.*) corcodel cu gât roșu (*lat., Podiceps grisegena*).

kizil-moyinli-eskisawar s. (orn.) caprimulg cu gât roșu (lat., *Caprimulgus ruficollis*).
kizil-moyinli-gagara s. (orn.) corcodel cu gât roșu (lat., *Podiceps griseogen*).
kizil-moyinli-kaz s. (orn.) gâscă cu gât roșu (lat., *Branta ruficollis*).
kizil-moyinli-kumtawuk s. (orn.) notatiță (lat., *Phalaropus lobatus*).
kizil-moyinli-sayrak s. (orn.) sturz cu gât roșcat (lat., *Turdus ruficollis*).
kizil-moyinli-şibîngi s. (orn.) muscar cu gât roșcat (lat., *Ficedula strophiatea*).
kizil-moyinli-tentekkuş s. (orn.) caprimulg cu gât roșu (lat., *Caprimulgus ruficollis*).
Kizil-Murat s. (topon.) Movila Verde (jud. Constanța).
kizil-múyúzotî s. (bot.) spânz-roșu; elebor; bojoței; boșuță; iarba-nebunilor (lat., *Helleborus purpureus*).
kizil-narus s. (bot.) brad-roșu; brad-negru; molid; moliță (lat., *Picea abies*).
kizil-omizli-sar s. (orn.) șorecar cu umăr roșu (lat., *Buteo lineatus*).
kizil-omizli-toynak s. (orn.) șorecar cu umăr roșu (lat., *Buteo lineatus*).
kizilódek s. (anat.) esofag.
kizilpapaz s. (orn.) pasărea-cardinal (lat., *Cardinalis cardinalis*).
kizilpapaz, kizil-kekeşli- s. (orn.) pasăre-cardinal cu creastă roșie (lat., *Paroaria coronata*).
kizil-Rosella-dudukuşî s. (orn.) papagal Rosela roșu (lat., *Platycercus elegans*).
kizil-sakalli-búlbúl s. (orn.) gușă-roșie siberiană (lat., *Luscinia calliope*).
kizil-sakalli-mumgágáa s. (orn.) estrilda arabă (lat., *Estrilda rufibarba*).
kizil-sar s. (orn.) șorecar mare (lat., *Buteo rufinus*).
kizil-sewet s. (bot.) răchită-roșie; mlajă; lozie (lat., *Salix purpurea*).
kizil-sirtli-itelge s. (orn.) sfrâncioc roșiatic; codălbă; șofran (lat., *Lanius collurio*).
kizil-sirtli-kizilkuyruk s. (orn.) codroș cu spate ruginiu (lat., *Phoenicurus erythronotus*).
kizil-sirtli-órdek s. (orn.) rață cu spinare roșie (lat., *Callonetta leucophrys*).
kizil-sirtli-taganak s. (orn.) sfrâncioc roșiatic; codălbă; șofran (lat., *Lanius collurio*).
kizilşa s. (bot.) grâu (lat., *Triticum aestivum*). **2.** (med.) pojar; rujeolă. // **•kizilşa şigarmak** (med.) a face pojar. // **•kizilşa ambari** grânar.
kizilşasi, makoron- s. (bot.) grâu-tare (lat., *Triticum durum*).
kizil-şaylak s. (orn.) gaie roșie (lat., *Milvus milvus*).
kizil-şebay s. (bot.) micsandră; micșunea; viorea-roșie (lat., *Matthiola incana*; *Matthiola annua*).
kizilşik s. **1.** coarnă. **2.** (bot.) corn (lat., *Cornus mas*).
kizil-şirşi s. (bot.) brad-roșu; brad-negru; molid; moliță (lat., *Picea abies*).
kizil-tajli-dudukuş s. (orn.) papagal

kakariki cu coroană roșie (lat., *Cyanoramphus novaezelandiae*).
kizil-tajli-suw-sayragi s. (orn.) sturz de apă cu coroană (lat., *Seiurus aurocapillus*).
kizil-tal s. (bot.) răchită-roșie; mlajă; lozie (lat., *Salix purpurea*).
kizil-taşawugi s. (orn.) potârniche scoțiană (lat., *Lagopus lagopus scoticus*).
kizilterek s. (bot.) anin; arin (lat., *Alnus*).
kizil-torak s. (bot.) răchită-roșie; mlajă; lozie (lat., *Salix purpurea*).
kizil-toynak s. (orn.) șorecar mare (lat., *Buteo rufinus*).
kizil-tultokimaği s. (orn.) pasăre-episcop roșie (lat., *Euplectes orix*).
kizil-tumşukli-dolaşa s. (orn.) stâncuță de munte (lat., *Pyrrhocorax pyrrhocorax*).
kizil-tumşukli-kúyela-tokimağisi s. (orn.) pasăre-șesător quelea cu cioc roșu (lat., *Quelea quelea*).
kizil-tumşukli-mawî-sawuskan s. (orn.) cotofană albastră cu cioc roșu (lat., *Urocissa erythrorhyncha*).
kizil-tumşukli-paytonği s. (orn.) faeton cu cioc roșu (lat., *Phaethon aethereus*).
kizil-tumşukli-siyirşik s. (orn.) graur cu cioc roșu (lat., *Spodiopsar sericeus*; *Sturnus sericeus*).
kizil-tumşukli-şawke s. (orn.) stâncuță de munte (lat., *Pyrrhocorax pyrrhocorax*).
kizil-tumşukli-şegertkiği s. (orn.) graur cu cioc roșu (lat., *Spodiopsar sericeus*; *Sturnus sericeus*).
kizil-yakali-torgay s. (orn.) presură striată cu guler roșcat (lat., *Zonotrichia capensis*).
kizil-yúzli-sewda s. (orn.) amarez cu fața roșie (lat., *Agapornis pullarius*).
kizil-yúzli-sewdakuşî s. (orn.) amarez cu fața roșie (lat., *Agapornis pullarius*).
kizilzagalmay s. crucea roșie.
kizil-zakşa s. (orn.) dumbrăveancă roșie (lat., *Coracias naevia*).
kizişawuygan adj. impulsiv.
kizişawuyma s. impulsivitate.
kizişawuyuw s. impulsivitate.
kizişkan adj. **1.** încins. **2.** coleric.
kizişma s. izbucnire; încingere.
kizişmak v.i. **1.** a se încălzi; a se înfierbânta; a se încinge. **2.** a se înverșuna; a se îndârji. **3.** (d. cereale, făină etc.) a se încinge.
kiziştirilgan adj. instigat; incitat; provocat; ațâțat; întărâtat; învrăjbit.
kiziştirma s. instigare; incitare; provocare; ațâțare; întărâtare; învrăjpire.
kiziştirmak v.t. **1.** a încălzi; a înfierbânta; a încinge. **2.** a înverșuna; a îndârji. **3.** a îndemna; a îmboldi; a impulsiona. // **•ara kiziştirmak** a instiga; a incita; a provoca; a ațâța; a întărâta; a învrăjbi.
kiziştirmalajlerinekarşi adj. antidoping.
kiziştiruw s. instigare; incitare; provocare; ațâțare; întărâtare; învrăjpire.
kiziştiruwği adj. incendiar; instigator; incitator; provocator; ațâțător.

kizişuw s. izbucnire; încingere.
kizkardaşi s. soră. // **•menim kizkardaşimni tuta** este căsătorit cu sora mea.
kizlarkuşi s. (orn.) prigorie; albinărel; furnicar (lat., *Merops apiaster*).
kizlarkuşi, ak-mañlayli- s. (orn.) prigorie cu frunte albă (lat., *Merops bullockoides*).
kizlarkuşi, alaşa- s. (orn.) prigorie cu gât alb (lat., *Merops albicollis*).
kizlarkuşi, ateş- s. (orn.) prigorie roșie nordică (lat., *Merops nubicus*).
kizlarkuşi, kışkene-yeşil- s. (orn.) prigorie mică verde (lat., *Merops orientalis*).
kizlarkuşi, mawî-yúzli- s. (orn.) prigorie cu obraz albastru (lat., *Merops superciliosus*; *Merops persicus*).
kizligibizilgan adj. deflorată; siluită.
kizlik s. feciorie; virginitate; castitate. // **•kizlik bizmak** a deflora. // **•kizlik zari** (anat.) himen.
kizlikbizuw s. deflorare; siluire.
kizma s. iritare; supărare.
kizmak v.i. **1.** a se încălzi; a se încinge; a se înfierbânta. **2.** a se enerva; a se irita; a se înfuria.
kizmet I. adj. utilitar. II. s. **1.** serviciu; muncă. **2.** slujbă; funcție. **3.** îngrijire; grijă; tratament. **4.** solitudine. // **•kizmet hakkı** salariu; leafă; retribuție; plată. **•kizmet maşinası** (transp.) autoutilitară. **•kizmet paşaportı** pașaport de serviciu. **•yerineketirilgen kizmet** muncă prestată.
kizmetberilgen adj. însărcinat; angajat.
kizmetberuw s. însărcinare; angajare.
kizmetetken adj. harnic; vrednic.
kizmetindenatılgan adj. destituit; concediat; eliberat; revocat.
kizmetindenatuw s. destituire; concediere; eliberare; revocare.
kizmetindenuzaklaştirilgan adj. destituit; concediat; eliberat; revocat.
kizmetindenuzaklaştirma s. destituire; concediere; eliberare; revocare.
kizmetkana s. birou; oficiu. // **•gúmrúk kizmetkanası** birou vamal.
kizmetşî I. adj. utilitar. II. s. **1.** femeie de serviciu; îngrijitor; servitor; slujbaş. **2.** utilitarist. // **•kizmetşî asker** (mil.) servant. **•oda kizmetşisi** cameristă. **•úy kizmetşisi** menajeră.
kizmetşidiy adj. slugarnic.
kizmetşili adj. deservit.
kizmetşilik s. **1.** slugărnicie. **2.** utilitarism.
kizşik s. fetiță.
kizuw s. enervare; iritare; înfurare.
klakson s. claxon. // **•klakson şalınmaz** claxonare interzisă.
klaksonşaluw s. claxonare.
klapa s. clapă; supapă.
klarinet s. (muz.) clarinet. // **•klarinet şalmak** a cânta la clarinet.
klarinetşî s. (muz.) clarinetist.
klasiçism s. clasicism.
klasik adj. clasic. // **•ela muzika** muzică clasică.
klasiklik s. clasicism.
klasor s. clasor.

klaveçin s. (muz.) clavecin.
klaviyatura s. (muz.) claviatură.
kleptoman s. cleptoman.
kleptomaniya s. cleptomanie.
klima I. adj. climatic; climateric. II. s. climă. // **•klimaga alışma** aclimatizare.
klimabilîmgisi s. meteorolog; climatolog.
klimabilîmî I. adj. meteorologic; climatologic. II. s. meteorologie; climatologie.
klimabilîmîlî adj. meteorologic; climatologic.
klimalî adj. climatic; climateric.
klimasınaalışkan adj. aclimatizat.
klimasınaalıştırma s. aclimatizare.
klinik adj. clinic.
klinika s. clinică.
klinikalar s., pl. policlinică.
klişew s. clişeu (şi fig.).
klor s. (chim.) clor. // **•klor kalçiyumî** (chim.) clorură de calciu. **•klor sodiyumî** (chim.) clorură de sodiu.
klorat s. (chim.) clorat.
klorhidrik adj. (chim.) clorhidric.
klorik adj. (chim.) cloric.
klorofila s. clorofilă. // **•klorofila ózímlemesi** asimilație clorofiliană.
kloroform s. (chim.) cloroform.
klorura s. (chim.) clorură.
kloş s. cloş; croială largă.
klup s. club.
kobalt s. (chim.) cobalt.
kobay s. (zool.) cobai (lat., *Cavia porcellus*).
kobik adj. 1. rupt; detaşat; desprins. 2. haimana; vagabond. // **•kobik sizik** (mat.) linie frântă.
kobîr s. cobur de şa; toc de pistol.
kobît adj. aspru.
kobîtlaşkan adj. abrutizat; asprî; înăspri.
kobîtlaşma s. abrutizare; asprire; înăsprire.
kobîtlaşmak v.i. a se abrutiza; a se aspri; a se înăspri.
kobîtlaştırmak v.t. a abrutiza; a aspri; a înăspri.
kobîtlaşuw s. abrutizare; asprire; înăsprire.
kobîtlîk s. asprime; asperitate.
kobîz s. (muz.) cobză.
kobizgi s. (muz.) cobzar.
kobizşalgan s. (muz.) cobzar.
kobki s. (iht.) grindel; molan (lat., *Nemachilus barbatulus*).
kobra-ğilanî s. (zool.) cobră; şarpe-cu-ochelari (lat., *Naja naja*).
kobuw s. izbucnire.
kodalak s. şaretă.
kodan s. (bot.) limba-mielului; otrăţel; arăţel; boranţă (lat., *Borago officinalis*).
kodeks s. cod; codex.
kodeyina s. (farm.) codeină.
kodoş I. adj. josnic; mârşav; perfid; pezevenchi. II. s. proxenet; codoş.
kodoşlık s. 1. josnicie; mârşăvie; perfidie; pezevenclăc. 2. proxenetism; codoşie.
kof adj. găunos; sec (şi fig.).
kofa s. (bot.) papură (lat., *Typha angustifolia*).
kofeyina s. cofeină.
koga s. (bot.) rogoz; pipirig (lat., *Scirpus maritimus*; *Bolbochoenus maritimus*).
koğa I. adj. 1. mare; uriaş; imens. 2. bătrân. II. s. soţ; bărbat. // **•koğaga barmak** a se mărita. **•koğaga**

bermek a mărita. // **•koğa apakay** femeie bătrână.
Koğa-Alî s. (topon.) ("Ali cel Mare") Lumina; Cogeaia (jud. Constanţa).
koğa-başli-ğelbege s. (orn.) pitulice măslinie (lat., *Phylloscopus schwarzi*).
koğa-başli-kiyışawuz s. (orn.) forfecar (lat., *Loxia pytyopsittacus*).
koğa-başli-sarıkaş s. (orn.) pitulice măslinie (lat., *Phylloscopus schwarzi*).
Koğalak s. (topon.) Cogeaia (jud. Constanţa).
koğagabargan adj. măritată.
koğagabaruw s. măritiş.
koğalak s. (orn.) uliu, gaie.
koğalak, şatal-kuyrukli- s. (orn.) gaie cu coadă de rândunică (lat., *Chelictinia riocourii*).
koğaman adj. foarte mare; uriaş; imens; mătăhălos; coşcoş.
koğayonğa, ak- s. (bot.) sulfină; molotru-alb (lat., *Melilotus albus*).
koğayonğa, mawî- s. (bot.) sulfină; molotru-albastru (lat., *Melilotus coerulea*).
kok s. 1. pulbere; praf; colb. 2. cenuşă; scrum.
koka s. (bot.) coca (lat., *Erythroxylon coca*).
kokak I. adj. fetid; infect; infectat. II. s. putoare; infecție.
kokana s. cucoană; doamnă.
kokarğa s. (zool.) dihor (lat., *Mustela putorius*).
kokarşeref s. (bot.) rută; virnanţ (lat., *Ruta graveolens*).
kokarterek s. (bot.) cenuşar; oțetar-fals (lat., *Ailanthus altissima*; *Ailanthus glandulose*).
kokaw I. adj. fetid; infect; infectat. II. s. duhoare; putoare; infecție. // **•kokaw tokîni temizlemek** a dezinfecția.
kokayina s. cocaină.
koket adj. cochet.
koketlik s. cochetărie.
koki I. adj. olfactiv. II. s. 1. miros. 2. parfum; mireasmă; aromă. 3. (fig.) semn; indiciu; urmă. // **•gûzel koki şakmak** a parfuma. **•kokisi şikmak** a începe să miroasă; a răsufla; a ieşi la lumină. **•kokisin almak** a-l adulfeca. **•murununa meşk kokisi kırmek** (d. adolescenţi) a începe să-i miroasă a giugiuleală; a se emancipa. // **•kokî tuyuwî** simţul olfactiv; simţul mirosului. **•mûsnûn kokisi** mirosul parfumului. **•osal koki** putoare. **•şeseşknî kokisi** mirosul florii.
kokialuw s. adulfecare.
kokigan adj. putred; descompus; alterat.
kokîgakkan adj. stropit cu parfum; parfumat; înmiresmat.
kokili adj. 1. mirositor. 2. parfumat; înmiresmat.
kokiliot s. (bot.) viţelar; pălciană; părangină; iarbă-mirositoare (lat., *Anthoxanthum odoratum*).
kokima s. (putrezire) descompunere.
kokimak v.i. 1. a mirosi; a mirosi a...; 2. a putrezi; a se descompune; a se altera. // **•gûyrenş kokimak** a duhni.
kokisîşikkan adj. 1. dat în vileag; răsuflat; aflat. 2. mirositor.

kokisiz adj. fără miros; inodor.
kokışmak v.i. (recipr.) a se mirosi.
kokitma s. parfumare; înmiresmare.
kokitmak v.t. a parfuma; a înmiresma.
kokituw s. parfumare; înmiresmare.
kokiw s. (putrezire) descompunere.
kokiwgî adj. olfactiv.
kokla s. păpuşă; marionetă. // **•kokla tiyatrosi** teatru de păpuşi.
koklağı s. păpuşar.
koklam I. adj. olfactiv. II. s. miros. // **•koklam tuyuwî** simţul olfactiv; simţul mirosului.
koklamak v.t. a mirosi; a adulfeca.
koklanmak v.i. a se mirosi; a se adulfeca.
koklaşmak v.i. 1. (recipr.) a se adulfeca. 2. (fig.) a se înţelege; a se împăca.
koks s. (geol.) cocs.
kokteyl s. cocteil.
kol I. adj. manual; de mână. II. s. 1. braţ; mână. 2. ramură; ram; cracă; creangă. 3. (tehn.) manivelă; mâner; manetă. 4. (mil.) aripă; flanc; patrulă. 5. ramificație; ramificare. 6. (geogr.) afluent. 7. manoperă. // **•awuruwun kolî man almak** a-i lua cuiva durerea cu mână. **•balanî kolînda ğellemek/sallamak** a legăna copilul în braţe. **•bîr kol uzatmak** a întinde o mână de ajutor. **•boş kolî man kaytmak** a se întoarce cu mâinile goale. **•dört kolî man sarılmak** a se agăţa cu toată puterea. **•kitapka kol basmak** a jura. **•kol almak/öpme** a săruta mână. **•kol aşmak** a cerşi. **•kol atmak** a provoca la luptă; a înfrunta. **•kol bermek** a-şi da mână cu cineva; a se alia; a se saluta. **•kol ğaymak** a face o rugăciune (d. musulmani). **•kol kôtermek** a ridica mână asupra cuiva; a ridica mână; a cere cuvântul. **•kol man ğoklamak** a palpa; a scotoci; a scormoni. **•kol sallamak/ĝellemek** a flutura mână. **•kol salmak** a pune mână pe ceva; a întreprinde ceva; a-şi însuşi. **•kol şarpildamak/sokmak** a bate din palme; a aplauda. **•kol şikmak** a-şi da mână cu cineva; a strânge mână cuiva. **•kol sûrmek** a atinge; a pipăi. **•kol tersî men itemek** a împinge cu dosul mâinii; a respinge; a refuza. **•kol tutmak** a da mult de lucru; a cere multă muncă manuală. **•kol tutuşmak** a se ţine de mână. **•kol üstünde tutmak** a ţine pe cineva ca în palmă; a-l răsfăţa. **•kolga alıştırmak** a îmblânzi; a domestici. **•kolga almak** a pune mână pe cineva; a-l prinde; a-l înhăţa; a-l aresta. **•kolga bermek** a-l da pe mână cuiva; a-l denunţa. **•kolga ğeşirmek** a pune mână pe ceva; a-şi însuşi; a pune mână pe cineva; a-l prinde; a-l înhăţa; a-l aresta. **•kolî barmamak** a nu putea da în cineva; a-l cruţa. **•kolî ğeñgîl bolmak** a avea mână uşoară (ca medic). **•kolî siki/tar bolmak** a avea mână strânsă; a fi zgârcit; a fi avar. **•kolî suwumak** a-şi ieşi din mână. **•kolî tiymek** a-i da mână să...; a-i permite timpul. **•kolî uzun bolmak** a avea mână lungă; a fi hot; a fi pungaş;

a fi influent. •**kolî-kanatî sînmak** a i se tăia aripile; a-şi pierde curajul. •**kolîn almak/tartmak** a-şi lua mâinile de pe cineva. •**kolîn kapîga sîkmak** a strânge pe cineva cu uşa. •**kolîn sokmak** a-şi vârî mâinile. •**kolîn taşniñ astîna salmak** a-şi pune pielea în saramură. •**kolîna almak** a lua în mână; a primi în mână. •**kolîna tûşmek** a ajunge la mâna cuiva; a cădea pe mâna cuiva; a-i cădea în labă. •**kolînda bolmak** a avea pe mână; a dispune de...; a sta în puterea cuiva; a fi apanajul cuiva; a fi la mâna cuiva; a fi la cheremul cuiva. •**kolîndan almak** a-i lua ceva din mână; a-l depozita. •**kolîndan bermek** a da ceva din mână. •**kolîndan bîrakmak** a lăsa ceva din mână. •**kolîndan ğetip aketmek** a duce de mână pe cineva. •**kolîndan kaşîrmak** a pierde din mână; a scăpa de sub control. •**kolîkanat bolmak** a proteja; a favoriza. •**kollarda gezmek** a fi ţinut ca în palmă. •**kollarîn aşmak** a-şi deschide braţele. •**kollarîn ğuwmak** a se spăla pe mâini; a-şi spăla mâinile cu apă. •**kollarîn okalamak** a-şi freca mâinile; a se bucura. •**kollarîn sallay-sallay kelmek** a veni cu mâna goală. •**pâpîşîn kolîna bermek** a da cuiva papucii; a-l alunga. •**paşaportîn kolîna bermek** a da cuiva paşaportul; a-l expedia. •**sirasîn koldan tûşürmemek** a nu scăpa ocazia. •**tenekesîn kolîna bermek** a da cuiva papucii; a-i da paşaportul; a-l alunga. // •**aylandîrgan/kaytargan kol** (tehn.) bielă. •**boş kol man** cu mâna goală. •**hîz kolî** schimbător de viteze. •**hîz kolî da bîzik şîktî** s-a dovedit defect şi schimbătorul de viteze. •**kol arabasî** câruţ; cârucior. •**kol baltasî** toporişcă; secure. •**kol işi** lucru manual; manoperă. •**kol man tîğûwlî işkôlmek** cămaşă cusută cu mâna. •**kol man tutulur** palpabil. •**kol nizamî** (mil.) şir indian. •**kol sâdtî** ceas de mână. •**kol şakîldagî** (tehn.) frână de mână. •**kol şantasî** poşetă. •**kol tûymesî** buton de manşetă. •**kol zenaatî/zanaatî/esnaflîgî** artizanat. •**kol zenaatşîsî/zanaatşîsî/esnafî** artizan. •**kolîmda tuwul** nu e în puterea mea. •**kolîna tiydî** i-a atins mâna. •**kollar yokarga!** sus mâinile!; •**oñ kol** mâna dreaptă. •**sol kol** mâna stângă.

kola s. 1. apret; amidon. 2. clei; lipici. 3. cola (fruct).

kolagaşî s. (bot.) săpunariţă; spumariţă; odagaci; ciuin (lat., *Saponaria officinalis*).

kola-ğewezî s. cola (fruct).

kola-ğewezîteregî s. (bot.) cola (arbore) (lat., *Cola nitida*; *Cola Acuminata*).

kolalama s. apretare; scrobeală.

kolalamak v.t. a apreta; a scrobi.

kolalangan adj. apretat; scrobit.

kolalanmak v.i. a se apreta; a se scrobi.

kolalî adj. apretat; scrobit.

kolan s. şnur; fire; colan.

kolan-tôşegî s. (bot.) limba-cucului; colan (lat., *Botrychium lunaria*).

kolaps s. (med.) colaps.

kolastî adv. 1. la îndemână. 2. în secret.

kolastinda adv. la îndemână.

kolastindan adv. 1. în secret. 2. pe sub mână.

kolaşîklîgî s. generozitate; dărnicie; mărinimie.

kolaşkan s. cerşetor; milog.

kolaşuw s. cerşetorie; cerşit; milogeală.

kolateregî s. (bot.) cola (arbore) (lat., *Cola nitida*; *Cola Acuminata*).

kolatîlgan adj. provocat la luptă; provocat la duel; înfruntat.

kolatkan adj. ramificat.

kolatuw s. 1. provocare la luptă; provocare la duel; înfruntare. 2. ramificare; ramificaţie.

kolay adj. uşor; facil; simplu. // •**kolayîn tapmak** a-l uşura; a-l facilita. // •**kayet kolay bolsa da** deşi este foarte uşor. •**kolay iş** treabă uşoară; muncă uşoară. •**kolay kele!** spor la treabă! •**kolay parşalangan** şubred.

kol-ayak I. adj. (med.) ortopedic. II. s. 1. mâini şi picioare. 2. membru; membre. // •**kolga-ayakka tûşmek** a cădea la picioarele cuiva; a implora. •**kolî-ayagî baylî bolmak** a fi legat de mâini şi de picioare; a fi în imposibilitate să acţioneze. •**kolîn-ayagîn tartmak** a se spăla pe mâini; a se retrage; a se da deoparte; a refuza răspunderea. // •**kol-ayak doktorîgî** (med.) ortopedie.

kolayanlaşîlgan adj. clar; inteligibil.

kolaybûğûlgan adj. flexibil.

kolaybûkriygen adj. flexibil.

kolayiyîlgan adj. flexibil.

kolayitabilgan adj. facilitat; uşurat; înlesnit.

kolaykelîşken adj. adaptabil; acomodabil.

kolaykîzgan adj. arţăgos; irascibil; supărăcios; ăfnos.

kolay-kolay adv. uşor-uşor; cu uşurinţă; facil.

kolaylanmak v.i. a se uşura; a se facilita; a se înlesni.

kolaylaşkan adj. uşurat; facilitat; înlesnit.

kolaylaşma s. uşurare; facilitare; înlesnire.

kolaylaşmak v.i. a se uşura; a se facilita; a se înlesni.

kolaylaştîrmak v.t. a uşura; a facilita; a înlesni.

kolaylaştîruw s. uşurare; facilitare; înlesnire.

kolaylaştîruwğî adj. simplificator.

kolaylaşuw s. uşurare; facilitare; înlesnire.

kolaylî adj. uşor; facil; simplu.

kolaylîk s. uşurinţă; facilitate; simplitate. // •**işîniñge kolaylîk!** spor la treabă! •**kolaylîk man** cu uşurinţă; fără dificultate.

kolaynîntapmasî s. facilitare; uşurare; înlesnire.

kolaysînmak v.i. a i se părea uşor; a i se părea facil.

kolaytoŋgan adj. friguros.

kolaz s. barcă; canoe.

kolazğî s. barcagiu.

kolbarmagan adj. cruţat; iertat.

kolbasa s. (gastron.) sugiuc; cârnat; mezel; salam.

kolbaylanmasî adj. neputinţă.

kolbergen adj. aliat; coalizat; cooperant.

kolberûw s. alianţă; coalităie; coalizare; cooperare.

kolbîr I. adv. împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. II. s. asociere; solidaritate.

kolbîrlîgî s. unitate; acord; înţelegere; alianţă; consens.

kolbîrlîgiyapkan adj. solidarizat.

kolbîr-tîlbîr I. adv. împreună; laolaltă; în comun; concomitent; în alianţă. II. s. asociere; solidaritate; fraternizare.

kolda adj. avut; posedat.

koldaboluw s. deţinere; posedare; stăpânire.

koldagî adj. avut; posedat. // **koldagî para** (fin.) numerar; lichiditate; bani gheaţă.

koldagîsî s. cel posedat.

koldakî adj. avut; posedat. // •**koldakî para** (fin.) numerar; lichiditate; bani gheaţă.

koldakîsî s. cel posedat.

koldan adv. din mână; manual. // •**koldan geşîrmek** a lua la mână; a lucra manual; a manipula. // •**koldan satuwğî** negustor ambulant.

koldanaluw s. depozitare; frustrare; privare.

koldangeşîrûw s. manevrare; manipulare; mânuire.

koldangeşîrûwğî s. manipulant; mânuitor.

koldangeşken adj. manevrat; manipulat; mânuit.

koldanşîguw s. pierderea posesiei.

koldanşîkkan adj. scăpat din posesie.

koledok adj. (anat.) coledoc. // •**koledok meğrasî** (anat.) canal coledoc.

kolej s. colegiu.

koleksiya s. colecţie.

kolaksiyağî s. colecţionar.

kolaktif adj. colectiv; comun.

kolaktiflik s. (fil.) colectivism.

kolektivizm s. (fil.) colectivism.

kolesterina s. (chim.) colesterină.

colesterol s. (med.) colesterol. // •**koolesterolîm mindî** mi s-a ridicat colesterolul.

kolet s. colet (poştal).

kol-etek s. mâinile şi poalele. // •**kolîn-etegîn tartmak** a se spăla pe mâini; a se retrage; a se da deoparte; a refuza răspunderea.

kolfenerî s. lanternă.

kolga s. mlădiţă; lăstar; vlăstar.

kolgaalingan adj. luat în posesie; prins; reţinut; arestat; captiv; capturat; deţinut; întemniţat.

kolgaalîşkan adj. domestic; domesticit; îmblânzit.

kolgaalîşmaz adj. neîmblânzit.

kolgaalîştîruw s. domesticire; îmblânzire.

kolgaalîştîruwğî s., adj. îmblânzitor.

kolgaaluw s. luare în posesie; prindere; reţinere; arestare; capturare; detenţie; întemniţare.

kolgabergen s. delator; denunţător; trădător.

kolgaberîlgan I. adj. denunţat; trădat; vândut; turnat. II. s. (jur.) pârât; reclamat.

kolgaberûw s. delaţiune; reclamaţie; denunţ; pâră; trădare; vânzare; turnare.

kolgageşîrilgen adj. acaparat;

însuşit.
kolgageşırúw s. acaparare; însuşire.
kolgageşken *adj.* acaparat; însuşit.
kolgetmegen *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
kolgetmeme s. inaccesibilitate; virginitate.
kolgetmez *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
kolgetmiykalgan *adj.* intact; neatins; virgin; neprelucrat.
kolgetmiykalır *adj.* inaccesibil.
kolgoklaması s. palpare; pipăit.
kolibriy s. (*orn.*) colibri; pasărea muscă (*lat.*, *Trochilus*).
koliyer s. colier.
kolişik *adj.* generos; darnic; mărinimos.
kolıbaylı *adj.* neputincios; inapt.
kolikelişken *adj.* abil; dibaci; îndemânatic; talentat.
kolikelişmegen *adj.* neîndemânatic; inabil.
Kolımbıye s. (*topon.*) Columbia.
kolımbıyelı s., *adj.* columbian.
kolımp s., *adj.* columbian.
kolında s. apanaj.
kolısawutlı *adj.* înarmat.
kolısilaklı *adj.* înarmat.
kolısíki *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
kolışalt *adj.* abil; dibaci; îndemânatic; prestidigitator.
kolıtar *adj.* zgârcit; avar; zgârie-brânză.
kolıuz *adj.* îndemânatic.
kolıuzun *adj.* 1. hot; pungaş. 2. influent. 3. hoţesc.
kolıyaraklı *adj.* înarmat.
kolızewzeklı *adj.* înarmat.
kol-kanat s. apărător; protejare; protecţie.
kolkelışmemeşı s. neîndemânare; inabilitate.
kolkelışmesı s. abilitate; dibăcie; îndemânare; dexteritate; deprindere; talent.
kol-kolga *adv.* mână-n mână. // **•kol-kolga bermek** a-şi da mâna; a fi mână-n mână; a colabora.
kollama s. supraveghere; pândă.
kollamak *v.t.* 1. a aştepta; a pândi. 2. a proteja; a ocroti. 3. a supraveghea; a observa; a scruta. // **•fırsat kollamak** a urmări momentul potrivit. **•ortalıkni kollamak** a scruta împrejurimile. **•uygun bír zaman kollamak** a pândi momentul potrivit.
kollaw s. supraveghere; pândă.
kollawğı s. (*d. oameni*) observator.
kollámbası s. lanternă.
kollı *adj.* ramificat; divizat.
kollik s. manşetă.
kolli-kanatlı *adj.* apărat; ocrotit; favorizat.
kolofoniyum s. colofoniu.
kolona s. (*tipogr., arhit.*) coloană.
koloniya s. (*pol., ornit.*) colonie. // **•koloniya suwı** apă de colonie.
kolordı s. corp de armată.
koloyit s. (*chim.*) coloid.
kolsalingan *adj.* confiscat; însuşit; obţinut.
kolsaluw s. confiscare; însuşire; obţinere.
kolsıguw s. strângere de mână.
kolsıklığı s. zgârcenie; avariţie.
kolsız *adj.* 1. fără mână; ciung; ciunt; ciolac. 2. sârman; neajutorat.
kolsız-ayaksız *adj.* sârman; neajutorat.

kolsoguw s. aplauze.
kolsúrme s. atingere cu mâna; contact tactil.
kolşak s. 1. mănăşă. 2. brasardă; banderolă. // **•bır şıpt kolşak** o pereche de mănăşi. **•terı kolşak** mănăşi de piele.
kolşaltlığı s. abilitate; dibăcie; îndemânare; prestidigitatie.
kolşarpildaması s. aplauze.
koltamga s. semnătură; iscălitură.
koltamgaatilgan *adj.* iscălit; semnat.
koltamgaatkan s. semnatar.
koltamgaatuw s. iscălire; semnare.
koltamgalı *adj.* semnat; iscălitură.
koltamgasız *adj.* neînsemnat; neiscălit.
koltarlığı s. zgârcenie; avariţie.
koltawa s. tigare.
koltiye *adj.* tangibil.
koltıymegen *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
koltıymeme s. inaccesibilitate; virginitate.
koltıymez *adj.* intact; virgin; neprelucrat; neatins; inaccesibil.
koltıymıykalgan *adj.* intact; neatins; virgin; neprelucrat.
koltıysetmegen *adj.* imun; inviolabil; inabordabil; intangibil.
koltıysetmeme s. (*jur.*) imunitate; inviolabilitate.
koltıysetmez *adj.* imun; inviolabil; inabordabil; intangibil.
koltıysetmezlik s. (*jur.*) imunitate; inviolabilitate.
koltırmenı s. răşniţă manuală.
koltık s. 1. (*anat.*) subsuoară; subraţ; axilă. 2. fotoliu; jilţ. 3. (*fig.*) linguşire; măgulire. 4. (*fig.*) protecţie; sprijin. 5. (*geogr.*) golf. // **•başın koltıkniñ astına almak** a-şi pune pielea în saramură. **•koltıgına kirmek** a ţine de braţ; a prinde de subsoară. **•koltık kabartmak** a se umfla în pene; a se fuduli. // **•koltık kemerleriniñni baylañız!** legaţi-vă centurile de siguranţă! **•sallangan koltık** balansoar. **•uzun koltık** şezlong.
koltıkastı s. (*anat.*) subsuoară; subraţ; axilă.
koltıkkabartkan *adj.* mândru; fălos; fudul; lăudăros; înfoiat.
koltıkkabartması s. mândrie; fală; fudulie; lăudăroşenie; înfoiere; ifose.
koltık-koltıkka *adv.* braţ la braţ.
koltıklama s. 1. linguşire; măgulire. 2. ţinere de braţ; prindere de subsoară.
koltıklamak *v.t.* 1. a ţine de braţ; a prinde de subsoară. 2. (*fig.*) a flata; a măguli.
koltıklangan *adj.* 1. (*fig.*) flatat; măgulit. 2. ținut de braţ; prins de subsoară.
koltıklanmak *v.i.* 1. (*fig.*) a fi flatat; a fi măgulit. 2. a fi ținut de braţ; a fi prins de subsoară.
koltıklaw s. 1. linguşire; măgulire. 2. ținere de braţ; prindere de subsoară.
koltıkşı s. (*fig.*) linguşitor.
koltıkşibigi s. cărjă.
koltıkşik s. (*geogr.*) golfuleţ.
koltıkşılık s. (*fig.*) linguşire.
koltıktayagi s. cărjă.
koltırnakları s. manichiură. // **•koltırnaklarım man ayaktırnaklarımni yapıñız!** făceţi-mi manichiura şi pedichiura! **koltobı** s. handbal.
koltopşı s. handbalist.

koluzlugu s. îndemânare.
kolyazısı s. 1. manuscris. 2. dictando. // **•kadım kolyazısı** manuscris antic.
kolyazması s. manuscris.
kol-yúz s. 1. faţa şi mâinile. 2. mâinile şi chipul. // **•kol-yúz guwmak** a se spăla pe mâini şi pe faţă. **•kol-yúz ifadesı etmek** a mima.
koma s. 1. bordei; bojdeucă; colibă. 2. cocioabă; coşmelie; magherniţă.
komanda s. (*mil.*) comandă; ordin.
komandament s. (*mil.*) comandament.
komandant s. comandant.
komandantlik s. (*mil.*) comandament.
komanditar s. (*econ.*) comanditar.
komar s. (*bot.*) rododendron; smirdar; bujor-de-munte; trandafir-de-munte; iederă (*lat.*, *Rhododendron kotschy*).
kombinat s. (*econ.*) combinat.
kombinezon s. combinezon; furou.
komediya s. 1. comedie. 2. (*fig.*) prefăcătorie; ipocrizie.
komediyağı I. s. comedian. II. s., *adj.* prefăcut; ipocrit; făţarnic.
komik *adj.* comic; hazliu; ridicol; caraghios.
komiklik s. comicărie; caraghioslăc.
komisar s. comisar. // **•polisıya komisarı** comisar de poliţie.
komisarlık s. comisariat.
komisiya s. comisie. // **•muhtelit komisiya** comisie mixtă.
komisiyon s. (*jur., econ.*) comision.
komisiyongı s. comisionar.
komitet s. comitet. // **•ığra komiteti** (*pol.*) comitet executiv.
komoda s. comodă (*mobila*).
kompaniya s. 1. (*econ.*) companie; societate. 2. societate; cerc.
kompartiment s. compartiment (*de tren*).
kompas s. compas. // **•kompas takımı** (*mat.*) trusă de compas.
kompetent *adj.* competent.
komplet *adj.* complet; întreg; deplin.
kompliment s. compliment.
komplot s. complot.
kompot s. (*gastron.*) compot.
kompozisiya s. compoziţie; compunere (*la şcoală*).
kompozit *adj.* combinat; compozit.
kompozitor s. compozitor.
kompresa s. (*farm.*) compresă.
kompresor s. (*tehn.*) compresor.
komprimat s. comprimat; tabletă.
komunism s. comunism.
komunist s. comunist.
komutator s. comutator.
kon s. (*mat.*) con. // **•kesik kon** (*mat.*) trunchi de con.
kona s. măsuţ cu trei picioare.
konak s. 1. han; popas; înnoptare; escală; tabără; cantonament. 2. reşedinţă; vilă. 3. oaspete; musafir; vizitator. // **•konik kabletmek** a accepta vizitatori.
konakay s. (*bot.*) meişor; mei-sălbatic (*lat.*, *Milium effusum*).
konakbay s. gazdă.
konakbaylık s. găzduire.
konakkana s. cameră de oaspeţi.
konaklagan *adj.* cantonat.
konaklamak A. *v.i.* a poposi; a cantona; a face un popas de noapte. B. *v.t.* a găzdui.
konaklangan *adj.* găzduit; cantonat.
konaklanmak *v.i.* a fi găzduit; a fi cantonat.

konaklaw s. 1. găzduire; cantonament. 2. popas.
konaklik s. ospăț; vizită; primire ospitalieră; banchet. //
•konaklikka barmak a merge în vizită. // **•úyken konaklik** ospăț; banchet.
koncentrasiya s. (chim.) concentrație.
konceptualism s. (fil.) conceptualism.
konçert s. concert. // **•piyan konçertí** concert pentru pian.
kondensator s. condensator.
kondensor s. condensor.
kondîra s. încălțăminte; pantof; condur. // **•erkek kondirasi** pantofi bărbătești. **•kara kondîra** pantofi negri. **•kondîra boyası** cremă de ghetă. **•kondîra kalibi** șan; calapod. **•kondîra purşusi** perie de ghetă. **•kondîra tabanı** pingea.
kondirağı s. cizmar; pantofar. // **•kondirağı bizî** sulă.
kondirağılık s. cizmărie.
kondîralî adj. cu încălțăminte; încălțat.
kondîrmak v.t. 1. a determina să înnopteze undeva; a caza. 2. (d. *păsări, avioane*) a determina să se așeze; a determina să aterizeze. // **•toz kondîrmamak** a ocroti pe cineva ca ochii din cap.
konduktor s. conductor (de tren).
konfederasiya s. confederație.
konfeksiya s. confecție. // **•konfeksiya bôlmesi** raion de confecții.
konferensiyar s. conferențiar.
konferinsa s. conferință.
konfort s. confort.
konfortlî adj. confortabil.
konglomerat s. (geol.) conglomerat.
Kongo s. (topon.) Congo.
kongoli s., adj. congolez.
kongres s. congres.
konğa s. boboc; mugur. // **•konğa aşmak** a îmboboci.
konğaaşkan adj. îmbobocit; înmugurit.
konğaaşuw s. îmbobocire; înmugurire.
konğalangan adj. îmbobocit; înmugurit.
konğalanma s. îmbobocire; înmugurire.
konğalanmak v.i. a îmboboci; a înmuguri.
konğalanuw s. îmbobocire; înmugurire.
konğalı adj. îmbobocit; înmugurit.
konğenital adj. congenital.
konik adj. (mat.) conic.
konî s. 1. subiect; temă; tematică. 2. obiect; materie de studiu. // **•konîdan uzaklaşmak** a se abate de la subiect. // **•bahis konîsi** problemă; chestiune. **•bo konî menim işime kîrmez** nu mă interesează această temă. **•bo konîda siznîñ kórîşîñiz** părerea dumneavoastră în legătură cu această chestiune. **•bonday bîrşiy sóz konîsi bolmaz** nici nu poate fi vorba de așa ceva. **•doktorlık işleminîñ konîsi** tema tezei de doctorat. **•kúnnúñ konîsi** subiectul zilei.
konik s. cameră de oaspeți.
konî-konşî s. vecinii.
koniksúygen adj. ospitalier.
koniksúymez adj. neospitalier.

koniksúyúw s. ospitalitate.
koniksúnas adj. ospitalier.
koniksúnaslık s. ospitalitate.
konilga s. pătură; cuvertură; pled; macat; cergă.
konîş s. tureacă; carâmb (la cizmă).
konîşilgan adj. vorbit; discutat. // **•konîşilgan tîl** limbă vorbită.
konîşilmak v.i. a se discuta; a se dezbate; a fi examinat. // **•aytîlip konîşilmak** a se face vorba; a se zvoni.
konîşkan adj. vorbăreț; guraliv.
konîşma s. 1. vorbire. 2. discuție; conversație; convorbire. // **•şehەرlerarasî telefon/uzakses konîşması** convorbire telefonică interurbană. **•uluslararası uzakses/telefon konîşması** convorbire telefonică internațională.
konîşmak A. v.i. 1. a vorbi. 2. a discuta; a conversa. B. v.t. a analiza; a dezbate; a discuta. // **•awur-awur/ezile-ezile konîşmak** a vorbi afectat; a vorbi tărăgănat. **•bakîrip konîşmak** a vorbi în gura mare. **•bolağak-bolmayğak şiyler konîşmak** a spune vrute și nevrute; a îndruga verzi și uscate; a bate câmpii. **•boş-boş konîşmak** a vorbi vrute și nevrute; a îndruga verzi și uscate. **•boşî-boşîna konîşmak** a-și strica gura degeaba; a vorbi în zadar. **•dereden-tepeden konîşmak** a vorbi câte în lună și în stele. **•dört kóz arasinda konîşmak** a vorbi între patru ochi. **•geñizden konîşmak** a vorbi pe nas; a fonfăi. **•hakkında konîşmak** a discuta despre...; a relata despre...; a se referi la...; **•kazakşa konîşmak** a vorbi românește. **•murunastî konîşmak** a vorbi în barbă; a mormăi.
•sakalına/erínastî/tílastî konîşmak a vorbi în barbă. **•tatarşa konîşmak** a vorbi tătarește. **•tatlı tîl men konîşmak** a fi cu limba fagure de miere; a lua cu zăhărelul. **•tek konîşmak** a monologa. **•úst perdeden konîşmak** a vorbi cuiva pe un ton superior; a-i vorbi de sus. **•yarım awuz man konîşmak** a vorbi cu jumătate de gură. // **•añlayman amma konîşa almayman** înțeleg dar nu pot vorbi. **•arkadaşım baya konîşa** prietenul meu vorbește destul de bine. **•ekşîlî-turşulî konîştî** a vorbit cu acreală. **•ğenábîsî ingilizge bizik konîşa** dumnealui vorbește prost englezește. **•gene konîşa** încă vorbește. **•kayet şalt konîşasîñiz** vorbiți foarte repede. **•kím men konîştîm?** cu cine am vorbit? **•konîşmaga erine** îi e lene să vorbească. **•konîşmak sirasî/firsatî** ocazie de a vorbi. **•kópten-kóp konîşa** vorbește foarte mult. **•maga karşı konîşa** vorbește împotriva mea. **•Memet konîşkanda tutluga** Memet se bâlbăie când vorbește. **•menden soñra konîş!** să vorbești după mine! **•sagırman, yúksek ses men konîşîñiz!** sunt surd, vorbiți cu voce tare! **•taa aralı konîş!** vorbește mai rar! **•taa yúksek ses men konîşîñiz!** vorbiți mai

tare!; **•tatarğani oñgarip konîşasîñiz** vorbiți bine tătarește. **•tatarşa konîşasîñiz mî?** vorbiți tătarește? **•tatarşa konîşayık!** să vorbim tătarește! **•yakın bîr kırım tatarday konîşasîñiz** vorbiți aproape ca un tătar crimean. **•yawaş konîşa** vorbește încet.
konîştîrmak v.t. a determina să vorbească; a determina să discute.
konîştîrmamak v.t. a nu da cuiva pas la vorbă; a nu lăsa cuiva posibilitatea să vorbească.
konîşuw s. 1. vorbire. 2. discuție; conversație; convorbire.
konît s. 1. locuință; domiciliu. 2. (fil.) postulat.
konjunktura s. conjunctură.
konkaf adj. (fiz.) concav.
konkasor s. (tehn.) concasor.
konkret adj. concret.
konma s. (geogr.) așezare; situare. // **•meğburiy konma** aterizare forțată.
konmak v.i. 1. a înnopta; a poposi peste noapte. 2. (d. *păsări, avioane*) a se așeza; a ateriza. // **•ázirge konmak** a sosi la de-a gata. **•deñizge konmak** a ameriza. **•kóşıp konmak** a migra. **•miraska konmak** a moșteni. // **•konayattîrmiz mî?** aterizăm? **•tayyare konayattîr** avionul aterizează acum. **•tayyare saat kaşa konip kele?** la ce oră aterizează avionul? **•uşak on dakkadan konip keleğek** avionul va ateriza peste zece minute.
konserf s. conservă. // **•et konserví** conservă de carne. **•terewez konserfí** conservă de legume.
konserfleşken adj. conservat; pus în conserve.
konserfleşmek v.i. a se conserva; a se pune în conserve.
konserfleştirme s. conservare; punere în conserve.
konserfleştirmek v.t. a conserva; a pune în conserve.
konservator s. (muz.) conservator.
konsignasiya s. consignație.
konsiliyum s. consiliu.
konsola s. consolă.
konsolos s. consul.
konsoloslik s. consulat. // **•konsoloslik añlaşması** acord consular. **•konsoloslik tokinilmazlığı** (jur.) imunitate consulară.
konsorsiyum s. (econ.) consorțiu.
konstanta s. (mat.) constantă.
konsul s. consul.
konsulat s. consulat.
konsulkana s. consulat.
konsultasiya s. (med.) consultație.
konsumasiya s. consumație (într-un local de alimentație publică).
konşa s. 1. panou; tablă. 2. (tehn.) panou; tablou. // **•bildirme konşası** pancartă. **•ğoklama konşası** (tehn.) tablou de comandă. **•kúpeşte konşası** (tehn.) tablou de bord.
kontakt s. (fiz.) contact.
konte s. conte.
kontesa s. contesă.
kontingent s. (econ.) contingent.
kontra adv. contra; împotriva.
kontrabas s. (muz.) contrabas.
kontrabassî s. contrabasist.

kontrakt s. contract.
kontrol s. control; verificare. // **•kontrol etmek** a controla; a verifica. // **•yakşılık kontrolî** control de calitate.
kontrolgî s. controlor.
kontur s. contur.
konuw s. (geogr.) aşezare; situare.
konveks adj. (fiz.) convex.
konvoy s. convoi.
konyak s. coniac. // **•bîr işe konyak** o sticlă de coniac.
koñgîl s. peşteră; grotă; cavernă.
koñgîllî adj. cavernos.
koñgîr I. adj. cafeniu; maroniu; brun; castaniu închis. **II.** s., adj. (d. cai) murg.
koñgîramak v.i. a dăngăni.
koñgîraw s. 1. clopot; talangă. **2.** dangăt.
koñgîrawgî s. clopotar.
koñgîr-buga s. (zool.) bizon (lat., *Bos bison*).
koñgîr-karinli-ötlegen s. (orn.) dendroica cu piept castaniu (lat., *Dendroica castanea*).
koñgîr-kaz s. (orn.) lebedă neagră (lat., *Cygnus atratus*).
koñgîr-órdek s. (orn.) rață roșcată jamaicană (lat., *Oxyura jamaicensis*).
koñgîr-şulluk s. (orn.) sitar de pădure (lat., *Scolopax rusticola*).
koñîz s. (ent.) tăun (lat., *Tabanus bovinus*).
koñk s. (anat.) anus.
koñkir s. (la amfibii, reptile, păsări) cloacă.
koñşî s., adj. vecin. // **•koñşî bolmak** a se învecina. // **•koñşî aşî/posmak/şat** (mat.) unghi adiacent. **•koñşî işlikte** la atelierul vecin. **•koñşî kapisî** învecinat. **•koñşînin dayîsî** unchiul vecinului.
koñşilik s. vecinătate; învecinare; împrejurime.
koordinata s. (mat.) coordonată.
koparîlgan adj. desprins; detașat; rupt.
koparîlmak v.i. 1. a fi rupt. **2.** a fi desprins; a fi detașat. **3.** (fig.) a fi obținut cu greu.
koparma s. smulgere; rupere.
koparmak v.t. 1. a rupe; a frânge; a fractura. **2.** a separa; a desprinde; a detașa. **3.** (fig.) a obține cu greu. **4.** (fiz.) a refracta. **5.** a determina să izbucnească; a declanșa; a declanșui; a stârni; a isca. // **•kiyamet koparmak** a provoca scandal. **•koparîp almak** a rupe; a desprinde; a detașa; a rețea. **•kulagî koparmak** a-i rupe urechile. // **•şeşek koparmañîz!** nu rupeți florile!
kopartmak v.t. 1. a determina să rupă; a determina să frângă; a determina să fractureze. **2.** a determina să separe; a determina să desprindă; a determina să detașeze. **3.** a determina să obțină. **4.** (fiz.) a determina să refracteze.
koparuw s. smulgere; rupere.
kopaygan adj. mândru; fălos.
kopayma s. mândrie; fală.
kopaymak v.i. a se lăuda; a se mândri; a se făli.
kopaytilgan adj. elogiât.
kopaytkan adj. elogiator.
kopaytma s. elogi; elogiare.
kopaytmak v.t. a lăuda; a determina

să se mândrească; a determina să se fălească.
kopaytuw s. elogi; elogiare.
kopaytuwgî adj. lăudător; elogiator; lingușitor; măgulitor.
kopayuw s. mândrie; fală.
koperatif s. cooperativă.
koperatifleştmek v.t. a cooperativiza; a colectiviza.
koperatifşî s. cooperativ; colectiv.
kopiya s. 1. copie (și adm.). **2.** (școl.) copiere. // **•kopiya yapmak** a copia. // **•kopiya kâatî** hârtie-carbon.
kopka s. 1. căldare; găleată. **2.** (astr.) zodia vârsătorului. **3.** copcă; gaură în gheață. // **•agaş kopkasî** cofă.
kopkan adj. rupt; frânt; fracturat. // **•kopkanin sanetmem** nu cred că e fracturat.
kopkaşîk s. (dim.) căldărușă.
koplagn adj. 1. aprobator; ratificator; omologator; validator. **2.** (fig.) lăudător; elogiator; lingușitor; măgulitor.
koplamak v.t. 1. a aproba; a ratifica; a omologa; a valida. **2.** (fig.) a lăuda; a elogia; a linguși; a măguli.
koplagnan adj. 1. aprobat; ratificat; omologat; validat. **2.** (fig.) lăudat; elogiât; lingușit; măgulit.
koplanmak v.i. 1. a fi aprobat; a fi ratificat; a fi omologat; a fi validat. **2.** (fig.) a fi lăudat; a fi elogiât; a fi lingușit; a fi măgulit.
koplatmak v.t. 1. a determina să aprobe; a determina să ratifice; a determina să omologheze; a determina să valideze. **2.** (fig.) a determina să laude; a determina să elogieze; a determina să lingușească; a determina să măgulească.
koplaw s. 1. aprobare; ratificare; omologare; validare. **2.** (fig.) laudă; elogi; lingușire; măgulire.
koplawgî adj. 1. aprobator; ratificator; omologator; validator. **2.** (fig.) lăudător; elogiator; lingușitor; măgulitor.
koplawlî adj. 1. aprobat; ratificat; omologat; validat. **2.** (fig.) lăudat; elogiât; lingușit; măgulit.
kopma s. 1. desprindere; detașare; rupere; smulgere; secesiune. **2.** frângere; fractură. **3.** (fiz.) difracție; refractare. **4.** izbucnire; declanșare; dezlănțuire; stârnire; iscare. // **•minare kopmasî** (d. oameni) lungan.
kopmak v.i. 1. a se rupe; a se frânge. **2.** a se desprinde; a se detașa. **3.** (fig.) a izbucni; a se declanșa; a se dezlănțui; a se stârni; a se isca. **4.** (med.) a se fractura. **5.** (fiz.) a se refracta. // **•işinde kiyamet/gaygara/dawa-talaş kopmak** a se indigna; a se scandaliza; a se supăra; a se revolta. **•ótî kopmak** a-i crăpa firea; a se speria.
kopşa s. copcă; capsă (la îmbrăcăminte).
kopşalama s. încheiere în copci; încopciere.
kopşalamak v.t. a încheia în copci; a încopcia.
kopşalangan adj. încheiat în copci; încopciat.
kopşalanmak v.i. a se încheia în copci; a se încopcia.
kopşalaw s. încheiere în copci; încopciere.

kopşali adj. cu copci; cu capse; încopciat.
kor I. adj. josnic; demn de dispreț. **II.** s. 1. jar; spuză. **2.** (mil.) corp de armată. **3.** (mil.) raniță; tolbă; rucsac. **4.** drojdie; ferment; maia.
kor s. (muz.) cor.
kora s. grădină. // **•kora yeşilde kel!** vino cât timp grădina este verde!
korak s. gard; protecție.
korakayî s. (bot.) fag (lat., *Fagus sylvatica*).
korakayî-kawî s. (bot.) văcălie-de-fag (lat., *Ganoderma applanatum*).
koraklama s. îngrădire; împrejmuire.
koraklamak v.t. a îngrădi; a împrejmuia.
koraklangan adj. îngrădit; împrejmuia.
koraklaw s. îngrădire; împrejmuire.
koraklî adj. îngrădit; împrejmuia.
koraklık s. îngrăditură.
korakşî adj. protector.
koral adj. coral. // **•koral muzika** muzică corală.
koram I. adj. ierarhic. **II.** s. ierarhie.
koramal s. (zool.) șarpe-de-casă (lat., *Natrix natrix*).
koramlama s. ierarhizare.
koramlamak v.t. a ierarhiza.
koramlangan adj. ierarhizat.
koramlaw s. ierarhizare.
koramlî adj. ierarhic.
koranta I. adj. familial. **II.** s. (și biol.) familie. // **•koranta başî** cap de familie. **•koranta meğlisî** consiliu de familie. **•koranta saadetî** fericirea familiei. **•tîl korantalarî** familii de limbi.
korantalîk adj. familial.
koray s. buruiană; bălărie; mărarăcine.
koray, delî- s. (bot.) zănie; sălbăție (lat., *Lolium temulentum*).
korayî, biyday- s. (bot.) zănie; sălbăție (lat., *Lolium temulentum*).
koraylangan s. îmburuienat.
koraylanma s. îmburuienare.
koraylanmak v.i. a se îmburuieni.
koraylanuw s. îmburuienare.
koraylî adj. buruienos.
koraylık s. 1. buruieniște; pârloagă; mărarăciniș; tufăriș. **2.** boschet; tufiș; tufă.
koraylık-geleşesî s. (orn.) silvie de tufiș (lat., *Sylvia undata*).
koraylik-taşorgayî s. (orn.) vrabie de tufiș (lat., *Petronia dentata*).
koraz s. (orn. și la arme) cocoș. // **•koraz ayagî** tirbușon. **•koraz man tûlkî** cocoșul și vulpea. **•koraz siklet** (sport) categoria cocoș. **•koraz yilî** (cron.) anul cocoșului (conform vechiului calendar tătarăsc).
korazbaşî s. (bot.) sparcetă (lat., *Onobrychis viciaefolia*; *Onobrychis caput galli*).
korazbaşî, dak- s. (bot.) dulcișor; cap-de-cocoș (lat., *Hedysarum obscurum*).
korazkekeşî s. (bot.) creasta-cocoșului (lat., *Celosia cristata*).
korazşakîrmâsî s. cântecul cocoșului.
kordele s. panglică; cordeluță.
kordon s. 1. cordon; cingătoare. **2.** (mil., geogr.) cordon.
Kordofan-boztorgayî s. (orn.) ciocârlie de Kordofan (lat., *Mirafra cordofanica*).

kore s., *adj.* coreean.
Kore s. (*topon.*) Coreea.
Kore, Gënuhiy- s. (*topon.*) Coreea de Sud.
Kore, Kúnbeti- s. (*topon.*) Coreea de Sud.
Kore, Sirtbeti- s. (*topon.*) Coreea de Nord.
Kore, Şimaliy- s. (*topon.*) Coreea de Nord.
koregraf s. coregraf.
koregrafiya s. coregrafie.
koregrafiyağı s. coregraf.
koregrafiya *adj.* coregrafic.
korege I. *adv.* în limba coreeană. II. s. (*limba*) coreeană.
koreli s., *adj.* coreean.
korğı s. corist.
koridor s. coridor; culoar; hol.
korı s. crâng; dumbravă; pădurice.
korıgan *adj.* ocrotitor; protector; paznic; strajă.
korıgi, kaya- s. (*bot.*) oloisă (*lat.*, *Sedum maximum*; *Sedum telephium*).
korıgi, şaşaklık- s. (*bot.*) urechelniță; prescurăriță; țâța-mielului (*lat.*, *Sempervivum tectorum*).
korik s. strugure necopt.
korilik s. crâng; dumbravă; pădurice.
korilmagan *adj.* neprotejat.
korilmak v.i. 1. a fi ferit; a fi protejat; a fi ocrotit. 2. a fi păzit; a fi supravegheat.
korilmaykalgan *adj.* neprotejat.
korıma s. 1. pază; supraveghere. 2. protecție; ocrotire. 3. paznic; gardian; strajă; străjer. // **•korıma man ğetkızdırmek** a escorta.
korımağı *adj.* protector; apărător.
korımak v.t. 1. a păzi; a supraveghea. 2. a feri; a proteja; a ocroti. // **•ózin korımak** a se apăra; a se justifica. // **•Alla(h) korısın!** (*relig.*) doamne păzește!;
korımalı s. păzit; supravegheat; ocrotit; protejat; sub escortă.
korımalıġetkızdırme s. escortă.
korınak s. adăpost.
korınga s. (*bot.*) sparcetă (*lat.*, *Onobrychis viciaefolia*; *Onobrychis caput galli*).
korıngan *adj.* 1. păzit; protejat; ocrotit. 2. (*fig.*) conservat. // **•korıngan dewlet** protectorat.
korıngası, dak- s. (*bot.*) dulcișor; cap-de-cocoș (*lat.*, *Hedysarum obscurum*).
korınma s. apărare; defensivă. // **•korınma tanıgi** (*jur.*) martorul apărării. **•korınma tedbirleri** (*mil.*) măsuri de apărare. **•milliy korınma bakanlıgi** (*pol.*) ministerul apărării naționale.
korınmagan *adj.* neprotejat; nesupravegheat.
korınmak v.i. a se păzi; a se feri; a se proteja; a se menaja.
korınmaykalgan *adj.* nesupravegheat.
korınt s. (*minr.*) corindon; corund.
korıntkáátı s. șmirghel; glaspapir.
korınuw s. apărare; defensivă.
korış s. (*bot.*) frasin (*lat.*, *Fraxinus excelsior*).
korış, ak- s. (*bot.*) frasin-alb (*lat.*, *Fraxinus alba*).
korış-bógegi s. (*ent.*) cantaridă; gândacul-frasinului (*lat.*, *Lytta vesicatoria*).
korışi, helwa- s. (*bot.*) mojdrean; urm; frasin-de-munte (*lat.*,

Fraxinus ornus).

korışlık s. pădure de frasin; frăsinet.
korıw s. pază; supraveghere; apărare.
korıwgi I. *adj.* 1. protector; apărător. 2. preventiv; profilactic. II. s. paznic; gardian; strajă; străjer. // **•taw korıwğusi** pădurar.
korıwğuluk I. *adj.* apologetic. II. s. conservatorism.
korkak *adj.* fricos; sperios; temător. // **•korkak adımlar man** cu pași temători.
korkaklık s. frică; teamă.
korka-korka *adv.* cu teamă; cu frică; mișelește.
korkatúşken *adj.* speriat; înfiorat.
korkatúşme s. sperietură; tresărire; înfiorare.
korkatúşmek v.i. a se speria; a tresări; a se înfiora.
korkatúşurgen *adj.* înfiorător.
korki s. 1. frică; teamă. 2. grijă; îngrijorare; risc. // **•korki işinde** cuprins de teamă.
korkibılmeme s. neînfricare; curaj.
korkibılmez *adj.* neînfricat; temerar.
korkili *adj.* 1. înfricoșător; înspăimântător; îngrozitor. 2. periculos; primejdios; riscant. // **•korkili işke kırışmek** a risca. // **•korkili bölge** zonă periculoasă.
korkilik s. 1. momâie; sperietoare. 2. balustradă; parapet; parmalac.
korkinş *adj.* 1. înfricoșător; înspăimântător; îngrozitor; groaznic. 2. periculos; primejdios; riscant.
korkisiz *adj.* 1. neînfricat; temerar; curajos. 2. nepericulos; inofensiv.
korkisizhadise s. aventură; acțiune îndrăzneată.
korkisizhadiseği s. aventurier; persoană îndrăzneată.
korkisizhadiselı *adj.* aventuros.
korkisizlik s. neînfricare; curaj; temeritate.
korkitilgan *adj.* înspăimântat; speriat.
korkitilmak v.i. a fi speriat; a fi înspăimântat.
korkitkan *adj.* înfricoșător. // **•bek korkitkan** sinistru.
korkitma s. înspăimântare.
korkitmak v.t. 1. a speria; a înspăimânta. 2. a îngrijora; a neliniști. 3. a amenința.
korkituw s. înspăimântare.
korkituwgi *adj.* amenințător; înfricoșător; temut; îngrozitor; teribil.
korkituwurgan *adj.* groaznic; înfricoșător.
korkızdırgan *adj.* amenințător; înfricoșător; temut; îngrozitor; teribil.
korkızdırilgan *adj.* înspăimântat; speriat.
korkızdırilmak v.i. a fi speriat; a fi înspăimântat.
korkızdırma s. înspăimântare; grozăvie; oroare. // **•korkızdırma siyaseti** politică de intimidare.
korkızdırmak v.t. a speria; a înspăimânta; a îngrijora; a neliniști; a amenința. // **•aytarman dep korkızdırmak** a șantaja. **•kózın korkızdırmak** a băga frica în cineva; a-l speria; a-l intimida.
korkızdıruw s. înspăimântare; grozăvie; oroare.
korkızdıruwgi *adj.* fioros; sinistru.
korkızdıruwğuluk s. terorism.
korkkan *adj.* îngrijorat; fricos.
korkma s. îngrijorare; grijă; teamă; frică.

korkmadan *adv.* fără teamă; fără frică. // **•korkmadan karşılama** a sfida.
korkmagan *adj.* neînfricat; temerar.
korkmak v.i. 1. a-i fi frică; a se teme. 2. a fi îngrijorat; a-și face griji. // **•kólekesinden korkmak** a se teme și de umbra sa. **•kózı korkmak** a intra frica în cineva; a se speria; a se îngrozi. // **•itten korkmayman** nu mi-e frică de câine. **•korkma, bonlar geşer!** nu-ți fie teamă, acestea vor trece!; **•menı kórıp korktı** văzându-mă s-a speriat.
korkmama s. neînfricare; curaj.
korkmaz *adj.* neînfricat; temerar.
korkmazlık s. neînfricare; temeritate.
korkuw s. îngrijorare; grijă; teamă; frică.
korkuwlıtış s. coșmar.
korlık s. josnicie; dispreț.
korna s. 1. (*muz.*) goarnă. 2. claxon. // **•kornaniñ tamiri** repararea claxonului.
kornağı s. (*muz.*) gornist.
kornaşaluw s. claxonare.
korne s. (*anat.*) corne.
korner s. (*sport*) corner; lovitură de colț. // **•korner wuruşı** (*sport*) lovitură de colț.
kornet s. (*muz.*) cornet.
kornişa s. 1. (*arhit.*) cornișă. 2. galerie (*pt. perdele*).
korsar s. pirat; corsar.
korsarlık s. piraterie.
korset s. corset.
Korsika-kanariyası s. (*orn.*) cănăraș de Corsica (*lat.*, *Serinus corsicanus*).
Korsika-kırteşigi s. (*orn.*) țiclean de Corsica (*lat.*, *Sitta whiteheadi*).
korşalagan *adj.* ocrotitor; protector; paznic.
korşalama s. protejare; ocrotire; apărare; supraveghere. // **•sawluk korşalaması** ocrotirea sănătății.
korşalamak v.t. a proteja; a feri; a apăra. // **•Alla(h) korşalasın beladan, kazadan!** (*relig.*) Domnul să ferească de nenorociri și accidente!; **•Alla(h) korşalasın!** (*relig.*) doamne păzește!;
korşalangan *adj.* 1. protejat; ocrotit. 2. (*fig.*) conservat.
korşalanma s. apărare; defensivă.
korşalanmagan *adj.* neprotejat; neocrotit; nesupravegheat.
korşalanmak v.i. a se conserva; a se apăra.
korşalanmaykalgan *adj.* neprotejat; nesupravegheat.
korşalanuw s. apărare; defensivă.
korşalaw s. protejare; ocrotire; apărare; supraveghere.
korşalawgi s., *adj.* 1. supraveghetor; protector. 2. (*fig.*) conservator.
korşalawğuluk I. *adj.* apologetic. II. s. conservatorism.
kortay s. (*orn.*) pelican comun; babiță (*lat.*, *Pelecanus onocrotalus*).
kortay, pembe-sirtli- s. (*orn.*) pelican cu spate roz (*lat.*, *Pelecanus rufescens*).
kortayı, Dalmasiye- s. (*orn.*) pelican creț (*lat.*, *Pelecanus crispus*).
kortej s. cortegiu.
kortildama s. grohăit.
kortildamak v.i. a grohăi.
kortildaw s. grohăit.
kortiltı s. grohăit.
kortpa s. (*iht.*) morun (*lat.*, *Huso*

huso).

kortpa, ak- s. (iht.) morun-alb (lat., *Acipenser transmontanus*).

kosak s. (iht.) cosac (lat., *Abramis ballerus*).

kosinus s. (mat.) cosinus.

kosin adj. vid; gol; interstițial.

kosinlik s. vid; gol; interstițiu.

koskorba-kuwi s. (orn.) lebădă coscorba (lat., *Coscoroba coscoroba*).

kosmetika s. cosmetică.

kosmetikagi s. cosmetician.

kosmik adj. cosmic.

kosmogonik adj. cosmogonic.

kosmogoniya s. cosmogonie.

kosmografiya s. cosmografie.

kosmologik adj. cosmologic.

kosmologiya s. cosmologie.

kosmologiyali adj. cosmologic.

kosmonawut s. astronaut; cosmonaut.

kosmopolit s., adj. cosmopolit.

kosmopolitlik s. cosmopolitism.

kosmos s. cosmos.

kosrik I. adj. proeminent; ieșit; emergent. II. s. 1. corozoroc. 2. proeminență; ieșitură; ieșind; emergență.

Kosta-Rika s. (topon.) Costa Rica.

kosta-rikali s., adj. costarican.

kostum s. costum.

koş adj. bun; plăcut; agreabil. // •**koş boldik!** bine v-am găsit!; •**koş keldinîz!** bine ați venit!;

koşa s. terci.

koşak I. adj. 1. (mat.) paralel. 2. dublu. II. adv. împreună. III. s. pereche. // •**búklengen koşak sayifali** (tipogr.) în folio. •**koşak siziklar** (mat.) linii paralele.

koşakerinli adj. (lingv.) bilabial. // •**koşakerinli tartik** (lingv.) consoană bilabială.

koşakgón s. duplex.

koşakkanatlılar s., pl. diptere.

koşakkırış s. duplex.

koşak-koşak adv. împerecheat; doi câte doi.

koşaklama s. împerechere; îngemănare; sincronizare.

koşaklamak v.t. a împerechea; a îngemăna; a sincroniza.

koşaklaşkan adj. împerecheat; îngemănat; sincronizat.

koşaklaşma s. 1. împerechere; îngemănare; sincronism. 2. sincronism; simultaneitate; concomitență.

koşaklaşmak v.i. a se împerechea; a se îngemăna; a se sincroniza.

koşaklaşuw s. 1. împerechere; îngemănare; sincronism. 2. sincronism; simultaneitate; concomitență.

koşaklaw s. împerechere; îngemănare; sincronizare.

koşakli adj. 1. (mat.) paralel. 2. cu pereche; împerecheat; sincron; simultan; concomitent.

koşaklik s. 1. sincronism; simultaneitate; concomitență. 2. asemănare; similitudine; paralelism.

koşakokli adj. (tehn.) biaxial.

koşaksiz adj. fără pereche; fără egal; fără seamăn. // •**ózine kóre**

koşaksiz unic în felul său.

koşaksizlik s. unicitate.

koşaksozikawazli s. (lingv.) diftong.

koşak-şiganakli-şil s. (orn.) potârniche francolin cu doi pinteni (lat., *Francolinus bicalcaratus*).

koşaktegerşikli adj. (tehn.) cu două roți.

koşaktıl s. (electr.) ștecăr.

koşaktirnakli adj. cu copite despicate.

koşaktólleme s. (biol.) xenie.

koşalangan adj. terciuit.

koşalanma s. terciuire.

koşalanmak v.i. a se terciui.

koşalanuw s. terciuire.

koşalatmak v.t. a terciui.

koşali adj. cu terci; terciuit.

koşan s. 1. cocean; știulete. 2. (la registru, chitanțier) cotor.

koşanlı-sumak s. (bot.) oțetar; sumac (lat., *Rhus typhina*; *Rhus Canadensis*).

koşap s. (gastron.) compot. // •**erik koşabi** compot de corcodușe.

•**koşap kawanasi** borcan de compot. •**zerdale koşabi** compot de zarzăr.

koşas s. (gram.) copulă.

koşboldi s. urare de bine v-am găsit. // •**koşboldi aytmak** a ura bine v-am găsit.

koşik s. vers; poezie. // •**koşik uydurmak** a versifica.

koşikbílímí s. prozodie.

koşikli adj. (lit.) versificat.

koşikşı s. poet; versificator.

koşikşilik s. prozodie.

koşikuydurması s. versificație.

koşil s. condiție. // •**koşil koşmak** a pune condiții. •**koşilga baylamak** a stipula. // •**ayiri koşil** (jur.) stipulație. •**bo koşillarni kablet-almam** nu pot să accept aceste condiții. •**eglenuw we dinlenme koşillari** condiții de distracție și odihnă. •**koşillariñizga raziman** sunt de acord cu condițiile dumneavoastră. •**tabiy koşillarda** în condiții normale.

koşilgabaylangan adj. condiționat; preconizat; stipulat.

koşilgabaylaw s. condiționare; preconizare; stipulare.

koşilgak adj. 1. amestecat; pestriț. 2. încrucișat; corcit; hibrid; metis.

koşilgaklaşkan adj. 1. amestecat; pestriț. 2. încrucișat; corcit; hibridizat; metis.

koşilgaklaşma s. 1. amestecare; împestrițare. 2. corcire; încrucișare; hibridizare.

koşilgaklaşmak v.i. 1. a se amesteca; a se împestrița. 2. a se corci; a se încrucișa; a se hibridiza.

koşilgaklaştırma s. 1. corcire; încrucișare; hibridizare. 2. amestecare; împestrițare.

koşilgaklaştırmak v.t. 1. a corci; a încrucișa; a hibridiza. 2. a amesteca; a împestrița.

koşilgaklaştırıw s. 1. corcire; încrucișare; hibridizare. 2. amestecare; împestrițare.

koşilgaklaşuw s. 1. amestecare; împestrițare. 2. corcire; încrucișare; hibridizare.

koşilgan s. participant.

koşilli adj. condiționat.

koşilma s. 1. adeziune; participare. 2. (gram.) sufix. 3. (tehn.) mufă; cuplaj.

koşilmagan adj. care nu se alătură; care nu se amestecă; neutru. // •**ğemaátke koşilmagan** nesociabil.

koşilmak v.i. a se afilia; a se adăuga; a se alătura; a adera; a se uni. //

•**koşilmay kalmak** a sta deoparte; a nu se alia; a rămâne neutru; a boicota. // •**kaysi takımlar koşila?** ce echipe participă?;

koşilmama s. neamestec; boicot.

koşilmamak v.t. a nu se alătura; a boicota.

koşilmaykalir adj. nealinat; neutru.

koşilmaykalma s. nealinare; neutralitate; boicot.

koşilmaz adj. care nu se alătură; care nu se amestecă; neutru.

koşilsalingan adj. condiționat; preconizat; stipulat.

koşilsaluw s. condiționare; preconizare; stipulare.

koşiluw s. 1. adeziune; participare. 2. (gram.) sufix. 3. (tehn.) mufă; cuplaj.

koşim s. ham; harnașament.

koşimğa s. 1. adaos; suplimenț. 2. anexă; apendice. 3. (gram.) sufix. 4. (muz.) refren. // •**sózkurgan koşimğa** (lingv.) sufix derivativ.

koşimğali adj. suplimentar.

koşin s. 1. militar; ostaș; războinic. 2. șir; rând. 3. armată; oaste; oștire. // •**koşin baylamak** a forma rând. // •**nizamiy koşin** (mil.) armată regulată.

koşinti I. adj. complice. II. s. suită; alai.

koşit adj. (mat.) paralel. // •**koşit siziklar** (mat.) linii paralele.

koşitlik s. (mat.) paralelism.

koşkar s. 1. berbec. 2. (astr.) zodia berbecului. // •**koşkar yılı** (cron.) anul berbecului (conform vechiului calendar tătaresc).

koşkarğimirtasi s. fudulie (la berbec).

koşkar-kendirí s. (bot.) turiță-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri (lat., *Agrimonia eupatoria*).

koşkar-kenevirí s. (bot.) turiță-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri (lat., *Agrimonia eupatoria*).

koşkar-kınabi s. (bot.) turiță-mare; scai-mărunt; buruiană-de-friguri (lat., *Agrimonia eupatoria*).

koşkarkózi s. (bot.) bănuț; părălute (lat., *Bellis perennis*).

koşkeldi s. urare de bine ați venit. // •**koşkeldi aytmak** a ura bine ați venit.

koş-koğa adj. uriaș; imens; ditamai; coșcogea; mătăhălos.

koşlaşmak v.i. a se saluta; a-și da bună ziua.

koşma s. 1. adăugare; alipire; anexare. 2. înhămare; înjugare. 3. (mat.) adunare.

koşmak v.t. 1. a adăuga; a alipi; a anexa. 2. a înhăma; a înjuga. // •**akıl koşmak** a se sfătui. •**baş koşmak** a-și băga boii în jug cu cineva; a se întovărăși; a se înhăita. •**ózinden koşmak** a adăuga de la el; a exagera. •**ózine koşmak** a-și face parte; a-și însuși; a asimila. •**şart/koşil koşmak** a pune condiții. // •**mawıga sarı koştım** la albastru am adăugat galben.

koşsak s. (mat.) plus. // •**koşsak işaretí** (mat.) semnul plus.

koştorba s. raniță; rucsac.

koşuw s. 1. adăugare; alipire; anexare. 2. înhămare; înjugare. 3. (mat.) adunare.

koşuwli adj. adăugat; atașat; adunat.

kot s. (iht.) cod; moruă (lat., *Gadus morrhua*).

kota s. 1. înălțime; altitudine; cotă. 2. (econ.) cotă.
kotak s. (anat.) (vulg.) vulvă.
kotalamak v.t. a cota; a aprecia; a evalua.
kotaz s. (zool.) iac (lat., *Poephagus grunniens*).
kotir s. bubă.
kotirli adj. bubos.
kotlet s. (gastron.) cotlet.
kovan s. 1. stup; știubei. 2. (tehn.) manșon.
koverta s. (nav.) punte. // **•kovertaga ketiyík!** să mergem pe punte!
koy s. (zool.) oaie (lat., *Ovis aries aries*). // **•koy bakmak** a păste oi. **•koy kawal seslegendiy seslemek** a asculta cu urechile ciulite. // **•koy etí** carne de oaie. **•koy penerí** brânză de oaie. **•koy senesí** (cron.) anul berbecului (conform vechiului calendar tătăresc). **•mením wur-tut beş koyım bar** eu am numai cinci oi.
koyak s. (geogr.) defileu; strămoare; chei.
koyan s. (zool.) iepure (lat., *Lepus europaeus*). // **•ekí koyanní bír kurşun man wurmak** a împușca doi iepuri deodată. **•ekí koyanníñ artından ğuwurmak** a fugi după doi iepuri deodată. // **•koyan ğüreklí** fricos; laș. **•koyan kizartması** friptură de iepure. **•koyan yilí** (cron.) anul iepurelui (conform vechiului calendar tătăresc). **•úy koyaní** iepure de casă.
koyanday adv. iepurește; ca iepurii.
koyaneríní s. (med.) buză de iepure.
koyanğa adv. iepurește; ca iepurii.
koyangí s. crescător de iepuri.
koyanğilik s. crescătorie de iepuri; iepurărie.
koyanğurek(lí) adj. fricos; laș.
koyanğureklík s. frică; lașitate.
koyaní, úy- s. (zool.) iepure-de-casă (lat., *Lepus cuniculus*; *Oryctolagus cuniculus*).
koyan-kesteresí s. (bot.) pavăză; jale; jaleș (lat., *Stachys germanica*).
koyankulagí s. (bot.) ciclamă; pâinea-porcului (lat., *Cyclamen europaeum*).
koyankulagirengí adj. ciclamen.
koyanlık s. iepurime; mulțime de iepuri.
koyanmemesí s. (bot.) ghimpe-pădureț (lat., *Ruscus aculeatus*).
koyanotí s. (bot.) crucea-pământului; brânca-ursului (lat., *Heracleum sphondylium*).
koyanotí, ğalpak- s. (bot.) plăcintă-porcului; talpa-ursului (lat., *Heracleum palmatum*).
koyan-şonğırí s. (orn.) acvilă porumbacă; acvila lui Bonelli (lat., *Aquila fasciatus*; *Hieraetus fasciatus*).
koyar I. num. (mong.) doi. II. s. (geogr.) confluență.
koybakkan s. cioban.
koybakma s. ciobănie.
koy-eşkı s. oi și capre.
koyğeliní s. (bot.) podbal-de-munte; arnică; carul-pădurilor; țăta-oi (lat., *Arnica montana*).
koyğumagí s. (bot.) păiuș (lat., *Festuca ovina*).
koyí adj. 1. (d. lichide) dens; concentrat; vâscos. 2. (d. culori) închis; intens. 3. (fig.) excesiv;

exagerat; extrem de...; ultra. // **•koyí kırmızı** purpuriu; rubiniu. **•koyí renk** culoare închisă.
koyí, taw- s. (zool.) muflon (lat., *Ovis aries musimon*).
koyıbolgan adj. 1. coagulat; conglutinat; închegat; naclăit. 2. (gastron.) legat; îngroșat.
koyidewerdeş adj. ultramodern.
koyıgı adj. extremist.
koyıgılık s. extremism.
koyılaşkan adj. (d. lichide) îngroșat; solidificat; închegat; concentrat; densificat.
koyılaşma s. îngroșare; solidificare; închegare; concentrare; densificare (a lichidelor).
koyılaşmak v.i. (d. lichide) a se îngroșa; a se solidifica; a se închega; a se concentra; a se densifica.
koyılaştırmak v.t. a îngroșa; a solidifica; a închega; a concentra; a densifica (un lichid).
koyılaşuw s. îngroșare; solidificare; închegare; concentrare; densificare (a lichidelor).
koyılık s. 1. densitate; concentrație; vâscozitate (a lichidelor). 2. intensitate; exagerare; vehemență.
koyılıkólşer s. (tehn.) hidrometru; densometru.
koyın s. (anat.) sân; piept. // **•koyınına basmak** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrățișa. **•koyınında taşımak** a purta în sân.
koyınınabasılğan adj. strâns la piept; îmbrățișat.
Koyí-Pınar s. (topon.) ("Fântâna Vâscoasă") Fântâna Oilor (jud. Tulcea).
koyışaktaş adj. ultramodern.
koyızamandaş adj. ultramodern.
koy-kasarkısı s. (ent.) căpușă-de-oaie; mielăriță; chicheriță (lat., *Melophagus ovinus*).
koy-kenesí s. (ent.) căpușă-de-oaie; mielăriță; chicheriță (lat., *Melophagus ovinus*).
koy-koşkar s. oi și berbeci; ovine.
koy-kozi s. oi și miei; ovine.
koyot-kaşkırí s. (zool.) coiot; lupul-preriilor (lat., *Canis latrans*).
koy-sakırgası s. (ent.) căpușă-de-oaie; mielăriță; chicheriță (lat., *Melophagus ovinus*).
koy-tawuk s. orătânii.
koy-tegenegí s. (bot.) turiță-mare; scai-mărunt; buruiănă-de-friguri (lat., *Agrimonia eupatoria*).
koz s. 1. nucă. 2. as (carte de joc). 3. (fig.) atu; șansă; sorti de izbândă.
koza s. 1. (text.) cocon; gogoasă de mătase. 2. (bot.) con. // **•yúpek kozası** gogoasă de mătase.
Koza s. (topon.) Cozia (jud. Vâlcea).
kozağí s. sericicultor.
kozağılık s. sericicultură.
kozak s. (text.) cocon; gogoasă de mătase.
kozakşı s. sericicultor.
kozakşılık s. sericicultură.
kozalak s. (bot.) con.
kozalaklılar s. pl. conifere.
kozgamak v.t. 1. a mișca; a deplasa. 2. a irita; a enerva; a înfuria.
kozgangan adj. 1. mișcat; deplasat. 2. iritat; enervat; înfuriat.
kozmanmak v.i. 1. a se mișca; a se deplasa. 2. a se irita; a se enerva; a se înfuria.
kozgamta s. 1. mișcare; deplasare. 2. iritare; enervare; înfuriere.

kozgamak v.t. 1. a mișca; a deplasa. 2. a irita; a enerva; a înfuria.
kozgatuw s. 1. mișcare; deplasare. 2. iritare; enervare; înfuriere.
kozi s. 1. miel. 2. (astr.) zodia berbecului. // **•kozini paylaşmak** a-și împărți foloasele. // **•kozi etí** carne de miel. **•kozi sorpası** ciorbă de miel. **•yillik kozi** miel de un an.
kozıday adj. (d. oameni) blând; blajin.
kozilagan adj. (d. oi) fertilă.
kozilama s. (d. oi) fătare.
kozilamagan adj. (d. oi) stearpă.
kozilamak v.t. (d. oi) a fâta.
kozilaw s. (d. oi) fătare.
kozi-salatası s. (bot.) fetică; salata-mielului (lat., *Valerianella locusta*).
kozi-sarmaşığı s. (bot.) volbură; rochița-rândunicii; poala-Maicii-Domnului; poponeț (lat., *Convolvulus arvensis*).
kozi-tılı s. (bot.) limba-mielului; otrătel; arătel; boranță (lat., *Borago officinalis*).
kozi-tışı s. (anat.) dinte de lapte.
kozlagn adj. 1. outoare. 2. (med.) malign.
kozlamagan adj. 1. neoutoare. 2. (med.) benign.
kozlamak v.i., v.t. (d. păsări și insecte) a oua.
kóbe s. 1. manșetă; betelie; tiv. 2. stog; clăie; șiră; căpiță.
kóbek I. adj. (anat.) ombilical. II. s. (anat.) ombilic; buric.
kóbeklik adj. (anat.) ombilical.
kóbeleme s. tivire.
kóbelemek v.t. a tivi.
kóbelengen adj. tivit.
kóbelí adj. cu manșetă; cu betelie; tivit.
kóbete s. (gastron.) plăcintă tătărească.
kóbiyebergen adj. prolific.
kóbiyeberme s. proliferare.
kóbiyebermek v.i. a prolifera.
kóbiye-kóbiye adv. progresiv.
kóbiygen I. adj. spornic. II. s. (mat.) deînmulțit.
kóbiyme s. (biol.) reproducere.
kóbiymek v.i. a se înmulți; a spori.
kóbiytilgen s. (mat.) deînmulțit.
kóbiytken s. (mat.) factor; înmulțitor; multiplicator.
kóbiytme s. (mat.) înmulțire; multiplicare. // **•kóbiytme kóstergesí** (mat.) tabla înmulțirii.
kóbiytmek v.t. a înmulți; a spori; a multiplica.
kóbısı I. adv. îndeobște; în majoritatea cazurilor; adesea; în mare parte; de obicei; mai ales; cu precădere; frecvent. II. s. majoritate.
kóbokıgan adj. înțelept; erudit; expert; cult.
kóbokıw s. înțelepciune; erudiție; experiență; cultură.
kóatkan adj. înrădăcinat; cronic.
kógatuw s. înrădăcinare.
kógem s. (bot.) porumbar; scorombar (lat., *Prunus spinosa*).
kógeme s. (anat.) faringe.
kógen s. boschet; tufiș; tufă.
kógene I. adj. (bot.) târător; repent. II. s. plantă târătoare.
kógene-beşparmakotı s. (bot.) buruiănă-de-cinci-degete (lat., *Potentilla reptans*).
Kógenlí s. (topon.) ("Tufăriș") Chirnojeni (jud. Constanța).
kógenlík s. boschet; mărăciני;

tufăriș.
kógergen *adj.* 1. vinețiu. 2. (*d. vegetație*) răsărit; germinat; înmugurit; înverzit. 3. albăstrit. // •**kógergen kírde** cearcăn.
kógerme *s.* 1. învinețire. 2. (*d. vegetație*) răsărire; germinare; înmugurire; înverzire. 3. (*med.*) contuzie. 4. albăstrire.
kógermek *v.i.* 1. (*d. o contuzie*) a se învineți. 2. (*d. vegetație*) a răsări; a germina; a înmuguri; a înverzi. 3. a se albăstri.
kógersîn *s. (orn.)* porumbel; hulub (*lat., Columba domestica*). // •**kógersîn tólesi** hulubărie; porumbar.
kógersîn, boz- *s. (orn.)* turturică (*lat., Streptopelia turtur*).
kógersîn, kekeşlí- *s. (orn.)* porumbel moțat (*lat., Ocyphaps lophotes*).
kógersîn, tamgalí- *s. (orn.)* porumbel pătat (*lat., Columba guinea*).
kógersîn, uzun-parmaklí- *s. (orn.)* porumbel de Madeira (*lat., Columba trocaz*).
kógersîn, yakalı- *s. (orn.)* porumbel gulerat (*lat., Columba palumbus*).
kógersîn-atmağası *s. (orn.)* uliu porumbar; erete (*lat., Accipiter gentilis*; *Astur palumbarius*).
kógersîní, ğaz- *s. (orn.)* porumbel migrator; porumbel sălbatic (*lat., Ectopistes migratorius*).
kógersîní, Nikobar- *s. (orn.)* porumbel nicobar (*lat., Caloenas nicobarica*).
kógersîní, şayır- *s. (orn.)* porumbel de scorbură (*lat., Columba oenas*).
kógersîní, Türkmen- *s. (orn.)* porumbel cu spate cenușiu (*lat., Columba eversmanni*).
kóğertí *s.* 1. plantă; vegetație. 2. verdeturi; zarzavat. 3. (*biol.*) germen.
kóğertíğí *s.* zarzavagiu.
kóğertílík *s.* 1. vegetație. 2. verdeturi; zarzavat.
kóğertílíksí *adj.* vegetarian; vegetal.
kóğertísatkan *s.* zarzavagiu.
kóğertísíz *adj.* (*d. munți*) pleșuv.
kóğertísízlík *s. (d. munți)* pleșuvie.
kóğertmek *v.t.* 1. a determina să se învinețească. 2. (*d. vegetație*) a determina să răsără; a determina să germeneze; a determina să înmugurească; a determina să înverzească.
kóğíkurutulğan *adj.* exterminat.
kóğíndensóğılgen *adj.* dezrădăcinat; extirpat.
kóğíndensóğúw *s.* dezrădăcinare; extirpare.
kóğítşı *s.* pășune; pajiște; izlaz; imaș.
kók *I. adj.* 1. albastru; violet-închis; mov; vinețiu; verde. 2. crud; necopt. II. *s.* 1. cer; albastrul cerului. 2. văzduh. 3. atmosferă. // •**kók gúdúrdemek** a tuna. •**kóklerge şıgarmak** a ridica în slavă. •**tóbesí kókke barmak** a fi în al nouălea cer de fericire; a radia de fericire. // •**kapalı kók** cer închis. •**kók gúdúrdiy** tună. •**kúneşlí kók** cer însorit.
kók *s.* 1. (*bot.*) rădăcină. 2. bază; temelie. 3. origine; izvor; sursă. 4. (*mat., lingv.*) rădăcină; radical. // •**kógín kurutmak** a-l a stărpi din rădăcină; a-l extermina. •**kógín tartmak** a-și trage rădăcinile din...;

a se trage din...; a descinde din...;
•**kógínden sókmek** a-l dezrădăcina; a-l extirpa. •**kók atmak** a prinde rădăcini; a se înrădăcina. // •**kare kók alması** (*mat.*) extragerea rădăcinii pătrate. •**kók işaretí** (*mat.*) semnul radicalului.
kókalma *s. (mat.)* extragerea rădăcinii.
kók-balıkşı *s. (orn.)* pescărel albastru (*lat., Alcedo atthis*).
kókbawur *s. (orn.)* gușă-vânăta (*lat., Luscinia svecica*).
kók-buwmaotí *s. (bot.)* omag vânat; aconit vânat; măru-lupului vânat (*lat., Aconitum toxicum*).
kók-búlbúl *s. (orn.)* măcăleandru albastru; măcăleandru siberian (*lat., Luscinia cyane*).
kóken *s.* 1. tulpină; lujer (*la doveac, pepene etc.*). 2. origine; început; obârșie; proveniență. 3. funie de priponit; pripon. 4. balama; țățână.
kókenleme *s.* priponire.
kókenlemek *v.t.* a priponi.
kókenlengen *adj.* priponit.
kókenlí *adj.* priponit.
kókgarik *s.* luminator.
kókgísímí *s. (astr.)* astru; corp ceresc.
kókgísímíbílímğísí *s.* astrolog.
kókgísímíbílímí *I. adj.* astrologic. II. *s.* astrologie.
kókgísímíbílímí *adj.* astrologic.
kókíregiawurgan *adj.* 1. (*med., pop.*) ofticos. 2. (*med.*) ftizic; tuberculos.
kókírek *I. adj. (anat.)* pectoral; piept. II. *s.* 1. (*anat.*) piept; sân; mamelă. 2. (*geogr.*) versant. 3. (*geogr.*) munte; deal; movilă; colină. // •**kókíregín salmak** a-și pune pieptul; a apăra cu pieptul. •**kókíregine síkmak** a strânge pe cineva la piept; a-l îmbrățișa. •**kókírek bermek** a da piept cu cineva. •**kókírek bermek** a hrăni cu piept; a alăpta. •**kókírek geşirmek** a suspina; a ofta. •**kókírek kabartmak** a se umfla în pene; a se fuduli. •**kókírek tutmak** a ține cuiva piept; a i se împotrivi. •**kókírekten ketmemek** a i se opri în gât; a fi insuportabil. // •**dak kókíregí** versant de munte. •**kókíregí aşık** cu pieptul deschis. •**kókírek boşlığı/kawugí** (*anat.*) cavitatea toracică. •**kókírek kafesí** (*anat.*) coșul pieptului. •**kókírek kafesí** (*anat.*) torace. •**kókírek zırhí** (*mil.*) cuirasă; platoșă.
kókírek súyegí *s. (anat.)* stern.
kókírekawuruwí *s. (med.)* tuberculoză; ftizic; oftică.
kókírekbergen *adj.* care ține piept; rezistent; puternic; potrivit; opus.
kókírekgeşirúw *s.* oftat; suspin.
kókírek kabartkan *adj.* fălos; mândru; încrezut; înfoiat; fudul; lăudăros.
kókírek kabartması *s.* fală; mândrie; înfoiere; fudulie; lăudăroșenie.
kókírek-kókírekke *adj.* piept la piept; corp la corp.
kókíreklemek *v.i.* a rezista; a ține piept.
kókíreklik *s.* 1. sutien. 2. (*pt. sugari*) bărbieț; bavetă.
kókírekşik *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
kókírektarlíğí *s. (med.)* astmă.
kókírekte *s.* sugaci; sugar. // •**kókírekte balası man, ótíp pítıyatırganı man** de la cel cu țăța-n gură până la cel cu barba sură.
kókírektenketmez *adj.* grosolan;

josnic; mârșav; murdar; sordid.
kókírekuşı *s. (anat.)* mamelon; sfârc.
kókírekzari *s. (anat.)* pleură.
kók-kaşkırbuwan *s. (bot.)* omag vânat; aconit vânat; măru-lupului vânat (*lat., Aconitum toxicum*).
kók-kaya-karlıgaşı *s. (orn.)* lăstun albastru (*lat., Progne subis*).
kók-kepter *s. (orn.)* porumbel de stâncă (*lat., Columba livia*).
kók-ker *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (*lat., Coracias garrulus*).
kókkeşık *adv.* până la cer. // •**ğerden kókkeşık** foarte mult; imens.
kók-kómbelek *s. (bot.)* prahaiță (*lat., Bovista plumbea*).
kókkubbesí *s.* cer; botla cerească.
kókkurutkan *adj.* exterminator.
kókkurutması *s.* exterminare.
kókkuşagi *s.* curcubeu. // •**kókkuşagi şıktı** a apărut curcubeu.
kók-kuzgun *s. (orn.)* cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (*lat., Coracias garrulus*).
kókleme *s.* însăilătură.
kókleme *v.t.* a însăila.
kóklengen *adj.* înrădăcinat.
kóklenme *s.* înrădăcinare.
kóklenmek *v.i.* a se înrădăcina; a se însăila; a prinde rădăcini (*și fig.*).
kóklergeşigaruw *s.* apoteoză; gloriificare; preamărire; proslăvire; slăvire.
kóklergeşikkan *adj.* gloriificat; preamărit; proslăvit; slăvit; străluminat.
kókleştirmek *v.t.* a înrădăcina.
kóklew *s.* însăilătură.
kóklewí *adj.* însăilat.
kóklí *adj.* 1. radical; profund. 2. înrădăcinat.
kók-mumgágaa *s. (orn.)* estrilda levănțică (*lat., Estrilda caerulea*).
kók-narus *s. (bot.)* brad-roșu; brad-negru; molid; moliță (*lat., Picea abies*).
kókrígí, helwa- *s. (bot.)* mojdrean; urm; frasin-de-munte (*lat., Fraxinus ornus*).
kókrík *s. (bot.)* frasin (*lat., Fraxinus excelsior*).
kókrík, ak- *s. (bot.)* frasin-alb (*lat., Fraxinus alba*).
kókrík-bóğegí *s. (ent.)* cantaridă; gândacul-frasinului (*lat., Lytta vesicatoria*).
kókríklík *s.* pădure de frasini; frăsinet.
kóksap *s. (bot.)* rizom.
kók-saz-tartarı *s. (orn.)* găinușă albastră (*lat., Porphyrion porphyrio*).
kókşe *s. (relig.)* înger; ființă de lumină.
kókşı *adj.* ceresc; celest.
kóktaşı *s. (astr.)* meteorit.
kóktenğí *I. adj.* radical. II. *s.* radicalist.
kóktenğileşken *adj.* radicalizat.
kóktenğileşmek *v.i.* a se radicaliza.
kóktenğileştirme *s.* radicalizare.
kóktenğileştirmek *v.t.* a radicaliza.
kóktenğílík *s.* radicalism.
kóktentüşken *adj.* neașteptat; nesperat; surprinzător.
kóktentüşkendiy *adv.* deodată; pe neașteptate; surprinzător.
kóktentüşme *I. adj.* divin. II. *adv.* deodată; pe neașteptate; surprinzător.

III. s. meteorit.
kóktesken s. (arhit.) zgârie-nori.
kóktiý adj. ca cerul. // •**kóktiý mawı** albastru ca cerul.
kók-toygın s. (orn.) erete vână (lat., *Circus cyaneus*).
kókýúzı s. cer; botla cerească.
kók-zakşa s. (orn.) cioară-pucioasă; dumbrăveancă; corb-albastru (lat., *Coracias garrulus*).
kól s. lac; ghiol. // •**đak kólı** iezer.
kóle s. sclav; rob. // •**kóle hálıne ketirmek** a înrobi.
kóledıy adj. servil.
kóleđı adj. sclavagist.
kólek s. cămaşă de noapte.
kóleke s. 1. (fig.) protecție; auspicii. 2. umbră. // •**kóleke bermek** a face umbră; a umbri. •**kólekede taşlamak** a lăsa în umbră; a eclipsa. •**kólekesinden korkmak** a se teme și de umbra sa.
kólekeayırması s. (pict.) potrivirea umbrilor; estompare.
kólekeberılgen adj. hașurat.
kólekeberúw s. hașurare.
kólekedeбірakılan adj. eclipsat.
kólekedetaşlaw s. eclipsare.
kólekelemek v.t. a umbri.
kólekelı adj. umbros. // •**kólekelı yer** umbrar.
kólekelık s. umbrar; loc umbros; umbră; abajur; parasolar.
kólekesıayırılğan adj. (pict.) estompat.
kólekse s. cămaşă. // •**ğenlı kólekse** cămaşă cu mâneci. •**keten kólekse** cămaşă de in. •**sáde yúekten kólekse kıyemen** îmbrac numai cămaşă de mătase.
kólekselı-karga s. (orn.) cioară bălțată (lat., *Corvus albus*).
kóleleşken adj. înrobit.
kóleleşme s. înrobire.
kóleleşmek v.i. a trăi în sclavie; a fi rob.
kóleleştırme s. înrobire.
kóleleştırmek v.t. a înrobi; a exploata.
kólelık s. sclavie; robie.
kólelıktenazatlangan adj. dezrobit.
kólelıktenazatlanma s. dezrobire.
kólge s. 1. umbră. 2. (fig.) protecție; auspicii. // •**kólge atmak** a face umbră; a umbri. •**kólgede bırakmak** a lăsa în umbră; a eclipsa.
kólgegeatılğan adj. eclipsat.
kólgegeatuw s. eclipsare.
kólgelemek v.t. a umbri (și fig.).
kólgelı adj. umbros. // •**kólgelı yer** umbrar.
kólgelık s. umbrar; loc umbros; umbră; abajur; parasolar.
kólık s. animal de tracțiune.
kól-karzagı s. (zool.) scoică-de-baltă (lat., *Anodonta*).
kól-kayabalıgı s. (iht.) glăvoacă; mitroacă; guvidie-de-baltă (lat., *Gobius kessleri*).
kólmeşe s. (geogr.) baltă; heleșteu; iaz; rămnic.
Kól-Pınar s. (topon.) Șipotele (jud. Constanța).
kólsılgen s. șervețel.
kólşı adj. lacustru.
kólşıık s. (geogr.) lac mic; heleșteu; iaz; rămnic. // •**kólşıık parknıñ işinde tabıla** iazul se află în parc.
kólústı adj. lacustru.
kóma s. (med.) comă. // •**kómaga kırmek** a intra în comă.

kómbe s. (gastron.) gogoasă. // •**penerlı kómbe** papanaș.
kómbelegı, eşek- s. (bot.) zbârciog; ciuculete (lat., *Morchella esculenta*).
kómbelegı, kıyık- s. (bot.) buretele-cerbilor (lat., *Lycoperdon communis*).
kómbelegı, ógız- s. (bot.) gogoasă; răsuflătoare-pământului (lat., *Lycoperdon bovista*).
kómbelek s. ciupercă; fungi; burete.
kómbelek, kók- s. (bot.) prahaiță (lat., *Bovista plumbea*).
kómek s. 1. (d. oameni) colectiv; mulțime; droaie; gloată. 2. ajutor; sprijin; asistență.
kómekbulut s. (meteo.) cumulus.
kómekbúremek s. (meteo.) cumulus.
kómekeşken adj. întovărășit; colectivizat.
kómeklendırmek v.t. a îngrămădi.
kómeklengen adj. îngrămădit.
kómeklenmek s. îngrămădire.
kómeklenmek v.i. a se îngrămădi; a se aduna grămadă.
kómekeleşme s. întovărășire; colectivizare.
kómekeleşmek v.i. a se ajuta reciproc; a se întovărăși; a se colectiviza.
kómekeleştırme v.t. a întovărăși; a colectiviza.
kómeklı adj. 1. ajutat; sprijinit; asistat. 2. comun; colectiv.
kómeklık s. colectivism; colectivitate.
kómekşı s. 1. asistent; ajutor; sprijinitor. 2. colectivist; cooperant.
kómeş s. (bot.) capitol.
kómıldırık s. cioltar; șabracă; harșa; pătură sub șaua calului.
kómılgen adj. îngropat; înhumat; înmormântat. // •**kómılgen persın** (tehn.) nit cu cap înecat.
kómılmek v.i. 1. a se îngropa. 2. a fi îngropat; a fi înmormântat; a fi înhumat.
kómır s. cărbune. // •**kómır oşagı** mină de cărbuni. •**kómır şelepşesi** bazin carbonifer. •**şırık kómır** zgură.
kómırđı s. cărbunar.
kómırkalem s. creion de cărbune.
kómırkana s. depozit de cărbune.
kómırleşme s. carbonizare.
kómırleşmek v.i. a se carboniza.
kómırleştırme v.t. a carboniza.
kómırılı adj. carbonifer.
kómışe s. (ent.) păducel (lat., *Leptus autumnalis*).
kóm-kók adj. albastru intens.
kómme s. înmormântare; înhumare; îngropare. // •**kómmekirt** încuietoare; broască.
kómmek v.t. 1. a îngropa. 2. a înmormânta; a înhuma. // •**ağışın işine kómmek** a-și ascunde durerea; a-și înghiți durerea. •**ğerge kómmek** a îngropa în pământ.
kómmekirt s. încuietoare; broască; yală.
kómúw s. 1. comoară. 2. îngropare; înhumare; înmormântare.
kómúwlı adj. îngropat; înmormântat; înhumat.
kón s. piele tăbăcită.
kónçet s. concediu. // •**analık kónçetı** concediu de naștere. •**kastalık kónçetı** concediu medical. •**úğretlı kónçet** concediu cu plată. •**úğretsız kónçet** concediu fără plată.
kóndelen adj. 1. de-a latul; de-a

curmezișul; perpendicular; transversal; încrucișat; în cruce. 2. (mat.) perpendicular. // •**tam kóndelen** (mat.) perpendicular; perpendiculară. •**tam kóndelen sızık** (mat.) linie perpendiculară.
kóndelenıne adv. de-a latul; de-a curmezișul; perpendicular; transversal.
kóndelenliý adv. de-a latul; de-a curmezișul; perpendicular; transversal.
kóndelenlık s. 1. transversalitate; încrucișare. 2. (mat.) perpendicularitate. 3. transversă. 4. teu. 5. șpros. // •**tam kóndelenlık** (mat.) perpendicularitate.
kóne s. (chim.) mercur; hidrargir.
Kónek s. (astr.) zodia vârsătorului.
kónesuw s. (chim.) mercur; hidrargir.
kónget s. (bot.) susan (lat., *Sesamum orientale*; *Sesamum indicum*).
kónğsilemel s. (gastron.) pastramă.
kónıl s. inimă.
kóp adv. mult; intens; tare. // •**bek kóp işletmek** a suprasolicita. •**kóp bılmek** a fi atotștiutor; a le ști pe toate; a face pe deșteptul. •**kóp kelmek** a prisosi. •**kóp kórmek** a socoti că e prea mult; a socoti exagerat. •**kóp súrme** a dura mult. •**óz ğanıdan kóp súymek** a iubi pe cineva din tot sufletul. // •**az işinde kóp bolsın** mult în puțin. •**bagajnız kóp mı?** aveți mult bagaj?; •**bagajlarını kóp bekliýğekmız mı?** așteptăm mult bagajele?; •**başına kóp kelgen** pățit; experimentat. •**bek kóp** foarte mult. •**kóp aylanış bar mı?** sunt multe curbe?; •**kóp bekliýğekmız mı?** trebuie să așteptăm mult?; •**kóp defa** de multe ori. •**kóp geşmeden** nu mult după aceea. •**kóp kan kaybettım** am pierdut mult sânge. •**kóp kullanılgan** uzat. •**kóp okıgan** învățat; cult. •**kóp saw bolnız, kerekmiý edı!** mulțumesc mult, nu era necesar!; •**kóp sayıda** în număr mare. •**kóp şúkretemen!** vă mulțumesc mult!; •**kóp tıl bılgın** poliglot. •**kóp yaşa!** să trăiești!; la mulți ani!; viață îndelungată!; noroc! sănătate!; •**kóp yaşañız!** la mulți ani!; viață îndelungată!; să trăiți mult!; •**otakıl kóp tuwul** nu atât de mult. •**sanetermen kóp súrmez** cred că nu durează mult. •**sen kóp bılmesı!** vezi-ți de treabă și nu te amesteca, te rog!; •**sergi bek kóp yer tutmay** expoziția nu ocupă prea mult loc. •**tuwganlarıñız kóp mı?** aveți multe rude?; •**wakitnıñ kóbı** cea mai mare parte a timpului.
kópañlamlı adj. (lingv.) polisemantic.
kópasirlik adj. multiseclar.
kópaşagan adj. gurmand; mândăcios; hulpav.
kópaşama s. voracitate.
kópatamalı s. (mat.) polinom.
kópatomlı adj. (fiz.) poliatomic.
kópbıykelı s. poligam.
kópbıykelılık s. poligamie.
kópbılgen adj. 1. (fig.) băgăcios; băgăret. 2. înțelept; erudit; expert; atotștiutor.
kópbılúw s. 1. (fig.) amestec; intervenție. 2. înțelepciune; erudiție; experiență.
kópırleşmedeğerli adj. polyvalent.

kópdayanmama s. vulnerabilitate; lipsă de rezistență; fragilitate.
kópdayanmaz adj. vulnerabil; nerezistent; fragil.
kópdogırgan adj. fecund; prolific.
kópğéklı adj. (lingv.) polisilabic.
kópek I. adj. câinesc. II. s. (zool.) câine (*lat.*, *Canis familiaris*).
kópeklelemek v.i. a se linguși; a se înjosi.
kópeklık s. haită de câini; căinime.
kópekşe adv. în felul câinilor; căinește.
kópekti adv. în felul câinilor; căinește.
kópenek s. (mil.) manta.
kóperekli adj. (fil.) politeist.
kóperekli s. (fil.) politeism.
kópğón(lı) adj. multiplex.
kópheğeli adj. (lingv.) polisilabic.
kóphúğrelı adj. (biol.) pluricelular.
kópık s. spumă; clăbuc; bulbuc. // **•deniz kópıgı** spumă de mare. **•sabın kópıgı** spumă de săpun.
kópık, sari- s. (bot.) bulbuc; bălbor; gloanță (*lat.*, *Trollius europeaeus*).
kópikleme s. capitonare; tapiserie.
kópiklemek v.t. a capitonare; a tapisa.
kópiklengen adj. capitonat; spumos.
kópiklenmek v.i. a face spume; a spumega.
kópiklew s. capitonare; tapiserie.
kópiklewgi s. tapițer.
kópıklı adj. spumos; înspumat. // **•kópıklı şarap** vin spumos.
kópır s. pod; viaduct. // **•agaş kópır** pod de lemn. **•aşılgan kópır** pod mobil. **•asma kópır** pod suspendat. **•ğayaw kópır** punte; pasarelă. **•kaytkan kópır** pod rulant. **•kópır başı** (mil.) cap de pod. **•kópırni geşiniz**! treceți podul!; **•tar kópır** punte. **•taş kópır** pod de piatră. **•temir kópır** pod de fier.
kópırdetmek v.t. 1. a sorbi. 2. sorbitură.
kópırge adj. 1. (d. ape) umflat; crescut. 2. umflat. 3. spumos; înspumat. 4. mănios; furios.
kópırme s. 1. (d. ape) umflare; creștere. 2. umflare. 3. spumegare. 4. mânie; înfurie.
kópırmek v.i. 1. a face spume; a spumega. 2. (fig.) a se mânia; a se înfuria. 3. (d. ape) a se umfla; a crește.
kópırşagı s. (constr.) sageac; prelungirea podului în afara grinzilor.
kópırşık s. podeț; punte.
kópırşık süyegı s. (anat.) claviculă.
kópır-şópır adj. (d. bani) cheltuit; risipit. // **•paranı kópır-şópır etmek** a toca banii.
kópırtmek v.t. 1. (fig.) a înfuria. 2. a determina să spumege. 3. a umfla.
kópıstegen adj. exigent; pretențios.
kópışlengen adj. de larg consum. // **•kópışlengen mallar** bunuri de larg consum.
kópkatlı adj. multietajat.
kópkaynagan adj. (d. ouă) răscopt.
kópkelme s. prisos.
kópkenarlı I. adj. multilateral. II. s. (mat.) poligon.
kópkenarlılık s. multilateralitate.
kópkeñ s. (mat.) poligon.
kópketken adj. dănuitor; durabil; trainic.
kópketmeme s. vulnerabilitate; lipsă de rezistență; fragilitate.

kópketmez adj. 1. vulnerabil; nerezistent; fragil. 2. netrainic; pasager; nedurabil.
kópkiş(lı) adj. multiplex.
kópkişılı adj. populat; aglomerat.
kópkonışkan adj. palavrăgiu; flecar; guraliv; volubil; vorbăreț.
kópkonışuw s. 1. pâlăvrăgeală; flecăreală. 2. volubilitate.
kópkörge adj. experimentat; încercat; pățit.
kópkoşeli s. (mat.) poligon.
kópkoşeli adj. 1. (biol.) pluricelular. 2. multicelular.
kópkutplı adj. (fiz.) multipolar.
kóplık I. s. 1. multitudine; pluralitate; majoritate. 2. (fig.) abundență. II. s., adj. (gram.) plural. // **•ezúwgi kóplık** majoritate zdrobitoare. **•kóplık sayı** (gram.) numărul plural. **•mutlak kóplık** majoritate absolută. **•nispiy kóplık** majoritate relativă.
kóplıkte adj. predominant; pregnant; preponderent.
kópmanalı adj. (lingv.) polisemantic.
kópmenzillı adj. multicameral. // **•kópmenzillı úy** apartament.
kópmertebelı adj. multietajat.
kópmilletli adj. multinațional. // **•kópmilletli devlet** (pol.) stat multinațional.
kópşosmaklı s. (mat.) poligon.
kóprakamlı adj. cu mai multe cifre. // **•kóprakamlı sayı** (mat.) număr cu mai multe cifre.
kóprenkli adj. multicolor; policrom.
kóprenkli s. policromie.
kóprişık s. claviculă.
kópseda(lı) adj. polifonic.
kópsedalık s. polifonie.
kópsementikalı adj. (lingv.) polisemantic.
kópsenelık adj. peren.
kópses(lı) adj. polifonic.
kópseslik s. polifonie.
kópseslilimlı adj. (lingv.) polisilabic.
kópsinılgen adj. supraestimat.
kópsınme s. supraestimare.
kópsınmek v.i. a i se părea mult; a supraestima.
kópsıralı-arpa s. (bot.) orz (*lat.*, *Hordeum vulgare*).
kópsızga I. adj. poligrafic. II. s. poligrafie.
kópsızgalı adj. poligrafic.
kópsúrge adj. dănuitor; durabil; trainic.
kópsúrmez adj. netrainic; pasager; nedurabil.
kópsatlı s. (mat.) poligon.
kópşe s. nit.
kópşek s. îmbinare; prindere; montaj.
kópşekleme s. îmbinare; prindere; montare; asamblare.
kópşeklemek v.t. a îmbina; a prinde; a monta; a asambla.
kópşeklengen adj. îmbinat; prins; montat; asamblat.
kópşeklenmek v.i. a se îmbina; a se prinde; a fi montat; a fi asamblat.
kópşekli adj. îmbinat; prins; montat; asamblat.
kópşeleme s. nituire.
kópşelemek v.t. a nitui.
kópşelengen adj. nituit.
kópşeli adj. nituit.
kópşı s. (fil.) pluralist.
kópşılık s. 1. majoritate. 2. (fil.) pluralism.
kóptanelı adj. (fiz.) poliatomic.
kóptañrıgi s., adj. (fil.) politeist.

kóptañrıgılık s. (fil.) politeism.
kóptaraflı adj. multilateral.
kóptaraflılık s. multilateralitate.
kópten adv. demult. // **•kópten beritli rastlaşmadık** nu ne-am întâlnit de mult. **•kópten tuwul** nu demult.
kópten-kóp adv. foarte mult; cu nemiluita. // **•kópten-kóp konışa** vorbește foarte mult.
kópterimli s. (mat.) polinom.
kóptılı adj. poliglot; multilingv. // **•kóptılı sózlik** dicționar multilingv.
kóptırseklı s. poligon.
kóptutkan adj. dănuitor; durabil; trainic.
kóptutmaz adj. netrainic; pasager; nedurabil.
kóptuwurgan adj. fecund; prolific.
kóptúzlemli s. (mat.) poliedru.
kópuzagan adj. dănuitor; durabil; trainic.
kópuzamaz adj. netrainic; pasager; nedurabil.
kópúylı s. poligam.
kópúylılık s. poligamie.
kópvalensalı adj. polivalent.
kópvitamine s. polivitamină.
kópyaklı adj. multilateral.
kópyaklılık s. multilateralitate.
kópyaşagan adj. 1. dănuitor; durabil; trainic. 2. peren; vivace; bătrân.
kópyaşamaz adj. netrainic; pasager; nedurabil.
kópyúzlı s. (mat.) poliedru.
kór s. mormânt; groapă.
kóre postp. potrivit cu...; în conformitate cu...; după cum...; având în vedere...; // **•bır yorınga kóre** într-un fel. **•eşıtkenime kóre** după cum am auzit. **•heweske kóre** după plac; după gust; după pofta inimii; în voie; pe ales; ad libitum. **•kiyipine kóre** după plac; după pofta inimii; pe ales; samavolnic. **•kiymetke kóre** după părerea mea; ad valorem. **•kórinişke kóre** în aparență. **•kralniñ ibretine kóre** după al regelui exemplu. **•maga kóre** după părerea mea. **•maga kóre hakkıñız bar** după părerea mea aveți dreptate. **•menim oyıma kóre** după părerea mea. **•ózine kóre** în felul său. **•ózine kóre koşaksız** unic în felul său. **•pıkırıme kóre** în opinia mea. **•rivayetlerge kóre** conform zvonurilor. **•talimatka kóre** conform instrucțiunilor. **•vasiyetnamege kóre** testamentar. **•zewukka kóre** după plac; după gust; în voie; pe alese; ad libitum.
kórealma s. discernământ.
kórebarma s. deslușirea unei imagini.
kórekalma s. zărire; întrezărire.
kórekalma v.t. a zări; a întrezări; a întredevea.
kóre-kóre adv. văzând cu ochii; la vedere. // **•kóz kóre-kóre** vizibil; la vedere; în văzul tuturor.
kóreşen s. (zool.) hienă (*lat.*, *Hyaenidae*).
kóretuşme s. zărire; întrezărire.
kóretuşmek v.t. a zări; a întrezări; a întredevea.
kórew s. 1. obligație; îndatorire; sarcină; atribuție. 2. funcție; serviciu. // **•kórew bermek** a da cuiva o sarcină. **•kórewinden almak** a-l destitui. // **•kórew iğabi** interes de